

ISTORIA ROMÂNILOR

SERIA DE VOLUME PENTRU 1774—1821

TOMUL VIII

ISTORIA ROMÂNILOR

CURS FĂCUT LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI,
DUPE DOCUMENTE INEDITE,

DE

V. A. URECHIA

PROFESOR DE ISTORIA ROMÂNILOR LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI, MEMBRU
ACADEMIEI ROMÂNE, MEMBRU CORESPONDINTE AL ACADEMIEI SPANIOLE, AL SOCIE-
TĂȚEI ECONOMICE MATRITENSE, AL INSTITUTULUI ETNOGRAFIC DIN PARIS, AL
SOCIETĂȚILOR GEOGRAFICE ROMÂNĂ ȘI ITALIANĂ, AL SOCIETĂȚII ACADEMICE
INDO-CHINEZE, MEMBRU FUNDATOR AL ATENEULUI ROMÂN, MEMBRU
DE ONOARE AL SOCIETĂȚII ERMALDICE FRANCEZE, PREȘEDINTELE
GRUPULUI ROMÂN AL CONFERINȚEI INTERPARLAMENTARE,
PREȘEDINTELE MANTENANȚEI FELIBRIGIULUI LATIN
ȘI AL ALTOR SOCIETĂȚI ȘI CONGRESE
LITERARE ȘI ISTORICE.

PUBLICAT

SUB DIRECȚIUNEA PROFESORELUI

DE

UN COMITET DE STUDENȚI AL FACULTĂȚII DE LITERE DIN BUCURESCI

SERIA DE VOLUME PENTRU 1774-1821

TOMUL VIII

CU DIVERSE ILUSTRAȚIUNI

ONORAT CU SUBSCRIȚIUNE DE PARLAMENTUL ROMÂN ȘI DE DIVERSE MINISTERE.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA ȘI FONDERIA DE LITERE THOMA BASILESCU

29, CALEA VICTORIEI, 29.

1897

Prețul în librărie 18 lei. La autor, S'rada Brezoianu 28, cu 15 lei.

VOLUME APĂRUTE

Seria 1774—1786 . . .	Tomul	I
» » — » . . .	Tomul	II
Seria 1786—1800 . . .	Tomul	III
» » — » . . .	Tomul	IV
» » — » . . .	Tomul	V
» » — » . . .	Tomul	VI
» » — » . . .	Tomul	VII
Seria 1800—1821 . . .	Tomul	VIII de față, în curs de publicațiune, începând de la 1800, (Tomul I al seriei 1800—1821).

ISTORIA ROMÂNILOR

SECOLUL XIX

I

Considerațiuni generale.

Secolul XIX se deschide în urma marilor evenimente, cari au zguduit în ultimii ani ai secolului trecut Europa apusună și centrală, ba au răsturnat din temelie vechile instituțiuni și întreaga direcțiune socială, culturală și politică în betrânul continent. Napoleon continuă în primii ani ai secolului nouă a cutreera Europa cu victorioasele sale oștiri. Tote legăturile vechi și toate urile străvechi dintre puterile europene sunt schimbate în fața cuceritorului frances. Turcii batuți de Kleber la Iliopolis, în 20 Martie 1800; Cairo și Egiptul cucerit de același general; victoria lui Moreau la Hochstedt, în April, asupra Austriacilor; trecerea marelui St. Bernard de Bonaparte în Maiu; victoria lui Delannes asupra Austriacilor la Montebello, 16 zile după aceea; isbânda lui Bonaparte la Marengo, în Iunie, toate acestea provoacă tractatul dintre Austria și Anglia, de la Viena, din 20 Iunie, dar nu mai puțin decât toate acestea agită Anglia și Austria, și pre curțile celelalte europene.

Mișcarea, agitațiunea acesta din vestul și centrul Europei, provocată de Napoleon, se duce din cauza lui și în contra lui, asemenea unui cutremur și întinde undulațiunile sale până departe în orientul Europei.

Țările române simt și ele negreșit puternica comoțiune. Schimbarea de factori politici în evenimentele din centrul și apusul Europei, sub amenințările de cuceriri ale lui Napoleon, va exercita, în

primii ani ai secolului XIX, mari influențe asupra destinelor Principatelor române. Rusia, la 1798, Decembre, sub impresiunea înspăimântărei Turcilor de expedițiunea Francesilor, în Egipt, de luarea Alexandriei, de victoria de la Piramide, din 21 Iulie, isbutesce a'și impune alianța sa Porței otomane, cu toate explicațiunile amicale, ce din Francia nu conțin a veni Porței și cu toate asigurările de bunăvoință și amicitie. A doua coalițiune contra Franciei, în care intrase Anglia, Austria, Regatul de Neapol, Germania, Portugalia, Rusia, Statele Barbarești, promitea prea mult, precum vedurăm în anteriorul nostru tom despre secolul XVIII, și era negreșit un indemn prea mare pentru Turcia ca și ea să nu intre în asemenea coalițiune. Această alianță a Turciei cu Rusia a trebuit să fie mai dorită de Pôrta otomana dupe învingerile lui Jourdan în Germania, în primele luni ale anului 1799 și dupe victoria lui Suvarof asupra lui Moreau, la Cassano, în 28 Aprilie același an. Perderea Lombardiei și a Italiei pentru Franța, nu mai puțin va fi contribuit la apropierea Turciei de Muscali. Nimicirea armatei turcesci, la Abukir, în 24 Iulie, era de natură și mai mult a da pe Turci în direcțiunea politicei rusesci.

În asemenea împrejurări, Principatele noastre nu puteau să nu simtă fluctuațiunile politicei din Constantinopol. Amăsurat cum influența rusescă câștigă teren la Constantinopol, o direcțiune cu totul rusescă coprindea clasele dominante din Bucuresci și Iași. Nicî învingerea Rușilor la Zürich, de la începutul toamnei 1799, nici învingerea anglo-rușilor de la Alkmeier, din 6 Octombrie același an, nici mórtea lui Suvarof, nu sunt de natură a atinge autoritatea morală, prestigiul dobândit de Muscali, în urma păcii de la Iași, din 1792, și a diverselor evenimente europene cu care se termină secolul XVIII. Acest prestigiu sporitor 'l ating prea puțin perderile suferite de Ruși și de Austriaci în răsbóiele cu Napoleon.

Asemenea știri de perderile Muscalilor cu anevoie strebat în Principate, pe când succesele lor, cât de minime, se trâmbițau cu laude epice la Iași și la Bucuresci.

Cu toate aceste numele lui Napoleon ajunge ca un nume de eroi legendar pînă în straturile de jos ale națiunei române. *Napoleon Bunăparte* gascesc cîntăreți populari români, cum marele eroi află și boieri cari să corespundă cu dînsul, și cari să speră de la Franța o protecțiune pentru țără, mai desinteresată decît aceea a Muscalilor.

Un eveniment important, ca pacea dintre Franța și Rusia, de la 8 Octombrie 1801, eveniment urmat de un altul și mai decisiv: mórtea Imperatului Pavel I al Rușilor și avenirea la tron a lui Alexandru I, a puternic resunet în Principate. Negreșit că influența rusescă nu e

micșorată cu asemenea evenimente; totuși, micul curent național, a cărui existență am constatat-o studiind secolul trecut, sparge zăgazele în care 'l închiseseră succesele politicei muscălești de la 1792 încôce. În adevăr încep unii Români din-clasa mai cultă a aștepta de la Franța o protecțiune pentru țără, ce nu o vedeau sinceră din partea Rusiei.

Nici o dată însă mai mult ca în ultimii ani ai secolului XVIII și începutul celui al XIX n'a avut Principatele române de suferit mai dese schimbări de domnii și mai mari sdruncinări din această cauză precum mai departe vom vedea.

II

I s v ó r e l e.

Puține sunt isvórele interne cu referință la începutul secolului XIX. Nu ne putem folosi decât de cronica lui Fănuță (Zilot Românul), care merge până la 1821, de Cronograful lui Dionisie Ecclesiarcul, de operele inedite ale lui Naum, conservate la Academie, cum și de informațiunile lui Dionisie Fotino, din *H'στορία της πάλαι Δακίας*¹ (Viena)

Pentru evenimentele din Valachia, pînă la 1817, ne putem servi cu tomul II al acestei istorii, care pentru Moldova nu ajunge decât pînă la Const. Mavrocordat (tom. III pag. 149). Mai aflăm aci cronologicesce numele Domnilor pîna la 1812, pînă la Scarlat Calimah Vodă. Asupra acestei domnii Fotino scrie câte-va șiruri și apoi trece la descrierea fisica și geografică a țărilor (pag. 153). George Sion, traducătorul operei lui Fotino, în tom. II, la pag. 99 a introdus unele adăogiri, nu tot-d'a-una istoricește probate.

De puțin ajutor ne pot fi pentru studiul secolului XIX^{lea} lucrările lui Florian Aaron, a lui Treboniū Laurian, a lui Manolache Drăghici, etc. Dar decă n'avem cronici române contimporane cu primii ani ai secolului XIX^{lea}, suntem acum fôrte avuți în documente de natură a aduce nouă lumină asupra desfășurarei evenimentelor din acel timp și a evoluțiunii națiunei române.

Menționăm aci în trecăt condicele domnesci cu No. 37, 40, 42, 43, 44—70, de la archiva Statului; asemenea condicele reproduse de Papiū Ilarian, în Tesaurul seu de monumente (tom II, pag. 305 și

1. A se vedea și *H'στόρια της Ρουμανίας* a lui Dumitru Filipide (2 vol. Lipsca 1816) cum și *Istoria fraților Tunusli* (Viena 1818).

345); sobornicescul hrisov, care dat la 1785 este în vigóre și la 1839 sub Mihail Sturdza, condica de pravile a lui Caragea și aceea a lui Al. Moruzi cum și aceea a lui Calimach; hrisovul lui Ioniță Sturdza, din 1825; statistica țerei românesce de la 1820, comunicată Academiei în 1887 de către autorul acestei istorii; o bogată colecțiune de hrisóve în posesiunea Mitropoliei de Iași, a mănastirei Neamțului, a Academiei române, a Sf. Spiridon din Iași, a mănastirei Colțea și a diverși particulari, cum și propria noastră colecțiune. Posedem înși-ne un mare codice de copii de documente, care probabil a aparținut vre-uneia din autoritățile judecătorești din timpul lui Const. Ipsilante. În fine colecțiunea Hurmuzache vine să completeze cu bogate informațiuni isvórele noastre interne¹.

Pentru domnia II^a a lui Alex. Moruzi nu avem decât două condice domnesci, cele cu No. 42 și 43.

No. 42 este un in-folio de 538 file, având la fine o tablă de materii nenumerotată. Lipsesce din tablă o fóie pentru actele de la fila 60 și 90. Hârtia are în filigran un leu de o parte și pe cea-l-altă filă a côlei un scut rotund cu literile : C. S. S.

De la fila 249 verso încep actele cu anul 1801, din luna Martie 14.

Legătura cărței e ordinară, cu călcâiul de pele.

Cod. No. 43 coprinde 529 file fără să posedă și tablă de materii. E un in-folio, hârtie cu trei capele, în mare parte.

Scrisórcă din ambele codici e de mai multe mână. Vom da în fac-simile câte-va probe de scrieri din ambele codice.

Descrierea celor-l-alte codice, pentru domnia lui C. Ales. Ipsilante o vom face la locul unde le vom utiliza.

III

Ales. Moruzi. — Factori culturali.

Secolul XIX^{lea} primesce de la anteriorul secol o situațiune grósnică pentru tot némul Românesc. Când mai la vale vom începe narațiunea domniilor Muntene și Moldovene, se va vedea acésta din nou de către lector.

Ceea-ce datorî suntem de a aminti imediat, este că nu se va

1. Nu menționăm aci operele externe fórte multe la număr, având a le cita treptat cu trebuința. Asemenea nu facem deosebită mențiune de diverse însemnări pe file de cărți bisericesci, cum și de monografii interne cu referință la Fanarioții din secolul XIX.

putea nici odată explica evenimentele dinainte de Regulamentul Organic, deacă nu vom avea cunoștință deplină de evoluțiunea culturală și politică a Românilor din secolul din urmă. Revoluțiunea lui Tudor Vladimirescu, reîntorcerea domniei pământene și mai apoi redacțiunea Regulamentului organic nu se pot explica fără legătură cu trecutul. Istoricii noștri, cari s'aū ocupat de Tudor Vladimirescu l'aū considerat în genere ca un «*deus ex machina*», iar Regulamentul organic până astăzi, încă îl socotesc unii eșit din creierii lui Kiseleff și sub influența ideilor liberale din apusul Europei.

Cercetarea documentală ce am facut asupra celor 26 ultimi ani ai secolului XVIII^{lea}, în cele 8 volume publicate, ne-aū demonstrat crescēndul curent naționalist ante-grec în Principate până la culminarea antagonismului romāno-fanariot din 1821, cum ne-aū demonstrat treptata evoluțiune în organizațiunea Țerilor romāne. Grație pregătitoarelor noastre cercetări, vom vedea că regulamentul organic nu este o lucrare a muscalilor, nici a cutărora anume boieri, adăpați la cultura străină, ci el este cristalisarea cea mai naturală a unor organizații anterioare din Principate. Cine voesce să'si dea socotēla despre dispozițiunile dñn Regulamentul organic, caută să le studieze filiațiunea în hrisovele domnesci din lucrarea noastră asupra secolului XVIII.

*

Am veđut cum la 8 Februarie 1799 Alexandru Moruzi e proclamat domn în locul ucisului Hangeri. L'am veđut făcēdu'si la 14 Martie acelaș an intrarea în Bucuresci. Pe pragul secolului al XIX și închidēnd dupe el pōrta celui al XVIII, Alexandru Moruzi reprezintă minunat vițiile și speranțele secolului care mōre și ale celui care începe. Pe când Stamate, cunoscutul aspirant la consulatul general Frances din Principate, descrie pe Moruzi ca pe un adept al Revoluțiunei franceze și partisan al lui Napoleon, prin faptele lui din țēră ni se areată nedepărtat de tipul fanariotului, așa cum l'am cunoscut din secolul XVIII.

Intrigānd pe lângă Franța, el trece pe lângă Rusia de om al ei. Ca atare este numit domn în locul lui Hangeri, care trecea de partisan al Franței. Ca partisan al Franței se insinua la Pasvantoglu; ca amic al rebelului Pasvantoglu, se insinua la Pōrtă, ca om ce pōte să aducă pe acel rebel la piciōrele Sultanului, ori prin arme, seū prin supunere bene-volă. Ca si un drapel care 'și flutură cutele sale la tōte vēnturile, așa era Alexandru Moruzi.

Dēcă constatām acēsta, nu urmēză că 'l și condamnām, căci Istoria nu are de a fi o călēuză etică, ci dēnsa ne reprezintă pe

ómení și fapte în succesiunea lor și lasă pe ómení și fapte să lucreze și să ia direcțiunea de desfășurare independent de morală și în atárnare numai de cauzele care nasc evenimentele, orí solicită pe ómení la împlinire de fapte.

Pacea de la Iași și aceea de la Șiștov nu sunt singurile carí exercitară influențe în evoluțiunea politică și culturală a ținutelor române. Comoțiunile ce din Europă apusană se întind și în orientul ei, nu sunt mai puțin înrîuritoare, precum mai sus arătarăm, asupra făptuirilor Domnilor români. Un factor însă puțin simțit al evoluțiunei noastre, independent de legăturile cu politica externă, este mișcarea politică și culturală din Transilvania.

În acelaș an în care Austria semna pacea de la Șiștov, românii din Transilvania se mișcău în direcțiunea națională. Pe când Coburg, înaintând de la Hotin spre București, avusese ocasiunea să cunoscă de aproape și valórea oștenilor lui Mavroghene, și pe prelații bisericeí române din Principate, el își formă convingerea, pe care o comunică și mai marilor seí, că națiunea română nu era o cantitate negligeabilă în cifrarea politiceí orientale a Austriei. La Viena se înțelege, pe totă ziua mai bine, că nu era faptă politică de a desconsidera națiunea română. De aci începe óre-care manifestare de bună-voință a curței vieneze, față cu Românii ardeleni, bună-voință, care află răsune, și în Principate, cu mai multă frecvență decât în trecut.

Negreșit, nu poți atinge o singură clapă dintr'un clavier, fără ca vibrațiunile córdei să nu împle întreaga casă a instrumentului. Astfel, o mângâiere cât de slabă asupra unei mici suprafețe din corpul omenesc comoționează întreg corpul. Tot astfel, o durere ori-cât de locală radiază dureros asupra întregului sistem.

Era dar natural, ca în Principate să străbată, cum străbate și astăzi, orí-ce durere și ori-ce bucurie a fraților de peste munți. Tot asemenea natural este și a fost, ca de înălțările, ori căderile celor din Principate, să beneficieze seú să sufere și Românii de peste munți. Unui asemenea fenomen, ungurii actualmente 'i dic «iredentism, Daco-románism»... Fenomenul există și nu póte să nu existe. Conscient orí inconscient, el demonștră un adevér mângâietor: Românismul este un organism complet și unic; el simte cu de o potrivă intensitate orí-ce atingere i se aduce în vre-un punct óre-care.

Aceste considerațiuni generale le facem pentru a areta, că vitejia oștireí lui Mavrogheni este precursórá acelei redeșteptări a simțului național între Românii de peste munți, care se cristalizează la 1781 prin *Supplex libellus Valachorum*.

În urma supliciului și a ucideréi capilor revoluțiunei ținărănescí

române din Transilvania, s'ar fi putut crede că pentru mult timp românismul va fi mort în Ardeal. Când Mavrogheni în proclamațiunile lui către Brașoveni și Sibieni amintesc Românilor Ardeleni la care neam aparțin dînșii, nu numai șapte sate din jurul Brașovului tresar electrisate la vocea unei căpetenii române, ci tresărirea se comunică inconștient pînă departe în Ardeal.

De sigur n'am putea documenta *istoricesce* renașterea curentului românesc manifestat prin *Supplex libellus Valachorum*, sub înfrîngerea evenimentelor din Principate, dar acesta se pôte documenta *psychologicesce*.

Episcopul Ion Bob al bisericeii române Greco-catolice și Gherasim Adamovici, episcopul Greco-oriental al românilor, cînd semneză, sub petițiunea către imperatul, cunoscută sub numele de *supplex libellus Valachorum*, cea redactată de către Meheș sftnicul de Curte,¹ nu fac decît a se supune unui curent național, carele a primit în sinul seu mișcarea, comoțiunea românescă, ocașionată de ape-lurile împărțite în Ardeal, în timpul răsboiului Austro-Ruso-Turc.

Să reamintim în scurte vorbe istoricul acestei mari manifestațiuni de românism de la 1791 din Ardeal, căci și dînsa este un mare punct de plecare al evoluțiunei române din secolul XIX-lea.

Prin *Supplex libellus*, care așunse la Impăratul Leopold în luna Mai 1791, pe cînd el se afla la Florența, episcopii Bob și Gherasim Adamovici continuau frumôsa mișcare întreprinsă altă data de episcopul martir Inocentie, mișcare paralisată aprôpe 40 de ani, în urma exilului lui Inocentie. Nu mai puțin *supplex libellus* era, repetăm, ocașionat și de starea lucrurilor din Principate și Ardeal în 1791.

Ce cerură români prin suplica lor de la acéstă dată?

Modeste, dar însemnate prin consecinți, fură desideratele Românilor la 1791.

Ei cerură :

1) Sa înceteze în legislațiunea țerei nomenclatura de ură și batjocură în contra Românilor. Ei respinseră epitete ca : *națiune tolerată* și *neindigenă*.

2) Ei cerură loc între cele-l-alte 3 națiuni politice, pe temeiul istoric.

3) Ei pretinseră egală îndreptățire pentru cler, nobilimea și plebea română.

4) Ei pretinseră ca funcțiunile să se dea și Românilor în proporție cu populațiunea lor ; și

1. Șincai III pag. 59.

5) Cea mai importantă reclamațiune a fost, ca municipiile (comitate, districte, scaune) unde românii sunt în majoritate, să fie cu nume românesce.

Nu se va mira lectorul nostru, că în *supplex libellus* de la 1791 nu se face mențiune de câte-va din postulatele de astă-dzi ale Românilor Ardeleni.

Ei nu cereau limba română, pentru că limba ungurească nu era impusă, fiind limbă de stat cea latină. Ei nu cereau, de exemplu, autonomia Transilvaniei, pentru că Transilvania nu era decretată ca parte întregitoare a Ungariei și 'și avea pe marele seș principe în persôna Imperatului Austriei și dieta sa separată. De alt-mintrelea postulatele memorandumului modern sunt în germene în *supplex libellus* de acum o sută de ani.

Impăratul Leopold recomandă suplica Românilor¹ în cercetarea dietei transilvane, în care dietă abia dör de era episcopul Bob dintre Români între 419 membri. Episcopul Bob intervenise și el direct cu o altă suplică separată către imperatul, care și acestă suplică monarhul o trimisese tot în desbaterea dietei. Și suplica lui Bob și *supplex libellus* românesc fură ocașiune de mare iritare din partea Ungurilor din Dietă. După ce multe luni întârziă de a se ocupa de dênsele, dieta le respinse în cea mai mare parte, la începutul lui August 1791, cam cu aceleași argumente, care le invôcă astă-dzi Ungurii în contra memorandumului.

Sub influența Vienei, prin art. 60 al dietei Clujane, tot dobândiră românii ôre-care recunôscere a religiunei ortodoxe în Transilvania. Cum puteau austriacii asigura pe românii din Principate, că nu le-ar fi reu, incorporați la Austria, când ei ar fi continuat de a vedea pe connaționali lor din Ardeal persecutați pênă și în biserică? Necesitățile politice ale Cărții din Viena față cu Principatele, dar și față cu Ungurii, aduc o slabă ușurare în situațiunea Românilor Ardeleni. Ast-fel, sângele vörsat de Horia și ai sôii, nu rămase cu totul neroditor pentru națiunea română.

La Viena se dorea de la Cluj alt rezultat mai mare, căci la Viena se înțelegea pe atunci necesitatea de a se face din Români din Ardeal un centru de gravitare al Românilor din Principate; dar tocmai aceasta dispăcea Ungurilor. Când se pertractă în dietă cesțiunea românească «se aușiră trăgându-se clopotele într'o dungă pentru

1. *Supplex libellus* viza așa dișele *aprobate* din 15 Martie 1653 și din 1587, ale lui Ion Kémény. George II Racoți a codificat, precum s'a vedut, oribilele *aprobate*. Veđi Șincai, tom. III, la anul 1653.

că se iscase foc unde-va ; deputații și regalisti alearga să iasă afară; atunci faimosul baron Vesselényi le striga cu voce de stentor : «Stați pe loc, nu fugiți, căci aici, în această casă, este focul . . . » Vesselényi numea foc cestiunea revendicațiunilor române, și de sigur și până astăzi cestiunea românească este un foc pentru Unguri, cari nu pricep posibilitatea unui stat puternic federal !

Orî cât de puțin câștigă Românii din Ardeal prin petițiunea lui Bob și *supplex libellus*, acel puțin câștig a servit mergerei înainte a lor. La umbra bisericeî recunoscute începe în Ardeal o dezvoltare Română, care nu va întârîia să radieze și în Principatele Moldovei și Munteniei. Acastă mergere înainte se manifestă la finea secolului XVIII-lea și începutul celui al XIX mai ales în direcțiunea culturală. Din indoite focare se încălîdesce sufletul și mintea românească de acum înainte.

Unul din aceste doué focare sunt școlile din Blaj, cele înființate la 1754, școli în cari predau primii tineri întorși de la studii din Roma, din cei trimiși acolo de nemuritorul Episcop Tón Inocențiu Micul. Școlile din Blaj, unde deja la 1754 erau peste 300 de școlari, mulți ținuti cu ajutorul Episcopului Aron, cum și școlile din Roma și din Viena dau nemului românesc o pleiadă de bărbați, cari plecând în nemuritoarea lor lucrare cu finea secolului XVIII-lea, pășesc într'al XIX^{lea} luminând cu facla minții lor peste tot orizontul națiunei române.

Samuel Micul, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Molnar, care dupe ce a scris la 1788 o gramatică, dă la 1799 prima retorică română ; Radu Tempea, colegul lui Șincai și autorul gramaticei din 1797, Iorgovici, limbistul, filosoful și juristul, care la 1799 se ocupase de purificarea limbei române și scria «Observații la Limba română» tipărite în Buda¹; Țichindeal, care în fabulele sale înveța pe Români că «una

1. *Paul Iorgovici*. Observații de limba românească prin Paul Iorgovici, făcute 8° Buda 1799. Cartea este dedicată lui Iosif Ioanovici pravoslavnicul Episcop al Verșetului, Karansebeșului, Lugoșului, Orșavo-Mehadieî. Iorgovici este un neolog și precursorul lui Cipariu în ortografie. El utilizează vorbe ca *obligare*, *construcțiunî* și scrie *nome* nume, *a cunósce*, *s'îință*, sunt, etc. Iorgovici a făcut scólă. Țichindeal a adoptat în mare parte ortografia lui, deși nu și neologismele. Parochul din Beșicherecul mic, imprimă la 2 Iunie 1802 cartea :

**«SFATURILE ÎNTELE EREI CEI SANATOASE PRIN BINE-ÎNȚE-
LEPTUL DOSITEI OBRADOVICI ÎNTOCMITE»**

Iar acum într'acastă dată întorse după limba sêrbescă și întru acest chip în limba Daco-româneasca așezate, în Buda 8°, 1802.

(Traduse de D Țichindeal, învețător național în Becikerekul cel mic, la 2 Iunie 1802.)

A doua fontână culturală ardelénă a fost biserica ortodoxă. Ea nu dete atâția apostoli luminați ca școlile din Blaj, dar nu mai puțin în jurul altarelor ei gravită nu numai inima creștinului, ci și aceea a Românului. Și apoi biserica neunită ardeleană a dat Moldovei și Valachiei mai mulți păstori sufletești, cari s'au încercat a lumina prin cultură, măcar intru cât-va întunecatul cer al Principatelor.

Aci, în Principate, încă constatăm uăzuințe spre cultură, ori cât școla grăcă este numai un stingetor al simțirei romănesci și un dușman puternic al limbei naționale¹.

Despre pröstele școli grecesci din Principate scriu și streinii ca : Raicevică (*Osservazione intorno la Valachia e Moldavia. Neapoli 1788*)², Wolf (*Beiträge zu einer statistisch historischen Beschreibung der Moldau. Sibiu 1805*) și Sultzer (*Geschichte des transalpinischen Daziens, das ist der Valachei, Moldau und Basarabiens, 3 Vol. Viena 1781*).

Neuitat va fi în istoria redeșteptărei nöstre : Mitropolitul Filaret, care întăiü conflucător al predecesorului său pe scaunul mitropolitan Grigorie I, apoi însuși dirigent al culturei romăne muntene, ca Episcop de Römnic și în fine ca Mitropolit, a fost împreună cu Enache Văcărescu puternici și harnici apostoli culturali³.

Mitropolitul Dositeiu, care a primit de la Filaret cărja pastorească întră în secolul XIX cu activitatea sa literară, dar continuă acea activitate și dupe mörte prin faptul că a dispus, ca din averea sa să se trimită tineri la studii în străinătate. Iosif I-iul Episcop de la Argeș, original din Ardél, amicul și sfätuitorul lui Tudor Vladimirescu, nu merită un loc mai puțin important în istoria culturei naționale.

Dar Văcărești?... După ce Pan Ștefan Văcărescu iscălea la 1753 Octombrie 18, hrisovul lui Io Const. Racoviță Voevod prin care se regulau școlile din Muntenia⁴, Banul Enăchiță Văcărescu, fiul aceluia deșteptat asupra însemnătăței limbei naționale prin contactul cu bărbații de la Blaj, lucra în ororul întelenit al literaturii romăne și

1. Mitropolitul Iacob condamna școla grăcă și din punct de vedere al metödelor de predare. El arată, că dascălii greci nu șciaü să învețe pe romăni nici chiar limba grăcă.

2. Am arătat alta-dată, că Italianii atribuesc acéstă carte lui Dominico Sestini.

3. Schițe bibliografice din viața Mitropolitului Ungro-Vlahiei Filaret II și ale altor persöne bisericesci contemporane cu dënsul, de Episcop Melchisedec, 1866, Roman.

4. Veđi «*Analele școlölor*» de V. A. Urechă tom. 1 pag. 151.)

învăța pe fiul său Alecu, să iubească limba românească și să scrie în această limbă frumoase versuri, cum la rîndul său Alecu Văcărescu comunică fiului său Iancu, iubirea limbei și a culturii naționale.

Ori-cât Ion Barac în *Istoria prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena*, său prin publicarea *Vieței lui Bertholdo și a lui Bertholdino*, ori prin împrăștierea în manuscrise a lui *Erotoclit și Aretusa*, ori tipărirea lui *Critil și Andronius* nu par să fie avut vre-o înrîurire asupra dezvoltării noastre culturale din secolul XIX^{lea}, ele nu au lipsit de a adăogi micul curent literar, care din secolul XVIII^{lea} trece într'al XIX^{lea} și vine să mînoșeze ogorul, care va da, în a doua jumătate a secolului, o recoltă deja însemnată.

În Moldova, semînța aruncată în brasă de Iacob I dă rod sub Iacob Stamate, care termină secolul XVIII și conduce lucrarea încă trei ani dintr'al XIX^{lea}.

Pe cînd Amfilohie Episcopul de la Hotin, publica cărți de știință, ca *geografia* lui Rouffier și ca *aritmetica*, în care adăoge părți originale române despre origina *palmei* românești, în jurul Mitropolitului Iacob Stamate, gravitați căli-va bărbați, ca Gligoraș¹ cari pregăteau atmosfera în care avea să renască școala românească sub Mitropolitul Veniamin.

Nici chiar Românii macedonenii nu sunt cu totul uitați la începutul secolului de renaștere al XIX^{lea}. După ce în 1770 Teodor Cavaliotti publicase la Veneția primele mostre de limba românească (în *Protopeiria*, care coprinde 1170 de vorbe românești-grece și albaneze); acum, la 1802, Daniel tipărește la Viena un dicționar grec modern cu dialectul român-macedonien și cu bulgăresce: iar la 1807 Dr. G. C. Rosa publică cărțile sale despre Macedo-Români, cercetări despre Românii de dincolo de Dunărea, traduse în românește de Sergiu Hagiade, la Craiova, în 1867 și lucrarea citată de Kopitar în *«Kleinen Schriften»* Viena, 1857, despre scrierea limbei românești cu litere latine, tipărită la Buda în 1809¹.

IV

Divanul lui A. Moruzi. Biserica,

Deacă necontestat sunt la începutul secolului XIX^{lea} năzuinți culturale, nu conchîm dintr'acosta că situațiunea românilor din principate este cu mult ameliorată de cum am vedut-o sub ultimele domnii din secolul XVIII^{lea}.

1. Vezi Wolf I. 21 și 274.

Să facem istoria amenunțită a domniilor din Principate, însoțită pururea de documente, după obiceiul nostru, și vom vedea întru cât acea situațiune politică și socială a țărilor române s'a schimbat și anume în ce direcțiune a urmat schimbarea.

A doua domnie a lui Alex. Moruzi la Muntenii. — Ne-am legat la pag. 257 a tom. VII din istoria sec. XVIII ce publicarăm, să facem istoria domniei a doua în țera muntenescă, la începutul acestui volum, de ore-ce această domnie este o trăsătură de unire între secolul stins și cel început.

Puține sunt scriirile ce despre această domnie ni le aduc istoricii de până acum. Vom face noi această istorie pe base de documente și în ordinea în care n -am ocupat de fle-care domn până astăzi în publicațiunea noastră.

Noul Divan.— Am vedut că la 8 Februarie 1799 a fost proclamat Domn Alex. Moruzi de către Pôrta otomană și că la 14 Martie acelaș an noul Domnitor a intrat în Bucuresci. Dupe codicele 42 și 43, cari coprind actele scurtei a douei domnii a lui Moruzi, aflăm, în 1800, divanul țerei compus numai din boieri pământeni și anume: vel Ban Racoviță, vel Log. de țera de sus Nicolae Brâncoveanu, vel Log. de țera de jos Grigore Brâncoveanu, vel Vornici Manolache Crețulescu și Isaac Ralet, vel Vist. C. Filipescu, vel Hâtman Caragea, vel Vornic al obștirilor Mateiu Fălcoyanu, vel Clucer Ion Bălăceanu și vel Stolnic Nestor. Acesta rămâne neschimbat tot timpul domniei lui Alex. Moruzi, domnia II-a.

În 1801 găsim schimbări în Divan: D. r. tru Ghica dispută bănia lui Racoviță, ba în August 1801 semnază ca vel Ban Manolache Brâncoveanu (*c. XLIII, f. 528 v*). În locul unuia din Brâncoveni trece vel Logofăt Scarlat Ghica în 1801 (*c. XLIII, f. 341 v.*) și în locul acestuia, aflăm vel Logofăt pe C. Crețulescu (*c. XLIII, f. 341 v.*) Lu marea Vornicie se perindează în 1800 pēna la 1801 și Radu Slătineanu, Grădișteanu, Scarlat Câmpineanu (*c. XLIII, f. 122 v.*); iar în 1801, după Martie, aflăm și pe Goleacu, Ștefan Văcărescu (*c. 43, f. 363*). mare Vornic al obștirilor Matei Fălcoyanu (*c. XLIII, f. 3*) a succedat lui Ion Florescu. În 1799 Noembrie 30 era Florescu (*cod. XLII, f. 155*). Lui Mateiu Fălcoyanu succedă Știrbei pe care 'l aflăm pēnă la finea Domniei. D. Manu este tot timpul vel Poștelnic (*cod. XLIII, f. 180*), iar C. Filipescu continuă în Visterie cât ținu Domnia. Asemene neschimbat din Hâtmanie rămâne Caragea. Spătăria o ținu grecul Lucache și numai rare ori aflăm semnând ca Spătar pe un Ma-

vrocordat, care nu pôte fi decât fostul Spătar al lui Hangeri, (cod. XLIII, f. 177 și 237). Postul de mare Vornic al politiei este ocupat, în 1800, de Istrate Crețulescu și în 1801 aflăm pe I. Manu (c. XLIII, f. 361) iar un Caragea ocupă Agia tot timpul. În anaforalele de judecată a Agiei, semneză alătura cu marele Aga și judecătorul Agiei I. Crețianu. În 1799 mai era vechil de Agie Vornicul Golescu. În 1800 semneză ca Aga un Anton (cod. XLIII, f. 960).

Ca ispravnici de județe aflăm în 1801 între alții pe cei următori: *Dâmbovița*: Camin. Dudescu cu Medel. Alexianu; *Focșani*: Clucer Calloglu; *Ilfov*: Clucer Comăneanu; *Olt*: Căminar Draghiceanu, Oteleșeanu și Iamandache Brâncoviceanu; *Teleorman*: Pah. Faca și Serdar Paraschiv; *Saac*: Serd. Grădișteanu; *Vlașca*: Pahar. Ion Fălcoyanu și Serd. Atanasache; *Mehedinți*: Pahar. Manolache; *Ialomița*: Clucer Varlaam; *Muscel*: Pahar. Ioigache Cantacuzino; *Argeș*: Pahar. Stefanică; *Romanați*: Serd. Nicoli și G. Coțofanu; *Vâlcea*: Serd. G. Argentoianu, etc. (cod. XLIII, f. 392 v.).

Din lista acesta se pôte vedea, că și sub Moruzi, în Domnia a doua, nu se pôte dice, că Domnul *Fanariot* a împănat funcțiunile mari ale țerei cu greci de ai sei. Dacă dar ar fi adevărată aserțiunea unor istorici, între cari D-nul Xenopol, despre lăcomia de bani a acestui Domn, ar urma că măsurile impilătore aduse sub această Domnie se cuvine istoricesce a le pune, cel puțin într'o bună parte, și în socotela boierimei pământene.

Biserica. Biserica Muntănă continuă a fi administrată de Mitropolitul Dositeu; la Râmnic e Nectarie, la Argeș Iosif și la Buzeu Constandie. Dăm în anexele acestui volum puținele Documente relative la biserică, ce am putut găsi din Domnia a doua a lui Al. Moruzi. Nu credem că el sa fie avut timpul de a renoi hrisóvele diverselor mônăstiri căci a fost prea scurtă Domnia, ca să fie făcut așa ceva¹.

1. a) Un document de reînnoire (aflat într'unul din codicele domnesci din a doua Domnie a lui Al. Moruzi) este relativ la schitul Iezerul (Vâlcea) pentru nisce luți «pe care să și-i găsóscă și să-î aducă din streinătate» 1800, Iulie 3.

Hrisov cu filigranul Trei creci noi și literile A M folio mare (hârt. turca).

b) (roșu) *Io. Alex. Const. Moruzi Vvd. I. Gospod Z. Vlahiscoe*

(Inițiale roșii). Sfântului și Dumneșcescului schit al S-tei Mitropolii, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfântului sfințitului mucenic Elefterie, ca sa aiba cu această poruncă a Domniei mele a ține 25 poslușnici pentru ajutorul și poslușania la trebuințele ce are, scutiți de biruri.

Asemenea și drepte bucatele nesupărate: 500 oi de oerit, stupi și rimători de dijmărit; vinul de vinăriciu și 2 cârciume aici în Bucuresci apărate

Am văzut importanța ce Al. Moruzi a dat bisericeii în prima sa Domnie. În Domnia această de acum 'l vedem nu mai puțin îngrijitor de biserică. Acesta se poate vedea din actele aduse în anexă. Aci vom aminti numai protecțiunea ce dânsul acordă evreiceii Ruhala, care pentru a deveni creștină, se desparte de bărbatu seu și se cearta cu părinții ei.²

de fumărit, de căminărit, de vamă, de vin domnesc, și de ortul vătășesc, i doi preoți și 1 diacon și 2 cântăreți scutiți.

«Și să aibă taleri 100, însă 50 la praznicul sft. Elefterie și 50 la praznicul sft. Gheorghe (fiind că acest schit are 2 hramuri), cari acești bani să se dea din Vistieria Domniei mele pe fie-care an».

Aceste scutiri le dă Vodă la cererea lui N. Brâncoveanu vel Logofet de țera de sus «sub a căruî purtare de grija se află». Domnitorul întărește milele aceste și hărăzirile reposatului Domn Hangeri.

În întărire pomenesce de fiii sei Constantin Vv., Dumitrașcu Vv., Nicolae, Vv., Gheorghe Vv. Ispravnic hrisovului Pan Nicolae Basarab vel Logofet de țera de sus. Și s'a scris la întâiul an dintru a doua Domnie a Domniei mele în orașul scaunul Domniei mele București, la anii de la nascerea Domnului Dumnezeu și mântuitorului: Is. Chr. 1799, Iunie 21 de Chiriță Log. de Divan.

Semnătura caligrafică în slavonă.

Vel. Logofet.

Trecută în condica divanului

Trecută în condica Visteriei.

Răducan biv treti Logof. Condicar.

Sigiliu mare cu ambele mări între noua-plantatio (un Domn și o Dómuă) fără pom.

Docum. este la Academie Portofol. 14, doc. 10).

c) Mai mulți orășeni și orășence din București se jeluesc că la biserica de la Floresci n'au preot și dascăli ca să facă rugăciuni pentru rudele ce au îngropate acolo în timpul ciumei; cererea este din 30 Noembrie 1799. Domnitorul ordonă, prin rezoluțiunea sa din 17 Ianuarie 1800, asupra anaforalei Mitropolitului Dositeiu și a vel Vornicului obștirilor Ion Florescu, ca preotul și dascălul de la Floreasca, să fie scutiți și să se dea bisericeii și 2 luți, ómenii streini.

Cod. LXII, fila 155 verso.

d) *Alt document de la Io Alex Const. Moruzi Vv.*

...«Dăm mănăstirei Znagovul vinariicul din poporul Valea Urloi și Tocilele a câte 2 bani de vadră și pârparul după obicei, fără a se anesteca la poporul Bărboi, ce prin cercetare s'au dovedit că este a mănăstirei sft. Ion, din hrisovele Domnesci.» Este o renoire a altor hrisóve, între care cel din 1 Oct. 1795 din prima Domnie a lui Al. Moruzi. 1799, Sept. 16.

(Academie Port. XX No. 96).

2. Ruhăla ovreica cere a se boteza și a se despărți de bărbatul seu Manoil, care să fie obligat a 'l restitui zestrea. Vel cămarașul cerceteaza afacerea și raportază Domnitorului, la 8 Martie 1800. Domnitorul, la 17 Martie supune la jurământ pe barbatul Ruhălei care tăgăduiesce zestrea.

Cod. LXII, fila 155 verso.

O măsură, care de n'ar fi fost propusă Domnitorului de către Mitropolitul Dositeiū ar fi putut justifica acușările aduse lui Moruzi, că în această Domnie a umblat după bani, este acea prin care se impune preoților și diaconilor din eparhia Mitropoliei o dare extraordinară în natură, în grâu.

S'a întâmplat sub această a doua Domnie a lui Moruzi o fômete mare, fômete care de sigur a trebuit să facă și mai odiôsă darea aruncată pe Clerici la 11 Noembrie 1799.

Mitropolitul Dositeiū, la această dată, prin anaforaua cere lui Alex. Const. Moruzi-Vodă, să i dea voie a lua de la tot clerul din eparchii, preoți și diaconi, câte 20 oca de grâu, sub cuvânt că nu s'a făcut pe la moșiile mônăstiresci și Mitropolia are de ajutat pe mulți săraci și văduve. Domnitorul aprobă această dare numai pe estimp «dar să aibă însuși Prea Sfinția ta îngrijire cu mare luare aminte, ca nu cum-va protopopii și cei rânduiri pentru stringerea acestui ajutor să nu cuteze peste aceste 20 oca a supera și a lua mai mult ceva precum și taxilul de la cei ce nu vor avea să se facă cu milostivire și să nu se dea cu acesta pildă și pe alți ani, ci numai acum o dată estimp, la această trebuință, care acesta să li se facă sciut preoților și diaconilor».¹

Acastă dare nu împedică pe Mitropolitul Dositeiu, ca în unire cu Episcopul de Rimnic, Nectarie, cu cel de Argeș, Iosif și cu Costandie de Buzeu, la 28 Septembrie 1800 să cëră bani de la preoți și diaconi din toate eparchiile *«pentru lefile și tainaturile ostașilor ce sunt orânduiri pentru paza țerei.»*

Prin anaforaua lor, de la data citată, prelații bisericeii cer Domnitorului, *«ca să fie luminată porunca Măriei Tale a intra și preoții scutiți ce sunt cu hrisove și cărți Domnesci și deosebiți cu pece-luirile noastre pentru hatârul D-neilor boierilor, avându-i pe la moșiile Domniilor sale.»*

Prelații gasesc că asemenea preoți și diaconi sunt mai cu putere decât cei-l-alți dajnici, îndestul fiindu-le scutela ce au de la alte dari și deci insistă la Domnitor, să fie obligați și ei a plăti ajutorul în bani pentru lefile și tainaturile ostașilor. Domnitorul cu rezoluțiunea sa din 29 Septembrie 1800 aprobă această propunere a capilor bisericeii *«fiind lucru un ajutor pentru a obstei trebuință și folos»*,

1. Cod. LXII, fila 93. Acest cod. cuprinde 538 file afară de tabla de materii, folio, legătură carton, în filigran 3 crainouri.

Primul act din condică este darea de sêmă a cheltueleur spitalului din 30 Aprilie 1799 aprobată la 19 August acelaș an de Alex. Const. Moruzi.

Ultimul act din acest colico este din 2 August 1801.

număi le recomandă: «să se facă dreptă analoghie pe toți după adevărata stare și putere a fie-căruia». (Cod. LXIII, fila 147 verso).

Asemenea ajutor 'l dedeau nu numai preoții și diaconii, dar și mănăstirile.¹

În 16 Octombrie 1799 Domnitorul Alex. Moruzi iertase Mitropoliei și Episcopiiilor, deciuiala ce tot el, în Domnia întâia, pusese asupra vinăriciului acestor Eparchii. Acastă ușurare o face Domnitorul asupra anaforalei de la 12 Octombrie 1799, a Mitropolitului Dositei. (Cod. LXIII, fila 625).

Pe lângă aceste dări la care Moruzi a supus mănăstirile, Domnitorul mai ordonă împlinirea în favoarea Episcopului de Rîmnic și a altor sume relativ importante de la mănăstirile Tismana, Cozia, etc. dupe resturi din darea ce Hangeri impusese mănăstirilor pentru zachearea ostirilor turcesci.²

Alex. Moruzi continuă a 'și reserva dreptul de a numi Epitropi de mănăstiri și de a recunoște nu cirile de egumen propuse de chiriarchiile bisericești. Așa de exemplu, este rânduirea căminarului Nestor din Divan, ca Epitrop la Pantelimon, în urma morții Epitropului biv. vel Vornicului Florescu. La această ocaziune Domnitorul după cererea noului Epitrop, din 1801 Martie 23, rânduiesc prin marele Logofet Nicolae Brâncoveanu un impiegat, care să cêră de la

1. Iată actul din care se constată, că și mănăstirile au plătit ajutor: «Prea Înălțate Dómne, cu plecată anafora însciințez Măriei tale, că din ajutorul ce s'a pus a da și mănăstirile din politia Bucurescilor, mai sunt remașite banii, ce s'arată mai jos, nerăspunși până acum; ci fiind-că Visteria are mare trebuință de banii, spre întâmpinarea necurmatelor cheltueli, ce are cu plata lefilor și a tainaturilor ascherliilor, să bine-voiescă Măria ta a orândui un zapciui, cu luminată poruncă, să 'i împlinască și să 'i aducă la Domnăsca Visterie». 1800 Decembrie 3.

Vel Vist. Filipescu.

Datoriile mănăstirilor: 1050 taleri Sf. Gheorghe, 450 Sf. Sava, 1450 Spirea, 100 Sf. Spiridon vechi, 450 Răsvan, 125 Crețulescu Plavicieni, 1200 Văcăresci, 3510 Pantelimon, 750 Mărcuța, 5 taleri Grecii, adică total 9090 taleri. (Vezi și actul de la anexa lit. E).

Alex. Const. Moruzi Voevod pune la 5 Decembrie 1800, rezoluțiune: «Orânduim Domnia mea zapciu pe vâtaful de Visterie, căruia 'i dam Domnia noastră volnicie, ca fără de zăbava împlinind acești bani de la fiteș-carele, sa 'i aducă, să 'i facă teslim la Visteria Domniei mele.»

2. Vezi documentul de la Cod. LXIII, fila 101 verso și 102 din anul 1800 August 4.

casa repausatului Florescu socotelile administrațiunei mănăstirei Pantelimon.¹

Numirea de egumen la mănăstirile închinat continuă a fi făcută de Domnitor după recomandarea mănăstirei la care sunt închinat și a titorilor lor; așa, murind egumenul de la mănăstirea Mărcuța, Domnitorul rânduiește un iconom provisoriu până ce va sosi recomandățiunea de la mănăstirea Halki și de la neamul titorilor (un Hatman Iordache din Iași),—1801, Aprilie 11 (*Cod. LXIII fila 271*).

Alex. Moruzi, în interesul averii imobile a mănăstirilor și în genere a administrațiunei acelor mănăstiri, încă din prima sa Domnie a fost dat un hrisov *nizam*. Acel hrisov opria pe nastavnicii de mănăstiri de a face schimbări de proprietăți, ceea-ce erea pururea în paguba mănăstirilor și în folosul lor, al rudelor lor, orî a puternicilor țilei. Cu toate înțeleptele aceste dispozițiuni, egumenul mănăstirei Znagov și-a permis un schimb. Domnitorul scrie Mitropolitului Dositei și Logofetului mare de țera de sus, (în jurisdicțiunea căruia venia Znagovul), să cerceteze.

Cercetarea se face și cercetătorii acoper pe Znagoveanul și găsesc schimbul bun. Totuși Vodă desaprobă fapta și ia ocaziune, ca să nu reînoască ordinea din hrisov, relativă la schimburi neînvoite de Domn, decât în urma unei prealabile cercetări a Mitropolitului și a unuia din vel Legofeți.²

1. Veđi actele din cod. 43 fila 249 verso și 252 verso. Veđi pentru numirea de egumen la anexă actul din cod. 43 fil. 308 verso și 309. Schitul Golești e luat de epistasia spitalelor ca mitoc al mănăstirei Câmpu-Lung, care este daată spitalelor.

Cod. LXIII. fila 309.

2. Eată actele relative:

«După luminata poruncă a Măriei tale ce prin pitac de la 6 ale trecutei luni Mai ni s'au dat, că au venit la auđul Măriei tale, cum că năstavnicul mănăstirei Snagovului, făcând un schimb cu paguba mănăstirei ar fi dat o prăvălie mănăstirească ce ar fi având prețul ei talerî 12,500 pe o casă ce are prețul ei numai de talerî 3000, lucru împotriva orânduiei dreptăței mănăstirescî, poruncindu-ne ca să cercetăm și în ce chip ne vom adevăra să arătăm Măriei tale. După luminata poruncă a Măriei tale am cercetat și am găsit, că prăvălia aceea nu e a mănăstirei, ci numai locul de sub dînsa, pentru care plătea la mănăstire pe an talerî 60 chirie, iar binaua este făcută de un Paraschiv ne-guțător, cu aședămînt ca după moartea lui și a copiilor lui să rămăie mănăstirei și murind acel Paraschiv a rămas la fetele lui, fiind-că i-a rămas cinci fete, din care unele sunt nevârstnice și pînă se vor săvârși acele fete toate, mănăstirea nu putea să iee binaua în stăpînirea sa și putem dice că de aici înainte are să se mai prelungească încă 50—70 de anî și locul mănăstirei ce l'au dat schimb de sub acastă bina nu este mai mult de cît 3 stînj. și jumătate

Domnitorul ia ocaziune din această anafora pentru o măsură generală; în conformitate cu dispozițiunile hrisovului, ce a fost dat, pune următorea rezoluțiune: «Prea sfinte Părinte Mitropolit, și D-ta Logofet de țera de sus, am vădut Domnia mea anaforaua ce ne faceți și împotriva hrisovului gășind urmarea năstavnicului mănăstirei Snagov, ânteiū, că nici trebuință, nici datorie este a avea mitoc mănăstirile după afară fiteș-care în Bucuresci, al doilea, că năstavnicii mănăstirilor datorî sunt să ședă acolo la mănăstirile sale, de a chiver-nisi și a epistasi înșiși trebile și economiile mănăstirilor, iar nu să se afle într'alte părți cu șederea, deosebiți și depărtați de mănăstiri; și al treilea, că năstavnicii mănăstirilor nu sunt volnici de sineși, fără de scirea stăpânirei să facă schimb de acareturi mănăstiresci cum vor vrea. De aceea și dicem, că împotrivă este urmarea acésta a năstavnicu-lui Snagovului, de care și poruncim, căp rea sfinția ta Părinte Mitro-polite, să dai de scire la toți egumenii și năstavnicii mănăstirilor, ca să fie datorî la *facerea de schimburi a da de scire la Domnie și Domnia va orânduî la prea sfinția ta și la D-lor vel Logofeți, ca să cerceteze și arătându-se cu anafora, că este după orânduiala hrisovului și cu folosul mănăstiresc, să se întărescă de către Domnie.*—1801, Iunie 25.»

Cu referință la cele trei mănăstiri ale căror venituri au fost date pentru spitale, Domnitorul ordonă restaurarea lor, ținerea lor în bună stare, toate stând sub un «proegumen».

A studia starea bisericeî, este a studia însăși societatea. Atingerea adusă bisericeî prin dăjdiile la care a fost supusă, cu un pretest ori altul, nu este de natură a-i înălța prestigiul. Moralitatea publică, societatea se resimte din acésta: nereligiositatea aduce spargerî de biserici, cari se întâmplă numeroase. Pe când argintarul Haim ovreiul, mai fricos, denunță nisce țigani, cari au spart biserica din mahalaua Popa Petru, un creștin drept credincios nu se sfiesce de a cumpera de la ei pe nimica bucăți de candelă sfărîmate.¹

În lat și în lung stânj. 18; iar casele ce au luat schimb sunt trebuincioase mănăstirei a le avea mitoc aici în Bucuresci pentru năstavnic și parinții mănăstirei, când vin pentru trebile mănăstiresci; de care case cercetând ne plî-roforisim, că sunt în mahalaua Bățiște, bune, nouă făcute de curând, cu pământul lor și cu loc îndestul, cu pivniță mare dedesubt, cu 4 case i sală și foișor sus... cu șopron i grădină și cu împrejmuire de uluce, cari fac ca taleri 3500 și așa schimbul ce au făcut năstavnicul mănăstirei fiind cu bun folos mănăstirei și tre-buincios și nefiind nici în potriua *luminatului Măriei tale hrisov*, aretam înălți-meî tale; și rămâne la înalta Măriei tale hotărîre. Dositeiū al Ungro-Vlahiei, vel Logof. Ghica.—1801 Iunie 20.

Cod. XLIII, fila 391, verso.

1. La 3 Februarie an. 1800, 3 țigani au mers la Haim ovreiul argintar cu bucăți de candelă și altele să le vîndă. În luna trecută s'a fost spart biserica

Chiar și din biserica Curței Domnesci se pradă argintării, prădăciune de care se constituie răspunzători servitorii bisericeii, cari n'au băgat de seamă că în ea a rămas peste noapte hoții¹.

Pentru moralisarea arestaților din temniță, Domnitorul le dă anume biserică a temniței și asigură preoților ei un anume venit de 150 taleri, ca și bisericilor Curței Domnesci. (*Cod. 43, f. 459, verso*).

Și cu toată această nereligiozitate, câți-va amatori de jăfuirii au isbutit să provoace în numele bisericeii, într'o di, o cetă de lume, care intrând prin casele evreilor au comis unele prădăciuni ba și ucideri,

din mahalaua Popa Petru și s'a furat mai multe corone de pe la icone și 3 candel. S'a vestit din timp prăvăliașii din târg și mahalale, despre această spargere. Ovreiul a denunțat dar la spătarie pe cei 3 țigani. Ei arătară că trecând prin mahalaua Olteniî l-au chemat un Sima băcanul moșneagu și acesta le-au dis să topescă acel argint și să facă dintr'ensul inele și paftale, pentru care l-au și băgat în casă ca să lucreze. Țiganiî declară că au făcut paftale și inele din cositor și argintul l'au ascuns. S'a chemat la judecată și Sima moșnogul, iar el a declarat că într'adevăr a cumpărat acest argint cu 20 taleri de la 2 omeni necunoscuți. Preoții de la biserica spartă, fiind chemați au recunoscut argintăria. Domnitorul ordonă surghiunirea lui Sima peste Dunăre, fiind strein de acolo, ca unul ce n'a denunțat pe hoți, iar țiganiî furii au fost pedepsiți cu bătaie și apoi sloboziți pe chezașie. Sima e pedepsit încă să plătescă bisericeii odorele furate.

Cod. XLII, fila 198.

1. Dimitrie Roset Spătarul cu judecătornl său Teodor Fotino prezintă lui Alexandru Moruzi anafora la 5 Mai 1800, prin care l'înscințoză, că de la biserica Curței Domnesci cea veche s'au furat, în 12 Aprilie 1800, mai multe argintării. S'a închis 6 barbați și o femeie *«streini renciperi adăpostindu-se prin zidurile Curței Domnesci»*. Nu s'au putut dovedi că acești arestați erau hoții.

Veșându-se o ferăstră cu fiarele stricate s'au constatat că ferăstra a trebuit să fie scosă pe dinăuntru bisericeii. Deci furul s'a introdus de cu sora în biserică și au eșit a doua-di pe ferăstră, sôu că furtisagul l'au făcut niscai omeni ai bisericeii. S'au luat la cercetare omeniî bisericeii și de și nu s'au găsit nimeni vinovat, anaforaua propune să fie obligați servitorii bisericeii a face și la loc argintăriile din leafa lor, spre pedepsă că n'au fost cu privighere.

La această ocaziune anaforaua cere Domnitorului, să ordone lui Aga să morma la Curtea veche, să oblige pe cumperătorii de locuri acolo să și le îngrădoscă *«căci zidurile caselor Domnesci cele vechi fiind deschise și neîngrădite, printr'insele își găsesc furii ascunderea și curtenirea lor și ferescă Dumnezeu, întâmplându-se vre-o bôlă, întâi de la acest loc se pôte face primejduire»*.

La 11 Mai 1800 Domnitorul aprobă anaforaua și însărcinează pe Dumitrache Roset, ca prin epistasia lui să 'mplinescă de la servitorii bisericeii banii necesari pentru refacerea întocmai a argintăriilor furate și anume: 5 candel, 2 sfeșnice, 2 exapterica, un sfânt potir și un artoforion.

(*Cod. XLII, f. 322 verso*).

orî răniri, îndată, ce e dreptul, înfrânate de Agie, Spătărie şi de Domnitor. Se pretinde că această persecuţiune a evreilor a provenit din convingerea poporului, că evreii erau spionii Turcilor şi că ei denunţaseră acestora pe creştinii, pe avutul cărora voia să pună mâna. Alţii pretind, că bătaia, prădarea, a 128 de evrei, ba chiar şi uciderea proveni din fanatism, bănuind creştinii, că evreii au ucis un copil să 'i ia sângele. Din o corespondenţă a lui V. Melinescu din Petersburg către Mitropolitul Veniamin, din Iaşi, se vede, că mişcarea a fost proiectată şi în Moldova şi în Iaşi şi acolo a potolit-o Mitropolitul, citind prin biserici moliftele sfintului Vasile.

Eacă documentul din care se constată, cum a fost pornirea contra evreilor din Bucuresci:

Zarva contra evreilor.

Vel aga Caragia raportoză lui Vodă, în 9 Mai 1801, despre un Gheorghe Condoragiu holteiu din mahalaua Resvan, «care Gheorghe după ce dintru înreput s'a cunoscut, după perigrafia lui, că au fost şi el amestecat şi aţîţator la zarva ce s'au întâmplat cu ovreii şi după ce nu conţeni şi după împrejurul agiei presărând vorbe, cu scornituri de minciuni şi aţîţător de fapto primejdiöse, apoi după pliroforia ce luai, şi alaltă-séră unindu-se cu alţi trei asemeni ca dînsul au mers în mahalaua Tabacilor şi făcîndu-se el ca este agesc au presărat vorbe, că i s'au poruncit de Domnie, să dea în scire, ca să iasă cu toţi, cari cu arine, cari cu ciomege asupra ovreilor să-i răpue, dîcînd că şi ei ar fi răpus un creştin băcănaş din hanul Niculescului i pe un copil de 6 ani şi done fete ce au fost slujnice la ovreii, urmînd o faptă ce este în potriua neamului omenesc, care este vrednică de o nemilostivă pedepsă, şi aducînd eu pe numitul înaintea plecatei Mariei Tale slugi n'au tăgăduit că au mers în Tabaci, dar pricinui dîcînd, că un Stoian Sărbu Tabak, a fost cel mai mare pricinuator şi că Stoian a mers împreună cu dînsii de au presarat aceste vorbe, ce le arăt mai sus, şi de dînsul a fost şi el îndemnat; caci el mersese ca să se cinstescă cu cei-l-alţi tovarăşi ai lui şi întîlnindu-se cu Stoian, el 'i-au îndemnat de au mers împreună, iar nu că au mers într'adins pentru acosta. Am adus şi pe Stoian la curtea gospod, unde era faţă şi D-lui biv. vel Postelnic Alex. Erachie epistat Cămăraşiei şi punîndu-se Stoian de faţă cu numitul Gheorghită, s'au cercetat şi Stoian Tabak cu totul s'a apărat, dîcînd că nimic nu este la scirea lui. Atunci răspunse Gheorghită, că reii a dis pentru Stoian şi că de frică au aretat. Iar pentru dînsul au mărturisit că au greşit, cerînd iertăciunea vinei lui; de care nu lipsiiu a însciinţa Mariei Tale, şi de vrome ce numitul Gheorghită Condoragiu s'au arătat de agesc, ca pe un întăritător odihnei norodului, spre înfrinarea şi altora ca dînsul, să fie luminată porunca Mariei Tale, ca să se pedepsescă straşnic, dupe cum va fi buna-voinţa Mariei Tale, şi anii Mariei Tale să fie de la Dumnezeu mulţi şi fericiţi.—1801. Mai 9.

(Cod. XLIII, f. 805 verso şi 806).

Vel Aga Caragia.

Alex. Moruzi hotăresce:

«Vina acestui Gheorghe Condaragiu, după netrebnicile lui urmări prea mare este, după care i se cădea pedopsă cu viața lui. Dar de această dată îl hotărîm la osînda *ocenei fără soroc*. Pentru care și orînduim pe sluga Domniei mele care ridicându'l de aici în pază să'l ducă la ocna Slănic, unde strașnic poruncim cămărașilor, să'l băgați în osînda ocnei, de unde să îngrijiți forțe a nu scăpa, séu cu verî-un mijloc a se slobođi, că înși-vē veți fi în locu'i». — 1801 Mai 9. (Cod. XLIII fl. 305 verso și 306).

Zarva împotriva evreilor este mai înainte de acest document. Trebuie să se fi întemplat zarva de pascele creștine, și în adevăr aflăm, că s'a întemplat la 8 Aprilie 1801. Se pōte vedea acesta din o jalbă a evreilor Marcu Fișicciul și Solomon Ciubucciu, către vel Aga, din 15 Aprilie 1801, aretând că le-au jăfuit casele Dinul Neferu și Ion Tufecciul. Petițiunea acestor evrei arētă că la «zarvă» s'aū amestecat chiar și oșteni, lefegii streini, neferi, și că dintre aceștia alerga prin mahalale strigând «că este poruncă de a se face iama lucrurile ovresci». Vodă ordonă despăgubirea evreilor reclamanți și isgonirea peste hotare a făptuitorilor ¹.

Zarva în potriva ovreilor provenia în parte și de la purtarea mai mult decât semētă a unora din ei, pe temei că sunt sudiți. S'a petrecut bună-ōră, în 1801, o judecată curioasă într'un evreu și un fecior de boier încă nevêrstnic. Acest evreu făcu credit nevêrstnicului și apoi 'l urmări în ocări și înjurături pēnă la Curtea Domnēscă. Exasperat, băiatul reclamă la agenția Austriacă, la *Sior Gaudi*, dar acesta se mărgini a probози pe cămătar, care continuă a apuca pe uliță pe micul datornic și a'l injura în tot modul, pēnă ce, exasperat, băiatul bātu pe insultător. Atunci el reclamă și băiatul fu închis, fiind întemplarea nu târđiū după zarva contra evreilor. Aga cercetă apoi împrejurările și le referi lui Alex. Moruzi. ²

Domnitorul puse pe anafora tribunalului Agesc, următōrea soluțiune: «D-ta vel Aga, am vēđut Domnia mea alăturata anafora, ce ne faci și fiind-că însuși ovreiu a fost pricina gâlcevei acestia, pentru care numitul copil s'aū ținut închis 7—8 ȝile la popreala Agiei, poruncim ca pe dēnsul să 'l trimiți *la școlă*, unde să'l pue dascālul a'si urma învățătura, făr'de a avē el să facă alișverișuri cu uni-alții. Iar pentru ovrei să faci nota D-tale către cinstita agenție (αγενοια), trāmițēnd și copie după această anafora buiurdisită de Domnia mea, ca

1. Cod. 43 fila 272.

2. Veđi la anexo.

pentru *nesuferita obrăznicie* și urmarea lui cu care s'aŭ purtat, dând pricină de gâlcăvă cu ocările și vorbele de înjurătură, a trage și a necinsti ómenii pênă și înăuntru Curței Domnesci, fără de a'si căuta cererea lui cu orânduiala ce i se cădea, să ceri resplătirea lui negreșit, dând agenția *Nizam* și la alți asemenea lui, ca să n'aibă a mai face alișveriștri cu copii, din care pricinuesc gâlcevuri și davale.»—1801 August 26 ¹.

Cod. XLIII fila 449 verso.

În ce stare decădută era moralitatea publică și privată, cu tot prestigiul ce Domnitorul mai cerca să dea religiunii, pôte a se vedé din o serie de procese scandalóse de violări și răpiri de fete și de pitace cu referință la fapte din domeniul eticeí. Negreșit Domnitorul pedepsia nemoralitatea femeilor, dar pedépsa atingea numai femeile din popor. Surghiunirea la schitul Viforítei, de femei și fete, «netrebnice» este fórte frecventă. ²

Nu numai Mitropolitul și Episcopii aveaŭ misiunea a veghea asupra moralităței publice, ci și puterea laică. Prelații bisericeí nu aveaŭ mână liberă deplină în casurile de divorț, de proces între

1. Veđi ce se đice de evrei în Hurm. pag. 184, No. IV.

2. a) O mamă și două fete, cari fac fapte netrebnice în Ploesci, în urma ceretărei Vistiernicului Racoviță și a Postelnicului Dem. Manu, la 28 Septembre 1801, sunt surghiunite la schitul Viforita, «ca să nu se mai pricinuióscă órășenilor de acolo neodihná».

Altă dată Domnitorul iertă de la surghiun pe o fată, după cererea mamei sale, o grécă, după nume. (Cod. XLIII fila 598 verso). Eaca actul :

«Ascultând luminata poruncă a Înălțimeí Tale de la acéstă jalbă însciințez Mărieí tale de vina acestei fete, căci din multele ei neastēmpări prin fapte netrebnice nepărăsindu-se, s'aŭ întēplat iarăși dintr'ale ei căi necuviose de s'aŭ făcut în trecutele đile gâlcăvă în tērg și aretēndu-se Mărieí tale; pentru înfrēnarea ei, de sunt ca la șése săptămâni și mai bine, cu porunca Înălțimeí tale s'a trimis surghium la schitul Viforita; iar de se află în patimă de bólă, acósta nu putem sci, fără numai iarăși numita mamă-sa, jăluitoare, ce se află ticălósă și cu alte fete sōrmene în spinare-í, mă încredință, că cu adevērat se află fie-sa cea de la Viforita bolnavă fórte, și de vreme că făcu mare prindere, precum și în jalbă arată, că de acum înainte íi va face zapt și de se va mai apuca iarăși de fapte rele și nu se va părăsi, ea va raspunde, cerēnd de la mila Înălțimeí tale a hotări precum D-đeu te va lumina.—1800, Noemb. 14. (Veđi și actul de la anexa F)

Antonie Aga

Cod. XLIII fila 214 verso.

Alex. C. Moruzi pune pe acéstă anafora următórea resoluțiune, în dosul jalbei Ecaterinei Politisa Ciubuccióea: «Ertată să fie în sēma mume-sci și poruncim Domnia mea stariței de la Viforita să o slobóđă».—1880, Noemb. 30.

bărbat și femei. O femeie betrână vrea să se căsătorească cu un tânăr și cere învoirea specială a Mitropolitului și a Domnitorului, pentru că rudele se împotrivesc.¹

Despărțirea era acordată une-orî pentru un nimic, alte-orî ea era refuzată în mod arbitrar.² Mai ales căsnițiile din popor erau supuse la bunul plac, nu numai al capilor bisericeî, dar și al Domnitorului.

Din cauza refuzului divorțului unei june țerance, care era nefericită cu soțul ceși luase, la 1801 se petrecu o faptă ciudată, care

1. «O Luxandra Caramanlôica viind la noi ne-a arătat că voescă sa se căsătorească după un polcovnic Iordache Țărigrădeanu și pentru căci ea se află trecută în vîrstă și el mult mai mic decăt dînsa, s'a ușașat între ei cu deosebit *engrafa*, ca după sfîrșitul ei, să rămăie el, clironom pe tôte remasurile ei, neavînd nici copii, cătându-i și sufletul cu pomenire, după orînduială. A u venit și însuși numitul polcovnic și cercetându'l de acêsta, asemenea ne a u aretat că s'a u învoit și va să o iô întru căsătorie. D-nôlui șetrarul Răducan Caramanliu simțind de acêsta, prin jalbă arêta Măriei tale că este soră-sa lipsită de minte, rugându-se ca să fie poprită de a nu se cununa după acest Iordache, cu cuvînt că este prea tîner și ea este bîtrîna și să se orînduiască avutul ei sub epitropie. Luminatê Dómne, acêstă Luxandra ne este sciută că au ținut un bărbat și de cînd a u remas veduvă prea urită petrecere de viețuire a u avut; acum că voiesce a se părăsi de netreb-nici, să nu mai păcătuiască cu unul și cu altul, a'și îndrepta viețuirea, să'și iee bărbat cu cununie pre lege, *învoindu-se* amîndoi fără nici o silă sêu ne-voie, nu o putem *embodisi*, dar că este în mai mare vîrstă decăt dînsul, asemenea *sinichisi* nepotrivite la vîrstă s'a mai întîmplat și la alții; și de acêsta nu lipsim a însciința Măriei tale.» — 1800, Dec. 18.

Cod. LXIII, fila 229 verso.

Dositei u al Ungro-Vlahiei.

Alex. C. Moruzi ordonă: «Pentru cununia lor cînd Prea Sf. Mitropolit arhiereul locului, precum ne arêta printr'acêstă anafora 'i slobode, nici Domnia mea nu 'i opresce a se cununa.» — 1800, Dec. 19.

2. Cunoscem o otărîre de o moralitate lăudabilă în afacere de divorț. Moruzi refuză divorțul unui bărbat de soția sa fiind-că ea este bolnavă de mai mult timp.

Pe anaforaua de la 7 Februarie 1800 a Mitropolitului Dositei u prin care refuză despărțirea de femei a unui individ, care a u cerut acea despărțire sub cuvînt că este bolnavă de mult timp, A. Moruzi, hotărește să nu se facă despărțirea de ôre-ce femeia nu era bolnavă cînd s'a căsătorit și a u născut și copii. Moruzi însă ordonă ca femeia pînă la însănătoșare să stea în o cameră de la Sărindar păzind sîntele slujbe și avînd purtarea de grijă a soțului ei.

Domnitorul ordonă și Vornicului obștirilor să dea acesteî părechî de ômenî de ce talerî pe lună ajutor pînă se va mîntui femeia de bôla ei.

Cod. 42, fila 224 verso.

merită să fie consignată aci. Ea se travesti în haine bărbătești, ba se și *însură* cu o fată.¹

În Istoria Munteniei mai cunoscem femei, cari se travestesc în bărbătesce, dar ce deosebire de scopul urmărit !...²

1. Aga Caragea și Paharnicul Ion Crețeanu raportază prin anafora Domnitorului, despre Maria, fata lui Lazăr, slujitor agiesc, de la Herestreu, care îmbrăcată în port bărbătesc, cu numele Marin servia la Postelnicul Iacovache. Fata stăpânului ei se înamorează de Marin. Află stăpânul și 'l silește pre Marin să se cunune cu fata. Maria arătă că s'a ascuns în haine bărbătești ca să scape de bărbatu-său, care o maltrata și de care n'a voit s'o despartă. Justiția dăce : «cântând la pravilele împărătești, cât și la cele din urmă politicesci curgătoare, nu s'a putut afla nici o închipuire de veră o urmare ca acosta, adică a se cununa muere cu muere, spre a se orânduî la pravilă și pedepsa învinovățirei».

Vodă totuși ordonă să fie bătută Maria și o nașă a ei, care a cununat-o cu fata boierului și apoi să fie trimisă la Viforita în pocăință.—1801, Oct. 8.

Cod. XLIII, fila 600.

2. Între robii scoși de Sinan-pașa din închisórea din Constantinople, se descoperi o femeie în haine bărbătești; era o jună fată numită Maria Putoiana. Numele o dovedesce că este română. Împinsă de dorința d'ași răsbuna familia maltratată de Turci, iar după alții împinsă de mărirea curagiului, ea se bătuse mult timp ca soldat. Turcii o 'ntrebară decă n'a luat haine bărbătești ca să ascundă vr'o dragoste cu vre-un ostaș. Ea răsputse cu minunată neînspăimântare, că și schimbaseră portul ca să pótă a-i vătămă în război... Acosta mărturisiră toți soții ei, adăogând că în toate întâlnirile cu Turcii ea dase frumoșe probe de curagiu. Aflând Sultanul de acosta eroină, trimise de o aduse înainte-î și o întrebă decă a ucis vre-un Turc? La care cu curagiu răsputse, că necruțând nici un vrășmaș a ucis dece cu mâinile ei. Sultanul mirându-se mult de virtutea acesteia fete generóse, o preumblă în triumf pe stradele din Constantinopol arătând-o poporului ca o minune...

(Nicolae Bălcescu, Istoria lui Mihaiu Viteazu).

Poetul Bolintineanu a cântat așa pre

MARIA PUTOIANA

Maria Putoiana în sală apăru,
 Și pe lumină d'o dată umbră se făcu,
 Căci ea era frumoșă și frumusețea plină,
 Revarsă împrejuru-î torente de lumină.
 E 'naltă și subțire ca fagul copilaș,
 Pe sinu-î alb pőr negru pluteșce drăgălaș,
 Ca nógă cugetare pe cugete senine
 Și gura-î e o rosă cu sânge și cu vine.
 — «De ce-ai luat vestmîntul și haine de bărbat
 Ca să te lupți cu Turcii?» Sultanul a 'ntrebat.

Cât de redusă era influența culturală a bisericeii din cauza ignoranței preoțimei¹, se pôte vedea și din numeroasele întâmplări provenite din predominarea celor mai grósnice prejudiții. Să amintim, pentru a ilustra aserțiunea noastră, următoarea întâmplare din 1801 :

«Cu smerită anafora însciințăm Măriei tale că locuitorii ot satul Stroesci sud. Argeș, pentru că s'a întâmplat câte-va morți de ómenii într'acéstă primăvóră trecută, după cum și la alte părți s'a întâmplat și *palnisiți* fiind, că trupurile cele mórte făcându-se (după cum dic ei) vêrcolaci, au fost desgropat 2 trupuri, la care au avut ei mai multă bănuială, unul de bărbat și altul de femeie și însciințându-mă eu pentru acósta, am trimes de am cercetat, ca nu cum-va să fi făcut ceva mai mult decât desgroparea, adică să sfărîme trupurile celor morți și ce urmare au făcut preoții? și am luat pliroforie că numai cât le-au desgropat și preoții cetind molitfe au turnat osfeștanie pe dênsele și le-au îngropat iarăși. Acum luaiă altă însciințare, că fără șcirea preoților locuitorii aceluia sat iarăși au desgropat un trup dintre cele două, însă cel de femeie la care a avut mai multă bănuială și sfărâmându-l bucăți iarăși l'au îngropat, însă nu se odihnesc numai pe atât, că *impreleștiți* fiind de vrășmașul binelui neamului omenesc, au hotărît ca iarăși să scóță acel trup să-l arde în foc. Deci cu tóte că Potropopul scrie că au făcut datoria sa cu sfățuirea, dar dice că sunt nesupuși sfățuirei și sunt hotărîți a face una ca acósta.

«Urmat-ai tu în luptă vre-un ostaș ce'ți place?».

Maria îi răspunde și tótă sala tace :

«Nu am urmat pe nimeni și decă arme port

Voii să'mi résbun prin mórte, părintele meu mort.»

— «Mulți Turci ucis-ai póte? Eu pociiu a'ți da ȳertare

De n'ai ucis nici unul.» La astă întrebare

Maria îi răspunde: «Îți jur pe Dumnezeu,

Ucis-am numai dece și mult imi pare rău:

Imi trebuia o mie ca să'mi résbun un tată

A căruia suvenire e de virtuți bogată!»

Sultanul cu mirare ascultă vorba sa;

Cei mari plini de mânie la dînsa se 'ncrunta

Dar sufletul ei mare comunică mărire

Sultanului, ce-o 'ncarcă de laudă, cinstire.

Dimitrie Bolintineanu.

Buciumul No. 12 din anul 1863.

1. Am adus, în urmă, documente arătând cum un Vasile Nusul la 1797, s'a făcut *singur preot* și au oficiat prin sate și chiar la București și cum a fost pedepsit și pentru alte fapte rele. Numai la 1801 Oct. 8, Vodă Al. Moruzi l'a ȳertat din surghiunul de la Mărgineni. (*Cod. XLIII, fila 616*) (*Veđi la anexe*). Nu era în cler numai un ignorant ca Nusul, ci generalitatea era de puteri și mai slabe decât acest isteț potlogar și plastograf.

Pentru acésta nu lipsim a aréta Măriei tale, rugându-mă să fie luminată poruncă către D-lor boierii Ispravnicii, ca să-î înfrâneze de un lucru ca acesta fără de lege, care după pravilă nu numai oprit este, ci și sub înfricoșat blestem puși uni ca aceștia, încă și pedépsă li se cuvine ca unor neascultători de biserică, spre învățătura și altora; ci acésta rămâne la voința Măriei tale, după care ar urma și eu a le face canonul bisericesc. De acésta nu lipsii; iar anii Măriei tale rog a fi de la Dumnezeu înmulțiți și îndelungați cu amândouă fericirile.» — 1801, Iulie 12.

Iosif, Episcop Argeș.

Cod. XLIII, fila 399.

Domnitorul ordonă:

«D-vóstră Ispravnicilor ot sud. Argeș, veți vedea însciințarea ce ne face Sfinția sa iubitorul de Dumnezeu Episcop de Argeș, pentru care strașnic poruncim Domnia mea, că nu numai să înfrânați și să nu îngăduiți pe acei săteni la o netrebnică și fără de lege urmare ca acésta, ci încă și pe acei cari s'au cutezat de au făcut tăiere și sfărîmarea aceluï trup mort, aducându-î, să-î pedepsiți cu câte 200 toiege la tălpă.» — 1801 Iulie 12.

Asemenea scene oribile sunt o repetițiune a unor identice scene întemplate în 1785 peste Olt, precum am arătat iarăși cu documente la tom. I al *Istoriei noastre* (pag. 401) și în «Istoria culturii» (tom. I. pag. 55)¹.

Alături cu nereligiozitatea, cu superstițiunile, cu desfrânarea femeii, cu adâncă ignoranță a preoților, cu hoțiile, cu prevaricațiunile, să nu uităm de a aminti, că jocul de cărți era, ca și astăzi, o plagă adâncă a societății. Am văzut în trecut pitace domnesci oprind jocul de *năprăstóce*. Acum e timpul să se preocupe Domnia

1. Ce să ne mirăm mult că acum o sută de ani se întâmpla de asemenea fapte, provenind din predominarea vre-unui prejudețiu, când sunt numai câte-va zile de când foile italiene ne-au adus scirea următoare:

«Pe strada Pozza din Biumo, stetea deunăzi sute de oameni în jurul unui morman de trențe, cari ardea. Oamenii dedeseră foc trențelor și le scormonea cu furci și lopeți, spre a gonii pe o vrăjitoare, despre care lumea crede că a *deocheat* doi copii. Acești doi băieți se bolnăviseră fără veste și au fost duși la spital, dar mai înainte *înțelepții* i-au desbrăcat și au aruncat hainele în foc, așa că băieții au ajuns desbrăcați în spital. Aci medicii constatară că nu poate fi vorba de vrăjitoare, ci despre o otrăvire, căci băieții trebuiau să fie mâncat niscai pome sălbătice. Însă oamenii din Biumo cred și acum că numai vrăjitoria poate fi vinovată.»

Și apoi biserica noastră nu are pînă astăzi molitfe anume împotriva fermecelor și a strigoilor?

și de jocul de cărți, prăsit mai ales din timpul ocupațiunilor rusesci și austriace. Decât putea Domnitorul să oprască ceea ce se făcea, nu numai în *cahvene*, ci și pe la toate casele boieresci, începând de la palat, ba până și în temnițe!

V

Școla. Cultura publică

Cu totă scurtimea Domniei a II-a a lui Alex. Moruzi, cu toate gredățiile timpului: fometea, rebeliunea lui Pasvantoglu, tot aflăm câte-va acte cu referință la școală.

O inscripțiune astăzi păstrată la muzeul din București, ne amintesc, că în 1801 s'a prefăcut din temelie școla de la Sf. Gheorghe cu îndemnarea și sîrguința P. S. Mitropolit al Ungro-Vlahiei, chir Dositei și cu cheltuiala Măriei sale și a Prea S. S., a părinților Episcopi și a altor boieri și neguțători; fiind Epistați Dimitrie Ghizdaveț și dascălul Ioniță.²

Grație învățătorei ce se dădea copiilor de către învățători francezi,

1. Curios e procesul intentat de un Iordache asupra unui polcovnic Costache, că i-au luat banii în cărți măsute la jocul de «Bang» adecă de «stos»: cu sfoiarisma scotea cartea de desubt de pagubă și ținea rea deasupra de câștigul lui. Divanul dice, că: «jocul cărților după pravile se vede, că n'au fost poprit, nici vre-o pedepsă jucătorii de cărți nu au, și fiind-că n'a putut dovedi că Polcovnicul i-au luat banii, sa fie apêrat Polcovnicul pîrit; iar jălui-torul să aibă ore-care muștrare «precum a judecat și Departamentul de opt.»

Eacă însă cum judecă casul Vodă, prin rezoluțiunea ce pune la 5 August 1801, pe anafora Divanului, pedepsind și pe pîriș și pe pîrit. Cu toate că legile nu au prevădut casul jocurilor de cărți, trâmite pe pîrișul Gheorghe (Iordache) care a arătat «făr'de rușine și sfiala că și-a risipit agonisita lui în jocul cărților» nu numai rămâne a fi însuși răbdător de cheltuiala aceea ce va fi făcut în englingéoa lui la cărți, ci încă pentru ca să învețe minte a âmbra după alt mijloc de hrană și de chivernisela, iar nu după acest fel de meșteșug, sa se trimiță la Snagov spre a face uitare și părăsire de acesta. Dar și cel-l-alt, adică Polcovnicul Costache, să mîergă opt zile la Cernica, ca să se închine ne-încetat, cerînd iertăciunea păcatului seî de au făcut vre-o înșelăciune și violenție lui Gheorghe și de a câștiga și el minte a nu mai păgubi, orî pe sine, orî pe alții în jocuri de cărți și apoi după opt zile, să se întorcă.» (Cod. XLIII fila 432).

Va să dică Gheorghe «hoțul de păgubaș», va sta surghiun la Znagov pe timp nedefinit, iar Polcovnicul Costache numai pe 8 zile la Cernica.

Decât aci întrebarea: ar fi încăput toate mănăstirile din țoră pe toți cei cari făceau dîlnic ca și Iordache și Polcovnicul?

2. Veđi fașimilea acestei inscripțiuni.

prin casele boieresci, se introduc ca studii și alte materii decât cele ce se învăța la școala de la Sf. Gheorghe. Sub influența limbei franceze. se introduc, și pe și, vorbe nouă, chiar și în limba cancelariilor.¹

Al. Moruzi a fost necontestabil un bărbat iubitor de cultură. El a preferit adesea să dea școlei ultimul ban al Epitropiei obștirilor.²

Acastă preferință a școlei răsare și din următoarele acte relative la școala Ionașcu din Slatina:

Anaforaua iscălită de Const. Filipescu vel Vornic și de Radu Golescu la 17 Martie 1800 motivată de jalba ce au dat Domnitorului mai mulți boieri și boiernași din jud. Olt. Aceștia cer adăogarea veniturilor bisericeii și spitalului Ionașcu, cum și a școlei cu dascăl elinesc și românesc. Dăc jălui-torii, că au cercetat împreună cu Neaga, soția mortului Ionașcu și cu Gavrilă nepotu-său, și au constatat, că veniturile sunt nesuficiente ca să se înființeze spitalul, și decî se rîgă Domnitorului, și boierii subscriitorii anaforalei, susțin rugăciunea lor: «A li se priimi rugăciunea, ca în locul spitalului, din venitul ce are acuma acea sfântă biserică să se întocmescă școală cu dascăl elinesc și românesc pentru învățătura și procopsela copiilor locuitorilor de acolo, fiind tot întru pomenirea mortului ce au afierosit acele milî pentru spital și mai vîrtos a Măriei tale; căci se începe în prea fericite zilele Măriei tale o rîdă îndestulată de unde se pot adăpa sîrmanii copii cu învățatură și procopselă.»

1. Așia în 1800 aflăm vorbele următoare: *Compromis* (Cod. XLIII fila 224 verso), *fundamentul ocnelor* (actul din 1801, Aprilie 10), *canale* = canalii (Cod. XLIII, fila 450), *ordin* (1801, Septembre 6. Cod. XLIII, fila 470), *sequestru* (Cod. XLIII, fila . .) *bagatele* (Cod. XLIII, fila 450). Aflăm încă și *forme nouă*: *lefași* = lefegii (Cod. XLIII, fila 250), a *prilesti* = a ocașiona; vorba: *vêdum, facum*, = veđurăm, făcurăm, continuă a fi în uz. 422 Cod. XLIII. Asemeni se scrie mereu: *au facut, au đis* în loc de a đis, a făcut. A đice vorbe muscălescî = injurioșe. (Cod. XLIII fila 450). Iorgovici Paul introdusese în limbă încă la finea secolului XVIII mulți neologismî.

2. 1801 Martie 10. Matei Fălcoianu Vornicul obștirilor raportază lui Alex. Moruzi, că este în dificit casa și nu are cum plăti tôte speșele obligatorii. Domnitorul pune rezoluțiune:

«D-ta vel Vornic al obștirilor, am vîđut Domnia mea anaforaua ce ne faci, la care răspundem D-tale, că trebuie ântîi lîfa dascalilor i lîfa și cheltuelile cișmegiilor să li se dea, pentru că acestora li se cade dupe dreptate mai ântîi așî lua dreptul lor, nu numai pentru ca slujesc în adevăr, ci mai vîrtos pentru căci veniturile școlilor și veniturile cișmelelor, se iaă la cutie întregi și curg dupe orînduială nescăđute și nu trebuie aceste venituri ale școlilor și ale cișmelelor, cari sunt orînduite pentru plata dascalilor.... a le cheltui în altele Epitropia. Drept aceea, dupe ce vei da D-ta mai ântîi dreptul acestora, apoi vei iconomisi pentru cei-l-alți *lefași*, toți a li se da pe cât li se vor ajunge.» — 1801, Martie 14.

Cod. XLIII fila 250.

Anaforaua cere să se rânduiască Epitropi şcolei şi bisericei în locul lui Toma Deleanu, care nu mai voiesce a rămânea, Epitropi noui: Nicolae Gigărtu şi Gavrilă nepotul lui Ionaşcu, ómenî de ispravă şi cu temere de Dumnezeu. Aceşti Epitropi să îngrijescă şi de cişmelele din Slatina cu 100 de taleri care ar fi trebuit să se dăe spitalului.

Domnitorul Al. Moruzi încuviinţază propunerea cu care s'a învoit şi clironomiî lui Ionaşcu, în 18 Martie 1880. Domnitorul recunósce importanţa şcolei prin rezoluţiunea sa.

O orfanotrofie avé să se înfiinţeze după speciale legaturî, la biserica Manea-Brutaru. O parte din dota acestei orfanotrofii avea să se iée din *partea sufletului* lui Enache Văcărescu. Ani vedut însă că din acéstă *parte a sufletului* s'au dat urmaşilor lui Enache Văcărescu, fiind scăpaţi. S'au vëndut juvaerele lui Enache Văcărescu pentru importanta sumă de 6384 taleri, dar în compturile pe 1798—1799 «s'a trecut cheltuiţi banii pe alt-ceva» în loc de a se completa, cum se hotărîse chiliile orfanotrofiei. Al. Moruzi nu este culpabil de acéstă şi nu póte face altmintrelea, decât a aproba în 29 Maiu 1801 propunerea ce i se face, ca să se permită la unii mahalagiî să zidescă ei chiliî pe locul bisericei, de óre-ce nu se mai putea construi pentru orfanotrofie, bani ne mai fiind pentru acest scop.¹

1. Cod. XLIII, fila 344 verso. Eaca documentul:

Io Alexandru Constantin Moruz Voevod i gospod

Primită este Domniei mele cererea acelora ce voesc a zidi chiliî pre locul Orfanotrofii la biserica Maniî Brutarul, şi poruncim să aibă toată-voia, şi slobođenia la aceasta.—1801 Iunie 5.

Prea Înălţate Doamne

Maî în trecuţi ani avënd cutia Orfanotrofiei acei taleri 6384, din vëndarea juvaerilor Ianache Văcărescu, se făcuse chibzuire de a se zidi chiliî pentru Orfanotrofie la biserica Mani Brutaru de aici din Bucuresci ot. mahalaua Mani Brutaru, cari bani fiind-că se vënd în alte trebî ale Epitropiei prin socoteli, ot. lét. 98 şi 1799, iscălite de D-lor Veliţiî boeri de atunci, nu mai are Orfanotrofia nici un ban spre a se zidi chiliile, de cât nişte var şi nisip ce se mai află acolo, fiind-că cărămida s'a repus, şi de cât opt chiliî ce s'au vedu zidite, acum fiind-că unî din creştinî din chiar bun cugetul lor indemnádu-se voesc a zidi şi alte câte-va chiliî tot într'acelaş loc al sfintei biserici Mani Brutaru cu însăşi cheltuiala lor fără a li se vedî numele, cer voie şi slobođenie de ale şi zidi, pentru care nu lipsim'a înştiinţa Măriei tale, şi vom avea luminată poruncă de urmare.—1801 Mai 29.

Vel. Vornic al Obştirilor

Cod. 43. Fila 344 verso.

În scurtul timp al Domniei a II-a și în Domnia I-a a lui Alex. Moruzi au apărut câte-va opere atât în Muntenia, cât și în alte provincii române. Aceste opere nefiind cele mai multe cunoscute D-lui Gaster, de ore-ce nu le-a citat în «*Cristomatia*» sa, credem *util a aminti* pe câte-va în note preste cele aduse mai sus.¹

1º) СФАНТА ЦІ ДМНЕЗЕІАСКА

ЕВАНГЕЛІЕ (roș)

АКСМ АНТРС АЧЕСТ КИП ТИПЗРИТЗ АН ЗИЛЕЛЕ ПРЪ

АДМИНАТДАІ ШИ ПРЪ АНЗАЦАТДАІ ДОМН,

ІW АЛЕЖАНДРС КОНСТАНТИН МОДСЗИ БОЕВОД, (roș)

КД БЛАГОСЛОВЕНИА ПРЪ СФІНЦИТДАІ МИТРОПОЛИТ

АА ЪГГРО-БЛАХІЕІ

КИР ДОСІАЕС

ШИ КД ЧОАТЗ ОСРДІА ШИ КЕЛТДАЛА ПРЪ СФІНЦІИ САЛЕ

ЮБИТОРЮАІ ДЕ ДМНЕЗЕС

КИРІС КИР НЕКТАРІЕ } roș

ЕПИСКОПДА РЖМНИКДАІ }

АН СФАНТА ЕПИСКОПІЕ А РЖМНИКДАІ

АА АНДА МЖНТДИРЕІ АУЧД (1794).

С'АШ ТИПЗРИТ ДЕ ДІМИТРИЕ МИХАИЛОВИЧ ТИП. РЖМ.

ШИ ДЕ ГЕВРГІЕ СИН ПОПА КОНСТАНДИН ТИП. РЖМ.

fo. Pe susul paginei IS. HS. In jur chenar tipografic.

Pe contra-pagină :

СТИХДРИ ПОЕТИЧЕ (10) АСДПРА СТЕМЕИ ПРЪ (...rupt)

ТДАШИ СЛЗВИТДАШИ ШИ БЛАГОЧЕСТИВДАШИ (...rupt)

mai multe luni și el reclamând la Domnitor, acesta ceru informații de la vel Logofet Brâncoveanu și de la vel Vornic al obștirilor Matei Fălcoianu.

Aceștia răspunseră că, «aducând pe Dimcea protopsaltul înaintea noastră și arătându-i cele poruncite de Măria ta, l'am îndatorat de a da zapis la Logofetia Divanului, sub a sa iscălitură, legându-se ca să-și urmeze datoria lui, a paradosi *cântări de musichie*; aretând iarăși în fôie iscălită de dânsul și pre ucenicii ce-i are, cari sunt la număr 17, spre a le fi știut, să meargă la odaia ce are în hanul lui Constantin Vodă, séra după vecernie la 11 césuri, să le paradosască până la un ceas din nópte. Deci după această legătură și prinsóre ce prin zapis au dat, să fie luminată porunca Măriei tale către D-lui vel Vornic al obștirilor, ca să i se deé léfa ce are orânduită de la cutia obștiei, atât pe lunile trecute până acum, cât și de acum înainte, să i se deé la vreme, ca și el să se îndatoreze de a-și păzi legătura sa ;

Urméază prefața dedicatorie către Domnitor, a lui Nectarie Episcop de Râmnic și Noul Severin.

«...Maria ta te nevoiești prurerea a le câștiga: ântéiú cu folosul facerei binelui de obște, ca să crească și să se lațescă cuvântul sfinței scripturí, nu numai în țera Măriei tale, ci și în *tóte țerile și ținuturile ce vorbesc în limba românească*, pornind a se scrie și a se tipări multe feluri de cărți spre folosul a tot sufletul creștinesc.

Purtător de grije fiind tipograf, Sfinția sa Părintele Kiriú Kir Grigorie erodiaconul economul Sf. Episcopii Râmnic. (Pe pag. din dosul Icónei Sf. Ion Teologul).

2º) Carte folositóre de suflet

despărțită în trei părți :

Dintre care

cea d'ântéiú coprinde

învățătura către duhovnic ;

a 2-a canónele Sf. Ion Pustnicul.

iară a treia :

sfătuire către cel ce se ispoveduesce ;

tălmăcită din limba cea grecéscă,

acum întru a doua domnie aicea a prea luminatului Domnului nostru

Io Alexandru Constantin Moruzi Vv.

din porunca prea Sfinției sale Kiriú

Dositei arhiepiscop și Mitropolit

a tótă Ungro-Vlahia, cu a căruia

iarăși blagoslovenie și cheltuială și a doua órá

s'aú tipărit spre folosul cel de obște,

la anul 1800 de Stanciu Popa tip.

4º) Pe contra pagină stihuri politicesci asupra pecetei din corónă prea luminatului Domn Io Alexandru Constantin Moruzi Vv.

Ambele mărci. Apoi versuri :

iar hotărîrea cea desevărsită rămîne a se face de către Înălțimea ta.— 1800, August 5.»

Domnitorul ordonă: «întărîmî și Domnia mea anaforaoa D-nelui vel Logofăt de țera de sus și a D-lui vel Vornic al Obștirilor, ca să i se păzescă dascălului Dimcea acésta orânduială, după zapisul ce aũ dat, și poruncim D-tale vel Vornic al Obștirilor să-ı dai orênduita léfă, precum se cuprinde mai jos.» — 1800 August 21 (Cod. XLIII, fila 479 verso).

O încercare de scólă de zugrăvire se face în 1800. Mitropolitul Dositeiũ în 21 April anul 1800 rógă pe Alexandru Moruzi să acorde scutire lui Mincu din satul Gârdeșci județul Vâlcea, frate cu singhelul Mitropoliei, care aũ pus pe Mincu de-aũ învățat copii meșteșugul zugrăviei «slujind sîntei Mitropolii și sîntelor Episcopii Argeș și Buzeu cu meșteșugul zugrăvirei sale fôrte cu bună plăcere».

La 17 April 1800 Domnitorul aprobă scutirea de dajdie pe drepte bucatele lui Mincu zugravul și ordonă visteriei să-ı facă carte de scutire.

(Cod. XLII, fila 297).

«Doue semne ce în pecetie s'aũ însemnat
Domnului Alexandru s'aũ încredințat.
Un semn că aũ fost Domn al Moldovei il arătă,
Alt al țerei Rumânesci încă ș'acéstă dată,
Să pótă stapăni cu bună-voire
Indelungându-l pe el întru norocire!»

Sunt cu mult inferióre versurile acestea, de cât cele ce la 1800 tipăria la Sibiu, *Ion Barac*, în «Історія прѣѣрѣмоуша Агриу ии а прѣѣрѣмоуша Елѣна мѣластрѣ ии кѣ нѣрѣа дѣ аѣрѣ 80 (Sibiu):

«Te visaiũ mișcând din buză,
O! prea drăgălașă muză,
Verși glas îngeresc din gură,
Care inimile fură,
Fură și le amăgesc
După ce le îndulcesc.
Te rog muză mângăioasă,
Care cânți cântări frumósă,
Pică-mi puțințică miere
Din măestra ta putere!...

(Din bibl. Urechii-Galați).

VI

Administrațiunea.

Scriitorii Români și Greci nimic nu pomenesc despre administrațiunea din Domnia II^a a lui Alex. Moruzi. Aaron Florian se mărginesce, a dice, că «vremea cârmuirei sale de acum n'a fost așa de pacinică ca a celei d'ânteiū.» Laurian nici atât nu amintesc în manualul său de Istoria Românilor.¹

Dionisie Fotino se mărginesce din acest punct de vedere a dice, că «la intrarea lui Alex. Moruzi în Bucuresci, poporul l'a primit cu bucurie și entusiasm și el s'a îngrijit a cârmui țera cu blândețe și dreptate.» Protosinghelul Naum Römniceanu, în cronicul său, de asemenea nu pomenesc nimic cu referință la administrațiunea țerei în Domnia II^a a lui Alex. Moruzi.² D-l Xenopol, întemeindu-se pe Zilot Românul, nu aduce alte informațiuni despre acest punct, decât ale acestui scriitor. Prin urmare, când vom avea a confirma ori a infirma aserțiunile lui Zilot, de la sine va resulta același lucru și în privința lucrării D-lui Profesor de la Universitatea din Iași.

Dionisie Eclesiarchul, care de altmintrelea descrie destul de pe larg evenimentele din țără și din Europa, despre administrațiunea internă a acestui Domnitor nu pomenesc aproape nimic, marginindu-se a dice, că «Moruzi intrând în Bucuresci cu alaiu mare, dupe obiceiul Domnitorilor și ședând în scaunul domnesc i s'a închinat totă boierimea sărutându-și mâna și rânduind boierii Divanului după obiceiū, s'a liniștit câte va dila.»³

Noi am vădut cum Alex. Moruzi a administrat cu multă picepere țera în Domnia sa I. Neîndoios că de astă dată dificultățile mari ocașionate prin rebeliunea care continua a lui Pasvantoglu și prin fomete, nu au dat răgaz lui Moruzi să aducă nouă îmbunătățiri sau reforme în administrațiune. Totuși după cercetarea documentelor relative din codicele XLII și XLIII, rezultă că ostenelă și-a dat în sensul ameliorării administrațiunei. Dar administrațiunea acesta nu o făcea numai Domnul, ci și boierii țerei, compunând Divanul. Se pôte imputa lui Alex. Moruzi că a menținut în Divan aproape pe toți boierii din Divanul lui Hangeri. În adevăr, din Divanul lui Hangeri

1. Ediția IV, Bucuresci 1873.

2. Veđi Erbiceanu, Cronicarii greci, pag. 264.

3. Tesaurul de monumente de P. Ilarian. Tom. II pag. 168.

sunt conservați în Divanul lui Al. Moruzi următorii boieri: Nicolae Brâncoveanu mare Logofăt de țera de sus, Dimitrie Racoviță mare Ban, Manolache Crețulescu mare Vornic de țera de sus, Isac Ralet, Radu Golescu. . . .

Ion Damaris nu mai este în Divanul lui Moruzi precum a stat în al lui Hangeri, căci a *murit în 1798, Septembrie*.¹

Negreșit că posturile de încredere au fost acordate la boieri ce n'au figurat în Divanul lui Hangeri. Așa în locul lui Scarlat Ghica marele Vistier al lui Hangeri, aflăm Vistier pe Const. Filipescu. Lui Iordache Suțir marele Hatman al lui Hangeri îi succede acum Caragea. Spătăria mare o ține grecul Lucache, în locul lui Mavrocordat din timpul lui Hangeri. De altminterlea Scarlat Ghica fostul Vistier al lui Hangeri, e reluat de Moruzi în 1801 ca mare Logofăt. Tot în acel an e reluat și Stefan Văcărescu; ast-fel că boieri noi în Divanul lui Moruzi aflăm numai pe Manu, Ión Florescu, Caragea, Scarlat Câmpineanu, Matei Fălcoianu, Stirbei și boieri mai mici ca Clucerul Ion Bălăceanu și Stolnicul Nestor.

Acest din urmă se bucură lung timp de o deosebită reputațiune ca judecător. Manu era natural să ducă treburile Postelniciei în noua Domnie, ba încă se pare că a avut pe sēmă une-orî și Agia.

Nu se pôte dice, în definitiv, repetăm, că Moruzi n'a administrat țera împreună cu boierii pămîntenî.²

1. Iată inscripțiunea ce am găsit pe un mormînt înainte de a se desființa biserica Sf. Ión de lângă casa de depozite și consemnațiuni:

Σβδάδε υεῖται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἰωάννης Δάμαρης, μέγας Βόρνικος, ὅστις ἀνεπαύθη τοῦ 1798, Σεπτεμβρίου 4. Καὶ ὁ ἄρχων μέγας λογοθέτης Μανωλάκης Ὑψηλάντης μετὰ τῆς συζύγου του Μαριωάρας, οἵτινες ἀνεπαύθησαν: ἡ μὲν τοῦ 1788, Μαρτίου 8, ὁ δὲ τοῦ 1789, ὀκτωβρίου 9.

Aici zace servul lui Dumneșeul Ioan Damari, mare Vornic, care a reposat la anul 1798, Septembrie 4. Și boierul mare Logofăt Manolache Ipsilante și soția sa Marioara, cari au repausat: Marioara la anul 1788 Martie 8; iar Manolache la 1789 Octombrie 9. (Marmora acésta s'a transportat la muzeul din București).

2. Mai mulți din noii funcționari rânduți de Moruzi la administrație și justiție neplătindu-și *avaetul* datorit la cutie, acésta urmare dete loc următoarelor acte:

Io Alexandru Constantin Moruzi Voevod i gospod Zem. Vlahisroie.

Pentru boierii Ispravnicî ce se arată mai jos poruncim D-tale vel. Vistier ca de la fieș-care să li se opréscă banii ce sunt să deie după brisov, iară pentru judecătorii de pe la județe ce iarăși se arată mai jos, poruncim D-tale vel. Logofete de obiceiuri, ca în vreme ce li se vor da léfa să se opréscă și de la dinșii acești bani ai cutiei. — 1801 Mai 19.

Cond. 43, fila 324, verso.

Una din cele mai vajnice griji ale lui A. Moruzi a fost, ca și în prima Domnie, aceea a stărpirei hoților. Având a'si duce oștirea, precum vom vedea, în contra lui Pasvantoglu, Moruzi n'a neglijat

Prea Înălțate Doamne

Cu plecata anafora arăt Măriei tale, pentru D-lor Boeriî ce din mila Măriei tale, s'aû orânduit Ispravnicî i judecătoreî pe la județe, și nici până acum n'aû avut purtare de grijă a'si plăti havaetul la Epitropie, după hrisov, ci fiind-că Epitropia se află la mare lipsă, să fie luminată porunca Înălțimei tale către D-lui vel. Vistier ca să oprăscă baniî de la fiește-care după hrisov, precum se însemnară mai jos, și să se deie la Epitropie ca sa'si poată răspunde încaî celea mai netăgăduite daturî după cuviință.—1801 Mai 18.

Ispravnicî

Talerî	
50	Dumnealui Căminar Dudescu, Dâmbovița.
50	» Medelnicer Alecsianu, »
50	» Clucer... Focșani.
50	» Clucer Comăneanu, Ilfov.
50	» Căminar Drăghiceanu Otetelișanu, Olt.
50	» Ion Manolache Racoviceanu, »
50	» Păharnic Faca, Teleorman.
50	» Sărdar Paraschiva, »
50	» Sărdar Grădișteanu, Sud Saac.
50	» Păharnic Ioan Fălcoianu, Vlașca.
50	» Sărdar Atanasache »
50	» Păharnic Manolache, Mehedinți.
50	» Clucer Constantin Valianu, Ialomița.
50	» Iordache Cantacuzino, Muscel.
50	» Păharnic Ștefănică, Argeș.
50	» Sărdar Nicoli, Romanați.
50	» Gheorghe Coțofeanu »
50	» Sărdar Gheorghe Argintoiu, Vâlcea.
50	» Sărdar Pandia, Gorjiu.
950	

Judecătoreî de prin județe

Talerî	
10	Dumnealui Toma, Focșani.
10	» Petrache Căpitan za Dorobanți, Buzeu.
10	» Barbu Polcovnicu, Saac.
10	» Șetran Nicolae, Prahova.
10	» Clucer Iordache, Ialomița.
10	» Iancul biv. Clucer za Arie, Dâmbovița.
10	» Biv. Clucer Constandin Orăscu, Vlașca.
10	» Pitar Gheorghe sin Sărdar Paraschiva, Teleorman.
80	

totuși apărarea țării de hoți. Cu acest scop el a avut grijă de diversele Polcovnicii de poteră și căpităni și grație acestei îngrijiri, marele Spătar la 1801 April 17, prin o anafora către Domnitor afirmă,

80	
10	Dumnealui Polcovnic Panaiot, Muscel.
10	» 2-lea Spătar Topliceanu, Argeș.
10	» Nicolae Căpitan za Dorobanți, Oltu.
10	» Sărdar Dimitrache, Ilfov.
10	» Manoloche Scordilă, Mehedinți.
10	» Gheorghe Crăsnar, Gorjiu.
10	» Rusin 3-lea Logofăt, Vâlcea.
10	» Gheorghe Jianu, Doljiu.
10	» Clucer Petrache, Râmnic.
170	

Io Alexandru

Dumneata vel. Vistier veți vedea anaforaua ce ne face D-lui vel. Vornic al Obștirilor, pentru care poruncim D-tale, ca de la fieș-care să împlinescă dreptul cutiei.—1801, Iulie 23.

Cond. 43, fila 413 verso.

Prea înălțate Dōmne

După luminata întărire ce s'a dat la alta prea plecată Anafora ce am făcut Măriei tale pentru avaeatul Ispravnicilor, po. tal. 50 de Ispravnic, ca să dea la Epitropie după coprinderea hrisovului, fiind-că unii dintr'aceia s'a scos din Ispravnic, să fie luminată porunca Înălțimei tale, ca la încheerea șocotelor D-lor, oprind banii zarafii, să'i dea la Epitropie, d'împreună cu banii de la cei-l-alți ce se află și acum Ispravnic, și cu ai Ispravnicilor ce s'a mai rânduit de atunci și până acum, ce se însemneză mai jos anume, ca să se potă ajutara Epitropia la multele sale trebuințe. — 1801, Iulie 20.

Vel. Vornic Stirbeiū.

Cond. 43 fila 413 verso.

Taleri

950	Suma avaeaturilor de pe la Ispravnic duple Anaforaua cea d'ântăiū.
400	Suma avaeaturilor Ispravnicilor ce s'a orânduit mai la urmă, însă
1350	

50	Dumnealui Paharnic Nicolae Glogoveanu, Gorj.
50	» Clucer Șerban Otetelișeanu, Dolj.
50	» Medelnicer Răducanu Bengescu, Romanați.
50	» Paharnic Gheorghe Păel, Vâlcea.
50	» Sărdar Alecu Niculescu, Buzău.
50	» Grigore Hrisoscoleu, biv. vel. Clucer, Dâmbovița.
50	» Căminar Hagi Pascale, Olt.
50	» Bănică Racoviță »
1750	Totă suma.

că «nu mai dămbăi hoții în țără, ci numai ceva borfași». Totuși marele Spătar adaugă în anafora sa, că «dupe turburările ce sunt decindea Dunărei, fiind-că pôte să se iviască de acum înainte undeva în țără ceva tâlhari, cari să fie și mulți și înarmați și să tulbure odilna locuitorilor țerei Măriei tale și unii ca aceștia goniți de putere, își dobândesc scăparea și ascunderea în pădurea Vlăsiei... dêsă fôrte, de staū cu împotrivire și rêsboiu»... Decî marele Spătar propune să se păzescă drumurile pădurei, otărându-se a se rânduî o căpitănie la pod la Pașcani «ce este în pădure, la drumul cel mare, cu slujitori îndestui și de acolo să se rânduiască slujitori de pază și pe aiurea». Căpitănia se înființază din 40 slujitori, sub un Polcovnic, dis *Polcovnicul de Vlăsie*. Domnitorul dispune ca Polcovnicul să nu fie schimbat din postul său fără vină veghiată. Polcovnicul va fi numit de Domn și numai de el scos și va primi câte 10 taleri pe lună léfă, pentru ca să nu iee *banî de săptămână*. Aceșți bani îi luaū Polcovnicii de la poterași, ca să'î dispenseze de săptămăna de poteră, așia că Domnitorul împedecând acest obicei voia să nu lipsescă de a fi în complect slujitori de la Polcovnicia Vlăsiei.

Acești slujitori sunt dați: 25 de la Spătărie și restul se recrutează prin scădere de la Dajdi, din Copăcenî, Găești și Călinești.

Domnitorul aprobă încă, dupe propunerea Spătarului, paza de către Polcovnicia de Vlăsie a drumurilor: la Herbinți, Turlóia, Móra săracă, Căldărușani și Bălutești.¹

În contra slujbașilor abusivi aflăm câte-va măsuri de reprimare luate de Al. Moruzi. Le aducem în anexe. A se vedea Polcovnicul de Ilfov la închisóre osândit, căci aū liberat hoți prinși. Asemenea anexele Z, Y și W².

Una din greutățile ce întem্পina administrațiunea și justiția era rezistența, ba adese obraznica nesupunere a sudiților la mesurile polițienesci. Mai cu sēmă sudiții rusesci și cei austriaci dedeaū mult de furcă administrațiunei și tribunalelor române.³ Domnitorul nu puté

1. Veđi Cod. XLIII fila 281 verso și 282. 1801 April 23.

2. Veđi Cod. XLIII, fila 318 din 14 Maiū 1801. Asemenea 463 verso și 464.

3. În 1800 Octobre vel Ban Racovița, adică cel ântăi din boierii Divanului, se jăluesce lui Vodă că «asóră pe la vreme de 4 cósuri (8 Octomb.) din nóptea trecută, aflându-mé împreună cu D-lui Vornicul Crețulescu i cu D-lui Vornicul Ralet și cu alți boieri asemenea la D-lui Vornicul de poliție Istrate Crețulescu și trimetēnd o slugă a mea ca să'mî aducă o blană de a casă, tocmai lângă podul Dâmboviței, la pórta de sus a curții celei vechi, l'aū întâmpinat pe slugă câți-va sudiți, cari venēu cu lăutarî pe cea-l-altă uliță ce vine din hanul lui Șerban-Vodă și tocmai acólea întâlnind pe sluga mea

decât să apele la consuliî respectiv, cari mai tot-dé-una nu ținéu sémă de asemenea apeluri.

aũ început a'l trage ca să'î ié blana, ȑicēnd cǎ aũ furat'o, și sluga nelăsānd-o, aũ început a'l și bate, care se și cunóște semnele bǎtǎii. Și vȑdēnd sluga cǎ nevoia 'l impresórǎ, hoȑii aceștia de sudiȑi, aũ început sluga a striga și aũdind ómenii și alte slugi din curtea Vorniculuĩ Creȑulescu aũ ieșit la pórtǎ cu toȑii sǎ'l scóťǎ din mǎna sudiȑilor, unde acoloa sǎrind și altǎ slugǎ a mea ce era cu mine și sǎrind și el ca sǎ scóťǎ pe cel-alt, unul din sudiȑi dintr'acei cu gǎlcéva n'aũ mai áșteptat, ci scóťēnd pistolul l'aũ și lovit cu pistolul care se aflǎ acum la spital și pe acel care aũ dat cu pistolul l'aũ cunoscut cǎ este sudit nemȑesc, fecior al unuĩ Paler Némȑu Schiopu; ci eu vȑdēnd acóști ohrǎznicie nesuferitǎ și neînfrānatǎ a hoȑilor acestora de sudiȑi nu am lipsit a areta Mǎriei tale și a mȑ ruga ca o slugǎ credincioșǎ.

Domnitorul ordonǎ asupra acesteĩ jalbe, în 9 Octombrie 1800: «D-néta vel Spǎtar și D-ta vel Agǎ primind domnésca nóstrǎ poruncǎ sǎ vȑ împreunaȑi într'adins atȑt cu D-luĩ cinstit agent Chesaro-crǎesc cȑt și cu D-luĩ cinstit consul al ímperǎtescei curȑi rusesci, cǎrora sǎ le grǎiȑi, cǎ mǎcar cǎ nu suntem Domnia mea la índoialǎ a fi primite de D-lor unele urmǎri ca acestea ale sudiȑilor fiind fapte netrebnice și nesuferite, dar cu tóte acestea cerem, ca atȑt D-luĩ Agentul, cȑt și D-luĩ Consulul sǎ dȑe nizamul cel cu-viincios la toȑi sudiȑii în parte, ca mai mult sǎ nu se afle purtānd arme asupra-le aici în politie, în vreme ce este bunǎ pace și liniște în tȑrǎ. Pentru care sǎ îngrijiȑi D-vóstrǎ dupȑ acósta cu luare aminte și pe care'l veȑi gǎsi cu arme asupra'ĩ purtānd în lǎuntru'l politiei sȑu pestǎ vremea cea orȑnduitǎ āmbland nóptea pe uliȑǎ fǎrǎ felinar, în netrebnicii ca acestea, ímpotrivindu-se la nizamul politiei, ce este dat pentru bunǎ petrecerea de obște, sǎ'l ridicaȑi trimeȑēndu-l la Agenȑie sȑu Consulat și pe de altǎ parte sǎ daȑi în șcire Domniei mele, arȑtānd anume pe acela cine a fost. Iar pe acest fecior al luĩ Paler ce aũ dat cu pistolul de aũ rǎnit om, de este prins la agenȑie sǎ'l cerȑi D-ta vel Spatar de la D-luĩ Sinior Marchelius și luāndu-l sǎ'l daȑi în cercetarea departamentuluĩ de cremenalion; iar dacǎ se aflǎ dosit, sa faceȑi D-vóstrǎ amēdoĩ, tóte cercetǎrile ca sǎ'l prindeȑi negreșit și sǎ se trimitǎ la pușcǎrie, cǎruia sǎ i se cȑrǎ ca sǎ arȑte și pe tovarășu luĩ ca și aceia sǎ se prindǎ și ínfǎȑoșāndu-se la judecatǎ la cremenalion, sǎ li se facǎ cercetare, de faȑǎ fiind și orȑnduitul cinstit agent și sǎ ne vie anafora. Sǎ șciȑi ínsǎ D-vóstrǎ, cǎ de veȑi amelisi porunca ce vȑ dǎm pentru acest nizam și vom aũd iarǎși cele ímpotrivǎ, aveȑi a cǎdea ínși-ve în urgia nóstrǎ pentru neîngrijierea la datoria ce aveȑi de nizamul politiei.»—1800, Octombrie 9.

Mai íatǎ un caz de obrǎznicie sudiȑescǎ, în care ínsǎ sudiȑii fiind rusesci, Domnitorul este și mai blānd de cȑt în cazul de sus:

Agǎ Caragea arȑta, în 10 Septembrie 1801, cum un cǎlugǎr rusesc și cu 2 zugravĩ ruși și alȑi 3—4 iarǎși ruși fac zurbalic nóptea, ínarmaȑi, chiar pe lāngǎ Agie și prin mijlocul politiei. Aga a mers sǎ reclame la Consul rusesc dar nu l'aũ aflat.

Vodǎ nu cuateǎzǎ sǎ'î pedepsescǎ, ci ȑice, la 11 Septembrie 1801, ca «zabiȑii politiei, de și ar avea drept a'ĩ prinde, totuși pentru o bunǎ petrecere sǎ facĩ nota D-tale cǎtre cinstitul Consul, ca negreșit sǎ'î facǎ zapt și sǎ le dȑe

Și nu numai cu sudiții avea de a lupta administrațiunea, dar și cu pământeni, căci boierimea, mai ales cea în slujbă, rezista tot atât la măsurile de administrațiune, care nu-i convinea ca și sudiții.¹

Dacă un simplu călugăr se împotriva la măsurile obștești, ce era cu boierii !

O altă dificultate întâmpina Domnia din cauza deprinderii de a face abuzuri administratorii și mari și mici. Un abuz greu de stărpit era acel de prin plăși. Plășii, atât de depărtați de scaunul Domnesc, sunt jăfuiți de vătafi lor. Dăm în anexe casuri de aceste jăfuiri. (*Cod. 42, fila 201*).

Un alt abuz, contra căruia s'a u ispăsit Moruzi să lupte, a fost acel prin care Ispravnicii înțeleg cu Polcovnicii de putere înmulțeau nu-

nizamul cel cuviincios de îndreptare, că mai prinzându-se într'ast-fel de ne-
trebnici se vor rădica de D-lor zăbiți și li se va face zapt cu pedepsă cea
cuvinișă, trimițând la consulat și copie după această anafora. — 1801, Sep-
tembre 11.

Cod. XLIII, fila 549.

1. Iată un caz când un singur călugăr se împotrivesc agenților ad-
ministrațiunei: Radu Goleșcu și Scarlat Câmpineanu vel Vornic, prin ana-
fora de la 10 Sept. 1801, arată că un Ion Salaveni încărcat cu slujba Vor-
niciei din plasa Sabarului de jos (Ilfov) «veni la noi d'impreună cu un Ior-
dache Scăunașul de la satul Goștinari și ne-au făcut arătare cum că mer-
gând într'acest sat de au cercetat și au ispășit cu sătenii pentru strică-
ciunea ce au făcut vitele acestui sat la bucatele din satul Obedeni, fiind
davagii acei cu bucatele stricate și de la cei cu vitele cerând atât paguba
dupe ispășane cât și glôba după cuprinsul ponturilor, au luat de la aceia
zălôge spre a plăti și tot într'acea și noptea ca la două césuri dice că s'au
pomenit cu un călugăr și cu un Manole, fiind călugărul arândar la jumē-
tatea moșiei dintr'acel sat și Manole arendar la nisce mori, dicându-i
călugărul că de ce să ioe zălog de la gazda lui și nu numai zălôge le-au
luat și le-au dat ale cui au fost, ci și pe Ion l'au batut și i-au rupt haī-
nele, din care pricină dice slujbașul că nu mai pôte căuta slujba, neputând
răspunde sferturile la sorôcele ce și-au pus, ci fiind-că acéstă urmare (de va
fi așa) este cu totul împotriva rînduelei, să bine-voiesc Măria ta a fi lumi-
nată poruncă cu mumbașir, ca prin marifetul D-lor Ispravnicilor județului
să se facă cercetare la fața locului și fiind jalba adeverată, nu numai paguba
și cheltuiala jeluitorului să o împlinescă, ci pe cel vinovat și aicea să'l
aducă spre a i se face și pedepsă, unde să cerceteze pentru numitul călugăr
cu ce cuvânt ține moșie în arendă, fiind opriți călugării cu luminatele po-
runcă ale Măriei tale a nu fi arendași. Și cum va fi luminată porunca Măriei
tale.— 1801, Sept. 10.

Domnitorul ordonă Ispravnicilor județului să cerceteze la fața locului
și fiind așa să se împlinescă cererea marilor Vornici.—1801, Sept. 11.

Cod, XLIII, fila 463

mărul slujitorilor de prin scaune, spre a se folosi de la ei cu plata de săptămână ¹

Adevărat că și bieții slujbași erau siliți adesea să facă abusuri ca să pôtă trăi, căci avaturile se cereau de șefii lor, iar lor lăfă li se plătea foarte anevoe de nu vedeau bani câte 6 și 9 luni. ²

Și cu toate acestea, vr'o călî-va slujbași bătrâni au căpătat de la Moruzi un fel de pensiuni în bani de la cutia milelor și scutiri de biruri. (*Cod. 43, fila 208 verso.*)

VII

Fustiția

Nici în organizarea instanțelor judecătorești nu aflăm niscăi prefaceri în scurta Domnie a lui A. Moruzi. Am observat numai

1. *Io Alex. Constant. Moruzi Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie.*

1. Așa să urmeze, pentru care și întărim Domnia mea anaforaua ce ne face Dumneleu vel. Spătar și poruncim Dumnealeu vel. Vistier, a face cărțile Domniei mele de urmare, precum se coprinde mai jos.—1801, August 20.

Prea Înălțate Dômne

Înștiințăm Măriei tale, că prin cercetare pe sub cumpăt, am dovedit la județul Săcuenilor, patru-deci și trei slujitori, printre cei de scaun fără de pecetluituri, cu asemenea și la județul Argeșului trei-deci și unul, ale căroră nume prin deosebit catastih se arată; ei fiind-că aceștia nu sunt știuți Vistieriei, nici Spătăriei, și prin sine se ocrotesc numai pentru alte interesuri, și nici o trăbuintă nu este de a fi aceștia slujitori, pentru că aceste județe își au slujitorii cei de scaun și de plaiu pe deplin; să fie luminată porunca Măriei tale a se da aceștia la dajde pe la județele lor și dintr'ânșii jumătate, adică liude trei-deci și șapte să se facă prostic în suma liudelor Visteriei, iar cei-l'alți jumătate liude trei-deci și șapte să bine-voiască Inalta înțelepciune a Măriei tale ca să se facă slujitori la Căpităniile ce se mai arată, ca să fie pentru paza marginei și spre săvârșirea altor porunci Domnesci ce se dau, și n'au cu cine a se săvârși în vreme, fiind acestea stoguri cu totul în lipsă de oameni, și cum va fi luminată porunca Măriei tale.»—1801, August 16.

10 Greaca.

7 Polcovnicu Ialomîța.

20 Steagul cătanelor de țoră.

Codul 43, fila 526.

2. Veđi cod. 43 fila 318 verso, din 20 Maiu 1801.

că începând de sub acest Domn judecatorii de la tribunalele speciale al Agiei și al Spătăriei semnază împreună cu marele Aga și marele Spătar anaforalele în materie de judecăți, care totuși le prezintă numai Aga sau Spătarul. Ast-fel că numele judecătorilor sunt mai mult ca o contra-semnare a actului.

La județe continuă a fi rânduiți judecători speciali deosebiți de Ispravnici. La 1801 Maiu, găsim tribunalele de județe cu următorul personal: la Focșani, Toma; la Buzeu, Petrache Căpitanul de dorobanți; Secueni, Polcovnicul Barbu; la Prahova, Setrarul Neculai; la Ialomița, Clucerul Iordache; la Dâmbovița, Iancu biv Clucer de arie; Vlașca, biv Clucer Const. Orăscu; la Teleorman, Pitarul Gheorghe fiul Sêrdarului Petrăcheanu; la Muscel, Polcovnicul Panaiot; la Argeș, al II-lea Spătar Topliceanu; la Olt, Neculai Căpitanul de dorobanți; la Ilfov, Vêtaful Dumitrache; la Mehedinți, Manolache Scordilă; la Gorj, Gheorghe Croșcaru; la Vâlcea, al III-lea Logofet Ruset; la Dolj, Gheorghe Jianu și la Romanați, Clucerul Petrache.

Din diversele anaforale prezentate Domnitorului, găsim între judecătorii departamenturilor pe Dimitrie Roset, Nic. Crețeanu, Manolache Topliceanu, Teodor Fotino Sêrdar, Enache Mavrodin Clucer, Dim. Varlam, Ion Genea Sêrdar, Drăghiceanu Greceanu, Manolache Florescu, Stef. Belu Medelnicer, Scarlat Romanescu, etc. (veđi cod. 43, fila 234 și cod. 43, fila 324 verso).

Diversele, aceste numiri de boieri pămîntenî, areată o dată mai mult, că dacă justiție nu se făcea în țeră, vina nu era tot-dé-una a Domnilor greci, cari ar fi adus cu sineși, după clișeu obișnuit al istoricilor noștri, lipitori flămânde, care în administrațiune și în justiție să sugă sângele neamului românesc.

Și cu tôte acestea, Domnitorul, în 13 August 1800, la ocasiunea unui proces al lui Manolache Bogasieru cu Iane Dascălul, înscriă în rezoluțiunea sa asupra anaforalei divanului din 13 Iulie 1800 frumoasele vorbe că: «Dreptatea nici se cumperă nici se vinde cu bani». Iane Dascălul a fost făgăduit prin jalba lui, că de i se va împlini de la Manolache Bogasieru banii ce 'i este dator va da la cutia milosteniei 1000. Alex. Moruzi respinge darul cu vorbele de mai sus, și adaogă că «sêracii țerei aceștia care se ajută de la cutie n'au trebuință de acest fel de har al lui Iane, ci mai cu cuviință găsim Domnia mea a se ajuta însuși Manolache datorul, fiind vedit cum că a scăpat și se află însărcinat cu atâtea datorii; poruncim dar că, cu acei taleri 1000 să se scadă Manolache Bogasieru din cât e dator dascălului Iane.» (Cod. 43, fila 97 verso și 98.)

Confusiunea în privința hotărîrilor de condamnare criminală sêu

corecțională continuă sub Al. Moruzi și în această a două domnie. Condamnări la grópa Ocnei pe timp nelimitat, și surghiuniri pe la mónăstiri de asemenea întâlnim numeroase chiar după judecata pronunțată de departamentul criminalion. Dar une-orî Domnitorul însuși dictă pedépsă asupra unei simple anaforale a lui vel. Spătar orî a lui vel Aga. Așa, în 3 April 1801, marele Spătar Lucache aduce lui Al. Moruzi o anafora în contra a 3 tabaci, spunându-i că aceștia «astă nópte, înarmându-se, au ieșit prin mahalale încóce și în colo, ămbland pe semne să calce pe cine-vași, să calce vre-o casă, să facă niscaî-va răutăți. Și îndată ce am luat scire pentru dênșii, trimițend ca să-i prindă, deocamdată s'au împotrivit și n'au vrut a se supune, apoi cu mijloc puindu-se în mâini 'i au prins și 'i au adus la Spătărie, unde cercetându-se cu multe chipuri, nimic n'au vrut a mărturisi; dar în destul că s'a recunoscut că sunt din cei îndărătnici ómenî răi și că socotéla lor a fost să facă vre-o pornire rea, să spargă vre-o casă și să facă răutăți și pentru ca să se vegheze și alții de a nu se mai purta cu asemenea urmări și mai vêrtos de a nu mai sta cu împotrivire pe la străji și ómenî domneșci care sunt într'adins rînduiți pentru pază, de se va bine socoti de către înalta înțelepciune a Măriei téle, se va da luminată poruncă, ca să se trimită la Ocnă să se pedepsescă vre-o câtă-va vreme până își vor veni în cunoșcință și o să fie pildă și altora». ¹

1. Io Alexandru Constantin Moruzi Vvd. i gospod Zem Vlahiscoie.

După netrebnicile lor cugete de rele urmări, și după împotrivirea cu care s'au arêtat la străjile Domneșci, vrednici fiind de pedépsă, orânduim pe . . . căruia 'i dăm această Domnêscă nóstră volnicie, ca ridicându-i în bună pază pe câte trei de aici, să-i ducă la Ocna Telega, unde poruncim Domnia mea cămărașilor să-i băgați în osânda Ocnii, ca să-și vie în cunoșcință și să se facă și pildă și altora. — 1801, April 3.

Prea Înălțate Dómne,

Înștiințez Măriei téle pentru trei tabaci ce mai jos pe anume se areată, că aceștia astă nópte, înarmându-se, au ieșit prin mahalale, ămbland încóce și în colo pe semne ca să calce pe cine-vași, să spargă vre-o casă, să facă niscare-va răutăți, și îndată ce am luat scire pentru dênșii, trimițend ca să-i prindă, de o camdată s'au împotrivit și n'au vrut a se supune, apoi cu mijloc puindu-se în mâini, 'i-au prins și 'i-au adus la Spătărie, unde cercetându-se cu multe chipuri, nimic n'au vrut a mărturisi, dar îndestul că s'au cunoscut că sunt din cei îndărătnici ómenî răi, și cu socotéla lor au fost să facă vre-o pornire rea, să spargă vre-o casă și să facă răutăți, și pentru ca să se vegheze și alții de a nu se mai purta cu asemenea urmări, și mai vêrtos de a nu mai sta cu îm-

Judecată mai sumară nici că se pôte! Și cu tôte acestea Al. Moruzi aprobă în aceeași ȃi băgarea acelor trei tabaci în Ocna Telega fără măcar a determina pe câtă vreme!

În anexe dăm o serie de acte de natură a aduce lumină asupra moravurilor judiciare. Se va putea acolo vedea între altele ce curs primește reclamațiunea unui fiu contra tat'seă, pentru că pe lângă dēnsul s'a pripășit o muier care l'a întortochiat cu vrăjile ei ca s'o iubescă, din care pricină întristându-se soția legitimă a cădūt la bōlă și a murit acum 7 ani. Domnitorul rinduește reclamațiunea în cercetarea episcopului de Rōmnic, Nectarie, și a celui de Argeș, Iosif. Va să ȃică la un Tribunal special, ceea-ce probēză că asemenea instituțiuni de Tribunale ad-hoc continuă să existe și cu începutul secolului al 19-lea. Acești episcopi găsesc că femeea pripășită pe lângă tatăl reclamantului are și ea bărbat, și deci propun Domnitorului ca soluțiune a cestiunei să fie obligat bărbatul acela a se muta cu soția sa din localitatea unde șade tatăl reclamantului. Al. Moruzi aprobă asemenea ciudată sentință care atingea dreptul și al părintelui reclamantului de a'și administra avutul dupe plac, ne fiind pus sub interdicțiune, și lovea de asemenea și dreptul bărbatului femeii acuzate, obligându-l să'și vândă proprietățile și să se strămute aiurea.¹

Am arētat aiurea de ce importanță a fost pentru conservarea în mânia românilor a proprietăței imobile, instituțiunea *protimisului*. Am mai arētat și cum Grecii, ca să pōta cumpēra moșii prin eluderea protimisului, făceau să fie înflați de către cei cari găseă interes bănesc să le vîndă imobile. Ca să se pună stavilă abuzului adopțarilor prin care se eluda protimisul, boierii țerei aū fost isbutit a se face o lege relativă Iotesie, adică la adopțiune. Insuși Al. Moruzi în domnia I-a a liberat hrisov regulând Iotesiile. Acest hrisov are numcrōse aplicațiuni și în domnia II-a.² După hrisov autoritatea care decide deacă

potrivire pe la străji și ômenī Domnesci, cari sunt într'adins rînduiți pentru pază, de se va bine socoti de către Inalta înțelepciune a Măriei tēle, se va da luminată poruncă ca să se trimetă la Ocnă; să se pedepsescă câtă-va vreme, până își vor veni în cunoșcință, și să fie pildă și altora, iară hotărîrea. — 1801, April 3

Cond. 43, fila 255.

Vel. Spăt. Lucache.

1. Veđi cod. 43 fila 1.

2. Hrisovul pentru Iothésie

Cu mila lui Dumneđeu Io Alexandru Costantin Moruzi Vvd. și Domn a tōtă Țēra Romānescă.

Măcar deși de cât cele-lalte jivini fără de asemenare, cea mai desēvirșită

o adopțiune este bună și în regulă este mixtă, religioasă și politică, și

este omul, dar însă, între toate cele mai deseversite de pre pământ, numai el, nu numai se nasce pró nesêversit, și pentru ce în multă vreme așa, ci și de i se va lungi viața, mai neputincios la bătrânețe se aretă, pre cât mai îndelungat va trăi, pre atâta mai neputincios făcându-se, când și ca un prunc are trebuință de căutare la bătrânețe; iar de se va lipsi de acostă căutare la bătrânețe, este vêdut că nici cât de puțin nu se póte pre sine singur a se ajutara. Pentru acosta facerea de copii privesce ca la o pricină desêversită, și la căutarea părinților la bătrânețe de către fiți lor, dar fiind-că nunta nici de obște tutulor părinților pricinuesce copii, nici cărora pricinuesce le trăesc la toți, pentru aceea, acostă legiuită datorie a căutării de părinți la bătrânețe, nu întru puțin se vede că remâne deșartă, și pentru acostă întocmire de lege, urmând firei, au împlinit lipsa ei, prin punerea de fiți. Și așa, punerea de fiți au avut început mai dintr'o vreme cu nunta; unde, fiind-că pravilele cele Romaicesci au luat (Așoam) început aici în țera Românescă, pre cât scim și noi, în vremea pururea pomenitului Domn Matei Basarab, care, după puțină vreme, întru nelucrare și întru uitare au cădut, iar obiceiul punerii de fiți cu mult mai vechi era, de cât acestea aicea, pentru aceea aretat este, că de când neamul românesc are însoțirea și nunta, de atunci și obiceiul acesta are început, pentru că obiceiul este mai vechi de cât legea, și se vede că se păzesc la neamul acesta obiceiul punerii de fiți, și se cunósce sub numirea *copiilor de suflet*. Așa dar singură firea areată, că se cuvine a căuta de bătrânețe pre cei ce sêu nici de cum nu s'au făcut părinți, sêu s'au făcut dar s'au lipsit de fiți lor prin datorie cea firéscă a morței.

Deci fiind-că punerea de fiți folosesce la atâta mângăere și sprijinélă a, părinților celor ce sêu nu au nascut copii, sêu de au născut s'au lipsit, care nu sunt puțină parte a împărtășirei cei politicesci; pentru acosta am socotit după potrivă să facem și pentru aceștia purtare de grijă, cunoscându-se și la acostă datorie părintéscă a noastră, și cele până acum a lua sevêșirea în pricina acosta a punerii de fiți, atât de către deapurare pomeniții Domni ce au fost mai nainte de noi, cât și de înșine lăsându-le nestrămutate, nu puțină grijă am luat pentru cele de acum înainte următore. Ci dar, din pravilele împêrătesci ca dintr'un izvor a totă dreptatea, din porunca Domniei nóstre alcătuindu-se acest aședămînt, prin înșine noi, cari urmăm aceleași începétore pricină ale acestui izvor, adică ceea ce este bun, cinstit și plăcut, s'au aședat deosebit, în parte la acosta de D-zeu păzită țeră a noastră; pe care aședămînt și cu Divan prin socotélă și sfat de obște l'am întărit, ca toți supușii noștri cei credincioși, sciind pre cari și cum se cuvine a face fiți de suflet, săși dobândéscă pofa lor și cei ce se face fiți de suflet, și rudeniile cele ce'i fac, nici ei supêrare să mai aibă, nici Divanurilor să mai facă, judecându-se uni cu alții în zadar, iar une-or și cu pagubă, dupe răposarea celor ce au făcut fiți de suflet. Și se împărtesce acest aședămînt întru aceste 9 capete, ce urmóză mai jos:

1°) *Cine sunt cei ce fac fiți de suflet?*

Fac fiți de suflet bărbații cei ce nu au copii, sêu pentru că nu s'au însurat, sêu s'au însurat dar nu au făcut copii, sêu au făcut dar n'au trăit, că

anume din un episcop respectiv și Mitropolitul, precum și marele Logofet în juridicțiunea căruia se întâmplă actul adopțiunei.

pentru mângâierea unora ca acestora s'aŭ aflat din început punerea de fi. Fac încă fi de suflet, după obiceiul vechiŭ, și cei ce aŭ copii; dar acésta, una că nu s'aŭ obicŭnuit aici în țera Românească, iar alta că nu urméză scoposul punerei de fi.

De aceea și de prisosit a fi și noi am judecat, căci celor ce firea le-aŭ dăruit a nasce copii, sóu încă este nădejde, de prisosit dobândesc aceștia facerea de bine a pravililor, afară numai din vre-o hărăzire domnóscă. Face încă fi de suflet, spre mângâierea sa, și muerea ceea ce aŭ făcut fecior, dar s'aŭ lipsit de ei, și acésta i s'aŭ dat ei a face, ca când l'ar fi născut ea. Dar, sóu de sine și stăpânitor de va lua spre moștenirea fiască, sóu supus, nu'l va avea supus pre acesta, pentru că punerea de fi dă celui ce face fi de suflet stăpânire asupra fiului celui de suflet; dar acésta nici pre fiŭl celui firescŭ nu 'i are supuși, și legea urméză firei. Facă fi de suflet, după facerea de bine a nóstră și muerea cea stérpă și ceea ce aŭ ales în totă viața a păzi feciorie, nu numai pentru obiceiul ce se ține aici din vechime, ci pentru că acei ce se fac de dânsle fi de suflet, străini fiind, nici o dreptate alta de la punerea de fi nu vor dobândi, fără numai moștenirea ceea ce se cuvine, când nu este diótă, precum și fiŭl supuși celui streinŭ, cari se fac de bărbați fiŭ ai lor de moștenire. Drept acésta și câte s'aŭ orŭnduit pentru aceia, aceea să se ție și la acestea. Facă și bărbatul dimpreună cu soția lui fi de suflet, tot pe unul, iar nu fieș-care în parte pe altul. Asemenea fac încă fi de suflet și epitropiŭ pre copiiŭl celui nevêrstnicŭ, căroră le sunt epitropi, de vor fi rudenie de sânge, însă nu mai înainte de a da socotelile epitropiei și ale aședărei celui făcute de părințiŭ lor. Încă sunt óre-cari ce numesc copiiŭ pentru vre-o patimă, sóu ră-cólă ce li s'aŭ întâmpat la părțile cele născétóre, cari n'ar fi născut copiiŭ, de s'ar fi izbăvit de patimă, aceștia se numesc spadoni, și pot să facă fi de suflet.

2º) *Cine sunt cei ce nu fac fi de suflet ?*

Nu fac fi de suflet epitropiŭ pre copiiŭl celui fără de vêrstă, căroră le sunt epitropi, afară de nu vor fi lor rudenie de pe sânge, ca să nu strice epitropiile și aședările cele făcute de părințiŭ lor, și din fameniŭl celui ce sunt scopiți sau striviți la părțile cele născétóre, nu iaŭ fiŭl spre moștenire; însă numai când vor fi pătimit acea scopire sóu strivire de voia lor iar nu din vre-o silă a altora. Nu dăm încă voe să ia fiŭl spre moștenire, nici comediantilor, nici curvarilor, aceloră adică pentru viața lor cea necinstită și defăimată, iar acestora pentru desfrânarea lor și cheltuirea.

3º) *Cine sunt cei ce se fac fi de suflet ?*

Se fac fi de suflet cei ce sunt de sineși stăpânitori și cei supuși, cei ce sunt rudeni și cei străini, cei ce sunt parte bărbătóscă și cei ce sunt parte femească.

4º) *Cine sunt cei ce nu se fac fi de suflet ?*

Nu se fac fi de suflet cei ce sunt cu 18 ani mai micŭ de cât cei ce îi fac, că necuviincios lucru este celui ce fac fi de moștenire și celui ce se fac să nu aibă vîrsta lor potrivită dupe fire, pentru că punerea de fi urméză firei, și într'alt chip de nu va fi copilul mai mic de cât tatăl, nu póte să fie urmare firei. Nu se face încă fi de suflet nepot de fecior, adică de va face cine-vași fi de suflet pe vre-unul carele aŭ născut copiiŭ, atunci numai tatăl merge fiŭ

Una din condițiunile cerute pentru a se permite o adopțiune de copil este ca adopțiunea să se facă de ambii soți, cu învoirea ambilor

de suflet, iar copilul lui ce se socotesce nepot de fecior tatălui celui de suflet, va rămâne la moșul lui cel firesc, după cuvîntul ce dice, că cel supus nu pôte a avea supus. Încă nu se fac fii de suflet fiii cei firești, ce nu sunt din nuntă după lege, nici tatălui lor cel firesc, nici altuia, pentru că aceștia nu aũ ființă politică. Iar prunci ce se găsesc lepădați la biserici sœu la uliți, sœu la alte locuri, se primesc fii de suflet, cœci legea nu numai are pe uni ca aceștia drept slobođi, ci încă voesce a se lua, spre bine pricina lepădœrei acestora. Nici robul nu se face fiu de suflet de stœpœnul sœu, iar de se va întœri cu înșelœciune iothesia lui, nu va fi nici fiu, nici moștenitor, ci va cœștiga numai ca un dar slobođenia lui.

5°) *In ce chip se face punerea de fi?*

Cel ce va vrea sœ facœ fiu de suflet, de va cere œntru fiascœ moștenire vre-un copil de sineși stœpœnitor, sœ ne facœ nouœ rugœminte, și din porunca Domniei nœstre, cunoscœndu-se de Logofœtul cel mare cu deamenuntul chipul și pricina lucrului, i se va da lui carte domnœscœ, spre întœrirea lui și a celui ce se va face fiu de suflet. Iar de se va cere spre punerea de fiu copil supus, de va fi œntr'acest domnescul nostru oraș, sœ aibœ voie a merge și la celelalte doue departamenturi, la cel de 7 și de 8, și sœ și întœrœscœ punerea de fi; iar de va fi œn Craiova sœ mœrgœ la Divanul Domniei nœstre cel de acolo; iar œn œinuturile cele de afarœ sœ mœrgœ la ispravnic și la judecœtori, și sœ și ia carte de la dœnși spre întœrire; iar œntr'alt chip se va face fiul de suflet, saũ pe vre-un copil de sineși stœpœnitor, fœrœ de porunca Domniei nœstre, saũ pe vre-un copil supus fœrœ a merge mai œntœiũ la judecœtori sœu la Ispravnic, poruncim ca nici de cum sœ nu aibœ nici o putere punerea de fi.

6°) *Cele ce se cuvine a cerceta la facerea copiilor de suflet:*

Mai œnainte de tœte se cuvine a cœuta acœsta ce este cea mai œntœiũ și adevœratœ și firescœ întœritœre pricinœ a facerei fiilor de suflet. Adicœ la facerea fiilor de suflet, acelor ce sunt de sineși stœpœnitori, se cuvine a cœuta de este cu voia lor, iar la acelor supuși, de este cu voia tatœlui celui firesc; iar la cei nevœrstnici carœ sunt sub epitropie, de se plœcœ și priimesce punerea de fi epitropul sœu purtœtorul de grijœ, sœu rudele cele mai de œprope; și se cuvine a se pleca și a primi punerea de fi tœți, nu prin trimis sœu prin scrisœre, ci viind ei de faœ la Divan œnainteœ judecœtorilor. Iar dupœ acœsta, și mai vœrtos la punerea de fi, ce sunt supt epitropie, se cuvine a cœuta de aũ cei ce fac fi de suflet firœ lœudate și meseriœ cœstite și cugetare bunœ și de nu sunt œn prepus de dobœndœ defœimatœ, sœu de altœ rœutate, cœ nici comediantœi nici curvariœ, dupe pravilœ, nu fac fi de suflet. Iar dupœ tœte acestea se cuvine a cœuta de fi este de folos celui ce se face fiu de suflet, și de fi este spre mai bunœ creștere, și spre mai mare sporire. Se cuvine œncœ a cœuta de aũ copii, sœu de aũ nœdejde a nasce cei ce fac copii de suflet. Dœcœ (Аѣка) la uni ca aceștia, din vre-o hœrazire domnœscœ se va da voie a face fi de suflet, dupœ cum am đis mai sus, ca sœ nu li se œmpuțineze lor nœdejdea moștenirei, sœu nevœrstnicul sœ se afle luœnd mai puœin de cœt i se cuvine.

7°) *Cum clironœmisesc copiii cei de suflet?*

Copiii cei de suflet de vor fi din spiœele rudeniilor celor din jos, mœcar

soți care cedază copilul și că adoptătorii să nu aibă copii proprii.¹

Cu asemenea mizloc se îngrădea în mod neîndoios adopțiunea

desineși stăpânitor de vor fi, măcar suppuși (сѣнѣшій), moștenesc, nefind diétă, pre tatăl lor cel sufletesc, iar de vor rămânea nepomeniți în diétă, o rump pre ea, și de nu li se vor da lor partea cea cuviincioasă și după pravilă, o iaă pre ea. Ci și cel de sineși stăpânitor, carele este străin, iar nu rudenie, are asemenea aceeași dreptate către tată-său cel sufletesc; iar cel strein supus moștenesce, nefind diétă, pre tatăl său cel sufletesc; dar nu rumpe (рѣмне) diéta, nici pôte să cêră cevași parte. Iar pre tatăl lui cel firesc îl moștenesce, precum și cei-l-alți firești fi. Se isgonesc din moștenire asemenea și fiii cei sufletesci, pentru aceleași pricină, pentru care și cei firești. Iar câte s'aă adus de dênșii, saă după ce s'aă făcut ei fii sufletesci, seă agonisit de al tatălui lor celui sufletesc, le iaă înapoi tôte. Iar de s'aă isgonit din moștenire fără de pricină cuviôsă, iaă și a treia (III-ia) parte din averea lui; însă acestea să se ție numai la ceia ce sunt de sineși stăpânitori, iar la cei supuși nici de cum, ca cei ce nu s'unt sub stăpânirea celui ce i-aă făcut fi de suflet; că și de s'aă făcut fi de suflet, dar de sub stăpânirea tatălui celui firesc n'aă ășit; afară de nu cumva cei ce i-aă făcut fi de suflet va fi din spițele rudeniilor celor din sus.

8°) *Cum se moștenesc fiii de suflet ?*

Din fiii cei de suflet, cei ce vor fi din spițele din jos, măcar supuși, măcar de sineși stăpânitori de vor fi, se moștenesc de rudeniile cele din sus, la cari dreptățile și ale născerei și ale punerei de fi s'aă împreunat, pentru că și după pravilă și după fire, de aceia s'aă apropiat și supt stăpânirea lor sunt. Iar cei de sineși stăpânitori, cari sunt streini, iar nu rudeni, de vor muri nevêrsnici, se moștenesc de rudeniile cele firești; iar de vor muri după vârsta cea copilărescă se moștenesc de tatăl cel sufletesc; însă se chiamă la moștenire împreună cu tatăl cel sufletesc, măcar din rudeniile cele de sus de va fi el, adică tatăl, măcar din cei ce aă luat spre moștenire fiască copii streini, de sineși stăpânitori, și mumă și frații cei firești cari vor trăi, al fiului sufletesc și de o potrivă moștenesc, dar nu și copiii cei firești al tatălui cel sufletesc, nici muferea lui. Iar cel supus strein se moștenesce de tatăl cel firesc, ca cela ce este srb el, și nu aă luat de la punerea de fi nici o schimbare stărei sale.

9°) *Pentru stăpânirea de sineși a fiilor celor de suflet ?*

Stăpânirea de sineși, măcar de și în vremile năstre nu este obicinuită, fără numai cea prin punerea de fi; adică când va da cineva pre fiul său copil de suflet moșului celui despre tată său despre mumă, că prin acôsta se strică stăpânirea tatălui celui firesc și se mută la tatăl cel sufletesc, și se sloboďesce fiul, dar se face supus moșului său. Iar de se va întâmpla și în vremile năstre, sôu tatăl cel sufletesc să voiască a face de sineși stăpânitor pre fiul său cel sufletesc, seă fiul cel sufletesc va voi a fi de sineși stăpânitor, poruncim ca nici unul să nu aibă voie a face acôsta mai nainte de vârsta cea după pravilă. Iar de aă cuvinte tari, adică pricină bine-cuvântate, să vie la Divan să se judece, iar cuvinte tari sunt despre partea tatălui, lenevirea cea desêvêșit, iar despre partea fiului nesupunerea cea desêvêșit, și așia după ce se va dovedi pricina amêndorora și va hotărî judecata, cum că stăpânirea de sineși este bine-

1. Veđi în anexă actele din cod. XLIII filele 247 verso și 362.

și să evita tot odată și introducerea în casă de copii naturali, sub masca adopțiunei.

Iacă un curios proces născut din *adopțiune* :

Anoforaua lui Radu Golescu din 10 Mart. 1800

«Ascultând luminata porunca Măriei tale de la acéastă jalbă, am însciințat mai întâi pe clucerésa Dumneaei Elenco Dudésca, că de vreme ce nu mai voesce jăluitarul să-î mai slujască, din care pricină îl mai ține? Și dându-mi răspuns că Dumneaei de suflet l'aŭ luat pe copilul jăluitar, având și zăpis de la tată-séu, ca să nu mai aibă trébă cu dēnsul, care mi l'aŭ și trimis de l'am vēdūt și că nicī într'un chip nu-l lasă, apoi am intrat în cercetare de față fiind atât vechilul Dumneaei, Ștefan Postelnicelul, cât i jăluitarul și tatăl séu, Radu Mazilu împreună și la întrebarea ce am făcut numitului Radu, tatăl copilului, zăpisul simfoniei lui nu și l'aŭ tăgăduit, că adevērat l'aŭ dat la Dumneaei de tot, dar fiind-că după ce n'aŭ învățat copilul cât de puțină carte, după simfonia ce aŭ avut ca să-l procopséscă, de merge pe 3 ani, apoi căsnindu-l deapururea cu bățăi, fără de orinduială, nu pôte a-l mai lăsa, tânguindu-se și băiatul, că de multă spaimă a bățăilor ce i-aŭ dat Dumneaei, măcar să-l omóre nu pôte a mai merge la Dumneaei.

cuvîntată, nicī unul asupra altuia nu va mai avea a jălui; iar dacă vre-unul dintr'aceștia, fără pricină cuviinciosă, s'ar fi pornit la acésta, și ar fi dat el pricină, de va fi tată, poruncim să dea fiului a treia parte din averea sa, afară de acelea ce aŭ adus la el copilul, și de acelea pre cari i le-aŭ agonisit copilul, după ce s'aŭ făcut copil de suflet; iar de va fi fiul, să se lipséscă de a treia parte și să ia numai lucrurile sale. Inșă acestea poruncim să se ție și la cei ce sunt de sineși stăpânitori și la cei ce sunt supuși, de vor fi din rudeniile cele de jos. Iar la copiii cei supuși streinī nicī de cum să nu ție una pentru că nu sunt sub stăpânirea celui ce i-aŭ făcut fi de suflet, iar alta pentru că trăesce tatăl lor cel firesc, și mai înainte de a'î face fi de suflet pôte a cerceta acestea.

Și pentru ca să se facă acest aședēmînt al D-niei nōstre, pentru facerea copiilor de suflet, arētat la tōtă acéastă de Dumneđeită (*Trebuie să fi voit a scrie de D-đeu păzită, ДѢМНЕЖИТА*) țera nōstră și toți de obște să scie, pre cari și cum se cuvine a face fi de suflet, am poruncit boierului nostru, Dumnealui Vel Logofēt, să scrie acest aședēmînt în condicele celor 2 Divanuri ale D-niei nōstre, celui din Bucuresci și celui din Craiova, ale departamenturilor, al logofetiei de obiceiuri, al Epitropiei cei de obște, și la (a) tuturor (vie) judecăților, și s'aŭ scris în domnésca cetate a nōstră Bucurescii, întru al II an al D niei nōstre, la leatul de la zidirea lumei 7309, iar de la nascerea lui Christos 1800, în luna lui Octombrie 30, de Chiriță Logofētul de Divan.

Chisovul de mai sus, găsindu-se în pravilnicésca condică, adevērită de răpos. biv. vel. Logofēt de țera de jos Gheorghie Crețulescu, s'aŭ trecut și aici acum. 1837 Octombrie 17.

Codice No. XL fila 147.

Deci, cu toate că numitul vechil al Dumneaei cluceresei a provalisit ȋic nd că în cea de pe urmă c nd l'a bătut pe băiat a avut vină pentru taleri 5, ce i-au dat să-  ducă la un loc  i nu i-a dus, de care nici băiatul n'a tăgăduit c'a gre it; dar neput nd găsi cu cale prea plecata sluga Măriei tale, că să-   ie în silă, de vreme că nici tată-său nici băiatu nu voesc nici într'un chip a-l mai av , am trimis d'al doilea la Dumneaei ca să se vasghistis c  de d nsul, că cu sila nu-l pot îndupleca de a primi  i mai v rtos că Dumneaei ce- i trebuie să mai aibă  i copil de suflet, în vreme ce Dumneaei are   Dumisale copii  i copil de suflet cu sila, unde s'a mai v qut? Dumneaei mi-a trimis răspuns că nu se mul amescu  i are să facă apela ii, de care nu lipsim a  nsciin a Măriei tale. Iar hot r irea cea des v r it  r m ne a se face de către  n l imea ta.»

Domnitorul, la 16 Martie 1800, hotăresce: Măcar că clucer sa Elena Dudesca a  dat jalbă Domniei mele, că nu este mulțamită la anaforaua ac sta, dar din cele scrise pliroforisindu-ne de pricin , ȋicem că silă nu se face nimănui la slujbă  i poruncim ca jăluitorul să fie slobod.¹

Cod. XLII fila 244 verso.

1. *Altă iotesie*:

Io Alexandru Constantin Moruz Voevod

După anaforaua ce ne face preasf. sa părintele Metropolit  i cu D-lui vel. Logof t de Ț ra de sus, fiind următore ac st  *Iotisie* hrisovului Domnesc, întărim  i Domnia mea ca să fie numitul copil Nicolae  ciut  i cunoscut fiu de suflet al paharnicului Dumitrache Brăiloiu  i al soției sale p h rnicesei Mariei. — 1801. Iunie 16.

Prea  n l ate D mne

D-lui biv. vel. Păharnic Dumitrache Brăiloiu, de împreună cu jup n sa D-lui Maria, prin jalba ce a  dat măriei tale, arată, că ne-av nd copil din trupul D-lor, nici nădăjduind a dob ndi, a  luat un copil al v ru-s u Iorgache Z tr nul de la l t 1788, fiind numai de an  trei  i jumătate pre carele 'l cresce,  i se silesc pentru a lu  pricops l , c nd la acea vreme muma copilului era m rt  cum  i tatăl copilului a  murit de sunt șapte an ,  i l'a  hot r t cu cuget  i cu r vn  din t t  buna-voin a D-lor, ca să-l facă fiu de suflet,  i de acea cere  i să r g  ca să bine-voesc  măria ta a da luminată  nt r irea măriei tale asupra facerei acestei *Iotisii*, pentru cea des v r it întemeere, la care jalbă ni se poruncescu de către măria ta, ca să cercetăm cererea Dumn lor de urm z  orînduelei de *Iotisie*,  i v zum la capul A. că se dă voie  i bărbatului de împreună cu so ia lu  a face fiu de suflet, însă am ndoi să facă tot pre unul, iară nu fie i-care din casnici, nici deosebit c te unul. Apo  iar  i după pov tuirea hrisovului, ce se coprinde la al 6-lea cap, am chiămat înaintea n str  pre Dumn lui paharnicu împreună cu so ia Dumn lui, iar din partea copilului. n'am avut pre cine să chem, căci p rin ii '  sunt mor i, are numai fra i cari sunt peste Olt,  i copilul fiind fost tot la D-lui paharnic de an  13,  i c nd

În note dăm câteva diverse cazuri cu referință la *iotesiile*¹ și la procesele ce au putut decurge din adopțiuni. Între *iotesii* dăm

pe alt obraz s'ar fi făcut *Iotisia*, urma să întrebăm pe Dumnólu Pahnarnicul Brăiloiului, cum și pre frații copilului, nu ne face trebuința a'î întreba, căci nu suntem la îndoială cum că se vor arăta cu împotrivire, și întrebând pre D-lor ne-am îndestulat și ne-am încredințat, și chiar din graiu Dumnólor, că primirea copilului de suflet este cu înduplecarea și totă voința D-lor, atât a D-lui Pahnarnicului, cât și a Dumneaei păhărnicesi, deci D-lui Pahnarnicu nefăcând copii cu soția D lui în Diastemă de ani 19 de când ȳice că s'au însurat, nici nădejde având a face, și având voie după luminat hrisov măriei tale ce este dat pentru *Iotisie* a face fiu de suflet de împreună cu soția D-lui și fiind *Iotisia* acésta și de folos copilului, și spre mai bună creștere și sporire, de vreme ce fără tată și fără mamă fiind, și mai având și alți frați, își dobândește copilu noroc intrând în casă cinstită, de ac ea dară am găsit bună și primită cererea și rugăciunea D-lui pahnarnicului și a Dumneaei Pahnarnicesi ce face către măria ta, fiind următoare chiar după orânduiala *Iotisie*, ce s'au alcătuit de Măria ta, și laudat cugetul D-lor luând fiu de suflet, iarăși din rudenia D-lor, pentru care după luminată poruncă, și nu lipsim a areta Măriei tale, ca să se deie luminată întărirea Măriei tale asupra facerei acestei *Iotisie* a lui Nicolae copilul, fiu al lui Iorgache Zătreanu vărul pahnarnicului.—1801 Iunie 14.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei; Vel Logofet Scarlat Ghica.

Cod. XLIII fila 362.

1. Altă *iotesie* :

Io Alex. Const. Moruzi Vvd. i Gospod Z. Vlahiscoe

După arătarea ce ni se face printr'acéstă Anafora, cum că *Iotesia* acésta este cu cale și primită, fiind următoare întocmai după coprinderea hotărârei Domnescului nostru Hrisov, ce cu sfat de obște s'au dat asupra punerii *dăjdie*, dăm și Domnésca noastră întărire la mânilor Saftelor copilei, care să'î fie de bună și vrednică dovadă în totă vremea.—1801, Februarie 21.

Prea Înălțate Dōmne

Dumnólu vel Vornic Istrate Crețulescu prin jalba ce au dat Măriei tale arată, că ne având copii din trupul său, nici nădăjduind a dobândi, au luat încă din fașe, o copilă anume Safta, fiică a D-lui Medelnicerului Teodorache, ce acum de curând 'și-au dat obșteasca datorie, fiindu-î nepot de frate, cu cuget și cu râvnă din totă bună-voința, atât a Dumnealui cât și a Dumneaei vornicesi Ecaterini soția Dumnólu ca să o facă fiică de suflet, și de aceea

pre un din românésca familie Crețulescu. Dintre procese unul în familia Brăiloiu.

În procesele atingând căsnicia și moralitatea publică, sub Al. Moruzi, continuă regula că nu ajunge singură sentința bisericeii, că ea trebuie să fie cu aprobarea Domnitorului pusă pe anafora prelatului bisericesc care a dat-o.

Moratorium continuă a se acorda de Domnitor, adesea în paguba propășirii Comerțului.¹

O aplicațiune a unui obicei care a persistat mult timp până și dupe Regulamentul organic, aflăm sub Domnia lui Moruz. Acel obicei era, că dacă o fată cerea de bărbat vre-un condamnat la Ocnă seú la

cere și să rógă ca să bine-voesci, Măria ta, a da luminata întărirea Măriei tale asupra facerii acestei Iotisi pentru cea desăvârșit întemeere, la care jalbă ni se poruncește de către Măria ta, ca să cercetăm cererea D-lui de urmăză orânduiei de Iotesie ce prin hrisov s'a alcătuit de către măria ta, și să arătăm Măriei tale în scris; următorii fiind luminați porunci, am cetit mai întâi luminat hrisovul Măriei tale ce este dat pentru Iotesie, și vedurăm la capul 1-iú, că se dă voie și bărbatului, de împreună cu soția lui a face fii de suflet, însă amândoi să facă tot pre unul, iară nu fie-care din casnici deosebit câte unul apoi iarăși după povățuirea hrisovului ce se coprinde la al 6-lea cap, am chemat înaintea noastră pe D-lui Vornicu împreună cu soția D-lui, i pre D-ei Medelnicerésa Elenchi muma copilei, și întrebând pe amândouă părțile, ne-am îndestulat, și ne-am încredințat și chiar din graiul D-lor, că darea și primirea, copilei de suflet este cu înduplecarea și totă voința atât a Dumneaei Medelniceresi, cât și a D-nelui Vornicului, i a Dumneei Vornicesei; deci Dumnelui Vornicul fiind în vârsta bătrânețelor și având voie după luminat hrisov Măriei tale ce este dat pentru Iotisia a face fii de suflet de împreună cu soția D-nelui, și fiind Iotisia acésta și cu voia și primirea mumei cei firesci și spre folosul copilei, și spre mai bună creștere și sporire, de vreme ce fără tată fiind și cu mună völduvă scăpătată și însărcinată și cu alți copii, își dobândesce norocul intrând în casă cinstită și de frunte, de aceea dară am găsit bună și primită cererea și rugăciunea D-lui Vornicului, ce face către Măria ta, fiind următorii chiar după orânduiala Iotisiei ce s'a alcătuit de Măria ta, și lăudat cugetul D-nelui, luând fică de suflet iarăși din némul și rudenia D-nelui; pentru care după luminată poruncă, și nu lipsim a aréta Mării tale, ca să se dea luminata întărirea Mării tale asupra facerii acestei Iotisi a Safti copili, fiica Dumneei Medelniceresi Eleni.—1801, Ghenarie 13.

D. Al Ungro-Vlahii, Nicolae Brancovenu vel Logf.

Cod. XLIII fila 247.

1. Veđi documentele din anexă după cod. XLIII fila 25 și fila 97.

môrte, domnitorul de ordinar 'l erta de pedépsă.¹ Aşa se întâmplă casul cu jalba Niţei Fotea, care cere Domnitorului liberarea din Ocnă a lui Mihaî bucătarul, fiind-că vrea să'l ia de bărbat. Acest Mihaî bucătarul, originar de peste Dunăre, era osândit la Ocnă, căci a lovit cu cuţitul pe un căpitan de poteră şi pe alt individ, îmbătându-se într'o cârciumă, ba şi pe o femeie ce privea la scandal. Fata Niţa Fotei, cerënd pe osândit de soţ departamentul de criminalion intră cu anafora la Domnitor, dîcënd că «rugăciunea ce o facem rămâne la milostivirea Măriei tale spre ai-se hărăzi osânda vinovatului.»—1800, Iunie 6.

Domnitorul, în 7 Iunie 1800, pune următoarea rezoluţiune pe anafora judecătorilor: «Cu acest mijloc ertăm Domnia mea osînda acestui vinovat, adică îndată acum ce se va slobođi de la închisóre să se şi cunune cu jăluitórea, iar necununându-se îndată să se aducă iarăşi la închisóre, ca să se urmeze porunca osîndeî lui ce este dată. Şi poruncim D-tale, Nazirule al armăşiei, aşa să urmezi.» *Cod. XLIII fila 28.*

Un pitac domnesc, în 5 Iulie 1805 reguléază orele de adunare a Divanişilor :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Cinstişilor şi credincioşii Dumnévóstră Boerilor Velişii ai divanului Domniei mele, fiind-că tréba judecăşilor Norodului este cea mai d'intâi datorie a Dumnévóstră, dregătoriilor Domniei mele, de a se căuta fără de pregetare şi cu osîrdie, şi fiind-că acum điuva s'aú mărit, luminând sórele de diminéţă mai nainte de nouă césuri, poruncim dar, ca de acum înainte să aveşii a vă afla Dumnévóstră diminéţa la două-spre-şeco ciasuri toşii la curte, negreşit pe tóte đilele, unde să staşii Dumnévóstră la cercetarea pricinilor, a căuta necontenit tréba judecăşilor, cu siliţă şi cu tótă cuviinciósa osîrdie spre a lua sfirşit a fiecărui pricină, ca să nu pătiméscă Norodul întru acésta, cu perdere de vreme şi cu cheltuială aşteptând. De care poruncim Dumitale cîstit şi credincios Boeriule al domniei mele vel Logofét de Téra de sus, să faceşii porunca acésta cunoscută la toşii Dumnélor Velişii Boeri şi să daşii Zapciilor Nizam după datoria D-vóstră, ca şi ei să urmeze fără de cusur slujba şi datoria lor spre a avea la numitul ceas pe toşii şi *Pothrş'erii* strînşii şi aduşii aici la curte, atât pe cei ce aú a se înfăţoşa înaintea Dumnélor Boerilor, cât şi pe cei ce aú a se înfăţoşa la Divan

1. La rugăciunea femeiei, soşia de curënd căsătorită cu un Ilie, care aú fost surghiunit peste hotare pentru o gâlcévă ce-a făcut la cafeneaua din Beilic în 1800 Octombrie, Domnitorul iartă pre soş şi-í redă dreptul de a se întórce în ţéră. *Cod. 43 fila 157.*

înaintea noastră, fiind-că și înși-ne noi, în zilele de Divan avem a căuta judecățile Divanului de la acest ceas înainte. *Tol. pisah. gd.*—1805 Iulie 5.

Cod. XLIX fila 228

Un proces care atinge moralitatea familiei, supunerea și respectul fiului pentru tată e cel dat jos în notă.¹

1. Prea Înălțate Dōmne

Dumitrache Postelnic sin Mihălache Vătavu din sud. Prahova, jăluesce Mării tale că sunt acum nouă anī, de când s'aū pripășit pe lângă casa tată-sōū o curvă de muieră de la Slănic sud Saac, cu care muieră după vrăjile ei cele curvesci, aū cădūt tată-săū în păcatul curviei cu dōnsa, încă trăind mumă sa, și din pricina aceștia cunoscēnd mumă-sa pe tată-sēū că este de tot robit în dragostea ei, și neputēnd a'ī face înfrânarea cea cuviinciosă, dobândind mare aht aū cădūt la bōlă și aū murit de sint acum 7 anī, și că dupe mōrtea mume-sei aū rēmas acēstă nelegiuită de tot stăpānitōre pe casa tātāne-săū, și între acești nouă anī ce aū avnt tată-sēū, atāt banī, cāt și vite aū prăpădit cu dōnsa, făcēnduī haine și scule, care nu se întâmplă a fi la alte jupānese acolo în orașul Cāmpineī, până în cāt l'aū băgat la datorī tal. 3000 și că nu este numai de datorie, ci încă l'aū schimbat din firea ce aū avut, și că acum datornicī viind aū început să vīndă din ale tată-sēū ce aū rēmas, și acēstă curvă cunoscēnd că nn mai are ce mânca a început a se trage la oparto, dānd banī cu dobāndă de pe la unīi alțiī, și pe dēnsul avēndu'l numai singur fecior, cāsătorit fiind, se uită cu ochiī și nu are ce să facă; și să rōgă Mării tale ca să fie luminată poruncă cu omul Măriei tale către Dumnealor boerī Ispravnicī, ca să o rădice din casa tată-sēū spre a scōte și pe tată-sēū din întunerice la lumină, fiind cu pecat fecior fiindu-ī și nnmai pe dēnsul avēndu-l, să se uite cu lacrimi cum stă-pānesce o muieră fără de cununie, și numai cu farnece, tōte ale tată-sēū și că el din pricina aceea se află în tōte ale tată-sēū întocmai ca un strēin și că acēstă muieră cānd a venit în casa tată seī îmbrăcāminteā ei era o zeghe, o fotă, un ștergar în cap și fără de încălțāminte, iar acum se află cu o mulțime de haine, și alte scule i vite care anume le arată în jalbă, și casă făcută lângă pōrta casii tată-sēū; după a caruia jalbă, cu lminată porunca Măriei tale, orānduindu-se Eue copil din casa de Divan, ca prin scirea Dumnealor Ispravnicī județului să iae și pre Mihălache tată-săū și pre acea femeē să-ī aducă aici la Mitropolie, sē-ī înfățișeze înaintea prea sfintului părintelui Mitropolit, ca să lase să se facă cercetare în nrmarea cea cuviinciosă și fiind-că pré sfinția sa se află eșit în Eparhie, am intrat, noi în cercetare; decī zapciu cel orānduit aū înfățișat înaintea noastră, atāt pē Mihălache până va găsi pre acea femeē, cāt și pe Enache Vechil, și cumnat jăluitarului, cu adeverință în scris, (neputēnd însuși veni fiind însărcinat cu trēbă de ale jndețului, după cum arată D-lor Boerī Ispravnicī), și întrebānd pe Mihălache ce are a răspunde? cu totul se apără dīcēnd că nu este vinovat la fapte necuviincioase cu acēstă femeē, și cum că de anī cinci nu se află în stare de a face acest fel de fapte, fără numai pe acēstă femeie împreună cu bărbatā-sēū fī are slugī în casă de'l

Biserica continuă de a avea mână puternică în societate, cum se

caută la neputință, fiind om bătrân și neputincios, și cum că hainele ce i le-au făcut el sunt pentru simbria ei, nevrând ca să ia bani, care haine se vedură și de către noi, și după starea femeii i a bărbatului ei dă bănuială, nefind de potriva unei slujnici ce slujesc la acest fel de casă, după cum este a lui Mihălache, însă ori cu ce mijloce vor fi făcute nu are cădere a le cere fiu-său jăluitorul, mai vârtos câte dintre cele ce sunt arătate în jalbă lipsesc, tăgăduind femeia că nu sunt mai multe de cât acestea, cum și pentru banii ce au arătat că sunt dați cu dobândă la unii alții, s'au mulțămît singură că ori-câți bani va dovedi jăluitorul că are dați cu dobândă, să fie ai lui, iar pentru datoria, în care arată jăluitorul că se află tată-său din pricina ei, arată tată-seu, că adevărat au fost făcut datorie în anul trecut din pricina unei slujbe ce au luat, dar au plătit dintrênși, și mai este dator tal. 600 la un loc, și oreș ce mai puțin la alte părți, care nu ajunge nici până la tal. 1000, iar din pricina femeii dice că nu a făcut nici o datorie; am vădut și înștiințarea Dumnealui Paharnicului Hrisoscolei, Ispravnicu județului ce face către D-neluî vel Vistier, arătând pe Mihălache vinovat cu această femeie, și cum că l'au scos și din minte și mai dice că până într'atâta s'ar fi obrăznicit, în cât odată gâlcovindu-se cu numitu Mihălache, și el fiind neputincios l'au luat de barbă și l'au trântit și l'au bătut, și auzind Vătavul de plaiu ce este acum și cu fiu-seu, adică a lui Mihălache, au mers și l'au scos din mâinile ei, și însciințându-se D-neluî de această faptă, până au trimes să o ridice a prins de veste și a venit aici la București, și cum că de nu i-se va da D-neluî creșemint, se va orându omul Măriei tale credincios ca să cerceteze, și se va îndestula de tot adevărul. După totă cercetarea ce am făcut, cât pentru pâra de faptă necuviincioasă ce face Dumitrache Postelnicu asupra tătăno-său, nu ar avea cădere, măcar de ar fi și adevărată purtarea cea rea a tată-său, fără numai pentru obrăznicia ce a facut această femeie, ca să ia pe tată-său de barbă și să'l bată, se înțelege că s'a parachinist fiu-său, de a pornit această pâra, nesuferind necinstea tată-său, fiind și din destulă pricină de bănuială că pôte să se sfetirisască și tot avutul casii lui Mihălache, când ea a avut până într'atâta îndrăsnire ca să'l bată, căci numitu fiu-său nu șeade cu dânsul în casă, cu toate că atât Mihălache, cât și mușterea cu tot tăgăduiră la acesta, dar mai mult se pôte da creșemint însciințării D-neluî Paharnicului Ispravnic, care nu se șiesce a merge și omul Măriei tale spre cercetare, și în cea mai de pre urmă, cererea cea mai cu temei, atât a jăluitorului cât și a vechilului său, fiind mai mult ca să lipsescă femeia acesta de acolo din plaiu, i s'au dis bărbatului ei ca să se mute la altă parte, pentru ca să lipsescă bănuiala și gâlcova ce este între tată cu fecior, și atâtău nu vrea, pricinuind că au casă făcută acolo, și bucate semănate, apoi pe urmă înduplecându-se, au dis că va da zapis el cu soția lui cu soroc hotărît, că după ce 'și vor vinde casa și cele ce mai au acolo vor lipsi cu toate și se vor duce la Văleni-de-Munte, de unde se trage el; însă vechilul lui Mihălache într'un chip s'a odihnit, iar într'altul s'au pricinuit, cât de alte ori au făcut ei acest fel de făgăduință cu legătură prin cuvânt că vor lipsi, și tot au rămas pe loc, și face cerere ca să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnelor boșeri Ispravnic, să-i ridice de acolo, a căruia cerere primită fu și de noi pentru ca să lipsescă totă bănuiala, însă fără a nu se păgubi pârâșii de celea ce vor avea acolo, ca să ia altele care prețuindu-se după dreptate să-i plătescă

póte vedea din actele din notă, dar brațul mirean îi este însă de lipsa, ca să 'și esecute otăririle.

VIII

Țeranii. Slobodiile. Țiganii. Sudiiții.

Sub o domnie care număra două flagele ca fómetea și invaziunea bandelor lui Pasvantoglu, nici că rămâne îndoială, că fericit n'a fost țeranul. De altmintrelea nici o prefacere în nizamurile cu referință la el: același pont ori clacă, aceléși condițiuni de viață și de mișcare. Ba, putem dice, că în mai multe casuri, reclamând unele sate, ori uniți sătenii contra încărcărilor de către proprietari, a clăcei, ori dijmiei etc. Alex. Moruzi a fost mai tot-deauna pe partea țeranului ¹.

jăluitoru, precum însuși vechilul său primi, séu când nu se vor mulțami ei pre acea prețuire (a nu le rămânea cuvînt că s'au năpăstuit) să li se pue un soroc cuviincios de a și le vinde cu vreme în prețu ce vor putea, nu dicem însă întraccea Diastimă a sorocului, să fie și ei locuitori acolo, ci pe dônșii acum de loc să'i depărteze dintr'acel județ, asemenea și bucatele ce le au sememat și le vor stringe iarăși în vremea lor, iar hotărîrea cea desevârșită pentru toate rămâne a se face de către Măria ta.—1800, Iunie 25.

Cod. XLIII fila 14.

*Nectarie Episcopu Râmnicului,
Iosif Episcopu Argeșului.*

Io Alecsandru Constandin Moruz Voevod

Intărim Domnia mea anaforaua sfinției lor părinților Episcopii, la care și amîndouă părțile rămîind fără cuvînt, s'au mulțămit după cum au dat și adeverința lor în scris la logofetia Divanului, și poruncim Dumneavóstră Ispravnicilor să faceți urmare cum se coprinde mai jos.—1800, Iunie 28.

1. Veđi cu referința la clacă, în anexă, actele din cod. XLII, fila 103 verso 104, și 107 și 336 (28 Maiu 1801) și 220 v. 222 verso și 223.

Petițiunea marelui logofet Nicolae Brâncovénul din 20 Decembrie 1799, asupra locuitorilor de pe moșia episcopiei Râmnic, că își pasc vitele și le adapă pe moșia sa Babiciul din Romanăși și nu dau nici un avaet anual:

«Șciut este Înțelepciuneii Mîriei-Tale, că o moșie are datorie să hrănescă dobitocele numai ale celor ce locuiesc într'ênsa, cari clăcuesc și-si dau dijma la stăpânul moșiei, iar nu și ale străinilor de pe alte moșii».

Se rógă d cî, să fie oprite vitele streine de a pasce pe moșia sa, fără prealabilă învoire ce avaet să dea. Domnitorul, la 27 Decembre 1799, ordonă Caimacamului Craiovei a se conforma cu cîndica Divanului și obiceiul pămîntului: Locuitorii, ce nu au loc de pășiunea vitelor pe moșiile unde șed și unde își fac claca se învoesc cu stăpânul moșiei de alătura unde găsesc loc

Ceea ce a trebuit să adaogă greutatea țăranului ba une-ori și a birnicului din mahalalele Bucurescilor, a fost angaralele și requisițiunile ce au ocazionat conducerea de oștiri româno-turce contra lui Pasvantoglu ¹.

O altă plagă erau pentru unele județe ale țerei Gelepîi, cari asupriau sătenii prin cumpărături aprópe forțate de produse, vite, etc. Cunoșcem un cas unde Gelepîi, sub cuvânt că aveau suhaturî pe unele moșii, închiseseră până și comunicațiunile la fântâni ale ómenilor de n'aveau chip nici să-și adape vitele la propriile fântâni făcute de ei ².

Dreptul de *protimisis* la arendare de moșii, și-l conservă țăranii și-l revendică în mai multe rënduri, fie față de boerii proprietari, fie față de proprietăți monăstiresci ³.

Proprietatea și-au menținut monopolul cârciumelor ⁴ și în mai multe rënduri au dobândit apărare de păduri ⁵, deși cu respectul

de pășiunea vitelor și plătesc suhat pentru pășiune, cu care se scad din claca ce-o dau la stăpânul moșiei unde șed, iar fără de acéstă invoială sunt proprii, fiind-că un stăpân de moșie este dator să hrănescă dobitocele numai a celor ce locuiesc pe însăși moșia aceea a sa, de la cari se folosește cu claca și cu dișma lor, iar nu și altora streinî, după alte moșii. Decî așa să urmeze ispravnicii și cu judecata dintre Niculae Brancovénul și locuitorî de pe moșia episcopiei Râmnic.

Cod. XLII, fila 128.

1. Veđi în anexă actele după cod. XLIII, fila 297. — 25 Apr. 1801.

2. Veđi actele în cod. XLIII, fila 291, din Sept. 1801.

3. Cod. XLIII, fila 260. — 1801, Apr. 9 — și 150 verso și 151 din 1800 Sept. 14. Asemenea cod. fila 361 v. — Veđi fila 355 v.

4. Mitropolitul la 27 Noembre 1799 cere Domnitorului să se opreacă locuitorii după moșiile Mitropoliei de a vinde vin și rachiu de al lor la Balta-Albă, Pribégul și Cojocésca din Râmnicul-Sărat.

Domnitorul ordonă Ispravnicilor de județ a se conforma ponturilor și drepturilor proprietății.

Cod. XLII, fila 103 verso.

5. Anaforaua Mitropolitului Dositeiú din 23 Noembre, arată că Archimandritul Nectari, epistat Schitului Goran din Argeș, care este mitoc al Mitropoliei, s'au jăluit că sătenii din Fetenî și Blidari, ședători aprópe de hotarele moșiei Schitului au tăiat pădurea Schitului și-și pășunéză oile prin pășuile Schitului, fără să plătescă și că au arat liveđile Schitului, ba încă locurile, ce le aveau pentru arătură le-au lăsat nelucrate de a perđut Schitul dișma bucatelor.

Mitropolitul cere Domnitorului să se ordone ispravnicilor ca să împedice pe acești săteni de a mai supera moșia Schitului fără prealabilă învoire cu epistatul Schitului, de vreme ce dênșii nu sunt locuitorî de pe moșia Schitului și nu dau clacă, ca să se folosească de pădure, etc.

dreptului țărănesc de a lua lemne pentru nevoile casei sale, ba în unele păduri și pentru comerț, plătind anumite taxe său dijmă de fie-ce car, orî căruțe. Asemenea și-a menținut proprietatea dreptul de pescuire în balți¹.

Domnitorul la 25 Noembrie 1799 ordonă :

«Domnăvostă Ispravnicilor ot Sud-Argeș, să cercetați și cât pentru pădure poruncim că de aci înainte să dați D-vostă nizamul cel cuviincios pârâților, sătenî, ca să nu mai pricinuiască pagubă și stricăciune. Cum și pentru pășunea vitelor să-î îndatorați, ca orî să-și pue păzitor a nu mai călca moșia Schitului, său de aș trebuință, să se obicinuescă a plăti obicinuitul suhat. Așisderea și pentru locurile de arături și pentru locurile de fânețe, prin cercetare de judecată să faceți hotărîre în scris și să o îndreptați, său fiind pricina în alt chip să însciințați Domnii mele».

Cod. XLII. fila 107.

1. *Anaforaua în dosul jălbiî Nastavnicului de la Mănăstirea Archimandrit pentru a se îndatora locuitorii ce vîneză pește din balta ce are Mănăstirea la moșia Căcămeiu din Sud-Ialomița, spre a da deciuî-la, din trei pesci un pesce său din trei banî un ban.*

Io Mihail Costantin Șuful Voevod i gospod. Zem. Vlah.

D-vostă Ispravnicilor ai Județului veți vedea anaforaua ce ne face D-lui vel. Logofet, pentru care vă poruncim să cercetați, și de s'au urmat acesta să îndatorați pe cei ce vîneză pesce a-și da datoria lor după orînduiala Hrisóvelor.—1801, Noem. 28.

Prea Înălțate Dómne,

După luminată porunca Înălțimei tale ce mi se dă la acesta jalbă, următorî fiind am făcut cercetare, și din luminate hrisóvele Măriei tale și ale altor luminați domni d'inainte și de pe urmă, vedum coprinđându- e, că Mănăstirea acesta are moșie în Sud-Ialomița, ce se numesce Căcămeiu, cu baltă pe dînsa, între moșia Mănăstirii Căldărușanî și între moșia Mihaiî-Vodă, și vama Domnescă de la acea baltă care este întreiala, orî din trei pesci un pesce, său din trei banî un ban, este hărizită mănăstirii, și se volnicesce omul ce se va orîndui de numita Mănăstire să strîngă întreiala, iară Vameșu întru nimic să nu se amestece; decî după cuprinderea hrisóvelor dreptate are mănăstirea, și cu cale este cererea ce face Nastavnicul; pentru care să fie luminată porunca Măriei Tale către D lor Ispravnicii Județului, să îndatorască pre toți cei ce vîneză pesce într'acastă baltă de pe moșia mănăstirii a da întreiala, puind pe cei împotrivorî a urma dreptății și datoriei lor, ca să nu se păgubască mănăstirea de mila ce are, iar hotărîrea etc.—1801, Noembrie 23.

Cod. XLIV. Fila 14.

Scarlat Ghica vel. logof.

În timpul domniei a 2-a a lui Alex. Moruzi nu s'a făcut *slobođii*. Cel puțin n'am aflat acte de asemenea natură în codicele domnesci. S'a colonizat însă câte-va sate cu sârbi emigrați din Serbia, în urma invasiunii în țera lor a bandelor îngrozitoare ale lui Pazvantoglu. Așia putem cita sârbi colonizați la Cacova¹. (*Cod. XLIII. fila 323 din 26 Mai, 1801*).

1. Mai eacă unele acte relative la țeranî:

Scarlat Câmpinenu vel. Logofăt, la 22 Decembrie 1799, se jăluesce lui Vodă, că la moșia Câmpina din Prahova, deosebit de cârciumile lui pentru vinđarea de vin «mai sunt încă câte-va cârciume înfundate străine, cari alt amestec la câmp, pădure sêu liveđi de fân n'aũ, fără numai cârciume înfundate și nu se supără a vinde vinuri și rachiuri, dar aduc și fênuri de pe alte moși, orz i altele de ale moșiei» cu paguba jăluitarului, acum deci cere să n'aibă voie acele cârciume de a vinde decât vin și rachiũ.

Domnitorul, la 27 Decembrie 1799, ordonă Ispravnicilor din Prahova să satisfacă cererea Logofătului Câmpinenu, «și de aũ împotrivă a răspunde cevași, să cercetați pricina prin judecată după orînduială și asupra dreptății făcînd alegerea cea cuviincioasă în scris, când vr'o parte nu se va mulțami să le puneți đi de soroc ca să vie la divan».

Cod. XLII, fila 128.

Șerban Crisoscoleũ, biv. vel. Clucer de Arie, cere Domnitorului ca la tîrgul de pe moșia sa Bobeni din Buzău, în săptămînă odată Joia, tîrg facut de 15 ani, să n'aibă voe altul de cît el a vinde vin și a lua de la cel ce vin la tîrg câte-o para de loc pentru călcarea ce fac moșiei.

Scarlat Câmpinenu vel. Logofăt, la 18 Decembrie 1799, propune Domnitorului respectarea dreptului lui Șerban Chrisoscoleũ.

Domnitorul Alexandru Moruz ordonă:

«Poruncim Domnia-mea D-vóstră Ispravnicilor județului să cercetați atît de aũ acești tîrgoveți vr'un aședămînt făcut cu stăpînul moșiei pentru vinđarea vinului și pentru paraua de loc, cum și în ce chip s'aũ urm t pînă acum în diastimă de 15 ani de cînd arată că se face tîrgul acesta acolo, și în adevăr cu pliroforie întregă să însciințați Domniei mele. — 31 Decembre, 1799.

Cod. XLII, fila 141 verso.

Act relativ la cisle țeranilor

Anaforaua marelui Vistier Filipescu, din 3 Iunie 1800, pr'n care arată că aũ cercetat pentru ómenii ce aũ fugit din satul Ungheni, din județul Toleorman, de ce pricină aũ fugit, din supărările ce i-aũ făcut Iane Țivu Gelepu, sêu căci Voichin și cei-l-alți ai lui iaũ asuprit la cisle, precum se arată în tacirul unui Anastasie Logofătul. Infățîșînd înaintea mea pe Iane Gelepu cu Voichin, din cercetarea ce s'aũ făcut, nu s'a putut dovedi, că ar fi fugit din pricina Gelepului, fiind-că unii din fugari arătară că aũ fugit cînd nu era Iane acolo, dar și Voichin a tăgăduit prin jurămînt că nici din pricina lui nu s'a strómutat și

Nu numai proprietarul ingenuchia pre țeran contra *pontului*, ci el era despoiat și de funcționari. ¹

cu toate că un Pârul Holteiu săteanul ce se afla de față aici la cercetare, arată și el că n'au fugit din pricina lui Voichin, nici din supărările Gelepului, ci de alte păsură și omenii fugiți sunt cei ce se arată mai jos, dar dându-se bănuială că acesta fiind fruntaș al satului ca Voichin, ca să diafendipsască pe numitul, nu arată adevărul. De aceea nu se poate descoperi adevărul, ce mi se pare a fi cu cale să se orânduască un om domnesc credincios să meargă la fața locului să cerceteze pricina acolo cu deamănuntul și în ce chip va dovedi pricina, din care au fugit acei omeni, să însciințeze Măriei tale, după care să se orânduască de Măria ta răsplătirea celui ce va fi vinovat pentru fuga lor. «Alexandru Moruz, la 5 Iunie 1800, ordonă rânduiind pe un copil din casa de visterie, «să 'l ridice de aici pe numitul Voichin, să 'l ducă acolo la fața locului, unde strașnic dumniavóstră ispravnică ai județului să cercetați cu deamănuntul ca să dovediți în adevăr pricina strămutării acestor locuitori și pe vinovatul acela, carele se va găsi că a fost pricinuitor de jafuri și nedreptăți locuitorilor săteni în pricina cistelor, din care vor fi fost siliți locuitorii de a se strămuta din locul lor, să 'l puneți ca să plătescă satului oric- ce mănăcării și luări de bani se va dovedi că au făcut mai mult, seú și alte pricină de năpăstă și supărări seú necazuri, întru alte de le-au făcut să însciințai Domniei mele, cu care însciințare se'l dați pe acel pricinuitor în mâna orânduitului mumbașir ca să'l aducă aici spre a-și lua pedepsa». — 1800, Iunie 5.

1. Abusuri de funcționari

Nicolae Brâncovănu vel Logofăt la 25 Septembrie, 1799, raportază că au cercetat în condicile Divanului de se află obiceiul îndoit de a lua dregători clăci seú alte iraturi după moși.

Marele Logofăt au găsit porunci date chiar și de Alexandru Moruz «ca să fie opriți zabiții, neferii și zapci i Căpitani, de luări nedrepte, încă dintru întâia domnie a lui Alexandru Ipsilaute s'au oprit și ispravnicii de peste Olt, de luările ce căuta a le întări ca să le facă obicei și să ia parale de pe la neguțătorii ce mergeau pe la târguri, cu cuvânt că păzesc târgurile. Și curat se arată că ispravnicii pentru slujba lor își au plata lor de la visterie, precum și alți slujbași, unii își au lefi, alții scutelnici, alții alte eraturi, ce prin sineturile domnesce sunt orânduite; iar această clacă, ce se jeluiesc mănăstirile, că pretendiresc diregătorii județului fiind din cele nescrise și nescute divanului, care pricinuesc pagubă și mănăstirilor și acelor ce se hrănesc cu acest alișveris, arăt Măriei tale, că găsindu-se de către Înălțimea ta cu cale, să se dea luminată poruncă a se opri această urmare, iar hotărârea...» etc. La 23 Septembrie, Domnitorul apróbă și ordonă ispravnicilor, zabiților și tuturor de obște diregători domnesce, sub amenințarea de pedepsă, să înceteze să facă acest fel de cereri.

Mai aducem aci deosebit un act relativ la claca scădută și pontul redus de pe la unele mănăstiri :

Clacă și pont mănăstiresc

O lungă anafora din Martie 1800, semnată de Dumitru Ghica Vel Ban și de Radu Golescu, arată Domnitorului, că în conformitate cu hotărârea lui, mumbașirul a înfățișat înainte-le pe locuitorii de la satul Jiblea din Argeș al mănăstirii Cozia și pe Panaite purtătorul de grijă al moșiei. Țărani au adus mai multe puncte în jalba lor. Mai întâiu pentru Țilele de clacă de i-au arătat că au avut aședământ «ne arătară 4 rêvase ale dumnólor bocrilor ispravnicî de mai înainte însă, un rêvas cu lét 97 Februarie 6, i un rêvas cu lét 97 Martie 3, i altul cu lét 98 April 23, cum și altul cu lét 98 August 23, ce scria către epistați și către vâtaful de plaiu de a odihni pe locuitorii asupra obiceiului ce-au avut, dar nu putum aduna dintr'acestea vre'o apodixis pentru numărul Țilelor de clacă séu pentru altele ale moșiei fiind rêvase de soroc. Impotriva jâlbii pâraților ne arată pârațul Panaite, iconomul acestei mănăstiri, o înștiințare a Domniilor sale Pah. Constantin Câmpinenu i Pah. Constantin Ruhet, ce au fost ispravnicî numitului județ Argeș, în care arată că după cercetarea ce-au făcut la jalba, ce-au fost dat epistații pentru acești locuitori, ce nu se supunea datoriei lor, măcar că înșii locuitorii au arătat, că au avut obicei să clăcuiască pe an câte 8 Țile, dar împotriva au scos Alexe, ce atunci era econom, o curte cu lét 1764, a răposatului întru fericire Constantin Cehan Voivod, coprinđetóre pentru toți locuitorii, ce se vor fi aflând cu locuința pe moșia mănăstirei, să aibă a-și face fie-care claca pe an câte Țile 12 în 9 luni, cum și dijma să-o dea din toate ce va fi pe moși, atâta numai din legumele ce vor avea pîn grădinii de tréba caselor lor supérare să nu li să facă; vin și rachiú să nu fie numiții, volnicii a vinde; cum și o poruncă a Măriei Sale Alexandru Ipsilant Voivod cuprinđetóre să clăcuiască Țile 12 pe an și că după cercetarea ce au facut Dumnealor, chiar din Țilele locuitorilor dovedindu-se că nici un aședământ întărit n'au avut, găsesc cu cale să-și plătescă cele ce sunt datorii la mănăstire după cuprinderea condiceii divanului; care acelea 2 cărți domnesci le cerurăm pârațului, ca să le vedem și noi și Țile că nu sunt aicea ci la mănăstire, dar de vreme ce se arată de ispravnicî detem gređemînt; măcar că pârații locuitori fac cerere, ca să le fie claca numai de Țile 6 într'un an, dar nevedând nici o dovadă cu care să ne putem încredința, c'au avut vr'un aședământ, la acesta nu putem pune nici un temeiú, ci se cuvine a fi îndatorați să lucreze câte 12 Țile pe an. Dar fiind-că Ienachi Scufianu din al doilea epítrop ne arată că dupe rugăciunea ce i-ar fi făcut sătenii de a-i lăsa pe Țile 8 și așa i-au lăsat cu toate că vr'un aședemînt înscris n'au făcut, găsim cu cale a fi următorii acestei clăcuiri de Țile 8 și de aci înainte. Pentru dijma fênului

nedovedindu-se vr'un aședemânt, iarăși cu cale este a se urma după cuprinderea condiceî, adică din 10 una. Dar fiind-că după cercetarea ce-a făcut ispravnicîi, în partea locului s'aŭ luat și se ia dijmă cu câte parale 4 de car, precum pârâtiî arată, că ar fi avut obiceiî de a da, ci și mai mult de parale 8, să fie îndatoriî, când nu vor vrésă dea fên *în natură*, după cuprinderea condiceî, să dea câte parale 8 de car de măsură, fiind slobođi a cosi de la orî-ce liveđi, curătițe de ei, iar nu embodisiți precum arată.

Pentru porumb iarăși nu putem afla vre-un aședemînt, ci și pentru acesta se cuvine a urma condiceî, dând din 10 baniți una cu măsurătoare iar nu cu *tocmin*, pentru că tacminul tot-deauna este supus greșeliî. Pentru pășiunea oilor și a caprelor dise pârâtul că ar fi avut obiceiî locuitoriî să dea câte bani 8, precum arată și obiĉnuitul mumbașir că s'aŭ pliorforisit după cercetarea ce aŭ făcut la fața locului; dar noi căutând pravilnicésca condică vĉđum, că hotăresce să ia câte bani 4 de capră, însă 2 vara și 2 iarna, care de acum înainte așa se va urma, numai și locuitoriî sășî iconomisésca hrana caprelor cum și a rimătorilor, a nu face atăta stricăciune păduriî spre paguba venitului moșîi.

Pentru nuele cu cale este când vor avé trebuință pentru sineși iar nu pentru vr'un alișveriș, să mĉrgă la purtătoriul de grijă al moșiei să ia rĉvaș de voie către păđitoriî pădurariî și așa să tae fără plată, ci fără voie dată să nu fie slobođi.

Pentru islas de vite, precum ne adevărim și din arĉtarea mumbașirului și din cercetarea boerilor ispravnicîi, nicî un cuvînt drept nu avură pârâșîi, pentru că uniî depărtându-se cu șederea de vatra satului nu le vine îndemănă a-șî da vitele la islazul cel obiĉnuit al satului, ci cer altul deosibit, care este spre pagubă.

Pentru care să fie luminată poruncă către Dumnealor numițiî ispravnicîi ca pe cei risipiți și depărtați de sat, cu acest chip să-î strângă mai aprópe unul de altul ca să se pótă ajutara cu toți întru tóte, cum și pentru pășiunea vitelor arășișă nu facă smintólă venitului moșiei, căci în acéstă moșie Jeblea, razimă sfânta mănăstire.

Pentru pruni, de vor fi și avut locuitoriî acesteî moșîi vr'un obiceiî, a nu da zeciuală, dar după cum ne adevărim, fiind-că ei aŭ adus lucrul la catachrisis, lăsând alte agoniselî, din care să folosea mănăstirea și apucându-se cei mai mulți de acéstă meserie de aŭ impresurat moșia cu liveđi de pruni, cu carî nu puțin alișveriș fac, se cuvine a-șî da dreptul după cuprinderea pravilnicĉștiî condiceî. Cum și pentru vin să nu fie slobođi a vinde cu ocaua saŭ cu vadra nicî pe la crem, fiind în spinarea satului și să facă mare cheder venitului moșiei, fără numai când vor găsi muștereŭ să-l dea cu ridicata, atăt vinul cât și rachiul. Pentru că le face pârâtul nesuferite zulumuri, umblând călare și avĉnd după el câte 10 țigani, și acésta arĉtare o găsirăm netemeinică, fiind-că el încă de la 16 ale lui Nembre, lét 99, aŭ mers la boieriî ispravnicîi,

de au arătat a lor împotrivire cu care se judecase mai înainte, precum ne adeverim și diu un răvaș izprăvnicesc deosebit, cu lăt 98, August 29, și le-au făcut poruncă, care și acea o vedurăm, către vătavul de plaiul Arefului, de i-au dat un plăiaș de au umblat împreună cu el ca să se facă împlinire, precum și boerii ispravnicî arată întru acésta însciințare, dar nevrënd să'și dea dreptul lor așa, iaă luat zălôge și se află și acum în păstrarea numitului pârât. Pentru o móră ce prin o deosebită jalbă arată pârâtul că au făcut pe vadul mănăstirei un popa Ion din sud Argeș și nise poruncesce a face și pentru acésta cercetare, față fiind și numitul preot, unul din pârișii locnitori și întrebându-se are vre-nn engrafon al mănăstiri saă al altuî cuî-va și din epistații, sôu vre o altă dovadă de voie dată pentru făcutul acestei mori, dîse că nu are. Găsind dar cu cale ca preotul să'și prinnescă dela mănăstire banî pe tótă materia morei, după cum se află acum, și móră să rămăie a mănăstirei. Pentru care fie luminată poruncă către boerii ispravnicî de a oriudui doî boerinașî din partea loculuî cu sciință de a prețui până la una în frica lui D-deu, cum și ghinda să o plătescă cei cu rîmători după prețul ce a fost vëndută la acel neguțător. Pentru câte vor fi banî de porumb ce s'au luat de la jeluitori mai mult, ne pliroforisim că acésta s'au urmat din greșôla unnia Climent călugărașul mănăstirei pre care îl orinduiise numitul econom la strînsul dijmei și li s'au întors înapoi cu mumbașir după cercetarea ce făcărăm.

Seunații: *Dumitrache Ghica vel ban, Radu Golescu.*—1800 Mart.

Asupra acestei anaforale Alexandru Constantin Moruz, pune următórea rezoluțiune:

«Locuitoriî de la satul Zeblea sud Argeș după moșia sfintei monăstiri Cozia, neremînënd odihnii la anaforaua ce ne-au făcut dimnialor boierii epitropi mari, ai spitalelor, s'au înfățișat la divan înaintea domniei mele cu Panaite purtătorul de grijă al acestei moșii. Unde după ce s'au cetit înaintea domniei mele anaforaua dumnealor numiților boieri, am făcut cercetarea pentru fie-care madea în parte. Și întâiî pentru rîndul clăcei întrebând pe locuitori ce au a răspunde? dîseră că numai șase dîle au avut obicei a clăcni pe an, iar acuma acest Panait iaă apucat de a clăcui câte opt, luând de la cei ce n'au făcut clacă în lucru, câte talerî doî de casă pentru opt dîle, iar de la cei ce au făcut câte șase dîle le-au luat și parale 20. Căroră cerëndu-le să arate câte o dovadă, cu care să dovedóscă, obiceiul de șase dîle ce'l arată, dîseră că nu au nici o dovadă la acésta. Decî când vre-o dovadă de alt obicei și aședămînt pre mai puține dîle din 12 cât scrie condica divanuluî nu au, li s'au dîs cu hotărîre, ca mulțamiți trebuie să fie pre scădēmêntul ce s'au făcut de a clăcui câte opt dîle, care și datorî sunt a le clăcui în lucru pre fie-care an fără împotrivire.

Pentru dijma fânului ȕiseră, că încarcă la mēsnrătore cu ȕndoiială și ȕntreială și la plată le-au luat câte 8 parale de car, ȕn vreme ce au avut obicei de a da câte 4 parale. Dar nici la acēsta nu avură nici o dovadă cu care să dovedēscă vr'un obicei osebit. De acea ȕicēnduli-se ca să urmeze condiceȕi divanului, a da din ȕece una fân ȕn natură, rēspunseră că mulȕumiȕi ar fi să dea ȕeciuală fân ȕn natură, ȕiseră că fiind la loc de munte și cu anevoie de cărat nu pot duce fânul la isprăvnicelul moșiei și de acea făcură cerere ca să plătescă de car câte șase parale, precum arētară că se obicinuesce și la alte moșii ȕmprejur. De care pentrn acēsta poruncim, ca ispravnicii judeȕului să facă cercetare și cum se urmēză pe la alte sate după moșiile după ȕmprejur, asemenea să fie aceșȕi locuitori a da și urma.

Pentru dijma porumbului ce se jăluise locuitoriȕi că peste multă încăr-cătură ce le face la luatul dijmei le-au luat ȕn silnicie câte opt ștuleȕe de porumb, la tōtă baniȕa, pentru care ȕntrebat fiind Panaite nu putn tăgădui la acēsta, fără numai pricinui că așa a găsȕt obiceiul; fiind ȕnsă că condica divanului măi serie pe de locuitor de pogon câte patru baniȕe de porumb, de grăunȕe, cu baniȕa za oca douē-ȕeci și douē, iar cu altă luare măi mult să nu fie supēraȕi; poruncim și hotărȕm ca după condică să se urmeze și acel porumb, care s'au luat măi mult să li se ȕntōrcă ȕnapoi de către Panait, lipsind cu totul acel rău obicei ce'l provanisesce Panaite, de câte opt ștuleȕe de baniȕă. Pentru pășunea caprelor ce se jăluiră că din patru banȕi ce au fost obicei a plăȕi atȕt vara cât și iarna le-au luat câte opt banȕi; fiind că condica divanului scrie ȕntre acest chip: *«pentru capre au să dea câte douē banȕi, atȕt vara cât și iarna,»* bine au judecat dumneelor, orȕnduiȕii boierȕi și ceia ce i s'au luat măi mult să le ȕntōrcă numitul Panait. Pentru nuele i parȕi, fiind-că ȕn condica divanului se cuprinde că locuitoriȕi, carȕi sunt șeȕȕetōri pe ȕnsăși moșia acea, pe care clăcuese și dau dijmă, să aibă voe a tăia pentru trebuinȕa caselor lor fără de plată, lemne de foc, nuele, parȕi și alte mărunȕișuri, iar nu pentru de vȕnȕare și alișveriș, slobodȕi să fie jăluitoriȕi aceșȕia de a tăia acest fel de lemne.

Iar pentru de a se rădica și a se muta locuitoriȕi după unde se află cu stăriile lor nu o găsim domnia mea cu cale acēsta, ci poruncim ca fieșcare să rămăie cu locuinȕa pe unde să află nestrēmutat, avȕndu-șȕ pășunea vitelor, precum va fi avut-o tot-dēuna până acum. Pentru liveȕile de prunȕi, fiind-că condica divanului scrie ca pentru grădinele ce vor avea locuitoriȕi de trebuinȕă caselor lor să fie nesupēraȕi de dijmă, fără numai pentru liveȕile ce vor avea de neguȕătorȕi de la care se folosesc și se cășȕigă se dea ȕeciuală din 10 prunȕi unu, poruncim ca după condică să se urmeȕe, iar ȕmpotrȕivă să nu fie supēraȕi. Dar și pentru vȕnȕarea vinului și a rachiului, iar să se urmeȕe după condica divanului, ca se-șȕ vȕndă mânăstirea vinurile și rachiurile sale. Iar cȕnd mânăstirea nu va vrea a pȕne vinul seȕu se'l vȕndă, atȕncȕ locuitoriȕi se-șȕ ia boii de la stăpȕnul moșii și așa se vȕndă ei, dȕnd de buto câte taler unu și câte

o vadră de vin după condică. Iar pentru ghindă, fiind-că în condica divanului vedurăm scriind că pentru rămătorii, măcar că n'au a da locuitorii nimic stăpânului moșiei, dar nici să îndrăznescă să-și bage rămătorii lor în pădurile cele poprite, cea întâi să se tocmescă cu stăpânul moșiei și așa să-și bage. Iar care va îndrăzni fără de întocmélă să-și bage, aceia să plătescă prețul ce putea să ia stăpînul moșiei de la alții. Datorii sunt locuitorii aceștia de vor fi făcut urmare în potrița condiceii, a plăti ghinda aceia cu prețul ce ar fi dat alții. De care poruncim ispravnicilor, să o cerceteze acésta și să facă urmare după condica divanului întocmai. Cum și pentru móra ce a făcut acel popă Ion pe moșia mănăstiréscă, poruncim ca ispravnicii să facă cercetare și urmare întocmai pre cum să cuprindă în anafora domnilor boerilor orînduiți. Am cercetat domnia mea și deosebite provoleme ale locuitorilor ce au făcut la divan, adevă că între alte zălóge le-au luat Panaite și fiarele de la plug, le-au luat și câte patru parale la dusul dijei de porumb, și nu le-au dat merticul mîncărei, când au lucrat la trebile mănăstirei după obiceiul ce au avut. Și măcar că Panaite tăgădui că n'au luat fiare de plug ci numai alte bórfe, dar cu hotărîre de obște o dicem acésta pentru toți că nimeni nu este volnic a lua de la locuitorii zălog fiare de plug, nici măcar de la împrumutătorul datornic, în vreme ce luarea fiarelor plugului pricinuesce locuitorului acela cunoscuta zăticnire la lucrarea pînêntului, a rămănea fără de arături și fără de hrana trebuincioasă. Așisderea și pentru cele patru parale la dusul dijei de porumb, fiind-că acest obicei nici în condica divanului nu este, nici cu dreptate este a li se mai lua și parale deoeb t după ce își dau drépta dijei deplin, poruncim să li se întorcă. De care pentru toate acéste, orînduim domnia mea pre mumbașir să meargă la fața locului, unde de împreună cu ispravnicii să facă cercetare pentru toate și urmînd după condica divanului și după cum mai sus poruncim întocmai cu cea ce se va dovedi că au păgubit Panaite pre locuitorii și le-au luat mai mult peste condica divanului, să-l apuce să facă împlinire locuitorilor până la un ban, precum și locuitorii cu ceea ce vor fi datorii după condică asemenea să fie răspunđători și de vreme ce numitul Panaite cu purtările lui au dat pricină de neodilnă locuitorilor, a-și lăsa munca lor și a-și perde vremea prin judecăți, poruncim ca epistatul mănăstirei să rînduiescă acum când este începerea vremei de cîntatul moșilor un alt purtător de grijă, om de ispravă, carele să păzescă dreptățile locuitorilor, urmînd după condica divanului, iar Panait acesta cu totul se lipsescă de acolo».—1800, April 28. (*Cod. XLII, Fila 301*).

Să mai dăm aci câteva acte privind pre țeranii și drepturile ori îndatoririle lor.

Mahalagiî din Cărmidarii de jos, Broșteni și Foișor și-au permis să taie lemne dintr'o dumbravă dela Sintesci din Ilfov, a cărei tăiere era oprită cu pitac domnesc.

Au reclamat contra mahalagiilor, Anton logofétul, care de almintrelea și luase în alte rîndurii topórele tăetórilor și lemnele tăia'e.

La judecată, mahalagiî sunt porunciți să nu mai tae, fiind pădurea poprită. Câți-va din ei mai semeți, cari bătuseră și pre pădurari sunt osândiți să plătescă logofetului Anton câte 2 taleri gloabă pentru sania de lemne cu 4 boi și pentru cea cu 2 boi câte taleri 1. bani 30, pentru că numai din lene de a merge mai departe au tăiat din dumbravă, «care acesta le curge din lenevire și răutate, ca să nu meargă un ceas cale mai înainte, unde sunt păduri slobode ca să-și tae lemne de foc cu avaeul cel obicinuit al moșiei, mai vârtos că ei le aduc aicea la târg de le preocupesc și le vînd cu preț bun de se folosesc, aflându-se mahalagiî ședători în București, iar nu sătenii după cum s'au arătat în jalba lor, cu socotela ca s'ajungă la pronomiile locuitorilor sătenii de pre moșii».

Anafora spătăriei mai adaugă că, la judecată câți-va mahalagiî au declarat cu obrăznicie că și de acum înainte tot vor merge să taie din dumbravă și propune ca aceia, anume Neagu cârciumaru, Andrei lipcanul și Șerban lefegiul să fie pedepsiți cu câte 50 toege la tălpi.

Domnitorul aprobă anafora la 18 Februarie 1800. (*Cod. XLII, fila 206*).

Prea înălțate Dómnne

Dumnólu biv. vel. Vist. Barbul Știrbei, prin jalba ce a dat Măriei tale, dice că are o moșie în sud Dâmbovița ce se numesce Pârvulesci, și pe anul trecut avându-o dată în arendă sătenilor de acolo, astă iarnă au vrut să-și vîndă venitu pe mai mulți ani, și găsind mușteriu au dat tal. 750, pre trei ani; până a nu face vre-o legătură cu acel mușteriu, de la Decemvre 20, lét 1800, cu răvaș, au înștiințat pre sătenii, că de voesc ei a mai ținea moșia, să-și aducă banii, și i-au făcut răspuns, că cu acel preț lor nu le dă mâna să o ia, și iarăși mai înștiințăndu-i în două și trei rînduri, nici banii i-au trimis, nici n'au mai vedut până acum în Rosali la Sămbăta moșilor, viind numiți sătenii pentru vase la târg, au cerut să cumpere venitu moșiei, și vreme multă fiind trecută la mijloc le-au dat răspuns, că moșia s'au dat, cari după ce s'au întors înapoi, n'au vrut să îngăduiască pre neguțatori în moșie, și vedînd D-lui Vistieru împotrivirea lor, au înștiințat la D-lor Ispravnicii pricina, trimițînd și răvaș lor, unde chîmându-i, la cercetarea ce le-au făcut, ș'au cunoscut greșeala, și au dat zapis că nu se vor mai scula cu nici un fel de pricină, după care mergînd neguțatorul cumpărător să facă venitul moșiei zapt, iarăși nu l-au îngăduit, și se rîgă Măriei tale a se da poruncă să nu mai fie supărat arendașul, împlinînd și venitu ce vor fi luat de când au isgonit pre neguțatori; în dosul căruia jălbi Zapciul Vătav de Aprodi se poruncesce de către Înălțimea ta, ca după jalba părășilor locuitori, fiind pricina orînduită în cercetarea noastră, să cercetăm și arătarea ce face D-lui Vistieru, și să arătam Măriei tale cu anafora. Luminat Dómnne, acei locuitori numai jălbi se vede că au pornit, și

luând luminata buiurdismă Măriei tale însă s'au dus, căci la cercetarea ce făcăm Zapciului ne dăte piroforie, cum că locuitorii nici de cum nu s'au arătat cu acea jalbă, și D-lui Vistieru cerând dreptate de la judecată, arătam Măriei tale, întâi că protimisis al locuitorilor ce sunt ședători pe însăși acea moșie, este legat numai până la Maiu întâiu; al doilea că D-lui Vistieru ne arată de vedum, și acelea sineturi ce le areată în jalbă, însă un răvaș al Sandului omul D-lui Vistierului cu leat 1800, Decembrie 20, scris către părcălab și sătenii de la Pârvolesci, dându-le în scire cu omu trimis într'adins, că s'au găsit mușteriu acum a cumpăra venitul moșiei pe trei ani în tal. 750, și de voese ei să cumpere să aducă bani, iar de nu să scie ca să-l deie celui mușteriu; în dosul căruia răvaș, la Decembrie 25, făcu răspuns locuitorii iscăindu-se cinci din ei, cum că ei cu acest preț nu pot lua moșia, iar de voese D-lui Vistieru să li o dea pe tal. 200 pe an vor lua; ne mai arată și deosebit zapis de la trecutul Maiu în 24, iscălit de uns-pre-zece săteni unde și-au pus și degetele, ce-l dau la mâna D-lui Vistierului Barbul Știrbei, cu coprire că vîndînd D-lui Vistieru venitul moșiei prin scirea lor, și ei neîngăduind pre arendaș i-au tras la Isprăvnicie, și după rea urmare a lor era cu cale să se pedepsescă, și cădînd cu rugăciune s'au ertat, legându-se cu acest zapis că se vor părăsi de a mai supăra pe arendaș, ci vor fi supuși la cele obișnuite ale pămîntului a le împlini; pentru vinul ce l'au vîndut de la Sf. Gheorghe încoco s'au învoit cu Isprăvnicelul, cum și făina, i mîlăiu ce luaseră de la móră s'au dat arendașului; ne arată și cartea Ispravnicilor tot dintr'o ți cu zapisul, că s'au împlinit de la locuitori cele luate de ei din venitu moșiei, cum sunt aretate și la zapis; deci măcar că locuitorii nu fuseră față, lipsind de aicea, dar pricina de protimisis al venitului arendeii chiar și fără de scirea lor de ar fi vîndut D-lui Vistieru venitul, dacă nu făcea dăva în vreme a cere protimisis, în urmă nu se cădea a mai fi ascultați, cu cât mai vîrtos că vîndarea venitului fiind făcută prin scirea lor, când ei s'au lepădat că nu le dă mâna, și au dat și zapis că au greșit, împotriva căruia zapis iarăși s'au aretat cu asemenea urmare de împotrivire, după arătarea ce face Dumnélui Vistieru, și ține și buțile cu vin ale arendașului în care nelăsându-l să le pue la cărciumi. La această urmare a lor sunt vrednici și de pedepse, pentru care găsim cu cale, să fie luminată porunca Măriei tale către D-lor Ispravnicii județului, ca după zapisu cu care s'au legat să dea nizam a nu mai supăra pre arendaș și să împlinescă de la ei și totă paguba i cheltuiala ce au pricinuit arendașului, iar mai aretându-se cu împotrivire, să trimetă pre doi, trei aici la Măria ta cu înștiințare, ca să li se facă și pedepsa.— iar hotărîrea... 1801, Iunie.

Scarlat Ghica vel. Logof., vel. Vornic Golescu, vel. Vornic Stirbei, vel. Vornic Stefi Văcărescu.

Cod. XLIII, fila 362.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod.

Cu cale fiind Anaforaua D-lor Velișilor Boerî după zapisul cel veșum iscălit de 17 sătenî pârvolesci, o întărim Domnia mea, și poruncim D-vóstră Ispravnicilor să faceți urmare precum se coprinde mai jos. — 1801 Iunie 16.

Cod. XLIII, fila 361, verso.

Protimisis al locuitorilor la arendă

Locuitorii dajnici din satul Poiana-Lungă și din satul Romănescu, s'au jăluit, că un Panaite Bulucbașa a luat în arendă moșiile aceste ale Vistierului Știrbeiș din județul Dâmbovița și că numitul arendaș îi năpăstuesce și îi încarcă la toate obiceiurile pământului, mai mult peste ceea ce ei au avut obicei din vechime de la stăpânii moșiei, cerând a avea dreptate de la Domnitor, «ca orî să fie supus dreptății a nu-î încărca și a-î năpăstui la obicei ce au avut, séu cu protimisis să îi întorcă banii și să ia moșiile în stăpânire». Domnitorul a poruncit justiției să înfățișeze ambele părți, să se facă locuitorilor indestularea cuvenită, ca să rămăe odihniți séu când vr'o parte nu se va mulțami s'o sorocescă la divan. Tribunalul conformându-se bniurdismeî domnesci au făcut poruncă către Zapiicul plășei Bolintinului, ca să trimită pe arendaș să stea la judecată cu locuitorii, dar el a refuzat de a veni ȓicend, că n'are judecată cu nimeni și că va continua a stăpâni moșia până la Sf. Gheorghe viitor. Și atunci de vor avea locuitorii vr'o judecată cu densus va arêta și el zapisul la judecată. Tribunalul aretând nesupunerea arendașului cere deslegare la 1 Februarie 1800.

Intre judecătorî este semnat chiar serdariul Ioan Știrbeiș.

Domnitorul la 10 Februarie, 1800, ordonă Ispravnicilor de Dâmbovița: «Veți ști că pârătul arendaș, după ce nu s'au supus a veni aici la D-vóstra și după ce s'au sculat atâția ómenî jăluitorî de a veni dupe densus, iar el nici aicea la Divan nu s'au arêtat, purtându-se locuitorii de colo până co'lo, și fiind-că și în cea-l'altă domnie a nóstră au dat locuitorii jalbă cerend protimisis și acum în anul trecut au dat iarășî asemenea jalbă la Martie 26; acum dar fiind-că cererea de protimisis pe anul viitor o făcură locuitorii în vreme încă mai înaintea sorocului, ce este la Sf. Gheorghe viitor, vă poruncim cu hotărîre, ca pentru anul viitor dând locuitorii preșul acela, ce prin blestem se va dovedi că-l ia stăpânul moșiei de la alții să se protimisescă negreșit după condica Divanului și să faceți moșia teslim la jăluitorî».

Cod. XLII, fila 188.

Prea înălțate Dómne

Locuitorii din doué sate Sărulesci de jos și de sus, sud. Ilfov, ce sunt șeqetorî pe moșia D-lui Banului Nicolae Brâncoveanu, prin jalba ce au dat Măriei

tale pentru Grigorie Ieromonah Egumenaș schitului Dobreniî, ce este vecin cu acea moșie, ȕic că schitul având heleșteu, unde își avea trebuințele lor, nu urmĂză vechiul obicei, ci îi apucă să lucreze cĂte douĂ ȕile clacă cĂci adapă vitele, și le ia din inul și cĂnepa ce topesc, dijmă, și nu îi lasă să prindă pește în heleșteu nicĂ cu undița, iară obiceiul au avut ca să fie slobodĂ la tĂte fĂrĂ de a da alt-cevaș, ci numai într'o ȕi fĂcea clacă la dregerea zĂgazului, pentru care se vĂd aduși și cu trĂpĂd ; și înfĂțișĂndu-se înaintea D-lui Banului Nicolae Brancoveanu, ȕic că i-au învoit să clĂcuiascĂ numai o ȕi pe an, și să fie slobodĂ la tĂte, apoi Egumenu s'au întors, și le au ȕis sĂ facă și zĂgaz pe moșia D-lui Banului, care acĂsta voindu-o și DumnĂlui Banul, le-au și dat voie, și Egumenu nu vrea să dea înscris nicĂ la una, nicĂ la alta ; în dosul cĂreia jĂlbĂ mi se poruncesce de cĂtre ÎnĂlțimea ta să aducă pe amĂndouĂ pĂrțile înaintea mea, să cercetez, și de va fi precum jĂluesc, cĂ înaintea D-lui Banului Brancoveanu cu mulțĂmita amĂndorora pĂrților s'au învoit, să îndatorez pe Egumen de a face acel așĂdĂmint în scris, dupĂ luminata poruncă MĂriei tale, VĂtavul de paharnice, zapciu cel orĂnduit au adus pe amĂndouĂ pĂrțile înaintea mea, și cercetĂnd de acĂstă învoire, rĂspunse Egumenu cĂ i-au ȕis DumnĂlui Banu, acestea cereri ale jĂluitoilor, care fiind spre multa pagubă a schitului, și în potrii obiceiului pĂmĂntului nicĂ una n'au putut să le primĂscă, arĂtĂndu-i întâiu anafora D-lui Banului Scarlat GhicĂi, cu lĂt de acum, Iunie 9, cu cuprindere, cĂ prin jalbă au arĂtat Egumenu cum cĂ împrejurul heleșteului sunt patru sate, unul pe moșia schitului de la care n'are supĂrare, iar trei pe moșii strĂine, carele și vitele își adapă, și inul topesc, și peșcele îl vĂnĂzĂ, și nu vor să dea nimic monĂstirei, cu cuvĂnt cĂ așa s'au urmat mĂi nainte, cerĂnd Egumenul cĂ de la topitul inului să se oprĂscă, cĂ mĂre peșcele, și la vĂnarea peșcelui să aibă voie numai cu undița, iar pentru adĂpatul vitelor să ajute la dregerea zĂgazului, și D-lui Banu aratĂ cĂ dupĂ condica Divanului nu are nimenea voie să vĂneze pește în heleșteul stĂpĂnului moșiei, cum și pentru topitul inului, cu tĂte cĂ nu este scrisă în condicĂ, dar dupĂ obiceiul pĂmĂntului, iarăș nu este slobozenie fĂrĂ de voie de la stĂpĂn ; au cercetat și obiceiul cum s'au urmat, și au arĂtat Egumenu, cum au fost acest schit pustiu și ne cĂutat mulți ani, și n'au avut nicĂ un nizam de orĂnduială, iar de un an rĂnduindu-se cuviosia sa Egumen, de acum au cerut a se urma obiceiul pĂmĂntului, de care au scos și porunci de la MĂria ta cĂtre IspravnicĂ, și porunci de la IspravnicĂ a se urmĂ asemenea, cum se urmeazĂ și la alte heleșteie, și nu s'au supus ; mĂi ȕice DumnĂlui Banu, cĂ cererea Egumenului de a fi opriți locuitori să nu topĂscă inu, cu cuvĂnt cĂ are mĂi multă pagubă de cĂt dijma ce ar lua, n'au gĂsit cu cale, iară dijma din in să ia cum se urmĂzĂ și la alte heleșteie ; pentru adĂpatul vitelor să se îndatoreze a clĂcui douĂ ȕile dupĂ obiceiul pĂmĂntului. Egumenu s'au mulțĂmit pe o ȕi clacă la dregerea zĂgazului ; acĂstă Anafora tot atunci se vede întĂrită și de MĂria ta cu poruncă cĂtre

D-lor Ispravnicii județului, ca să facă urmare, iară având locuitorii a răspunde pe unul, doi să-i trimită la Divan; îmi arată și anaforana D-lor Ispravnicilor către Măria ta. de la Iunie 28, că făcând urmare luminatoarei porunci, un l din trei sate ce era împotrivorii au rămas mulțumiți după Anafora, iară două sate ce sunt acum jăluitoari au arătat că pentru vînarea peșcelui vor fi mulțumiți, iară pentru topitul inului, nu pot a da zăciuială, și că vor să cîră voie de la stăpînul moșiei a face și ei heleșteu; iară Egumenu a ȋis, că topitul inului să lipsescă, și pentru adăpatul vitelor nu cere nimic, și tot nemulțămîndu-se i-au sorocit ca la sfîrșitul lui Iulie să vie la Divan, după care neurmînd a veni, au pornit Egumenu jalbă, și s'au orînduit de Măria ta Mum-bașir paharnicul să-i aducă, care Mum-bașir mergînd, au dat zapis carele-l vîcu, dintre acostă lună Septemvre 2, iscălit de mulți omeni dintre acești jăluitoari tot mărturi, ce-l dau la mîna Egumenului, cu coprindere că ei n'au nici o judecată, și să vie să dea dijmă din in, i cînepă, iar pentru pesce să vîneze și cu undița și cu coșuri; am întreat pe jălui'ori de este acest zapis al lor, și nu-l tăgăduiră că al lor este, și că dijma din in au și dat-o. Egumenu iu potrivă ȋise că adevărat dijmă au dat, iară zapisul acesta nu l-au primit, căci sunt iscăliți martori, iară nu adevătorii, și pentru că au ȋis să aibă voie la vînarea peșcelui și cu coșul și mergînd Mum-bașir înapoi să prefacă zapisul, ei au venit la Divan; am întreat dară pe jăluitoari să'mi arete ce le este cererea? și rîpuseră că de nu va voi Egumenu să-i lase slobodî și la vînarea peșcelui cu cotețe, și să nu ia dijmă din in, cînepă, cînd vor topi, ei vor să facă heleșten pre moșia D-lui Banului Brancoveanu, că le-au dat și voie; în potrivă Egumenu ȋice, că D-lui Banul Brancoveanu nu are loc de heleșten, fiind-că acolo unde vor ei să facă este în temeiul heleșteului schitului, și schit l rămîne fără de heleșteu, și iarăș ceru Egumenu ca topitul inului să lipsescă, și la vînarea peșcelui să aibă voie cu undița, iară nu și cu alte meșteșuguri, cum și vitele să le adape, fără de a fi îndatorați să facă vre-o clacă, și iarăși nu primira jăluitoari; le-au măi făcut întrebare jăluitoarilor, că acolo unde voesc să facă zăgaz de heleșteu, de este departe pe heleșeu schitului, s'au de se calcă apa heleșteului schitului? și rîspuse că o calcă jumătate, iară Egumenu ȋise că o calcă două părți, decî a se da voie locuitorilor să facă ei heleșteu, că superarea heleșteului celui vechiu este în potriua dreptăței și a obiceiului pămîntului, iar la cele-l'alte a se îndatora este cu cale, fiind iarăș după obicei pămîntului, și că cu *Musaadea* din dreptățile ce are Egumenu, care neputîndu-se îndupleca la învoire arăt Măriei tale, ca să se facă cea desăvîrșită hotărîre, de către Înălțimea ta. — 1801, Septemvre 13.

Cod. XLIII, fila 563.

*Scarlat Cîmpineanu, vel. Vornic.**Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod.*

Locuitorii din satele Sărulescii de sus, i de jos ot. sud. Ilfov, cu apelația ce ne-au dat, s'au înfățișat la Divan înaintea Domniei mele cu Gregore Iero-

monah Egumenaș schitului Codreni, dicând locuitorii că obiceiurile ce caută Egumenul să le facă acum, nu le-au avut mai înainte, și că după învoirea ce au făcut nu este Egumenul următoriu, a lăsa adică slobodii la vânărea pescelui și la topirea inului fără de dijmă, și la adăpatul vitelor fără de dîle de lucru, pentru care s'au cerut de Domnia mea zapisul învoirei ce dîce că au făcut, și vîdum o adeverință a câți-va locuitorii din jăluitorii aceștia iscăbindu-se întrînsa martorii de la această luna Septemvrie 2, ce o scriu la mîna numitului Egumen cu coprindere, că nu au nici o judecată, ce să vie să-și dea dijma, iar la vânărea pescelui să nu fie opriți și cu undița și cu coșurile; după care această adeverință dîseră că au și dat dijmă din in din două-zeci una; s'au întrebat însă, la cine s'au aflat această adeverință? și arătară că la Mum-bașir ce au fost orînduit, dată de cînd au mers să-î aducă la Divan, dară de Egumen nu s'au primit pentru pricina vînărei pescelui, și pentru că n'au fost iscăliți adeveritorii ci martorii, care adeverință nefiind zapis de învoială, după orînduială au rămas jos, și am cercetat Domnia mea pricina și obiceiul pămîntului, care se urmîză de obște, și întâiu pentru vînarea pescelui, fiind-că atît după condica Divanului cît și după obiceiul pămîntului, ce se urmîză la toate heleșteiele de obște, ne pliroforisim, că nu sunt volnicii locuitorii a vîna precum sunt la alții, am hotărît Domnia mea că numai cu undița să vîneze, precum și Egumenul o primi această înaintea Domniei mele, fără de a le cere nimic, iară cu coșurile, cotețe, plasa seú cu alte meșteșuguri, să fie opriți; așîderea și pentru topitul inului, i cînepă să fie slobodii, după cum acesta o primi Egumenul, dară să-și dea locuitorii dijma din 20, una, după cum și locuitorii și Egumenul dîseră că așa se urmîză și la alte moșii, și așa se și învoiră înaintea Domniei mele; așîderea și pentru adăpatul vitelor să fie slobodii fără a le cere dîle de clacă la nici un fel de lucru, după cum și la acesta se învoi Egumenul înaintea Domniei mele; iară de o face ei heleșteii al lor, fiind-că D-lor Veliții Boeri ne deteră pliroforie de obiceiul pămîntului, că în locul ce cer ei de a face heleșteu este spre vîtămarea și stricăciunea heleșteului vechi al schitului, li s'au dîs dară sătenilor, că de a pricinui vîtămări și stricare vechiului heleșteu al vecinului, aceasta nici nu este cu dreptate, nici sunt slobodii, ci fiind-că și adăparea vitelor le este slobodă, precum și cele-l-alte, precum am dîs mai sus, au a fi mulțămii cu acestea, pentru care am dat Domnescul nostru sinet, ca și o parte și alta să urmeze după cum am hotărât mai sus. — 1801, Septemvrie 15.

Cod. XLIII, fila 562.

Prea înălțate Dîmne

Cu prea plecata mea Anafora arăt Înălțimei tale aședămîntul ce am făcut cu satu meu Obilescii, din jud. Ilfov, ca în loc de obișnuita dijmă și clacă să-mi deie pe fieș-care an 75 chile grău bun, curat, și 75 chile orz, iară bun curat, vînturându-l bine, și aducîndu-l ei în Bucuresci la casa mea, care așe-

ȕămînt se va vedea de Înălȕimea ta că este făcut din cea-l altă fericită Domnie a Măriei tale, adeverit     i de Boerii Ispravnic  , ce era atunci, dec   fiind-că se   nd  r  tnicesc de a nu-m  i da aceste chile de gr  u pe anul trecut, ȕic  nd că gr  ul ce m  i-a adus acum este pentru anul de estimp, cu îndreptări că în anul trecut n'  u fost gr  u, ar  t   nălȕimei tale că din lenevirea or  nduitului   spr  vnicel acolo,   u   nt  r  iat în anul trecut de al aduce,   n  el  ndu-l că-m  i aduc mie gr  ul,   i ei il ducea la tirg de-l vindea, pre-um   i pe mine iar   i m     n  ela   spr  vnicelul, că aȕ i, că m  ne mi-l aduc, cari acum f  c  nd bucate prisos dec  t trebuinȕa lor, nu se supun a aduce suma de an după legătura lor ; mă rog   n  lȕimi tale să se deie luminată porunca   n  lȕimei tale, cu Mum-ba  ir, or  nduit prin marafet D-lor Boerilor Ispravnic  ,   i   etrarului Nicolae or  nduit Zaheregi   pentru trebuinȕa   np  r  t  sc  , să-m  i   mplin  sc   acestea 75 chile gr  u de la d  n   i, care Mum-ba  ir să vie dinpreună cu gr  ul, iar de se vor pune iar   i cu împotrivire, ar  t  nd iar   i minciuni că nu   u gr  u, să-m  i   mplin  sc   de la d  n   i bav  i, după cum ve  i hotărî   n  lȕimea ta, s  u după pre  ul de an, au cum s'  u v  ndut gr  ul la oborul t  rgului de afară, s  u după cum umblă acum pre  ul gr  ului, iar   i la oborul t  rgului de afară, s'  u să-l cumpere ei cu c  t pre   se vor putea învoi cu v  n   tor  i,   i să mi-l aducă ei aici în Bucure  ci la casa mea. Prea   n  lȕate D  mne e   prea plecată sluga Măriei tale sunt p  guba   de dijma lor,   i de claca lor din care put  m să mă folosesc mai mult fiind îndestui   inen  i; estimp am   i lipsă de bucate pentru hrana casei mele ; mă rog   n  lȕimei tale, să fie ascultată rugăciunea mea, ca să se supue de a-m  i da gr  ul după legătura zapiselor lor, că acest a  e   m  nt l-am primit cu multă milostivire asu- pr  -le, mai v  rtos ca în anul c  nd era mare lipsă de bucate în cea-l-altă Domnie a   n  lȕimei tale de ajunsese chila de gr  u po. tal. 50, le-am dăruit acelea 75 chile de grăi lor,   nsciinȕ ndu-m     spr  vnicelul me  , că cu adever  t bucate n'  u făcut, care de pe acelea bucate puteam să ia   7 pungi   i jumătate,   i nici pentru claca lor ce-m  i era dator  i să-m  i f  c   nu i-am sup  rat, iar   ei   i atunci făcuseră bucate,   i avea   i bucate vech  , care pe ascuns le aducea   i le vindea la obor. Acum umblă cu aceia  i   n  el  ciune să mă p  gub  sc     i estimp ; mă rog   n  lȕimei tale   i pentru z  gazu hele  teului de a fi   ndatora  i întocmai după pont al 7-lea ce   u în zapisul lor, să se deie luminata poruncă   n  lȕimei tale către D-lor Boerii Ispravnic   ai jude  ului, să-i supue prin zapciu pl   ei, la vremea ce sunt legați de al drege d  ndu-le ca ajutor   i alte două sate de pe mo  ia mea, S  rulesc  i apr  pe de satul Obilesc  i, fiind drum mare împărătesc, pe d  nsul de umblă necontentit ȕiua   i n  ptea, care stricându-se nu numai că mă păgubesc e   de apă   i de pesce, ci se face   i mare zătignire druma  ilor, zaharelii   mp  r  tesc  i,   i altor porunci, care de la jude  tele de la vale merg la jude  tele de sus,   i de la celea de sus, la celea de la vale, cum   i la două cet   i   mp  r  tesc  i Silistra   i Brăila; pentru tóte acestea ar  t  ri r  m  ne a se face hot  r  irea cea des  v  r  it   de către   n  lȕimea ta. — 1800, Septemvre 2.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Dumnóvóstră Ispravnicilor aî judeţului veţi vedea Anaforana ce ne face D-lui cirstit şi credincios Boer Domniei mele vel. Log. de ţeara de sus Nicolae Brancoveanul, pentru care vă poruncim Domnia mea, ca după aşedămîntul ce aî aceştî locuitori de pe moşia Obileştii cu D-lui stăpănu moşiei, prin zapisul lor care îl vedem Domnia mea să-î îndatoriţi D-vóstră de a fi întocmai următorî, şi aî împlini datoria lor fără de împotrivire. — 1800, Septemvre 8.

Cod. XLIII, fila 114, verso.

Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod.

La acéstă Anafora a Dumnealor Veliţilor boeri, amăndonă părţile învoindu-se şi mulţumindu-se, după cum şi adeverinţă în scris aî dat la Logofeţia Divanului, întărim şi Domnia mea şi poruncim ca după cum se cuprinde mai jos să se urmeze. — 1800, August 21.

Vel. Logofăt

Cond. 43, fila 103, verso.

Prea înălţate Dómne

Andreî Olarin, i Lepădat Boncilă, vechilî şi altor opt locuitori ot. satul Ariceştî, sud. Prahova, au jăluit Înălţimei tale, pentru luminata Domniţă Ecaterina, soţia răposatului Vistierin Ienache Văcărescu, că ei se află cu locuinţa pe moşia nunî Diacon Pana condicar, şi nici o hrană pe moşia Domniţi nu fac, ci numai, căci sunt tot o silişte cu ómenii de pe moşia luminăţiei sale, în silişte a clăcui câte patru zile pe an, îndatorându-î ca drept acestea zile să-î aducă câte 1000 oca sare de la Ocnă pe an, şi fiind-că în anul trecut n'aî adus sarea îi apucă să plătescă câte tal. 3, banî 90 sută, şi cer dreptate, căci îşi plătesc datoria lor la moşia nude şed, după a căroră jalbă fiind-că ni se poruncesce de către Măria ta ca să cercetăm pricina, şi să arătăm cu anafora prin Zapciu Vătav de păhăruiceî, aî adus orănduital Zapciu pe jăluitori înaintea noastră, faţă cu Dona biv. Logof. za Vist. Vechilu luminatei Domniţei, care răspunse că adevărat casele acostor zece ómeni cad pe moşia aceluî Diacon, dar vitele lor le pasc şi le hrănesc pe moşia Domniţei, şi pentru acea păşune sunt aşedaţi din vechime cu casa răposatului Vist. Văcărescu, a clăcui câte patru zile pe an, care numai de când este în slujba acestei case sunt ca la 20 de anî, şi tot-d'a-una aî făcut jăluitoriî acéstă clacă nelipsit, fără a atinge şi a se împotrivi vre-o dată; s'aî întrebat jăluitoriî de aî avut un aşedămînt ca acesta, şi nici ei nu tăgăduiră, fără numai diseră, că n'ar fi cu dreptate a clăcui, fiind-că după cum trec vitele lor pe moşia Domniţei, aşa trec vitele sătenilor Domniţei pe moşia unde şed ei, şi că nunl din jăluitoriî după ce aî lucrât acelea patru zile de clacă la slujba Domniţei, când s'aî bătut nişte porumb,

i la prașila de porumb, 'l apucă părcălabu să plătescă, și din baniș sării ceia ce 'l ajunge, așisderea diseră că ceia ce aū vite sunt bucuroși a clăcui Domniței acelea câte 4 ȝile, iară cei ce n'aū vite să fie scăduți a clăcui pe jumătate, adecă 2 ȝile pe an, împotriva căroră răspunse Vechilul Domniței că de la jăluitor nu cere nimic, fiind-că Domnița are legătură cu părcălabu, ca pentru acelea ȝile de clacă ale ómenilor ce șed pe altă moșie, nu-și hrănesc vitele pe moșia luminăȝiei sale, să fie datorī a-ī aduce pe an de la Ocnă câte 1000 oca sare, și fiind-că în anul trecut n'aū fost următorī a-și împlini datoria lui după legătură a aduce sare, pe dānsul 'l apucă ca să'ī o plătescă, și el să caute cu cei ce n'o fi vrut a merge să-ī aducă sare, și cum că nici o clacă n'aū făcut jăluitoriū, neavēnd Domnița vre-o poslușanie acolo de cât adusul sării, cerēnd ca să dea jăluitoriī zapis cum că nu-și vor mai pasce vitele pe moșia Domniței și să fie în pace, decī fiind cunoscut că își pasc jăluitoriī vitele pe moșia Domniței ca unīi ce șed alătura, și nu pot face într'alt-fel, și fiindu-ne făgăduit de dānsiī că aū avut acest aședēmīnt cu casa răposatului Vist. Văcărescu, pe care l'aū și urmat din vechime tot-d'a-una și până acum, nu aū cuvēnt a strāmuta așezāmīntul acesta, fiind cu voinȝa lor așezați în curgere de atāți ani pentru hrana vitelor lor, ci rămān îndatoriți ca și de acum înainte să clăcuiască acelea câte patru ȝile pe an la poslușania Domniței, fără de a pricinui că trec și vitele de pe moșia Domniței la moșia unde șed ei, căci moșia nu este a lor, nici aū cuvīnt cu acēsta a se împotrivi, fiind cunoscut că unde șed nu este loc îndestul pentru hrana vitelor, și pentru acea după trebuinȝa ce aū de 'și pasc vitele pe moșia Domniței, la moșia unde șed ei sunt aședați de daū acest ajutor câte 4 ȝile de clacă pe an, iară cererea ce li se face de către părcălab din satul Domniței, spre a plăti sarea pe bani, acēsta n'am găsit'o cu cale, în vreme ce 'sarea se putea aduce și cu chirie, și să fi purtat griȝă Domnița a o duce la vreme să nu se păgubēscă, și pe locuitoriī să'ī fi pus la alta poslușanie, după cum spun că unul dintr'īnșiī aū și lucrat acelea ȝile la ce l'aū pus Ispravnicul Domniței, ci asemenea să-ī pue și pe cei-l'altī a'și împlini ȝilele, rămāșiți din anul trecut în alt lucru, fără a fi supērați cu cerere de plata sării, și Dumnélor Ispravniciī să-ī apere a nu se bāntui la acēsta, însă ȝicem că numai cei ce aū venit de se hrănesc pe moșia Domniței, fără de a fi supērați și aceia cu cerere de a plăti sare, iară cei ce n'aū vite să fie cu toȝiī nebāntuiți, de vreme ce aședēmīntul acesta este numai pentru pășunea vitelor, iar nu și pentru șederea lor, fiind-că șederea le este pe altă moșie, și nu este nici un cuvīnt pentru cei fără de vite a se supēra de clacă, cum și cererea Vechilului Domniței ce face spre ai ȝa jăluitori zapis ca să nu mai trecă vitele lor pe moșia Domniței, iarăș nu fu primită, fiind lucru care nu pot să'l păzēcă, de vreme ce moșile sunt lipite una de alta, iar hotārīrea. — 1800, Aug. 14.

Isaac Ralet vel. Vorn., Vel. Logof. Grigorie Brancovean, Vel. Stol, Nistoc.

Cod. 43, fila 104.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vcd. i gospod

Dumnévóstră Ispravnicilor Slam-Râmnic vei vedea Anaforaua ce ne face prea sfinția sa părintele Metropolitul, pentru care poruncim D-vóstră, ca pentru locuit riî de pre moșia schitului, de nu vor fi avënd vre osăbit aședēmînt, care să se fi urmat și să se fi păzit, să urmați condicile Divanului, și să-î îndatoriți a-și răspunde claca și dijma din semănăturî, oprindu-î și de la vîndarea vinului, i a rachiului, cum și pentru pădure, urmând după obiceiul locului, să dați nizamul cel cuviincios după condica Divanului a nu mai tăia și a o sfărma, ca să se păzescă orânduiala pădurilor, așisderea și pentru acel drum cu Nicolae Cotescu, i pentru cășăria cu ceauș Ioan Chesat, înfățișundu-î înaintea D-vóstră să cercetați pricina prin judecată și dreptatea urmând să hotărîți în scris, și să îndreptați, seî ne odihnindu-se vre-o parte de acolo cu alegerea D-vóstră în scris, să-î sorociți la Divan. — 1800, Decemvre 9.

Cod. 43, fila 220, verso.

Prea înălțate Dómne

Cu smerită Anafora însciintăm Măriei tale că curiosul Egumenas cel avem orânduit la schitul Vărzăresci, Metoh sfînteî Metropoliî din sud Slam-Râmnic, ne însciintăză cum că locuitoriî ce sunt ședetori pe moșia schitului nu s'ar fi supuind de a clăcui și a-și da dijma din semănăturile bucatelor, i a legumelor ce pun pe acéstă moșie, ci staî cu împotrivire ne dându-și dreptul lor, vîndënd vin și rachiî fără de a nu avea voie, cum și pădurea ce este prin prejurul schitului, puindu-se în silnicie o afanisesc cu tăierea cherestelelor pentru a lor alișveriș, nefolosindu-se s hitul cu nimic, și întru tôte pricinuesce pagubă, asemenea și un Nicolae Cotescu ține un drum sub stăpînirea sa, care drum cade pe moșia schitului, și fiind-că acest drum es'e ordinarico de merg ómeni în pădurea schitului pentru trebuința cherestelelor ce fac, i altor lemne trebuincióse, și se întorc tot pe acești drumi, nemaî fiind altul, pentru care trecere și întórcere aî obiceiî ómeni din vechime de daî la schit diu carul cu doi boî, parale doue, iar de carul cu patru boî, parale patru, care acest avaet acum de la cătă-va vreme 'l ia mai sus numitul în silnicie, embodisind stăpînirea schitului, și pretendirisind cu un cuvënt, că acest drum ar fi pe moșia sa, iar nu pre a schitului; ne mai arétă numitul Egumenas și pentru un ceauș Ión Chesat, ce are cășărie pe altă moșie a schitului ce se numesce Balta-Albă, tot într'acest județ, și nu se supune de a și face aședēmîntul cu schitul, pentru care rugăm pe Măria ta ca să se facă luminată poruncă Înălțimei tale către D-lor Boeriî Ispravnici ai județului, de a da porunca cea cuviinciósă acestor locuitori, ca să-și deie fieșce-care dreptul seî, după pravilnicésca condică, poprindu-î de vîndarea vinului și a rachiului, ca să nu mai vîndă, cît și de tăiatul păduriî, ca să nu mai taie făr de orânduială; asemenea și pentru acel drum mare sî

se facă scumpă cercetare de cade pe moșia schitului, s'eu pre a mai sus numitului, și așa să se facă isbrânire, ca să nu mai fie prigonire, silind și pre acel ceauș Ivan, de a-și face aședământ pentru cășărie; de acosta rugăm pe Măria ta, și anii Măriei tale de la Domnul Dumnezeu rugăm să fie mulți și fericți. — 1800, Decemvre 8.

Al Măriei tale către Dumnezeii rugător și smerit părinte sufletesc.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei.

Cod. 43, fila 221.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod Zem. Vlachiscai

Dumnévóstră Ispravnicilor ot. sud Dâmbovița, și ot. sud Vlașca, veți vedea Anaforaua ce ne face prea sf. părintele Metropolit, pentru care poruncim D-vóstră că atât pentru dijmă, i clacă și vîndarea vinului i a rachiului urmînd după condica Divanului, să aveți a da acelor sătenî nizamul cel cuviincios de îndreptare și urmare ca să nu se păgubescă sfînta Metropolie de drepturile moșiei sale, cât și pentru locurile de semănăturî ce și le au pe moșia unde locuiesc, și păzindu-le le fac suhat de vite, ne urmînd a-și paște vitele în locurile ce au de pășune, i pentru locurile ce coprind în siă pe altă moșie, de care se pun de-și vînd la alții, să o cercetați și acosta cu amărunt, și iarăși să dați nizamul ce se cade, ne îngăduindu-î la urmări în potrivă, și orî să îndreptați cîu să insciințați Domniei rele. — 1800, Decemvre 15.

Cod. 43, fila 222, verso.

Prea înălțate Dîmne

Cu smerită Anafora insciințăm Măriei tale că în județul Dâmbovița, i a Vlasci are sfînta Metropolie niște moșioare, anume Baseștii, Ghimpénca în sud. Dâmbovița, i Petróia și Căinénca în sud. Vlașca, și fiind-că aceste moșioare sunt aprópe una de alta unde sunt și sate de ómenî locuitorî ungureni și de cei de aici pămîntenî, încă din zilele celui întru fericire răposat Metropolit Cozma la lét 1792, s'au făcut aretare prin Anaforaua Măriei sale Mihaii Vodă Suțul pentru acești locuitorî că nu se supun a-și da dijma din semenăturile brăcelor, i a legumelor, cât și al pomilor, i din fînețe și a altor venituri ce sunt ale moșiei lor, asemenea și pentru clacă arătînd nesupunere de a nu clăcui câte zile două spre-dece, la care Anafora de atunci s'au dat poruncă cu hotărîre către Dumuélor Boeriî Ispravnici, ca să facă pe acești locuitorî de a-și da dreptul lor din tóte, și a clăcui două-spre-dece zile după hotărîrea pravilniceșcii condici, la care pînă la o vreme s'au urmat, iar acum vedem că la tóte pricinuesc împotrivire ne vrînd a urma acei hotărîrî, cari fiind cu totul

împotrivitorî, mai vîrtos acei ungurenî din satul Băsești, i Valea Lupului tît la Țilele de clacă și la dijma pămîntului după obicei, cît și pentru semănăturile bucatelor, grîne, orz, i porumb, cum și pentru plugurile celea obișnuite părăsindu-și locurile din prejurul lor ce sunt pe aceste moșioare, trec pe alte hotare de moșii, și viind pe moșia Petróia (iar a Metropoliei) din sud Vlașca și coprind locuri, care le place, și unele le ară pentru trebuința lor, altele le vînd pe banî altora, și cu acésta pricinuesc multă păgubă moșiilor sfînteî Metropoliî, întăi pe locurile de semănăturî ce sunt împrejur și aprópe de ei, le au părăsit făcendu-le suhat de vite, nevrînd să-și pască vitele unde este loc slobod pentru izlaz, al doilea și mai vîrtos că la Petróia, unde năvălesc de și cuprind locuri atît pentru ei, cum și vînd altora de pe alte moșii stréine, s'ar putea împărțăși locuitorî ce șed chiar pe aceste moșii Petróia, care din, pricina acelor ungurenî sărind în multe rînduri cu gâlcová și asupra sătenilor ot. Petróia și a Isprăvnicelului nostru, să isterisesc și de arături și de fînețe, pentru care la trecuta luna lui Iunie două-zeci judecându-se cu dinșii, Epistatul cel avem orînduit înaintea Dumnélor Boeri'or Ispravnicî ai județului, vîdurăm făcută o poruncă a Dumnélor către Zapciu plășii, întru care coprinde curgerea pricini, poruncind ca să-î supue pe numiții Băsești a-și cunóște dreptul făcendu-și claca de două-spre-zece Țile pe an, dăndu-și dijma cea obișnuită din tóte, și să-și propréscă vite'e de pe acelea locuri ca să le are, și când nu le va ajunge locuri prin știrea Ispravnicelului Metropoliî să li se mai deie și într'altă parte și să-și pască vitele unde este izlaz slobod, poprindu-î de vin și rachiú al lor să nu vîndă pe noșia Metropoliei, și nici o urmare nu saú făcut acei a D-lor, pentru care rugăm pe Măria ta ca să se facă luminată porunca Înălțimeî tale, către Dumnélor Boeriî Ispravnicî ai județelor, coprindețore că atît pentru arături să și le facă în prójma lor pe moșia unde locuesc, și să nu aibă voie a vinde ei locuri la alții fără de știrea și voia Ispravnicilor Metropoliei, și vitele atît ale lor, cum și ale altora vecinî din prejur, să și le păzescă a nu face stricăciune semănăturilor și fînețelor, care sunt pentru folosul de obște, iară ale orî-cuî vite va strica, și prindîndu-se de Vornicel, să plătéscă paguba ce va pricinui, cum vin i rachiú al lor să nu aibă voie a vinde pe moșiile Metropoliei, și dijma, i claca după luminatele porunci ce prin ponturi sunt date să-î supue a urma nestrămutat, de acésta rugăm pre Măria ta, și ani Mărieî talo de la Domnul Dumnezeu, rugăm să fie mulți și fericiți.— 1800, Decemvire 12.

Al Mărieî tale către Dumnezeu ferbinte rugător, smerit părinte sufletesc.

Dositeiú al Ungro-Vlahiei.

Cođ. 43, fila 223.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd.

Orînduim pe sluga Domnieî mele copil de casă de Visterie, să mérgă și verî-unde va găsi pre numitul Gelep să-l rădice prin știrea Ispravnicilor

județului și să-l aducă aici, și aducându-l poruncim Vătășe de Vist. să-î înfățișezi înaintea Domniei mele.— 1801, Aprilie.

Cod. 49, fila 291.

Prea înălțate Dómne

După jalba ce au dat Măriei tale satul Poenari din sud. Vlașca pentru un Sară Iane Gelepu, că având un suhat în spinarea satului lor, care 'l ține cu silnicie fără de voia stăpânului moșiei, din pricina lui va să se spargă satul, ne îngăduind nici viței ce sugători, nici vitele satului a bea apă din cișmelele ce sunt făcute chiar de sătenii, din pomenirea i trebuința lor, iară nu ale suhatului, și când prind din locuitorii satului adăpându-și vitele, îi căznesc cu bătăi nesuferite, îngrozindu-î și cu arme, cerură a-și afla dreptatea de la Măria ta, ca să nu se întâmple satului vre-o strămutare; pentru care îmi poruncești Măria ta că vădând înștiințarea Ispravnicilor ce fac pentru acesta de cercetarea ce au făcut în fața locului să fac și eu cercetare, și de curgerea pricinei fără de zăbavă, să arăt Măriei tale, prin Vătav de Vist. cu Anafora, ca să nu-și părădă locuitorii vremea muncii. După luminată porunca Măriei tale următor fiind și aducând înaintea mea pre numiții săteni jăluitoari și citind înștiințarea ce fac D-lor Boerii Ispravnici, măcar că numitul Gelep nu fuse de față că să vedem ce are a răspunde în potrivă și el, dar din isprăvnicósca înștiințare, văd că de bătăile ce au făcut Gelepu sătenilor, nici acolo de față nu au tăgăduit, cum și de neingăduire a-și adăpa și ei vitele la acelea cișmele ale satului, ci încă mai vârtos cu obraznicie au îndrăsnit a dice către Boerii Ispravnici cum că așa sunt Gelepii de răi, și cum că nici de cum nu-î îngăduesc, care înștiințare a Dumnólor o alătură împreună cu acesta a mea plecată Anafora ca să se vadă și de Măria ta, ci pentru ca să nu se întâmple satului vre-o strămutare și visteriei pagubă, să fie luminată porunca Măriei tale a se aduce aici acel Gelep ce au îndrăsnit a dice acestea cuvinte către însuși Boerii Ispravnici, cari sunt Vechilii ai Măriei tale, și să se pedrăp óscă și spre înfrinarea și a altora, și apoi să se isgonóscă de pe acel suhat din spinarea satului, de vreme că nu l-au cumpărat, ci îl ține cu silnicie, și nici stăpânul moșiei nu-l voesc, și-și va duce oile la alte suhaturî ca să nu se întâmple satului vre-o strămutare. Iară hotărîrea, etc...

Vel. Vist. Filipescu.

Cond. XLIII fila 291.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod. Zem. Vlahiscoie.

Cu cale fiind Anaforaua ce ne face D-lui cinstit și credincios Boerul Domniei mele vel. Logof. de țora de sus, o întărim Domnia mea, și poruncim D-vóstră Ispravnicilor ai județului să opriți acea cârciumă, cum și vîndarea

de pe la casele lor din sat, și în urmă mai având locuitorii aceia vre-o dava vor veni în soroc de 60 de zile la Divan a-și face apelația; să le dați însă de știre ca să le fie știut acest soroc. — 1801, Maiu 23.

Prea înălțate Dómne

Sfinția sa părintele Zelinos, episcopul sfintei mănăstiri Colții, prin jalba ce au dat Mări-Ți tale, dișe că mănăstirea având moșie la Licăresci, pre care este satul Licăresci, locuitorii fac vinđare de vin i rachiul în sat, cum și deosebită cârciumă au făcut tocmai la hotarul moșiei, în spinarea satului, unde altă-dată n'au mai fost, și după altă jalbă ce au dat au fost orânduit la D-lor Ispravnicii județului, ca să facă cercetare, și să înștiințeze Măriei tale, ca să iae poruncă de urmare, de unde au adus înștiințare, că pentru vinđarea vinului i rachiului din sat, au dat prinșore locuitorii că nu vor vinde, iară pentru acea cârciumă nouă, fiind făcută în potriua orânduiei și a obiceiurilor cârciumilor, au găsit cu cale să se oprască, și cere luminată întărirea Măriei tale pentru oprirea acei cârciumi; în dosul căreia jălbi ni se poruncesce de către Înălțimea ta, că luând séma jălbi și cererii ce face, să vedă și cercetarea Ispravnică și să arăt Măriei tale cu Anafora; după luminată porunca Măriei tale urmând, am cerut cercetarea Ispravnică, care o vedu cu lôt de acum, Maiu 8, iscălită de D-lui biv. vel. Clucer Varlaam, și cu coprindere, ca după luminată porunca Măriei tale, făcând cercetare cu amândouă părțile față, cât pentru vinđarea vinului și a rachiului pe la casele locuitorilor, nu numai au tăgăduit locuitorii că n'au făcut o urmare ca acosta, ci și legătură prin zapis au dat că de se vor dovedi întru acest fel de urmare să se pedepsască, care zapis 'l vedu și eu en lôt de acum Maiu 6, iscălit de mulți locuitori, și adeverind D-lui Clucer Constantin Varlaam cu coprinderea ce se arată mai sus, așiderea vedu iarăși dintr'acastă cercetare Ispravnică și pentru acea cârciumă nouă, ce au făcut'o locuitorii din satul Licăresci de pre moșia mănăstirei, aprópe de sat unde s'au găsit și o bute vinđându-se și en preț mai jos o para la oca, ca să tragă pe locuitorii de pe moșia mănăstirei, și să batalisască vinđarea vinului mănăstirei, și la cercetarea ce au făcut, au arătat locuitorii că li s'au dat voia de arendașii moșiei Măgurenii, și au deschis cârciumă acolo, cu cuvînt că au mai fost cârciumă veche într'acel loc, iară Vechilul mănăstirei împotrivă au adus patru mărturii, însă pe uncheaș Iano Pârjolu, pe un unchăs Ión, i pe Tudor Uncheaș ot satn Măgurenii, cum și pe Dumitrașcu Perde, locuitori chiar dintr'acest sat Licăresci, cari în frica lui Dumnezeu au dat mărturie, cum că de la răsmerița Rușilor încóce n'au mai fost cârciumă în locul acela, fără de numai că de sunt 20 de anii trecuți, nnu Ilie Cojocariu deschidând cârciumă acolo și fiind-o prea puțin, îi s'au stricat prin judecată, în urma căreia s'au mai vindut donă bnți en vin în car, iară nu în cârcinmă, și fiind aprópe de satul mănăs-

tirei, tocmai între hotarele moşiei, unde nici vre un drum mare nu este, şi puse vin şi mai eftin, arătă d-lui Ispravnic că închide vinđarea vinului şi a rachiului de pre moşia M-tirii, şi este cu cale de a se opri; decî dupe obiceiul pămîntului şi după nizamul cărciumilor fără de dr-ptate s'aŭ deschis acea cărciuma nouă lângă satul m-tirii, în vreme ce drum mare nu este ca să se cheltuiască vinul cu locuitorii, ci se vede că încă au deschis-o ca să se cheltuiască vinul cu satul monăstirii, şi nici cărciumă veche aŭ fost dupe dovada ce a făcut vechilii monăstirei cu mărturii precum şi la preţpuind mai jos dupe cum este la vecini, şi precum se politivseşte împrejur, iarăşi se învinovăţesc, care fiind cunoscut că aduce paguba acea cărciumă nouă la vecinătate, adică la satul monăstirii, şi cu vre-o jalbă nu s'aŭ arătat în urmă acei locuitori, urmějă după dreptate, ca să se dea şi luminată întărirea Mării tale, cu poruncă către d-nólor Ispravnicii, să se oprască cărciuma, şi în urma mai avēnd vre-o dava vor veni la divan să se judece până în soroc de 60 de zile, iar hotărîrea cea descervşit remâne a se face de către înălţimea ta. — 1801, Maiu 21.

Vel. Logof. Ghica.

Cond. XLIII, fila 329.

Prea Înălţate Dómne

Locuitorii ot.-satu Gherghliceni, jud. Ilfov, moşia Mitropolii, jăluind Măriei tale pentru ispravnicii ce-î avem orânduiţi acolo, cum că-î supără peste dreptate şi obiceiul pămîntului, atât la dijma bucatelor, a fâneţelor, cum şi la altele se orânduesce la noi ca să o teorisisim, şi fiind-că şi ispravnicii şi cei mai mulţi jaluitori se află acolo, să fie luminată porunca Măriei tale către D-lor Ispravnicii judeţului, ca orî unul din D-lor, său alt cine-va din partea D-lor împreună şi cu omul Mitropoliei, să mōrgă acolo în faţa locului, să cerceteze cu deameruntul de toate câte se jăluiesc ei, şi să facă arătare Măriei tale. — 1801, Maiu 28.

Al Mării tale către D-şeu rugătorul fierbinte şi smerit părinte sufletesc.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei.

Cod. XLIII, fila 336 verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vu! i gospod

Fiind-că prea sfinţia sa părintele Mitropolit ne face aretare printr'acostă anafora, cum că atât pârîţii ispravnicii, cum şi cei mai mulţi din jăluitorii pârîţi nu se afla aici, şi că este trebuinţă a se face cercetare la faţa locului, orînduim dar pre al nostru icioglan, ca dinpreună şi cu boerinaşiu ce se va orîndui din partea ispravnicilor judeţului, amēndoi împreună să mōrgă acolo în faţa locului, unde pentru toate pârile ce aduc Gherghliceni asupra acelu

Istoria Românilor de V. A. Urechiu

I. SECOLUL XIX. G

ispravnicî, făcînd cu amăruntul cercetare, în ce chip se va dovedi adevărul pricinii, pentru fieş-care madea osebit să aducă Domniei mele pliroforie înscris, aducînd împreună şi pre pâriţii ispravnicî şi pre doi dintre Gherghliceniî jăluitorî vechilî şi din partea ce'or-l-altî.—1801, Maii 24.

Prea înălţate Dómne

Cu smerită anafora însciinţăm Măriei tale că sfinta Mitropolie are o moşie în jud. Vlaşca ce se numesce Căinónca, pre care moşie din vechime a fost sat, unde se află şi acum biserică şi dupa vremi s'aî spart satul de la Biserică şi aî început a veni pe moşie ómenî de prin alte sate, carî nu s'aî aşedat tot în locul satului, ci s'aî pus cu şederea care unde i-aî plăcut pre moşie, este mai bine de 2000 de stânjenî şi ei se află ca la 40 de casaşî, neavînd nicî grădinî, nicî pomî, ci numai risipiţi preste tótă moşia şi acésta nu aî făcut pentru alt-ceva, ci o făcu numai ca să aibă îndestulat islaz pentru vitele lor, neprimind a face semenăturile pre acóstă moşie, ci îşi făcu semenăturile pre altă moşie strěină, iar pre a Mitropoliei moşie o pasc cu vitele lor, fără de nicî o rînduială şi casa Mitropoliei nu se folosesce cu nimic, dupe care mai înainte se folosea Mitropolia cu mult din dijmurile bucatelor, iar acum şi alţiî de cer să-şi facă seménăturile pre acóstă moşie, aceştia le stăî împotrivă şi nu-î îngăduesc şi nicî elacă nu-şi fac după coprinderea pravilniceşciî condicî, ci încă sar cu împotrivire şi la ómenîi Mitropoliei, bătîndu-î şi în multe rînduri; asemenea ne mai însciinţarăm de la epistatul moşiei pentru un Adam Ungureanu, carele împreună cu fratele sěî Vasile, şi aî făcut un Făcāî de móră pe acéstă moşie în apa Nějlovului, cu aşedămint ca să dea embatic pe an la sfinta Mitropolie; iar vinu şi răchin al lor să nu aibă voie a'l vinde fără numai al Mitropoliei, acum s'aî pus de au luat în arendă loc de la veciniî răzaşî peste apă în dreptul morei, şi aî făcut cărciumă unde n'aî mai fost altă dată şi nu numai că se păgubesc sfinta Mitropolie cu cărciuma luî, ci încă apururea ar fi avînd gálcevi şi bătāî între dinşîi, după cum chiar cărciumarul Mitropoliei veni de ni se jălui, cum că în trecutele dîle, numitul Adam Ungureanu, împreună cu alţiî aî sărit de 'l-aî bătut, atât pre el cât şi pre soţia luî fôrte cumplit; p-ntru care rugăm pe Măria ta, ca să se facă luminată porunca. Înălţimeî tale către Dumnólor boeriî ispravnicî ai judeţuluî de a le face zapt, ca orî să se adune la Siliştea satuluî cea voche, unde este şi biserica, de a nu mai fi risipiţi peste tótă moşia, şi a-şi face elaca, dādu-şî şi cele obicînuite ale pāmēntuluî, seau de nu vor voi să-î siléscă a se trage la urina lor, unde-şî plătesc şi dajdia, cât şi pentru cărciuma ce aî făcut în potriva morii Mitropoliei de a se ridica, făcēndu-se îndreptare şi pentru bătaie; de acésta rugăm pre Măria ta, şi aniî Măriei tale de la Domnul Dumneđeî rugăm să fie mulţi şi fericiţi.

Al Măriei tale către Dumnezeî fierbinte rugător, smerit părinte suflolesc.

Dosităiu al Ungro-Vlahiei.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Domnia-vóstră ispravnicilor ot.-sud Vlaşca, veţi vedea aretarea ce ne face prea sfinţia sa părintele Mitropolit printr'acostă anafora, pentru care vă poruncim Domnia mea, ca înşi-vă unul din D-vóstră să mergeţi acolo în faţa locului, unde făcând cu amăruntul cercetare, atât pentru împrăştiata locuinţă acelor sătenî pre moşia Mitropoliei, cum şi pentru acea cârciumă, orî să daţi D-vóstră nizamul cel cuviincios de îndreptare, seaî să înşciinţaţi Domniei mele pre larg ce pliroforie a-ţi luat prin cercetare şi vedere la faţa locului, ca să dăm porunca cea cuviincioasă de urmare.—1801, Maiu 29.

Prea înălţate Dómnne

Locuitoriî de la Gherghiţa, jud. Ilfov, au jăluit Măriei tale pentru Nicula sin Anastase grecul, arondaşul moşiei Gherghiţa a Sfintei Mitropolii, arătând pentru prădile, bătuile, închisorile, înfricoşările cu iataganu, şi toate obiceiurile lor stricate, pentru care dic că au mai jăluit Măriei tale, şi cu luminată poruncă, şi Mumbaşir Edieliu au mers la faţa locului de s'au cercetat cu orânduindu şi din partea D-lor ispravnicilor, şi cu carte de blăstem, dupe care cere să-şi afle dreptate, atât pentru acela, cât şi de a se ridica acei arendaşî, şi cu protinisis să iae venitul moşiei ca nişte jăluitori ce sunt; după care jalbă a lor, orânduindu-se la noi spre cercetare, vedum pre Grigorie 2-lea Ciubuccin al Măriei tale, că au înfăţişat inaintea noastră pe locuitoriî Gerghiţenî, jud. Ilfov, cu Daniil Dichiu şi Nicola Greu ce sunt isprăvniciei, fiind faţă şi Nicodim protosinghelu vechil din partea Mitropoliei, şi citind jălbile locuitorilor ce au dat asupra isprăvnicelului lor, pentru năpăstuirile şi fapte rele ce dic că le-au făcut la adunarea venitului moşiei, cum şi o anafora a prea Sfinţiei Sale Mitropolitului de arătarea ce au făcut Înălţimei tale, pentru aceştî locuitori, că se împotrivesc la cele drepte ale stăpânului moşiei, şi au sărit şi cu zurba de au bătut şi pre Nicola unul din ispravniciei, apoi am vedut la mâna Mumbaşirului şi altă anafora a prea sfinţiei sale părintelui Mitropolit, care au fost făcută către Înălţimea ta, dupe întâea jalbă a locuitorilor, care s'au şi întărit cu luminată pecete a Mariei tale, orânduindu-se State 2-lea Peschirgiu, care de împreună şi cu boorinaşin din partea isprăvnicatului, să mERGă amêndoî la faţa locului, unde pentru toate pările ce aduc Gherghicenii asupra isprăvniciei, făcând cu amăruntul cercetare, în ce chip se va dovedi adevărul pricinei, pentru fieş-care madea osebit, să aducă Înălţimei tale pliroforie în scris, aducând împreună şi părţiî isprăvniciei, şi pre doi trei din Gherghiţenî vechilî celor-l-altî, după care întrebând mai întâiu de acest State 2-lea Peschirgiu, pentru că la judecată se vedu stăund Grigorie al doilea Ciubuccin, ne arată că acela s'a trimis de D-lui Vel Cămăraş la Craiova cu nisce luminate porunci a Măriei tale, şi au lăsat pre dînsul

vechil ca să-l înfățișeze la judecată; i-am cerut dară acestui vechil ca să ne arăte cercetarea ce au făcut la fața locului, și ne arătă un catastiv din 3 ale acestei următoare luni, iscălit de State 2-lea Peschirgiu, și de alți doi aumme: Anastase Serghiescu și Gheorghe Pashal, care ne spuseră că unul a fost zapciu plășei, și este trimis din partea D-nelor ispravnicilor, și cetindu-l vedum scris, că cercetarea s'au făcut prin carte de blăstem, și arătă numele omenilor, cu ce le-ar fi luat ispravnicii, iar răspunsul isprăvniceilor nu se vedu trecut cu pricinile lor, dar măi vedum și alt catastiv și cu răspunsurile isprăvniceilor în potrivă, dar ne fiind iscălit de nimeni, nu s'au primit, decî fiind că cercetarea nu s'a făcut cu orânduială deplin la fața locului, și din locuitorii Gherghicenî ce s'au aretat înaintea noastră, nu vruse să se încarce cu răspunsurile și pentru cei ce lipsesc, și nici că au vechilimea de la aceia, cum și pentru cei ce sunt aici nu fu State 2-lea Peschirgiu, Mumbașirul cel orânduit de față, ca să ne dea o ploroforie măcar din gura la pricinile lor, cum s'au dovedit la fața locului; drept aceea găsim cu cale, cu luminata porunca să-i ducă iar la fața locului alt Mumbașir, care se va orândui de Maria ta, (de vreme că cel din 'ntăii lipsește) și împreună cu d-lui Clucer Ioan Comăneanu, unul din d-lor ispravnicii Ilfovului, să facă scumpă cercetare la toate pricinile lor, tot deosebit și cu răspunsurile isprăvniceilor în potrivă, la care să-și dea și d-lui Cluceru parerea D-sale la fieș-care pricină a lor, după care de-și va putea învoi de acolo, bine, iar de nu, cu cercetarea D-sale, ce va face la fața locului, se aducă Mumbașirul și doi trei, vechili în scris și din partea celor-l-alți la luminatul Divan Măriei tale, pentru isbrănirea pricinilor, iar să nu vie 20 de omeni cum au venit acum de nu se pôte înțelege pricina lor, de multe strigări fără de orânduiala; iar hotărîrea... — 1801, lunie 10.

Vel. Ban Brâncoven, Vel. log. Ghica, Vel. Vornic al Obst., Vel. Vornic Cantacuzino.

Cod. XLIII, fila 335 și 366.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vcd. i gospod

Cinstit și credincios boerule Domniei mele, biv. vel. Clucer Comăneuc, ispravnic al județului, însuși să mergi la fața locului, d'împreună și cu..... unde fiind și orânduitul prea sfinției sale parintelui Mitropolitului, să aibă a face cercetare de toate cu scumpătate, de față amëndouă părțile, fiind pariții cu pariții lor și la cele ce vor avea dreptate, să le faci și îndostulare, iar pentru cel ce va fi făcut pornire netrebnică, bătînd omul sfintei Mitropolii, dovedindu-l și ni-l înscințezi.—1801, Iunie 14.

Prea Înălțate Dómne

Egumenul monăstirei sfintei Ecaterini, au jăluit Măriei tale, dicînd ca la pesul și trebuința ce are monăstirea vrînd a vinde venitul moșiei Popescii

ce are în județul Ilfov, aŭ găsit mușteriu pre unu Polihronie negustorul, de dă taleri 1200 pre un an, și numără și banii înainte, cerend și luminata porunca Măriei tale de odihna cumpărătoru'ui, în dosul căreia jălbi, li se poruncesco de către Înălțimea ta, ca aducendn-se și săteniș ce sunt locuitori pre acestă moșie față, să li se arête de sunt mușterii ca să dea prețul ce dă alții, ca unii ce so protimisesc când vor vrea a cumpăra saŭ nu, și să arête Măriei talo cu anafora; după luminata poruncă Înălținei tale următor fiind, prin D-lor ispravnicii județului an făcut scire locuitorilor, că viind un Stoica Censș și Marcu Birnic vechil și din partea celor-l-alți locuitori de pe moșia monăstirei Pop-sciș, cărora arătandn-le vînđarea ce face Egumenii și preș ce dă cel-l-alt mușteriu, diseră, că ei mai mult de cât taleri 900 nu dă, nici că să încred a fi mușteriu cu preș de taleri 1200, cerend ca să-i încredințeze Egumenii cu primire de blăstem, că nu este economie la mijloc, și așa se vor trage ei, spre a se vinde la acela ce dă taleri 1200, dupe a cărora cerere în Divan înaintea prea sfinției sale părintelui Mitropolit, fiind și Domnului frați Veliți boeriu față, aŭ dat Egumenul încredințare prin primire de blăstem, că nici o economie nu este, ci cu adevărat mușteriu dă taleri 1200, și rămăind locuitorii fără de cuvînt de împotrivire, aŭ dat și adevărînța lor în scris, ca cu acest preș venitul moșiei nu le trebuie; decî acum are Egumenii tota slobođenia a dă venitul moșiei mănăstirei pe un an la Polichronie neguțătorul ce dă acel preș carele să-l fie nesupărat de către locuitori până la anul, și pentru odihna sa să i se dea și luminata întărire Măriei tale, iar hotărîrea...—1801, Aprilie 8.

Nicolae Brâncoveniu, vel. logof.

Cod 43, fila 260.

Io Alexandru Cons'tantin Moruz Vvd. i gospod. Zem. Vlachschoi

Fiind-că împreună cu acestă anafora a D-lui cinstitului și credinciosul boerului Domniei mele vel. Log. de țera de sus, vedum Domnia mea și adevărînța locuitorilor cum că Egumenii dăind încredințare prin blăstem că nu este economie, s'aŭ deslegat bănuiala ce avea, și să rămăie cumpărătorul în pace de către ei, întărim și Domnia mea cumpărătoarea numelui Polihronie pre-venitul mănăstirii de un an și să fie nesupărat de locuitori.—1801, Aprilie 9.

Țiganiș.

Legislațiunea relativă la țigani continuă a fi aceeași ca în trecut. Este demn de a fi citat un crescinesc cas de liberare din robie a țiganilor Mariei Bălăceanu, încă din Aprilie 1797. Sub Alex. Moruzi pîsce rude ale răposatei generose iertătoare a țiganilor sei, aŭ cercaț

să ia în stăpânire țigani, dar Alex. Moruzi a menținut dispozițiunile testamentare ale Mariei Bălăceanu¹.

IX

Comerțiul, Industrie, Fabrici, Văm, Bresle, Têrguri.

Aceleași picdică, cari le-am semnalat sub trecutele domnii, continuă a fi aduse comerțiului și industriei naționale. Tratatetele de comerț ale Turciei cu puterile streine mereu se cer a fi aplicabile și în Principate. Acestea protej prin văm comerțul și industria streină în dauna celor române, ². Apoi privilegiile de cari se bucură neguță-

1. Maria Bălăceanu la 1797 Aprilie 27 a liberat țigani și tóto țigăncile, prin dieta cu mărturia Mitropolitului și a mai multor boeri. Barbatul răposatei cere sa ia sub epitropia sa țiganii. Ei refuză «nu primesc a fi legați sub epitropia Clucerului Bălăceanu, cu cuvînt că pôte dupe vremi sa-î supue la jugul robiei». Țiganii remași robi au a da numai pe tot anul la biserica din Pitești câte una oca cêră, cei mai cu putere; iar cei mai scăpătați câte $\frac{1}{2}$ oca, «și țigăncile să nu fie volnice a se căsători dupe alți țigani streini boeresci seau monăstiresci, ca să nu intre iarăși la robie, ci tot dintre ei să ia, iar sub altă stăpânire, nici pre partea bărbătescă nu î supune».

La 1798 Iulie, sora Mariei, Elena Bălăceanu, prin dietă invocă dreptul ei la parte din țiganii liberați de soră sa, dar se mărginesce a-î lăsa sub epitropia nepotu-său Costache Bălăceanu, dar numai să-î ocrotască, iar să nu-î fie robi. Totuși țiganii reclamă la Vodă și cer să n'aibă as menea epitrop, ci preferă să dea ocaua de cêră la biserică.

Vodă liberază pre toți acești țigan, lăsându-î ca de voia lor să dea cêra la biserică, și adaogă, că femeile se pot liber mărita cu orî-cine, că deacă chiar s'ar mărita cu țigan robi, acei după lege «pravi'a obștesca urmată și pazită, ca nimeni să nu îndrăznescă a cununa țigan rob cu muier sloboda, iar care se va îndrăzni a face acêsta, este osândit de a-și perde țiganul, rămânînd acel țigan a fi slobod ca și muierea lui». — 1801 August 20.

Cod. XLIII, fila 16 și verso.

2. Vezi despre văm, Cod. 43, fila 38 verso, 67 verso.

torii și industriașii sudiiți, fac imposibilă concurența lor de către neguțători și fabricanți români, cari singuri sunt supuși la o mulțime de dări angarale, vămide orașe, etc., și mai e de adăos, că *narturile* impuse comerțului cu deamănuntul, care este exclusiv în mâinile pământenilor, mai contribuiesc și ele a îngreua activitatea acestora ¹.

Moratoriile de și acordate în această domnie a lui Alexandru Moruzi mai cu economie, tot nu încetază de a aduce și ele greutatea comerțului, mai ales pământean.

O fabrică aflăm lucrând în a doua domnie a lui Alexandru Moruzi, cea a lui Stănuță, la mănăstirea Mărcuța și producând basmale și testemeli. Stănuță are un privilegiu de 15 ani. Fabrica de postav continuă de și cu mers slab ². O specie de grevă s'a întâmplat la această fabrică la care a intervenit cercetare și hotărârea următoare :

«La jalba ce au dat Măriei tale postăvarii fabricii de aici, din București că fiind prea supărați întru toate de către ipistatul lor d-nolu Medelniceanu Chiriac Arbut, cer să aibă dreptate și a li se face orânduială să slujiască o săptămână la fabrică și două săptămâni să fie slobodi, iar nu o săptămână de a rândul și una slobodă, precum s'a urmat până acum, fiindu-le cu greu ; la care jalbă poruncindu-se de către Înălțimea ta, ca să cercetăm pricina și să înștiințăm Măriei tale de curgerea ei, după poruncă, prin zăpăcilicul vătafului de visterie s'au înfășoșat înaintea noastră amândouă părțile și cercetând mai întâiu de așezământul lucrului lor ce s'au întocmit în cea-l-altă domnie a Măriei tale, când s'a făcut fabrica aceasta, ne plîmboșim (precum este știut și de mine prea plecatul slugă a Măriei tale, Căminarul Vasilache, ca unul ce am fost epistat, atunci la întocmirea lor) că așezământul și legătura lor a fost ca să tórca fieș-care, cel de întăia mână 40 oca lână, cel de al doilea 36 și cel de al treilea mână până la 22 oca ; după care legătură arăta Medelniceanu, că mai mult se mulțumia d-nialui fiind că scotea postav mai mult și se folosea cu asupră ; dar ei nevrînd a urma cu lucrul în acestchip, ce în totă vremea celei-l-alte domnii a Măriei tale, de când i s'au dat asupra sa epistasia fabricii, jăluindu-se ei, că le este cu greu de acest așezământ s'au tot scădut din suma de lână ce era dator să tórca, însă pre cel ce era dator să tórca 40 oca l'au ăsat pe 20 oca, pe cei cu 36 pe 18, pe cei cu 22 pe 11 oca, adică tot pe jumătate numai că tórca subțire, ca să poată fi după forma fabricii, cum se cade, dar

1. Despre *narturile* de sub Alexandru Moruzi, vezi anexele din Cod. 43, fila 344 v. și 65 v. (1800 Iulie 29), *nartul* miereii, Cod. 43, fila 50, 1800, Septembrie.

2. Se constată această existență a fabricii de postavuri din actul de la 8 Maiu, 1801, prin care Vodă scuteste pre Radu postăvarul de a mai sluji la fabrică fiind foarte betrân. Cod. 43, fila 330 verso.

ei nemulțămindu-se după atâta sincatavasis ce le-au făcut, nici cu acest scădemânt, dupe ce a venit Măria sa Alexandru Vodă Ipsilant s'au sculat și jălbi neconținute dând Măriei-Sale li s'au făcut nouă aședemânt prin pitac domnesc, ca o săptămână să lucreze la fabrică și una să fie slobodî a 'și munci și alte osebite ponturi, care întocmire ca o săptămână să lucreze, măcar că este cu paguba sa fiind-că de sărbători sunt apărați și nu păzesc să vie la vreme în fabrică și unii nu vin dênșii ci trimit copii nevrâstnici, din lucrul căruia nu se alege mai nimic, dar ca să lipsescă pricinile și prigonirile lor, îl suferă și îl păzesc și cum că nu numai acestui din urmă aședemânt a urmat, ci încă și dintru acesta le-au făcut musade la multe și că de se va dovedi că au urmat în potriua aședemântului acestuia și iaă supărat mai mult peste ponturile ce se coprinde în pitac, să rămăe de rușine, dar totă socotința lor este, ca printr'acosta, cu vicleșug, neadeverată arătare și provleme, doar vor putea să catorosască a rămăne fabrica de a nu mai lucra.

Am cerut să vedem acest din urmă aședemânt și arăta un pitac al Măriei Sale Alexandru Vodă Ipsilant ot leat 96 Novembre 29, în care se coprinde cum că postăvariî fabricii în multe rînduri jăluindu-se Măriei sale, că nu sunt putincioși a răspunde în lucru după forma fabricii lăna ce sunt îndatorați și pătinesc forțe de catre epistatul ce este orânduit, Medelnicerul Chiriac Arbut și prin cercetarea ce li s'au făcut din porunca domniei sale de către d-nolui vel Spătar, dovedindu-se neadeverate și numai pentru un cuget de a rămănea slobod despre lucrul fabricii, care fabrică fiind-ca este nu numai pentru podoba patriei, spre folosul de obște, ci și cu pöruncă împărătescă întărită, nu se pôte de a rămăne părăsita, fără numai înfățișând înaintea Măriei sale pe postăvar; și pe vătășii lor cu Medelnicerul Chiriac Arbut epistatul, dupe cercetarea ce înșiși domnia sa a făcut n'au gasit la dênșii nici o pricină vrednică seaă vr'o dreptate, în vreme ce fără de tagăduirea lor a fost, ca nu numai aședemântul ce au fost întocmit întăiu nu-l răspund, ci încă pe jumătate i-au scădut epistatul și toate pârile lor s'au făcut vedite de față că sunt pricinuirî numai de a rămăne de tot slobodî de la lucrul fabricii; însă ca să rămăe mulțămii să lipsescă pricinile desăvârșit și ca să curgă lucrul fabricii cu sporire, le-au întocmit Măria sa acest aședemînt ce este cu totă ușurința lor prin ponturi adecă:

1) O septemăna să lucreze postăvariî la lucrul fabricii și altă septemăna să fie slobodî, cu care orînduială de a lucra o septemăna de rînd, lipsesce de a li se cere suma de ocale rînduite, ci cât va putea scôte fie care într'o septemăna.

2) În septemăna ce sunt datori de a lucra să se afle fie care de Lunî diminôța nelipsit la fabrică, până Sâmbătă sêra, în care, ziua să lucreze cu silință, fără de lenevire, iar nôptea să le fie odihna lor fără de a i supera, cum și sărbătorile de praznice mari nu se îndatoréză a lucra.

3) Lucrul lânei însă să-l facă subțire, după forma fabricii, iar nu după cum este nefolositor și netrebuincios la îmbunătățirea postavului.

4) În săptămâna ce lucrează, plată de bani nu este, că pentru acesta sunt scutiți și pentru aceea plătesc epistatul dajdia lor.

5) Când vre-unul va fi în adevăr bolnav și neputincios de a lucra, să nu fie supărat seai silit în zilele bolii lui.

În săptămâna ce sunt slobodi voind pentru folosul și oăștigul lor a lucra lână de a fabricii, să le plătescă epistatul de oca câte 60 de parale, pe câte oca va lucra.

7) Când vre-unul nu va urma a veni în săptămâna de lucru la fabrica, epistatul să-l arete la Spătărie și D-lui Vel Spătar să-l pue pe acel postăvar să plătescă taleri 5 la fabrică; sfîrșind lîngă acesta și cu poruncă strașnică atît către epistat, atît ca să se păzescă orînduiala, cît și către postăvari, ca să se urmeze întocmai după această hotărîre. Iar când nu vor fi următorii acestui cu destulă ușurință aședămînt, îndatoroză pe epistat să însciiînțeze Măriei sale prin d-lui Vel. Spătar, ca nu numai să se osînd'scă cu pedôpsa ocnei, ci și lucrul și alișverișul postavului românesc se se ia de la dînsii și să se dea la fabrica acesta.

Acest aședămînt dar cum ca este cu multă ușurință lor de față este cunoscut și citind întru auzul tuturor acest pitac, am întrebat pre numiții postăvari, la fie-care pont, de li se păzescă întocmai de către epistat, seai să urmôza împotriva la vre-una, și cei mai mulți răspunseră că nu sunt năpăstuiți cu vre-o asuprire peste acesta întocmire, ci li se păzescă întocmai, iar vre-o cățiva diseră întîi. ca unii neputînd merge ei înșii trimit pe copii lor, și nu-î primesc epistatul. La acest cuvînt că macar că în ponturi nu se coprinde a-și trimite copii la lucru în locul lor, dar disa Medolnicerul că neadeverată le este aretarea, în vreme ce nu numai când înșii au osebită minca pămîntului, adică la seceră, cósă și sapă, cules de porumb și alte d'alde aceste, din cari nu pot veni înșii părinții, ci și chiar pentru vre-o alta trebuința a casei lor nu vor să vie, primesc copii, precum la această adevărată este aretarea medolnicerului, căci de câte ori s'a întemplat a merge și unii din noi la acea fabrică, precum și alții, s'au vedut acolo că au fost mai mulți copii de cît ômeni mari și neadeverata le este lor aretarea acesta. Al doilea au mai dis, că câte odata cei ce n'au copii neputînd ei merge și trimițînd ômeni în locul lor, îi maglisesc epistatul cu plată mai multă de cît dă ei și ea de lucrează deosebit pentru alții, ce sunt pe afară și nu vin la slujbă. La care cu totul se arêta epistatul, ca nici un lucru ca acesta nu au făcut nici odinioară, mai vîrtos că pre lucrătorii pentru postăvari de afară, ce pune ômeni în loc cu plata, nu-i tocnesc ori sa-i aședă însuși Dumuélui, ci vatași postăvarilor, lăsînd acesta a o marturisi ei, unde și numiții vatași cu un cuvînt se apeară, ca nu știu nici de cum să se fi urmat una ca acesta, ci ei tocmea ômeni adiafori, iar n'au luat pe cei trimiși

de cei de aici postăvarii, precum arătă aceștia și cerând să aducă de față pro accia ce i-au tocmii ei și i-au luat epistatul puindu-l a lucra pentru alții de afară, dăseră că nu sunt aici. Care și acesta măcar că neputându-o dovedi, se cunoscă, că este numai o pricinuire neadeverată, dar am dă epistatului, că de acum înainte când nu vor putea veni înșii cei *catauto* postăvarii, la vremea secerișului, cosei, sapci, prășilei și eulesului de porumb, din pricina acestor trebuințe de hrană să primescă pe vechilii lor, ce vor prinde cu plată și vor trimite la lucru, ca să nu se isterisască de lucrarea pământului și înbelșugarea caselor lor și să nu se strămute alică a-i tocmii pentru alții de afară, ori cu același preț seaă cu mai mare, ci pentru aceea să caute alți oameni, ce nu sunt tocmii de ei, ca să lipsască și acosta pricinuire. Și cu mare încredințare dete prinsore înaintea noastră, că nu num i la vremea când vor avea mai sus arătatele trebuințe ale hranei și lucrării pământului, ci și când vor avea alte trebuințe ale casei și alișverii lor, va primi pre omeni ce vor trimite în locul lor și nici îi va supăra și cu nici un fel de maglisola, dar și ei să trimită oameni destoinici și vrednici de acest lucru, iar nu aprachtoși și fără sciință, precum obicinuesc pentru mai eftin, și cu acest mijloc se face îndreptare și acoste pricinuirii.

Al 3-lea au dă postăvarii, că nu trimit nici oameni în locul lor seaă alții pre copii, le ia epistatul câte 2 zloți pe săptămâna, pentru săptămâna ce sunt datorii a lucra la fabrică, cerând a le lua numai câte un leu, și la acesta răspunse epistatul, că nici odată nu voescă a le lua bani pe săptămână în vreme ce Dumisale îi trebuie oameni pentru lucru și de ce să-și bată capul însuși a căuta și a găsi oameni. Numai Duminicile au gasit chiar unii din ei și s'au rugat să primescă bani, ca ei n'au putut gasi oameni, ci Dumnolui să se încarce a-i găsi și a-i pune în lucru pentru ei. Și socotind că cu acosta lo face ajutor, după rugăciunea lor, au poruncit vatașilor să primescă bani câte 2 zloți de om pe săptămâna și sa prindă alți oameni la lucru.

Încă unora ce-i vedea mai săraci, făcându-i-se mila *proeriticos* le-au primit numai câte un leu pe săptămână, pagubind de la sine câte 20 parale, pentru pomană.

Care acosta și cu marturie încredință că în tocmai s'a urmat și prin rugăciune au primit, dar a se face hotărâre câte un leu de obște, nu pôte primi, că cu un leu nu se găsește oameni, precum acosta și înșii ei o mărturisiră, că nu lucrăza nimeni câte un leu, fiind lucru invederat, că nu se pôte, dicând medelnicerul, că de nu vor vrea ei să dea câte 2 zloți pe săptămână, să se ardice luarea banilor, să aducă și să tocmescă înșii oameni precum se vor putea învoi și mai bine primesce acosta lipsindu-i superarea și băntuiala de cap cu a căuta Dumnolui oameni să pue la lucru. Unde nici la acosta nu avură cuvînt vrednic că sunt năpăstuiți, în vreme ce luarea banilor s'a urmat cu bunăvoința lor și pre alocurea plătea și mai mult de cât lua și nu se cuvîne să

se îndatoreze acum Medelnicerul Chiriac a primi să dea numai câte un lei pe săptămână de obște, că cu un leu nu poate găsi, ci de nu vor vrea ei a plăti câte 2 zloți pentru săptămâna ce sunt de rând, să nu se silosească, ci înșii ei să caute să tocmosească omenii destoinici de lucru, cu ce preț vor putea găsi și să-i trimită la fabrică, fiind însă la vreme după poruncă, fără de zăbavă, ca să nu se dea zățienire lucrului, ceea ce cu mulțămire primi și Medelnicerul. Dintr'aceste pricinuri ale lor nu se cunosc împotrivire la așezământul lor de către epistatul fabricii, ce încă *musaade* mai jos din datoria lor, în vreme ce la punctul al doilea se coprinde ca în săptămâna ce sunt de rând să vie fiecare de Lunădimineață, și cei mai mulți din ei seacă vechii și copiii lor, ce i-au trimis au venit pre la vreme de prânz și de chindii. Și Medelnicerul croșându-le nu i-au dojenit, precum și o mărturisire. La al 2-lea pont se arătă, că lucrul lăunii sa-l facă subțire după forma fabricii, iar nu după cum esto nefolositor. Medelnicerul pre cei ce nu-l au lucrat întocmai nu i-au *siraldisit* cu silnicii a face asemenea, după cum se cuvenea, ci i-au trecut cu vederea precum înșii mărturisire că așa este. În punctul al 6-lea coprinându-se ca în săptămâna ce sunt slobodii vrând pentru folosul lor și câștigul lor a lucra lâna de fabrică, să le plătescă epistatul de oca câte 60 de parale pe câte oca vor lucra, Medelnicerul când s-au întâmplat dintre aceștia a române și a lucra le au platit câte doi lei și doi și un ort pe oca, precum nici ei nici vătașii lor nu o putuă acosta tăgădui.

Într'al 7-lea pont se hotărâse, când vre-unul în săptămâna de lucru nu va veni la fabrică, epistatul să-l arate la spătarie și d'olui vel spatar să poa pe acel postăvar să plătească talerii 5 la fabrică. Medelnicerul arătă că mulți din ei și mai tot-d'una nu urmau să vie și acosta n'au făcut-o să nu-i părăbescă. La care și toți cu o gură diseră, că în adevăr ni-l odată nu i-au păgubit după această hotărâre și de multe ori s-au întâmplat a nu veni. Din care fără prelungire se cunosc înverderat, că Medelnicerul Arbut nu numai că nu s-au arotat împotrivitor așezământului lor seacă cu chip rău și silnic asupra lor, ci mai vârtos cu evargesie, lăsând de o parte și urmarea poruncii și folosul său pentru odihna, repausul și mulțămirea lor; dar ei nu sunt cunoscători facerii de bine și chivernisirii, ce au avut și au de la numitul epistat. Și după aceste toate alt nimic nu mai pricinuire, ci cu un cuvânt disera ca ori să se lepede de la slujba fabricii, ori să li se facă altă nouă întocmire, adică să lucreze o săptămână la fabrică și done să fie slobodii și așa vor sluji după cum și cererea din urmă în jalba lor este acosta.

La acosta, cu toate că nici este cu orânduire și obiceiul la nici o slujbă acest fel, că toate breslele slujitoresci în totă țara obișnuiesc de slujesc așa, adică într'o săptămână de rând și alta slobodă și nu se poate face lor obiceiul nou, căci pot să coră toate breslele slujitoresci din tota țara asemenea, dar do vreme ce și epistatul arătă că nu-l dă mâna cu acest mijloc ce cer ei de două

săptămâni, neputând scóte la cap tróba, că și așa precum se află are pagubă în vreme ce nici câte 14 oca nu pot face pe an din cap în cap și mai vârtos fiind-că întocmirea a fi o săptămână la lucru și una slobodă este aședută și hotărită prin poruncă de domn în divan și cu pitac, precum arătăm mai sus rămâne a se face hotărîrea cum să se urmeze la acóstă cerere de către înălțimea ta. 1799, Septembrie 17.

Semnați *vel Vist., vel Cămăraș și vel Căminar.*

Cod. XLII, fila 51. verso — 60.

Asupra acestei anaforale Domnitorul hotăresce: «Cererea postăvarilor de a fi 2 săptămâni slobodă și una la lucrul fabricii e fără de cale și ne primita la dreptate, împotrivitoare fiind și orânduiei și obiceiului ce au toate breslele de obște; iar aședemântul acela din vremea domniei Sale Alexandru Vodă Ipsilant fiind întocmit spre îndestulă ușurința lor, la care nici un cuvint vrednic de împotrivire nu pot avea, cum și cele l-alte pricinuirii ale lor de acum, dovedindu-se prin cercetarea d-nia'or orânduieșilor boeri, desearte și neadeverate, întărim domnia mea, ca după acel aședărênt, ce în pitacul domnicii sale Alexandru Ipsilant se aróată pe larg întru toate, să fie postăvarii întocmai următorii. 1799, Septembrie 27.

Prea Înălțate Dómnne

Radu unchióș de la Podu Văleni, jud. Dâmbovița, postăvarul fabricii de aici, au jăluit Măriei tale cum că se află bătrân, scărac desevârșit și nevrednic de slujbă, făcînd cerere a fi ertat, a căruia jalbă orânduită fiind la mine, dupe luminata poruncă a Măriei tale, am cercetat, față fiind și Medelniceru Arbut, epistatul fabricii, și cu adevărat se afla în vîrsta bătrînețelor și scărac, și nici vrednic de muncă după cum Medelniceru Arbut dete în scris, și pentru a fi ertat, rămâne la mila Măriei ta'e.—1801, Maii 8.

Vel. Vist. Filipescu.

Cod. XLIII, fila 330, verso.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vod. i gospod Zem. Vlăchiscol

Poruncim Domnia mea ca numitul Radu să fie ertat de slujbă —1801. Maii 13.

Vasile și Pascale lumînărări cer a fi slobodă să vină și săpun la prăvălia lor de lumînărie nesupărați. Domnitorul rînduesce jalba acestora la Aga Radu Goleseu.

Acesta, la 20 Martie 1800, intră cu anafora la Alexandru Moruz și îi

arătă că cîncă cu două zile înainte de jalba acosta, vataful de săpunari și cu totă breasla săpunarilor au pârît pe jăluitorul Vasile, ca în breasla lor au pronomion ca nimeni altul fără de scirea lor nu este volnic a deschide sapunărie cu săpun prost sa vîndă și care e-te de a deschide să nu fie aprópe unul de altul; iar numitul jăluitor împotrivă urmînd, nu numai au deschis de vinde și săpun 'a prăvălia lui de lămînărie fără a avea și ei scire, ci mai vîrtos că este și aprópe de prăvalia unuia din săpunari, din care pricină stricându-l alișverişul, să face *ch der* vînderei acelui săpunar. Am adus pe jăluitor de l'anî înfaşisat cu breasla și respundînd Vasile jăluitorul, ca precum toţi lumînărariî vînd și săpun la prăvăliile lor de lumînărăriî, a pus și el, ca un lumînărar ce este, de vinde săpun tot la acea prăvălie, unde-și vinde lumînările, iar altă prăvalie de săpunarie n'a d schis, nici săpunariî n'au tăgaduit că adeverat vînd și lumînărariî săpun, de care și neavînd săpunariî vre-un cuvînt de îndreptare, caci și jăluitorul este lumînărar a vinde și săpun, numai fiind-că este aprópe cu vîndarea saponuluî de alt sapunar, fiind împotriva obiceiului ce are acest isnav al săpunarilor și se pricinuesce cheder alișverişului acelui sapunar, i s'au dis lui Vasile lumînărarul jăluitorul, că de vineue ce voesco să vînda și el sapun ca cei-l'alți lumînărariî să caute să fie mai depărtat de prăvălia sapunarului lăngă care este aprópe de vinde și n'a vrut să înțelógă».

La 31 Martie 1800, Alexandru Moruz' hotăresce pe anafora ca jăluitorii Vasile și Pascale să fie liberi a vinde săpun ca toţi lumînărariî, neadmitînd excepțiunea «ca este aprópe prăvalia unuia din jăluitoriî de prăvalia unuia din breasla sapunarilor.»

Cod. XLII, fila 282, verso.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, ce ni s'au dat prin P'tac a ne strînge la un loc, și după starea stupilor ce se află în anul acesta, sa chibzuim a pune un preț și neguțătorilor pămînteni, cu cât să cumpere vadra de miere de la locuitori și ei cu cât să vîndă cântarul la Capanlii, arotăm Mariei tale, că adunându-ne la un loc, unde aducînd și pe starostea de neguțători, cu câți-va neguțători din cei ce cumperă miere, cum și pe Capanlai și făcînd cercetare, ne adevărim din condica vistierii, că în anul trecut a fost vadra de miere câte lei 4 să cumpere neguțătorii pămînteni de la locuitori, și punîndu-li-se și cheltuelile cele obicinuite, și dăndu-li-se și câştig, la dece unul și să vîndă și ei cântarul de miere la Capanlăi pe talerî 9 și bani 75, acum dară în anul acesta după pliroforia ce avem, este lipsă la stupi mai multa de cât în anul trecut, unui murind, alții neroind, și am găsit cu cale ca dupa starea ce se afla în anul acesta, mai spre folosul locuitorilor, să cumpere neguțătorii pămînteni vadra de miere pe talerî 4,60, cu o jumătate de leu mai mult de cât în anul

trecut și dupe acastă cumperătoare făcându-se socotô'a negnțătorilor pămênteni pnnându-li-se și choltuelile cele obicinuite, dându-li-se și câștig la deco unul, se îndatorôză și ei a vinde la Capanlăi cântarul de miere pe taleri 12 bani 63 cu taleri 1 bani 108 mai mult la cântar de cât în anul trecut după socotôla ce s'au făcut acum, și acastă cercetare și socotôlă a noastră găsin lu-so și de către Măria ta a fi bună, se va da porunca Măriei tale către D-luî Vel. Vistier ca să facă poruncile Măriei tale catre D-lor boeri ispravnicî, de pe la județe, făcându-se sciut la toți de obște Nizamul acesta și toți negnțătorîi pămênteni ce fac alișverișul acesta să se îndatoreze ca după *Caidu'* cel mai dinainte dat să fie toți cu cărțile Măriei tale a cumpăra miere și cu vadra dréptă înfierată cu fi rui Domnesc, ce li-se va da de la starostea de neguțătorî, după obiceiî; iarșă nu cumpere cu vedre vechî din anî trecuți spre a face viclesug și pagube locuitorilor și deosebit de acosta fiind-că arătarea noguțătorilor pămênteni că mulți din Turci de pre la serhaturî, es la unele județe și dau bani pre la locuitori în silă, la alțiî cu voie și ia miere și o trec peste Dunare, fără de nici un căpătăiu și ei neavând de unde cumpăra so imputî-nôză mierea și se dă lipsă la Capanlăi împărătesc, care și pentru acosta după cum se va găsi de Maria ta cu ca'e, așa se va nrma; iară hotărârea...—1801, August 17.

Vel. Ban Brâ corênru, Vel. Log. S arlat Ghica, Vel. Vornic Goleșcu, Vel Vornic Stirbeș, Vel. Vornic Câmpinêru, Vel. Vornic Văcărescu.

Cod XLIII, fila 511.

Anaforaua în dosul jâlbii Vameșilor-Prahova:

Io Alexandru Constantin Moruz Vod. i gospod.

După anaforana D-lor Veliților boeri ce prin cercetare cu chibzuire de obște le fac, așa să se urmeze, pentru caro poruncim D-tale vel Vistier ca după coprinderea do mai jos arōtată, să faci cărțile Domnioî mele catre ispravnicî de pre la județe, iar mai vêrtos pentru *serhînlôî*, care os pre la unele județe fără do voie dată, de string mi ră de pre la locuitori și troș preste Dunăre, strașnice poruncî ale Domniei mele să faci către Zabițiî do pre la acelea județe, ca nici cum să nu fie îngaduiți unîi ca accia, cum și catro ispravnicî aso monea.—1801, August 18.

Prea Înălțate Dōmne

După luminată porunca Măriei tale, de la acastă jalbă următor fiind, s'aû căutat în condicile divanului și so găsi luminat hrisovul Măriei tale de la cea l-altă domnie cel veșni cu lētul 1793, Maiu 24, făcut pre numele rēpo atului

Banului Moruz, cu coprire, că pe acesta moșie Ploescii sa se facă bălcii odată la 24 de zile ale lunii lui Aprilie în ziua Sft. Gheorghe, care târg sa fie o săptămână de rând, la care târg să nu se amestece nici ispravnicii nici vameșii, nici alți oameni domnesci întru nimic, ci să aiba a se lua de casa numitului boer vama cea obișnuită și cele-l-a'te obiceiuri la târg acesta dupe cum se ia și la alte asemenea târguri; așisdreia se mai găsi și altă carte a Măriei tale dintru acesta a doua domnie ce o vedu cu lét 1799, Aprilie 20, făcută pre numele d-nei Băneșei Moruzoia spre învoirea hrisovului, și a altor cărți domnesci cuprinzătoare, ca vama de la acest bălcii ce se face o săptămână de rând, să o stringă și să o ia orânduitul dumnei Băni, în care aceste doué luminate sineturi cuprindându-se ca bălcii acesta să fie o săptămână de rând, și vama să o ia dumnea-ei Bănósa pe o săptămâna numai, aș putere și cumperătorii ce aș cumpărat acest bălcii de la dumnea-ei Bănósa să ia vamă, adică pre șapte zile cât este săptămâna, iar nu mai mult, și reu umblă a se întinde acei cumpărători ai bălcii și pre al doilea Marți a lua tot ei vama, caci estimp întemplându-se Sft. Gheorghe Marți, și începându-se Bălcii acesta de Marți, după cuprinderea domnescilor sineturi aș avut să fie bălcii până Lună sóra, adică șapte zile cât este săptămâna, iar al doilea Marți n'au putere a o pretendirisi acei cumpărători ai bălcii, fiind-că așa urmându-se, ei face săptămâna de opt zile, ci târgu Marți de al doilea este cu dreptate a se vămui de vameșii domnesci, însă fiind că osebit de acest bălcii se face și târg pe toată săptămâna odată adică Mercuria, de se vor fi iutins acei cumpărători ai bălcii a vămui tot ei și Marțea de al doilea, cu cuvintea târgu acei Marți ce era adunat din pricina bălcii, și nu se putea a se răspândi norodul, și a se mai aduna și Mercuri, când se face târgul cel obișnuit care se vămuesc de către vameși, iar n'au dreptate acei cumpărători ai Bălcii a pretendirisi să vămuiască ei și târgu Marți de al doilea, una, caci cu acesta fac săptămâna de opt zile, și al doilea căci Mercuri făcându-se târgul cel obișnuit, adunarea norodului la acest târg al Mercuriei, cum și alișveriișul de Marți începe a se face, și de Marți încep și vameșii a vămui pe alișveriiș ce se face, cum asemenea se obișnuiesc de se adună și se vămuesc și la toate alte târguri, și dupe dreptate găsesc cu cale sa fie luminată porunca Înălțimei tale către d-lor ispravnicii județului, să cerceteze câți bani aș prins târgul întru cea al doilea Marți, și să apuce d-lor pe acei cumpărători ai bălcii, ca să întoreă acei bani aș vămui la vameșii domnesci, iar hotărîrea...—1801, Maiu 1.

Vel. logof. Grigorie Brâncoven.

Cod. XLIII, fila 305.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i go'por.

Cu cale fiind anaforana d-lui vel. Logof. de țóra de jos, o întărim și domnia mea, și poruncim d-vóstră ispravnicilor ai județului sa faceți urmarea ce se coprinde mai jos. — 1801, Maiu 7.

Prea Înălțate Dōmne

Dupe luminată porunca Măriei tale ce mi se dă la jalba negustorilor sureccii de la Arnăutchioi ca să cercetăm de sunt numele lor între neguțători ce au strîns vite pentru a le tăia la Zalhanaleaici în țără, aret Măriei tale că cercetând, se găsiră numele lor la catastiv d-lor ispravnicilor din județul Ialomița, ce au trimis în visterie de numele neguțătorilor ce au strîns vite, și sunt la suhaturile acelui județ, toți acești Arnăutchioli cu vite 8658, și dintr'ăcōstă sumă de vite arētă d-nelor ispravnici 2990, cu numele adică de decindea și puse la suhaturī acolo, și de pliroforia ce luaī aret Măriei tale, și hotărîrea se va face de Măria ta. — 1800, August 20.

Vel. Vist. Filipescu.

Cod. XLIII, fila 104 verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vod.

Domnia ta vel Vistieru i domnia ta vel Postelnice, am veđut domnia mea anaforaua ce ne face, dumnōlū vel Vistieru, ci dupe cum am poruncit pentru suma seului și a cervișului ce se cere și de la acești sureccii pentru capan, sa urmați d-vōstră anicndoi, și aducōndu-ve tescherea de la Capaulăi cu suma numită, să li-se dea voie a-și trece vitele. — 1800, August 21.

Io Alexandru Constantin Moruz Vod. i gospod Zem. Vlachis:oi

Domnia vōstră ispravnicilor ot.-sud Prahova veți vedea aretarea pricinei ce i se face printr'acēstă anafora pentru care ve poruncim, că jăluitar il Mayer de fața fiind și Vechilul Dumneaei Banesi să dovedōsca înaintea Dumnei-vōstră cu însuși mărturia trăgerilor de mai înainte, cum s'au urmat în anii trecuți pāna acum, adică de cine s'au luat măgeritu în diastima acei septe-māni, din ziua sfintului Gheorghe înainte : de slujbași măgeri seaū de casa răposatului Banului Moruz, și să însciințați Domniei mele, ca să dăm porunca cea caviinciōsă de urmare.—1801, Iunie 10.

Prea Înălțate Dōmne

Dupe luminata prunca mării, de acōstă jalbă făcēnd cercetare pricini, s'au căutat condicile Divanului, sineturile Domnesei ce are Dumneaei Bănēsa Moruzōia pentru bălciul acesta, ca să vedem ce coprindere au, și să gasi întēiu un luminat Hrisov al Înălțimei tale din ceia laltă luminată domnie cu lōt 1793, Main 23, dat la māinile reposatului Banului Ienache Moruz, în care sa cuprindo că acest bălciū să ție o septemāna de rānd începōndu-se de la 23

de zile ale lui Aprilie, la care bălciu să nu se amestece, nici Isprăvnicel, nici Vameș, nici alți oameni Domnesci pentru nimic, ci vama cea obicinuită și celelalte obiceiuri la târgul acesta să aibă a se lua de numitul Boeriu, după cum să ia și la alte asemenea târguri, așisderea să găsi și o luminată carte a Măriei tale dintr'acesta a doua luminată Domnie cu lët. 99 April 20, dată la mâinile Dumnéei Bănesii Moruzóia, spre învoirea mai sus numitului Hrisov și altor cărți Domnesci, ca vama bălciului acestuia, după cum mai nainte s'au luat de casa răposatului Boeriu, așa și de acum înainte, am vădut apoi și luminată cartea Măriei tale dintr'acest următor lët. 1801, Ghenar 1, ce are în mână jăluitoriu acesta, în care se arătă că a cumpărat slujba măgeritului din 12 județe dincoace de Olt, prin care i se dă voie a umbla, să caute această slujbă și de la toți cei ce vor avea pește de vânzare să ia marafetul acesta, ce este hotărît și arătat în numita carte, ci fiind-că marafetul acesta este slujbă Domnescă care au cumpărat-o Zapci de la Cochi-vechi și nici în sineturile Domnesci ce are Dumnéei Bănésa pentru bălciu, acesta nu se pomenesce pentru măgerit, a lua pe séma Dumnéei, precum nici în numita carte a Măriei tale, ce are jăluitoriu Majăr în mâinile lui, iarăși nu se pomenesce, a nu lua măgerit de la bălciurile boeresci, ce le sunt hărăsite vama, și jăluitarul acesta arătă că tal. 30, 80, ce au prins măgerit la bălciul acesta s'au luat de către oamenii, ce i-au avut Dumnéei Bănésa orânduiri, cari bani ȳice că stău în zaptu D-lor Ispravnicilor județului, și pôte acei oameni, ce i-au avut Dumnéei Bănésa orânduiri, va fi făcut această urmare cu luarea măgeritului fără de scirea Dumnéei; rămâne ca hotărîrea cea desăvârșit să se facă de către Înălțimea ta. 1801, Maiu 22.

Cod. XLIII, fl. 417.

Vel. Logofăt.

Cu referință la stâne, Al. Moruzi dă următoarea hotărîre:

Anaforaua lui vel Vist. Filipescu, din 3 Iunie 1800. Au cercetat din ordinul Domnitorului Alexandru Moruz, după jalba lui George sin medelnicerul Niculescu, care s'a jăluit în contra lui Macovei, că umblă să și facă cășărie nouă, lângă cășăria sa cea veche din județul Rîmnicul-Sărat și îi ia și o stîna veche a lui, ce îi aducea caș la cășărie, dintr'a căruia pricină îi se dă zaticnire și pagubă cășăriei lui și pîritul nu se află aicea, ca să se întrebe și el, ce se împotrivesce la jalba sus numitului. Dar după ponturile, ce sunt date asupra cășăriilor, întru care să arătă, ca nici un neguțator se nu traga cu vicleșug oile de la stînilor altor neguțatori ce le au tocmit și arvonite, nici să dea preț mai mare la telemea de cît dau alți neguțatori ce au cășării prin împrejur, nu este volnic și slobod de a i lua această stîna și pe lângă acesta cercetând la vistierî, de au luat acel Macovei cartea Măriei tale de slobodeni de a face cășărie nouă și a da zapis la vistierî ca să păzescă ponturile, se veđu că nu au luat.

Aceste două pricină împotrivotore fiind la mijloc, găsesc cu cale să fie luminată porunca Măriei tale, către dnmnelor Ispravnică din sud *slam* Rîmnic, să fie poprit, și păritul de o va vrea a răspunde împotrivă ceva-și va veni aici la luminatul divan al Măriei tale spre a-și căuta iar hotărîrea cea desăvîrșit. . . .

Domnitorul Alexandru Moruz aprobă anafora.

Cod XLII, fila 377 vers.

Am mai vădut și altă dată că zarzavagiile, grădinari n'avură nart la vinderea legumelor lor. Se pôte vedea acesta în acte din Cod. XLII fila 30 verso, încă pentru anul 1799 luna August.

La pagina 94 din acest volum am adus acte relative la tirgul Ploesci. În anul 1799 Iunie 4, a urmat proces între vel Vorn. Slătînénu cu Bănésa Moruzóia, pentru Ploesciorî. (Veđi Cod. XLII, fila 35, verso și 37.)

Nu vom omite, de a pomeni aci de Anafora neguțătorilor pămîntenî din Muscel, cerënd scădere de suma untului (pentru Constantinopole). 1799, Sept. 6. Cercetéză Vel Vist. și dice că n'au dreptate, că deja li s'a mai scăđut de Vodă 2500 oca. Mai cerură 6000 oca unt strâns de Rucărenî. Ei nu vor a'l da, dicënd că e de oi și nu-și pot vinde cașcaval la Capanlâi de aceea nu le dau și acel unt.

Mai dăm două acte din sfera comerciului:

Anafora Spătarului și a judecătorului Spătăriei de la 1800, Martie 23 arétă, că Sava birnicu, din județul Săcuenî, aŭ jăluit lui Alexandru Moruz, că astă vără Ștefan Cahriman din Bucuresci, i-aŭ dat talerî 120 arvună, să-î facă 40. cîntare boia de căprițe, cu aședemênt prin zapis, ca să-î plătescă cântarul cu prețul ce va cumpêra și alți neguțătorî și făcëndu-î vâpsirea n'au urmat la soroc, a veni să o ia, cum și când a venit n'au voit a o lua. Aŭ urmat judecată. Judecata aŭ đis, să se plăte că vâpséua la locul unde se află, câte 4, talerî, 4 banî șeai-đeci cântarul, iar adus în Bucuresci câte 5 talerî, banî șeai-đeci. Cu acesta s'a mulțamit Sava, dar în urmă starostea de neguțătorî aŭ intervenit și aŭ fixat prețul vopselei numai la 3 talerî, banî șeai-đeci cântarul, orî să dea dacă nu primesce arvuna îndărăt. Sava ne avënd banî, aŭ fost aruncat la închisóre. Domnitorul la 4 Maiu 1800, ordonă să se vëndă boiaua cu prețul ce se va găsi, să se plătescă arvuna lui Cahriman cu dobênda ei.

Telal Oturacli. Vel cămărașul Ienachi, în Septembrie 1779, raportéză, că în Bucuresci sunt 5 prăvălii de telalî oturacli (Ienachi, Anton, George, Manole și un armén), carî nu sunt la nici o orânduială de nizam nici chezășie aŭ dat unde-va, nici supuși nu sunt la Telal-bașa sau la stărostie, ci de capul lor își fac alișverișul, din care pricină pot să se facă pagube și înșelăciuni la mulți, precum aŭ venit și la luminatul auđul Măriei tale o pricină de acestea, că aŭ prăpêdit nisce juvaeruri, ce le avé luate pentru vëndare unu din acești telalî

oturacii, și cu cuvânt, că le-au prăpădit, rămâne stăpânul Incurilor păgubaș ne având dată chezășie sau altă siguranție, de unde să se pótă implini paguba. Să propune deci, «că precum telaliț cei-l'alți sunt legați cu chezăși și supnși la Telal-bașa, prin luminata Carte a Măriei tale, asemenea să fie supuși și aceștia ce sunt oturacii, a da întâi chezășie și așa să-și țină prăvăliile și de acum înainte să nu fie slobod nimene fără de scirea lui Telal-bașa și fără de chezășie a metachirisi acest alișveriș, nici cu prăvălii, nici fără de prăvălii.»

La nesupunere să fie arătați la Camară, ca prin camară să li se facă zapt. «Iar când și după aceea se va întâmpla vr'o înșelăciune din neîngrijirea lui Telal-bașa, atuncea Telal-bașa sa fie răspunător la orî-ce pagubă.»

La 26 Septembrie 1799, Domnitorul aprobă această regulare.

Cod. XLII. fila 314.

Bresle

N'au timpul breslele să-și reînnoiască hrisóvele sub Alex. Moruzi, în domnia acésta.

Brésla măcelarilor reclamă contra tăierei de oi împreună cu vite mari, la zalhanalele din jurul orașelor, la 1801 Octombrie. Aga intră cu anafora la Domnitor în 5 Oct. și stăruie în favórea cererei breslei măcelarilor. Domnitorul, la 6 Oct. 1801, ordonă Visteriei, să se dea poruncă la zalhanalele din totă țera, de a nu mai tăia oi.¹

Independința breslelor este în orî-ce cas redusă. Până la atâta a ajuns lucrul, că nu se mai pot aduna la un loc breslele nici la petrecere, fără prealabila autorizare a lui Aga, ba și a Domniei.

Acésta se póte vedea din următorul act:

Prea Înălțate Dómne

După luminata poruncă a Măriei Tale, cercetând aflăm, că aceste patru ru-feturi au obiceiul ca în vremea când es calfe dintre ucenicii învățați și iscu-siți dese-vârșit la meșteșugul lor, adnându-se la un loc fac un *șul'*; ce-l și numesc *triferițic*, cu cheltuiala cutilor, care fiind-că acum sunt a scóte vr'o câte-va calfe, pentru ca să nu li sê strice obiceiul, cer voe de slobodeni de la Măria-Ta, a-și urma adetul breslei lor, adecă să se adune la un loc să facă chef cu mănări și bături dupe adetul lor. Pentru care detera prinsóre atât cei mai de ispravă dintre bresle, cât și polcovnicul Lazăr Maimarbașa, ce sê vede iscălit în jalbă, ce le este și epis'at, că nu se va întâmpla nici o netrebnicie în acésta adunare, mai dîcînd că de aceea voesc a face acest șetlic prin jalbă cu știrea Domni, ca să nu se întempe vr'o netrebnicie. Intrebându-î apoi și unde este să se strîngă, să facă acest șetlic, ne spuseră că afara din Bucuresci, la ciș-melele Ot tîrgu de afară. De care nu lipsim a arêta Măriei Ta'e.—1801. Iuniu 28.

Seamnați vel Aga Cîrăgea, ve' Vornic Constantin Știrbei

1. Cod. XLIII, fila 476.

Domnitorul Alexandru Moruz hotărăsece :

«Dumneata vel Agă, am văzut Domnia-Mea anaforaua, ce ne faci, dimpreună cu Dumnealui vel Vornic al Obștirilor și iată le dăm voie și slobozenie, ca să-și facă acest obicei, însă să fii Dumneata cu fugiri și cu totă privegherea, ca să nu se întâmple vr'o netrebnicie».—1801, Iunie 10¹.

Cod. XLIII, fila 404.

Din actele ce dăm în note se poate vedea :

- a) că armenii s'au primit în breasla zăbunarilor ;
- b) că lui Iorgangi-Bașa i se acordă scutiri, fiind că brésla e mulțămită cu el ;

1. Eată diverse documente referitoare la bresle :

Vel cămăraș Nicolachi raportază lui Alexandru Moruz, constatând că de la prima Domnie și până acum, Stoian a continuat a fi Iorgangi-bașa. «Aducând și pe iorgangi față, la întrebarea ce le-am făcut, toți dăseră, că au fost și sunt mulțumiți de dînsul, cerându-le a fi tot el Iorgangi-bașa». În asemenea calitate Domnitorul la 10 Octomvrie 1801, fiind-că Stoian Iorgangi-bașa «a slujit și slujesc nelipsit curții Gospod și suut și toți iorgangi mulțumiți de dînsul», îi acordă mila scutirii din rîndul dăjdiilor visterii, cum și scutirea dreptelor bucatelor lui de vinăriciul la via ce are.

Cod. XLIII, fila 479, verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

După pliroforia ce dă Domnia mea D-lui Vel. Cămăraș, pentru jăluitorul Stoian Iorgangi-bașa, cum că au slujit și slujește nelipsit curții Gospod. și sunt iorgangi mulțumiți de dînsul, îi facem Domnia mea această milă, ca să fie apărat de rîndul dăjdiilor, scădînd și drepte bucatele lui de vinăriciul din via sa.—1801, Octombre 10.

Prea Înălțate Dómne

După luminata poruncă făcînd cercetare m'am adevărit pentru acest Stoian jăluitor, că încă dintre cei d'întăi anî de Domnie a Înălțimei tale și până acum se află tot Iorgangi-bașa, aducînd și pe iorgangi față, la întrebarea ce le-am făcut cu toți dăseră, că a fost și sunt mulțumiți de către dînsul, cerându-l a fi tot el Iorgangi-bașa, și ca unul ce s'a aflat și se află și acum slujind curții Gospod. nelipsit, pentru cererea ce face de a fi apărat de rîndul dăjdiilor visterii și a scuti vinul de vinăriciul din vișóra ce are, fiindu-i cererea cu cuviință, rămîne la milostivirea Măriei tale, care după luminata poruncă nu lipsim a arăta Înălțimei tale.—1801, Septembre 25.

Vel. Cămăraș Nicolache

Cod. XLIII, fila 479 verso.

Marin Iorgangiul, ne rămînînd odihnit la anaforaua Domniei-sale, vornicului Radu Golescu, nazirul Agiei, s'au înfățișat înaintea Domniei mele cu brésla

c) că p^ote fi un armean Iorgangi-Başa ;

d) că croitorii n^{au} voie să deschidă prăvălii cu marfă de zăbunărie, nici se vin^{dă} de asemenea marfă, nu numai în Bucuresci, dar nici afară.

Este de mare importan^{ță} documentul din 20 februarie 1800, căci el arată domirit cum Domnia—contra vechii organiza^{ți}unii a breslelor.—sparge cetatea breslei, băgând în ea, cu poruncă, ômeni streini breslei.

Acest document ar^ătă, repetim, cum și pe ac^ăstă cale s^{au} spart încă înainte de regulamentul organic cetatea breslei și cum str^ăinii meseriași au invadat br^ăs^ăla română, până au copleșit^o și nimicit^o. Alexandru Moruz, dă vina pe zăbunari, că și-au dat un Iorgangi-başa

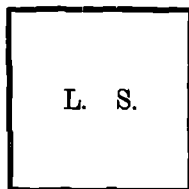
zăbunarii de aici din Bucuresci, d^{ic}ând că este venit aici de 8 anⁱ și aicea s^{au} și însurat și sciind meșteșugul iorgangerii au și lucrat acest meșteșug, la însu-și isnaful iorgangiilor pământeni, cal^{fă} de este până acum 5 lunⁱ, când au deschis prăvălie. Așisderea s^{au} ar^ătat cu asemenea jalbă în divan, de fa^{ță} și Sarchez, Ioasap armeni, d^{ic}ând că ei fiind pământeni de aicea și învă^țând acest meșteșug, au slujit asemenea și ei cu lucrul breslei pământenilor și acum nu-i îngăduesc^e nici pe d^ânșii a deschide prăvălii, din pricină că sunt armeni, după ce pe al^{ți}i din armeni i-au primit iorgangii în br^ăs^ăla lor, av^ând încă și Iorgangi-başa armean. Am cerut Domnia mea mai întâi cartea domn^ăscă, ce au zăbunari de orânduiala acestui isna^f și să v^ăd coprin^dându-se ca să fie opri^{ți} str^ăinii și armenii a nu lucra meșteșugul acesta al iorgangiilor, adecă al lucrurilor ce se fac umplute cu bumbac și cu 'ână; pentru care s^{au} întreb^{at} zăbunari de au pă^đit aceste ponturi ale căr^{ti}i Domn^ăscⁱ, spre a nu primi între d^ânșii să lucreze meșteșugul lor sau nu? Și nu tăgăduiră pentru Iorgangi-başa, că au avut armean fără de numai pricinuire, că era altul staroste, iar iorgangi-başa avea a face numai cu lucrul cur^{ți}i Domn^ăscⁱ. Așisderea nu tăgăduiră nici pentru acești trei jăluitori, ce au slujit întâi breslei lor cu lucrul, fără de numai pricinuesc că au lucrat cu plată pe ^{đi}.

Deci fiind-că înșii zăbunari aceștia n^{au} urmat, nici au pă^đit orânduiala, ce se cuprinde în Domn^ăscul sinet, ce-l au la mâinele lor, ce singuri au strămutat acea orânduială, mărturisind cu graiul lor, c^{au} avut între d^ânșii Iorgangi-başa armean, cum și pentru acest Marin, c^{au} lucrat la însuși ei meșteșugul acesta cum și cei-l'al^{ți} doi; și lângă ac^ăsta fiind-că acum politia Bucurescilor s^a înmul^țit, din ceea ce a fost mai înainte și a prisosit și trebuin^{ța} de lucru zăbunării, cu cale este dar, ca o politie mare ca ac^ăsta, spre a putea proftaci fies-carele de a-și face trebuin^{ța} de lucru, ce au, spre a se înmul^ți și lucrătorii, ce au sciin^{ța} meșteșugului acestuia, căci cu a lor înmul^țire se pricinuesc iefin^ătatea obștiei și lângă ac^ăsta și înlesnire de hrană acestora, carⁱ cu dr^ăp^ătă muncă și ostene^{la} lor voesc a se hrăni aici în pământul ț^{ăr}i Domniei mele și fiind-că acest Marin și de au fost str^ăein, dar acum este pământean și dajnic aflându-se căsătorit aicea, pe carele singur ei l^{au} amestecat în meșteșugul lor primindu-l de au lucrat cu plată pe ^{đi}, acum dar făr^{de} cuv^{ânt} îl depăr^teză. Asemenea și pe acești doi mai sus numi^{ți} armeni, ca nisce pământeni ce sunt, de aicea dar nu str^ăini, când însu-și zăbunari au primit de au avut

armean. Zăbunarii răspund, că ei au avut deosebit starostele lor, dar că armeanul a purtat titlu de Iorgangi-başa, pentru-că Curtea i-au dat preferinţă şi l-au întrebuinţat la lucrul Curţii, unde era obiceiul, ca numai cei d'întâi ai breslei să lucreze. Adevărul este că şi zăbunarii

şi Iorgangi-başa armean, urmăză ca şi aceştia să fie primiţi şi slobozi a lucra meşteşugul lor. Atâta numai poruncim, ca şi unul şi alţii să fie supuşi starostei lor şi să păzescă narturile breslei şi ale cutiei lor, cum şi avaeturile, ce sunt oriînduite, a da la deschidere de prăvălii şi cu acest mijloc, adică cu supunere la staroste a breslei, să fie slobozi a-şi deschide prăvălii şi a lucra meşteşugul acesta nepoprii. 1800, Februarie 20.

Cod XLII, fila 215, verso.

Anaforoa în dosul jălbii lui Lazăr polcovnicul epistatului dulgherilor, cu unul Mitică dulgherul, pentru că l-au necinstit cu ocări şi înjurături.

Io Alexandru Costantin Moruz Vvd. i gospod

Poruncim Domnia mea D-tale vel. Cămaraş un numai baniş ce iaş înat pâritu Mitea să'i întorcă înapoi, ei să se şi trimită surghiun la mănăstirea Zna-govul, cu deosebita porunca Domniei mele de voruicie ce s'au dat. — 1800, Noembrie 24.

Anaforoa lui Radu Goleşu şi Ion Creţeanu din 27 Ianuarie 1800.

«După luminata porunca Înălţimei tale de la această breslă a zăbunariilor de aici din Bucuresci, am adus faţă şi pe pâritul Marin Străinul, cel arătat din jalbă cum şi pe un Asar Holteiu Armănu, ce asemenea au deschis prăvălie de zăbunărie, ca numitul Marin. Şi vrând a intra în cercetare pentru arătările ce fac, că fără de scirea Starostei şi a breslei lor, nu are voie nimeni altul a lucra meşteşugul lor, am cerut de la breslă sineturile gospod, ce dică că au şi îmi aretară o luminată carte a Măriei tale încă din cea-laltă fericită domnie, scrisă cu leat 1793, Iunie 6 şi după cuprinderea ponturilor, ce am vădut că se arată în acest privilegiu, totă dreptatea au jăluitorii de a nu îngădui pe altul, fără scirea lor, a deschide prăvălie şi a lucra acest meşteşug şi rău au urmat pârii de au deschis prăvălii şi lucrăză fără scirea acestui isnaf, făcând de capul lor; pentru că dică în privilegiu chiar așa, că la meşteşugul zăbunăriei, care este, orî câte se umple cu bumbac şi cu lână, atât alt rufet să nu se amestece a lucra, cât nici Armănu, nici Giurgiuven, nici croitor, nimeni să nu se cutez, a se amesteca şi a lucra meşteşugul zăbunăriilor, fără numai ei să lucreze şi să vinză marfă de zăbunărie şi aicea în Bucuresci şi prin târgurile de pre afară şi pentru câţi din alt-rufet va avea această marfă

sunt în cât-va culpabil, căci au primit în lucru armeni și străini. Domnitorul profită de asemenea greșelă, ca să dea intrare în brésla pământénă la industriași străini.

O specie de brésă nouă se înființază în 1800, Mai, aceea a *Iaurgiilor*. Acreștia cer, să fie organizați ca brésă, dar, după anafora a lui Vel Vornic al obștirilor, lucrul se mărginesce în aceea, că li se recunoște un vetaf, la 24 Mai 1800, ca la alte bresle, însărcinat cu stringerea banilor ce are a da brésa. Tot-odată se învoesce și nartul de vëndare al iaurgiilor, de către Epitropie, nart ce deja se dase iaurgiilor sub Hangeri. (Cod. XLIII, fila 529.)

Cum că brésa nu mai e în puterea vechei ei organizațiuni, și că prin amestecul marelui cămăraș în afacerile de judecată a bréslei, *loja* a pierdut autonomia ei, acesta se atestă și din alte acte, din codi-

gata, să aibă numiții zăbunari volnicie, ca orî să le pue soroc, ca să și le vîndă, sau să i le cumpere cu bani și cel ce va deschide prăvălii după alegerea starostei și a rufetului, să dea talerî 5 la cutia lor, să fie și pentru ajutorul celor scăpetați și pentru cei ce vor muri, din sêracii ce vor fi din brésa lor; poruncindu-se și la vel Agă i vel căpitan de dorobanți, ca pre cei ce-î va arêta rufetul zăbunarilor, că urmăză în potrivea meșteșugului lor, nici într'un chip să nu-î îngăduiască, ca să li se pôtă pădi privilegiul acesta (anexat la anafora). După care și la auđul Domniei tale este nesuferită, rea urmarea și împotrivirea numiților pârîți și cu drept cuvênt, fac jăluitorii plângerea acesta, de a nu-î îngădui mai vêrtos fiind și străini și unul Armén și sunt cu meșteșugul croitoriei. Cu tôte acestea am întrebat și pre pârîții: câtă vreme este de când au deschis ei prăvăliile și de-au întrebat brésa zăbunarilor, când au deschis și de au dat obiceiuitul avae al cutiei lor, ce se arêta, și răspunseră, că este vre o treî lunî și au đis numai unuia dintre dênșii, că va să deschidă prăvălie, iar avaeul cutiei nu l'au dat, fiind că Anton starostea ce a fost al breslei au murit și au socotit că cutie nu este. La a căroră pricinî a răspuns și brésa đicênd, că pe nimeni n'au întrebat și starostea de au murit, dar ei vechil au avut pre feciorul starostei, la care au fost și sineturile și cutia breslei și strigênd că nici o dată nu-î pôte primi pe pârîții, că nu numai că sunt străini și unul armén, ci și că bine-cunoscători nu sunt la acest meșteșug, fiind de felul lor croitori. Drept aceea, după cuprinderea luminatei cărți, ce să vêdură că au, tótă dreptatea au jăluitorii, ca pentru câtă marfă de zăbunarie au gata pârîții, să le dea un soroc, ca să și-o vëndă, sau jăluitorii să o cumpere cu bani după prețul ce va face, precum să cuprindă în ponturi. Și de acum înainte să fie pârîții popriți de la acest meșteșug al zăbunăriei cu a nu mai lucra, care au și primit jaluitorii, ca să fie coitorosiți de dênșii, cu a lipsi pârîții din brésa lor, să le numere banii pentru câtă marfă vor avea gata.—1800, Ghenare 27.

cele domniei, de sub Alexandru Moruzi. Așa spre exemplu, putem cita procesul intentat de Lazăr *epistatul* dulgherilor, contra lui Mitea breslaș dulgher, proces care nu se judecă de *lege*, ci de Gherase vel. cămăraș, în 1800 Noembre 23, supunând acesta apoi anafora Domnitorului, pe care anafora, Vodă, în 24 Noembrie 1800, ordonă surghiunirea meșterului la mănăstirea Snagov. (*Cod. XLIII, fila 208.*)

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale ce mi se dă la această jalbă următor fiind, am înfățișat pe amândouă părțile înaintea mea și făcând cercetare atât lor, cât și Ogeșclăilor, ce s'au întemplat față la gâlcă a lor, și m'am plioforisit că atunci când s'au luat și pârîtul cu alți dulgheri a se trimite la Nicopole, strângându-i la ogécul Tufecci-bașa, acolo s'au gâlcevit amândoi, a dis pârîtul lui Lazăr polcovnicul, și cuvinte próste și după pornirea lor séra de la Văcăresci au și fugit, s'au întrebat, dacă au făcut-o acesta, și răspuns, că având pricina la Nicopole și sfială de a merge, ca să nu pătiméscă vre un réii de aceea asupra necazului au greșit de i-au dis, căci îl luase pe el și au fugit care greșală cunoscându-se, singur a cerut ertăciune, l-am întrebat și pentru cuvînt de cerșit, și tăgădui că cerșit nu i-au dis, iar că au scris cărți la Vidin i-au dis, în potrivă Lazăr dișe, că avînd o rudenie la Diiu și murind fără de clironomie, a rămas o casă, apoi mai în urmă întemplantu-se să mîrgă Gligorie cojocarul cu marfă de aici pentru vîndare, i-au arêtat pricină acei clironomi și că au scris și argintarului și l-au făcut vechil pe Gligorie, rugându-l ca să stea pentru dreptul său să i-l scótă, la care aduse și pe Gligorie însuși față și asemenea de te mărturie, mai făcu jăluitorul arêtare, că la pornirea lor au dat și taleri 20 pentru Enucluiul lui, și celor-l'alți dulgheri, nu tăgădui pârîtul, că nu i-au luat fără de numai dișe că taleri 10 i-au și împărțit la cei-l'alți dulgheri, decî cât pentru acești bani găsesc cu cale, să-i întorcă înapoi și că au necinstit pe jăluitor, pentru osânda ce i se va cuveni, rămîne la luminată hotărîre a Măriei tale.—1800, Noembre 23.

Cond. XLIII, fila 208.

Vel. Cămăraș Ienache.

O mesură luată de Alexandru Moruzi în 1801, este aceea prin care invoesce, în anumit hrisov, deschiderea de cășării orî unde ¹.

1. George Nicolescu s'a jăluit lui Vodă, că are cășarie cu suhaturile ei în muntele Niclele (?) «la care luară cașcaval de la Capanlăi și acum unii din locuitori, din pricină și răutate, caută să-i strice cășăria și suhaturile cu pricină, ca să are. Vodă orîndnesce jalba în cercetarea Vel. Vistierului Filipescu. Acesta presintă anafora, în 3 Aprilie 1801, și constată că Gheorghe ține cășăria și suhaturile încă din 1781 «luînd pe fieș-ce an cărți Domnesci de slobođenia lucrărei cașcavalului». Mai amintesce Vel Vistierul, că în ponturile date asupra cășăriilor este și acest pont: » că orî și care din neguțători, la ce loc va vrea a-și face cășăria, prin cărți Domnesci ce li se vor da, să le facă cu slobođenie». Vodă ordonă, a nu se permite locuitorilor să strice o cășărie, care există de la 1781, mai ales, că ce arături pot face în munte.

Cod. XLIII, fila 259 verso.

Cu referință la comerț și monedă, avem două documente curioase, unul relativ la pescărie și altul despre un calpusan.

Vêtaful de pescări Mihalache a fost învinovățit, că a luat cu abus parale de la aducătorii de raci, pentru vîndare în oraș și că a bătut pe pescări. Domnitorul la 15 Ianuarie 1800, ȳice, că fiind-că nimeni nu e oprit a veni cu raci și a'î vinde la obște, poruncim că acolo, unde s'a bătut jăluitorii, în același loc să se bată și vêtăful cu 100 toiage la tălpă și aceea ce li s'a luat mai mult, peste 20 parale, ce sunt orănduite, ale grosului, căt și trépădul, să le în-tôrca vêtăful îndoite jăluitorului.

Cod. XLII, fila 148.

Procesul unui calpusan.

S'a găsit asupra postelnicelului Teocharie 200 taleri falși. Era un grec din Castoria, venit în țără de 15 an. La 1795 s'a căsătorit cu o fată de negustoraș și se hrănia cu negoțul de bogaserie. Morgînd cu marfă în Turcia, s'a întîlnit cu un calpusan în Constantinopole, și 'i-a dat 100 de taleri falși, plătindu-î cu 50 taleri bun. Judecata a constatat, că banii falși nu sunt lucrați de țiganii din țără, ce a u meșteșugul zlătăriei, adecă al argintăriei. Acusatul este desvinovățit, că ar fi făcut el banii falși, dar pentru introducerea lor în țără a u fost pedepsit cu închisore de temniță. La 3 Octombrie 1799, Vel cămărașul și judecătorii propun Domnitorului Alexandru Moruz, să fie ertat de la închisore. Domnitorul însă, la 7 Octombrie 1799, dă rezoluțiunea următoare: «Find-că numitul Teocharie a primit prin sciință, fără de șială, a metachirisi banii calpi, și a face acest fel de alișveris, nu găsim a fi îndestul osânda lui, pentru vina acêsta, numai închisorea, ci poruncim Dumitale epistatule al moșiei, să'î ei cartea ce va fi avînd de postelnicel, să o aducă la Domnia mea și de va fi în rîndul postelniceilor, la archondologie să se ștêrgă numele lui, ca să rămână în rîndul dajnicilor, pentru care se orînduesce sluga Domniei mele . . . zapci u armășesc, să'l ducă la Ialomita, unde îi este casa și șederea, unde acolo poruncim ispravnicilor județului, să'l puneți la dajdie după starea și puterea lui și cu chezaș sigur sciut, a căruia chezașie să se trêcă și în condica armășiei. Contra semnat Vel. Logofăt.

Cod. XLII, fila 70, verso.

Eacă un act din care se vede, că în interesul siguranței publice să împedică deschiderea unei simigierii.

Mahalagiî vecin cu hanul lui Șerban-Vodă, cer să se împiedece facerea unei simigierii de Păun Ișlicarul.

Radu Golescu la 13 Octombrie 1799, raportoză Domnitorului, că Păun Ișlicarul, nu voesce să renunțe, de a face simigerie și că a u reclamat și marele

ban Dumitrache Ghica, având și dumnélui la acel loc două bolte și se teme de primejdia focului.

Domnitorul, la 15 Octombrie, pune rezoluțiunea pe această anafora a lui vel Aga: «Simigeria acesta este cu adevărat pricinuitoare de primejdii și de multă supărare, la atâtea prăvălii vecine. Și fiind-că Păun Ișlicarul, după atâtea îndemnare și sfătuire ce i s'au dat, nici cum nu s'a înduplecat de sine la o învoire cu vecinii săi, poruncim dar cu hotărîre D-tale vechile al hagioi, să fie oprit, numitul Păun, a nu mai face într'acea prăvălie negoț de simigerie.— 1799 Octombrie 15.»

Cod. XLII, Fila 76 verso.

Tîrguri mari nu se înființază de cît puține sub Al. Moruzzi în domnia acesta a sa. Așia, el permite tîrg de Vineri, pe moșia Stefanescii al lui biv Serdar Scarlat Grădiștenu, în 16 August 1801.

Cod XLII, fila 285.

În 1801, Mai 1, Alex. Moruzzi, reînoesce, în favoarea familiei sale, monopolul tîrgului și bălciului de la Ploesci.

Cod. XLIII, fila 305.

La 20 Septembrie 1801, reînoesce hrisovul de voie de bălciu, în tîrg, pe moșia Bucovul, învoit încă din prima domnie și se dau porunci ispravnicilor de județ în consecință.

Cod. XLIII, fila 579 verso.

Menzilurile continuă a fi monopol al Statului și a fi de puțină utilitate comerțului.¹

1. Iată unicele acte ce aflăm despre menzile în codicile 42 și 43.

Prez Înălțate Dómnne

Răducan Postelnicelul, ce este orînduit Epistat asupra poștelor de pre drumul Căinenilor, a făcut arătare la casa menzilului, pentru un Mincul Topoloven din jud. Argeș, că găsind doi surugii cu cai de poște, pascînd pe marginea unor livezi, i-au legat pe surugii și i-au dus acasă la dînsul, și atît de rău i-au bătut, în cît nu se scie, de vor scăpa cu viață, și așa vîdînd și cei-l alți surugii au fugit de pe la poște, năpăstuind caii, după cum dintru această alăturată înscințare a numitului, mai pre larg te vezi pliroforisi Înălțimea ta. Deci pentru îndrăsnéla ce au luat numitul Topoloven, cu a face acest fel de lucruri, cu totul împotriva voinții și poruncilor Înălțimii tale, și spre înfrînarea altora asemenea, de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta, să se orînduiască de aicea omul Mării tale, ca să mîergă la fața locului și să cerceteze cu de-amăruntul curgerea pricinei, și găsindu-se vinovați surugii, se vor mai pedepsi de isnovă, iar de nu, să se aducă acel Mincu Topoloven aicea, spre a i se face

Tot cu referință la poște sunt și actele ce dăm aci jos ¹.

căduta pedôpsă, căci într'alt chip pôte și alții asemenea ca și el să ia-e în-drăsnelă, și să facă acest fel de rele urmări, și așa să deie zătignire și cheder trebilor Domnesci, iar hotărîrea....—1801, Maiu 12 ¹.

Vel. Vist.

Cod. XLIII, fila 316.

1. Documente relative la poște.

Io Alecs. Const. Moruzzi Voevod i gospod. Zem Vlahisoi.

După arătarea ce ne face d-luî vel Vist. printr'acastă Anafora, de netreb-nica urmare a numituluî Topolovén, orînduim de la hătmănie pe . . . carole să mîrgă la sud Argeș, și prin scirea d-lor ispravnicilor județuluî, să facă cercetare cu scumpătate la fața loculuî, de față și cu Topolovenu, și cu Vătășel, și cu surugiî de la acea poștă, ce arêtă că sunt bătuți, și găsindu-se numitul Topolovén în vină, cu cercetarea din fața loculuî, să-l aducă la Domnia mea, iar îndreptându-se să aducă Domniî mele însciințare, ca fiind surugiî mincinoși săi vinovați să-și ia-e pedôpsă.—1801, Maiu 12.

Cod. XLIII, fila 315 verso.

Io Alexandru

Dumnea-vôstră Ispravnicilor ot sud. Ialomița, urmând precum să cuprînde mai jos, să îndatoriți pre vameși a urma, întru toate ponturilor și cataloguluî, neîngăduindu-î a face cele împotrivă.—1800, Iulie 12.

Prea Înălțate Dömnu

După luminată porunca Măriei tale, am adus înaintea noastră pe amîndouă părțile, însă din par'ea casii menzilurilor aî venit Șetraru Ioan, iar din partea jăluitorilor, Constantin Vel Vameș, al carvasaraliî, și din ponturile vămii vedum la cap. 22, scriind că orî-cine va cumpăra vite de neguțătorie, sau va face matrapaslăc, orî boeriî mare, sau al doilea, verî neguțător, sau orî cine, să plă-tescă erbărit de vită mare banî 24 și de vită mică banî opt, iară de a nu plăti caii, ce se cumperă de gêmbași pentru menzilhanea, erbărit nu să coprînde, precum și la ponturile de orînduiala menzilhaneliî; la în'rebarea ce făcurăm, Șătraru Ioan dice, că nu să coprînde nimic, iar vameșiî dic, că în vremea rēpo-satuluî domn Hangeri s'aî arêtat cu asemenea împotrivire. și prin poruncă Domnăscă s'aî îndatoiat a plăti, și de atunci nu s'aî mai împotrivit, ci au plătit fără numai de la Ghica încôce aî început a pricinui, și pe lângă caii de la menzilhanea, cumpără cai și pentru alți, de î vînd și să face catahrisis și scădere husmetuluî domnesc, împotrivă dice șătraru, că adevărat atunci, la rēposatu Domn s'aî îndatorat, de aî plătit erbărit, dară iarăș rēposatul Domn era să dea poruncă a fi nesupărați, î-am cerut acest fel de poruncă, să-mî arête, și dise că înu are, fără de numai ceru apărare, cu cuvînt că caii de menzilhanea n'ar fi cu cale să plătescă erbărit, l'am întreat iarăș pe Șătraru, să ne arête ce fel de orînduială și aședemînt aî cu geambași, și dise că caii

Vama reclamă dreptul pentru caii cumpărați de menzilhanea și pentru erbărit.

Cu referință la vamă, posedem următoarele acte din 1800 :

Prea Înălțate Dómne,

După luminată porunca Măriei tale, teorisiind jalba acésta, și vădënd din condica Divanului copriinderea ponturilor în fieș-care madea, arët Măriei tale mai jos anume, pentru Brașovenii sudiți, fiind-că pentru sudiți este tarifă într'adius, care are a se vămui marfa lor de brașovenie câte sunt numite în tarifă, dupe cupriinderea tarifei, iar pentru câte nu sunt în tarifă numite, aũ a plăti la sută treĩ, din care tal. 1 de povară aũ a plăti la Câmpina și aici viind să i se socotéscă marfa după tarifă, și țiindu-i-se în sémă acei câte tal. 1 de povară ce aũ dat la Câmpina, să plătéscă și cusurul, ce i-se va mai face, așĩderea și pentru vama rachiului, scrie pontul al 50-lea, pentru rachiul ce fac locnitoriĩ pe la casele lor, i pe la vii, din liveđĩ de pomi, i din tescovina, i din drojdiĩ de vin, vameșii să aibă voie a imbla prin sate și pe la casele locnitorilor a-ĩ supéra de vamă, iar vĩndëndu-l la negustoriĩ, să plătéscă negustoriĩ vamă, acolo de nude-l ridică, și luând teșcherea de vamă la orĩ-ce târg il va duce, în cupriusul verĩ-cărnia vameș va face vĩndare, de vamă să nu se supere, afară numai de rachiul ce se va aduce pentru politia Bucurescilor, la acela să nu se amestéce vameșul de afară, ci să se vămuiască de vameșul Bucurescilor, iar când nnul va avea rachiul sœĩ plătit la vameșul, de unde l'aũ ridicat și'l va aduce în Bucuresci, vameșii de Bucuresci să nu'l supere de altă vamă, ci luând răvaș sășĩ caute vama, de la acel vameș ce

ce cumpérá pentru poște, câti sunt primiți la poștie, să plătesce giambașilor câte 60 parale de cal, și câte doi lei pentru ostenála lor, afară din ce-ĩ va fi încárcând la prețul cumpérárii, decĩ fiind-că după ponturile slujbiĩ și după urmarea ce aũ făcut până acum, dreptate aũ erbariĩ la cererea ce fac, și gásim cu cale, ca gémbașii să plătéscă erbărit pe toți caii ce cumpérá, orĩ pentru poște, saũ pentru orĩ-cine, avëndu-și folosul lor de la poște, atât cu plata ce iaũ, cât și cu alte încárcări ce fac la preț, de se cáscigă la fie-care cal câte cincĩ, șase lei și nu este lucru mare a da opt parale de cal erbărit, iar hotărârea....—1801, Iunie 11.

Vel. Hatman Caragea, Vel log. Scarlat Ghica

Io Alscs. Constantin Moruz Vv.

Cu cale fiind anaforana D-luĩ vel hatman și D-luĩ vel log. de țéra de sus, o întárim și Domnia mea, și poruncim, ca gémbașii să plătéscă erbărit de la toți caii ce cumpérá, după cum mai sus să copriinde, de la care și poruncim Dumitale vel Agă, să faci tacsil banilor erbărituluĩ.—1801, Iunie 25.

Cond. XLIII, fil. 371.

aŭ dat răvaș, iar când vre-un locuitor va avea rachiŭ mult, și va vrea însuși să facă acest alișveriș, ca să-l ducă la târgurile de prin județe de la vale să-l vîndă, ascmenea să urmeze ca să deie sémă la vameș de unde-l ridică și luând teșcherea la orî-ce târg va merge și va vinde, de vamă să nu se supere, și cu acest mijloc să nu îndrăznescă vameșii a face supărare și la vre-un locuitor ce nu va avea casa lui lângă sat sau lângă ogradă, și-și va ridica rachiul său, ca să-l ducă la casa lui, ci atât acesta, cât și toți locuitorii de obște să fie nesupărați de vamă prin sate și pe la casele lor, și vameșii să-și caute vama de la cel ce-l ridică și pogoră la vale, iar când și locuitorii îl vor duce în târg și bălciurile de pre aproape, pre ceea ce va face vîndare, să ia vamă după catalog. Dare pentru vama pescelui în ponturi nu se găsește scriind nimic, fără numai în Catalog la slova pocoiŭ, am găsit aceste trei capete de mai jos numite, pescele próspeț, care vine din țara turcescă, dă la vamă pesce oca patru și 120 de bani, pescele sărat, care vine din țara turcescă, de carul pesce oca 3 și 240 de bani, pescele próspeț, care vine din heleșteele său de la gârle, din zece bani un ban, iar pescele din heleșteu său Dâmbovița, ce se aduce în târg cu spinarea, nu are nici vamă, nici măjărit, urmându-se după pontul al 54-lea. Deci după cuprinderea ponturilor de mai sus și a Catalogului, dreptate aŭ jăluitoii la cererea ce fac și să fie luminată porunca Măriei tale către dumnélor Ispravnicii, ca atât vameșilor de la Cămpina, cât și celor de la Ialomița, să dea nizamul cel cuviincios, și să-î îndatorască, a urma întocmai întru toate după cuprinderea ponturilor și a catalogului, iar să nu facă urmări și luări de vamă împotrivă, împlinindu-se de la dênșii jăluitoilor acestora și aceea ce va fi luat rău, și așa să facă dumnélor îndreptarea cuviincioasă, iar fiind pricină într'alt chip să însciinteze Măriei tale.—1800, Iulie 12.

Vel Log. Grigorie Brancovean.

Cend. XLIII, fl. 39.

Anaforaua ce s'aŭ făcut în dosul jălbiŭ lui Radu Brutar ot. Cotești pentru Vameșii Focșanilor, că îi ia vamă pentru făina, ce o cumpără din Té-gul Focșanilor.

Io Alexandru Const. Moruz Vvd. i gpod.

Poruncim Domnia mea D-vóstră Ispravnicilor județului, să faceți urmare întocmai și întru toate precum se coprinde mai jos.—1800, Iulie 23.

Vel. Logof.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale cercetând jalha aceasta, am citit și în Condica Divanului coprinderea pontului și a Catalogului Domnesc, și la ponturi este pont osebit al 32, numai pentru Vama Focșanilor, în ce chip să urmeze, după care s'aŭ și dat luminată porunca Măriei tale prin întărire la

Anaforaua Dumnélor Veliţilor Boerî, ca brutariî, ce scot pâine în oraşul Focşanilor, să fie nesupăraţi de vamă pentru făina, ce o scot pâine de hrană locuitorilor, după care are să se urmeze, iară în catalog scrie la slova Glagol, grâul, ce se vinde, să plătescă cumpărătorii din deco banî unul, iar când va cumpăra boer saî monăstirea pentru trebuinţa casei sale, să plătescă vîndătorul precum îmi arătă jăluitarul, că grâul ce-l face făină şi scot pâine, 'l cumpără, chiar din târgu Focşanilor, şi vameşii îşi iaî vama deplin, cum şi pe la sate când se face vîndare de grâu, iarăşi vameşii aî scăunaşii lor de iaî dréptă vamă după catalog, iar pentru vama de cuptor, ce scóte pâine în sat, nici în Catalog, nici în ponturi nimic nu pomeuesce, din care se cunósce, că după ce se plătesce vama pentru grâu, nu este cu cuviinţă a se lua vamă şi de la făina, ce se face pâine şi se vinde în sat, şi urmarea vameşilor este împotriva dreptăţii mai vîrtos la lucru ce este de hrană locuitorilor, care vămuintu-se şi pe grâu şi pe făină se pricinuesce scumpătate; drept aceea, să fie luminată porunca Măriei tale către D-lor Boerîi Ispravnicî, să cerceteze şi de va fi precum jăluesce, să nu îngăduiască pe vameşi a-î face urmări împotrivă, împlinind de la dînşii, şi ceia ce aî luat reu de la jăluitarî ca ruptóre, câte tal. 40 pe an de cuptor, cu cuvîntul pentru vama făinei, dându-le nizam ca să urmeze catalogul şi pontul, adevă când cumpără jăluitaru, să-şi ia vama cum şi cât îi scrie catalogul, iar de este vre-o bănuială, că se tăiunesce cumpărătoarea grăului să dovedească adevărul şi să îndrepteze, saî fiind pricina într'alt chip să însciinţaţi drept.—1800, Iulie 23.

Cond. XLIII fila 67.

Cap. X.

Edilitate

Se iaş sub Alexandru Moruzi în a 2-a Domnie destule măsuri relative la edilitate.

Alexandru Moruzi a făcut chioşc la Herestreu, cu cişmea şi prin hrisov a asigurat grija chioşcului, a grădinei, a cişmelei «*cu îndes-tulă apă pentru norodul ce pururea merge acolo*». Dumitrache Ghica Ban şi Radu Golescu, cer lui Vodă, în 1800, August 24, să se acorde 4 liude «să-î mute cu şederea la cişmea, unde să-şi facă şi case... ómenî cu care, ca să întreţină totul : gard, cişmea, până să răsădescă...»

La 1 Septembrie 1800, Alexandru Moruzi acordă acei 4 liude pentru locul de promenadă de la Herestreu «4 ómenî beccîi şi grădinariî». (Cod. XLIII, fila 124.)

Pentru apa din București încă are grijă Moruzi, întreținând Suiulgi și pre Metge Bașa, plătindu-l cu lăfă și scutiri.

Vezi cod. 43, fila 145, 148 v, și 149.—1800, Septembre.

Tot cu referință la cișmelele făcute de el la obor, în 1-ia Domnie, dă în a 2-a un act nou.

Pentru repararea pavelor și curățirea podurilor s'a pus stăruință deosebită. Mai ales era nevoie, de a se curăți șanțurile din mijlocul stradelor, de sub podine¹.

În 12 Aprilie 1801, asupra anaforalei lui Vel. Aga Caragia, Vodă Moruzi ordonă ca să fie obligați proprietarii de locuri virane să și le îngrădescă ca să nu mai se depună gunoie pe ele.

Cod. XLIII, fila 269.

La lucrarea de curățire a stradelor se aplicau adese indiviții aflători în arestul Agiei, a Spătăriei și chiar și din ai temniței aflătoare sub marele armaș².

Requizițiunile de care continuă în interesele de curățenie a Bucureștilor³.

1. Pitac la Vel Vornic al politiei să dea 10 care și să ițe «15 lanțuri de liude 30 cu zapci lor» de la Vel Armaș să destupe șanțurile de sub paveli (poduri) până nu încep ploile și să se facă lucrul repede de a nu se zăticni trecerea obștiei».

2. Acestă ordine e dată pe anafora lui Vel Vornic al obștirilor, Știrbei, din 5 Septembre, 1801. Acesta arată, că de la Epitropi s'a rînduit pentru această treabă un al 2-lea Epitrop împreună cu căpitanii și cu podarii «ca să începă mai întâiu de la Sf. Ión a destupa șanțul», dar cere spre mai grabnică lucrare arestanți, având aceia a primi *ermilicul* de la Epitropie, ca și podarii de câte 12 bani de liude. Carele de la mahala, vor primi câte 3 lei, ca să care pămîntul, ce se va scôte din șanțuri, pe malul Dâmboviței.

Cod. XLIII, fila 538 verso.

3. Vornicul obștirilor C. Știrbei, în 12 Septembrie, 1801, cere Domnitorului prin anafora să ordone Vornicului politiei de a-i da 50 care de la mahala de beilic, ca să ridice noroiul scos de prin șanțul pavelor, să-l scotă afară din București, ca nu cum-va începînd ploile să-l ducă iarăși prin șanțuri; mai cere să fie învoiți, ca toate carele, cari vor eși góle din București, zapciul rînduit de Vel Aga să le încarce tot cu noroiu. Domnitorul la 13 Septembre, 1801, ordonă numai lui Vel. Vornic al politiei, să dea 30 care de beilic din mahalale pentru transportarea noroiului scos din șanțuri.

Cod. XLIII, fila 557.

Negreșit impunerea de sus a 'speselor de pavare pe proprietarii din strade, continuă a fi pusă în aplicare¹.

1. Ion Florescu, marele Vornic al obștirilor cu anaforaua din 5 Martie, 1800, în urma jălbei locuitorilor de la unele sate din Ilfov și mai ales din satul Ulmeni, că având tocmelă cu epitropia sub Hangeri Vodă, la 1798, să facă poduri prin unele uliți ale Bucuresciului, «ce erau foarte stricate și vechi de nu mai puteau umbla nimenea», ei și-au făcut lucrul și acum nu li-se plătesce. Vornicul obștirilor arătă, că epitropia n'are bani, fiind-că n'au răspuns toți boerii, neguțătorii și monăstirile sumele datorite pentru pavagiū din dreptul caselor lor, deci propune: să dea Domnitorul o nouă poruncă de împlinirea banilor. Se alătură și lista persónelor, cari au rămas datóre pentru poduri.

Iată această listă curioasă:

Taleri Bani

145 63 pentru podul ce se începe de la pórta din sus a curței vechi și merge pre lângă hanul lui Șerban-Vodă până în potriua caselor Domniei-sale Bănesei Moruzóe, însă:

Taleri Bani

32	45	Dumnealuī Cluceru Bărcănescu.
—	60	Iamandi Buluc-bașa.
14	54	Medel. Christea.
1	12	Stolnicésa Cenovodén.
8	12	Medel. Teodor Arcuda.
5	—	Șătrarul Dimitrie Poliz.
10	60	Monăstirea Cotrocenī.
8	—	Ión Cojocarul.
36	90	Ipac Medelnicer Christea.
26	30	Pah. Hagi Moscu în 2 locuri.
2	60	Monăstirea Stavropoleos, unde au ședut Năstase Cojocariul ce a murit.
145	63	

224 36 Podul din năuntru tîrguluī, din prăvălia lui Avram Ovreiul prin Cavafī, prin Bogasierī, prin olari, zarzavagiī, prin scaunele vechi și până în podul cel mare de la biserica cu *Sivilelele*, însă:

Taleri Bani

19	15	Medeln. George Vel. Căpitan.
1	90	Hagi Drăghiciū.
62	15	Biserica cu Sivilele.
6	75	Prăvălia monăstirii Cotrocenī.
5	48	Un scaun de carne al monăstirei Sf. Spiridon-Vechiū.
20	15	Constantin, al III lea Armaș, sin Macsim Zarafu.
59	—	Răducanu Zarafu Macsim.
24	—	Răducanu Căpitanu.
26	18	Dumitrache Buescu al III-lea Logofăt.
224	36	

Se împlinesc cu mumbașiri asemenea spese de pavare de strade mari și mici.

Taleri	Bani
--------	------

- 119 63 Podul din răspântia ot Șalvaragi pe lângă Bărăție și până în podul cel mare, însă :

Taleri	Bani
--------	------

8	15	Christea Cavaf.
4	27	Moise Ovreiul.
92	21	Zidul Bărăției.
15	—	2 prăvălii ale Sf. Mitropoli, unde șed Amiș și Mehemet, Turcii Calemgi.

119	63
-----	----

- 20 30 Podul din răspântia ot Bărăție, spre brutăria lui Babie Armónul și până în podul cel mare, din sus de pușcărie, însă :

Taleri	Bani
--------	------

9	45	Prăvălia Sfintei Mitropoli
8	45	Maria Bucșăneasa.
2	60	Spirea Cazoti.

20	30
----	----

- 22 60 Podul din răspântia de la Ștefan Rachierul și până în casele lui Michel becherul, rămășițe asupra copiilor reposatului Cămarăș Sterea.

- 195 — Podul din uliciora ot monăstirea Sfântu Sava, pe lângă ulucile Domniei-sale biv. Vel Logofet Dumitrașcu Racoviță și până în podul de lângă zidul monăstirei Colței, însă :

Taleri	Bani
--------	------

120	—	Dumnealui biv. Vel. Logofet Dumitrașcu Racoviță.
60	—	Clucerul Fălcoianu.
7	60	Cârciuma Chirculesei.
7	60	Alecu Sin Vilara.

195	—
-----	---

- 63 36 Podul din porța hanului Colții și pe lângă Săvăria cea veche, însă :

Taleri	Bani
--------	------

55	96	Monăstirea Colții, pentru ulucile Carvasaralei.
7	63	Eclesiarc ot Mitropolie.

63	36
----	----

- 151 60 Podul din răspântia Cluceresei Maria Stătuțleasa, până în podul cel mare, drept Dumnealui Paharnicul Bălăcônu, însă :

Taleri	Bani
--------	------

2	105	Ilie Vătaful.
3	75	Tănase Vătaful.
145	—	Paharnicul Ioniță Fălcoianu.

151	60
-----	----

Continuă a se scuti de bir și angarale 150 de indiviđi de prin sate din județul Ilfov, având obligațiunea a lucra podine în păduri ale

382 105 Podul de la pórta Medelnicerului Ștefan, pe lângă Dumneaei Bănésa Moruzóia și până lângă portița hanului Colții, însă:

Taleri Baní

105 — Dumnealui Clucerul Bărcănescu, toți banií căi se făcea să dea pentru acest pod.

129 45 Dumneaei Bănésa Moruzóia asemenea toți banií.

148 60 Postelnicul Vasilache asemenea.

382 105

1319 93.

Domnitorul Alexandru Moruz face dreptate locuitorilor reclamanți din satul Ulmeni, obligând pe epitropia obștirilor să le plătească, după angajament, dēnsa. că ei n'au făcut legătură cu boerii și neguțatorii, ci cu epitropia «și l'au împlinit (aședēmintul) sēvârșind facerea podului». In urmă să-și facă epitropia cererea de la mahalagií.

Cod. XLII. fila 235 verso.

Radu Golescu, Ioan Florescu Vel. Vornic al obștirii, raportóză la 11 August, în urma pitacului Domnesc din luna Iunie, pentru podurile micí ale ulițelor politiei din jurisdicțiunea hagiiei, că s'au găsit stricate și altele lipsă, și s'au măsurat cele ce au să se facă din nou «cu stânjenul, pe amēdouē părțile, după orînduiala ce este; între cari poduri măsurându-se și ulița, pre din dosul bisericei Sfântului Dumitru, stânjení 54. palme 5, trebuință este a se face podul de isnoavă, osebit de podul ce se află făcut tot pe acea uliți, care și acela, atât cu podinile trebuia a se meremetisi, cât și șanțul a se destupa. «Fiind-că biserica Sfântului Dumitru este mitoch al episcopiei Buzeuului, unde sunt și case și prăvălii, episcopia a fost pusă la cislă cu talerí 50. Episcopia refusă plata, diēnd că: «numai cu numele are mitoch, iar nu și cu stăpânirea», fiind-că în casă se află din calabalăcurile lui *Alecu Văcărescu*. Se propune, deci tot împlinirea celor 50 de talerí de la episcopie, pentru pavele, cu atât mai mult, că episcopia ia chirie de la prăvălii.

Domnitorul, la 16 Septembrie 1799, ordonă episcopului de Buzău, să trimită acei 50 de talerí la epitropia obștirii.

Prea Înălțate Dómne

Dupē luminata poruncă orinduim la fața locului din partea spătăriei pe Dumnealui Pitarul Bălan și diu partea Epitropiei pe Șătrariu Marhiloman al 2-lea Epitrop, și măsurând dióstima aceluí loc, cât este batacul, s'au găsit stânjení 20, care tocmindu-se stânjenu po tal. 8, făcu tal. 165, așa dar după starea fie cărnia din mahalagií, s'au făcut alăturata cislă, iscălindu-o din mahalagií, ci fiind-că unii au găsit bani să dea, iar alții se impotrivesc că n'au

Monăstirilor ori și în păduri particulare care se requisitionă cu analogie

trebuință de pod, să fie luminată porunca Măriei tale, a se orîndui un zapciū. din partea spătăriei, ca să facă împlinire de toți banii după cîsla ce s'a făcut, și să-i deie orînduitu zapciū la unul din mahalagi, anume Gheorghe Negruțu, ales de dînșii, ca să epistăsescă până se va isprăvi podul, plătind dreptul locuitorilor celor tocmiți să facă, după cum așa s'a urmat și la alte locuri.—1801, August 25

*Constantin Caragea vechilul lui vel. Spătar
Vel. Vornic Drănescu*

Cod. XLIII, fila 618 verso.

Anaforaua ce s'a făcut în dosul jălbiu lui Ienache Slugeru, Gheorghe Negruț, Drăghiceanu Polcovic, Ilie Logofetul și alți mahalagi pentru un pod

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Așa să se urmeze pentru care orînduim Domnia mea pe..... zapciū spătăresc să facă împlinire de la fiteș-care.—1801, Septembre 1.

Se ordonă la 25 Ianuarie 1800, împlinirea de la câțy-va boeri și neguțetori a unor taxe pentru facerea pavelei prin ulița pescărilor, avînd să ia plată pentru lucru locuitorii de la satul Ulmeni, din județul Ilfov.

Cod. XLII, fili 158.

Vel Spătar Lucache și vel Vornic Știrbei, la 2 Iulie, 1801, raportoză lui Alexandru Moruz:

«După luminata poruncă a Măriei tale, ce s'a dat la jalba mahalagiilor ot biserica Enei, pentru facerea podului acelei mahalale, următorii fiind, am cercetat trebuința și o găsim foarte mare, în cât mijloc nu au nici într'un chip a eși din batacurile ce s'a făcut, dărăpînându-se mai cu totul podul, ce din vechime a fost, din care pricină pătinesc tot mahalagi, nu numai pentru eșirea din casele lor, ci și pentru cele de trebuință, cu lemne și altele, neputînd să trecă locuitorii cu nici un mijloc printre acele batacuri, ci fiind-că, cererea este cu voința celor mai mulți, spre înlesnirea sêvârșirii acestui pod, am orînduit de s'a și măsurat, de față cu mulți mahalagi, fața locului a fiește-căruia. După care măsurătoare au și făcut cîsla între dînșii, la unii cu dreptul ce y au ajuns după suma stînjienilor, la alții puțin cu sincatavasis din dreptul lor, pentru sciuta lor scăpătăciune și la alții cu prisos, spre ajutorul celor ce s'a scăduț din dreptul lor, care cîslă, fiind-că se alătură, se va da luminata hotărîre Măriei tale, ca prin mumbașir să se împlinescă banii spre sêvârșirea acestui pod, pentru că unii dintr'înșii, fără de nici un cuvînt al dreptății, staū cu împotrivire și nu plătesc, dicînd, că atîta trebuință de acest pod nu au. La care pricinuire, ascultare nu li-se cuvine a li se da, pentru că cîsla ce s'a făcut e cu tota orînduiala cea cuviinciosă așternută.»

Domnitorul Alexandru Moruz hotărîesce: «Poruncim marelui Spătar să împlinescă de la fie-care sumele cisluite».

Cod. XLIII, fila 409.

Podarii lucraă câte 35 podine de om și le și aședău în oraș. Despre toate aceste se pot vedea actele din note.

Dispozițiunii renoite aflăm relative la coșari. Monopolul coșăritului este exercitat sub Alexandru Moruzi numai de 6 coșari, căci în 1801, August 28, se ved desființați alți 6 din 12 câți erau mai înainte ¹. (*Cod. XLIII, fila 527*). În interesul siguranței de foc este în măsură oprind pre băcani de a frige cârnați la prăvăliile lor.

Prea Înălțate L'omne

Dupe luminată poruncă, următorii fiind, mai întâi, cercetând la catastivul Vistieriei, vedum că din liude 150 podari ce au fost, se află acum numai liude 119, după acesta, aducând prin D-lor Ispravnicii Ilfov, și pe câți-va din podarii acestia din 6 sate: Otopeni, Odăile, Dragomiresci, Dârza, Popescii sfinții Ecaterinei și Flămândeii, de o cam-dată nu primea, iară apoi au cădut la tocmelă, rugându-se să facă câte 24 podini pe an, cu cuvânt că acelea 2 sate ce sunt legate la Epitropie de liude po. podini 35, le este aședămint să fie 3 omeni pe 2 liude, precum așa și este, iară ei nu mai au ajutoare, și urmăză după dreptate analogon a fieș-căruia po. 24 podine, pe care au și dat zapis la Epitropie satul Flămândeii, care această tocmelă, măcar că are cuvânt, și măcar că mai spre folosul obștiei ar fi de a se da podarii la bir, ca luându-se alte sate cu acelea liude să facă de liude po. 35 podini, dar fiind-că uni din podari nu vor fi vrednici de a-și purta liudele lor la bir, urmăză să fie luminată porunca Măriei tale, către Dumneilor Ispravnicii, că pe care vor fi vrednici de a-și purta liudele lor la bir, să ni-i arate că sunt vrednici a se da la bir, și găsind D-lor sate despre podari, din plășile de sus, pe suma liudelor ce se vor da la bir din podari să-i așede iarăși pe 3, doue liude, și pe câte 35 podine. după cum sunt și cei-l-alți podinari vechi, iară pe câți nu vor fi vrednici a-și purta liudele, să-i lase și pe podini 24, după ruptorea ce s-au făcut înaintea noastră, pentru care după poruncă nu lipsim a arăta Măriei tale.—1801, Aug. 18.

Vel. vist. Racoviță, Vel. Vornic Stirbeiu.

Cod. XLIII, fila 513.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd.

Așa să se urmeze, pentru care și poruncim, că afară din 35 podari ce ne-au arătat D-lui Vel. Vornic al obștirilor, prin anafora d'întâi, că sunt trebuincioși în slujbe, pentru cei-l-alți să facă și D-ta Vel. Vistieriele, poruncile Domniei mele către Ispravnicii, după cum se cuprinde mai jos.—1801, August 22.

1. Io Alecsandru Constantin Moruz Voevod.

Cinstit și credincios Boeriul Domniei mele, D-ta biv. Vel. Bane Caragea, Epistatule al Hagioi, am vedut Domnia mea Anafora ce ne faci, pre care găsind-o și Domnia mea cu cale, o întărim și poruncim să dai băcanilor, de a fi

Cu referință la igiena publică, Alexandru Moruzi ordonă, încă în 1799, August, luarea socotelilor de la Dudesci, pe anii 1796 la până 1 Maiu, 1799.

O măsură de siguranță publică este reinnoirea pitacelor domnesci anteriore, oprind alergarea *butcelor* pe strade. Din un pitac se vede că la boierii, vizitii erau mai mult *nemți*¹.

opriți de acesta, urmându-se după cum se coprinde mai jos, în Anaforaoa a D-tale. — 1801, August, 25.

Cond. XLIII fila 449.

Prea Înălțate Dōmne.

Vedând plecata sluga Măriei tale acastă arătare, ce a făcut numita breslă a simigiilor în alăturata jalba lor, după luminata porunca Măriei, tale am cercetat și adevărat este precum este arătat, că nici o dată băcanii obiceiii nu au avut a vinde fripturi și altele cu foc, neavând nici Ogécuri prăvăliile lor, mai vartos, băcăniile acelea de pe margine ce sunt aproape de fânuri și case cu învălitoare de trestie, că poate a se întâmpla, ferescă Dumnezeu, și primejdie de foc, când sunt vânturile tari, din care pricină și de începuse unii din băcani an și anșerț de frigeară cărnați sub strașinile prăvăliilor, precum acum urmăze o sumă de băcani, cunoscând d-lor Agii cei după vreme, a fi *periculon*, ce ar putea să se întâmple în oraș, i au embodisit a nu mai frige cărnați, că în destul alișveris fac cu de cele-l-alte toate de ale mâncării, iar simigiile dintru început au avut și au și acum acest obicei de frig cărnați, mai pentru cei călători și străini, care le frige în cuptore, de nu poate aduce nici un fel de primejdie, având mai vartos simigiile și pisirgii, care de apururea le aduc cărnuri și alt le de le frig în cuptoriu și pentru acesta, aducând și pe Băcal-bași de l'am cercetat și însuși el a arătat, că cu câte shimi este a se sfetirisi între Esnafu băcanilor o urmare ca acesta, a frige și cărnați pe tarabele lor, care n'au mai fost nici o dată, și că de și au vândut băcanii cărnați, au vândut verzi și uscați, precum vând și altele de ale băcăniilor, iar nu să facă și fripturi pe ghiuveciuri ce nu le este epangelmelor, care acesta cunoscând-o și plecata sluga Măriei tale, că adevărat li se pricinuesce simigiilor scădere și au dreptate la cererea ce o fac, socotesc a fi cu cale de a se embodisi băcanii a nu mai frige cărnați, mai vartos, că după urmările băcanilor, precum am dis, poate a se întâmpla și vr'o primejdie de foc, căci ei frig cărnați pe tarabă și în drum în ghiuveciuri cu foc, precum este vedut de față, dar cărnați verzi și uscați pot ca să vândă, ca și mai dinainte, iar hotărîrea... — 1801, August 24.

Vel. Aga Caragea.

Cond. XLIII. fil. 449.

1. Eacă acest pitac:

«Insciințăm Măriei tale, că aici în politia Bucurescilor, ved că se urmăze un rău obicei de către vizitii ce umblă cu butce și carete pe ulițele târgului, și mai vartos chiar o sōmă de stăpâni ai lor, urmăze acest obicei, de alōrgă cu butcele fără de socotōlă și după ce își lasă pe stăpâni la locul unde au trebuință de se duc, apoi intră vizitii în butcă și din butcă mână caii, iar

Nu numai caretele și butcile striveau trecătorii, ci și simple care de harabagi. Două femei fură strivite, în Septembrie 1801, de care cu marfă, într'o stradă strimă. Vodă, la 6 Septembrie, ordonă, pe anafora lui Aga Caragea, să plătescă stăpânul carelor, cheltuiala cu gerahul, care caută pre femei, deosebit de pedepsa cărașilor cari n'au băgat de seamă și le-au strivit.

Apoi móre una din două femei¹.

nu după scaunul viziteesc și alérgă pe poduri în trépödul mare, de nici să uită peste ce dau și se întéplă mare primejdie, surpând ömení și copii, precum s'au întéplat deunăđi, de au călcat un vizitiu pre un copil și 'y-au sdrobot picíoarele, carele și astă-đi pătinesce căutându-se cu doftor...» Aga Caragea cere dar «să se facă o strașni-ă poruncă de a se conteni una ca acésta și a se înfrâna acei vizitií ce urméză cu alergături fără de socotölă, orí aí cuí vor fi».—1801, Iunie 12.

Domnitorul ordonă :

«Cu cale este anafora acésta, ce ne face D. Vel. Aga, în vreme ce cu înmulțirea butcelor și a caretelor, care alérgă și ámbă fără de socotölă, nu numai podurile se strică și se sfărímă, mai nainte de vremea lor, care se fac cu atâta ostenélă și grea cheltuială, ce și primejdie, în adevér, se póte întépla de a sfăríma și a sacatefsi ömení și muieri la drum; care acéstă netrebnicie a vizitiilor nefiind suferită, strașnic poruncim, Domnia mea, atât D-tale Vel. Spătar, cât și D-tale Vel Agă, să dați nizamul acesta la toți vizitií de obște, făcându-le și porunca cunoscută ca să o scie, și arătându-le cu hotăríre, că de acum înainte, cel ce în potrivă se va purta și cât de puțină întémplare de bántuirea cuí-văși se va întépla, negreșit acel vizitiu, după ce se va bate strașnic, se va trámite apoi la ocnă. Și *fiind-că cei mai mulți din vizitií aceștia sunt nemii*, să arétați D-v. de acésta la cinstita *agenție*, ca să le dea și *agenția* de scire, să scie, că cel ce va fi ne următor la acest nizam al politieí, fără de a se putea defendepsi cu nume de sudit, se va pedepsi negreșit, cu pedépsa ce am hotărít mai sus. Drept aceea poruncim să se citéscă acéstă anafora cu domnésca nóstră bniurdijmă și întru auđul D-lor cinstiților și credinci și boerilor Domniei mele, ca să dea și D-lor nizam vizitiilor D-lor, spre a fi următorí».—1801, Iunie 14.

Cod. XLIII, fila 356.

1. În Septembrie 23, 1801, Vel Aga Caragea, arată că să cer 162 taleri și 48 baní, spese de căutare, de îngropare, pomenire, etc., ale uneia din cele două femei strivite de care mocănescí. În socotölă sunt trecuți 20 taleri p'ntu gerahul cu doctoriile și 30 taleri la o femeie doctoróie. Ingroparea a costat 12 taleri 48 baní, 20 taleri costă pomenirile până la anul, 30 taleri despăgubirile acordate celei-l-alte femei, care trăiesce, și 50 lei treapétul mumbașirului. Domnitorul Al. Moruzi, fiind-că stăpânul carelor n'are putere de a răspunde tóte aceste sumi, scade pe jumétate taxa mumbașirului «iar pe numiți doí cărași vinovați săi pedepsescí la 2—3 răspántii ale Bucurescilor, cu câte 100 toiage la tálpi și așa să se slobóđă».—1801, Septembrie 24.

Cod. XLIII, fila 588.

În interesul igienei publice se iaă măsuri de strămutarea din oraş a zalhanalei de la curtea veche ¹.

1. Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

După chibzuire, prin socotélă de obşte, ce aă făcut D-lor veliţi Boerî, pentru nizamul cel cuviincios al zalhanali aceştia, ca şi vătămarea ce pricinuesce la sănătate şi Dâmboviţa săşi îndrepteze curgerea ei, şi la cea-l-alta trebuinţă de obşte a cărnei, să nu se facă vre-o zăticnire, primim Domnia mea anaforaoa ce ne fac D-lor veliţi Boerî, pe care o întărim, şi poruncim D-tale biv vel Bane Caragea, Epistatul al Hagiei, să puî în faptă nizamul zalhanali acesteia, de a se urma după cum se coprinde mai jos întru tót, de care să însciinţezi de acosta şi la cinstitele consulaturî, ca şi D-lor să îndatoreze pe sudiî la nizamul acesta, pentru cel de obşte folos al politieî; şi poruncim Epistaţilor, ca să îngrijă de carnea cea trebuinciosă obşteî, a se aduce de la zalhana, la scaune cu îndestulare, negreşit, a nu primi vre-o zăbavă seaă lipsă norodului, căroră Epistaţi, pentru ca să nu le rămăne vre-un cuvînt de discolie a căratului cărnei la scaune şi ca să aibă Domnia cuvînt de a face cu dreptate pedópsă, când, vor pricinui vre-o zăticnire şi lipsa norodului de carne. iată, le dăm Domnia mea şi doi scutelnici de ajutor pentru căratul cărnei de la zalhana la scaune.— 1801, Septembre 8.

Prea Înălţate Dómne

Am înţeles celea ce ni-se poruncesc prin luminat pitac al Înălţimeî tale cum că s'aă citit înaintea Mărieî tale anaforaoa ce am făcut pentru întinderea care s'aă întemplat asupra Dâmboviţei, atât cei cu binalele din curtea veche, cât şi prăvăliaşii din susul curţei. Aşisderea, aî veđut Măria ta şi mijlocul îndreptărei, ce cu socotélă de obşte s'aă chibzuit, cu facerea aceluî şant, i cu surparea a două binale şi ca pentru un lucru vătămător şi spre îndreptarea binelui de obşte, aî întărit Măria ta anaforaoa de obşte, poruncind D-luî Vel. Aga, ca să şi pue în faptă cu lucrare îndreptarea acosta, iar pentru zalhana ce am fost đis, că trebue să se ridice de acolo, ni se răspunde, că ni-se cădea să facem deosebită anafora, cu o mai îndestulată chibzuire, pentru că de şi este în adevăr pricinuitor de putóre şi de stricăciune acolo, dar este mai mare trebuinţă cei-l-alte obşti şi înlesnirea hrăniî norodului, fiind-că acum nu este oraşul acela de mai 'nainte ci din mila luî Dumneđei s'aă mărit şi s'aă adăugat, unde urmózá a se chibzui cu ce mijloc şi înlesnire pot să care şi să aducă la vreme, de la depărtat loc, carnea cea trebuinciosă la atăta norod. Epistaţi zalhanali, carî şi jalbă aă dat Mărieî tale, că aici aprópe lângă dênşii fiind măcelariî, fac felurî de furtişaguri, cu cât mai vėrtos când vor fi la depărtat loc, măcar că acosta este a lor trébă de a-sî face inşişi ei paguba şi grijirea, dar cea-l-altă, adecă înlesnirea şi trebuinţa obşteî, se cuvine a o socoti stăpânirea, ca nu cum-va să facă vre-o zăticnire norodului cu depărtare, a pătimi obşteă, mai vėrtos în vreme slătósă şi grea de iarnă, ci ca un lucru ce zalhanaoa acosta nu este ca cele-l-alte binale, ci este pentru a obşteî trebuinţă, ne poruncesc Înălţimea ta, ca de isnóvă să ne adunăm, unde să fie şi D-luî biv vel Banul Caragea, Epistatul Hagiei, i D-luî biv vel Vist. Costache Ghica şi aducend şi pe Costache Saegiul, Epistatul zalhanalei, să

În legătură cu cestiunea zalhanalei era, pe la 1801 și nestrimentarea patului Dâmboviței prin aruncarea în ea de oase și gunoie

vedem hrisovul ce s'a dat de Măria ta în cea-l-altă luminată Domnie, ce orînduială face pentru zalhana, adecă unde să fie? să cercetăm apoi de s'a pus în faptă aceea orînduială, de s'a urmat sau nu și de a fost stătătoare acolo, și din ce pricină se aș nelesnire, nu s'a urmat și nu s'a pădit și ce tămăduire se găsește la acesta? ca să nu se aducă la trebuința de obște al zalhanali orașului vre-o zătignire și neînlesnire și cu scumpătate, făcând o bună chibzuire, prin socotela de obște, să facem Măriei tale arătare, prin osebită anafora. Următorii fiind luminați porunci, ne-am adunat de isnovă, dimpreună cu D-lui biv vel Banu Caragea, fiind-că D-lui Vistieriu Ghica lipsesce afară, am citit luminat hrisovul Măriei tale, ce s'a dat în cea d'intîi fericită Domnie, la lét 1796, Aprilie 20, când s'a pus în orînduială epistasia măcelarilor, și vedem la punctul d'intîi hotărîrea dată, ca zalhana să se facă unde a cerut, adică din josul Monăstirei Radului Vodă, aproape de apă, a căruia cheltueli, când în urma împlinirii sorocului ce era orînduit, va care altul epistasia acosta, să fie dator acela a o plăti după prețuirea ce se va face atunci. După acesta am ceret de s'a urmat atunci facerea zalhanalei acolo și din ce pricină în urmă s'a mutat de acolo, în locul unde acum se află și ne plîmforesim, că atunci s'a și făcut zalhana acolo, din josul Monăstirei Radului Vodă, aproape de apă, unde s'a și energhisit tăierea vitelor, acolo mai mult de două luni. Apoi Nicolae Saegiu, cel care ținea atunci epistasia cărnii, fiind-că avea scaune de carne pe acest loc, unde este acum zalhana, aș conținut tăierea vitelor acolo la Radu Vodă și de sine și fără vre-o poruncă se aș slobodenie de la Domnie, aș început să le taie în grajdurile curței vechi, fiind pustii și așa aș urmat tăierea vitelor acolo între acele grajduri, până când s'a vîndut locul curței vechi în vremea repozatului Domn și atunci cumpărînd Nicolae Saegiu, fratele Costi, locul acesta pe care era scaune de carne, aș făcut apoi zalhana acolo și aș tăiat și Nicolae și Costea vitele pe pămînt, până în anul trecut, la luna lui Iulie, când s'a dat luminata porunca Măriei tale prin pitac către Dumnelui biv vel Postelnic Antonie, ce se afla atunci Epistatul Hagiei, ca să îndatorască pe Costea a face ca un pod pe marginea apei Dâmboviței, unde sunt măcelăriile de carne, în curtea veche, ca toate vitele ce se cheltuesc la scaune, tăindu-le și curățindu-le pe acel pod, să se scurgă tot murdalăcul și sângele acelor pe apă, spre a nu mai rămînea pe pămînt, din care se face putre, se molifsesce aerul și pricinuesc vătămăre, mai vîrtos la locul ce sunt în mijlocul politiei, dar veți ști, Înălțimea ta, că nici o tămăduire nu s'a făcut cu acest pod, pentru că înșine din noi, dimpreună și cu Dumnelui Banul Caragea, Epistatul Hagiei, mergînd în fața locului, am vedut că vitele s'a tăiat și se taie pe pămînt, unde după ce este *flesis* a locului jos, fiind lunca de Dâmbovița, apoi din mulțimea sîngelui ce s'a turnat și a ôselor ce s'a adunat acolo, i deosebite isitori ce aș acelea măcelării, puse pe marginea apei, și nu grijesc nici o dată a le curăți, s'a făcut un murdalăc atît de mare și o putre atît de nesuferită, în cît nu este cu puțință a nu se pricinui molifsierea aerului și feluri de bóle în sănătatea ômenilor, și deosebit de acesta, chiar acelea în dreptul măcelăriilor, din mulțimea ôselor, i a cîrnelor și altor murdalăcuri de vite, s'a făcut în mijlocul luncii Dâmboviței, ca un Ostrov, fiindu-le binăoa a zalhanali cu totul în mijlocul mătcei apei, la care și chiar când ar cerca Epistaii zalhanali ôreș-care discolie pentru căratul cărnei

din zalhana. Măcelarii nu erau mulțămiiți cu stremutarea tăerei cărnei

la acest loc, iarăși nu putem a dice că se cuvine a fi zalhanaoa acolo, fiind cunoscut și vădut lucru, că nu se cade să primim vățemarea, să nu dăm norodului pentru puțină discolie a Epistaților, cu cât mai vartos, că de acolo de unde se alcătuisă zalhanaoa întâi și până la locul acesta, unde este acum, nici o discolie nu poate să aibă spre a căra carnea, ori cu doi cai cu *samara*, s'au cu o căruță și o va duce tăiată gata, grijită și curățită și a o vinde la scaunele ce sunt pe acest loc și mai vartos, că în toate părțile unde sunt politii mari, nicăieri nu este slobod celor ce vând carnea, a tăia vitele în mijlocul politiei, ci le taie la margine, și aduc numai carnea în târg pe la scaune spre vânzare la norod; care acosta așa se cuvine a se urma și aici. Prea Înălțate Dómnă. măcar că cum am dis, nu era vre o diastimă depărtată de la locul unde se alcătui zalhanaoa întâi, dară noi, pentru a nu le mai rămânea Epistaților cuvânt, am cercetat și am aflat alt loc mai aproape decât cel d'întâi, adecă am găsit un loc în dreptul jicniții, care este a fiilor răposatului Stolnicului Șerban care ne-au arătat că au mușterii, de le-au dat chiria pe an po tal. 200, unde, fiind-că locul acesta merge până în apa Dâmboviței și este și lung și larg cu indestulare, ai Epistații totă înlesnirea a clădi zalhanaoa pe densa și a face tăierea vitelor acolo, plătind la stăpânii locului chiria aceea ce se vor putea învoi, care loc, și nu este mai departe de aceste scaune decât ca dece minute, și cu acest mijloc lipsese și murdălu, i putorea din mijlocul politiei, să ridică și din matca Dâmboviței havalea acosta, care pricinuesce stricăciune la vecinii din potrivă, se înlesnesc și Epistații la căratul cărnei, fiind mai aproape, lipsese și grija acea, că dora nu-și va avea norodul indestularea de carnea cea trebuincioasă și se ridică din mijloc și o vădută pricină vățemătoare și aducătoare de bole, în sănătatea omenescă, care acostă urmare, cu a se ridica adică tăierea vitelor dintru acest loc, o dicem nu numai pentru vitele ce se taie într'acostă zalhana, ci și pentru toate locurile din totă politia Bucureșilor, ori-unde se taie vite pentru vânzare de carne, să se ridice de acum înainte tăierea lor cu tot de pretutindenea, și să se taie numai la zalhanaoa ce se va face pe acest loc de mai sus numit și D-lui Banul, Epistatul Agiei, clubzuind atât în *sempul* târgului, cât și prin mahalale, verî-unde va socoti și va găsi că este de trebuință a se pune scaune pentru vânzare de carne, ca să aibă norodul înlesnire și îndemânare prin toate acelea locuri, să îndatorască po Epistați a pune scaune negreșit. și a aduce la toate acelea scaune carnea de la zalhana, tăiată gata, grijită și curățită, ca să o vîndă pe acele scaune, iară vite nicăieri și nici într'un loc să nu mai fie volnicî de a mai taia, de cât numai la zalhana, ca sa lipsescă din totă politia superarea și mai vartos vățemarea sănătății, ce se pricinuesce dintru acea nesuferită putore, și măcar că în celea de pe urmă, vechilul Costi au mai adaus a pricinui dicînd, că de se va muta zalhanaoa dintr'acest loc rămâne păgubaș de binaoa ce-au făcut-o, dară nici la acosta nu are cuvânt, căci binaoa nefiind de zid, ci de lemn, se poate muta, la a căruia mutare și nu poate să mîergă mai multă cheltuială de cât ca la tal. 200 sau 250 și nici de acești bani nu rămîne păgubaș, căci când zalhanaoa acosta va eși de pe mîna lor la alți Epistați, au sa-și ia totă cheltuiala acestor biuale de la aceia ce vor intra în locul lor; și pentru ca să se păzescă acest bine închipuit nizam întocmai pre cum arătam mai sus, fără cusur, să fie luminată

ceva mai departe de scaunele unde o vindeau și avu stăpânirea destulă greutate, ca să învingă reaua lor voință.

porunca Înălțimii tale către Dumnélui Banul, Epistatul Agiei, ca prin marifetul cinstitelor consularuri, să îndatoreze și să supue și pe sudiții ce vor fi tăind vite pentru carne de vânzare, ori unde aici în politie, ca și ei să urmeze aceste orîndueli cu a tăia vitele toate la zalhana și a aduce la scaune în tîrg numai carnea spălată gata, grijită și curățită. iară cari dintre cei sudiți nu vor fi următorii, să le ridice Dumnélui Banul, Epistatul Agiei, scaunele, poprindu-le cu totă vânzarea, fiind-că sunt datorii și ei a fi următorii la acest de obște bine. Iară hotărîrea...—1801, August 30.

Vel. Ban Brâncoven; Constantin Caragea, Vel. Agă; Vel. Logf. Scarlat Ghica; Vel. Vor. Golescu; Vel. Vor. Stirbei; Vel. Vor. Câmpineanu; Vel. Vor. Văcărescu; biv. vel. Căminar Nestor.

Cod XLIII, fila 546.

Prea Înălțate Dómne

Brésla măcelarilor de aici din orașul Măriei tale, București, viind înaintea plecatei Măriei tale slugi, făcură arătare dîcînd, că neguțătorii ce obișnuiesc de strîng vite încă de iarnă și primăveră, atât mari cât și mici, de le taie toamna pe la zalhanalele, ce se află, atât aici prin prejurul Bucureștilor, cât și prin țoră, afară, într'acelea vite de zalhana metaherisesc a tăia și oi, lucru care dintr'acosta se pricinuesce cășlic la carnea de ôie, atât în politie cât și pe afară, în totă țera Măriei tale, de vreme, că după ce trebuința aduce de se strîng atîta sumă de oi, de către orînduiții gelepî de fiat și cu rezapazar pentru mumbaiaoa Țarigradului, și pe totă vremea se face orînduială deosebită de oi, pentru trebuinciósele tăinaturî, apoi, când se vor îngădui neguțătorii a face și ei strînsura de oi pentru tăinaturî al zalhanale de prin țeră, se pricinuesce *keder* bășurma de carne de acesta; după a lor plângere și arătare ce au făcut cu Vătafu, măcelarii la Agie, nu lipsim a însciința Măriei tale, că de se va socoti de Înalta înțelepciune a Măriei tale, să se facă luminată porunca Înălțimei tale, de obște publicarisită în tot pămîntul țerii, atât către neguțătorii ce strîng vite de zalhanale a fi pop'iți de a nu mai strînge între acelea vite și oi, cât și către stăpânii zalhanelelor în totă țora, a nu se îndrasni și ei să mai primescă pe la zalhanale de acum înainte a se mai tăia oi printre celelalte vite, și cum va fi bună hotărîrea Măriei tale.—1801, Octombrie 5.

Vel Agă

Cod. XLIII, Fila 478.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod zem Vlahisioie

Dumnéta vel. Vist. veî vedea anaforaoa ce ne face D-lui biv. vel. Ban Caragea, Epistatul Agiei, care fiind și cu cale, poruncim, ca să faci de la visteria Domniei mele cuviinciósele porunci pentru zalhanelele în totă țera, cu coprinderea ce se arată mai jos, și să îngrijesci Dumnéta tot-d'a-una a se păzi acest nizam.—1801, Octombrie 6.

Ei reclamară adese și cu referință la stringerea de vite de către gelepi și contra tăierei de oi pe la zalhanale, tăiere ce și-o rezervau ei măcelari.

Dăm în note câte-va documente relative la doctori și hirurgi, unul cu deosebire recomandă pre o femee ca hirurg vestit ¹.

«După luminata poruncă a Măriei tale, mergând înșine la fața locului, am făcut cercetare și ne-am adevărit, că mai înainte acest scaun de carne îl avea Dumnélui Căminarul Dudescu mai de-o parte, adică la colțul zidului curții despre mătă-nópte, unde lângă scaun era și oborul măcelarului pentru închiderea vitelor, care se tăia la scaun, iar acum de curând au așezat scaunul de carne mai din sus spre poartă, în potriva caselor Domniei sale Clucerului Iuliano și vedum, că în adevăr, are Dumnélui clucerul supărare de sbieratele vitelor și de putorea ce face acoloa din potriva ferestrilor Dumnélui Decî, cu toate că acest obor și scaun sunt de cea parte, prste Dâmboviță, dar fiind-că este de față vedută supărarea, ce are Dumnélui Clucerul, și fiind-că nici odată n'a mai fost obor și scaun în acel loc...» domnitorul ordonă strămutarea scaunului și a oborului după anaforaa din 4 Septembrie, 1799, a lui Constantin Filipescu Vel Vornic și a lui Isac Ralet Vel Vornic.—1799, Septembrie 12.

Cod. XLII, fila 43.

1. Vel. Vist. Constantin Ghica, la 17 Ianuarie 1800, asupra jă bîi vătășilor de Ciocănași, i Măglași și muncitorî. de la ocna Slănicului, s'a încredințat că soția lui Constantin Logofetul, cu adevărat are meșteșugul a vindeca mîni și picioare frante, cum și alte rănî, de la care mulți din Ciocănași, când se întempla de se secăfisea de ocnă, cât și din alți locuitori din partea locului, cu meșteșugul ei îi vindeca. Soțul ei mai înainte era la orînduiala breslașilor, iar când s'a lepădat breslașii la bir, în rînd cu țera, au fugit aici în Bucuresci, împreună cu soția și au rămas cei ce se primejduesc de către ocnă, a nu avea cine să-i tămăduiască. Ispravnicii, negăsind la ocnă pre Constantin Logofetul, nu l'au încărcat la bir... ci au trimis la visterie cu numele lui, arătându-le la pricinî de fugiți și morți... însă fiind-că acest Constantin este în vîrsta betrînețelor și sêrac, aflându-se acum slugă pe la stăpîni și fiind-că soția lui are meșteșugul vindecării, care e foarte de trebuință a se afla la numita ocnă, pentru primejdiile cele ce de apururea se întemplă jăluitorilor, pentru acest de obște folositor meșteșug, ce'l face, mai vîrtos făr' de plată precum, înșii ei mărturisesc în jalbă, cu cuviință este de a fi bună-voința și milostivirea Măriei tale, a-i se da o luminată carte a Măriei tale, de apărarea lui Constantin Logofetul, cu care să fie apărat în cîte vreme so va afla cu soția lui, cu locuința la ocna Slănicului, ca să vindece pe muncitorii carî, ferescă Dumnezeu, se va întempla a se primejdi de către ocnă și alți locuitori de prin partea locului, cu care apărare a lui, după ce se va face un bine de obște celor ce va pătîmi, apoi nici visteria nimic nu păgubesc, fiind-că nu se află numitul Constantin acum în dajdie; iar baniî ce i-au luat cei-l-alți breslași cu nume de bir, fiind-că n'au fost încărcăți cu el, să-i facă luminata poruncă a Măriei tale a-i întorče înapoi.—1800, Ianuarie 17.

Alexandru Moruz, la 24 Ianuarie, 1800, aprobă propunerea.

Cod. XLII, fila 159 verso

Cu regularea Dâmboviței încă se preocupă guvernul lui Alexandru Moruzi. Cu referință la șanțul Dâmboviței se pot vedea actele din

Ión Florescu, marele Vornic al obștirilor, raportază, în 10 Octombrie 1799, după jalba lui Iosif Rameli Gerahu, că în adevăr acesta servește la spitalul Panteleimon.

Domnitorul ordonă să i-se continue léfa, câte 40 talerî pe lună.—14 Noiembrie, 1799.

Cod. XLII. fila 95.

1. După anafora ce vedurăm că s'a făcut către Înălțimea ta, de către Dumnélui biv vel Ban Caragea, Epistatul Agiei și Dumnólor veliți vornici din țora de sus și de jos, asupra jalbelor ce au dat Măriei-tale, Dumnélui biv vel Vornicul Istrate Crețulescu pentru prăvălia cea din potruva Dumnélui, cât și prea Sfinția sa, părintele Mitropolitul, Slugerul Nicolai, Stolnicul Iordache și cu alți mahalagi pentru cei din potruvă-le cari au făcut binale în Curtea-Veche. De la 3 ale acestei luni, pimirăm luminatul pitac al Înălțimei tale, arătător și poruncitor, atât către Dumnélor numiți boeri și ai smerenii noastre Mitropolitul, cât și către noi ceștia-l-alți veliți ai Divanului, că vedându-se mijlocul acela ce s'au chibzuit a se face de îndreptare cu un lucru, ce este nu numai în parte la obrazele de mai sus numite, ce și de obște vătămător și ca să se facă cunoscută și câtă este cheltuiala, ce trebuie la facerea acestor șanțuri, cu care să se îndatoreze acei prăvăliași, cum și acei cu binalele, prin epistasia Dumnélui Banului Caragea Epistatul Agiei, a 'i plăti de a se și pune în lucrare, mai vartos, și cu acel zid cu care s'a întins Gabrovaliu în apa Dâmboviței și pentru plimbarea aceluși Iunc, că după arătarea ce a făcut Măriei tale, Prea Sfinția Sa Mitropolitul, dimpreună cu numiți boeri mahalagi, de vor rămânea acestea neridicate, iarăși poprită rămâne rēpediunea apei și curgerea cea drēptă a Dâmboviței și nu se face îndreptarea cea deservită, căci rămāno o parte din loc eșită din șanț și că paguba de talerî o sută, seaū două sute, ce li-se va pricinui la acești doi numiți, cari s'au întins cu zidurile ce au făcut, nu pōte avea nici o analogie cu paguba și primejdia ce va pricinui și mahalagiilor din potruvă și la obște. De aceea dar, ca pentru o pricină de obște, cu toți împreună să aducem prin zapciū agesc, pe cei ce s'au întins cu binalele din Curtea-Veche și pe câți-va din prăvăliași din potruva Dumnélui Vornicul Istrate Crețulescu, de față înaintea noastră a tuturor și atât pentru cheltuiala ce ce porncesece a facerii ș nșurilor, să facem chibzuire de câți bani trebuie, cât și mai vartos pentru arătarea ce au făcut Înălțimei tale, Prea Sfinția Sa părintele Mitropolitul și cu numiți mahalagi boeri, pentru acel zid al Gabrovaliului și pentru plimbarea Iuncului, să facem tēorii și să arētam Înălțimei tale cu anafora, întocmai fiind următorii luminatei Măriei Tale porunci, cu toți împreună am mers și la fața locului și vedēnd că este trebuintă acum de-o cam-dată a se surpa negreșit acele două binala a Gabrovaliului și a Iuncului, ce se pomenesc mai sus fiind fōrte eșite afară, spre înlesnirea ôre cum a curgerii apei Dâmboviței și a se păzi și linia semnelor ce s'a făcut mai sus, împotriva Dumnélui Vornicul Istrate, am pus de s'au măsurat locul, pre la care este a se face șanțul, pre semnele ce s'au pus acum după trāsurile ce au făcut orînduiți Dumnélui Epistatul Agiei și au eșit stānjenî 225 și 5 palme, după cum se vede mai jos la cine câți

note, dupe cod. 43, fila 392 v. și 393 la 30 Iunie 1801, asemenea la cod. XLIII, fila 497—498 verso ¹.

stânjenii le-a eșit în parte-le, carele câte talerî 4, banî 30, de tot stânjenul, ce s'aû făcut tocméla cu muncitorii săpătorii șanțului și s'aû făcut și de noi chibzuire, adică talerî 4 muncitorilor și banî 30 pentru munca celui ce va epistăși și alte cheltueli ce vor mai fi de trebuință să se facă a se împlini talerî 959, însă cu talerî 38 banî 30, ce soco'irăm a se plăti de la epitropie pentrn cei însemnați 9 stânjenii, ce cade la vadul apei și cămările de pe sub podul cel mare ce este peste Dâmbovița, fiind cotite; ci ca să se ia sevirșire făcerea acestui șanț, să fie luminată porunca Înălțimei Tale, către Dumnolnî Banul Caragea, Epistatul Hagiei, cn a pune în lucrare facerea șanțului de la o parte până la alta, pe la semnele ce s'aû făcut și a face împlinirea banilor.

Cod. XLIII, fila 497.

Măsurătorea locurilor, pe la care s'aû pus semnele de a se face șanțurile spre a veni matca Dâmboviței pe la locul ei, de la locul curței lui Ivan bărbieru până dincolo de zalhana, la doi țeruși din căpătâiul Zalharalei.

Cei din potriua Vornicului Istrate Crețulescu, din țerușii de la Ivan bărbieru, până în colțul zidurilor lui Gabrovali Hagi Teodosie.

LUNGIMEA		LATUL		CE RĂMÂNE A LIPSI		STÂNJENII PRĂVĂLIELOR SAU AI CASELOR	CHIRIAȘII LA CARÎ ȘED PE TOTÎ 9 STÂNJENI	
Stânj.	Palme	Stânj.	Palme	Stânjeni	Palme		Talerî	Banî
1	4	1	4	—	4	Ivan Bărbierul	6	45
2	1	1	3	—	—	Ilie Croitorul	13	66
4	—	2	—	8	—	Două prăvălii ale mănăstirei Plumbuita, închiriate de Mărgărit Craimăr și Vasile Selari	34	—
4	1	2	5	6	3	Tănase sin Radu Bolangiu	27	12
4	7	3	—	12	4	Ancuța văduva lui Vasile Crășmaru	53	47
1	7	3	—	4	1	Vistierul Zamfirache, închiriată lui Gheorghe lumînăraru	17	65
3	3	3	—	7	4	Căminarul Nestor, apoi Iacovache ciasornicarul	32	49
1	7	3	—	4	1	Păun Islăcarul	17	64
1	6	3	4	—	—	Vasile Croitorul	17	—
2	1	3	5	4	6	Radu Bolangiu	20	—
6	6	3	—	15	1	Simigieria și cofetăria Dumisale Clucerului, locuită de Anastasie simigiu și Goseptu	64	66
3	—	2	—	3	—	Stanciul. — Vadul apei de lângă acestă prăvălie	12	90
4	6	2	—	6	—	Cămările după sub pod	25	60
6	4	1	4	8	—	Elena lui Apostol Cîaușu	34	—
2	—	1	—	1	4	Hagi Tudose Gabrovan chiriași Teodor Sabagciu	6	45
Suma totală							384	30

O mare energie se desfășoară în Sept. anul 1799 la săparea șanțului de abatere a apelor Dâmboviței, când apele ei venind mari

Ceii cu locurile după marginea Dâmboviței din Curtea-Veche :

10	—	2	—	17	4	Hagi Tudosie Gabrovan. .	74	45
7	3	1	4	11	4	Vistierul Ienache Sameșul ot Buzeu.	47	2
7	5	2	—	13	2	Ioan Odobescu	65	105
9	5	2	—	16	6	Chir Teodor Cincul . .	71	54
6	7	1	—	6	7	Iancu Neguțătorul . . .	29	61
26	1	3	4	68	2	Serdar Nicolae Saigiu . .	298	—
				251	5		962	312
<p>Câte taleri 4, bani 30, fac taleri 959, adică: taleri 4 plata muncitorilor și bani 30, pentru epistatul ce se va orindui și de alte cheltueli ce se va mai întâmpla.</p>								

puteauă să se reverse în Bucuresci și se înnece mahalalele josnice ale orașului. Altă grijă a stăpânirii este de a respinge pe unii riverani

toți deplin spre a se putea cumpeni trăba, ca să se facă amândouă de o dată, adecă și podișca să se scobore și zăgazul, fără de a face zăbavă seaă vre-o ză-ticnire, din pricina lipsei salahorilor, ca să nu facă rici înecături. nici lipsă de apă la matca Dâmboviței în Bucuresci.—1801, Septembrie 24. .

Vel Vornic al obștirilor

Inginerul.

Suiulgiul.

Nicolae móra Vlădichi ot. sf. Elefterie

Morarul ot. Băcul.

Morarul ot. Zoița.

Voicu Morar ot. Bucșănésca.

Stan Morar ot. Cosoba.

Coman Morar ot. móra Brăiloiului.

Morar ot. Grozăvesci.

Morar ot. Dragomiresci-Bălciu.

Morar ot. Lungulesci.

Cod. XLIII. fila 468.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod zem. Vlahiscoie

După anafora ce ne face Dumnélu Vel Vornic al obștirilor, orînduim pe sluga Domniei mele, copil din casă za visterie, ca pe toți cei mai jos numiți, să-i strîngă la fața locului, făcîndu-se și o deosebită porunca Domniei mele, către Ispravnicii Dâmboviței, ca să se aște și unul din D-lor cu orînduiții salahori spre a se pune în lucrare trăba.—1801, Septembrie 16

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Așa să se urmeze, pentru care poruncim Dumitale Vel Agă să orînduiescă zapciul harnic să stea Mumbașir, și să epistasască a se urma acosta în faptă și a le săvârși dupe cum se cuprinde mai jos. 1800, August 12.

Vel Logofet.

Prea Înălțate Dómne

Inscințăm Măriei tale, că de la 12 ale trecutei luni Iulie, prin anafora aș aretat Epitropia Măriei tale pentru cei ce aș cumpărat locuri din coprinsul curței gospod. cei vechi despre malul Dâmboviței, cum că lăcomindu-se spre a se mai lărgi curțile, s'ar fi mai întins spre matca apei, și aș bătut țeruşii pe Dâmboviță, strîmîtînd lumina forțe, în cât tot-d'a-una când va veni apa mare, pôte să pricinuiască înecătură și stricăciune poliții și celor-l-alți vecini, care sunt ședători în potrivă pe malul Dâmboviței, în dosul căreia anafora vedum Buiurdisma Înălțimei tale. cu poruncă către noi, ca să vedem aretarea ce face Epitropia, apoi, d'împreună și cu Dumnélu Vel Vornic al obștirilor să mergem acolo la fața locului, unde făcînd cercetare prin însuși vederea noastră și să chibzuim celea cu cale, și să aretăm Măriei tale în scris prin anafora; decî următorii fiind luminatei porunci, am mers cu toții în fața locului, și aducînd de față pie cumpărătorii căli se află aici, le-am cerut să ne arête întăririle gospod. cu care aș cumpărat de la mezat, și dîsoră că nu aș, fiind-că de la

lacom, cari prin gunoaie îndepărtau de la proprietatea lor gârla și-i alterau ast-fel cursul.

mezat le-au fost cumpărat D-lui Vornicul Golesecu, și apoi, în urmă cu zapise'e D-sale în parte, le-au vândut la dănsii, care zapise citindu-le, vădum că adevărat așa este, coprinzând și acosta la vîndare, că le vine atăția stângenî în lung, iară în lat să mērgă până în apa Dâmboviței, și că anafura cea pecetluită a mezatului pentru coprinzerea a tot locului, care au cumpărat Dumnolui Vornicul Golesecu, au dat-o lui Ienache Scufa, unul din cumpărători, ca să o aibă în păstru și ori cînd va fi de trebuință și celor-l-alți să fie dator a o da de față, care Scufa, fiind că acum lipsește, nu putem lua pliroforie, de care coprinzere merge latul acestei părți de loc, până în apa Dâmboviței, dar cu toate acestea, am primit de au adus pre proin starostea Zanighi Tigara, cel care se afla atunci staroste la vîndarea Curței vechi, cerēdu-î curat îndestulare de vîndare a tot locul, în ce chip s'a dat pe la mușterii și cum au rămas a fi starea atât din sus, cât și din jos; pus'a înaintea noastră o anafora grecescă, sub iscălitura dumnolor Costache Ghica, biv. vel Vistier, Radul Golesecul, biv. vel Vornic și Hagi Chiriac Arbutu, cu lét 1798, Februarie 4, prin care arată că din poruncă domnescă, fiind rînduiți de au mesurat tot locul Curței vechi, în toate părțile cum este a le fi starea, latul și lungul, vădum coprinzând și pentru locul despre partea Dâmboviței, ce mēsurādu-l de la pōrta din jos, în lung spre pōrta din sus, până unde s'au împlinit stāngenî 40, afară de 5 stāngenî ce sînt lăsați pentru vadul apei, latul de la vale este să fie până la stāngenî 29; iar la a doua trāsura, măcar că se cuvine să se fa ă la mijlocul locului, dar fiind șovăit starea lui și vadul apei se sapă cu vreme și se mănāncă de sacale, pentru acosta s'au făcut mai sus, unde au eșit stāngenî 19, apoi iarăși mēsurānd în lung până la pōrta din sus, au eșit stāngenî 29, iar latul 16. Decî, cercānd noi cu mēsurătōrea, lungul l'am aflat întocmai, iar în lat, despre Dâmbovița, partea de la pōrta din jos, au eșit stāngenî numai 27 și palme 5, iar cele-l-alte două trasuri au venit bine, pentru care am îndrep'at apoi linia despre apă în lung la vale, de la 16 stāngenî pāuă la 19, ca sa vedem, s'au întins cei cu locurile? și s'au găsit la Ienache Scufa eșit cu 1 stāngen și jumătate, până unde a bătut țērușii acum în apă, de la capul din sus despre podul gârlei, iar de la vale cu mai mult și drept acel loc este și Dâmbovița strîmtă, asemenea și Ioan Odobescu, iarăși s'au întins cu țērușii de la deal, cu stāngenî 2 și jumătate, a căror urmărie fiind fără orînduială, cu adevărat pricinnesce stricăciune politiei și celor-l-alți vecini din potrivă, căci strîmtorānd fōrte matca Dâmboviței, nu-și pōte avea curgerea în vremi și negreșit tōmna, cānd încep ploile și mai vērto primāvēra, la topirea zăpezei și la pornirea gheței, seau la nescăi-va plinire nu este cu puțință a nu face înecaturî orașului și stricăciune vecinilor, încă și podul de preste Dâmbovița ot pōrta din sus, rēmāind numai cu o lumină din 3 ce a avut, astupāndu-se cele două, trebuie sa se rumpă primāvēra la pornirea gheței, pentru care obrāsnicie a lor, ce cu necuviinciosă rāvnire, au îndrāsniat a se întinde preste dreptul lor, faptă ce aduce rēntate, de la dreptate se găsește cu cale să și tragă țērușii înapoi, ca ă-și pōtă avea Dâmbovița curgerea în voie, de a nu pricinui stricăciune; pentru care să bine-voesci, înălțimea ta, de a fi luminată poruncă către Dumnolui biv. vel Postelnic, Epistatul Agiei, ca să rînduiască un zapeiū vrednic de acest numbașirlic, în spinarea acestor

Sunt numeroase actele, din cari se pôte urmări lucrările întreprinse, mai ales la șanțurile de apărare contra inundațiunilor Dâmboviței.

Dăm în note câte-va din aceste acte ¹.

Scufa și Odobescul, până să-și mute țeruşii înapoi la dreptul lor; asemenea am cercat linia și de la 19 stânjenii până la cei 27, palme 5, ce sunt spre pórta din jos și am vădút că Tudorache Cincul, cade cu partea sa cea mai multă de loc, ce aú cumpérat în starea unde este să-î fie latul ca la stânjenii 29 și cu adevérat, după sinetul domnesc, se cuvine să și-l ia pe deplin, dar fiind că se strîmtora Dâmbovița cu totul, a rămas a stăpâni numai stânjenii 21 și jumătate în lat, iar nu mai mult după cum îi sunt țeruşii bătuți, asemenea rămîind următorul păgubit și Gunsul negustorul, ce este din josul Cincului, lângă vadul apei, fără de cât numai pentru preumblarea ce a făcut-o numitul Gunsul asupra vadului apei, dicem, că orî să-î facă temelie de zid de jos până sus, ca să nu se scurgă spurcăciunea în apă, saú să o mute de tot la altă parte, în curtea lui; așîderea și Nicola Gelepul ce este din josul vadului apei, care vad după cum și mai sus s'a arêtat, este lăsat de 5 stânjenii; ci ca să fie sciută după vremi, a nu se întinde și a-l împresura, s'a tras iarăși acum de isnovă și s'a însemnat la acêsta prea plecată anafora, spre a fi sciută în vremi cuviincioase, măcar că și numitul Gelepul, după un gârduleț ce l'a făcut tocmai pe malul Dâmboviței, s'a întins în destul către apă, în cât pe alocurea tot aruncând băligar măcelarii, aú intrat cu stânjenii 4, unde fôrte s'a strîmtorat Dâmbovița, acolo, drept casele răposatului Paharnic Ioniță, dar fiind că n'a apucat să bată țeruşii până acum, se va da de scire vechilului ce-l va fi avênd, ca să nu se îndrăsnescă a se cheltui că-î va fi în zadar, ci când va vrea să-și facă îngărădișul cu temeiú, să dea de scire Epitropiei, ca să pue linia de la țeruşii Cincului și din dreptul acelor 19 stânjenii până la cei 27, după cum s'a îndreptat acum și s'a pus în semne și așa să fie slobod a-și întemeia îngărădișul, dând poruncă și măcelarilor a nu mai arunca băligar și óse în apă de înaltă fundul Dâmboviței, că se vor pedepsi și băligarul cu ósele cât aú apucat de l'aú aruncat și aú strîmtorat marea apei, Zapciul cel orîndnit din partea Hagiei să-î si-lêscă a-l ridica și a curăța locul până în dreptul liniei, ca să rămăie Dâmbovița largă și slobodă precum a fost; ci noi de cercetarea ce am făcut după luminată poruncă și cum am găsit a fi cu cale și am descoperit dreptul adevér, nu lipsim a arêta înălțimei tale și rămăie ca cea desêvîrșită hotărîre să se facă de catre înalta și prea luminata înțelepciunea Măriei tale. —1800, August 3.

Manolache Crețulescu vel Vornic, Isaac Ralet vel Vornic, Mateiú Fălcoianu vel Vornic al Obștirilor, Anton vel Agă.

1. Ecă asemenea acte :

Io Alexandru Constantin Moruz Vd.

Am vădút Domnia mea anaforoa, ce ne fac D-lor veliții Zoerî și că pentru trêba obștêscă poruncim D-tale vel Vornic al obștirilor, ca fără de zăbavă să mergî la fața locului, înând și pe meșteriî morari, i cu suigiul și cu inginer, unde să se afle și unul din Ispravnicii județului și mai întăi, să pue pe șin pe toți șanțarii și cu epistat d'impreună, fără de voia lor, ca să lucreze la trebuința acêsta, și de acolo să trimițî Domniei mele anafora fără de zăbavă

Primul act este anafora din 1801, Iunie 30 și rezoluțiunea lui Moruzi din același an, Iulie 7.

de câtă cheltuială este trebuincioasă și de câți oameni lucrători, în câtă vreme, cumpănindu-le acestea cu multă economie, spre a nu se arăta suma de cheltueli mari, și mulțime de oameni, căci vremea nu este acum, însciintându-ne, în adevăr și pentru cusurul ce se va dovedi, al epistatului și al șanțurilor, și să așteptăm al doilea poruncă a Domniei mele de urmare.— 1801, Iulie 7.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, am vădut alăturata însciintare, ce face Constantin Pastia, Epistatul șanțului ot sud. Dâmbovița, și făcând chibzuire spre îndreptarea șanțului, după cum ni-s-a poruncesce, ne îndestularăm de la D-lui vel Vornic al obștirilor, fiind-că D-lui a fost acolo astă toamnă de a vădut însuși, atât pricina din care s'a astupat și matca șanțului și matca Dâmboviței, cât și din cele trebuincioase spre îndreptarea măteilor și spre îndreptarea trebiilor șanțului și pricina astupării șanțului este, căci necurățindu-se pe tot anul de două ori, toamna și primăvara, că nomolul ce se aruncă în aceste două vremi, când și apele viind mari și turbure și cădând nomolul se astupă, după cum s'a astupat fundul șanțului, și s'a tot suit în cât la vremile ce vinea apele mari, vedând șanțuri mari că nu pôte curge pe șanț apa câtă se cuvine să curgă, spre a nu se pricinui înecătură politiei Bucurescilor, au tot înălțat zăgazul, i gura măteii Dâmboviței din jos, alătura cu gura șanțului, cu gând, că viind apele mari, deși este matca șanțului astupată de nomol, dar tot să pôtă curge pe șanț deschidând stavilele, fiind astupată gura măteii Dâmboviței cu ardicarea zăgazului și într'acest chip, din an în an, se tot astupă matca șanțului cu nomole și ei tot ardică zăgazul la gura măteii Dâmboviței, cât ardicăndu-se zăgazul în gura măteii Dâmboviței foarte sus și surpându-se apa peste zăgaz drept în jos, în loc au săpat într'acel loc lângă zăgaz, în fundul măteii Dâmboviței, o prăpastie foarte adâncă, în care prăpastie surpându-se apa din vârful zăgazului, cu repeziciunea aceea merge în fundul prăpastiei în loc și sărind afară, iar în loc își pierde iuțela curgerii sale, rămâind ca o apă mórță de heleșteu, iar nu ca o gârlă curgătoare, din care pricină pe vremea când vin apele mari, neavând iuțela curgerii sale, turburarea cade la fundul măteii Dâmboviței și din an în an se tot astupă, în cât pe unele locuri au eșit apa în iarbă și ca să nu pricinuiască înecătură, i șanțarii tot n'au destupat matca șanțului, ci au tot înălțat zăgazul din gura măteii Dâmboviței, acum cererea se face, ca să nu facă podișcă în gura măteii Dâmboviței, că în gura șanțului, nu numai că nu este de nici o trebă, ci este de mare stricăciune, pentru că această podișcă o cere ca să lipsescă apa Dâmboviței să mERGă peste astuparea șanțului și ca să nu destupe șanțul, iar îndreptarea cea cuviincioasă este, ca tot acel nomol ce a astupat matca șanțului, necurățindu-se pe tot anul de două ori, precum mai sus s'a vădut, acest nomol trebuie să se curețe fără de altă pricină, care fiind greutate mare, căci au lăsat matca necurățită într'atâtea ani, de s'a tot încărcat pe tot anul, nomole peste nomole și cheltuiala trebuie să fie foarte mare, am chibzuit mai cu puțin să se facă cu nuijloc ca accsta, adevă să se pue 70 de pluguri din gura măteii șanțului, și în jos

Aceste acte dauă precioase informațiuni de lucrările ce se sevîrșiră.

peste tot șanțul să spargă prin mijlocul șanțului un șanț de un stângen de larg, și un stângen adânc și pe urma plugurilor să tragă salahoriî nomolul ce l'au spart plugurile, încercându'l în care și scoțendu'l afară în marginea șanțului, ca să rămăe destupat măcar de un stângen largul și adâncul șanțului din cap până în cap, iară nomolul din cea-l'altă lățime a șanțului, numai să'l spargă cu plugurile estimp, atât pentru că nu se pôte să se curețe din totă lărgimea șanțului de o dată estimp tot și căci dându-se iuțelă apei cu adâncimea numitului șanț de un stângen, mult din nomol va măcina apa, aruncându'l la vale și apoi, să se pogóre și podișca din gura șanțului, să fie códa podișcei în fundul șanțului, ce s'au adâncit de un stângen, iară gura podișcei de la stavilă să fie mai înaltă de cât códa, cu patru palme domnesci, care acésta este în destulă iuțelă și la scocurile morilor de la stăvilă, adecă și până a códa scocurilor, însă care vor vrea să cobóre podișca șanțului trebuie să taie și zăgazul din matca Dâmboviței tot de atâtea palme, de cât se va coborî în gura podișcei de la stăvilă, și pădurea ce se va întempla, de la zăgaz să nu atragă pe maluri afară, ci să o arunce în mai sus numita prăpastie d'impreună și cu altă pădure câtă va trebui spre a se astupa acea adâncime în prelung în josul apei, iar nu numai în loc, pentru ca să nu se mai deschidă și alta mai la vale, ci ca să se sinieze apa fără a se surpa, să nu-și pórdă iuțela curgerii sale, care iuțelă mult ajută a se desnomoli și matca Dâmboviței, așisderea, când va vrea să se arunce pădure ca să se astupe adâncimea prăpastiei, mai întâi, să se bată capre dea curmezișul mătcei Dâmboviței, pe care capre, să se lege grătiî de vlăjari, ca să nu se ducă pădurea pe apă în jos, ci să o ție unde trebuie până a'î face pletie pe dósupra și până a'î pune brazda, ca să o cufunde, i proci, iarăși până a se astupa, acésta fiind tréba Obștirii, urméză ca D-lui vel Vornic al Obștirilor să'î dea nizamul cel cuviincios, mergênd la fața locului și luând cu D-lui și din meșteriî morariî cei mai cu sciință aî meștesugului, d'impreună cu suiulgiul, i cu inginerul, ca să măsóre și zeminul mătcei șanțului, să nu cum-va să fie mai sus spre códa șanțului, de cât spre gură, ca să pótă apa să ducă nomolul la vale, fără de oprire și fiind-că la acésta trébă trebuie și cheltuială și ómenî lucrători, cât pentru cheltueli rămăne la înalta înțelepciune a Măriei tale, iară pentru ómenii lucrători să fie luminată porunca Măriei tale, ca unul din D-lor boeriî Ispravnicî, să se afle acolo când va merge D-lui Vornicul spre a profitaci cele trebuinciose și a da, după alegerea și chibzuirea ce se face de inginer, de suiulgiul și de meșteriî morariî, puind tréba în lucrare va rămănea de D-lui Vornic, Sărdaru Iordache Deșliu sau Nicolae Cărpenișanul cu unul din epitropi, și cu unul din meșteriî morariî, ca să se urmeze după cum mai sus s'au dîs, întocmai după alegerea ce se va face la fața locului, și ca să apuce să sevêrșască acestea până pe la Septembrie, până a nu apuca să vie apele mari, iară pentru ca să cercetăm după cum ni se mai poruncesce: care este datoria slujbiî și a îngrijirei numitului Epistat și pentru a cere privilegiul acesta a lefiî și ținea atăția ómenî și șînțariî s'utiîi, când lasă fără de nici o îngrijire șanțurile de se înomolesc din vreme în vreme și cine este dator a face dresul cel cuviincios și a răspunde la vre-o întemplare de cusur, să facem Măriei tale anafora în scris, fără de zăbavă, cunoscut să fie Măriei tale, că și lófa și șănțarii i s'au orîndvit Epistatului, numai și numai pentru tréba șanțului și când se va dovedi prin cercetare, că cu înlesnire și pe deplin se pôte face la

La 20 Iulie, 1801, Domnitorul dă alte noue hotăriri și instrucțiuni pe o anafora nouă a Divanului¹.

fața locului prin D-lui vel Vornic, cum că șanțarii din neurmarea datoriei lor, nu au curățit șanțul, ci l'au lăsat de s'au nomolit, seau că numitul Epistat metakirisindu'i la alte trebî spre folosul seû, au rămas tréba șanțurilor, seau ce altă pricină se va putea dovedi într'adevăr, și cu bună pliroforie va însciința Măriei tale, noi de cercetarea și chibzuirea ce am făcut, arătăm Măriei tale, iară hotărîrea.— 1801, Iulie 30.

Vel Logof. Scarlat Ghica, vel Vornic Golescu, vel Vornic Stirbei, vel Vornic. vel Logof. Crețulescu, vel Vornic Văcărescu.

Cod. XLIII fila 393.

1. Io Alexandru Constantin Moruz Vvd.

Am vădut Domnia mea anafora ce ne fac D-lor, veliții boerî, în cât pentru măsura deschiderei mătcei, care alegătorii din fața locului, au chibzuit-o să se facă de 4 stânjenî largul, dicom Domnia mea, că acum de o cam-dată pentru mai înlesnirea și ușurința trebei să se facă de 3 stânjenî, pentru care și poruncim D-lui vel Vist. ca pe acéstă măsură, adică de 3 stânjenî larg, să se facă socotéla la Vist., câți stânjenî se fac de lucru și pe stânjenî să se facă și socotéla de salahorii cei trebuincioși, care să o aréți Domniei mele, d'impreună arétându-ne și suma salahorilor câți trebuiesc, și fiind-că acest lucru este trebuință de obște a țerei, urméză și datoria să fie a satelor țerei, spre al face, căroră poruncim, că de la epitropia obștiei să se deie salahorilor, ce se vor aduce de prin sate în cât vor lucra ceneclica mîncărei lor, orînduind epitropia între dinșii om credincios, spre a le purta grija, să nu fie lipsiți de ale mîncărei, afară din diastima acca cât ține din móra mōnăstirei Găișanî în sus, până în hotarul moșiei mōnăstirei, care se îndatoresce Igumenul numitei mōnăstiri a lucra cu țiganii mōnăstirei la curățitul și scosul plăviilor, decî fiind-că, de a se face ajutor de salahorî și de la alte județe, le vine cu greû pentru depărtarea locului, veî face D-ta vel Vist., cărțile nōstre de la Vist., numai către Ispravnicii numitelor doué județe, Dâmbovița și Ilfov, povêțuitóre pe larg și poruncitóre strașnic a nu se face într'acéstă trébă vre-un catahrisis, cum-pénind trebuința, cuviinciosă rînduială, cum și cele-l-alte următóre, poruncile nōstre, să le faci D-ta după acéstă anafora, iară D-ta vel Vornic al obștirilor, ca la o trébă obștescă poruncim să fie dator a merge în vreme la fața locului spre sêvêrșirea trebei.— 1801, Iulie 20

Prea Înălțate Dōmne.

Dupe lumînată porunca Măriei tale, citind alăturata anafora, a D-lui vel Vornic epistatul obștirilor, cât și deosebita însciințare ce am făcut către Înălțimea ta, cum și alăturatele alegeri ale morarilor sub iscăliturile lor, i zapis ce au dat șanțarii, cu orînduit Epistatul lor Constantin Pastia postelnicel la epitropie, acum în urma tuturor alegerilor morarilor, și chibzuind împreună cu D-lui vel Vist. mijlocul ce găsesce D-lui Vornicul cu cale, la acéstă trébă ce este obștescă, că de este mai en înlesnire și în putință a se orîndui câți-va salahorî

Cestiunea presinței de mori pe Dâmbovița este în legătură cu cea a șanțurilor ei. În actul din notă este atinsă și această cestiune.

din Ilfov și câți-va din Dâmbovița, să socotim, că ce plată să cuvine a le da și câtă cheltuială se adună peste tot la acest dres și de unde are a se da această cheltuială, de care să facem Măriei tale anafora pe larg; următorii fiind luminații porunci, și chibzuindu-ne cu sîrguință, cât pentru mijlocul cel mai cu lesnire și ca ce plată se cuvine a se da, am găsit cu cale, ca din stânjeni 1800 ce sunt trebuincioși după alegerea din fața locului a se deschide matcă de 4 stânjeni larg și unul adâncul, la acea ruptură din cîda șanțului și până în Cacova stânjeni 900 să-i deschidă D-lor Ispravnicii ot sud Ilfov, i stânjeni 900 D-lor Ispravnicii ot sud Dâmbovița, plătinduli-se de stânjen po tal. 1, ce vine de salahor, po banî 40 la 3 salahori ce se coprinde alegerea din fața locului, că intră la un stânjen, pe care stânjen 1800 po tal. 1 stânjenul, fac tal. 1800 și cu acest mijloc nu rămâne bănuială, nici că se va popri din plata lucrătorilor, nici că lucrătorii lenevind-se a lucra, le va trece ziua de gēba, căci fiind cu stânjenii, salahorii fiește-căruia sat, fac sîlința să-și isprăvescă stânjenii săi, ca luându-și plata să se ducă, de care asemenea să fie și luminatele Măriei tale porunci către D-lor Ispravnicii, să arate satelor stânjenii, ce au să lucreze după analogia ce li se va veni, iară pentru curățitul plăviilor, cât pentru din mōra mōnăstirei Găișenii în sus, și până în hotarul mōnăstirei, să se îndatoreze Egumennii să curățe matca Răstocii ce cade pe moșia mōnăstirei, cu țigani mōnăstirii, scoțînd plăviile afară pe maluri, să le și ardă, ca să nu le mai bage apa în matcă, fiind-că se folosește din mōră și curățirea plăviilor este chiar și folos al morii, iar nu numai al șanțului, pentru care mōră, după cum se coprinde în anafora D-lui vel Vornic, asemenea dicem și noi numai, pentru că au dat morarii prinsōre, că nu se va nomoli *Cacova* din pricina ei, să rămāe până la primăvară, iar cānd atunci se va dovedi că au mai nomolit *Cacova* mai mult de cāt în stare se află acum, atunci Epistatul șanțului, însciințānd epitropii se va muta cu luminata porunca Măriei tale mai din sus, de nnde dă *Cacova* în Răstōcă, ca să-și aibă mōra sa mōnăstirea numai pe drēpta apa sa Răstōca, iar nu și pe a Dâmboviței, că este adusă prin șanț, pentru folosul obștei cu mare cheltuială și cu paguba Visteriei pe tot anul, cu șanțarii i lōfă Epistatului, iarō de la hotarul moșiei mōnăstirei și pāuă în cōda rupturēi ce dă în *Cacova*, jumētațe această diastimă, să o curățe D-lor Ispravnicii ot sud. Ilfov și jumētațe D-lor Ispravnicii ot sud. Dâmbovița, plătinduli-se stânjenul po banî 24, fiind-că nu au greutate ca la pāmēt, ci numai să tragă plăviile afară și să le ardă, și fiind-că această sumă de stânjeni nu este sciută, cât este astă una dată să se curățe stânjenii 2000 de la hotarul moșiei Găișenilor în sus spre *Cacova*, iară cei-l'altii mai spre tōmnă, după Septemvre, a căroră 2000 stânjeni plată, face tal. 400 și cu tal. 1800 ai mātcei ot. ruptură, fac tal. 2200, care această curățire a plăviilor, iarăș cu stânjenii săi, arată D-lor Ispravnicii satelor, căci au să curețe după analogie, iară pentru banii acestei cheltueli, de unde au să se dea, vōdōnd și stenahoria Visteriei, cum și lipsa epitropiei și chibzuind în tot chipul dicem, că afară din câți banii dintr'aceștia se vor da din bună milostivirea Măriei tale, cei-l'altii va fi luminată poruncă a se da de la cutie, banii însă să se trimită la D-lor Ispravnicii, și D-lor să plătescă lucrătorilor care să le aducă adeverința Epistatului șanțului, că au deschis lucrătorii din cutare sat stânjenii atāta rēvaș

Impărțirea muncii la șanțuri pe anumite sate și în ce condițiuni, încă în actele din notă se pot vedea.

Cu referință la indestularea Bucureștilor cu apă, sub această domnie a lui Moruzi Vv. se continuă vechia instituțiune a suilgiilor. Dăm câte-va acte în note ¹.

de sumă și cu acest mijloc nu se mai face cheltuială, trimițându-se de aici vre-un deosebit Epistat la acesta. nici poate dice Epistatul șanțului, orî că nu s'au deschis stânenii de plin crî în lung, orî în larg, seau în adânc, cum și D-lor Ispravnicii să aibă a trimete foile, de câți stâneni are a deschide fieș-care sat, ca să scie Epistatul șanțului de și'au curățit fiește-care stânenii săi, atât de nomol cât și de plăvi și așa să'i deie adoverință, iară de va vedea Epistatul, că se zăbovesc lucrătorii și nu vin să însciinteze epitropii, ca să trimită Mun-bașir, să apuce a se isprăvi până la Septemvrie, până a nu se năpădi ploile și apele mari și pentru ca să aibă vreme de la începutul lui Septemvre și până la sfîrșit să cobóre Epistatul cu șanțarii, atât podișca șanțului, cât și zăgazul la matca Dâmboviței, amîndouă de o dată urmîndu-se la tôte, după alătura'ta alegere din fața locului, care acestea să fie știute și D-lor Ispravnicilor, ca să facă silință să fie isprăvită și matca de la ruptură, plăviile să fie curățite de pe Răstocă i *Cacora*, cum și Epistatului i șanțurilor să li se trimită luminată porunca Măriei tale, ca până la sfârșitul lui August, să-și aibă tótă cherestéua gata curată în fața locului, pentru dinții podiștii, i căptușéla malului, i stavile, și tótă pădurea i vlăjari, ca să le și isprăvescă întocmai, după legătura zapisului lor ce l'au luat acum, care isprăvindu-le până a nu veni apele mari, își vor dobândi milostivirea Măriei tale ertăciune la greșala lor, iar nesăvêrșindu-le până a nu veni apele mari, își vor lua pedépsa îndoită, arătându-li-se că zapisul lor, întărit de Măria ta, s'au trecut în condica Divanului Măriei tale și când nici acum nu vor fi următorii, nu se vor îndrepta cu nici un fel de cuvînt de pricinuire, însă fiind-că D-lui vel Vornic Știrbei, au fost în fața locului și are tótă sciința de tôte, iarăși Dumnéului să facă ostenélă să mERGă, când va fi trebuință, ca să ia sêvêrșirea lor tôte și la vremea lor și întocmai după alegerile acestea ale morarilor, nu poate, că noi l'am pohtit despre partea noastră ca la un lucru de obște, dară mai mult dicem să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnéului, ca la tôte întocmai după arătarea ce face, să fie și următorii să le sêvêrșescă.—Iară cea desăvêrșit hotărîre.—1801, Iulie 16.

Vel Vist. Racoviță, vel Ban Biâncovénu, vel Logof. Ghica, vel Vornic Golescu, vel Vornic Știrbei, vel Vornic Câmăinénu, vel Vornic Văcărescu.

Cod. XLIII. fila. 414.

1. *Anafora* în dosul jălbei lui Petre Suiulgi-bașa a i-se plăti léfa pe luna lui Aprilie.

Io Alexandru Const. Moruz Voevod

Poruncim Domnia mea Dumitale, vel Vornic Florescule, din baniî ce sunt rămași asupra Dumitale, să dai jăluitarului Cismegii, léfa pe luna lui Aprilie.—1800, Septembre 29.

La spitalul Panteleimon Moruzi numesce pre biv vel Căminar

Prea Înălțate Dōmne

După luminată porunca Înălțimei tale, următor sunt, numai după cum am mai făcut Înălțimei tale, că 'l socotea la epitropi de 4 luni, dă Ghenar, Februarie, Martie și Aprilie, ce s'aū căutat din luminată poruncă, de către Dumnélui vel Logofet de țara de sus, a rămas asupra Dumnélui vel Vornic Ión Florescu o sumă de bani, din iraturile ce s'aū strîns de Dumnélui într'aceste mai sus numite luni, ci de se va găsi cu cale de către Maria ta, să fie luminată poruncă către Dumnélui vel Vornic, de a plăti jălui'orului léfa ce cere pre Aprilie, fiind-că cunoscut este Înălțimei tale stenahoria ce are epitropia cu răspunderea lefilor și altor cheltueli netăgăduite și ce va fi luminata poruncă. — 1800, Septembrie 2.

Mateiū Fălcoianu, vel Vornic al Obștirilor.

Cod. XLIII, fila 148 verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Poruncim Domnia mea, că acești patru ómenī străini, ce încă din cea-l-altă Domnie a noastră i s'aū rînduit suiulgi-bașa pentru cișmelele ot. tērgu de afară, să și-i aibă și acum, căroră înaintea D-lui vel Vist. să li se facă cercetare după orînduială de sunt străini și fără de pricină. — 1801, Septembrie 30.

Prea Înălțate Dōmne

Petru suiulgi-bașa aū dat jalbă Înălțimei tale că patru ómenī, ce sunt dași cu luminată cartea Înălțimei tale, încă din cea-l-altă fericită Domnie a Înălțimei tale, ajutor la lucrul cișmelelor ce sunt la tērgul de afară, făcute de Înălțimea ta, că-i supără Ispravnicī, fiind-că nu li s'aū înoit luminata cartea Măriei tale, și ni se poruncesce de Înălțimea ta, ca să cercetez ce coprindere are luminat hrisov, ce s'aū făcut acum pentru aceste cișmele; după luminată poruncă, arēt Înălțimei tale, că acele cișmele ce sunt două la tērgul de afară din cea-l-altă Domnie a Înălțimei tale, s'aū făcut cu cheltuiala Înălțimei tale pentru o pomană volnică, nefiind apă curgătoare la tērgul de afară, și s'aū dat cartea Înălțimei tale de atunci acestui Petre Suiulgiu, ca să aibă patru ómenī scutiți străini ajutorul lucrului și meremeturilor, și să iae taleri 100 de la vameși oborului, iară acum, după venirea Înălțimei tale, s'aū făcut hrisov pentru acestea două cișmele, în care se coprind, să iae acei tal. 100 de la vameși oborului, iară când se va strica pe afară să avem a drege, noi Epistași cei mari ai spitalurilor obștesci, ci fiind-că într'acest hrisov nu se cuprinde pentru acești patru ómenī, ce sunt foarte trebuincioși la dregerea cișmelelor, înăuntru la apă, să fie luminată porunca Înălțimei tale, a se înoi cartea ce este din cea-l-altă Domnie a Înălțimei tale, ca să'i pótă avea, fiind foarte trebuincioși pentru aceste două cișmele, ce este și o pomană ne sēvēșită, și o podóbă a políției, și cum Duhul sfânt va lumina pe Înălțimea ta. — 1801, Septembrie 28.

Radu Golescu

Cod. XLIII, fila 479.

Nestor¹ epitrop în locul răposatului biv vel Vornic Ión Florescu. Noul Epitrop cere să se predea averea mănăstirei cu anume catagrafie.

1. Io Alex. Constantin Moruz Voevod

Fiind-că nu suntem la îndoială, cum că boerul Domniei mele, biv vel Căminar Nestor, pre care D-lor cinstiți și credincioși boerii Domniei mele, biv vel Ban Ghica și vel Postelnic ni-l arată prin această anafora, se va filotimisi atât de a se odihni și a se mulțami sëraciî aceia, bolnavii de la acest spital, cât și cele-l-alte lucruri din lăuntru și din afara mănăstirei, a le bine economisi și a le ținea întru o bună stare și se va sili, ca după ce se vor da trebuincioșele cheltueli ale spitalului, de a nu fi sëraciî aceia pățimași, lipsiți și stenahorisiți întru ceva, cum și cele-l-alte trebuincioșe cheltueli mănăstiresci, a face și câte un adaos și prisos la ale mănăstirei, iată 'l orînduim Domnia mea epitrop și îi și poruncim să ia întru zaptul său mănăstirea și economia sa, ci și mântuire sufletescă a dobândi, sciind bine, că silința ce are a cheltui întru această epitropie, este pentru un lucru de obște folositor și așa luând acum mănăstirea asupra și intrând în trebă, va arăta Domniei mele cele de trebuință următoare, drept aceia poruncim Domnia mea tuturor poslușnicilor și ômenilor mănăstirei să cunoscăți pe Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele, biv vel Căminar de epitrop, urmând povățuirilor ce vă vor da.—1801, Martie 19.

Prea înălțate Dômne

Cu plecăciune însciințăm Măriei tale, că dându-și obștesca datorie Dumnélui biv vel Vornic Ión Florescu, epitropul mănăstirei Sfântului Panteleimon, am făcut chibzuire, după luminată porunca Măriei tale, de un boer cu bun ipolipsis și cu temere de suflet, iubitor de fapte bune și vrednic de a se rîndui epitrop în locul răposatului, la această mănăstire cu spital, ce este de obște folositor și găsirăm cu cale pe Dumnélui biv vel Căminar Nestor, la al căruia ipochimen suntem bine nădăjduiți și nu ne îndoim, că va păși fără de strémutare, toate bunele întocmiri ale mănăstirii și a spitalurilor, cu sëraciî bolnavi, sciind și a Măriei tale fierbinte râvnă, ce ai la acest lucru sufletesce și se va sili de a cresce și a spori facerea de bine și căutarea celor pățimași, aducând toate ale mănăstirii spre bună stare și sporire, de care ne și rugăm Măriei tale, ca cu luminată porunca Măriei tale să se îndatorască a lua sarcina acosta asupra-î, rînduindu-se epitrop ca să facă toate zapt și să se silască cu osârdie, după bun ipolipsis al ipochimenului său, spre a aduce roduri folositore, cari sunt Măriei tale poftite. — 1801, Martie 14.

Dumitrache Ghica Ban, Vel Postelnic Dimitrie Manu.

Cod. XLIII fila 250.

Io Alexandru Const. Moruz Voevod i gospod.

Cu cale fiind arătarea și cererea Căminarului, poruncim D-tale cinstit și credincios boerul al Domniei mele, vel Logofăt de țara de sus, Nicola Brâncovene, ca de la logofeția Divanului Domniei mele, să orînduescă pre credincios boerul Domniei mele, biv Clucer Zaharia Petrache, să cêră de la casa răposa-

Luî Dimitrie Caracaş, cunoscutul doctor la spitalul de la Panteleimon, îi succede fiul său Constantin ¹.

tuluî boer, biv vel Vornic Florescu, ce a fost epitrop, toate socotelele acestea şi prin epistasia Dumnélui cinstit şi credincios boerul Domniei mele Dumitrache Ghica biv vel Ban, ca un nēm al fericituluî ctitor al mōnăstirei acesteia, să le urmeze toate acestea după cum se cuprinde mai jos şi să arate Domniei mele în scris, alegerea şi lămurirea a toate. — 1801, Martie 29.

Prea Înălțate Dōmne

Cu totă supunerea primind luminată porunca Măriei tale, prin care după anafora D-lor cinstiților biv vel Ban Ghica şi vel Postelnic, mă orînduesc Măria ta, epitrop la mōnăstirea Sf. Panteleimon, am înțeles cu plecăciune celea ce mi-se poruncesc, ca luând trēba mōnăstirei şi a spitalurilor asupra-și, să pun totă osârdia pentru odihna sēracilor bolnavi şi pentru bună starea mōnăstirii, pentru care nu lipsim cu plecăciune a face Măriei tale arētare, că după datoria supunerii mele, următor sunt la înalta poruncă şi nu voiū pregeta, Luminatē Dōmne, a mă osârdii cu totă fierbințēla, spre cele bune şi de folos la acest lucru sufletesc de obște, fiind însă, că după obiceiul şi rînduiala ce s'a urmat şi se urneză la toate mōnăstirile de obște, cum şi însuși la această trebuință, este că prin o teorie a socotelilor trecute până acum, când se încarcă sluga Măriei tale, de venituri i cheltueli trecute, cari la mōnăstire nu se găsesc încheiate şi prin afacere de catagraf a toate lucrurile şi veniturile ce are acum, să se facă cunoscentă starea mōnăstirii, cu care se încarcă sluga Măriei tale acum, ca să pociū a-mi da şi eu sēma cu curățenie în vreme, de aceea fac Măriei tale această plecată datornică arētare, ca să se rînduiască după cuviință ca la o trēbă mōnăstirēscă, un obraz cunoscut de la logofetia Divanuluî, carele să cēră de la casa Dumnélui, rēposatnluî boeriū biv vel Vornic Florescu ce a fost epitrop, socotelile de venituri i cheltuelile mōnăstirescē până acum, să le teorisēscă şi să vadă, atât acele cheltueli i venituri, cât şi de este vre-o datorie, câtă şi la cine, sau nu, ca să sciū cu ce sunt însărcinat şi ce are mōnăstirea de a răspunde şi după acesta, să se facă după obiceiū o catagrafie de toate ale mōnăstirii ce mi-se dă acum asupra-mi, prin catastih de perilavi, ca să pōtă fi vēdut în vreme perilavi al meu şi paradosis ce am face. — 1801, Martie 23.

Al Măriei tale prea plecată slugă.

Nestor Căminarul.

Cod. XLIII, fila 252.

1. Io Alexandru

Fiind sciută şi Domniei mele osârdnica slujbă dintr'atăția ani ai Dumnélui doctoruluî Dimitrie Caracaş şi cunoscută slăbiciunea şi neputința bătrânețelor întru care a ajuns, cum şi numit fiu-sēu, după pliroforia ce ne-a dat Dumnélui cinstit şi credincios boerul Domniei mele, biv vel Ban Dumitrache Ghica, împreună şi cu Dumnélui biv vel Căminar Nestor, epitropul mōnăstirii, fiind cercat de practicos şi arētându-se cu slujbă până acum, împlinind datoria părinteluî sēu, la al cărui ipochimen neîndoindu-se, că şi de acum înainte va urma cu

Maî dăm, înainte de a închide acest capitol, două documente privitoare la strade și pavări¹.

osârdie, căutând pre sêracii acei bolnavi, il orînduim Domnia mea pe nunitul doctor Constantin, să fie în locul părintelui sêu, doctor la spitalul Sfântului Panteleimon. — 1801, Iunie 12.

Prea Înălțate Dômne

Cu plecăciune însciințăm Măriei tale, că Dumnolui doctorul Dimitrie Caracăș, ce este orînduit pentru căutarea bolnavilor de la spitalul mănăstirei Sfântului Panteleimon, în diastimă de ani.... aflându-se slujind cu multă osârdie și silință pentru tămăduirea bolnavilor, care după vremi au fost orînduiți la acest spital, iar acum ajungând la vîrsta bătrînețelor celor de pe urmă și ne mai putend singur merge la spital și a căuta de bolnavi, ci prin fiul Dumisale, împlinind acastă datorie a sa, ne făcu rugăciune ca în locul sêu, să orînduiesc pe fiul Dumisale, doctorul Constantin, care cerere fiind cu cale, fu primită și de noi, atît pentru odihna și repausul bătrînețelor Dumisale, cît și pentru multa osârdie și silință cu care s'a arêtat într'atîția ani, spre căutarea și tămăduirea bolnavilor și cu mulțămirea epitropilor și mai ales, că și fiul Dumisale este cercat și sciut doctor practicos, la al căruî ipochimen nu suntem la îndoială, că va urma întru tôte părintelui sêu, după cum s'a arêtat și până acum, împlinind datoria părintescă la spital, de care ne și rugăm Măriei tale, ca cu luminată porunca Măriei tale, să se orînduiască doctor la spitalul Sfântului Panteleimon, în locul părintelui sêu, Dimitrie Caracăș. — 1801, Iunie 7.

Dumitrache Ghica Ban, Nestor Căminar, epitrop.

1. Io Alexandru Voevod

Cu cale fiind anaforaoa Dumnolui vel Vornic al Obștirilor, următore nizamului ce este dat, poruncim Domnia mea, Dumnolui vel Spătar, să orînduiesc zapciû, ca să facă urmare după anaforaoa epitropilor. — 1800, Septembrie 26.

Prea Înălțate Dômne

Insciințez Măriei tale, că la căpătăiul podului, afară din străjă, s'au pus câți-va ômeni și de-a drépta și de-a stînga, de 'și fac case, din cari unii le-au ridicat și desevîrșit, iar alții, acum 'și fac gă irea să începă la lucru într'acel loc și de o parte și de alta sunt maluri mari și rele drumuri, de es dia oraș afară, cari drumuri, fiind loc strîmtorat, 'l mănâncă apa ploilor, în cât pătimea fôrte rêu obștea în umbletele lor și cu mult necaz coboră și ese, care vêdută fiind Măriei tale, încă din cea-l-altă fericită domnie a Măriei tale, ai poruncit Epitropiei de s'au rînduit podari și salahori și sâpând, au deschis amêndouê drumurile și cu câtă-va cheltuială s'au îndreptat și s'au făcut șanțuri pre de marginea amêndoror maluri, cari șanțuri se împreună în curtea unui Andronie și de acolo merge de se scurge în livedea Sfintei Mitropolii, iar acum cu casele ce se fac, cari mai jos s'au însemnat, ca să se vadă de Înălțimea ta, au astupat șanțul, trăgênd pămênt preste dênsul, strîmtoréză diastima drumurilor și iarăși va să stăpânescă obștea, încă din di în di, găsind privileiû, vor să se în-

Interesant e actul din notă de la 1800 Septembrie 2, constatând întinderea oraşului peste strajă.

tinţă, când cu copriusul gardurilor, i cu umblare şi alte trebuinţe, de care iarăşi va să străintoreze locul, încă după această începere a lor se tot îndemna şi alţii a-şi face case şi straja acum a rămas înlăuntru, din a căror pricină trebuie mutată, că i au astupat lumina de la deal, întâi acum un Zane Mortasipul ce a făcut casă din susul străzii afară şi nu-şi poate avea străjarii privegherea pre deplin şi deosebit, că poate tot-d'a-una să înşele straja, de care şi după datoria ce este şedător afară din strajă, de care şi după datoria ce are Epitropia, nu lipsii a arăta Înălţimeii tale, că de va fi primit la auzul Înălţimeii tale, să se poprască prin Marafet, duinnelui Vel Spătar şi să-şi ridice binalele, aridicând cei de-a stânga şi pământul ce l'au aruncat pe şanţ, ca să rămăie drumurile largi şi în voie, după cum au fost, ca să nu pătimască omeniî la umbletele lor, de acosta arăt Măriei tale. — 1800, Septembrie 2.

Mateiū Fălcoianu.

Cei din stânga.

1. Vasilca Văduva, a făcut casă proastă, y învălită cu şovar şi s'a şi mutat într'ênsa.
2. Constantin Geru, II-lea Vornic, a găsit loc, tăind din mal ca să-şi facă casă.
3. Barbul Fustaşul asemenea a găsit loc.

Cod. XLIII, fila 145.

Cei din dreapta.

1. Zane Mortasip a făcut case şi sunt pre isprăvit.
2. Chiriţă Tipograful a făcut gătire de loc, dar până acum nu s'a apucat de lucru.

Anaforaoa în dosul jălbei şi a unora din Mahalagiî ot mahalaoa Oltenilor a se face un pod pre uliţa ce merge spre sfânta Vineri.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod Zem.

După anaforaoa D-lui vel Spătar, şi a D-lui vel Vornic al obştirilor, poruncim să se facă urmare şi D-ta vel Spătar să împlinescă de la fieş-care analogon ce l'au ajuns.

După luminată poruncă, făcând cercetare, ne-am îndestulat din jalba lor că este adevărată, pentru care s'au şi orînduit un zapciū din partea spătăriei, Pitarul Bălan şi din partea epitropiei Şătrar Marghiloman, cari mergend la faţa locului şi măsurând diastima locului câtă este trebuinţă a se face podul, s'au găsit stângenii 60, care socotindu-se stângenul po tal. 8, după cum am făcut tocmela, că locnitorii să'l facă, coprinde cu tal. 480, pentru care bani, s'au adnnat mahalagii şi după dreptate şi după starea fieş-căruia, s'au cisluit ei între dînşii, prin alăturata fôie, anume cu suma banilor, ca să deie fieş-care, adevărindu-se şi cu iscăliturile fruntaşilor mahalalei, pentru care să bine-voesci, Înălţimea ta, de a fi luminată poruncă, ca prin marifetul spătăriei, să se împlinască mai întâi banii de la toţi mahalagii după fôia cislui lor şi apoi, iarăşi mahalagii să alegă şi să încarce pe unul, doî, dintre dînşii mai de ispravă, ca să deie arvună locnitorilor ce se încarcă, să facă podul şi să le ia zapisul de

CAP. XI

Dări. Scutiri. Milii.

Acusarea adusă lui *Alexandru Moruz*, că a fost lacom de bani în domnia a doua, nu am aflat-o justificată cu documente.

Aceleași dări continuă sub Moruz, cari erau și înainte de dănsul. De sigur, numeroase erau acele dări și pe cât numeroase pe atât și supărăcioase erau dările aceste, la cari era supus țăranul și de cari erau scutiți boerii și clerul. Acest din urmă, fu dăr isbit numai de darea excepțională, ce am arătat-o la capitolul bisericeii.

Pe când clasele privilegiate n'aveau să se resimtă de greutatea lămetei, țăranul dator a fost, peste *ponturile clăcei*, să pörte greutatea număröselor dări: Desetina de stupi, goștina de oi, goștina de mascuri, pogonoritul de vii, vinăriciul, căminăritul, camena. cepăritul, besmenul, dajdie de zlot, de lei, de taleri, de galbeni, de iliși, de ialoviță, de silisce, de sulgiu, de boi împărătesci, de cai de menzil, de branisce, podvode de chile, dajdie de cëră, de lupi, de unt, de slatină, săreritul de munte, paza de strajă, dajdia de jold, de bile, de șeci, de pei, de fën, de lemne, de cărbuni, de ajutorință, de sferturi, de beilic la curtea domnescă și pe aiurea, de dregeri de drumuri mari, de vamă de tîrg.... Nu mai menționăm și despre neterminabila listă a havaeturilor, acordate, cu sea fără lege, la toți slujbașii, începënd cu părălabul satului până la marele Ban¹. Până și Regulamentul

la mână, cum că să scie i cu soroc, până când să'l facă și cu ce formă de che-restea, epistasind până se va sêvêrși podul, după cum așa s'aũ urmat și pro la alte mahalale, fiind trebuința și folosul a tuturor de oșbte. — 1801, Iulie 5.

Vel Spătar Lucache, vel Vornic Stirbei.

Coa. XLIII fila 429.

1. Ecă câte-va acte cu referință la diverse dări și havaeturi și la abuserile la cari dădeau loc în percepere:

Vasile Muscalu, de la Lunguleț, județul Dâmbovița, s'a jăluit, că trei slujitori isprăvnicesci, ce aũ fost trimiși să strîngă unt de inumbae, nu numai că li-aũ luat 10 oca unt, care le adusese pentru consulul rusesc, dar încă l'aũ, și bătut și pe el și pe soția și fata lui.

Alexandru Moruzi a ordonat Vistierului, să facă cercetare. Acesta a constatat, că Vasile Muscalul este venit în țeară înainte de pacea de la 1774, ca servitor al unui oficer rusesc și că s'a însurat cu o fată din Crețulescii din Ilfoz, nde a rămas până în vremea Nemților, mutându-se apoi la satul Lun-

organic, care de altmintrelea dulce n'a fost pentru țeran, s'a îngrozit

guleț din Dâmbovița. Despre bătae nu pôte constata lucrul, că n'are semne, mai ales pentru femei și fată, cari stău la, propune deci cercetare la fața locului pentru untul ce i l'au luat slujitorii, i-au spus să înérgă la ispravnicie să-și ia banii după nartul hotărit. Că de la vistierie se plătesce untul prin ispravnicii. — 1799, Octombrie 24.

Domnitorul aprobă întocmai și adaugă, că Vasile Muscalu să fie aședat la dăjdi, la satul unde șede, după starea și puterea lui.

Cod. XLII, fila 80 verso.

Vel Vistier Constantin Ghica și vel Postelnic Manu, la 26 Aprilie 1800, presintă lui Alexandru Moruzi anafora după jalba vameșilor ierbari, ce au avut ierbăritul pe 1799. S'au jăluit aceștia, că o sumă de neguțătorii, cari au strîns vite în 1799, le au vîndut la sudiți și aceia n'au voit să plătescă obicînuitul ierbărit. Anafora găsește că au dreptate și că să fie apucați sureccii, adică stringătorii de vite, orî în ce județ vor fi aflați, să-î cerceteze ispravnicii și dacă în adevăr cumpărătorii de vite de la dênșii, fiind sudiți n'au plătit ierbăritul, după cum se cuprinde în ponturile ierbăritului și vama, atunci să se apuce neguțătorii sureccii vîndători, ca să plătescă ierbărit pe toate vitele ce le-au vîndut, de vreme ce vîndarea acésta a lor a fost poprită după poruncile domnesci și nici ierbarilor nu le-au dat de scire, ca să-și ia ierbăritul seau de la o parte seau de la alta și ei să-î cante cu cumpărătorii. La 28 Aprilie 1800, Domnitorul încuviințéază anafora.

Cod. XLII, fila 298.

Petițiunea lui Constantin Ghica, din 6 Octombrie 1799.

Cere voe să-și trecă sarea depusă pe la Scheli, «fiind că s'a apropiat so-rocul a se slobođi toate sărurile câte sunt pecetluite după vechiul obicei,» să o trecă de a cîndea Dunării până nu se strică vremea.

Alexandru Moruzi la 7 Octombrie, 1799, scrie lui Radu Golescu, biv vel Vornic, să slobódă transportarea de a cîndea Dunării a sării vechiilor cumpărătorii ai Ocnelor, «năfăcându-se nici o călcare ponturilor cu acésta.»

Cod. XXXII, fil. 72.

Vameșii de Buzéu sunt acusați, că ămbliă să ia vamă de la cherestea, nu numai cînd este adusă în tîrguri de vîndare, ci caută a vămui pre săteni prin păduri. La 12 Octombrie 1799, Scarlat Cămpineanu, marele Logofăt, denunță abuzul vameșilor, dar arată că au dreptate să ia vamă din cherestéua tocmită de afară, dar adusă în Buzéu; iar pentru vama, ce cer de la var «cătînd în catalogul vămilor și în ponturi, nu numai nu se găsesc pomenit pentru var, ci împotriva, la cap. 55....», se înțelege că varul vamă nu are. «Am cercetat și obiceiul ce se urméază aici în Bucuresci pentru var și mă plîngor că mortasipii de la marginea orașului iau de la o cétă de care cu var 10 parale, care acésta făcându-se cunoscută și vameșilor, înșii se vasghestisiră de acest fel de cerere și qise că nu voesce a lua nimic, precum n'au mai luat nici până acum.

de asemenea listă și la capitolul III, secția I, articolele 61 — 64, le-aă desființat.... Dar încă abusurile cu dările pentru Constantinopole!

Deci, fiind-că varul, nisipul i cărămida vamă nu aă, fiind alișveriş al ómenilor sëraci, arët Măriei tale pricina».

La 13 Octombree, 1799, Domnitorul aprobă anaforaoa.

Cod XLII, fila 74.

Plăseii din satele plaiului Ialomitei, județul Dâmbovița, se jăluiesc că vameșii de acolo îi supără peste obiceiă, de le ia vamă și căminărit, în 1800, Februarie.

Marele Logofet Scarlat Câmpineanu, presintând anafora Domnitorului, 16 Februarie 1800, insciințeză că «atât la vama rămătorilor, i la vama rachiului, i pentru vite și căminărit este îndestulată lămurire în ponturile vămilor și prin cărți..., însă pentru vama jăluitoilor a o lua de la jăluitoii, pe rămătorii cei ce-i vînd la matrapăii, bine urmază vameșii, iar de a lua și altă vamă de la cumpărătorii, cei ce trec înlăuntru, sunt opriți. Deci, după ponturi, cumpărătorul de rămătorii trecendu-i înlăuntru, are să dea numai goștinărit; iar vîndendu-i și acel cumpărător în pămîntul țerei, plătesce și el vamă ca un vîndător și cei ce-i cumpără, trecendu-i înlăuntru, asemenea are să plătescă numai goștinărit, iar vîndendu-i și acel cumpărător în pămîntul țerei, plătesce și el vama ca un vîndător și cel ce-i cumpără, trecendu-i înlăuntru, asemenea are să plătescă numai goștinărit; iar pentru vama rachiului, fără de care este urmarea vameșilor și împotriva ponturilor, fiind opriți vameșii a ămbla pe la casele locuitorilor și a cere vamă de rachii.

Așisderea și căminăritul este numai prin bălciuri mari, iar la bălciuri mici, căminărit nu este. Cum și pentru vitele ce vînd la neguțetorii, este să plătescă cumpărătorul vama și locuitorii aă să fie nesupărați, ci pentru tute acestea, să fie luminata poruncă a Măriei tale către ispravnicii județului, să dea nizam vameșilor și slujbașilor cu căminăritul, de a urma întocmai ponturilor ce aă la mână și să nu îngăduiască a face urmări împotrivitóre.»

Alexandru Constantin Moruzi aprobă, în 17 Februarie, 1800.

Cod. XLII. fila 300 verso.

Radu Golescu, la 19 Februarie 1800, presintă Domnitorului Alexandru Moruzi anaforaoa, prin care 'l insciințeză, că pentru oiumu ce plătesc brutarii politieii, pentru grăul ce-l macină de hrana obștiei, pe la morile ce sunt pe apă Dâmboviței, ai i împrejurul Bucurescilor, fiind orînduiți prin anaforaoa Dumnélor veliților boeri și a Agiei, care este întărită de Măria sa Alexandru Ipsilant, din a doua domnie a Măriei sale..., să plătescă de chilă câte parale 30, până se va mai eftini grăul, precum și la «socotelile brutarilor ce s'aă făcut sunt trecute, acum veniră brutarii și mi-se jăluiră, că unii din arêndași de pe la unele mori nu mai îngăduiesc, ca să macine tot cu acest preț și mai cere adaos, de care fac rugăciune Măriei tale, ca să se dea porunca Măriei tale, sub luminată pecetie să plătescă iarăși asemenea câte 30 de parale de chilă, până se va eftini grăul și atuncia vor urma, după cum se cuprinde în numita anafora.» Radu Golescu găsesce cererea cuviincioasă și Domnitorul în aceiași di,

Acusarea de lăcomie de bani, adusă lui Alexandru Moruz se explică, nu prin adăugirea de biruri, ci prin greutatea ce a trebuit să

19 Februarie 1800, încuviințează, conform anaforalei de la Alexandru Ipsilant, de la 6 Septembrie 1797, ca ȃrutarii să nu plătescă în vreme de lipsă oium la măcinat, de cât câte 30 de parale la chilă.

Cod. XLII, fila 206 verso.

După reclamațiunea neguțetorilor din Târgovisce, Domnitorul aprobă anafora marelui Logofet, Scarlat Câmpineanu, la 12 Noembrie 1790, prin care căminăritul nu se pôte reclama de la vinurile de prin casele neguțetorilor, ce nu mai dai pe la cărciumele lor, chiar dacă ei vind cu ridicata vinul, de le scot pe la sate.

Cod. XLII, fila 96 verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Fiind-că Dumtcelor cinstiții și credincioșii boeri Domniei mele, după chibzuirea ce ai făcut din poranca Domniei mele, acest mijloc cuviincios ai găsit, spre mai buna orînduială și îndreptare a trebei acesteia, primim Domnia mea, anafora Dumnelor și facem și acestă înlesnire locuitorilor apăsuirii de sorócele răspunderii untului, precum mai jos se cuprinde, orînduind la tréba acésta șóse neguțetorii capanlăi, anume Medeldicerul Hagi Chiriace Arbut, Enache Ralțivan, Hristea Gheorghiu, Manolache Popa Filip, Nicolae Ión și Costea Sa'giu, cari ca unii ce 'și fac a'is-veri; și 'și câștigă într'acéstă țeară, datorii sunt a sluji într'acéstă tréba, ce este datorie a țerei, fără de cusur, spre vre-o vátămăre a trebei, sui câștig în parte cu nedreptatea și paguba locuitorilor, căroia să li-se dea fie-căruia câte două județe asupra, pentru cari porunci ale Dumitale cinstit și credincios boerul Domniei mele, vel Vistier, să faci poruncile Domniei mele cele cuviinciose, în pricina acésta, cu ponturile cele trebuinciose pe larg, a le urmări și implinirei trebuinței acesteia și cu porunci pentru a locuitorilor ocrotire și strașnică îngrijire de a nu li-se face nedreptate în vre-un fel de chip, pentru vre-un câștig în parte al cui-va, ci să se urmeze implinirea acestui unt, întocmai cu mijlocul ce se cuprinde mai jos, făcându-se sciut Ispravnicilor județelor, atât nizamul acesta ce s'a dat spre a-l păzi, cât și pre neguțetorii ce sunt orînduiți la fie-care județ. — 1801, Aprilie 6.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Înălțimei tale, ce prin pitac ni s'ai dat pentru unt mumbaelei Impărătesci, ce este țeara datore a răspunde pe tot anul la Țarigrad, cum că în multe chipuri ai chibzuit și te-ai silit Măria ta, atât în vremea ce-i-l'alte fericitei Domnii, cât și acum cu feluri de mijloce, ca și untul să se împlinóscă și asuprirea locuitorilor țerei să nu se facă și puțința n'ai stătit a intra lucrul acesta în orînduială bună, pentru care voind iarăși Înălțimea ta și acum cu tot dinadinsul a se chibzui la acésta, și a se găsi un mijloc de îndreptare, ne orînduesce pre noi, ca adunându-ne la un loc, unde fiind față și D-lui vel Vist., i D-lui vel Post., să aducem pe neguțetorii capanlăi creștinii,

întâmpine țeara de a plăti acele biruri, fiind bântuită de fómete și de răscóla lui Pasvantoglu.

i pe vre-o câțy-va din capanlăii turci ce se vor fi aflând aci și vëdënd din condicele Visteriei și tóte poruncile orînduelilor ce s'au nrmat în toți ani, să chibzuim mijlocul cu care veți socoti, și ni se va părea cu cale, a se urma răspunderea acestuî unt, prin care să lipséscă cu totul nedreptățile și asupririle ce s'ar putea întempla locuitorilor și să arētăm Măriei tale, cu anafora în scris, următorî fiind luminatei porunci, ne-am adunat la un loc d'impreună cu D-luî vel Vist, i cu D-luî vel Post., unde s'au adus înaintea nóstră și din neguțătorii capanlăii creștinî, iară din capanlăii turci nu s'au adus nici unul, ne fiind veniți până acum, am vëdüt și orînduelile ce au fost într'alți ani, așîșderea am luat séma și la acelea ce ne arată D-luî vel Post., cum că cu acestea orîndueli ce au fost până acum în toți ani, se păgubesc Domnia, cu o sumă îndestul de bani, până a vrea a face uct teslim, după cum și în anul trecut eșind din unt o sută de oca prost și ne primidu-se, au fost silită Domnia, de au cumpërat alt unt cu preț fôrte mare și l'au dat la Mutpah, iară acel unt prost de abia l'au vîndut pe a patra parte din preț, și așa au păgubit din pricina acestuî unt ca la cincî-zeci de puuți, pentru care chibzuindu-ne în tot chipul la acésta, am îndemnat pe capanlăii creștinî să se încarce ei cu tréba acestuî unt, ca să-l strîngă din țară cu orînduiala ce strîng și untul care este pentru negustoria lor și iară ei să fie datori al duce la Mutpah și să le plătéscă de la Visterie, cu prețul ce umblă în Țarigrad și de nu pot singuri, să ia în tovărășă și din capanlăii turci și ne răspunseră că, nu sunt vrednici a săvêrși tréba acésta, fiind-că cu turcii nu se pot uoi, nici singuri nu pot scóte la cale, căci ei sunt numai șase inși, iară capanlăii sunt cu mult mai mulți, din care unii înpart banii de timpuriu și coprind pe untari, alții ce vin mai târziu dau preț mai mult cîte patru și cincî lei de cântar și așa mai tótă suma untuluî de capan ce ese din țară, turcii o ridică, nu fac puțină stricăciune și căruțașii turci la județele de pre margine, dând și la preț pe oca până în 25 parale, iară ei de abia strîng cîte cincî, șéce burdușe, decî alt mijloc mai cuviincios, n'am putut găsi de cât acesta, adecă împlinirea untuluî acestuia, să se facă tot cu orînduiala ce au fost în anul trecut, luându se cu listă de la locuitorî, iar primirea la magaziiile din județe să se deie asupra capanlăilor creștinî, spre a face și ei acéstă slujbă țerei, ca uni ce au negustoria lor aici și se folosesc, cari să-și orînduiască ómenî ai lor de cinste și credincioși pe la magazii, ca să priméscă unt de la locuitorî cu cântare domnescî, ce se dau de la Visterie, și cât pentru a se strînge unt la vreme, i pentru nedreptățile ce s'ar putea face locuitorilor de către pârcălabii i fruntașii satelor, vor îngriji D-lor Boerii Ispravnicî, după poruncile ce au avut și în trecutul an, ca să siléscă pe locuitorî a aduce unt la magazie spre a fi gata la sorócele ce se cer, și a nu lăsa mijloc pârcălabilor, nici la cântărit, nici la alt nimic, ale face vre-o încărcătură, s'au cât de puțină nedreptate, avënd voie orî-care din locuitorî, că vrënd el singur a-și duce unt la magazie, să nu fie oprit și zătignit de către pârcălab, cum și care dintr'ênșii va fi cu adevêrat, că nu are unt la câștiul d'întăi, să fie păsuit până la câștiul al doilea, când atunci, să dea pentru amêndouê câștiurile, iară pentru magazinerî au datoria capanlăii a îngriji, ca să nu se facă ómenilor vre-o asuprire locuitorilor la primirea untuluî, ca unii ce ei au dat séma pentru

Peste toate acestea mai era bântuită țera și de cămătarii turci, greci și evrei. Gelepîi și sureccii continuau și ei de a fi o plagă a satelor.

densii, care capanlăi să aibă ași pune dangaoa lor la burdușe, că de se va întempla a face ómenilor ȳre-o stricăciune, cu niscaî-va unt prost și cu alte amestecături rele și a nu se primi la Mumbaé, să fie răspunďătorî a pune la loc alt unt bun și să arate cu catastih simbriile slugilor și alte cuviincioșe cheltueli ce vor face, ca să li se plătescă; atăta numai să bine-voescî Înălțimea ta a mijloci, ca să se mai deslungescă sorócele împlinirei untului, căci de se va cere și estimp ca an, căștiul întâi până la sfîrșitul lunii lui Maiú, și căștiul de al doilea până la sfîrșitul lunei lui Iulie, le vine cu greú locuitorilor, fiind-că fu luna lui Maiú, unt ese prea puțin, nefiind încă până atunci iarba cóptă și de acea nevoia silesce pre locuitorî a cumpăra unt cu preț mare, de unde pot găsi, iar îndestularea untului este în luna lui Iunie, fiind-că atunci nu se risipesce nici mîncarea, fiind post și este și iarba cóptă, ci căștiul d'întăiú să se facă teslim la Silistra la 15 ale lui Iunie, iar căștiul al doilea la 15 ale lui Iulie, ca să'l póta răspunde locuitorî, cu óre-ce repaus lor. Iară hotărîrea... — 1801, Martie 28.

Dumitrache Ban, vel Logofăt Brăncovean, vel Ban Racoviță, vel Hatman Caragea, vel Vornic Crefulescu, vel Vistier Filipescu, vel Postestelnic Manu, Isac Ralet vel Vornic, vel Vornic Slătineanu, vel Logofăt Grigorie Brăncoveanu.

Cod. XLIII, fila 258 verso.

Prea Înălțate Dómnne

Dupe luminată porunca Înălțimei tale ce ni-s'au dat, adunându-ne cu toțiș la un loc, și în tot felul chibzuindu-ne pentru neajungerea și lipsa trebuincioșelor cheltueli ale Impărătescilor oștiri ce sunt asupra Diuluí, care ni-s'au arătăt de către Înălțimea ta, că mijloc și puțință nu este a se mai putea economisi, de nu se va face îndestulată întîmpinare, alt ajutor și sprijinélă, dupe starea țerei și a sêracilor locuitorî întru care se află astă una dată, n'am putut găsi, fără de numai am socotit ca peste cincî banî de vadră de vin, ce plătesc locuitorîi dajnici vinăriciú, să se mai adaoge a mai da, câte alți patru banî, așa să facú 9 banî de vadră, atât în popórele vinăriciului domnesc, cât și în popórele de mili ce 'l atî, ce la unele sunt hărăziți din 5 banî 2 și altele cu tot, de la toate acestea fără deosebire, să se iea adaos de 4 banî, bez milele mónăstirescî, care făcendu-se și sorótélă dupe tahmin, vinďarea vinăriciului de estimp se adună tal. 88.000 și tahmin iarăși po. banî 4 de la popórele milelor tal. 60.000, care acestea două condee se adună în tal. 148.000, însă precum ȳcem, acest ajutor aú al da numai dajnicii locuitorî, iar nu și privilegiați și de se va găsi de către Măria ta cu cale, orî se va vinde la Koki-vechî acești 4 banî de vadră. de împreună cu cei-l-alți cincî banî, seau se va căuta în credință, și tacsildarul va strînge acești câte patru bauî de vadră cu catastih deosebit, să se scóță și un ajutoriu a da Țara, adică locuitorîi birnici de lude câte tal. doi, strîngendu-se acest ajutoriú acum între a 3-a și a 4-a sómă, pentru întîmpinarea trebuințelor; care aceste ajutorințe măcar că sunt puțin, pe lângă suma neajungerii cheltuelilor ce ni s'au arătăt, dară dupe prósta stare a țorîi, văďend că nu este putincioasă mai mult a da, cu umilință ne rugăm Mariei tale, să bine-

Tot așa plagă era și așa ȃșii *ciocoî*, cari desbrăcau lumea prin județe, atât în țera Muntenescă cât și în Moldova.

voesci, cu cea deplină firescă milostivire a fi primită și a da hotărîrea, ca acestea dări să se iae numai acum o dată la acésta mare trebuință a țerii, iară să nu se facă caid și obiceiă, a se mai scóte și într'altă vreme; și fericiti ani Măriei tale să fie mulți întru norocire.—1801, August 7.

Dositei al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Banu, Nicolae Brâncoveanu, vel Vistier Racovița, vel. Ban Brâncoveanu, vel. Logofet Scarlat Ghica, vel. Vornic Stirbeiu, vel. Vornic Câmpineanu, vel. Vornic. Văcărescu.

Cod. XLIII, fila 439.

1. Io Alecsandru Constantin Moruz Voevod.

Primim Domnia mea anaforaoa ce de obște ne fac Prea Sf. Părintele Mitropolit Ungro-Vlahiei și cu Dumnélor cinstiți și credincioși boerii Domniei mele, pre care o întărim și poruncim, ca să se facă cuviincióse ponturi și porunci de urmare, cuprindétore însă cu acésta hotărîre, ca acest adaos de patru bani la vadra vinăriciului, numai estimp să fie pentru aceste vreini de grea întemplantare și mare trebuință este, iar la anul viitor și înainte să se urmeze iarăși obiceiul vechi. — 1801, August 9.

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminată porunca Măriei tale, ce mi-se dă la anaforaoa Dumnólu biv vel Ban Caragea, nazirul agiei, dupe davaoa Dumnólu biv vel Vistier Constantin Filipescu, cerénd a se îndatora măcelării politiei Bucurescilor, a plăti oierit pre mieii ce cumpără de la sudiți și ȃi taie la scaune, ca să caut în condicele Divanului, atât ponturile oieritului, ce coprindere au pentru oile și mieii ce taie măcelării la scaune, cum și hrivovul ce s'a dat pentru orinduiala și întocmirea casaplacului, de apără pre măcelări să-î plătescă oieritul și să arc Măriei tale, în scris, prin anafora dupe luminata poruncă, următor fiind, am citit ponturile oieritului și la cap întâiu se coprinde, că toți de obște fără osebite, să plătescă oierit și nimenea scutit să nu fie; la al 3-lea pont scrie, pentru oile ce cumperi pentru trebuința mumbaelei Țarigradului, că celea ce apucă de le cumpără mai înainte oieritului să fie scutite, de care să arate cu catastih la Domnie, iar celea ce cumpără în urmă sunt plătite de locuitori și iarăși n'au a se supăra; cum și la capul al patrulea, iarăși asemenea se coprinde pentru caprele de zalhana, iar vre-o pomenire pentru măcelări nu este, am citit și luminată cartea Măriei tale, ce s'au dat în anul trecut, Martie 23, pentru rînduiala casaplacului, cu ponturi de nizam, ce are întocmit și la cap al 5-lea vedu coprindendu-se, că acésta zalhana are a plăti ierbărit și vamă pe vitele ce va tăia, ca un venit domnesc obicnuit din vechime, i la cap 11-lea scrie că zalhanaoa măcelăriei destulând trebuința politiei, are să fie nesupărată de aceste havalele; cum și la cap 17 scrie, că mieii, cari se obicnuesc de se aduc de afară în Bucuresci pentru vinđare, nu sunt popriți de a-î aduce și a cumpăra cine va vrea și așa nu se găsi nici în ponturile oieritului, nici în cartea rînduelei căsăpiilor vre-o apărare de oierit la oile și mieii ce se taie la scaune. Am cercetat

Ciocoii nu sunt dără o nenorocire nouă pentru Români și nu' putem imputa numai lui Alexandru Moruz. Deja la 1756 Constantin

și urmarea ce au fost mai înainte la această pricină și am luat pliroforie, că au plătit măcelarii oieritul acela ce acum se împotrivesc; însă Dumnélui Vistieriū Costache Ghica, dise, că în anul trecut și de au plătit măcelarii oieritul, dar Dumnélui având oieritul, ca să nu se facă vre-o viclenie și să fie catastișele curate, Dumnélui le-au dis de a plăti și în urmă la socotélă le-au întors măcelarilor oieritul înapoi; am întreat și pre Dumnélui Vornicu Goleșcu și 'm' dete pliroforie, că la lét 1798, în vremea răposatului Domn, având oieritul asupra D-lui, au plătit și măcelarii fără osebie și pre oile și miei ce i-au tăiat la scaune, care era neplătite de aceia de unde le cumperase și fiind-că Dumnélui Vistieriū Costache Ghica face cerere de a nu plăti măcelarii oierit, cu cuvînt că măcelarii sunt pentru îndestularea politie și că și răposatul Domn era să dea poruncă a fi apărăți și acest fel de porună nu se găsi la Divan să se fi dat, cum și în anul trecut că l-au întors oieritul înapoi, arăt Măriei tale ca să se facă cea descirșită hotărîre de către Înălțimea ta. — 1801, Iunie 17.

Cod. XLIII, fila 372.

1. Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Fiind-că nici în ponturile oieritului, nici în cartea rîndueli cășăpiilor nu se cuprinde vre-o apărare de oierit la oile și miei, ce se taie la scaun și pre lângă acesta se găsește, că și în anul trecut au plătit măcelarii oierit, precum și în alți ani mai înainte și nici vre-o poruncă ca acea-ce provalisesc d-lui biv vel Vistier Costache Ghica, nu se găsește ca să fie dată, datorî sunt măcelarii ca și acum să plătescă oieritul și poruncim Dumitale vel Agă, ca de la măcelari să facî tacsil de darea oieritului. — 1801, Iunie 25.

Prea Înălțate Dômne,

Dușe luminată porunca Măriei tale prin zapciū, D-lui vătav de Divan, s'au înfașat 'a judecată D-lui biv vel Serdar Iordache Deșliu unul din cum-părători cecăturei oieritului din anul trecut, din sud. Saac. cu jalba, ce au dat pentru Moise Vătavu de plaiul Telégenului, sud. Saac., că fiind orînduit slujbaș la plaiū, numitul cu un Șerban Logofētu, au sfeterisit peste trei mi de oi dupe răvașele, ce s'au găsit ne trecute în catastih, au lăsat și pre mulți din locuitori de nu le-au luat banî pre vitele lor ce au avut, cu socotélă, ca să cumpere el cercătura, și atuncia să le ia, cari locuitori sunt față de dic, că au adus banî la numitul Moise, și n'au vrut să'î primescă, au oprit și alte oi ale preținilor sêi, cum și oile lui de nu le-au trecut în catastih, și cere ca a-tât acelea 3000 de oi să le plătescă îndoit, dupe luminată porunca Măriei tale i oile sale și ale altor prietini ce le-au oprit, cât și oile locuitorilor ce n'au vrut să le iae el banî, pentru că locuitori se împotrivesc a plăti îndoiala, cu cuvînt că ei ș'au dus banii la dēnsul și n'au vrut să'î primescă, arătându-ne spre dovadă acelea răvașe cari nu s'au trecut în catstih, din care revașe trei sunt numai cu iscălitura lui Șerban Logofētu, ce au fost slujbaș cu pârîtul și alte trei cu iscălitura lui Tudorache vechilul lui Moise, iar celelalte 58 răvașe cu ale amēndorora iscălituri, cari tôte sunt în catastih, fuțu

Mihail, Cehan Racoviță Voivod, poruncia episcopului Ioanichi din Roman să isgonască din județ pre *acești ciocoți*, anume «Toderașcu Prutenu și

fiind și Moise Vătavul, a răspuns, că această sumă de oi, ce s'au găsit netrecută în catastih, nu ar fi totă oprită prin scirea lui, pentru că el numai oi de tal. 80 n'au trecut în catastih, care au socotit ai fi pentru ostenela lui și cheltuiala plăiașilor ce au fost orînduiți la cîntatul slujboi, iar de celea-l-alte oi dîse, că nu sunt la scire, și că banii aceștia nu-î plătesce îndărăt; asemenea dîse și pentru oile lui, că nu le plătesce, ni-î dreptate nici de oum, pentru că el nici alte dăți nici estimp nu le-au plătit aflîndu-se Vătav de plăii, cum și pentru oile locuitorilor ce s'au găsit neplătite dîse, că nu are el acest fel de sciință, să fi venit locuitorii să plătescă și el să nu primască banii, de care dote și prinsore înaintea judecătii, că de se va cerceta și va dîce vre-unul din locuitorii, că n'au vrut să le primască banii, atunci să plătescă el acea îndoială; dupe acesta ne mai arată Dumnelui Sărdaru scrisorea lui Șerban Logofetului ce înscințeză către D-lui și către Medel. Arbut, cumperatori cercăturii aceluia județ, cu care arată D-lor drept adevăr în frica lui Dumnezeu, că fiind el slujbaş împreună cu Moise Vătavul și intrînd în plăii au dat pe un Tudorache omul său, dîcîndu-î așa că pre unde îi va duce Tudorache și ceea ce le va arăta acea să facă, fiind om de plăii și scie toate locurile și dupe ce l'au dus pre unde au fost oi, Vătavu Moise ar fi dat poruncă mai înainte la toți pîrcălabii satelor, ca să nu arate toate vitele la plată avînd socotela, ca să iac cercătura; ispăvind slujbași, mergînd la casa lui Moise să facă catastih curat ca se le deie la tacsildar, le-ar fi dîs Moise, să oprască din tota suma ca la *două mii* vite, să nu le trecă la catastih și n'primind el, au pus pre Tudorache omul său, de au făcut catastihul cum au vrut, dîcînd și acés'a, că el va răspunde singur de va fi ce-vași în urmă și așa l'au ascultat, și ceia ce au luat i-au, dat și lui; mai la vale dîe și acesta, că au lăsat vitele lui și ale prietinelor săi neplătite și nu le-au dat revașe și cere Sărdariu să primască Moise jurămîntul dupe această scrisore, cum că nu au dat poruncă pîrcălabilor ca să cacirdisască oi cu socotela, ca să cumpere cercătura și să se folosască el, avînd bănuială și acum jăluitorul, că omul său nu ar fi putut să îndatorască toate oile, cum l'au lăsat Moise de nu le-au scris, pentru că nici plăiași nu-î da spre cîntatul slujbei cercăturii dupe poruncile Ispravnicatului și de-î și da câte un plăiaș, dar îi porunca să fugă și numai câte o dî ședea lângă cercători și a doua dî fugea, iar pîrătul se apăsă dîcînd, că nu face jnrămînt la d'al de acestea; pentru care de la judecata se găsește cu cale că 2904 oi ce s'au găsit cu revașe netrecute în catastih, câte se vor găsi cu revașe iscălite numai de Șerban Logof. să le plătescă singur Șerban îndoit, și câte revașe se vor găsi cu iscălitura numai a lui Tudorache Logof., omul pîrătului, să le plătescă iarăși singur pîrătul îndoit, iar câte revașe până la împlinirea sumei 2904 vor fi cu iscălitura amîndorora să le plătescă amîndoi îndoit, dupe luminatele porunci ce sînt pentru această slujbă; asemenea să plătescă pîrătul și oile lui iarăși îndoit, iară pentru oile locuitorilor ce s'au găsit netrecute în catastih și neplătite, cum și acelor prietenii ai pîrătului, să fie luminată porunca Măriei tale cu Mumbașir către D-lor Ispravnicii județului, să facă cercetare și când se vor dovedi, orî că au adus banii la Moise și Moise n'au vrut să iac, seau că le-au dat Moise poruncă ca să-și cacirdisască vitele, atunci vor plăti locuitorii numai oieritul drept, iar îndoiala o va plăti Moise, iar împotriva

Tóder sin Prisăcaru și Vasile Odobașa și Miron Prutenu și George

dovedindu-se Moise neamestecat la acestea, va plăti locuitorii și îndoiala dupe obiceiū, cum și pentru oile prietinelor sēi; iar așa să se urmeze, când se vor dovedi că de prieteșug nu le-au dat răvașe și nu le-au luat banī, iar hotărîrea....—1801, Iulie 4.

Ianache Mavrocordat Clucer, Dumitrache Varlaam.

Cod. XLIII, filele 501, 502.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod zem. Vlahiscoie

Dumneavóstră ispravnicilor ai județului, cât pentru Moise vátavu, și Tudorache omul seū, și Șerban Logofetu, veți urma Dumneavóstră după anafora judecății Dumnéluī, și ce va fi de împlinit de la acești trei, să se facă și împlinire prin sluga Domniei mele... copil din casa de vist., iară avēnd numiții împotriva a răspunde, să vie la Divan, ca să-și facă apelația; iară pentru locuitorī, poruncim ca să faceți Dumnevóstră cercetare fără de a se trage și a să smăcina de mumbașir, seaū de slujbașī cercetorī, și pe câte vi se vor găsi în adevēr dosite să faceți D-vóstră împlinire numai de dróptă plata a oier-tuluī, iară nu îndoitură.—1801, Iul. 23.

Prea Înălțate Dómnne

La jalba ce au dat Măriei tale, Manolache Postelnicelul, cumpărătorul slujbei căminărituluī din județul Dâmbovița, cerēnd a se da luminată porunca Măriei tale către D-lor Ispravnicii, ca să apuce pe cei ce nu se supun a plăti dreptul căminărituluī, să plătescă și fără de voia lor, ni-se poruncese de către Înălțimea ta să teorisim jalba lui, și vedēnd atât coprinderea ponturilor, a cărților de căminărit, cum și cea isprăvnicescă însciințare, să arētăm Mariei tale înscris prin anafora; dupe luminatele porunci a Măriei tale următorī fiind, din condicta Divanuluī am vedut ponturile din cărțile căminărituluī, care se cuprinde, că de butea cu vin să iae slujbașii căminarī po. parale 55, iar de la rachiul de țară să iae de butea mare po. tal. 4, iar de la cea mică po. tal. 2. Așisderea și de la rachiurile streine de butea mare po. tal. 7, iar de la cea mică po. tal. 3.60, care banī se iae pe șin pe câte buți cu vin, seaū rachiū va găsi în cârciumă seaū magazii și să dea răvaș de plată. Dupe acēsta am vedut și acóstă însciințare, ce fac Măriei tale D-lor Ispravnicii, prin care arată că acolo în orașul Tērgoviștiī fiind că nu vīnd buți mari întregi, ci numai buriașe mici, încă și cei cari vīnd buți mari nu le arată, ci le tăinuiesc ca să nu plătescă pe căminar, este obiceiū urmat de vre-o câțī-va ani încóce, de se string rachierii toți și fac o ruptură între dēnșii, dupe care plătește fieș-care căminăritul dupe vēndarea ce fac și apoi vīnd nesupērați peste tot anul pe la casele lor, pe la prăvălii și pe la bălciuri și asemenea urmare făcēndu-se și estimp, vedum fóie făcută de doi din isnaful celor de acolo rachierī, anume Dumitru Mehedințul, i Manole Băcanul iscălită de ei și adevērită de Ispravnicii, coprindețóre de numele a trei-deci rachierī, fie-carele pus cu analoghia ce s'au găsit cu cale și se adună suma la toți tal. 101, deci fiind-că acest obiceiū 'l-arată Ispravnicii, că s'au făcut cu însași voința rachierilor de acolo și cu a lor primire s'au și urmat până acum și asemenea urmare s'au făcut și estimp, să fie dar

sin popa Pavel, carî la toți Ispravnicii ce vin la ținutul Romanului,

luminată porunca Măriei tale, că dupe mai sus numita fôie ce se vede făcută de doi din însuși isnaful lor, să apuce pe fieș-carele, ca și fără de voia lor să împlinescă dreptul slujbașului căminar, iar pentru acel Dumitru Cavaful, de vreme ce prin cercetarea ce s'a făcut, D-lor Ispravnicii, arată că s'a dovedit fôia mortasipului adevărată, prin care fôie se dovedesc tal. 39 luați de acel cavaf din vremea anului jăluitarului, să-l apuce dupe aceea fôie să facă împlinire de dreptul jăluitarului, așisderea și pentru alții din igumenași și boerinași, carî nu intră la rîndul celor ce au privilegiu a scuti câte o cărciumă de căminărit, adică de la vel. Ban până la vel. Clucer de Arie, de care arată jăluitarul că nu se supun a p'ăti, pe toți aceia să-i îndatoreze D-lor Ispravnicii a plăti dreptul căminarului pe cât se va dovedi, și se va alege prin cercetarea Ispravnicilor. — 1801, Septembrie 5.

Vel Vornic Goleescu, vel Vornic Știrbeiu, vel Vornic Câmpineanu, vel Vornic Văcărescu.

Cod. XLIII, fila 575 verso și 576.

Io Alecs. Const. Moruz. Vod. gpod.

D-văstră Ispravnicilor ai județului, dupe anafora D-lor boerilor Veliți urmând, aveți D-văstră a face jăluitarului împlinire de la fieș-carele, oră împotrivindu-se vre-unul, și dicend că are împotrivă a răspunde, să aveți a'l trimite la Divan negreșit. — 1801, Septembrie 7.

Prea Înălțate Dómne

La orînduiala, ce s'a făcut de către Măria ta, încă din cea-l-altă Domnie, a da monăstirile de obște deciuiala din milele vinăriciului la cutia milosteniei, n'a fost hotărîre și pentru Mitropolie, i Episcopiile, a da împreună cu monăstirile cele-l-alte de obște, precum așa s'a și urmat până acum, nesupărându-se Mitropolia și Episcopiile nici într'un chip de această deciuială, acum luarăm însciintare de la ómenii, ce 'i avem orînduiți pentru strîngerea milii vinăriciului Mitropoliei, că s'ar fi supărând de către tacsildarii județelor, i cu cuvînt de deciuiala; pentru care rugăm pe Măria ta, ca dupe cum până acum a fost nesupărate, să te milostivesci Măria ta a da luminată poruncă către tacsildarii județelor, ca și de acum înainte să nu fie supărate atît Mitropolia cît și Episcopiele și anii Mării Tale, rugăm pe Dumneșeu să fie mulți și fericiți. — 1801, Octombrie 12.

Al Mării tale către Dumneșeu fierbinte rugător și smerit părinte sufletesc.

Dositeu al Ungro-Vlahiei.

Cod. XLIII, fila 625.

Io Alecs. Constan. Moruz Vod. i gpod.

Poruncim Domnia mea tacsildarilor de la județele, unde aș milă de vinărici, Sfînta Mitropolie, Episcopiile câte trele, că de n'a dat an și anțerț Mitropolia și Episcopiile deciuială, nici întru acest an să faceți supărare cu acest fel de cerere. — 1799, Octombrie 16,

Vel Logofet,

se ciocoesc pe la Ispravnicî și fac multe supărări și călcări ômenilor, atât la ținut pe afară, cât și în tîrg.... însă întâi să le faci de scire să-și ridice de aicea să se ducă din voia lor, iar, cari nu vor vrea, atunci să-î gonască fără voia lor la moșiile lor să șadă, nici unul să nu rămăe»¹.

Și pre când dările și nevoile apesău asupra țeranului, boerimea și mai ales favoriții Domniei, beneficiau nu numai de scutiri, de protecțiune în contra creditorilor, dar și de mile diverse și de numeroase privilegii.

Așa bună-ôră în 1800, Domnitorul se îngrija de liquidarea datoriilor grele ale Căminarului Dudescu².

1. Document aflat de mine între actele vechi ale episcopiei Roman, cu data 7264, Martie 25.

2. Ecă actele relative la această favorisare a casei Dudescu:

Anaforaoa din 26 Februarie 1800. Semnată de Dosoftei al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Ghica Ban, Nicolae Văcărescu, vel Logofăt și Radu Golescu.

Anaforaoa arată, că «dupe luminata poruncă a Măriei tale, ce ni s'a dat prin pitac, Ghenar 12, că Dumnelui Căminarul Dudescu nu se silesce a plăti datoriile ce a făcut, ci încă din ȕi în ȕi le mai prisosesce și ca să nu ajungă de a prăpădi casa cu totul, care acesta nu este plăcut și suferit la auđul Înălțimei tale, a se prăpădi o casă de boerii veche ca acesta și cu tôte că 'l-a sfătuit și Înălțimea ta și unii din noi și tot n'a vrut să scie și ni se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să cercetăm câți bani este dator până astă-ȕi, verî la cine, cu zapise și fără zapise și cu amanet și fără de amanet și să le luăm în scris și să vedem ce venit are casa pe an? Din cari venituri să chibzuim cea cuviinciosă a casei Căminarului și Căminăresei să li se dea pre lună și să orînduim un epitrop vrednic de credință asupra casei și câte slugi și slujnice vor fi de trebuință, atât să lăsăm și să arătăm și stărostiei luminat pitacul Înălțimei tale, a însciința la toți neguțătorii de obște, ca de astă-ȕi înainte, nici unul să nu'î mai facă împrumutare, seau dare orî de bani, seau de marfă, seau arendă de moși, seau orî cu ce, că'î va perde.

Dupe luminat pitacul Măriei tale, am fost următorî și mai ântăi am cercetat în câta datorie se află casa și s'aũ găsit până acuma casa datore talerî 45,298, însă talerî 24,948 cu zapise și fără zapise și cu amaneturi și fără de amaneturi și talerî 20,350 date tôte moșiile în arendă, unele în 8 anî, altele în 6 anî, altele în douî anî, altele în câte un an. Și chibzuind mai ântăi pentru această datorie cum să facem a se plăti? Și în alt fel nu s'aũ putut, fără numai să se vîndă din sculele ce sunt perite; și din argintării să se vîndă iarăși asemenea; să se vîndă și un loc, ce se numesce al spătăresei Stancei; să se vîndă și să se dea și tôte moșiile în 3 anî seau în 8 și de nu se va ajunge banii să se plătescă tutu-ora, seau să fie îngăduitori unii din datornici a lua peste 3 anî; iar când nu vom putea să facem pe unii să ia peste 3 anî, sunt nisce țiganî de lae, să se vîndă dintr'aceia câți se va socoti de a se plăti tóta datoria; că noi, dupe al doilea pitac ce ni s'a dat voie, ca cele ce se vor găsi date din moși cu pagubă și vom găsi alți mușterii, să le luăm și să le dăm la alți și aceloră să le dăm banii. Acum s'a găsit numai pentru moșia

Nu numai pre boerii mari îi apără și proteje Domnitorul, ci și pre mulți din cei mici. El n'a refuzat scutiri și eliberări din slujbă și la impiegați mai mici, ba chiar și la simpli cetași din ai spătăriei și agiei¹.

Dudescii cu morile și cu vinul, să se dea luminata carte a Măriei tale la mână pe trei ani, ca să luăm bani și să dăm unde au fost mai înainte în arendă; cum și pentru cele lalte cum vom găsi mușterii, cu anafora vom arăta Măriei tale, cum și pentru cheltuiala casei am chibzuit și se cuvine a i se da pre fie-care an câte taleri 5000, care acești bani, dupe ce se vor lua, să se dea la Vornicul epitropiei și să i se dea pe fiește-care lună cuvenita analogie.

Iar pentru epitrop a se pune pe casă, acum nu fu trebuință, nefiind în mână nimic să *epitropească*, că împlinindu-se acei trei ani, vom chibzui po cine a pune și iarăși cu anafora vom arăta Măriei tale.

Asemenea și starostei 'i-am dat luminat pitacul Măriei tale și s'au dus pe la toți, de le au dat veste și toate aceste vîndări să se facă prin vederea Domniei sale Căminarului.»

Alexandru Const. Moruz, pune la 27 Februarie 1800, încuviințare asupra chibzuirii Mitropolitului și a boerilor orînduiți, cu deosebire că exclude de la arendare Munții, «carî fiind că sunt în deosebită pricină cu Turnăvitul, ne veți face osebită arătare prin anafora».

Cod. XLII, fila 232.

Mitropolitul Dositei și cei-l-alți boeri ad-hoc însărcinați, presintă la 6 Martie 1800, anafora arătând că a aflat mușterii pentru moșia Dudesci, care dă 2811 taleri mai mult de cât cel care a luat-o de la Căminarul Dudescu și cer să fie porunca Domnitorului de aprobare.

Din socotela comparativă, se vede, că Căminarul Dudescu, arendase moșia și morile pe 3 ani, cu 9789 taleri, iar comisiunea le-a arendat cu 12,200 taleri.

Pentru 1600 vedre vin, Căminarul se mulțămise cu 1600 taleri, pre când noul arendaș se lăgă a plăti 2000 de taleri. Domnitorul aprobă această arendare la 12 Martie 1800.

Cod. XLII, fila 240.

Mitropolitul și cei două boeri (D. Ghica vel Ban și Nicolae Văcărescu vel Logofet) cer în 29 Martie 1800 lui Alex. Moruz, că de ore-ce «neconținut vin datornicii cei ce au să ia bani de la Dumnului Căminarul Dudescu, atât din sudiți, cât și din raia, și a't mijloc nu este de a se plăti» să fie învoiți a vînde din loc de casă al datornicului boer, din puvaerele și argintăriile ce ei vor alege și o parte de moșie ce se chiamă la Ordechi (Muscel) și care o are danie de la una Maria Băleanu, mătușa maică-sa, jumătate din moșie fiind a D-lui Vorn. Goleșcu și jumătate a D-lui Căminarului Dudescu».

Domnitorul aprobă în 30 Martie 1800 și ordonă starostelui de neguțători a face vîndarea.

Cod. XLII, fila 282.

1. La Ianuarie 12, 1800, Alexandru Moruz, asupra anaforalei marelui vist. Constantin Ghica, aședă la boerii de neam pe un fecior al lui Sandu Căpitan din București,

Dăm în note câte-va documente de scutiri de slujbă și între aceste :
a) scutirea lui Radu Unchiașu, ajuns la vârsta de 100 ani¹.

Dumitrache Ghica Ban, raportază în 12 Septembrie 1799, că Ienache Polcovnicul „fiind om strein din Moldova și căsătorindu-se aici în pământul țerei s'a miluit de reposatul întru fericire domn Scarlat-Vodă Ghica, cu polcovnicia de Cerneț, fiind om al casei lui Dimitrie Ghica pe acea vreme“.

Domnitorul la 14 Septembrie 1799, ordonă marelui vistier «să 'î facă sinetul Domniî-mele, spre adevierea cinului boeriei, în care s'au aflat».

Cod. XLII, fila 44 verso.

Dupe anaforoa spătăriei, din 12 Septembrie 1799, Domnitorul slobode din slujba spătăriei pe un bătrân «nevrednic a mai sluji», dupe jalba lui. — 24 Septembrie 1799.

Cod. XLII, fila 52 verso.

Alexandru Moruz scutesce la 29 Februarie 1800, pe Ión Unchiașul Călărașul, de slujbă, fiind-că este bătrân și foarte sărac și cu patimă de surpătură.

Cod. XLII, fila 287.

1. *Prea Înălțate Dómne*

Radu, unchiaș nevolnic ot. Dârza, jud. Ilfov, jăluesce Măriî tale, că este om la vârsta de 100 ani și fiind fost brășlaș și-au purtat dajdie la această orînduială până în cea din urmă Domnie a lui Mihaî Vodă Suțul, când jăluindu-se Măriei Sale lui Vodă, pentru neputința și betrânețele lui, s'au milostivit Măria Sa și l'au ertat de dajdie pe dînsul, puînd pre fiul său în loc, care și fiul său a respuns dajdie între breslași, până s'au stricat această brésă, remîind în rînd cu țeara și de atunci până acum jăluitorul, ca un ertat și neputincios au fost apêrat, iar de vre-o lună de zile apucat de bir, dînd și douë dăjdii și fiind-că se află bolnav, sêrac și lipsit de vederea ochilor, face rugăciune Măriei Tale, ca să te milostivesci a-l ierta și nesupêrat dupe cum au fost din Domnia Măriei Sale Mihaî Vodă și până acum; la care jalbă poruncindu-mi-se de către Măria Ta, ca să cercetez pricina și să arê în scris prin anafora, dupe poruncă aducîndu-l înaintea mea, 'l vêdî că este trecut în vârsta bătrânețelor, precum nu aretat, este și surd, cam lipsit și de vederea ochilor din pricina bătrânețelor, 'i am cerut să 'mî arête cartea Domnêscă, ce are de iertăciune, asemenea și sineturile de brăslășie, la care orînduială au fost mai înainte și dîse, că ale lui cărți tôte s'au prăpădit încă din vremea ciumei, când s'au molepsit și s'au stremutat, iar ale lui fiu-sêi, ce l'au înlocuit mi-le arêță, care sunt de la Măria Sa rēposatul întru fericire Nicolae Vodă Caragea și de la toți cei din urmă luminați Domnî, până la *stricarea breslașilor*, căruia 'î dîce Tudor sin Răducen ot Dârza și Răducen fiind jăluitor se cunôsce, că s'au pus fiu-sêi în locul lui; fiind dar că nu s'au găsit sineturi în mîna jăluitorului pe numele lui, ca să mă pliroforisesc de adevêr, am cercetat în catastihul Vistieriei Măriei Tale, ca să vêd de au fost aceasta la breslași și mă îndestulaî, că a fost vechiî breslaș și în zilele Măriei Sale Nicolae Vodă Caragea, dupe jalba ce au dat pentru

b) Apărarea de slujbă a lui Petre Vătăman din 1800, Nov. 25¹.

neputință s'a'u iertat el de dajdie și s'a'u aședat fiu-seu în locu-i și a'u fost apărât până acum ca un neputincios; am cer etat cu ce cuvînt se supără acum și veđui în estract velii semî, că este dat la bir numindu-l poslușnic al Dumnealui Stolnicului Scarlat Ruset, de pe moșie streină, fiind-că moșia nu este a numitului Boer..... și întrebând pe jăluitorul dacă el a'u fost breslaș vechi și ertat, pentru ce 'l numesce în estract poslușnic; răspunse că D-lui Stolnicul Ruset, veđdend neputința betrânețelor, pentru pomană 'l luase în casa Dumnelui de 'l h-ănea, și cu acest cuvînt l'a numit poslușnic; deci acest jăluitor, cum că a'u fost breslaș vechi și iertat de bir încă din zilele răposatului întru fericire Nicolae Vodă Caragea, mē incredințai din cataștișele Măriei Tale, iar n'a'u fost poslușnic, pre cum l'a'u numit D-lor Ispravnicii în estract, căci la halul ce se află nu este vrednic de a face nici o poslușie și dupe starea în care se află fiind trecut în vērsta betrânețelor, lip-it de vederea ochilor, vrednic este a câștiga mila Măriei Tale, cu a rămănea apărat de dajdie de acum înainte, ci cu decurgerea pricinei nu lipsi dupe poruncă a areta Măriei Tale, iar hotărîrea... — 1800, Iulie 12.

Vel. Vist. Constantin Filipescu.

(Cod. XLIII, fila 136).

Io Alecs. Const. Moruz Voevod i gosp. zem. Vlahisioie

Dupe anaforaoa, ce ne face Dumnelui vel Vist., poruncim Domnia mea, ca numitul Radul de la Dârza să fie nedajnic și apărat pe capul lui. — 1800, Septembrie 3.

1. Prea Înălțate Dōmne

Petre Vătăman, dela vel Steagu al Agiei, prin jalba, ce a'u dat către Înălțimea ta, arată că sunt 25 de ani de când se află slujind Agiei, zapei Vătaman la călăreții acestui stég și cēt a'u putut până acum fiind sănetos a'u slujit, iar de la o vreme cădend la o bōlă fōrte grea și rămăind secat, nu mai are putere de a mai sluji, și aflāndu-se cu casă grea de copii, l'a'u cuprins mai vērtoș scăpățiunea (CKXHZTHONEA) cerend mila Măriei tale, a i-se face o luminată carte a Măriei tale de apărare capului lui, ca în prea fericit. le zile ale Măriei tale să-și aibă odihna cu a nu se supăra; la a căruia jalbă ni-se poruncesce de către Înălțimea ta, prin Buiurdisma din dos, ca să fac cercetare; întocmai următor fiind luminatei Înălțimei tale porunci, dupe cercetare ce am făcut, m'am pliroforisit că cu adevărat se află slujind de multă vreme Agiei și pătîmind și de o bōlă a'u rămas și secat, este și cu casă grea de copii și scăpatat; deci fiind că dupe a lui slujbă întru care s'a'u aflat, i-se cuvine a-și dobāndi mila Măriei tale, de apărarea capului lui și de se va găsi cu cale și de către Înălțimea ta a-și scuti și drepte bucatele lui. Nu lipsim printr'acastă prea plecată anafora a arēta Înălțimei tale și cum Dumneđeu va lumina pre Înălțimea ta asupra lui, iar hotărîrea.... — 1800, August 20.

Antonios Agu (grecesce iscălit).

Cod. XLIII, fila 208 verso.

c) Apărarea de slujbă a lui Ene Comișălu, din 1801, luna Septembrie¹.

Pel lângă diverse scutiri și privilegii, Domnitorul Moruz mai acordă și mile de la cutia milosteniei.

Cutia milelor este mai tot-d'a-una în deficit, tocmai din cauza înscrierii la milă a jupăneselor, ba chiar și a boerilor scăpătați. Alexandru Moruz este nevoit să îngrijescă de aprôpe de eraturile, ade. ă de veniturile cutiei. Una din grijile aceste se îndreaptă asupra dreptului ce avea marele Vornic al obștirilor, să primescă, pentru cutia milosteniei, câte 6 bani de leu, de la ori-ce cumperător de lucruri imobile seaū mobile vindute prin «mezat»².

Io Alecs. Conat. Moruzi Vvd. i gospod.

Dupe pliroforia ce ne dă Dumnélui vel Agă, pentru starea acestui Petre Vătăman, poruncim capul lui să fie apărat. — 1800, Noemvre 25.

1. *Anaforaoa în dosul jălbei lui Ene Comișălu, neputincios din jud. Ilfov, a fi apărat de dajdie.*

Prea Înălțate Dömne

Dupe luminată porunca Măriei tale, am cercetat pentru acest Comișel și mă plirofosiū, că de multă vreme se află la acéstă slujbă, care și aducându-l înaintea mea, îl včdui bătrân, neputincios, sêrac desêvirșit și nevrednic de slujbă, are și un fecior al lui, ca să 'l așede în locul lui, fără de pricină de dajdie, de care nu lipsim a însciința Măriei tale, iar pentru a fi jăluitorul iertat de la slujbă și a se orîndui fiul sêu, rămâne la mila Măriei tale. — 1801, Sept. 5.

Vel Comis.

Cod. XLIII, fila 102.

Alecs. Constan. Moruzi Vvd.

De vreme ce jăluitoriul are fecior de slujbă, care nu este intrat la dajdie și este fără de pricină, dupe pliroforia ce ne dă Dumnélui vel Comis de prôsta stare a aceuia Ene Comișel, poruncim ca să fie apărat de slujbă. — 1801, Aug. 5.

2. Știrbei, marele Vornic al obștilor, aduce Domnitorului anafora, în 2 Iunie, 1801, în coprindere: «Cu plecată anafora, însciințez Măriei tale, că de la lucrurile ce se vînd prin mezat, avênd și cutia milosteniei, a lua la leu po bani 6 de la cumpărător, dupe chrisov și pentru ca să nu fie lipsită epitropia de la nicî unile din mezaturî, nesciindu-le, să fie luminată porunca Înălțimei tale către logofeția Divanului, prin deosebit pitac, ca să nu fie primite anafor lele stărostiei a se întări până nu va aduce dimpreună cu anaforaoa stărostiei și adeverința epitropiei, întărindu-se și acéstă prea plecată anafora, ca să stea la epitropie sinet.»

Pre când Domnitorul se îngrijesce să fie bani la cutia milelor¹ pentru pensionarea mai mult a boerimei, foarte puține documente de scutire găsim de la el în favoarea țeranului. Găsim bunăoară, pentru copiii orfanî ai lui Bengescu, care și-a risipit averea cu cheltueli nemăsurate, că Domnitorul le acordă câte 50 de taleri pe lună, de la casa răsurilor, în 15 Mai 1801, pre când refuză scutire de dare unui

Alexandru Constantin Moruz, pune asupra anaforalei aceștia rezoluțiunea următoare :

«Pentru a nu se pierde acest orînduit erat al epitropiei, primind Domnia mea anafora ce ne face Dumné'uî vel Vornic al obștirilor, spre a fi adecă stărostia îndatorată, ca pentru fie-care mezat să dea epitropiei de scire și împreună cu anafora de mezat a stărostiei să aducă la logofeția Divanului Măriei mele și adeverința epitropiei, cum că 'și au luat dreptul seî și așa să întărescă mezatul, de care să se facă deosebit pitac ai Domniei mele către Dumnéluî cinstit și credincios boerul Domniei mele vel Logofet de țeara de sus, spre a se păzi acéști orînduélă. Iar acest sinet să s'ea la epitropie adevëritor pentru nizamul, ce s'au dat».—1801, Iunie 3.

1. Ecă taxele ce s'au perceput pentru cutia milelor de la diverși funcționari ai țerei în 1801, Iulie 23:

Io Alexandru

Domnia ta vel Vistier, vei vedea anafora ce ne face Dumnóluî vel Vornic al obștirilor, pentru care poruncim D-tale ca de la fieș-c re să împlinesci dreptul cutiei.—1801, Iulie 23.

Cod. XLIII, fila 413, verso.

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminata întărire ce s'au dat la altă prea plecată anafora, ce am fă-ut Măriei tale, pentru havaetul Ispravnicilor, po tal. 50 de Ispravnic, a se da la Epitropie, dupe coprinderea hrisevuluî, fiind-că uniî dintr'aceia s'au scos din ispravnicie, să fie luminată porunca Înălțimei tale, ca la încheierea socotelilor, Dumnélor, oprind baniî zarafiei, să 'i dea la Epitropie, dimpreună cu baniî de la cei-l-alți ce se află și acum Ispravnici și cu ai Ispravnicilor ce s'au mai rînduit de atunci și până acum, ce se însemnóază mai jos anume, ca să se pótă ajutora Epitropia la multele sale trebuințe.—1801, Iulie 20.

Vel Vornic Știrbei.

Cod. XLIII, fila 413, verso.

Taleri

950	suma	avaeturilor	de pe la	Ispravnici,	dupe	anafora	cea d'întăi.
400	,		,	Ispravnicilor	ce s'au	orînduit	mai la urmă, însă;
1350							

țeran, de 100 de ani, sub cuvint că are patru boi și o vacă. (*Vedî Cod. XLIII, fila 320 verso*).

Taleri	<i>Ispravnici :</i>	
50 D-luî	Paharnic Nicolae Glogoveanu	Gorjiu
50 »	Clucer Șerban Otetelișanu	Doljiu
50 »	Medelniceș Răducanu Bengescu	Romanați
50 »	Paharnic Gheorghe Păel	Vâlcea
50 »	Serdar Alecu Neculescu	Buzeu
50 »	Grigorie Hrisoscoleu biv vel Clucer	Dâmbovița
50 »	Căminar Hagi Pascale	Oltul
50 »	Bănică Racoviță	»
50 D-luî	Clucer	Focșani
50 »	Clucer Comăneanu	Ilfov
50 »	Căminar Drăghiceanu Otetelișanu	Oltul
50 »	Ioan Manolache Racoviciănu	»
50 »	Paharnic Făca	Teleorman
50 »	Serdar Paraschiva	»
50 »	Serdar Giădișteanu	sud i Saac
50 »	Paharnic Ioan Fălcoianu	Vlașca
50 »	Serdar Anastasache	»
50 »	Paharnic Manolache	Mehedinți
50 »	Clucer Constantin Văleanu	Ialomița
50 »	Iorgache Cantacuzino	Muscel
50 »	Paharnic Ștefănică	Argeș
50 »	Serdar Nicoli	Romanați
50 »	Gheorghe Coțofeanu	»
50 »	Serdar Gheorghe Argintoiănu	Vâlcea
50 »	Serdaru Pandia	Gorjiu

950

Taleri	<i>Judecători de prin județe :</i>	
10 D-luî	Porna	Focșani
10 »	Petrache Căpitan za Dorobanți	Buzeu
10 »	Barbu Polcovnicu	Saac
10 »	Șetrar Nicolae	Prahova
10 »	Clucer Iordache	Ialomița
10 »	Iancul biv Clucer za Arie	Dâmbovița
10 »	Biv Clucer Constantin Orăscu	Vlașca
10 »	Pitar Gheorghe sin Serdar Paraschiva	Teleorman
10 »	Polcovnic Panait	Muscel
10 »	2-lea Spătar Topliceanu	Argeș
10 »	Nicolae Căpitan za Dorobanți	Olt
10 »	Serdar Dimitrache	Ilfov
10 »	Manolache Scordilă	Mehedinți
10 »	Gheorghe Crăsnaru	Gorjiu
10 »	Rusin 3-lea logofet	Vâlcea
10 »	Gheorghe Geaniu	Doljiu
10 »	Clucer Petrache	Râmnic

170

Cod. XLIII, fila 324.

Un singur act am aflat, prin care Alexandru Moruz acordă dreptul de Mazil unui individ din Gorj¹.

Câmpulungenii cât pe ce să facă rebeliune. Ei fură acuzați că nu se supun a-și plăti dările. Se dovedi însă, că dările ei le plătesc, ci refuză numai plata a nisce bani, ce reclama un reprezentant al lor, Sterie².

1. *Alexandru Constantin Moruz*

«Datu-s'au Domnësca noastră carte și acum întru cea de Dumneșeu hărăzită Domniei mele, a doua Domnie a țerei românesce, lui Brat Ion boerinașului Mazil din sud Gorj, ca să-i fie privi eghiu spre a fi cunoscut de Mazil și purtându-și dajdia cea orînduită de la visterie, să fie împărțășit de milele ce din vechime are acestă breslă, a scuti adică dreptre bucatele lui de dijmărit, i vinăriciū. ...» — 1799 Iulie 1.

Acad. Port. XXX, Doc. No 38.

2. Cinci orășeni din Câmpulung anume: Savu Budulah, Ioan Hanul, Nicolae Săilă, Ștefan Gogul și Nicolae Bărbieru, au fost puși la închisore în București, sub cuvînt «că s'au arêtat cu împotrivire pentru bani visteriei și au ȝis vorbe netrebnice dumnêlor Ispravnicilor din sud Muscel. Ei au tăgăduit și respins asemenea acuzări. Domnitorul a orînduit la fața locului cercetare prin Logofetul de Havalele, Alexandru și Iancul, al doilea Sandagiū. Aceștia la 17 Februarie, raportază marelui Vist. Ghica și marelui Post. Manu:» Cât pentru bani visteriei n'au arêtat numiții orășeni nici o împotrivire, fără numai pentru bani lui Sterie, ȝicend că întâi să primescă blăstem și apoi să-i plătescă; acesta fiind prigonirea Iar după ce le-au citit Ispravnicii luminată porunca Măriei tale în care se coprîndea, că întâi să încredinȝeze prin blăstem, ce bani sunt che-tuiți și apoi să-i împlînescă de la orășeni, un Sterie Ioan Hanul, orășian dintre aceștia de bucurie și de părere bună au bătut în palme, ȝicend că și ei așa voesc a se urma desfacerea lor cu Sterie, după cuprîndera porunci, iar n'au făcut'o acesta pentru a-șifi-i. Drept aceea, fiind-că numiții orășeni nu au stătut cu împotrivire pentru bani visteriei.... «să hotărască Măria Ta. — 1800 Febr. 27

Domnitorul ordonă:

De vreme ce prin cercetare s'au dovedit acești orășeni nevinovați la pâră, ce le-au făcut Ispravnicii, poruncim să se slobolă, și d-ta vel Vist., să facă cartea Domniei mele Ispravnicilor, cu dojana ce li se cuvine, pentru neadeverată și mincinosă pâră ce au cutezat a face Domniei mele, cari să dea taleri 100 trêpêdul Mumbașirilor. Iar Alexandru Logofetul să pue în faptă porunca ce i este dată a o sêvêrși, adică rêmășița banilor visteriei să o împlînescă, iar pentru bani cheltuelilor lui Sterie, să îndatorască pr Sterie, ca întâi să primescă b'ăstemul acela, ce s'au orînduit și așa să i se facă împlinire, de la care împlinire ȝeciueala să o ia Mumbașiri, iar nu Ispravnicii. — 1800, Martie 1.

Cod. XLII, fila 230 verso.

CAP. XII

Opiniunea poporului despre Moruzi. — Evenimente externe. — Împărțirea cu Pasvantoglu. — Franța despre A. Moruzi. — Franța, Rusia, Austria și Pasvantoglu. — Oastea pământână. — Ocuparea Olteniei de Moruzi. — Moruzi Seraschier. — Turcii se potă cu necredință. — Anglia și Pasvantoglu. — Pazvangiul la Jiū. — Bătaia la Cerneț. — Pazvangiul la Craiova. — Moruzi la Slatina. — Cazacii Zaporojeni la Craiova. — Bătaia cu Nazirul la Craiova. — Pazvangiul lasă Craiova. — Pazvangiul la Cioroi. — Mănăstirea Segărcea. — Asediū. — Pazvangiul bătut de Kel-Ali-Aga. — Zilot despre victoria acesta. — Negociert cu Pasvantoglu. — Hasan-Pașa. — Franța dupe Luneville. — Napoleon și Pasvantoglu. — Nedelco Popovici la Paris. — Moruzi se hotărêse a 'șt cere mazilirea. — Adevărata cronologie a domniei lui Moruzi.

La lumina documentelor am studiat până aci domnia lui Alexandru Constantin Moruzi, cât privesce modul lui de a cârmui țera românească. Avem de aci înainte, să narăm cele întemplate în timpul acestei a doua domnie a lui Alexandru Moruzi, din cauze externe și neatințătoare, în mare parte, de voința acestui Domnitor.

În adevăr, însă-și administrațiunea sa interioară a țercii, pre care, prin o primă proclamațiune către locuitorii ei, o promitea bună și rodnică prin pace, nu atârănă numai de la el, ca s'o și realizeze ast-fel. Țeara nu putuse negreșit uita, că Moruzi nu fusese un domn reū în prima domnie, dar, intru acesta judecând ca toți orientali, găsise, că acest domn nu era *ogurliū* : suvenirea ciumei și a fómetei mari, care bântuise Principatul «ajungând cei mai mulți a trăi cu cójă de copaci și cu băligar de vite» (*Zilot 24*), erau ele singure de ajuns, ca sa fie reū primite de popor promisiunile de fericire ale proclamațiunii lui Alexandru Moruzi. Acest popor dicea, — dacă e să credem pre Zilot, carele maltratéză ca istoric domnia lui Alexandru Moruzi — : *am scăpat de Hangerliu cu văcăritul și vine ăsta cu fómetea*¹.

1. Notița dupe *scórța ceaslovului*, despre care mai sus am pomenit, amintesc despre acostă fómete, din prima domnie a lui Alexandru Moruz; ea dico : «că la 1795 a fost iarnă mare și a ajuns ocaoa de malaī parale 8 și kila de grâu tulți 50. Fost-au mórte de ciună mare în Bucuresci, muritaū ómenī mai mult de 2000 în Bucuresci, afară de cei din țeară. Iar la (96....) vara s'au ieftenit bucatele : au ajuns ocaoa de făină o para. (Veđi mămoriul meu la Academie, despre acostă inscripțiune). Era scumpă ocaoa de făină când se vindea câte 8 parale ?

Venia Alexandru Moruzi în împrejurări externe, care avea să cășuneze țerei mai mult rău de cât chiar fómetea: invasiunile și esacțiunile lui Pasvantoglu și ale armatei turcesci.

Ca să facă față la nevoile războiului, noul Domn, nu putu negreși, prelungi văcăritul lui Hangeri, dar făcu pare-se, după Zilot, ce putu ca să pună mâna pe bani, ce apucaseră a se stringe din văcărit. Pătimiră multe casne, ca să dea banii strinși, nu numai stringătorii birului, ci și alți mulți nevinovați. «După acesta și alte multe au născocit spre dobândirea de bani, cu mijloce subțiri și viclene, cari au mers toate bine, că nu era cine să le cerceteze și cine să le ia séma».

N'am aflat acte probând această aserțiune. Prin aceste vorbe, cronicarul înțelege, că nu se află boeri pământeni, cari să reziste la măsurile fiscale nelegiuite ale lui Moruzi.

Drept grăesce Zilot în acest punct, că dacă Domnitorii erau jacași, lacomi, ei găsiau în Divanurile lor, compuse de boieri pământeni, complici, iar nu controlatori și buni sfetnici.

*

Am arătat mai sus, care sunt împrejurările politice externe, care ajută întorcerea la tronul Moldovei a lui Alexandru Moruzi. Pe lângă protecțiunea ce dobândi Moruzi de la curțile străine, el deveni *persona grata* și la Divan și prin împrejurarea, că era partizan al împăcării Porței cu Pasvantoglu, a căruia putere viitoare din început o ghicise ¹.

Asemenea împăcare a Porței cu Pasvantoglu, intră și în vederile Franciei. Asemenea împrejurări contribue la răspândirea buneii opinii despre Alexandru Moruz, în Franța, unde cunoscutul Stamati îl arăta ca partizan secret al politicei franceze, pre când noi vedurăm mai sus, care era credința și a Rusiei despre înclinările acestui Domnitor către curtea de la Petersburg.

*

Moruz spera să aibă o domnie mai liniștită, căci un moment creduse posibilă pacea între Turcia și Pasvantoglu. În adevăr, un Paharnic Gheorghe ² (nu scim cine este) scria din Constantinopole, încă din 10 Martie 1799, că «*La Porte a été obligée de faire la paix avec Passavant-oglou en lui accordant tout ce qu'il demandait*». (Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 202).

1. (Hurm. vol. II, supl. I, pag. 203).

2. Vezi despre acest Pah. George (care-și dăce și Marquis de Poillio natif grec de la Macédoine și Doc. 293, pag. 206, vol. II, supl. I din Hurm.)

Zilot încă ne spune, că Pórta, de care până eri se cutremura lumea, vèdènd că nu mai póte veni de hac unui Pazvantoglu «a socotit, póte din vrerea lui Dumneđeù, ca să mai ostoieze necazurile crescinilor, să'î trimiță islac ca să'l ierte. Dar iertăciunea lui Pasvantoglu se potrivește? Ba, căci el a stat biruitor. Iertăciunea la partea aceea încape care, biruindu-se, cade cu rugăciune, și ori se iartă, seaù se osândesce; iar cu Pazvantoglu, cum, ȕic, ca unui biruitor, nu i se potrivea ertăciune. Insă se cunoște lucrul, că acei ce vor fi avut dorire și milostivire asupra acestei țèr'i, vor fi iconomisit acéstă trébă, cu scirea lui Pazvantoglu la Pórta Turcescă, cum că adică Pazvantoglu s'a căit de urmarea lui și că se rógă a fi ertat; și așa Turciù, înălțându-se cu firea și trufindu-se că aù vèdùt pre cel nesupus cădùt, n'aù mai socotit în ce chip merge trébă, după firescul obiceiù ce'l aù, ci îndată aù și primit netedă căderea la iertăciune a lui; și nu numai că s'aù iertat, ci încă s'aù și cinstit, făcèndu'l pașă cu trei tuiuri și dându'î sub stăpânire și alte multe orașe și sate din partea țèrei turcesci. Deci, cu acésta s'aù astimpèrat furtunile țèrei, aù mai alinat durerile crescinilor, și toți cu totul ne bucuram, socotind că dupe aceea vom avea pace de către Pasvantoglu și ne vom odihni».

*

Negreșit, că rebeliunea lui Pasvantoglu nu era lesne de potolit, căci acésta devenise un instrument al politicei externe. Francia, Austria și Rusia erau interesate, din diferite puncte de vedere, să continue rebeliunea. Austria și Rusia aflaù în rebeliune ocasiunea de intervenire¹ pentru a pune mâna pe unele provincii din Imperiul Otoman.

Se scrie, în 25 Ianuarie 1801, Ministeriului de externe al Franciei: «L'Empereur d'Allemagne, appelé, ainsi que la Russie, au partage de

1. Vandeden către Relațiunile externe, despre Pazvantoglu, despre influența sa asupra popórelor dunărene și despre rolul, ce jócă Rusia în insurecțiune.— București 10 Februarie 1801.

(Vol. 202, D. 80)

Bucarest, le 10 Février 1801.

La politique de la Russie a toujours été d'entretenir la discorde entre la Porte et Passavan-Oglou, afin d'embarrasser et occuper la première et d'avoir une raison à alléguer pour former sur ses frontières un corps d'observation qui la met à même de tomber dans les provinces de l'Empire ottoman, aussitôt qu'elle le croira convenable et peut-être même sur le prétexte de punir Passavan-Oglou de sa rebellion et de rétablir l'ordre et la tranquillité.

cet Empire en décadence, pourrait avoir la Moldavie, la Valachie, la Serbie, la Bosnie et la Dalmatie turque ¹⁾.

Ipsilante, Domnul Moldovei, era pe față instrumentul Muscalilor ²⁾.

Gubernul francez prin agenții săi cercetă: «1) *Quelle sont les forces militaires de Passavan Oglou?* 2) *Quelle est l'étendue du pays qu'il a soumis à sa domination?* 6) *Dans quels rapports est Passavan-Oglou avec les Serviens, les Albanais, les Hongrois, les Transilvaniens, les Valaques et les Moldaves?* 9) *Quels sont les dispositions du peuple Valaque et Moldave à l'égard de Passavan-Oglou?*

Agenții secreți franceși, răspundeau, că Pazvantoglu are partizani chiar între locuitorii țerii românești, Moldavii și Serbii și că Rusia este în secret înțelesă și cu Pazvantoglu, care ar fi promis Rusiei de a se retrage din Valachia, de îndată ce vor intra oștile Rusesci, cu care Pazvantoglu declara că nu se va bate ³⁾.

Totă înțelegerea secretă dintre Muntenia și Pașa de Widin se mărginea la aceea, ca Alexandru Moruz creșuse a-și asigura țeara contra pustiirilor lui Pazvantoglu, se învoise în secret cu el, să-i dea pre fie-ce lună câte 75 de pungi de bani (37,500 lei vechi). Ast-fel, în primul an al domniei, Moruz asigură o linisce relativă a țerei românești.

Zilot pretinde însă, că din lăcomie, Moruz refuză apoi de a subvenționa pe Pazvantoglu și din acesta s'a început ȕilele grele ale Olteniei invadată de bandele lui Pazvantoglu.

Grele acușaiuni aduce Zilot lui Moruz din această împrejurare, pre care el o explică, ca provenita numai din avariția domnitorului.

Les agents de la Russie répandent depuis quelque temps en Valachie qu'il faut appeler les Russes au secours de cette principauté pour disposer les esprits en leur faveur.

L'Hospodar a eu plusieurs conférences avec le Consul de Russie. Ce dernier est entré ensuite en correspondance avec Passavan-Oglou, dont il a envoyé la réponse à l'Envoyé de Russie à Constantinople. Le Ministre vient de répondre qu'il se flatte de terminer à l'amiable les différends entre la Porte et Passavan-Oglou et de procurer à ce dernier sa grâce; qu'ainsi on n'avait pas à craindre en Valachie. Cette intervention attachera nécessairement Passavan-Oglou à la Russie et lui fera obtenir toutes ses prétentions.

1. (Pag. 207, vol. II, supl. I.)

2. (Tom. II. supl. I pag. 205, Doc. 290)

3. Passavan-Oglou a des partisans entre les habitants de la Valachie, de la Moldavie et de la Serbie, et ces peuples sont en général beaucoup portés pour lui, mais il ne peut pas se flatter d'avoir aucun parti en Transilvanie. — 18 Février, 1801.

(Hurm. Tom. II supl. I pag. 208).

Adevărul este, cum rezultă din corespondența guvernului frances, că Rusia a împins pre Moruz să turbure lucrurile ¹.

Zilot găsește, că Alexandru Moruz a reînflințat oștirea tot cu dorința de a stôrce bani de la țeară, sub cuvînt de întreținere a oștirii.

Ca la vr'o 9000 de oșteni, puțin aduna Moruzi la începutul sec. XIX-lea. Din nenorocire, acești oșteni erau mai mult strînsură dintre streini, ba cei mai mulți chiar turci lefegii, cari costau, dupe decla-

Anafora în dosul jălbiî lui Pavel, Căpitan de la Cotmēna sud. Teleorman, fiind-că aî slujit la Slatina, cu 3 stēguri Cătane, cere a nu fi supērat la alte podveđi și angarii, și să i se facă și ôreș-care scădere la dajdie.

Prea Înălțate Dômne

Dupe luminata porunca Măriei tale, teorisind jalba acēsta arēt. . . . acest Pavel Căpitan, este birnic între breslași, și s'aî aflat la casa sa fără de altă slujbă Domnēscă, dară luându-se în scire, că este om vrednic, prin porunca Măriei tale, cu postelnicele trimis s'aî ridicat din casa lui și s'aî adus la ordie, unde iarăși prin luminată cartea Măriei tale deschisă 'î s'aî dat sub purtarei de grijă pre trei Căpitani cu Cătanele lor, ca să slujescă, și aî păzit în slujbă nelipsit, aî mers cu supunere unde s'aî trimis, aî sēvēșit poruncile ca un vrednic, fără de cusur, și rămâne cum va lumina Dumnezeu pre Măria ta asupra-î. — 1801, Martie 14.

Vel. Hatman Caragea.

Cod. XLIII, fila 249 verso.

Io Alecs Const. Moruz-Vvd.

Cât pentru scălēmînt, poruncim d-tale vel Vistier, ca de aici la Visteria domniei mele să i se facă o ușurință dupe starea și puterea lui, iară pentru a nu fi supērat la alte podveđi și angarale, poruncim Dumnē-vōstră Ispravnicilor aî județului ca să-l aperiați. — 1801, Martie 15.

Cod. XLIII, fila 249 verso.

Anafor. oî în dosul jălbiî Măriuși, soția reposatului Doftorului Botcă, a i se plăti lēfa bărbatului ce au murit, la ordie pe lunile ce nu au luat.

Prea Înălțate Dômne

Dupe luminata poruncă, cercetând, arēt Mării tale, că în slujbă aî intrat numitul Doftor de la 26 dîle ale trecutului Decemvrie, lēt 1800, și aî luat lōfă pe o luna tal. 250, dară fiind-că aî murit la 16 dîle ale lui Februarie din acest următ. an, și aî ramas sî mai ia lōfă pe două-deci și una de dîle care sē face tal. 175, și cum-va fi luminata Mării tale poruncă. — 1801, Martie 3.

Vel. Hatman Coragea.

Cod. XLIII, fila 259 verso.

1. (Veđi document 296 din 18 Febr., 1801 vol. II, supl. I, pag. 208).

rațiunea lui Zilot, câte 8000 de lei pe ȕi, afară de provisiunile adunate în natură de la țeară.

Io Alex. Const. Moruz-Vvd.

De la Vistieria Domniei mele poruncim, să i se dea acești tal: una sută șapte-ȕeci. — 1801, Aprilie 6.

Prea Înălțate Dômne

Ión Gogolită din Giuresciî de jos, Sud Vâlcea, cătană Bănôscă al scaunulî Craiovei, din stégul Albastrilor, aflându-se în vârsta bătrânețelor, trecut peste anî 60 și boșorogit, slujind la numitul stég peste anî 40, având și trei fecioriî însurați și dajnicii Visteriei, care aretându-mî neputința bătrânețelor, de a mai fi vrednic de slujbă, și cădând cu mare rugăciune la milostivirea Înălțimii tale, de a fi ertat spre aș căuta neputința bătrânețelor nesupărat în remășița vieței sale, și în locul său să se pună un al patrulea fecior al său holteiî anume Petre, a căruî cuviinciosă cerere și rugăciune socotindu-se a fi eu cale și cu dreptate, nu lipsim a arêta Înălțimei tale, că de va fi primită, prin luminată întărire să-și câștige de la noiannl Înălțimei tale acêstă mângâere și ertăciune, fiind-că este fără de paguba Visteriei, spre pilda și altora ce va sluji cu credință, cum mai vîrtos și până în adânci bețrânețe; iar hotărârea...—1801, August 23.

Vel. Ban Manolache Brâncovênu.

Cod. XLIII, fila 528.

Io Alex. Const. Moruz Vvd. i gospod zem. Vlahiscoie

Dupe pliroforia ce ne da Domniei mele, Dumnôlui vel. Ban Manolache Brâncovênu, ȕertăm pe acest Ión Gogolită din Giurêsciî, Cătană Bănôscă, și dăm acest domnesc al nostru sinet, ca să-și aibă de acum înainte odihna și apărarea, lui, intrând în locul lui la slujbă, acel al patrulea fecior al lui holtoii, anume Petre.—1801, August 25.

Cod. XLIII, fil. 528 verso.

Anaforxoia în dosul jălbiî lui Stan sin Vasile Tunar, a se aseȕa Tunar în locul Tată-sêu.

Prea Înălțate Dômne

Am văȕut atât jalba acestuî Stan sin Vasile tunarn, ce au dat Măriei tale, prin care arată că au fost aperat de bir prin cărți Domnesci de aperare și acum d-lor Ispravnicii Ilfovului 'l superă a da bir cu satul Ștefănesci, cât și luminată porunca Măriei tale ce mi se dă la acôsta, și curgerea pricinii este într'acest chip: acesta cu adeverat au avut cărți Domnesci de apărare, precum arată, care s'au înuit și de către Măria ta, la lét 99, Septembre 1, dar într'acele cărți cu coprinderea să fie ne dajnic pentru vre-o neputință a lui, ei fiind-că tată-sêu a fost tunar, și din întâmplarea lovirei tunului au murit și 'i au

Nu mai semăna oștirea acésta improvisată de Moruzi cu acea adunată cu puțină ani în urmă de Nicolae Mavrogheni.

Alexandru Moruz în fruntea oștirea sale, ocupă Oltenia, ajutat și de oștire turcă, de sigur din porunca Porții. Cu totă acésta manifestare de ostilitate, Pazvantoglu continuă cât-va timp a nu face incursiuni în Oltenia, ba scria chiar lui Alexandru Moruz ¹, că dacă domnitorul muntén își va retrage oștirile, va evacua și el părțile din Oltenia, ce apucase a le ocupa. Alexandru Moruz nu putea însă acum a se mai retrage din luptă. Zilot afirmă, că oștirea așa ădă pământénă a lui Alexandru Moruz, de puțin ajutor avea să fie pentru țără, căci turcii lefegii din oștire, nu numai nu se bătură, dar și trădară pe domnitor, când el cercă a-i duce contra coreligionarilor lor, din óstea lui Pazvantoglu ². Ba încă Zilot afirmă, că mai mult rău a făcut țării óstea lui Moruz, de cât bandele lui Pazvantoglu.

De sigur, o oștire improvisată, slab disciplinată, compusă din lefegii, având aceeași religiune și naționalitate cu cei din cetele lui Pazvantoglu, nu era tocmai un mijloc excelent de asigurarea liniștei țerei.

Dar putea Moruzi să nu facă ceea ce i-se ordona din Constantinople?

rămas soția cu 5 copii ne vîrstnici și el fiind mai mare frate, i s'au fost dat cărți de către cei mai 'nainte luminați Domni a fi apêrat ca să pótă cănta de acei copii, iară în trecutele zile înscințând d-lor Ispravnici ai județului Ilfov, că acesta se află cu locuința în satul Ștefănesci și din cinci frați ai lui ce se arată nevolnici, pentru care era acesta aperi, patru au murit, unul este căsătorit, și acesta se află om cu putere fără de nici o patimă, vrednic de a plăti dajdie, acele cărți Gospod. 'i s'au spart de către Măria ta, și sunt sparte în Visterie, și s'au poruncit Dumnélor Ispravnici, să puie pre acest jăluitor la dajdie, încercându-l cu liude unul la satul unde se află cu locuința, *de la 2-lea sémă*, și acésta este pricina supărării lui ce are de D-lor Ispravnici, și dupe poruncă, nu lipsim a arêta Măriei tale, că de nu se va putea să rămăie apêrat de bir, încăi să fie tunar, la care slujbă au fost Tată-său, și la care se află și un frate al lui; aceasta se va hotări de către Măria ta.—1800, Iunie 9.

Vel. Vist. Constandin Filipescu.

Cod. XLIII, filă 5 verso.

Io Alex. Const. Moruz-Voevod.

Poruncim ca acest Stan sin Vasile Tunar să se așeze tunar la slujbă în locul unuia din cei ce lipsesc la stégul acesta, și Dumnóta vel. Vistier, să-i faci poruncă la Ispravnic, ca să se scađă satul n'mitalui. — 1800, Iunie 22.

Cond. XLIII, filă 5 verso.

1 Veđi vol. II, supl. I, pag. 209.

2. Vol. II, supl. I. pag. 209

De alt-fel, Moruzi n'a pus óstea să străjuiasca la Dunăre, ci au lăsat pre turcii împărătesci. Pazvantoglu esasperat însă de incursiunile în jurul Vidinului a acestor străjeri ai țerei române=ci, deși declarase că el nu are dușmănie cu țera acésta, ne mai putându-le suferi, trimete o cétă la Calafat și atunci încep grele ȕile pentru Oltenia, măcar că corespondența franceză zice că :

«Passavan-Oglu traite bien les gens de toutes les nations et religions. Il paie exactement ce qu'il demande, et ses troupes, en s'emparant de la Petite Valachie, située au delà de l'Olto, n'ont traité en ennemis ou vexé que ceux qu'ils ont trouvés les armes à la main.»

Nazirul de Brăila¹ cu cazacii zaporojeni din Dobrogea era pus sub ordinele lui Constantin Moruz contra lui Pazvantoglu. Zilot ȕice, că Moruz era chiar numit serascher al oștirilor turcesci, lucrând în Principat. Domnitorul trimesese la margine pe Nazirul Brăilei și ai săi și păstrează lângă sine=și óstea cea de curand organizată. Puțină era increderea țerei în acésta oștire, judecând după spaima, ce se lăți în Bucuresci, când veni scire despre intrarea Pazvantoglienilor în Calafat.

Avéu dreptate să nu se încrédă Români în oștirea compusă mai mult din Turci, cari aflaseră cum Turcii Nazirului de Brăila făcéu cauză comună cu Pazvantoglienii.

Zilot ne arată atunci cum fug boerii și toți cei cu dare de mână spre Brașov, neîncrédându-se în indemnul domnului, că cu oștirea sa va putea apăra Bucurescii contra cetei lui Pazvantoglu. Cum puteau crede în asemenea aperature, când Turcii din armata domnescăei însiși comiteau pradăciuni de tot felul pe fie-care ȕi în Bucuresci ?²

Zilot raportéază și el cum nisce Turci într'o ȕi urmăriră pre o femeie, ca să o necinstéscă și acésta creȕend a se adăposti în casa Slă-

1. Le Nazir d'Ibrail ayant eu ordre de la Porte d'aller couvrir la Valachie contre les incursions de Passavan-Oglou, ses troupes, consistant en 1200 hommes musulmans, au lieu d'aider les cosaques qui avaient battu et poursuivaient les rebelles, s'unirent au contraire à ces derniers, tombèrent sur les cosaques, en massacrèrent beaucoup et leur enlevèrent la victoire sous prétexte que leur religion ne leur permettait pas de souffrir que les infidèles tuassent les vrais croyants en leur présence.

2. «Les troupes turques commettent tous les jours des actes d'injustice. A Bucarest, elles sont entrées dans une maison de Boyard où l'on était occupé à jouer au *Pharon*. Ils ont assassiné le Boyard qui tenait la banque et enlevé l'argent qui se trouvait sur table. Le Pacha a fait étrangler les coupables, mais cet exemple n'effraie ni n'arrête point les autres».

tinénului și ieșind un boier înaintea lor ca să-1 potolască, Turcii l'au omorît și pre el.

*

Anglia începea a se interesa și dènsa de Pazvantoglu și nu târziu va stabili în Bucuresci un comisar al ei (Fevr. 1801), ca sa fie înștiințată de apròpe de mișcările marelui rebel ¹.

Intre aceste, bandele lui Pazvantoglu urcă spre munte prădând și devastând. Ele merg de lovesc Tèrgul-Jiu : *«navalind drept la casele isprăvnicatului, când aflându-se ispravnic un Petrache Clucer Schiopul, om credincios al Domnului Moruzi, puțin aũ lipsit să l prindă și pre dènsul și pre ómenii lui; dar norocirea slujindu-le, aũ scăpat, însă abia cu trupurile, iar banii și altele ce aũ avut aũ rămas pe sèma Pazvangiilor. Orășenii pomenindu-se așa fără veste cu călcarea Pazvangiilor, aũ fugit care încotro aũ putut, ca vaĩ de capul lor; și așa Pazvangii jăfuind orașul, și puține țile zăbovindu se acolo, s'aũ întors la Calafat, arđend și párlind pe unde au putut ajunge.»*

La scirea primită de cele întâmplate la Jiu, mare este gróza în Craiova.

Reposatul T. Laurian, scrie în cursul seu de Istorie pentru clasele secundare, ² că *«puținele oști romănesci fugiră d'înaintea Turcilor... Care cuprinsèră Cerneții în luna lui Octombre 1800.— În 7 Dec. se făcu bătălia la Cerneți între oștile Domnului țerei și a le lui Pazvantoglu. Cele din urmă fură frâte, însă Pașa de la Cladova le trimise ajutor și coprinse Cerneții, Oștile domnesci se retraseră la Strehaia și la Craiova»* ³.

N'am aflat documentate aretările fostului profesor despre bătălia de la Cerneți.

Fotino nu pomenesce de acest eveniment de la Cerneți, iară Zilot, precum niaĩ sus vedurăm, de asemenea nu menționeza de prezența oștirii romănesci la Tàrgu-Jiu. Din desfășurarea ulterioara a evenimentelor, venim și noi la convingerea, că domnitorul reținuse óstea romănescă la Bucuresci, și dar la Cerneți, dacă bătăia a fost la înce-

1. (Hurm. Tom. II, supl. I pag. 209).

2. Bucuresci 1873, pag. 561.

3. Cred că reposatul Laurian a luat aceste informațiuni din *Manual de istorie a Principatului Romăniei*, de Ft. Aaron. — Bucuresci 1893. 8º pag. 171 și 172.

putul lui Dec. anul 1800, ¹ această bătae s'a dat doară între Paşa de Cladova şi ceta lui Pazvantoglu.

*

Dacă în adevér, ceta ar fi fost bătută la Cerneţi nu am afla-o îndată îndrumându-se spre Craiova, sub conducerea lui Cara Mustafa, unul din agalele lui Pazvantoglu. Acesta «găsind, dice Fotino ², căile deschise (fiind că oştirele împărătesci se dedaseră la petreceri) au sburat ca cerbii şi s'au îndreptat către Craiova.» Atunci boerii şi unii din neguţătorii Craioveni, emigrază unii la Sibiū, alţii la Râmnicu-Vâlcea, etc., rămânând în Craiova numai sërăcimea şi din boerii cu slujbe, cari şi aceştia aşteptau cu şeuă pe cal momentul să fugă.

«Vaî de tine, ticălosă ţeră, la ce ai ajuns!
Acum ţi-au sosit peirea, şi te tînguesc ascuns:
Vrednică eşti a te plînge orî cine ş'a te căi,
Şi creştinii şi orî ce limbă hotărit că te-or jăli,
Pentru c'ai rămas cu totul pustie de ajutor
Şi Pazvangiî crâsnesc să te pue subt picior.
Amar ţie, amar nouă, cu un cuvânt tuturor!
Cerescule împérate, fii-ne mîngăitor!»

Avea dreptate Zilot când esclama ast-fel, căci Craiova era fără aперare. Caimacamul, Postelnicul Neculai Zagoreul, spera totuşi ajutor de la domnitor, carele scria mereu nazirului Brăilei şi lui Aidin Paşa din Nicopole, să grăbescă a veni în ajutorul Craiovei ³, pe când însuşi mai făcea ôste din judeţe, cu nume de *panduri* şi se grăbia a-i trimite pe unii la Craiova pe alţii la ordii Zadarnică încercare! Zadarnică aşteptare de ajutor şi din partea postelnicului Niculache, Caimacamul Craiovei? Abia putu Caimacamul trimite în faţa cetei lui Cara Mustafa, sosit la apa Jiului, lângă Craiova, pre 50 de neferi sub comanda lui Deli-Başa Ispir. Vitézul Ispir cu mai mulţi din neferi aflară mórtea, cercând să impedeze înaintarea spre Craiova a Pazvangiilor.

1. *Fl. Aaron* pune bătaia la 7 Decembre (p. 171, Manual de istorie. — Buc. 1893).

2. (Tom. II pag. 192)

3. *Fl. Aaron* scrie că deja la 5 Ianuar 1801, Aidin Paşa cu Turcii, şi cu trupele românesci, era deja la Craiova. Apoi atunci cum de nu are Caimacamul de cât 50 de arnăuţi cu Ispir de trimis întru întîmpinarea cetei de Pazvangi? În Craiova mai era, dar ceva oşti de pază sub Bosnneag Aga, dar acesta trădeză cauza Sultanului şi Domniei române.

Iată cum descrie Zilot pustiarea și incendiarea Craiovei de către Pazvangii, în anul al II-lea al domniei lui Moruz, în luna lui Decembre ¹.

«Orașul Craiovei cade cam pe costă, unde se vede pe lunca Jiului în partea despre care venia Pazvangiilor, a' dîndu-se din Craiova un chiloman de pușci și de strigări, s'aî nitat din orășeni. Când, ce să vadă? o negură de Pazvangii, ca nisce hiare turbate, venia răcnind și aruncând focuri. O, ticălos și amărit noro! pote socoti fie-și-care gróza, frica, și mai vîrtos perderea de cumpet, care tot omul o are la nisce primejdii ca acestea. Aî început a plînge fără mîngăere și a se olecăi toți. Unii din tîrgoveții aî năpustit tot și aî fugit incotro aî putut, de și-aî scăpat viața; alții aî dat năvală pe la case și prăvălii a-și siguripsi averea și mărfurile, născînd ce fac, sîracii, pentru-că, ce siguranță era să-și facă în vreme ce hoții de Pazvangii îi coprinseseră! Caimacamul, pomenindu-se fără veste cu o nevoie ca acósta, aî năpustit tot și — din mînilor lor scăpînd — cum? Dumne-dei scie — aî fugit. Și îndată dupe acósta coprîndînd Pazvangiilor Craiova, întăiu ca într'o clipă i-aî dat foc din toate părțile; apoi s'aî făcut trupuri-trupuri, și unii aî tras drept la metolul Episcopiei, cu socotélă să prindă pe Caimacamul, fiind-că acolo fusese ședut, alții aî năvălit asupra tîrgului dupe jafuri, alții iarăși pe la casele boeresci; și care pe unde ajungea, cea d'întăiu trebă le era să dea foc. Spunea unii, din cei ce s'aî aflat prin prejur și aî fost vîdătorii prăpădaniei Craiovei, că așa îndată aî aprins'o, încât socotea cine-va că nu ómenii o aî fost aprins, ci foc din cer aî cădut preste dînsa. Vai bieților creștini aceloră pe cari i-aî apucat acolo în oraș! Ei, ticăloșii, pentru ca să scape de Pazvangii — o socotélă perdută a celor osîndiți — s'aî suit prin podurile caselor și ale prăvăliilor, s'aî vîrit prin gauri și prin alte locuri ascunse; dar nu le-aî fost de nici o ocrotire, ci mai vîrtos i-aî adus pe cei mai mulți la periciune, pentru că, dupe ce s'aî încins orașul de foc, aî cîntat să iasă toți dupe unde erau viiți, și care cum eșia, fugind să scape de foc, cădea în mînilor tîlharilor de Pazvangii; și pe unii îi lua robii, pe alții îi sluteau, pe alții îi jertfia ca pe nisce dobitoce, fără de nici o milostivire.

Și așa aî pățit bieții osîndiți aceștia; pentru ca să nu-și pórđă averea lor, aî cădut în prăpastia perđerii desovîrșit. Dar óre nu erau ei bucuroși să pórđă tot, și viața numai să și-o scape? Ba, cu totă inima; dar perderea de cumpet, care curge din încremenirea minții, i-aî adus așa, fiind-că cît este omul cu mintea întrégă și slobodă, are cumpet și judecă tot lucrul, cum se cade, iar dacā încremenesce mintea, care vine din coprinderea inimii de spaimă și de frică, apoi lipsesce și cumpetul, și așa judecă tot lucrul anapoda seai pe dos, precum și ticăloșii aceștia aî pățit, că aî socotit mai mult averea decît

1. Pag. 33—34 din ultima Cronică din epoca fanarioților.

viôta, nesciind, cum ȝic, ce fac. Așa dar aũ fost călcarea și a Craioveii, care s'aũ întâmplat la al 2-lea an al domniei lui Moruz, în luna lui Decemvrie. Și luați sômă, în ce chip gróznic o aũ prăpădit. Acest oraș Craiova, se încheia peste tot în 7000 și mai bine de case; dintre acestea abia aũ ramas vre-o 300, iar cele-l-alte tóte le-aũ ars și le-aũ derimat la pămênt; și nici aceste puține nu ar fi rămas, dar Pazvangiui, dupe ce aũ călcat'o și aũ făcut'o zapt, printre altele aũ socotit în cole de pe urmă, ca nisce cercați în acest fel de trebii, cum că adică vor să vie dupe dinșii din ostașii de pe la ordii, și pentru ca să nu aiba ce să le facă, aũ poprit aceste puține case, ca să se închidă într'însele, să le aibă drept metereze. Și acéstă pricină aũ fost de aũ scăpat, dar le arȝca pe tóte ¹.

În fine, Nazirul Brăilei se mișcă și el. Cu câte-va sute de cazaci și cu trei tunuri plecă spre Craiova, pe când Caimacamul fugar, post. Nicolache, oprindu-și calul în Caraca!, vestise de aci lui Vodă cele întâmplare luând'o Vodă, ȝice Zilot, hotărit că va fi ramas cu totul încremenit, iar mai virtos boerii, neguȝătorii și cel-l-alt norod din Bucuresci. Așteptau anunȝați să vie și rëndul Bucurescilor. Acum de abia se otărăsece și Vodă a pleca cu o sumă de ostași arnăuȝi, lăsând în Bucuresci caimacamii greci și români.

Voda, merge la Slatina și aședă aci tabăra. «Scriea Nazirului sē pue tótă silinȝa spre a isgoni pe Pazvangii din țeră, lua răspunsuri că se silesce». Dar nici acestea n'avea cu cine să facă treabă, că nu 'l asculta turcii lui. Nădejdea tótă era în cazacii zaporojeni, și aceștia fôrte redușii din lupta de la Craiova.

Acolo cazacii, cu câȝi-va turci călăreȝi, vor să coprindă metohul Episcopiei, cel întărit cu ziduri, socotind că acolo s'aũ adăpostit Pazvangiui. Dar hoȝii de Pazvangiui, scrie Zilot, n'aũ fost făcut așa, ci se ascuseră prin casele nearse de prin jurul metohului. Când Cazacii începură a asediă metohul, unde erau puȝini Pazvangiui, cei de prin case luară cu cei din metoh pre cazaci între douē focuri, de 'i sting, cu tótă bravura cu care ei se lupta. De și biruitori, Pazvangiui erau îngroziȝi și Kara Mustafa era gata să fugă și el cu aĩ sēi, când o plóie supravenind și udând armele cazacilor în toiul resboiului, Pazvangiui vedēnd pe cazaci că stinchesc focurile, îi atacă mai cu furie și 'i sfărimă mai de tot, de numai puȝini aũ scăpat ².

Acum Pazvangiui aũ intrat toȝi în metoh și s'aũ închis acolo. Nazirul nu le putea face nici un rău cu tunurile, că n'avea tunari buni. Numai 3 ghiulele s'aũ găsit, apoi nimerite în ziduri l...

1. Zilot, pag. 33

2. Zilot, pag. 36.

Vodă auzind, că Pazvangiul său închis în metoh, scria neconținut Nazirului, să 'i prindă, să nu scape nici unul. Vodă trimitea acestuia chiar și daruri, dór l'o îndemna la luptă!. Promisiuni din parte-i destule primea Moruz, dar nimic nu realiza din promisiuni!

Cu toate succesele dobândite, Pazvangiul, fără să fie siliți a face acesta, *fără ale dice cine-va măcar un karnaxi*, scrie Zilot, într-o noapte s'a sculat și a evacuat metohul și Craiova... Zilot își explică aceasta căci «se săturaseră a mai privi *ziduri dărimate și pâr-lite*;» dar noi știm d'inainte, că Pazvangiul se retrag din țeara Românăscă numai ca să satisfacă cererea Muscalilor.

În adevăr, un act din Sept.—Oct. 1801, un raport adresat prinului Consul al Rep. Franceze, spune că, Pasvantoglu de 8 ani susține resboi contra Pașalelor celor mai puternici ai Rumeliei, că a invadat și a copleșit de mai multe ori Moldova și Valahia: «*Et ne les a évacués que par déference pour la protection que la Russie et l'Autriche accordent à ces Provinces.*»

Ceva mai la vale din acest document, se dice curat, că Pazvantoglu prin intermediul unui principe tătar, din casa Saim-Geraî, prieten bun al împăratului Pavel I, era excitat, se auză moderat în contra Turciei dupe pofta Rusiei «*pentru de a protege provincia Moldaviei la care se interesează Rusia, contra întreprinderilor lui Pazvantoglu*»¹.

Dionisie Fotino dice că rebelii s'a ridicat din Metoh de la Craiova, ajutați de trădarea Bozniacului, una din căpeteniile oștirilor împărătesci care era vechiul amic al lui Pazvantoglu. Se pôte ca această trădare a Bozniacului, seau Boșneag-aga cum 'l numesce Zilot și care boșneag avea misiunea de a păzi orașul. să fi favorizat în adevăr retragerea de noapte a Pazvangiilor, dar menținem informațiunea noastră documentată, cumcă evacuarea Olteniei de către rebeli s'a făcut la cererea Rusiei².

*

Ne fiind siguri de a nu fi atacați d'indărăt de către Nazirul de Braila, care să și pusese pe góna lor, Pazvangiul ajuns la Cioroi, cercara să se întărească aci. Zilot scrie, că ei s'a întărit în Mănăstirea Săgarcea, Nazirul (Laurian dice, că oștirea românăscă) a înconjurat zidurile Mănăstirii, ca să repună pe rebeli prin fîme; dar această hotărîre este dejucată de anarhia din oștire și de trădarea unora.

1. Tom. II, supl. I, pag. 213.

2. Istoria Daciei de Fotino tom. II, pag. 194.

O lună de zile ținu asediul inutil, fără ca să pôtă impiedica pe rebeli, cari eșiau din Monăstire și 'și aduceau în voie bună provisiuni de prin sate. Zilot ne spune, că pôte va fi fost venit poruncă de la Pazvantoglu, căci în una din zile Cara-Mustafa cu rebelii au plecat și din Săgarcea, luând încă în calea lor o mulțime de provisiuni ce venea la tabăra împărătească. Infuriat, Nazirul de astă dată, se ia dupe rebeli, împreună cu vitôzul Kel-Ali-Aga, cu vre-o 400 de Delii. Kel-Ali-Aga era deja vestit în lupte anteriore cu rebelii. Și de astă dată el bate pe Cara-Mustafa, care numai cu puțin scăpă prin fugă la Calafat, unde având caice gata au trecut peste Dunăre. Kel-Ali-Aga ia din mâna rebelilor mulți Români robiți în Craiova și multe spoli. Ast-fel se curăți puțin Oltenia de Pazvangii, spre nu puțină bucurie a lui Moruz Vodă, care «îndată făcu șeinlic, adică aruncă multe tunuri și puște poruncind de trimiseră și cărți atât la Bucuresci cât și prin toate județele, coprindețore de acastă bună veste... care aușind-o toți cu totul de la mic până la mare se bucurară, nădăjduind potolire durerilor».

*

Laurian dice că domnul să întorse *victorios* de la Craiova la Bucuresci. Dupe acest scriitor Moruz este care a bătut pe rebeli nu numai la Cioroi dar și la Săgăresci¹ (?).

Zilot dice că : «Mai zăbovind Vodă la Slatina, au venit la Bucuresci vesel și bucuros, ca și cum ar fi făcut isbenda și ca și cum cu vrednicie și vitejie s'au isgonit Pazvangii, lucru de tot împotriva adevărului, pentru că el a fost vrednic, din depărtarea lui D-zeu pentru păcatele noastre, numai de-au scornit reul, iar de potolit l'au potolit D-zeu când a vrut». Zilot dă totă vina pe Moruz Vodă, ba încă 'i adresază următoarele versuri :

«O Moruze, o Moruze, ce stai de tot cercetezi?
 Ți-au arătat Caimacamul² și alții mulți și nu crești!
 Dar Caimacamul 'ți este omul cel mai credincios,
 Și care altul să 'ți facă cercare mai de folos?
 Caimacamul 'ți arată : Craiova s'au prăpădit,
 Cu foc și vîrsări de sînge sîraca s'au osândit;
 Acesta e adevărul și nu mai tot cerceta,
 Mai vîrtos mărturisesce cum că din pricina ta,

1. Veđi narațiunea lui *Fl. Aaron*, dupe care se povățuesce, cred, Laurian în (Manual de istoria României. — Bucuresci, 1839, pag. 171—172).

2. Aga Nicolache.

Căci dragostea ce firesce ai ca să dobândești bani
 Aă adus sêraca țoră în patimi d'atâția ană,
 Dintr'acêsta și Craiova s'ău repus desevisit,
 Un oraș frumos și mare și lăudat negreșit
 Acêsta și alte multe prăpădenii aă adus,
 Robii și versări de sânge, precum înapoi am spus;
 Care sânge, c'al lui Avel, strigă la cer ne'ncetat
 Rêsplată să facă dréptă ție cu adevêrat.
 D'aceea mărturisesce pecatul teă tuturor,
 Cerend de la Domnul plată într'acest veac trecetor.
 Lui Mavriche împêratul cel grecesc fii următor,
 Care greșind ca și tine așa aă fost ragător,
 Nu cum va să te hrăpôsca môrtea cu acest păcat,
 Cu sânge drept ca al lui Avel, să te afli judecat,
 Căci atunci n'ai îndreptare, ci în Gheena petreci,
 Cum Sfînta Scriptură dice: «Du-te în focul de veci!
 Ah, ce glas cu spăimêntare, acest glas: «du-te în for!
 Cerescule împerate, să nu-l auđ eă me rog,
 Și iar mă rog: luminôză gândul meă cel tunecat,
 Să pocă face sêvîrșire lucrului ce am apueat.»

Nu ni-se pare în totul dréptă imprecățiunea energicului cronicar, în situațiunea mizerabilă, în care ajunsese domnia țêrilor române ce putea face un Moruz Vodă, ca să salve Oltenia de prădăciunile lui Pazvantoglu, care, cum vedurăm, era solicitat de influența externă, când rusescă, când francesă? În fruntea unei oști turcești, care refusa de a se bate contra coreligionarilor lor din ceta lui Pazvantoglu, Moruz nu putea opri prădăciunile, nici ale acestei cete și nici chiar ale turcilor de sub comanda lui. Astfel, trei luni de zile, până prin postul Paștelor, din 1801 Oltenia a fost dată jafului și incendiului.

*

Intors la Bucuresci, Moruz Vodă se gânde că era dator să anunțe Porței otomane de jăfuirea Craiovei, însoțind narațiunea trimisă la Constantinopol cu mulți bani împrăstiați pe la Divaniști, că să temea să nu fie invinováțit tot el de cele întemplate. Moruz, care nu putea să ignore vederile guvernului francez în privința lui Pazvantoglu și care scia egalmente victoriile lui Bonaparte necurmăte, din anul 1800. cea de la Marengo din 14 Iunie, cea de la Hohenlinden a lui Moreau asupra Austriacilor din 3 Decembre, luarea Munichului, Salzburgului, Linzului, Steierului, Turinului; Moruz, care cunoscă de sigur impor-

tanța Franciei dupe tratatul de la Luneville dintre ea și Austria, tocmai în momentele jafului Craiovei; inteligent și deștept cum era, Moruz cugetă că era oportun să se repropie de Pazvantoglu și deci prin amicii săi din Constantinopole impinse Divanul turcesc să-î primescă propunerea de a trimite la București un comisar turc de încredere, care să negocieze, înpăcarea Turciei cu Pazvantoglu. Pôrta trimise pre Hasan-Pașa, om bătrân, blând și înțelept, care se bucura de bună opiniune la turci în genere și chiar avea stima lui Pazvantoglu. Hasan-Pașa, ca să fie mai aprópe de Pazvantoglu, luă reședință la Craiova. De aci scria adese lui Pazvantoglu îndemnându-l la pace și supunere,

Nu se pare că înaintară mult negociațiunile cu Pazvantoglu, ér Laurian, dupe *Fl. Aaron* pretinde, că Hasan Pașa ceru de la domnitor un bun bacșiș de 60.000 lei, pe care Moruz 'l-ar fi dat numai să iasă și el și Turcii din țară.

Impotrivirea lui Pazvantoglu de a se supune, bănuiesc că vine de acolo, că spera să-î fie ajutată întreprinderea, fie de Muscali fie de Francezi.

Napoleon, ajuns prim consul, cerea, done ȝile dupe încheierea tratatului de pace cu Rusia 2 Oct. 1801, adică la 10 Octombrie, informațiuni de la ambasada franceză din Constantinopole, asupra situațiunii lui Pazvantoglu, și, de sigur, ca o consecvență a păcii cu Rusia Napoleon are aerul de a nega ori-ce amestec al Franciei în mișcarea lui Pazvantoglu ¹.

Cu tóte aceste denegări ale lui Napoleon, o lună dupe aceea aflăm la Paris pre Nedeliu Popovici, care e trimis al lui Osman Pazvantoglu, spre a negocia cu republica franceză o alianță în favórea scopurilor urmărite de Pazvantoglu. Êtă propunerile acestuia :

1 Relațiunile externe către i sârcinatul de afaceri al Republicóii franceze din Constantinopole, despre agitațiunile din Imperiul otoman. — Paris, 10 Oct. 1801

Hurm. Tom. II supl. I pag. 212.

(Vol. 203. D. 14).

Paris, le 19 Vendémiaire, an 10

«La plupart des provinces de la Turquie d'Europe, ont été agitées durant ces dernières années. Quelle est leur situation actuelle et jusqu'à quel point l'autorité de la Sublime Porte s'y est-elle raffermie? Quelle est, en particulier la situation de Passavan-Oglou? Est-elle encore de nature à inspirer de vives inquiétudes à la Porte Ottomane? On nous avait attribué le projet de seconder ce chef de rebelles, et l'on nous supposait des relations avec lui; mais il n'y en eut jamais d'aucune espèce. La France a constamment repoussé l'idée d'opérer le démembrement de la Turquie, et elle sera toujours disposée à donner à la Porte Ottomane les moyens de prévenir un tel événement».

.

Nedelio Popović, trimisul lui Osman Pazvantoglu, către Ministrul relațiilor externe, despre propunerile lui Pazvantoglu privitoare la serviciile ce dînsul voesce să aducă politicei franceze în Turcia.—Paris, Novembre 1801 ¹.

(Vol. 203. D. 56).

Paris, le 16 Brumaire, an 10.

Citoyen Ministre,

J'ai l'honneur de vous exposer que le Pacha de Widdin, Osman Pasvand-Oglou, mon Seigneur et maître, m'envoie auprès du Gouvernement français pour lui soumettre de sa par les propositions suivantes :

Pasvand-Oglu propose :

1°. De concourir de tous ses moyens à tous les changements que le Gouvernement français croirait utiles pour lui de faire dans le Gouvernement de l'Empire ottoman ;

2°. Si la République française se propose d'attaquer la Puissance ottomane ; Pasvand-Oglou s'engage à la secondor de toutes ses forces et de coopérer ouvertement et de concert avec les troupes françaises, jusqu'à l'accomplissement des projets du Gouvernement français, à la seule condition qu'il lui laisserait une province où il pourrait vivre tranquille sous la protection des lois françaises, lui Pasvand-Oglou et son ami Ginis Mehemet Gueray Sultan

3°. Si les intérêts de la France exigent la sûreté et la tranquillité de l'Empire Ottoman, tel qu'il est aujourd'hui, c'est à dire utile à ses ennemis et nuisible à ses amis, Pasvand-Oglou promet de suspendre toutes les hostilités contre la Porte et de laisser en outre à la disposition du Gouvernement français de se prévaloir auprès de la Porte de cette opération importante, la cessation des hostilités.

Le commerce que vous établirez dans les riches provinces de la Bulgarie, la Valachie, la Servie et la Thrace, qui enrichira la nation française, dont, Pasvand-Oglou se déclare l'ami fidèle, ce même commerce dont la sûreté exige la tranquillité des provinces, vous fournira le prétexte de demander à la Porte l'İtlak (acte d'amnistie) de Pasvand Oglou et cachera à tous les yeux l'intelligence qui existera entre la République et Pasvand-Oglou, mon Seigneur et maître.

4° Si le Gouvernement français, hors les cas ci-dessus énoncés, trouverait dans sa sagesse toute autre circonstance où il pourrait faire un emploi utile pour ses intérêts des forces et de la personne de Pasvand-Oglou, il désire que le Gouvernement français disposât de lui en tout et partout ; et Pasvand-Oglou promet d'entreprendre avec son audace ordinaire l'exécution des ordres du Gou-

1. T. II, suplim. I. pag. 216.

vernement français de telle nature qu'ils soient, en supposant toujours qu'ils ne seront point dirigés contre la croyance des vrais Musulmans.

Telles sont, Citoyen Ministre, les propositions que vous fait Pasvand-Oglou et les conditions qu'il vous offre en échange de l'amitié du 1er Consul et d'une protection tacite qu'il sollicite auprès du Gouvernement français.

Agréez, je vous prie, Citoyen Ministre, l'hommage de mon profond respect et de mon parfait dévouement.

Salut et considération,

Signé : *Nedelio Poppovics.*

Rue de l'Echelle No. 579.

Moruz Vodă, vădând nereușita vederilor sale politice, cugetă că s'ar putea compromite viața de ar mai ține tronul și deci, ȕice Fotino, în dilema grea orî de a conspira alăturea cu Pazvantoglu, or de a lăsa țeara în prada lui, crede că 'î mai bine pentru dînsul să-șî ceară mazilia. Zilot pretinde, că ceea ce au decis pe domnitor la acêsta, pe lăngă temerea de vre-un rău mare, aũ fost «mai vîrtos e că vedea și cheltuiiele Domnii mari și nu-î mai rêmăsesese mijloc de agonisit a banilor; că pôte de era acêsta, tot se mai alirna ceva. Și așa aũ început a organisa prin uniũ alții de la Tarigrad mazilia, puind pricine multe de neputință, și cu mesteșugarețele sale mijlôce au și sêvêrșit socotêla sa, și la luna lui Octombrie 1802, s'a mazilit, domnind în locul sêu Mihaiũ Vodă Suțul, cu a treia Domnie într'acêstă țeară».

În privința datei la care s'a întêmplat mazilirea lui Alexandru Moruz constatăm discordanță până și în ultima lucrare a Domnului profesor Xenopol. Domnia sa ȕice, că Alexandru Moruz domnesce de la Aprilie 1799 până la 10 Iuliũ 1801.

Am văȕut, că data începerii domniei este din Martie 1799. Domnul Xenopol se ia dupe data unei note din Constantinopole către guvernul frances, din 10 Aprilie stil nou, nebăgênd de sêmă și la acea împrejurare, că informațiunea din acea notă este posterioară cu câte-va ȕile numirii lui Alexandru Moruz ca domn al Munteniei. Apoi, noi avem data esactă a intrării lui Moruz în Bucuresci, de 14 Martie 1799, prin urmare, ținênd sêmă de tótă graba cu care a fost obligat să călêtorêscă de la Constantinopol la Bucuresci, încă nu putem da pentru începerea domnii lui Moruz o dată posterioară primelor ȕile din Martie. Capul lui Hangeri a fost adus la Constantinopole la 9 Martie stil nou adică la finele lui Februarie și se scie, precum am arêtat, că imediat Moruz a fost numit domn de către Pörtă. Am văȕut de altă parte, că primele acte însemnate de Moruz ca domn, dupe sosire în Bucuresci, cu deseversire restórnă aserțiunea, că domnia acestuia începe în Aprilie.

Cât privește data sfârșitului domniei, D-l Xenopol este iarăși în eroré. Fotino, arată că urmașul lui Moruz a venit în țeară în luna lui Octombrie. Ar urma deci că între 10 Iuliu stil nou 1801, până la Octombrie acel an, când dăce că a venit la Bucuresci M. Suțu, a fost administrată țeara prin căimăcămie, ceea ce cu codicele domnesc No. 43 din archiva statului se probază absolut eronat.

Acest codice ne dă rezoluțiunii de la Alexandru Moruz până la Octombrie 1801. Din Septembrie sunt foarte numeroase acte de la Alexandru Moruzi în cod. 43. Din Octombrie, la fila 592, este un act din 6 Octombrie 1801; la fila 594, este rezoluțiunea din 7 Octombrie 1801; la fila 598 verso, este o rezoluțiune din 6 Octombrie 1801; la fila 599, altă rezoluțiune din 6 Octombrie 1801; la fila 600, o rezoluțiune din 8 Octombrie 1801 repetit și la fila 616; la fila 600 verso, rezoluțiune din 7 Octombrie 1801; la fila 602, rezoluțiune din 6 Octombrie 1801; la fila 603, rezoluțiunea din 9 Octombrie 1801; asemenea la fila 623; la fila 478 verso, rezoluțiunea din 10 Octombrie 1801; la fila 606, rezoluțiune din 12 Octombrie 1801.

Va să dăcă, în orî-ce cas, Al. Moruzi domnesce mai bine de o jumătate de lună din Octombrie. În cod. 44, cel întâi act cu numele lui Mih. Suțu este cu data din 30 Oct. 1801. Urmază că între 14 și 30 Oct. 1801, vine la Bucuresci M. Vodă Suțu. (cod. 44 fila 1).

Deacă este să ținem sémă de aretarea lui Fotino, că Alexandru Moruz în domnia acésta a 2-a a domnit 2 ani și 9 luni, atunci domnia lui s'ar fi întins, pân'n Decembrie 1801, ceea-ce este documentat neadmisibil, de vreme ce însuși Fotino recunósce, că în Octombrie deja venise în Bucuresci succesorul la domnie Mihaî Suțu. Laurian a pus mazilirea lui Moruz în Noembrie, dar, dupe câte aretarăm, nu cu mai mult temei. Tótă rătăcirea vine de acolo, că s'a luat ca basă la socotélă afirmarea lui Fotino, că domnia lui Alexandru Moruz a durat 2 ani și 9 luni, pe când în realitate ea nu dură de cât 2 ani și 7 luni, dupe cele mai autorizate fântâni. Deacă, precum nu ne e permis a ne îndoi un singur moment, inscripțiunea ce am dat în «Pe file de ceaslov»¹ de la 14 Martie 1796, apoi în Octombrie se împlinesc tocmai 2 ani și 7 luni ai domniei a 2-a lui Alexandru Moruz. Istoricul nostru D. Xenopol face cea mai mare eroré luându-se dupe un document din colecțiunea Hurmuzaki, (supl. II pag. 205) care vorbesce despre mazilirea domnitorului Ipsilante, iar nu a lui Moruz. Domnia sa observă, că documentul pomenesce de destituirea principelui Valachiei, Alexandru Ipsilante la 10 Iuliu 1801 (Hurm. III), dar se gră-

1. Veđi memoriul ce am prezentat la Academie în 1889. Anale. Seria II. Tom X.

besce a ȝice : «însă numele Domnului este greșit ca Ipsilante». Nu este greșit de loc numele domnitorului, căci aci e vorba de des-tituirea Domnului Moldovei Ipsilante, iar nu a lui Alexandru Moruz. În titulatura documentului și în textul notei este negreșit eróre, că Ipsilante e numit *prince de Valachie* în loc de *prince de Moldavie*, dar această eróre este foarte frecuentă în notele diplomatice din întregii secolii anteriori. Apoi se scie lămurit, că în adevăr Constantin Ipsilante domnesce în Moldova la data acesta, iar nu în Muntenia. Și în definitiv, documentele prin cari se termină domnia lui Alex. Moruz și acele cu cari începe domnia urmașului său Mihaï Suțu, ar fi trebuit să fii oprit pe orî-ce istoric modern, de a cădea în erórea cronologică a reposatului Laurian și a altora.

CAP. XIII

Domnia lui Mihaï Suțu în Muntenia.

Vădurăm mai sus motivele și împrejurările, cari aduc înlocuirea lui Alexandru Moruz în domnia Munténă, prin Mihaï Suțu. Acestă nouă domnie, a treia a lui Mihaï Suțu, este prea scurtă și prea agitată ca să fie lăsat dupe dînsul multe lucrări și urme importante în administrațiunea țerei. Totuși le cercetăm și pre aceste puține.

În compunerea Divanului lui Mihaï Suțu, numai Spătarul Hangeri este nume strein și încă și acesta este urmaș al unui Domn, pre care îl vădurăm cunoscut, în Principate, încă înainte de a deveni Domn.

Din Divanul lui Alexandru Moruz, rămân în Divanul lui Mihaï Suțu mai mulți boeri, dóră că din Mare Logofăt Nicolae Brâncovean trece ca Mare Ban, iar Filipescu Constantin, din Mare Vornic, devine Mare Vistiernic.

La 27 Aprilie 1802, adecă cu puține ȝile înainte de finea domniei lui Mihaï Suțu, Divanul țerei coprindea următoarele persóne : Mitropolitul Dositei, Episcopii : Nectarie Râmnic, Iosif Argeș, Constandie Buzău, cum și boerii : Dumitrașcu Ghica Ban, N. Brâncovean vel Ban, Scarlat Ghica vel Logofăt ; Vornici : Crețulescu, C. Stirbei, Câmpineanu și Racoviță și Mare Vistiernic este acum Goleescu ¹.

Ca administrator, Mihaï Suțu ne este cunoscut din altă domnie.

1. Veđi Cod. XLIV, fila 219.

De astă dată puține sunt, repețim, măsurile ce a putut lua ca administrator și justițiar. Venit în țeară târziu, toamna, Mihaï Suțu a fost salutat cu încredere de boeri și de neguțători, dar de îmbunătățiri nu se putea apuca Mihaï Suțu, în timp de iarnă. El însă știu găsi timp de astă dată ca să stórcă câte-va milioane de la țeară, sub cuvint că trebuie bani pentru întreținerea oștirilor turcesci, cari vor apera țeara în contra Pasvangiilor. Ba unii scriitori afirmă încă, că Mihaï Suțu a mai luat și cu împrumut bani de la boeri și neguțători, bani cari de sigur 'și propunea să nu 'i mai întórcă nici-o-dată, precum nici nu i-a mai întors.

Dionisie Fotino dice, că «cu tóte că Domnul s'a nevoit să icono miséscă lucrurile spre a nu se îngreuna țeara, însă fiind-că cheltuise mulți bani pentru ca să capete domnia și fiind-că avea însemnătóre cheltueli cu oștirile, — pentru care Pórta nu-î trimetea nici o para de la hasnaua sa — a fost nevoit de la un timp, a pune mai multe dări pe țeară.»

Zilot românul, comparând pofa de dobândă a lui Moruz cu a lui Mihaï Suțu, amintesce că Mihaï Vodă, din anteriórele domnii, 'și făcuse nume bun :

«Făcuse țeara cunună
Ferind-o de prăpăstii,
Atât cât 'i rămăsese
Numele, cum că fusese
Domn țerei ca nime alt,
Așa bun și cu dorire
Pentru a țerei sporire
Și creștin adevărat.
Dar, o! ce nepotriveală
La a țerei socoteală!
Căci unde nădăjduia,
Cum că va să pască turma
Tot ca întâi și acuma,
Aă ajuns de se căia,
Căci vędură fără veste,
Că acel d'întâi nu este,
Ci cu totul tot schimbat,
Înfipt cu mare pornire
L'a banilor dobândire....»

Zilot afirmă, că Mihaï Suțu în acéstă domnie 'și-a dobândit nume rău, din cauza unuia din fii săi. Avea el două fiu, pre Nicolae și pre

George¹. Nicolae este acela acusat de Zilot, că nu grijea de alt, fără numai să-și împlă punga.

«Acésta dar a fost pricina de s'a prefăcut Mihaï Vodă în acéastă domnie, din dulce, în amărăciune, că nu au avut miniștri trebnicî ca să pórte ogodul trebilor. El tot acela era sërmanul, dar ce folos, că 'și dedese barba în mîna fiului său și cum este vorba românească : «cum îi cînta, așa juca!»

Se mai întrebă Zilot, de ce nu împedeca boerimea de la rău pe Mihaï Vodă ? Dar tot el își răspunde, «că boerimea nici nu 'și-au deschis gura să vorbescă un cuvînt spre ajutorul țerei ; încă, precum am auđit pre mulți spuind, dintre boeri erau și uniți la croelî necuviinciose și stricătore țerii, cu Beizadea Grigore.»

Códa de topor, de care mereu vorbirăm !

Zilot, esplică recurgera lui Mihaï Suțu, la îngreunarea cu dăjdii și prin o faptă viclénă a lui Alexandru Moruz. Ultimul cronicar al fanarioților, pre cum 'l numesce domnul Hasdeu, ȓice că Alexandru Moruz, care încă nu plecase din Bucuresci, când acolo în Octombree sosi Mihaï Suțu, voind să 'l facă nume reu la țeară, îl încarcă la socotile de plată a lefilor oștirilor, în atăta, în cât Mihaï Suțu se vedu în nevoia de a recurge la sporirea dăjdiilor².

*

Din timpul administrațiunei scurte a lui Mihaï Suțu, din tómnă până în primă-vara anului 1802, iată cam ce acte mai însemnate putem culege :

Cu referință la biserică.

Dupe ultima filă a tablei Codicelui No. XLIV, urméză două pagini albe și apoi o listă cu titlul : «*Hirotoniile ce s'e fac.*» De la 1 Ianuarie 1802, până la 4 Maiu acelaș an, sunt inscrise 27 de hirotonii pentru sate și orașe, nu numai din eparchia Mitropoliei, ci și de prin alte eparchii.

Hirotoniile s'au făcut, seau dupe anaforaoa Isprăvniciei, seau dupe acea a Mitropolitului, seau dupe acea a Vornicului de politie. Câte-va sunt dupe anaforaoa Vistieriului Golescu și a Banului Ghica.

Maî toți candidații la preoție sunt numiți grămăticî, mulți sunt feciori de preoți.

Hirotoniile se fac cu păzirea vechilor nizamuri. Așa însu-și marele Ban Brâncovénul nu pôte dobândi preot la satul său Sêrulesci, în locul

1. Veđi Cod. XLVIII, fila 125 verso.

2. Pag. 48 și 49.

preotului de acolo, care se făcuse protopop, de cât cerënd acesta cu anafora la Domnitor ¹.

O singură schimbare de epitropie de biserică s'a întemplat sub Mihaï Suțu, anume la Sf. Spiridon-Noș ².

Reinoiri de chrisóve pentru mănăstiri nu se pot face sub Mihaï Suțu, în mijlocul agitațiunilor și a răsbóielor contra rebelilor din Vidin. Numai un act de donațiune, către Mitropolia din Bucuresci, găsim de la Mihaï Suțu, prin care despăgubesc pre Mitropolie pentru o țigancă ce i-a luat o anterioară judecată, dăruindu-i un sălaș din țiganiî domnesci³.

La 30 Octombrie 1801, Mitropolitul Dositei se tânguesce lui Mihaï Suțu, contra Ispravnicului de Muscel, pentru rele urmări și supărări

1. Veđi Cod. XLIV, fila 42.

2. Veđi fila 29, Cod. XLIV.

Prea Înălțate Dómnne.

Adunându-ne la luminatul Beizadea Grigorie Ghica, ca să teorisim socotelele răposatului Medelnicer Grigorie, Epitropul sfintului Spiridon-Noș, de veniturile și cheltuelile numitei mănăstiri, din vremea de când n'a dat socotéla mănăstirei și până la mórte și vėđėnd, că nu este mijloc a lua nici o curată pliroforie, de nici o madea, până nu se va orândui mai întâi Epitrop, carele să facă cuviincioasă cercetare cu deamėnuntul, de tóte madelele, ca să deie îndestulată înțelegere de fietes-ce lucru, pentru acea am și făcut alegerea și am orânduit Epitrop mănăstirei pre Slugerul Nicolae, om cercat, vrednic și cu frica lui Dumneđeű, pre carele l'am însărcinat, nu numai a cerceta și a descoperi adevėrul socotelilor, ci să și primescă tóte ale mănăstirei lucruri mișcătóre și ne mișcătóre în sémă și purtarea sa de grijă, făcėnd curată catagrafie până la una și să lo chivernisescă cu bună economie, aducėndu-le la bună și lăudată stare și adăogire și sporire, urmănd la tóte după testamentul răposăților Ctitorî și după luminate hrisóve Domnesci; ci rugăm și pre Măria ta, ca să se dea luminată întărire acestei alegeri de Epitrop la numita mănăstire, fiind și cu scirea și voința luminatei Beizadea Ctitorului.—1801, Noemvře 21.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei, Grigorie Ghica, Dumitrache Ghica Ban.

Io Mihail Constantantin Suful Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie

Int'rim și Domnia mea alegerea acesta și orânduim pre Sluger Nicolae de Epitrop al numitei mănăstiri și a urma întocmai și întru tóte după cum se cuprinde mai jos.—1801, Decemvře 10.

Cod. XLIV fila 29.

3. Veđi fila 64, Cod. XLIV.

ce face la partea preoțescă acel ispravnic, Slugerul Enache. Mitropolitul arată, că protopopul din județ, 'l însciințază, «că ar fi trimițând (ispravnicul) de sine-și slujitorî, de ar fi aducând pre preoți, de i-ar fi închidând și iar fi globind fără de scirea protopopului și a noastră... Luminate Dómnne, mai înainte obiceiul era, când cădea în vre-o vină vre-unul din preoți, Dumnélor Ispravnicii 'l trimiteau la protopop de 'și lua căduta certare. Asemenea, când greșea vre-unul din protopopi, Dumnélor Ispravnicii însciința Mitropolia și dupe vină 'și lua pedepsa. Și la luminatul Divan, când se judecă vre-unul din partea bisericească, cu vre-un mirean și se vedește în vină, partea bisericească se trimete la Mitropolie să se pedepsască. Când un Domn stăpânitor locului, le păzesce acestea, cu cât mai vârtos un Ispravnic! Acésta nu s'a mai întâmplat până acum: «Dumnélui Slugerul s'a făcut de sine-și Protopop și Mitropolit cu urmările domniei sale.» Mitropolitul cere cercetare pentru închiderea de către Ispravnic a Protopopului.

Domnitorul în acea ȝi se grăbesce a aproba cererea Mitropolitului. Însărcinatul Domnitorului are obligațiunea să cerceteze ce jafuri a făcut Ispravnicul preoților din județ? ¹

1. *Anafora Mitropoliei pentru rele urmări și supărări ce face la partea preoțească Sluger Enache, Ispravnicul de Muscel.*

Prea Înălțate Dómnne

Cu smerită anafora însciințăm Înălțimei tale, că un Stroie Protopop, ce 'l avem orânduit la plasa Găleseșilor, sud Vlașca, prin jalbă ne arată, că aflându-se dus la culesul unei vii, ce are asupra Piteșcilor în sud Muscel, una Savasta Diaconeasa l'ar fi tras la judecată la Dumnélui Sluger Enache, Ispravnicul numitului județ Muscel, pentru socotéla unei datorii de banî, ce ar fi avut Protopopul la bărbatul său Diacu Chiranu, și fără de a mai intra în cercetare, spărgând zapisul de datorie, cu cuvînt că s'ar fi plătit, l'au pus și la popreală și se află și până acum închis, fără a ne însciința pre noi mai întâi, după datorie de ar fi avut Protopopul vre-o vină; deosebit ne însciințază și Protopopul aceluî județ, că ar fi trimițând de sineși slujitorî și ar fi aducând pre preoți de 'i-ar fi închidând și 'i-ar fi globind, fără de scirea Protopopului și a noastră, precum mai pre larg pliroforie să va dà Măriei tale, din chiar acésta slăturată însciințare ce ne face numiții protopopi. Luminate Dómnne, mai 'nainte obiceiul era, când cădea în vre-o vină vre-unul din preoți, Dumnélor Ispravnicii 'l trimiteau la Protopop de 'și lua căduta cercetare, asemenea și când greșea vre-unul din Protopopi, D-lor Ispravnicii însciința Mitropolitului și după vină își lua pedopsa și la luminat Divan, când se judecă vre-unul din partea bisericească, cu vre-un Mirean și se vedește în vină partea bisericească, să trimite la Mitropolie de se pedepsesce; când un Domn stăpânitor le păzesce acestea, cu cât mai vârtos un Ispravnic! Acésta nu s'au mai întâmplat până acum! Dumnélui Sluger s'au făcut de sineși și Protopop și Mitropolit, cu urmările Domniei sóle; pentru care

Cu referința la Biserică mai dăm aci următoarele acte:

Prea Înălțate Dómne

Sfinția sa, iubitorul de Dumneșe părintele Episcop Argeș, chir Iosif, încă de la trecutul Iulie 2, făcând arătare în scris către Măria sa Alexandru Vodă Moruz, că în anul trecut lét 1800, fiind cumpărător și tacsildar Vinăriciului de la Mușcel Iancul Perdicar și șătrariu Barociu și Tudor Iliat, au luat și mila sfinței Episcopii și o țin fără de cuvânt, din porunca Măriei sale s'au fost cercetat atunci pricina prin judecată de către noi și după catastisele numiților tacsildari, s'au dovedit că această milă a Episcopiei au prins tal. 1137 și s'au luat de către dînșii fără tăgăduială și a lor, din cari bani tal. 184 bani 30 era asupra lui Barociu și tal. 444,53 asupra Iancului Perdicar, cari bani s'au îndatorat numiții doi tacsildari să'i răspundă, iară pentru tal. 508 bani 37 ce mai lipsesc până la suma milei, 'i am fost îndatorat pe câte-și trei să plătescă, ca unii ce au fost tovarăși, dând fie-care câte taleri 169,52, în urma căreia alegeri a noastre arătându-ne șătraru Barociu răvașu de la 29 ale lunei Iunie, al Iancului Perdicaru, cu coprindere că de se va hotărî să plătescă acești bani ai mili, Șătraru să nu intre la analoghie, am fost dat platnici pe Iancul, i pe Iliat, ca ei amîndoi să răspundă și acei tal. 169,52 ce să orânduise întâi ai da

rugăm ca în fericite zilele Măriei tale, să nu se strice aceste obiceiuri vechi, ci mai vîrtos să se îndrepteze și cu luminată poruncă să se rânduiască credincios omul Măriei ta'e, împreună cu omul Mitropoliei, să facă cercetare la fața locului, atât pentru închiderea Protopopului, cu ce cuvânt de vinovăție l'au închis? cum și pentru alte jafuri ce se va dovedi că au făcut preoților din județ și să însciințeze Măriei tale; iară ani Măriei tale, rugăm de la Domnul Dumneșe să fie mulți și fericți. — 1801, Octombre 30.

Al Măriei tale către Dumneșe fierbinte rugător și smerit părinte sufletesc.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoe

Cu cale și primită fiind Domniei mele, anafora ce ne face prea Sfinția sa părintele Mitropolit, orânduim pre sluga Domniei mele. . . . logofetel de Divan, să mîrgă la sud Muscel, unde aducînd pre acel Protopop Stroe de față, să facă cuviincioasa cercetare, mai întâi acolea la Ispravnicat, ca să dovedescă de 'i-a spart Ispravnicul zapisul și de l'au pus Ispravnicul la închisore cu adevărat, după cum au însciințat Protopopul, către prea Sfinția sa părintele Mitropolitul și cu ce cuvânt de vinovăție l'au închis; așisderea să facă orânduim Domniei mele cercetare cu amănuntul, ce jaf a făcut Ispravnicul preoților județului și să aducă Domniei mele pentru toate dréptă pliroforie în scris pre larg. — 1802, Octombre 30.

Vel Logofet.

Șătraru, precum toate acestea se coprint în anafora noastră, ce este cu lét. 1801 Iulie 2. Acum vedem, că iarăși se jăluesce Sfinția sa părintele Episcop, cerënd a se face cuviincioasă împlinire dreptului Episcopiei, adică tal. 67,68 ce mai sunt la Perdicaru și de la Tudor baniî ce sunt asupra lui, după anafora noastră, plătind numiții tacsildari și deciuiala Zapciului, i cheltuiala ce au făcut Episcopia de când âmbă în judecată cu dênșii, la care jalbă a Sfinției sale fiind-că ni se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să arătăm pricina prin anafora în ce chip este, nu lipsim, după poruncă, a face Măriei tale arêtare, că curgerea pricinii este după cum se coprinte mai sus și cât pentru Iancul Perdicaru i pentru Barociu, ne arată Zapciul cel orânduit, că au răspuns baniî ce au fost asupra lor, iar Tudor Iliat neplătindu'î nici până acum, îl aduse Zapciul înaintea noastră, pre carele întrebându-l cu ce cuvânt se împotrivesce de nu răspunde dreptul Episcopiei? îl vëdum rezemându-se la o carte Isprăvnicescă, de la 13 ale trecutului Octombre, unde se vede, că vîndënd ei, adică tacsildarii rămășițele Vinăriciului la un Constandin biv. Clucer de arie ot Câmpu-Lung, l'ar fi osândit pe acela ca să dea mila Episcopiei și cum întrebându-l Tudor de ce nu 'î-au dat, ar fi ăis Constandin, că baniî miliî 'î ar fi dat în mâna Iancului Perdicar, dară cu acéstă carte nu pôte Tudor a se ajutara întru nimic, pentru că Episcopia nu are a face cu acel Constandin Clucer, căruî 'î-au vëndut ei rămășițurile, nici cu socotelile de dat și luat, ce va fi avënd tovarășiî între dênșii, ci dreptatea se caută spre tacsildar, pentru care fiind, că cei-l-altî doi tovarăși au repuns baniî ce au fost a da după anafora noastră, dator este și Iliat a răspunde acei tal. 254,18 ce sunt asupra lui, ca un tovarăș ce au fost, însă tal. 169 bani 52, analogon ce l'au ajuns din talerii 508,37, care s'au orânduit a'î plăti câte trei și tal. 84,86, din tal. 169,52, analogon ce să orânduisse a'î da Barociu și în urmă îndreptându-se cu răvașul Perdicarului, au rămas să-î plătescă tot Perdicaru dimpreună cu Tudor, carele fiind-că nu urmază din sineși a-î plăti, să fie luminată porunca Înălțimei tale, către Zapciul cel orânduit, ca să'l ridice la închisóre până va plăti acești bani, iară pentru deciuiala Zapciului, i cheltuiala ce cere părintele Episcop, a se răspunde de către tacsildari, ca uniî ce au luat și au ținut baniî miliî fără de nici un cuvânt, rămâne cum va fi luminată porunca Măriei tale.— 1801, Noembre 22.

Constantin Știrbei vel Vornic, Ștefan Văcărescu vel Vornic.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod

Teodor Iliat ne rămăind odihnit la acéstă anafora a D-lor Veliților Boerî, s'au înfățișat la Divan înaintea Domniei mele cu..... Dichiu Vechilul Sfinției sale iubitor de Dumnezeu Episcopului Argeș, unde nu avu Teodor vre un alt cuvînt deosebit vrednic de împotrivre a se a se apëra de plata acestor bani, de cât numai după socotëla ce ar fi căutat el cu tovarășiî

săi înaintea Dumnélui vel Vist. Goleşcul, nu numai n'ar fi rămas asupra lui dintr'acéstă milă vre-un ban, ci încă şi alţi bani bunî ai lui ar fi asupra tovarăşilor săi, cerënd a se aduce acea socotélă de faţă să se vadă, căruia i s'aũ ȑis, că de vreme ce împreună cu Barociu şi cu Perdicarul aũ fost şi el tacsildar de o potrivă şi câte-şl treî aũ făcut urmare împotriva ponturilor Domnescî, de aũ luat mila Episcopiei, cu drept cuvînt dară, îşl cere Episcopia dreptul eî, iarăşl de la câteş treî şi fiind-că ceî-l-alţi doî aũ plătit partea lor, dator este şi el a plăti aceştî bani şi apoi póte să'şl caute socotéla cu ceî-l-alţi tovarăşl între dênşîl, drept acea cu cale fiind anaforaoa Dumnélor Velişilor Boerî, o întărim şi poruncim Zapciului celui orânduit, ca să împliněscă baniî ce se coprinde maî jos, acum fără de nicî o prelungire de la Teodor Iliat, care fiind-că aũ pricinuit Episcopiei şi pagubă şi cheltuiéllă fără nicî un cuvînt, să plătěscă la partea lui şi ȑeciuiala zapciului.— 1802, Ianuarie 30.

Cod. XLIV, fila 72.

Prea Înălţate Dómne

Cu smerită anafora însciinşăm Mărieî tale că o Mariucă ȑigancă a Sfinteî Mitropolî, însoşindu-se cu un Negoîă ȑigan Domnesc prin cununie, la întăia Domniea Mărieî sale Alexandru Vodă Ipsilant, s'aũ fost şi hărăsit acest ȑigan de Măria sa răposatului Serdar Constandin Neculescu şi Mitropolia cerëndu-şl ȑigancă şi fetele eî, după judecăţile ce s'aũ urmat, s'aũ hotărit de către Seleful Mărieî tale, Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, la lét 1800, Octombre 16, ca darul Domnesc să fie dar ne strămutat şi ȑigancă cu fetele eî să fie tot subţ stăpânirea caseî răposatului Neculescu şi pentru dênsele să se dee Mitropoliei schimb, un sălaş de ȑiganî Domnescî şi de atunci până acum, nicî o urmare nu s'aũ făcut acesteî ho'ăritî, fiind Mitropolia păgubaşă de 5 suflete până astă-ȑl pentru care rugăm pe Măria ta, să fie luminată poruncă, că orî să i se dee, pre un Stoîca ȑigan Domnesc cu patru feciorî ce ţinea ȑigancă, iară a Mitropoliei, orî să ni se dee chiar aceea Maria ȑigancă Mitropoliei, cu 4 fete ale eî, ce aũ ţinut-o Negoîă ȑiganu cel hărăzit de Domnie; de acésta, şi aniî Mărieî tale de la Dumneȑeî rugăm să fie mulţi şi fericiţi.— 1802, Ianuarie 21.

Dositeiu Mitropolitul

<i>Dobriţa</i>	} fetele ȑiganceî
<i>Vlada</i>	
<i>Tudora</i>	
<i>Sanda</i>	

Io Mihail Constantin Suful Vrd. i gospod

Întărim şi Domnia mea harul sfinteî Mitropolî, de acest sălaş dintre ȑiganî Domnescî şi poruncim Dumitale vel Armaş, să întrebî pe Domnia mea, ca să iaî poruncă de al face teslim.— 1802, Ianuarie 28.

Cod. XLIV fila 63.

Șcôla.

Nici o prefacere însemnată nu găsim în șcôlă, în scurta domnie a lui Mihaï Suțu. Șcôla continuă a existe, seaă mai drept vorbind a vegeta. Cu referință la șcôlă, nu aflăm din domnia lui Mihaï Suțu de cât vre-o două acte. Unul mai însemnat este anaforaoa marelui vornic al obștirilor, din 20 Ianuarie 1802, prin care arată, motivat de jalba dată domnitorului, de Răducanul ucenicul șcôlei domnești, că acest școlar este «fecior de ômenî de cinste, dintre pămênteni și se află și acum stăruind la învățatura cărții la șcôla domnească, din a căruia silință aă și prohorisit, luând putere de învățatură, dupe cum se vede și din sintesis al jalbei ce face către Înălțimea ta și mai virtos din tacirul dascălilor șcôlei domnești m'am pliroforisit, că are și mai mare putere la învățatură, paradosînd matematica, dar fiind fără părinți și mai virtos scăpătat și neavînd vre-un ajutor de a'î lesni rivna și silința ce are spre învățatură, nu puțină zăticnălă a avut și are la procopselă, neavînd nici cele trebuincioase cărți de învățatură și nici hrana vieței. Și acei taleri 7 ce'î are din mila domnească, lăfă pe lună de la cutia milosteniei, dupe starea epitropiei în care se află acum, cu lipsa banilor, nu i-se dă pe tótă luna neconținut și ca să 'l tragă inima spre mai multă învățatură și ca să i se lesnescă rivna ce o are spre dēnsa și spre a se face pildă și la alți ficioři de boeri pămênteni, de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta, să i-se sporască leafa pre lună taleri 7 cu taleri 8, adică taleri 15 pre lună, care lăfă să i-se mute, dupe cererea sa, de la cutia milosteniei la cutia șcôlelor, spre a-î lua cu înlesnire pe tótă luna, cu care să pótă să'și întēmpine cele trebuincioase spre învățatură». — 1802, Ianuare 20.

Mihaï Constantin Suțu aprobă întocmai propunerea acēsta¹.

Al doilea act este din 17 Februarie 1802. Mazili și sățeni din satul Micești, județul Muscel, s'aă jăluit lui Mihaï Suțu, că aă un dascăl anume Chiriță, care l'aă adus din alte părți pentru învățatura copiilor și pentru cāntările bisericeî, fiind că numai un preot aă. Pre acest dascăl satul nu l'a pus la cislă pentru dăjdii, dar zapcii fără drept îl supără.

Sățeni se rógă, ca dascălul Chiriță să fie scutit de dăjdii, ca să păzescă biserica «iar copiii ce 'i va învăța carte să 'î plătescă fieș-care după cum se va întocmi». Marele vistier, cu anaforaoa din 4 Ianuarie 1802, propune lui Mihaï Suțu scutirea cerută și domnitorul

1. Cod. XLIV, fila 61.

hotăresce: «Dăm domnêsca noastră întărire la mâna lui Chiriță, ca să fie nedajnic și ne supărat spre a fi de ajutor la biserică și de învățatură copiilor satului». — 1802, Februarie 17.

Justiție.

În diferitele tribunale găsim orinduiți mai preste tot boeri pământeni. Așa la departamentele civile funcționează judecători ca Dumitrache Catargiu, Manolache Florescu paharnic, Vaarlam, Dimitrie Niculescu paharnic, Ioan Medelnicerul, iar la criminalion, în Februarie 1802, găsim pre Teodor Foti, Andronachie Habudeanu, Nicolae Serdaru, Constantin C. Caclica Medelnicerul.

Ca judecător la agie aflăm pre Ioan Crețeanu paharnic¹.

Nici o măsură mai deosebită nu aflăm luată de Mihaï Suțu în sfera justiției. Să menționăm totuși unele acte.

I. Așa marele spătar Anastase (căreia mai apoi îi succede Hangeri) la 4 Novembre 1801, propune, că liberarea din temniță seaă ocnă să se facă deapaurarea pe chezașie, după nizamul dat de Mihaï Suțu în prima lui domnie. Acel regulament, spătarul găsește că nu se mai aplică regulat, de aceea cere domnitorului poruncă către armași «că chezașiile tuturor vinovaților ce li se vor da de către Măria ta iertăciune, dupe ce își vor lua pedepsa lor, după luminata hotărîre ce se va da, fiind-că ei toți își dau chezași dupe obicei că nu se vor mai aluneca la fapte de hoții, să se trimetă acei chezași de armășie să li se cerceteze chezașia la spătărie, de este destoinică chezașia? și așa să se trecă la condica spătăriei, ca să fie știuți și de la spătărie, se va da în scris de li s'aă primit chezașia ca să se sloboadă de la pușcărie să pôtă și puterele spătăresci a sci să apuce pe chezași să dea pe unii ca aceștia în totă vremea, când se aude de făcători de rele». — 1801, Noembre 4².

1. Veđi Cod. XLIV, filele 189, 190, 191, etc., etc.

2. *Anaforaoa Dumnelui vel Spătar pentru chezași hoților ce se sloboad cu poruncă de la Armășie.*

Prea Înălțate Dômne

Înștiințez Înălțimii tale, că la orânduiala trebilor spătăriei, am luat pliroforie, că a fost nizam și pentru rânduiala hoților și tâlharilor încă din cea-l-altă fericită domnie dintăi a Măriei tale, că orî ce tâlhar și hoț să prinde la temnița criminalului, dupe judecata de acolo când sunt vre-unii a se slobođi dupe hotărîrea Domnêsca și a judecății prin chezașie, acea chezașie are a se da la Spătărie, pentru că Spătăria este îndatorată a păzi pururea liniștea locuitorilor,

Domnitorul Mihaîl Suţu în rezoluţiunea pusă pe anafora, amintind că nizamul a existat încă din 1780 şi din cea-l-altă domnie a sa, din Iulie 1792, hotărăseşte «ca pe chezaşii vinovaţilor şi a gazdelor lor, carî prin pecetea Domniei mele dobândesc slobodenie de la închisórea puşcării să 'i trimită Armăşia şi cu Judecătorii puşcării şi la Spătărie spre a se face şi acolo cunoscuţi de vrednici prin cercetarea

de către făcători de rele, căci acei nărăviţi la hoţii orî când se slobod prin chezaşi, şi Spătăria dă scire dupe alocurea din tótă ţeara Măriei tale, caută pre chezaşii acelor hoţi, ca să se vadă de sunt de faţă, seau lipsind în hoţii iarăşi, şi când nu sunt de faţă se apucă acei chezaşi a da séma, şi sunt îndatoraţi a răspunde la orî-ce pentru dênşii şi cu acest nizam sunt îngrijaţi hoţii de a se părăsi de fapte rele, căci Spătăria îi vîneză cu puterile, iară altă dregătorie nu are acéstă datorie să risipéscă puteri prin ţeară, şi de acéstă anafora se va da Măriei tale pliroforia şi din condicile Divanului, dară precum am cunoscut acum, curgerea acestei trebî este fără de acest nizam ce se urma, pentru că de când m'ai cinstit Măria ta cu dregătoria Spătăriei, s'au întemplat a lua însciinţare de iviri de hoţi la judeţul Slam-Rômnic, şi căutând la Condicile ce au fost ale Spătăriei, se vede neurmata tréba acéstă cu a fi însciinţaţi Spătăriei, chezaşii celor slobodiţi hoţi de la temniţa Cremenalionului, ca să se pótă face cercetare prin chezaşii hoţilor, de sunt hoţii în hrană dréptă, seau lipsesc iarăşi în hoţi, şi să pótă Spătăria a'î căuta cu putere şi a'î prinde şi a se vèdi şi vina chezaşilor lor; de aceea mē rog Măriei tale, ca să se pótă păzi liniştea de obşte a locuitorilor ţerii Măriei tale, să se întărescă acéstă prea plecată anafora cu luminata poruncă a Măriei tale, către Armăşie, ca chezaşii tuturor vinovaţilor, ce li se va da de către Măria ta, în vreme, iertăciune, dupe ce 'şi vor lua pedepsile lor dupe luminata hotărîre ce se va da, fiind că ei toţi îşi dau chezaşii dupe obicei, că nu se vor mai aluneca la fapte de hoţi, să se trimită acei chezaşi de la Armăşie, ca să li să cerceteze chezaşia la Spătărie, de este destoinică chezaşia, şi așa să se trecă la condica Spătăriei, ca să fie sciuiţi, şi de la Spătărie se va da în scris de li s'au primit chezaşia, ca să se slobodă de la puşcărie, să pótă şi puterile spătăresc a şci să apuce pe chezaşi să dee pe unii ca aceştia în tótă vremea, când se aude de făcători de rele; acest nizam s'a urmat de apururea, şi de se va găsi cu cale de Inalta Măriei tale înţelepciune, să se urmeze şi de acum înainte acéstă bună orânduială, ca să se pótă păzi liniştea ţerii de către făcătorii de rele, şi cum va fi bună hotărîrea Măriei tale. — 1801, Noembre 4.

Anastasie vel Spătar.

Io Mihail Const. Suţul Vvd. i. gpod. zem. Vlahiscoe.

Fiind-că pentru părăsirea desevêşit acelor hoţi şi făcători de rău, carî au dobândit o dată ertăciune, şi iarăşi a mai cutezat să se cerce în urmări rele, este trebuincios şi cu cale acest nizam al chezaşilor, precum ni-l arată Dumnéului vel. Spătar, care-l găsim Domnia-mea în condicile divanului, că au fost dat, atât în cea-l-altă domnie a noastră, la lét 1792 Iulie, cât şi mai dinainte de la lét 1780, ca pe chezaşii vinovaţilor şi gazdele lor, ce prin pecetea

ce li se va face și dupe pliroforia în scris ce vor primi de la Spătărie, așa să se slobódă. Poruncim Domniei tale vel Armaș, i Dumnea vóstră judecătorilor depart. criminalion, că acest nizam al chezașilor să 'l urmați negreșit, dar și Domnia sa vel. Spătar poruncim, ca când acei chezași când se vor arêta la Armășie nu 'i va găsi spătăria destoinici și se vor aduce la Spătărie alții vrednici, să aibă Spătăria datoria a trimite ca să se trecă și în condica pușcării, chezașiile lor, spre a fi și acolo știuți.—(1801 Noembre 1).

Mai aducem la rubrica justiției următoarele acte:

- a) acte de *iotesie*, adică de adoptare de copii ¹;
- b) o curioasă sentință prin care justiția admite că sêrutarea între un tiner și o tineră înainte de cununie, echivaléză cu logodna prin inel ²;
- c) diverse grațieri din ocnă, între cari acea a lui Vênturache Țiganul ³;
- d) acte de surghiunuri ⁴;
- e) procese de muieri și fete, reclamând ca bărbați ómenî cari nu le vor, acuzându-i că le-au necinstit seaă că le-au promis căsătorie ⁵;
- f) procesul unui sat care a bătut un stegar de vênători ⁶;
- g) moratorium de șése ani, acordat unui neguțător, în loc de a fi declarat falit. În acest act justiția și Domnitorul stabilesc un fel de concordat și obligă pre minoritatea creditorilor să acorde moratorium de 6 ani, la care au aderat majoritatea creditorilor ⁷.

Domniei mele dobândesc slobodenie de la închisórea pușcării, să-î trimită Armășia, i cu judecătorii pușcării la Spătărie, spre a se face și acolo cunoscuți de vrednici prin cercetarea ce li se va face, și dupe pliroforia în scris ce vor primi de la Spătărie, așa să se slobódă; poruncim dară D-tale vel Armaș, i D-vóstră Judecătorilor departamentului cremenalion, ca acest nizam al chezașilor să 'l urmați negreșit, dară și D tale vel. Spătar poruncim, ca când acei chezași ce se vor arêta la Armășie, nu-î va găsi Spătăria destoinici, și se vor aduce la Spătărie alții vrednici, să aibă Spătăria datorie ca să se trecă și în condica pușcării chezașiile lor, spre a fi și acolo știuți. — 1802, Noembre 5.

Cod XLIV. fila 2.

1. Cod. XXXIV, filele 36 și 147.
2. Cod. XLIV, fila 66.
3. Cod. XLIV, filele 34 și 63.
4. Veđi filele 49 și 65.
5. Cod. XLIV, filele 55 și 168.
6. Cod. XLIV, fila 141.
7. Cod. XLIV, fila 136.

Dăm în note mai jos, diversele aceste acte și încă și altele de asemenea natură¹, deși nu vom conserva la aceste note numai de

1. Logodnă prin sărutare.

Ilinca Bucșănăsca cu Rusin Caragic de la Vâlcea pentru logodna ce au făcut cu fie-sa, în urmă a întors'o.

Prea Înălțate Dămine.

După jalba ce a dat Măriei tale Dumnélui Rusin Caragic, biv. 3-lea Logof. din jud. Vâlcea, dicând, că având o copilă de căsătorit, doi ani sunt de când i s'ar fi făcut cerere de Dumneaei Ilinca Bucșănăsca pentru un copil al Dumnéei, prin Iamandi Râmnicianul postelnicel, ginerele Dumnéei de la sud Vâlcea, și după învoială-î, primirea de fôie de zestre și logodnă cu vedere, și punere de soroc pentru nuntă, l'a tot prelungit pentru sêvêrșirea nunții 14 luni, când apoi s'ar fi pomenit cu fôia de zestre trimisă înapoi, și cu adăogire peste puțința sa, dându-î să înțelégă că 'și-a găsit norocire mai bună la altă parte, precum că 'și-ar fi căsătorit copilul dupe alta, cerând a i se împlini cheltuiala ce a făcut; ni se poruncește de către Măria ta, ca să cercetăm. Următorii fiind luminatei porunci Măriei tale, i-am înfățișat înaintea noastră pe amândouă părțile, și cercetându-le pricina cu amăruntul, cu tôte că Bucșănăsca âmbilă a se ajuta cu cuvânt că n'a fost logodnă cu schimbare de inele, dupe cum este obiceiul, și Rusin logf. ne arată împotrivă, că facerea logodnei a fost într'acestaș chip, adică după ce s'a făcut cu vedere, tînerul neavând inele lîngă dînsul, prin povățuirea lui Iamandi cumnatul-sêu, ginerele și vechilul pîrîtei, a făcut sărutare tinerei cu darea de dar din partea tînerului, și cu *Ecpefonima* din partea lui Iamandi cumnatu-sêu, că acesta este logodnă, apoi având Iamandi și ospêul gătit, a mers de s'au ospătat cu toții, fiind și adunare mai multe obraze cinstite, și heretismosul după obiceiul logodnelor, dară tot neodihnindu-se Rusin că a intrat în cheltuielă, până a primit scrisore de la pîrîta prin care i dă titlu de cuseru și fi și de noră, care ne o arêtă de o vêdum, scrisă de la lét 1799, April 23, iscălită chiar de mâna pîrîtei; ne mai arată și un răvaș iscălit de mai sus disul Iamandi, de la April 1, a trecutului an, când să vede că i s'au fost trimis fôia înapoi cu acea adăogire la zestre din partea pîrîtei, prin care răvaș însu-și Iamandi mărturisesce că are dreptate să-și caute tótă cheltuielă și cinstea. Decî după acestea doveđi netăgăduite nici de pîrîta, nu putem dice că Rusin n'a avut cuvînt temeinic a intra în cheltuielă, nici pe pîrîta că o pôte ajuta la dreptate, cu cuvînt, ce dice că nu s'a făcut cu schimburi de inele, ci noi găsim cu cale ca să plătescă Bucșănăsca lui Rusin logofetu, dupe porunca pravilii, cheltuielă ce o arată în deosebită fôie, cu coprindere de 15 condeie, iară suma pest' tot taleri 443 bani 78, însă de î va putea apostisi cu doveđi, și mărturii vrednice, că cu adevêrat i-a cheltuit la acelea lucruri, și atâta sumă, iară nu mai puțină, precum însă-și se făgădui, și dise că lucrurile sunt de față la casa Dumisale, ômenii prin care și de la care le-au cumpêrat, și cu ce preț iarăși sunt de față și vor arêta, hotărîrea însă cea desêvêrșit, rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1801, Decembrie. 9.

Al Măriei tale către Dumneđu rugător fierbinte, și smerit părinte sufletesc.

Dositeiu Mitropolit.

cât ordinea în care am grăit mai sus despre ele. Cu deosebire atra-

Io Mihail Cost. Suful Vvod. i gpod. Zem Vlahiscoie.

Iiunca Bucșănésca nerămăind odihnită la anafora a prea sfinției sale părintelui Mitropolit, s'a înfățișat și la Divan, înaintea Domnicii mele cu Rusin biv. 3-lea log., dîcînd Iiunca, că nefăcîndu-se atunci schimbarea de inele dupe obicei, nu i-ar fi logodna sêvêrșită, iară nu putu tăgădui iarăși înaintea noastră celea urmate atunci între Iamandi, ginerele și vechilul ei, i Dumitrache fiul ei cu Rusin logofetu și cu fica lui, adică înfățișarea și vederea tinerilor, primirea și invoiala cu plăcere despre amîndouă părțile, cum și sărutarea tinerilor, i glăsuirea ce a făcut Iamandi dîcînd, că acêsta-i logodnă, dîndu-i tînerul dar fetiî din partea lui, dupe care acestea, când și însuși Bucșănésca în urmă prin scrisoarea ce a scris către Rusin, l'a numit de cuscru și pe fica lui de noră, dreptate a avut Rusin a se rezăma întru aceste temeuri și a face cheltuelile ce au fost următoare și trebuincioase în pricina acêsta; cu tôte acestea fiind că nici Rusin nu rămăne a fi cu totul păgubit de acelea haine ce a făcut în vreme ce pôte să le metahirisescă iarăși în trebuința ficeii sale, am chibzuit Domnia, mea un mijloc mai cumpenit spre amîndouă părțile, și am hotărît ca dovedind Rusin acêstă sumă de taleri 443, cheltuială adevărată, să aibă Bucșănésca a plăti pe jumătate tal. 221,60; rămăind și hainele a fi tôte ale lui Rusin, și cu acêsta să fie isbrăniți și Zapciu să facă urmare dupe hotărîre.— 1802, Ghenarie 1.

Cod. XLIV, fila 65 verso și 66.

Iotesii.

Prea Înălțate Dómne

Ecaterina ce au fost soția lui Constandin Evstrate biv vel Vist. prin jalba ce au dat, dice, că cu soțul ei ne avînd copii, au luat o copilă mică din fașe, pe care amîndoi într'o unire au hotărît'o fiică de suflet și murind soțul ei, de sunt cinci ani, au crescut'o ea pre copilă, până au venit în vîrsta cea după pravilă și acum vrînd a o căsători îi dă zestre celea ce 'i-au fost prin a ei putință și ca nu care cumvaș să aibă pre urmă vre-o supărare de către cinevaș, cere până se află în viotă ași întări facerea de fiică de suflet către acêstă copilă Ancuța și siguranța zestrelor ce'i dă, vrînd acum să o mărite; în dosul căreia jălbî ni se poruncesce de către Înălțimea ta, să cercetăm jalba și cererea ce face, să vedem și coprinderea hrisovului, ce cu socotela de obște s'au făcut, pentru facerea copiilor de suflet și să arătăm Măriei tale cu anafora. După luminată porunca Înălțimei tale, am citit hrisovul Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, ce cu sfat de obște s'au făcut în anul trecut Decembre 30 și vîdum, că întăi se dă voie bărbatului împreună cu soția lui, a face fiu de suflet, însă amîndoi să facă tot pre unul; așisderea și muțerea iarăși i se dă voie să facă fi de suflet, orî de au fost stêrpă, seau de au făcut copii și au murit și după povățuirea de la cap al șaselea, am chiămat înaintea noastră pe jăluitoarea, căreia făcîndu'i cercetare, ne arată, că pe copila acêsta încă din fașe au luat'o dimpreună cu bărbatul său, hotărîndu-o de atunci fiică de suflet și nici părinți, nici alte

gem atențiunea lectorului asupra actelor de *iotesii* și a *moratoriului* de 6 ani.

rude nu are; am cerut dară diata soțului ei, ca să vedem ce rânduială face pentru această copilă și ne-au arătat de o vedum, cu lét 1796 Martie 17, ade-verită atât de alte mărturii de credință, cât și de mâna smeritului Mitropolit și vedum averea soțului ei puțină, din care avere împărtășesce atât pe această copilă, cât și pre jăluitoarea soției, făcând pre jăluitoarea clironomă deservșit și o îndatoresce pentru măritatul copilei; decî cu tôte că este cunoscut și de ființa pricinei, că copila este fiică de suflet făcută de mai 'nainte, dară puterea după diată fiind în mâna jăluitoarei, mai vîrtos avînd și ea osebit zestrele ei, din care zestre sunt și o perecho de case aici în Bucuresci, ce lo dă zestre, întrebînd-o ne-am îndestulat și ne-am încredințat și din graiul ei, că cu buna voie ei o mărturisesce și o arată de fiica ei de suflet, că au făcut-o mai dinainte și clironomă după a ei petrecanie pre mult-puțin aci, într'a căruia milă își încredințază și căutarea ei de suflet și așa după orânduiala Domnescului hrisov, fiind primită urmarea și cererea jăluitoarei și volnică a da fie sîi Ancuții ori dintr'ale ei, ori dintr'ale bărbatului cea-ce va vrea, se cuvine a se da și lu-minată întărirea Măriei tale, pentru mai bună întemeierea iotesiei asupra Ancuței. — 1801, Noembrie 27.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod Zem. Vlahisioie

După anafora ce ne face prea Sfinția sa părintele Mitropolit și cu Dumnélui vel Logofet de țeara de sus, întărim și Domnia mea iotesia acestei Ancuți, ca să fie nestrămutată, urmîndu-se după cum se coprinde mai jos. — 1802, Decemvre 7.

Cod. XLIV, fila 147.

Prea Înălțat. Dómne

Iordache Neculescu biv vel Sluger, împreună cu soția Dumnélui Ecaterina, prin jalba ce au dat Măriei tale arătă, că copiii ce au avut născuți din Dumnélor murind și ne mai avînd nădejde a dobîndi copii, au luat încă din fașă de cum s'au născut, pre un copil al frate-séu, Sêrdar Constandin Neculescu, pre carele de atunci l'au dus la prea Sfinția sa răposatul Mitropolit Cozma de l'au arătat, că pre acest copil l'au hotărit Dumnélor a le fi fiu de suflet și l'au rugat de l'au botezat, puindu'i numele Constandin și Dumnélor l'au crescut, silindu-se spre a lui procopsélă pre carele ca pre un copil de suflet, ce încă mai d'înainte l'au făcut și are să'l lase și clironom, să le caute și sufletele după petrecania Dumnélor și să urmeze Dieti, ci încă de cum s'au făcut, împărtășind și pre rudele celea de aprópe ce sunt și din partea Slugerului și ca nu care cumvași, în urmă să fie pricină de judecăți, după hotărîrea ce prin hrisov au făcut Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, ca iotesiile să se facă prin cercetare cu întărire Domnescă; de acea se rógă, ca să i se dee și mai 'nainte întărirea Măriei tale asupra facerei acestui fiu de suflet, pentru cea deservșită întemeiere; la care jalbă ni se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să cercetăm cererea ce face, să vedem și rânduiala hrisovului ce cu sfatu

Acest moratoriū de o lungime așa de mare, este din cele mai rare ce am întâlnit până acum.

de obște s'añ făcut pentru iotesii și să arătăm Măriei tale. Următorii fiind luminații porunci, am citit hrisovul Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, carele în anul trecut, cu sfat de obște, s'añ făcut pentru rândul iotesiei și vedum, la capul d'întâi, că se dă voie și bărbatului d'împreună cu soția lui a face fiu de suflet, însă amendoii să facă tot pre unul, iară un fieș-care din casnici deosebit câte unul, apoi iarăși după povățuirea hrisovului ce se copriude la al 6-lea cap., am chemat înaiutea noastră pre sluger împreună cu soția Dumuélui, i Serdăreasa muma copilului, fiind-că tată-său este mort și întrebând pe amândouă părțile, ne-am îndestulat și ne-am încredințat și chiar din grain Dumuélor, că darea și primirea copilului de suflet este cu înduplicarea și totă voința atât a Dumuéei Serdăresii i a Dumuélui Slugerului și a soției Dumuélui; decî Slugarul neavînd copii cu soția Dumuélui, nici nădejde a face fiu, fiind trecuți în vîrsta bătrînețelor și avînd voie, după luminat hrisov, a face fiu de suflet, d'împreună cu soția Dumuélui, și fiind și cu voia și primirea mumei cei firești și spre folosul copilului spre mai bună creștere și sporire, de vreme ce fără tată fiind și mamă veduvă scăpătată și însăruiată și cu alți copii, își dobîndesce copilul norocul său, intrînd în casă ciustită și chiveruisită; de aceea dară am găsit bună și primită cererea și rugăciunea Slugarului și a soției Dumuélui, ce face către Măria ta, fiind următoare chiar după orînduiala ce este alcătuită prin hrisov; pentru care după luminată poruncă, un lipsim a arêta Înălțimei tale, ca să se deo luminată întărire asupra facerei acestei iotesii a lui Constandiu copilul fiul Serdăresei Lucsandre. — 1801, Decemvrie 10.

Dositeiu al Ungro-vlahiei, Scarlat Ghica biv vel Ban.

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoe

După anafora ce ne face prea Sfinția sa părintele Mitropolit și cu Dumuélui vel Logofet de țeara de sus, întărim și Domnia mea iotesia acestui Constandiu, ca să-i fie neștrămutată, urmîndu-se după cum se copriude mai jos. — 1801, Decemvrie 16.

Cod. XLIV. fila 86.

Moratorium.

Prea Înălțate Dómne

Ascultînd luminată porunca Măriei tale, de la această jalbă, ce au dat către Înălțimea ta numitul Draguea jăluitorul pentru datoria ce are a plăti, am chibzuit mai întăi cercetarea și alegerea ce s'añ făcut de la judecata Spătăriei, după anafora ce o am vedut din 20 ale trecutului Iunie, copriudetore, ca să aibă jăluitorul Draguea soroc de șose ani, precum s'añ mulțămît cei mai mulți creditori cu sumă mai mare, apoi s'añ chemat cu Zapcinl Spătăresc și acei doi creditori Hristofor: Zota Gelep, i Pauait Țigara, proiu Staroste de neguțători, cari n'añ primit să adaste pe jăluitor până la dîsul soroc și cît pentru Hristofor Gelep, luai înțelegere că ar fi lipsind în trêba lui la Brașov, iară Starostea Țigara, nici de cum un an voit a veni, dicînd că este bolnav, nici pre Vechilul

Motivarea «sorocului» se face numai pe lipsa constatată de avere a datornicului și pe împrejurarea, că cei mai mari creditorii au pri-

lui Dinache gineri-său, ce s'au arătat la întâia cercetare nu l'au primit, căci răspuns în scris nu au trimis, a da judecății, ca să se facă o cuviincioasă urmare, să-și potă și jăluitorul a-și căuta de oreș-care agonisită, atât pentru plata datoriei, cât și pentru hrana vieței lui și a casei ce o are, și fiind-că după pliroforia ce am luat de la numita anafora a Spătăriei, în destulă cercetare s'au făcut atunci de starea jăluitorului și creditorii nu au putut dovedi nici un avut spre împlinirea datoriei lor, măcar pre junătate, și de vreme ce că toți cei-l-alți creditorii, cu mai multă sumă de bani, decât a cestor doi numiți, au primit și s'au înulțămît al adesta pre jăluitorul, datornicul lor, până la sorocul ce 'i s'au pus de la judecată, se găsește cu cale, după tot cuvântul dreptăței, ca și acești doi creditorii, adică Hristofor Zota și Panait Țigara, să fie primitori voinței celor-l alți creditorii, cu sumă mai mare, cu al adesta în soroc de șase ani, precum se coprinde în đisa anafora a Spătăriei, care se va vedea și de către Înălțimea ta, fiind cu bună întocmire, neavând și nici un cuvânt împotrivă, fără numai o rătăcite a ținea pre om zălogit, fără a nu putea să-și caute după cum au đis, de chivernisela vieței, și spre a se agonisi și pentru plata datoriei, ci de se va găsi cu cale și de cătră Înalta înțelepciune a Măriei tale, să se întărească anafora și cu luminată porunca Măriei tale, cu ași urma și ași păzi alegerea ce s'au făcut atunci de la judecata Spătăriei, căci de se va mai prelungi jăluitorul de către acești doi numiți creditorii, vremea sorocului se apropie și el nici o căpătuire nu pôte face pentru plata datoriei, țindu se zălogit și pere și de agonisita vieței lui. Iară hotărîrea... iproci. — 1802, Februarie 3.

Anastasia vel Spătar, Dimitrie Stolnic.

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahisioie

S'au citit înaintea Domniei mele anafora ce ne face Dumnélu vel. Spătar, din care pliroforisindu-ne, că datornicii cei mai mulți și cu sumă mai mare, pliroforisiți fiind de starea jăluitorului, au primit de 'i-au dat sorocul de șose ani, iară acești doi numai, cari după ce sunt cu sumă mai puțină și trebuie după orânduială a fi următorii celor mai mulți și cu suma cea mai mare, apoi și chiămat fiind la judecată cel ce se află aici, spre a arăta și a dovedi pre jăluitorii în vre-o stare, următorii n'au fost, din care s'au făcut cuno cut, că nici ei nu pot face vre-o dovadă împotrivă, drept acea întărim anafora Spătăriei, ca pentru toți să aibă sorocul ce i s'au dat de la judecată și împotrivă să nu'l supere. — 1802, Februarie 10.

Cod. XLIV, fila 153, verso.

Promisiune de căsătorie.

Prea Înălțate Dómne

Din luminată porunca Înălțimei tale, prin Zapciul Vătaf de păhărnice, astăzi la Ghenarie 28, s'a înfățișat la judecată Safta femeca, din Bucuresci, cu jalbă ce a dat la Ghenarie 18, asupra unui Petre, dicând că ea fiind văduvă și străină, se află slujind la casă cinstită, pentru agonisita hrana vieții, în anul

mit să se acorde acest moratorium. Un alt act adus în note, oglindesc moravurile timpului, cât privește căsătoria. Singură promisiunea de cununie ajunge une-orî ca copilul născut *înainte de cununie* să de-

trecut, un Apostol Cojocar, de aici, cu multe făgădueli ce i-a arătat, s'a legat de dînsa, ca să o ia întru căsătorie prin cununie, după care a lui făgăduială s'a încredințat, supuindu-se voii lui, a și rămas îngreuiată de dînsul, și când era să nască, numitul a vrut să 'și strămute făgăduiala sa, apoi dupe jalba ce ȋce jăluitorea că a dat prea Sfinției sale părintelui Mitropolit, nu 'și-a tăgăduit urmarea faptei, ci a rămas a se și cununa după sărbătorile Pascelui trecut, și apropiindu-se vremea nasterii, numitul Apostol a dus pe jăluitorea la o căscioră a lui, aici în București, unde a și născut copilul, și până a nu-și împlini ȋilele după facere, a plecat acel Apostol de aici cam bolnav, ȋicînd că merge la Cămpina să-și vadă rudele sale, unde acolo s'a întîmplat de a și murit, acum s'a sculat pîritul Petre, să o dea din casă afară, că n'are trîbă, pentru care cere dreptate, cu a-ȋ rămănea acea căscioră pe seama copilului, și a ședea și ea într'însa să munciască cu mînilor, și să hrînescă și copilul, arătîndu-ne și anafora a părinților Clerici ai sfintei Mitropolii, Chiriu Dositeiu, scrisă din anul trecut, Februar 20, lét 1801, cu arătare că le-a făcut tot felul de cercetare, și n'a tăgăduit Apostol, că a avut împreunare cu Safta jăluitorea, dară a avut și o oreș-care bănuială că va fi păcătuit și cu alȋii, iară nu numai cu el, și după încredințarea ce a făcut Safta, prin blăstem, s'a mulțămît și Apostol a o lua de soție, dînd și zapis la sfînta Mitropolie, apoi a făcut Clericii și cercetare Saftei, pentru Petre, bărbatul său cel d'întăi, până a nu se izbrăni de acela, cum s'a îndrăznit voinței lui Apostol, și ar fi răspuns că cinci ani sunt și mai bine de când a fugit, și nu 'ȋ-a trimis nici o cheltuială, nici 'l-a mai vîdut în ochii ei, care și acosta prin doveȋi, ômenȋ vrednici de credință, s'a dovedit chiar de nașul ei, că sunt opt ani de când a fugit, și jăluitorei nu 'ȋ-a trimis într'acei ani de cheltuială, nici vre-o scrisore, nici că scie de trăsese seau este mort, în care anafora a Clericilor, vîdum și noi, că hotăresce și prea Sfinția sa, mai întăi de curgerea pricinii a jăluitorei cu Petre, bărbatul ei cel d'întăi, carele prin mărturiu s'a dovedit numitul, lipsit de la dînsa de sunt opt ani trecuți, după porunca pravilei să rămăe despărȋțiȋ, iară pentru pricina ce a avut cu Apostol Cojocar, dupe cercetarea ce însuși și prea Sfinția sa a făcut, arată că Apostol este bine urmată fapta lui, dară a primit Safta jăluitorea carte de blăstem spre depărtarea bănuiei lui Apostol, și hotăresce prea Sfinția sa, că dupe sfintele Pasci să se cunune amîndoi, după legătura ce a dat Apostol prin zapis, față fiind și pîritul răspuns, că el nu este nici o rudă cu acest mort, decăt are a lua și el de la dînsul tal. 200, cu dobîndă și cu soroc de un an, voesce ca să-ȋ vîndă casa pe care o are amanet și să-ȋ împlinescă baniȋ, arătîndu-ne și zapisul datoriei scris din anul trecut, Sept. 26, iscălit Apostol Teodor platnic, cu arătare că avînd trebuință de bani s'a împrumutat la pîritul Petre logofetul cu tal. 200, cu osteneala cîto tal. unul la sută pe lună și cu soroc de un an, și alt zapis scris tot din anul trecut, Noembre 19, iscălit iarăș Apostol Teodor, în care arată, că pentru tal. 200 ce este dator pîritului, cu deosebit zapis și cu dobîndă, vrînd să plece la Cămpina fiind bolnav și cerîndu-ȋ bani el și ne-avînd să-ȋ dea, 'ȋ-a dat

vină moștenitorul avereii celui mort înainte de a 'și împlini promisiunea de cununie.

E de mirare să aflăm grațieri de Ocnă pe chezășie a unor hoți,

două zapise amanet ale casei cu via ce este în mahalaua Ceaș-Radu, făcându-l pre pîritul și Vechil, ca să pîrte grijă de casă, și de va eși vre-un mușteriu ca să o cumpere să 'l înștiințeze, și cu ce preț 'l va înștiința Apostol pre pîritul să vîndă casa i grădina și să-și oprască banii cu dobînda lor, iară ce va mai prisosi să-î trimetă lui; împotrivă răspunse jăluitoarea, că acel Apostol unde a murit acolo la Cîmpina, 'i-a rămas bani și alte calabalăcuri, din care pîrte a-și împlini Petre pîritul datoria lui, după cum chiar și pîritul arată judecătii, că la plecarea când s'a dus Apostol la Cîmpina, ar fi ținut, către Petre că are bani, legându-se să-și plătiască datoria lui, dară pîrte 'i va fi bôla îndelungată, să se aștepte pre lingă dînsul să se caute iară de nu, 'i dîșeră amîndouă părțile că are la Cîmpina un frate și o soră. Decî această pricină se împarte în trei, întâi pentru copil, al doilea pentru rudenie, al treilea pentru datorie; la cel d'întâi, pentru copil, ținem că fiind cu hotărîrea prea Sfinției sale pîrintelui Mitropolit, să se cunune jăluitoarea cu Apostol Cojocar, ce a murit, pe temeiul pe copilul lor, și în urmă, fie că nu s'a sêvêșit cununia, fie ori-ce pricină de s'a zătignit, judecata cunoscă pe jăluitoarea de femeia lui Apostol, și pre copil de copilul lor, și clironom la perusia lui; la al doilea, pentru rudenie ținem, că neputînd jăluitoarea a merge la Cîmpina, fiind scăpată și cu copil mic, și mai vîrtoasă vreme de iarnă, găsim cu cale să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnélor Boerii Ispravnicii din sud. *Prahova*, ca pre acelea rude ce țin amîndouă părțile, că pre acel Apostol să se aducă aici, ca să se judece de cele rămase, pentru că a murit Apostol pre mîinile lor; la al treilea, pentru datorie, ținem, că dupe ce se va judeca jăluitoarea cu rudeniile mortului, adică ale bărbatu-său, de va eși cevaș, să se dea la datorie, ca să rămăie casa copilului, iară de nu va scôte cevaș, atunci se va hotărî și pentru această casă; iară cea desêvêșit hotărîre rămăie, a se face de către Înălțimea ta. — 1802, Ghenarie 29.

Dimitrie Cluceru, Manolache Florescu Paharnic, Nicolae Stolnicu, Atanasie Amira, Alecsandru Stujeru, Vasile Sărdaru.

Io Mihail Cost. Suțul Vd. i gpod.

Dupe anafora Departamentului, la care și amîndouă părțile ce s'au înfățișat la judecată, au rămas mulțămii, dînd și adevărînță după orînduială, la logofetia Divanului, iscălită și de zapciul cel orînduit, volnicim pre sluga Domniei mele Paharnicul, să mîrgă la sud. *Prahova*, de unde prin scirea Ispravnicilor, aducînd și pre cele-lalte părți, să-î înfățișeze la judecată, ca să ia pricina izbrănire. — 1802, Februarie 13.

Cod. XLIV, fila 106 verso și 107.

Grațiere de la Ocnă.

Prea Înălțate Dîmne

Dupe această luminată poruncă a Măriei tale, făcînd cercetare pricini și ne îndestulăm din condica de vinovăție ot lét 1800, sub No. 18, cu coprindere

carî fuseseră dovediți de justiție nu numai că au jăfuit dar că au și

că un Badea, fiul acestui David jăluitor, cioban Beilicciu fiind, s'au împreunat cu alți șese tovarăși ai lui și pornindu-se spre tâlhării au prădat în sud Olt pe șese locuitori de prin sate, cu banî și cu bórfe, au jăfuit în drum și pre un călător și pre un cioban l'au căsnit cu arsură de foc, după ale căruia fapte s'au osândit de către Măria sa Alexandru Vodă Moruz, de s'au purtat cu bătaie prin târg și la ocnă, în soroc de doi anî, de la 17 ale lui Iulie din lét 800, de este un an și opt lunî, de acósta nu lipsim a însciința Măriei tale.— 1802, Februarie 3.

Teodor Fotino Sărdar, Manolache Topliceanu Clucer, Andronache Hăbudên.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod

Fiind-că sorocul cel orînduit al osînditului s'au apropiat a se împlini, poruncim și 'l ertăm ca să se slobodă cu vrednică chizășie și Dumnóta vel Armaș să i se facă itlacul Domniei mele.—1802, Februarie 11.

Cod. XLIV, fila 102.

Hoși.

Prea Înălțate Dómnne

Dupe luminată porunca Măriei tale, de la acósta alăturată jalbă, făcênd cercetare pricinei, ne îndestulăm din cercetările tot a acestui departament, ce s'au făcut încă din lét 99 Octombree, cu coprindere, că în primăvara aceluî următor an, eșind în țeară despre Dunăre o cétă de liude 12 tâlhari, mai întâi au călcat casa numitului jăluitor Rusin, locuitor din satul Vărăștii, sud Ilfov și altor trei sătenî tot de acolo, cărora li s'au prădat avutul, luânduli-se banî gata tal. 747 și alte multe lucruri, apoi din tâlhari prindêndu-se numai trei (3) adică un Grigorie, ce le-au fost căpetenie, cu alți doi tovarăși ai lui, și cercetându-se, după relele lor urmări s'au osîndit vinovații spre pedépsă la ocnă, unde sunt și acum; iară pentru pagubele celor prădați, precum se arată mai sus, după ce s'au împlinit numai tal. 261, însă tal. 100 ce s'au luat de la doi locuitori învinovați de gazde tâlharilor și cu cea-ce s'au găsit asupra celor prinși tâlhari, au rămas çusur tal. 486 cum și lucrurile ce s'au luat de la numiții păgubași; ci fiind-că numitul jăluitor arată, că din cei scăpați tâlhari unul anume Dinul, feciorul lui Ión al Baniî, din satul Ulmenî, care acesta s'au făcut prodotis către tovarășul său, de s'au prădat jăluitorul, acum au eșit de față și cu nume de ostaș supus la Deli-bașa al Măriei tale, se află la casa tatălui său; de la judecată se găsește cu cale, ca să fie luminată porunca Înălțimei tale, către Dumnélui Deli-bașa, să orânduiască ómenî vrednici, ca să'l prinđă negreșit și cu pază să'l aducă să'l dee la temniță, în cercetarea acestei judecări spre a se face împlinirea pagubelor, cum și lui să i se facă cuviinciosă pedépsă, ca să nu mai îndrăsnéscă a se mai porni de acum în rele fapte. Iară hotărîrea.... — 1803, Ianuarie 13.

Teodor Fotino Serdar, Manolache Topliceanu Clucer, Andonache Hăbudên

torturat pre cei prădați; nu era tocmai mijlocul de a se ajunge la stêrpirea hoților!

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod

Cu cale fiind anafora acêsta a departamentului, poruncim Domnia mea, Deli-bașa al nostru să orînduescî ômenî vrednicî, să mîergă să prinđă pe acest Dinu negreșit și cu bună pază să'l aducă aici și să'l dea în cercetarea judecătîi departamentului. — 1802, Februarie 2.

Cod. XLIV, fila 81 verso.

Justiție.

Prea Înălțate Dîmne

Dupe luminată poruncă Înălțimei tale, orînduitul Zapciî, vîtaf de Divan, înfățișînd înaintea noastră pre jăluitorul acesta Iordache Polcovnicu, cu Panait Ponciu, de la Cîmpina județul Prahova, prin vechilu Mărgărit nepotu său i cu Șătrariu Constandin Lupoianu, prin vechilul Constandin Armaș, am făcut cercetare și întrebînd pre Panait ce răspunde la acêstă jalbă, ne arată o adeverință cu lît. 801, August 3, iscălită de Șătrarul Lupoianu, în care scrie că aî tocmit cu Panait ca să'î dea băcănîa sa de la Cîmpina pe trei ani în arendă, drept tal. 500, care adeverință se vîdu drîsă atît la suma banilor, făcîndu-o tal. 150 cît și unele din șarturi, ce era scrise într'însa, șterse și cercetînd pentru aceste ștergeri, dîse Mărgărit, că fiind Șătrariu gata atunci, ca să vie la București, 'î-aî dat numai tal. 100 arvună, iară pentru cei-l-alți bani, l'aî orînduit să'î dea la soția sa, la care mergînd aî șters din adeverința Șătrarului șarturile ce nu 'î-aî plăcut și învîndu-se cu adaus de tal. 50 'î-aî dat Dumnîei alt rîvîșel ce ni'l arîtă, de la August 9, adică cu 6 zile mai în urmă, anerisînd adeverința soțului său, în care rîvîșel dîce Șătrîrîsa, că aî tocmit cu Panait tal. 550 arenda băcănîei, să o ție pe trei ani, din care bani aî primit tal. 450, iară tal. 100 aî rîemas la dînsul ca să fie pentru dregerea băcănîei și cum că să fie dator a primi tovarăș și pre Ivan și pre Mărgărit și o alegere a departamentului de la 20 ale trecutului Noemvre, i anafora Dumnîelor vîliților boeri, de la Decemvre 2, ce s'aî fost făcut între Panait Ponciu cu Șătraru Lupoianul, fără de a fi și jăluitorul Iordache Polcovnicu atunci față, ca unul ce asupra lui curge pîra acêsta, prin cari dîce Dumnîelor, că de vreme ce Panait Ponciul aî tocmit mai întîi băcănîa, aî numîrat și banî în mîna soției Șătrarului, are dreptate ca să ție el, neprotomisîndu-se Iordache Polcovnicu, cu pricină căci este clăcaș în Cîmpina, fiind-că acest privilegiu *de protomisis* 'l aî numai țeraniî birnici, iară nu și boerinașî, precum este jăluitorul; împotrivă la acestea, ne arată Iordache jăluitorul, chiar zapisul cu lît. 1801, Noemvre 10, iscălit de Șătrariul Lupoianu și dat la mîna sa, întru care scrie, că 'î aî vîndut arenda moșiei Cîmpina pe trei ani, cu băcănîa i mîra i cu altele drept tal. 4650, să le stăpînescă, afară din condeile ce sunt însemnate într'acel zapis, cu care acelea, dîce arendașul, să nu aibă amestec; dupe care zapis, dîse jăluitorul Iordache, că țin desnădîjduit nu numai banî ce cumpîrătorî 'î aî dat Lupoianului mai toți, ci aî mai cheltuit și alți tal. 5000 de ș'aî făcut totă gătirea alișve-

În note mai dăm și unele acte referitoare la *protimisis*. Cercetările prin descinderi la fața locului în procese de moșii, de mori, de

rișului; după acésta am întrebat și pre vechilul Lupoianului, cum aŭ vîndut arenda la două mîni și ne arată un tacir al Șătrarului, în care ȑice, cã adevêrat aŭ fost avut vorbã cu Panait ca sã-î deie bãcãnia, darã Panait și-aŭ fost pus soroc, ca sã vie cu banî sã iae și moșia, la care soroc fiind-cã n'aŭ fost urmãtor a veni și în urma lui aŭ venit Iordache polcovnicul, carele aŭ ȑis cã nu'l îngãduesce pre Panait fiind strêin și vrea sã iae el bãcãnia dimpreunã cu moșia dupê cum le-aŭ ȑinut și mai 'nainte d'împreunã cu unchiu-sôu și se protimisesce fiind pãmêntenî și clãcașî aî moșiei, de aceea le-aŭ vîndut arenda lor, fiind mai vêrtos cã nici zapis de stãpânire nu dedese lui Panait, ci numai adeverinȑã de tal. 100 arvunã și cum cã în urmã, dupê ce aŭ dat moșia și bãcãnia lui Iordache, viind Panait aici la Bucurescî și cunoscêndu-șî greșola ce aŭ fãcut de n'aŭ venit la sorocul ce 'șî pusesese ca sã iae el moșia, aŭ primit a i se întôrce aceî tal. 450 ce dedese la soȑia sa, cu dobãnda lor, pentru care 'î aŭ și scris lui Iordache Polcovnicul, cã din tal. 650 ce mai sunt asupra lui, din banîi arendeî, sã deê lui Panait aceî tal. 450, sã primôsca și 30 chile grãu, ce arêfase Panait cã aŭ luat pentru bãcãnio, plãtindu-il cu cãt îl va ȑinea, sã'î deie și tal. 50 ostenêla și cheltuiala ce ȑice cã aŭ fãcut nepotu-sêu Mãrgãrit în douê luni și Iordache n'aŭ primit, iarã vechilul lui Panait se împotrivi ȑicênd, cã nu s'aŭ multãmit a i se da banîi înapoî, precum ȑice Șătraru, cãci aŭ avut vorbã ca sã iae și moșia, darã cu tôte acestea acum primesce sã iae venitul moșiei de i se va da dreptate; decî fiind-cã acêstã bãcãnie este chiar lucru al Șătrarului și fiind-cã Panait numai o începere de tocmolã aŭ fãcut cu Șătraru și numai adeverinȑã de arvunã aŭ luat, care și pre aceea aŭ anirisit-o soȑia Șătrarului, iarã tocmolã pe deplin n'aŭ fãcut, nici zapis de stãpânire de la Șătraru n'aŭ luat, sfîindu-se atunci a nu cumpêra venitul moșiei; pentru acea darã, n'are cuvînt a ȑinea arenda bãcãnieî, nici prinde loc acușî vorba ce ȑice, cã primesce a lua și venitul moșiei; iarã jãluitarul Iordache polcovnicul, fiind-cã mai 'nainte pãnã a i se împlini anul, aŭ îngrijit de aŭ fãcut cu însușî stãpânul lucrului tocmolã pe deplin, aŭ numêrat banî la Șătraru, aŭ luat și zapis de stãpânire; dupê tot cuvîntul drept, este bunã cumpêrãtorea lui și gãsîm cu cale, cã dupê zapisul ce are de la Lupoianul, sã stãpânescã arenda pãnã la sorocul de treî ani cu pace de cãtre Panait Ponciu, care Panait are a'șî lua de la Șatrariu numai aceî tal. 450 ce aŭ dat, însã cu dobãndã, la ȑece unul, din ȑioa ce 'î aŭ dat pãnã acum, fãrã de a mai cere vre-o cheltuialã, seaŭ a sili pe arendaș sã-î primôsca grãul, ca unul ce însușî el este pricina, de s'aŭ cheltuit, nefîngrijînd așî întemeia trêba cu orãnduiala ei. Iarã hotãrîrea.... — 1802, Ianuarie 22.

Vel Vornic Manolache Crețulescu, vel Vornic Cãmpineanu, Dumitroșcu Racoviȑã vel Vornic.

Cod XLIV, fila 80.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gpod.

Panait Ponciu, prin vechilul nepotul-sêu Mãrgãrit, nerêmãînd odihnit la acêstã alãturatã anafora a Dumnêlor Veliȑilor Boerî, s'a înfũȑșat și la Divan

zăgaze, sunt obicinuite în trecutul secol ca și în cel în care am intrat

Înainte Domniei mele cu Iordache Polcovnicul, i cu Costandin biv. 3-lea Armaș vechilul Șătrarului Lupoianu, dicând vechilul lui Panait, că el nu are dava asupra lui Iordache Polcovnicu, ci asupra Șătrarului Lupoianu, cu care fiind-că a avut el deosebită judecată, atât la departament, cât și la Dnmnelor Veliții Boeri, de unde 'i s'a dat dreptate a ținea el băcănia, ceru a se vedea acele anaforale, care anaforale citindu-se înainte Domniei mele, se vedu că ne fiind și Iordache, Polcovnicu față de a se pliroforisi judecata desevêrșit, să dedese lui Panait dreptate, a ținea el acea băcănie, cu pricina arvunei ce dedese Panait lui Lupoianu, și a acei adeverință, dară în urmă, după ce a venit și Iordache Polcovnicu, și s'a infățisat câte trele părțile la judecată, adică Panait și Lupoianu și Iordache, s'a vedut, după cum se făcu cunoscut și înainte noastră acum, că Panait numai o începere de tocmială a fost făcut cu Lupoianu, și numai o adeverință de arvună a lnat, iară tocmiala pre deplin n'a sêvêrșit, nici zapis de stăpânire de la Lupoianu n'a luat, care acea adeverință a Lupoianului de primirea arvunei, măcar de și a dres'o în urmă Șătrăresa, soția Lupoianului, făcând vîndare despre partea sa cu zapis desevêrșit, și primind și bani de la Panait, dar tocmelile și aședeminturile ce face muierea, trăind bărbatul, și mai vîrtos pre lucrurile ce sunt ale bărbatului, după pravilî n'au tărie, nici ținere în sémă, încă nici chiar pre cele de zestre lucruri, nu este muierea volnică să facă ea aședeminturi și vîndări din venituri trăind bărbatul, iară Iordache Polcovnicul avênd în mânil sale zapis de la însuși Șătrariu Lupoianu, stăpânul moșiei și al băcăniei, pe sêvêrșita vîndare a arendii acestor acareturi, numêrând și din bani tocmeli cîtî 'i s'au cerut de la Lupoianu, cu drept cuvênt a hotărît judecata în urmă a ținea Iordache arenda acestei moșii și băcăniî, după care măcar că vechilul Lupoianului, unit fiind acum cu Panait, dise că în vreme când a făcut Lupoianul vîndare la Iordache, 'i-a spus lui Iordache că arenda băcăniei o are vîndută la Panait, și Iordache 'i-a dis ca să 'i vîndă tot lui și venitul băcăniei, și Panait de va avea vre-o dava 'și va căuta cu dînsul, dară acêsta nu numai o tăgădui Iordache, ci nici în zapis nu să cuprînde, încă vedum la tacirul Lupoianului ce 'l arêta vechilul scriind și acêsta, că Panait n'a venit la sorocul ce avea pus ca să 'i aducă și cusurul banilor, și să 'și ia zapis de sêvêrșirea vînderii, ci tocmai în urmă, după ce a făcut Lupoianul vîndarea la Iordache, viind Panait aici la București, și cunoscêndu-și greșala ce a făcut de n'a venit la soroc, a primit și s'a mulțămît să 'și ia bani înapoî, cu dobînda lor, să i-se plătiască și 30 chile grâu ce dice că le are cumpêrate pentru a face pâne de vîndare la băcănie, să 'i dea și tal. 50, ostentiala și cheltuiala sa, și să rămăie isbrănit, dupe a căruî primire și mulțămire 'i-a și făcut Lupoianul scrisori către Iordache, ca să 'i dea acolo și să 'l desfacă, la care acêstea rēpunse și Iordache, că îndată ce a primit scrisorea Șătrarului a și numêrat bani în mîna obrazului, unde Șătrariu 'i scrisese, și acela dându-î lui Panait, și Panait nevrênd să 'i primiască, 'i-a adus iarăș la el înapoî, și așa 'i-a dis el lui Panait să 'i arate ce lucruri are cumpêrate pentru trebuința băcăniei, să i le plătiască, și alt cevaș nu 'i-a arêtat, decăt numai puțin grâu ce se află și acum acolo, care grâu a primit și el să 'l plătiască, dară Panait 'i-a dis că mai are și alt grâu peste câmp, care pre

cu studiul nostru. Ultimul mijloc de convingere al justiției era *cartea*

acel de peste câmp nu a putut a' l primi, sciind pre Panait că ținea alte venituri de moșii și de mori, și va să'și trecă acel grâu acum cu pricinuire că' l are cumpărat pentru băcănie, și ceru Iordache ca să se încredințeze Panait prin jurământ cât grăii a avut cumpărat, chiar pentru trebuința băcăniei, și pre acela 'l va primi și 'l va plăti. Dec'i s'a întrebat vechilul lui Panait când el își va lua banii cu dobânda lor și prețul pre cele ce va încredința că are cumpărate pentru trebuința băcăniei, cum și cheltuiala, ce pagubă are, și răspunse că Iordache nu va să' i primăască grăul tot, la care acesta i s'a ȑis, că pentru cât grâu va încredința prin jurământ, cum că l'a avut cumpărat chiar pentru trebuința băcăniei, va îndatora judecata pre Iordache fără de voie a' l plăti, pentru care am și hotărît ca Iordache să ție arenda moșiei și a băcănie, cu mōra și altele, după zapisul Lupoianului până la împlinirea sorocului de 3 ani, să plătească însă acum la Panait acei tal. 450, cu dobînda lor, să' i dea osebit și tal. 50 cheltuiala și ostenela sa, să' i mai dea Iordache și ȑeciuiala Zapciului jumătate, pre banii ce are să dea acum lui Panait, și cât grâu, sau or'i ce alte lucruri bacalice, va încredința Panait prin jurământ, că le are cumpărate chiar pentru trebuința acei băcănii, să fie dator Iordache a le primi și a le plăti lui Panait cu prețul acela ce va încredința Panait că le-a cumpărat, iară pentru osebită dăva ce făcu Ivan, sluga Lupoianului, ce fu și el față la Divan, cerend ca să' l primăască Iordache și pre densus tovarăș la acastă arendă a moșiei și a băcăniei, cu cuvînt că fiind slugă veche a Lupoianului, așa a avut vorbă cu Lupoianul, că or'i cine va lua venitul, să fie și el tovarăș, acastă cerere a lui nefiind coprinsă la zapisul de vîndare a Lupoianului către Iordache, judecata și dreptatea nu pōte sili pe Iordache a' l primi de tovarăș.— 1802, Februarie 1.

Cod. XLIV, fila 79 și 80.

Prea Înălțate Dōmne

Din luminată porunca Înălțimei tale, vêtavul de Divan aũ înfățișat înaintea noastră pre Panait Polcovnicul și Panait Căpitanul, cu Hristea Dușul, car'i prin jalba ce aũ dat, făcu pîră asupra Hristei, ȑicend că cu acostă alăturată alegere a judecăței s'aũ fost înfățișat la Dumnelor veliți boeri, din porunca Măriei sale Alexandru Vodă Mornzi și n'aũ putut lua judecata izbrănire, fiind-că Hristea aũ pricinuit la judecată, că are a aduce dovada mōnăstirei, și sorocul ce s'a pus de a le aduce aũ trecut și următorii n'aũ fost; pentru care cercetând noi, ce alegere s'aũ făcut de către Dumnelor veliți boeri pentru acosta, ne adevărim că s'aũ fost întrebat Dumnelui Ban Brâncovenu, ce sciință are a pricinui? și aũ arătat judecăței, că aũ fost luat scire și Dumnelui, cum că s'aũ rupt zăgazul morei în vremea lui Marcu arendaș, căruia întemiplându-i-se mōrtea și rămăindu-i copii nevrăsnici, cu tōte că Dumnelui nu avea nici o datorie, dară aũ dăruit copiilor tal. 250 a se ajutara la dregerea zăgazului, îndatorind pre Eftimie și pre Ștefan rudele lui Marcu, ce' i lăsase mortul a fi purtător de grija venitului moșiei până la sfirșitul anului, ca să' l drēgă cum aũ fost, cu cātă cheltuială va putea; pentru care aũ fost orînduit și din partea Dumnelui Panait Căpitanul

de blăstem ce pîrîşul voia să primescă. Neprimirea unei asemenea

unul din jeluitorii, cum şi din partea copiilor lui Marcu, au fost orânduit cel-l-alt jăluitor, adică Panait Polcovnicul, ce este şi el rudă cu Marcu, ca să drégă zăgazul cu cheltuiala epitropilor lui Marcu; dară de s'au dres bine cum trebuie s'eu nu, şi din ce pricină s'au rupt în urmă, la acosta Dumnolui nu are sciinţă; s'au întrebat dară jăluitorii de ce n'au pus silinţă de a se drege zăgazul bine, de vreme ce ei au fost orânduiţi asupra acestei trebii şi au răspuns că ei au fost numai nisce ostenitori asupra dregerei, dară plata o dă Eftimie cumnatul mortului, carele n'au vrut să cheltuiască câţi bani vor trebui, ci au dat numai acei tal. 250 ce era dăruia de Dumnolui Ban şi ne fiind acei bani îndestui, de aceea nu s'au dres zăgazul bine; au răspuns şi Hristea Duşul, că asupra acestei pricinii are sciinţă mai bună Eftimie, cumnatul mortului, care se află acolo în partea locului şi că jăluitorii după ce s'au implinit sorocul lui Marcu, au ținut ei venitul moşiei şi în tot anul deplin n'au ăis nimic, că ar fi rămas ne dres zăgazul de la Marcu şi că l'au dres ei, ci tocmai acum gădesc această pricină după ce au intrat alt arendaş, de care au fost îndatorat judecata pre Hristea Duşul, ca să însciinţeze pe Eftimie de a veni cu soroc până la Sf. Dumitru ce au trecut, aducând şi pre morarii ce vor fi fost la acest lucru, ca să se cerceteze aici; acum întrebând noi pre Hristea cum de n'au adus pre Eftimie şi pre morari la sorocul ce i s'au dat de la judecată, ăise că au luat răspuns cum că până într'o săptămână vine Eftimie, însă noi vedînd că această pricină mai bine se pôte cerceta acolo la faţa locului, prin vedere, unde se află atât Eftimie cât şi morarii şi ómenii ce au lucrat la zăgaz, după cum acesta înţelegînd-o şi părşile prigonite, ăiseră că se mulţămesc a se face cercetare acolo, după trebuinţă, dară şi după mulţămirea amîndorora părşilor, găsim cu cale să fie luminată porunca Măriei tale, către Dumnólor Ispravnicii judeţului, ca însuşi unul din Dumnólor mergînd la faţa locului, unde aducînd şi pre Eftimie cumnatul lui Marcu i pre morari şi alţi ómenii ce vor fi lucrat la zăgaz de faţă cu jăluitorii, să facă cercetare prin carte de blăstem, de s'au dres zăgazul bine precum trebuie, cu cheltuiala epitropilor lui Marcu şi în ce vreme s'au rupt în urmă după dregere şi de s'au rupt, căci nu era dres bine de epitropii, seau din nepurtarea de grijă a jăluitorilor şi câtă vreme au stat móra de n'au âmblat, până a se drege zăgazul al doilea şi câtă cheltuială au făcut jăluitorii de la dênşii? şi în ce chip vor dovedi dreptul adevăr să însciinţeze Măriei tale, dând şi morarii i ómenii ce vor lucra la zăgaz mărturia lor în dosul cărşei de blăstem, ca de aici să se facă isbrănire pricinei. Iară hotărşirea....—1801, Noemvre.

Vel Ban Manolache Brăncoveanu, Constandin Stirbei vel Vornic, Scarlat Cămpineanu vel Vornic, Ştefan Văcărescu vel Vornic.

Io Mihail Constandin Suşul Vvd. i gospod

Hristea Duşul, epitropul copiilor lui Marcu, ne rămîind odihnit la această anafora a Dumnólor velişilor boeri, s'au înfăşat la Divan înaintea Domniei mele cu Panait Polcovnicu şi Panait Căpitan, pîrşii, şi unde cu apelaşia ce au dat Hristea, ăice că stricăciunea cea ce s'au făcut la zăgaz în cursul anului ce au avut Marcu arenda, adecă în lét 1798 Maiu, tot într'acelaş an luna

cărți, era pentru justiție proba cea mai temeinică, că dreptatea nu e în partea pîritului, care o refuza cu energie. Religiunea înarmă ast-fel justiția cu un instrument puternic de investigațiune, fie în procese

lui August au și dres-o Marcu la loc și an ămblat móra până la Martie din lóť. 99 când iarăși s'au stricat zăgazul din *periculon* cuu s'au stricat și alte zăgazuri de mori zdravene din partea locului, iară nu din nedregerea bine a lui Marcu și fiind-că arendași pe anul 99, era însuși acești doi numiți Panaiți, dregerea ce de al doilea stricăciune au făcut-o ei și iarăși s'au mai stricat, apoi așa a treia óră, nu pentru căci n'au fost dres bine la cea d'întâi stricăciune din anu lui Marcu, precum ȋice numiți pîriși, ci pentru căci zăgazul acesta fiindu-ȋ înălțimea peste 500 de stânjenȋ și fiind pus mai mult pre loc nisipos, îndată ce se înflă apa ceva se strică, când la nn loc când la altul; iară lângă acestea tóte, ȋise Hristea Duș, că la cea d'întȋi dregere a stricăciunei din anul lui Marcu, au fost epistați orânduȋi însuși numiți Panaiți, însă unul din partea Dumnélui Banului Brâncoveanu, stăpânul moșiei și altul din partea copiilor lui Marcu, fiind și el rnda lui Marcu, care de n'au urmat a face lucru temeinic, sunt iară ei în vină, mai vêrtos că pe la 99, intrând ei stăpânitori, au fost mulțamiți cu dregerea cea ce se facu de însuși și nicȋ atunci întâi, nicȋ mai în urmă, până acum n'au făcut nicȋ o cerere, ci tocmai acum când s'au scos din arenda moșiei, aruncă acóști pricinuire, că cea de a doua stricăciune a zăgazului s'au făcut din pricină, căci nu s'au dres bine întâi, vrënd să pricinuiască pagubă și nedreptate copiilor lui Marcu, cn care acestea vrea Hristea să arate că nedrótă este cererea ce fac acum numiți Panaites, și fără de trebuință este a se mai face în fața locului cercetarea, ce găsesc Dumnólor veliți boeri cn cale printr'acóști anafora, dară fiind-că pîrișii la acestea tóte se împotrivesc și arată celea împotrivă, că la dregerea cea ce s'au făcut în anul lui Marcu, ei an fost numai ostenitori, iară plata o da Eftimie cumnatul lui Marcu, carele n'au vrut să cheltuiască câȋi bani era trebuincioși, de cea nu s'au dres zăgazul bine, spre alda zdравen, după cum era îndatorat și dintr'acea pricină iarăși s'au stricat în lóť. 99 ce ținea ei arenda, rămâind păgubiți atât de cheltniala ce au făcut atunci de la dênșii, cât și de venitul moreȋ în 8 luni ce au stătuť de n'au ămblat și fiind-că tot tómeiul dreptăȋei la pricina acósta stă întru a se dovedi, întâi de s'au dres atunci zăgazul bine, precum trebuia, cu cheltuiala epitropului lui Marcu sóu nu și de s'an rupt în urmă, căci nu era dres bine, seau s'a rupt din neputarea de griă a pîrișilor, trebuinciose sunt dară a se face la fața locului cercetările ce găsesc Dumnólor boeri cu cale printr'acóști anafora și după ce se va face întȋi acestea cunoscute, atunci póte a face și judecata hotărȋrea cea de este cu cale cererea Panaiților seau nu, dupe cum ȋice Hristea; drept acóștim întărim anaforaoa Dumnólor boerilor și poruncim Dumnévóstră Ispravnicilor ai judeȋului, ca înși-vé unul din Dumnévóstră mergênd la fața locului, să urmați a face tóte acestea cercetări prin carte de blăstem, întocmai după cum se coprinde mai jos, cum și de s'au întemplat atunci vre-o stricăciune la alte zăgazuri, ce vor fi fost bune și sdravene, precum ȋice Hristea, și în ce chip veȋi dovedi adevêrul, să însciintați Domnieȋ mele și la urmă se va da hotărȋrea cea desevêrșit.— 1802, Ianuarie 29.

civile, fie în cele penale. Adesea *cartea de blăstem* era înlocuită cu

Prea Înălțate Dómnne

Pre acéastă alăturată anafora ce a făcut Dumnólnu vel. Vornic Câmpineanu, în vechiletul Agiei, nerămăind odihuit Panait Hangiu, din lumiată porunca Înălțimeii tale, vătafu de aprođi l'a adus, și înaintea nóstră, față cu Damiano Iconomul monăstirei Mărcenții, dîcînd Panait, că făgăduindu-i-se Iconomul ca să facă grajdul cu cheltuiala monăstirei, însuși cuvioșia sa a tocmît și lucrul grajdului cu Costea calfa, și după cuvîntul ce a dat cumpărînd 3368 uluce parcele, a trimis Iconomul pre un Popa Voicu de le-a numărat, și a pus el pre Costea calfa de le-a cioplit, iară acum s'a întors pîrîtul din cuvînt nevrînd a face grajdul, din care acésta 'i se pricinuesce pagubă, fiind-că grajdul cel vechi s'a derăpănat de tot, și n'a musafirii ce vin la han nude 'și pune caii, arătînd și o adeverință a acelu Popa Voicu, prin care însemnăză că a plătit jăluitoru Panait tal. 45, bani 57, pentru 3368 uluce parcele, și să 'i se ție în sémă acest ravaș, întrebându-se, și pîrîtul, răspuns că mōnăstirea, astă una dată se află sub grea datorie de 110 pungî, și nu are putere de a face grajdul, nici 'i-a dat lui Panait făgăduială ca acésta, nici a trimis pre Popa Voicu ca să fie la numărătórea ulucilor, ci însuși el de capul lui, s'a dus; se întrebă și Costea ce fu de față înaintea nóstră, cu cine a tocmît lucru grajdului? și dete mărturie că cu însuși Panait Hangiu a făcut tocmélă, iară cu Iconomul nici a vorbit, nici a tocmît am citit și amēndonē zapisele pentru închirierea hanului, unul pre acest următor an până la Sfântu Gheorghe viitor, ce are Panait de la pro Egumenul Atanasie, și altul pre alt an de la Sfântul Gheorghe înainte, de tocméla ce a făcut Panait cu pîrîtul Iconom ca să'l mai ție încă un an, și în cel d'întăi zapis scrie, ca să facă chiriașul tóte trebuin-cioșele dregeri de la dēnsul, afară numai de înveliș, și să iae Panait și 500 vedre vin de la mōnăstire, plătindu-l cu cincî parale mai mult la vadră, de cât se va urma vinđarea, iară prin cel de al doilea nu pomenesce nimic pentru înveliș, ca să'l facă mōnăstirea, ci dîce că orî câte dregeri vor trebui înlăuntru, să fie de la chiriaș; către acestea dîse Iconomul, că nici Panait n'a fost următor după legătura zapisului de anul acesta, ca să iae de la monăstire 500 vedre vin, după cum acésta fu netăgădnită și de dēnsul, precum nici alte dregeri nu a făcut, ci 'i-a lăsat hanul de a venit la derăpănare, și pre lîngă acestea se arată și gâlcevitor trăgōndu-l prin judecāți cu pîrî neadevărata ca să'l silēscă a face grajdul nou, lucru ce este peste putința mōnăstirei, și pentru acea dîse, ca nu'l mai primesce de chiriaș, cerēnd ca să'i întórcă banii pe al doilea an de la Sfântu Gheorghe înainte, și să rămāe hanul pe sēma mōnăstirei; decî acel rāvāșel ce arată Panait de la Popa Voicu, n'are nici un temei, fiind dat de sineși fără de șcirea Iconomului și mai vērtos, mărturisind și Costea calfa că cu Panait a făcut tocmélă pentru grajd, iară nu cu Iconomul, iară după zapisul ce are Panait de la pro-Egumenul Atanasie, pe acest următor an, în care scrie, că dregerele să le facă arendașul, afară numai din înveliș, se înțelege, că orî unde va trebui înveliș, mōnăstirea are a'l face, și orî-ce meremet va trebui înlăuntru, este dator Panait să'l facă, la care vina este a lui Panait, căci nu trebuia a da grajdul jos, și a cere să'l facă Iconomul din nou, ci după zapisul lui avea datorie ca să drōgă pereții, ca una ceea ce este dregerea

jurămint prestat sub omoforul Mitropolitului în biserică. Aceste jurăminte se deferau de justiție și biserica nu refuză concursul ei.

diu lăuntru, și apoi pentru înveliș rămâne să grijescă mănăstirea; drept aceea Costea calfa are să și cêră plata lui de la Pauait, ca unul ce cu dînsul a tocmnit fără de a supêra pe Iconom, care Panait după ce 'și va drege pereții grajdului, precum am ȑis mai sus, apoi și Iconomul are să facă învelitorea, însă ca la un lucru mănăstiresc al sêu, nu pôte fi silit a'l înveli după voia lui Panait, ci este volnic să-l înveliască cum va putea numai să nu pice, să iae Panait și 500 vedre vin de la mănăstire, cu cinci parale mai mult decît se vinde la altă parte, dupe zapisul lui, fără de a pricinui că s'a înălțat prețul acum, pentru că de și s'a înălțat prețul, dară și mănăstirea are pagubă cu scădemîntul viuului de astă tómnă până acum; așisderea și la cererea ce face Iconomul ca la sfîrșitul anului acestuia să rămăe hanul pe sêma mănăstirei, are dreptate pre cît Panait s'a arêtat neurmător legăturii lui, de n'a mers să iae vinul precum este legat în zapis, pentru care vin măcar că ȑicom să 'l iae acum, dară acêsta trebue să o facă de sineși, iară uu silit cu judecata; este și gâlcevitor, trăgênd pre Iconom prin judecări cu cereri fără de orânduială; după care acestea găsim cu cale, ca să 'și primescă banii de la Iconomu care 'i-a dat pe anul al doilea, însă cu dobînda lor diu ȑiua ce 'i-a luat până acum, și de la sfântu Gheorghe înainte, cînd se împlinesce sorocul anului d'întâi, să rămăie hanul pe sêma mănăstirei; iară hotărîrea cea desêvêrșit rămăne a se face de către Înălțimea ta. — 1802, Ghenarie 12.

Vel log. Scarlat Ghica, vel Vornic Manolache Crețulescu, vel Vornic Costandin Stirbeiu, vel Vornic Cămpineanu, Dumitrașco Racoviță vel Vornic, biv. vel Căminar Nestor.

Io Mihail Const. Suțu Vvd. i gpod. Zem Vlahiscoie.

Panait Hangiul neremăind odihnit la acestea alăturate cercetări ce s'a făcut de la Agie și de la Dumnólor veliții boeri, s'a înfățișat și înaintea Domniei mele la Divan, cu Costandiu calfa, i cu Damian Iconomu mănăstirii Mărcuții, unde întrebat fiind Panait ce are să mai ȑică, răspuse că pentru grajd, s'a făgăduit Iconomul ca să'l facă cu cheltuiala mănăstirii, și acum nu va să plătescă cheltuiala, ce'l apucă Costandin Calfa pe dînsul, iară pentru viu, răspunde Panait, eă astă tómnă după ce a sosit de la Délu vinurile, a trimis omul sêu la mănăstire de 'și-a ales cinci buți cu vin, pre care și însemnându-le, și vrênd a și le ridica, Iconomul n'a vrut să'i le dea pe acele însemnate, ci tocmai după ce a vîndut, atît pre acelea cît și pre cele-l-alte vinuri de frunte, âmbra să'i dea în urmă nisce viuuri prôte, și de acea n'a vrut nici el să primescă cum și pentru arenda hanului pe anul viitor, ceru Pauait să'și aibă zapisul Iconomului puterea lui, spre a nu'l lua din stăpînirea lui, fiind-că a numêrat toți banii tocmeli depliu, și nici o priciuă de vină împotrivă spre a'i se strica simfonia n'a urmat; împotriva căruia răspuse și Iconomul mai întâi pentru grajd, că nici o făgăduială nu 'i-a dat a face, adică cu cheltuiola mănăstirei, fără numai învelișul grajdului, ȑise că este dator a'l face, după legătura zapisului ce are Panait Hangiu de la mîna pro Egumenului Atauasio. Iară pentru acele 500 vedre vin, răspuse, cum că a cerut lui Panait să'i plătescă

Am vădut cum, altă dată, s'aū atribuit neputređirea corpurilor prin cimitire la împrejurarea că indiviđii, fiind în vieață, prestaseră jurămintele false, orī primiseră, deși culpabili, *carte de blăstem*. Ca să

vinul cu bani peșin și apoi să i-l dea, fiindu-i frică că în urmă nu va putea scóte banii de la dēnsul, și Panait nevrēnd să'ī numere banii peșin, de aceea n'a putut să'ī dea vinurile, cum și pentru ținerea hanului pre viitor de al doilea an, ăise că nu'l mai lasă lui, căci n'a vrut să ia vinul acesta, ce era simfonisit a'l lua și pentru căci îl pórta prin judecări. Decī an cerut Domnia mea zapisele de simfonia lor, ce s'a făcut cu pro-Egumenul Atanasie pe acest următor an, și altul cu Damianu Iconomul pe viitorul an și în cel d'intăi, văduu cuprindēdu-se, că chiriașii să facă tóte dregerele de la dēnșii, afară numai din invaliș, și să iae Panait și 500 vedre vin de la mōnăștire, plătindu-l cu cinci parale mai mult vadra, decât se va politifsi vinđarea vinurilor, iară prin cel de al doilea nu pomenesce nimic, nici pentru învelișul grajdului, nici pentru facerea grajdului de iznoavă, precum ăise Panait, că i s'ar fi făgăduit Iconomul, ci scrie, că orī câte dregeri vor trebui înăuntru să fie de la chiriaș; după care coprindere a zapiselor, fiind-că Panait are datoria să drógă numai păreții grajdului, căci aceia se înțelege dregerea po din lăuntru, rău dară cere să'l facă Iconomul, din noi, de care și hotărīm ca Iconomul să rămāie în pace și nesupērat de cererea facerii grajdului, și Panait să fie dator a'l drege cu cele din lăuntru grajdului de la sine, dupe zăpis, și învelițoea numai să o facă Iconomul precum însă 'ī va da mânia ca să nu plouă într'ēnsul, sau să se bāntuiască de vremi rele, iară pentru plata lui Costandin Calfa ce o cere pentru acest grajd, fiind-că el ăice, că tocmóla a făcut'o cu Panait, și Panait tăgăduesce și ăice că de va încredința Costandin Calfa cu jurāmīnt că a făcut cu el vre-o tocmóla, însuși se dă dator să'ī plătósca de la sineși, drept aceea urmăză după dreptate, ca orī să facă Costandin dovadă la Dumnelor veliții Boeri, prin mărturi de va avea, seaū să încredințeze prin jurāmīnt înaintea prea Sfinției sale Mitropolitului, că nu Panait a făcut tocmóla, și așa să'ī plătósca Panait dreptul lui ce i-se va face d'plin; iară pentru acele cinci sute (500) vedre vin, fiind-că cu cea ce se împotrivesc Iconomul de ăice că a avut temere, că în urmă nu va putea scóte banii de la dēnsul, și de aceea nu s'a încredut a le da, acósta nu este îndestul de a se osāndi Panait ca să iae acum și acel vin, și să fie și scos din ținerea hanului pre viitor, anului de al douălea, în vreme ce în zăpis nu ăice că peșin să plătósca acele vedre vin, ci să iae și cinci (500) sute vedre vin, și să dea și cinci parale mai mult de vadră preste ceea ce se va politifsi vinđarea vinurilor; hotărīm dară, ca Panait să plătósca numai acelea câte cinci parale la acelea 500 vedre vin, fiind dreptul mōnăștirii a le lua, măcar de și nu 'ī-a dat lui Panait acele vinuri, și Panait să rămāie în pace de luarea acelor cinci sute (500) vedre vin, ăiind hanul pe al doilea an după zapisele ce le are până la împlinirea sorocului de doi ani, și orī câte dregeri vor trebui din lăuntru să fie de la dēnsul, precum s'a simfonisit și pre întâiul an cu pro-Egumenul, și pre al doilea an cu Iconomul, iară mōnăștirea numai învelișul să facă, dupe simfonia celui d'intăi zăpis. — 1802, Ghonarie 31.

se înlătore asemenea aŕurisenii, Mitropoliŕii din timp cerură Domnitorilor să facă obligatorii *zapisele*, adecă alcătuirile orî contractele

Prea Înălŕate Dómne

Am vęđnt acéstă jalbă ce dă la Înălŕimea ta, Dumnóei Stolnicósa Ecaterina Bălăcéun, priu care fiind-că arată cum că acéstă moşie, de care o trage la judecată Ivan Pern, vechilul Dumnuélui Logofétului Păşcan de la Moldova, o are dărunită acea cumuate-sei de la Tătărăscî sud Teleorman, dându-ŕi şi scrisorile, cărnia scriindu-ŕi ca să-ŕi trimetă zapisele spre a le aréta la judecată, n'au fost următóre de sineşi a le trimite şi fiind-că urmóză a se face izbrănirea acestei prigonirî ce are vechilul Dumnuélui Logofétului Păşcan, cu Stolnicósa spre a nu mai supéra cu jălbî, unde face trebuinŕă ca să se vadă scrisorile, ce ęice Stolnicósa că sunt la cumnată-sa, să fie luminată porunca Măriei tale, cu Mum-başir, ca să mórgă şi prin scirea Dumnuélor Ispravnicilor, luând orî pre cumnata Stolnicesei, sóu vechilul sóu cu tóte scrisorile ce vor fi avęnd pentru moşia acéstă Muşătescî, să-l aducă aici la luminat Divan, ca să se înfăŕişeze la judecată, seau neputând aduce înseşi scrisorile, să scóŕă copii după dęnsele şi adeverindu-le de Dumnuélor Ispravnicii, să le aducă spre a le vedea la judecată. Iară hotărîrea... iproci.— 1802, Ianuarie 24.

Manolache Creŕulescu vel Vornic, Constantin Stirbei vel Vornic, vel Vornic Cămpinenu.

Io Mihail Constantin Suŕul Vvd. i gospod

Orânduim pre sluga Domniei mele..... carele să aibă a face urmare întocmai după cum se coprinde mai jos.— 1802, Februarie 3.

Cod. XLIV, fila 73, verso.

Prea Înălŕate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei talo de la acéstă jalbă, ce a dat către Înălŕimea ta Arhiuandritul Meletie Eguinenul Mărginenii, pentru cei surghiuniŕi acolo, din domnia Măriei Sale, Alecsandru Vodă Moruzi, am făcut corcetare şi mă adeveriŕi din cancelaria Spătăriei, că în vremea ce era a se energhisi porunca ce se dedese pentru mutarea acelor surghiuniŕi, Dumnuélui biv. vel Spătar Lucache ce se afla atunci în dregătoria acéstă, luând acea poruncă la Dumnuélui, nu după multe ęile s'a făcut şi mázălie, şi dintr'acéstă pricină a rămas porunca nesévęşită, ci fiind-că acéstă mőnăstire, este din cele la care nu să cade a se trimete surghiin acest fel de ómonî, cu netrebniciŕ de hoŕii, trimişî şi din puşcărie pentru fapte rele, mi se pare că cuviincióasă este cererea numitului jălnitor Eguinen, cu a să ridica de acolo, şi a se trimite într'altă parte; iară hotărîrea.... — 1802, Gheuarie 8.

Anastasio vel Spătar.

Io Mihail Const. Suŕul Vvd. i gospod.

După anaforaoa ce ne face Dumnuélui vel Spătar, orânduim pre sluga Domniei mele Zapcin spătăresc să mórgă la Mőnăstirea Mărgineni, de

scrise, căci atunci nu mai era nevoie de deferire de jurământ ori de dare de *carte de blăstem*.

unde ridicând pe acei surghiuniți acolo, să-i ducă în bună pază la Mănăstirea Snagovul, unde poruncim Sfinției tale năstavnice al Mănăstirei să-i aibă la pază, dând adevărul la mâinile Mumbașirului, de primirea și urmarea poruncii. 1802, Ghenarie 13.

Cod. XLIV, fila 47 verso.

Hoți.

Anafora în dosul jălbi Dobrei, soția lui Tudor, pentru a se slobozi de la osânda Ounei.

Prea Înălțate Dômne

După luminată poruncă cercetând pricina acestui bărbat al jăluitorei, ne îndestulăm că la Ghenarie trecut s'a prins cu alți doi tovarăși ai lui, vrând să spargă o prăvălie, băcănie, ot porța de jos, și după cercetarea ce li s'a făcut de către Spătărie, s'a mărturisit că rinduri au spart șopte băcăni, și au furat cele ce au găsit, din care cele mai puține lucruri găsindu-se s'au dat păgubașilor, iară cele mai multe fiind repuse de hoți, nici un mijloc n'a avut în ce chip să împlinescă fiind vinovați săraci, după ale căruia fapte s'a orînduit de către Măria sa Alecsandru Vodă Moruz de s'a purtat cu bătaie prin tîrg și s'a trimis la ocnă cu soroc de un an de la 25 ale trecutului Aprilie, de sunt 8 luni, de acosta nu lipsim a înștiința Măriei tale. — 1801, Decembrie 16.

Dimitrie Spătaru, Teodor Fotino, Constandin Caclica.

Io Mihail Const. Suful Vvd. i gpod. Zem Vlahiscaoie.

Orînduim pe sluga Domniei mele Zapciu Armășescu, să mîrgă la ocnă, unde dând la Cămărașul ocnelor osebită cartea Domniei mele, pentru scoterea din ocnă a acestui vinovat, să-l iae apoi orînduitul Mumbașir în pază, să-l ducă surghiun la Focșani, spre a scote din hotarele țării Domniei mele afară, de unde să n'aibă a se mai întorce, și Mumbașirul, să aducă adevărul de la Ispravnicii marginii cum-că a sêvșit porunca. — 1801, Decembrie 18.

Cod. XLIV, fila 34.

Prea Înălțate Dômne

Înștiințăm Măriei tale, că ivindu-se la judecată patru sătenți din satul Ulmul, sud Ilfov, anume Ivan Grozea, i Mușat Sin Stoica, i Rusin Baraganeanu și Dumitru Zet Mocanu, păgubași de șose vite, cai ce li s'au furat de la 27 ale trecutului Octomvrie de către trei fură, anume Nistor Iancu, i Ștefan Sin Nicolae Turcul și Gheorghe Dragotu, ce se află la închisorea pușcării, își cerură împlinirea pagubei lor de la numiții, care păgubași înfățișându-se la judecată cu numiții fură, după cercetarea ce s'au făcut pricinii s'au descoperit, că toți

In materie de furtașaguri, Depertamentul de criminalion și Diva-

aceștia după ce au furat vitele numiților păgubași noaptea din câmp de la pășune în prețma celui sat, le-au trecut la Giurgiu și acolo au vîndut pe toți caii unui Agarenean în preț de tal. 85, pe cari după ce 'i-au împărțit între dînșii, doi dintre hoți, Nestor și Iancul, au cumpărat și ei din Giurgiu două vite, cum li se arată pîrul mai jos și fiind iarăși aici în țeară, 'i-au găsit păgubașii și prindîndu-i 'i-au dat în zapt căpitanului de la Ciocănesci, de unde prin Dum-nolui vel Spătar, s'au dat la închisorea pușcării; după acēsta cercetîndu-se atât pentru acei doi cai ce 'i-au cumpărat, cum și pentru avutul lor, ne-au arătat că caii 'i-au dat la căpitănie, dîcînd și cel de al treilea Ștefan hoțul, că au dat tal. 15 unui Mireanu Sîrbul din satul Fundulea, fiindu-i fost dator și deosebit, s'au mai luat tot de către numitul căpitan alte două vite ce li se însemnă pîrul lor mai jos, de care dîce Ștefan hoțul că sunt drepte ale lui și cum că tot de la dînsul i s'au mai luat un cal murg, după ce s'au prins în fapta furtașagului, de către un proin căpitanu Anastasie de la Obilesc, cu pricină că are să iae de la dînsul datorie de tal. 50, ce l'ar fi împrumutat în vremi și la acēsta nu are nici un cuvînt de dreptate, protimisindu-se de cît dînsul mai mult păgubașii, iară acel Anastasie rămîne ca în urmă să'și cēră datoria banilor. Decî, cît pentru osînda furilor ce li se va cuveni după pravilă, mai în urmă prin deosebită anafora, cu condica te veî însciința, Măria ta, iară pentru împlinirea pagubei, judecata găsesc cu cale: să fie luminată porunca Măriei tale, ca Zapciul armășesc să mîrgă împreună cu numiții păgubași și mai întăi de la căpitanul ot Ciocănesci să iae acelea patru capete de cai ce le-au poprit luate de la hoți și către spătărie le-au tăinuit, după cum se vede din însciințarea lui, neavînd vre-un cuvînt a le popri pentru ostenela prinderii hoților, căci pre furî 'i-au prins însuși păgubașii și deosebit că au luat numitul căpitan taleri 30,60, ce 'i au găsit asupra hoților; asemenea să apuce și pre acel proin căpitan Anastase, să iae și de la dînsul acel cal al lui Ștetan, unul din hoți cum și acei tal. 15 să'i împlinescă de la acel Mitrea Sîrbul, fiind banî din vîndarea cailor numiților păgubași și aducîndu-se tôte vitele, cum și banii împreună, de către orînduitul Mumbașir, să o dee prin marifetul aceștei judecări mai sus numiților păgubași cu prețuire spre împlinirea vitelor ce li s'au furat. Iară hotărîrea....—1801, Decemvre 14.

Dimitrie Spătariu, Teodor Fotino, Constandin Caciaga.

Semnele cailor

1 Iapă murgă cu pete de șea, a lui Nestor.

1 Iapă vînată rotată, a lui Gheorghe.

1 Iapă vînată

1 Un cărlan negru } ale lui Ștefan hoțul

4 Aceștia sunt la căpitanul de la Ciocănesci.

1 cal murg ipac al lui Ștefan hoțul și luat de către căpitanul Anastase ot Obilesc.

Io Mihail Constandin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie

După anafora judecării depertamentului orînduim pe sluga Domniei mele. Armășel, să mîrgă și prin marifetul Ispravnicilor județului să facă urmarea ce se coprinde mai jos.—1801, Decemvre 14.

Cod. XLIV, fila 30.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I.—SECOLUL XIX.—14

nul avură, nu numai o dată, a constata că dacă hoțul fura de la țeran,

Anafora în dosul jălbei lui Moise Cătana pentru un cal ce i s'a furat pentru care s'a îndatorit Ianache vătav de plaiul Nucșora sud Muscel al plăți fiind-că au prins pe hoț și 'i-au dat drumul.

Prea Înălțate Dómnne

După luminată porunca Înălțimei tale, aducând față pre jăluitarul acesta și citindu-i-se acéstă alăturată isprăvnicescă însciințare, de a auđit cercetarea ce s'a făcut pricinii aceștia, 'l-am întrebat apoi, ce are a mai dice împotrivă, și răspunse, că el nu póte rămânea păgubaș de cal, când însu-și Vătavul la cercetarea isprăvnicescă, a arėtat, că a pus mână pre acel Samuil cu calul de împreună, și care însuși 'i s'a destăinuít, că a fugit din năuntru pentru frică a nu-l face cătănă și cum-că de vreme ce Vătavul l'a slobođit, fără nici o chizășie, numai după arėtarea sătenilor ot Corbií, că în doi aní ce s'a aflat slujind în numitul sat pre la unií, alțií, nu l'a simțit cu nici un ponos de hoție, cere jăluitarul, ca orí Vătavul să 'i plătescă prețul calului tal. 300, orí sătenii ot Corbií, de ce să facă arėtare, că acel Samuil este om bun, saú să se aducă Vătavul aici, ca să se judece cu dēnsul, ȓicēnd că este în bănuială, că a mituit pre numitul Samuil, și 'i-a dat drumul; ale căruí răspunsuri lăsādu-le la o parte, am teorisit isprăvnicēsa însciințare, și vedūí că numitul Vătav, a arėtat la cercetarea ce i s'a făcut, acea că pe acel Samuilă l'a pus în mână avēnd cu dēnsul și un cal, trecut fiind preste plaiú, mărturisindu-i-se însuși că a fugit de frică ca să nu-l facă cătănă, dară vedēnd, că Dumnélor Ispravnicií, apēra pre numitul Vătav, a nu plăti calul, cu cuvēnt că n'a sciut, că acel Samuilă este hoț, cum și după arėtarea ce au făcut pentru dēnsul sătenii ot Corbií, că în cāt s'a aflat slujind în satul lor, nu l'au simțit cu nici o hoție și mai vėrtos, scriind D-lor că după ponturile Domnescí ce are Vătavu, pentru cei ce es din năuntru, nu se găsesce vinovat, am făcut apoi cercetare și ponturilor Domnescí ce au Vătavii de plaiuri în mână, ca să vedem ce poruncă le este dată să urmeze, pentru unií fugari ca aceștia de dincolo, dincóce, și vedūí coprinđēndu-se chiar așa, că Vătavu de plaiú să-și deschidă ochii, și pentru cei ce vor veni din năuntru cu pașusuri, să 'i lase după orīnduială să trēcă, iară pre cei ce vor fi fără de pașusuri, cum și pre verí cari va găsi trecut preste plaiú, și fără de pașus, (cum era acel Samuilă), îndată prinđēndu-l, să 'l fie acolo poprit, și numai de cāt să trimetă veste cu însciințare, la Dumnéluí vel Spătar, și va avea răspuns în ce chip să urmeze; cărora ponturi, fiind-că vătavu n'a fost următor cu a ținea poprit pre acel Samuilă, și însciința aici la Dumnéluí vel Spătar, precum era datoria slujbií lui, ci l'a slobođit și fără de chizășie, de acea dară numitul vătav este vinovat să plătescă calul ca să 'i fie spre pildă, a nu mai face la asemenea întēmplare urmare împotriva ponturilor domnescí, ce are în mână, și apoi, numitul vătav de 'i va păsa va găsi pre acel Samuilă și 'l va apuca de 'i va întórce paguba, însă fiind-că jăluitarul cere să 'i plătescă calul cu tal. 300, ȓicēnd că de atāta preț a fost, iară cei trei ómení ot Corbií, ce au vėgut acel cal cu ochii lor, când s'au prins numitul Samuilă, vedūí coprinđēndu-se în cercetarea isprăvnicescă, că cu sufletele lor au dat

apoi de la hoț fura, la rëndul său, impiegatul ce avea obligațiunea

mărturie, că calul nu făcea mai mult de cât până la tal. 30, de la care acest preț și până la tal. 300, ce cere jăluitarul fiind o mare posotită, rămâne ca, cea desăvârșită hotărîre să se facă de către Înălțimea ta.— 1801, Noemvre 20.

Vel Logofăt Crețulescu

Cod. XLIV, fila 21.

Anaforaoa de la vel Vornic al obștirilor, spre a se da întărire lui Marcu Vameșul, cumpărătorul slujbelor Epitropiei.

Io Mihail Constandin Suful Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie

S'aū citit înaintea Domniei mele anaforaoa acēsta, a Dumnélui vel Logofăt, însciințarea Ispravnicilor, cât și jalba ce aū dat Domniei mele Moise, din care vëdum că Moise n'are vre-o dovadă, că calul făcea prețul care'l cere, fără numai dīsa lui prin cuvënt, iară vëtavul plaiului, vedem că aū adus trei mărturii carī cu sufletele lor aū dat mărturie, că calul acela nu făcea mai mult de cât până la tal. 30, drept acea poruncim Dumnévóstră Ispravnicilor ai județului, că de are Moise Cătană doveđi vrednice, cu care să facă îndestulare judecătēi împotrivă, că calul acela era de mai mare preț, atunci pe cât se va doveđi, că aū fost în adevēr prețul, pre atâta să'l plătescă vëtavul, iară când el dovadă ca acēsta în potrivă nu va avea, atunci după doveđile ce are vëtavul să i se plătescă cu acei tal. 30 și să'i și împliniți Dumnévóstră rămîind izbrăniți, care acēstă osândă de plată, să face vëtavului numai și numai pentru cursul ce aū făcut la neurmarea ponturilor Domnesci.— 1801, Decemvre 1.

Cod. XLIV, fila 21.

Anaforaoa în dosul jălbei a lui Nicolae Vulturache țigan, pentru a se slobođi de la închisórea pușcării.

Prea Înălțate Dómne

Dupē luminată poruncă, făcēnd cercetare pentru bóla numitului jăluitar Nicolae țiganul, ce se află la temniță, ne-am îndestulat de la Dumnélui vel Armaș, că se chinuesce cu adevērat bolnav de lingóre, în cât n'aū stătut mijloc să se aducă în judecată, ca să i se vadă starea nēputinței lui și de acósta nu lipsim a însciința.

Teodorache Fotino Sărdar, Manolache Topliceanu Clucer, Dumitrache Hăbdeanu.

Io Mihail Constandin Suful Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie

Cu tóte că acest Nicolae țiganul, osândit era de către Domnia mea, prin deosebită poruncă a merge iarăși la ocnă, spre ași împlini sorocul cel orânduit, dară pentru că s'aū întēplat a cădea într'acóstă grea bóla, precum ne dă pīroforie judecata, în care se clinuesce rōu și aū pătimit și aici în pușcării

de a prinde pre hoț. Cu deosebire vătafii de plaiuri erau deprinși la

peste trei luni, îl iertăm Domnia mea de osînda ocnei, cu acéastă rânduială însă, ca chizașul acela în care are al da, să se lege cu zapisul său, în condica pușcării, că de se va întempla altă-dată a mai cădea acest Nicolae țigan în vină, chizașul să fie în locul lui și așa poruncim Dumitale vel Armaș, să'l slobođi și de la închisórea pușcării.— 1802, Ianuarie 24.

Pecetiea

G o s p o d

Cod. XLIV, fila 63.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod Zem. Vlahisroie

Boeriuluț Domniei mele biv al doilea Pitar Marine, sănătate, 'ți facem în scire, că la Domnia mea au dat jalbă Medelnicereasa Elenca Crețuleasca, a răposatului Medelnicer Theodorache Crețulescul, cum că de a se plăti datoria în care se afla încă din viața soțului său, și pentru de a-și putea urni și greutatea casei, 'și-a vîndut o moșie Crețul, ce o are în sud Dâmbovița și fiind că voesce a o alege în suma de stînjeni și a o hotărî cu petre, ca să fie sciută cumpărătorului, te-am ales alegător și hotarnic, a căruia jalbă orînduindu-se de către Domnia mea, în cercetare la Dumnélui vel Logofăt de țeara de jos, Istrate Crețulescul, ne făcu arătare, că adevărat pentru păsul datoriei și a greutății casei, dupe cum arată Medelnicereasa, 'și-a vîndut acéastă moșie, și cum că alătura lângă acésta, tot într'acest hotar, are și Dumnélui peste stînjeni una mie moștenire de la părinți, cerîndu-te iarăși pre însu-ți alegător și de hotarnic, decî 'ți poruncim Domnia mea, primind acéastă domnăsca noastră carte cu sluga Domniei mele . . . al doilea portar, să te scli, să mergi la fața locului, unde înteu să dai în scire tuturor vecinilor împrejurași ai acesteia moșii, spre a veni și ei față cu scrisorile și dovețile ce vor avea, de a nu li-se face vre-o călcare, apoi să faci cercetare și alegere, atât a părții numitei Medelniceresei, cât și Dumnélui vel Logofăt, după scrisorile și dovețile ce vor avea și o parte și alta, cum și după vechea stăpînire, spre sfiorarea moșiei cu arătarea și alegerea stînjenilor anume, la care alegere ce vei face, de va rămînea amîndouă părțile mulțamiți, cum și despre vecini, de nu va fi vre-o pricină, să dai și cărți de hotărnicie, după obicei și să pui și petre hotare; iar cînd vre-o parte nu vor rămînea mulțamiți pre alegerea ce vei face, sau va fi și vre-o pricină despre vecini, atunci peatră să nu pui la locurile cele de pricină, ci numai semne se va face și să înșciințezi Domniei mele în scris, cu arătare de slujbă, ca cel neodihnit să vie la Divanul Domniei mele, *ii saam re-eh gospod.* — 1803, Iunie 12.

Cod. XLVIII, fila 119.

asemenea făptuirii. Negreșit, aveau adese și scuza legală, că după

1. *Prea Înălțate Dômne*

Dupe luminată porunca Măriei tale de la acéstă alăturată jalbă a cuviosului Egumen al schitului Spirei din Bucuresci, am intrat în cercetare și precum ne-am îndestulat, înștiințăm Înălțimei tale, că acestui sfânt schit i-s'au hărăzit de către Măria ta, prin luminată cartea Măriei tale, ce se vădu cu lét 1874, August 25, două sălașe de țigani și alte deosebite 4 suflete, tot dintre țigani domnesci cu numele lor, din carî o Stană fata lui Stan sin Dobre, din mai sus ȕisele sălașe, măritându-se prin cununie dupe un Ioan Herarul, țigan domnesc și năstavnicul schitului dintr'acea vreme, arătând prin jalbă întru a doua luminată domnie a Înălțimei tale, cum-că două țigance de ale mănăstirei anume Stana, (ce s'au ȕis mai sus): și o Ana s'au cununat după țigani domnesci și 'mî cerea îndreptare, după a căruia jalbă și luminată poruncă, se vede anaforaoa făcută tot de acest deperament, cu lét 1792, Octombre 17, care este întărită de către Înălțimea ta, cu poruncă către Dumnélui vel Armaș, ca să dea dintre țigancele domnesci două schimburi; așisderea ne mai arată numitul și o deosebită luminată porunca Înălțimei tale, tot dintr'acelaș an, lét 1792, Octombre 13, cu coprindere ca din două țigance, ce au fost Domnia îndatorată să le dea schimburi la numita mănăstire, găsindu-se o copilă Maria, fata Anastasiei, țigancă domnăscă, s'au dat schimb în locul uneia din două ce s'au numit mai sus, să o stăpânăscă schitul nestrămutat, din care arătate sineturi să vede că numai o țigancă din două s'au dat schimb de către Domnie, iar de ceea-l altă și până acum se află schitul isterisit; după acésta am teorisit și deosebită arătare a Egumenului, cum că altă țigancă anume Dumitrana, fata Paraschivei țigancă, care este și acésta, împreună cu cei-l-alți țigani hărăziți schitului, iarăși prin luminat hrISOVUL Înălțimei tale, de care am arătat mai sus, s'au cununat cu un Stan, țigan domnesc, pentru care după trebuință prin zapcilăc Dumnélui vel Armaș, găsindu-se numitul țigan și aducându-se spre cercetare, s'au descoperit că nu este țigan domnesc, ci al casei răposatului stolnic Șerban și cu adevărat ține întru căsătorie, cu a doua cununie, pe numita țigancă Dumitra, care văduvă fiind fost, au avut și un copil anume Stancul, ce trăesce, ca de ani . . . , născut cu întâiul bărbat, anume țiganul schitului, decî fiind la mijloc cununie, după pravilă urmăză femeia bărbatului și dupe obicei se îndatorăză casa numitului stolnic ca să dea schitului schimburi, atât pentru Dumitra, cât și pentru fiu-său Stancul, să nu se deslăpăsească de la mama lui, cum asemenea se cuvine să se dea și dintre țigancile domnesci iarăși schimb pentru acea Ióna țigancă, ce au fost a schitului, iar acum se află în țigănia domnăscă și drept aceea de la judecată se găsește cu cale ca prin luminată porunca Înălțimei tale, Dumnélui vel Armaș să împlinăscă dreptatea sfintei mănăstiri, și de acésta nu lipsim a înștiința Înălțimei tale. — 1802, Ghenar 20.

Teodor Fotino Sărdar, Constantin Caclica Medelnicer, Ioan Rudean Clucer, Manolache Toplicean Clucer, Andreanache Hăbdean.

Io Michail Constantin Suful Voevod

S'au cetit inaintea Domniei mele anaforaoa, ce ne făcu judecătorii deperamentului și de vreme ce și casa stolnicului Șerban, fără de a avea să facă

nizam, prindetorul hoțului avea drept să iae pre sêma lui cele găsite la hoț, dar numai acele lucruri cari nu erau reclamate de prădați. Abusul făcea însă că, vâtaful 'și apropia chiar și lucrurile prădate.

vre-o apelație, aŭ dat adeverință în scris la logofeția Divanului, cum că mulțămită și următoare este, precum judecata aŭ găsit cu cale, întărim dară anaforaoa acosta și poruncim Dumitale vel Arnaș, ca atât de la casa stolnicului Șerban, să împlinescă schitului două schimburi pentru Dumitra, i pentru fiu său Stan, cât și de la Domnie să dai schitului un schimb pentru acea Ioana Țiganca.— 1802, Februarie 12.

Cod. XLIV, fila 136.

Prea Înălțate Dómne

Cu smerită anafora, însciințăm Măriei tale, că pre o moșie anume Tutóie din sud Vlașca, a sfintei Mitropolii, din vechime fiind și podgorie de vii, ce se numesce Gróca, de unde ia și visteria domnescă vinăriciu și Metropolia otaștină după obicei, unii dintre cei cari și-au avut vii, cu tot le-aŭ părăsit ne lucrându-le câte șópte, opt încă și doi-spre-șéce anŭ trecuți, pricinuind pagubă cu nerodirea și visteriei de Vinăriciu și moșiei Mitropoliei de otaștină, și fiind-că din vechime aŭ fost obicei coperindetoriu și în luminatele ponturi Domnesci, ca orŭ-care va avea vii pe moșii streine și nu și le vor lucra până în treŭ anŭ, să se iee de stăpânul moșiei acea păragină, și să se dea altuia care va lucra spre a face rod, am vrut să dăm voie Ispravnicelului moșiei, dară mai întâi însciințăm prin anafora cerend luminată poruncă pentru acosta, și anŭ Măriei tale de la Dumneđu să fie mulți și fericiți. — 1802, Ghenar 26.

Dositeiu Mitropolitul.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod.

Cu cale este anaforaoa ce ne face prea sfinția sa părintele Mitropolit, când de câte șépte și opt și 12 anŭ aceŭ locuitori le va fi avend părăsite, fără de a fi într'atâta diastimă de rënd vre-o răsmeriță, mai vartos, când și obiceiul și pravila țerei, este numai treŭ anŭ în vreme pacinică, de nu'și va lucra via cine-vaș o perde; drept aceea poruncim Dumnea-vóstră Ispravnicilor ai județului, să aduceți pre fieș-carele dintre cei ce aŭ avut viile acestea față înaintea Dumnea-vóstră ca să cercetați și pentru cei ce nu li se va fi dat după orinduială de scire după sorocul de 3 anŭ și 4 anŭ, aceia aŭ voe să se apuce acum de primă-vară negreșit, ca să li să lucreze, sau când nici după acosta nu vor fi următori a și le lucra într'acostă primă-vară, volnică și slobodă este sfinta Mitropolie, a da acestea păragini la alții ca să le lucreze, iar pentru cei ce vó veți pliroforisi, că peste 3 și 4 anŭ ai păraginirei li s'aŭ dat de scire într'adins ca să și le lucreze, și ei le-aŭ lăsat întru păraginire desevêrșit într'atâția anŭ, este a fi Mitropolia volnică a le da altora să le lucreze cu desevêrșită stăpânire.— 1802, Ghenarie 28.

Cod. LXIV, fila 61.

Din documentele aduse în note, mai semnalăm aci:

1°. Femeea este învoită a 'și vinde moșia pentru a plăti datoriile soțului ei. (*Vezi actul cu Medelnicereasa Elenca Crețulescu*).

2°. Viile lăsate în paragină peste trei ani, redevin proprietatea mănăstirei, pre locul cărora au fost sădite, fără nici o despăgubire, ca să nu se aducă vechei proprietăți a locului viei pagubă din neplata otastinei și a vinăriciului datorit și mănăstirei și Vistieriei țerei. Acastă măsură se aplică și la viile sădite pre moșii particulare. Acastă dispozițiune s'a reînnoit în Ianuarie 1802, după reclamațiunea Mitropoliei. Singurul cas admis pentru ca lăsarea în paragină a viilor să nu aducă pierderea ei de *săditoriū*, este dovedirea că via n'a fost lucrată, din cauză de *forță-majoră*, bună oră pentru cas de resmeriță, adică de timp nepacinic.

Documentele cari se referă la acastă dispozițiune, sunt cele de la 28 Ianuarie 1802, din care anaforoa e semnată de Mitropolitul Dositeiū.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale de la acastă jalbă, ce au dat Maria Sterie pentru vitregul ei fecior Constantin, a se trămite la o mănăstire să nu peară sufletesce și trupesce, fiind-că au căcut la necuviinčiose și netrebnice urmări, făcend cercetare m'am adevărit mai vĕrtos de la prea sfinția sa părintele Vlădica Ileopoleos, că adevărat acest fecior vitreg al numitei jăluitoare, au ajuns la rea stare și nesĕvĕrșită pomană ai Înălțimea ta, cu a se trămite surghiun la mănăstirea Mărgineni, să ședă acolo în pază, în tótă vremea, până 'și va face Dumneđeū o milă cu dĕnsul de a se pocăi și a 'și veni în firea cea drĕptă a creștinescĭi omeniri, mai vĕrtos că nici spre paguba mănăstirei este, de vreme ce jăluitoarea arată, că din pereusia casei părintescĭ 'i va purta de grijă pentru celea trebuinčiose ale lui de hrană și îmbrăcăminte; ci nu lipsim a însciința Măriei tale și cum Dumneđeū va lumina pre Înălțimea ta asupra jăluitoarei și a numitului ticălos fecior, spre odihna și a ei și a fiu-sĕū pocăința și vecinică pomenire va fi Înălțimei tale. — 1802, Ghenarie 21.

Anastasio vel Spătar.

Io Michail Constantin Suful Voevod i gospod.

Orĭnduim pre sluga Domniei mele Zapciū spătăresc, ca ridicând pre numitul Constantin, să 'l ducă la mănăstirea Mărgineni, unde poruncim Domnia mea cuvioșiei tale Egmene al numitei mănăstiri, să 'l aibă în lăuntru mănăstirei, păzit spre îndreptarea și pocăința lui, purtându-î mănăstirea grijă de celea trebuinčiose din pereusia părintescă, după cum se cuprinde mai jos. — 1802, Ghenarie 28.

Cod. XLVI, fila 65.

Handwritten signature: *John J. [illegible]*

1867: Geo. W. Lee.
J. H. Lee.
J. H. Lee.
J. H. Lee.

New York

3°. Processe făcute contra celor cari nu numai nu se supun la zapcii, ci încă îi și insultă, ori chiar îi bat, n'aũ lipsit a fi destule. Aducem unul în care, la 1801, săteniĩ din Slăvescĩ sunt acuzați că aũ bătut și aũ rupt «*mondirul*», adică uniforma slujbașului.

Anaforaoa în dosul jalbei Predi stegariũ de vênători, cătanei spătărescĩ, pentru bătaia ce l'aũ bătut nisce săteni de la Slăvescĩ sud Vlașca.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei ta'e, de la acéstă jalbă, a numitului Predi stegariũ de vônători spătărescĩ, am cercetat și după luminatele porunci ale Măriei tale, împotrivă mi-s'aũ părut acéstă pornire a pîrîților, să facă atâta îndrăsnolă să bată Zapciu spătăresc și slugă domnescă, căci după cugetarea lor și alții se vor îndrăzni asupra slujbașilor ce merg cu porunci și trebĩ domnescĩ, decĩ fiind-că s'aũ vêdut și hainele jăluitorului de pre dênsul, adecă *mondirul* ce i s'aũ dat de la Domnie, după orînduială, fărîmat și pîritul bătut, mi-se pare a fi cu cale, de se va găsi cu cale și de către prea Înaltă înțelepciunea Măriei tale, din trei ce sunt arêtați în jalbă că l'aũ bătut și i-aũ rupt hainele de pre dênsul, ori câte trei să se aducă, ori măcar unul din partea a câte trei cei pîrîți și numiți în jalbă, prin marafetul Dumnélor Ispravnicii județului, ca să vie să stee aici la judecată, ca să iae pildă și alții a nu sta împotrivă la slujbașii domnescĩ ce se trimit cu porunci în județe, și după cuviință cercetându-se pricina pentru ce l'aũ bătut și i-aũ rupt hainele, să i se facă cuviincioșa certare, seaũ cum va socoti Înaltă înțelepciunea Măriei tale. — 1801, Decembre 4.

Anastasie vel Spătar.

Io Michail Constantin Suțul Voevod i gospod. zem. Vlahiscoie

După anaforaoa ce ne face Dumnóluĩ vel Spătar, orînduim pre sluga Domniei mele Zapciu spătăresc, să mERGă și prin marafetul Ispravnicilor județului, să iae pre unul dintre cei trei pîrîți vechil și despre partea celor-l-alți, să 'l aducă aici ca să cerceteze Dumnóluĩ vel Spătar pricina și să ne arate în scris prin anafora. — 1801, Februarie 10.

Vel Logofêt.

Cod. XLIV, fila 141.

CAP. XIV

Administrațiunea sub Michail Constantin Suful.

Starea deplorabilă în care Michail Suful găsește finanțele țării, nu 'i permite vre-o îmbunătățire în administrațiune. Ce putea face în acest sens, când la finea lui Noembrie 1801, nu erau plătite măcar lefitele fustașilor Divanului și ai haremului Dōmnei, încă de la Iunie trecut ¹.

1. *Anaforaoa fustașilor Divanului și a haremului, spre a li-se da leafa pre trei luni.*

Prea Înălțate Dōmne

Fustașii Divanului și ai haremului prin jalba ce au dat către Înălțimea ta, cer a li-se plăti de la casa răsurilor orînduita lōfa lor, pre trei luni, Iulie, August și Septembrie, pre lună câte tal. 100, precum au avut și măcar cō hotărîrea Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi au fost ca să plătescă lefitele până la sfîrșitul lui Iulie, dar aceștia fiind omeni scăpătați și se află slujind napristan ziua și noaptea și trepădând unde li-se poruncesc, de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta, să se poruncască la casa răsurilor, Dumnolui vel Logofet de obiceiuri, ca din banii ce se află în naht, să li-se dea lōfa pre aceste trei luni ce cer. — 1801, Noembrie 14.

Nico!ae Brancovean, Manolache Crețulescu, Constantin Stirbeiū Vornic, Matheiū Fălcoianu Vornic.

Io Michail Constantin Suful Voevod i gospod. zem. Vlahisicoie

Poruncim Domnia mea, Dumitale vel Logofet de obiceiuri, să dai fustașilor acești taleri trei sute. — 1801, Noembrie 27.

Cod. XLIV, fila 14.

Prea Înălțate Dōmne

Am cercetat jalba acēsta ce au dat Măriei tale Fustașii Divanului și ai haremului și până la sfîrșitul lui Septembrie al lētului 1801, se vede că li-s'au plătit lōfa din banii ai lunei trecute, pre lună câte tal. 100, iar de la di întēiū de Octombrie încōce, nu li-s'au dat lēfă nici la curamaoa din urmă n'au intrat, fiind-că li-s'au dat o triminie întrēgă pre Iulie, August și Septembrie, prin luminată întărîrea Măriei tale, la anaforaoa a patru boeri, ce era orînduiți la socotelele casei răsurilor, ci după luminată poruncă nu lipsi-i a arēta Măriei tale. — 1802, Ghenarie 31.

Constantin Știrbeiū.

Singura încercare de îmbunătățire în interesul siguranței publice, ce găsim realizată sub Michail Suțu, este aședarea unei căpităanii nouă la hotarul județului Dâmboviței cu Ilfovul. Adevărat, că și această căpitănie o aședă numai după stăruința marelui Vornic al obștirilor, Constantin Știrbei, mai mult din interesul propriei sale siguranțe, de ôre-ce noua căpitănie este aședată pre moșia Vornicului, în satul Brăzoele ¹.

Io Michail Constantin Suțu Voevod i gospod. zem. Vlahiscois

Poruncim Domnia mea, Dumitale vel Logofet al obiceiurilor, ca să dai jăluitoilor lăfa de la 8 ale trecutui Octombre, până la sfârșitul lui Ghenarie trecut. — 1802, Februarie 2

Cod. XLIV, fila 78.

1. *Anafora a Spătarului, pentru a se aședă o căpitănie nouă, unde se hotăresce județul Dâmboviței cu al Ilfovului la moșia Vornicului Știrbei.*

Prea Înălțate Dômne

Dupe luminată porunca Înălțimei tale, ce mi-s'au dat la această alăturată anafora, ce au făcut către Măria ta, Dumnéului vel Vornic al obștirilor, Constantin Știrbei, pentru o căpitănie ce arată că face trebuință a se aședă cu lude 20, în satul Dumnéului Brăzoele, ce cade în mijlocul satelor, ce sunt pe lângă apa Dâmboviței, unde se hotăresce județul Dâmboviței cu al Ilfovului, fiind-că apururea sunt bântuite aceste sate de hoți și tâlharî de 'Y pradă și jăfuesce, făcând plecată sluga Măriei tale cercetare, m'am adevărit că așa este precum arată Dumnéului vel Vornic, că după jalba ce au mai dat și arătatele sate la Măria sa Alexandru Vodă Moruzi în anul trecut, făcând cererea acesta cu a li-se face o căpitănie cu 20 de ômenî de pază, orînduiți fiind la Dumnéului proin vel Spătar Lucache, s'au scris din partea Dumnéului la Dumnélor boeriî Ispravnicî, de la amândouă acestea județe, Ilfov și Dâmbovița, ca cercetând Dumnélor, după chibzuirea ce vor face, de este cu cuviință a se orîndui la acel loc căpitănie, să însciințeze, au făcut și Dumnélor arătare la Spătărie, pre cum mă pliroforisiî și de la Slugerul Scarlat, ce au fost pre acea vreme Logofet spătăresc, că este de trebuință a se face la acel loc căpitănie, decî fiind-că după cum m'am încredințat mai vartos de la Dumnéului Vornicul Știrbei, că satele acestea ce le arată Dumnéului cu adevărat că pătinesc apururea, prădându-se și păgubindu-se de făcătoriî de rele, aflându-se în partea locului pădurî și crângurî, locurî de hoțime, la care de multe orî s'au întemplat și ucidere, nefind vre-o altă căpitănie mai aprôpe, se găsesce cu cale și de plecată sluga Măriei tale a se face o căpitănie la locul ce cere Dumnéului Vornicu', cum și satele ce au fost jăluit, fiind-că pôte căpităniî să cuprîndă cu străjirea și pe cele-l-alte sate, ce sunt de jur împrejur, mai vartos fiind și drumul cel mare al Pitescilor, drept printr'aceste sate, cum și al Târgoviștei pe alătura acestui sat prin Tărtășescî, mai aprôpe de cât o jumătate de ceas pre din josul Brăzóelor, cum și alt drum mare iară-și al Pitescilor mai pre din susul Brăzóelor, prin Cărămidescî, prin pădurî și cade aci căpitănia, nu numai în drumul mare ce este între alte două drumurî mari ce sunt din

CAP. XV

Țăranii. — Țiganii.

Din domnia lui Michail Suțu, încă avem câte-va acte cari merită a fi cunoscute, cu referință la țărani. Așa sunt cele următoare :

a) Dupe reclamațiunea unei mănăstiri, proprietară de heleșteu în Ialomița, țăranii sunt obligați a da deciuială la pescele vênat ¹ :

b) Sătenii de la Bolintinul din deal, se jăluesc contra lui Macarie, Egumenul mănăstirei Cotroceni, că au arendat moșia lui Michail Arnăutul, va să țină cu nerespectarea dreptului lor de protimis ².

Ei sunt înjurați și pățimesc multe asuprelă de la arendași. Procesul este din 7 Maiu 1802.

c) Nu atât în favoarea țăranilor, cât pentru interesul fiscului, avem de a constata din alt act apărarea țăranilor contra autorităților sătesci, cari prin vexațiunile lor au spart satul, fugind din el țăranii. Un

sus și din jos, ci încă și în mijlocul numitelor sate și mai ales, că și însesii satele s'au legat că vor găsi acești lude 20, care se vor așeza la căpitănie din omeni fără de pricină de dajdie, ci de se va găsi cu cale și de prea înaltă înțelepciunea Măriei tale, fiind acesta și fără de paguba vistieriei, se va da luminată porunca Măriei tale a se face caidu la vistierie, spre a se așeza o căpitănie în satele Brăzoele, pre moșia numitului boer vornic cu lude 20 slujitori, unde cere și primesce să nu mai pătimescă săraci locuitori ce sunt prin satele de pre alocurea, de către făcătorii de rele ; iar hotărîrea...—1801, Decembre 12.

Atanasie vel Spătar.

Io Michail Constantin Suțul Voevod i gospod. zem. Vlahiscoie

Dupe trebuința ce ni-se arată și de către Dumnélui vel Spătar, că este de acéstă căpitănie, primim Domnia mea cererea și rugăciunea ce fac locuitori de la aceste numite sate, de a se așeza adecă acéstă căpitănie cu 20 slujitori la numitul loc, însă pentru ca nu în urmă iarăși de la aceste sate, cari dau făgăduiala acésta, că vor găsi și vor da omeni fără de pricină, să auđim vre-o jalbă că s'au slăbit puterea satelor cu pricina luărei de niscare-va ajutóre ale lor și se va face vre-o risipă la vre-un sat, poruncim Domnia mea, Dumitale vel Vistier, ca mai întâiu să dee numitele sate, cari cer acéstă căpitănie, un zapis la vistieria Domniei mele, prin Ispravnicii județului, ca când în urmă se va întâmpla vre-una ca aceia de spargerea și risipa vre-unui sat, să fie ei răspundători și așa trecând acei 20 de slujitori la caidul vistieriei, să rinduescă Dumnéta vel Spătar căpitan om harnic și vrednic de a avea tótă paza și străjuirea de omeni răi. — 1801, Decembre 16.

Cod. XLVI, fila 32.

1. Veđi fila 14, Cod. XLIV.

2. Cod. XLIV, fila 226.

asemeniua proces s'aũ făcut lui Voichin, dar mai apoi Voichin probând cã n'a spart el satul Ungheniũ, cere sã fie despãgubit de spesele ce i-aũ occasionat sãtenii prin tirirea lui în judecatã ¹.—1802, Aprilie 24.

d) Marele Ban Brãncoveanu, împreunã cu Vorniciũ Crețulescu și Cãmpineanu sunt însărcinați de Domnitor sã cerceteze reclamațiunea femeii Despa și a fiului sãu Grigore, din satul Ciulnița, județul Muscel, proprietatea Vistieresei Safta Isvoranu. Proprietara 'și-a permis sã ia în stãpânire averea rãmasã dupe nisce țeranĩ, cari aũ fugit de pre moșii. Despa a reclamat restituirea averei ginerelui ei fugar, acea avere fiind zestre a fetei sale, care nu putea sã se ducã dupã bãrbatul sãu legiuit. Boerii divãniți dau dreptate Saftei Isvoranu, dar Michail Suțu reformezã sentința datã de Divan în favórea femeii Despa, dicẽd cã proprietara nu avea drept, sub cuvint, cã proprietarii fugiți i-aũ rãmas datori, sã 'și facã singurã dreptate, ci trebuia sã reclame la justiție. Se restituie deci vitele și averea ginerelui Despei, ba și vitele și averea celor-l-alti țeranĩ fugiți, încã se restituie de proprietarã, în pãstrarea satului pãnã la reĩntórcerea sãtenilor fugari. Singura condițiune ce pune Michail Suțu și Despei și sãtenilor, este ca averea sã nu fie restituitã fugarilor decãt la reĩntórcere. Domnitorul considerã acẽstã dispozițiune ca un indemn pentru sãtenĩ sã se întórcã la sat.

Negreșit aparența de protegiare, ce ici-colea intãlnesce țeranul în agitata domnie a lui Mihaĩ Suțu, nu se póte explica prin convingerea Domnitorului, cã țeranul trebuie sã fie ajutat și protegiat contra moșierului, ci asemenea bunã-voință trebuie pusã în comptul propriilor interese ale Domnitorului seaũ ale cui-va din boierii divãniți.

Cu referință la țiganĩ dãm în notã o anafora și resoluțiunea domnescã din 6 Martie 1802 ².

1. Cod. LXIV, fila 209.

2. *Prea Înãlțate Dómne*

Pre acẽstã alegere a judecãții, nerãmãind odihniți slugerul Grigorie Dona, din luminatã porunca Înãlțimei tale, Dumnóluĩ vel Armaș l'aũ adus și înaintea nóstrã, prin vechilul Stolnic Stefan Costescu, față cu Stana vãduva, din sud Slaam-Rómnic, prin vechilul ginere-sãu Grigorie Croitorul, trei ptrĩ facẽd vechilul Sluggerului, intãiu cã de s'aũ și dat Stanei intãrire domnescã pentru slobođenia feciorilor ei Gheorghe și Nicolae, a se cunósce de Romãniĩ Raiele, dar iarãși Domnia în urmã aũ orĩnduit pricina în cercetare; al doilea cã acei trei martori ai Stanei, asupra cãrora mãrturia s'aũ fost întemeiat hotãrirea domnescã de slobođenia numiților copii, n'ar fi primit blãstem, ci numai prin graiũ aũ arãtat cã sunt nãscuți din Romãni, împotriva cãrora dice cã are și

CAP. XVI

Dări și scutiri.

Condicele domnesci nu păstrează urmă de adăogirea de biruri, măcar că Zilot Românul a acusat pre Michail Suțu :

«Că era înfipt cu mare pornire,
«I'a banilor dobândire.»

Abusuri negreșit n'aū lipsit, cari să ingreue și mai mult dările. Aceste dări, unele constituind havaeturi de divaniți, de curtenii,

Slugerul două martori, ce mărturiresc pentru Gheorghe, feciorul Stanei că este țigan, pre cari mărturii s'aū și scos în urmă la Dumnélu Clucerul Calfoglu de 'și-aū arătat știința, și al treilea, că și de s'ar socoti că acei copii sunt născuți de Stana cu omenii slobodii, dar fiind făcuți în vreme când se afla acea Stană în căsnicie cununată cu țiganul Slugerului, ar fi obiceiii al pământului, ca acest fel de copii să rămăie robii la stăpânul țiganu'nii ce aū ținut pre muina lor, asupra cărora piri făcând și noi cuvințioasa cercetare, pre câte trele le-am găsit netrebnice, pentru că în jalba Slugerului, care aū dat la Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, cu două ani și luni șapte, în urma hotărîrii răposatului Domn Hangerliu, ce se dedese copiilor Stanei de slobodeni, a căruia jalbă copriredere este scrisă la înștiințarea Dumnélu Clucerului Calfoglu, ce vedum nici un cuvînt de dreptate la pîrele acestea, nici că este ascultată cererea ce face a se da blăstem martorilor Stanei, după ce o dată 'i-aū primit Domnia, ci precum aū judecat departamentul de cremenalion, cu dreptate la acesta, prin alegerea ce so vede înapoi, asemenea găsim și noi cu cale ca numitul Gheorghe Zainea, după întărirea domnăscă, să rămăie slobod și nesuperat de către Slugerul Dona, căruia Gheorghe să i se dee și luminată întărirea Înălțimei tale de apărare la mână, plătindu-le Slugerul și cheltuiala de când îi pîrtă prin judecări, iar hotărîrea cea deservită, rămăie a se face de către Înălțimea ta. — 1802, Februarie 7.

Ni-olue Brâncoveanu vel Ban, Constantin Stirbeiū vel Vornic, Grigorie Brâncoveanu vel Vornic, Nestor Căminarul.

Io Michail Const. Suțul Voevod i gospod.

S'aū cetit înaintea Domniei mele anaforalele departamentului și a Dumnélor velișilor boeri și dicem cu hotărîre că o dată ce asupra acestor copii ai Stanei se găsesce hotărîre domnăscă dată la mâinile lor, a răposatului Domn Constantin Vodă Hangerliu, prin cercetare de judecată, nu mai era a fi primită și ascultată nici de cum pîra și cererea Slugerului Dona de altă teorie, după chiar poruncile și povățuirile pravilelor și rău purtându-i în urmă prin judecări, poruncim să le plătiască și cheltuiala ce le-aū pricinuit, cărora le dăm Domnăscă noastră întărire, de a avea bună pace. — 1802, Martie 6

Cod. XLIV, fila 154.

orî ale Vornicieî obştirilor, au fost date în arendă, ceea-ce de sigur ocaşiona mari şi nouă abuzuri¹.

Un singur cas de urmărire de abuzuri în perceperea de dări am aflat².

Domnitorul la 11 Decembre 1801, condamnă pre un întreprindător de dări, să despăgubiască pre George Drăgănescu de paguba suferită, neadmitând Domnitorul scuza adusă de întreprindătorul Antonie Fotino, că slujbaşii lui subalterni au mâncat bani şi că ei să fie apucaţi a despăgubi pre jăluitoi, căci aşa declaraţiune au dat dişii slujbaşii la mâna lui Fotino.

Dăm aci în notă actul judecăţei³.

1. *Prea Înălţate Dómne*

După lminată porunca Înălţimei tale, făcându-se Cochivechi de isnovă de câte trele slujbele Epitropiei ce se vînd acum, însă podărit, bntărit, i vama tabacului, au eşit fieşi-care cu preţul ei, până la taleri 9.000, iar pre câte trele unite au dat taleri 10.000, rămăind cu acest preţ asupra vameşului Marco, fiind şi zapis la Epitropie, după orînduială, pentru care cere numitul cumpărător lminată întărirea Măriei tale, ca să 'şi pótă cănta acestea slujbe de la di întăi de Ghenarie viitor, după cuprinderea lminatelor cărţi ce i se dau de logofeţia Divanului, după condică. — 1801, Decembre 4.

Io Michail Constantin Suflu Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Domnesca noastră întărire, numitulni Marco Vameşul, spre a 'i fi cunoscută de bună cumpărătoarea acestor trei slujbe ale Epitropiei, şi poruncim Domnia mea, ciustit şi credincios boerul al Domniei mele, vel Logofete de ţeara de sus, să 'i faci de la logofeţia Divanului Domniei mele obicinuitele cărţi, după condică spre a face zapt şi a cănta venitul acestor slujbe de la di întăi de Ghenarie înainte. — 1801, Decembre 4.

Cod. LXIV, fila 23.

2. Veđi Cod. XLIV, fila 28.

3. *Prea Înălţate Dómne*

Gheorghe Drngănescu, prin jalba ce a dat Înălţimei tale, cerënd a se da lminată întărire la acéstă alegere a departamentului, ca să se aducă slujbaşii de afară, spre a se face urmarea ce orîdnesc boerii judecătóri, ni-se poruncesce de către Înălţimea ta, ca să cercetăm şi noi jalba sa, vedënd şi alegerea ce au făcut departamentul asupra pricinei şi să arătăm Măriei tale în scris, după lminată poruncă, orînduindu-l Zapciu vechilul, vătăşei de păhărniceî, înfăţişând înaintea noastră pre jăluitoi, cu pîritul Serdarul Fotino, am vednt atât alegerea departamentului, cât şi cererea Drngănescului şi fiind-că este cu orînduială urmarea judecăţei, asupra căreia nici amëndonă părţile ce se prigonesc nu avură

Puține casuri de scutiri de dări am aflat din timpul acestei domnii a lui Michail Constantin Suțu. Aceste puține scutiri sunt acordate mai mult la oșteni ajunși în adânci bătrânețe și infirmi. Dar despre asemenea scutiri ceva mai departe vom avea a mai aminti ¹.

vre-un cuvânt de împotrivire, găsim cu cale să fie luminată porunca Înălțimei tale cu Mum-bașir, ca să meargă și prin scirea Dumnelor boerilor Ispravnicilor județului, de unde pre toți acei slujbași ce i-au avut Serdarul Fotino, cari sunt însemnați în anafora departamentului să i aducă aici ca să și protocoluiască fieși-care răvașele lui cu catastih ce au dat la Tacsildar și pre cât se va dovedi că au făcut furțișag să plătiască îndoit după cuprinderea ponturilor ce sunt date asupra slujbei, iar hotărîrea.... — 1801, Decembre 2.

Vel Ban Manolache Brâncoveanu, vel Vornic Golescu, vel Vornic Câmpianeanu, vel Vornic Stefan Văcărescu.

Io Michail Constantin Suțul Voevod i gospod.

Cu această alăturată cercetare și alegere a judecării departamentului, pe care și Dumnelor veliții boeri, printr'această anafora a Dumnelor, o găsesc cu cale, s'au înfățișat și înaintea Domniei mele Gheorghe Drugănescu, cu Serdarul Antonie Fotino, unde în cercetarea ce facum Domnia mea pricinei, întrebat fiind Serdarul, de are zapisul său dat cu cuprinderea ce i se arată, adecă ca orî-ce sfeterismos se va întempla pre urma slujbașilor săi, însuși să plătescă îndoit după ponturi; nu tăgădui, ci mărturisi înaintea noastră, că așa s'au legat, fără numai pricinii ca și slujbașii aceia toți au zapis dat la mîna sa, că de se va întempla a se găsi pre urma lor vre-o vită tănuită, să aibă a o plăti îndoită, la a căruia pricinuire făcînd Domnia mea chibzuirea dreptăței, dicem, că acesta este osebită dăva din partea Serdarului, care privesce asupra acelor slujbași, iar de către cererea Drugănescului nu se poate apăra cu acesta, căci Drugănescul, avînd zapisul Serdarului în mînile sale, dreptatea osîndesce pre Serdarul, după zapisul său să plătiască lui Drugănescu, și apoi, Serdarul ce va avea în urmă cu acei slujbași ai săi să și caute osebit, căruia pentru a și putea afla îndestulare, a i se împlini și Serdarului de la slujbași de va avea dreptate, va da jalbă Domniei mele și prin cercetare de judecată și cu Mumbașir rînduit, i se va face împlinire de la acel slujbaș, iar acei taleri una mie ce s'au găsit sfeterisiți, hotărîm să i plătiască acum Serdarul îndoiți, după însuși zapisul său, și după poruncile Domnesci și Zapciul să i facă tacsil. — 1801, Decembre 11.

Cond. XLIV, fila 28 verso.

1. Anafora în dosul jălbiî lui Sima Unchiaș pentru a fi ertat de dajdie.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Înălțimei tale am cercetat jalba acésta, Sima jăluitarul, care se rîgă Înălțimei tale ca să i se facă o luminată carte de apărare, fiind străin, sărac și bătrîn și din pliroforia ce luăm cu adevărat este trecut

Dăm în note un cas rar de scutire, aceea a lui Nicolae Șolea și Toader, slujitorul de foc, adecă pompierul ¹.

Unice casuri de ridicare la boerie întâlnim sub Michail Suțu. Unul este reprimirea în *Arhondologie* a lui Nicolaï Mazilul, carele

în vârsta bătrânețelor, sărac și săcat, vre-un pârlegiu nu are și fiind-că s'au aflat la acastă stare, nu s'au supărat nici de dajdie și la acea rugăciune, cum Dunnețu va lumina pre Măria ta. — 1802, Ghenarie 2.

Io Mihail Constantin Suțu Vcd. i gospod Zem. Vlahisioie

După pliroforia ce ne dă d-lui vel Vornic al politiei, de prăstă stare a jăluitarului, îl iertăm de la dajdie și poruncim să fie nesupărat. — 1802, Ianuarie 23.

Cod. XLIV fila 76.

Prea Înălțate Dómne

Cu plecata mea anafora arăt Măriei tale, că un Nicolae Hahalera ce se află acum cu șederea în sud Dâmbovița, care după vremi și tată-său anume Hagi Manole Melisino, au fost om sciut și cunoscut, văr bun fiind acel Hagi Manole cu răposatul Neofit Mitropolitul cel bătrân și acest Nicolae Hahalera fiu-său, din mică vârsta lui s'au aflat slujind curței Domnesci și la alte slujbe și cât era și el în vârsta bătrânețelor își avea oșeg-care chiverniséla lui, iară de la o vreme încóce, din nenorocire, s'au din întâmplările vremilor au ajuns la multă scăpăciune, cât mai vârstos acuma aflându-se și la vârsta bătrânețelor și s'arac, ci eu ca o plecată slugă a Măriei tale ce sunt, îndrăsnesc a mă ruga că de va fi bună milostivirea Măriei tale, pentru sărăcia lui, să i se hărăzescă din domnescile milii ale Măriei tale o luminată carte Domnăscă de apărare, ca acum la vârsta bătrânețelor lui, să și aibă măcar o odihnă, la sărăcia care se află, ca să nu se supere, fiind-că el nici o dată din mica lui vârstă n'au fost amestecat la nici un fel de dare, nici la ale visteriei, nici la ale cămăriei, ci au fost slobod și nesupărat aflându-se slujind curței, după cum mai în sus arăt Măriei tale și va fi mare ponire Măriei tale, iară mila și hotărîrea rămâne la înalta înțelepciunea Măriei tale. — 1802, Februarie 23.

Dumitrache Racoviță biv. vel Ban.

Io Mihail Constantin Suțu Vcd. i gospod Zem. Vlahisioie

După pliroforia ce ne dă, d-lui cinstit și credincios boer Domniei mele biv. vel Ban Dumitrașcu Racoviță, pentru prăstă stare a acestui Nicolae Hahalera și după mijlocirea și rugăciunea ce ne face, poruncim ca să fie numitul Nicoalea nedajnic și nesupărat, căruia întru apărarea lui îi dăm acest Domnescul nostru sinet. — 1802, Februarie 27.

Cod. XLIV, fila 135.

1. Cod. XLIV, filele 135 și 108.

Istoria Românilor de-V. A. Urechiă.

I.—SFCOLUL XIX.—15

Împreună cu alți mazili fusese dați la dajnici, sub acusațiunea că mâncaseră nisce bani publici¹.

Al doilea cas se referă la recunoscerea unui individ ca neam de boer, în 19 April 1802².

O dare specială se înființază sub Mihail Constantin Suțu, acea a gabelei evreilor. După anafora lui Iancu Suțu, breasla evreilor pământeni hotărăște, ca pentru a-și putea ținea haham și dascăl să fie obligați coreligionarii lor a da câte două parale mai mult la o oca de carne în loc de o para cât plătea până acum. Înainte de a încuviința această dare, Domnitorul Mihail Suțu a rânduit cercetare prin Cămăraș ca să scie deacă toți evreii pământeni primesc gabela. Marele Cămăraș, Iancu Suțu arată, că au strîns pe staroste și pe toți evreii pământeni la cămară; (cât de puțin erau de puteau încăpea toți în cămară!) ei au primit darea de două parale la o oca de carne, cu titlul de gabelă «după cum este obicinuită această gabelă și la alte locuri, în toate polițiile, unde locuiesc evreii»³.

1. Cod. XLIV, fila 106.

2. Cod. XLIV, fila 203.

3. *Prea Înălțate Dómne*

Breasla evreilor pământeni de aici, au dat jălbi Măriei tale, că pentru rânduile legii lor au de ținut haham și dascăl cu cheltuială și plată de lófă de la breaslă, a căroră lófă și cheltuială, neavînd mijloc într'alt chip a o purta, au avut obiceiul, precum se urmăze și la toate alte poliții, unde se află evrei cu locuința, de da fieș-care evreu la ocaua de carne ce cumpără pentru mîncarea lor, câte o para mai mult, care para să adună la un loc numindu-o această gabelă, din care acesta se plătesc lefile hahamului și a dascălului, dară fiind-că acum într'această vreme, după cum toate altele de obște nu sunt în starea cheltuelii lor cea veche de mai înainte, așa s'au înmulțit și cheltuiala bresliilor și nu se ajunge cu acea para a se împlini trebuințele breslii și fiind-că cu toții de obște voesc și primesc a se mai face adaus acestei gabele, care măcar că la alte țări și poliții plătesc câte trei parale și mai mult, dară ei s'au aședat și s'au mulțămît a fi aicea câte două parale, adică cu o para mai mult din ceea ce era mai înainte; asupra căruia aședămînt și învoire a lor, au cerut ca să li se dea și un luminat sinetul Măriei tale de întărire; pentru care s'au dat luminată porunca Măriei tale la cămară, ca să se facă cercetare de este cu scirea tuturor jalba acesta și de o cer acesta pământeni cu toții, s'au nu, să deie Măriei tale pliroforie; am urmat luminatei Măriei tale porunci și strîngînd pe starostea și pe toți evreii pământeni la cămară, am cercetat și cu toții de obște 'mă-au dat pliroforie și prin cuvînt de față, că ne putînd întâmpina într'alt chip cheltuelile trebuințelor ce are breasla într'această vreme, au primit și s'au întocmit inșiși ei de sineși între dinșiși, cu sfatul și buna-

CAP. XVII

E d i l i t a t e.

Scim, că după organizațiunea veche a Epitropiei obștirilor, grija podnurilor, adecă a pavelor orașului București, era dată în sêma acestei instituțiuni. Michail Suțu, în contra hrisovului de organizare a Epitropiei, rinduesce o comisiune specială, sub numele de *epistasia podurilor* și numesce ca membrii ai acestei comisiuni, pre Mihaî Bălăceanu, Serdar Polizu și Eustațiu, în 26 Aprilie 1802. La 2 Mai, acelaș an, asupra anaforalei comisiunei podurilor, Michail Suțu numesce pre Vistierul Stoica Urlățeanul, primitor podinelor, adecă al lemnăriei aduse în București pentru pavele și pre Vistierul Zamfir ca sameș și logofăt al comisiunei. Lui Urlățeanul îi fixeză lăfă de 70 taleri pe lună, iar lui Zamfir câte 50. Urlățeanu e dator să primescă în sêma sa materialul de lemn și să fie îngrijitor de reparațiunea podurilor, ca un practicos la trêba acêsta ce au fost și mai înainte.

Acêstă comisiune întocmită, cere Domnitorului venituri, din carî să pôtă face cheltueele pentru pavele. Deja în 20 Septembrie 1801, s'au

voința tuturor, să facă un adaus acestei gabele, adecă să dea fiteș-care câte două parale la ocaua de carne, făcând mare rugăciune, ca să li se întărească acêstă învoire a lor și cu luminat sinetul Măriei tale, deci cum că este obiceiuită acêstă gabelă și la alte locuri în toate polițiile unde locuiesc evreii, acêsta este sciută și înălțimeii tale; cum că trebuința cheltuelilor s'au mai înmulțit și nu pot fi în starea veche de mai nainte, acêsta este iarăși cunoscută și adevărată, așisderea și cum că o cer acôsta toți pămêntenii de obște pentru însuși folosul și trebuința breslei lor, iarăși m'am plioforisit fără de îndoială de la toți. Pentru care să bine-voes-î înălțimea ta, a le face acôstă facere de bine pentru odihna lor, spre a le da și luminata Măriei tale întărire asupra învoirei lor, ca să fie următori adică toți evrei ce sunt raele a păzi acest obicei al gabelii lor, de a da fiteș-care la ocaua de carne câte două parale; iar porunca și hotărîrea cea desăvârșit rămâne la bună-voirea înălțimei tale.— 1802, Martie 11.

Iancu Suțu

Io Mihail Constantin Suțu Vvd. i gospod

De vreme ce din bună-voia lor, au făcut brôsla evreilor pămêtenii cu toții acest adaus al gabelei lor, întărim și Domnia mea, de a li se urnia și a li se păzi nestrămutat acest aședemînt, spre a da adică toți evrei raele acelea câte două parale la oca de carne, fiind însuși pentru trebuința cheltuelii și a orânduelii breslii lor.— 1802, Martie 14.

Cod. XLIV, fila 168.

fost regulat plata de podărit, adică în favoarea casei pavelor de la totă tescovina ce va intra în Bucuresci ¹.

La 27 Aprilie, anul 1802, Domnitorul dispune plată de podărit la intrarea în oraş pentru spirtose şi vin, fără nici o excepţiune, de la ţerani, negustori, boeri şi chiar de la sudiţi. Domnitorul speră, că şi sudiţii se vor supune la această taxă, căci şi interesele lor sunt ajutate, prin faptul că se înlesnesce comunicaţiunea în oraş ².

O altă taxă în favoarea pavelor, este aceea de o para la leu, care urmăzează a se lua de la toate lefitele slujbaşilor ţerei, prin casa resurilor. Multă trebuinţă nu a putut face nici această specială comisiune a podurilor. Dovadă este că mahalagiile din Brezoianu sunt nevoiţi să cêră pavarea stradelor, obligându-se a plăti spezele prin analogie, după fôia tocmită de Spătărie ³.

1. Veđi Cod. XLIV, filele 198 şi 223.

2. Cod. XLIV, fila 219.

3. Cod. XLIV, fila 46.

Anaforaoa în dosul jâlbei mahalagiilor ot Brezoianu, pentru a se face pod cu analogie, după fôia ce s'a făcut de la Spătărie.

Prea Înălţate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, ce ni-s'a dat la această jalbă, ce au dat către Măria ta mahalagiile ot mahalaoa Brezoianului, făcând cercetare m'am adevărit, că numiţii jăluitoři după altă jalbă ce au mai dat la 7 ale trecutului August, către Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, cerând facerea celui pod cu cîsla din mahala, orînduiţi fiind la Dumnélui Spătarul Lucachi, ce au fost pre acea vreme vel Spătar, cum şi la Dumnélui Vornicul obştirilor, 'i-au făcut alegerea şi chibzuirea ce se arată într'această alăturată anafora, ce au fost făcut şi la Septembrie 20, care se va vedea de către Înălţimea ta şi se va mai da îndestulată pliroforie, ci fiind-că după chibzuirea ce au făcut şi plecată sluga Măriei tale, cu cale şi cu cuviinţă este cererea jăluitořilor, se va da luminată porunca Măriei tale, sub luminată pecete, ca după cîsla ce au făcut între dênşii, să se facă urmarea ce se vede în arătata numită anafora, fiind cu dreptate urmată, iar hotărîrea... — 1801, Decembre 5.

Io Mihail Constantin Suflu Voevod i gospod Zem. Vlahiscaoie

Dumnéta vel Spătar să orînduescă Zapciul, ca de la fiteş-carele să facă şi împlinire de bani, după fôia cislei. — 1802, Ghenarie 8.

Prea Înălţate Dómne

Insciinţăm Înălţimei tale pentru podinarii Epitropiei, însă liude 21, satul Slobođia, sud Dâmboviţa şi liude 26 satul Tâncăbesci, sud Ilfov, a căroră dajdie

Asemenea se cere pavarea stradei Sf. Ilie¹.

În note mai dăm unele acte, relative la tăierea de podine din păduri pentru pavele, cum și relative la poduri în căi mari din țară, producând venituri cutiei podurilor.

o plătesce Epitropia la Vistieria gospod. și că aduc la Epitropie pe an 1705 podinî, pentru meremetul podurilor orașului București, după zapisul lor de simfonie, că au fost vechi obiceiî de li-se făcea de la Divan luminate cărți poruncitoare, către Dumnélor Ispravnicîi, de le făcea orînduială cu cislă pe tot anul, din care și din care păduri anume să taie podinile datoriei lor? și 'și da obiceiuitul havaet al moșiei pentru copaciî ce 'î tăia, precum și în trecuta Domnie a Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, s'au făcut podinarilor ot satul Sloboția; acum veniră numiții podinari și făcură arătare Epitropiei, cum că stăpâniî moșiilor celor cu pădurile, de unde taie podinile, nu mai îngăduiesc a tăia fără de luminată poruncă și fără de cislă Dumnélor Ispravnicilor, ci ca să nu se zătignescă o trebuință mare ca acesta a podinelor, ce este pentru totă obștea, de se va găsi cu cale și de către Înălțimea Ia, să se facă luminată poruncă, după condica Divanului, către Dumnélor Ispravnicîi județului Dâmbovița, de a fi numiții podinari sloboți a tăia podinile datoriei lor, peste an, după cislă ce le-o va face Dumnélor, după obiceiî și să 'și dea obiceiuitul havaet al moșiei, pentru copaciî ce 'î vor tăia, seaî cum va fi Înaltă voința Măriei tale. — 1802, Martie 3.

Iordache Slătineanu vel Vornic al obștirilor.

Io M hail Const. Suțul Voevod i gospod Zem. Vlahisioie

Dumnévóstră Ispravnicilor, ot sud Dâmbobița, fiind-că vëdum Domnia mea din Condicele Divanului, că au fost acest obiceiî și nizam dat pentru podina cea trebuincioasă a podurilor mari de aici din politia Bucureștilor, ca pentru un lucru obștesc, vë poruncim dară, ca de la toate pădurile să faceți Dumnévóstră analoghie, păzind dréptă cumpănire după starea pădurilor de podina aceea, care este trebuincioasă și sunt în adevăr podinariî datorî numai pentru podurile domnesci mari ale politiei, și făcând fôie iscălită de Dumnéta, de suma podinilor și câte cât din fiteșî-care pălure, să dați Dumnévóstră ajutorul cel cuviincios podinarilor, de a tăia acele podinî numai, cu plata aceea a havaetului stăpânului moșiei, ce au fost obiceiuit fără de a fi opriți; să îngrijiti însă, ca cu pricina acesta să nu facă podinariî vre-o dărăpănare și stricăciune fără de orînduială pădurilor, a tăia pentru o podină câte două și trei seaî patru copaci, cu pricină că n'a eșit podina bună, din care se stêrpesc și se împuținéză pădurile, cari cu mu'ți ani îndelungați nu pot veni în starea lor, nici cu pricina podinilor de trebuința acesta, să facă podinariî alte tăieri de chereștele, pentru negustoria și alișverisul lor în parte, fără de învoială cu stăpânul moșiei. — 1802, Martie 6.

Cod. XLIV, fila 151.

1. Cod. XLIV, fila 216 verso.

CAP. XVIII

Comerț, industrie, târguri, narturi, vămî, bresle, menziluri.

Abia incipe în gând să te întrebî de starea comerțului, a industriei, a breslelor, în timpul unei Domnii, ca aceea a lui Mihaî Suțu. Câte-va dispozițiuni abia găsim relative la narturi și anume la nartul peșcelui¹.

Prea Înălțate Dômne

Însciințez Înălțimei tale pentru două poduri ale Epitropiei, anume Călugăreni și Falastoca, din sud Vlașca, cari sunt iraturî ale cutiei podurilor, că cu tôte că erau vîndute de Dumnóluî Vornicul Constantin Știrbeiú și pre acest an, lótlul 1802, la Dumnóluî Clucerul Constantin Bălăceanu drept talerî 825, dar acum viind alt musteriú, adecă acela, ce a ținut aceste poduri și în trecuții anî, lamandi Căpitanul ot. Călugăreni, aú dat mai mult preț, de care făcênd scire Dumnóluî Cluceruluî Constantin Bălăceanu, s'aú trimis vechil la Epitropie de aú statut față la Cochiî-vechi, ce s'aú făcut și aú atirdisit până când aú rămas iarúși asupra Dumnóluî Cluceruluî, însă cu talerî 1100, adecă cu talerî 275 mai mult decăt 825, preț cu care se vînduse de Dumnóluî Vornicul Constantin Știrbeiú, iar decăt vîndarea din anul trecut mai mult cu talerî 450 și nu lipsim a însciința Înălțimei tale, ca să se dee luminată întărire la acóstă plecată anafora, cu care să póta și Dumnóluî numitul cumpărător să caute venitul acestor poduri, de acum de la Ghenarie 1, leat 1802, căruia după obiceiú este a i-se da și deosebită luminată cartea Măriei tale, cu ponturi de urmarea venituluî acestor poduri. — 1802, Ghenarie 1.

Vel Vornic al obștirilor Slătineanu.

Io Mihail Const. Suțul Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

După arêtare, ce ne face Dumnóluî vel Vornic al obștirilor prin acóstă anafora, de prețul ce s'aú găsit a se da venitul poduluî Călugăreni i Falastoca, sud Vlașca, pre acest următor an, dăm și Domméscă nóstră întărire, ca dând Clucerul Bălăceanu acești talerî 1100 la Epitropie, să ție venitul acestuî pod și să i se facă și ponturile Domniei mele, după condica Divanuluî, pentru căutatul venituluî. — 1804, Ghenarie 7.

Cod. XLIV, fila 19.

1. Prea Înălțate Dômne

După luminată porunca Înălțimei tale, ce prin pitac ni s'aú dat, că vîndarea peșceluî s'aú vêdut făcêndu-se cu un preț nesuferit și fără de nici o măsură, din care pătimesce norodul scumpótate, mai vêrtos cel de aici din heleșteiele și apele țerei, în loc a se vinde ieftin, acum într'acóstă vreme bună, când se prinde cu înlesnire, este încărcat fără de orânduială, cum și pentru

Nartul impus coprinde peșcele sărat, cel prospăt și racii mari

feliurimele de marfă ale mâncărei, cum băcăni, legume și zarzavatură, voind Înălțimea ta, a se vinde cu nartul drept, ne-am adunat la un loc împreună cu d-lui vel Vornic al obștirilor, față fiind și d-lui Vechilul Agiei, și mai întâi acum de o cam-dată făcând chibzuire pentru vinđarea pescelui, precum ni se poruncesce, iată arătăm mai jos nartul, ce am găsit cu cale a se vinde fieș-care feliurime de pește, atât prospăt cât și sărat, însemnând și prețul cu care se vindea în anul trecut până acum, i an ȣert, care nart se puse acum, de va fi primit și Înălțimei tale să se facă luminate porunci către d-lor Ispravnicii de Ilfov și de Dâmbovița, că de care cum-vași vre unii din cei ce s'au nărauit la scumpătate, auđind că s'au pus nartul, vor conteni a vena heleșteiele ce le-au tăiat, și vor zătigni a aduce pește, pe toți aceia câți se hrănesc cu acest alișveris al pescelui, să-ı îndatoreze și să-ı silósca și fără de voia lor, a nu conteni aducerea pescelui aici în oraș, ca să nu se pricinuiască vre-o lipsă la norod din rēutatea unora ca acelora; iară pentru cele-l-alte felurimi ale mâncărei, chibzuind și la acelea cuviinciosul nart, vom arēta Înălțimei tale prin deosebită anafora.— 1801, Noembrie 26.

Vel Ban Brâncovean, vel Logofēt Scarlat Ghica, vel Vornic Stirbei, vel Vornic Câmpineanu, vel Vornic.

Nartul ce s'au pus :

Sărat

Parale	Vinđarea ot l. 99		Vinđarea ce era ășt timp până acum
	Parale	Parale	Parale
18 Morun, nisetru i păstrugă și cegă . .	16		24
12 Crapul cel mare	12		14
10 Somnul	10		12
8 Știuca, plătica și ciuciul	8		12
6 Cosacul	6		10

Prospăt

12	12	16
18	14	24
4	4	6
8	8	10

Đece raci de o para mari și cinci-spre-đece mici de o para.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod Zem.

Dupē cum s'au găsit cu dreptate, prin chibzuirea de obște a d-lor cinstiților și credincioșilor boeri veliți aī Divanului Domniei mele, așa să se urmeze; pentru care poruncim d-tale Vechilule al Agiei, să dai nartul acesta la pescari, îndatorindu-ı de a-l urma ca să vinđă peșcele cu acest preț, precum s'au găsit cu cale, făcēnd cunoscut nartul acesta și la obște, ca să scie fieși-carele cu ce preț au a-și cumpēra, atât peșcele prospăt cât și peșcele sărat, așisderea poruncim să se scrie cărțile Domniei mele și la numitele județe, cum se coprinde mai jos.— 1802, Noembrie 27.

Cod. XLIV, fila 13.

și mai mici. Se fixează și nartul mierei și untului¹, și se dă și o dispozițiune relativă la capanlăi². O slobođenie de tîrg la satul Măldă-

1. *Prea Înălțate Dómnne*

După luminată porunca Măriei tale ne-am adunat astă-đi la Curte, aducînd și pre capanlăi, ca să facem cercetarea și hotărîrea prețului untului, câte cât să cumpere capanlăi cîntarul de unt de la neguțătorii pămîntenii și așa s'aŭ găsit cu cale să se urmeze tot ca în anul trecut, adecă câte talerî 22, prețul cîntarului de unt, dar fiind-că prețul untului, ce 'l cumpăra negustorii pămîntenii de la locuitorii s'aŭ hotărît de mai înainte, încă de la Martie 4, ca să cumpere ocoa de unt de la locuitorii câte 15 parale, dîseră și ei că nu s'ar cădea să 'l cumpere neguțătorii pămîntenii cu 15 ocoa de unt, în vreme când ei cumpără cîntarul câte 22, să se scađă și neguțătorilor pămîntenii la oca o para, să rămăe ocoa pe parale 14, cum aŭ fost și an, și cercetănd și condica Vistieriei, vedum că întocmai așa s'aŭ urmat și în anul trecut, iarăși asemenea s'aŭ hotărît, întâiŭ ca să cumpere neguțătorii pămîntenii de la locuitorii ocoa de unt câte tal. 15 parale și apoi în urmă, după ce aŭ venit neguțătorii capanlăi și s'aŭ hotărît ca să cumpere cîntarul de unt câte talerî 22, apoi s'aŭ făcut în urmă poruncii domnesci, ca și neguțătorii pămîntenii să cumpere ocoa de unt de la locuitorii câte parale 14, ci noi după cercetarea ce am făcut, arătăm Măriei tale, că în anul trecut așa s'aŭ urmat la preț, iar est-timp, iarăși bună hotărîrea Măriei tale. — 1801, Iunie 4.

Vel Vistier Racovița, vel Postelnic Manu.

Io Alexandru Const. Moruzi Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnéta vel Vistier, i Dumnéta vel Postelnic, am vedut Domnia mea arătarea ce ne faceți printr'acostă anafora, pentru care poruncim, ca de acum înainte, neguțătorii pămîntenii să cumpere de la locuitorii ocoa de unt pe parale 14 și cu acest fel de coprindere să se facă și poruncile Domniei mele, către Ispravnicii județului.—1801, Iunie 5

Cod. LXIII, fila 344.

2. *Prea Înălțate Dómnne*

Acestui Drăghiciu mieraru din București, cu poruncă Domnăscă i s'aŭ luat 283 oca miere, de s'aŭ trimes la Silistra și i s'aŭ și plătit după *fiatul* Vistieriei, iar fiind-că prin jalbă către Măria ta arată, că se află la pagubă de tal. 77, după cum și-a vîndut-o cei-l-alți neguțătorii mierari din București mierea lor la capanlăi, peste prețul *fiatului*, cerënd ca într'aceiași talerî 77, ce 'i curge pagubă, să intre și cei-l-alți neguțătorii mierari a 'l ajuta, fiind-că acéstă miere cu toți eraŭ a o răspunde, dar aflăndu-se numai la el miere bună, s'aŭ luat de la dînsul tótă suma de către starostea de neguțătorii, ci să se verse mila Măriei tale asupra lui, a se ajuta și de cei-l-alți neguțătorii la paguba ce ăce că aie, însă prin cercetarea starostei de neguțătorii, dovedindu-se cu cât aŭ vîndut cei-l-alți neguțătorii mierea la capanlăi, după aceea analoghie urmănd să se îndatoreze toți de a 'i da împlinită paguba; iar hotărîrea cea desevêrșită remăne la mila Măriei tale. — 1802, Februarie 21.

Vel Vistier.

rescî¹, regularea unei reclamațiuni a neguțătorilor din Craiova contra vameșului de acolo, că 'i au apucat să plătiască două vămî pentru nisce porumb²; iată unicele dispozițiuni ale lui Mihaî Suțu relative la comerț.

Io Mihail Const. Suțul Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Poruncim Domnia mea, Dumitale vel Vistier, ca după arătarea pricinei ce ni-se face de către Dumnéta, să faci și urmare, după cum se coprinde mai jos într'acostă anafora. — 1802, Martie 2.

Cod. LXIV, fila 174.

1. Prea Înălțate Dômne

După luminată porunca Înălțimei tale, ce mi se dă la această jalbă făcând cercetare, vădui înștiințarea Căminarului Luchi, ce au fost Ispravnic la sud Vâlcea, făcută către Măria ta, din anul trecut lét 1801 Octombre 25, prin care arată, că după jalba locuitorilor părții locului din plasa Cernei de sus, a acelui județ, cerând voie și slobozenie, ca să se facă târg la satul Măldărescî, i Slăvescî, pre moșia lui Băluță Teișan, adecă pre săptămână odată, Joi, că au cercetat și au dovedit, cum că este trebuincios facerea acelui târg și de folos locuitorilor și neguțătorilor părții locului, și că nu aduce supărare la facerea altor târguri vechi, fiind depărtate la cale șese césuri, decî târgurile sunt oprite a nu se face fieșî-unde pentru trei pricinî, una pentru ca să nu fie apropiate de margine, spre a se putea păzi nizamul, al doilea ca să nu aducă supărare la alte târguri vechi de va fi aproape, și al treilea de este trebuincios și voit de locuitori și neguțători; și acest fel de împotrivire nefiind nici una, cu facerea târgurilor mai multe se înlesnesce alșverișul locuitorilor și al neguțătorilor și se ajută și cămara Domnăscă cu suma ce se ia; de care arăt Înălțimei tale, că fiind primită Măriei tale cererea ce fac, să se deo luminată poruncă de slobozenie. — 1802, Februarie 13.

Vel Logofăt Scarlat Ghica.

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie

După anaforaoa ce ne face d-lui vel Logofăt, dăm Domnia mea slobozenie a se face târg la satul Măldărescî, pe numitele moșii, pre săptămână o-dată, Joi, și dumnóta vel Logofăt să faci cartea Domniei mele. — 1802, Februarie 18.

Cod. XLIV, fila 110.

2. Anaforaoa în dosul jălbei lui Tudor Neguțătorul ot Craiova, pentru Vameșul de acolo, cum că l'au apucat de au plătit două vămî pentru nisce porumb.

Prea Înălțate Dômne

După luminată porunca Măriei tale de la această jalbă, făcând cercetare, imî arată jăluitorul răvașul lui Antonie vameșului, din sud Dâmbobița, cu lét de acum Aprilie 28, prin care ȋice, că au plătit Tudor vamă Domnăscă pe 70

Din respectul industriei, aflăm o dispozițiune din 31 Martie 1802, prin care, în interesul cismarilor români, se scutesce de vama oborului intrarea în București a peilor pentru tălpi¹.

Nimic cu referință la bresle, singurii evrei găsesc ocaziune proprie de a-și câștiga unele drepturi proprii, a le asigura o mare dezvoltare ca corporațiune. Într'acele drepturi este acela de a stabili *gabela* o dare, asupra cărnei cușer².

Dar despre această gabelă am făcut deja mențiune la paragraful dărilor.

Nici un document altul nu găsim cu referință la bresle.

chile porumb, care l'au cumpărat de la moșia Potlogii, a dumnolui Banului Brâncoveanu, în dosul căruia răvaș la Iunie 7, tot la acest lôt, se vede scris, din partea vameșului Craiovei, iscălit un Costache Sameș, cu coprire că dintr'acest aretat porumb au dus jăluitarul 3500 oca, pre care vinzându'l în Craiova, 'i-au luat și vamă pre acostă sumă și 'i au dat răvaș ca să-și iae vama înapoi, ce au dat'o la Dâmbovița; am căutat și la ponturile vămii și vedui coprinzându-se, ca vamă la bucate să se plătescă de cumpărător; după care ponturi fiind bine plătite la Dâmbovița, reu s'au supărat la Craiova jăluitarul; pentru care acest fol de pricină s'au întâmplat multe jălbi și la Măria sa Alexandru Vodă Moruzi și după coprinderea pontu ilor, s'au dat porunci a nu fi supărați jăluitarii, ce au dus acest fel de bucate și le-au vîndut acolo și fiind-că era lipsă de bucate, acolo unde au vîndut cu mărunțișul pe la locuitorii pentru hrana lor, au fost și locuitorii apărați de vamă, iară unde s'au vîndut cu ridicata la neguțatorii pentru alișveris au plătit și acolo cumpărătorul și intr'acestaș chip făcându-se știută și vameșilor acea hotărîre, reu au fost urmarea vameșilor de Craiova, de care arătându-se și la vel Vameș de aici, ca să facă îndestulare jăluitarului de la gazda vămii Craiovei a nu se mai trepăda jăluitarul cu cheltuială, au dat răspuns, că nu se amestecă. Dară a plăti un om vamă în două părți, este cu totul în potriva ponturilor; pentru care găsesc cu cale să fie luminată porunca Măriei tale, către d-lui Caimacamul Craiovei, să împliniască de la numitul vameș, nu numai acostă vamă ce 'i-au luat, ci și cheltuiala ce 'i au pricinuit. Iară hotărîrea . . . — 1801, Decembrie 5.

Vel Logofăt Scarlat Ghica

Io Mihail Constantin Suful Vd. i gospod Zem. Vlahisaoie

Poruncim Domnia mea D-tale cinstit și credincios boer al Dumniei mele, biv. vel Post. Grigorio Ventura, Caimacamule al Craiovei, să faci urmarea ce să coprinde mai jos.— 1801, Decembrie 6.

Cod. XLIV, fila 24.

1. Cod. XLIV, fila 190.
2. Cod. XLIV fila 168.

Menziluri

Mai puțin de cât ori când se putea folosi de poște negoțul și industria, mai ales în Țările de *băjenie*, ca acelea din dominația lui Mihai Suțu¹.

Căile de comunicațiune cu Europa, continuă a fi tot mai rele. Trecerea peste ape era neasigurată prin poduri.

Abia de se găseau poduri în unele puncte din căile mari de comunicațiune.

Câte-va din aceste poduri erau întreținute de epitropia obștirilor, așa bună-ora, podul de la Călugăreni și acel de pe apa Colentinei

1. Vezi cod. XLIV, fila 43.

Prea Înălțate Dōmne

Cu plecată anafora arăt Măriei talo, că la toate Menzilhanelele țorei sunt surugii dați do prin sate și acei orînduiți, ce sunt a purta menzil, cei ce au avut copii lor, 'î-au pus de slujesc fără de rînd, iară cari nu au avut, au tocmit *bicigași* cu simbrie și 'î-au pus de slujesc tot cu acosta orînduială a fi nelipsiți cu caii și tacămurile cele date de la casă și așa, câți au mers cu acosta orînduială 'și au caii căutați după cum sunt porunciți, iar surugii de la podul Petrului, din drumul Silistreii, ce cade între Menzil-Obilescii și Copăconii i Bucureștii, ne vrînd a 'și pune copii lor, au pus *bicigași* nisce văcari, porcari, de a le da simbrie puțină și nici de mîncarea lor nu îngrijesc a le duce la menzil, fiind satul depărtat, au adus caii acestui menzil foarte în prōstă staro, mergînd la mîncare cālări pre caii menzilului, fiind satul departe și în diastima ce șode de mîncare, stau caii nemîncăți, cari mulți rōmân și prin sat de dorm și negăsindu-se aceia cînd vin Olacelo, trec cu caii menzilului de unde au venit, tocmai la celălalt menzil, neputînd să adaste pînă a veni ei de la mîncare; după toate acestea, nu sunt tocmiți nici cu anul seau cu jumătatea, ci uni slujesc o lună, alții o săptămână, alții și cîte două țile și apoi vin alții de 'î schimbă, și cînd se întîmplă a li-se face întrebare de stricăciunea și de necăutarea cailor, cu un cuvînt arată, că au fost altul mai înainte, și și el așa 'î-au găsit și cu acest fel de urmare nici Vătășelul nu le pōte face zapt, pricinuind că se duc la mîncare, nici caii nu 'și pot veni în stare bună, nici menzilul nu 'și pōte veni în stare bună și orînduiala lui, cārora de la Maiu și pînă acum li s'au dat trei rînduri de cai și toți 'î-au prăpădit, și nu numai pre ai lor, ci și caii Menzilorilor de prin prejur 'î-au adus într'o stare prōstă, cari nici cu dece mii de lei nu 'mî ajunge ca să îndreptez drumul după cum au fost, ci cunoscut fiind Înălțimei tale starea și prăpădenia cailor, întru care au venit toate menzilirile din *pricina unora și altora ce au luat caii fără de rînduială*, sunt și aceștia cu nepurtare de grijă; deosebit de acest menzil, la asemenea stare au venit și menzilul Zimnicei, iar dintr'a surugilor necăutare de cai; după ce de

CAP. XIX

Óstea

Vom vedea mai jos ce se atinge de oștirea țerei și de părtășirea ei la apărarea țerei contra Pasvanliilor.

Zilot ne-a arătat pre Michail Vodă Suțu stringând óste, de care cronicarul 'și ride. Noi după documente constatăm greutățile, ce a întâmpinat Michail Suțu, după ce a organizat a brumă de oștire, să o întrețină și să plătească lefurile. Așa constatarăm¹, că fustașii 'și reclamau lefi neprimite pre 3 și 4 luni.

O óste compusă cum era aceea a lui Michail Suțu și încă cu lefi neplătite, nu putea să fie óste disciplinată. De aci numeroase casuri de rele fapteuri din partea oștenilor².

Pentru întreținerea acestei oștiri, Michail Suțu — după cum afirmă și Aaron Florian³ — a recurs la dări și chiar și la impru-

astă primăveră și până acum, li-s'a dat cai în două rînduri, sunt silit se cumpăr acum cai de iznăvă, ca să trimet la aceste Meuziluri; mă rog să fie luminată porunca Măriei tale, a se orîndui Mumbașir a 'i aduce aici pre toți surugii de la aceste două Meuziluri, cum și pre Epistatul de la drumul Zimnicei, căruia i se dă lófă cu îndestulare, a mă judeca cu denușii înaintea Măriei tale, iar anii Măriei tale fie mulți și îndelungați. — 1801, Decembre 21.

Constantin Filipescu, vel Vistier.

Io Mihail Const. Suțul Voevod i gospod Zem. Vlahisaoie

Cu cale fiind anafora ce ne face Dumnélu biv vel Vistier Filipescu și netrebuica urmare a acelor surugii de la numitele două poște, precum și a Epistatului din drumul Zimnicei, orînduim pre sluga Domniei mele . . . să mERGă și prin scirea Ispravnicilor județului, ridicând pre câți-va dintre diușii, i pre Epistat, să 'i aducă aici. — 1801, Decembre 30.

Cod. LXIV. fila 48 verso.

1. După Cod. XLIV, filele 18 și 48.

2. Aducem aci actele relative, cum și unele prin care se urmăresc nisce neferi ncigași; asemenea actele de apărare de slujbe și de dajdie a călărașului Sandu; a lui Gheorghe seimenul spătăresc; a lui Ioan de asemenea seimen spătăresc; și a altor asemenea.

3. Aaron Florian, Manualul de istoria Principatului României. 8° București 1839. pag. 183.

muturî silite de la boierî şi de la neguţetorî. De aci vine, credem,

Anaforaoa de apërare a lui Sandu, ce a fost călăraş polcovnicesc.

Prea Înălţate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale, ce mi-se dă la această jalbă, căreia făcându-î cercetare, mă adevăreî, că se află de multă vreme în slujbă până într'acastă vîrstă a bătrîneţelor, de nu mai este vrednic de nici o slujbă, aflându-se şi bolnav de multă vreme, dând mărturie chiar Zapciiî jăluitorului, după al căruia hal s'aŭ lăsat slobod din slujbă, fiind vrednic a avea mila Măriei tale şi cum Duhul sfânt va lumina pre Măria ta. — 1802, Ghenarie 7.

Vel Agă.

Io Mihail Const. Suful Voevod i gospod

După pliroforia ce ne dă Dumnélui vel Agă, pentru tótă starea şi neputinţa acestuia, îl iertăm Domnia mea. — 1802, Ghenarie 12.

Cod. XLIV, fila 47 verso.

Anaforaoa în dosul jălbei lui Gheorghe Unchiaşul, seimen spătăresc, pentru a fi ertat.

Prea Înălţate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, am cercetat jalba acestui jăluitor şi m'am îndestulat, că cu adevărat se află slujind de multă vreme, cum şi pentru neputinţa lui, că este trecut în vîrsta bătrîneţelor, precum şi însu-mî l'am vădut, şi adevărat că nu mai este vrednic a mai sluji de acum înainte; cătră acesta cercetându-se şi de starea i privilegiul lui în faţa locului, s'aŭ aflat fără nici un privilegiu, cu care să se pótă ajuta, ci pentru rugăciunea ce face a fi iertat de slujbă cu cale fiind, aflându-se de atăta vreme slujind, nu lipsim a însciinţa Măriei tale, a se hotărî precum Dumnedeş va lumina pre Înălţimea ta, asupra lui. — 1802, Ghenarie 26.

Anastasie vel Spătar.

Io Mihail Const. Suful Voevod i gospod

După pliroforia ce ne dă Domniei mele Spătăria, de próstă starea lui, îl iertăm Domnia mea. — 1802, Februarie 16.

Cod. XLIV, fila 110 verso.

Anaforaoa în dosul jălbei lui Ioan seimen spătăresc, pentru a fi ertat.

Prea Înălţate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, am cercetat jalba acestui jăluitor şi m'am îndestulat, că cu adevărat se află slujind la Curte de multă vreme, cum

puțina simpatie a lui Fanuța (Zilot), pentru această oștire națională.

și pentru neputința lui, că este trecut în vârstă bătrînețelor, s'aun văduț și adevărat că nu mai este vrednic a mai sluji de acum înainte, aflându-se și bolnav de tuse cu nădui, către acosta cercetându-se și de starea i privilegiul lui în fața locului, s'aun aflat fără nici un privilegiu, cu care să se pótă ajuta, fără numai o fată vitregă, care și aceea muncesce de 'l hrănesce și pre el, ci pentru cererea ce face a fi ertat din slujbă, cu cale fiind, aflându-se de atâta vreme slujind, nu lipsim a însciința Măriei tale și rămâne la mila Înălțimei tale, a se hotărî precum Dumnezeu va lumina pre Înălțimea ta asupra lui. — 1802, Februarie 13.

Anastasiu, vel Spătar.

Io Mihail Const. Suful Voevod i gospod Zem. Vichisroie

Dupe pliroforia ce ne dă Domniei mele, Spătăria, de próstă starea lui, îl iertăm Domnia mea.—1802, Februarie 16.

Cod. XLIV, fila 111.

Anafora de a se aduce neferii lui Ioniță Căpitan, de cazaci de la Craiova ce au făcut omor, cum și Davagiul.

Prea Înălțate Dómne

Însciințăm Măriei tale, pentru Ioniță, Căpitan de cazaci, ce se află la închisórea pușcăriiei, dat la tenuniță de la Spătărie cu cercotări în scris de la Divanul Craiovei. fiind trimis de la 28 ale trecutului Octombre, de către dumnóluț Clucer Vasile Lócnstónu, ce aun fost vechil Căimăcămiei, cu însciințare că cu ómenii sėi ce aun fost rinduit de pază la podul de peste apa Jiului, ar fi sávėrșit nciderea unui Plăviț polcovnic din sud. Mehedinți și al unei slugi al numifului, luându-ı o sumă de bani, în galbeni Imperătesci 100 și alte lucruri, ce le arată pe a nume și cum că după cercetarea ce s'aun făcut la departament de Creminationul Craiovei, arătând numitul, că galbenii și lucrurile ce lo-aun luat de la cei omoriți le-aun trimis aici în Bucuresei la unul Nica, vătav de musca'i, cu un Ioniță Băcanul, suditul rusesc cănu s'aun întors de la Ordia ot Craiova și de atunci însciințându-se dumnóluț vel Spătar, ca să iae de la numiții paguba celor omoriți, Dumnóluț Spătarul aun facut cercetare și numiții tăgăduind, că n'aun primit nici un ban și nu le este prin sciință de celea ce 'ı aun arótat, după rőspunsul de la Spătărie aun trimis vechilul de Căimăcămie, din toți vinovații numai pre acest Ioniță Căpitan de cazaci, cu asemenea arétare, ca să se înfățișeze cu cei ce 'ı-aun mărturisit, că la dēnșii sunt date de dēnsul cele luate de la cei omoriți și prin tacir Spătăresc, cu care s'aun dat numitul la tenuniță, se face arétare că nu s'aun putut descoperi, nici în cea do pe urmă acum, ca să se găsóscă lucrurile omoriților, făcēnd tăgăduire numitul Căpitan, iarăși să apórá cu tăgăduire, plângēndu-se că de sila căznilor ce 'ı s'aun făcut la Craiova, s'aun dat vinovat, fără de a nu fi, dīcēnd spre îndreptare și că în vremea când s'aun sávėrșit nciderile, el s'aun aflat bolnav rănit din rėsboi și

Evident că în asemenea condițiuni, puțin putea Michail Suțu să ajute

după ce s'aun vindecat și s'aun însănătoșit, sculându-se din Craiova și ducându-se iarăși la podul Jitianului, unde era ómenii lui străjuitorii, după ce 'i-aun veđut pe unii dintr'înșii, că avea banii, cercetându'ii și aceia arătându'ii, că 'i ar fi dobândit cu furțișag de pre unde aun putut, el 'i-aun apucat și 'i-aun luat de la dênșii 40 galbeni Impărătesci și banii tal. 200, pe cari 'i-aun împărțit luând și el parte, iară după ce s'aun ridicat în poprélă acei ómenii ai lui și l'aun arctat, că 'i-aun dat și lui parte din banii, din multă caznă ce 'i-aun făcut aun mințit împotriva-și, făcând aretări mincinoșe și cum că nu se scie vinovat, deci fiind-că prin cercetările ce s'aun făcut numitului, nu s'aun putut dovedi . . . ca să se găsescă celea ce aun aretat asupra . . . vătavul de muscalii, cum nici să fie la sciința lui Ioniță Băcanul și la tóte aretările în scris ce s'aun trimis de la Craiova, so apcra numitul cu tăgăduire; mai ales dicend, că cei vinovați șapte ómenii ai lui, ce li se arată numele mai jos, sunt poprii la închisórea Craiovei; dicem spre descoperirea adevărului, să se poruncească dumnólu Căimăcamului Craiovei, ca fără zăbavă să'i trimiță pre cei mai jos aretați neferi ai Căpitanului Ioniță de cazaci, cu ecsamenele lor de cercetarea, ce li se va fi făcut la departamentul Crominalion de acolo, făcend arctare și pentru vremea în care s'aun săvêșit uciderile, cum și când s'aun însănătoșat din bólă numitul Căpitan și aun mers la slujba sa și cu însciințare către Înălțimea ta, să'i trimiță cu pază aici, ca să li se facă de isnóvă cercetare, să se înfățișeze cu Căpitanul lor, sorocind a veni negreșit și davagiul ce va fi asupra acesteii pricinii, ca să fie față; și de urmarea ce se va face, pre larg, prin deosebită anafora, vom arcta Mărioș tale.— 1801, Decembrie 20.

Dimitrie Roset Spătarul, Teodor Fotino Serdarul

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod

Cinstit și credincios boer al Domniei mele biv. vel post. Grigore Ventura, Caimacamule al Craiovei, după anaforaoa acósta ce ne fac d-lor judecătórii departamentului Crominalion de aici, urmând d-ta, poruncim să aibă a trimite, aici în judecata departamentului, cu ómenii de pază într'adins, atât pe cei mai jos aretați neferi ai lui Ioniță Căpitan de cazaci, cu ecsamene de cercetarea ce li se va fi făcut de departamentul de acolo, făcend aretare Domniei mele, prin însciințare în scris și pentru vremea în care s'aun săvêșit uciderile, cum și când s'aun sculat după bólă numitul Căpitan, de aun mers iarăși la slujba sa, cât și pre cel ce va fi davagiul asupra acesteii pricinii, să'l sorocesci a veni aici spre a se face de față de isnóvă cercetare la departament.— 1802, Ghienarie 7.

Cod. XLIV, fila 43 verso.

Anofoara în dosul jălbei lui Ión Sin Stanciu sermen polcovniresc pentru a fi ertat.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale am cercetat jalba acestnii jăluitor și m'am îndestulat, că cu adevărat se află slujind de multă vreme, cum și pentru neputința lui că pătimesce de bubă nógră și bolesce de trei auni care patimă

țera contra invasiunei cetelor de Pasvangii. Că trupele organizate de Michail Suțu contra lui Pasvangliu erau pröste, o spune și Generalul Sebastiani, care le-a vödut trecënd prin Bucuresci.

nu este de a se tîmădui şi a'şî veni omul în vîrteute, fiind cu obrazul mîncat de acea bîă, s'aû vîdût şi adevêrat că nu este vrednic a maî sluji de acum înaiute, cîtrê acêsta ceretîndu-se şi de starea, prilegiul lui, cu care să se pîtă ajuta, s'aû aflat că u'are decăt numaî o casă, dară are şi treî fete; ci pentru cererea ce face a fi ertat de slujbă, cu cale fiind, aflîndu-se de atîta vreme slujind, nu lipsiî a însciuîa Mărieî tale şi rêmăne la mila Înălţîmeî tale şi a se hotărî, precum Dumnezeû va lumina pre Înălţîmea ta asupra lui. — 1802, Februarie 13.

Anastasie vel Spătar

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoe

După pliroforia, ce dă Domniei mele Spătăria de próstă starea jăluitorului poruncim Domnia mea să fie ertat. — 1802, Februarie 23.

Cod. XLIV, fila 142.

Anafora în dosul jălbei lui Nicolae Șolea a fi ertat de slujbă și apărat de dajdie.

Prea Înălțate Dómnne

După luminată porunca Măriei tale am cercetat jalba acestui jălitor și după răspunsul, ce am luat de la d-lor boerii Ispravnică ot sud Rouanuai, m'am pliroforisit că cu cercetare la fața locului, unde el se află locuind, s'au dovedit jalba sa adevă-ată, căci după ce numitul este ajuns la vèrsta de bă-trânețe, fără de copii și scăpătat, dară și soția lui este numai cu o mână sdravănă, fiind-că cea-altă din pricina îpușcării aū rămas stricată și ca unul ce de fel aū fost străin boșuég și aflându-se pururea în slujba de căpeteniă aū fost ocrotit de rëndul dăjdiilor Visteriei, precum și acum se află asidotos ; ci pentru cererea ce face a fi ertat, spre a fi în odihnă și nesupărat în câtă vreme se va mai afla trăind, cu cale fiind de ôre-ce se află de atâta vreme slujind, un lipsiū a însciința înălțimei tale și rămâne la nemărginită milos-tivirea Măriei tale a se hotărî, precum Dumneșeu va lumina pre înălțimea ta asupra lui.—1801, Decemvre 14.

Atănăsie vel Spătar

Io Mihail Constantin Sutu! Vd. i gospod Zem Vlahiscoe

După pliroforia, ce ne dă Domniei mele D-lui vel Spătar printr'acostă
 anafora, ne milostivim Domnia mea asupra acestui Nicolae Șolea și 'l ertăm
 de șlujbă, nebântuindu-se nici de dajdie în rămășița vieței sale. — 1801,
 Decembrie 19.

Cod. XLIV, fila 35

CAP. XX

Evenimentele politice sub Michail Suțu.

Orî cât, cum vădurăm, Constantin Stamatî se lăuda cu simpatiile lui Michail Suțu pentru Franța, aceste simpatii erau de puțină valoare, în situațiunea grea în care noul Domnitor se găsi în primele momente ale sosirii lui în Bucuresci.

Dacă am putea crede toate afirmațiunile lui Zilot, ar urma să șicem, după el, că vestea chiar a mazilirei lui Alexandru Moruzi și a numirei lui Michail Suțu pentru a treia oră Domn au împlut de bucurie pre Români Munteni.

«După ce s'au însciințat, — scrie Zilot — de mazilia lui Moruzi și cum că au luat Mihaî Vodă Domnia, nespūsă bucurie 'i au coprins pre toți și cu un glas mulțamia lui Dumneșeu, căci le-au trâmisi așia Domn bun și milostiv¹.»

Nici o dată mai mult adevăr avu proverbul românesc: Schimbarea Domnilor, bucuria nebunilor!

Anaforoa în dosul jâlbei lui Toader slujitor de foc a fi ertat.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale am cercetat jalba acestuî jăluitar și m'am îndestulat, că cu adevărat să află slujind de multă vreme, cum și pentru neputința lui, că este trecut în vërsta bctrânețelor, precum și însumi l'am vedut și adevărat că nu mai este vrednic de a mai sluji de acum înainte, aflându-se slab și boșorog, către acésta cercetându-se și de starea i privilegiul lui în fața locu'ui, s'au aflat fără nici un privilegiu, cu ca e să se pótă ajuta, ci pentru cererea ce face a fi ertat de slujba cu care aflându-se atâta vreme slujind, nu lipsim a însciința Măriei tale și rămâne la mila Înălțimeii tale a se hotări precum Dumnezeu va lumina pre Înălțimea ta asupra lui. — 1802, Februarie 13.

Anăstasie vel Spătar

Io Mihail Constantin Suțul Vrd.

După pliroforia ce ne dă d-lui vel Spătar, de próstă starea jăluitar lui poruncim Domnia mea, să fie ertat.—1802, Februarie 15.

Cod. XLIV, fila 108.

1. Veđi pag. 43.

Deacă avu țera păsurii și greutăți sub Alexandru Moruz, sub Mihail Suțu suferi grăză și cădere ne mai pomenită. Insuși generalul francez Sebastiani, care în trecerea sa prin București, precum se vede în notă, trimis fiind la Constantinopol în misiune, de Napoleon prim-consul, cunoscând pre Mihail Suțu, recunoște că acest Domn, «om fără talente, ca să-și repare o avere risipită în intrigile Divanului, sdrobesce țera sub contribuțiunii arbitrare și o reduce la disperare»¹.

1. CCCXCI

Raportul Șefului de brigadă, Sebastiani, despre Valachia și despre Bulgaria.

(Vol. 606 D. 258).

Je partis de Paris le 21 Vendémiaire, pour me rendre à Constantinople où j'étais chargé par le Premier Consul de remettre à sa Hautesse une lettre dont j'étais porteur.

.

L'insurrection des Janissaires, de Belgrade et la révolte de presque toute la Bosnie m'obligèrent de prendre la route de Valachie. Cette partie de l'Empire Ottoman, fertile et abondante en productions de toute espèce, est aujourd'hui dans un état de dépopulation extrême. Les habitants de cette contrée fuient une patrie sans cesse exposée à de nouveaux orages et vont chercher la sécurité de la paix dans les provinces russes du Niester et dans les possessions autrichiennes de la Transilvanie.

Le Prince Grec Michel de Sutzou, qui la gouverne aujourd'hui, est un homme sans talents et qui, pour réparer une fortune dissipée dans les intrigues du Divan, l'écrase de contributions arbitraires et la réduit au désespoir. Je me suis présenté à lui lors de mon passage à Bucarest. Il m'a accueilli d'une manière très-distinguée, et m'a facilité autant qu'il dépendait de lui, les moyens, de me rendre à ma destination. Le Prince Sutzou est, comme tous les Grecs sans attachement particulier pour aucune des Puissances de l'Europe. Cependant, la conformité de religion et l'espérance ou la crainte de voir passer cette province sous la domination russe ou autrichienne, lui fait établir avec ces deux gouvernements plus de rapports. La Valachie a une population de quatorze cent mille âmes, paie 7 millions de contributions et fournit quelques mauvaises troupes contre Passavan-Oglou. Elle n'a aucune place forte. Les montagnes Carpates la séparent des Etats autrichiens et offrent une barrière presque insurmontable de ce côté là. Elles n'ont qu'un seul débouché, qui est celui de la vallée de l'Olte, rivière très encaissée et navigable, mais dont la position resserée par de hautes montagnes sur les deux rives est susceptible de la plus grande défense.

En quittant la Valachie, je traversai le Danube à Rutchuck. Ce fleuve est là d'une largeur prodigieuse, et il serait impossible d'y jeter même un pont de bateaux. Une armée ne pourra jamais le passer que sur un flottillo.

Dionisie Fotino, cu toate că dice, că Mihail Vodă luând frânele guvernului a început a pune toate la cale, dar aduce cel puțin reserva, că le-a pus la cale *«pre cât împrejurările îl iertară»* și mai la vale recunoște, că a încercat țera cu dări, ca să-și scotă cheltuelile făcute ca să capete Domnia¹.

În adevăr, în țără era încă oștire turcască, căci nu reușise, cum vedurăm, pacea cu Pazvantoglu. Domnitorul stăruia ca această oștire Imperătască să fie așezată pre lângă malurile Dunărei de peste Olt, ca să păzescă această parte a țerei de nisca-va mișcări ale lui Pazvantoglu. Întreținerea acestei oștiri turcesci se făcea din banii țerei și deci Mihail Șuțu, dice Fotino, silit fu să preleveze dări nouă.

Cât ținu iarna anului 1801, spre 1802, Pazvantoglu, hărțuit pre termenul drept al Dunărei de Tersenikli, Aianul Rusciucului și de alți Aiani, aprăpe că nu superă Muntenia cu incursiuni, ba chiar trimise răspuns lui Mihail Șuțu, că deacă nu se va amesteca și el cu Turcii în contra lui, cetele Pazvanlii nu vor supera țera. Aci însă greși Mihail Șuțu, căci socotind a-și face din acés'a un titlu pe lângă pórta Otomană, voi să-și arete vitejia în contra lui Pazvantoglu și deci începu a ajuta fățiș pre turci în contra rebelului de la Vidin.

Dintr'untă Mihail Șuțu, care prin o viclenie a fostului Domn Moruz primise socoteți fictive, încercate, pentru întreținerea oștirii românesce și veduse, că nu are cu ce să țină, nu 15,000 de oștire cât 'i pusese la socotelă Moruz, ci nici suma reală cu mult mai mică, după sfatul fiului său Beizadea Grigorie (care dice Zilot *«nu grijea alt*

Depuis Widdin jusqu'à son embouchure dans la Mer Noire, cette largeur est à peu près la même. La rive droite domine entièrement la rive gauche. La Bulgarie est mieux cultivée et plus peuplée que la Valachie. Les Valaques suivent tous la religion grecque; les Bulgares sont Grecs et Musulmans. Cette province est la moins ravagée de la Turquie européenne. Elle contient une grande quantité de bestiaux et particulièrement de buffles; une armée y trouverait toutes sortes de moyens de subsistance et de transports.

.

Tels sont les renseignements que j'ai pris et les observations que j'ai faites pendant mon séjour à Constantinople. Le citoyen Ruffin, chargé d'affaire et le citoyen Franchini, Drogman de France, excellent observateur, m'en ont fourni une grande partie. Je dois beaucoup aussi à M. Hanceri, agent du Prince de Moldavie et ami intime du Ministre de l'Intérieur.

.

1. Veđi Fotino, pagina 195 și 195, tom. II.

*fără să-și imple punga*¹), începu a tăia la lefi și a isgoni ostașii din țără, cu cuvint că nu mai sunt trebuincioși.

Se bucura țera, vedând scăderea lefilor și isgonirea oștenilor și socotea țera, că Vodă scie, că Pazvanlii nu-i mai pot aduce stricăciuni. Cu asemenea speranță fie-care 'și vindea boul seaș vaca și ori-ce avea la suflet, ca să ajute cu birul plata lefilor arierate a oștenilor, numai în credință că «s'aă împăciuit vremea». Dar, cum dusei, pe de o parte Mihail Suțu slăbea oștirea multă- puțină a țerei, și pre de altă parte prin purtarea lui inteța pre Pazvanlii în contra țerei.

*

În speranță de pace, țera revenise din bejenii și Craiova reîncepuse a se ridica din ruine. Plugurile răsturnară iarăși brazda roditore în ogórele Olteniei și toți sperau să recolteze, unde semăna. Durere, cu ridicarea iernei, îndată în luna lui April, speranța se va schimba în cruntă decepțiune, din cauza nechibzuinței lui Mihail Suțu. Intețiți și ajutați de dânsul, turcii, cari erau sub ordinele sale și anume Memiş-Aga, Taxir-Aga și Almet-Geami trecând cu oștile peste Dunăre, au luat cu puterea Fet-Islamul și Craina; după acesta, înconjurând și bătând în lunile de iarnă Negotinul l'au silit să capituleze. Mihail Suțu a raportat la Pórtă despre succesele aceste atribuindu-și-le, ba încă promițând că în puțin timp va lua și Vidinul. Sultanul 'i mulțami cu o mulțime de *Berhudarola*, adică Aferim și Bravo, lucru care a bucurat negreșit pe Mihail Suțu².

Bucuria acesta avea s'o plătiască curând amar, țera intrégă, căci cete nouă turcești luară și ele ofensiva contra Olteniei:

La leat 802 în luna lui Aprile,
La două-deci și trei ale acesteia lună dîle,
Eșit au alt tâlhar, Manach Ibraim, care
În țările Turcesci dădese gróză mare,
Cu ardere de foc, cu prăji, vórsări de sânge.»

.

Acesta cu ai săi, erau faimoși hoți și Cârjali, cari prădaș și pustiaș despre Tracia și Bulgaria. Pre Cârjali, Pazvantoglu se gândi să-i chiame la Vidin și să-i trecă în Oltenia la prădăciuni.

1. Zilot, pag. 50.

2. Fotino II. pag. 196.

Sub conducerea unui creștin fațariot Hiotu Hristodulo, Manach Ibraim cu ai săi trecu în Oltenia.

«Eșit-aŭ la Cleanov, județul Mehedințiŭ,
Ca cu o mie ómenŭ, tâlharŭ, toți crășnind dințiŭ,
Să facă siluirŭ cu orŭ-ce răutate
Acestei țări ochite între țările bogate.»

Ca să pótă ajunge ceata de 1000 de ómenŭ a Cârjaliilor până la Cleanov, trebuia să trecă printre două sate, Moșateii și Baglavitu, unde staționaŭ oștiri turcesci. Va să dică iarăși printr'o adevărată trădare a acestor oștiri împărătesci pot intra în Muntenia hoții Cârjalii. Acésta o constată și Dionisie Fotino¹, dicēnd că: «Se crede că Turciŭ 'i-ar fi vėđut trecēnd, dar că s'ar fi prefăcut că nici vedeau, nici cunosceau pre dușmani, fiind-că erau supėrați asupra Domnului, din cauză că le impuținase lefile și tainurile (porțiunile de mâncare), și mai ales că hoții de funcționari ai Domnului, nu le dedese lefile de șese luni.»

*

La Cleanov era di de tērg, când aŭ căđut Cârjalii asupra satului:

«Indată ce-aŭ sosit, făcut-aŭ zarvă mare,
Cu focurŭ și strigări și năvălire tare.
Sėracii tērgoveți, nimic avēnd în scire
D'acest amărŭt ceas, d'acest foc și peire,
Rėmas-aŭ de pămēnt, de tot încremeniră:
Care ce aŭ avut, lăsară și fugiră,
Iar uniŭ mai vėrtoși la inimă, stătură,
Cu Turciŭ negustori, cariŭ ei cum vėđură
Că hoții i-aŭ călcat, gândind să 'și ocrotiască
Mult-puțin ce-aŭ avut, să nu se jăfuiască,
Vreme nu aŭ perdut, 'și-aŭ prins toți metereze
Ș'aŭ început a da în hoți să 'i inspălmānteze.
Dar hoții fiind mulți și îndărjiți prea fórte,
Nimic nu s'aŭ sfiit că póte fi și mórte,
Și tare-aŭ năvălit asupră-le, sėracii; †
Nici unul n'aŭ rėmas, pre toți 'i-aŭ perdut draciŭ,
Și hiare să le dic, aspide veninate,
Că nu s'asemuesc cu ómenii la fapte,

1. Veđi Tom. II, pag. 197.

Căci și pre alții mulți 'i-au junghiat fără milă,
 Pre alții 'i-au sluit, altor au făcut silă,
 Apoi au început unii să jăfuiască,
 Alții sta prin prejur pentru să străjuiască,
 Iar alții s'au răznit, să prință pre Bibescu
 Acel mic, Constantin; pre carele jălescu-l,
 De ce au pătimit pre nenădăjduite,
 Cădând rob la tâlhari, cu feluri de ispite.
 El fusese dus și cu a sa soție,
 La târgul de mai sus fiind a lor moșie.»

.

De la Cleanov, Cârjalii aveau de gând să atace Târgul-Jiului: s'au oprit, se pare însă, la mănăstirea Strehaia, aflând pôte că Nazirul de Brăila însciuțat de cele ce se petrecuse la Cleanov, trecuse decindea Dunărei și venia grabnic contra Cârjaliilor, în frunte a 1000 de Cazaci și Delii întru ales. Locuitorii din Târgul-Jiului fugiră la apropierea Cârjaliilor și emigrară în Ardeal, pe la plaiul Vâlcău.

Cârjaliu călcară orașul și 'l incendiară. Apoi urmăriți de Nazirul de Brăila Ibrahim, ei fugiră devastând Ocnele-Mari, ucidând bieții locuitori de la satul Stănescii, pre când o altă ceată de Pazvanlii năpustia la Caracal, sub comanda unui alt șef vestit Kusangeali, care făcu aci cele mai mari autrocitații¹.

Nazirul de Brăila urmărea zadarnic pre rebeli, căci 'i scăpa din mână, din cauză că oștenii împărătesci se făceau că nu 'i vîd și 'i lăsa să se strecore printre ei.

Zilot dice că Nazirul de Brăila :

«Se cearcă prin război a isgoni vrăjmașul,
 Și nu numai atât, numai să 'i isgoniască,
 Ci face socoteli pre toți să 'i prăpădiască,
 Bine te socotesci, Nazirule viteze,
 Și ai și isprăvi, când ar vrea să 'ți urmeze
 Ostașii cari 'i ții, dar ei te violenesc,
 Mai toți se vîd haini și răul îți voesc.
 Au început războiul Nazirul cu silință,
 Gîndind a isprăvi cea de sus socotință,
 Dar în zadar 'i-au fost acastă ostenială,
 Nimic n'au isprăvit, nimic fără îndoială;
 Și pricina au fost prea multa neunire,
 Celor împărătesci și multa violenire.

1. Dionisie Fotino, tom. II, pag. 198.

Voia bunul Nazîr pre toîi să 'î prăpădiască,
 Țêra de al lor rău, ca să o izbăviască;
 Voia, dar nu putea: voia fără putere,
 Este desevisit rău, fără mângâere.
 Una poruncia el, alta făceaŭ ostașii,
 Seaŭ mai bine să ȑic: prietenî cu vrăjinașii.»

.

Têrgul Ocnei, Monăstirea Govora, Râmnicul, fură năpustite de invaȑatori. Pre totă intinderea malului Oltului tôte satele le-au ars și le-aŭ pustiit, căci în tôte se urmă câte o lupă între fugari și gonaci, ș'apoî oștirea împêrătêscă nu făcea mai puțin rău țêrei, ca Pasvanlii¹.

La Caracal se împreună ceata lui Manach cu a lui Kusangeali. Nazirul de Brăila 'î atacă aci cu 8000 de ômeni, când ȑic atacă, este numai pentru a numi ast-fel simulacrul de atac al oștirii împêrătêscî contra rebelilor, căci de eraŭ aceștia în adever atacați, nu ar fi putut reziste la o oștire așa numerôsă, ca aceea a Nazirului de Brăila.

*

In acest timp ce se petrecea la Bucuresci?

Aci sosise un General-maior rusesc Barozzi, cu misiune secretă de a îndemna, pare-se, pre Domn să fugă din țêră și țêra să ceară intervenȑiunea Muscalilor. Planul Rusiei era cunoscut: să puna mâna pre Principate. Apare acêsta documentat din raportul lui Ruffin, însărcinatul de afaceri al Republicei franceze de la Constantinopole, din 23 Aprilie, 1802. Ruffin ȑice că: «La Russie veut à tous prix s'assurer l'incorporation de ces deux provinces à son Empire pour en reculer, suivant le vœu de Catherine II, les limites jusqu'au Danube». Și ceva mai departe, iar adaogă că Rusia stâruesce să aducă pre tron pre Ipsilante, ca să ajungă la scisiunea spontanată a Moldovei și Valachiei de Turcia².

Indemnat de agentul acesta secret muscălesc și primind scirile triste din Oltenia, ba, răspândindu-se vestea că Cârjalii și Pasvanlii aŭ să năvălească îndată la Bucuresci, Domnitorul este în mare perplecitate. Boierii vin la Curte să 'l întrebe ce gânduri are, ce măsuri de apêrare a Bucurescilor s'a hotărit să ia?

Vodă înȑelege acum greșela lui, că aŭ inteȑit pe Pasvantoglu în

1. Fotino, tom. II, pag. 198.

2. Hurm., vol. III, supl. I, pag. 46.

contra țerei și crede a îndrepta lucrul, începând a aduna ôste nouă din Bucuresci:

«Brăgarî n'aî mai rămas și altă calicime,
 Care câte un pistol, care și fără pușcă,
 Alții în loc de pușce, ciomegile apucă.

 S'aî ostenit prea mult Mihail Vodă să adune,
 Ostași ș'-aî și strîns, dar dór numai cu nume,
 Căci ce ostași pot fi, ómenii de adunătură?
 Nimic în adevăr: mai multă strînbătură.
 Aî mai trimes porunci la unele județe,
 Să stringă din Români, ostași cu minți istețe,
 Voinici pentru resboi, vrednici, cu arme bune,
 Dar ce alt aî făcut, decât o urficiune?
 Căci deî că te scârbiaî, vîdînd cest fel de ôste,
 De ticăloși Români, de bir căduți pre còste,
 Desculți și felegoși? Unde arme la dênșii?
 Cum pòte fi voinici, cei de necaz pîtrunșii.

Zadarnică era acéstă tardivă hotărîre de a face ôste. Acéstă brumă de oștire adunată în pripă în Bucuresci, este silit s'o trimiță să apere Râmnicul, care oraș era atacat de Pazvanlii, după ce dênșii luaseră Ocnele și prinseseră pre Vasile Tufecci-Pașa, omul credincios al lui Vodă. Acesta fusese trimis cu 60 de neferi creștini să apere Ocnele. Vasile Tufecci-Pașa se băt看 voinicesce dintr'o biserică. Dar Manach dând foc bisericeî, silit fu să se predea cu pușinî neferi ce mai rămaseseră în viață:

«Era luna lui Maiu trecută jumătate¹
 Când de acest foc ardea (țera) în orî-ce parte
 S'aî dus însciințări lui Vodă pentru tóte,
 Să îngrijese mult, să spăimîntézá fòrte,
 Nu mănîncă, nu bea, nu dórme ticăitul,
 Gîndesce fel de fel, la rău orînduitul,
 Nu află vr'un mijloc răul să'l întâmpine,
 Decât vede curat, cunósce fòrte bine

1. O notiță după filele din „Православникъ ѿсвѣщенъ” din 1794 (a Bibliotecîi V. A. Urechîa din Galați, scrie că fuga din Bucuresci s'a întîmplat la 14 Maiu. Veđi comunicatul ce am făcut la Academie în 1894.

Că răul este rău nu numai pentru țără,
Ci și de sine-și chiar se teme să nu piară :
Frică din două părți : de hoți ș'împărătească ;
De una d'o scăpa, alta va să'l găsească ;
Socotesce așa că : «hoții de m'or prinde,
Ei ca nisce vrășmași, ca câni m'or întinde ;
Și dar, așa fiind, nu pociu avea viéță,
Căci numai mă gândesc și inima-mi înghiață ;
De dênșii d'oi scăpa, vestindu-se la Pórtă
Că țóra s'au călcat de hoți, ca nici o dată
Și eu iarăși sunt cădút nu numai din Domnie,
Ci negreșit și pieiú cu gróznică urgie ;
Oh, și dar ce să fac?» Fel de fel se gândesco,
Și nici un selamet altul nu mai găsesce
Decât un ajutor de óste să-í mai vie,
De care la Rusciuc cu rugăciune scrie
Lui Izmăil-Aga cel d'acolo aianul,
Ce s'aréta prea mult al hoților dușmanul.
Care 'í au și trimis cu bună priimință
O mie de ostași să'í dea ajutorință ;
Dar n'au prins nici un loc, căci Vodă apucase
Din relele vestiri de se prea spăimântase,
Și și cât biet sciea, atunci uitase tóte,
Numai cum ar scăpa gândia în ți și'n nópte».

Negreșit, nu era numai frica de pasvanlii, care împingea pe Vodă să părăsască țera, ci și, cum disei, influența muscălescă.

Deci Mihail Vodă sfătuiesce pre boieri și pre toți din Bucuresci să părăsască țergul cu tóte averile, iară pe ultimii oșteni turci 'í pornesce spre Pitesci și Ocne. Spaima în Bucuresci este mare : care de care se luptă pentru a'și găsi care, ca să'și transpórté avutul seaú marfa. La 16 Maiú orașul încă era locuit de ajuns. La 19 Maiú pușor de om n'are, dice Zilot, care face un grósnic tabel din fuga de la Bucuresci.

Dionisie Fotino dice, că au fugit din Bucuresci peste 70,000 de suflete¹. Cred că este un zero prea mult!

Ceea ce determină și pe Domnitor să fugă fură și amenințările oștenilor țerei, cari nu-și primiseră de mai multe luni simbria și cari acum o cereau cu zor, iar în visterie nu era nici un ban și Vodă nu voia să dea din al seú.

1. Pag. 199, tom. II.

Nu rămase în Bucuresci, dupe ce Vodă 'și trimise curtea spre munte, decât Mitropolitul Dositei și Episcopul de Argeș, iară din boerii mari: Banul Nicolae Brâncovenul, Banul Scarlat Ghica, Vistiernicul Filipescu (care acesta era bolnav) și alți câți-va, cari 'și ținău și ei cai gata de fugă la apropierea pericolului.

Chiar și consuli puterilor streine se ridicaseră cu familiile și cancelariile lor. «Era, dice Fotino, un lucru înfricoșat de vădut această emigrație imposantă de popor, care fugea ca nisce turme de oi de terna lupilor. . . . Drumul în întindere de 20 de ore, era presărat de această mulțime de ómenî, care semăna a oștire pusă în sfărâmare. Aci se vedea carete și butci înconjurate de arnăuți și de slugi, ce păreau că merg la preumblare; aci câte trei rinduri de care încărcate cu lucruri, femeî și copii; aci ómenî de tóte condițiunile călări, aci alții pe jos purtând pre umeri sarcina lucrurilor lor».

De la ziua, când de frica Hunilor emigréză din Dacia șirurile de Goți ai lui Fridrigern și ai lui Alaviva și se îndrăptă cu biserica de lemn pe róte 'nainte, așa tabel a unei țeri în fugă n'am mai aflat! . . .

*

Domnitorul Mihai Suțu nu întârzie nici el d'a eși din Bucuresci împreună cu consulul Austriac, cu consulul Rusesc și cu alți străini.

Peripețiile drumului sunt descrise cu vii colori de Zilot Românul și de Dionisie Fotino. Zilot dă vină multor nenorociri de frica reș consilietőre .

«Tocmai ne-am sémuit cu un bolnav: când zace
De bólă zăpăcit, el nu scie ce face,
Pe care de'l întrebă să-ți spue unde 'l dóro,
De are dor la cap, el spune la picióre».

.

Aron dice, că în Brașov și în zatele din prejur, erau curând emigrați peste 5783 boieri și neguțetori din România, încât nu anevoie se putea găsi chiar și pe acolo provisiuni pentru așa lume și Imperatul Francisc dete ordin să se înlesnescă emigrații pentru ale vieței punându-se tarif pe obiectele de îndestulare, ca să nu se vândă mai scump decât se cuvenea.

*

După pornirea Domnitorului din Bucuresci, boierii remași cu Mitropolitul și Episcopul trăiau în cea mai mare gróză din cauza în-

fricoșatei pustieri, 'dice Fotino : «În adevăr, era un ce înspăimântător. Țipenie de om nu se vedea pe uliță ; chiar păreții păreau selbatici și fioroși pentru cei ce'i vedeau. Din când în când se aușiau numai urletele unor câni înspăimântați. Bisericele erau închise ; clopotele erau mute și numai cucușele țipa pe clopotnițe. Pre ulițe de se vedea câte un om, trebuia să fie vre-un cerșetor, seaș vre-un smintit de minte. Împrejurul curței seaș în lăuntru erau numai câți-va arnăuți și turci, cari vociferau cerându-și lefile».

Maș amenințător deveni Bimbașa Sava, de origine din Negotin, din Serbia, care cerea lefa sa și a cetei sale de lefegiu. De frica lui, Vodă eșise din Bucuresci cu Beizadelele Grigorie și Ioan, ore cum la plimbare, în ziua când hotări să fugă și numai după ce îmbrăcase pre Bimbașa Sava cu contăș și-i dăruise un cal minunat și 3000 de lei și'l însărcină cu paza orașului.

Când Bimbașa Sava vădu că era înșelat, se luă după Domn, dar Vodă apucase pe la Văleni în loc de Câmpina. Bimbașa Sava ajunse trăsurile Dómei pe muntele Vêful Craiului și 'și făcu singur îndesulare, luând cu forța o lădiță cu scule și pietre scumpe, ce prețuia dice Fotino ca 50,000 lei.

Ast-fel familia Domnescă, rădată și maltratată ajunse la vama Buzeului și împreunându-se cu Domnul trecu la Brașov.

Guvernul Austriac hotări, ca Mihai Suțu să rezideze la Sighișóra ori de voiesce să trecă în Turcia.

*

Fugind din Bucuresci pentru gróza oștenilor ridicați pentru ne-luarea lefi, inepu aci dăile, pe cari Fotino le intitulă : «Epoca desperaților», adică anarchya și guvernul ómenilor fără căpătăi, ori al crailor cum îi numia poporul. Ei jăfuiră curtea Domnescă, luară tunurile și stindardele și se plimbară cu ele pe stradele orașului. Căpetenia lor un arnăut, numit Melamos, de profesiune bocciagi, se preâmba prin Bucuresci cu cuca Domnescă pe cap.

Asemenea gróznică stare de lucruri încetă, grație intervenirei unei beslégă turc Bosniacul Ibraim, care cu câtă-va oștire turcescă, napusti asupra anarchyștilor din Cotroceni și căută a restabili buna rânduială în Bucuresci până să vie aci Ilasan Aga Pașa, de la Nicopoli și Tersenieli, aianul Rusciucului, ordonați de Pórtă să restabilească linișcea în țără. Ibraim Beslégă în lipsă de boieri făcu Spătar pre un boierinaș nu prea recomandabil prin purtările lui, anume Guliano, iară Agă de oraș numi pre un om necunoscut și sărac, polcovnicul

Ioniță, om onest și inteligent. Acesta rechiamă în orașpre fugarii din codrii, din jurul Bucurescilor, reînființă b. utării și măcelării și viața redeveni posibilă în Bucuresci, după ce Besléga spânzură mai mulți anarhiști și după ce sosind și Hasan Pașa, ucise pre mulți hoți și făcători de rele.

CAP. XXI

Hasan Pașa.

Cu Hasan Pașa țera românească putea să fie prefăcută în adevărat pașalic turcesc, deacă Pórta ar fi aflat momentul oportun. Nu putem să nu recunoscem, că a fost salvată țera de a deveni cu adevărat «*Memleket*» al Imperiului turcesc, prin împrejurările politice, prin inriurirea ce luase Rusia la Constantinopole, covirșitoare, în acel moment, înriurirei franceze.

Hasan Pașa fu însărcinat totuși cu administrațiunea țerei întregi prin special Hatihumaium, la începutul lui Iuniu 1802.

Primul act public al Administratorelui țerei «din mila lui Dumnezeu», Hasan Pașa, fu de a 'i adresa o proclamațiune, prin care 'și explică misiunea sa. Nu posedem o proclamațiune către întreaga țară, dar avem, grație D-lui George Ioan Lahovary, pre acea din 8 Iunie 1802, adresată în deosebî, la Ispravnicii de Vâlcea și la toți locuitorii și slujbașii din acea parte. E probabil, că identice proclamațiuni au fost trimise către toate județele.

Etă acéstă proclamațiune:

Turaoa turcésă	L. P.	L. P.	Turaoa turcésă
-------------------	-------	-------	-------------------

Eu Hasan Pașa, cu mila lui Dumnezeu, proin Caimacan Aga Pașa și Iemxıl Aga Tersenicki zaade, seraaskier oștirilor.

Cinstiți Dumnévóstră boeri Ispravnicî ot sud Vâlcea, cuvioșilor egumenî, protopopilor, preoților, boerinașilor, mazililor, căpitanilor, pârcălabilor și tutulor locuitorilor, sănătate. Cu acéstă carte vă dăm în scire tuturor deobște, că ne-au venit sfîntul vrednic de închinăciune hatihumaium pentru memlechetul Țerei Românesce, în care ni-se poruncesce, ca să avem noi totă grija și tot nizamul

oștirilor ce se află în țeara acésta și să căutăm priveghind în tot chipul, ca să nu se calce țera dă către făcătoriî de rele; decî dar, cu tóte că până a nu ne veni prea înalta poruncă, noi am făcut cât aû fost prin putință și cât era de trebuință, adecă de am alergat cu grabă, d'impreună cu prea Înălțatul Hasan Pașa, împotriva vrăjmașului ce se află în părțile Oltului și celor ce erau în bănuială din politia Bucurescilor și prin alte părți, aducênd d'impreună cu noi și destulă ôste spre paza vóstră și a lucrurilor vóstre, neașteptând încă porunca de la prea puternica împărăție, pentru că țera era pusă în primejdia cea după urmă, cu tóte acestea și acum, după ce ne-aû venit vrednica de închinăciune împărătescă poruncă, vom fi cu ochiî neadormiți mai cu asupră, spre a vi-se păzi cinstea, avutul și vieța vóstră, neputênd nimeni a 'și întinde mâna asupra altuia, care până acum n'ați priceput-o seaû n'ați aûdit-o, nădêjduim la Dumnezeu că peste puțin vă ve-ți pliroforisi de dragostea, care păzes pentru voi deobște și de strășnicia către împărătesca poruncă și voință, care după netăgăduita nóstră datorie, o vom pune-o în faptă . . . cu felurî de mijloce, pentru ca să rugați pre sfintul Dumnezeu, pentru îndelungarea zilelor vieței a prea puternicului nostru Împărat, a căruia stăpânire să fie nebiruită; acésta fiind întocmai, căți vă rătăciți în țără streină, orî prin munți, prăpădind și sănătatea, întorceți vă pre la casele vóstre, nu vă stingeți cu cheltuețele, nu vă păgubiți de ale vóstre, astêmpărați-vă goniți din inimele vóstre tóată frica și spaima, începeți neguțetoria vóstră, adunați-vă vitele și lucrurile vóstre cel eîmprăsciate, ca să culegeți ródele și semănăturile muncêi și ostenelelor, care a-ți pus în pământ. Intr'acest chip scriem cătră voi toți și așa să socotiți, întemeindu-ve cuvintelor nóstre cele temeinice și neclintite și fiți sănătoși. — 1802, Iunie 8.

O nouă circulară a lui Hasan Pașa, către județe despre mersul bun al expedițiunei contra rebelilor, este cea următoare :

«La poruncile nóstre cele mai dinainte date, vă dăm de scire, că de la ordii avem adesea și bune însciințări, cum că vrăjmașii se biruesc și se impuținéză de multele bătăi ce le dă oștirile nóstre; acum ne vine scire plină de bucurie, că s'aû făcut răsboiû cu dênșii și mulți s'aû omorit din vrăjmași; sunt și răniți mulți; din carî aû adus și 23 de capete și căți-va vii; drept aceea dăm și acéstă bună veste, ca să fiți de tot fără grijă, să vă odihniți pre la casele vóstre și să vă căutați de alișverisul vostru ca și mai înainte».

*

Hasan Pașa, fie că așa i s'a ordonat de la Constantinopole, fie că în adevăr simți însu-și nevoia de a conserva țerei o administrațiune românescă, se grăbi să chiâme din Focșani, unde se adăpostise, pre boierul marele Ban Nicolae Brâncoveanu încă din primele zile ale

lunei Iunie și 'l îmbracă cu caftan, făcându-l «*Caimacam peste totă Țera Românească*».

Acastă titulatură acordată de Hasan Pașa boerului Muntean, dovedesce că titlul de «*Caimacam*» ce 'l avea și Hasan, nu se referă la Țera Românească.

Noul *Caimacam*, boerul Nicolae Brâncoveanu, adresă în 3 Iunie 1802, următoarea circulară-proclamațiune către toți Ispravnicii de județe :

Nicolae Brâncoveanu vel Ban, Caimacam Țerei Românești

Cinstiți Dumnovăstră, boeri Ispravnici, ot sud Cu această scrisore însciințăm Dumnovăstră, că aflându-ne în Focșani, ne-aū venit luminată poruncă a Măriei sale Prea Înălțatului Hasan Pașa, ca să grăbim cu venirea aici la Bucuresci și să primim de la Măria sa cuviincioșele porunci pentru trebile țerei, unde sosind cu ajutorul lui Dumneșen și aretându-ne astăzi cu plecată închinăciune către Măria sa, ne-aū îmbrăcat caftanul, făcându-ne Caimacam peste totă Țera Românească, însărcinându-ne cu îngrijirea tuturor trebilor, cu privegherea de a mângâia pre sêracii locuitorii și a aduce țeara pre cât se va putea la bună starea din care aū căduț și a întâmpina toate trebuincioșele cereri pentru oștirile împărătesci, ce sunt orînduite pentru paza țerei, urmând întocmai după poruncile ce mi-se vor da de către Măria sa. Drept aceea dar scriem Dumnovăstră: cea mai întâi datorie să vă fie ca să mângâiați pre sêracii locuitorii, scoțându-le frica și grija, ce s'aū înrădăcinat în inimele lor dintr'o peristasis făcută fără de nici un cuvânt și pricină cuviincioasă, încredințându-i că de acum înainte nu este nici o frică, ci cu totă îndrăsniala să se întorcă fieși-care la locul seū, să 'și caute de alișverișul lui și să fie gata de a strînge bucatele de pre câmp, ce cu multă trudă și ostenială le aū semănat, să nu 'și piardă munca și stredania în zadar, că acesta va să le fie hrana lor până la anul viitor, să nu rămăie și muritori de fôme, pre lângă cele-l alte ce aū pătimit. Dumnovăstră să căutați toate rămășițele de baui, să le strîngeți de pre la locuitorii cu . . . și repaos și să trimiteți banii aici la Bucuresci, fiind trebuincioși pentru cheltuielile țerei și ale oștirilor. Să vă încheiați toate socotelele cu zapcii și cu sameșii până la sfârșitul lui Mai și să ne trimeteți socotelele aici lămurite, deschidându-ve ochii să nu primiți socotelii mincinoșe și încurcate, scaū să se facă vre-un sfeterismos de către cine-vași, că unul ca acela după ce va plăti întreit, se va și pedepsi strașnic. Pre zapcii să nu lăsați a face obicînuitele lor urmări cu cheltuieli prin sate și hrăpiri de la locuitorii, că Dumnovăstră aveți să dați sémă pentru dênșii. Să ne insciințați pre larg ce orîndueli s'aū făcut până acum de la vistierie aci în județ, ce s'aū implinit din trecut și ce aū rămas cusur, ca să scim; cătă zaherea se va găsi în județ de grâu, orz și făină,

tóte să se scrie, să se măsóre și să stea la bună păstrare, însciințându-ne cu grabă de suma ce s'aũ găsit la fieș-care felurime, ca să scim, pentru că cunoscut este cât este de trebuință zahereaoa la oștirile împărătesci și câtă discolie putem să cercăm, când nu se va face economie și îngrijire din vreme. Dumnévóstră să sciți că acuma este vremea de a se cunosce credincioșa slujbă și vrednicia fieșce-căruia. Judecățile locuitorilor să le căutați după dreptate de a nu se năpăstui nimeni și cine va vrea să facă apelație, ușa nóstră este deschisă, să vie fieș-care să se jăluiască, ca să 'și afle îndestulare. Adesea să ne însciințați pentru orî-ce pricinî de ale județului și ve-ți lua povățuirile de la noi. Acésta și fiți Dumnévóstră sanătoși. — 1802, Iunie 3.

Vel Ban.

O a doua proclamațiune adreséză boierul Caimacam către locuitorii de tótă trépta din județe, în aceeași zi de 3 Iunie, 1802.

În acéstă proclamațiune, Marele Ban și Caimacam, vorbesce de un *noũ Domn* ce «*va alege și 'l orîndui stăpânitor țerei*». Va să dică, Nicolae Brâncoveanu scie dóră de la Iľasan Pașă, că sfêrșită era domnia fugitului Mihai Suțu.

Écă proclamațiunea acésta a doua :

Nicolae Brâncoveanu, vel Ban, Caimacamul țerei românesci

Cuvioșilor archimandriți și egumeni după la mănăstiri, cucernicilor protopopi și preoți, vouă mazililor, breslașilor și pârcaľabilor și tuturor locuitorilor ot sud Vâlcea, sănătate.

Cu acéstă carte, vă dăm în scire tuturor de obște, că din înalta poruncă a prea Înălțatului Hasan Pașă, ce am primit, sosind și noi cu ajutorul lui Dumnezeu aici în Bucuresci și eș.nd astăzi înainte Măriei sale spre închinăciune, ne-aũ făcut Măria sa Caimacam al țerei românesci cu desevêrșită stăpânire, ca să purtăm grijă de oblăduirea norodului până va veni prea Înălțatul Domn, pre carele prea puternica Imperăție va alege și va orîndui stăpânitor țerei aceștia; drept aceea dar scriem tutulor deobște și vă dăm de scire, ca să vă bucurați și să vă lase tótă frică și spaima, ce s'aũ zămislit în inimile vóstre fără pricina cuviincioasă și să sciți că de acum înainte este bine pace, fiind-că vrăjmașii din tóte s'aũ sfărămat și s'aũ isgonit, rămăind prea puținî la Caracal, care și aceștia în puține zile se vor isgoni. Să ve adunați cu toții la sêlașele vóstre și cu tótă îndemnarea să vă apucați de alișverisul vostru, mai vêrtos că acum se apropie și vremea secerișului; să vă faceți tótă gătirea ca se vă strîngeți bucatele după câmp ce cu multă ostenelă le-ați semănat, fiindu-vê tótă hrana, până la anul viitor, să nu se risipóscă în zadar și să vă perdeți strădania rămăind și muritori de fóme pe lângă altele ce ați pățimit; să fiți cu supunere a poruncile Împărătesci și Donnesci; să dați remășițe ce sunt orînduite pentru paza

și odihna vóstră, ca să pótă și D-lor să-și încheie socotelile cu zapciîi plășilor. Tóte pësurile vóstre să le arêtați la D-lor boierî Ispravnicî și carele nu se va odihni, ușa nóstră este deschisă să vie fieșce-care cu îndrăsnélă să se jăluiască ca să-și afle îndestularea de la noi după dreptate de a nu rămânea nepăsfuit. Acésta.— 1802, Iunie 3.

Vel Ban

La Craiova încă se reconstitue îndatinata Căimăcămie, de sigur, cu invoirea și alegerea Caimacamului *peste totă țera românească*.

Eacă în ce mod Caimacamul Craiovei comunică, la 6 Iunie 1802, către Ispravnicî și locuitorîi celor 5 județe oltene, manifestele noului Caimacam general al țerei :

De la Caimacamul Craiovei

Frățescă dragoste

Luminatul. al Măriei sale prea Înălțatului Hasan Pașa, scris de la 3 acestei următoare luni, astă dî la 7 l'am primit, prin care ne scrise, că aducînd pe d-lui vel Ban Nicolae Brâncovénul l'aú aședat Caimacam în Bucurescî a fi cârmuitor, oblădnitor și poruncitor la tótă țeara românească, după cum mai pe larg veți lua D-vóstră pliroforie chiar din scrisorile d-lui vel Ban, prin care face scire la câte cincî județele de aședarea d-lui în Căimăcămie, care cu olac se trimiseră d-vóstră. Decî cetindu-le și luând tótă pliroforia să o faceți publică prin zapciî locuitorilor, că fieș-care să vie la locul sêu și să apuce să strîngă risipa după câmp, adecă grânele, oarzele și meiul, apropiîndu-se vremea de secerat și frica ce li se zemislise în inimile lor să le iasă, fiind-că pe toți acești apostafi 'i-aú gonit, rămîind în Caracal, care și pre aceia peste puține zile îi va sfărîma gonindu-i din țara românească; ci d-v. îmbrățișați tréba și aședați satele la locurile lor, făcînd și împlinire de banî din rămășițele ce mai este prin sate din orînduelile vistieriei, ce vi s'aú fost trimis mai d'înainte, pentru care am fost scris și eu d-v. La tóte să faceți urmare întocmai după cum vê scrie d-lui vel Ban, dar să și iconom'siți trebile ca nisce înțelepți, dupe curgerea vremii, grijind și pentru tóte ale ordiilor cu mijlce cuviinciose, prof-tacsînd cu un ceas mai îainte să nu se întemple vre-o hata.

De primirea acestor porunci ni se va trimite și răspunsul d-v. și sînt al dumnévóstră.— 1802, Iunie 6.

(Urméză iscălitura nedescifrabilă a Caimacamului Craiovei)

De sigur, una din primele grijî ale Caimacamului Nicolae Brâncovénul fu cea de a îndestula armata turcescă cu proviziuni și altă grijă, tot atât de mare a lui, fu de a rechiema în țéră pre boierii emigranți din Ardeal și din Moldova.

Eacă o poruncă către Ispravnicii din Vâlcea, ca și care de sigur erau și poruncile adresate la alte județe, în interesul aprovizionarilor pentru armata turcască :

*Poruncă către Ispravnicii din Vâlcea în privința lui
Hristea Gelep-bașa*

Adresa : Cinstiților d-lor boierilor Ispravnicii ot sud Vâlcea, cu frățoască dragoste să se dea :

Nicolae Brâncovenul, vel Ban, Caima amul țerei românesce

Cinstiți d-v. boierilor Ispravnicii ot sud Vâlcea sănătate !

Hristea Gelep-bașa al ordiilor, din pricina întâmplăreii celor sciute pățimesce discolii și despre rândul oilor ce sunt pentru tăinături și pentru vacile ce erau orînduite să se dea de prin județe în două căștiuri după cărțile Domnescii care s'aũ fost trimis de mai 'nainte, ci dar cu tóte că avem sciință că de la acel județ, nu s'aũ strîns nici de cum vaci din pricina resvrătirilor, dar acum fiind-că cu mila lui Dumnezeu s'a mai liniscit vremea, dupe luminata porunca Măriei sale Hasan-pașa ce ni s'au dat, veți da d-v. tot felul de mână de ajutor ómenilor Hristi Gelep-bașa cu mijloc cuviincios și prin silința d-v. să strîngă oile și vacile cele rînduite, ca să le profităcósescă cu un cés mai 'nainte pe la ordii, fiind-că nici oi, nici vaci nu sunt la ordii și patimesc lipsă; iar pentru plata acestor oi și vaci, ce se vor strînge să aibă a da ómenii Hristii fitanți la mánile locuitorilor; după care fitanți ca aũ a se plăti locuitorilor, vor plăti. Asemenea și pentru polițele, care s'aũ fost dat pe la județe ca să ia banii ca să plătiască oile și vacile, de nu se vor fi plătit acele polițe cu bană orînduiala, să iconomisiți pe locuitori iarăși cu fitanți pînă se vor plati ca să nu se întample vr'un cusur; ci dar întocmai să fiți următorii.—1802, Iunie 6.

Al d-v. ca un frate, *Nicolae, Caimacam*

Ca să se reîntórcă boierii din Ardél, deja le scrisese încă de la finele lui Mai 1802 Hasan Pașa. Acesta nu numai la boieri se adresase cu asemenea îndemn, dar și chiar către Mitropolitul Dositeiũ, asigurându-i pre toți că lucrurile s'aũ liniscit. Dam în *facsimile* dupe originalul grec ce am donat bibliotecii Urechii din Galați în 1894, scrisórca ce Hasan Pașa adresează direct către Mitropolitul Dositeiu, scriindu-i în modul următor :

Hasan Pașa din mila lui Dumnezeu proin Caimacam și Agő.

Prea sfinte Mitropolit, Domnule Dos teiũ. A tot puternicul Dumnezeu să păzósescă pe sfinția ta în sănătate și bună stare. Nu ne îndoim, ca pînă acum (sfinția Vóstră) a aflat răpedea nóstra sosire la Bicuresci de la trimisul obște

către sfinția Văstră, episcopi și capi (cainen mas). După cum scriem deja, presenta noastră către sfinția Văstră și 'i anunțăm că astă-zi, Sâmbătă, am ajuns la Bucuresci cu prea gloriosul Tersenicli zade Ismail Aga sănătoși, însoțindu-ne și cei cari s'au refugiat la Giurgiu. O dată cu sosirea noastră începu să se împle Bucurescii de locuitori, cari fugiseră și raialele să se adune în satele lor. Vă însciințez pre lângă acestea și despre ordinele pre cari le-am dat atât la ispravnicii cadilăcurilor, ca să strângă raiaoa în satele lor, să se liniștască și să se înveselască fără nici o frică, cât și la beșlii, ca să vegheze asupra hoților și făcătorilor de rele, deacă s'ar întempla să fie. Vă mai însciințez și despre orî-care alte ordine pre cari le-am dat, orî unde, despre diferite reglemente, ocupându-ne cu totul cum să aducem pre fie-care în casele lor și să scotem gróza intrată în inimile lor. Acósta am făcut-o pentru iubirea și simpatia ce o avem pur și simplu de atâta timp asupra Vlahiei și am pus la cale și punem neîntrerupt ceea-ce ne privesce, adeca să ajungem în grabă cu oștire destulă și să inspirăm încredere și în Bucuresci și în totă țera, pedepsind pre cei demni de pedópsă. Se cere însă în oraș și presenta atât a sfinției Vóstre, cât și a capilor cu care raiaoa și cei-l-alți se încuragióază înca și mai mult și încep munca lor cu sirguință. Așa dar, îndata ce va primi presenta mea, fără să amâne, trebuie să ajungă cea d'înteu în Bucuresci, împreună cu episcopii seî, îndemnând și consiliind și pre cei cari s'au refugiat în acele locuri, făgăduindu-le din partea noastră, că vor avea cea mai deplină liniște și nesuperare, nimeni neîndrăznind ca să se atingă macar de un păr al cui-va. Iar deacă bănuiesc vre-o (responsabilitate), fiind-că au fugit, mai înteu nu e curios ca într'o ast-fel de împrejurare să fugă și să caute refugiu, iar al doilea, ei n'au atacat puternica împărăție, ci au fugit provisoriu, până când în țeară să revie siguranța (ceea-ce cu ajutorul Dumneđeesc s'a făcut) și iarăși să se întorca la casele lor. Cât pentru a informa pre puternica împărăție, că lucrul acesta a provenit din prea marea frică a turbatei agresioni a hoților, acósta remâne la noi și ne gândim cum ne este datoria. Mai ales că mai nainte de a ne raporta am scris cele convenite pentru voi, Înaltei Porți și deja are cunoscința de toate câte s'au urmat; de aceea și în privința acósta rămâneți siguri. Remâne să ve facem cunoscut și despre hoți. Avem dese și bune sciri de la prea gloriosul Nazir Aga, că adecă cel din urmă răsboiu care s'a făcut a distrus pre cei mai mulți dintre dênșii și i-a slăbit într'atâta în cât în curênd sperăm desăvîrșita lor distrugere. Deci nu {mai remâne alt-ceva de cât presenta și venirea tuturilor pre la casele lor și mai ales a sfinției Vóstre și sperăm fórte mult, că venind aci se va inspira poporul cea mai mare siguranță, va rîde figura lui, se va aședa fie-care în casa lui, va deschide și felul negoțului seú și că cauza acestor bunuri va avea răsplată de la Dumneđu și laudă între ómeni și va mai arêta un deosebit serviciu către puternica împărăție. Iar deacă sfinția Văstră amână și întârziează venirea sa, din cauze de nimic și din bănuielei neexistente, gândóscă-se că devine cauza multor rele, se

opune și legilor sacre, cari o obligă a'și sacrifica și viața pentru popor, deaca trebuința cere. Întorcă-se deci, ca să strângă în jurul său, să consilieze și să consoleze pe rătăcitul raia, pre care toți în comun avem datoria să'i ameliorăm soarta, să'l sprijinim, să'l consolăm, să'l bucurăm, ca să roge pe sf. Dumnezeu pentru îndelungata viață a prea puternicului nostru împărat.

Acestea am avut a vă spune.

Fiți sănătoși și în bună stare. — 1802, Mai 31.

Nici Mitropolitul, nici boerii nu se încrezură de o cam dată în promisiunea lui Iľasan Pașa. Acesta scrise chiar și lui Michail Suțu, dar densul mai mult ca orî-cine, nu putea să se întorca cu ușurință la Bucuresci¹.

Adevărul este, că Iľasan Pașa dispunea de oște prea mică ca să pôtă insufla încredere, chiar deacă nu ar fi fost la mijloc și intrigele muscălesci.

La acest refuz al emigraților de a reveni în patrie, nu puțin contribui și numirea de către Sultanul, ca Pașa de Silistria, a rebelului *Giurgi Osman Pașa*. Numirea acêsta superă pre toți Aianii turci, cari adunându-se la Bucuresci, se hotărîră, sub președenția lui Tersenicli, să iasă cu oștiri la Balcani și să împedice venirea la Silistria a noului Pașa.

Isprăvile ca rebel ale lui Giurgi Osman Pașa, în contra Sultanului sunt arătate de ajuns' de Fotino².

Osman Pașa cutreeră pustiind și ucidend Macedonia și Tracia. Pe când Bucurescenii 'și căutaî mântuirea emigrând în Transilvania, Țarigrădenii se pregăteau să emigreze și ei la Scutari, de grôza lui Giurgi Osman Pașa. Sultanul Selim trimise oștiri de 60.000 ômenî în contra acestuia, dar lucrurile se împacă, Sultanul primind să 'i dea 2.000 de pungi de bani și restabilindu-l din nou Pașa la Silistria, precum cerea. În contra acestei împăcări, Aianii dintre Balcani și Dunăre hotăresc să iasă cu oștiri și isbutesc — cum aretaram — să împedice pre Osman Pașa de a strebate la Silistria.

*

1. Boerii muntenî emigrați în Ardeal continuă a fi în comunicațiune cu Luca de Kirico, consulul rusesc, cum se dovedesce și din documentele din Hurm. IV, supl. I, de la pag. 295 (1802, Iunie 22), 296 (1802, Iulie 1 și Iulie 9), 298 (1802, Iulie 29 și de la 2 August 1802) pag. 298.

2. Veđi Fotino, tom. II, pag. 207.

Asemenea evenimente nu erau negreșit nici ele proprii a fi asigurătoare de bună rânduială în țară și deci, repetim, emigrații din Transilvania nu primesc să se întorcă îndată înderăt la chiamarea lui Hasan Pașa și nici chiar a *marelui Ban Nicolae Brâncoveanu*, instalat Caimacam la București.

Intre aceste Pazvanlii din Caracal, înconjurați și lipsiți de provisiuni, au fugit într-o noapte. Manah Ibrahim au apucat spre Calafat și cu San Geali spre Turnu, dar ei nu 'și realiază planurile și fură siliți să trecă peste Dunăre, la Vidin, știind mai ales, că și în București era o oștire de 8.000 de turci.

CAP. XXII

Politica turcască la Constantinople. — Politica franceză. — Planul de a da Principatele Austriei. — Fuga lui M. Suțu.

Mai mult decât ori când politica rusască lucra la Constantinople. Trămisul Rus Iosif Fonton, stăruia să se dea Domnia Munteniei lui Constantin Ipsilanti, care fusese dragoman al Porții, în momentul când ea declară războiul Franciei.

Ministrul francez, aflând despre acesta scrie că: «Avenirea acestui persecutor declarat al Francezilor la Principatul Valachiei, ar fi dar semnalul defecțiunii acestei bogate părți a Turciei europene deja atât de desolată, pronosticul cel mai sinistru al neisbânderii stabilităților noastre (franceze) în Marea Neagră și o încurajare pentru toți neamicii noștri ascunși¹».

Domnul de Tamara mijlocea cel puțin în favoarea întoarcerii la Domnie a lui Michail Suțu, a lui Ipsilanti și printr'un memoriu probă Porții, că nu se va putea liniști Țara Românească, decât prin două măsuri: întâi, să nu fie învoiți Domnitorii a preleva alte biruri de la țară, decât cele ce din vechime plătiau Muntenii și Moldovenii Domnitorului lor, și al doilea, Domnitorii să aibă dreptul a 'și face oște

1. «L'avènement de ce persécuteur déclaré des François à la Principauté de la Valachie, serait donc le signal de défection de cette riche partie de la Turquie Européenne, déjà si désolée, le pronostic le plus sinistre de l'irréussite de nos établissements dans la mer Noire, et un encouragement pour tous nos ennemis cachés. (Hurm. vol. III, suppl. I, pag. 46).

națională. Rufin, însărcinatul de afaceri al Republicei franceze din Constantinopole, găsea că aceste planuri sunt insidioase ¹.

Francia, care era ținută în curent, relativ destul de bine, de cele ce se petreceau la Dunăre, deși în 1801, Octombrie 10, scria prin Ministrul său de externe, către însărcinatul de afaceri al Republicei franceze la Constantinopole, că: Francia a respins neconținut ideea de a opera demembrarea Turciei și că ea va fi pururea dispusă a da Porței otomane mijloacele de a împedica un asemenea eveniment; vădând energia cu care Rusia lucra în sensul său în privința Principatelor și schimbă vederea de la 1801, la finea lui Mai 1802 (10 Iunie st. n.): tribunul Félix Beaujour, prezenta primului consul Bonaparte, un memoriu cu privire la politica ce Francia ar trebui să urmeze în Turcia și în special în Principatele dunărene ².

După ce face istoricul estensiunii Rusiei în spre hotarele Moldovei, după ce a pus mâna pe Crimeea; după ce areată, că de la Nistru până la Constantinopole Muscalii pot ajunge lesne, într-o campanie seaă două și că de la incorporarea Crimeei, Rusia având flotă pre Marea Neagră, Turcia este neadepostită de loviturile rusești; după ce areată, că și Austriacii, de când posedă Dalmația, pot să transporte teatrul de război cu Turcia, de pre țărmii Savei și ai Dunărei în Albania, apoi adaugă că: «interesul politic al Franciei, ca și al întregii Europe, este ca cele două corone imperiale de Constantinopole și de Petersburg să nu fie întrunite pe același cap, întâi pentru ca să nu fie lăsați Rușii să se reverse spre Germania prin toate punctele de pe Vistula și Dunărea și s'o atace așa *de front* și din flanc, și apoi ca să nu se vadă ridicându-se în Mediterana o putere nouă maritimă, care ar putea înghiți pre toate cele-lalte. Dar se poate împedica reuniunea și colisiunea celor două imperii dându-le interese diverse; și li se poate da interese tăindu-se linia de continuitate, care le unesce, adică făcându-le libere, ori dând Austriei Valahia și Moldova, cari formeză nodul acestei linii...».

Mai departe acest memoriu se poate urmări în nota noastră ³.

1. Vezi Hurm. vol. III, supl. I, pag. 46.

2: «La France a constamment repoussé l'idée d'opérer le démembrement de la Turquie, et elle sera toujours disposée a donner à la Porte Ottomane les moyens de prévenir un tel événement».

3. L'intérêt politique de la France, comme celui de toute l'Europe, est que les deux couronnes impériales de Constantinople et de Pétersbourg ne soient pas réunies sur la même tête, d'abord pour ne point laisser les Russes déboucher sur l'Allemagne par tous les points qui sont sur la Vistule et le Danube, et l'attaquer ainsi de front et de flanc, et ensuite, pour ne pas voir s'élever dans

Aşa dar Francia întrevedea posibilitatea liberărei țărilor noastre de sub jugul turcesc, dar, ca și când n'ar fi avut încredere deplină în vitalitatea noastră, îndată apoi se gândia să ne dea Austriei, ca să se impede extensiunea Rusiei.

•

la Méditerranée une nouvelle puissance maritime qui pourrait engloûtir toutes les autres. Mais, on peut empêcher la réunion et la collision des deux Empires, en leur donnant des intérêts divers; *et on peut leur donner des intérêts divers en coupant la ligne de continuité qui les unit, c'est à dire en affranchissant ou en donnant à l'Autriche la Valachie et la Moldavie qui forment le nœud de cette ligne.* On peut donc garantir le repos des nations en Europe sans y garantir l'existence des Turcs.

.

Nous ne pouvons pas garantir les possessions actuelles des Turcs, parce que cette garantie pourrait nous entraîner dans des guerres qui nous seraient étrangères; et que si les Autrichiens, pour se mieux circonscrire, consentaient jamais à se retirer en deçà des Alpes Juliennes, il serait peut-être convenable de les dédommager de leurs pertes en Italie en leur donnant tout le cours du Danube.

Il ne faut pas se le dissimuler, l'Autriche dominera toujours militairement dans tout le pays qui est entre le Danube et le Niester; elle en tient toutes les clefs et elle y entre à son gré avec les eaux du Pruth, avec celles de l'Alut, ou par le pas Méadiș.

«Les Russes eux-mêmes ne peuvent passer le Niester sans son aveu; et s'ils le tentaient, elle pourrait les enfermer comme le fit autre fois un Visir ottoman dans le bassin du Pruth, ou les ensevelir dans les marais du Danube.

La France ne doit donc point chercher à conserver à la Turquie ses provinces au-delà Danube; elle doit peut-être même en hâter le démembrement. Les Turcs, en se retirant au nord de leur Empire en deçà du Balkan et au midi, derrière une ligne tirée de l'Euphrate à l'Oronte, concentreraient leurs forces et les doubleraient en les concentrant. C'est peut-être aujourd'hui la seule ressource qui leur reste pour empêcher ou retarder leur chute. La Valachie, la Moldavie, la Mésopotamie, la Syrie et l'Égypte ne sont plus souvent que des domaines d'ostentation; ils ne peuvent plus les gouverner ni les défendre et il est sage de savoir faire à propos l'abandon d'une partie de son bien pour conserver l'autre.

«En laissant d'ailleurs aux Autrichiens toute la vallée du Danube, les Turcs donnent à la Russie et à l'Autriche des intérêts divers; et quand l'une de ces puissances voudra les conquérir, l'autre sera intéressée à l'empêcher. Ils n'ont plus alors des guerres directes qu'avec les Autrichiens; et, tout Turcs qu'ils sont, ils peuvent se défendre contre eux s'ils veulent adopter un système militaire, qui est le seul qui leur convienne, et qui consiste à ne jamais combattre de front les armées européennes, mais à opérer sur leurs flancs et sur leurs derrières, pour leur confisquer les convois et les priver ainsi de tous les moyens qui leur donnent sur des armées indisciplinées tant de supériorité.»

Evenimentele cu Pazvanlii din Țera Românească, nu scapă atențiunei guvernului din Paris. Rufin din Constantinopole raportă guvernului său, în Maiu și Iunie 1802, cum trupele lui Pazvantoglu cutreeră Valachia, cum: «Craiova este impresurată și toate foburgurile ei au fost incendiate. Gróza e atât de mare în Valahia, că toți boierii și-au părăsit curțile din Bucuresci și s'au întărit prin munți. Acastă gróznică diversiune a lui Pasavan-Oglu, desperă Divanul, care ține reuniune așa dicând permanentă ¹.

În 26 Iunie 1802, Rufin confirmă ceea ce am spus noi, că Michail Suțu a părăsit Bucurescii la îndemnul Muscalilor ².

*

Câte-va zile dupe acastă informațiune a lui Rufin, acesta la 9 Iulie 1802, st. n., confirmă că fuga lui Michail Suțu, era în înțelegere cu

1. «Craiova est cerné et tous ses faubourgs ont été incendiés. L'effroi est tel en Valachie que tous les boyards ont quitté leurs hôtels de Bucarest et se sont fortifiés dans les montagnes. Cette affreuse diversion de Passavan-Oglou met au désespoir le Divan qui reste pour ainsi dire assemblé en permanence. (Hurm., vol. II, supl. I, pag. 223).

2. CCCXIV

26 Iuniu, 1802.

Ruffin către relațiunile externe, despre fuga principelui Suțu din Bucuresci în Transilvania. (Vol. 204. D. 80 bis).

Péra, le 7 Messidor, an 10.

Il est évident que la fuite du Prince Michel de Suzzo de Bucarest est un jeu. On sait que Passavan-Oglou n'avait fait aucune entreprise sur cette ville. Le Prince, qui avait reçu de forts subsides de la Porte pour soudoyer des troupes, n'a payé personne, a affecté une grande peur et il a émigré avec sa caisse contenant, dit-on, 12 mille bourses. Quelques personnes prétendent qu'il a été arrêté en Transilvanie à la réquisition de ses créanciers; mais cette nouvelle est peu croyable. Peut-être n'a-t-elle été imaginée que pour préparer les esprits à une seconde évasion.

M. de Tamarra, envoyé de Russie, eût hier dans le canal une conférence qui occupe tout le monde. Elle a sans doute trait à l'affaire du Prince de Valachie; mais on n'a encore rien découvert sur ce point.

J'ai l'honneur, etc

Rusia, ba și cu Austria¹, caci o creatură din casa lui Suțu, numit Codrica, 'l îndemnase să fugă, pentru de a înlesni planul puterilor vecine, cari voiau să bage în țoră câte o armată ca să coprindă Principatele, în folosul politicei lor: «pentru a servi de indemnitate Marelui Duce de Toscana».

Cu toate că mare era la Constantinopole, precum se vede, influența rusescă, fuga din țeră a lui Michail Suțu, n'a plăcut Porței și ea arestă pre fiul Domnitorului, care petrecea în Constantinopole. Pre la finea lui Iunie 1802, se suna prin publicul Țărigrădean, că nenorocitul Beizadea fusese torturat în închisóre, ba chiar că i se tăiasc capul, ceea ce însă nu era adevărat².

Ceea ce era adevărat însă, era agitațiunile ce provocară în Constantinopole apetiturile de Domnie ale familiilor fanariotice și mai ales ale facțiunilor Moruzi și Calimach, sperând a pune mâna pre mizerabilul tron de la care dezertase Michail Suțu³.

CAP. XXIII

Numirea Alut lex. Suțu Domn al Munteniei.

Porța solicitată în sensuri diverse de Rusia, Austria și Francia, cum și de intrigile Grecilor fanarioți, să decide la o măsură care împlinea în mod întemplantor unul din idealele politice ale marilor noștri domni Ștefan, Mihai-Vitezul, Vasile Lupu, etc.

Porța numi Domn al Țerei Românesce pre domnul Moldovei, împreunând ast-fel ambele domnii în persóna lui Alexandru Suțu, nepotul lui Michail Suțu. Drăghici scrie, că prin firmanul cu care Alexandru Suțu, dobândi și domnia Munteniei, se considera domnia lui la Moldova ca reînnoită și deci, ȳice Drăghici, că s'au făcut ceremonia obicinuítă tot de odată și la Bucuresci și la Iași, ca pentru a 2-a domnie. Rufin,

1. Austria nu se desinteresa nici ea de mișcarea Pazvanlıilor în România. Intr'un raport al lui Rufin, către ministrul de externe din Paris, din 10 Iunie 1802, se spune că un general austriac, sub pretext de a merge la Brăila, a debarcat la Vidin și a inspectat fortificațiunile în serviciul lui Pasvantoglu, reformându-le pre unde erau dăunate și învețând pre Pazvantoglu cum să le apere (tom. II, supl. I, pag. 221, doc. 311).

2. Hurm., tom. II, supl. I, pag. 224, doc. 316.

3. Hurm., tom. II, supl. I, pag. 225, doc. 316.

în raportul său, de la Pera, 9 Iulie, 1802, constată că: «*Principele de Moldova, Alexandru de Suțu, este însărcinat provisoriu cu guvernământul principalului vacant (al Valachiei)*». Ruffin nu afirmă, că această numire a fost un succes al staruinelor lui¹.

În adevăr, s'ar putea considera această îndoită numire de Domn a lui Alexandru Suțu, ca o concesiune făcută de Pörtă politicii franceze, în urmă așa dusei păci generale, din 1801 Noembrie, și a marelui rol ce luase Napoleon, care la 2 August 1802, va isbuti să fie numit consul pre viată. Cu greu însă, admitem în totul această credință, când știm ca Alexandru Suțu, avea pre lângă sineși, ca secretar, pentru relațiunile externe, pre un neamic al republicii franceze și emigrat, înscris pre lista emigraților, anume Generalul Luce de Gaspari-Belleval. Acesta pre la finea lui Iunie 1802, e recomandat de Alexandru Suțu către Talleyrand, ministru din afară din Paris, ca să 'l îngăduiască câte-va luni să stea în Franția, pentru a 'și regula afacerile².

*

Numirea lui Alexandru Suțu și la tronul muntenesc, consternază pre Grecii din Fanar, cari adună bani până la 80.000 lei, să dea present ambasadorului rus, dora vor putea impiedica asemenea act³.

Numirea lui Alexandru Suțu nu place Rusiei și deci agentul rusălesc agită pre Mitropolit și pre emigrații din Transilvania în contra acestei numiri. Alexandru Suțu, scrie Mitropolitului și emigraților, să reintre în țară, mai ales că Turcia acum se împacă și cu Pazvantoglu, cu care Alexandru Suțu legase bune relațiuni. Puțini din boerii emigrați primesc să se întorcă în țară⁴. Dionisie Fotino explică

1. La Porte garde le plus profond silence sur l'ingérence quelconque de la Cour de Pétersbourg dans cette affaire, et elle a ordonné à Alexandre de Suzzo, Hospodar de Moldavie, de se rendre à Bucarest et de laisser à Jassy pour suppléant le premier officier de sa maison »

2. Hurm., tom. II, supl. I, pag. 224, doc. 315.

3. «Les Grecs consternés craignent que les deux Principautés n'échappent à jamais de leurs mains et le Ministère actuel est dans la plus grande frayeur.» (Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 312).

La chronique de Péra affirme que la noblesse du Fanal destine à la mission russe un cadeau de 80 mille piastres.

4. D-l N. D. Popescu, în contradicere cu toți scriitorii anteriori, a scris în Calendarul pentru toți, din 1891, că o parte din boerii Munteni emigrați la Sibiu, se despărțiră de ruso-filii «și intrară în țara.»

Deacă acesta ar fi fost adevărat, pentru toți boerii din Sibiu, cine ar mai fi iscălit cu Mitropolitul Dositei Arz magzarul către Pörtă, cerând de Domn pre Constantin Ipsilant?

refusul boerilor, ȋic nd : «Ace tia  nsa se opriră de a veni pentru două cuvinte,  nt i  căci crede  cum că îndată ce ar veni, Domnul  i cu Ter enecli Pa a,   ar sili ca să plătească datoriile lui Michail Vodă, către oștirile împărătescă ; al doilea, căci aveau idee, cum că Domnul av a scop să osind sc  pre c   -va din boeri pentru fuga lor, cu scop să desculpe' pre unchiul său ^{1.}»

Boerii car  emigraseră împreună cu Michail Suțu, nu erau mul  mi i cu numirea la Domnie a lui Alexandru Suțu. Nemul  mirea lor era  nsufle it  de Muscal .

Zilot scrie că : «Mitropolitul cu cei mai mari boier , afl ndu-se, cum am aretat, în Brașov,  i cu totul sc rbindu-se pentru acest Domn, căci  i scia faptele lui cele rele, care le făcuse la Moldova, numai dec t făcură arz la P rt , cer nd Vodă pre Constantin Ipsilant, fiul lui Alexandru Vodă Ipsilant.»

Despre acest arz, Dionisie Fotino încă gr iesce, măcar că d nsul spune, că boierii car  s'au întors au fost bine primi i  i ajuta i de Domnitor. El  ice : «La Sibiul Transilvaniei se afla  Mitropolitul Dositei  cu Episcopii, Banul Dimitrie Ghica cu fiii săi, Manole Br ncoveanu, Dimitrie Racovi  , Radu Golescu, Scarlat C mpineanu, Isaac Rallet  i alți mai mul i boeri din Craiova. Ace tia chibzuindu-se asupra lucrurilor  ere , au trimes Arz-Magzar (suplică) către  nalta P rt  ;  i ar t ndu- i durerile  i nenorocirile carele le suferă   ra în opt ani ne nterup i, a  cerut ca să le dee Domn pre junele Ipsilante Constantin Vodă, carele fusese mai  nt i  Domn  n Moldova  i se aretase bl nd, bun  i drept către   r »

Deacă boierii abandona  ast-fel cauza lui Michail Suțu, este că ei erau convin i, că în adev r acesta nu mai putea redob ndi Domnia. Mai ales se compromisese din nou Michail Suțu, prin hot r irea ce pare că luase, de a se duce din Ardeal  n Rusia.

Sunt scriitori car  afirmă chiar, că Michail Vodă Suțu ar fi  i trecut în Rusia. O coresponden   frances  ^{1.}  ice încă, că  i *emigr  iunea*  n Rusia a lui Michail Suțu a a   at violente bănueli  i că din ac st  cauză fiul lui Michail Suțu, care era la Constantinopole, acusat  i el, că a fost voit să se ad post sc  în palatul D-lui de Tamara, a fost  restat  i amenin at de a fi ucis prin tortură ^{3.}

1. Hurm., tom. II, pag. 200.

2. Hurm. II, supl. I, doc. 312.

3. L' migration en Russie de Mich l de Suzzo, Hospodar de Valachie, a excit  de violents soup ons et le Prince, son fils, que l'on accuse d'avoir cherch    se retirer au Palais de M. de Tamara, a été arr t  et menac  d' tre mis au four du Bostandji-Bachi, c'est   dire   la torture. Les Grecs se sont

Ceea-ce supăra pe Turcia mai ales, este că Michail Suțu din Transilvania își propusese să treacă în Rusia, carea ca garantă a Principatelor este în drept, scrie Rufin către Talleyrand, de la Pera, 12 Iunie 1802 ¹, de a readuce și a reinstala pe acest Domn cu puterea armată, ceea-ce nu putea face Austria, pe teritoriul căreia se refugiasse Michail Suțu ².

Laurian ³ contestă trecerea lui Michail Suțu în Rusia și afirmă — după Dionisie Fotino — că Michail Suțu, fu chemat la Constantinopole să-i dea sémă. În 10 August 1802 a plecat din Sighișoara și s'a întors în țară și de aci a plecat spre Constantinopole. Dionisie Fotino crede, că însuși nepotul lui Alexandru Suțu, a stăruit la Constantinopole să fie iertat Michail Suțu ⁴, Rufin explică, la 9 August, anul 1802 (stil nou), grațierea lui Michail Vodă prin faptul garantării Rusiei ⁵.

Orî care să ne fie explicațiunea grațierii lui Michail Suțu de Pörtă, noi nu putem a nu semna atențiunei cetitorilor, scena întâlnirii în Bucuresci a lui Michail Suțu cu nepotul său Alexandru Vodă Suțu. Fost-a primit Michail Vodă de nepotul său, cu manifestare de sinceră iubire seaă nu, n'avem a cerceta, dupe cum nu am sci analiza simțirile sufletesci ale lui Alexandru Suțu, venind în față cu domnitorul și unchiul, al căruia scaun i-l luase. Nu este însă imposibil, că

cotisés, et, moyennant 300 bourses, le jeune Prince a été ralâché. Cette collecte aide les principaux Ministres co-partageants à payer leur quote-part aux 9 mille bourses exigées du Trésor public par Gurdji Osman-Pacha et dont tous les Grands en place se sont imposés le total entre eux pour soulager le Domaine du G. Seigneur.

1. Hurm. doc. 312, tom. II, supl. I.

2. J'ai su que l'Hospodar de Valachie qui s'était réfugié sur le territoire autrichien se proposait de passer sur celui de Russie, parce que cette dernière Cour, comme garante des Principautés, est en droit de ramener et réinstaller ce Prince à main armée dans sa capitale, tandis que la Cour de Vienne ne pourrait, sans infraction au traité, paraître en force dans la Valachie.

3. Istoria Românilor, pag. 564.

4. Istoria Românilor II, pag. 210.

5. «L'Hospodar fugitif de Valachie, Michel de Suzzo, y est, dit-on, revenu sous la garantie de la Russie. Son fils aîné n'a pas voulu le suivre.

La maison Suzzo, alliée à celle de Callimaki, sentant les conséquences fâcheuses pour elles de la désertion du Prince Michel de Suzzo, a moyenné son retour sans lequel la famille rivalo de Moruzzi aurait un trop grand avantage dans la lutte actuelle.

.

Signé : *Ruffin*.

Alexandru Vodă să fie incredințat pre Michail Suțu, că domnia sa la Muntenia este numai până ce Michail ajungând la Constantinopole își va drege trebile acolo și se va putea reîntorče, când atunci Alexandru Suțu își va relua tronul Moldovenesc.

La nimica nu a servit lui Michail Suțu grațiarea sea. Mergând la Costantinopole, fu silit a'și vinde tot avutul, ca să îndestuleze pre creditor și să-și facă mână bună pre lângă cei mari ai Porței. Acesta îl aduse în mizerie. De mâhnire, de necaz și fiind și betrân, muri fără de ași mai vedea reardicându-se stéua apusă ¹.

CAP. XXIV

Domnia lui Alexandru Suțu în Țera Muntenescă.

În 23 Iulie 1802 st. n., ambasadorul republicei franceze din Viena, scria ministrului seu din Paris, în favoarea generalului Gaspari-Belleval și arêta, că este interesat să servescă întru acesta pre Domnitorul Alexandru Suțu ².

Nu se mai documentéază și alte relațiuni mai directe între Franța și Alexandru Suțu, relațiuni care să ne arête un triumf special al Franciei în numirea acestui Domn și pe tronul Muntenesc. Dionisie Fotino scrie, că această numire s'au făcut dupe chiar cererea lui Alexandru Vodă Suțu. El dice că: «Acesta allându-se domn la Moldova și auzind de fuga unchiului seu în Transilvania, a scris îndată la Devlet, cerënd ca să i se dea domnia țerei Muntenesci» ³.

Aron Florian nu pomenesce nimic de originea acestei îndoite domnii, ci spune că este numit de Pórtă.

Am arêtat la ce moment este fuga din Bucuresci a lui Michail Suțu. Când anume Alexandru Suțu, devine domn peste ambele principate?

Ultimul act semnat de Michail Suțu, orí emanând de la Divanul lui, este din 13 Maiu ⁴. A doua zi, la 14 Maiu, s'a întâmplat plecarea din Bucuresci, dupe cum fôrte exact notéză anonimul pe *file de ciaslov*, pe care mai sus l'am citat.

1. Fotino II, pag. 210.

2. Hurm. Tom. II, supl. I, pag 225—226.

3. Tesaur. Tom. II, pag. 209.

4. Veđi cod. XLIV.

Scurtă, foarte scurtă este domnia a lui Alexandru Suțu și asupra țerei românesce. Abia se întinde această domnie până la 24 August 1802. D. Xenopol se înșelă zicând, că a domnit până la Septembrie¹.

Prima informațiune trimisă din Pera (Constantinople) către republica franceză, anunțând însărcinarea lui Alexandru Suțu de a merge de la Iași la București, este din 12 Iunie 1802 st. n., va să zică de la finele lui Maiu.

Porța a ordonat lui Alexandru Suțu să treacă și la domnia Munteană. Va să zică importantul firman prin care se împreună cele două corone în persoana lui Alexandru Suțu, este încă de la finele lui Maiu stil vechiu.

Va să zică îndată după eșirea din București a lui Michail Suțu, Porța se grăbește a numi alt Domn, ca să lase mai puțin joc intrigilor, fie ale familiilor fanariotice, fie ale curților străine.

De aci se vede, că decisiunea Porții fusese ținută secretă, de ore-ce despre dânsa nu scie nimic Hasan Pașa din București și acesta la 31 Maiu invită pre emigrații din Brașov să se întorcă în țară².

La 30 Iunie 1802, Alexandru Suțu era încă în Iași³ căci de acolo adresază o scrisoare către Talleyrand, scrisoare prin care recomandă pre generalul Luce de Gaspari-Belleval postelnicul său din Moldova, care merge în Franța în concediu de patru luni, pentru ași regula afaceri particulare⁴.

1. Istoria Românilor de A. Xenopol. Tom. V, pag. 338.

2. Vezi Hurmuzachi, vol. 1781—1814, pag. 222.

3. La Academie este un hrisov de la Alexandru Suțu, Iași 1802 Iunie 20, condica No. 1 doc. No. 53, pentru țigani lingurari și ursari, pag 187-192.

Hurm. Vol. 1781—1814.

Iași, 30 Iunie 1802.

4. Alexandru Suțu, principelo Moldaviei către Talleyrand, ministrul Relațiilor externe, despre generalul Luce de Gaspari-Belleval, ministrul afacerilor străine ale Moldovei.

Jassy, le 30 Juin 1802.

Citoyen Ministre,

Je désirais depuis longtemps de trouver l'occasion de lier connaissance avec vous.—Vos talents connus de toute l'Europe et l'influence qu'en dernier lieu vous avez eue dans la pacification générale, vous donnent les droits les plus fondés à l'admiration et à la reconnaissance de tous les amis de l'humanité — Elle se présente aujourd'hui cette occasion, Citoyen Ministre, et c'est pour vous

Dintr'o corespondență a însărcinatului de afaceri al republicei franceze, către Talleyrand, cu data Pera 9 Iunie 1802, se vede că la această dată adecă înainte de finea lui Iunie stilul nostru, Alexandru Suțu era deja numit și în țera românească¹.

demander une grâce, pour recommander à votre intérêt, le général Luce de Gaspari-Belleval, secrétaire d'Etat de la Moldavie pour les Relations extérieures. J'ai pour lui autant de confiance que d'affection, sentiments qu'il s'est généralement acquis. Je lui ai donné un congé de quatre mois pour aller en France y régler ses affaires. Il est sur la liste des émigrés et la position qu'il vous développera en détail vous prouvera, Citoyen Ministre, peut-être qu'il n'aurait pas dû y être inscrit. Je n'ignore pas que la radiation des émigrés n'est pas attribuée à votre Département; mais, je ne puis douter également de l'influence que vous devez avoir dans toutes les décisions du Gouvernement. Vous êtes l'avocat, le protecteur né des Etrangers, et, comme tel, je réclame la réversibilité de votre intérêt en faveur du général de Belleval. Je regarderai à titre de service particulier que vous m'aurez rendu tout ce que vous aurez bien voulu faire pour lui. Je crois d'ailleurs qu'il a l'honneur de vous être connu.

Ce que j'exige de vos bontés, Citoyen Ministre, vous prouvera suffisamment, j'espère, le plaisir que j'aurais, si vous m'offriez l'occasion, de vous être bon à quelque chose.

J'ai l'honneur d'être, avec la plus haute considération, Citoyen Ministre, Votre très-humble et très-obéissant serviteur.

Signé: *Alexandre de Souza*.

1. Hurmuz. Document 316 de la pag. 224, vol. 1781—1814.

Pera, 9 Iulie, 1802.

Însărcinatul de afaceri al Republicei franceze din Constantinopol, către ministrul relațiilor externe, despre fuga lui Michail Suțu și despre urmările ei.

Péra, le 20 Messidor, an 10.

La fuite de l'Hospodar de Valachie fournit matière à toute sortes de propos. On a été jusqu'à affirmer, que le Prince Michel de Suzzo ne s'était évadé que par la suggestion de Codrîka, créature de cette maison, lequel avait su que la Valachie et la Moldavie devaient être incessamment envahies par les deux armées des deux Cours impériales, pour servir d'indemnité au Grand Duc de Toscane. Le fils du Prince fugitif a été ces jours-ci arrêté de nouveau et mis à la torture. Ce matin, une rumeur sourde annonçait qu'il avait été décapité, mais elle ne s'est pas soutenue. *En attendant, l'Hospodar de Moldavie, Alexandre de Suzzo, est provisoirement chargé du Gouvernement de la Principauté vacante.* Les factions Moruzi et Callimaki se le disputent et s'agitent dans tous les sens.

La Porte, non contente d'avoir fait appeler tous les Agas ou chefs des notables des provinces de la Romélie et de leur avoir ordonné verbalement de marcher vers le Danube, y fait filer tout ce qu'elle peut remasser d'Asiatiques. Le peuple se figure la guerre imminente, mais il ne sait pas contre qui.

Signé: *Ruffin*.

Dintr'o altă corespondență, cu data de 11 Iulie 1802, st. n., apare că în cele din urmă zile ale lunii Iulie, Alexandru Suțu a plecat din Iași spre Bucuresci¹.

Aaron Florian dice, că Alexandru Suțu a plecat din Iași la 4 Iulie 1802, fără însă să ne spună, după ce anume document a luat această dată. De altminterlea și noi, după documente, afirmăm că numai în primele zile din Iulie, Alexandru Suțu a putut fi în Bucuresci. Fost-aș posibil ca Alexandru Suțu să plece la 4 Iulie și să ajungă în Bucuresci după vre-o 5—6 zile, ceea ce ne explică că primul său act de administrațiune este numai de la 14 Iulie 1802.

Cu documente interne, domnia lui Alexandru Suțu în Țera Românească, nu o putem semnala, decât cu începerea de la 18 Iulie 1802, adică de la această dată avem urme ale acestei domnii, în Cod. XLVIII.

Acest, codice folio, este purtătorul unui titlu în parte nesuficient. Titlu dice: «Aici sunt două bucăți de condică, însă una din lét 1802, de porunci și alta din lét 1806 de întărituri gospod.»

În adevăr, codicele începe cu anul 1806 Iunie, sub Constantin Alexandru Ipsilante și se întinde până la Maiu 1807, adică mai mult de cât dice titlul, pre o sută douăzeci și două file.

La fila 123, pe un format ceva mai mic, încep acte din domnia lui Alexandru Suțu. Aceste acte ocupă filele 123 — 135 verso. Cel d'întîi act, repețim, este cu data din 18 Iulie 1802 și cel din urmă, din Domnia lui Alexandru Suțu, este cu data de 24 August 1802.

Îndată apoi, la 25 August 1802, funcționează o caimacamie a unei noue domnii, despre care mai la vale vom vorbi.

*

Alexandru Suțu are în Iulie deja un Divan, dar nu în totul constituit, căci cei mai mulți boeri au ramas în emigrațiune în Ardeal.

Paris, le 22 Messidor, an 10.

1. Citoyen, les lettres de Vienne et de Valachie vous auront informé de la mort du citoyen Maury qui vous portait mes d'opêches du 11 Messidor, et qui s'est noyé à Galatz, au passage du Danube.

Son paquet de d'opêches a été sauvé, et le *Prince de Moldavie*, qui se trouvait alors à Bucarest, la reçu et s'est chargé de vous le transmettre. Je pense qu'il vous est exactement parvenu.

En supposant que le contenu ait été communiqué à la Porte Ottomane, il n'aura pu que la convaincre des sentiments dont le Gouvernement français est animé envers elle.

,

Nicolae Basarab din Cainacam și fost mare Ban, conservă sub Alex. Suțu epistasia ambelor mari logofeți, în lipsă, pare-se, de boeri cari să ocupe aceste două scaune de mari logofeți ai țerei de sus și a țerei de jos. Ca vornic mare de țeara de sus, semnéază Crețulescu Manolache, dar nu există mare Vornic al țerei de jos. De Visternic a isbutit să ia Alexandru Suțu pre Constantin Filipescu, care nu putuse să mergă în emigrațiune, fiind preatunci bolnav. În fine, ca mare Spătar, Domnitorul Alexandru Suțu ia, repet, pre Dumitrache Hangeri. Chiar și Manolache Crețulescu e citat în August numai ca fost mare Vornic, tot așa cum este numit fost mare Vornic și Constantin Știrbei¹.

Lipsa din București de boeri din care Alexandru Suțu să-și fi putut organiza divanul se vede și din împrejurarea, că în hrisóvele lui nu se aduce credința boerimii din divan, dupe cum era obiceiul. Postelnicul ce avu în Moldova, francesul Luce Gaspari-Belleval se califică la Paris, unde a mers în misiune, ca ministru de externe al ambelor țări.

*

Cam ce acte de administrațiune putu face Alexandru Suțu în cele două luni de domnie?

Hazardată mi se pare a fi afirmarea (d-lui N. D. Popescu, din Calendarul pentru toți pe 1891), că până la atâta era de bun domn Alex. Suțu, în cât «negăsind de loc bani în visterie, a început să răfuiască cu banii săi oștile imperătesci, de datoriile din trecut și să le dea drumul ca să se întorcă iar peste Dunăre» — Unde o fi găsit cunoscutul nuvelist așa ceva documentat?

Cu referință la biserică nu am aflat decât trei hrisóve: unul este din 10 August 1802 prin care acordă 25 de poslușnici și diverse scutiri bisericești Sf. Elefterie².

1. Veđi cod. XLVIII, fila 128 verso.

2. Sf-tulu și Dumneđeiesculu schit al Sfintei Mitropolii, unde se cinstesc și se prásnuesc hramul Sf-tulu Sfințitulu Mucenic Elefterie, ca să aibă cu acóști poruncă a Domnii mele, a ține lude două-đeci și cinc poslușnici pentru ajutorul și poslușania la trebuințele ce are, cărora dupe adeverințele Dumnólor boerilor Ispravnici, de numele și chipul lor, să li se dee și pecetluiturile domnesci de la Visterie spre a fi în pace și nesupărăți de tóte dăđdiile și angariile ce vor eși de la Visterie și de la Cămara Domniei mele, peste an în țeară, de nici unile val și supărare să nu aiba; așiderea drepte bucatele ce va avea schitul să fie ne supérat, însă cinc sute oi de oierit, stupi, râmatori de dijmărit, vinul ce 'l va face de vinăriciú, și două cărciumi aici în orașul București, aperate de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul Domnesc și de ortul Vățășesc, cum și de alte

Al doilea hrisov miluesce, în 20 August 1801, biserica zidită de Nicolae Brâncoveanu cu hramul Sf. Dumitru «la grădina d-sale de aici din București»¹.

angariii și două Preoți și Diaconi, și două cântăreți scutiți de toate dăjdiile ce es peste an pre toți cei-l-alți cum și casele lor, și drepte bucatele lor să fie aperați, și tal. una sută însă cinci-șeci la praznicul marelui Mucenic Elefterie și cinci-șeci la praznicul marelui Mucenic Gheorghe (fiind-că acest schit are două hramuri), cari acești bani să se dee de la Visteria Domniei mele pe fieș care an; porun'im dar Domnia mea, Dumitale vel Vistier, să faci pecetluiturile Domniei mele, atât de oierit, cât și la mai sus șisele prasnice, și să dai de la Visterie ca să fie pentru unt-de-lemn, tămâe și alte trebuințe ale odăjdiilor, pentru-că acest schit fiind scăpătat mai 'nainte nu avea nici un fel de milă și ajutor cu care să se pôtă ajuta, de aceia dară acum după rugăciunea ce dete Domniei mele Dumnélui, cinstitul și credinciosul Boerul Domniei mele, Nicolae Brâncoveanu vel Ban, pentru acest schit, sub a căruia purtare de grijă se află, ca să înoin milele, cari au fost hărăzite de alți frați domni de mai 'nainte, am bine-voit Domnia mea, cu căldurósă inimă pentru râvna ce avem către sfintele lui Dumnezeu locașuri a le ajuta pre cât ne va fi prin putință, și cu acest hrisov al Domniei mele înoin și întărim toate aceste milă câte se cuprind mai sus, ca să se păziască tot d'a una nestremutate. Rugăm dară și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici cu Domnia acestei pravoslavnice țări creștinesci, să bine-voiască a învoi și a întări aceste milă, ca și ale Domniilor sale milă și faceri de bine să fie de alți în urmă ținute în sémă. Și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Io Alexandru Nicolae Suțu, și cu credința prea iubiților Domniei mele fi și cu tot sfatul cinstiților și credincioși Boerilor mari ai Divanului Domni mei, Ispravnic fiind facerii hrisovului acestuia, Dumnélui cistitul și credincios Boerul Domniei mele Nicolae Brâncoveanu, vel Ban Epistatul Logofeților, și s'au scris la întâiul an dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anii de la Nascerea Domnului Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Christos. — 1802, August 10.

De Chiriță Dascăl slovenescu.

Cod. XLVIII, fila 129.

1. Io Alexandru Nicolae Suțu *Vod. domn al Moldovei și Țerei românesci.*

Fiind-că Dumnélui cinstit și credincios Boerul Domni mei, Nicolae Brâncoveanu, vel Ban, din râvna Dumnezeuiască fiind pornit, s'au îndemnat de a zidit o sfântă biserică la grădina d-sale de aici din București întru cinstea și slava Sf-tului cuvios Dimitrie cel nou, de la Băsărabov și Grigorie Decapolitul, ale căroră sfinte Mōște se află întru acéstă de Dumnezeu păzită feară, la Mitropolia țerei și la mōnăstirea Bistriței, pe care vōdēndu-o domnia mea înfrumusețată și împodobită cu ostenela și cheltuiala mai sus numitului Boer, nu am găsit cu cuviință a rămânea neîmpărțășit din domnescile milă, ci spre a se putea ține tot-d'a-una în starea ce se cuvine unui locaș Dumnezeuiesc, cu căldurósă inimă, și cu râvna aceea ce avem către sfintele lui Dumnezeu locașuri, hărăzim prin domnescul nostru acest hrisov și la acéstă sfântă biserică, toate acele milă

E de observat, că în toate hrisóvele și actele sale domnesc, Alex. Suțu pórta gloriósa titulatură de Domn al Moldovei și Țerei Romănesci.

Un al treilea act relativ la biserică, este cel următor, prin care avantagează pre însași Dómna lui :

..... *Zem. Vlahiscoe.*

Fiind-că preoții de la biserica ce este pre moșia Sloboția, ot móra Brăiloiului, sud Dâmbovița, a luminatei și prea iubitei Dómnei Eufrosinei, prin jalba ce au dat Domniei mele, făcând rugăciune, ca să împărțăm această sfintă biserică cu o milă Domnăscă și ajutorul acelor ce slujesc spre podoba sfintei biserici, care cerere a lor găsindu-o Domnia mea cuviincioasă, după pildele altor frați Domni, ce au făcut milă la asemenea locuri și s'au păzit și se păzesc și de noi, ne-am milostivit și printr'această Domnăscă noastră carte, ce le dăm la mână, îi miluim, ca preoții ce se vor afla slujitorii biserice, tot-d'a-una să fie apărăți de rîndul dajdiei preoțesci, să ție sfînta biserică și două dascăli scutiți și apărăți de toate dăjdiile Vistieriei ; asemenea și drepte bucatele preoților și ale dascălilor să fie scutite de vinăriciū și dijmărit ; să aibă și cinci sute oi

ce cu hrisóve domnesci are și biserica de la Sf. Elefterie, adevă să ție lude 25 poslușnici, pentru ajutorul și poslușania la trebuințele ce are, căroră după adevărurile Dumnelor Boerilor Ispravnic, de numele și chipul lor, să li se dea și pecetluituri gospod, de la Vistierie, spre a fi în pace și nesupărați de toate dăjdiile și angariile ce vor eși de la Vistierie și de la cămara Domniei mele peste an în feară, de nici unile val și supărare să nu aibă.

Așisderea și drepte bucatele ce va avea biserica, ca să fie nesupărate, însă 500 oi de oerit, stuți și rîmători de dijmărit, vinul ce-l va face de vinăriciū și două cărciumi aici în orașul Bucuresci, aperate de fumărit, de căminărit, de vamă de vin domnesc și de Ortul Vătășesc, cum și de alte angarii, și două Preoți și un Diacon și două cântăreți scutiți de toate dăjdiile ce es peste an pre toți cei-l-alti, cum și casele lor și drepte bucatele lor să fie apărate, și să iăe tal. una sută, însă 50 la Prasnicul Sf-tului Părintele nostru cuviosul Dimitrie, și tal. 50 la Prasnicul Sf-tului Părintelui nostru cuviosul Grigorie Decapolitul, cari acești bani să se dea de la Vistierie pe fie-care an ; pentru care poruncim Dumnelui vel. vist. să facă pecetluiturile domniilor mele, atât de oerit cât și la mai sus dișele praznice, și să dai de la Vistierie mai sus numiți bani, ca să fie pentru unt-de-lemn, tămăie și alte trebuințe ale odăjdiilor. Rugăm dară și pre alți frați domni cari în urma noastră se vor învrednici cu domnia acestei pravoslavnice țeri creștinesci, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste milă, ca și ale domniilor sale milă și faceri de bine să fie de alți în urmă ținute în sémă. Și am întărit hrisovul acesta cu însăși domnăscă noastră iscălitură și pecete, scrinduse aici în orașul Domniei mele Bucuresci la anii de la Nascerea Domnului Dumneșu și Mântuitorul nostru Isus Christos. — 1802, August 20.

De Chiriță Dascăl slovenescu.

apărate de oierit, după cum au și alte sfinte mănăstiri și biserici; pentru care poruncim la toți câți se cuvine, întocmai să fiți următori și împotriva supărare să nu se facă, ca să li-se păzescă milele acestea întocmai, precum mai sus se cuprinde; de care rugăm și pre frații noștri Domni din urmă, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste milii, ca și ale Domniilor sale milii și faceri de bine, să fie în urmă și de alții ținute în seamă. *ii saam receh gospod.*—1802, August 22.

Cod. XLVIII, fila 133.

*

De sigur, că de școle n'a avut de a se ocupa Alexandru Suțu, mai ales că școlile erau în vacanțele de vară, deacă chiar ar fi putut să fie deschise în urma *băjeniei* lui Michail Suțu și a boerimeii.

Dintr'un hrisov de la 9 August 1802, se vede încă, că Alexandru Suțu aprecia pre omenii sciutori de carte. El acordă mai multe scutiri și privilegii unui Logofet de Vistierie, pentru că are: «condei în mână grecesc și românesc»¹. Dăm mai jos în notă acest document.

1. Alexandru Suțu etc.

Domnii și oblăduitorii norodului, ce de la Dumnezeu li-se încredințază întru stăpânire, cu datorie se află întru a se arăta cu faceri de bine, spre a isbrăci din noianul milostivirii sale rîuri folositoare către toți de obște, pentru a dobândi nemurire numelui lor, dar mai vîrtos când acele faceri de bine se hotărăsc de către oblăduitorii la obraze, ce cu multă trudă și neconținută și credincioasă slujba lor înaltă nămul și 'și dobândesc bun ipolipsis și milostivirea Domnilor asupra-le, acésta este cea mai mare slavă și de mai mare cuviință ce fac Domnii către supușii pămîntenii; drept aceea, fiind-că cinstit și credincios boerul Domniei mele Ioniță Bălăcescu, biv vel Stolnic, din copilăria sa s'au aflat slujind *cu condei în mână, grecesc și românesc, neconținut*, atât Vistieriei, cât și Divanului țerei, întru care slujbe cercat fiind și găsindu-se cu dreptă credință și volnic, osirduindu-se cu bune urmări, s'au învrednicit cu împărtășirea de milii Domnesci, după cum ne-am adevărit Domnia mea din hrisovul Domniei sale fratelui Domn Alexandru Moruzi Vodă, ce 'l vedum, scris cu lét 1801, Aprilie 12, dat la mîna numitului Stolnic, de milele domnesci, ce după cuviință și după dreptele lui slujbe 'i-au hărăzit; am bine-voit Domnia mea ca și noi întru acésta de Dumnezeu nouă herezită Domnie a acesteii pravoslavnice țerii a Valachiei, să întărim toate aceste milii ce se cuprind în hrisovul Domniei sale mai sus numitului frate Domn, cădîndu-se dupe tot cuvîntul dreptăței, a avea o deosebită milă și ajutor al Domniei, pentru dreptele și credincioasele sale slujbe; hotărîm dar Domnia mea, prin domnescul nostru acest hrisov, ca să aibă numitul Stolnic Bălăcescu Ioniță aceste milii în totă vremea nestrămutat, adecă casa lui să fie tot-d'a-una ferită și aপরাত de conace și de tot felul de cereri întempletore; să scutască vinăriciul, dijmărit și toate câte scutesc boerimea; să fie o pivniță și două scaune de carne aici în orașul Domniei mele Bucuresci scutite și apărate, după cum se scutesc și alte scaune și pivnițe boeresci; să

Din respectul justiției, numai la 9 August 1802, Alexandru Suțu face următoarele numiri :

Boerii judecători ce s'aũ orînduit la Departamentul criminalion.

Constantin Caragea, Serdarul Nicolae Cuzi, Serdarul Theodorache Miche Nomicos, Medelnicerul Constantin Caclica și al treilea Logofet Petrache, cu doni Logofet : Serdarul Iordache Filodor, Serdarul Andronie, Medelnicerul Nicolae.

Cod. XLVIII, fila 128.

Alexandru Ipsilant însoțește aceste numiri cu următorul pitac :

Io Alex. Constantin Suțul Vvd.

D-vostřă Boerilor ce sunteți mai sus numiți, fiind-că v'am orînduit Domnia mea judecători la numitul departament, să aveți a vă aduna fleș-care la departament, ca de împreună să urmați pururea a căuta pricinele Pușcăriiei de englimatisin, și cele ce vi se orînduesc de către Domnia mea, cu silință, păzind cu totă scumpătatea dreptatea după pravili și Dumnéta cinstite și credincios boerule al Domniei mele, Nicolae Brâncovene, Epistatule al logofetiilor mari, după ce se va face cunoscut la toți boerii judecători porunca acésta, să se trecă în condica Divanului și să se aréte și la Logofetia de obiceiuri a se aședa la catastihul lefilor, avênd Dumnéta cuviincioșa îngrijire de a păzi toți boerii în toate ȳilele la departament și a cănta pricinele după dreptate. *Tolico pisc h gospod.* — 1802, August 9.

Cod. XLVIII, fila 128.

Orî cât de ocupat cu afacerile grelei sale Domnii, Alexandru Suțu nu perdu ocasiunea să 'și reguleze hotarele unei moșii cumpărate pre numele Dómnei sale Eufrosina, cumperătură ce 'i dreptul, încă din anul trecut, în județul Dâmbovița.

Ba încă cu aceeași ocasiune, la 22 August 1802, sub pretext că ajută biserica din satul Sloboția, de la móra Brăiloiului și Codrii,

ȳie și liude 25, scutiți cu pecetluiturile Domniei mele la mânilor lor, de scutélă, afară din scutelniciȳ cinului boeriei sale, după catastihul Visteriei de scutelniciȳ cu suma liudelor căroră să li-se dee și acestora pecetluiturile Domniei mele ; pentru care nu suntem la îndoială, că și frații Domni ce în urma noastră, se vor învrednici de la Dumnedeũ cu oblăduirea acestei pravoslavnice țeri, vor bine-voi a întări acéstă harăzire și cu hrisóvele Domniilor sale, ca să o aibă numitul boer Stolnicul Ionița Bălăcescu spre ocrotirea lui și a casei sale în totă vremea ; am întărit hrisovul acesta cu însăși Domnésca noastră iscălitură și pecete, scriindu-se la anul d'ânteiũ dintru întéia domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucurescȳ, la anul de la mântuirea Inmei. — 1802, August 9.

Cod. XLVIII, fila 130.

dăruiesce — cum vădura, — Dómnai sale, adecă sie-și, cincî sălaşe de țiganî !.

1. Io Alexandru Constantin Suțu Vvd. Zem. Vlascoc.

Credincioșii Boerilor Domniei mele biv vel Serdar, Antonie Fotino, i biv vel Serdar, Machail Greceanu sănătate, vă facem în scire că luminata și prea iubita Dómnă noastră Efrosina, cumpărând din anul trecut o moșie în județul Dâmbovița ce se numește Codrii în satul Brăzoia, de la cuviosul Grigorie Proin Veroșan, care moșie după aședămîntul de cumpărător, fiind trebuință și așii hotări. ea pre nisce practicoși la hotărnicie, vă orînduim Domnia mea Hotarnici și vă poruncim ca primind porunca acésta, cu sluga Domniei mele. . . . Postelnic, fără de nimică zăbavă, să mergeți la numita moșie de împrennă cu vîndătorul proin Veroșan și cu Ispravnicul Luminăției sale prea iubitei Dómnai noastre, unde aducînd orînduitul Mumbașir Postelnic atât pre Grigorie Bujoreanul, biv al 2-lea post, cât și pe alții pe cei împrejurași, ca să fie față, și urmînd după orînduiala și obiceiul hotărnicilor, să o alegeți, să o trageți prin sforare însuși de stîneni și să o și împetriți, care alegere să o faceți după scrisori, după dovezi și după vechia stăpînire, spre a nu se nepăstui nici o parte, și să dați carte la hotărnicie după obicei; ii *saam receh gd.*—1802, August 21.

Cod. XLVIII, fila 132.

Io Alexandru Constantin Suțu Vvd. Zem. Vlascoc.

Fiind-că luminată și prea iubita noastră Dómnă Efrosina are moșie în jud. Dâmbovița ce se numește Slobodia, ot. móra Brăiloinului și Codrii, pe care este și sfîntă Biserică cu Preoți și Diaconi, unde atât pentru podoba Bisericeii cât și pentru alt ajutoriu al casei Luminăției sale, avînd trebuință și de Țiganî, cum sunt alte case Domnesci și Boeresci; de aceea dară după pilda altor frați Domni, cari au făcut haruri din lucrurile Domnesci, slobode, la locuri cuviinciose, adecă la unii după slujbă și vrednicie, și alții după rudenie, care toate s'au păzit și se păzesc; socotind dar și Domnia mea acest loc cuviincios a se împărtași cu câte-va sălaşe de Țiganî, iată printr'acésta Domnescă noastră carte hărăzim Luminăției sale și Bisericeii de pe acésta moșie, cincî sălaşe de Țiganî cu copii și soțiile și copiii lor să aibă la numita moșie pentru trebuințele ce va avea ale casei și ale Bisericeii; de care poruncim Dumitale vel Armaș să alegi dintre Țiganî cincî sălaşe, pe care cu foaie anume să-ți faci teslim în mîna Ispravnicului moșiei Luminăției sale; ii *saam receh. gd.*—1802, August 22.

Cod. XLVIII, fila 132.

M'ostiiu Bojiu Io Alexandr. Nicolae Suțu Vvd. Domnul Moldovei și Țerei Românesci.

Credincioșii boerilor Domniei mele biv vel Antonie Fotino, și biv vel Michail Greceanu, ce sunteți orînduiți prin deosebită porunca Domniei mele a hotări moșia Codrii din jud. Ilfov a prea iubitei Dómnai noastre Efrosina, ce o are cumpărată, unde fiind că alături cu acésta moșie mai are luminata Dómnă și altă moșie cumpărată mai d'înainte, anume Slobodia ot. móra Brăiloinului, care și aceea fiind nehotărîtă, vă poruncim dară, ca după ce veți merge în fața lo-

În ultima zi de domnie, la 24 August 1802, dăruiesce Alexandru Suțu un sălaș de țigani și fostului mare Vornic Radu Slătineanu ¹.

*

Cu referință la dări, avem de înregistrat de la Alexandru Suțu două acte, din luna August 1802.

Primul, din 8 August, cuprinde ponturile venitului căminăriei ².

cului să faceți urmarea hotărniciei după deosebită porunca Domnii mele la moșia Codrii, și împreună să hotăriți și pe acosta, după scrisori, după dovezi și vechia stăpânire, și să o împetriți, ca să se facă ocolnică și o hotărnicie pentru amândouă cu urmare dupe orînduiala hotărnicilor, și Mumbașirul portărei să aducă față la hotărnicie, atât pe Clucer Brăiloiu vîndător, cât și pe alți vecini, ce vor fi trebuincioși, ca să nu se facă vre-o năpăstuire de vre-o parte. *ii saam rech. gmd.* — 1802, August 22.

Cod. XLVIII, fila 133.

1. Io Alexandru Constantin Suțul Vvd. Zem. Moldo-Vlahis oe.

Dat'am Domneșca noastră carte Dumnéluț cînstitului credincios boerului Domniei mele Radul Slătineanu, biv vel Vornic, ca să aibă a ținea și a stăpâni pre Ștefan Țiganul cu soția și copiii seaū fetele lui, pentru că acest țigan ca un strein venit din Moldova aici, fiind după obiceiul țerei domnesc, și aflându-se fiind întru căsătorie țigancă Dumnéluț, am bine-voit Domnia mea, atât după volnicia ce au Domnii asupra lucrurilor Domnesci, cât și pentru deosebitul cuvînt al dreptăței ce are Dumnéluț numitul boer, pentru alți țigani ce are ai Dumnéluț fugiți în Moldova, de 'i-am hărăzit pre acest țigan, să 'l stăpânească cu sălașul lui întreg; pentru care 'i-am întărit acest har cu domnescul nostru sinet. *ii saam rech gmd.* — 1802, August 24.

Cod. LXVIII, fila 135.

2. Io Alexandru Constantin Suțul Vvd. Zem. Vlascoe.

Fiind-că venitul Căminăriei este irat al Dumnéluț cînstitului și credincios boerul Domniei mele s'au dat acastă domneșca noastră carte, ce s'au orînduit de către Dumnéluț mai sus numitul boerul Domniei mele, ca să caute acastă slujbă și să strîngă venitul Căminăriei, aici în orașul Domniei mele București, urmând ponturilor ce se cuprinde mai jos :

1. Sfânta Mitropolie. episcopiile și sfintele mănăstiri și Dumnélor boerii veliți de la vel Ban până la vel Clucer de arie și jupănesele cele văduve ale cărora boeri au stătuț veliți, au să scutască câte o pivniță în București, după cuprinderea ponturilor de vamă :

2. Căți, ori au cărți vechi Domnesci și hrisove de a scuti cărciume de căminărit, cari înoindu-se vor avea tărie, seaū de acum înainte se vor învrednici acestei Domnesci mili prin cărți noue, aceștia vor scuti cărciumi după cărțile ce vor avea la mînă, de vor avea drepte bucatele lor, seaū chiar cărciumile lor

Nu diferă mai în nimica acest act de cele anterioare relative la căminărit.

adeverate, fără de a fi slobodîi această Domnăscă milă ce li-s'au făcut să o vină alui obraz și fără de a fi slobod după vechiul obicei să scutască cârciume întru care nu se vinde vinul lor, iar pentru tagma logofetilor Divanului și ai Vistieriei are a se urma hotărârile și poruncile Domnăscă, ce sunt date mai de înainte a scuti și cârciume streine, împotriva cărora porunci, nu au a fi supărați;

3. Câți se scutesc de căminărit, cu ale altora cârți, și se vor dovedi, să plătescă orînduitul căminărit îndoit, spre pedepsă vicleșugului; iar străinele cârți ce vor avea să se iae de la mâinile lor, ca nisce pricinuitoare de netrebnica pagubă a venitului boeriei;

4. Când vre-unii, cu socotolă să nu plătescă căminărit, 'și vor pune vinurile să 'și vină în vre-o cârciumă de cele ce se scutesc de căminărit cu carte Domnăscă și făcându se cercetare, se va dovedi acest vicleșug, atunci căminării acelor cârciume, ca unii ce s'au făcut pricină de paguba venitului căminăriei și ca nisce neascultătorii poruncilor Domniei mele pentru că au primit vinul altuia în cârciumele lor, să plătescă căminăritul pentru tot vinul ce se va găsi în cârciumele acelor cărciunari, atât adică pentru al lor, care se scutesc cu carte Domnăscă, cât și pentru vinul ce au primit în cârciumele lor, ca să 'l scutască de căminărit, fără de a avea carte de scutolă și într'această chip se păgubesc fără de cuvint venitul boeriei;

5. Câți se află afară din crucile, cari sunt hotarul Bucurescilor, adecă împrejurul politiei acesteia, în vreme ce plătesc birul lor aici în Bucuresci, ca și Bucurescenii, iar darea căminăritului se silesc să nu o plătescă, pricinuindu-se că locuesc afară, acelora să nu se dea ascultare, ci precum și cei-l-alți orășeni ai Bucurescilor, negreșit să 'i pue a plăti căminăritul;

6. Câte buți cu vin și cu rachiū se vor găsi prin cârciumele și pivnițele cârciumelor ce plătesc căminărit, să plătescă pre șin pentru toate buțile mai înainte și până a nu se începe, și după ce se va sfîrși vinul și vor cumpăra altul ori de la boeri, seaū de la mănăstiri, să plătescă asemenea și pentru vinul cel nou care s'au cumpărat;

7. Pentru buțile cu vin ce vor vrea să le facă rachiū să plătescă căminărit, și pentru vinul acestor buți când vor vinde dintr'ênsele ori cu vad'a seaū cu ocaua, iar când nici de cum vinăre nu va face dintr'acel vin și 'l va face rachiū, atunci are a plăti numai al rachiului căminărit;

8. Vinul străin afară din trebuința țerei, fiind-că nu este slobod să îl aducă în țeară, iar întimplându-se să lipsască de vin pămîntenii, urmăză a fi trebuincios cel strein, atunci cu voie de la Domnie, prin marafetul celui după vreme căminar să se slobodă a intra în țeară vin strein pe cât va fi trebuință și unde va fi lipsă, iar când pe ascuns se va cacerdisi cu vre-un feliu de meșteșuguri, să se facă de către cel după vreme căminar controbont;

9. Căminăritul este a se plăti butea cu vin, parale cincî-șeci și cincî, și butia cu rachiū de țeară care este mare pe cincî, și cea mai mică butie cu rachiū de țeară pe jumătate tal. două și jumătate iar pentru rachiul strein, care scrie condica Divanului a se plăti la butea mare tal. șapte, și de butea mai mică pe jumătate tal. trei și jumătate, fiind-că rachiul strein este oprit

Al doilea din 12 August se referă la arândarea venitului săpunăritului¹.

*

Cu referință la comerț avem de adus, din August 1802, două documente de privilegii pentru târguri, în favoarea boerilor Nicolae Brâncoveanu și fost marele Vornic Const. Știrbei. De altminterlea, aceste hrisóve nu fac decât a confirma hrisóve de la anteriorii Domni.

Cel d'intăi document, ce ne-a rămas de la Domnia lui Alexandru Suțu, este pitacul din 18 Iulie 1802, la 12 județe de dincóce de Olt, poruncind Ispravnicilor, să dea cuvenitul ajutor vameșilor de a 'și împlini vămuirea după ponturi, fiind-că locuitorii și neguțetorii li-ar fi stând cu înpotrivire².

de a se aduce în țără ca și vinuri streine, unde dar se va găsi rachiū strein verī la cine, să se iae de la aceia căminărit îndoit;

10. Bușile ce se vor găsi plătind caminărit la căminarul ce au fost și vor avea răvașe adevărat de plată, acelea ca niște plătite să nu se supere, ci să li se ție răvașele în semă; poruncim dar D-vóstră Zabiților orașului Domniei mele București, să dați ajutorul cel cuviincios spre căutatul slujbei, și strînsul acestui venit, iar când oriuduitul cu acéstă slujbă, va căuta să facă vre-o urmare în potrivă, orī de la unul mai mult, sau de a cere căminărit și de unde nu se cade, să nu-l îngăduesci. *ii saam receh gd.*—1802, August 8.

Cond. XLVIII, fila 126—127

1. Io Alexandru Constantin Suțu Vvd. Zem. Vlahiscoe.

Cărți de slujba săpunăritului. După obiceiū s'a dat acéstă carte a Domniei mele carele pre anul acesta cu lét 1802 au cumpărat slujba săpunăritului din totă țeara, să aibă a căuta acéstă slujbă aici în orașul București, și de la toți cei ce vor lucra săpun cu cherhanale să aibă a lua de la fie-care săpun cât săpunar face, de una oca câte un ban după obiceiū, iar nu mai mult, că se va pedepsi; pentru care poruncim și D-vóstră Zabiților Domniei mele din orașul București, pe care va arăta mai sus numitul că nu să supune a plăti săpunăritul, pe unii ca aceia să-ī faceți și fără voia lor a plăti săpunăritul după obiceiū. *ii saam receh gvm.*—1802, August 12.

Asemenea două cărți s'au făcut: una pre Craiova cu cinci județe și alta pre două-spre-dece județe.

2. Cu mila lui Dumnezeu, Io Alexandru Nicolae Suțu Vvd, Domnul Moldovei și Ță ei Romănesci.

Da'am Domneșca noastră carte, Dumnelui cinstitului și credincios boerului Domniei mele, biv vel Vornic Constantin Știrbei, prin care dăm voie și slobozenie, ca să facă târg pre moșia Dumnelui Brezovia, din sud. Dâmbovița, pre

Privilegiul de scaune de carne, atât de superător comericiului de vite, este riguros menținut, grație marelui treceri, ce avea pre lângă noul Domn, boerul Nicolae Brâncoveanu. Acesta obținu, cu cea mai mare înlesnire, de la Alexandru Suțu, reîntărirea privilegiului a doue scaune de carne în Bucuresci, a cinci scaune în târg la Găgeni, a unul la Budurésca, a altuia la Scheiă și a patru scaune la moșia Obilescă, din jud. Ilfov¹.

săptemână o dată Vinerea, fiind-că pentru facerea acestui târg are Dumnolui de mai înainte sineturi domnesci, coprinđătore, că s'au făcut întâiu cercetare de către Ispravnicii județului, și s'au dovedit, că nu numai nu aduce nici o pricină împotrivitore la Nizam, seau altă stricăciune și pagubă la alte târguri, ci încă este trebuincios și de folos locuitorilor drept aceea poruncim Dumnovóstră Ispravnicilor, să dați de scire locuitorilor; împrejurări, ca să vie la acest târg cu celea ce vor avea de vânđare și de cumpărat și să-și facă alișverișul lor; purtând grijă Dumnovóstră ca să nu facă nescari-va pricină și gâlcevuri, iar vânđarea vinului și a rachiului are a fi numai a stăpênului moșiei, după obiceiul pământului, adecă Dumnolui Vornicu, *ii saam re-eh gd.* — 1802, August 13.

Cod. XLVIII, fila 131.

Io Alexandru Nicolae Suțul Vvd. Zem. Moldo-Vlahiscoe.

Fiind-că Dumnolui cinstitul și credincios boierul Domniei mele, Nicolae vel Banu, atât prin cărțile fraților Domni de mai înainte, și de la Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, au avut volnicie a face pre moșia Dumisale Găgeni, ot sud Saac, târg în fieșce-care an o dată, care târg să ție o săptemână, din ziua Duminiceii sfintului Apostol Tomei, unde să fie obor pentru vite și bucate și la acest târg să nu se amestece nici Ispravnicii, nici vameșii, nici erbarii, nici zabiții, nici alți ómenii domnesci, ci să aibă Dumnolui a lua vama cea obicnuită și tóte cele-l-alte obiceiuri ce vor fi la târgul acesta. Așisderea ni i vin, nici rachiul, nimeni să fie volnic a vinde la acest târg, într'acéstă săptemână, fără de scirea omului Dumisale, care târg urmóză de a se face și până acum după domnescile cărți de mai sus arătate; și osebit și răposatul domn Hangeri, au mai adăogat să se mai facă un târg tot pre acéstă moșie a Dumnolui, la ziua sfintului Ioan Teologul, Septembrie 26, care și acest târg și asemenea urmare să aibă, după cum și cel de la Dumineca Tomei, începând de Duminecă până Lună, în zile 8. Drept aceea și Domnia mea am iutărit cu Domnesca noastră carte privilegiul améndorora acestor târguri, și orînduiala ce mai sus se arată, ca să se păzescă întocmai; pentru care poruncim Dumnovóstră Ispravnicilor, Vameșilor și tuturor altora ce veți fi orînduiți, orî-cu ce trébă și slujbe domnesci, să aveți a vă feri și întru nimic să nu vă amestecați la acest târg, că orî care va îndrăzni a face cătuși decât supărare, se va pedepsi. *ii saam re-eh gd.*—1802, August 10.

Cod. XLVIII, fila 139 verso.

1. Cod. XLVIII, fila 124 verso.

Celălalt boer care curtenea pre Alexandru Suțu, fostul mare Vornic Constantin Știrbei, dobândește și el recunoșterea dreptului de stăpânire a oborului de la București, «care este pre .ioșia Fundeni, din Ilfov», și prin urmare, i se recunoște dreptul să iae *paraua de loc* și ordonă vameșilor să nu aibă a face cu acest drept al stăpânului moșiei, ci să 'și caute vama domnască după catalog și ponturi¹. — 1802, August 8.

Cu referință la *industrie*, Alexandru Suțu dă, in 5 August 1802, un hrisov in folosul Cherhanelei, adică a fabricii de testemele și iminele de la monăstirea Mărcuța, înființată cu decretul lui Alexandru Moruzi, din 28 Maiu 1800 și recunoscută cu alt hrisov al lui Michail Suțu, in Ianuarie 1802. Alexandru Suțu constituie fabricantului Stănuță, care a început Cherhanéoa, privilegiul exclusiv al fabricațiunei pre 15 ani, începători de la 20 Maiu 1800, cu singura obligațiune de a da pre tot anul la cămăra Domnască 50 de testemeluri, însă 25 de cele bune și 25 de cele de al doilea. Iar de i se va da tulpanul de la cămăra, atunci să dea 75 de testemeluri, însă 40 de cele bune *bași* și 35 de cele de al doilea. Mai este obligat fabricantul Stănuță să vină fabricatele lui cu un preț cuviincios și cumpănit. Alexandru Suțu mai acordă lui Stănuță și la opt ômeni ai lui, streini, apărare și scutire de dădii².

1. Cod. XLVIII, fila 124 verso.

2. Io Alexandru Nicolae Suțu *Vvd. Domnul Moldovei și Țerei Românesce*.

Fiind-că înmulțirea a orî ce fel de meșteșuguri străine și lucruri de mână s'ar putea izvedi într'o țără, ca să lucreze într'insa, este folosul și îndestularea ei, și fiind-că s'au arcat cu jalbă la Domnia mea, că cu voie și cu slobodenie de la Domnie, au deschis o cherhanea, aici, de testemeluri și iminele la monăstirea Mărcuța, și pentru căci au isvodit întîi el acest lucru, aici în țără, la care au pus și ostenolă și cheltuială cu trebuincioșele vâpsele, pene și cu ômenî cu sciință, lucrători meșteșugului acestuia, aducându-i într'adins, au avut privilegiuri dato atât de Domnia sa, Alexandru Vodă Moruzi, ot lét 1800 Maiu 28, cât și de către Domnia sa, fratele Michail Suțul, la lét 1802 Ianuarie, prin hrisóvele ce le vedum coprinđótóre, că cercat fiind și cu sciință desôvêrșit al meșteșugului acestuia, aflându-l pentru ca să se osîrduiască, mai mult s'au miluit cu aceste ponturi ad:

1. Fiind-că numitul Stănuță au început cherhanéua acésta și au pus'o în lucrare cu ostenóla lui, la care într'adevăr au pus și cheltuială, cu aducere de vâpsele, pene și de ômenî lucrători meșteșugului acestuia cu plată, să nu aibă dară voie alți nimenî, din cei ce știu meșteșugul acesta, orî din cari se vor fi aflând aici acum, seaû cari ar mai veni de acum înainte din alte părți, adecă de altă cherhanea de testemeluri, până la 15 ani, începându-se acest soroc de la lét 1800, Maiu 28, ci să fie proprii alții, lucrând la acésta cherhanea cu simbrie

Vom vedea dupe 1806, încercări de a se nimici acest privilegiu.

cine va vrea, ascultând pre acest Stănuță, și cunoscându-l d'întîi al lor, iară cei ce se vor arăta cu împotrivire să se pedepsescă la cămara Domnăscă.

2. Atât Stănuță, cât și opt ómenî ai lui străinî, să fie apărați de rîndul dăjdiilor, în cîtă vreme se vor afla lucrând la cherhanea, pre care aducendu-î la cămara Domniei mele spre cercetare, să li se dea teșcherele la mîna, ca să fie sciuți a nu se supăra

3. Să fie dator Stănuță a da pre tot anul la cămara Domnăscă cîte 50 testemeluri, însă 25 de cele bune bași și 25 de cele de al doilea, iară de se va da tulpanuri de lână mai rea, atunci să se dea 75 testemeluri, însă 40 de cele bune bași și 35 de cele de al doilea, și fiind pentru ca să cunoscă și cei ce au trebuință de obște a cumpăra testemeluri și iminele, un folos dintr'acesta, de aceea i s'au dat numitului acest privilegiu și s'au îndatorat, ca și el să aibă a urma cu un preț cuviincios și cumpenit la vîndarea de testemeluri și iminele. Acest dară privilegiu cu ponturile ce se numesc mai sus, rugându-ne mai sus numitul, prin jalba ce ne-au dat, ca să-l înoinm și găsindu-l și Domnia mea cu cale, am bine-voit de l'am întărit printr'acest Domnescul nostru hrisov și pentru ca să se păzescă aceste ponturi nestrămutat am adevărit hrisóvele ce au avut privilegiuri date atât de la Domnia sa, fratele Alexandru Moruzi, ot lét 1800, Mai 28, i de la Domnia sa fratele Mihail Vvd. Suțu, ot lét 1802, ghenarie și de la Domnia sa fratele Alexandru Vvd. Suțu, ot lét 1802, August 25; prin hrisóvele ce le vedum cuprîndetóre, că cercat fiind și cu sciință desevêșită a meștesugului acestuia aflându-l, pentru ca să se osîrguiască mai mult, său miluit cu aceste ponturi adică:

1) Fiind-că numitul Stănuță au început cherhanéua acésta și au pus'o în lucrare cu ostenoála lui, la care în adevăr și cheltuială cu aducerea de vâpsele bune și de ómenî lucrători ai meștesugului acestuia cu plată, să nu aibă dar voie altul nimene, din cei ce știu meștesugul, orî din care s'ar fi aflând acuma aicea, căci cari ar mai veni de acuma înainte din alte părți a deschide altă cherhanea de testemeluri, până la 15 ani, începîndu-se acest soroc de la létul 1800, Mai 28, ce să fie popriți alții, lucrând la acésta cherhanea cu simbrie cine va vrea, ascultând pe acest Stănuță și cunoscându-l d'întîi al lor, iar cei ce se vor arăta cu împotrivire să se pedepsescă la camara Domnăscă.

2) Atât Stănuță cât și 8 ómenî ai lui străinî, să fie apărați de rîndul dăjdiilor, în cîtă vreme se vor afla lucrând la cherhanea, pe cari aducându-î la cămara Domniei mele spre cercetare, să li se dea teșcherea la mîna, ca să fie sciuți a nu se supăra.

3) Să fie dator Stănuță, a da peste tot anul la cămara Domnăscă cîte 50 testemeluri, însă 25 de cele bune bași și 25 de cele de al 2-lea, și fiind pentru ca să cunoscă și cei ce au trebuință de obște a cumpăra testemeluri, și iminele, un folos dintr'acesta, de aceea i s'au dat numitului acest privilegiu, său îndatorat ca și el să aibă a urma un preț cuviincios și cumpenit la vîndarea de testemeluri și imenelelor; acest dar privilegiu, cu ponturile ce se numesc mai sus, rugându-ne mai sus numitul prin jalba ce ne au dat, ca să le înoinm cu vre-un adaos de ómenî la trebuința ce are și pentru paza ponturilor de mai sus numite spre a nu se amesteca alții la meștesugul lucrului seau ce au izvodit

Narturile nu sunt uitate în scurta Domnie a lui Alexandru Șuțu. La 11 August 1802, el scrie lui biv vel Ban Nicolae Brâncoveanu, epistatul logofețiilor mari, lui biv vel Vornic Manolache Crețulescu și Constantin Știrbei și lui vel Vistiernic, «fiind-că pentru rîndurile narturilor lucrurilor de mîncare, ce se vînd de băcani și alții, i pentru pâne, cum și pentru cîrnuri, trebuind a se da un cuviincios nizam și a se pune în rinduială nartul, cu care se cuvine a se face vinđarea acestora; de vreme ce după pliroforia ce avem Domnia mea, toți aceștia fac vinđările cu prețuri încărcate peste măsură și nesuferite, vę poruncim dar, ca împreună cu Dumnélui vel Aga, adunędu-vę la un loc, unde aducęnd de față, atît pre brutari, i pre măcelari, cum și pre băcani, să faceți cercetare cu fleș-care din aceste bresle osebit, și alegęnd prețul cuviincios cu care se cade a face vinđarea fleș-cărui lucru, acum într'acéstă vreme, să aveți a întocmi, prin dréptă chibzuire, nartul vinđarei, la tóte acestea, pre care să 'i arętați Domniei mele prin anaforale în scris, fără de zăbavă; și fiind-că brésla măcelarilor s'aú dat de către Domnia, mea iar asupra Agiei, ca să curgă și să urmeze orinduiala aceea ce aú fost obicinuită din vechime, poruncim Dumitale vel Aga, să 'i îndatorescă pre toți măcelarii politiei, ca să 'și alégă dintre dęnșii Vătășei, pre cari să 'i orînduescă Dumnéta și să 'i

aice, să se numęscă felnrimea lucrurilor ce s'óte cherhanaua lui, prin calăpurile meștesugului testemelurilor, adecă, bohcele, macaturı, perue, plapome, bráne și orı-ce alt lucru se face cu mijlocul calăpurilor al meștesugului acestuia, cum și de a deschide fabrica altul fiind oprit; acéstă oprire să se urmeze nu numai aice în politie și înprejur, ci și în județele țerei; a cărui rugăcinne chibzuind'o Domnia mea, am aflat'o dréptă și cu cale, și după trebuința ce în adevăr are de meștesugul acestuia am bine-voit Domnia mea de am înnoit privilegiul ce aú avut și am făcut acest ajntor de adaos, atît la cele-l-alte cereri ale sale, ce sunt numite mai sus, cât și la ómenı, ca să ție până 30 ómenı ai lui, streinı, scutiți și apęrați de rîndul dăjdiilor, după orînduiala ce se arată la pontul al doilea; Să fie iusă și el îndatorat a da pentru acéstă cherhanea pe tot anul cîte taleri 300, etision la numita acéstă mōnăstre Mărcuța, unde din începnt, la acéstă mōnăstire Mărcuța aú deschis acéstă cherhanea nouă, pentru aliș-verișul sōu, și unde își are puntea apei aceea, ce trebuie de a sō sluji la meștesugul acesta, care acest etision nu numai în cătă vreme s'ar afla cherhanea înăuntru mōnăstirei, ci și mutându-se orı și unde, să aibă a se da pe tótă vremea la numita mōnăstire. Drept aceea ca să se păzōscă aceste ponturi cu adaosul ce i s'a făcut, am adevărit hrisovul acesta cu însăși domnēscă nōstră iscălitură și pecete, i cu credința prea iubiților domniei mele fiı: Alexandru Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., martori fiind și dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Domniei mele: Pan Nicolae Basarab biv vel Ban, epistatul logofeției de țera de sus, Pan Dumitrache Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spat, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic.

indatorescî, ca de împreună cu brésla să îngrijescă spre a avea vite în destul pentru tăiat la scaune, ca să nu pătimescă norodul de lipsa acestei trebuincioase hrane, ci să fie felurilele cărnurilor îndestulate de vite sănătoase și grase, făcând vinđarea întocmai după nartul, ce se va hotărî de către Domnia mea, căci găsindu-se vre-unul dintr'ensii viclenind cu vre-un chip, împotriva poruncei noastre, orî cu lipsa la dramuri, orî cu carne bolită și slabă, seaú cu lipsa de neajungere pentru îndestularea politiei, cu nici un mijloc nu vor putea scapa de strașnica urgie și pedepsă a Măriei mele. — 1802, August 11¹.

O reinoire a statutelor corporațiunei bărbierilor, avu timp Alex. Suțu să dea acestor meșteri².

1. Cod. XLVIII, fila 128 verso.

2. Io Alex. Nicolae Suțu Vvd. Domnul Moldovei și al Țării Românești.

Fiind-că rufetul bărbierilor meșteri, cari locuiesc aici în orașul Domniei mele Bucurescî, au avut obiceiul și aședemînturile ce se coprink mai jos, încă mai dinainte, din vechime, așisderea au avut și un proto meșter, mai mare peste dênșii, ad. Starostea pentru purtarea de grije și chivernisirea rufetului lor, care obiceiuri cerënd a li se întări și de către Domnia mea, după ce ne-am pliorforisit întêiú din hrisóvele fraților Domnî de mai nainte, ce le vëđum Domnia mea, care le au la mânia lor; am poruncit să-și alégă Staroste după obiceiú și au ales pre . . . căruia am dat Domnia mea acest hrisov al Domniei mele, ca să aibă a fi Staroste și purtător de griją peste toți bărbierii de aici, și el împreună cu 6 Epitropi meșteri ai Breslei acestea, mai bătrăni și mai de cinste a lor ce vor fi, să păzescă orânduețele ce au între ei, ad:

1. Toți căți lucréză meștesugul acesta—aici în Bucurescî—orî pămêntenî seaú străini, din orî-ce parte ar fi venit, seaú călărași, dorobanți, sêrbî, seaú orî-ce fel de slujitori ar fi, să aibă a asculta de Starostea și de acei 6 Epitropi la cele ce îi va povêțui pentru ale meștesugului lor;

2. Pentru ucenici când vor vrea să iasă de la meșteri, să fie datorî a da de scire Starostei și Epitropilor, ca prin scirea și voia lor să iasă, iară de sineși să nu fie volnic nici vre-unul din meșteri să îndrăsnescă a lua ucenicul altuia.

3. Când se va întempla, orî greșală să facă vre-un bărbier de a nu lucra bine, orî de a nu păzi Dumineca și alte sêrbători, seaú judecată să aibă unul cu altul pentru ale meștesugului lor, să nu fie volnic Boer mare, Agă, seaú alți Zapci a-i judeca, fără numai Starostea d'impreună cu Epitropii sa-i judece, și să-i îndrepteze după obiceiul și orînduiala lor, certându-i și dojanindu-i după vina, ce vor face.

4. Până nu-și vor deschide meșteri ceî mai de cinste prăvăliile lor, să nu aibă voie ceî-l-alți bărbieri a-și deschide-

CAP. XXV

Căimăcamie la Muntenii.

Am vădut mai sus, prin ce îngrămădire de împrejurări și stăruinți, și ciocniri de influințe s'aũ pregătit la Constantinopole înlocuirea lui Alexandru Suțu în domnia Munténă, prin Constantin Ipsilante. Am arătat, că ultima ȝi de administrare a Domniei lui Alexandru Suțu, este semnalată istoriei, cu ultimul act din codicele XLVIII, purtând data de 24 August, 1802.

La 25 August, de sigur, până când Suțu se afla tot în Bucuresci, Țera Muntenescă rămâne sub administrațiunea unor Caimacamii, până la sosirea noului Domn Constantin Alexandru Ipsilante.

Dintr'un act al Căimăcamiei, din Septembre 1802¹, vedem că semnază cu titlu de Caimacamii: Iosif episcop de Argeș, Constandie, episcop de Buzău, Marele Logofăt Brâncoveanu, și un Iordache, care credem că este Gheorghe Mavrocordat, pe care pe alocurea îl găsim semnând întreg: Gheorghe Mavrocordat, Caimacam.

5. Pentru entia de milostenie ce aũ avut de obicei a ține brâsla acésta, să se iae de tot meșterul, din Duminecă în Duminecă, câte banii trei, și de calfă câte banii doi, dând acești banii orȝ-cine ar lucra meștesugul acesta, și să se stringă în cutie la Starostea, care cutie să fie pecetluită atât de Staroste, cât și de Epitropii cu pecetele lor, și să se păzescă peste tot anul, ca dintr'acei banii să se cheltuească la Prasniciul Prepadoamnei Paraschivei ce 'l prăznuesc ei, și la mórtea vre-unui meșter din breasla lor, ce nu va avea cu ce să-ȝi facă trebuin-ciósele îngropărei și alte pomeni, dintr'acei banii să-ȝi slujescă și să-ȝi facă pomenirile lui cum și de va rămânea vre-un meșter de aȝ lor la slăbiciune și la sêracie, din bôlă, seaũ din altă întemplanare, iarăși dintr'acei banii să-l slujescă cu ceea ce va fi cu cale, după starea lui; pentru care aceste cheltueli când se va întemplană trebuință a se face, cu toȝii împreună să deschidă cutia și cu sfatul de obște al Epitropilor să se cheltuiască, și atât de banii ce se vor stringe la cutie, cum și de cheltuiala ce se va face la cele mai sus arătate, în toȝi anii, să aibă Starostea a-ȝi da socotela înaintea acestor 6 Epitropii, care cheltueli să se arate prin fôie anume, la ce, unde, și cât s'aũ dat, ca să fie cunoscute și celorl-altȝi de obște, spre a i se vedea slujba de este cu credință seaũ nu?—Deci am întărit Domnia mea hrisovul acesta cu însăși iscălitura și pecetea Domniei mele, ca să se urmeze precum poruncim mai sus, la anii de la zidirea lumii . . . iară de la Domnul Dumneȝeu și mântuitorul nostru Is. Hris. 1802, Iulie 25, aici în orașul scaunului Domniei mele, Bucuresci; de Zamfirache Logofetul de Divan.

Cod. XLVIII, fila 139.

1. Cod. XLVIII fila 141.

Pe lângă Căimăcamii, adesea semnază și boerii din divan, precum : Manolache Crețulescu, Radu Slătineanu, Constantin Știrbeî, Manolache Grădișteanu, Scarlat Ghica, Dumitru Ghica, fost mare ban, Scarlat Câmpineanu, Radu Golescu. Filipescu Const. semnază ca mare Vistier, iar pe alocurea tot ca mare Vistier se intitulează Isac Ralet². Ca mare Agă semnază, între 1 și 5 Septembrie-1802, Scarlat Grădișteanu.

Căimăcamii Țerei Românești adresază la 25 August următorea proclamațiune, în atâtea exemplare, câte județe, anunțând noua domnie și însărcinarea lor de Căimăcamii :

Noi Căimăcamii Țerei Românești

Cuvioșilor Arhimandriți și Egumeni de pre la mănăstiri, molitvelor vostre, Protopopilor, Preoților și D-vastră Boerilor, Boerinașilor și vouă tuturor locuitorilor de obște, de la sud..., sănătate vă pohtim de la milostivul Dumnezeu ; vă facem în scire, că astăzi la 25 ale lunei aceștia, am primit veste de bucurie, cum că prea puternica Împărăție (a căruia slavă, mărire și putere, Dumnezeu să o înmulțescă în veci) ne-au hărăzit Domn și stăpân țerei aceștia pre Măria sa, prea Înălțatul și prea slăvitul nostru Domn, Constantin Alexandru Ipsilant, Vvd- (Domnul Dumnezeu să-î întărească și să-î delungeze stăpânirea în luminat scaunul Măriei sale), cinstindu-ne și învrednicindu-ne Măria sa, cu însăși Cartea Măriei sale de Căimăcamie, cuprinzătoare de Domnescile Măriei sale povățuiri și porunci, pentru căutarea țerei cu îngrijire, prin care, nu puțină bucurie trebuie să aveți de împreună cu noi și D-vastră toți de obște, ca unii ce sunteți încredințați de buna oblăduire a Măriei sale, după pilda ce avem din Domnia Măriei sale, ce au fost în Țora Moldovei, vecina noastră, și atât Dumnélor Ispravnicilor și Judecătorilor și celor-l-alți Boeri și Zabiți, cum și toți locuitorii de obște parte bisericească și mirenescă, de orî-co tróptă. stare și breslă ar fi, primind cu bucurie vestirea acésta se vă încredințați, nădejduind, fără de îndoire, la oblăduirea cea bună și plină de dreptate și înțelepciune a înălțimii tale, care avem a petrece subț a Măriei sale bună umbrire.

Deci, pe lângă vestirea bucuriei ce vă trimetem, de luminata Măriei sale Domnie, nu lipsim a scrie Dumnévóstră Ispravnicilor, ca nisce dregători ce vă aflați încăreăți cu județul acela asuprăvă, să aveți a căuta trebile județului ale Ispravniciei cu silință și fără de lenevire, dreptate și bună cumpănirea locuitorilor, păzind cu scumpătate și încredințându-î pre toți de o dréptă oblăduire, ce nădejduim a avé în dîile Măriei sale, îndemnându-se fieș carele a și cău'a de hrana și chiverniséla lui cu bucurie, păzind județul și pe locuitorii cu Zabiți, cu Polcovnicul, Căpitanul și cu toți slujitorii de cei împotrivă și făcători de

2. Veđi cod. XLVIII, fila 143, 143 verso și 144.

rele, având mai virtos la tréba Nizamului, îngrijirea cea cuvincioasă de a nu se întâmpla vre-un cusur; pre slujbași, pre Zapciî încă să-î aveți la bun zapt, ne îngăduindu-î de a face cât de puține jafuri locuitorilor; și așa, fieși-care în parte, mare și mic, dregător seaî slujbaș, să vă osîrduiți prin bune urmări, ca la buna venire a Măriei sale, care o rugăm de la milostivul Dumnezeuî să fie norocit, să vă puteți aréta cu fețe curate, de a putea cunósce și Măria sa, a fieș-căruia slujbă bună, după care să se póttă nădějdui la mila Măriei sale; iară, împotrivă când vre-uuul se va afla în vre-un cusur al slujbiî, seaî în orî-ce fel de vină, înși-ne îî vom fi davagii pentru necinstea și osînda lui; drept aceea, după ce veți înțelege Dumnévóstră Ispravnicilor, acéstă bună vestire, să aveți a pune să scótă copii de pre acésta carte, și cu om într'adi's, în grabă, să o trimiteți să o citósca negreșit, cu înțelegere, prin tóte orașele, tórgurile și satele județului, întru auđul tuturor locuitorilor de obște, ca fieși-care luând acéstă vestire de bucurie, să nădějduiescă de la Măria sa, prea Înălțatul nostru Domn și stăpân o bună oblăduire, plină de dreptate și de milostivire, și să róge pre milostivul Dumnezeuî, de obște, pentru bună venirea și starea cea norocită și îndelungată a prea luminat scaunul Măriei sale; de care și așteptăm de la Dumnévóstră răspuns fără de zăbavă, cum că ați înțeles bine vestirea cu povětuirile care mai sus vă dăm, și că s'aú urmat și citirea cărților în tóte sat-le și orașele județului, spre înțelegerea tuturor de obște, și fiți sănătoși.— 1802. August 25.

•

Sosirea domnului noú în Bucurescî este întârziată mai mult timp. La 28 August 1802, st. n., Ruffin aréta lui Talleyrand din Paris, că își face datoria de a combate numirea lui Const. Ipsilante la tronul țerei Muntenescî, numire care atinge onórea numelui frances¹. Va să dică, la data acésta numirea nu era încă făcută.

Pera, 28 August, 1802.

1. Ruffin către Taleyrand, ministrul relațiunilor esterne, despre opozițiunea lui, la numirea lui C. Ipsilanti domn în Valahia.

Péra, le 10 Fructidor, an 10.

.

Le second point discuté (avec M. de Tamara) fut l'affaire de la Valachie. Des Boiards de cette principauté passés en Russie et ne voulant plus rentrer sur leurs terres avant le redressement de leurs griefs, ont eu recours à cette fin à Mr. de Tamara, et cet Envoyé se fondant sur le traité de Kaïnardji, conclu en 1774, entre sa Cour et la Porte, se fait le solliciteur de ces émigrés auprès de leur Souverain légitime. Ils se plaignent d'avoir été contraints par

Printr'o altă notă a sa către Talleyrand, din 1 Septembrie, arată că i s'a spus, că Ipsilante va fi curând domn în Muntenia și că a înțeles că această numire se va face, cu toate împotririile lui Ruffin¹.

Intr'un P. S. de la această-și notă, Ruffin informeză, că în aceea di de 1 Septembrie st. n., Constantin Ipsilante a și îmbrăcat caftan de

les Princes Hantzerli, Moruzzi et Suzzo à payer plus de 90 mille bourses (40 ou 45 millions de notre monnaie) outre les impôts ordinaires, dans l'espace de 3 ans, sous prétexte de levées de troupes et d'autres mesures de défense, et n'en ayant jamais opposé aucune au brigandage de Passavan-Oglou. Ils demandent par l'organe de M. de Tanara, pour condition *sine qua non* de leur rentrée en Valachie, un nouvel ordre de choses, savoir : que leur Hospodar le soit à vie, que les revenus soient fixés au taux où ils étaient lors de la reddition volontaire des Valaques à la Porte, qu'ils puissent lever parmi eux et tenir sur pied une armée de 10 mille hommes, plus ou moins ; et enfin que Constantin Ipsilanti, comme le Prince le plus habile à gouverner, le plus juste et le plus vaillant, soit nommé leur Hospodar.

M. de Knobelsdorff me dit bien dans la suite de notre entretien, que Constantin Ipsilanti avait réuni les suffrages de la nation valaque, mais j'ignorais que ce Ministre prit un si vif intérêt à ce prince grec, et, persuadé, comme je le suis, qu'il était porté pour la Russie, je m'expliquai nettement sur l'exclusion que les Français devaient et voulaient lui donner. Je fus tout étonné des efforts que l'Envoyé de Prusse fit pour justifier Ipsilanti de tous les torts qu'il pouvait avoir eus envers nous. J'eus beau les exposer dans tout leur jour. M. de Knobelsdorff persista à les rejeter sur la circonstance, à implorer la magnanimité nationale en faveur de son protégé et à me protester qu'il n'était ni Russe, ni Allemand, ni Anglais. Par justice pour la pureté des intentions de ce Ministre, avec lequel nous n'avions jamais différé d'opinion, de sentiments, ni de démarches, je m'abstins de le contredire davantage, surtout dès que je m'aperçus que la prevention s'en mêlait au point de confondre les personnages et les dates et de contester les faits. Il attribue, par exemple, au Prince Ipsilanti le mérite d'avoir sauvé le citoyen Beauchamp de la mort ignominieuse que le Ministre Smith poussait le Grand Visir à prononcer contre ce Français, comme espion ; mais il est positif que le citoyen Beauchamp n'étant arrivé que le 11 avril 1799 et Ipsilanti ayant été nommé Prince de Mo'davie le 14 Mars précédent, n'étant plus conséquemment Drogman de la Porte à cette époque, c'est à Alexandre Suzzo qui l'avait remplacé que cette œuvre méritoire est due. J'en fis l'observation à M. de Knobelsdorff ; il ne s'y rendit point et je me tus. Mon silence a pu lui paraître un effet de ma conviction ; mais elle a si peu opéré que j'ai eu quelque regret de lui avoir fait connaître ce que je pensais du Prince Ipsilanti, que je soupçonne avoir été conseillé par l'interprète russe de profiter de ma confiance dans l'envoyé de Prusse pour me pressentir et me dissuader

1. Hurm., vol. 1781—1814, pag. 229—230.

domnie a țerei Românesce¹. Acastă dată concordă deplin cu documentele noastre interne. La Bucuresci nu a putut sosi scirea decât la 24 August, st. v.. A fost o neașteptată și suprinzătoare scire pentru Alexandru Suțu, dar el a trebuit să se mângâie cu faptul, că i s'a lăsat domnia Moldovei.

Pera, 1 Septembrie 1802.

1. Ruffin către Tellegrand, ministrul Relațiunilor externe, despre hârțile ambasadei franceze și despre numirea lui C. Ipsilante Domn în Valachia.

Péra, le 14 Fructidor, an 10.

.

Quoique nous nous fussions d'abord promis que les articles seraient transcrits sans observation dans cette première entrevue, il n'en est aucun qui n'ait amené une observation quelconque. Mais ceux sur lesquels j'ai particulièrement insisté sont les papiers qui, fort indifférents pour les Ottomans, sont de la plus grande importance pour nous. Pour y appeler toute l'attention d'Ibrahim-Effendi, j'ai dû lui faire sentir jusqu'à l'hyperbole, que c'était là le point essentiel. Il s'est engagé à faire de nouvelles recherches. Je lui répétais à satiété que le Prince Ipsilanti et ses consorts étaient responsables de tous ces papiers, parce qu'ils en avaient conseillé la dislocation qui ne serait jamais venue dans une tête turque, s'en étaient rendu dépositaires et devaient absolument les faire retrouver. J'allai plus loin : *comme il m'avait été confié que la nomination de ce Grec à la Principauté de Valachie devait être faite très-incessamment, je demandai que toutes les personnes qui s'étaient ingérées dans le transport, l'examen et la garde des papiers ne pussent point s'absenter de cette capitale où elles devaient comparaitre comme partie, en notre présence, pour être interpellées.*

L'Effendi, qui, dès le commencement, m'avait nié la remise entre ses mains de mes deux offices relatifs aux papiers et aux dépôts des Chancelleries, malgré l'assertion de la Porte, me répondit que l'on saurait bien trouver ces personnes, fussent-elles aux Indes. Ce fut pour moi un trait de lumière, *et je compris que le Divan avait résolu de donner à Ipsilanti la principauté de Valachie, sans avoir égard à mes représentations.* Je me déterminai donc à exiger formellement en finissant la conférence, que l'Effendi en fit son rapport à S. H., comme j'en transmettrais de mon côté le résumé à mon Gouvernement. Ces paroles furent consignées à l'instant sur le Protocole par le Beylikchi.

.

Signées : Ruffin, Kieffer, Franchini.

P. S.

Le Prince Ipsilanti, qui avait été l'an 7 fait Hospodar de Moldavie, à la demande de Yussuf-Pacha, vient d'être revêtu du Caftan, et nommé à la Principauté de Valachie, sur les instances de son protecteur. On assure que

Se pare, că Rusia a găsit mijlocul să acuze pre Alexandru Suțu, că are secrete înțelegeri cu Franța, de ore-ce *postelnicul său Luce Gaspari Belleval* petrecea tocmai atunci la Paris, recomandat de domnul Moldovei, precum mai sus am arătat¹. Dar, de este să credem o afirmațiune a lui Ruffin, Rusia, — cel puțin ambasadorele ei — a primit de la Constantin Ipsilante 200 pungi de bani, adică 100,000 lei.

Numirea lui Constantin Ipsilante fu un eșec pentru cei mai mulți din Constantinopole, afară de Rusia: Căpitan Pașa, Chihaie, Sultana Valide, miniștrii turci, Calimachiscii, Moruzescii, cari toți erau contrari acestei alegeri, o primiră ca pre o foarte neplăcută cădere a lor.

la mission de Russie a reçu d'Ipsilanti un présent de deux cents bourses, en retour de son suffrage. Le Capitan Pacha, le Kiaya de la Sultane mère, et presque tout le Ministère Ottoman étaient, dit-on, contraires à cette nomination. Les Callimakis et les Moruzzis en son dans la consternation. Je ne puis rien ajouter, Citoyen Ministre, à tout ce que j'ai eu l'honneur de vous marquer à ce sujet.

Signé: *Ruffin*.

Paris, 1 Septembrie 1802.

1. Talleyrand către Principele Moldovei, despre generalul Luce de Gaspari-Belleval.

Paris, le 17 Fructidor an 10.

Prince,

J'ai reçu la lettre que vous m'avez fait l'honneur de m'écrire le ³⁰/18 Juin et dans laquelle vous voulez bien m'informer de l'intérêt que vous prenez à Mr. le Général Luce de Gaspari-Belleval, que ses affaires ont appelé en France.

Naturellement prévenu en faveur d'un officier que vous honorez de votre estime et de votre confiance, je saisis avec empressement l'occasion que vous m'offrez, de faire en appuyant ses réclamations près du Ministre de la Police générale, quelque chose qui vous soit personnellement agréable.

Veulez, Prince, agréer tous mes remerciements, pour le soin que vous avez bien voulu prendre de faire passer au Chargé d'Affaires de la République à Constantinople, les dépêches qu'avait reçues pour lui le courrier français qui a péri au passage du Danube.

J'ai l'honneur, Prince, de vous offrir l'assurance de ma plus haute considération.

Signé: *Talleyrand*.

CCCXXIV.

Belleval sere din Paris (hotel de Prusse, rue Traversière) către ministrul afacerilor externe despre plecarea sa îndărăt:

«Forcé d'abandonner les affaires qui m'ont amené ici pour me rendre auprès de mon Prince, daignez, citoyen Ministre, me permettre d'aller prendre

Credem, că tocmai intrigile neterminabile ce suscitără numirea lui Constantin Ipsilante, îl obligară să stea câte-va zile mai mult în Turcia, ca să le dea jos. De aceea intrarea lui Constantin Ipsilant în Principat este mult întârziată.

În lipsa lui, continuă a gera toate interesele țării Caimacamii ajutați de întregul Divan.

Caimacamii trimite la 12 Septembre 1802, întru întâmpinarea Domnitorului Constantin Ipsilante, un alai, care să-l aducă pe malul Dunării.

vos ordres et vous remercier de l'in'érêt que vous avez bien voulu me témoigner et dont je conserverai une reconnaissance éternelle.

Je suis avec respect.

Luce Gaspari-Belleval

Secrétaire d'Etat des Principautés de Moldavie et de Valachie.

Hurm. Vol. 1741—1814.

Am văzut docum. 322, de la pag. 227, prin care Belleval, la 11 August 1802, propune ministrului relațiilor externe din Paris, să-i dea el informații despre Turcia, în care a locuit 5 ani.

CCCXXII

Paris 11 August 1802.

Belleval către ministrul Relațiilor externe, despre cunoștințele lui orientale.

Vol. 294 D. 144.

Citoyen Ministre,

Paris, le 24 Thermidor, an 10.

Habitant depuis 5 ans la Turquie ; appliqué autant par inclination que par devoir, à connaître les gens et les localités, je serai, j'ose le croire, plus à portée que tout autre, par la mesure où je me trouve, à vous donner tels éclaircissements que vous pourriez désirer sur ce pays-là qui, ce me semble, doit vous intéresser sous bien de rapports. Vous ne pouvez douter, Citoyen Ministre de l'influence immense qu'a mon Prince sur les déterminations de la S. P., et je dois croire que S. A. ne vous a pas laissé ignorer le degré de confiance dont elle m'honore. Ainsi, j'ose me flatter que peu de gens seraient plus à même que moi de contenter votre curiosité sur tout ce qui a quelque rapport à ce colosse aux pieds d'argile ; mais je puis vous certifier avec encore plus d'assurance, que personne ne désire plus que moi de s'établir quelque titre particulier auprès de vous.

Je suis, etc.

Signé : *Gal L. G. Belleval*

Hôtel de Russie, rue Traversière.

Acastă dată, de 12 Septembrie, nu este însă aceea a sosirii în țără a noului Domnitor. La această dată Caimacamii dau numai în scire, în timp util, celor cari au să iee parte în alaiu ¹.

Ultimul act semnat de Caimacamii, fu cu data de 6 Octombrie 1802. Va să dică, sosirea în Bucuresci a lui Constantin Ipsilante se întâmplă după 6 Octombrie.

*

Cari fură principalele acte ale Căimăcămiei, care administră țera de la 25 August până la 6 Octombrie 1802 ?

Cea mai d'intîi grijă a Caimacamilor și a Divanului fu să aibă bani, din cari să pôtă plăti lefile și havaeturile oștenilor turci, cari nu voiau a se ridica din țără, până ce nu li se vor fi plătit lefile. Spre a ajunge acest scop se recurse la două mijloce :

Primul mijloc fu împrumutul. Boerii, conducătorii guvernului țerei, căută să se împrumute cu o sumă de bani de la magistratul Brașovului, seau de la un personagiū cu numele de Clozios, tot din Brașov, punend amanet venitul din oierit.

Êtă cele două acte relative :

*De la Divanul Principatului Țerei Romănesci, către cinstitul Magistrat
al împărătescei cetăți Brașorul*

Cu prietenescă scrisore, însciințăm cinstitului Magistrat, că pentru a se plăti lefile oștirilor împărătesci, ce s'au aflat aici pentru paza țerii, și încă se află

*1. Cei ce sunt orinduiți după obiceiul țerei a merge la malul Dunărei,
înaintea Măriei sale lui Vodă.*

Căpitanul de Lefegii, cu tacâmul lui, prapura și bucine, Polcovnicul de tîrg, asemenea.

Vătavul de Divan, cu ómenii săi cu prapure, și fiind-că nu are ómenii de ajuns, să iee și de la ceilalți zabiți ómenii.

Vechilul de Armași cu tot tacâmul Domniei sale, după obicei.

Episcopul, care se să va gasi cu cale de a merge.

Dumnéluī vel Logofet cu Dumnéluī Cluceriū Stanciu, cu tagma Logofetei, și tagma bisericeii curței gospod., adecă eclisiarh, protopsaltul, deftereul, preoți și diaconii.

Dumnóta vechilule al vătășiei de Divan, primind această poruncă, să îngrijească a merge și a arêta la toți câți sunt însemnați mai sus, ca la ziua ce va fi trebuință, să se afle cu toți gata.—1802, Septembrie 12.

Semnați: *Iosif Argeșanu, Nicolae Brâncoveanu, Gheorghe Mavrocordat, Manolache Crețulescu, vel Vistier Filipescu, Constantin Stirbeiu, Radu Slătineanu, Manolache Grădișteanu.*

și acum neridicate până a 'și lua lefile, are țera trebuință de o îndestulată sumă de bani, și alt mijloc ne-având de a se răspunde, am poftit și pe Dumôluî cinstitul Agent Sinior Marchelius, ca să arête prin scrisórea Dumisale, către cinstiul Magistrat, acéstă trebuință ce avem, spre a ni se da împrumut de la casa cinstituluî Sfat, câtă sumă de bani se va întempla a avea, și în soroc rînduit să-î răs-pundem cu dobânda lor; pentru care nu lipsim și noi printr'acéstă prietenéscă scrisóre, sub iscăliturile nóstre, a pofti pe cinstitul Magistrat să bine-voiască a areta a vecinătății prietenie la acéstă mare trebuință ce avem, ca să ne întempine cu câtă sumă de bani va fi având casa cinstituluî Sfat, în soroc orînduit, în-sciințându-ne cu ce dobândă poftesce cinstitul Sfat, a ne face acéstă împrumutare, și pentru siguranță vom da la casa cinstituluî Sfat, ca un amanet pentru încredin-țare, slujba oerituluî țerii, ca la vremea lui eșind să se plătésacă acéstă datorie de bani cu dobânda lor, fără de a se lua în alte cheltueli ale țerii, iară sorocul va fi până la sfirșitul lui Maiü, fiind-că atunci este obicînuită vremea vîndării acesteî slujbe.

Deci nu suntem la îndoială, că și cinstitul Sfat cunoscënd acéstă grabnică trebuință ce avem, de a se curăți și de a se ridica cu un ceas mai nainte greutatea țerii, nu va zăbovi cu osirdie și în dragoste prietenéscă a ne iutempina cât mai fără zăbavă trebuința ce avem, însă nu în banî *fiduli*, nici în vre-o monedă ce nu póte trece aici, ci în galbeni seaü monedă de argint, ce trec aici cu care să ne putem sluji, fie șeptacuri de câte șapte ereițari, de care și așteptăm răspunsul cinstituluî Magistrat cu un ceas mai nainte și suntem ai cinstituluî Magistrat bunî prietini și vecini.—1802, Sept. 15.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Ghica, Nicolae Brâncoveanu, Gheorghe Mavrocordat, Scarlat Ghica, Manolache Crețulescu, Constantin Filipescu, Radu Golescu, Constantin Știrbeiü, Isaac Ralet.

Cod. XLVIII, fila 143.

De la Divanul Principatuluî Țerei Românesce, către Dumnélui cinstitul Domnul Clozios

Cu prietenéscă scrisóre înștiințăm Dumitale, că pentru a se plăti lefile oș-tirilor împărătesce, ce s'au aflat aici pentru paza țerii, și încăse află neridicate până a-și lua lefile lor, are țera trebuință de o îndestulată sumă de bani, și alt mijloc neavând de a se răspunde, am poftit pe cinstitul Magistrat a împărătescei cetăți a Brașovuluî, atât prin Dumnélui cinstitul Agent Sinior Marchelius, cât și prin deosebită scrisórea noastră iscălită de noi, ca să ne întempine la acéstă mare trebuință, ce avem cu câtă sumă de bani se va afla la casa cinstituluî Sfat, și în soroc orînduit să-î plătim cu dobânda lor, și pentru siguranță vom da ca un amanet pentru încredințare, slujba oierituluî țerii, ca la vremea lui, eșind, să se răspundă acéstă datorie de bani, fără de a se lua în alte cheltueli ale țerii, iară sorocul va fi până la sfârșitul luneî Maiü; de care poftim și pe Dumnóta

cu dragoste prietenescă ca pe un vecin și bun prieten, să bine-voiesc, ca de la casa cinstitului Sfat, și cu de la însăși cinstita persóna Dumitale seaă de la alte obaze, să ne întempeni la acéstă mare și grabnică trebuință ce are țóra, cu câtă sumă de banî mai îndestulat se va afla, și să ni se arate de Dumnéta cu ce dobândă poflesc, a ne face acóstă împrumutare; de care și nu suntem la îndoială că și Dumnéta, fiind cunoscută cât de mare și grabnică este acéstă trebuință, ce avem, nu veți zăbovi, ca un bun prieten și vecin, cu dragoste a ne întemпина, ca să se curețe și să se ridice cu un ceas mai înainte greutatea ce are țóra, însă nu în țidul, seaă în monedă de banî ce nu pot trece aici, ci în galbeni și monedă de argint, de cari trec aici, cu care să ne putem sluji la acéstă grabnică trebuință, fie în șeptacuri de câte 7 creițari; și așteptăm prietinescul răspunsul Dumitale cu banî, fără de zăbavă.—1802, Septembrie 15.

Ai Dumnévóstră bunî prietenî și vecinî:

Dositei al Ungro-Vlahiei, Iosif Argeș, Dumitrache Buzău, Nicolae Brâncoveanu, Scarlat Ghica, Gheorghe Mavrocordat Caimacam, Manolache Crețulescu, Radu Golescu, Constantin Filipescu, Isaac Ralet, Constantin Știrbeiu, Scarlat Câmpineanu, Enache Bărcănescu.

Cod. XLVIII, f. 114.

Al doilea mijloc fu menținerea unor dări sporite încă de sub domnia lui Michail și Alexandru Suțu. Intre acele dări sporite, fu a vinăriciului, care de la 5 banî la vadră se ridică la 9 banî. Decât *«cine împarte, parte își face»* cum ăice proverbul. Boerii Caimacami și Divaniți cu tótă nevoia mare a Visteriei de banî, se feriră de a întinde vinăriciul și la înaltul cler, la monăstiri și mai ales la boerimea de orî-ce tréptă, ba chiar și la feciorii de boeri și veduve boeróice. Darea de 4 banî la vadră urméză a se lua numai pe 1802, escepțional.

Écă pitacul, dispunënd la 5 Septembrie, dupe darea vinăriciului și actul din 28 Septembrie 1802:

Noi Caimacami Tereî Romănesci.

Fiind-că și întru acest următor, anul o mie-opt-sute-doî, cu socotéla și sfatul de obște s'au hotărît a se urma darea vinăriciului, iarăși ca în anul trecuti tot pentru acelaș de atunci cuvânt și cuviincióșă pricină, care și acum curge, adecă pentru cunoscuta lipsă și neajungerea grelelor cheltueli neobișnuite ce sunt trebuincióse pentru hrana Impărătescilor oștiri, și pentru plata lefilor lor, de aceea dar, adausul de patru banî la vadră peste cincî ce sunt obișnuiți, are a se lua și ăstimp de la tóte popórele de obște, atâta la cele ce sunt Domnesci și mōnăstiresci, cât și din cele ce sunt numai mōnăstiresci, cu totul, de la tóte să iae adausulu de patru banî, pe séma Domnescă, bez vinăriciurî la mōnăstiri, care au a și le lua mōnăstirile fără a se amesteca la acest

adaus, iară acest ajutor aŭ al da numai dajnicii ce plătesc vinăriciul, iar nu și privilegiații, și cu acésta hotărire, însă ca acest adaus de patru bani numai ăstimp să fie pentru a vremei întâmplare și mare trebuință ce este, iar la anul viitor și înainte să se urmeze iarăși obiceiul vechiŭ, fără a rămâne ca o lege în țeră; cu care acéastă orînduială, fiind-că aŭ cumpărat pe anul acesta vinăritul Domnesc ot sud. . . . Dumnélui . . . i s'aŭ dat de la Divanu Domnesc ponturile de mai jos arătate, ca să fie volnic a căuta slujba vinăriciului din numitul județ, urmând întocmai ponturile ce se coprind mai jos:

1. Mitropolia, câte trele episcopiile și mănăstirile cele mari cu metoșele și Dumnélor veliți boeri, al doilea și al treilea până la boeria cea mai de pe urmă, ce să face cu caftanu și feciorii de boeri, și jupănesele văduve, ce le vor fi stătut bărbații până la cea mai de pe urmă boerie cu caftan, vinăriciŭ să nu plătescă, precum și neamurile, și boerinași, mazilii și alții ce aŭ hrisóve și cărți Domneci, iarăș vinăriciŭ să nu plătescă.

2. Toți cei-l-alți de obște să plătescă la orînduiți slujbași, de vadră câte nouă bani, după drépta măsurătoare a cotului înfierat, ce s'aŭ dat slujbașilor de la vistieria Domnecă.

3. Toți cei ce sunt sub privilegiuri de a scuti vinăriciul, fórte să se ferescă a nu cere să se scutescă vinul vre-unuia din cei ce plătesc vinăriciul pentru că carele s'ar afla într'o faptă ca acósta, i se va lua privilegiul de la mână, cum și cel ce cu meștesug ca acesta va âmbra a scuti vinul, dovedindu-se de boerii vinăriceri, să-l apuce să plătescă vinăriciul îndoit.

4. Mănăstirile și bisericile câte aŭ hrisóve și cărți Domneci să aibă a-și lua milele pre deplin precum aŭ luat și până acum, urmându-se după cuprinderea cărților, i hrisóvelor ce aŭ, care să aibă a le arăta la vinăriceri, iară mănăstirea Căldărușanŭ, fiind-că din vechime are din că'e-va popóre milă câte doi bani de vadră, și în urmă i s'aŭ mai făcut adaus câte un ban, de Măria sa Mihaŭ Vodă Suțul, să aibă dreptul a lua câte trei bani dintr'acele popóre.

5. Boerul Tacsildariu, orînduind pre fie-care slujbași la poporul seŭ, să aibă datorie acel slujbași ca să măsóre vasele pe dreptate, fieș-căruia, cu cotul Domnesc, ce li s'aŭ dat pecetluit acum de la Visteria Domnecă, ferindu-se ca nici să încarce cât de puțin, dar nici să iee mită seaŭ daruri și să pue mai puțin, a căruia măsurătoare de a se putea dovedi că aŭ fost dréptă întru adevăr, pre fieș-care séră să ducă seaŭ să trimită terfelog scrisului dintru acea ți, cu măsurile fieș-căruia vas la boerul Tacsildariu, și boerul Tacsildaru după măsurii, să aibă a socoti vedrele fieș-căruia vas, și după ce le va trece la catastivul seŭ, să dee fóie iscălită la mâna scăunașului, în care să arate pre fieș-care om pre anune și cu câte vase, arătând fieș-care vas cu trăsurile lor și cu suma vedrelor, ca să fie la dânsul, să se caute fieș care să se vadă pe câte are să plătescă? care fóie să nu fie volnic nimeni de a o lua de la mâna lor, făr' de poruncă, adecă nici Ispravnicii, nici Tacsildaru, nici slujbași, nici nimenea, și apoŭ

asemenea fôie ca aceea, iăraș cu numele omului, cu numărul vaselor, cu măsurile și cu suma fieș-căruia vas, făcând, să o trimită la orînduitorul slujbaș în poporul său, și slujbașii de pe acea fôie, să facă de fieș-care vas câte un răvaș în care să arate numele omului și trăsurile vasului, și câte vedre au eșit acel vas? care răvaș; dator să fie acel cu vinul să-l lipescă cu cocă în fundul buției, seaș pe dōga tocitōrei, și apoi la plata banilor să dea un răvaș de plată în care să arate, că au plătit cutare om vinăricerilor, că au avut într'atâtea vase vedre atâtea, de vadră câte bani atâția la cutare vinăriceri, care fac taleri atâția ca să'i fie de sōma și să-l păstreze, ca la cercătura ce se va face, să-l aibă de a-și da sōma, ca să se cunoscă și slujbașul de au făcut măsurătōrea pre drep-tate și fără viclenie, în care răvaș să se iscălăscă acel vinăriceri.

6. Pricinile și judecățile ce se vor întempla între podgorenii popoarelor de la acel județ, să se caute de Boerul Tacsildaru, însă ferindu se de glōbe seaș a jăfui pe cinevaș, fără de numai să le caute dreptățile întru adevăr, iar slujbașii să nu se îndrăznescă fără de scirea și porunca Tacsildarului, de a face cevaș, cum-nici Ispravnicii să nu se amestece la judecățile podgorenilor, dar cînd Tacsildarul și slujbașii vor face năpăstuirii și jafuri, atunci datorii să fie Ispravnicii a da în scire Divanului Domnesc.

7. Scaunele de carne ce sunt la popōre, pre la moșii boeresci și mōnăș-tiresci, câte dintr'acelea vor fi date cu cărți Domnesci de a li se lua avaeul de stăpănul moșiei, să aibă a și le lua pre deplin; dar și Vinăricerilor să aibă, a li se de obiceiuita carne pentru mîncarea lor, după obicei; precum s'au dat și alte dați, iar câte din scaune nu vor fi date prin cărți seaș hrisōve Domnesci, de la acelea să iae Vinăricerii tot avaeul deplin.

8. Pentru mîncarea slujbașilor și pentru hrana cailor lor, orî-ce le va trebui să cumpere cu bani, fără de a nu se supēra cinevaș măcar cu cît de puțin.

9. Paralele de crama să lipsescă, să nu se iae, fără numai două parale să iae de nume, de răvașul ce va da pentru plata Vinăriciului, dar de răvașele cari sunt să se lipescă la vase, să nu se îndrăznescă a lua cevaș că se va pedepsi.

10. Păzitorii ce se vor orîndui prin gurile văilor, ca după obicei să păzescă a nu eși vre-o bute fără scirea și răvașul Tacsildarului, fōrte să se ferescă a nu se îndrăzni să lase vre-una bute, seaș să se îndrăznescă a cere cevaș de bute, orî de parale, orî de vin, și Boerul Tacsildarul să cerceteze adesea și do-vedind pre vre-unul, că au slobođit vre-o bute fără de răvașul său, seaș că au cerut să iae parale seaș vin, ca obicei pentru trecătōre, să li se facă căduta cercetare.

11. Incărcăturile la măsurătōre, care le obișnuiesc Vinăricerii a le face, cu totul să lipsescă, ci drept întru adevăr pre cît va fi vasul cu adevărată mē-surătōre, pre atît numai să iae, iar mai mult măcar cu o vadră să nu încarce pre locuitori, căci după cercetările ce în urmă are a se face pre urma sluj-bașilor, nu numai va întōrce îndoit slujbașul acela, ci încă și fōrte se va pedepsi.

12. Atât la popóarele carí aũ și Vinăricerí Domnescí, și Mónăstirile, cât și la popóarele ce era cu totul mónăstirescí, să âmbles Vinăriceríi Domnesc ímpreună cu ómenii mónăstirei, care să scrie după obiceiũ, măsurrând drept cu cotel Visteriei, fără de a încărca, precum am đis mai sus, măcar cu o vadră pe nimeni și partea de baní a Vinăriciului Domnesc, să o iae slujbașul Domnesc, iar partea de baní a mónăstirei să o iae omul mónăstiresc, fără de a pretenderisi Vinăricerul Domnesc, nici vre-o đeciuală, nici vre-o cheltuială.

Poruncesce dar Divanul, Tacsildarule al Vinăriciului, de la mai sus numitul județ, să cauți să fii următor acestor ponturi, atât însuși cât și pre cei carí vei orîndui prin plăși, carí poruncí să le citească și celor ce ai orînduit prin plăși în județ, pentru căutatul slujbei, ca să le aurdă și să le înțelégă, și să nu se cuteze a încărca la măsurrătoare cu cât de puțin pe cinevași, orí a âmbles cu alt-fel de cot, seaș cu cotel vechí din anii trecuți, orí a face altă nedreptate vre-unuia cu vre-un fel de meșteșug, seaș a face nescarva cheltueli pentru conace fără de plată, orí silă și răzvrătiri între locuitorí, că negreșit unul ca acela nu numai va întorce indoiț, ci încă se va și pedepsi strașnic, orí de ce tróptă ar fi. — 1802, Septembre 5.

Cod. XLVIII, fila 139.

Noi Caimacamii Țerei Romănesci.

1. Fiind-că pentru vėđuta greutate și neajungere a plăti lefile oștilor Impărrătescí și a zaharelei cei trebuincioase de hrana lor, în tóte chipurile făcėndu-se cuviincioase chibzuiri, nici un mijloc altul nu s'aũ putut găsi pentru óreș-care ajutor, spre ușurința acestei greutăți, de vreme ce la sārăcii locuitorí birnicí nu aũ rămas *tainat*, după atâtea și atâtea greutăți ce aũ suferit și aũ rėspuns până acum, și fiind-că pre cātă vreme se află oștirile aici în țóră, așteptând plata lefilor, cu atât mai vėrtos se adaugă și se mai ínmulțesce greutatea, de vreme ce și lefile se urmėză și se plătesc până în điuă ridicării și ेशirei lor din țóră afară, și trebuincioasele zaharele pentru tainaturile lor curg neconținut până atunci; de aceea dară pentru acėstă de obște vėđută greutate a țerei, ce s'aũ întomplat întru acėstă vreme, cu sfat de obște s'aũ hotărít, ca întru acest următorii an, cu lėt 1802, să plătescă *vinăriciũ câte 9 baní de vadră, nu numai locuitorii dajnici*, ci și breslele privilegiate, adecă Postelnicií, Nėmurile, mazilií, Cumpăniile, Cupefií și toți cāți aũ cārți Domnescí de scutela vinăriciului, afară numai din Tagma logofeșilor Divanului gospod și ai Visteriei și ai Divanului de la Craiova, și samesii și condicarií de pre la județe, carí toți cu fóie pre anume se vor arėta. Drept aceea, fiind-că *vinăriciul* locuitorilor dajnici s'a vėndut deosebit, acei cumpėrrătorí aũ a-și cāuta slujba după ponturile, ce li s'aũ dat pe la mánile lor, iar pentru ímplinirea *vinăriciului* de la aceste mai sus cāutate privilegiate bresle, se orínduesce Tacsildar la sud care mergėnd la numitul județ, să aibă a arėta porunca acėstă a Divanului la toți cei mai

sus numiți, dându-le în scire, ca să fie încredințați, că numai întru acest timp are a se urma la dênșii, acéstă plată a vinăriciului, fără de a rămănea ca un canon legiuit, ci pre anii viitorii are a li se urma și a li se pzi privilegiul lor întreg și nesmintit precum din vechime și până acum l'au avut ; pentru care și nu este îndoială că și în-suși ei cunoscând acésta de față veđută peris-tasis, ce s'au întemplat, se vor arêta cu tótă osîrdia la darea acestuî ajutor care este și numai pentru urnirea acesteî greutăți cu care se face rădicarea și s'óterea afară din țéră a tuturor oștirilor, rênâind țera și toți de obște în liniștea și odihna lor cea d'întêi, să aibă dar orînduitul tacsildar a urma ponturile ce mai jos se arată . . . »

Aci urmêză ponturile ca mai sus, însă se suprimă pontul 4, asemenea acele cu numerele 6 și 7. Art. 8 de mai sus devine 5.—1802, Septembrie 28.

Cod. XLVIII, fila 147—148.

Acéstă dispozițiune întocmită de Căimăcănie la 5 Septembrie 1802, primesce o modificare prin pitacul căimăcamiei din 28 Septembrie, în acel sens, că sunt supuși dărei vinăriciului, pe 1802 și adaosului de 4 bani, breslele privilegiate : postelniceî, némurile, mazili, cumpăniile, cupeții și toți câți au cărți domnesci de scutélă vinăriciului.

Dar boerii divaniți se scutiră și de astă dată, cu tóte greutățile, ce constată că erau pre țéră și nu numai pre dênșii, ci pre tótă boerimea de la o l-altă, care a îmbrăcat caftan.

*

Un venit al țerei care suferea scădere era acel al vămilor mari, adecă de la hotare, în urma următoreî împrejurări: neguțetorii lipscani introduceau în țéră marfă de Lipsca și Viena fără de vamă, sub pretext că au mai plătit odată acea marfă, dar au scos marfa din țéră în timpul răsvrătireî.

Căimăcămia nu găsesce alt mijloc, decât să céră Mitropolitului o carte de blăstem *anonimos*, adecă nu pre numele unuî anumit neguțetor, ci generală, pentru toți acei cari ar âmbra cu viclenie să păgubescă pre vameși de dreptul lor. Acéstă dispozițiune este din 7 Septembrie 1802¹.

1. Noi Caimacamii Țerei Românești

Iubitorilor do Dumneđeî, Sfințiilor vóstre părinților Episcopî ai Argeșului și Buzăului, fiind-că vameși Carvasaralelor au dat jalbă, arêtând că unii din negustori scot marfă nouă din lăuntru de Lipsca și de Viena și cu pricină că este din cea veche, care o avuseseră aici și acum în răsvrătire o duseseră

Nu mai puțină scădere s'a adus vămilor și din faptul că s'a acordat diverse concesiuni la sudii și mai ales la sudii rusești. Așa cu pitacul de 4 Septembrie 1802, Caimacami poruncesc neguțătorilor încărcăți cu vama carvasaralei Domnesci, «ca pentru banii ce aveți a lua vamă după mărfuri de ale neguțătorilor sudii ai Rusiei, să nu le faceți supărare cu a plăti banii vamei toți de odată, ci *alel-hesapu* să aveți a lua plata banilor vamei pre mărfurile lor, netăind socotela cu densesi, până ce se va da cea desevirșită hotărîre»¹.

Cu toate aceste scăderi, nisce neguțătorii, greci cea mai mare parte, afară de Toader Ciocan, care după nume se pare a fi fost român, primesc asupra lor vama, care o ținuse până la Iunie 1802 Marco, oferind peste suma de 26 mii de lei, cu care fusese arendată vama, încă suma de 1.000 de taleri de fie-care trimestru. Acastă dispozițiune se ia la 15 Septembrie 1802, cu retroactivitate pre lunile Iunie până la Septembrie².

Cu toate dificultățile financiare ale țerei, avaeturile funcționarilor continuă ca în vreme bună.

După ce s'a adăos vinăriciul, apoi cu pitacul Caimacamilor din 1802 se asigură armașului venitul din *pérpér*, adică dreptul de a lua de fundul de bute și de fundul de puțină de stejar, câte 12 bani și de fundul de puțină de brad, bani 6.

În situațiunea grea financiară a țerei, puțin se putea cere de la Caimacami în folosul culturei publice. Deacă ei scutesc, prin escepțiune biserica și școla de la Agiesci de plata vinăriciului³ nu este atât un act doveditor, că boerimea din Divan iubea școla, ci căci moșia Agiesci era a lui Beizadea Grigore Suțu. Nu erau încă siguri boerii din divan,

în lăuntru, âmbă a păgubi pre vameși de drépta plată a vamei și cerură pentru acésta a se da o carte de blăstem, spre descoperirea adevărului; a căroră cerere fiind cu cale, scriem Sfinților vóstre, ca să se dea o carte de blăstem anonos asupra aceloră ce âmbă cu viclenii ca să păgubescă vameși de dreptul lor, spre a se citi prin biserică, pre la locurile unde vor avea vameși bănuială.— 1802, Septembrie 7.

Vel Logofăt Gheorghe Mavrocordat, Vel Vistier Radul Slătineanu.

Cod. XLVIII, fila 143.

1. Cod. XLVIII, fila 145 verso.

2. Cod. XLVIII, fila 143.

3. Veđi cod. LXVIII, fila 141, din Septembrie 1802.

că nu se vor mai întorce Suțulesci la domnie, deci făcură asemenea concesiune, nu școlei, ci lui Beizadea Suțu.

*

Singurele măsuri, interesând țera, luate de Caimacamii, în timpul interegnului dintre Alexandru Suțu și Constantin Ipsilante, sunt cele următoare:

a) Rinduirea lui Nicolae Molnar doctorul, ca medic al Craiovei, prin pitacul Caimacamilor din 8 Septembrie, 1802¹.

b) Dispozițiunii luate în 8 și 26 Septembrie 1802 cu referință la podurile seaă pavelele Bucurescilor².

Prin pitacul de la 5 Septembrie, Caimacamii ordonă epistaților rinduiți asupra podurilor, să repare str. Șerban-Vodă, fiind-că pre acolo va fi după obiceiă intrarea noului Domnitor Constantin Alexandru

3. Noi Caimacamii Țerei Românesci

Cinstite Dumnéta biv vel spătar Costache Caliarh Vechilule al Căimăcăniei Craiovei, facem în scirea Dumitale, că Nicolae Molnarul Doctorul, ce au fost până acum aicea la Craiova, au rămas să fie tot el doctor al politiei aceea, cu acéstă orînduială, adică, ca să nu pretendiriscă lăfa de la casa Răsurilor, ci are să se mulțămescă numai cu lăfa cea obișnuită, care are a lua din venitul Huzmeturilor, pentru ca să fie cîiut Dumnétale și Dumnélor, celor-l-alți boeri de aicea, a nu lipsi a înscînța.—1802, Septembrie 8.

Iosif Argeșanu, Gheorghe Mavrocordat Caimacam, Manolache Crețulescu Vornic, Constantin vel Vistier, Constantin Știrbei vel Vornic, Radu Slătineanu, Manolache Grădișteanu.

Cod. XLVIII, fila 141.

4. Noi Caimacamii Țerei Românesci

Dumnéta Frate Agă, Vornice al politiei și Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud Dâmbovița, fiind-că acestea mai jos numite *felurimî* sunt trebuincioase pentru meremetul podului Șerban-Vodă, pre unde este să fie bună-venirea Măriei Sale lui Vodă, scriem Dumnévóstră, ca cu din locuitorii politiei și din locuitorii satelor de pre împrejurul Bucurescilor, să faceți aceste trebuincioase *f-lurimî*, și făcându-le teslim la mânilor Epistaților ca și podarilor, să li se p'ătască de la numita casă, însă una suță care tufă po parale 10, două-șeci care nuele vlăjaș po parale 25, două-șeci care nuele de împletit po parale 20, cincî-șeci care gunoiu po parale 5, și cincî-șeci care paie po parale 25.—1802, Septembrie 8.

Gheorghe Mavrocordat, vel Vistier Filipescu.

Cod. XLVIII, fila 142.

Ipsilante¹. Caimacamii ordonă să se astupe gropile a nu se întempla vre-o primejdie și unde va fi mijloc, a se drege cu podine și unde nu, să se pue tufă, moloz de fărâmătură de cărămidă și alte mijloce, ce veți găsi Dumnévóstră mai inlesnit să faceți, ca c'un ceas mai înainte sa se dirégă²;

c) O circulare către toți Ispravnicii de județe ca să îndemne pre țărani a face arături de tómnă³.

1. Cod. XLVIII fila 141.

2. Noî Caimacamii Țerei Românesce

Cinstiților Dumnévóstră boerilor Isprăvnicii ot sud. Dâmbovița, întrégă sănătate va poftim; aú vėđut Divanul insciințarea ce ne faceți pentru podinile ce s'aú făcut rinduială de aici la județ Dumnévóstră, ca să se taie de podinari pentru trebuința podurilor Bucurescilor, cum că prețul ce este rinduit a se plăti podinarilor pentru o podină, adecă adusă aici în Bucuresci este po tal. doî și un ort; iar stăpânii pădurilor în care sunt a se tăia aceste podini, facu cerere de la numiți podinari a le plăti pentru una, câte tal. trei și patru și cu acéstă arėtați Dumnévóstră că nu se póte face sėvėrsire cu ımplınire de rinduiala podinilor, fiind prețul ce l cer stăpânii moșiilor cu mult mai mare, decât prețul ce este rinduit a se plăti podini'e aici, și cereți pentru acėsta poruncă în ce chip să urmați; la care și rėspundem Dumnévóstră, că aceste podine cu care se fac podurile politieii tot-deauna și în tótă vremea s'aú făcut și cu din pădurile aceluî județ, și nici odată nu s'aú plătit de la epitropia obștieii la podinari podina cu mai mult decât po tal. doî și un ort, nefiind acėsta ca un fiat rinduit, ci un preț obicinuît, care și cu riza-pazar așa le vind locuitorii aceste podini, și în tótă vremea de când se taie aceste podini în pădurile județelor, nici odată nu s'aú dat hotărîtă poruncă în chip de Nart la stăpânii pădurilor, ci tot-deauna s'aú învoit podinari cu stăpânii pădurilor, și așa s'aú făcut ımplınire de trebuinciosă podină; decî acum când de la nici un alt județ nu ni se arată vre-un fel de discolie la facerea ımpluiri rinduelei podinilor, cu mirare ne este a vedea numai de la Dumnévóstră insciințare cu cererea de rėspuns în chip de a se orındui Nart, cu cât să se plătescă copaciî la stăpânii pădurilor? lucru ce nu s'aú obicinuît, nici s'aú urmat altă dată într'atată sumă de ani până acum, a se pune Nart la păduri monăstiresce seau măcar a vorî căruî sėrac, ci dar precum s'aú urmat orınduiala acėstă până acum, șșia să urmeze și de ađi înainte. Acėstă și fiți sănătoși Dumnévóstră.—1802, Septembrie 26.

Dositieiu al Ungro-Vlahiiei, Dimitrie Banu, Gheorghe Mavrocodat, Radu Golesecu, Constantin Golesecu, Scarlat Campineanu.

3. Publicații la 17 județe, la Ispravnicii și la Caimacam a îndemna pre locuitori la arături de bucate.

Noî Caimacamii Țerei Romănesce

Cinstiți Dumnévóstră boeri Ispravnicii ot sud. . . vė facem în scire, că acum în tómnă, sciți că este vremea arăturilor de bucate, și fiind-că Măria sa

d) Următorea poruncă către Aga oraşului, în interesul siguranţei şi linişteii publice, în copriinderea următore :

Dumnóta frate vel Aga, fiind-că mulţi din cei ce se află fără de nici un căpătâiu âmbă înconjurându-se pre uliţele Bucurescilor purtându-se în caiafet de deliū şi de galeongiū, cu arme asupra-le, scriem Dumitale că îndată după primirea acestui pitac, numai decât să orînduesci Dumnóta zapciî Ageşci, ca prin strigare de pristav pre uliţe şi pre la răspântiile politiei în mahalale, să se publicuiască şi să se dea în scire tuturor de obşte acéstă straşnică poruncă, că afară din cei carî sunt la ogécul Tufecibasei şi la Dumnóluî Deli-Başa-Beşliagasă, şi la vre-unul din Dumnólor fraţi veliţi boeriî, care să fie sciuti şi cunoscuţi, nimenea altul nu este slobod a se purta în Caiafet de deliū seaū de galeongiū, nici a avea armă asupraşi, căci câţi din aceştia se vor mai găsi de acum înainte purtându-se întru acest fel de Caiafet, seaū avënd armă asupraşi fără de a fi legat la vre-un ogéc, acela să scie cu hotărîre că nu numai de caiafet şi arme'e sale are a fi jammaiandisit ci şi străjnică pedópsă are a cerca ca un următor împotriva porunciî. — 1802, Septembre 16.

Asemenea pitace s'aū făcut şi la Spătărie, Agie şi Bas-Beşliagasă.

Trebue să recunóscem că nu era uşor de administrat ţeră în condiţiunile în care se găsea pe la 1802 Ţera Muntenescă, ocupată de oştirî străine şi obligaţi fiind boeriî administratori de a fi fôrte atenţi ca să nu suferă pre sudiţiî puterilor străine şi mai ales ai Rusiei. Chiar şi în Bucuresci, Caimacamii nu aveau să pregătéască numai intrarea noului Domnitor, ci să îngrijéască de Hasan Paşa şi de al sêi. Ca să

prea Înălţatul nostru Domn pururea îngrijesce şi voiesce îndestularea şi binele locuitorilor, iată într'adins Divanul vă poruncesce, ca să aveţi a îndemna pre locuitori de obşte a se sili, şi a se osîrdui la acéstă fieşte-carele, spre a-şi face adecă cu îndestulare arăturile sale, ca la un lucru ce este însuşi folosul şi binele lor, când din mila lui Dumnezeu şi vremea este bună, unde rămâne numai la silinţa omenescă de a se osîrdui fieşte-carele fără de lenevire, şi cu bucurie a câştiga rodurilo lor, ca nu numai hrana cea trebuinciosă peste an să-şi o aibă cu îndestulare, ci să le şi prisoséască de a se câştiga, şi a se dobândi însuşi pe sine-şi, şi de a se mângăia din folosul muncii lor. Drept acca să puneţi să se citéască cartea acésta întru auzul tuturor, şi de altă parte fiind-că acésta este tréba cea d'întôiu a ţorei, adecă lucrarea pământului, şi seménăturile bucatelor de a fi îndestulare, vă poruncesce dară Divanul ca şi pre cei leneşi sa-î îndatoriţi, şi pre toţi să-î faceţi a se osîrdui în faptă de a-şi face acum în vreme şi cu îndestulare arăturile lor, avënd Dumnóvóstră îngrijirea acestei jalbi cu tótă silinţa fără de lenevirea, precum poruncim mai sus, ca la un lucru de mare trebuinţă şi folositor obşte, de care şi cerem pliroforie de la Dumnóvóstra cu înfiinţarea adevărată de urmare. — 1802, Septembre 27.

indestuleze pre Măria Sa Înălțatul Hasan Pașa, Caimacamii ordonă lui Aga în 14 Septembrie 1802, să deșerte hanul ce se ȋice al Filipescului și hanul ce'l ține Harabagi Bașa până în două cėsuri, pentru ca aceste hanuri rechiziționate, de la proprietari lor să servescă de grajduri Măritului Hasan Pașa ¹.

CAP. XXVI

Moldova la 1800.

În volumul VII al publicațiunei nōstre istorice, am adus istoria Moldovei până la ultima lună din anul 1799, sub domnia lui Const. Alex. Ipsilante Voevod.

Secolul al XIX-lea se deschide pentru Moldova tot sub domnia Principelui Constantin Ipsilante. Acastă domnie se întinde până către finea lui Iunie 1801 ². Data acēsta se pōte documenta cu documentul

1. Noī Caimacamii Țerei Romānescē

Dumnēlui vel Agă, fiind-că este trebuință de grajduri a se pune hații Măriei sale, Înălțatului Hasan Pașa, scriem Dumnēlui, primind pitar, acesta să aibă a deșerta hanul ce se ȋice al Filipescului, cum și hanul ce'l ține Arabagi Bașa, în care aceste două hanuri să pue caiții Măriei sale și până în două cėsuri negreșit să facă Dumnēlui urmarea acēsta. — 1802, Septembrie 14.

Iosif Argeșiu, Caimacam Goleșcu, Stirbeiu, Campineanu, Slătineanu.

Cod. XLVIII, fila 142.

2. Noī primim data lui Drăghici, rezemāndu-ne pe un document din colecția Hurmuzachi (Tom. II, supl. I, pag. 211), care ȋice, la data de 10 Iulie 1801, din Constantinopole, că: «Principele Valachiei a fost mazilit și că primul dragoman al Porței a fost pus în locul aceluia.»

D-l Xenopol de asemenea pune domnia lui Ipsilante numai până la 1800 (veđi Istoria Romānilor pentru gimnasia. Iași, pag. 161). Repet, nu încape îndoială, și acēsta o probēză și seria de documente din domnia lui, că data esactă este 1801.

Măziliră acestui domn în 1801, sfērșitul lui Iunie, (Eronat afirmă și d-l N. D. Popescu, că numai la Octombrie 1801, începe Alexandru Suțu domnia sa, Calendarul pentru toți Romāni pe 1891), bine observă Drăghici că au provocat-o schimbarea politiceii din Tarigrad; cum a căđut influența Rușilor la Pōrtă și a isbutit cea franțuzescă de au mazilit, despre Michail Suțu grăesco Sebastian, generalul frances, de brigadă, care trecu în 1801 orī 1802, din Valachia trāmis la Constantinopole cu o misiune de Napoleon I, consul (Veđi Hurm. tom. II, supl. I, pag. 287).

300 de la pagina 211 din Hurmuzachi, cu data de la 10 Iulie, stil nou 1801, care spune că: Principele Ipsilante al Valachiei (eror: în loc de al Moldovei), a fost depozat și primul Dragoman al Porții pus în locul lui. Cu eror d-l Xenopol, în tomul V, pag. 326 al Istoriei sale, pune Domnia lui Constantin Ipsilante în Moldova numai până la 1800, ca și Laurian în Manualul său, ediția 1873, pag. 651.

Am adus în tomul nostru VII, o serie de documente din domnia lui Constantin Ipsilante în Moldova. În anexele acestui volum, lectorele va mai afla o serie de documente, cari aci nu le mai aducem, neschimbând întru nimic judecata ce am formulat deja asupra Domniei lui Constantin Ipsilante.

În locul lui Constantin Ipsilante e numit Domn, precum vedurăm, pentru Moldova Alexandru Suțu.

Alexandru Vodă Suțu era fiul lui Nicolae Suțu Draco. D-l N. D. Popescu afirmă că acest Domnitor fusese crescut la Paris¹, dar nu ș'a documentat aserțiunea. Mai dice d-l N. D. Popescu, că Alexandru Suțu era om cu cunoscințe și număra ca amici o mulțime de oameni politici ai Franciei. Iarăși nedocumentată aserțiune. A avea ca secretar de stat pre Belleval și a fi scris odată lui Talleyrand, după găsirea cu cale a lui Belleval, nu însemnă a fi fost în legături de amicie cu mulți oameni politici ai Franciei.

Mai afirmă ușurel D-l N. D. Popescu, că Alexandru Suțu dobândise Domnia Moldovei, grație influenței ambasadorelui frances. Istoriceste este falsă și această aserțiune a nuvelistului român. Noi scim documentat, că Alexandru Suțu dobândise, ajutat de banii lui Calimah socrul său, postul de Dragoman încă din anul 1799².

Și mai scim, că despre Alexandru Suțu, Constantin Stamati scria la Paris, că 'l crede puțin *afecționat pentru interesele Franciei*, pre când, din contră, Michail Suțu, care dedese probe de asemenea afecțiune, fusese exilat la Tenedos, ca amic al Francesilor.

De altmintrelea, de puțin temei era amicitia Fanarioților pentru oricare din puterile europene, căci ei înainte de toate erau amicii lor proprii. Am vedut bunăoară pre Alexandru Calimah scriind entusiaste scrisori în sensul politiceii francesce. Când momentul i se păru potrivit ca să-și întorcă fața zîmbitoare spre altă putere, l-am vedut pre același Domnitor, insolent cu reprezentantul frances din Iași, Tarrand.

1. Calendarul pentru toți Români pe 1891, pag. 82.

2. Vezi corespondența lui Constantin Stamati din 19 Aprilie 1799.

Acesta ȋice lui Calimah, sã asculte de reclamaȋiunile Franciei, iar Vodã rãspunde :

Le temps est pass   o   j'étais dans l'obligation d'acueillir vos demandes.

Parrant. Prince, ce temps peut revenir, ne l'oubliez pas.

Voda. Ah ! pour lors, je reviendrais encore moi aussi !

T  tã purtarea Domnilor fanarioȋi e minunat caracterisatã prin acest rãspuns al lui Calimah.

Intru cãt Alexandru Suȋu justificã, prin purtarea sa, afirmaȋiunea lui Stamati, cã nu era partisan al Franciei, o vom vedea mai departe.

*

Despre domnia lui Alexandru Suȋu, domnie atãt de scurtã, b  trãnul Drãgici   nu gãsesce decãt vorbe de laudã ¹.

D-l Xenopol ² mai cu temei   decãt b  trãnul cronicar, criticã cu aspre cuvinte ac  stã domnie.

In adev  r, or   cãt de scurtã a fost ea, a nemulȋãmit adãnc ȋ  ra de la o l-altã. Nu-  i vorbã cã nemulȋãmirea ac  sta a ȋ  rii o   nteȋi   i intrigele consulului rusesc, cãci venirea la tronul Moldovei a lui Alexandru Suȋu era în tot casul o momentanã loviturã datã la Constantinopole influenȋii muscãlesc  . Aceste intrigi   mpinserã pre boeri sã trimitã arzur   la Constantinopole «pentru r  utãȋile lui».

A  a socotim noi, cã Alecu-Vodã Suȋul Drãcache, cãruia Zilot ne spune cã i-a rămas porecla de *rom  no-mahos*, n'au meritat acest nume prin fãptuirile lui, cari n'au fost nici mai miserabile decãt ale altor fanarioȋi, nici mai de laudã,   i cã urgia cu care l'au considerat Moldovenii, provenea mai mult din intrigele muscãlesc  , f  rte puternice la data ac  sta în ambele Principate. Intervenirea unor note diplo-

1. Veȋi Istoria Moldovei tom. II, pag. 64.

Drãghici  , narãnd scurta domnie a lui Alexandru Suȋu, ȋice, cã «au venit în la  i   i au apucat frãnele cãrmuirei cu mare   ntelegciune   i blãnde  . hotãr  ndu-se a apăra drepturile fiesce-cãruia pam  ntean cu sfinȋenie   i ȋ  ra sã o aducã în cea mai bunã stare, în cãt poporul întreg se simte fericit cu ac  stã domnie, chiãmandu-l pãrintele patriei», (p. 64, T. II).

D  rã de   i-a luat titlul de *Pater Patriae*, ca Augustii Cesar  i Roman  i, mai 'nainte de a fi fãcut nimic pentru patrie, cãci alt-fel nu pricepem cum în cãte-va luni de Domnie a avut timp sã facã ȋ  rei atãta bine, cãt sã merite a *posteriori* acest titlu ! Dovadã cã, or   care fi-vor fi fost bunele intenȋiuni ale noului Domn, el n'avu timp sã le realizeze, este cã   nsu  i Drãghici   nu cit  zã nici o anumitã fãptã.

2. Tom V, pag. 341.

matice ale consulului rusesc din Iași către chiar Alexandru Suțu, note cari în 1802 critica aspru cărmuirea țerei Moldovei de sub această Domnie, probază că Rusia urmăria alte scopuri decât de a protege pre țăranii seaă boeriî Moldoveni. Făptuirile consulului rusesc din Iași erau în legătură cu interesele politice ale Rusiei în Orient în față cu Francia.

Tratatul de alianță semnat de Turcia cu Rusia la 23 Decembre 1798, coalițiunea a 2-a contra Franciei, din 1799 Ianuarie, deduseră, precum vedurăm, o mare influență Rușilor pre lângă Pôrta otomană.

Profitând de situațiunea escepțională a influenței lor la Constantinopole, cum și de rebeliunea lui Pasvantoglu, Rușiî caută în anii 1800 și 1801 cât mai mult să devină arbitrii sorșilor ambelor Principate române. Deacă Stamati, încă în Noembre 1799, scria lui Reinhard, ministrul relațiunilor externe din Paris, că Alexandru Suțu, care atunci devenise Dragoman al Porței, e un cunoscut al lui, încă din copilărie și că îl consultă în tôte afacerile importante ale serviciului său; deacă Stamati promitea Franciei să câștige pre Divan în favôrea politicei franceze, prin Alexandru Suțul Dragomanul¹, venirea la tronul Moldovei a acestuia, orî-cât Stamate îl cunósce, că *«nu prea iubesc pre Francesi»*², neîndoios că Muscaliî au trebuit s'o vadă cu mare neplăcere.

De aci intrigele consulului rusesc din Iași, în contra lui Alecu Suțu și Dracache. Aceste intrigi nu vor întêrșia să aducă căderea Suțulescilor din ambele Principate, precum mai departe vom vedé, dar vor aduce și ceva mai mult decât atâta: nouele angajamente ale Turciei față cu Rusia, din anul 1802, angajamente, cari daî Rusiei o noué confirmare a protectoratului său asupra Principatelor.

*

În domnia lui Alexandru Suțu în Moldova vedem pre un strêin pre emigratul frances Luce Gaspar Belleval, devenind Ministru de externe seaă Postelnic. De sigur că această împrejurare n'a fost de natură a apropia pre Domnitor de Ruși, cari găsiră un noû motiv de a intriga pre boeriî moldoveni în contra lui Alexandru Suțu. În Iunie 1802, acest Postelnic mare al țerei, merse, cum vedurăm, la Paris, cu recomandațiunea Domnitorului; călătoria acesta de sigur era o noué

1. Veđi Hurmuzaki, documentul 289, pag. 203.

2. Doc. 288, pag. 203.

Cu toate acestea, precum am văzut, Domnitorul Moldovei isbuti un moment, să împreune pre capul său, corónele ambelor Principate, în urma fugei din Bucúresci a unchiului său Michail Suțu.

Am văzut evenimentele în urma cărora Alexandru Suțu perde domnia Țerei Románesci și e bucuros, că se póte întórce măcar la acea a Moldovei.

Puține luni mai domni Alexandru Suțu și în Moldova, căci în urma precipitatelor evenimente, care aduc sporirea influenței rúsesci la Constantinopole, influență care nu va întârzi să se concretizeze prin un *hatihumaium* al Sultanului Selim al IV în favórea Principatelor, Alexandru Suțu este destituit urmându-i Alexandru Moruz, care așa devine contimporan cu Constantin Ipsilante, Domnul Țerei Muntenesci.

Dăm în anexele volumului principalele documente cu referință la administrațiunea Moldovei sub Alexandru Nicolae Suțu.

Atragem atențiunea cititorilor noștri asupra actelor din note și în deosebi asupra hrisovului de la 20 Octombrie 1801, relativ la comerciú și bresle¹.

Constantin Alexandru Ipsilante dă la 1799 Decembre 1, hrisov pentru venitul Sfíntului Spiridon din Iași.

Același Domnitor dă la Iunie 1799, ponturile după care Ispravnicii ținuturilor au să administreze.

1. Noi Alexandru Nicolae Suțu Vvd., cu mila lui D-zeú, Domn al Țerei Moldovei.

Scriem Domnia mea la toți jidovií din tîrgul Vă facem scire că pe obiceíul ce ați avut și mai înainte, am făcut Staroste pre unii dintre voi anume pre caro Domnia mea am făcut milă și l'am ertat, ca să fie scutit pre capul lui, de toate dările și angăriile, fiind ca se află la acesta slujbă, ca să vă păzescă dreptatea vóstră; decí, vă poruncim, să cautați întéii, să'l cunoșteți ca pre un Staroste, capu între voi, și să'í dați cinstea ce i se cade, apoi și la cele ce va da învățatură din poruncile , prin porunca Ispravnicilor de ținut, să'l ascultați întru toate, căci care nu s'ar supune poruncei, pre unii ca aceia să se pedepsescă cu pravila legei vóstre pre fieșcare după vina sa, și totă rinduóla starostiei să păzescă și el pre orínduóla, și de toți de voi, să fie păzită. Întru alt chip să nu fie, acesta poruncim.—1801.

L. P. Gospod

Procit. *Vel Logofét, Iordache Canta.*

CAP. XXVII

Biserica sub Constantin Alexandru Ipsilante.

Să cercetăm acum în detaliu actele administrațiunei din această domnie a lui Constantin Alexandru Ipsilante, în ordinea în care ne-am deprins a face asemenenea cercetare.

Cu toate dispozițiunile luate aprópe sub toți Domnii din urmă și în deosebii sub Alexandru Ipsilante, dispozițiunii ce am adus în tomul nostru al șeptelea, pag. 15, hirotoniile continuă a se face abusiv pre o scară mare, așa că în curënd ajunge tréba de reclamă acum iar contra abuserilor pre care altă dată, în prima sa Domnie, au căutat să le stêrpescă Alex. Ipsilante. Așa săteni de la Celari, Soleni și Ghizdaveți, cum și săteni de la Apele vii de la Romanați, dau Domnitorului Const. Ipsilante următórea petițiune :

«Cu lacrimă jăluim Măriei tale, că în satele noastre, tot ce-i fruntaș se află preot și diacon, care, milostive Dómnne, la un sat se află câte 20, 30 și 40 de preoți și diaconi și se tot fac. Unii nici carte nu știu spre a putea sluji fără numai de frica birului se discolpseș, și de vine în sat vre-un zapciú orí alt slujbaș și vede satul mare, socotesece că sunt mirenii și nu avem cre-dință la plângerea ce facem, orí pentru scădemént la dajdie, seau pentru podvedii angarií și ni se pare, că destul ar fi cinci preoți cu 8 diaconi la un sat. Ci ne rugăm Măriei tale, să avem dreptate și feciori de preoți i de diaconi să'i avem în bir că sunt fruntași și să ne dea și preoții și diaconi la podvedii și numai când va fi trebuință, câte unul să se hirotonisescă, și ce va fi mila Măriei tale.

Asupra acestei petițiunii, Constantin Alexandru Ipsilante pune soluția următóre :

«Cinstiților și credincioși boierii Domniei mele, Dumnéta vechilule al Caimăcăniei Craiovei și D-vóstră boierilor Divanului de acolo, veți vedea jalba acesta, care fiind în adevér așa precum ni se arată, dreptate au la plângerea lor; ci dar, strașnic poruncim, ca să scrieți Sfinției sale Episcopului de Rómnic de acesta, spre a'și da răspunsul : cu ce cuvint la un sat sunt câte 30, 40 preoți, i diaconi și preste atâta mulțime ce sunt, nu contenesce încă a hirotonisi și pre alții? Cât și D-vóstră, să aveți a face cercetare în fața locului la aceste sate, ca să vă pliroforisiți în adevér la fie-și care sat, câți preoți sunt și câți diaconi și câți feciori de preoți și câți de diaconi? Și să trimeteți

Domniei mele înscuințare de adevărul lucrului pre larg și întrégă pliroforie, fiind-că aștept Domnia mea răspunsul Dumnóvóstră pentru acésta¹.

Constantin Ipsilante este nevoit să provóce pre Mitropolit și pre Episcopi la păzirea nizamului hirotoniilor în mai multe rinduri. Așa la 1804, Februarie 22, Domnitorul scrie prelaților țerii următorul pitac :

Io Constantin Alexandru Ipsilant Vvd.

Prea sfinția ta părinte Mitropolit al Ungro-Vlahiei, 'îi facem Domnia mea în scire, că prin anafora Sfintiei tale, a părinților Episcopi și a Dumnélor boerilor de obște și prin hrisovul domnesc de întărire, s'aú hotărít și s'aú legat nizamul hirotoniilor, ca sa lipséscă catalhrisis ce se urma, spre a fi oprit să nu se póta face într'alt chip, decât numai prin buiurdismă și pecete domnéscă asupra anaforalelor ce se vor da de către părinții Archierei, după cercetarea ce se va face, unde va fi întru adevăr lipsă de preot la vre-un loc și de va fi ipochimenul aceuia ce cere a se preoți vrednic de darul preoției și fără de vre-o pricină de dajdie, care acéstă bună orînduială ce s'aú chibzuit de Sfinția Sfințiilor vóstre părinților Archierei și cu Dumnélor boerii, am lăudat-o și Domnia mea și asemenea am dat și domnescile nóstre porunci de urmare; auđim însă cele în potrivă, că pre tóte ȕilele și în tóte părțile se fac nelipsit hirotonii de preoți și diaconî, fără de a ni se face întéiu arétarea trebuinței prin anafora și fără a se da buiurdismă sub pecetie domnéscă, care aceste fiind cu totul împotriva acei cuviinciose rîndueli, care prin chibzuirea de obște a părinților Archierei și a Dumnélor boerilor și prin hotărîrea cu hrisovul domnesc s'aú găsit cu cale de s'aú legat și s'aú intarít și de noi prin poruncile ce am dat. Iata într'adins scriem acest domnescul nostru pitac, cu hotărîre, ca nizamul acela să se pazéscă negreșít și fără de nici ó strémutare și poruncim, ca unde va fi vre-o lipsă întru adevăr de preot și de la alte biserici de aprópe și din prejur, unde se află de prisos preoți și diaconî, nu va fi mijlocul a se împlini locul unde este acea lipsă și trebuință, prin jalbă după iînduială să se arate la Domnia mea și după cercetare, dovedindu-se că este în adevăr trebuință și că ipochimenul acela este slobod fără de nici o pricină și arétându-mi-se prin anafora arhieréscă și vrednicia ipochimenului de darul preoției, *intéiú întru ale sciinței de invěfătură* și ale vețuirei lui, cât și întru vrâsta lui, după orînduiala canónelor Apostolesci, se va buiurdisi prin pecetea Domniei mele și așa să se hirotoniséscă, iar într'alt chip de se va găsi, se va urma negreșít hotărîrea aceea ce este legată, precum arétăm mai sus, a se lipsi de darul preoției și a se da la orînduiala lui, împreună cu locuitorii mirenî dajnici ai țerii. Drept aceea, ca să nu se pricinuiască nici vre-o desfrânare în pricina hirotoniilor, se

1. Cod. XXXVII, fila 180.

cuvine ca înșivă Sfințiile vóstre, părinților Archierei, să o cereți și să o îngrijiți, acesta a se păzi și a se urma negreșit și nizamul acesta, *tol. písah gd.*— 1804, Februarie 22¹.

De puțină isbândă a trebuit să fie îndreptarea abusurilor în biserică prin hirotonie, căci în 1806, Iulie 15, silit se vede Domnitorul să reînnoiască pitacul către Mitropolit, cu referință la abusul hirotoniilor, constatând că iar a venit tréba acésta la cea de *catahrisis*, adecă abus :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Prea sfinția ta părinte Mitropolit, sciință este prea Sfinții tale, că pentru *rîndul hirotoniilor* preoțesci, încă din lét 1797, în vremea cei dintîi domnie a tatalui nostru Domn Alexandru Moruzi Vvd., după arătarea ce s'aú fost făcut atunci prin însăși anafora prea Sfinției tale de *catachrisis* ce se urma de la o vreme încóce la tréba hirotoniilor, prin anafora obștească și prin hrisovul Domniei sale de întărire s'aú întocmit hotărîtă orînduială, nu numai în ce chip are a curge hirotoniile, ci și cât plocon avea să dea acel ce se va hirotonisi diacon și preot, a căruia hrisov cuprindere vędându-o Domnia mea, a fost dată poruncă, prin domnescul nostru pitac, a se urma în tocmăi, fiind însă, că atât din multele jălbî ce ni s'aú dat de către înșiși cei hirotonisiți, cât și din alte însciințări ce ni s'aú făcut, avem pliroforie întrégă că tréba acésta a hirotoniilor, aú venit iarăși la cea dintîi *catahrisis* ce se urma, pentru că cei ce se hirotonisesc n'aú o îndestulată sumă de bani, încât unii sunt siliți a da mai mult și preste puterea lor, ca să dobândească darul preoției, din care acéstă pricină se întemplă de se hirotonisesc *mulți și din cei ce nu sunt vrednici*, și pentru acest fel de netrebnice mijlóc cu interese de banise înmulțesc hirotoniile fără de trebuință și fără de nici un cuvînt, pricinuindu-se cu acésta obștiei locuitorilor mirenî, însărcinare și nedreptate, fiind-că rămâne numai asupra-le răspunderea și împlinirea datoriiilor țerei: pre lângă acésta vedem iarăși împotriva nizamului multe hirotonii se sêvirșesc fără de a se face către Domnie vre-o însciințare, seau anafora, după orînduiala nizamulnî; decî fiind-că nu suferim Domnia mea a se urma mai mult acest *catahrisis*, ca împotrivoritîu ce este sfintelor canóne și lucruri neprimite bisericeî, spre a câștiga adesea cine-va darul preoției prin dare de bani, de aceea dară, poruncim, ca prea Sfinția ta împreună și cu iubitoriî de Dumnezeuî Episcopî, adunându-vê la sfânta Mitropolie, să vedeți rînduiala ce s'aú întocmit prin mai sus đisul domnesc hrisov și de veți socoti că este trebuință a se mai adăoga și altele niscaiva cuviincioase mijlóc, spre mai bună întocmire și pază orîndueleî acestor hirotonii, să arêtați

1. Cod. XLIX, fila 148.

Domniei mele prin anafora, ca prin porunca noastră să se pue tréba acesta la straşnic nizam, spre a lipsi cu totul catahrisis ce au fost, şi spre a se urma negreşit rânduiala aceea ce prin sfatul şi chibzuirea de obşte este întocnită şi prin hrisovul domnesc este hotărîtă şi întarită.—1806, Iulie 15. ¹

Poruncă ce s'au dat pentru hirotonie :

Dumnóvóstră Ispravnicilor ai judeţelor, veţi vedea jalba acesta, pentru care după poruncile ce aveţi date urmând, să cercetaţi de este într'adevăr lipsă şi trebuinţă de preot la această biserică? de nu sunt preoţi de prisos la alte biserici dinprejur, de unde să se pótă împlini trebuinţa ce va fi? De este Grămăticul acesta fără pricină de dajdie, orî aicea la acel sat său să fie venit de la alt sat? şi de este jalba acesta cu cererea a tot satul? să însciinţaţi Domniei mele.—1804, Martie 7. ²

Hirotoniile săvîrşite preste Dunăre nu sunt admise, nici recunoscute de valabile. Se face o escepţiune în favórea unui preot, care se întórcе de preste Dunăre în patrie, cu întreg satul de Români, emigraţi acolo altă dată «din trecuta resmeriţă».

Écă actul relativ :

Prea Înălţate Dómnne

Pentru acest preot Ioan, am însciinţate de la protopopul plăşei, că fiind de némul lui de aci, din pământul ţerei, din trecuta resmeriţă cu Nemţii au trecut cu părinţii lui preste Dunăre şi acolo căsătorindu-se s'au hirotonisit, iară acum trecând poporaniî lui din ţera turcésă, de la satul Găgăciul au venit şi el după dênşii, unde s'au aşedat cu locuinţa la numitul sat Caravanitu, sud Olt, ce este pre moşia Dumnélui biv vel Vornic Manolache Grădişteanu, unde şi biserică au făcut Dumnélui; decî fiind-că nu au trecut de aici să se hirotonisóscă în eparhie străină preste canoanele pravelei, ci din resvrătirea vremei, trecând poporaniî lui în pământul ţerei, aici au venit şi el ca păstor după oi, nu se vinováţesce a fi oprit de slujba preoţiei lui; pentru care se va da luminată porunca Măriei Tale, a nu fi supérat ca cei călcători de canónele pravilelor, după care i se va da şi de către noi voie a sluji cele preoţesce acolo la poporaniî lui, iar nu întru altă parte.—1804, Iulie 3.

Iosif Episcop de Argeş.

1. Cod. XLVII. fila 257.

2. Cod. XXXVII. fila 35.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

După pliroforia ce ni se dă printr'acéstă anafora, poruncim la toți căți se cuvine, ca preotul acesta Ioan să fie nesupărat, după cum se coprindo mai sus. — 1804, Iulie 3¹.

*

Tot despre biserica sub Constantin Ipsilante.

Marele cutremur ce mai sus am amintit, aș ruinat multe biserici. Constantin Ipsilante, aș avut grijă de restaurarea unora din ele încă din luna Noembrie 1802².

Biserica Crețulescu fusese închisă, fiind crăpată, dar după o nouă cercetare găsiindu-se că nu este pericol, Domnitorul dă pitac de re-deschidere în 7 Noembrie, 1802³.

1. Cod. L, fila 148.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod. i gospod.

Cinstit și credincios boerule, Dumnéta biv vel Vistier Golescule, fiind-că Dumnéta ești prahticos la ale binalolor, te orînduim, Domnia mea, să mergi la mănăstirea Sfintul Gheorghe noi, luând împreună cu Dumnéta și din meșterii lemnași și zidari, cari aș sciință bună, ca să vești însuși zidirile cele de cutremur rămase smintite, care trebuesc de a se acoperi spre a se putea sluji sfînta leturghie; asupra căroră acestora să faci Dumnéta o dréptă pre-tuire prin foae anume, ca cu căti sumă de bani se pot sevirși acestea și să aréști Domniei mele în scris prin anafora,—*tolico pi:ah gospod.*—1802, Noembrie 26.

Cod. XLIX, fila 9.

*3. Pitac la Mitropolie ca să slobodă a sluji Sfînta Leturghie la biserica Crețulescilor.**Io Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. gospod. Zem. Vlahiscoie*

Prea Sfînția ta Părinte Mitropolit, fiind-că pentru biserica Crețuleștilor, care după pitacul nostru ai poruncit Prea Sfînția ta preoților de acolo ca s-o aibă închisă, pentru temerea de vre-o primejdie a stricăciunei ce s'au făcut cubeli din cutremur, daș Dumnélor boerii Crețuleșci pliroforie, cum că partea aceea a zidiroi ce este cu bănuiala vor surpao, și că biserica este fără grijă de a se putea face sfintele slujbe într'insa spre închinăciunea norodului și iaș asupra Dumnélor, cum că nu se va întempla nici o primejdie; poruncim dar, ca să dea prea Sfînția ta voie și slobodenie a se deschide numita biserică și a se sevirși într'insa sfintele slujbe, *tol. pisah.*—1802, Septembrie 7.

Cod. XLVIII, fila 149.

În interesul religiunii se mută ȋioa t rgului de la R mnicul Vâlcei ¹.

Mai eată în ordine chronologic  acte cu referin  la biserică, din timpul Domniei lui Constantin Ipsilante :

I. La 2 Ianuarie 1803, d  hrisov pentru schitul ce so numesce Spirea «ca să ' i scutescă o băcănie  i o pivni  de apr pe de l ng  schit, de fumărit

1. *Prea În l tate D mne*

Cu prea plecata scris re  nsciin m milostivirei În l tmei tale, că aici în ora ul R mnicului fiind obicei  a se face t rg odată în s pt m n , în ȋioa Duminecei, de apururea r m n at t negustorii ce' i fac ali veris  cu veri-ce fel de mărfuri, c t  i locuitorii ce se adună la acest t rg, de sfintele  i Dumne escile slujbe, car  se sev r esc într'ac st  ȋi mare, grăbindu-se fle -care să se afle mai înnainte de e irea biserice , cine cu ce are de v ndare, pentru care  n   i negustorii viind acum în sim ire de acest lucru fără de orindui l  care este v t m tor sufletului, deobște deteră către noi ac st  deosebită jalbă, rug ndu-ne f rte, ca să facem cunoscută cererea lor În l tmei tale spre a te milostivi Măria ta a li se strica prin luminată porunca Măriei tale t rgul acesta din ȋioa Duminecei  i să se mute în altă ȋi slobod , ad : Marți, ar t ndu-ne, că cu ac st  mutare a t rgului  i de cele folositóre ale sufletului   i vor putea căuta  i de ali veris ul tuturor de ob te nu se vor sminti, nici Cămara domn sc  nu se va păgubi cu plata vămei ; f c nd  i noi cercetare cu am runtul de ac st  a lor cerere de este cu cuviin   i cu voia tuturor de ob te, ne pliroforisim că e iar pentru al sufletului folos obștesc  i deosebit de cei ce se negustoresc, cei-l-al i to i c  i se a   locuitor , de veri-ce tr pt , primiră ; nu lipsim dar după datoria cea netăgăduită, care avem, a o face cunoscută milostivirei În l tmei tale, embericlis nd  i chiar a lor jalbă, spre mai bună pliroforie  i  mproun  cu d n ii  i noi fierbinte ne rugăm, cei plină de t t  milostivirea fire a Măriei tale care este revărsată asupra tuturor de ob te, de a fi primită, ca pentru suflet folositóre ceror , ce fac ; iar anii Măriei tale de la Dumne  i să fie mul i  i fericiti. --1803, Februarie 15.

A  Măriei tale prea ploca i slugi, *Constantin Oteteli ni, Paharnic.*

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.   gosp. Zem. Vlahis ie

Cu cale este în adev r anafor a ce ne fac Ispravnicii jude ului Vâlcea  i primită cererea negustorilor  i acelor-l-al i locuitor , pentru care  i poruncim Dumn lor Ispravnicilor, ca să schimb i ȋioa Dumni ice , spre a se face t rgul acesta Marți, f c nd sciută porunca ac sta la to i din vreme, ca să scie fle -care în ce ȋi a  a se aduna, dar   i acesta să face i *Dumn v  tr  cunoscută la to i, că Domnia mea, pentru ca să m rg  fle -care la sfinta biserică Dumne eesc , după datoria cre tin sc , spre a' i face  chin ciunea  i a asculta sfinta leturghie o facem ac st  schimbare, iar nu pentru ca să aibă Dumineca be ii  i alte netrebnicii.* --1803, Martie 12.

Bibl, Urechia.

de căminărit, de vamă, de vin domnesc și de ort vătăjesc și băcănia să nu se supere nici de Bacalbaș, nici de alte dări ce vor fi prealte băcanii, cum și un cuptor de pâne ce are lângă acea băcănie să fie nesupărat de dările ce dau alte cuptore . . . » Poruncim Domnia mea «vouă, Fumarilor, Căminarilor, Vameșilor, Vătașilor de cârciumari, i Bacalbaș, i Vătași de brutari, toți să aveți a-vă feri de acéastă băcănie, i pivniță, i cuptor.»

II. La 29 Ianuarie 1803, ordonă restaurarea după cutremur a zidurilor din jurul mănăstirei Radu Vodă :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahiscoie

Cuvióse Arhimandrite și Egumene al sfinteí mănăstirí Radului Vodă, fiind-că răposații aceia ctitorií, cari au zidit acéastă sfintă mănăstire, au îngrijit de au lăsat și venituri de acareturi îndestulate, ca nu numai să ție pururea în buna rânduială cele întocmite, ci mai vârtos la vre-o întemplantă de stricăciune să se drégă și să se facă zidurile ei la loc, spre a fi tot-d'a-una în starea lor, încă de a se face de la dênsele și câte o facere de bine de hrană și ajutor, spre a avea adică sufletésca pomenire aceia pentru care s'au ostenit de au făcut acestea sfinte mănăstiri și le-au înzestrat cu îndestulate acareturi de venituri; cu cât mai vârtos se cade acum, după întemplantă cutremurului co au fost, din care s'au stricat tóte zidurile de prin prejur ale acestei mănăstiri, a pune tótă silința și a nu zabovi dregerea și facerea lor la loc; pentru acea dar, iată intra'adins și poruncim Domnia mea, ca să faci începere de tóte cele trebuincióse ale lucrului și din veniturile mănăstirescî să iconomisescî cu osîrdie și cu silință de a drege și a face negreșit tóte cele stricate la locul lor, spre a ți se cunósce în faptă cu acésta buna iconomie și osîrdie care ești dator de a o ařeta acum la acéastă întemplantă, *tol. pisah gp.*— 1803, Ghenarie 29'.

III. La 14 Februarie 1803, rînduesce Egumen la mănăstirea Căsciórele pre Arhimandritul Macarie, fără să mai amintéscă de recomandațiunea Mitropolitului. Cu aceștiași pitac rînduesce un Logofăt de Divan care să instaleze pre noul Egumen : Ocașiune de bacșiș bun pentru logofătul instalator !

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahiscoie

Find-că la mănăstirea Căsciórele din sud Vlașca am orînduit Domnia mea Egumen pre Arhimandritul Macarie în locul Arhimandritului Neofit ce au fost până acum; iată după obiceiú orînduim pre Logofăt de Divan

1. Cod. XLIX, fila 24.

carele mergând împreună cu numitul Egumen la mănăstire să-l așeze și să citească în auzul tuturor părinților, poslușnicilor și robilor mănăstirei, deosebită cartea Domniei mele ce s'au dat la mâinile Egumenului, făcându-i Teslim toate lucrurile mănăstirei, de care făcând două catastihe asemenea iscălite, unul să-l încredințeze Egumenului, iar altul să-l aducă aici în păstrare. — 1803, Februarie 14.¹

IV. La 20 Februarie 1803, reinnoesce influintelui boer Nicolae Brâncoveanu hrisovul cu privilegiile acordate bisericeii din grădina aceluia boer².

V. In 6 Martie 1803, Domnitorul ordonă boerilor : marele Ban Dumitrache Ghica, marele Postelnic Iordache Mavrocordat și marele Vornic de țera de sus Goleșcu, să se constituie în comisiune, să cerceteze starea în care se află mănăstirile de preste Olt, al căror venituri s'au consacrat spitalelor pentru ciumă, fiind-că Domnitorului 'i-a venit informațiunii, că atât mănăstirile, cât și localele din jurul lor, se află în cea mai proustă stare și ruinate. Domnitorul ȳice, că vȳrul seȳu, actualul Domn al Moldovei, Alexandru Moruz, când au consacrat venitul acestor mănăstiri pentru spitale, n'au înȳeles să lase mănăstirile în ruină, ci să se dea pentru spitale numai prisosul veniturilor :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Cinstiȳilor și credincioșii boerilor Domniei mele, Dumnȳta vel Bane Dumitrache Ghica și Dumnȳta vel Postelnice Iordache Mavrocordate și Dumnȳta vel Vornice de țera de sus, Goleșcule, facem Dumnȳvostȳă în scire, ca pentru ca să ne pliroforisim de starea și chivernisirea în care se află mănăstirile acelea de preste Olt, două, adecă care s'au fost întocmit prin hrisov, ca din veniturile lor ce vor prisosi de la fie-care an preste cheltuelile cele trebuincioșe, să se ajutoreze cele de aici spitaluri mari, ce s'au zidit pentru vremi de întȳmplare a năprasnicei bȳlei de ciumă și una care mai în urmă s'au fost întocmit a fi ajutor la orfanotropie, din porunca Domniei mele s'a făcut cercetare cu obaze rinduite tramise la faȳa locului, ca să vadă urmarea orȳnduelilor bisericesci a sfințelor slujbe în totȳ starea lor în care se vor fi aflȳnd într'adevȳr și sa însciinȳeze Domniei mele, cu bunȳ adeverire ; de unde ne-au venit aceste însciinȳări, atât de la Dumnȳlor boerii Divaniȳi dimpreună cu Dumnȳlui Caimacamul, cât și de la înșiiș orȳnduiȳii din faȳa locului, cari prin chiar vederea lucrurilor, au făcut cercetare în faȳa locului, la fieșce-care

1. Veȳi cod. XLIV. fila 25 și 26.

2. Veȳi cod. XLVII, fila 56 verso.

mănăstire, însoțit și cu alte jalbă și taciruri adevărate de știința stărei fieșce-căreia mănăstirii, de la mulți împrejurași ai părții locului, care iată pre toate le dăm, ca să le vedeți și să le citiți Dumnévóstră; unde și cu multă mahnire am fost auzit, că acele ce odată se afla lăudate mănăstirile țerei, împodobite cu adunare de părinți sihastru și lucrătoare neîncetat de slujbelo Dumneșcesci, cu totă cuviincioasă rînduială și podóbă bisericescă, cum să vie la această prósťă stare, în cât nu numai dintru ale lor lucruri și avere, să fie lipsă și risipă, ci și inșeși sfintele acele biserică, cari sunt locășuri prea sfinte ale celui prea înalt, și în care necurmat se sêvîrșă sfintele slujbe a înfricoșatelor Dumneșcesci taină, acum unele sunt închise și pustiite, iar altele adăpost seau umbră dobitoșelor, ca nisce grajduri? precum pentru toate veți vedea Dumnévóstră din inșeși înștiințările ce făcu orînduiți cercetătoră, care cu sufletele lor și în frica lui Dumneșcu arată cele ce însuși cu ochii lor au văduț, urmare cu totul nesuferită la o creștinăscă stăpânire și în adevăr vrednică de jale, și împotriva chiar și la înșăși întocmirea acea a hrisovului, în vreme ce și de au făcut cu bun cuget Domnia sa prea iubitul nostru văr Alexandru Moruzi Vvd. cel de acum Domn al Moldovei, hotărîrea aceea, ca să se ajute spitalurile de obște de la aceste mănăstiri; dar Domnia mea am văduț hrisovul ce l'a fost dat Domnia sa, și nu numai nu se strămută nimic din orîndușile ce se cade a avea aceste mănăstiri, ca nisce locășuri Dumneșcesci, ci încă și scrie chiar, ca apururea și în totă vremea să se fie în bună stare și orîndușia lor, adecă și părinți călugări să se afle în mănăstire cu orîndușia lor, ce s'au întocmit, și la sfintele biserică să se urmeze neîncetat rîndușia sfintelor slujbe nelipsit, și podoba lor cea cuviincioasă, ca a unor locășuri Dumneșcesci să se păzescă de apururea, acareturile și zidirile să se îngrijescă de a fi în starea lor fără de a se lăsa la vre-o derăpânare, și venitul ce va prisosi preste împlinirea acestor trebuincioșe cheltueli mănăstiresci, pe fieșce-care an să se dea la trebuința cheltuelilor spitalurilor mari de ciomă, ce sunt zidite aici; vedem însă cele cu totul împotriva la aceeași hotărîre, din pricina acestor arendași ce au numire de Epistați, aducînd aceste sfinte locășuri Dumneșcesci la atăta catahrisis; care nefind, precum am dis, nici cum suferită să ajungă până la acest hal, iată poruncim Dumnévóstră, ca adunându-vă la un loc și citind și înțelegînd cu luare aminte la înștiințările cercetătorilor tacirile și jalbele ce ne-au venit de la obștea părții locului și cu sufletescă fierbințelă chibzuind Dumnévóstră nizamul ce se cuvine de îndreptare, să faceți Domniei mele arătare în scris, prin anafora. *tol co pisah gd* —1803, Martie 6.

Vel Logofet.

VI. La 19 Aprilie, 1803, Constantin Ipsilante ordonă Mitropolitului, ca Mercuri sêra, să se facă rugăciuni în toate bisericile, iar Joi dimineța.

1. Cod. XXVI, 32—33.

osfeştanie în livedea Mitropoliei, de faţă cu mōştele sfintului Dumitru, pentru-ca Dumneḑeū să trimită ploī, preste semēnăturī :

Pītac către Mitropolit pentru osfeştāniī.

Prea Sfinţia ta părinte Mitropolit, fiind-că rugăciunile către milostivul Dumneḑeū sunt cuviinciose în tōtă vremea a se sēvirşi de la norod, cu cât mai vērtoş într'o vreme ca aceea când pāmēntul şi tōte rōdele pāmēntului per de secetă, şi aū trebuinţă de plōie ; pentru aceea poruncim să daţi Sfinţia ta porunci, ca Mercurī sēra să se facă denīi cu litaniī la tōte bisericile de obşte, iar Joī diminēta să se facă osfeştanie, iar cu litaniī, cu toţi arhereiī şi preoţiī, în livedea sfintei Mitropolīi, unde să se pogōre şi mōştele sfintului Dimitrie, cum şi alte sfinte mōşte şi icōne, ca să se facă de obşte rugăciunī fieibinţi către milostivul Dumneḑeī, cerēnd îndurare cu a trimete plōie spre adăparea acestei uscăciunī, pentru crescerea rōdelor pāmēntului, care sunt de hrana omenescă şi a tot dobitocul, unde şi Domnia nōstră îndeletnicindu-ne vom veni înşine, *tol co pisah gd.*—1803, Aprilie 19¹.

VII. La 23 Aprilie 1803, Constantin Ipsilante dă hrisov de miluiri schitului Poiana-Mērului din Rōmnicul-Sărat, recunoscēndu-l de *stavropighion*, independent de părinţi episcopi, afară de casurile dogmatice, când atunci va putea să se cerceteze numai de Mitropolitul. În acest schit hrisovul constată, că trăesc sihastrī, nu numai romāni, ci şi ruşi :

Hrisovul schitului Poiana-Mērului

De vreme ce sfintul şi dumneḑeescul schit, ce se numesce *Poiana-Mērului*, din sud slam-Rōmnicu, la care se cinstesce şi se prăznuesce hramul Nascerea preī sfintei stăpānei nōstre de Dumneḑeū născētoarei şi pururea feciōrei Maria, unde locuesc părinţi sihastrīi *Romāni şi Ruşi*, care schit este făcut de sfinţia sa părintele *rēposat stareful Vasile*, adecă atât din fraţi Domni cât şi din Arhierei şi de alţi pravoslavnicī creştinī s'aū aḑerosit vase cuviinciose, cărţi şi alte sfinte odōre şi tōtă podōba schitului, care în trecuta vreme s'a fost întēmplat de aū ars de tot, şi iarăşi s'aū făcut din ajutorul şi mila cinstitorilor de Dumneḑeū creştinī, cu cele cuviinciose schitului, care în starea ce se află acum, este cu totul tot cuviincios schit de trebuinţa fraţilor sihastrīi ce locuesc într'insul. Dară sciindu-se, că binele este pururea zavistuit şi vrăşmaşī binelui, nu se părăsesce de rēutăţī prin cei ce se afla unelte primitōre ca să zătīcnescă binele şi folosul sufletesc ; drept acea dară, de vremō ce din pronia a tot stăpānitorului Dumneḑeū, ne-am învrednicit a fi oblăduitoriū acestui preī luminat schit al Ţerei Romānescī, pre lângă tōtă purtarea de grije ce avem asupra supuşilor, în tot chipul, ne nevoim, ca şi

1. Cod. XLIX, fila 44-- 45.

sfințele lui Dumnezeu locasuri, atât acum în zilele noastre, cât și mai în urmă, cu pravilnicésca lor orinduială să se afle în liniște, de vreme că cei ce locuiesc într'însele suut aceia care au lăsat viața acésta cu turburări, și petrec viață ingeréscă și mai pre sus de lume, și car'i neîncetat se află rugatori către Dumnezeu, pentru Impărați, pentru Domn și pentru toți pravoslavnicii creștini; care acest schit sfânt al părinților acestora ce s'au numit mai sus, unde acum este stareț și purtătoriu de grije cuviosul Arhimandrit Matei Ieromanah, au avut acest privilegiu și legătură, cum și milele ce mai jos se cupinde, atât de la frații noștrii Domn de mai 'nainte, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la cei-l-alți frați Domn din urma Măriei sale, precum din hrisóvele Domniilor sale ce le-am vădut Domnia mea, ne-am pliroforisit. Adecă acest sfânt schit să fie nesupărat și nesupus undeva, slobod și *stavropighion*, și nici de cum să nu se supere de către părinții Episcopii, ce după vreme vor fi, nici de către alte obraze, cu vre-o schimbare de Egu-men, a intra om strein, între ei spre răsvrătire, nici cu vre-o înstreinare a ceva din cele aforisite schitului, măcar cu orî-ce, afară din orinduiala schitului, după canónele cele pravilnicești ce le au de la starețul lor, măcar de s'ar și părea în vederea orî-cui, că ar fi mai bine, căci că sunt cu greșelă cuge-tele omenești, ci să fie în pace și liniște despre toate cele turburătoare și zătienitoare spășaniei lor, afară din stricarea vre-unei dogme, care acea cum se va simți, atunci de însuși prea sfinția sa Mitropolitul, cercetându-se și dovedindu-se se va îndrepta, iar alt niminea, nici cu un fel de mijlocire să nu se amestece. Iară milele schitului acestuia sunt aceste: adecă pre tot anul să iae 12 cojócce, 12 bucăți de aba négră, 12 perechi cisme, 24 oca unt-de-lemn, 60 oca de tămăie; pentru caro aceste să li se dee taleri una-sută-cinci-șeci de la Visteria domnescă, pre tot anul, la đioa Sfîntului Gheorghe; vinul ce vor face în viile schitului, apărat de vinăriciú, stupii de dijmărit pe drepte bucate ce vor avea, cum și liude 39 scutiți, cu car'i să se ajutoreze și să se chivernisescă părinții sihastrii la trebuințele ce au, adecă: uni să dee grâu, uni malai, i porumb, alții brînză și urdă, alții pescari, să aducă pește pentru hrana părinților, iar alții poslușnici la chilia și darvarii; însă fiind ca acest schit se află la loc de munto, și părinții călugărași ce locuiesc într'însul sunt la multă stenahorie și lipsă, fiind loc strimtorat de nu pot a se hrăni, care schit fiind-că are o vie în sud slam-Râmnic, dată danie de la uni alții după vremi, și cu vinul ce se face într'acésta vie, să ajutoréză atât schitul la cele trebuinciose preste an, cât și părinții călugărași. Măria-sa părintele Domniei mele, întru a doua domnie a Măriei sale, s'au milostivit de au mai adaos încă liude 21 scutelnici, preste liude 29 ce'i avea mai d'înainte ca să aibă pogonași la acésta vie, cărora făcendu-li-se cercetare de către Ispravnicii de județ ómenilor ce 'i-au fost avut găsiți și li s'au dat și pecetluirile domnesci la mână, car'i acești scutelnici fiind că sunt pururea

în slujba părinților călugărași și a sfintului schit, orî când și orî în ce vreme, după trebuință se va întempla a pune și a se orîndui și asupra scutelnicilor mănăstiresci și boeresci a da și ei la Zaharele, seaū cară cu boiî, seaū vre-o orînduială de caî, seaū orî alt ce fel de orîndueli și potvedî vor eși, aceștia și atunci să nu fie supărați și nimeni să nu îndrăznă să a le face vre-o cerere; precum și de la ocna Slănic să iae pre tot anul bolovanî sare o sută; piin care hrisove ce are sfîntul acest schit se dă tótă volnicia celor ce cu ajutorul lui Dumneșu se află ctitori la acest sfînt schit. Dumneșu cinstiți și credincioși boeri ai Domniei mele biv vel Ban Dumitrache Ghica, ce este ctitor și Epitrop, i casa Dumneșu răposatului Nicolae Dudescu biv vel Logofet, i boerilor Cărlăvesci și Niculesci, cari orî când se va întempla a se supăra acest sfînt schit, atât de Episcopî, după vreme, aū pentru schimonosirea orînduelei ce are acel schit și părinții sihastrî, seaū pentru aședarea altui Egumen în potrivă, a înștrăina ceva de ale schitului cu nume de păstrare, nici cum acești ctitori să nu îngăduiască și când nu va fi înțelegere numai din cuvînt, atunci prin scirea prea sfîntiei sale Mitropolitului, să dea jalbă la dregători, ca nici cum obiceiū să nu se facă; căci de va fi trebuință de păstrarea odorelor, ctitoriî, ca nisce mai doritori fiind și pentru sufletele lor, mai bine le va păstra și le va pune la locul lor. Decî de vreme, ce într'acest sfînt schit locuiesc părinții sihastrî, ce-și petrec o viață înșeră și mai pre sus de lume, cari neîncetat sunt rugători către Dumneșu pentru toți pravoslavnicî creștini, ș mai vîrtos după evlavie ce avem și noi, cum și pentru mai buna stavropighicescă tocmolă; am înnoit și am întărit și Domnia mea, acestă legătura și aședamîntul ce are sfîntul schit, cāt și tôte milele ce se cuprind mai sus, ca să i se păzescă neștrămutat. Adevărim hrisovul acesta cu înșăși credința Domniei mele Ioan Constantîn Alexandru Ipsilant Vvd, i cu a prea iubiților noștriî fiî: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori puind și pre Dumneșu cinstiți și credincioși velițiî boeri ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrachi Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus, Pan Constantin Stirbei vel Logofet de obiceiuri, Pan Cămpineanu vel Logofet de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al Obștirilor, Pan Crețulescu vel Logofet de țera de jos, Pan Mihalachi Manu vel Vornic al Politiei, Pan Iordachi Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ianache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger și Ispravnic, Pan Istratie Golescu vel Logofet de țera de jos. Scriindu-se hrisovul acesta la anul de la zidirea lumiei 7311, iară de la nașcerea Domnului și mîntuitorului nostru Isus Hristos 1803 Aprilie 23, la întăinl an al Domniei noastre, aici, în scaunul Domniei mele, București.

VIII. La 29 Aprilie 1803, Domnitorul acordă schitului Găvanul, 6 liuđi, ómení strěiní, fără pricină de dajdie.

IX. Tot în 23 Aprilie 1803, Domnitorul dă hrisov mōnăstirei din Focșani, cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, cea zidită de Grigore Vodă, acordându-i diverse miluirí:

Hrisovul mōnăstirei Sf. Ioan Botezătorul.

Sfintei și Dumneșcesci mōnăstiri din orașul Domniei mele din Focșani, care este făcută și înălțată din temelie de răposatul Grigorie Voda, unde se prăsnuesce hramul Sfintului Prooroc și înainte mergătorul și Botezătorul Ioan și cuviosului Egumen chir. . . . și tuturor părinților călugări câți vor fi locuitori la această sfintă mōnăstire, ca să aibă milă de la Domnia mea, vinăriciul din poporul Gurbovi, Tamboezci, Bordești, Căndești, Dragoslaveni și Tirnești sud. slam. Râmnic, câte două bani de vadră și părpărul după obicei, însă Egumenul la vremea vinăriciului să aiba a'și orîndui omul său, ca să ămble împreună cu vinăricerii Domnești, să serie vinăriciul dintre aceste popore și făcând două catastihie asemenea unul ca altul, unul să rămână la vinăriceri, iar altul să'l iae omul mōnăstirei, după care să-și iae mōnăstirea partea pre deplin, câte două bani de vadră și părpărul.—Așisderea să aibă sfinta mōnăstire milă de la Domnia mea, de la ocna Telega, mertic de sare pre an. bolnavi trei sute, să aibă a lua părinții călugări această sare la vreme când iaș și alte mōnăstiri și să o încarce de la gura ocnei, să o ducă să o vîndă măcar ori-unde, fără de vama, și de către vameși să aibă pace; și iar să fie sfintei mōnăstiri, milă de la Domnia mea, trei cărciune în oraș în Focșani, spre a se vinde vinul mōnăstirei, scutite și de alte orîndueli; așisderea să aiba a ține liude 50 de ómení strěiní fără de pricină de dajdie, pre cari găsindu-i din strěinătate după adevărîța ce va aduce de la Ispravnicii județului, sa li se dee și pecetluirile Domniei mele, spre a fi în pace și nesupărați de toate dăjdiile și orînduelile câte va eși pre an în țoră, ca să pótă fi de poslușanie și ajutorul mōnăstirei, atât de la frații Domni de mai 'nainte și de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la cei-l-alti frați din urma Măriei sale. Drept aceea învrednicindu-ne Domnul Dumneșcu și pre noi cu Domnja acestei pravoslavnice țeri, ne-am milostivit Domnia mea de am înnoit și am întărit milele acestei sfinte mōnăstiri, ce se coprind mai sus, ca să i se păzescă nestrămutat, adevărind hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fiți: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori punând și pre Dumnélor cinstiți și credincioși boeri cei mari ai Divanului Domniei mele, Pan Dumitrașco Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țora de sus, Pan

Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Stirbeiū vel Logofăt al obiceiurilor, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Manolache Manul vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Goleescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanul vel Sluger și Ispravnic, Istratie Crețulescu vel Logofăt de țera de jos; și s'a scis hrisovul acesta la întâiul an dintru întâia Domnie a noastră, aici în scaunul Domniei mele în Bucureșci, la auii de la Nașcerea Domnului nostru Isus Hristos. — Lét 1803, Aprilie 23.

Cod. XLVII, fila 180.

X. [La 28 Aprilie 1803, Domnitorul dă mănăstirei Radu Vodă reinnoit hrisov de miluiri și de privilegii:

Hrisovul mănăstirei Radului Vodă de milele ce are.

Sfintei și Dumneșcescei mănăstiri Radu Voda de aici din orașul scaunului Domniei mele Bucureșci, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul prea sfintei și nedespărțitei Troiță, și cuviosului Arhimandrit și Egumen acestei sfinte mănăstiri chir ca să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea să aibă a lua vinăriciū din dealul Lupescilor de lângă Bucureșci, câte două banī de vadră cu părpăul dupe obiceiū, i din dealul Vălenilor ot sud Muscel câte patru banī de vadră și părpăul; osobit să aibă sfinta mănăstire scaunele de tăiatul cărnei câte vor fi într'acel deal al Vălenilor, însă pre moșia mănăstirei, venitul lor să fie al mănăstirei; și iar să aibă a lua sfinta mănăstire de la cei ce vor fi avēnd vii pre moșia mănăstirei, otaștina pământului după obiceiū din 20 vedre una vadră însă pentru otaștină, vin să iee iar nu banī; așisderea să aibă sfinta mănăstire întru stăpânire tôte părțile de vii din dealul Vălenilor sud Muscel, ce sunt pre moșia mănăstirei, fiind volnicī Egumenī acestei mănăstiri a le da la alți orī căruia va vrea să le lucreze, și să deo scrisórea cuvioșiei sale fieșce-căruia, cu care scrisóre viind aici la Domnia mea să i se facă cartea Domniei mele a stăpâni nestrēmuitat și încă vor fi nesupărați de pogonărit treī anī, până vor lua róda dintr'acele vii, însă acesta o đicem pentru viile ce vor fi păragină mai din-nainte, iar carī vor fi părăginit mai din urmă seau din rōsvrătiri să aibă sorocu de treī anī, și carī nu vor veni întru acest soroc să le lucreze, atunci seau să se urmoze și pentru acestea ca și pentru cele-l-alte după cum se cuprinde mai sus, a le da Egumenul orī-cui va vrea să le lucreze; încă să mai fie volnic cuviosul Egumen a orīndui gărdurări precum sunt și într'alte dealuri, și orī ale cui vite le va prinde prin vii făcēnd stricaciune să le iee obișnuita glóbă, precum și alți gărdurări. Așisderea să aiba a scuti pre tot anul

oî 500 de oierit, drepte ale mănăstirei, cum și liudî 20 poslujnicî, să fie pentru trîba mănăstirei, cari să fie scutiți și apărați de tôte dăjdiile și rînduețele ver cîte ar eși dela Visteria Domniei și de la cămara Domniei mele pre an în țără, de nicî unele val și supărare să nu aibă; asemenea și tîrgul ce este obicînuît a se face la Văleni, sud Muscel, pre moșia mănăstirei, să nu aibă voie nicî vameșii, nicî alții a-l muta din locul lui obicînuît, nicî să se facă împrejur alt terg spre a aduce cădere acestui vechi; să iee pe fieșce-care an și bolovanî de sare doue sute de la ocna Slănic; așîderea și mănăstirea Tutana de la sud Argeș, metoh acestei mănăstiri Radului Vodă să aibă milă de două-deci ômenî scutiți, pre cari să-î găsească strîinî din alte țări, cărora făcînduli-se cercetare după orînduiala Visteriei, să li se deo și pecetlurile Domniei mele la mîni, spre a-î avea în pace și nesupărați ca să fie de poslușania sfîntei mănăstiri; cari aceste mile unele le-au avut sfînta mănăstire, vechi, altele s'au adăugat în urmă de Domnia sa fratele Alexandru Moruzi și de Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisovele ce le vedum, unul cu lét 1793, Iunie 12, și altul cu lét 1797 Septembrie 13, ne-am adeverit; drept aceea învrednicindu-ne și pre noi domnul Dumneđeș cu Domnia acestei pravoslavnice Țări Romănesci, și dupe evlavia ce avem asupra sfîntelor lui Dumneđeș locașuri, am bine-voit de am înnoit și am întărit tôte milele ce se cuprind mai sus. Deci la vremea vinăriciului să aibă sfînta mănăstire a orîndui om, ca de împreună cu vinăricerii domnesci să scrie vinăriciul dintr'acest deal Văleni sud Muscel și făcînd două catastîșe asemenea unul ca și altul, iscălite și de vinăricerii domnesci și de omul mănăstirei, din cincî bani de vadră ce este să plătească dajnicii să iee mănăstirea patru bani și parpărul, împreună cu un catastih și să aducă toți banii la mănăstire, fără de a se amesteca vinăricerii domnesci la banii mănăstirei și vinăricerii domnesci să iee un ban de la vadră, ca să fie sfîntei mănăstiri aceste milî de întărîre și ajutor, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecînică pomeuire; rugăm dară și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici a fi oblăduitori acestei creștinesci țări să bine-voiască a înnoi și a întări milele aceste, ca și ale Domniilor sale milî și faceri de bine să fie de alții în urmă ținute în seamă. Și am adeverit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd; martori fiind și Dumneșlor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele... *i proci*, și s'au scris hrisovul acesta, la întîiul an dintu întîia Domnie a Domniei mele, aici în Bucuresci, la lét 1803, Aprilie 28, de Poenariu biv al 3-lea Logofet.

XI. La 6 Iunie 1803, aflăm hrisovul Episcopiei Argeș, pentru milele ce are :

Hrisovul Episcopiei Argeș de toate milele ce are.

De vreme ce Proorocul și pururea între împărați pomenitul prea înțeleptul Solomon, numai în umbra legii rezemându-se, făcu atâtea podobe casei Dumneșcesci a Ierusalimului și o dăruî cu atâtea daruri, ca să se păzescă într'ensul sicriul cu tablele legii Domnului, cu cât mai vârtos noi cari suntem acum, cu mila Duhului sfînt, pravoslavnicî Domnî, se cade să ne silim din tot sufletul, ca să îndemnăm și să ajutorăm sfintele locașuri Dumneșcesci, întru care nu se jungheie vite necuvîntătore, precum ore-cînd acolo, ci însuși mielul lui Dumneșeu se jertfesse pentru viața noastră a tuturor; decî dar, înălțându-ne Domnul Dumneșeu cu Domnia acestei pravoslavnice Țări Românesci, bine am voit Domnia mea, din totă inima noastră, ca nu numai facerî de bine și ajutoruri să sevôrșim, din darul ce ni s'a dat, către sfintele mănăstiri, cari sunt cea mai de cinste parte a orașelor și podoba cea mare a acestei țări și semnul cel prea arătat al pravoslaviei să 'l împărțim după trebuința fie-căreia mănăstiri și după măsura stărei cea mare și mică; întru care mănăstiri și mai d'întîi ale țerei Domniei mele, fiind și sfînta Episcopie a Argeșului, unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul *Adormirea prea sfîntei stăpânei noastre de Dumneșeu Născătoareî*, care este ca o maică la alte bisericî ale eparhieî Argeșului și fiind-că această sfîntă Episcopie încă mai de înainte de a se cinsti cu scaunul Episcopiei, ca o mînă stîră din cele mari domnescă ale țerei, au avut milî Domnescî; iar cînd s'a așezat Episcopia i s'a mai adăogat și milele ca să se ajute. să 'și pôtă împlini trebuințele, după măsură și după cuviință, precum sunt și cele-l-alte sfînte Episcopii, cari milî sunt acestea, adică: să iae pre fieș-care au de la Ocnele Domnescî câte 500 bolovanî sare la vreme ce iau și cele-l-alte sfînte episcopii și mănăstiri; să scutescă și oî 1500 de oierit, să ție și liude 50 scutelnici stîeinî, peste liude 50 ce are în *catastihul Visteriei*, pre care găsindu-î să 'î cerceteze Dumnélor Ispravnicî județului și fiind străinî cu adevărat, să le dee adeverință pre numele și chipul lor, după care să li se dee și pecelliturile Domniei mele, spre a 'î avea în pace și nesupărați de rîndul dăjdiilor; să fie și două pivnițe scutite la Pitești seaî la Argeș, cum și două scaune scutite; așîderea șă aibă sfînta Episcopie și mila vinăriciului; ce au avut mai înainte, adică din Dealul Ștefănescilor ot sud Muscel, cît ține cu Isvoraniî, i Valea Popiî, care se începe acest popor din capul dealului de sus spre Valea Mare și merge pînă în poporul Cotmeni, în Dealul Ciocănescilor și despre Vălenî se hotăresce Valea Beni cu poporul mănăstireî Radului Vodă, în care aceste popore se cuprind aceste văi, i piscurî, ad: Valea Isvorani, Valea Poși, Cîsta Cămpului, Leșciura, Valea Ștefănescilor cu partea din Ciocănescî, i Valea Beni. Așîderea și din Dealul Alimănescilor,

i Măicănescilor și Cranga ot sud Argeș, în care aceste popóre se cuprind aceste nume, precum le este cursul de rînd, ad : Cranga, Căzănescii, Ciutescii, Valea Sumani, Alimănescilor-de-jos, Alimănescilor-de-sus, Piatra, Schei, Burlușii, Chilamesci, Valea Giurgi, Tănculesci, Măicănesci, Dealul Strechiei, lângă Tănculesci. Așîderea și Dealul Soașul sud Vâlcea : Pre din dos cu mănăstirea Bistrița, câte două bani de vadră și părpărul ; pentru care să aibă volnicie omul Episcopiei, ce se va orîndui, a âmbra împreună cu vinăricerii domnesci să scrie vinăriciul dintr'aceste dealuri cu viile, i piscurile ce sunt numite mai sus și să facă două catastihe, asemenea unul ca și altul ; iar la strîngerea banilor, adevă câte două bani de vadră partea Episcopiei și părpărul după obicei, vinăricerii domnesci nici de cum să nu se amestece a pune mîna în bani, ci să 'i strîngă pre deplin orînduitul Episcopiei, fără de numai cei-l-alți două bani de vadră și ploconul de nume să aibă a lua vinăricerii domnesci : care aceste milî le-au avut sfînta Episcopie, atît de la alți frați Domni, i de la Măria Sa părintele Domniei mele, precum din hrisóvele ce le vëdum am adevărit ; decî, după evlavia ce avem către sfintele lui Dumneđeu locășuri, mai vërtos către acósta sfântă Episcopie, ne-am milostivit de am înnoit și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voievod și cu credința prea iubiților Domniei mele fii : Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Dumitrașco Racovița vel Vistier, Pan... iproci și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus ; și s'au scris hrisovul acesta la întéiul an dintru întéia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la zidirea luméi 7311, iar de la Domnul Dumneđeu și mântuitorul nostru Isus Hristos 1803, Iunie 6, de Răducanu biv al treilea Logofăt.

Cod. XLVII, fila 126 și 127.

XII. Cu aceeași dată de 6 Iunie 1803, Constantin Ipsilante acordă monastirei Văcăresci chiar, zidită de Nicolae Alexandru Mavrocordat. Domnitorul recunósce continuarea epitropiei acestei mănăstiri constituite din marele Logofăt, marele Spătar și marele Vistier.

Intre obligațiunile mănăstirei, decî a epitropiei, este, ca să mărite după Sf. Vasile în fie-care an două fete de boeri mari seau de rangul al doilea, cheltuind 200 de taleri.

Epitropia va mai rescumpăra în fie-care an pentru 100 taleri robi și cu 50 se vor îmbrăca sërăcii la serbarea Sf. Nicolae. Asemenea se vor da taleri 50 hrană la inchișii din pușcării și 50 de taleri la sërăci, cari vreaú să se preotéscă, ca să'și cumpere cele trebuincioase ale preotiei :

Hrisovul mănăstirei Văcăresci

Mărirea și lauda Domnilor celor pravoslavnică, măcar că și între alte faceri de bine de obște și deosebii la obraze și la locuri, cari au trebuință a lua și a se îndestula de către oblăduitor, este de laudă și de mare cuviință, iar mai ales și mai cu deadinsul li se primesc laude și încoronări din bunătățile și facerile de bine, care arată către sfintele și Dumnezeuescile locașuri ce sunt ridicate și întemeiate de alți pravoslavnică Domni răposați, pentru ajutorul sfintelor și Dumnezeuescilor case ce sunt supuse sub multe nevoi ale întemplerilor ce sunt după vreme și pentru mângâiere vre-unor obraze, care au trebuință de milă, a cărora laudă nu numai într-o această viață vremelnică și trecătoare petrece, ci înălțându-se cu mărirea ajunge și până la jertfelnicul cel mai pre sus de ceruri și văcuiorii fără de stricăciune; ci, dar și Domnia sa răposatul Domn Nicolae Alexandru Voevod din rivnă Dumnezească îndemnându-se au ridicat, au înălțat și au înfrumusețit sfântă și Dumnezească mănăstire într-o laudă și mărirea prea sfintei și mai pre sus de fire Troițe, a unuia singur Dumnezeu, aproape de orașul București, unde se numește Văcăresci, care și înzestrându-se cu multe moșii, i dobitorce și cu venituri Domnesci, cu scule și cu odore, ca pre o mirasă laudată și văcuiore, au închinat-o la prea sfântul și de viață prinitorul mormint al Domnului nostru Isus Hristos de la sfânta Patriarhie a Erusalimului, cu hrisove și privilegiuri ale Domniei sale, ca să fie sfintei mănăstiri tot-d'a-una nesupusă dăjdiilor, atât la Visterie, cât și la ale Cămăii, scutindu-se de haraci, de împrumutări de cal Domnesc și de ajutorința ce este pre boeri și pre mănăstiri și de toate alte dăjdii obicnuite și neobicnuite, ori cu ce nume se vor numi; și să scutască toate viile de pogonărit, și vinul de vinăriciu, stupi i rămătoari de dijmărit, vite i caî de vâcărit, pe drepte bucatele mănăstirei; și iar să aibă a ține din locul domnesc din București, un loc din sus de porța viei domnesci, în lung stâneni 30 și în lat stâneni 10, unde și pivniță de peatră au făcut, după cum toate acestea sunt date și închinare de Domnia sa, răposatul ctitor și încă să aibă sfânta mănăstire milă din vinăriciul domnesc, din *sud Saar*, de la vinăriceri ce vor fi, taleri 500; și de vreme ce acești 500 taleri vechi, cari era să-i iae din vinăriciul Săcuenilor, nu hotăra Domnia sa din ce deal să iae, ci pentru mai bună întemeiere și pentru ca să nu mai aibă sfânta mănăstire vre-odiniură de acea milă lipsă, au socotit Domnia sa și au orînduit ca să iae în toți anii vinăriciul din dealul de preste Cricovu domnesc, însă poporul văiei lui Seman care se începe din Dealul Loloștilor și merge în jos până în dealul ce se chiamă Valea Gardului dintr'acel județ al Săcuenilor, de la cei ce au obiceiul de plătesc vinăriciul domnesc, din cece vedre una vadră, plătindu-și vadră după obicei, cum plătesc și la Domnie, cu pârparul și cu ploconul; și să aibă a lua de la Cămarăși de ocne pre an pentru 500 bolovanî sare taleri 500, și 50 bolovanî sare ai mănăstirei

Tănganul, metohnl mănăstirei Văcăresci, și mertic de sare ce lua mănăstirea Horeznul hotărit și a orîndnit Domnia sa în hrisovul de aferoticon, ca „să fie preste toate milele aceste, trei epitropi mari : vel Logofet, vel Spătar, vel Vistier care după vremi va fi între cele dregătorii, purtând grijă și îndreptând toate cele trebuincioase ale sfintei mănăstiri, spre buna ocărmuire și chivernisire ; și din milele ce scrii mai sus, afară de alte venituri ale mănăstirei, ce ar avea de pre moșii, de pre vii, i de la dobitoce, prin șcirea Domniei în toți anii, să se dea milă aici în Bucuresci pre la creștinii ce au trebuință, pre an taleri 500, însă taleri 200 să se cheltuiască ca să se marite două fete de boerimari, ori dealdoilea, sêrace și scăpătate, după Sfintu Vasile, mai înainte de lăsatul secului de păresimii, și taleri 100, iar în toți anii să se rescumpere robi, și taleri 50 să se facă înbrăcăminte sêracilor împărțindu-se la praznicul Sfintului Nicolae, taleri 50 să se împartă iar la praznicul Sfintului Nicolae la obraze sêrace mai de cînste, și taleri 50 să se dea hrană celor închiși în pușcărie, adică de săptămână po taleri unul și 50 taleri la sêracii cari vor vrea să se preoțescă ca să-și cumpere cele trebuincioase ale preoției, avînd de grijă epitropii ce s'au dis mai sus, să puzescă aceste milii necontentit, și de se va întempla vre-odinioră anii neroditori, ca să prisosescă din veniturile mănăstirei să se trimetă ajutor la sfînta mănăstire, iar această milă în toți anii tot să se puzescă necurmat ; fiind și în urma Domniei sale întărite aceste milii de danie de Domnia sa Mihail Racoviță Voevod și de Domnia sa Constantin Voevod fiul Domniei sale Nicolae Voevod, cu hrisovele Domniilor sale, așîderea și Măria sa părintele Domniei mele prin hrisovul Măriei sale ot lôt 1775, au întărit atât milele ce se arată mai sus, cât și alte milii au mai adăugat,—adecă în locul satului și moșiei *Sorei* de la care avea mănăstirea mult ajutor, fiind că s'au pustiit, să aibă linde 50, scutiți de toate dijelele *țeret* ; 1000—1500 oi de oierit să scutască cu peceti domnescă, și să mai iae parte și din vinăriciul domnesc ce se lua pre sêma Camărei domnescă tot dintr'acest popor ce scrie, al Săcnenilor, iar cămara amestec sa nu aibă nici de cîm ; i donă pivnițe să scutască de fîmărit și de toate alte angariii.—Așîderea al treilea ban din Vama Tîrgului ce se face la Stelnica, i al treilea ban din Vama Tîrgului Pătroi, orînduind și Egnennul omul sêi la toate tîrgurile ce se vor face acolo, pazind la obor împreună cu Vameșii, după cum pentru această au vîdînt Domnia sa și cartea Domniei sale Constantin Voda Cehan ; așîderea au mai avut milă orîndnită de la răposații Domni : a mai lua pre an, din vama domnescă a Oborului Tîrgului de afară de al treilea ban, dar nici-odată nu s'au nrmat această milă de la Oborul Tîrgului de afară ; în toate hrisovele fraților Domni împreună cu cele-l-alte milii au fost cuprinse și acestea, iar Domnia sa fratele Alexandru Moruzi, prin hrisovul ce l vîdum cu lôtul 1793, Maiu 8, vîdînd că Vameșii oborului s'au înmulțit, i după ți ce merge se înmulțesce, din care pricină nu pôte sa dea Cămara domnescă atîta

milă, și așa mănăstirea se lipsi de acel ajutor și rămâne cu hrisovul fără a a nu lua nimic, au socotit și au întocmit a se da mănăstirei din numita vamă a Oborului Târgului de afară pre tot anul câte taleri 1500, care bani să aibă a'î răspunde Vameșii la mănăstire preste suma cumpărături când se vor vinde vămile fără de a se scădea Cămara domnască, iar când nu se vor, vinde vămile, și se vor da în credință, atunci să răspundă Cămara domnască acești taleri 1500 la mănăstirea Văcăresci. Decî, acum după ce Domnul Dumneșeu ne au învrednicit cu Domnia acestei pravoslavnice Țări Românesce, viind Egumenul cu jalbă la Domnia mea și arătându-mi hrisóvele fraților Domni cu cuprinderea de mai sus, și făcându-ne rugăciune ca să înnoim milele și să înlesnim și darea banilor de la Oborul Târgului de afară, căci Vameșii făcându-le obiceiul a plăti la sfîrșitul anului, îi scóte cu deciuiala, i cheltuială și cu alte scădăminte, a căroră cerere primind'o Domnia mea, nu numai înnoim și întărim milele ce se coprink mai sus, a se urma întocmai, ci și pentru banii de la Oborul Târgului de afară, hotărîm, ca să'î plătescă Vameșii pre fie-care an în trei soróce adică: taleri 500 la 4i întîiul de Ianuarie, i taleri 500 la 4i întîiul de Maiu și alți taleri 500 la 4i întîiul de Septembrie; poftim dar și noi pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici cu oblăduirea acestui creștinesc scaun, să bine-voiască a înnoi și întări aceste mili, ca și ale Domniilor sale mili și faceri de bine în urmă să fie de alții în sémă ținute; și am adevérit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Voevod, și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru Voevod, Dumitrascu Voevod, Gheorghe Voevod, Nicolae Voevod și Ioan Voevod, martori fiind și Dumnélor einștiși și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele i *proci*, și s'au scris hrisovul acesta la întîiul an dintru întîia Domnie a Domniei mele, aici în orașul Domniei mele Bucuresci, la ani de la zidirea lunei 7311, iar de la Domnul Dumneșeu și Mântuitorul nostru Isus Hristos 1803, Iunie 6. de Răducanu Poenariul, biv 3-lea Logofet, Condicarul Divanului.

Cod. XLVII, fila 105.

XIII. Cu data de 6 Iunie 1803, Domnitorul reînnoește hrisovul mănăstirii Archimandritului, zidită de Matei Vodă și închinată la mănăstirea Stavro Nichita din Sf. Munte. Printre acest document Domnitorul recunoște mănăstirei dreptul de a lua *întreială*, iar nu deciuială de la peștele ce se va pescui din balta ce posedă mănăstirea, între moșia Căldărușani și între moșia Mihai Vodă.

Acéstă *întreială* o iau și alte mănăstiri, 4ice hrisovul și anume în bani de la 3 bani unul:

Hrisovul mănăstirii Arhimandritul de milele ce are.

De vreme ce proorocul și pururea pomenitul între împărați, prea înțeleptul Solomon, numai în umbra legii răzănându-se, făcut-au atăta podóbă

casei Dumnezeesci a Ierusalimului și o au dăruit pre ea cu atâtea daruri și prinose, ca să se păzescă într-nsa siciul cu tablele legii Domnului, cu cât mai vartos noi, cari suntem acumia cu mila Duhului sfint din Pravoslavnicii Domni in lumina credinței se cade sa o ajutam și să ne silim cu tot sufletul spre ajutorul și întemeierea sfintelor lui Dumnezeu locasuri, care sunt semnul cel adevărat al credinței noastre, și care împodobesc politia acesta, intru care nu se junghe vite ne cuvintătoare, precum ore când acolo, ci însuși mielul lui Dumnezeu cel adevărat se jefesce pentru viața cea vecinică și mântuirea noastră a tuturor, intru care pururea neincetat se proslăvesce numele său, și se face rugăciuni pentru Impărați, pentru Domni și pentru toți pravoslavnicii creștini; drept aceea, atât pentru această pildă a prea înțeleptului Solomon și după altele multe, cât și după învățătura ce ne dă *proorocul* și împăratul David, care strigă cu mare glas grăind: *«Dă-mne iubit-am podoba casei Tale și locul locazului mării Tale»* și iar *«rîvna casei Tale m'au mîncat»*, precum și pentru creștinăscă datorie ce avem, pliroforisindu-ne Domnia mea pentru sfinta și Dumnezească mănăstire de aici, din orașul scaunului Domniei mele București, ce se numesc Arhimandritul, care este zidită și înălțată din temeliea ei de reșosatul Domn Matei Vvd. și închinată la sfinta mănăstire Stavro Nichita ot Sfeta-gora unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul sfinților slaviților și intru toți landaților Apostoli Petru și Pavel, care Mănăstire se chiverniscesc și se iconomisesce de sfinția sa Arhireul Calinic Sevastopolios, cum că este lipsită de alte venituri și cu trebuință de ajutor Domnesc, bine am voit Domnia mea și printr'acest cinstit și bine închipuit hrisov al Domniei mele, am dat și am năluit pre numita mănăstire, cu aceste mai jos arătate privilegii, cari le-au avut atât de la frații Domni de mai înainte, cât și de la Măria sa părintele nostru, prin hrisovele cele vedum, adică; să iae vinăriciul din Delul Scheilor ot sud Saac, care are aceste popore anume, Buda, Dumbrava, Runceni, Călugărenii și Scheia, câte două bani de vadră, de la toți cei ce plătesc vinăriciul, pentru care acest vinăriciul al mănăstirei, la lét 1795, s'au întemplat pricină cu vinăricerii Domnesci, căutând vinăricerii a face alte numiri de vii noue, și a micșora poporele mănăstirei, și din porunca Domnăscă făcându-se cerțetare la fața locului de Pitarul Ștefan Ispravnicul județului și de Slugerul Vasilache, tacsildarul vinăriciului domnesc, unde arătând mănăstirea hrisovul Domniei sale reșosatului Ștefan Vvd. Cantacuzino, ot lét 7223, Maii 15, și despre Tohanii arată și semne de unde și până unde, adică: din Crucea Tatălui, pe verful Rôtundului, pe marginea satului Tohanilor, pre drumul Varului și în jos pe drumul cel mare și vedându-se de către nuniții boeri coprinderoa și acestor popore, cum și semnele hotarelor, au cunoscut și au înțeles curat că și acele numiri și vile ce s'au sădit după vremei sunt în cuprinsul poporelor acestei mănăstiri, de unde tot-d'a-una au luat mănăstirea vinăriciul, care făcând anafora, încă de atunci s'au întărit de Domnia sa fratele Alexandru Vodă Muruzi

ca să iae mănăstirea vinăriciul pre deplin, după care asemenea s'aŭ urmat în toți anii de rind; așisderea să iae din toate aceste numite popóre și gărdurărutul și pârparul, la care gărdurărut măcar că în anii trecuți s'aŭ fost întins ómenii arnașesci, la unul dintr'aceste popóre, de s'aŭ amestecat a lua gărdurărutul, dar prin cercetare la fața locului s'aŭ făcut îndreptare, de aŭ rămas gărdurărutul din numitele popóre iarăși mănăstirei, ca un vechiŭ venit cel l'aŭ avut și l'aŭ luat tot-d'a-una, iară cei-l-alți câte două banŭ de vadră suut ai mănăstirei Grigoriu ot Sfeta-gora, și un ban al mănăstirii Protiŭ de la Țarigrad; deci fiind-că vinăriciul dintr'aceste popóre, gărdurărutul și pârparul este cu totul mănăstiresc, neavând vinăriceriŭ Domnesci a face, de aceea poruncim: ca la aceste popóre să nu aibă a se amesteca vinăriceriŭ Domnesci întru nimic la aceste popóre, precum nici gărdurăriŭ arnașesci, ci omul mănăstirei să ămble să scrie, să măsure cu cotul Domnesc pecetluit de la Visteria Domniei mele, și să iae banii vinăriciului, care aŭ a se împărți între mănăstiri, după hrisóvele ce aŭ; așisderea să aibă a lua totă vama de la zborul ce se face la ȝioa sfinților Apostoli în trei ȝile de rind, care zbor se face din vechime la Tohanŭ, apoi măcar că după vreme se mutase din ȝilele răposatului Domn Constantin Cehan Racoviȝa Vvd. la Istau, dară mănăstirea nu s'a isterisit cu pricina mutării de vama acésta, ce s'aŭ fost dat hotărîre prin hrisóve Domnesci, ca ori unde s'ar muta sborul acesta după vremi, tot mănăstirea să iae vama lui; drept aceea ȝiceni, că ori unde se va fi făcând acum, se aŭ se va face după vremi, mănăstirea să nu fie lipsită de vama acésta, ce să iae pre deplin fără de a se amesteca Vameșii nici de cum, la care să trimóță mănăstirea omul sôu să iae vama, far de nici un fel de stingheróla; pentru care la lôt 1795, cerend slusbașii erbari a lua acel ierbarit de la acest zbor, și prin cercetarea Duninóluŭ vel Logofet de ȝora de sus dovedindu-se, ca din vechime de când au avut mănăstirea vama acestui zbor nici-odata n'aŭ avut amestec *ierbariŭ*, și asupra acesteia s'a i dat de atunci și înturire Domnóscă, ca să fie mănăstirea în pace de cererea ierbarilor, după care și frații Domni din urnă iucă aŭ întărit; așisderea sa aiba mănăstirea a lua în toți anii de la Ocna Teloga mertic de sare, pre an bolovanŭ una suta opt-ȝeci la vremea când iaŭ și cole-l-alte mănăstiri; asemenea să aibă sfinta mănăstire a ținea și liude 20, scutiȝi străini, pentru ajutor și slujba sfinteŭ mănăstiri, căroră să li se doie pecetluituri *gpod*. ca să fie apéraȝi de toate dăjdiile ver câte ar eși preste an în ȝoră de la Visteria Domniei mele, de nici unele supărare să nu aibă, fiind acéstă mănăstire lipsită, neavend țiganŭ de poslușanie; și iar să aibă sfinta mănăstire a scuti la vremea oieritului oi patru sute; așisderea fiind că sfinta mănăstire are moșie cu baltă la sud Ialoniȝa, ce se chiamă Cacămeiu, între moșia Căldărușanŭ și între moșia mănăstirei Mihaiŭ-Vodă, de la care baltă lua numita mănăstire întreiala peștelui, cum iaŭ și cele-l-alte mănăstiri, avend și cărți domnesci pre acest obicei, iar de la răsmeriȝa ceea-

l'altă răpuind cărțile, s'aun întins Vameșii și luaun acéastă milă a mōnăstirei, pentru care încă din cea d'intēiū Domnie a părintelui nostru, făcēndu-se cercetare s'aun adevērit, că aū avut cărți și s'aun răpus, după care aū dat Măria sa carte mōnăstirei a 'și lua acéastă întreială și s'aun întarit în urmă de toți frații Domnii; decī să aibă volnicie omul ce se va orindui de la mōnastire a lua întreiala din peștele ce se va prinde într'acéastă baltă, cât ține moșia mōnăstirei, însă din trei pești un pește, seau din trei banī un ban, cum iaū și cele-l-alte mōnăstiri de alătura, iar Vameșii nimic să nu se amestece; și iar să aibă sfinta mōnăstire a scuti două pivnițe aici în Bucuresci, de vama, de căminărit, de vinul domnesc, i de orțul vătășesc și de toate darile pivnițelor; așisderea să scutēscă mōnăstirea și de toate cele-l-alte angarii o prăvălie ce are la pōrta mōnăstirei și osebit să aibă și liude 10 scutiți diutre pamōntenī, cari acești scutelnici încă din Domnia intēia a fratelui Alexandru Vvd. Moruzi, ot lét 1794, Septembre, s'aun poruncit de s'aun aședat în catastihul Vistēriei; decī și Domnia mea întārim toate milele acestea ce se cuprind mai sus, ca sa se păzēscă nestrēmūtat, spre a fi sfintei mōnăstiri de ajntor, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire, rugānd dar și pro alți frați Domnii, cari în urma noastră se vor învrednici a fi oblăduitorii acestei creștinesci țēri, să bine-voiască a înuoi și întāri aceste milī, ca și ale Domniei lor milī și faceri de bine să fie în urmă ținute în sēmā; și am' adevērit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., cu credința prea iubiților Domniei mele fiī: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumuēlor cinstiți și credincioși boerii voliti ai Divanului Domniei mele i *proci*; și s'aun scris hrisovul acesta la intēiul an dīntru intēia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la ani de la zidirea lumēi 7311, iar de la Domnul și mōntuitorul nostru Isus Hristos 1803, Innē 6, de Zamfirache biv al treilea Logofēt.

Cod. XLVII, fila 102.

XIV. Cu data de 7 Iunie 1803, reînnoește hrisovele de miluiri a mōnăstirei Slobozia lui Enache, cea zidită de Mateiū Vodă Basarab și închinată mitoch, sub ascultarea mōnăstirei Dobiiarul de la Sf. Munte:

Hrisovul mōnăstirei Slobozia lui Enache.

Sfintei și Dumneșcesci mōnăstiri de la satul Vaidei ce se numește Slobozia lui Enache de lângă Slăvica, pe apa Ialomitei, unde se cinstesc și se prăznuesce hramul sfinților și marilor Voievođi Mihail și Gabril i *proci Bez plozni, care mōnăstire este zidită și înălțată din temelie de creștinul răposatul Mateiū Basarab Vvd. ce este dată și închinată metoh și sub ascultarea sfintei mōnăstiri de la Sfeta-goro*, ce se numește Dohiiarul, hramul sfintului

Arhanghel Mihail și cuviosului Egumen chir Antim, și tuturor părinților și călugărilor câți vor fi locuitori întru această sfântă mănăstire, ca să fie sfintei mănăstiri în délul Căenilor, în județul Secuenilor, 33 pogóne de vie și cu 13 stâneni de moșie, orî câtă se va alege despre tot hotarul, cari vii sunt toate unele lângă altele și îngrădite împrejur, pentru că aceste pogóne de vie este dréptă moșie a sfintei mănăstiri, însă jumătate sunt cumpărate de răposatul Mateiú Vodă, iar jumătate sunt cumpărate de părinții călugări de la această mănăstire, cu bani din venitul mănăstirei, de la megiași, din Căeni și de la alții, cu zapisele lor, de le ține sfinta mănăstire de atunci până acum, de când a fost cursul anilor *lét* 7145, tot cu bună pace fără de nici o gâlcóvă; și iar să fie sfintei mănăstiri, ce scrie mai sus, milă de la Domnia mea, să aibă a lua în toți anii de la ocna Slănicul mertic de sare, pre an, bolovaní 150, și să o aducă orî unde le va fi voia, la ce vad va vrea să o vîndă seaú să o trecă, și să aibă pace de către Vameși ce vor fi, de Ghiumrucul de sare și de totă cheltuiala ce ar fi, de către toți Vameși, nimic val seaú bân-tuială, de toate câte s'au ȑis mai sus să nu aibă; și iar să fie sfintei mănăstiri de la Domnia mea milă, să aibă, a lua în toți anii din vinariciul domnesc din județul Secuenilor, pre an talerí 100. Așșderea să aibă a ține și liude 30, ómení stéini, cărora luându-le adeverință de la Ispravnicii județului, pre numele și chipul lor, să aducă la Visterie ca să le dea pecetluiturí *gospod*, spre a fi în paco și iertați de toate dajdielile câte ar eși pre an de la Visteria Domnioi mele, să fie pentru tréba și poslușania sfintei mănăstiri; să scutésca și oeritul, oí 250; pentru că aceste mili le-au avut atât de la frații noștri Domni de mai 'nainte, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la frații Domni din urmă, precum ne pliroforisim Domnia mea din hrisóvele Domniilor sale. Drept aceea învrednicindu-ne Domnul Dumneȑeu cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, am bine voit de am înnoit și am întărit milele de mai sus arătate, ca să i se păzescă nestrémutat; pentru care poruncim Domnia mea la toți de obște, nici un fel de supărare să nu faceți. Și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ion Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., și cu credința prea iubiților Domnioi mele fií: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., George Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd. și cu tot sfatul cinstiților și credincioși boerilor veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Dumitrache Racoviță vel. Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isac Ralet vel. Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiu vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Strat Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalachi Manu vel Vornic al politioi, Pan Iordachi Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Enache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Ișvoreanu

vel Sluger, Pan vel Pitar și Ispravnic, Pan Istrat Crețulescu vel Logofăt de țera de jos și s'aũ scris hrisovul acesta la înteuil an, intru înteuia Domnie a Domniei mele, aici în scaunul orașului Domniei mele București, în anul de la zidirea lumei 7311, iar de la nascerea Domnului Dumneșeu și mântuitorului nostru Isus Hristos 1803, Iunie 7, de Chiriță Logofăt de Divan.

XV. Din 9 Iunie 1803, este hrisovul mănăstirei Mărgineni din Prahova de diverse miluirii:

Hrisovul mănăstirei Mărgineni ot sud Prahova.

De vreme ce sfinta și Dumneșeasca mănăstire ce se numește Mărgineni, ot sud Prahova, unde se cinstește și se prăznuește hramul cinstiților mai marilor Voevođi, Mihail și Gabriel, ce este închinată la prea sfinta și împărătesca mănăstire de la muntele Sinaia, de către răposaii cinstiți boeri ctitori din urmă, care așoromă s'aũ fost întemeiat de Domnia sa răposatul *Nicolae Alexandru Vodă*, precum din hrisóvele Domniei sale s'aũ adeverit; așșderea aũ avut și mile domnesci de lua vinăriciũ din dealul Țintiĩ, i Piscurile, i Coreniĩ, i Cióra, i Lileșei, i Băicoiu ot sud Prahova, de la toți dajnicii ce plătesc vinăriciũ, câte două bani de vadră și părpăru, după obiceiũ; a scuti oĩ 1000 de oierit, i de pogonărit, când va fi pogóno 50, a lua în toți anii câte taleri 1000 de la Cămărașul onei pentru dijma mănăstirei, pre care este oena Telega, afară din cumpărătórea ocnelor, după cum a avut aședemint mai 'nainte cu Cămărașii ocnelor de da mănăstirei pentru dijma ce avea să iae din 10 bolovanĩ unul și din sarea măruntă a treia parte, i liude 10 poslușnicii argați și darvari, însă nu ómeni de prin satele țeroi, ci străini, pentru cari aducând adeverințe de la Ispravnicii județului. să li să dee și pecetluituri domnesci pre numele și chipul lor, să fie iertați de tóte dăjliile și orinduelilo țeroi, spre a fi de poslușanie sfintei mănăstiri; care aceste milĩ le-aũ avut sfinta mănăstire, atât de la frații Domni de mai 'nainte, i de la măria sa părintele Domniei mele, cât și de la frații Domni din urmă, precum din hrisóvele Domniilor sale ne-am adeverit. Lecĩ invrednicindu-ne Domnul Dumneșeu și pre noi cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, ne-am milostivit de i-am înnoit și întărit tóte milele aceste, ce se cuprind mai sus, ca să i se păzescă întocmai și nestrămutat; pentru care am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fiĩ: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvđi, și cu mărturia Dunnólor cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbei vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat

Câmpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Logofăt al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ianache Golesecu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvorcanu vel Sluger, Pan Istrato Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, și s'a i scris hrisovul acesta intru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul Domniei mele București, la ani de la nascerea Domnului nostru Isus Hristos 1803, Iunie 9, de Chiriță Logofătul de Divan.

XVI. La 31 Iunie 1803, Domnitorul acordă mănăstirei Căldărușani, hrisovul constitutiv reînnoit, oprind intrarea de preoți străini la această mănăstire fără anume voie de la Mitropolitul. Mănăstirea este recunoscută chinoviu. Epitropii mănăstirei se rînduesc din Mitropolitul Dosofteiu, fostul marele Ban Dumitrache Ghica, Vistierul Dumitrașco Racoviță și fostul marele Vistier Constantin Filipescu.

Se dispune, că nu mai va putea fi Stareț la această mănăstire decât dintre călugări localii. Constantin Ipsilante apără această mănăstire și de bani școlilor :

Hrisovul mănăstirei Căldărușani.

Sfinta mănăstire Căldărușani, ce este zidită de răposatul Mateiu Basarab Vvd., având hrisove atât de la răposatii ctitori, cum și cărți patriarhicesci *Singhiliodi* cu înfricoșate legături, ca să se păzescă și să fie în această mănăstire orînduială de chinoviu cu părinți cuvioși, care mănăstire, zidire voche, fiind și din pricina vremilor ajungând la proustă stare și derăpănare, cu scirea și voia Domniei și Mitropolitului țeroi chir Grigorie, au fost date intru purtarea de grije și deservărită chiverniseli răposatului proin Mitropolit Filaret, carele ca un ctitor arătându-se, a dres-o, a înnoit-o, a împodobit-o intru toate și curățind-o și de orice datorii, și după ce a adus-o în stare bună, după coprinderea ctitorescilor hrisove și a cărților patriarhicesci, a întocmit această mănăstire Căldărușani spre a se ține și a se păzi într'ênsa iarăși chinoviu din părinți Cernicanii pre care i-au cunoscut de vrednicii la viața lor, urmând orînduelei ce au fost dintru început de la răposatii ctitori, dând și cartea sa de această întocmire, ca un ctitor ce s'a arătat, pre care a întărit-o în cele de pre urmă și prea Sfinția sa părintele Mitropolit de acum chir Dosofteiu, diadohul lui Filaret, care această bună faptă și urmare fiind plăcută și lui Dumnezeu și omienilor și pliroforisindu-ne și Domnia mea, cum că se urmăze și se păzesc în numita mănăstire chinoviu cu bună orînduială, de către părinții Cernicanii, de când s'au întocmit până acum, ca un lucru sufletesc și fără de vătămare, bine am voit și Domnia mea, după hrisovele domnesci, ce are, a întări această bună întocmire, ca să se păzescă nestrămutat, ca

cuviosul Arhimandrit chir Gheorghe, ce este orînduit Năstăvnic d'împreună cu cei-l-alți părinți Cernicanî, câți mai jos se vor numi, să ție chinoviū do părinți cuvioși ca să fie îndatorați a păzi aceste ponturi co mai jos se arata:

1. Orînduiala bisericăscă să se păzescă nestrămutat după porunca tipicurilor și orînduiala chinoviei sfotagorescî, nicî adăogînd nicî scădînd: fără de numai întocmai după aședarea sfintelor canóne ale sfinților părinți să se urmeze.

2. Nicî a călugări fără porunca Domn'iei, nicî a boteza fără scirea prea Sfinției sale părintelui Mitropolit, să nu fie volnicî de acum înainte.

3. Din câți părinți se află acum într'acastă mănăstire fiind a alege atât din cel cu darul preoției și al diaconiei, cum și dintre monahî și deosobit pe cei vrednici atât de tréba bisericeî, cât și de a caseî, să rămăie la numărul patru-șeci; iară când la socotélă, la cercetarea ce are a se face pre care fieșcecare an se va vedea, că veniturile mănăstirei sunt în stare de a putea ținea și mai mulți părinți, se va adăoga și alții la număr lângă aceștia.

4. Nicî un părinte străin din alt loc sóu mănăstire să nu se primóscă fără scirea și blagoslovenia Sfinției sale părintelui Mitropolitul, nicî să dee voie la vre-un preot străin de a sluji cele preoțescî, mai vêrtos cel venit din altă eparhie, până i se va trimite poruncă în scris de la prea Sfinția sa părintele Mitropolit.

5. La economia acestei mănăstiri Căldărușanî să se silóscă numitul Arhimandrit a adăoga și până la cele mai micî lucruri, spre folos de venit și de prisos, purtând grije ca cheltuiala să se facă cu economie, mai cu scădere la scvôrșirea fieșce-căruia an, când își va încheia șocotóla la epítropiî, cei mai jos orînduiți, nu numai să nu aréte prisos de cheltuiala preste venit, ci încă să trócă venitul preste cheltuială, seaū când nu va prisosi venitul, ca să fie încăi întocmai pe tocmai, avênd și grijea viilor de a so lucra bine și în bună orînduială, cum și hotarele moșiilor a nu se împrosura de alți vecinî și întemeerca pădurei să se aducă la bună stare, cum și acareturile mănăstirei, atât cele din năuntru, cât și cele de afară, i din bisericescile odóre să nu le lase a se derăpăna, ci mai vêrtos să se silóscă la mai bună stare să le aducă, prefăcînd și înoind și din nou încă facînd.

6. Nicî odată să nu aibă voie nicî putere a lua banî cu dobândă pre numele mănăstirei pentru vre-o trebuință, fără scirea orînduiților epítropi, iar de va face vre-o împrumutare fără de scire, să nu se ție în sómă, fiind-că mănăstirea nu este datăre nimic până acum.

7. Pentru ca să cunóscă că întru această mănăstire este chinoviū, după canónele sfinților părinți, să fie dar do o potrive toți deobște întru tóte, iar nu cu osebite de hăine, la mîncare seaū la rugăciunile sfinteî bisericeî.

8. Părinții călugări ce s'au găsit vechî, locuind în mănăstire, să aibă a avea întocmai și de o potrivă cu cei-l-alți Cernicanî.

9. Din părinții de la numita mănăstire, ce se vor trimite de cuviosul Arhimandrit, seau vor veni pentru ore-și ce trebuință, să li se dea la mână adeverință a cuviosului stareț, chir Gheorghe, spre a fi știuți, și când va fi o trebuință mănăstirei care are a se căuta prin stăpânire, să aibă a se arăta Epitropilor acea trebuință.

10. Când vre-unul din părinții chinoviei nu va urma datoriei ce i se cade, atunci cuviosul stareț să aibă a face căduta cercetare și când nici după acesta nu va fi următor, atunci ca pre un netrebnic sa-l isgonescă.

11. Tote moșiile, acareturile și veniturile de milă să și-le aibă numita mănăstire în zaptul numitului stareț, ca să le caute și nimic să nu se cerce a lua și a înstreina cevaș de ale mănăstirei, orî moșie orî alt-ceva, cu nici un fol de cuvînt, ci toate să fie pentru trebuința obștimei părinților, pre care să se silască mai sus numitul stareț chir Gheorghe, ale bine economisi și ale chivernisi, cum am đis mai sus, spre a le aduce la spor și adaus.

12. Tote hrisóvele și cărțile mănăstirescî vechi și noue, să le aibă la mănăstiri cu bună pastrare, la care s'aú orînduit și epitropi: prea sfinția sa părintele Mitropolit al țerei, chir Dositeiú și Dumnélor cinstiți și credincioși boerii Domniei mele biv vel Ban Dumitrache Ghica, i vol Vistieriú Dumitrașco Racoviță și biv vel Vistieriú Constantin Filipescu, care epitropi să fie cu purtare de grijă și să privegheze în totă vremea de a se urma întocmai și fără nici o scădere mai sus arătatele ponturi, cum și socotóla mănăstirei de venit și cheltueli pre tot anul să aibă a o cerceta, ajutând mănăstirea și pre numiții părinți cu rîvnă creștinescă spre cele de folos; așisderea când cuviosul stareț chir Gheorghe își va da obștesca datorie, să nu fie volnic niminea din altă parte a intra stareț fără numai din părinții mănăstirei, dupe alogerea ce vor face între dênși, și prin scirea Epitropilor arătându-se Domniei să se orînduiască; și osebit fiind că acóstă mănăstire are și milî domnescî prin hrisóve și cărți, atât de la Măria sa părintele Domniei mele, și de la toți frații Domni de rînd, precum din hrisóvele Domniilor sale, ne-am adeverit;

Am bine-voit de am înnoit și am întărit acele milî ce aú avut, și le-am înlesnit de a le avea tot-d'a-una, ca la o mănăstire ce se păzesce chinovion, cu deosebire de altele, adică: să iee vinăriciul din poporul Valea-Meilor, Valea-Largă, Valea-Petrii, Arva și Ursóia ot sud Saac, câte trei bani de vadră și părpărul, însă doui ce i-aú avut vechi și un ban de vadră dintr'aceste popóre ce s'aú adăugat de Domnia sa fratele Mihaí Vodă Suțul, afară din părpărul popórelor ce se va fi cuprîndînd în cartea lui vel Armaș și intr'aceste popóre scornind vinăriceri altele numiri noue, adică în valea Petrei anume Strihaia, și în dealul ce-l aú numit Răslóge, care nume de Răslóge, sunt viile Dumnélui Banului Manolache Brâncovónul și la lét 1799, Decembrie 19, făcînd-se cercetare prin Ispravnicii județului la fața locului, s'aú dovedit că

Strihaia este o isvodire de numire noue în cuprinsul Vălei-Petrii, i la Dealul ce 'l ține de viile Dumnului Banului Brâncovean, în jos, până în vale în pôlele viilor, și din valea Meilor, adică din drumul Slemnii până în valea Largă este delicel; pentru care vedurăm însciințarea Ispravnicilor dată aceluși lôt cu cuprinderea ce se arată mai sus; să aibă dară sfînta mănăstire a lua vinăriciul și dintru acele numiri noue, cum au luat tot-d'a-una și până acuma; și iar să mai aibă sfînta mănăstire a mai lua 100 bolovanî de sare pre tot anul de la Ocna Telega, care poruncim Cămărașilor ce vor avea Ocnele, orî în credință seau cumpărate, tot-d'a-una să aibă a da acești bolovanî sare în natură, fiind trebuințioasă mănăstirei pentru părinți și pentru vitele mănăstirei, fără de a isterisi veri cu ce pricină.

Asișderea să aibă și liude 20, ômenî străini și fără pricină de dajdiî, aduși acum din străinătate, căroră dupe cercetarea ce li se va face, fiind străini se li se dee și pecetluiturile Domniei mele la mîni, ca să fie ei pentru poslușania mănăstirei și a părinților; asemenea să scutôscă mănăstirea de oierit oî cinci sute, pentru care iarăși poruncim slujbașilor orî-cine vor avea oieritul, orî în credință seau cumpărat, să nu supere mănăstirea cu a cere plată oierit, nici cu pricină de cercătură pe urnă, ci se li se dee bună pace, să fie acôstă mănăstire apărată de orî ce dare și angarii obișnuite și neobișnuite, ce se va întempla dupe vreme pre alte mănăstiri ale panântului acestuia. Incă hărăzim Domnia mea mănăstirei acestia și apărare de către gelepi, i beilicii, ca să fie nesupărată, cum și apururea de baniî școlelor și de orî-ce altă angarie a țerei, ca întru tôte să fie acôstă mănăstire apărată spre a se putea ajuta părinții la trebuințele ce au. Drept aceea am dat acest Domneseul nostru hrisov, numitei mănăstiri, prin care orînduim atît tôte orînduelile și bunile întocmiri ale chinoviei acestia, cît și milele ce se cuprinde mai sus, ca să se păzôscă întocmai și nostrămutate, fiind părinții datorî de obște ai acestei mănăstiri, a ruga pre nilostivul Dumneșeu de apururea întru slujbele lor, pentru buna stare și îndestulare acestei pravoslavnice țeri, pentru a Domniei mele stare și ajutor Dumneșesc și pentru sufletele răposăților acelor ctitori. Și am întărit hrisovul acesta cu însuși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. și cu credința prea iubiților mei fii: Alexandru, Dumitrașcu, Gheorghe Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumnôlor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radul Goleșcul vel Vornic de țora de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țora de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țora de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politieî, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Gradișteanu

vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Teodorache Crețulescu vel Comis, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus și s'aŭ scris hrisovul acesta la anul întâiŭ dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la zidirea lunei 7311, iar de la nascerea Domnului Dumneșu și Mântuitorul nostru Isus Hristos 1803, Iunie 31, de Chiriță Logofăt de Divan.

Cod. XLVII, fila 191.

XVII. La 23 Iunie 1803, Domnitorul reînnoesce cărțile mănăstirii Sinaia, pentru vama din 4 Joile de la sborul ce se va face la vremea culesului de vii, în valea Negovanilor, pe moșia mănăstirii:

Cartea mănăstirii Sinaia pentru un zbor din sud Saac

. Zem. Vlahiscoe

Fiind că sfînta mănăstire Sinaia ot sud Prahova, prin cartea părintelui Domniei mele ce o vĕdui cu lĕt 1779, August 13, care s'aŭ înnoit și de alți frați Domni din urmă, aŭ avut milă vama din patru Joî de la zborul ce se face la vremea culesului de vii, în valea Negovanilor, pre moșia acestei mănăstiri, fără a se amesteca Vameșii în aceste patru Joî, care zbor fiind-că de la o vreme încóce mutându-se de se făcea mai în jos, ad: la Urlați, Vinorea, în toți anii, are prigonire Egumenul mănăstirii cu Vameșii Urlaților, nevrînd al lăsa să-și iae vama de la acest zbor, pricinuind că s'aŭ mutat de la Negovanî la Urlați; pentru care poruncim Domnia mea, Dumnévostíă Ispravnicilor ai județului, ca să cercetați, că de se pôte muta zborul acesta a se face iarăși la Negovanî pre moșia mănăstirii, unde se făcea mai înainte, să aveți a'l muta, și să urmeze mila mănăstirii a lua ad: vama din patru Joî de la zborul acesta; iar de nu se pôte muta, fiind-că Vameșii Urlaților nu pot avea nici un cuvînt a isterisi pre mănăstire de mila privilegiului ce aŭ avut, căci de și s'a mutat zborul acesta de la Negovanî la Urlați, dar mănăstirea nu avea har de la Domni locul acela unde să făcea zborul, ci vama de la acel zbor, atunci va rămînea a se face acest zbor tot la Urlați, unde s'aŭ mutat de se face acum și mănăstirea să iae vamă din patru Vinerile după privilegiurile Domnesci ce are pentru acest har al vamei acestui zbor din patru Vinerile, și Dumnévostră Ispravnicii ai județului să faceți pre Vameși a fi următorii de a nu sta cu împotrivire Egumenului ca să-și pôtă lua mănăstirea acéstă vamă din patru Vineri de la zborul acesta, *ii saam receh gd.* — 1803, Octombre 2.

Acest sbor mutînduse la Urlați, în 2 Octombre 1803, Domnitorul reînnoesce acest privilegiu de la Urlați, cu actul din aceeași dată:

*Cartea sfintei mănăstiri Sinaia pentru vama unui tîrg**. Zem Vlahiscoe*

Fiind-că sfinta mănăstire Sinaia din sud Prahova, prin cărțile Măriei sale părintelui Domniei mele dintr'amîndouă Domniile, ce le-am vădut Domnia mea, are milă din vama din *patru Joile de la zborul ce se va face la vremea culesului de vii, în valea Negovanilor, pre moșia acelei mănăstiri*, fără de a se amesteca Vameșii la aceste patru Joî, care zbor în vremile mai dinainte so făcea Marțea, iar din vremea Domniei cei dintîii a Măriei sale părintelui Domniei mele schimbându-se, aș rămas a se face Joî; drept aceea ne-am milostivit și Domnia mea de 'î-am înnoit mila acésta; pentru care poruncim și Domniilor vîstre Ispravnicilor aî județului să faceți pre Vameși a urma, de a nu sta Egumenului cu nici un fel de împotrivire, ca să'și pûtă lua acéstă vamă în patru Joî de la zborul acesta, *ii saam reche gd.*—1803, lunie 23.

XVIII. La 4 Iulie 1803, Domnitorul acordă mănăstirei Mihaî-Vodă reinnoire de privilegii și miluirî:

Hrisovul mănăstirei Mihaî-Vodă.

Sfintei și Dunăreșcei mănăstiri, de aici de *laturex*¹ orașului Domniei mele București, care este zidită și înălțată din temeliea ei de răposatul Domn Mihaî-Vodă, unde se cinstesc și se prăznuesc hramul sfîntului marelui Ierarh făcător de minuni Nicolae Arhiepiscop Mira-Lichieî, și cuviosului Egumen chir Chiril Arhimandritul de la acéstă sfîntă mănăstire și tuturor părinților calugări cătî se află locuitori la acest sfînt locaș, ca să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să aibă a lua vinăriciul din dealul Piteșcilor sud Muscel: adecă din poporul Leordeni, Glâmbocelul, Călinescî, Bădescî și Vranceșcî, câte două bani de vadră și părpărul după obicei; însă Egumenul de la acéstă sfîntă mănăstire, seau omul ce va fi orînduit, să aibă a âmbra împreună cu Vinăriceriî domnescî, să scrie vinăriciul dintr'acele popore d'odată, și să facă două catastihe asemenea unul ca și altul, iscălite fiind amîndouă și de vinăricerul domnesc și de omul mănăstirei și așa împreună stringînd banii vinăriciului, ce este de plătesc dajnicii, de vadră câte patru bani și părpărul după obicei, să aibă a lua Vinăriceriî domnescî câte două bani de vadră, i ploconul de nume și omul mănăstirei iară câte două bani de vadră și cu părpărul după obicei, precum aș luat și mai înainte; așîderea să aibă sfînta mănăstire și la vremea oieritului a scuti 500 oi, cum și de la Ocnă bolovanî de sare să aibă a lua 150, la vremea cînd iaș și alte mănăstiri; și iară să aibă sfînta mănăstire a lua și vamă din Balta Ciocănescilor ot sud Ilfov, căt ține moșia satului cu apa Gura Botului, unde are și leasă, din hotar până

1. Eacă încă odată informațiunea, că mănăstirea Mihaî-Vodă era afară din București.

în hotar, după cum se coprinde în hrisóvele vechi ale altor răposați Domni de mai înainte, ce are sfînta mănăstire pentru această moșie, însă din pesci, din raci după vechiul obicei cum au luat și mai înainte; încă să aibă sfînta mănăstire și liude 19 străini poslujnici, dărvări și vierî, pre cari găsindu-i și luând adevărîță de la Dumnélor Ispravnicii județului pre numele și chipul lor, să li se dea pecetluiturile Domniei mele, spre a fi scutiți și apărați de toate dăjdiile și angariile. Pentru că aceste mili de vinăraci, i cele-lalte care se coprind mai sus, sunt date sfîntei mănăstiri milă încă mai din înainte vreme de la alți răposați Domni, ce au stătut oblăduitori acestei creștinești Țări Romănesci și de la Măria sa părintele Domniei mele, i de la frații Domni din urmă, precum din hrisóvele Domniilor sale ne-am adevărit. Așisderea fiind ca această sfîntă mănăstire s'a cinstit și cu starea scaunului domnesc și au avut mai înainte și vie lângă mănăstire, pre care vie zidindu-se de către Măria sa părintele Domniei mele, dintru întăia domnie casele domnesci, s'au dat mănăstirei în schimb viile de la Tergovisce, care vii fiind la loc depărtat și neputînd nastavnicul mănăstirei a merge tot-d'a-una însuși să le lucreze, nu s'ar fi putut face lucru după cuviință.

De aceea cuviindu-i-se a fi împărtașita și cu deosebită milă domnescă pentru înlesnirea lucrului acestor vii, ce i s'a dat schimb, la loc depărtat, i s'au adăogat de către Domnia sa fratele Alexandru Moruzi Vvd. alți liude 20, scutelnici dintre dajnici Visteriei, cu pecetluituri domnesci, apărați de rîndul dăjdiilor Visteriei și de alte angarii, care milă fiind cu cale și cu drept cuvînt dată, și noi asemenea o întărim, și noi poruncim Dumnitate vel Vistier, sa dai țidulele Visteriei după orînduială către Ispravnicia aceluși județ, și aducînd adevărîța de chip, sa li se dea și pecetluituri de la Visteria Domniei mele, spre a fi în pace și nesupărați, ca să se pōta ajutōra cu dēnsiî la lucrul acestor vii; decî invrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumnezeu cu domnia acestei pravoslavnice Țări Romănesci, am bine-voit de am înōit și am întărit, atāt milele ce a avut mai înainte, cāt și aceste din urma, ca să i se păzească neștrămutat, spre a fi sfîntei mănăstiri de ajutor și întărire, iar Domniei mele, și părinților Domniei mele, vecinică pomenire, rugānd dară și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor invrednici a fi Domni și oblăduitori acestei creștinești țări, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste mile, ca și ale Domniilor sale mile sa fie în urmă de alți asemenea ținute; și am adevărit hrisovul acesta cu inșăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubijilor Domniei mele fiî: Alexandru Vvd., Dumitriașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae și Ioan Vvd. martori fiind și cinstiți și credincioși boierî veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitriașco Racoviță vel Vistier, Pan Scurlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel . . . , Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Goleșcul vel Vornic, Pan Scarlat vel Logofăt de țōra de sus, Pan

Constantin Știrbeiu vel Logofăt al obiceiurilor, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrache Racoviță vel Vornic, Pan Barbul Văcărescul vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al poliției, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Goleescu vel Stolnic, Pan Teodorache Văcărescul vel Comis, Pan Scarlat Isvoreanul vel Sluger, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, și s'aun scris hrisovul acesta la anul întâiū dintru întâia domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele, București, la aniū de la zidirea lumēi 7344, iar de la nascerea Domnului Dumneđei și Mântuitorul nostru Isus Hristos. — 1803, Iulie 4, de Chiriță Logofăt de Divan,

Cod. XLVII, fila 115.

XIX. In Iulie 1803, Domnitorul acordă Episcopiei de Buzău hrisov de reinoire de privilegii :

Hrisovul Episcopiei Buzău

Cu cât nu este mai cuviincios și de pohvală lucrul altul la datoria Domnilor și oblăduitorilor, căroră de la Dumneđei li s'aun dat stăpânire și putere de cel de sus de a se cunósce pre sine a câte de mari daruri s'aun învrednicit, cu atăta sunt datorī a arēta dragoste în faptă și milostivire din datoriile ce li s'aun dat, și nu numai către politicosul și supusul său norod a'l chiver-nisi și a'l duce la stare bună, ci încă mai vėrtos pėntru sfintele lui Dumneđei locașuri, unde neıncetat se proslăvesce numele marelui Dumneđei, și de unde toți aștőptă ajutor, a griji ca și cele din întemplerile vremilor vor fi în stricăciune, sa le aducă la starea lor cea buna, de carele și marele între prooroci Impėratul David, arētându-ne noue o pildă, cu mare glas strigă graind : *Domne iubit-am buna cuviința casei și locul locașului mării tale*, și alte-orī iarăși ȓicēnd : *Rivna casei tale m'aun mōnrat*, precum și înțelept și pururea între Impėrații pomenitul Solomon, numai în umbra legei rāze-māndu-se, făcu atăta podoba casei Dumneđeesci a Ierusalemului, și o dărui cu atătea daruri, ca să se pāzōscă într'ınsa sicerin cu tablele legei Domnului ; cu cât mai vėrtos, noi care suntem acum cu mila Duhului Sfint pravoslavnic și avem pildole Dumneđeescilor acestor prooroci și impėrați, și atăte învățături, ni se cade sa ne silim cu tot sufletul a întemeia și a împodobi sfintele lui Dumneđei locașuri, intru care nu se junghe vite necuvintătore, precum ore-cānd acolo, ci însuși mielul lui Dumneđei se jertfesece pėntru viața noastră a tuturor.

Deci dara, înalțându-ne Domnul Dumneđeu cu Domn'ia acestei pravoslavnice țeroi, bine am voit Domnia mea din însăși rivna inimiī nōstre, ca nu numai faceri de bine și ajutor să revarsām din darul ce ni s'au dat către sfintele monastiri, cari sunt cea mai de cinste parte a orașelor și po-

doba cea mare acestor țări și semnele cele prea arătate a proslaviei într'acest principat creștinesc, ci și acel bine să'l împărțim după trebuință, fieș-căreia mănăstirî, și după măsura stărei cea mare și mică; între care mănăstirî mari și mai întîi ale țerei Domniei mele fiind și Sfînta Episcopie a Buzăului, unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul prea sfînteî stăpâneî năstroe de Dumneșeu Născătore și pururea Fecioreî Maria, care este ca o maică a celorlalte biserici ale eparhieî Episcopiei Buzăului, și fiind-că au avut și mai înainte atît de la frații Domni de mai înainte, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cît și de la frații Domni din urmă, precum ne pliroforisim Domnia mea din hrisóvele Domniilor sale, ce le-am văduț, aceste milî adevă: tîrgul ce se face la Buzău pre an odată în 24 de zile ale luneî lui Iunie, la acest tîrg să nu se amestece nici Vameșii, nici Ispravnicii, întru nimica, nici alți ómenî domnesci, ci să aibă a lua vama cea obiceiuită Sfînta Episcopie și alte obiceiuri la tîrgul acesta după cum s'au luat până acum și întru acele zile să nu fie volnic nimenî a vinde vin seai rachiú fără de scirea omului ce 'l va avea Sfînta Episcopie orînduit; așîderea să aibă Sfînta Episcopie a scuti 1500 de oi de oierit la vremea oieritului; încă să aibă liude 55 scutiți cu pecetluri domnesci, cari să fie pentru poslușanie la lucrul acesteî case. Așîderea să aibă a ține și liude 60 străini, însă liude 30 la județul Buzăului și liude 30 la județul Rîmnicului, cu ruptórea de la Visterie și să dea pre an tal. opt, însă jumătate bani se dea la Sfîntul Gheorghe și jumătate la Sfîntul Dumitru, iar mai mult să nu fie supărați de alte orîndueli și podveđi ce va eși de la Vistieria Domniei mele preste an în țără; așîderea să aibă Sfînta Episcopie milă de la Domnia mea vinăriciú din Délul Bonțescilor, i Blidariî, i Curăturile, ce sunt tot într'un deal ot sud slam. Rîmnic, câte douî bani de vadră și pîrpărul după obiceiú, cît și cincî sute bolovanî sare de la ocna Telega la vremea cînd iaú și alte mănăstirî și vinăriciul din poporul Valea Manteî și Valea Poeni ot sud Saac câte douî bani de vadră și pîrpărul după obiceiú, cum și de la viile ce s'au pus în urmă și se vor mai pune în pólele acestor două popóre, pre moșia mănăstireî Poeni și a boerilor Cîmpinenî și a boerilor Mănesci, care moșii se numesc Șarve, pre unde s'au pus aceste vii mai noue, după cum și Sfînta mănăstire Căldarușani are la partea popórelor sale acolo. Decî învrednicindu-ne Domnul Dumneșeu cu Domnia acesteî pravoslavnice țări înnoim și Domnia mea milele acestea cu domnescul nostru hrisov aceste hrisóve, atît pentru fierbintea rîvnă ce avem către Maica Dumneșeului nostru, cît și pentru evlavia ce păzim asupra iubitorului de Dumneșeu Episcopul acesteî Sfînte Episcopii, ca tóte aceste mai sus arătate milî să le aibă deplin și întocmai fără de nici o scădere; pentru care am întărit Domnia mea hrisovul acesta cu însăși domnescă năstroe iscălitură și pecete, i cu credința prea iubitorilor Domniilor mele fiî: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi și martori toți boeriî Divanului.

XX. La 15 Iulie 1803, Domnitorul dă mănăstirei Comana, cea zidită de Șerban Vodă cel bătrân, reinnoire de hrisov pentru mile «mai vârtos în vremi de resmeriță, fiind de multe ori călcată de oșți grele și făcându-se multe și grele resbóie acolo pre lângă mănăstire i s'aú pricinuit mare stricăciune, în cât a rămas la o stare fórte próstă» :

Hrisovul mănăstirei Comana.

Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. biv gospod. Zem. Vlahiscoe.

Sfinteí și Dumneđeescei mănăstirí Comana, unde este hramul sfintuluí Ierarh și de minuní făcător Nicolae de la Mira-Lichieí, care este făcută și înălțată din temelía ei de răposatul Șerban Vvd. cel bătrân și părinteluí egumen chir Hrisant și a tot soborul sfinteí mănăstirí, ca să fie sfinteí mănăstirí milă de la Domnia mea, să aibă a lua pre fie-care an bolovaní sare una sută de la ocna Telega, și să aibă a scuti stupí și rămătorí de dijmărit, și vinul ce va face în viile mănăstirei, drepte bucate, de vinăriciú, și la vremea oierituluí să scutiască oi două sute de oierit, și liude 20 ómení străini, făr'de pricină, pentru carí aducând adeverință de la Ispravnicii județuluí de numele și chipul lor, poruncim Dumnélui vel Vistier să li se dee și pecetluiturile Domniei mele, spre a fi în pace și nesupărați. Asișderea să aibă a lua și *tutunărit* de pre moșia mănăstirei, pre care'este mănăstirea, care moșie a mănăstirei Comana se vecinesce împrejur cu aceste moși ad: Grădiștea, Nănesciú, Călugăreni, Petriile, Poeni, Coeni, pentru-că acéstă sfintă mănăstire fiind lipsită și sêracă și făr'de nici uu venit din alte părți și mai vârtos că în vremi de resmeriță fiind de multe ori călcată de oștirí grele și făcându-se multe și grele resbóie acolo în partea loculuí, pre lângă mănăstire, i s'aú pricinuit mare stricăciune, în cât a rămas la o stare fórte próstă; aú avut aceste mili, atât de la Măria Sa părintele Domniei mele și de la coí-l-alți frați Domni, precum din hrisóvele Domniilor sale ne-am adevărit; drept aceia invrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneđeu cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, am bine-voit și am întărit tóte milele câte se coprink mai sus ca să se păzescă nestrămutat, adevărind hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fií: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdí și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boerilor veliți ai Domniei mele: Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Vornic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbei vel Logofăt al obiceiurilor, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Grădișteanu vel Paharnic, Theodorache Văcărescu vel Comis, etc.; și s'aú scris hrisovul acesta la anul

dintâiu dintru iutâia Domniei a Domniei mele, aici în oraşul scaunului Domniei mele Bucureşti, la anul de la nascerea Domnului Dumnegeu şi mântuitorului nostru Isus Hristos. — 1803, Iulie 15.

Cod. XLVII, fila 178.

XXI. La 13 Iulie 1803, Domnitorul acordă schitului Cetatea Negrului Vodă liudî şi miluirî :

Cartea schitului Ce'atea Negrului Vodă pentru milele ce are.

. . . . Zem. Vlahiscoe

Dat'am domnósca nóstră carte părinţilor schimnicî călugăraşî ce se afla locuitorî la schitul Cetatea Negrului Vvd. din sud Muscel, ca să aibă a ţinea liude doî ómenî străinî şi far'de pricină de dăjd'e, pre carî găsindu-î să li se facă cercetare de către Ispravnicîi judeţului, şi fiind cu adevărat, să li se dea adeverinţă pre numele şi chipul lor, spre a li se da şi pecetluitoarele Domniei mele, să fie în pace şi nesupăraţi. Asisderea să aibă a ţinea şi un preot la sfintul schit şi apărat de birul preoţesc şi de tóte alte angariî ce este pe preoţi, i 150 stupî dijmărit să scutósca şi oî 100 de oierit, pentru că acéstă milă aî avut-o sfântul schit atât de la fraţiî Domnî de mai 'nainte, i do la Măria sa părintele Domniei mele, cât şi de la fraţiî Domnî din urmă, precum vėduî Domnia mea cărţile Domniilor sale; drept aceea milostivindu-ne şi Domnia mea, întărim milele aceste ca să li se păzósca nestřemutat, ii *saam receh gd.* — 1803, Iulie 13.

Cod. XLVII, fila 189

XXII. La 18 Iulie 1803, cu cartea sa, Constantin Ipsilante scutesce bucatele a patru clericî, rînduiţi de Episcopul de Rómnic Nectarie, ca împreună cu protosinghelul Episcopiei să judece pricinele bisericesci ale norodului :

. . . . Zem. Vlahiscoe.

Fiind-că ne-aî arėtat Sfinţia sa iubitorul de Dumnegeu părintele Episcop al Rómnicului Chir Nectarie, ca diupreuna cu Protosingholul, la Craiova, are Sfinţia sa orînduiţi pentru a căuta pricinele bisericesci ale norodului şi patru clericî, carî fiind-că se află pururea cu sîrguală şi cu silinţă la pricinele şi judecăţile ce se orîndnesc de către Dumnóluî Caimacamul, i de către Dumnólor boerîi divaniţi de la Divanul nostru ot Craiova, ne-aî făcut sfinţia sa părintele Episcop rugăciune, ca să le facem privilegiu pentru scutóla bucatelor lor, ne-am milostivit Domnia mea şi le-am dat acéstă carte a Domniei mele acestor patru clericî, ca drepte bucatele lor să fie scutite şi apărate: stupî, rămătorî de dijmărit, vinul ce va face în viile lor de vinariciu, şi oile de oierit, pentru

că acest privilegiu l'aŭ avut numiții clericî și de la frații Domnî de mai înainte, precum din cărțile Dumnólor ce le-am vădut ne-am adevărit, pentru care poruncim și vouă slujbașilor dijmari, vinăricerî și oiorî, ce veți fi oriinduiți după vreme la aceste slujbe, nimenî întru nimic supărare clericilor pe dreptele bucatele lor să nu faceți, că așa este porunca Domniei mele, *ii saam receh gd.* — 1803, Iulie 18.

Cod. XLVII, fila 123.

XXIII. La 22 Iulie 1803, scutesce de dări și de alte *podvedî*, pre Ioan Suiulgiul din Tîrgșor, jud. Prahovei, în interesul fîntanelor de preste Olt:

. *Zem. Vlahiscoe.*

Luî Ioan Suiulgiul ot Tîrgșor sud Prahova, carele avînd acest meșteșug și fiind trebuincios Sfinției sale părintelui Episcop al sfinței Episcopii Rîmnic, pentru purtarea de grijă și merometurile la fîntănele ot preste Olt, au avut milă prin cartea Măriei salo părintelui nostru dintru întoia Domnie și de la alți frați Domnî din urmă, cum și din Domnia a fi apărăți de rîndul dăjdiilor Visteriei, i de alte *podvedî*, ca să pótă căuta de trîba fîntănelor nepristan, după cum i se va porunci de către părintele Episcop, care milă, după *pliroforia* ce am luat Domnia mea, că i s'aŭ păzit nestrîmutat pîna acum, am bine-voit și Domnia moa de am înnoit mila acésta și a o avea și de acum înainte, iar în vreme când nu se va arêta cu tótă supunerea și purtarea de grijă și va face cel mai mic cusur, atunci nu numai va porde mila acesta, ci va fi cădut și sub pedópsă. Drept aceea poruncim Domnia mea Dumnólor Ispravnicilor ai județului, i altor Zapciî ce vor fi oriinduiți, nimenoa întru nimic preste cartea Domniei mele să nu faca, *ii saam receh gd.* — 1803, Iulie 22.

Cod. XLVII, fila 123.

XXIV. La 29 Iunie 1803, este dat hrisovul Episcopiei de Rîmnic pentru vinăriciî și alte mile:

Hrisovul Episcopiei Rîmnic de mila vinăriciului și alte mili.

Dat-am acest domnescul nostru hrisov sfinției și Dumnedeșcoi Episcopii a Rîmnicului din sud Vâlcea, unde se cinsteșce și se praznueșce hramul sfîntului și marelui Iorari și de minuni făcătoriu Nicolae Archiepiscopul de la Mira-Lichei, și cîstitului de Dumnedeșcu inbitorului sfinției sale părintelui Episcop chir Nectarie, ca să fie sfinței Episcopii milă de la Domnia mea, să iae vinăriciî de la toți ómenii cei ce vor avea vii pre moșia S-tei Episcopii și să plătósca vinăriciî, însa din dealul Muierósca de sus și de jos, din dólul

Păușeșilor, i Măglașul, care vinăriciū este închinat sfintei mōnăstirī Iezernu, Metohul sfintei Episcopii și din dealul Troianul, i Bogdăneșci, i Malul, i Copăceanul, i din dealul Drăgășanilor, i Dobrușa, i Călina, i Zăvedeni și cu Gușoieniū, cât ține moșia sfintei Episcopii ot sud Vâlcea, i de la 17 omenī orășeni din tōrgul Rōmnic, i din dealul Opriceniū, i Ongriniū sud Argeș, i din dealul Brădescilor, i al Brădicenilor, i din dealul Stoljarilor, i al Stolojanilor, i din dealul Racoviū și al Rasoviū sud Gorj, i din dealul Taomirnuū, câte cincī banī de vadră și pārpārul după obiceiū, iar Vinăriceriū domnescī intru nimic să nu aibă a face seaū a se amesteca la aceste numite dealuri. Pentru care la vremea vinăriciului să aibă sfînția sa iubitorul de Dumneđeū Episcopul a orîndui omenii din partea sfintei Episcopii, să mērgă să scrie vinăriciurile din dealurile ce se numesc mai sus, și să-și iae toți banii vinăriciului deplin de la dajnicii ce plătesc vinăriciū, câte 5 banī de vadră și pārpārul, fără de a se amesteca Vinăriceriū domnescī intru nimic la aceste dealuri cu nici un fel de cuvînt. Asîșderea să iae pre tot anul de la Ocne bolovanī sare cincī sute; cum și la vremea oieritului să aibă a scuti oi una mie cincī-sute, și să nu se supere de către oieri; asemenea să fie *liude* 20 scutiți, cari vor fi pentru trebuința sfintei Episcopii, pre cari găsindu-și făcēnduli-se cercetare de către Ispravniciū județului, să li se dee și pecetluituri de la Visterie, spre a fi în pace și nesupērați de tōte dăjdiile și orînduelile Visteriei. Asîșderea preste liude cincī-đeci ce are sfînția sa, după catastihul Visteriei, să mai fie și alți liude 20 omenī fără de pricină iarăși apērați și scutiți de verī-ce orîndueli vor eși de la Visteria Domniei mele preste an în țēră, pre cari și aceștia găsindu-și să-ī ducă la Dumnōlor Ispravniciū județului, ca să-ī cerceteze și fiind întocmai după cuprinderea ponturilor ce sunt date pentru orînduiala scutelnicilor, să li se dee adeverință pre numele și chipul lor, ca să iae și pecetluituri de la Visterie; cum și șese scaune de carne să fie în orașul Craioviū, scutite și apērate de funărit, de erbărit, de vamă și de tōte dările ce sunt preste alte scaune; să mai fie și alte două scaune de carne asemenea scutite la sud Rōmnicul-Vâlcea, care le-a avut în Bucurosci și de aici ridicāndu-se s'aū orînduit a le ține acolo; care aceste milī le-aū avut sfînta Episcopie, atāt de la frații Domni de mai 'nainte, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisōvele ce le-am vōđut ne-am adeverit. Drept aceea, invrednicindu-ne Domnul Dumneđeū cu Domnia acestei pravoslavnice Țēri Rōmānesci, și după rīvna ce avem asupra sfintelor lui Dumneđeū locașuri, ne-am milostivit și prin acest cinstit și bine închipuit hrisov al Domniei mele, înnoim și întărim milele acestea, ca să i se pāzescă nestrēmutat. Și am adeverit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domnii mele fiī: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., Ioan Vvd., martori fiind și Dumnōlor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele :

Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spatar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postolnic, Pan Radu Goloscu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus, Pan Constantin Stirbei vel Logofet de obiceiuri, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofet de țera de jos, Pan Mihalache Grădișteanu vel Părnice, Pan Ienache Goleșcu vel Stolnic, Pan Scarlat Izvoreanu Sluger și Ispravnic, și s'a scris hrisovul acesta întru întoial an dintru întoia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Buceureșci, la anii de la nașcerea Domnului Dumneșei și mântuitorului nostru Isus Hristos 1803, Iunie 29, de Nicolae Logofet de Divan.

Cod. XLVII, fila 117.

XXV. La 23 Iulie 1803, Domnitorul acordă Episcopiei Râmnic hrisov pentru târgul Rîurenî și scutelnici:

Hrisovul Episcopiei Râmnic pentru târgul Rîurenî și scutelnici

Oblăduitorii Domni căroră de la Dumneșeu li se încredințoză țeri și Eparhiî întru stăpânire, datorie netăgăduită aș, ca și prin cuvint și prin fapta creștinăscă, să cinstescă și să mărescă slava bisericeii lui, dintru care isvoresc darurile și blagosloveniile, care și pre Domni îi face foriciți și norociți, și pentru cele ce ar înțelege și ar cunosce că ar fi spre folosul Dumneșeescilor locașuri, se cade sa le orînduiască și să le întărescă, ca să le remăo și după petrecanie acestor vremelnice nume nemuritoare și pomeniri vecinice; drept aceea și Domnia mea, acum după ce ne-aș miluit Domnul Dumneșeu cu Domnia acesteii pravoslavnice Țeri Romănesci, plioforisindu-se iubitorul de Dumneșeu părintele Episcop de Râmnic, chir Nectarie, pentru a Sfinției sale sfintă Episcopie de la Râmnic sud Vâlcea, unde se cinstesc și se prasnuesce hramul celui dintru sfinți, părintelui nostru Nicolae Arhiepiscopului Mirelor de la Lichiea, făcătorul de minuni, cum ca din cumplitele silii ale resmeritei aș suferit multe jafuri și prăpădiri, din care aș încăput și la datorii, și cunoscută fiind trebuința ce are de ajutor, ca să se plătescă și sa se ușureze dintru acăstă greutate; după rugăciunea ce ne-aș dat sfinția sa părintele Episcop chir Nectarie, și după evlavia ce avem și rîvna către acăstă sfintă casă, care este cap celor-l-alte sfinte mănăstiri și biserici ale Eparhieii Episcopiei Râmnic, ne-am milostivit și drintr'acest chip și bine închipuit Domnescul nostru hrisov, am miluit Domnia mea pre acăstă sfintă Episcopie cu târgul ce se face pre moșia Episcopiei, la Rîurenî sud Vâlcea, intr'un an odată la opt zile ale lunei lui Septembrie, în ziua Nascerii Născătoareii de Dumneșeu și pururea Fecioreii Maria, care târg ține zile La acest târg să nu aibă a face nici Vameși

Domnesci intru nimic, nici erbarii, nici fumarii, nici cotarii, precum nici Ispravnicii și alți slujbași Domnesci și bisericesci, ci și vama și orbăritul cum și toate alte obiceiuri ce urmăză în zilele acestui târg să le aibă, și să lo iao sfânta Episcopie, fără a se amesteca alt cineva la orî ce, și într'aceste zile să nu fie volnic nimeni a vinde vinul și rachiul fără de scirea omului ce'l va avea sfânta Episcopie; așîderoa să aibă sfânta Episcopie și liude 55 străini, scutiți, cu pecetluituri după orînduiala Visteriei; încă să mai ție și liude 60 străini, cu ruptorea de la Vistoria Domniei mele, să dea pre an de liude po. talori *opt*, însă jumătate din bani să-i dea la sfîntu Gheorghe și jumătate la sfîntu Dimitrie, iar mai mult să nu fie supărați de alto orînduoli și podvedî ce vor eși de la Visteria Domniei mele preste an în țără, cari și aceștia să fie străini, care aceste milii le-au avut sfînta Episcopie, atît de la frații Domni de mai 'nainte, cît și de la Măria sa parintele Domniei mele prin hrisovul cel veșum, cu lét 1797. Si am adoverit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Voda, martorii fiind și Luminelor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele Pan Dumitrașco Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vol Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Iorgache Suțu vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țora do sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țora de sus, Pan Constantin Știrbeș vel Logofet do obiceiuri, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țora de jos, Pan Dumitrașco Racovița vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigore Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istratie Crețulescu vel Logofet de țora de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politieș, Pan Iorgache Filipescu vel Caminar, Pan Constantin Grădiștoanu vel Palarnic, Pan Enache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu vel Slugeriș și Ispravnic; și s'au scris hrisovul acesta intru întîiul an dintru întîia Domnie a Domniei mele, la lét 1803, Iulie 20, de Zamfirache biv 3-lea Logofet.

Cod. XLVII, fila 117.

XXVI. La 23 Iulie 1803, este dat hrisovul mănăstirei Spirea. Domnitorul amintesce, că monahu! Ioachim de la mănăstirea Grigoriu din Sf. Munte, în timpul resmeriței aș rescumpărat mulți creștini din robie, fii ai Moldovei și ai Țerei Românesce și că apoi a cerut să se retragă la mănăstirea Spirea, ca la *un loc despărțit de sgomotul lumei*. Deci Domnitorul l'aș făcut îngrijitor acelei mănăstiri. Domnitorul acordă diverse miluiri lui Ioachim de la mănăstirea Spirei:

Hrisovul mănăstirei Spirei

De vreme ce cuviosul între monahî Chir Ioachim, co este curat fiu al Sfîntei mănăstiri Grigoriu ot Sfînta Agora, din rîvni sa fiind pornit spre

fapte bune, au făcut multe bunătăți, nu numai cu ai săi bani ci și cu datorie, răscumpărând atâtea suflete creștinesci din robie, *precum și dintru aceste două țări, Țera Românească și a Moldovei într'această vreme trecută a resmeriței*, precară cu așa silință și trudă slobozindu-și, i-au făcut volnicii de au mers fie-care pre la locul lor, și fiind trimis aici de obște Exarh, despre partea tuturor Sfințelor mănăstiri ot Sfînta Agoră, iarăși pentru folosul mănăstiresc silindu-se în totă vremea către fapte bune pentru obște și pentru sine și potrecînd viață cuvioasă, au voit cât va ședea aici, și nu se supere dorita sa odihnă, cerînd de la Prea Sfinția Sa Mitropolitul țerei un *loc despărțit de sgomotul lumii*, ca să se odihnească fără de gânduri. Decî prea Sfinția Sa, către mulțămirea care tot neamul creștinesc era dator să aibă către Cuviosia Sa, găsind acest sfînt locaș potrivit după dorința sa, adevă biserica ce au făcut-o răposatul Spiru Doctorul, pre moșia Sfîntei Mitropolii, unde se ciuștesce și se prăsnuesce hranul Sfîntului Ierarh făcătorul de minuni Spiridon, care era afierosită Sfîntei Mitropolii, pentru mai multă sufletescă pomonire și pururea aducere aminte acestui răposat Doctor Spiru, ctitor acei sfînte biserici și pentru pomeniirea rudelor sale afierosită această biserică cuvioșiei sale și sfîntei mănăstirei sale *Grigoriu* Sfînta Agoră, cu toate sfîntele odóre și vase, ce s'au dat prin catastih în mîna cuvioșiei Sale, ca să aibă apururea locaș, atît cuvioșia sa, cât și părinții călugări, cari se vor primi după vremi de cuvioșia Sa, și de la numita mănăstire a sa aici, orî pentru deosebita mănăstirei sale trebuință, seau pentru a obștei mănăstirilor de Sfînta Agoră, rînduind Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul și hotarul locului bisericeii: lungul de amîndouă părțile stînjenii 92, latul stînjenii 24 drepti, în care se coprinde și viișora, caro este lucrată, adevă pogone cincî și stînjeni patru, care pre larg se arată această aferoma, și semnele hotarului în cartea Prea Sfinției Sale Părintelui Mitropolit, ce au dat la mîna cuvioșiei Sale, cu lăt 1776, Maii 15, întărită și iscălită cu iscălitura și pecetea Sfinției Sale, iară via care are această Sfîntă biserică tot acolo, ce este iarăși pre pămîntul Sfîntei Mitropolii, fiind fost oreș-ce lucrată de Hristofi Căpitan za lefecii, nómul aceluî răposat Spirea Doctorul, cu ai seî bani, cu tocmolă și aședemînt în scris, au întors cuviosul chir Ioachim cheltuiala cu bani gata, taleri 350 lui Hristofi Căpitan, și au cumpărat-o, după cum pontru toate acestea ne adevierim, atît din hrisovul Măriei Sale părintelui Domniei mele, al răposatului Nicolae Vodă Caragea și al Domniei sale fratelui Mihail Suțu Voevod, ce le-am vădnt Domnia mea, făcînd și schitului milă de scutolnică și de scutolă de oierit; decî aceste aferomă și milă vedîndu-le Domnia mea, că sunt cu totă dreptatea făcute, ne-am milostivit și nu numai le-am întărit și le-am înnoit și print'acesta domnescul nostru hrisov, ca dania să fie bine întemeiată, nesmintită și neclintita nici odinioară în veci, și să nu se pótă lua de nimenea nici odată, ca să se dea sub altă străină stăpînire

nică să nu se supere de nimeni a fi în vre-nn fel de chip, și să se păzescă, pururea nestrămutat; adecă liude 10 scutelnici pentru poslușanie, căroră să li se dee de la Visterie pecetluiră pre numelo și chipul lor, cum și oî 200 să scutescă de oierit, la vremea oieritului, pentru care după orînduială să i se facă pecetea Domniei mele, de rădicătură, ci încă am mai adaus milă de la Domnia mea ca să iae pre tot anul talerî 100 de la Vama Oborului Tîrgului de afară, carî banî să se dee la dioa hramului acestei sfînte biserici, spre a fi de trebuință și întărire, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire; și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Dumitrașco Voevod, Gheorghe Voevod, Nicolae și Ioan Voevod, etc. — 1803, Iulie 25.

Cod. XLVII, fila 143.

XXVII. Cu hrisovul din 29 Iulie 1803, Constantin Ipsilante acordă mănăstirei Arnota din Vâlcea, «care este zidire domnăscă slobodă a țerei» mai multe miluiri și scutiri. Domnitorul amintesce, că la această mănăstire se află moșce isbăvitoare de locuste:

Hrisovul mănăstirei Arnota.

Minunat este Dumneșeu întru sfînții săi (dice proorocul și împăratul David), pentru că prin mijlocirea lor, ca prin nisce organe și vas curate și alese ale sfîntului Duh, isvorăște tămăduire norodului și ajutor întru nevoile și patimile lor, dupe darul ce li s'au dat, ca unor aleși ai soî, între care și sfîntul Mihail Sinaitul ca un locaș vrednic al prea sfîntului Duh, prin darul tămăduirilor ce au luat de la Dumneșeu arătându-se facători de minuni și isbăvitori de patima locustelor, nu puțin ajutor au cunoscut țera acăsta în câtă vreme s'au arătat acest fel de jăvină vătămătoare ródelor pămîntului, atît mai înaintea în vremi trecute, cît și acum în cele de pre urmă, cunoscînd țera mult folos din ajutorul acestui sfînt, a căruia sfîntă mână fiind că se află păzindu-se aici în țoră, la mănăstirea Arnota, sud Vâlciî, care este zidire domnăscă, slobodă a țerei, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul soborul sfînților mai marilor Voivođi ai oștirilor ceresci Arhanghelul Mihail și Gavril, cade-se în adevăr, atît pentru cele trecute ajutururi ce au cunoscut țera, cît și pentru folosul și izbavenia cea desăvârșită, care și de acum înainte cu rugăciune se cere și se nădăjduesce de obște a o avea țera prin mijlocirea și rugăciunile acestui sfînt de la milostivul Dumneșeu, și pentru somnul evlaviei a se face locașului sfînției sale și ajutor cuviincios din milele Dumneșeesci, mai vîrtos fiind acăsta sfîntă mănăstire zidită la un loc înalt, cu multă trebuință de ajutor la trebuințele sale. Drept aceea am bine-voit Domnia mea și lângă mila vinăriciului, ce au avut numita

mănăstire Arnota, câte 2 bani de vadră, cu părpărul, din satele Costesci, Bărbătesci, Dobriceni și Bărdănesci, sud Vâlcea, și ceea ce au daos părintelo Domniei mele taleri 100 din oierit, taleri 100 din dijmărit, taleri 100 din văcărit și taleri 50 din vama Căiovei, pentru unt-de-lemn. făclii și tămâie, care acești să aibă a-î da cumpărătorii acestei slujbe de la județele ot preste Olt, preste banii Cămarei, iar când slujbele acestea vor fi în credință să se dea de la Visterie și Cămara Domniei mele cu pecetluituri. Așisderea să i se dea și câte 100 bolovană sare de la Ocele mari sud Vâlcea, pre fie-care an; să scutască și oi 100 de oierit, precum și liude 10 străini, să-î aibă de apururea nedajnici și scutiți, cărora să li-se dea de la Visteria Domniei mele pecetluituri cu care acéști milă și ajutor de ómeni, îndatorim pre Egumeni să fie silitori a face cele trebuincioase dresuri și întemeieri, spre buna podóbă și înfrumusețarea sfintei mănăstiri și a bisericei, atât la cele din năuntru, cât și la cele de afară zidiri și împrejmuirii, ca să se aște pururea în starea ei.

Aceste le întărim Domnia mea, dupe hrisovul Măriei sale părintelui Domniei mele, ce-l vădum cu lét 1797, Iulie 8, i dupe hrisovul Domniei sale fratelui Alexandru Vvd Moruzi, ce-l vădum cu lét 1799, Septembrie 3, ca să se păzescă nestrămutat; având Domnia mea bună rivnă și iubire către sfintele lui Dumnezeu locașuri de a le întemeia, și mai vârtos pentru ajutorul ce fără îndoială 'l nădăduim de la sfântul; pentru care nu suntem la îndoială, că și frații Domni din urma noastră, pentru evlavie și pentru folosul ce'l nădăducesce țera de apururea de la ajutorul acestui sfânt, vor bine-voi a înnoi și a întări locașului Sfinției sale privilegiul acesta. Și am adevărit hrisovul acesta cu însuși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae și Ioan Vvd., martori fiind și Dunnélor cinstiți și credincioși boierii veliți ai Divanului Domniei mele... și Ispravnic la facerea acestui hrisov Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; și s'a scris hrisovul acesta întru întôiu an dintru întêia Domnie a Domniei mele, aici, în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la lét 1803, Iulie 29, de Gregorie Grecescu 3-lea Logofăt.

Cod. XLVII, fila 143.

XXVIII. Din 28 Iulie 1803 posedăm hrisovul lui Constantin Ipsilant în favoarea bisericei Crețulescu, pentru diverse scutiri și privilegii:

. *Zem Vlahiscoie*

Sfintei și Dumnezeesci biserici de aici din orașul Domniei mele, unde se cinstesce și să prăznuesce hramul Adormirei prea sfintei de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Maria și soborul sfinților și marilor Voievođi ai cetelor ângeresci Mihail și Gavril. care biserică *este zidită și înălțată din*

*temelia ei de Dumnêlui răposatul Vornicul Iordache Crețulescu, ca să fie sfinteî bisericii milă de la Domnia mea: să scutescă în toți anii drepte bucatele sale, vinul de vinăriciî, stupi i rămători de dijmărit și oi de oierit 300 și o pivniță, aici, în orașul Domniei mele București, scutită de fumărit, i de căminărit, de vamă, de vinul Domnosc, i de ortul vătășesc și de toate alte angariî, ce vor fi pre alte pivnițe; așisdorea să aibă a ținca și păzitorî argați liude patru, însă nu ómeni de prin satele țerei, ci străini, pentru cari aducând adevorință de la Dumnólor Ispravnicîi județului de numele și chipul lor, să li se dee pecetluiturile Domnoscî, ca sa fie în pace și iertați de toate dăjdiile și orinduelile verî-câte ar eși pre țeară de la Visteria Domniei mele, de nici unele nici un val și nici o supărare să nu aibă, ca să fie pentru poslușania sfinteî bisericii; fiind-că acéstă milă au avut-o sfinta biserică atâta de la alți frați Domni de mai 'nainte, cât și de la Măria sa părintelo Domniei mele dintru întéia Domnie, cum și de la alți frați din urmă, i dintru a doua domnie a Măriei sale părintelui Domniei mele, precum ne-am adevorit Domnia mea din cartea Măriei sale, ce o vëdum, cu lôt 1797. Decî învredn'cindu-ne Domnul Dumnedeș cu Domnia acestei țeri pravoslavnicu, ne-am milostivit de 'î-am înnoit și 'î-am întărit milele ce se cuprinde mai sus ca să i se pazăscă nostrămutat; poruncim Domnia mea și vóné tuturor slujbașilor, ce veți fi orinduiți cu orî ce fol de slujbă, toți să aveți a vë feri și nimenea întru nimica supărare seau bântuiala de toate câte se cuprind mai sus să nu faceți, că așa este porunca Domniei mele, *ii saam receh gd.* — 1803 Iulie 28.*

Cod. XLVII fila 147.

XXVIII. La 10 August 1803, Domnitorul acordă metohului Episcopiei Rômnicului (unde este astă-zi Ateneul), care a înființat prima fabrică de luminări de ceară albă, reînnoirea monopolului acestei fabricațiuni. Domnitorul acordă diverse scutiri fabricii și lucrătorilor :

Hrisovul metohului Episcopiei Rômnic, 40 Mucenici, de mi'ele ce are.

Fiind-că sfinta biserică de aici din orașul Domniei mele București, unde se cinstesce hramul sfinților patru-deci de Mucenici, care este metoh al sfinteî Episcopii Rômnic, a avut privilegiuri domnesci, ca singură să aiba a ținca fabrică întru care sa lucreze luminările de ceară albă în toți Bucureștii, ca una ce ctitorii acestei bisericii cu osirdie și cheltuială s'au silit de s'au început acest meșteșug aici în țeară, atât spre podoba sfinteî bisericii, cât și spre trebuința altor obraze, și atât că pentru acest lucru este pricinuitor de podobă a dobândi țera meșteșugul acesta, cât și pentru că se află biserica acésta între cele-l-alte isterisite de cel mai puțin acaret, neavând nici moși, nici vii, nici țigani, seau alt cât de mic ajutor, cum au altele; am bine-voit și Domnia mea și printr'acest ciustit hrisov al Domniei mele întărim pri-

vilegiul acestei fabrice, ca să aibă tot-d'a-una numai metohnl sfinteî Episcopii, a pune în faptă acest meşteşug, şi a se vinde luminările de ceară alba numai de la fabrica acésta, nebântuita şi nesnpărată de cumpărătoriî de ceară roşie şi diafendipsită, spre a lucra seacă a vinde alt nimenea luminări de ceară albă; la care acéstă cherhane să fie şi donî meşteri ce vor fi lucrători acestuî meşteşug, în pace şi nesnpăraţi de orî-ce darî şi orânduelî ar eşi pre ţeră, cum şi prăvălia acésta a fabricoî să fie apărată de orândnelile ce snt preste prăvăliî, şi porncim şi Domnia mea şi Dumisale vel Agă să îngrijeşci de acésta, a nu îngădni pre alt cine-va să vîndă luminări de ceară albă; şi iar să aibă acest metoh a ţinea şi lînde 20, străini scutelnici, iară pentru tréba şi ajntornl acestei sfinto case, care acéstă milă a avnt-o metohnl de la fraţiî Domnî de mai înainte, iar Domnia sa fratele Alexandru Moruzi la întărirea ce au făcnt acestor milî, prin hrisovul ce vedum, de la lét 1793, au mai adaos milă, ca să mai fie acest metoh liude încă patru-deci, străini, fără pricină, ca să fie pentru posluşanie şi vinăricinl din Valea Meilor, şi al Negovanilor şi Valea Largă, i Corbeniî, i Valea Petrei, i Delicelul *sud-Saac*, câte un ban de vadră, unde are mănăstirea Căldaruşanî vinăriciî; cum şi două scanne de carne au avnt sentite aici în oraş în Bucureşti, care ridicându-se de aici s'au dat a le avea la Râmnic *sud Valcea*, după cum se coprinde în hrisovul Domnieî mele, ce s'au dat sfinteî Episcopii; care toate aceste milî le-au întărit Măria sa părintele nostru, cum şi fraţiî Domnî din urmă; deci, învrednicindu-ne Domnul Dumnezeu şi pre noi cu domnia acestei pravoslavnice ţeri Rmânescî, ne-am milostivit de am înoit şi am întărit toate aceste milî, ca să i se păzescă nestrămntat, întărind hrisovul acesta cu însăşi credinţa Domnieî mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante, şi cu credinţa prea inbiţilor mei fii: Alexandru Vvd., Dumitraşco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. şi Ioan Vvd., martori fiind şi Dumnélor cinstiţi şi credincioşi boierii veliţi ai Divanuluî Domnieî mele: Pan Dumitraşco Racoviţă vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Creţnescu vel Ban, Pan Iorgache vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de ţera de sus, Pan Constantin Ştirbei vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de ţera de jos, Pan Dumitrache Racoviţă vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obştirilor, Pan Istrate Creţnescu vel Logofăt de ţera de jos, Pan Mihalache Mann vel Vornic al politieî, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Scarlat Grădişteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoeanu vel Sînger şi Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de ţera de sus; şi s'a scris hrisovul acesta întru întăinl an dintru întăia domnie a Domnieî mele, aici, în oraşul Bucureşti, la létul 1803 Augst 10, de Zamfirache 3-lea Logofăt¹.

1. Cod. XLVII, fila 147.

XXX. La 14 August 1803, Domnitorul acordă mănăstirei Cotroceni hrisov de reînnoire de milî:

. *Zem. Vlahiscoe.*

Sfintei și Dumneșcei mănăstiri Cotroceni, unde se cinstește și se prăznuiește hramul Adormirei prea sfintei stăpâniî noastre de Dumneșeu născătoare și pururei feciorei Mariei și cuviosului Igumen acestei sfinte mănăstiri, casa sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea tot vinăriciul din dealul Țigăneșcilor și al Vitineșcilor, ce se țin de dealul Piteșcilor sud Muscel, și din dealul Bucureșcilor din drumul Giurgiului până în vilele mănăstirei Radului Vodă; și iarăși să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să aibă a lua totă vama din Baltă de la satul Petriile *sud Vlasca* și vinăriciul dintru acest sat cu pârparul și ploconul după obiceiuri, atât dintr'acel deal, cât și din cele mai sus numite; și să mai fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să aibă a lua peste tot anul de la ocna Telega bolovanî sare 150, la vremea când vor lua și alte mănăstiri, care sare să aibă volnicie a o vinde ori unde 'i va fi voia, și de către vameși nimic supărare să nu aibă. Asisderea de la toți cei ce au vii pe moșia mănăstirei să aibă a lua sfânta mănăstire otaștină la 20 vedre, o vadră, după vechiul obicei. Asisderea a avut sfânta mănăstire Cotroceni prin hrisove domnești milă a lua pe au din vama domnescă a tirgului ce se facea mai 'nainte vreme la orașul Flocii sud Ialomița, al treilea banu, care i s'au urmat până la o vreme, iar mai pe urmă mutându-se tirgul de la orașul Flocii la Urziceni, în județul Ialomița, se isterisea numita mănăstire de acest al treilea ban, și dintr'acel era pricină în totă vremea cu monăstirea. Dar Domnia sa fratele Moruzi Vvd, vrând ca să se folosească mănăstirea cu o milă, pentru acesta au hotărît a i se dea de la cumpărători vamei Urzicenilor pe tot anul talerî câte 200 tocmai, care bani să aibă a-î răspunde vamei la mănăstire pe suma cumpărături, când se vor vinde vămile, fără de a se scădea cămara domnescă, iar când nu se vor vinde vămile și se vor da în credință, atunci să răspundă cămara domnescă, acesti talerî 200 la mănăstire, precum acesta o vedum în hrisovele Domniei sale. Asisderea să țină acelă sfântă mănăstire liude 15, străini, fără de pricină, pre cari acum să-i aducă din streinătate și după adevărințele Dumnelor Ispravnicilor județului, să li se dea și pecetluituri, cum și liude 5 din ludele Visteriei. Asisderea să aibă a scuti și oi 400, de oierit; pentru că aceste milî le-au avut sfânta mănăstire și de la alți frați domni de mai 'nainte, precum ne pliroforisim Domnia mea din hrisovul Măriei sale părintele Domniei mele ce 'l vedum, cu leat 1797 Mai 28; deci iatărim și Domnia mea milele aceste cu însăși credința Domniei mele, Ion Constantin Alexandru Ipsilante Vvd, și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Dumitrașcu Vvd., Alexandru Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., și Ioan Vvd., martorii fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși

boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel. Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel. Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel. Postelnic, Pan Radu Golescu vel. Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; Pan C. Știrbeiū vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vornic, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Manolachi Manu vel Vornic, al politiei, Pan Iorgache Filipescu ve Căminariū, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Teodorache Golescu vel Comis, Pan Scarlat Isvoreanu vel Slugger, Pan Pitar și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus. Și s'au scris hrisovul acesta la anul întâiū dintru întâia domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucureșci, la anul de la nașcerea Domnului Isus Hristos 1803, August 14, de Apostolache Logofăt de Divan ¹.

XXXI. La 12 August 1803, Domnitorul dă Mitropoliei din București hrisov de reînnoirea privilegiilor și scutirilor.

Hrisovul sfintei Mitropolii din București

Două lucruri sunt cele ce încoronază și împodobesc bunătățile Domnilor și ale Oblăduitorilor, amândouă vrednice de laudă și de mărire, adică: marea cuviință și buna credință, din care cea dintâi se silește către cârmuirea cea politicească, iar cea de a doua se ostenesce către trebuințele bisericesci; însă osebirea uneia de către alta, cu atâta e mai de folos, cu cât pentru marea cuviință, ca de un lucru lumesce, ȳice mântuitorul, *«te grijesci și spre multe te silești»*, iar pentru buna credință, ȳice..... ci un lucru trebuesce la acest lucru trebuincios: uitându-se Domniū înțelepți ca la un îndreptător de povață și cârmuirea politiei prea lesne și cu orânduială bună o săvârșesc, câștigând lauda care o ȳice Sirah: *Domnia înțeleptului va fi cu orânduială; de vreme ce începerea înțelepciunei este frica Domnului*. Acesta dar purtare de grijă a trebuințelor Bisericesci, măcar că au datorie netăgaduită pravoslavniciei Domniū, a o arăta din destul la tôte Dumneȳescile locașuri ce se află în oblăduirea lor, dar mai cu denadinsul li se cuvine a împlini către maica cea de obște a bisericelor întru acea Eparhie, care stăpănesc, pe care mai ales ca către o împărțitoare a darurilor bisericesci cinstind'o și folosind'o cu celet rebuinciōse, nu numai laudă își câștigă, ci și partea cea bună își aleg, care nu se va lua de la dinși, împlinind ceea ce ȳice apostolescul cuvânt: *«De am semănat vouă cele Duhovnicesci, au mare lucru este de vom secera de la voi cele trupesci?»* Ci fiind-că acēstă sfântă și Dumneȳeiască Mitropolia *Ungro-Vlahiei și în vremea turburărilor este cea dintâi ce pătimesce furiile răzvrătirilor și valurile pri-*

1. Cod. XLVII, fila 130.

mejdiiilor, și în vremi de liniște este iarăși cea dintâi la care toți cei ce se află în necazuri și în lipsă și în nevoi năzuiesc și alérgă, ca la o maică a tuturor fiilor de obște, și își află repaosul și mângâerea; mai vârtos pentru aceea dicem: că orî ce milî și ajutóre Domnescî s'ar face acestiî sfinte case îî sunt cuviinciose, și cu cuvênt vrednic. Pentru care și nouă, de vreme ce din pronia Dumneđeească ni s'au hărăzit Domnia acestiî pravoslavnice țêrî, și înșine cunoscênd datoria cea netăgăduită, care avem către sfânta Mitropolie a țêrei, ca către o sêmănătóre de cele Duhovnicescî și isvor aducêtor de darurile bisericescî, din care se adaugă tôte pravoslavnicele biserici de prin țeară; de aceea am bine-voit Domnia mea a înnoi milele ce au avut sfânta Mitropolie, atât de la alți frați Domni, i de la Măria sa părintele Domnieî mele, precum și din hrisovul Domnieî sale fratelui Alexandru Vodă Moruzi ce'l vêđum, cu lét 1793 Martie 16, ne-am adeverit, în care se cuprinde aceste milî adică: să aibă a avea, a ținea liude una sută scutiți, pre carî să-î găsescă străini, și cerce-tându-se după orînduiala Visteriei de către Dumnélor Ispravnicîi județului, să le deie adeverințe de numele și chipul lor, după care să li se dee și pecetluirile Domnieî mele, ca să fie în pace și nesupêrați de tôte dăjdiile și orînduelile Visteriei; așîderea să aibă și tot vinăriciul de la cei ce vor avea vie pe moșiile ce le are sfânta Mitropolie la Balta, în județul Vlașca, ce se numesce *Futoaia* și . . . din tôte viile cele ce sunt până acum și câte se va mai face de acum înainte, să iae la vadră câte cincî banî deplin și părpărul, și la vremea oieritului să scutescă de oierit oî două miî, și tôte bucatele sfintei Mitropolii să fie scutite, cum și viile de pogonărit, și vitele și caii de văcărit (câți se va întempla) și de calul Domnesc ce dau alte sfinte mănăstiri sfânta Mitropolie să aibă pace, și 10 cărciume ale sfintei Mitropolii de aici din Bucurescî să fie scutite de fumărit, de căminărit, de vamă Domnescă, i agiască, i de ort vătăjesc, și tot treî sutesă iae de la vel Vameș din baniî vameî pre tot anul, pentru balta ce este pe moșia sfintei Mitropolii; două sute bolovanî mari de sare să iae pe an de la Ocna Telega, și de la cei ce vor fi avênd viî pe moșia sfintei Mitropolii din Bucurescî și de la Têrgovisce să iae otaștină, după obicei, din două-đeci vedre una vadră, însă vin iar nu banî, i din délul Aninósa căt ține hotarul aceluî dél al satului Aninósa, din câte viî vor fi, să iae vinăriciî câte doi banî de vadră și părpărul, pe unde au luat și mai dinainte, i de la cei ce vor fi avênd viî pe moșia sfintei Mitropolii ce se numesce *Orevița* cu hotarele ei Bolboșanî și Gogoșiî din sud Mehedinți, căt ține cuprinsul acestei moșii, să iae sfânta Mitropolie vinăriciul din câte viî sunt până acum și din câte se vor mai face de acum înainte, la vadră câte cincî banî deplin cu părpărul; așîderea și treî scaune de carne aici în Bucurescî să fie scutite și apoiato de erbărit, de fumărit, de vamă și de alte angariî, ce dau alte scaune, de a fi pentru trebuința ómenilor acestei sfinte case; asemenea și un scaun de carne ce este pe moșia sfintei mănăstiri din dealul Loloiascâi, sud Slaam

să fie apêrat și ne bântuit de către Vinăriceri și alți slujbași, și să iae venitul cât l'ar agonisi omul care va fi orânduit de la sfânta Mitropolie, după cum aũ luat și până acum; și iar să aibă sfânta Mitropolie mila ce aũ avuto prin cărți și hrisóve Domnesci Mitropolia Têrgoviștei, adică în toți ani de la Ocna Telega mertic de sare, bolovanii una sută: să fie și liude 10 străini și fără de pricină de dajdie, pe care găsindu-i să se cerceteze de Dumnélor Ispravnic, și fiind întocmai, să le deie adeverință pe numele și chipul lor, după care să li se dee și pecetluiturile Domniei mele spre a fi nesupêrați de rândul dăjdiilor Visteriei și de alte orândueli. Așisderea și mănăstirea Aninoasa, Mitohu sfintei Mitropolii, prin cărțile fraților Domni și ale părintelui Domniei mele are milele acestea, adică, să iae vinăriciu din poporul Urechescilor ot *slaam Rômnic* cu pârparul, după obicei, a căruia popor, delurile sunt acestea: Teișul, i Palanga pe moșia numitei mănăstiri, și dau și otaștină la mănăstire, i Runcul și Popescii sunt pe moșia lor, cari nu dau otaștină, ci numai vinăriciu câte doi bani; să iae și venitul de la scaunile de carne ce sunt pe moșia mănăstirei, la care întru nimic nu are a se amesteca Vinăricerii Domnesci, și otaștina să iae după obicei din 20 vedre una vadră, însă vin iar nu bani; precum și la sud Teleorman are această mănăstire Aninosa vinăriciu de la viile ce sunt pe moșia mănăstirei, care se chiamă *Pușintei* ot sud Teleorman, până la 40 pogone câte 5 bani deplin și pârparul, fără de a se amesteca Vinăricerii Domnesci întru nimic, care vinăriciu să-l iae atât din viile ce sunt până acum, cât și din viile ce se vor mar sădi de acum înainte până la 40 de pogone; încă mai are această mănăstire Aninosa să mai ție și liude 10 ómenii străini și fără de pricină de dajdie, cărora prin cercetare după orânduiala Visteriei, să li se dee și pecetluiturile Domniei mele la mână, spre a fi nesupêrați de dăjdi și de alte orândueli; și pentru ca să se păzescă tocmelele acestea ce se cuprind mai sus, am adeverit hrisovul acesta cu însăși Domnésca noastră iscălitură și pecetie, i cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașcu Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți aĩ Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țeara de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țeara de sus, Pan Constantin Stirbeiul vel Logofet de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpinenu vel Vornic de țeara de jos, Pan Dumitrașco Racoviță vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Panlstrate Crețulescu vel Logofet de țeara de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politieii, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar și Ispravnic, Pau Isaac Ralet vel Logofet de țeara de sus; și s'aũ scris hrisovu acesta la întoiul an dintru întăia Domnie a Domniei mele, la lét 1803, August 12, de Răducan Poenaiul biv 3-lea Logofet¹.

1. Cod. XLVII, fila 124.

Hrisovul mănăstirei Sfintului Gheorghe nouă de milele ce are

Sfinteî și Dumneșesceî mănăstirî de aici din orașul Domniei mele Bucureșci, unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul Sfintului Marelui Mucenic și de biruință purtătorul Gheorghe, care este zidită și înălțată din temeliea ei de răposatul Constantin Vodă Brâncovenul și închinată la sfântul și de viață primitor mormântul Domnului Iisus Hristos și cuviosului Egumen Chir Gavril Arhimandrit, ca să-i fie milă de la Domnia mea, să iae vinăriciū de pre moșia mănăstirei ce se numesce Poenile ot sud Ilfov, câte doi banî de vadră și parpărul după obiceiū; așisderea să iae vinăriciū din Dêlul Cherbiș, i Odolescilor, i Crângul, i Mărunțișul și Valea Bobuluî ot sud Saac, iarăși câte doi banî de vadră și parpărul, pentru care acest vinăriciū ot sud Saac întemplantându-se prigonire cu vinăriceri domnesci, scornind alte numiri noue în cuprinsul vinăriciului mănăstirei, de care după jalba Egumenului s'aū făcut cercetare din porunca Domniei mele, atât aici la Dumnelui vel Logofet de țera de sus Isaac Ralet, prin cei ce aū fost după vreme cu vinăriciul mănăstirei i cu vinăriciul domnesc, cât și la fața locului s'aū făcut cercetare iarăși din porunca Domniei mele de Dumnelui vel Vornic Radu Goleșcu, i de Ispravnicul județului, Clucer Constantin Bălăceanu, și s'aū dovedit, că poporul Cerba este poporul tot cu aceeași numire, Toleasca o numesc și Mărunțișul mare, Valea Crângului n'are nici o pricină, Mărunțișul îi dic Mărunțișul mic și Cotenî încă se numesce, pentru că de 10 ani încôce Cotenî ot Cotenî aū sădit vii într'acest popor al Mărunțișului, și pentru această sădire nouă se numesc a Cotenilor și aū fost pricinî de apururea între vinăriceri domnesci cu mănăstirea, și în Valea Bobuluî este și Sorlița fiind o vâlcea mică cu puține vii s'aū ținut și se ține atât din vechime cum și acum de Valea Bobuluî, nefiind despărțită, de unde aū luat mănăstirea vecinându-se mila vinăriciului mănăstirei cu milele vinăriciului altor mănăstiri și după pliroforia ce ni s'aū dat de Dumnelor numiții boeri, că acele numiri nouă sunt în coprinsul poporului mănăstirei, dăm și domnescă noastră întâire, ca din toate acele numiri nouă și vechi să iae mănăstirea vinăriciū după cum se coprinde mai sus; pentru care la vremea vinăriciului Egumenul seaū omeni ce îi va rânduî să amble împreună cu vinăriceri domnesci, ca să scrie tot vinăriciul dintr'acele popore, și facend două catastihe asemenea unul ca și altul, iscălite și de vinăriceri domnesci și de omul mănăstirei, să aibă a lua mănăstirea câte banî de vadră și parpărul, iara cei-l-alti câte doi banî de vadră și ploconul să iae vinăriceri domnesci. — Așisderea să iae sfînta mănăstire otastină, după obiceiul pământului, de la cei ce vor fi avend vii pre moșia mănăstirei; și iară să fie sfînteî mănăstirî milă de la Domnia mea să iae de la Ocna Telegra pre an bolovanî 200; să scutescă oi de oierit 2000, care

la vremea oieritului să aibă a se ridica cu pecetluitul Domniei mele; trei cârciume în Bucuresci ce are mănăstirea, în care 'și vinde vinurile, să fie scutite de fumărit, de vamă, de vinul domnesc și de ortul vătășesc i de orî-ce angarii ce vor da alte pivnițe, aceste să nu se supere; să fie și liude 35 ómenî străini pre cari găsindu-î să'î ducă la Dumnélor Ispravnicii județului ca să'î cercetezo, și fiind străini cu adevărat, să le dee adeverințe pe nume și chipul lor, după care să li se dee și pecetlurile Domniei mele, spre a fi în pace și ertați de toate dădiile și angariile ce vor eși de la Vistieria Domniei mele pe an în țeară, de nici unele val și băntuială să nu aibă; care aceste mili le-au avut atât de la alți frați Domni de mai nainte, cât și de la Măria Sa părintele Domniei mele precum din hrisóvele ce le vădui ne-am adevărit.—Deci, învrednicindu-ne Domnul Dumneđeș cu Domnia acestei pravoslavnice țeri Romănesci, după evlavia ce avem către sfintele lui Dumneđeș locășuri, mai vėrtos către sfintul și de viėtă primitor mormint al Domnului Iisus Hristos, ne-am milostivit printr'acest cinstit și bine închipuit hrisovul Domniei mele, întărim milele ce se coprinde mai sus, ca să se păzescă ne-strėmutat; rugăm dară pre alți frați Domni, cari în urma nóstră se vor învrenici a fi oblăduitori acestei crescinesci țeri, să bine-voiască a înoi și a întări aceste mili, ca și ale Domniilor sale mili și faceri de bine să fie în urmă de alții ținute în sémă; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși cređinta Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i cu cređinta prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrasco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi. Martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrasco Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Crețulescu vel Ban, Pan Iordache Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țeara de sus, Pan Isaac Raleț vel Logofăt de țeara de sus, Pan Constantin Știrbei vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel. Vornic de țeara de jos, Pan Dumitrasco Racovița vel Vornic. Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Matei Fălcoianu vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofăt de țeara de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar și Ispravnic, vel Logofăt de țeara de sus Isaac Ralet; și s'au scris hrisovul acesta la întâia Domnie a Domniei mele, aici, în orașul Bucuresci, la lét 1803, Noembrie 6 de Răducan Poenariu biv 3-lea Logofăt Condicar.¹

1. În acest document lectorele va afla numire de localitate indecentă. Nu este unica ce am întâlnit! Până în đioa de astă-đi se află de asemenea urite numiri și guvernele nu le schimba în altele, tot așa cum până astă-đi ele persista a numi județele Jiul-de-sus și Jiul-de-jos, cu numirile slavone: Gorj și Dolj!

XXXII. La 29 August 1803, Alexandru Ipsilante dicând că fiind-că a luat însciințare cum că la acele trei mănăstirîsfinite, Tismana, Cozia și Câmpu-Lung ce sunt legate spre ajutorul spitalelor obștiei, care se iconomisesc de epistații orînduiți, nu se păzesce cu întregime orînduiala. dupe hrisovul lui Alexandru Moruzi Domnitorul, el reînnoește dispozițiunile aceluî hrisov, cât privește personalul mănăstirilor și rînduesce Egumen nou pre Anania de la Govora, ca să fie priveghetor ca toate trele mănăstirile să se ție în bună rînduială, să nu lipsescă personalul bisericesc :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Fiind-că am luat Domnia mea însciințare cum că la acele 3 mănăstirîsfinite, Tismana, Cozia și Câmpu-Lung ce sunt legate spre ajutorul spitalurilor obștiei, care se iconomisesc de epistații orînduiți, nu se păzesce cu întregime orînduiala aceea ce prin hrisovul Domniei sale fratelui Alexandru Vodă Moruzi s'aî întocmit, spre a finelipsiți adică la mănăstirile Cozia și Câmpu-Lung câte un eclesiarh cu tal. 50 pe an, câte doi preoți, a fi mănăstirei cu talerî 80 pre an, câte un diacon cu talerî 30 pre an, câte un cântăreț cu talerî 50 pre an și un candila. . . . cu talerî 25 pre an, cari să-și aibă și mîncarea lor de la mănăstire; iar la Tismana să aibă și 6 părinți călugări, cărora să le dea și acestora câte talerî 20 pre an. Așîderea și proegumenii de la câte trele numitele mănăstirî de vor vrea să șață în mănăstire, să li se dea fieș-căruiă 750 talerî pre an pentru îmbrăcăminte și să-și aibă și de mîncarea lor de la mănăstire. Așîderea să se facă în fieș-care an la câte trele aceste mănăstirî cele obicinuite pomeniri pentru răposății ctitori și cele-l-alte orîndueli de slujbe bisericesci să se săvêrșiască într'insele de apururea; pentru care acestea măcar că aî fost mai dinainte orînduit Teodosie Arhimandrit proegumenul purtător de grijă și luător aminte a le vedea acestea tot-d'a-una de se umêză seaî nu, dar fiind că numitul pro-egumen Teodosie se vede că aî amelisit acêstă datorie a lui și fiind-că vroim Domnia mea a se păzi de apururea numita orînduială la fiteș-carele din numitele mănăstirî, după cu-prinderea hrisovului; iată am rînduit Domnia mea pre cuviosul Chir Anania, egumenul mănăstiriei Govora, cu acêstă epistășie, ca apururea și tot-d'a-una să fie priveghetor și luător aminte la câte trele aceste numite mănăstirî de se păzesce într'insele orînduiala acea întocmai precum se arată mai sus, după întocmirea hrisovului, cu eclesiarh și preoți, diaconi, cântăreți, candilariu și părinți călugări, cari să-și aibă și plata simbriei lor după hrisov, cum și mîncarea lor de la mănăstire. Așîderea și pro-egumenii ce vor vrea a ședeă în mănăstire de 'șî aî iarăși și cuvioșia lor orînduială, ce li s'aî fost făcut, cum și cele-l-alte orîndueli de sfintele slujbe bisericesci de se săvêrșesc după cuviință, fără de cusur. Așîderea sfintele biserici de aî cele trebuincioșe

înălăuntrul lor, ca să fie de apururea îngrijite și întru cuviincioasă lor, ca nîsce locașuri Dumneșcesci, pururea și în totă vremea să fie privitor și dator a lua aminte de se păzesc și de se urmăzează fără de cusur toate acestea la fiteșcare mănăstire și să însciințeze Domniei mele; căruia pentru ostenóla sa, să i se dee din veniturile a câte trele mănăstiri cari se strînge la spitaluri câte taleri una sută pre lună; de care poruncim Dumnévóstră cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele epitropi ai spitalurilor, să faceți rînduială, ca din veniturile numitelor mănăstiri să i se dee această orînduită lófă. *tol co pisah gd.* — 1803, August 29 ¹.

Am arătat aiurea, cum se făcea numirea și instalarea unui nou Egumen de mănăstire. Epistasiî nu erau la toate mănăstirile.

. *Zem Vlahiscoie*

Fiind că pre cuviosul eromonah Paisie Egumenul mănăstirei Govori, din sud Vâlcea, l'am mutat Domnia mea făcându-l Egumen la mănăstirea *Arnota* sud Vâlci și în locu-î la Govora am făcut Domnia mea Egumen pre cuviosul Ananie eromonah, orînduim pre Răducan Tocilescu Logofet de Divan, ca să mérgă cu numiții Egumeni să-î așeze, și să le citéscă întru auđul tuturor, deosebit cărțile Domniei mele, ce li s'au dat la mîni de Egumenie, făcendu-le teslim toate lucrurile mănăstirilor până la orî-ce, și cuviosul Paise să aibă a'și da socoteala de venit și cheltuiala mănăstirei, făcend teslim totă zestrea prin catastihe după orînduială iscălită de amêndoî Egumeni și orînduitul Logofet, din care un catastih să-l lase la mînilor Egumenului și altul să-l aducă aici d'impreună și cu socotóla ce au făcut, iar mănăstirea *Arnota* fiind socotóla sciută și făcută, va face numai teslimatul lucrurilor de zestrea mănăstirei prin catastihe după orînduială, *ii saam receh* ².

XXXIII. La 8 Octombrie 1803, este cartea bisericei domnesci din Câmpu-Lung, zidită de Mircea Vodă pentru diverse *miluirî* reînnoite:

Cartea bisericei domnescă din Câmpu-Lung.

. *Zem. Vlahiscoe.*

De vreme ce preoții, cari păzesc la biserica domnescă din orașul Domniei mele Câmpu-Lung, ce este făcută din temelie ei de răposatul Mircea Vvd., unde este hramul sfîntului și f.cetorului de minuni Nicolae, au avut

1. Cod. XLIX, fila 86.

2. Cod. LVIII, fila 135.

milă, atât de la Măria sa părintele Domniei mele, prin cartea ce o vedum cu lôt 1797, Maiu 25, cât și de la frații Domni de mai 'nainte, a fi casele preoților ertate de birul preoțesc și de ploconul vlădicesc, i de alte orîndueli câte vor da alți preoți pe an, de nici unele val și supărare să nu aibă, cum și de drepte bucatele lor să fie ertați: de dijmărit, de oierit, de văcărit, sa fie și străini 4 am dat și Domnia mea acastă Domnăsca noastră carte popei Nicu, protopop sin popa Ioan protopop, i popei Panait sin popa Constantin eclesiarh, popi Chircă sin popa Nichifor, cari se află slujind acum la acastă sfintă biserică, prin care hotărîm ca să le păzescă mila acesta de scutela lor, să scutescă și drepte bucatele lor, stupi, rămători de dijmărit și vin de vinăriciu, precum și oi 300, adică de preot câte una sută; așisderea să aibă a ținea și liude patru ômenî străini, scutiți și apărați de tôte dăjdiile și orînduelile țerei, cu pecetluituri după orînduiala Visteriei, ca să fie de ajutor sfintei biserici; pentru care poruncim Domnia mea la toți câți se cuvine, întocmai să fiți următori ca să se pôtă ținea acastă sfintă biserică în starea ce se cuvine și a face cu neîncetat slujbe și rugăciuni pentru sănătatea Domniei mele și pentru crescinescul norod. *ii saam receh gd.* — 1803, Octombrie 8¹.

XXXIV. La 10 Iulie 1803, Domnitorul acordă mănăstirei Horezu, cea zidită de Constantin Vodă Basarab Brâncoveanul, hrisov reinnoitor de miluirî:

Hrisovul mănăstirei Horezu.

Sfintei și Dumneșcescei mănăstiri ce se chiamă Horezu ot sud Vâlciî, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfinților slăviților și întocmai cu Apostoli și de Dumneșeu încununați mai mari împărați Constantin și Elena maica sa și părintelui Chir Pahomie egumenul și tuturor părinților călugări câți se vor afla locuitori la acastă sfintă mănăstire, care este zidită și înălțată din temelie de Domnia sa răposatul Constantin Basarab Brâncoveanul Vvd., ca să fie sfintei mănăstiri vinăriciul din Dealul Sutescilor, i Nemoiu, i Crețanî, și Dealul Gârloșcilor i al Slătarilor ot sud Vâlcea, cu pârparul după obicei, care vinăriciu este dat la acastă sfintă mănăstire încă mai dinainte vreme de răposatul Constantin Vvd. Basarab, ctitorul mănăstirei, prin hrisovul Măriei sale 7200, iar după aceea și Domnia sa răposatul Stefan Vvd. Cantacuzino au întărit mănăstirei acastă milă prin hrisovul Domniei sale de la lôt 7223 și încă au mai adaus milă, ca să mai iee mănăstirea vinăriciu și din Dealu-Puțuilor și de la Țoroc și de la Cacalet și de la Brătivoesci ot sud Dolj, cu pârparul, după obicei. Așisderea să aibă sfinta mănăstire și liude 20 scutiți ômenî streini și fără de pricină de dajdie pre cari ômenî găsindu-î să-î ducă

1. Cod. XLVII, fila 126.

la Dumnélor Ispravnicii judefului, ca să-î cerceteze şi fiind strein şi fără de pricină, să le dea adeverinţă pre numele şi chipul lor, după care să li se dea şi pecetluituri de la Visteria Domniei mele, spre a fi în pace şi nesupăraţi de toate dajdiile şi orînduelile Visteriei; care aceste milî le-aŭ avut sfînta mănăstire, atît de la alţi fraţi Domni de mai înainte i de la Măria sa părintele Domniei mele, cît şi de la fraţii Domni din urmă, precum din hrisovul părintelui Domniei mele, ce vedum, cu lét 1797 August 5, ne-am adeverit.

Drept aceea dar, învrednicindu-ne Domnul Dumnedeŭ şi pre noi cu Domnia acestei pravoslavnice Țării Romănesci, ne-am milostivit de am înnoit şi am întărit milele ce se cuprind mai sus, să le aibă întocmai şi nestremutate, ca să fie sfînteii mănăstiri de ajutor şi de întărire, pentru care Egumenul seaŭ alţi ómenî ai mănăstirei să aibă a âmbra şi a scrie vinăriciul tot-d'o-dată cu vinăricerii domnesci şi să facă două catastise asemenea unul ca şi altul, iscălite fiind amîndouă de vinăricerii domnesci şi de omul mănăstirei şi așa împreună stringînd bani vinăriciului, ce este de plătesc dajnicii de vadră cu vin po bani de vadră patru şi poclonul de vadră un ban, dintr'aceştia să aibă a lua sfînta mănăstire de vadră câte două bani şi părpărul, după cum aŭ avut obiceiul şi mai înainte vreme; iar cei-l'alţi câte doi bani de vadră şi ploconul câte un ban să iee vinăricerii domnesci. Şi am adeverit hrisovul acesta cu însăşi credinţa Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Vvd., şi cu credinţa prea iubiţilor Domniei mele fii: Alexandru Vvd. Dumitraşcu Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. şi Ioan Vvd., martori fiind şi Dumnélor cinstiţi şi credincioşi boerii veliţi ai Divanului Domniei mele, şi s'aŭ scris hrisovul acesta la întîiul an dintru întîia domnie a Domniei mele. aici, în oraşul scaunului Domniei mele Bucureşti la lét 1803, Iulie 10, de Răducanul Poenaru biv 3-lea Logofăt, Condicarul Divanului¹.

XXXV. La 22 Octombrie 1803, se reinnoesce hrisovul de miluire şi scutiri a mănăstirei Bistriţa:

Hrisovul mănăstirei Bistriţa.

De vreme ce proorocul şi pururea între împăraţi pomenitul, prea înţeleptul Solomon, numai în umbra legei rezemându-se, făcu atâtea podóbe casei Dumneđeesci a Ierusalimului şi o dăruí cu atâtea daruri, ca să se păzescă într'ênsa siciul cu tablele legei Domnului, cu cît mai vîrtos, noi cari suntem acum cu mila Duhului sfînt pravoslavnicî Domni, se cade să ne silim cu tot sufletul să întemeiem şi să ajutorăm sfintele lui Dumneđeŭ locaşuri, întru care nu se înjunghie vită necuvîntătoare, precum ore când acolo, ci însuşi mielul lui Dumneđeŭ se jertfescă pentru vieţta tuturor; pentru acésta înălţându-ne şi pre noi Domnul Dumneđeŭ cu Domnia în scaunul Țerei Romănesci,

1. Cod. XLVII, fila 140.

bine am voit, ca din bogatele milii ale prea milostivului Dumnezeu ce ne-au dăruit, să revărsăm și noi facerii de bine spre cinstea și întărirea sfintei mănăstiri, cari sunt cea mai de cinstie parte a politiei și podoba cea mai mare și semnul cel prea arătat al pravoslaviei întru acest Principat; între care fiind și sfinta mănăstire Bistrița ot sud Vâlcea, unde se cinstesc și se prăsnuesce Hramul Adormirei prea sfintei de Dumnezeu Născătoare și pururea feciorei Maria și unde se păzesc și se odihnesc sfintele mōște a prea cuviosului părintelui nostru Gregorie Decapolitu, voit-am din tot cugetul inimei nōstre spre a face asupra milelor și privilegiurilor ce au avut de la toți frații Domni de mai înainte, ca și de acum înainte să se păzescă tot pre deplin și nestrămutat, adecă : din Vama Domnăscă a bălței ce se chiamă Balta Albă ot sud Romanați, cu toate gârlele și semnele bălței, din hotarul Debulenilor până în hotarul Grajdi-Boului, din Vêrful Tempî până în hotarul viilor în Vêrful Mamichi, unde a fost pus Dorotei parul în gura Cușmă ei, în Grindul Ostatului, la gârla Bozoianului, în Gura Vădinului, la câmpul din Tâmpa la măgura Boului, la măgura Ot și la Înșiratele, la Bêșicuța, în calea Vădăstriței, în gârla Celeiului, cu toate gârlele care le-au făcut Banul Barbul Craiovenul cel bătrân, să aibă a lua această sfintă mănăstire de la această baltă cu toate gârlele acestea, ce s'au numit mai sus pre jumătate din vama domnăscă, i de la Găvanele, i de la cârmă, i din cotețe, i din oști, i din mreji, i din vama carelor și din pârpar, iar pre jumătate; așisderea să iae vinăriciul de la Ocna cea mare, adecă din Puțul Catărei în sus spre lacuri, pre lângă hotarul Râmnicului, pre deal întins pre lângă hotarul Vlădescilor și de aici în jos până la puntea Băei, spre Drumul Morei din sus de biserica domnăscă, i din viile ce vor fi pre moșia mănăstirei, în gura Soasului, i din dealul *Pesteștilor* și al Scôrței, i Pleșesci ot sud Gorj, despre Copăcioasa, până în Sărățel, din toate viile câte vor fi pre moșia mănăstirei ces e chiamă Muscelul ot sud Romanați, din hotarul Cocorescilor cu Ericesci și cu Isvorul, până în Bărleii cu pârparul, i din viile ce sunt la *postil* și câte se vor mai face de acum înainte, i din viile ce vor fi făcute și se vor mai face la Celeii, pre jumătate, i din viile ce vor fi pre moșia mănăstirei ce se chiamă Studice ot sud Romanați, atât din cele lucrate și din cele părăginite, cât și din cele ce le vor mai face din pajiște, cât și din poporul Maghiareșcilor, i Săcelul, Gloden, Ciutesci sud Gorj, ce sunt ale schitului Pescera Bistriței, metohul acestei mănăstiri; dar fiind-că de la o vreme încōce isvodindu-se și alte nume viilor ce sunt pre moșia mănăstirei, ce se chiamă Muscel, între hotarul Cocorescilor și Aricesci dicându-i și Corniș, se întinsese vinăriceri domnesci a lua vinăriciul partea mănăstirei dintru aceste numiri, dar din porunca Domniei sale fratelui Mihail Vodă Suțu, făcându-se cercetare la lét 1792, s'au dovedit că această numire de popor este tot din coprinsul popórelor mănăstirei, de unde a luat tot-d'a-una și s'a dat întărirea Domniei sale ca să iae tot mănăstirea vină-

riciul dintr'aceia numire, Comisul, care s'a întărit și de frații Domnii din urmă; pentru care 'i-am dat acest domnescul nostru hrisov, cu care să aibă volnicie cuviosul Egumen al acestei mănăstiri a lua milele acestea pie tot anul nelipsit, la vremea lor, adecă, după ce'si va lua mănăstirea întâi de ciuiala după obicei, de la câte dintr'aceste bălți vor fi pe moșia sa, fiind acesta dreptul stăpânului moșiei, apoi să aibă a lua de la tot aceste bălți din vama domnescă pre jumătate, precum au luat și până acum, cum și vinăriciul de la toate poporele ce sunt numite mai sus, câte două bani de vadră și pârparul după obicei, de fiește-care vadră po bani 12, iar cei-l-alți câte 3 bani au luat vinăricerii domnesci; așiderea să aibă a ținea sfânta mănăstire 8 liude străini, ce 'i are iarăși prin hrisove domnesci hărăziți, pre cari să 'i ducă la Ispravnicii județelor ca să 'i cerceteze și fiind străini cu adevărat, să le dea adeverință pre numele și chipul lor, după care să le dea și pecetluituri gospod, spre a fi în pace și nesupărați de toate dăjdiile și angariile verii-câte ar eși de la Visterie și de la Cămara Domniei mele preste an în țoră, de nici unele val și supărare să nu aibă, fiind-că aceste milii le-au avut sfânta mănăstire, atât de la frații Domnii de mai înainte, cât și de la Măria sa părintele nostru, așiderea și schitul Bistrița din pescera ce este a acestei sfinte mănăstiri, are milă de la toți frații Domnii, cum și de la Măria sa părintele nostru, ca să scutască dijmăritul, stupi 50, oierit 50, să iae și pre tot anul din vama aceluși județ Vâlcei câte taleri 50, pentru unt de lemn, tămăe, făclii și pentru alte trebuințe; așiderea să iae pie tot anul la vremea vinăriciului de la Visterie, cu pecetie domnescă, câte taleri 20; să țe și liude 2, apărați de toate angaralele; drept aceea ne-am milostivit Domnia mea de 'i-am întărit milele ce se coprink mai sus, ca să se păzescă nestremutat, spre a fi sfintei mănăstiri de ajutor și întărire, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire, rugând dar și pre alți frați Domnii, cari în urma noastră se vor învrednici a fi Domnii și oblăduitori acestei creștinesci țări, să binevoiască a înnoi și a întări; milele acestea și am adevărit hrisovul acesta cu înseși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Vvd. și cu a prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele; și s'au scris hrisovul acesta întru întâiul an dintru întâia domnie a Domniei mele, aici, în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la lét 1803, Octombrie 22, de Zamfirache 3-lea Logofăt¹.

1. Cod. XLVII, fila 110.

XXXVI. La 24 Octombrie 1803, Domnitorul rennoesce hrisóvele de miluiri și scutiri, i vinăriciu al clericilor besericelor Domnesci din ambele curți Domnesci:

Hrisovul bisericilor Domnesci din Bucuresci.

Lucrurile cele de suflet folositóre ce cu bnnă cuviință, prin iubirea de Dumneđeș se fac și se sevîrșesc, de către blagocestivi și iubitori Domni, cari de la cerescul Impărat sunt aleși și orînduiți a fi stăpânitori de țări și noróde, măcar că se pot arăta și a se cunoște la tótă obștirea și prin alte mijlóce de fapte bune, iar mai alésă pliografie și mai întărită încredințare se vede a fi la toți evlavia și cuceria lor către suflet și Dumneđeescile locașuri, unde pururea și tot-d'a-una se laudă numele marelui și prea înălțatului Dumneđeș și prin sevîrșirea ca cele următóre voi și plăceri lui Dumneđeș, nu numai laudă vrednică le pricinuesce, ci și după petrecania lor le rămâne numele nemuritoare și pomeniri vecinice; drept aceea eș robul marelui și cerescului Dumneđeș, Ioan Constantin Alexandru Vvd., de vreme ce din pronia cea de sus ca o sórtă ni s'aș încredințat părintescul scaun al pravoslavnicei acestei Țări Rumănesci, avem datorie netăgăduită a bine ocărui și a întări cu tot felul de mijlóce, mai vėrtos fiind de apururea cu acest gând cucernic către sfintele lui Dumneđeș locașuri a le păzi și a le da mână de ajutor, spre folosul și spre vecinica pomenire a Domniei mele; socotit-am Domnia mea și pentru sfintele și Dumnezeescile biserici Domnesci de aici din orașul Domniei mele Bucuresci, însă cea din curtea Domnescă veche, biserica de jos, unde se cinstesce și se prăsnuiesce hramul Buna-Vestire a prea sfintei de Dumneđeș Născetőre și pururea Feciórei Maria și biserica din curtea Domnescă cea nouă, unde se cinstesce și se prăsnuiesce hranul sfintei Marei muceniță Ecaterina, la care biserică din curtea cea veche dintru început fiind orînduiți preoții i diaconi, precum și dascălul de cāntăreți și grămătic de slove, cum și la biserica din curtea cea nouă în asemenea slujbă aflādu-se orînduiți deosebit, a căroră chivernisală de viață tot-d'a-una aș fost din milele Domnilor, după cum se adevereză prin privilegiurile ce aș, atât de la cei mai de 'nainte frați Domni, cāt și de la Măria sa părintele Domniei mele, prin hrisóvele ce le vėđum, ale căroră daruri și mile după slujba și strădania ce aș, cu paza sfintelor slujbe și leturghi la sfintele biserici, nelipsiți, cunoscēnd că sunt cu eale și cu bună orînduială făcute și Domnia mea ne-am milostivit de am înnoit și am întărit printr'acest cinstit și bine închipuit hrisov al Domniei mele, ca să'si aibă milele pe deplin precum le-aș avut și mai înainte vreme, însă cucernicul Eclesiarh de la Curtea veche, i cucernicul Proistos de la Curtea nouă, adecă duhovnicul curței ce va fi după vreme, împreună cu cei-l-alți preoți, i diaconi, i protopsaltis, i defterion, i cu toți cei-l-alți cāntăreți, i grămătic, precum sunt scriși acum în fóia de pecetluituri, să fie în pace și iertați de tóte dăjdiile și

orînduelile câte vor eşi preste an în ţera Domniei mele, orî cu pecetî seau fără pecetî, de nici unele val seau bîntuială să nu aibă; aşişderea să fie în pace şi iertaţi de dijmărit, de stupî, i rămătorîi ce vor avea şi de vinăriciū de tot vinul şi câte o pivniţă ce vor fi orînduit ca să 'şi vină vinurile, însă ale lor drepte bucate, să fie în pace de fumărit, de vama, de vin domnesc şi de toate cele-l-alte angariî ce sunt pre alte pivniţe şi când se va întempla să fie pogonărit viile lor să fie scutite şi să aibă a lua preoţi şi diaconi, i dascălii, cântăreţi, i grămăticîi, în toţi anî, talerî 100 de la vel Vameş din bani vămilor, pentru mirul sîntelor biserici şi acei banî să aibă a 'î lua de două orî într'un an, la Sfîntul Gheorghe talerî 50 şi la Sfîntul Dimitrie talerî 50; aşişderea şi biserica de la curtea cea nouă să aibă a lua talerî 50 de la Visteria Domniei mele, pentru mir; încă să aibă sîntele biserici din Curtea veche talerî 20 la hram şi alţi talerî iarăşi 20 la hramul bisericeî din curtea cea nouă, de la Visterie, şi talerî 61 ridicătură de la Visterie biserica din Curtea veche, i talerî 40 biserica din curtea cea nouă, ridicătură de oierit iarăşi de la Visterie, i talerî 150 din vinădarea slujbei Vorniceî ot sud Ilfov, i venitul de la trei scaune scutite, adecă cele două de la partea de jos ale Curţei vechî, ce sunt mai înainte date cu hrisove la clirosul bisericilor domnescî, de la care lua talerî 116, i un scaun de carne ce s'aū dat de Măria sa părintele Domniei mele, ce face de la trei scaune talerî 171; şi iar să aibă a lua pre lună câte talerî 20 cheltuială bisericilor din Curtea veche, i talerî 10 pe lună cheltuială bisericeî din Curtea nouă şi încă să aibă a scuti preoţi, i dascăli, grămăticî, o sută trei-deci vite, când se va întempla văcăritul; aşişderea să fie mai sus numitelor biserici din Curtea veche şi nouă tot vinăriciul domnesc din Dealul Bucurescilor, i grădinile din Bucurescî, împreună cu cele-l-alte dealuî ce se vinăricesc în ot sud Ilfov, i Vlaşca ce aū luat şi până acum, însă Copăcenî, Prundul Curmătura şi Căpşuna, unde aū luat şi până acuma şi vama de vinăriciū să o plătescă cei cu viile, câte banî patru după obicei şi ploconul să 'l iae de totă vadra câte un ban împreună şi părpăru, însă de la cei ce plătesc vinăriciul, fără de a se amesteca vinăriceriî domnescî; pentru care vinăriciū întemplantu-se pricinî de judecăţi, căci căuta vinăriceriî domnescî a împărţi mila bisericaşilor cu alte numirî de moşîi, de care s'aū facut cercetare din porunca Domniei mele de Dumnélui vel Vistier Dumitraşco Racoviţă, i de Dumnélui vel Logofet de ţera de sus Isaac Ralet şi s'aū dovedit, că dintr'acele numirî tot-d'a-una aū luat bisericaşî, după care s'aū dat hătărtrea, ca şi de acum înainte dintr'acele numirî să iae tot bisericaşî şi ca să nu se mai întemple pricinî, le arătăm anume, ad: la Dealul Copăcenî sunt aceste numirî: Călcescî, Moguşescî, Berescî, Grădiscea şi Masa-Domnescă, fiind hotar despărţitor vinăriciuluî domnesc şi vinăriciuluî bisericaşilor, un drum, ce se ăice al Maicilor, unde este hotarul moşilor, ad: din jos până într'acest drum spre Răsărit să vinăricescă clirosul biseri-

cașilor, iar din sus adecă spre Apus, să vinăricescă vinăricerii domnesci, precum au aflat din vechime până acum; așisderea și la Dealul Căpșuna sunt aceste culme: Cobia, Bădulescă, Frasinul, i Dragodana și Mislea, cum și pentru vinăriciul ce are sfinta Mitropolie pre moșiile: sale Fotoia și Cursul, s'au întemplat iarăși prigoniri de judecăți cu bisericașii și încă de la lét 1801 s'a îndreptat, de care s'a dat și întărirea Domniei mele, casă nu se întindă bisericașii pre moșiile Mitropoliei, nici Mitropolia să nu se întindă mai mult preste hotarele moșiilor sale în vinăriciul bisericașilor, iar la cele-l-alte dealuri nu s'au întemplat pricină de alte numiri; așisderea să aibă a stăpâni mai sus numitele sfinte biserici domnesci zidurile pușcăriei de la pórta din jos, că locurile lor fiind domnesci, care le-au avut și mai înainte vreme, date și închinat de alți frați Domni cu hrisóvele Domniilor sale; asemenea după vechiul obicei, preoții i dascălii, i grămăticii să aibă în toți ani la sfintele Pasci a lua postavuri de trei mână și... i briceș, cât și cisme, i papuci de patru orî într'un an și să aibă a scuti patru liude, eclesiarhul, proestosul adică duhovnic domnesci protopsaltis liude două; deffereon liude două și cântăreții câte liude unul, scutiți cu pecetluiri; și iară să aibă chiriile locurilor din București ce le sunt așerosite, care se adună în sumă de taleri 700 pre an, cum și vinăriciul ce au aceste sfinte biserici, de la care la vremea vinđărei când 'l vind se iae pre an ca la taleri 6000; cari bani atât ai chiriiilor, cât și ai vinăriciului, precum și cele-l-alte mili, hotărîm Domnia mea, ca să se împartă la câți sunt orînduți, după deosebita fôie pecetluită de Domnia mea, slujitori bisericii de la amândouă curțile, cu mijlocele ce sunt drepte și cu cale fie-căruia, după slujbă și vrednicie; iară în anul ce se va întempla a eși venit mai mult din vinđarea vinăriciului, seaă de la cele-l-alte preste acéstă sumă ce se arată mai sus, cum și când va eși suma vinăriciului mai jos, acea dobândă seaă pagubă ce va fi, să aibă a se analogisi la toți cei de la biserica din Curtea veche și la cei de la biserica din Curtea nouă, după suma simbriei lor, ce li s'au orînduit; așisderea poruncim, ca la vremea vinăriciului, când nu vor vrea a'l căuta însuși de cliros, atunci vinđarea să fie cu scirea a tot clirosul bisericașilor din Curtea veche și nouă; caro aceste mili și orîndueli ce se arată mai sus, fiind din vechime întocmite, de la cei mai dinainte frați Domni, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la frații Domni din urmă, precum ne adeverim Domnia mea din hrisóvele ce le vedem; de acestea și Domnia mea le-am întărit, ca să se păzescă întocmai; rugăm dar și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor înviednici a fi Domni și oblăduitori acestui creștinesc scaun, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste mili, ca și ale Domniilor sale mili și faceri de bine să fie în urmă de alții ținute în sémă; și am adeverit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Allexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori

fiind cinstiți și credincioși boierii veliți ai Divanului Domniei mele Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spatar, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Posteln'ic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus, Pan Constantin Știrbei vel Logofet de obiceiuri, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrașco Racovița vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Mateiu Falcoianu vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofet de țera de jos, Pan Mihalache Manul vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Caminar, Pan Gradișteanu vel Paharnic, Pan Enache Goleșcu vel Stolnic, etc.; și s'a scris hrisovul acesta în anul al douălea dintru întea domnie a Domniei mele, aici, în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la lăt 1803, Octombrie 24, de Raducanu Poenaru, biv al 3-lea Logofet Condicarul Divanului ¹.

XXXVII. La 4 Noembrie 1803, Domnitorul ordonă Mitropolitului să numescă Egumen la mănăstirea Bistrița pre Erodiaconul Macarie, pentru că s'a silit să apere Bucurescii în timpul răsvrătirei:

Herodiaconul Macarie cere să fie făcut Egumenul mănăstirei Bistrița, fiind-ca a slujit în vremea fugirei Bucurescenilor. Vodă ordona la 4 Noembrie 1803:

«Prea Sfinția ta, parinte Mitropolit, fiind-ca jluitorul acesta s'a aretat cu slujbă cunoscută în vremea resvrătirei, dupe cun și prea Sfinției tale este sciut pentru diafendipsis al politiei pre cât 'i-a fost în putință și fiind-ca dupe slujba sa i se cuvino în adevăr o răsplatire și chibzuesci dar, prea Sfinția ta, orî la acesta ce cere, seau altă mănăstire a i se da» ².

XXXVIII. Domnitorul recunoșce mănăstirei de la Cișmea, prin pitac către vel Logofet de țera de sus, dreptul ei de a lua vinăriciul, atunci când îl ia și cele-lalte mănăstiri.—1803, Noembrie 23 ³.

Nu numai de bisericile din țeara sa a avut milă Constantin Ipsilante, ci și de biserică din alte țări române; așa el dă, în 1803, Februarie 20, un hrisov pentru ca preoții români din Șcheia de la Brașov, să aibă a ține «aicea în pământul Domniei mele ale lor drepte bucate, oî una mie, adecă fieș-care preot oî câte 200, scutite și în pace de oierit». Asemenea scutesce de dăjdi pre ciobanii de la aceste oî și dispune, că nici pentru cai să nu plătescă nimic ⁴.

1. Cod. XLVII, fila 174.

2. Cod. XXXVII, fila 4 verso.

3. Cod. XXXVII, fila 12 verso.

4. Cod. XLVII, fila 60 verso.

Asemenea aŭ miluit și biserica Trei Ierarhi din Iași, cu hrisovul din 20 Septembrie 1803, reînoidnd hrisovul lui Alexandru Ipsilante de la 1775 și a altor Domni anteriori. Domnitorul pomenesce de mōștele sfintei Paraschiva. Veđi documentul mai departe.

*

Dispozițiunile relative la biserică, din 1804, sunt cele următore :

I. La 15 Februarie 1804, Domnitorul Constantin Ipsilante reinnoesce ctitoricescei mōnăstirei sale Mărcuța, hrisovul pentru vinărici ũ și alte venituri și privilegiiuri :

Hrisovul mōnăstirei Mărcuței.

Sfintei și ctitoricescei nōstre mōnastiri, ce se numesce Mărcuța, de pre apa Colentinei ot sud Ilfov, unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul mai marilor Voevođi Mihail și Gavril și cuviosului Egumen chir ca să fie milă de la Domnia mea vinăriciul de numitele popōre de mai jos ce sunt în patru județe, însă peste Cricov poporul ce se chiamă al Dobrotinelor, care să împarte cu trei nume : Ceptătura, Dobrotenă și despre rēsărit patea Văigardului, pe unde se hotăresce cu vinăriciul mōnăstirei Văcărescilor și valea Nucetului și iară piin Cricov în dosuri, poporul Goranetul și Muscelul și piscul lui Epure din plasa Mărunțișului și în plasa de sus a Dosurilor, Goranetul și Pelinul și Sorescii ot sud Saac și trei popōre ce sunt pre moșia Megieșesci anume : Zânoga, Crețesci și Slăvitesci ot sud Ilfov, în prējma căroră popōre dintr'aceste două județe fiind-că sunt locuri slobode, orī câte vii se vor mai sădi, să fie iărăși pe sōma sfintei mōnastiri acesteia, care să-și iae mila de vinărici ũ precum mai jos se arată din poporul Soresci, poporul Săpăuca jumătate, poporul Plășcoiu și poporul Cărlămănesci, poporul Săsenilor, poporul valea Teancului, poporul Zorescilor ot sud Buzău, însă numai de la cei ce aŭ vii de acēstă dată, prin ȑisele popōre, ale căror nume sunt scrise în condica mōnăstirei și plasa Bagniței, plasa Dumbrăvilor, plasa Jălțurilor plasa Muntelui, plasa Ocolului ot Hălānga, plasa ocolului, ot Hinova, plasa Cămpului, iarăși de le cei ce aŭ vii până acum, care aceste plăși sunt în sud Mehedinți ; pentru care, la vremea vinăriciului, să rinduiască Egumenul ōmenii mōnăstirei, ca să āmble împreună cu vinăricerii domnesci, să scrie vinăriciul din tōte aceste popōre și plăși și făcēnd două catastișe asemenea unul ca altul, iscălite fiind și de vinăricerii Domnesci și de ōmenii mōnastirei, să stringă și banii vinăriciului, ce este de plătesc dajnicii, de vadră po bani patru și ploconul de nume și pārpărul, din cari bani să-ī iae vinăricerii domnesci câte două bani de vadră și ploconul, iară cei-l-alti să iae ōmenii sfintei mōnastiri dimpreună cu obiċinuitul pārpăr, afară însă din pārpărul popōrelor din sud Saac, care este venit obiċinuit al precum se arată anume în cartea domnescă ce are, la aceste să nu se amestece ōmenii mōnăstirei a lua pārpăr fără de numai mila vinăriciului, iar pārpărul să'l iae omul. Și

iarăși să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să iae otaștina de la câți vor avea vii peste totă moșia domnăscă ot Slatina, însă de vadră po banî unul, fiind hacul pământului, cum iau și alte mănăstiri. Așisderea să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să iae de la carele ce se încarca cu sare ot vel Ocna, de car po banî opt, adecă de o rôtă po banî două, iar mănăstirea *Săgarcea* să iae partea sa de car po banî patru, adecă de o rôtă po banî unul, cum îi scriu vechile hrisóve; și de vreme ce acéstă sfintă mănăstire este zidire a Măriei sale părintelui Domniei mele, să fie tot-d'a-una apărată și ne supusă la nici un fel de dajdie. Așisderea și drepte bucatele sale să fie scutite: stupii, rimători, orî câtă sumă va avea, de dișmărit și viile din viile sfintei case de vinărici, și deosebit până la o mie oi, și când namesnicii sfintei mănăstiri vor scóte prin tēgurî dobitoce seaū zaharele să fie scutite de vamă, precum și o pivniță ce va ținea aici în Bucurescî, să fie scutită de fumărit, de vamă, de vinul domnesc și de Ortul Vătășesc și de alte Angari, de nimic să nu se bântuiască, după privilegiul ce au și alte zidiri domnesci; și iarăși să fie sfintei mănăstiri, milă de la domnia mea, să iae de la ocna Telega câte 2000 oca sare, pentru trebuința acestei sfinte case, care milă să aibă a o lua de la cămărașii ce vor fi pe tot anul, ne lipsit; și iară să mai aibă sfinta mănăstire întreiala bălței ce este pe a sa moșie, ce se numesce Măgureni de Baltă, la care vameșii să nu se amestece întru nimic. Așisderea și cafenóna ce are sfinta mănăstire lângă caselo de beilic, să fie apărată de către vel cahvegiu și de către orî cine, să nu aiba a face cu dinsa; și iară am miluit Domnia mea acésta mănăstire și cu Lude scutelnicî, însă trei poslușnicî, opt darvarî, un morariu, două vierî, două vătăși la oi și la rimători, trei argați plugari și un văcar, cari să fie apărați de toate dajdiile și orânduelile verî câte vor eși de la visteria Domniei mele peste an în țoră. Așisderea să aibă volnicie să găsescă 20 liude ómenî de cei nemernici, ce sunt fără de bir și fără aședămint la nici un sat, pre cari găsindu-i și aședându-i cu șederea la moșia Dărescî ot sud Vlașca, să-i ducă la Ispravnicî județului și Dumnévoștră boieri Ispravnicî să dați adeverință de numele cu poreclă lor, ca să-i așeze în visterie, al căror aședămint să fie tot liudele unul cu altul din cap în cap talerî de ce, ceea ce face la toți talerî 200 și bani să se răspundă de însuși Egumenul la visterie de două orî pe an, adecă o sută la sfintul Demetre și 100 la sfintu Gheorghe, și să fie datorî a se afla pentru poslușania mănăstirei, după învoiala ce va face cu Egumenul, iară de alte dări și orândueli și potvedî de toate sa fie apărați și feriți, niminea întru nimic supărare să nu se îndrăsnă a le face măcar la verî ce, că orî carele se va îndrăzni orî a-i supăra întru cevașî, se vor pedepsi de către Domnia mea, urmându-se în tocmai după privilegiurile ce are, care s'au întărit și s'au înnoit și prin deosebită cartea Domniei mele, ce este cu lét 1803, August 22; care aceste milî și ajutoruri le-au avut sfinta mănăstire atât de la alți frați

Domni, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisóvele Domniilor sale, ce le vëdum, unul după altul ne adevărim. Decî învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneđeî cu Domnia acestei pravoslavnice Țării Rumănescî, și după evlavia ce avem către sfintele lui Dumneđeî locășuri, am bine-voit de am înnoit și am întărit tóte milele câte se cuprind mai sus, ca să se păzescă nestrémutat, ca să fie sfintei mănăstiri de întărire, iară Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire, rugănd dară și alți frați cari în urma noastră se vor învrednici a fi Domni și oblăduitoriî acestei creștinesci țări, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste milî ca și ale Domniilor sale milî și faceri de bine să fie în urmă de alții ținute în sémă; și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumnólor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Costache Ghica vel Logofăt, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Gregorie Brâncoveanu vel Vornic de țera de jos, Dumitrache Racoviță vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Petrache Ritoridi vel Vornic al politieî, Dumitrache Racoviță vel Clucer, Mihalache Racoviță vel Paharnic, Ianache Golescu vel Stolnic, Constantin Orăscu vel Sluger, Iancul vel Pitar și Ispravnic, Costache Ghica vel Logofăt, și s'aú scris hrisovul acesta la al doilea an dintru întěia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucurescî, la ani de la Nascerea Domnului și Mântuitorul nostru Isus Hristos.— 1804, Februarie 15¹.

II. Porunca ce s'aú făcut la jalba Șetrarilor Răducanu, cerënd în epistăsia sa mănăstirea Strehaia, care este făcută de neamul sěu, ca cu prisosul ce va fi preste baniî spitalurilor, să meremetisescă și să întemeieze mănăstirea:

Domnitorul ȑice că arătarea e mincinosă și că acéstă mănăstire nu e legată cu spitalurile ei, cu orfanotrofia și adaugă a ȑice că: «în anul trecut la luna lui Martie, din porunca Domniei mele s'aú făcut cercetare și dovădindu-se că Mihali Chiriță, ce cel au avut acéstă mănăstire luată de la orfanotrofie pre 5 ani, au păgubit o îndestulată sumă de bani, pierdënd cu totul veniturile mănăstirii într'acești ani ai resvrătirii ce au fost în partea locului i s'aú dat dreptate do a o ține și pre alți 5 ani înainte, din care aceștia 5 ani ai aședămintului din urma au trecut numai un an și mai are s'o mai ție 4 ani, pentru care i s'a dat și domnėsca noastră întărire». Mihali Chiriță va plăti câte 200 talerî pre an.— 1804, Februarie 26².

1. Cod. XLVII, fila 237.

2. Cod. XXXVII, fila 53.

Eacă documentul de care vorbirăm la pagina 370 :

Trei-lerarhî din Iaşi.

Urmat-am întru toate sfintelor şi Dumneşcesilor scripturî, căci facerile de bine curăţesc păcatele şi cei milostivi aceia se miluesc; drept aceea fiind-că sfînta mănăstire ce se chiamă Treisfetitele din oraşul Iaşi, din ţara Moldovei, undo se cinstesc şi se prăsnuesc cei dintru sfinţii părinţii noştri marii arhieriei şi dascăli ai lumii, Vasile cel mare, Grigore Bogoslovu, Ioan Zlataost, la care sfîntă mănăstire se află şi mōştele prea cuviōsei maicei nōstre Paraschiva, dānd tāmăduire necontenit la cei neputincioşii, care sfîntă mănăstire este făcută dintru început de răposatul Domn Vasile Voevod, şi după ce o au înfrumuseţat după cum se cade, au închinat'o la toate sfintele mănăstiri de la sfîntul Munte al Anadonului, de unde şi după vremi se orînduesc şi năstavnici şi purtători de grijă acestei sfinte case; dar mi-luindu-ne Dumneşeu şi pre noi cu domnia acestei pravoslavnice ţeri romānesci, şi aflānd Domnia mea de tāmăduirile ce se fac necontenit la cei ce vin cu credinţă către mōştele cele izbăvitoare şi făcătoare de minuni, ce se află într'acel sfînt locaş, şi vĕdĕnd Domnia mea şi hrisovul părintelui Domniei mele cu lēt 1775, cuprinďătorii, că au vĕĭut şi hrisovul răposatului Domn Mihaiu Racovişă Voevod de la lēt 7252, cu care au fost rānduit Domnia sa să iae acēstă sfîntă mănăstire, în luna lui Septembrie întâiu, de la Vama Focşanilor, ceară oca 200, cum şi hrisovul Domniei sale răposatului Constantin Mihaiu Gehan Voevod, cu lēt 1763, cu care pentru mai bună statornicie a acestei mile au orînduit, ca în toţi anii să vie trimesul de la acea mănăstire aci la domnie şi cu pecetluitul domnesc să se dee pe acea sumă de cĕră banĭ, adică de oca po banĭ 90, cari fac talerĭ 150, şi cu aceştĭ banĭ vor cumpĕra părinţii de acolo cĕră pentru trĕba sfinteĭ mănăstiri, care acēstă milă am bine-voit şi Domnia mea de am înoit-o, ca să aibă în toţi anii a veni trimesul de la acēstă sfîntă mănăstire aici la Domnia mea şi cu pecetluitul Domniei mele să i se dee aceştĭ banĭ, talerĭ 150, de la Visteria Domniei mele, cu care banĭ să cumpere părinţii de acolo cĕră pentru trĕba sfinteĭ mănăstiri şi pentru cinstea şi luminarea sfintelor mōşte şi pentru pomenirea Domniei mele, şi a părinţilor Domniei mele; pentru care rugăm şi pe alţi fraţi întru Hristos Domni, cari după vremi se vor învrednici a fi Domni şi stăpānitorii ţeroi acestei, să inoiască şi să întărescă mila acēsta, şi cu hrisovele Domniei sale ca să le ţie Sfinţii Ierarhĭ şi prea cuviōsa maică Paraschiva de ajutor şi de paza Domniei sale, şi să fie şi lor şi nouă veşnică pomenire; şi am aĕverit hrisovul acesta cu însăşi credinţa Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, şi cu credinţa prea iubiţilor Domniei mele fiĭ, martori fiind şi Dumnĕlor cinstiţi şi credincioşĭ boeri veliţi ai Divanului Domniei mele;

și s'au scris hrisovul acesta la al doilea an dintru întâia Domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la Nascerea Domnului Isus Hristos.—1803, Septembrie 20, de Chiriță Logofăt de Divan¹.

III. La 30 Martie 1804, autorisă pre epistații mănăstirei Tismana și Cozia să nu fie supărați trimișii lor dupe țigani ai acestor mănăstiri ca să le ia birul. Domnitorul ordonă Ispravnicilor să apere pre acești trimiși de jafuri și de supărări nedrepte cum și țiganii să fie judecați la trebuință de către Ispravnici și judecători².

IV. La 30 Maiu 1804, după cererea fostului mare Ban Manolache Brâncoveanu ctitorul mănăstirei Horezul, Constantin Ipsilante rînduesce Egumen acolo pe Arhimandritul Germano Trapezuntul în locul Egumenului Pahomie și ordonă unei comisiuni compusă din Egumenul Bistrițenu al mănăstirei Brâncoveni și al Polovracilor, care împreună cu logofătul domnesc și rînduitul episcopiei să predea noului Egumen averea mănăstirei³.

1. Cod. XXXVII, fila 160.

2. *Zem. Vlahiscoe.*

Fiind-că epistatul mănăstirei Tismana, ce este legată de epistatul obștesc au jăluit Domniei mele, cum că numita mănăstire are țigani răsiți în țără după muncă și hrana lor și pentru ca să nu se supere orînduitul din partea epistatului și vătăfu ce âmbă după dînșii pentru strîngerea birului lor, de către zapcii și de către vătășii de plaiu, și căpitani, și poterași și alți slujbași, fără nici o vină, au cerut a li se da acastă carte a Domniei mele, dupe obicei, la mîni pentru apărarea lor de nescareva jafuri și nedreptăți; pentru care iată vî poruncim, Dumné-văstră Ispravnicilor ai județului, pe unde va veni spre a căuta țiganii mănăstirei, ca să le iee birul lor, să-i apără de jafuri și supărări nedrepte, ce ar căuta să le facă unii alții fără de nici o vină, iară avînd cine-va vre-o dăva asupra vre-unora dintr'acești țigani ai mănăstirei, să li să cerceteze pricina prin Dumnélor Ispravnici ai județelor și judecătorilor, prin judecată dréptă, ferindu-se însă numiți vătăși cu cetășii lor de orî-ce furțișag și hoți, hrînindu-se cu dréptă muncă și cu meșteșugul lor; iar dovedindu-i Ispravnicii lor cu bună dovadă âmbă în fapte de hoți și furțișag, să'i ridicați pre acei furi în cercetarea judecătorei, *ii saam reche gd.* — 1804 Martie 30.

Asemenea carte saă făcut mănăstirei Coziei.

3. *Zem. Vlahiscoe.*

Fiind-că la mănăstirea Horezul din sud. Vâlcea, dupe cererea Dumnéluș cîstituluș și credinciosuluș boeruluș Domniei mele biv vel Ban Manolache Brâncoven ctitor al acesteia mănăstiri, prin scirea prea sfinției sale părinteluș

V. La 30 Maiu, 1804, mai este o poruncă în dosul jalbei preoților și locuitorilor de la Târgoviște, cerând ajutor pentru restaurarea bisericeii din Curtea Domnăscă, lucrare pentru care ei au strins 500 de taleri. Domnitorul mai acordă din visterie 500 de taleri, iar restul de 1000 ce mai trebuie, Ispravnicii de Dâmbovița să-i cisluiască adică să-i repartizeze asupra acelor ce se hrănesc pe moșia domnăscă de acolo și pre câți-vași din locuitorii mahalalelor. Cu epistasia acestei restaurări însărcinează pre fostul mare Ban Scarlat Ghica¹.

Mitropolit am orînduit Domnia mea Egumen pre cuviosul Arhimandrit chir Ghermano Trapezuntul, orînduim Domnia mea care împreună și cu orînduitul ce va fi din partea iubitorului de Dumneșeu Sfinției sale, episcopul Romnicului, mergînd la numita mănăstire să-l așeze Egumen, unde întru auful tuturor ômenilor mănăstirescî, citindu-se deosebita cartea Domniei mele de Egumenie, care s'au dat la mâile numitului Archimandrit, și făcînd zapt de tôte ale mănăstirei, mișcătore și nemișcătore, poruncini cuvioșilor vostre Egumene Bistrițene, chir Constantin, și Egumene ot mănăstirea Brâncovănu, chir Anastasie, și Egumene Polovracene, chir Meletie, ca împreună cu orînduitul logofet și cu omul sfintei Episcopii să cercetați întîi catastivul de perilavi, cel iscalit de Pahomie Egumenul, ce au fost până acum, care carte este cuprinșetore de tôte lucrurile mănăstirei, mișcătore și nemișcătore, să vedeți sunt tôte de plin ? și să le faceți teslim la noul Egumen, dupe orînduială; asemenea să vedeți atît datoria care va fi avut mănăstirea mai naintea Egumenului Pahomie, cât și cea ce se va fi adăugat în vremea Egumenului, care să se și dovedescă prin înșiși ômenii mănăstirescî pentru ce trebuință a mănăstirei s'au adăugat acea datorie, fără de a se primi datorii de acele ce va fi făcut pentru înșeși ale sale în paită pricină și întîmplări, și luând socotela cu amăruntul și cu tôte scumpătatea, de venit și cheltueli, să așterneți socotela după dreptate, coprinșetore numai de acele datorii căte dupe dreptate este a se încărca mănăstirea; să cercetați apoi dregurile și adăugirile și îmbunătățirile ce va pravalisi că au făcut la mănăstire, de sunt vedute și de sunt în ființă ? ca să se orînduiască și cheltuiala acelor cu cuviincios preț și făcînd două cataștise curate, unul să-l trimiteți aici, înscințînd Domniei mele prin anafora de către în care acum se află mănăstirea, iar altul să-l dați la mâna noului Egumen, ca să scie povara care are să iconomisescă, spre a pune mănăstirea la bună orînduială, si spre a o aduce la bună stare.—1804 Maiu 30.

Cod. XLVII, fila 237.

1. Porunca din dosul jalbei preoților și locuitorilor de la Târgoviște cerând ajutorul lui Vodă ca să drégă biserica din curtea domnăscă. Domnitorul ordonă marelui Vistier ca pe lângă taleri 500 ce ni se arată că sunt strinși și se află gata, să fie pecetluitul nostru a se da și de la visteria Domniei mele alți taleri 500 ajutor pentru meremetul și dregerea acestei sfinte biserici. Iar pentru cei-l-alți taleri o mie care mai lipsește până la suma de două miș ce ni se arată că sunt de ajuns pentru împlinirea acestei trebuințe, să faci porunca Domniei mele către Ispravnicii de Dâmbovița ca

VI. Se refuză călugărirea unui bețiv care ar fi putut fi de scandal pentru mănăstire, cu toate acestea Domnitorul ordonă Egumenului de Bistrița, să-l primescă necălugărit la mănăstire, ca la un fel de surghiun ¹.

VII. Iată budgetul personalului bisericesc, al bisericilor Curții și al paraclisului din curtea pușcăriei:

1. *Foie de împărțirea milei, vinăriciului bisericășilor domnesci fieș-căruia după slujbă și vrednicie.*

La biserica de sus

Taleri

1000 Archimandritul Curții;

800 Eclisiarh;

1800

să-îi cisluiască cu dreptate pre satele ce se hrănesc pe moșia domnască de acolo i pre vre-o câții-vași din locuitorii mahalalelor, ce veî socoti și dupe ce vor face taxil banii aceștia, să aibă a trimite foia cislei aicea, ca sa vedem Domnia mea. Iar cu îngrijirea și năzărul al punerei în fapt și al săvârșirii acestui sufletesc lucru, orînduim Domnia mea pre d-ta cinstite și credincios boerul al Domniei mele biv vel ban Scarlat Ghica, ca primind acești taleri 2000, prin a D-tale silință și osîrdie să se facă dergerea acestei biserici. — 1804, Maiu 30.

Cod. XXXVII, fila 90

1. *Anafora în dosul jălbei, lui Petrache sin răposatului Nechifor Rômnicenul biv 3-lea Logofet, pentru a se orîndui la mănăstirea Bistrița.*

Prea Înălțate Dômne

Acest jăluitar după pliroforia ce luaram se află smintit precum și însuși o mărturisește prin jalba și pe lângă acesta i se adaugă și patima beuturii, din care urmare nu puțin scandal, ar fi pricinuit parinților de acolo, pentru aceea și Egumenul Bistrițeanu nu l'a săvârșit în cinul călugăriei nefiind destoinic; asemenea ni s'a jăluit jăluitarul și nouă mai în trecuții an, și după cercetarea ce am făcut tot într'acestea l'am aflat, și dedesem poruncă, ca pentru a nu se afla preâmbându-se încôce și încolea sa-l ție subț zapt în mănăstire, că dora se va îndrepta, ci și acum asemenea dicem și gasim cu cale, ca să se dea luminata porunca Măriei Tale numitului Egumen, să-l aibă în bună paza în mănăstire fără a fi slobod vre-odată a eși afara și fără a-l călugări; al Măriei Tale catre Dumnezeu fierbinte rugător și smerit părinte sufletesc. — 1804, Iunie 18.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod.

După anafora ce ne face prea Sfinția sa părintele Mitropolit, poruncim Domnia mea cuvioșiei tale Egumene Bistrițene, să faci urmare întocmai precum se coprinde mai jos. — 1804, Iunie 22.

Cod. L, fila 172.

Taleri

1800

- 550 Popa Dionisie;
- 750 Panait Protopsaltis;
- 680 Sava Deftereon:
- 70 Petre Canonarh;
- 60 Grigorie Canonarh;
- 80 Hagi Gheorghe Candelanar.

3990

La biserica din jos

- 300 Popa Toma proin-eclisiarh;
- 250 Popa Andonie-proin-eclisiarh;
- 200 Popa Constantin;
- 200 Popa Dincea;
- 200 Popa Ioan;
- 250 Șerban Dascălul;
- 200 Nicolae Cântăreț;
- 150 Biserica din curtea pușcăriei;
- 650 Țecăușala Dumnéluș vel Logofăt;
- 100 Ostenóla logofetuluș de Divan.

2500

Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gd. Zem. Vlahiscaoie

Cinstite și credincios boerule al Domniei mele, Dumnóta biv vel Ban Epistatul al Logofetilor mari, după acesta foaie să urmeze a da dreptul fieș-căruia. — 1804, Iulie 20 ¹.

VIII. Mai dăm în notă și un hrisov al cleruluș bisericilor domnesci pentru talerș 150, de luat din Vama Ploescilor ².

1. Cod. L, fila 245.

2. *Hrisovul clirosuluș bisericilor domnesci pentru talerș 150 a lua din Vama Ploesci*

Datam domnescul nostru hrisov preoșilor și cântăreșilor bisericilor domnesci de aici de lângă scaunul domniei mele din Bucureșci, ca să aibă a lua pe tot anul câte talerș 150 din Vama domnescă ot Ploesci sud Prahova peste baniș cumpărătorei ce dau vameșii la cămara domnescă, pentru-că având preoșii domnesci zidurile tennitei vechi cu locul de subț dênsele aferorite prin hrisov domnesc, fostu-le-au închiriat prin zapis la Dumnéluș biv vel Vornicul Gradișteanu în talerș 150 pe an, asupra carora zidiri au fost și făcut Dumnéluș numitul boer unele prăvăliș de la care 'și lua Dumnéluș venitul chi-

IX. La 12 Septembrie 1804, după anafora Mitropolitului Dositei, Domnitorul încuviință locuitorilor din satul Mălcuș din

riilor și da preoților și cântăreților domnesci acei câte taleri 150 pe an, până acum, când din pricina primejdiei focului ce s'au întâmplat arzând toate acele prăvălii, atât cele făcute în zidurile temniței vechi ce era afiorisite preoților, cât și alte trei patru prăvăliore ce s'au făcut pe locul sterp al pușcăriei, care nu era afiorisit preoților, au rămas dată și locul acel sterp slab și temnița afiorisită numai cu zidurile vechi ale ei, care atât acel loc sterp fiind fost, după cum s'au dus mai sus, ne-afiorisit, cum și zidurile temniței vechi cele afiorisite, fiind trebuincioase acum la înnoirea pușcăriilor, rămâne iarăși pe sîma pușcăriei, precum au fost din început; care trebuință fiind cunoscută că este obstescă și cu cale, s'au luat dată toate acestea pe sîma Domniei, și am dat Domnescul nostru hrisov, coprindețor al pricinii acestei pe larg Dumneului Vornicului Grădișteanu, orînduind să iae pe an câte taleri 2000 din Vama Ploescilor pentru venitul sădirilor acelora ce au fost avut în zidurile temniței și pe locul sterp; dată nici pre preoți am primit Domnia mea ai lăsa păgubiți de folosul chiriei ce au avut de la acea afioromă și milă domnescă, ci am bine-voit de am întărit, că acei 150 ce-î lua până acum Dumneului Vornicu chirie, să îi dea acum înainte pe tot anu de la Vama domnescă a Ploescilor; pentru care am și dat Domnia mea acest domnescul nostru hrisov preoților și cântăreților domnesci, atât ca să știe ei, că zidurile temniței vechi cu locul de subț dîsele și cu locul din sus și din jos,—și dosul zidurilor temniței vechi au rămas de aici înainte toate pe sîma pușcăriei, precum au fost din vechime, cât și pentru ca să urmeze și să se păzescă preoților și cântăreților bisericilor domnesci, în totă vremea, acesta hotărîre spre a li se da tot-d'a-una numita sumă de taleri 150 pe an din Vama Ploescilor; pentru care și poruncim Dumitale cinstit și credinciosule boerule al Domniei mele, biv vel Ban Epistatule Logofeților, să îngrijesci a supune acesta în ponturile de vîndarea vămilor spre a sci cumpărătorii, că cel ce va cumpăra Vama Ploescilor are a da și preoților acești taleri 150 peste venitul cămărei, oșebit de acei taleri 2000 ai Vornicului Grădișteanu, după oșebitul hrisov ce s'au dat și Dumneului; și am pus martori pe această hotărîre pe Dumneilor cinstiți și credincioși boeri veliți ai divanului Domniei mele: Pan Manolache Brîncoveanu vel Ban, Constantin Ghica biv vel Ban, Epistatul Logofeților mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Grigore Caliarh vel Spătar, Stefan Văcărescu vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racovița vel Logofet al obiceiurilor, Petrache Retoride vel Vornic al Politiei, Dumitrache Racovița vel Clucer, Mihail Racovița vel Paharnic, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negre vel Comis., Dumitrache Cornățeanu vel Sluger, Ioan vel Pitar și Ispravnic, Constantin Ghica biv vel Ban, Epistatul Logofeților mari; și s'au scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul Scaunului Domniei mele București, la anul de la Nașterea Domnului Dumneșu și Măntuitorului nostru Iisus Hristos — 1804, Octombrie 8, de Chiriță Logofet de Divan.

Cod. L, fila 805.

județul Argeș, să-și facă biserică, ca să nu mai fie împedecați de a merge la biserică de peste apa Topologului, care revărsându-se adesea împiedcă pre locuitori de la datoria creștină:

Anafora în dosul jălbei locuitorilor din satul Mălciun sud Argeș, ași face biserică.

Prea Înălțate Dómne.

În vara trecută în trecerea ce am avut noi pre acolo, asemenea ni s'aũ jăluit numiții jăluitori pentru acéstă pricină deosebit cum ne plioforism și de la fratele Episcop Argeș, că adecă fiind numita apă Topologul între satul lor și între biserică, unde merg spre închinăciune, afară că din depărtarea locului de multe orî li se întemplă sfîrșitul vieței fără de a fi gătiți după creștinésca datorie, ci și când vine apa mare, cu trecerea li se întemplă primejdie de mórte, și că aceste pricinî aũ silit pre frăția sa după rugăciunea ce aũ făcut, de le-aũ dat peciũ să-și facă biserică, care trebuință vėdută fiind, și voia frăției sale după cuviința dată, găsim și noi cu cale, cu luminată porunca măriei tale să aibă voie numiții locuitori a-și săvêrși biserica, pentru care va fi și Măriei tale vecinică pomenire.— 1804, Septembrie 12.

Dositeiũ al Ungro-Vlahiei

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

După plioforia ce dă Domniei mele prea sfinția sa părintele Mitropolit printr'acéstă anafora, poruncim Dumnévóstră Ispravnicilor ai județului să aibă voie jăluitori, ca să-și facă biserică, spre a nu-și mai pătimi necazuri, depărtați fiind de biserică și primejdie la trecere peste apă.— 1804 Septembrie 24¹.

X. La 24 Iulie 1804 Domnitorul ordonă redeșchiderea bisericei de la Giulesci, închisă pentru că satul o ținea în necurățenie:

Porunca după jalba locuitorilor de la Giulesci de a li se deschide biserica: «cu acéstă poruncă a Domniei mele vė dăm slobozenie a deschide biserica; să aveți însă a griji de acum înainte spre a o ține curată, măturată și în starea ce se cuvine, ca un locaș Dumneșcesc, iar să nu fie precum a fost până acum, ca un grajd de dobitoce, că viind înși-ne acolo și găsind biserica în halul ce am vėdut'o că se află, acum nu veți scăpa de pedópsa Domniei mele.— 1804 Iulie 24².

1. Cod. L, fila 307.

2. Cod. XXXVII, fila 97.

XI. La 10 August 1804 se dă hrisov în favorul bisericeî domnescî din Ocnele Mari; i se reînnoesc milele după anteriorele hrisóve:

Fiind-că biserica domnescă din oraşul vel Ocnă sud Vâlcea, prin hrisóve şi cărţi domnescî, atât de la fraţiî domni de mai 'nainte, cât şi de la Măria sa parintele Domnieî mele, prin hrisovul de la lét 1775 Septembrie 5, au avut milă de lua pe tot anul de la ocnă câte o sută bolovanî sare, cum şi patru preoţi de la numita biserică, apěraţi şi iertaţi, atât de rîndul dăjdiilor preoţescî, cum şi drepte bucatele lor scutite de dijmărit, vinăriciū, oierit şi căminărit, care hrisóve şi cărţi domnescî ale acesteî sfînte bisericeî, din trecuta rěsvrătire prăpădindu-se, după cercetarea ce s'au făcut, din porunca Domnieî mele, de către Dumnélui biv vel Ban, epistatul logofeţiilor mari, ne-au făcut arătare că în condicile Divanului s'au aflat sinetul de mai susarėtat, cu cuprindere, că au avut numita biserică mila acėsta; decî dară şi Domnia mea milostivindu-ne îi înoim şi întărim mila ce au avut, ca să i se păzėscă şi de acum înainte în tocmăi şi nestrămutat după cum mai sus se cuprinde: pentru care poruncim la toţi căţi se cuvine, ca în tocmăi să fiţi următori şi în potrivă să nu se facă. *ii saam receh gd.* — 1804. August 10¹.

XII. La 26 Septembrie 1804, Domnitorul nu îngădue pre Mitropolitul să schimbe pre Egumenul din Strehaia, care a dobăndit egumenia şi arendăşia moşiei Strehaiei încă pre cincî anî, ca despăgubire pentru pagubele suferite în resmeriţa lui Pasvantoglu².

XIII. La 2 Octombrie 1804, după anaforaoa Mitropolitului, se dă nizam pentru mijócele mănăstirilor, pentru restaurarea celor cădute de cutremur orî arse de foc şi pentru a se lua socotėla epitropului de la Pantelimon³.

1. Cod. XLVII, fila 242.

2. Pitac din 26 Septembrie 1804, către Mitropolitul, ce prin anafora au cerut să aibă voie a schimba pre Egumenul din Strehaia. Domnitorul răspunde: «a se lua acėstă mănăstire de la cel acum arendaş şi a se da jăluitorului Macarie nu este cu cuviinţă, în vreme ce numitului arendaş 'i este dată prin anafora cu întărirea Domnieî mele, pentru pagubele ce au cercat în vremea trecutelor rěsvrătiri, ca să o mai ţie pre alţi 5 anî înainte; şi dar pıea sfîntia ta să chibzuescî pentru vre-o altă mănăstire a se da jăluitorului». — 1804, Septembrie 26.

Cod. XXXVII, fila 130. Verso.

3. Porunca după anaforaua Mitropolitului, care cere a se da un nizam pentru metócele mănăstirilor şi a se lua socoteala epitropului de la Pantelimon «pe diastima de vreme de când epitropisesce», vėdėnd şi catastifele vechi

XIV. Domnitorul se amestecă până și la numirea de starițe de mănăstire precum se poate vedea din următorul act:

Porunca în dosul jalbei Martei schimnica, ce a fost stariță la schitul Nămăesci, cerând ca din vechile călugărițe să se oriinduiască altă stariță de vreme ce a fost scosă, iar pre acea numita s'o înlăture.

Domnitorul ordona lui biv vel Ban Dumitrache Ghica: «ca aducând înaintea Dumitale, pre amëndouă părțile, adica, și pe proin starița și pre cea de acum și ascultând ځisele atât ale uneia cât și ale alteia, să dai Dumniata un cuviincios nizam de împaciuire și de odihnă, atât între ele amëndouă, cât și între cele-l-alte călugărițe de acolo, ca sa contineze dihoniiile și prigonirile dintre dinsele, fiind urmare cu totul împotriva ciuului lor. — 1804, Octombrie 6¹.

XV. La 17 Noembrie, 1804 C. Ipsilante dă un nou hrisov cu referință la mănăstirea Căldărușani, pentru oriinduiala ei *ca chinoviū*. Domnitorul constată, prin acest hrisov, că Mitropolitul Filaret după ce demisionând din scaunul mitropolitan a dobândit în administrațiunea sa mănăstirea Căldărușani, acesta a curățit'o de datori, a dres'o, a înoit'o și a împodobit'o intru toate. Acest hrisov confirmă pre cel din 1083 Iunie 31, deja adus de noi mai sus.

XVI. La 18 Noembrie 1804, Domnitorul numesce pre erodiaconul Macarie, cel care a fost folositor patriei în timpul rezmeriței, în postul de egumen al mănăstirii Găiseni, din Dâmbovița:

Milost. Boj... Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Fiind-că cuviosul erodiacon Macarie în vremea trecutei răsvrătiri ce s'aū întemplat aici în țără, precum este sciut, cu multă slujbă s'aū arētat spre cele de folosul și binele obștiei, silindu-se cu căldurōsă osîrdie spre întem-pinarea rēului celui de obștie vētămător și stricăcios, și fiind-că la unii ca

de socotelile anilor trecuți. precum și pentru hrisōvele, cărțile acestei mō-năstiri, cercetând unde și la cine se află? Să chibzuiți apoi cuviinciosul mijloc pentru prefacerea zidirilor mōnăstirilor ce sunt căđute de cutreniur și arse de foc, cum și nizamul ce se cuvine a se da cu întocmire de bună oriinduiala pentru metōcele acestor mōnăstiri și să faceți Domniei mele arētare prin anafora». — 1804, Octombrie 2.

NB. Porunca este adresată la vel. Ban Manolache Brâncoveanu, la biv vel. Ban Epistat al logofețiilor mari și la vel Vistier.

Cod. XXXVII, fila 132. Verso.

1. Cod XXXVII, fila 135. Verso.

aceștia cari într'acest fel de peristasis se arată cu bună slujbă și cu durere pentru patrie, cu cuviință este a li se face de la stăpânire dreptă răsplătire; iată dară, după alegerea prea sfinției-sale părintelui Mitropolitul țerei, orînduim Domnia mea pre numitul Macarie Egumen la mănăstirea Găisenii sud. Dămbovița, ca să o aibă și să o ție în totă viața până la sfîrșitul ei, unde mergînd și luînd în zaptul său toate lucrurile și trebile mănăstirei prin catastih, după orînduială, să aibă a le chivernisi și a le economisi cu sporire și adăugire, păzind intru totă buna orînduială a mănăstirei; pentru care și poruncim tuturor părinților, poslușnicilor și robilor mănăstirei, să aveți a cunoște pre numitul de Egumen al mănăstirei, rînduit de Domnia mea, căruia să dați supunere și ascultare la cele spre folosul mănăstirei. *ii saam receh gd.*—1804, Noembrie 18.

XVII. La 3 Septembrie 1804 C. Ipsilante dă hrisov de miluiri bisericeii lui Mavroghene, fiind-că are de a întreține casa apelor și chioșcul de acolo :

. *Zem Vlahiscoie*

Fiind-că sfînta mănăstire ot haznaua apelor de la capul podului Mogoșiei, unde se cinstește și se prăznuesce hramul Izvorul tîmăduinei, au avut de la răposatul ctitorul său îndestulate dani de moși și ecareturî, cum și din veniturile domnesci au avut tot vinăriciul din două deluri ot sud. Olt, anume Gălmeile și Zănóga, câte cinci bani de vadră și vama și cu tot venitul vînderei vinului și alte următoare de la tîrgul cu oborul de vite ce orînduindu-se a se face acolo la cișmea, pentru care în urmă i s'au orînduit a lua talerî 1000 din vama tîrgului de afară, cînd însă se va face acest tîrg, și două sute bolovanî sare de la ocnă și talerî 360 lîfă din venitul cișmelilor, însă 300 egumenului și 60 la un preot slujilor, și întîi moșiile și cele-l-alte acareturî eșind în urmă cu pricină s'au isterisit mănăstirea cu totul de venitul lor, dîndu-se prin hotărîri de judecată celor ce au avut dreptatea și cuvîntul, așîderea și din vinăriciul poporului Zănóga, s'au scădut cu doi bani și parparul, fiind-că s'au găsit mai înainte așîroșiți la alte mănăstiri, precum și de acei talerî 1000 din venitul tîrgului s'au isterisit cu totul nefăcîndu-se nici de cum, și așa neajungîndu-se cheltuelile cele cuviincioase, cari trebuiese la meremetul bisericeii și la cele-l-alte metoce, de a fi în bună stare și precum se cuvine la o biserică domnescă, care cădîndu-i-se a fi ajutorată, ca una ce apururea este cea-l-altă zidire a haznalei apelor ce este spre podóba și mîngăerea de obștie a politiei Bucurescilor și spre a se putea ține în bună stare și podóba cea cuviincioasă, cât și pentru egumen ce se află la acósta mănăstire putător de grijă Bisericeii și lucrurilor ei, și pentru preoții și cîntăreții ce se află slujind numita biserică de a'și avea chiverniséla și plata ostenelilor, s'au făcut cercetare de Domnia-sa Alexandru Vvd.

Moruzi și pre lângă milele ce-î rămase până atunci ad : cinci bani și pălpărul din poporul Galmeile, din poporul Zănóga trei bani, talerî 200, pentru 200 bolovanî de sare de la ocnă, și cu deosebită carte i-au mai adăugat în locul celor ce lipsesce ad : două sute talerî din vama tîgului de afară peste baniî cumpărături, care să-i se dee de la vameș pe fie-care an ; 300 oi, să scutască de oierit, cinci Lude scutelnici în catastihul Visteriei, doi preoți un grămătic, scutiți și acești 300 talerî din venitul cișmelelor să-î iae pre tot anul dum-nelor Epitropiî, ca cu aceste venituri să pórte egumenul grijă apururea și în totă vremea de bună stare și podoba bisericeî și cu orînduiți scutelnici să grijască de lucru, curățitul și podoba grădinei, și de grijitul caselor *Cișmelei de sus și de jos, fiind și în veci nelipsit pentru închisul i deschisul și pentru paza și luarea aminte pre cele ce se afla la casă, sus și jos, făcend și meremeturi mici ce ar trebui la casă și chioșc și la împrejmuirea curții*; pentru care aceste mili vędend Domnia mea și cartea Domniei sale Alexandru Moruzi, de la lét 1794 Iulie 3 și innoirea ce s'aú făcut de Măria-sa părintele Domniei mele, prin cartea ce o vędum, cu lét 1792, Aprilie 10, nu numai aú innoit milele de mai sus arătate, ci aú mai adăugit ca să iae pe fie-care an de la cămărașul una sută la diua hramului, carele în urmă aú întărito și Domnia-sa fratele Alexandru Vodă Moruzi și aú mai adăugat și apărarea deciuielei din mila de vinăriciui a mănăstirei, precum vędum Domnia mea și porunca Domniei sale cu lét 1800 Mai 1; drept aceea, învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dum-neđeú cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, după evlavia ce avem către Izvorul tămăduirilor a prea sfinteî născetőrei de Dumneđeú, ne-am milostivit de am innoit și am întărit tóte milele ce se cuprind mai sus, și pentru ca să se păzască cu nestrămutare, le am dat acéstă Domnésca noastră carte de întărire, prin care poruncim ca să se urmeze întocmai. *ii saam receh gd.*—1804, Septembrie 3.

*

Actele relative la biserică din 1805 sunt cele următore :

I. La 28 Martie, 1805, după alegerea Mitropolitului și a marelui Logofet de țera de sus Isaac Ralet, preotul Papa Hrisu e făcut eclesiarc preste clerul bisericilor domnesci. Domnitorul prin cartea ce îi dă îi arată attributele cum și privilegiile :

Cartea Eclesiarcului Hriso.

. . . Zem. Vlahiscoe.

Dat-am domnésca noastră carte cucernicului preot Papa Hriso, pre carele prin alegerea prea Sfinției sale părintelui Mitropolit i a Dumnéului cinstitudinii și credincios boierului Domniei mele vel Logofet de țera de sus Isaac Ralet,

l'am facut Domnia mea Ecclesiarh peste clirosul bisericilor domnesci, căruî prin Dumnélui vel Logofăt de țera de sus, poruncim, ca să i se facă teslim toate hrisóvele de milî domnesci și alte venituri, cum și odóele și condice ce vor fi, atât ale bisericeî de sus, cât și ale bisericeî de jos, din curtea cea veche, prin catastih anume, ca să le chivern sóscă, să le păzescă și să lo păstreze a nu se repune nici un lucru de ale numitelor bisericeî; așisderea și mila de vinăriciî ce au aceste bisericeî să nu se vinđă nici-o-data fără de scirea și slobodenie de la Domnia mea, cum și chiriiie, locurilor să le stringă la vreme, și alte mile ce sunt rinduite prin hrisóve, sa îngrijască a nu se repune, și fără de porunca Domnieî mele să nu fie slobod a se cheltui seaî a se împarți între ei. Sa îngrijescă de locurile domnesci ce sunt date bisericilor a nu se înstreina cu nici un fel de mijloc, seaî a se vinde de cine-va, și orî pre cine va simți urmând una ca acésta, sa'l arête Domnieî mele, prin Dumnélui vel Logofăt; cum și la vinđarea și la prefacerea de binale noue, să urmeze obiceiului pământului a nu se perde folosul ce ar putea avea sfintele bisericeî, iară la prefacerea de acum pentru cele arse de foc, aro să urmeze hotarirea ce este făcuta; și pentru toate să nu se facă de sineș cea mai mică mișcare, ce se arête la Dumnélui vel Logofăt și prin Dumnélui va lua poruncă de la noi în ce fel de chip are să urmeze. De care poruncim și tuturor acelora ce vă aflați în slujba clirosului bisericilor domnesci, atât de la biserica de sus, cât și de la biserica de jos, să'l cunósceți pre mai sus numitul de Ecclesiarh domnesc, orînduit de Domnia mea, *ii saam receh gd.* — 1805, Martie 28¹.

II. La 7 Iunie 1805, C. Ipsilante reinnoesce hrisóvele mănăstireî Sft. Spiridon nouă din Bucuresci:

Hrisovul mănăstireî sfintului Spiridon nouă din Bucuresci.

Din vechime se vede că Domniî și oblăduitorî acestui creștinesc norod, ca singurî stăpănitorî cu tótă samovolnicia ce au fost, după ce Dumneđeî îi învrednicea cu ajungerea acesteî stăpănirî, cu tótă osirdia și buna voința era întru a întemeia și a împodobi ale lui Dumneđeî sfinte bisericeî cu mile și cu dări dintru avuturile Domnieî, spre ajutorul și folosirea a multora din cei neputincioși, făcând și rugă către Domniî cei ce sta oblăduitorî, ca să le păzească, să le întarescă, și pe cât s'ar putea să le înmulțescă, ca și Dumneđeî întru toate să sporescă; între carî trecuți răposati Domni vedem ca și răposat Domnia sa Alexandru Vodă Ghica, fiul răposatului Domnieî sale Scarlat Vodă Ghica, prin hrisovul Domnieî sale arată și dice, că răposatul părintele Domnieî sale făcând mănăstire aici în orașul Bucuresci, întru numele sfintului și făc-

torul de minună Spiridon, și dându-și obșteasca datorie mai înainte de a o săvârși Domnia sa, ca zidire ce era a părintelui Domniei sale, după ce au stătut la Domnie, cu totă osîrdia au fost întru a săvârși a o împodobi precum se vede și întru a o înzestra pre cât au fost cu puțință, și asemenea rugaciune aduce către cei din urma Domniei sale Domni, ca să întărescă și să păzescă acele aferomate; decî, după ce Dumnezeuasca pronie ne au miluit cu această întîia Domnie a acestei țări întru toate ale purtării de grije, ce cu mare osîrdie am fost și suntem silitorî la ale obșteii bune folosuri, una ne-au fost și această, ad: întărirea și buna chivernisire a sfintelor mănăstiri a'și avea orînduilele lor; unde eșind înaintea noastră credincios boerul Domniei mele Nicolae biv vel sluger, episcopul acestei mănăstiri, și arătându-ne aședemînturile și milele ce are, făcutu-ni-s'au rugă a se înnoi și a se întări de către Domnia mea; pentru care plioforisindu-ne Domnia mea, cum că din venitul și agonisela acestei sfinte mănăstiri, să ajutorează și să chivernisesc obraze scăpătate și vrednice de ajutor, cu totă a Domniei mele bună voință am fost întru a întări și a întemeia cele de mai înainte mili ale acestei sfinte mănăstiri, ca și Domnia mea să fim împărtașiți la ale Domniei sale faceri de bine, precum mai jos se va vedea. Și mai întîiu hotărîm, ca toate cele de Domnia sa răposatul ctitor orînduite și aferosite să se păzescă cu neștrămutare, adică, mănăstirea să fie slobodă ca o mănăstire Domnescă a țerei, fără a putea nimeni să o închine seau să o supue undeva-și; Arhiereul ce după vremi va păzi orînduiala întru a sluji sfînta leturghie din Sămbătă în Sămbătă, să aibă a'și lua acea orînduită milă, iară în mănăstire să nu se cêră a ședea, nici cu stăpînire să nu se arête; purtătorul de grijă să fie mirên, iară nu călugăr și îndatorat să fie pe tot anul a da socotelă la ceia ce orînduesce răposatul ctitor a fi episcop după vremi, ad: prea Sfîntia sa părintele Mitropolit, Dumnelui vel Vistier, și Dumnelui vel postelnic, față fiind și Dumnelui biv vel Ban Dumitrache Ghica, în cîtă vreme va trăi, ca rudă și neam al răposăților ctitorî; trei preoți de mir, un diacon, doi cîntăreți, doi ceteti să fie scutiți de toate dăjdiile și ale lor drepte bucate, vinul de vinăriciū, stupii și rămătorî de dijmărit; în toate odăile ce sunt în cuprinsul mănăstirei, ori pe de afară, ori pe de înăuntru, verî ce fel de om, cu vei ce fel de meșteșuguri ar ședé să nu fie supărați de fumărit seau de cotărit *seau de felinar*; două pivnițe să fie scutite aici în orașul Bucuresci de fumărit, de căminărit și de toate alte angariî; două-deci-și-nouă de ômeni poslușnici argați și slugi să aibă a ține fără bir și scutiți de toate podveșile și angariile țerei, cărora să le dea pecetluituri gospod pe numele și chipul lor; trei ispravnici de pre la vii și moșii, din breasla mazililor să fie scutiți de bir și apêrați de vinăriciū și de dijmărit, după deosebite cărțile Domniei, ce li se va da la mânilor lor; două miî oî să aibă a scuti la vremea oeritului, cu pecete de rădicătură; două miî oca sare să aibă a lua pe tot anul de la cămărașii de ocna; la bucatele ce ar avea vamă să nu plătescă; din

tot județul Teleormanului de la toți cei ce plătesc vinăriciul, să aibă a lua mănăstirea milă câte 2 bani de vadră, și pârparul, după obicei, precum s'au luat și mai înainte, iară cei-l-alți câte trei bani să iae vinăricerii Domnesci; de la toți cei ce vor avea vii pe moșia Domnescă de la Caracal sud. Romanați, și plătesc vinăriciul, să aibă a lua câte doi bani de vadră și pârparul; din toate bălțile, iazurile și gârlele ce sunt peste Olt în județul Romanați, Dolj, Mehedinți, de la toți cei ce vinăză pește cu năvodu, mrēja, cu cotețe, cu ostii, seaș măcar cu verii-ce alt meșteșug de va vîna pește, să aibă a lua vama ce se lua din vechime de vameșii Domnesci, din trei bani un ban, seaș din trei pesci un pește, afară numai din bălțile și gârlele ce vor fi mai avînd alte mănăstiri mili cu hrisove și cărți Domnesci de mai înainte, acelea întocmai cu nestrămutare să se păzescă și de acum înainte; pre cum și stăpânii moșiilor iarăși să-și iae dijmele pe deplin, și năvodarii ce vinăză pește cu năvode întru aceste bălți, după vechiul obicei, împrumutându-i omeni mănăstirei cu bani să-și cumpere sfôră, pentru dobîndă să facă clacă cu năvod într'o ȕi mănăstirei, ca lucru ce este obicinuit. Din toate bălțile și iazurile ce se încep din dreptul Jăgaliei sud Ialomița și până în hotarul Brăilei, iarăși să iae mănăstirea întreiala ce se lua mai înainte de vameșii Domnesci, întocmai după obicei, afară iarăși din milele ce vor fi mai avînd și alte mănăstiri, cu hrisove și cărți Domnesci date mai înainte, căci acelea au să se urmeze a se lua de acele mănăstiri precum se va fi luat. Așisderea și stăpânul moșiei iarăși să iae deciuiala pre deplin de la toate turmele de oi ce se pogôră primă-veara din lăuntru la pășune pre munții țerei, din schela Vulcanului ot sud Gorj în sus și până la Vodite ot sud Mehedinți și despre toate ce le trag înapoi fără a nu plăti oieritul, să aibă a lua din o sută oi una, după obicei, iară de la turmele ce vor rămănea la ernatic în țără și platesc oieritul, să nu iae nimic; două mii stâneni de moșie din moșia Domnescă Floci ot sud Ialomița și totă balta acestei moșii să fie întru stăpânirea acestei mănăstiri; moșia Domnescă de Ruși-de-Vede sud Teleorman, ce se vede de pe cartea hotărniciei ot lét 1783 de stâneni 2800 fiind dată danie la numita mănăstire prin hrisovul răposatului Domn Alexandru Ghica Vvd. de la lét 1768 și al răposatului Domn Gregorie Ghica Vodă de la lét 1769 și a Măriei sale părintelui Domniei mele de la lét 1775 și în vremea Măriei sale la lét 1781, s'au fost sculat Călărașii de acolo cu piră și judecată, când prin învoiala amîendorora părților li s'au hotărît, ca ei să stăpînescă 600 stâneni și cea-l-altă să rămie în stăpânirea mănăstirei și asemenea au dat'o și au așerosit'o și alți frații Domni de mai înainte prin hrisove, iar în urmă răposatul Mavroghenie, măcar că după cum la alte multe a făcut strămutare din orînduielile lor, așa și la acéstă pricină au făcut schimbare și strămutare la aceste hotăriri Domnesci, dând hrisovul seú la mănăstire la mânil Călărașilor de acolo împotrivă, dară în urma Domniei sale în ȕilele lui Mihaï Vodă Suțul au dat hrisovul Domniei sale iarăși după

hotăririle d'întîi, și au făcut porunca Domniei sale la ispravnicii județului ca să urmeze celor mai înainte hotăriri; după care și Domnia-sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, prin hrisovul Domniei sale ot lét 1793 și Măria sa părintele Domniei mele, intru a doua Domnie, prin hrisovul de la lét 1797 Martie 17, a răposatului Domn Constantin Vodă Hangeri, prin hrisovul de la lét 1798 Martie 17, asemenea au hotărit, ca Călărași toți să ție și să stapânescă acei 600 stâneni, precum sunt osebiți și hotăriți, iară cea-l-altă moșie totă să o stapânescă mănăstirea, ca o moșie ohabnică a sa și toți cei ce vor fi ședători pe dânsa să-și facă clacă și să-și dea dijma pe deplin din toate la mănăstire, după obiceiul moșilor; vin și rachiul nimenea să nu fie volnic a vinde fără numai mănăstirea; pentru care această moșie Ruși-de-Vede încă de anțert din lét 1803 arătându-se cu jalbă la Domnia mea Orășani ot Ruși-de-Vede, liude 21, cari au ținut, că sunt vechili la 126 liude ce se trag din cei vechi călărași, cerând moșia pe sâma lor, cu toate că la mănăstire s'au vădit atâtea hrisove Domnesci de întărire precum se arată mai sus; dar Domnia mea nu ne-am grăbit a da întărire, ci cu iubire de dreptate mai întîi am orînduit a fi cercetarea Dumnélor veliților boeri, de unde viindu-ne anaforoa la 22 Aprilie dintr'acel lét, i-am înfățișat la Divan înaintea Domniei mele, unde totă dâna lor au fost, că din vechime nîmul lor fiind privilegiați pe moșia orașului, țin, că în vreme când s'au afierosit moșia la mănăstire, pe ei iar fi lăsat să fie tot privilegiați, iară acei 600 stâneni ce în urmă li s'au dat deosebit ar fi pămînt prost și au cerut, ca acei 600 stâneni să fie tot ai mănăstirei și lor să li se păzescă privilegiul slobođeniei pe totă moșia; la a căror dâna, prin cercetarea ce cu amînnunt s'au făcut de Domnia mea, s'au vădit, că totă pînzirea lor au fost după dresul răposatului Mavrogheni, care este anerisit cu prea înalta poruncă împărătească, și ca un pricinuit de însăși stricăciunea acelor locuitori li s'au luat de la mîinile lor, pentru că n'au avut vr'o dovadă că s'au hotărit atunci a se coborî privilegiul acela din nîm în nîm, ci privilegiații să fie numai aceia ce se află în slujbă, adică slujitorii la stîg cu pecetluituri Domnesci, ședători la această moșie, cum și preoții de la Biserica ce este zidită de boerii Cantacuzinesci, care se țin biserica Domnescă, și acelora li s'au deosebit acei 600 stâneni prin învoire; și la dâna ce făcu pentru cei 600 stâneni că ar fi moșie prîstă și că nu s'ar fi făcut alegerea cu primirea lor, această pînză cădîndu-se a o face numai privelegiații, adică slujitorii, și la Divan arătându-se numai cei ce nu sunt dintre cei slujitori, ca să nu să țină în urmă că n'au fost vechili și din partea celor-l-alți, de aceea s'au trimes cu porunca Domniei mele la Ispravnicii, ca să facă doi trei vechili din partea tuturor și să vie cu ce dovezi vor mai avea; după care viind la August în 7 aceluia an, i'am orînduit la Dumnélu vel Logofet de țîra de sus de au mai făcut cercetare ce alte dovezi au mai adus? și nimic n'au avut să arate decît cele d'întîi; iară Epitropii au dovedit, cu chiar zapisul lor de vînzarea venitului acelor

600 de stânjeni, cum că moșia ce li s'aun deosebit pre séma privilegiatilor este bună la venit, iar nu próstă cum aũ arėtat ei și cererea ce făceaũ ei este numai ca să amestece, a nu putea mōnăstirea să 'și stăpănescă moșia sa; cu care anafora a Dnmnelui vel Logofet, nestând a eși innaintea Domniei mele, aũ cerut sorocul până la lăsatul secului de postul Crăciunului și li s'aũ dat; pre urmă aũ mulțit sorocul până la sfeti Nicolae și mai pre urmă până după sērbătorile Ciăcinnului și nici la unul din soroce neviind; după jalba ce aũ dat Epitropi, s'aũ dat porunca Domniei mele în anul trecut către Ispravnic, ca după sērbătorile sfințelor Pașci să 'i trimiță și iarăși n'aũ venit, prelungind până într'acest următor an, când după altă poruncă a Domniei mele, la Martie 7, ce aũ trecut, aũ dat zapis cu legătură înaintea Ispravnicilor, cari s'aũ trecut și în condica județului, ca să vie în săptămâna cea luminată a sfințelor Pașci, iar neurmând a veni să nu mai fie asteptați, ci să se întărescă dreptatea mōnăstirei; după care iar aũ mai fost îngăduiți alte trei săptămâni și nu s'aũ mai arėtat și așa la Maiu 10 a acestui lēt, după trecerea de doni ani, am dat Domnia mea iutărire anaforalei judecăților, ca să se urmeze stăpânirea mōnăstirei după hrisovele ce are; care și pentru ca să se păzescă apnrurea și nestremțat, o am întarit și prin chiar hrisovul acesta al Domniei mele, ca să 'și stăpăniască mōnăstirea moșia în pace, iar slujitorii să fie mulțamiți a 'și stăpâni acei 600 stânjeni, precum li s'aũ ales și li s'aũ impetrit, la lēt 1781; să mai aibă sfinta mōnăstire și vama tērgului ce se face la Rușide-Vede, sud Teleorman, pe fie-care săptămână într'o di, și la totă vinđarea ce se face de ori-cine, atât în dioa tērgului cât și în cele-l-alte zile peste săptămână în prăvaliele ce sunt acolo, Vameșii domnesci amestec întru nimic să nu aibă, ci mult-puțin al vamei ce ar fi, să se iae pre seama acestei mōnăstiri; care tērg să aibă urmarea lui, cum se urmază și la alte tērguri de prin județe a vămii și marfură străine și mărfuri de ale țerei, precum prin ponturile vamei, se orinduesce fiind și această vamă domnescă și cu hărăzirea ce este dată se ține de mōnăstire, și totă orindniala are să păzescă la luarea vamei ca și la toate cele-l-alte tērguri din țera Domniei mele, și mōnăstirea pōte să o vinđă la începutul anului cum se vënd și vămile domnesci, seaũ să o caute pe séma mōnăstirei; precum și prăvăliorele câte vor fi în Rușide-vede ale mōnăstirei, să fie aperate de fumărit și cotărit; așisderea și până la 200 vedre de vin și 100 vedre de rachiu, când va face trebuință mōnăstirei, să aducă la această moșie verii de unde i va da mâna, slobodă să fie, și de căminărit seaũ de vamă, supărare la acel vin seaũ rachiu să nu aibă; 15 sulașe de țigani domnesci ce sunt danie dați acestei sfinte mōnăstiri să fie bine dați; și osebit de aceste să aibă mai sus numita mōnăstire milă, ca de la toți cei ce aũ vii în poporul *Leul* și al *Racoviței* ot sud *Romanați* și plătea până acum vinăriciũ câte 5 bani la Domnie, de acum înainte să iae vinăriceri domnesci numai câte 3 bani de vadră, iară cei-l-alți câte doi bani și pārpărul

după obicei, să-și iae sfînta mănăstire, precum și un scaun de carne să aibă a ține aici în orașul București, pe locul mănăstirei, mai ales că locul mănăstirei, fiind la marginea Bucureștilor este și cu înlesnirea mahalalelor ce sunt depărtate de tîrg, scutit și apărat de vamă și ierbărit la câte vite va tăia, și de fumărit și de vataș de măcelari și de toate dările și obiceiurile ce dau alte scaune; care aceste milii și orîndueli câte se coprinde mai sus le-au avut sfînta monăstire de la toți cei-l-alți Domni prin hrisóvele Domniilor sale, care le-au arătat de le-am vădut Domnia mea. Decî, am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voievod și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan, și cu mărturia cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrache Ghica biv vel Ban Epistatul Spătăriei, Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Manolache Brâncovenu vel Ban, Gregorie Caliarh vel Postelnic, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Barbu Știrbeiú vel Vornic, Istrate Crețulescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Constantin Bălăceanu vel Logofăt de țera de jos, Gregore Băleanu vel Vornic de obiceiuri, Antonie vel hatman, Theodorache Văcărescu biv vel Vistier Epistatul Căminăriei, Constantin Varlaam vel vornic al politiei, Constantin Filipescu vel Clucer; Ienache Goleșcu vel Paharnic; Șerban Grădișteanu vel Stolnic; și Ispravnic Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; și s'au scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la ani de la Nascerea lui Isus Hristos 1805, Iunie 7, de Chiriță Logofăt de Divan¹.

*

Din anul 1806 nu găsim mai important document cu referință la biserica de căt hrisovul, ce dă Constantin Ipsilante, la 27 Iunie 1806, cu referință la privilegiile și scutirile Episcopiei de Argeș. Prin acest hrisov se face istoricul monumentului Neagoe Vodă Basarab. Domnitorul amintesce, *că biserica Curței de Argeș a fost zidită pe locul unde au existat mai întăiu Mitropolia țerei, pe vremea când Scaunul Domniei era în orașul Argeș. Hrisovul ȑice că acéstă biserică este de o alcătuire așa de frumósă în căt e neasemănată cu nici una din toate zidirile vechi și nouă câte se află în aceste două țeri, încă și câte se află în Europa. Mai adaugă documentul, că din cauza trecutelor răsmerițe și a resbaterii ploilor a ajuns biserica la dărăpănare, atăt temelia căt și zugrăvéla, cum și casele și zidirile....*

1. Cod. XLVII, fila 331.

Primul Episcop Iosif toate le-au adus la bună stare: mai întâiu dregerea sfintei biserici, temelia, zugrăvêla, têmpla și altele ce au fost de lipsă, apoi zidurile, înălțându-le și casele, unele din temelie prefăcându-le, făcând și un paraclis cu toate cele trebuincioase ca să fie pentru săvârșirea slujbei în vremea iernei.... Domnitorul acordă venituri și privilegiuri restauratei biserici¹.

1. Hrisovul Episcopiei Argeș

A zidi numai cu cuvînt este lucrul lui Dumnezeu celui în Troiță slăvit, după cum ȋice Dumnezeuescul David: el au ȋis și s'au făcut, el au poruncit și s'au zidit, și iarăși a lui Dumnezeu lucru este a păzi pre cele zidite nestricate și neschimbate, după cum iarăși proorocul acesta ȋice: «poruncă au pus și nu se va muta», arătând cu acesta tăria Dumnezeescii puteri, iară omului ca unui din fire trecător și lesne schimbăcios, și a zidi cu osteneală îi este și a păzi pre cele zidite cu anevoie îi este; este însă la el al său lucru a zidi după putința firei lui, cele ce sunt folositore nu numai vieții cei trupesci, ci și câte spre săvârșirea sufletescă, se aduce, și fericirea cea după mörte se câștigă, adică: mănăstiri, biserici, spitaluri, ghircomi, esenodohii și alte ca acestea; și iarăși cele cădute și stricate numai omul le ridică și le prefăce cu ajutorul lui Dumnezeu; drept aceea și sfînta Episcopie a Argeșului, unde se cinstesc și se prăsnuesc hranul prea cinstitei adormire a prea sfintei do Dumneșu Nascătorei și pururea feciorei Maria, fiind din vechime zidită mănăstirea de *reșosatul bine credincios Domn Neagoie Voevod Basarab în locul unde mai nainte au fost Mitropolia țerei, pre vremea când Scaunul Domniei era în orașul Argeșului*, care podobă de zidire a acestei biserici fiind cu așa alcătuire frumoasă, în cât este neasemănată cu nici unele din toate zidirile vechi și nouă câte se află intru aceste două țeri, încă și cu câte se află în Europa cea de sub stăpînirea prea puternicei noastre Impărății, din pricina trecutelor răsmerițe și a străbaterii ploilor, fostaș ajuns la dărăpănare biserica acesta, atât temelia, ci și zugrăvêla, cum și casele și zidirile asemenea; pentru care arătând Domniei mele iubitorul de Dumnezeu Sfîntia sa Părintele Episcop al Argeșului Chir Iosif, că după ce s'au cinstit sfînta mănăstire acesta a fi scaun de Episcopie, mergînd Sfîntia sa și vîdînd-o la această dărăpănare și în pröstă stare, nu au prelungit vremea ca să nu ajungă la mai multă stricăciune, ci puind osîrdie, toate le-au adus la bună stare, mai întâiu dregerea sfintei biserici, temelia, zugrăvêla, têmpla, și altele ce au fost de lipsă, apoi zidurile înălțându-le și casele, unele din temelie prefăcându-le, făcând și un paraclis cu toate cele trebuincioase, ca să fie pentru săvârșirea sfintelor slujbe în vremea iernei; și la Pitești făcînd case din temelie pentru ca să fie de locuințe Episcopilor, unde se află și Scaunul Ispravnicului județului, precum pentru aceste toate ne-am adevărit Domnia mea, nu numai de la multe obraze de cînte, ce saî întemplat a merge seau a trage pe acolo, ci și mai vîrtos de la prea Sfîntia sa Parintele nostru Mitropolit al țerei Chir Dosoftei, carele însuși au vîdît aceste toate cînd au mers acolo, arătînd Domniei mele că și bună orînduială ține Sfîntia sa Episcopul înăuntru cu adunarea de părinți călugări și cu alți trebuincioși omeni ce se cuvin. — Decî făcînd Domniei mele rugăciune Sfîntia sa Părintele Episcop, ca lîngă milele ce au avut

Acest document n'a fost cunoscut de D. Gr. Tocilescu, ilustrele bibliograf al mănăstirei de la Argeș.

mai nainte vreme, să adăugăm Domnia mea cea ce va fi cu puțință spre ajutorul acestui sfânt locaș, arătând că au intrat și la datorii peste datoria cea veche; a căruia cerere chibzuind-o Domnia mea și vedând că întie alte milî ce au au avut această sfântă Episcopie mai nainte când au fost în rîndul mănăstirilor, au fost avut și vinăriciul domnesc din Dealul Alimănescilor sud Argeș și părpărul și . . . dealului fără a intra vinăricerii domnesci înți' acest deal precum ne-am adeverit chiar din hrisovul ce vedurăm al răposatului Domn Nicolae Vodă Mavrocordat ot lét 7224, Aprilie 6, care milă fiind-că în urmă rămăsese de se lua numai câte doi banî de vadră și părpărul; iată ne milostivim Domnia mea, și adăngăm milă sfintei Episcopii, ca dnpō aceeași cuprindere a numitului hrisov să iae de acum înainte vinăriciul deplin câte ciuci banî de vadră și părpărul dintru acest numit Deal Alimănesci cu cele-l-alte dealuri și cuprinsuri ce sunt în sud Argeș, după semnele și numirile ce sunt arătate la hrisóvele altor Domni, cât și la însuși hrisovul Domniei mele, ce am dat sfintei Episcopii în lét 1803, cu coprinderea numai câte doi banî de vadră și părpărul, afară însă de vinăriciul ce are la sud Muscel și la Vâlcea, la acelea să se urmeze tot după hrisóvele ce are, iar la vinăriciul acesta ce are la sud Argeș vinăricerii domnesci întru nimic să nu se amestece, ci după coprinderea ponturilor vinăriciului să urmeze orînduitul Episcopiei, luând cot de la Vistierie, să scrie să mėsóre și să iae și banî și să-i ducă la sfînta Episcopie, ca să fie sfintei Episcopii mila acesta de ajutor și de întărire, iară Domniei mele, părinților și la tot némul Domniei mele vecinică pomenire; rugăm dară și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici a fi oblăduitorii acestei țări, să bine-voiască a înoi și a întări aceste milî, ca și ale Domniilor sale milî, și faceri de bine, să fie de alții primite și ținute în sémă; și am întărit hrisovul acesta cu însuși credința Domniei mele, Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fii Alexandru Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Grigore Voevođi și cu mărturia Dumnélor cinstiților și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Maoulache Brâncovénu vel Ban, Scarlat Ghica biv vel Ban și Epistatul Spătăriei, Constantin Filipesco vel Vistier, Gregorie Caliarh vel Postelnic, Constantin Crețulescu vel Vornic de țera de sus, Gregorie Ghica vel Logofăt de țera de sus, Barbu Știrbeiú vel Vornic, Nicolae Racovița vel Vornic, Petrache Ritoride vel Vornic al obștirilor, Dumitrașco Racovița vel Logofăt de țera de jos, Enache Văcărescu vel Logofăt de obiceiului, Constantin Manu vel Hatman, Costache Samurcaș vel Vornic al politiei, Iordache Crețulescu vel Clucer, vel Paharnic, . . . vel Paharnic, Șerban Grădișteanu vel. Stolnic și Ispravnic, Gregorie Ghica vel Logofăt de țera de sus; și s'au scris hrisovul acesta la anul al patrulea dintru întâia Domnie a Domniei mele aici în orașul Scaunului Domniei mele București, la anul de la Nascerea Domnului Isus Hristos.—1806, Iunie 27, de Chirița Logofăt de Divan.»

Inscripțiunea adusă de d-l Tocilescu în «Biserica episcopală de Argeș 1886», la pag. 55, amintesc despre reparațiunile de care se face mențiune în hrisovul acesta.

Cod. XLVII, fila 359.

La 28 Maiu 1806 budgetul bisericelor domnesci este regulat de-a dreptul de către cler, care și-au arendat venitul vinăriciului prin voia și porunca domnitorului. La 23 August 1805, Domnitorul încuviințează, repartițiunea venitului după budget la clerul bisericilor domnesci ¹.

1. *Impărțirea banilor, vinăriciului clirosului bisericilor domnesci.*

La biserica de sus

Taleri

- 1200. Arhimandritul Curței
 - 600. Eclesiarhul Popa Hrizo fiind noă
 - 550. Popa Dionisie
 - 900. Protopsaltis Panait
 - 750. Defterion Sava
 - 100. Petre Canonarh
 - 50. Gregorie Copilul
- 4150.

Biserica din jos

- 350. Proin Eclesiarh Toma, bătrân
 - 80. Popa Ioan
 - 80. Popa Constantin
 - 150. Șerban Psaltis. bătrân cu casă grea
 - 50. Nicolae cântăreț din stânga
 - 150. Biserica pușcăriei
 - 650. Deciuala Dumnélui vel Logofăt
 - 90. Logofătul Divanului
 - 50. Candilinarul
- 5700.
- 700. Rămân să-ı dea ajutor la meremetul bisericeı în Curtea Veche
6500. Adică șase mii cinci sute toți banii vinăriciului.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahisioie

Poruncim Domnia mea Dumitale cinstit și credincios boerule al Domniei mele vel Logofăt de țara de sus, Isaac Raleț, după acésta foaie să urmeză a da fieș-căruia dreptul său. Anul 1805, August 23.

«Adică noi, clirosul bisericilor Curței Domnesci, cari mai jos ne vom iscăli, adevărim cu acest zăpis al nostru la prea cinstita mână Dumnélui biv vel Ban, Dumitrașco Racoviță, ca să scie, că și pre acest următor an lét 1806 prin scirea Dumnélui vel Logofăt Grigorașco Ghica, am vîndut Dumnélui mila noastră de vinăriciū ce prin hrisóve domnesci o avem în sud Ilfov și Vlașca, după protimisul ce prin hotărîre domnescă are Dumnélui Ban a cumpăra cu prețul ce va da alți mușterii, însă popórele anume: Căpăcenii și Prundul și Curmătura și Căpșuna cu alte cuprinsuri de numii și cu grădinile din Bucureșci, precum pre larg se arată în luminatul hrisoval Măriei sale a prea înălțatului nostru Domn Constantin Ipsilante Vodă, și tocmeła ne-a fost cu

*

Nu vom încheia acest capitol relativ la biserică, fără de a aminti și câte-va din actele din Domnia acésta a lui Constantin Ipsilante, documentând odată mai mult frumoasa toleranță religioasă, ba chiar protecțiunea de care s'aũ bucurat în țéră, cultele străine.

Așa, la 2 Ianuarie 1803, acest Domnitor, recunoscând că catolicii din Têrgoviște aũ din vechime un locaș de închinăciune «care s'aũ aflat și se află sub protecția Domniei, iar nu sub altă stăpânire și pre Domnitori îi cunosc de protectori întru rugăciunile și pomenirile ce fac către milostivul Dumneđeũ la slujbele lor», le reînnoesce mila de sare, de la ocnița din josul Têrgului Têrgoviște ¹.

Dumnélui în talerĩ 6500, carĩ banĩ 'i-am primit toți deplin în mânilor noastre, afară de talerĩ 100 carĩ aceștia deosebit s'aũ dat din porunca domnescă în mâna mea Ecclesiarhul numitelor biserici, ca să săvîrșesc cu Dumnélui poleiul tēplei bisericei Curței Vechi, care banĩ se adună peste tot talerĩ 6500. — Deci să aibă Dumnélui a căuta slujba acestui vinăriciũ după cum va voi și orĩ câștig să dea Dumneđeũ, seai pagubă, să ferescă Dumneđeũ, să fie în norocul Dumnélui, iară noi întru nimic să nu avem a face, nici la câștig, nici la pagubă; pentru care am dat acest zapis adeverit cu înseși iscăliturile noastre. — 1806, Maiũ 3.

Subscrierile grecesce.

Acéstă vinđare a vinăriciului clirosului bisericilor domnesci făcēdu-se prin scirea înălțatului nostru Domn, și prin noi numărādu-se banii după poruncă, pentru a'și avea vinđarea puterea și tăria o am adeverit și noi cu iscălituri. — 1806, Maiũ 28.

Grigorie Ghica vel Logofet.

«1. Find-că în orașul Domniei mele Têrgoviște, sud Dâmbovița, din vechime Domni și oblăduitori țerei acesteia aũ dat voie și slobozenie ca câți din ritul catolic celor ce se află locuind și adăpostindu-se acolo, cu dréptă muncă și hrană a neguțătorilor de 'și-aũ făcut un locaș de închinăciune, care s'aũ aflat și se află sub protecția Domniei, iar nu sub altă stăpânire și pre Domnul țerei cunosc de protector întru rugăciunile și pomenirile ce fac către milostivul Dumneđeũ la slujbele lor, care locaș cu acéstă orînduială fiind sub a Domniei ocrotire și protecție, aũ avut și cărți domnesci vechi de la trecuți Domni cu oreși-care milă domnescă, care cărți cerēnd cu smerenie și plecăciune a se înnoi și de către Domnia mea, după ce ne-am plîroforisit de acéstă orînduială și am vēduț și înșine cărțile domnesci ce aũ, am bine-voit și Domnia mea de ne-am milostivit asupra-le, pentru ca să fie rugători către milostivul Dumneđeũ pentru viața și buna stare a Domniei mele și a altor Domni din urma noastră, cum și pentru îndestularea și fericirea acestui pământ în care trăesc și se odihnesc și le-am înnoit mila ce aũ avut, ca să aibă adică

La 4 Aprilie 1803, Constantin Ipsilante acordă luteranilor din Bucuresci, ca biseriçuța lor din mahalaua Stejarului, să aibă 6 pogóne de vii și să scutésacă și diverse bucate și să primésacă pe fie-care an câte 30 de bolovaní de sare de la ocnele domnesci¹.

a lua de la ocnița ce este din josul Têrgului Têrgoviștei 50 bulgări sare pro tot anul, pentru care să aibă a merge părinții barați la Cămărașul la ocnă, să-și iae acea milă de sare tótă deplin nesmintită în toți anii, fiind-că acea milă au avut'o mai înainte; de care poruncim Cămărașilor ce veți fi la acéstă ocniță, întocmai să fiți următori. — 1803, Ianuarie 2.

Cod. XLVII, fila 21 Verso.

1. Hrisovul Sașilor din Bucuresci.

Domnii și oblăduitorii căroră li s'au încredințat de la Dumneđeștă pânire de țeri și de noróde, datorie avênd, ca după cum spre norodul cel supus al sêu, așa și spre cei ce au năzuit sub protecția, ocrotirea și sprijinela lor, să arete iubire de asemenca și bună-voie; de óre-ce toți frații Domni de mai înainte noastră cari au stătuț după vreme la acest scaun al Țerei Rumănesci, atât după acéstă datorie, cât și după pilda și obiceiul care urméză la cetățile și polițiile mari, unde sunt scaune de Domnie și stăpâniri ce sunt împodobite cu mulțimea norodului de pămêntení și strêini, cari 'și au fiteș-care după ritul sêu deosebita casă de închinăciuno, am fost dat la preotul și la câți-va din ritul săsesc, ce se afla vechi locuitori aicea în politia Bucuresci voie și slobodenie prin hrisóvele Domniilor sale, care le vêdum Domnia mea, cuprinđetóre de a-și avea numai o biseriçuță de închinăciune în mahalaua Stejarului, fără de altă împrejmuire de zid, nefind de vre-o stricăciune seaș supêrare politiei, cum și 6 pogóne de vici să aibă acéstă biserică aici în țeră și i-am miluit cu privilegiu d'a fi scutite drepte bucatele bisericeí, adică vinul de vinăriciú, i dijmărit 100 stupi, i râmători, i de oierit 100 oi, i liude 2 ómení streini vierí la via bisericeí scutiți, și alte liude 6 scutiți aduși din strêinătate, apêrați de tóte dajdiile și angariile țerei, cari după cercetarea ce li se va face, după orînduiala Visteriei de către Íspravnicii județului, seaș decătre Dumnélor zebiții politiei, să li se dee și sineturi domnesci de la Vistierie pentru apêrarea lor; i 30 bolovaní sare de la ocnele Domnesci pre an și o cărciumă dréptă să aibă scutită de fumărit, de căminărit, de vamă și de tote dările ce sunt pre alte pivnițe; decí învrednicindu-ne Domnul Dumneđeștă cu Domnia acesteí țeri, venit-au înainte noastră preotul numitei biseriçuțe cu smerenie rugându-ne, ca să înnoim și întărim aceste mai sus numite mile și pli-roforisindu-mă Domnia mea, că acéstă biseriçuță ce se află aici înăuntru politiei lângă scaunul Domniei, este în protecția Domniei, iar nu sub altă strêină stăpânire și pre Domnul țerei cunósce de protector și de acéstă i s'au fost dat acest privilegiu, atât pentru ținerea biseriçuței, cât și pentru cele-l-alte mile; am bine-voit Domnia mea print'acest domnesc al nostru hrisov de am înnoit și am întărit milele ce se cuprinde mai sus, ca să i se păzésacă întocmai și nestrêmutat; și am adeverit hrisovul acesta cu însăși Domnéșca noastră iscălitură și pecete și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexendru Voevod, Dumitrașco Voevod, Gheorghe Voevod, Nicolae Voevod și Ioan Voevod,

La 2 Octombrie 1803, Domnitorul acordă reinnoire de mili barăților din Bucuresci și diverse scutiri dobândite de la anteriorii Domni¹.

i cu mărturia Dumnélor cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan G. Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiu vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istiate Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger, Pan vel Pitar și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; și s'aŭ scris hrisovul acesta întru întăiul an dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la ani de la Nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos. 1803, Aprilie 4, de Chiriță Dascălul slovenesc.

Cod. XLVII, fila 71 verso.

1. Hrisovul băraților.

Bisericei băraților de aici din orașul Domniei mele Bucuresci, ca să aibă a ținea doi vieri la viile ce aŭ în dealul Bucurescilor, i la Têrgoviște, și doi argați ómeni străini fără de gâlcévă, care acești liude patru să fie scutiți și apărați de tóte dijmele câte ar eși de la Visteria Domniei mele preste an în țera, de nici unele val și băntuială să nu aibă; asișderea să aibă a scuti și ale bisericei drepte bucate, de oierit 150 de oi, de dijmărit litre două sute și de văcărit vite 15, i o pivniță ce are biserica acésta aici în orașul Domniei mele Bucuresci, în mahalaoa sfintului Gheorghe Vechiŭ, de fumărit, de căminărit, de vamă, de vin Domnesc și de tóte altele angariŭ, ca să fie de tréba vînderei vinului bisericei, pentru că acéstă milă aŭ avut'o numita biserica a băraților lăsată atât de alți trecuți Domni de mai 'nainte, cât și de la frați Domni din urmă, i de la Măria sa părintele Domniei mele, precum și din hrisovul ce-l vëdum cul lét 1797, Octombrie 25 ne-am adevérit; decŭ învrednicindu-ne Domnul Dumneđeŭ cu Domnia acestei pravoslavnice Țêri Romănesci, și arătându-ni-se preoții de la acéstă biserica cu jalbă către Domnia mea, atât pentru innoirea milelor acestora, cât și pentru că în zidul bisericei și pre locul bisericei făcënd niște prăvălióre, se supără de fumarŭ, căminari și alți slujbași rugându-se ca pre lângă cele-l-alte mili să le hărăzim și apărarea acelor prăvălióre ce aŭ făcut și cu celea ce or mai faco iarăși în coprinsul locului bisericei, să fie apărate, a căroră rugăciune primind'o Domnia mea, ne-am milostivit și nu numai milele ce le-aŭ avut le întărim, ci le și hărăzim apărarea acestor prăvălii ce sunt făcute și ce se va mai face pre locul bisericei, de fumărit, de căminărit, de cotărit și de orŭ-ce alte dări vor fi pre alte prăvălii, acestea să fie în pace și nestrômutate; pentru care poruncim la toți câți se cuvine întocmai să fiți următori; și am adevérit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fiŭ: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae

La 7 Februarie 1805, Domnitorul acordă un nou hrisov bisericeii catolice din Târgoviște, hrisov de reînnoire a anterioarelor hrisoave, cu atât mai mult, că acelea anterioare hrisoave s'au pierdut, fiind trimise la Domnie spre reînnoire, în vremea resvrătirei, ce s'au întâmplat, după arătarea lui Pater Ienupere¹.

și Ioan Vydi și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boerilor celor mari ai Divanului Domniei mele : Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Vornic de țera de sus, Pan Scarlat Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Stirbeiș vel Logofăt al obiceiurilor, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țera de jos etc.; și s'au scris hrisovul acesta la anul dintâiu dintru întâia Domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele București, la an de la Hristos 1803. Octombrie 2, de Grigorie Grecian 3-lea Logofăt.

Cod. XLVII, fila 165.

1. Hrisovul baraților ot Târgoviște.

Find-că în orașul Domniei mele ot Târgoviște, din sud Dâmbovița, din vechime Domni și oblăduitorii țerei acesteia au dat voie și slobodenie la câți de rital catolicilor, se află locuind și adăpostindu-se acolo, cu dréptă muncă și hrană a negustorilor, de 'și-au făcut un locaș de închinăciune, care s'au aflat și se află sub protecția Domniei și pre Domnul țerei îl cunosc de proestos, întru rugăciunile și pomenirile ce fac către milostivul Dumnegeu la slujbele lor, care locaș cu această orînduială fiind sub a Domniei ocrotire, au avut și cârți Domneșci vechi cu oreși-carî mile Domnesci, pentru carî mile viind anume Paterul Ienupere și vechilul bisericeii de acolo, cu smerenie și plecăciune la Domnia mea, prin jalba ce ne-au dat au făcut arătare, că domnescile sineturi ce au avut biserica pentru aceste milî, acum în trecuta vreme, avându-le trimise aici la Domnie spre a se înnoi, din pricina resvrătirei ce s'au întâmplat toate s'au răpus, rămîind numai cu un sinet, ad : hrisovul răposatului Constantin Vodă Ghean, ce'l arătă de vâdum Domnia mea, scris din lét 1754, Iulie 18, cu cuprindere, că s'au dat acesteii bisericeii, ca să fie scutiți 4 ómenî străini, să scutescă și ale bisericeii drepte bucate, de oierit oi 150 și de dijmărit litre 200, cum și la viile bisericeii să fie un vier străin scutit ; după care făcutu-ne-au numitul Egumen rugăciune, cerënd milostivire de la Domnia mea, nu numai a se înnoi acele domnesci milî, ce după numitul hrisov se adevereză că din vechime le-au avut, ci să adăugăm milă de la Domnia mea și scutela viei ce are biserica de a nu plăti vinăriciî pre dreptate bucatele sale și să fie scutită și o pivniță ce are biserica în Târgoviște, întru care se vinde vinul din numita vie a bisericeii, arătând mai vîrtos că acum au făcut acolo numitul Egumen și noul spital pentru căutarea bolnavilor ; de a căruia arătare plioforisindu-ne Domnia mea, cum că este adevărat, ne milostivim și iată prin acest domnescul nostru hrisov, hărăzim bisericeii ca să aibă aceste milî, ad : 4 ómenî străini, 150 oi scutite de oierit, două sute litre de dijmărit și un vier străin la via bisericeii scutiți, ce le-au avut vechi după numitul hrisov și via bisericeii scutită de vinăriciî și cărciuma bisericeii ce

*

Deși neîndoișă toleranță este acordată cultelor străine, proselitismul bisericeii ortodoxe nu este rău vădut de Domnitor. De aceea el acordă din nou miluirei Mariei, «care din legea ovreiască, a tras la pravoslavnică credință», prin hrisovul din 11 Iunie, 1803¹.

Un cas curios din 25 Maiu 1804, e acela a unui evreu care se botează și apoi fuge iar la evrei:

Prea Înălțate Dómne

După luminata poruncă Înălțimii tale, cercetând pricina acestei jălbi de față cu amândouă părțile și întrebându-se pârîtul Teodor ce are a răspunde la acésta, adică de a fost acela botezat din ovreu și chizășia lui seau

o are în Têrgoviște scutită de căminărit, de fumărit, de vamă și de tóte dările câte sunt pre alte pivnițe nescutite; și pentru căci aū sistăsit acolo un nou spital cu căutare de bolnavi, pentru iubirea de ómenī, adăugăm și acéstă milă ca să aibă a lua ad: spitalul acesta talerī 150 pre an din vama Têrgoviștei, care banī poruncim să se dee pe tot anul ne lipsit; decī pentru ca să se păzescă acesta milă apururea și nestrămutat, am bine-voit Domnia mea de am adeverit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele și cu credința prea iubiților Domniei mele fiī: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdī., martori puind și pre Dumnélor cinstiți și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei mele: Dumitrache Ghica biv vel Ban, Epistatul spătăriei, Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Manolache Brâncoveanu vel Ban, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Stefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, etc, și s'aū scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anul 1806, Februarie 7, de Chiriță Logofétul Divanului.

Cod. XLVII, fila 272.

1. *Milost. Boj. Ioan Constantin Alexandru Ipsilante gospod Zem. Vlahiscaoie.*

Fiind-că Maria, care din legea ovreiască aū tras la pravoslavnică credință, are privilegiu, atât de la cei-l-alți trecuți frați Domni, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele a scuti o prăvălie și o cărciumă, sub acéstă prăvălie de fumărit, de căminărit, de vamă, de vin domnesc, de ortul vătășesc și de alte angarii ce sunt pre prăvălii și pre cărciumi, însă prăvălia și cărciuma drepte a sale, cum și Nica soful ei, a fi apărat de rîndul dăjdiilor, fiind străin și scăpătat; ne-am milostovit și Domnia mea de 'i-am înnoit privilegiu ce aū avut atât acea cărciumă și prăvălie să le aibă scutite după cum se cuprinde mai sus, cât și bărbatul ei să fie nesupărat de rîndul dăjdiilor și de alte angarii, și poruncim tuturor de obștie a da bună pace pentru tóte câte se cuprinde, a nu face nici un fel de supărare, că așa este porunca Domniei mele. *ii saam receh gd.*— 1803, Iunie 11.

de are vre-o sciință unde se află fugit, cu totul tăgădui, că nici n'au fost în chezășia lui, nici scie ce s'au făcut, fără de numai țise, că acest ovreu au fugit și țise jăluitarul că 'l-au avut tovarăș fiind vecin cu dânsul, și vrând ca să se boteze, după jalba ce au dat, s'au orinduit la prea Sfinția sa părintele Mitropolit, de care și făcând trebuință de a'și găsi nași să se boteze s'au rugat de dânsul ca să 'l boteze, și el, după datoria creștină vădându-le că are rîvnă la pravoslavnică lege s'au parănenisit de 'l-au botezat, socotind să facă bine, și așa după ces'au botezat, neavînd unde să șoșă, s'ar fi rugat iarăși ca să-l primască la dânsul, și 'l-au și primit, dar cu toate acestea nuremînea tot-d'a-una la dânsul, ci ca un om slobod mergea unde-î era voia, și într-o Vinere, ce este acum două săptămîni, așind că au fugit, dar unde și cum habar n'are, au mers la Mitropolie și ar fi întrebat pre preoți acolo, pentru acest botezat de se afla la biserică și iar fi spus că viind 'și-au luat așternutul și s'au dus; după aceea iar fi spus un Tănase ot Baia nouă că într'a cea Vineri l'ar fi vădut pe la 10 ceasuri trecînd încă cu doi ovrei spre Broșteni, care Tănase aducîndu-se dete mărturie și înaintea judecării că l'ar fi vădut, atunci cu două ovrei mergînd spre Broșteni, dar pre ovrei nu-i cunosc, am întrebat dar pre jăluitarul ovreu, de vreme ce încă cheflemăoa pîritului nu l'au lăsat pre acel fugit cînd l'au făcut tovarăș și i-au încredințat marfa de vin, cu ce cuvînt acum 'l cere de la pîritul Teodor și țise că de la Mitropolie după ce l'au botezat, l'ar fi luat pîritul Teodor în sînia lui, de la care cere și el acum orî pre om să 'l dea, seau să plătescă paguba ce 'i s'au întimplat de taleri 600 vedre vin, ce țice că 'i lipsesce din vinul ce au fost asupra acelui tovarăș al lui, i taleri 150, ce 'i este dator cu două zapise decî mai întîi, fiind-că pîritul Teodor nici o chezășia nu are dată pentru acel dosit la mîna jăluitarului, nici la sînta Mitropolie după ce l'au botezat, pentru-că nici este obicei cînd se boteza din ovreu, sau din altă lege, a'l da sînta Mitropolie în chizășia cui-va și al duoilea nu se pôte invinovăți Teodor pîritul că l'au botezat și au fugit să plătescă jăluitarului ovrei paguba ce s'a întimplat din pricina botezului, căci și de nu se boteza, avînd de gînd să fugă și ovrei fiind tot putea să fugă și să mănânce bani și mai vîrtos neavînd jăluitarul nici o dovadă asupra bănuielei lui că l'au cacerdisit pîritul Teodor unde-va, nu are dar nici un cuvînt drept a cere omul seau paguba de la pîritul, fiind-că și după mărturia numitului Tănase, se vede că tot ovrei l'au cacerdisit, de care și nu lipsiî a însciința Măriei tale, iar hotărîrea.... — 1804, Maiu 25.

Vel Agă, Ianache Medelnicerul.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Fiind-că în diastima de țile șapte-deci și două, ce au trecut de la alegerea judecării pînă acum nu s'au arătat față de o apelație de mulțămire

și fiind-că după arătarea ce ni se face a priciniei, vedem că cu dreptate au judecat Dumnóluī vel Agă, întărim dar anaforaoa acóstă și poruncim, să fie pâritul Teodor în pace și nesupărat de către numitul Țală. — 1804, August 5¹.

*

Numeróse hrisóve au dat Constantin Ipsilante în favórea mónăstirilor din peninsula Balcanică, acordându-le diverse venituri. Unele din aceste hrisóve au în vedere și școli stabilite pe lângă diverse mónăstiri.

Dăm în anexele de mai jos un număr de asemenea acte, pentru anii 1803—1806.

Anexe.

Hrisovul de milă al mónăstirei de la Arnăutkioi cu hramul Arhanghelii Mihail și Gavril; întăresce hrisovul lui Alexandru Moruzi din 1794 Aprilie 14, să primescă de la Carvasara câte 200 taleri pre an.—1803, Februarie 13.

Hrisovul mónăstirei Șişman de peste Dunăre, din munții Târnovului.

Căți cu duhul lui Dumneđeū se pórtă, după cum ăice apostolul : « aceștia sunt fii lui Dumneđeū, » pentru cei ce vor vrea să 'și mărturisescă sufletul datorii sunt a face milostenie, și așa se vor învrednici a lua plata cea nescăđută de la împăratul Slavei, după cum ăice : « fericiți cei milostivi că aceia se vor milui, și înaintea acelora cu bucurie pórtă cerului se va deschide și va intra ca nisce fii moștenitori, cu mărire și cu cinste înaintea lui Dumneđeū în sălașurile ceresci și se vor încununa cu cuuunī neveștejite ». Drept aceea Domnia mea învrednicindu-ne de la Dumneđeū cu oblăduirea întru prea cinstitul scaunul țerei aceștia, și având rívnă dumneđeóescă și dragoste, ca să înoim și să întărim daniile și milele cele orînduite de răposaii domni pe la sfintele mónăstiri, nu numai aici, unde de Dumneđeū ni s'au daruit acea oblăduire, ci și la alte părți pe unde au fost trebuință, n'am lipsit, după datorie, a da mână de ajutor din cele ce bogatul darnic Dumneđeū au dăruit nouă și socotit'am Domnia mea și pentru sfînta și dumneđeéasca mónăstire, ce se chiamă *Șişmon*, ce este făcută de răposatul Șişmon Craiu, care este peste Dunăre, în munții Târnovului, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfîntei de viață făcătoarei și nedespărțitei Troiță, de care ne însciințăm că se află la multă slăbiciune, neavînd ajutor seai venit din alt unde-va, am rívnit Domnia

1. Cod. L, fila 250.

Dumneșe și pururea feciorei Maria, ce 'i dăc *portarița*, cum că se află la multă neîndemânare, neavând alte milî spre ajutor la păsurile ei, diu vouița Domnilor și a Domuiei mele, mai ales pentru evlavia ce avem și dragostea diu tot sufletul nostru către prea sfiuta Nascătoare de Dumneșe, fiind-că și acest dar căruia ne-am învrednicit, a fost iusăși *solirea* către fiul său și Dumneșul nostru, pentru aceea dăm și orînduim Domuia mea mila ce a avut acostă sfiută mōuăstire, ca să iae pe tot anul, de la camărașul de ocuă, taleri 200, i de la vel Vameș, diu banii Caivasaralei taleri 300, iusă să aibă a lua banii acoștia la 20 a lunei lui Iulie, ca sa fie sfiutei mōuăstiri de ajutor și iutărire, părinților de hrană și chiveruisire, iar Domuiei mele și pariuiților Domniei mele veciuiacă pomenire, pentru că acostă mai sus uumită milă au avut-o mōuăstirea, atât de la alți frați Domui de mai înaiute, i de la Măria sa păriutele Domuiei mele, precum diu hrisovul Domuiei sale fratelui Alexandru Moruzi, ce vëdum cu lét 1799, Maiu, iutărit și la lét 1799, August 22 ne-am adevărit; decî, rugăm și pre alți frați Domui, cari în urma noastră se vor învrednici cu domuia acesteî pravoslavice țeri, să bine-voiască a înoi și a întări mila acosta, ca și a Domuiilor sale milî și faceri de bine, ce vor face, să fie în urmă de alții țiuute în sēmă; și am adevărit hrisovul acesta cu în-săși credința Domuiei mele Ioan Constatiu Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domuiei mele fiî: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd.; marturi fiind și Dumușlor cinstiți și credincioși boierii veliți ai Domuiei mele i *proci*, scriindu-se hrisovul acesta la iutăiul au dintru iutăia Domuie a Domuiei mele, aici, în orașul scaunului Domniei mele Bucureșci, la auî de la zidirea lumei 7311, iar de la Domnul Dumneșe și mântuitorul nostru Iisus Hristos 1803, Aprilie 26, de Răducan Poeuaru al 3-lea Logofet de Divau¹.

Hrisovul mōnăstirei Ivirul de la Tarigrad

Doă lucruri minunate sunt cele ce încunună și împodobesc bunățile Domuiilor și a oblăduitorilor, amăndouă vrednice de laudă și de mărire, adică: Marea trebuință diu care cea d'intăi se silescă către cărmuirea cea politică, iar cea de a doua către podoba cea biserică; însă iubirea uneî de către alta cu atât mai de folos este, cu cât pentru marea cuviință ca de un lucru lumesce, dăc mântuitorul: «te grijește și spre multe te silescă, iar pentru buna credință, dăc, un lucru trebuiesce»; la care lucru trebuincios uitându-se domni cōi înțelepți, cărmuirea politiei cu dreptate o sēvârșesc și dreptatea bisericeî, adică podoba, cu înțelepciune o împlinesc, câștigănd partea cea bună care un se va lua de la dēnșii. Drept aceea și uoi întru Hristos Dumneșe bine credinciosul domu Ion Constatiu Alexandru Ipsilante Vvd.

1. Cod. XLVII, fila 101.

din pronia celui de sus fiind înălțați la stăpânirea Domniei și a oblăduirii acestei țări, și înscințându-ne Domnia mea pentru metohul sfintei mănăstiri *Ivirul*, ce are la Belichio de la *Țarigrad*, unde din râvnă Dumnezească s'au îndemnat părinții acelei mănăstiri cu ajutorul de la mănăstire și cu milostenie de la creștinii, cheltuind multă sumă de bani de au făcut acel metoh, o sfântă biserică, întru pomenirea sfântului sfințitului Mucenic Haralambie, unde au adus și sfinte moște, mâna sfinției sale, ce se află la mănăstirea *Ivirul*, ca să fie de folos color ce cu înferbințolă vor năzui la ajutorul sfinției sale; au mai făcut și alte zidiri cu odai pentru șederea și odihna părinților călugări, și ca o chibzuire nouă cu multă trebuință de ajutor, după cererea ce au făcut părinții de acolo, li s'au făcut milă de ajutor, atât de la Măria sa parintele Domniei mele, cât și de la Măria sa Alexandru Vvd. Moruzi, din hrisovul ce'l vădum cu l. 1799, ca să iae pe fie-care an de aici din țară, la vreme când iau și alte mănăstiri, din vama Bucurescilor, de la Carvasara, taleri una sută și de la ocnă bolovanii sare una sută. Decă învrednicindu-ne Domnul Dumnezeu cu Domnia acestei pravoslavnice țări, ne-am milostivit de am înnoit și am întărit mila ce se arată mai sus, spre a fi sfântului Metoh acesta ajutor și de întărire, părinților călugări de hrană și de chiveinisela, iar Domniei mele și părinților Domniei mele veșnică pomenire. Rugăm dar și pre alți frați domni, cari în urma noastră se vor învrednici a fi domni și oblăduitorii acestei creștinesce țări, să bine-voiască a înoi și a întări această milă, ca și ale Domniilor sale milii și faceri de bine să fie în urmă ținute în seamă; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd. și Ioan Vvd., matori fiind și Dumneilor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele *i proci*; și s'au scris hrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci la l. 1803. Aprilie 28, de Zamfirache biv al 3-lea Logofet¹.

Hrisovul mănăstirei Chicul de la Ostrovul Chiprul

Cei ce s'vârșesc bunătățile cele de suflet folositore și plăcute lui Dumnezeu, nu numai întru această viață se laudă și se bine-cuvinteză, ci și după petrecania lor, le rămâne numele nemuritor și pomenire vecinică, a cărora suflet în cetele dreptilor se selășluiesc.

Multe bunătăți sunt cu care poate nescine a dobândi sufletesca mântuire; iară cea mai mare este milostenia ce se face nu numai la săraci și la scăpătați, ci mai vârtos la sfintele lui Dumnezeu locașuri. Drept aceea și eu robul lui Dumnezeu Ioan Constantin Alexandru Vodă, din râvnă Dumnezeiască îndem-

1. Cod. XLVII, filele 101 și 100.

nându-ne din tot sufletul și inima, având în destulă evlavie către prea sfînta de Dumnezeu născătoare și pururea feciură Maria, a căruia hram se află sfînta mănăstire din Ostrovul Chiprului ce se numesce Chicul, la care mănăstire se află și sfînta iconă a prea sfîntei născătoare de Dumnezeu cea zugrăvită de sfîntul Luca și fiind-că la această sfîntă mănăstire se află multă sărăcie și scăpătăciune, a avut milă Domnia mea, ca să iae pre fie-care an de la cămărașul de ocne câte talerî 200, precum din hrisovul Domniei sale parintele Domniei mele, cel vechi, cu lăt 1797 Iulie 2, ne-am adevărit. Drept aceea ne-am milostivit și Domnia mea de am înnoit mila această, și pentru ca să iae această milă ne strămutat, seașă să nu se facă vre-o zăticnire de a nu merge această milă la vremea ei acolo, la numita sfîntă mănăstire, am orînduit Domnia mea Epitrop și purtător de grijă, pre Egumenul ce după vremuri va fi la sfînta mănăstire Mărcuța, ca să poarte grije numitul Egumen a lua această orînduită milă pre fiesce-care an de la Cămărașul ocnelor, la luna lui Martie, și prin mijlocirea omenilor de ispravă și vrednici de credință să o trimită la sfînta mănăstire *Chicul* de la ostrovul Chiprului, să se dea în mîna celor de acolo părinți, și să iae adevărită la mîna lor către cel de aici Egumen al mănăstirii Mărcuța. Pentru aceea am dat Domnia mea acest hrisov al Domniei mele sfîntei și Dumnezeescăi mănăstiri *Chicul*, de la ostrovul Chiprului, spre a lua această milă pre fiesce-care an ne conținut și ne oprit să fie spre chivernisela sfîntei mănăstiri, Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire; rugăm dară și pre alți întru Hristos frați Domni ai noștri, pe care Domnul Dumnezeu cu nemărginita Dumnezeiască a sa milă, în urma noastră 'î va alege a fi Domni și oblăduitori acestei țeri Rumănescă, ori din nămăl nostru de va fi, soașă din alt năm, să bine-voiască și Domnia lor a înnoi și întări mila această prin cinstite hrisove ale Domniilor sale, ca și milele Domniilor sale să fie bine primite și ținute în sîma de către Dumnezeu și de alți Domni întărite, ca și Domnul Dumnezeu să daruiască oblăduirile Domniilor sale cu fericire. Și am întărit Domnia mea hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Io Costandin Alexandru Ipsilant Voevod, și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alecsandru Voevod, Dumitrașcu Voevod, Gheorghe Voevod, Nicola Voevod și Ioan Voevod, martori fiind și Domniile lor cinstiți și credincioși boeri vestiți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Postelnic, Pan Gheorgache Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radul Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus, Pan Costantin Stirbeiș vel Logofet de obiceiuri, Pan Scarlat Campinș vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Vacărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Strat Crețulescu vel Logofet de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Costantin Grădiștean vel Paharnic, Pan Ianache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Izvoranu vel Sluger, Pan vel Pitar și

ispravnic, Pan Issaac Ralet vel Logofăt de țera de jos; și s'aŭ scris hrisovul acesta întru întêiul an dintru întêia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la ani delă zidirea lumii 7311, iar de la nascerea Domnului Dumneșu și mântuitorul nostru Is. Hris. 1803. April 26, de Matei Musceleanu Logofet de Divan¹.

Hrisovul sfinților Voevođi de la Moreea.

Doă lucruri minunate sunt, cele ce încunună și împodobesc bunătățile Domnilor și ale oblăduitorilor, amândouă vrednice de laudă și de mărire, adică: marea trebuință din care cea d'întêi se silesc către ocârmuirea cea politică, iar cea de a doua către podoba cea bisericească, însă osebirea uneia de către alta, cu atâta mai de folos este, cu cât pentru marea cuviință, ca de un lucru lumesce ȳce Mântuitorul: *te griješci și spre multe te silești; iar pentru buna credință*, ȳce, *un lucru trebuesce*, la care lucru trebuincios uitându-se Domni ȳce înțelepți, ocârmuirea politiei cu dreptate o s'vîrșesc și dreptatea bisericei, adică: podoba, cu înțelepciune o împlinesc, câștigând partea cea bună care nu se va lua de la d'nsii; drept aceea dar și noi întru Hristos Dumneșu bine credinciosul Domn Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. din pronia cea de sus fiind înălțați cu Domnia și oblăduirea țerei acesteia și însciinându-ne pentru Sfînta și Dumneșiasca mănăstire de la Moreea, care este stavropighie nouă, unde se cinstesc și se prăznuiesc hramul sfinților și marilor Voevođi ai oștilor ceresci Mihail și Gavril, cum că acesta sfîntă mănăstire fiind scăpătată aŭ avut milă, atât de la frații Domni de mai înainte, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele, ca să iae această sfîntă mănăstire pre tot anul câte taleri 70, însă taleri 35 din vamă și taleri 35 de la ocne; decî după evlavia ce avem, din tot cugetul inimei noastre, asupra Sfîntelor și Dumneșescilor locașuri, ne-am milostivit și Domnia mea de am înnoit și am întărit mila acesta, ca să se păzescă neștrămutat spre a fi sfîntei mănăstiri de ajutor și îndreptare, iar Domniei mele și părinților Domniei mele, vecinică pomenire. Rugăm dar și pre alți frați Domni, cari de la Domnul Dumneșu se vor învrednici a fi Domni acestei pravoslavnice Țeri Romănesci, să binevoiască a înnoi și a întări mila acesta, ca și ale Domniilor sale milă și faceri de bine să fie în urmă de alți ținute în seamă; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Gheorghe Vvd., Dumitrașcu Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumneșlor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrache Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Iorgache Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de

1. Cod. XXLVII, fila 124.

us, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiu vel Vornic de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Logofăt de țera de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrat Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic a politiei, Pan lordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; și s'aŭ scris hrisovul acesta întru întăiul an dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei, mele București, la ani de la Nascerea Domnului Dumneșu și Mântuitorului nostru Isus Hristos. 1803, Maiu 23¹.

Hrisovul mănăstirei Csenofont de la Sfeta-Gora.

Cunoscut și dovedit lucru este și la mari și la mici și la tot creștinul ce viază în lume, că oricare socotesce a-și chivernisi viața prin fapte bune și plăcute lui Dumneșu, vedese și se cunoșce chiar și aievă, că nu numai pentru lauda cea vremelnică a numelui celui laudat de omeni, se nevoesce și se sîrguesce, ci mai mult și mai ales pentru folosul și mântuirea sufletului și pentru nădejdea cea curată și bună a răsplătirei faptelor bune de către marele și prea înălțatul Dumneșu, căci prin iubirea de omeni și prin lucrarea faptelor bune, fieș-care așteptă și nădăjduesce de la Domnul Dumneșu răsplătire vecinică, dar și de la omeni laudă pricinuesce și cu bună cuvîntare se bine-cuvîntăză; drept aceea învrednicindu-ne Domnul Dumneșu cu Domnia acestei pravoslavnice Țerei Romănesci și avînd rîvnă către sfințele lui Dumneșu locășuri, mai vîrtos către cele ce se află la scăpătăciune și lipsă să le ajutorăm și să le miluim cu cea ce ne va fi prin puțință; am bine-voit pentru sfința mănăstire ce de vre-o două-deci ani încoa s'aŭ așodă chinovion de părinți sihaștri, precum din vechime fusese și de mulți ani se stricase, unde s'aŭ strîns și îndestulat număr de părinți călugări, cari sihăstresc și se silesc cu sîrguință spre bunele fapte, cu multă rîvnă și supunere, păzind cu neclintire orînduile sfinților marilor părinți chinoviați, Sava, Antonie și Eftimie, și fiind-că la ast-fel de petrecere nu este slobod părinților de a âmbra după milostenii în alte părți, decât numai a-și păzi datoria orînduei la mănăstiri și a-și împlini canonul rugăciunei, și a-și petrece viața în singurătate, unde nu pentru mîncare seau îmbrăcăminte, ci pentru obiceiurile cereri ale Haraciului, care sunt sciute, nu pot trăi fără de un venit la cheltuiala trebuincioasă; de aceea, fiind dar cuviincios în adevăr acestor părinți ajutorul cu oreș-care deosebire de alte mănăstiri, și printr'acest Domnescul nostru hrisov ce'i dăm, întărim atât mila ce aŭ avut mai înainte, cât și adaosul ce i s'aŭ făcut în urmă de fratele Domn Alexandru

1. Cod. XLVII, fila 126—127.

Moruzi Vvd, piin hrisovul cel vëdum cu lët 1800, Ianuarie 11; adecă să iee pie fie-care an vinăriciū din dealurile Domnesci ot sud Buzëū, tnsă diu poporul Viespesci, i Badeni, și Muscelul, de vadră câte trei bani cu părpăru, atāt din viile ce sunt până acum într'aceste popóre, cât și din cele ce se vor mai face de acum înainte; așisderea să iee de la ocna Telega pre an bolovanī sare 200; cu carī aceste mili se ajutā sfinta mōnăstire și păriuțiī cālugaī la cheltuiielele lor, spre a putea ținea chinovion în starea cea bună, după cea veche bună orinduială acesteī mōnăstiri și păriuțiī de la acēstā sfintā mōnăstire să fie datorī a ruga pre milostivul Dumneđeū pentru a Domniei mele bună stare și pentru păriuțiī noștriī și pentru indestularea acesteī țeri: și am adevērit hrisovul acesta cu însăși Domnēscā nōstrā iscāliturā și pecete și cu credința prea iubiților mei fi: Alexandru Vvd., Dumitrașcu Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumnēlor ciustiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Mauolachi Crețulescu vel Ban, Pan lordache Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radul Golescul vel Vornic de țera de sus, Pan Scarlat vel Logofēt de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiū vel Logofēt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Logofēt de țera de jos, Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vornic, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic. Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofēt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Crețulescu vel Paharnic, Pan Enache Golescu vel Stolnic și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofēt de țera de sus; și s'aū scris hrisovul acesta întru întâiul au dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în Bucuresci, la lët 1803, August 12, de Răducanu Poenaru biv 3-lea Logofēt, Condicarul Divanului¹.

. *Zem. Vlahiscoe*

Fiind-că cei după vremi Arhieriei, prea sfințiī păriuți Mitropoliți ai Varnei, pururea și tot-d'a-una s'aū aflat cu slujbă în trebile Domniei și atāt către ómeniī Domnesci ce merg și vin de la Țarigrad, carī 'și-aū trecerea lor pre la Varna, s'aū arētāt cu buna primire, întru înlesnirea cālătóriilor, cât și la trimiterea altor slujbași și boeri domnesci, ce merg cu memurieturi la Varna, aū fost osirduitori în trebile și pricinele Domnesci, mai ales prea Sfinția sa părintele Gregorie, ce se aflā acum arhierând la acēstā eparhie; pentru acele slujbe, dar, cu care s'aū arētāt până acum, și cu care nădăjduim a se arēta prea Sfinția lor arhieriei eparhiei aceia și de aci înainte tot-d'a-una în trebile Domniei și către ómeniī domnesci și pentru că ne este sciut și trebuința ce are de ajutor acēstā eparhie; am bine-voit Domnia mea, întru

1. Cod. XLVII, fila 129.

răsplătirea acestora și după datoria netăgăduită ce au Domniî asupra sfințelor și Dumneșcescilor lăcașuri și 'î-am făcut acest privilegiu, ca să aibă numita eparhie de aici, din venitul vămilor domnesci, pre tot anul câte talerî 150, după cum au avut această rînduială și de la alți frați Domni din 'naintea noastră; pentru care nu suntem la îndoială că și frații Domni ce în urma noastră vor oblădui țera acésta, vor bine-voi a întări mila acésta care se cuvine a o avea numita eparhie, pentru numitele slujbe; și am întărit hrisovul acesta cu însăși domnésca noastră iscălitură și pecete, i cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru, Dumitrașco, Gheorge, Nicolae și Ioan Vvđî. martorii fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți, etc. La întéiul an dintru întéia Domnie. — 1803, Iunie 24¹.

Hrisovul sfintei mănăstiri Grigoriu de la Sfeta-Gora

Milosteniile și toate facerile de bine preste totă vremea și în tot locul sunt primite ca o mirézmă² cu bun miros duhovnicesc înaintea prea Înălțatului Dumneșeu, iară milostenia și facerea de bine ce se sêvârșesce la sfințele lui Dumneșeu lăcașuri, unde neîncetat se proslăvesce numele Domnului nostru Isus Hristos și de unde toți așteptă ajutor, cu atât sunt mai primite, cât și Dumneșcescile adunări în sfînta biserică de obște se rógă pentru ei, dicînd : «sfîntesce Dózne pre cei ce iubesc podóba casei tale și îi proslăvesce cu Dumneșeiasca puterea ta»; drept aceea dară, de vreme ce pronia cea de sus ni au încredințat și nouă ca o sórtă, acest scaun al Domniei acestei Țêri Rumănesci, avem datorie netăgăduită a căuta și a ajuta cu tot felul de mijlóce sfințele lui Dumneșeu lăcașuri, cu cât mai vêrtos cele ce au avut și de la alți rēposați și mai din 'naintea noastră trecuți Domni milî, se cade a le întări și unde este neajungerea și sciute trebuințe și neputințele, cu cât se póte ajuta; pentru acésta dară, fiind că și sfînta Dumneșeiasca mănăstire de la Sfeta-Gora ce se numesce și *Grigoriu*, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfîntului părintelui nostru Nicolae Arhiepiscopul de la Lichia, făcătorul de minuni neavînd vre-un venit din care să pótă mănăstirea și părinții călugări co se locuesc într'însa să se hrănescă, după datoria ce avem, dăm și miluim acésta sfîntă mănăstire, ca să aibă cu acest hrisov al Domniei mele a lua pre tot anul talerî 500, cu pecetluit de la ocne; așisderea să aibă a lua vinăriciul din Dealul Scheilor ot sud Saac, la care deal are să iae mănăstirea sfîntilor Apostoli câte două bani de vadră cu părpărul, iar din cei-l-alți câte trei bani de vadră; hotărîm să iae sfînta mănăstire Grigoriu câte două bani de vadră și mănăstirea Proti un ban de vadră; ci dar la vremea vinăriciului să aibă a'și trinite om, ca să scrie și mēsure drept vinurile, după obiceiū, cu cotul domnesc pecetluit și din cincî bani de vadră să iae mănăstirea Grigoriu două

1. Cod. XLVII, fila 179.

banî şi mănăstirea sfinţilor Apostoli două banî şi mănăstirea *Proti* un ban după osebite cărţi ce are, iară vinăricerii domnesci să nu se amestece întru nimic, pentru că această milă au avut'o sfîntă mănăstire atît de la alţi fraţi Domni, cît şi de la Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisovul Măriei sale fratelui Alexandru Vodă Moruzi cel vîdum, cu lît 1793, Septembrie 1, ne-am adevărit; drept aceea şi Domnia mea ne-am milostivit de am înnoit şi am întărit mila această, ca să iae pre tot anul şi să i se păzescă ne-strămutat, ca să fie sfîntei mănăstiri de întărire, să se ajute la trebuinţele ce are şi părinţilor de hrană şi chivorniséla, iar Domniei mele şi răposătilor părinţilor Domniei mele vecinică pomenire; rugăm dară şi pre alţii întru Hristos bine credincioşi fraţi Domni, cărora după vremi li se va încredinţa de la Dumnezeu a fi oblăduitori creştinesci acestei ţeri, să bine-voiască a înnoi şi a întări milele acestea, ca şi ale Domniilor sale milî şi faceri de bine încă să fie în urmă de alţii ţinute în sémă; adevărim hrisovul acesta cu însăşi credinţa Domniei mele Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. şi cu credinţa prea iubiţilor Domniei mele fiî: Alexandru, Dumitraşco, Gheorghe, Nicolae şi Ioan Vvđi., martori puind pre toţi Dumnélor cinstiţi şi credincioşi veliţi boeri ai Divanului Domniei mele: Dumitraşco Racoviţă vel Vistier, Scarlat Ghica vel Spătar, Manolache Creţulescu vel Ban, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Radu Golescu vel Vornic de ţera de sus, Isaac Ralet vel Logofăt de ţera de sus, Constantin Ştirboiu vel Logofăt de obiceiuri, Scarlat Câmpineanu vel Vornic de ţera de jos, Dumitraşco Racoviţă vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Mateiu Fălcoianu vel Vornic al obştirilor, Istrate Creţulescu vel Logofăt de ţera de jos, Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Iordache Filipescu vel Căminar, Constantin Grădişteanu vel Paharnic, Ionache Golescu vel Stolnic, Teodorache Văcărescu vel Comis, Scarlat Izvoreanu vel Sluger, lancul vel Postelnic, iar Ispravnic la epistaşia facerei acestui hrisov Dumnóluî vel Logofăt de ţera de sus; şi s'au scris hrisovul acesta la al douălea an dintru întêia Domnie a Domniei mele, aici în oraşul scaunului Domniei mele Bucureşti, la an'î de la Nascerea Domnului nostru Isus Hristos. — 1803 Septembrie 13, de Gheorghe Logofăt de Divan¹.

Hrisovul mănăstirei Proti de lângă Țarigrad

Milosteniile şi toate facerile de bine preste totă vremea şi în tot locul sunt primite ca o mirézmă cu bun miros duhovnicesc înaintea prea Înaltului Dumnezeu; milostenia şi facerea de bine ce săvîrşesce nescine la sfintele lui Dumnezeu locaşuri, unde neîncetat se proslavesce numele său şi de unde toţi aşteptă ajutor, cu atîta sunt mai primite, cît şi Dumnezeescile adunări în sfînta biserică se rógă pentru ei, dîcînd: sfîntesce Dózne pre cei ce iubesc

1. Cod. XLVII, fila 278.

podoba casei tale și-î proslăvesce cu Dumneșească puterea ta; drept aceea dai, de vreme ce din pronia cea de sus ni s'a încredințat și nouă ca o sôrtă, acest părintesc scaun al Domniei acestei Țeri Rumănesci, avem datorie netăgăduită a căuta și a ajuta cu tot felul de mijlociri sfintele lui Dumneșeu locașuri, mai vârtos cele ce au avut milă și de la cei din 'naintea noastră Domni, cum și de la părintele Domniei mele, se cade a le întări, și unde este neajungerea și sciuta trebuință cu cât se pôte, adăoga; între care fiind și sfânta mănăstire care se numesce Proti de lângă Țarigrad, în stare prôtă vrednică de ajutor, și fiind-că a avut și de la alți răposați frați Domni de mai nainte milă, precum și de la Măria sa părintele Domniei mele, după cum din hrisóvele Domniilor sale ne-am adevărit, am bine-voit dar și Domnia mea de am înnoit și am întărit această milă, ca să aibă a lua numita mănăstire în toți anii vinăriciul din Dealul Scheilor ot sud Saac, ad: din cinci bani de vadră câte un ban, iară cei-l-alți patru bani sunt două ai mănăstirei S-ții Apostoli din Bucuresci și două ai mănăstirei Grigoriu de la Sfeta-Gora, orînduiți cu osebitele hrisóvele Domniei mele, care această milă luând-o sfânta mănăstire prin trimășii de acolo la vremea ce vor lua și cele-l-alte mănăstiri, să se ajute la trebuințele că are, și să fie datorii părinții ce locuesc întru această mănăstire a ruga pre milostivul Dumneșeu în toate sfintele slujbe pentru pravoslavniciei Domni și pentru liniștea și bunastare a acestei creștinesci țeri; pentru care rugăm și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici de la Domnul Dumneșeu a fi stăpânitori acestei de Dumneșeu păzite țeri, bine-voiască a înnoi și a întări hrisovul acesta al Domniei mele, ca și al Domniilor sale hrisove și milă încă să fie de alții în urmă primite și în séma ținute, întărim Domnia mea hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdî, și cu mărturia Dumnólor cinstiților și credincioși boieriî veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Constantin biv vel Ban, Epistatul logofetiilor marii, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Gregorie Brâncoveanu vel Vornic de țera de jos, Dumitrașco Racoviță vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Nicolae Racoviță vel Logofet de obiceiuri, Petrache Ridoridi vel Vornic al politiei, Dumitrașco Racoviță vel Clucer, Mihalache Racoviță vel Paharnic, Fotache Știrbei vel Stolnic, etc., și s'a scris hrisovul acesta întru al doilea an dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anul de la nascerea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos 1804, Iulie 21, de Chiriță Logofet de Divan.¹

1. Cod. XLVII. fila 239.

Hrisovul mănăstirei Dusco, unde este capul sfântului Visarion.

Minunat este Dumnezeu întru Sfinții săi, care prin mijlocirea lor, ca prin niște organe și vase curate și ale sfântului Duh, pricinuesce neconținut mare ajutor și folos norodului său născut creștinesc, prin toate locurile și în tot chipul, slăvind pre aleșii săi cu îndestulare de minune, dându-le darul tămăduirilor, fieș-căruia după măsura darului lui Hristos, precum țice apostolicescul cuvânt; din carele și sfântul și marele arhiereul Visarion acum în vremile de apoi, s'aun cunoscut vrednic locaș al sfântului Duh, ca și întru el să fie luminat Dumnezeu și proslăvit prin darul ce i-aun dat a tămădui bôla cea năprasnică a ciumei pre cel ce scapă la el cu credință și cu rugăciune ferbinte, al căruia sfânt cap se află cu cinste la Sfînta și Dumnezeiasca mănăstire ce se numesce Dusco, unde se cinstesce și să prăznuiesce sfînta Preobrejanie a Domnului Dumnezeu și mântuitorului nostru Isus Hristos, care sfînt odor la vremi de mare trebuință de câte ori s'aun adus în țera acêsta, s'aun mântuit țera de ticăloșă periciune a cumplitei periciuni a morței; drept aceea, întru mulțămîtă facerei de bine cădîndu-se a avea numita mănăstire locașul sfinției sale un cuviincios ajutor din milele domnesci, Măria sa părintele Domniei mele, întru cea din tîia Domnie, aun dat hrisovul Mariei sale, ca să iae numita mănăstire din venitul ocnelor câte taleri 200 pre an, lângă care aun fost mai adaos în urmă și Domnia sa Mihaï Vodă Suțul taleri cinci-șeci, precum și Domnia sa Alexandru Voda Moruzi alți taleri 50, apoi Măria sa părintele Domniei mele întru a doua Domnie aun mai adaos milă acesteï mănăstiri, adăogînd lângă acei taleri 200 ce aun avut dintru cea dintîi Domnie alți taleri 300, ca să iae pre fieș-care an câte taleri 500, din venitul ocnelor, iară cei l-alți taleri una sută să iae din venitul vămilor adecă de la Carvasara, ce fac toți talerii 600 pre an, care acești bani din ocne și din vămî să-i dee Cămărașii și cu Vameșii cînd vor fi ocnele și vămile vindute, iară cînd vor fi în credință, să se dee de la Cămara Domnescă cu pecetluri; decî învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumnezeu cu stăpînirea la părintescul scaun al acesteï pravoslavnice țeri creștinesci, am bine-voit de am înnoit și am întarît printr'acest Domnescul nostru hrisov, ca să se păzêscă și să se urmeze numitei mănăstiri acêstă milă pre fieș-care an, cu urmare întocmai după cum se cuprinde mai sus, ca să fie datorî părinții de la acêstă sfîntă mănăstire a ruga pre Dumnezeu în totî vremea, pentru buna stare și îndestulare a acesteï țeri; de care rugăm pre iubitorii de Hristos Domni, cari din mila lui Dumnezeu vor oblădui scaunul Țerei Rumănesci după noi, să întarêscă mila acesteï sfînte mănăstiri, pentru cinstea sfînteï mănăstiri și al sfîntului și pentru ajutorul obștei, ca și Domnul Dumnezeu prin rugăciunile sfîntului să le întarêscă Domnia și oblăduirea cu pacinica liniște, ca să fie mila acêsta sfînteï mănăstiri de ajutor și de întărire și parinților

călugări de hrană și de chivernisire, iar Domniei mele și celor din urma noastră frați Domni, ce vor întări mila acésta, vecinică pomenire; și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu a prea iubiților Domniei mele fiți; Alexandru, Dumitașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvđi, martori puind și pre Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Brâncoveanul, Constantin Ghica biv vel Epistatul logofețiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Gregorie Caliarh vel Spătar, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Gregorie Brâncoveanu vel Vornic de țera de jos, Barbu Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racoviță vel Logofăt al obiceiurilor, Petrache Ritoridi vel Vornic al politiei, Dumitrașco Racoviță vel Clucer, Mihalache Racoviță vel Paharnic, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negre vel Comis, Dumitrașco Cornățeanu vel Slugher, Ioan vel Pitar și Ispravnic, Constantin Ghica biv vel Ban, Epistatul logofețiilor mari; și s'a scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întăia Domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anii de la Nascerea Domnului Dumneșeu și mântuitorului nostru Isus Hristos 1804, Decembrie 4 de Chiriță Logofăt de Divan¹.

Hrisovul bisericei din satul Pivatele din drumul Țarigradului.

Dat-am domnescul nostru hrisov Sfintei și Dumneșcesei biserici din satul Pivatele, din drumul Țarigradului, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfântului Teodor, și școlei Elinesci de acolo, ca să aibă milă a lua pre tot anul de aici din vîndarea Vămei domnesci a Carvasaralei câte taleri una sută cinci-șeci pre an, pentru că încă de la trecerea Dumnului Domnului Alexandru Moruzi Vodă pre la acest sat, în venirea cu a doua domnie aici la Țăia Rumănescă, după arătarea și rugăciunea ce au făcut toți locuitorii de obștie ai acestui sat, pliroforisindu-se de multa vechime, stricată fiind forte și mai pre jumătate căduse, locuitorii numitului sat prin datorie seau osîrdie de o au prefăcut din temelie, lângă care se află și școla elinescă tocmită pentru învățatură și luminarea ucenicilor de acolo, și fiind-că numitul sat nu este în stare cu putere, nici biserica cu nescare-va venituri, din care să plătescă simbriile dascălilor și datoria care s'a pricinuit la prefacerea și innoirea bisericei, cum și cheltuiala cea curgătoare a bisericei, a dat Domnia sa carte, încă de atunci, cu lét 1799, Februarie 17, prin care a făcut milă și ajutor la un loc cuviincios, după cum și alte biserici și școle din alte părți au dintru această țără creștinăscă ajutor, ca să iae biserica și școla de aici taleri una sută pre an și mai pre urmă 'i au dat și hrisov pe această milă, care 'l vedum Dom-

1. Cod XLVII, fila 267.

nia mea, cu lét 1800, Martie 17; decî, învrednicindu-ne şi pre noi Domnul Dumneşeş cu Domnia acesteî pravoslavnice Ţerî Rumănescî şi pliroforisiundu-ne Domnia mea de trebuinţa aceea ce are acéstă biserică şi şcôla de acolo, după rugăciunea ce aû făcut şi Domnieî mele acum locuitorî de acolo, ne-am milostivit şi Domnia mea şi nu numai am înnoit mila de talerî 100, ci încă am mai adaogat şi alţi talerî 50; şi pentru ca să i se păzescă şi să i se urmeze acéstă milă, dăm sfinteî bisericiî şi şcôlei de acolo acest domnescul nostru hrisov de întărire, adevérit cu domnésca nóstă iscălitură şi pecete, cu credinţa prea iubiţilor Domnieî mele fîi: Alexandru, Dumitraşco, Gheorghe, Nicolae şi Ioan Voevođi; cu mărturia Dumnélor cinstiţilor şi credincioşilor boerî veliţi ai Divanului Domnieî mele: Pan Manolache Brâncoveanu vel Ban, Costache Ghica biv vel Ban, Epistatul Logofeţilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Ştefan Văcărescu vel Vornic de ţera de jos, Barbu Ştirbei vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Nicolae Racoviţă vel Logofet de obiceiuri, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obştirilor, Petre Ridoride vel Vornic al politieî, Dumitrache Racoviţă vel Clucer, Mihai Racoviţă vel Paharnic, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negrea vel Comis. Dumitrache Cornăţan vel Sluger, Ioan vel Pitar şi Ispravnic, Costache Ghika biv vel Ban Epistatul Logofeţilor mari; şi s'aû scris hrisovul acesta întru al treilea an din întêia Domnie a Domnieî mele, aici în oraşul scaunului Domnieî mele Bucureşci, la lét 1804, Septembrie 13, de Dumitrache Logofet de Divan ¹.

Hrisovul mănăstireî din Ostrovul Halchiî.

De vreme ce Sffuta şi Dumneşeeasca mănăstire din Ostrovul Halchiî de lângă marea şi lăudata cetate a Ţarigradului, unde se cinstesce şi se praznuesce hramul sfîntului marelui Mucenic şi purtător de biruinţă Gheorghe, ce'î dic *Grimcos*, se află la scăpătăciune şi fără nici un ajutor şi chivernisală, ca alte sfinte mănăstiri, avut-aû orînduită milă prin hrisovul Mărieî sêle părintelui Domnieî mele Alexandru Ipsilante Vvd, de lua de la Cămăraşî de ocne pre an câte talerî una sută cincî-decî, precum din hrisovul Mărieî sale ot lét 1777, Decembrie 19, ne adevérim; drept aceea dară şi Domnia mea ne-am milostivit de am înnoit şi am întărit mila acósta, şi cu acest hrisov al Domnieî nóstre, orînduim pre tot anul să aibă a lua de la Cămăraşul de ocne aceşti talerî 150 cu pecetluit, nestrêmutat, când iaû şi alte mănăstiri, pentru care şi părinţiî acesteî sfinte mănăstiri să fie datorî a ruga pre milostivul Dumneşeş în tótă vremea la sfintele slujbe ce le sêvîrşesc întru acéstă sfîntă mănăstire pentru starea Domnieî mele şi pentru liniştea şi pacea norodului creştinesc şi acelora ce în urma nóstă vor fi de la Dumneşeş orînduiţi Domni şi oblăduitori ţerei acesteia pre cari-î rugăm să bine-voiască

1. Cod. XLVII, fila 254.

a întări și a înnoi mila acesta la numita mănăstire pentru dragostea și evlavia sfântului Mucenic ce se prăsuiesce într'însa, ca și ale Domniei sale mili și aședeminturi să fie în urmă, de la alți frați Domni, ținute; și am întărit hrisovul acesta cu însuși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașcu, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumneilor ciustiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Dumitrașcu Ghica vel Ban, Epistatul logofeților mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu Vistier, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țora de sus, Constantin Știrbei vel Vornic de țora de jos, Barbul Știrbei vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racoviță Logofet de obiceiuri, Petrache Ritoridi vel Vornic al politiei, Alexandru Filipescu vel Stolic, Dumitrache Racoviță vel Clucer, Ștefan Falcoianu vel Paharnic, Alexandru Negre vel Comis, Radu Poenariu vel Sluger, Iordache vel Pitar și Ispravnic, Constantin Ghica biv vel Ban Epistatul logofeților mari; și s'aun scris hrisovul acesta la întea Domnie a noastră în anul al treilea, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anii de la Nascerea Domnului Dumneșu și Mântuitorul nostru Isus Hristos 1805, Iannarie 5, de Chiriță Logofet de Divan¹.

Hrisovul mănăstirei Stavrodromi a lua câte taleri 10 din oierit, dijmărit și vinăriciū.

Nu sunt alte semne mai arătătoare cu care se îndatorese cei ce oblăduiesc pre pământ și aū stăpânirea de țeri și norode, care se numesc închipuirii sufletesci ale lui Dumneșu, spre a urma, adică închipuirii cereșcei stăpâniri, de unde li s'aun dat stăpânirea pre pământ, decât facerea de bine și hărăzirea din darurile acelea, ce s'aun învrednicit de la cel de sus, a împărtași și a hărăzi la locurile cele trebuincioșe, după măsura mică și mare, după trebuința și după nevoința ce are fieș-care în parte și de obște; iară mai vartos milostenia și facerea de bine ce se sêvîrșeșce la sfintele lui Dumneșu locașuri, unde neîncetat se proslăvesce numele Domnului Dumneșu și Mântuitorului nostru Isus Hristos și de unde așteptăm ajutor, cu atâta sunt mai primite pentru-că și Dumneșescile adunări în sfintele biserici de obște se rógă pentru ei, dîcend: «sfîntesce Dîmne pre cei ce iubesc podoba casei tale și 'î proslăvesce cu Dumneșeiasca putere a ta»; drept aceea, fiind-că înăuntru și la împărătăsca și prea slăvita cetate a Țarigradului, în locul ce se dîce *Stavrodin* s'aun zidit o sfîntă biserică din nou, întrun ciustea și prăsuirea hramului Intrărei în biserică a prea Sfintei de Dumneșu Născătoare și pururea fecioarei Maria, și cunoscută fiind multa și greaoa datorie în care aū intrat la zidirea ei, cum și

1. Cod. XLVII, fila 272.

trebuința ce are această sfântă biserică de ajutor, de aceea după pilda altor biserici și mănăstiri de la depărtate locuri, cari se împărtășesc cu milă dintru această țară, având datorie netăgăduită și către acest Sfânt și Dumnezeu locaș, unde apururea cu neîncetare se pomenesc toți făcătorii de bine, cu cuviință fiind a ajutora, socotit-am Domnia mea și 'i-am orînduit milă, ca să iae pre fieș-care an, de aici din țară, însă de la trei huzmeturi, adică : oierit, dijmărit și din vinăriciū, de la fieș-care huzmet deosebit, și să dea cumpărătorii de la ei preste banii cumpărătoarei de un județ câte taleri de ce ajutor la această sfântă biserică și Domnia ta cinstit și credincios boerul al Domniei mele, vel Logofet de țera de sus, să o faci această cunoscută și la Vistieria Domniei mele, ca la vremea vinđerei huzmeturilor să o arēte cumpărătorilor spre a da acești bani negreșit, care luādu-se de Epitropul ce va fi orînduit, să se trimōță la această sfântă biserică spre a fi a sfinteii biserici de ajutor și întărire, iară Domniei mele și părinților Domniei mele vecinica pomenire ; rugăm dară și pe alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici a fi oblăduitorii acestei creștinesci țeri, să bine-voiască a înnoi și întări această milă, ca și ale Domniei sale mili ce vor face să fie în urmă de alții păzite și ținute în sēmă ; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fii : Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele : Dumitrașco Racovița vel Vistier, Manolache Biāncovēnu vel Ban, Scarlat Ghica vel Ban Epistatul Spătăriei, Gregorie Caliarh vel Postelnic, Isaac Ralet vel Logofēt de țera de sus, Constantin Crețulescu vel Vornic de țera de sus, Barbu Știrbeiū vel Vornic, Istrati Crețulescu vel Vornic. Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Constantin Bălăceanu vel Logofet de țera de jos, Gregorie Băleanu vel Logofēt de obiceiuri, Costache Manu vel Hătman, Constantin Varlaam vel Vornic al Politiei, Iordache Crețulescu vel Clucer, Mihalache Filipescu vel Paharnic, . . Stolnic, Costache vel Comis, vel Sluger, . . . vel Pitar, și Ispravnic, Isaac Ralet vel Logofēt de țera de sus ; și s'aū scris hrisovul acesta la anul al patrulea întru întēia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anul de la Nascerea Domnului Dumnezeu și Mântuitorul nostru Isus Hristos. -- 1805, Decembrie 22, de Chiriță Logofēt de Divan¹.

Hrisovul mōnăstirei de la Ostrovul Patmo, de milele ce are.

Cei ce sēvirșesc bunătățile cele de suflet folositoare și plăcute lui Dumnezeu, nu numai în viața acesta se laudă și se bine-cuvintēză, ci și după petrecania lor le rămāne numele nemuritoare întru pomenirea vecinică. Multe

1. Cod. XLVII, fila 351.

bunătăți sunt date cu care pôte nescine a dobândi mântuință, iară cea mai mare este milostenia ce se face nu numai la sêraci și scâpătați, ci mai vêrtos la sfintele lui Dumneșeî locașuri; drept aceea fiind căși sfinta mănăstire de la Ostrovul Patmo, la care se cinstesce și se prăznuesce hramul sfintului Apostol și de Dumneșeî cuvântător, Ioan Evangelistul, unde se află și școlă de învățatura cărței elinescî, care mănăstire aflându-se în scâpătaciune și lipsă, mai vêrtos fiind starea acestei mănăstiri la loc cu nevoiță a hranei părinților de acolo, au avut milă atât de la alți frați Domni, cât și de la Măria sa, părintele Domniei mele, prin hrisóvele cele vêdum, ca să iae pre fieșce-care an de la Cămărașul ocnelor câte talerî șese-deci (60); așisderea să iae și vinărieiul din douê-deci și șópte popóre din sud Doljiu, de la toți cei ce plătesc vinăriciul câte doui bani de vadră și pârpuul după obicei, ale căror nume sunt acestea: Jidovul cu Măgureții, Culinteni, Ghinden, Malul Spart, i Locusteni de Jos, i Locusteni de Sus, Sadova din plasa Dumbrăvei, i Liveșile, Grindu cel Mare, Nedeea, Târnava, Bărza, Breasta din plasa Câmpului, Șămnecul, Ohaba, Mierea, Ócheșul, Turburea, Săpotul, Bulbuceni, Ciorari, Balóșeni, Spafii, Ulmetul, Slavuța, Valuța, Soceni, Tălpașul din plasa Hamarășei, în care aceste popóre măcar că Vinăricerii domnesci făcuse osebite cu alte nume, adecă la poporul Șămnicului, au numit Șămnicul de Jos și Șămnicul de sus, și în Locusteni de sus puind Brăneșul, i Locusteni de jos și Jorocul și în Magaret puind Daneș și Lunaș; dar s'au făcut cercetare prin judecată și cu anafora întarită s'au îndreptat, dându-se mănăstirei a lua vinăriciul și dintr'a cele numiri nouê, cum au luat mai înainte fiind din cuprinsul popórelor sale ce au avut, i pentru care la vremea vinăriciului orînduitul om din partea mănăstirei să umble împreună cu Vinăricerii domnesci, ca să scrie tot vinăriciul dintr'aceste numite popóre și făcând douê catastihe, asemenea, iscalite și de Vinăricerii Domnesci și de omul mănăstirei, să iae omul mănăstirei partea sa deplin, din care talerî una sută să-i dee către Egumen pre tot anul la biserica ce se numesce Izvorul vieței, unde locuesc maici călugarițe; iar cei-l-alți să-i cheltuésca la dresul mănăstirei, i la dresul școlei de acolo de la *Patmo* și la hrana și trebuința ucenicilor, cari se nevoesc pentru învățatură la această școlă și osebit și Hagi Dimitrache Papazoglu, care din a sa ostenelă și cu cheltuiala sa, zidind hanul din potriua sfintului Gheorghe Vechiu pre locul său, ce-l are luat cu schimb și iarăși din agonisela sa, cumpărând douê-deci și opt pogóne vie în Valea Nigovanilor, sud *Saac*, cu pământul lor, și alte șeașpre-dece pogóne vie în Valea Mieilor, tot într'acel județ, iarăși cu pământul lor și fiind-ca ș'au petrecut viața întru necăsătorie, fără de ai rămânea clironomi din trupul său și-au făcut rîndueli de au împărtașit pe rudele sale prin diótă înscris, care acelea rîndueli s'au întărit și prin hrisóve Domnesci, rînduind și pre clironomi săi în ce chip au a urma, iar mai în urmă s'au întărit acele întocmiri ale sale și cu carte, i legături

de la prea fericitul patriarh al Țarigradului, în care întocmiri lógă și hanul cu viile, a da etision pre an la ostrovul *Patmo*, câte talerî patru sute dece, carî să se împartă precum în dietă. . . . și prin numitele hrisóve și întăriri se coprinde, și osebit alți talerî una sută, rinduesce a se da, însă talerî cincî-decî la sfintul mormînt, și alți talerî cincî-decî la precum acesta aú dat și în scris acolo la numitele locuri și pentru numitul han cu viile, are întocmire făcută cum să urmeze și clironomiî luî ca să le pótă ținea în starea lor cea bună, și a se trimite pre tot anul nesmintit acel etision, care fapta bună a numitului Hagiú, și ajutor ce face la acestea locuri cuviinciose, vèdènd-o frațiî Domnî și Măria sa părintele Domnieî mele, pre lângă întăririle ce aú dat prin hrisóvele Domniilor sale, care s'aú vèqut și de Domnia mea, pentru întocmirile Hagiuluî, aú orinduit și aceste milî, adocă : fumăritul al tuturor prăvăliilor Hanuluî, strîngèndu-se să se trimită la *Patmo* împreună cu cel-l-alt etision, iar fumariî Domnescî să nu se amestece și numitul Hagiú nu numai să aibă privileghion neamurilor, fiind aședat la orînduiala boerilor de neam, ci încă și când vor da alți ajutor și împrumutări, el să fie apèrat cum și chironomiî luî, i hanul să fie nedajnicî de orî-ce dăjdiî și angariî să scutèscă vinăriciul, i dijmăritul, dreptele bucatele hanuluî, să scutèscă ale acelor treî clironomiî aî sèî, lasă așîderea și purtătoriî de grije aî hanuluî, anume Hristea Gheorghiu, i Dimitrie Petco să fie nedajnicî, scutindu-și dijmăritul și vinariciul pe dreptele bucatele lor; asemenea și douè pivnițe ale hanuluî să fie scutite de fumărit, de căminărit, de vană, de vin domnesc, i de ortul Vătășesc și de tóte orî-ce altele angariî și dări vor fi pre alte pivnițe; să aibă și douî hangii, douî zidariî, douî dulgheriî, ómenî stróinî scutiți cu adeverințe și pecetluri de la Visterie; drept aceea, ca să pázescă tóte milele și orînduelile ce se cuprind mai sus, am dat acest Domnesc al nostru hrisov, întărit cu însăși Domnèsca nóstră iscălitură și pecete și cu credința prea iubiților nóștriî fiiî: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., Ioan Vvd, martoriî fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți aî Divanuluî Domnieî mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofèt de țera de sus, Pan Constantin Stirbeiu vel Logofèt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofèt de țera de jos, Pan Mihalachi Manu vel Vornic al politieî, Pan Iorgaghe Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ianache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Izvoreanu vel Sluger, Pan vel Pitar și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofèt de țera de sus; și s'aú scris hrisovul acesta întru întèiul an dintru întèia Domnie a Domnieî mele, aici în orașul scaunuluî Domnieî mele Bucurescî, la aniî de la zidirea lumeî 7314, iar de

la Nascerea Domnului și mântuitorului nostru Isus Hristos, 1803 Iunie 12, de Hristache Logofăt za taina¹.

Hrisovul școlei elinesce ce s'a înălțat din nou la Trepezunda, a lua talerî 200 din vămî și talerî 200 din ocne.

Având mare grijă tot-d'a-una pentru cele ce folosesc obștei și preste tóte altele socotind a ajutama aceste cu totă putința, între care fiind în adevăr cea d'antêiu trebuincioasă zidirea școlilor pre pământ și ridicarea învățătorei, care de multă vreme a cădută, mai vîrtos când vedem orășeniia intra în rîndul varvarilor din lipsa acestor bunătăți, care atîta de mult a trebuință de luminate învățături, în cât aceste pricinuesc sciința cea adevărată a lucrurilor și povățuesc la tălmăcirea înțelepciunei cei Duhovnicesci și cei din afară și pot a pune aceste tot-d'a-una în orînduiala firei lor și faptele cele bune ale ômenilor; prin aceea dar și din multa rîvnă ce avem către acestea, poftind multe celea ce aduc spre învățatură și luminare, cum și cea după cuviință întemeierea și rodire a școlilor, *atît celor de aici*, cât și acelor de aiurea, nesuferind a fi numai învățăturile fără de locaș și fără de nici o îngrijire, și însciințându-ne acum, că la Trepezunda s'a înălțat din nou o școală de învățatură elinescă, prin fierbinte silința și osîrdnica epistășie a duhovnicescilor și iubitorilor de învățatură păstori ai locurilor, am lăudat dară și în faptă acestea, și pre aceia și însuși orășeniia ai numitei politiei de bunî și iubitori de învățatură; decî vrînd și noi de a ajutama pre cât putem acum și a înlesni sêvârșirea acestui lucru, fiind temeiul cugetului nostru la facerea de bine, precum și la altele lucruri, i-am orînduit hotărîre print'r'acest al nostru Domnesc hrisov, a se da de aici din țoră la numita școală, pre tot anul, câte talerî 400, însă jumătate ad : 200 talerî de la vamă și jumătate 200 talerî din ocne, care acest ajutor cu mult l'am fi făcut mai îndestulat, după fierbințola ce avem la acest fel de fapte bune, de ne-ar fi înlesnit trebile, mai vîrtos avînd și a'cî multe altele cu trebuință de ajutorul nostru și de multă cheltuială; poftim dară cei după noi frați Domni, vîdînd trebuința nêmului nostru a întări și prin hrisóvele Măriilor sale acéstă rêsplătire de învățaturî; pentru care acest al nostru hrisov întărîndu-se cu Domnêscă noastră iscălitură și pecete, la al treilea an dintru întêia noastră Domnie a Țerei Românesce, la velétul Domnului nostru Isus Hristos. — 1804, Decembrie 1².

Fiind-că școla elinescă de la Arnăutkioi a avut milă domnêscă prin hrisovul Domniei sale fratelui Alexandru Moruzi de la lét 1794, Aprilie 14, ca să iae pre fie-care an de aici din țeră, de la Carvasaraoa domnêscă a

1. Cod. XLVII, fila 86—88.

2. Cod. XLVII, fila 265.

vămei Bucurescilor câte taleri 200 pre an, cu care să se ajute la trebuințele ei, după cum au alte asemenea școle de învățătură și biserici de aici dintr-acastă creștină țară, și fiind cu cale și trebuincios ajutorul la acest fel de locuri unde se face silință la învățătură și luminarea spre cuunoscința de Dumnezeu, am bine-voit Domnia mea pentru pomenirea noastră și pentru ajutorul și mângâierea celor ce se silesc la învățătură, spre a putea fi fără de lipsă de dascăl și de cele trebuincioase, a urma osîrdia lor; și am dat acest Domnesc al nostru hrisov de întărire, ca să se păzescă pre fie-care an a lua numita școală de la Carvasara câte 200 taleri spre a cheltui la trebuințele școlei. Rugăm dar urmăm credința boerilor.—1803, Februarie 19¹.

Hrisovul mănăstirei Dohiériu de la Sfeta-Gora.

De vreme ce proorocul și pururea între împărați, pomenitul prea înțeleptul Solomon, numai în umbra legii rezemându-se făcu atâta podobă casei Dumneșcesc a Ierusalimului și o dăru cu atâtea daruri ca să se păzescă într'insa secriul cu tablele legii Domnului, cu cât mai virtos, noi, care suntem cu milele Duhului sfînt pravoslavnicîi Domni, se cade să ne silim cu tot sufletul să întemeiem și să ajutorim sfintele lui Dumnezeu locașuri, întru care nu se înjunghie vite necuvîntătoare, precum ore când acolo, ci însuși mieușelul lui Dumnezeu se jertfescă pentru viața cea veșnică a noastră, a tuturor; decî înălțându-ne și pre noi Domnul Dumnezeu cu Domnia întru scaunul Țerei Romănescî, după datoria ce avem ca din mila ce ne-am învrednicit să revărsăm și noi faceri de bine spre ajutorul și întărirea sfintelor lui Dumnezeu locașuri, mai virtos spre cele ce sunt cu trebuință de ajutor, socotit-am Domnia mea și pentru Sfînta și Dumneșcesca mănăstire ce se numesce Dohiériul de la Sfeta-Gora, unde se cinstesc și se prăznuesc hramul sfinților mai marilor Voevođi Arhanghelul Mihail și Gavril, care sfînta mănăstire fiind fără nici o milă Domnăscă, și Măria sa părintele Domniei mele pliroforisindu-se de starea întru care se află scăpată fără de nici un venit și fiind cu cale după starea în care se află a se ajuta, încă dintru întîia Domnie, prin hrisovul Domniei sale, ce vedum, cu Iet 1778 Iulie 24; au hotărit ca să iae pre tot anul taleri 100 de la ocne și taleri 100 din vamă de la vel Vameș, cu care bani să se ajute la trebuințele și cheltuelile ce are, cari mili saū înnoit și de către cei-l-alți frați Domni ce au stătit oblăduitorii acestei creștină țări; decî învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumnezeu cu Domnia acestei pravoslavnice Țări Rumănescî ne-am milostivit , etc., ca la cele-l-alte hrisove.

1. Cod. XLVII, fila 61 în colóre roșă.

Menționăm angajamentul Egumenului de la Sărindar de a trimite mănăstirei grecesci câte 20 de pungă cu nume de ajutor și *etision*, câte taleri o mie pre an, până se va plăti totă datoria mănăstirei Sărindar și apoi să dea pre an *etision* câte 2 mii taleri, însă cu aședemint ca toți părinții călugări câți se află la Sărindar, să aibă a se duce la mănăstirea de jos ca să-și pôtă avea Sfinția sa odihna și neturburarea. Egumenul Sardeon a trimis 15 pungi de bani, iar restul nu, dîcînd că prin poruncă Domnăscă a fost oprit de a mai da. Porunca este de la fostul Domn, din 27 Octombrie 1798, pre când Banul Ghica era episcop Sărindarului. Dar în hrisovul fostului domn s'au ordonat mănăstirilor numai cât să nu adauge, nici să scadă din câte ctitorii au hotărit pre fie-care an a se trimete la mănăstirile grecesci, ca să nu scadă mănăstirile din țără și să fie neputincioase de a face și în pămîntul țerei obicînuitele milii. Prin anafora lor din 15 Septembrie 1799, Mitropolitul Dositei, vel Banul Ghica și vel Logofetul Brâncoveanu, propun Domnitorului, ca Egumenul Sardeon să plătească restul de ajutor al mănăstirei de jos, fiind promis de hrisovul ultimului Domn¹.

Mănăstirea Sarindarul primește reînnoirea dreptului de a lua milă de la vămii. La 20 Decembrie 1799, Alexandru Moruzi ordonă ca această milă să se plătească de la vama oborului din București².

Se dau 250 taleri pre an milă de la Carvasara și 30 oca ceară la mănăstirea Episcopiei din Constantinopol, după hrisovul lui Suțu din 1802, fila 26. — 1803, Martie 11³.

Numire de Egumen.

Prea Înălțate Dómne

După luminata poruncă Măriei tale ce ni se dă la această jalbă am trimis un protopop la fața locului de a cerceta pre toți mahalagi de pricina jalbei ce au dat Înălțimei tale, cerînd tot pre cel de acum Egumen și ne aduse pliroforie că numai unii din mahalagi, în parte, s'au fost pornit cu jalbă, se vede că rugați fiind de cel de acum Egumen, iară cei mai mulți cu un cuvînt au dîs că primesc pre cel ce va orîndui mănăstirea Radu Vodă, numai să fie Ipochemen cinstit, și măcar că după cuviință s'ar fi cădut Mitropolia sa pórte grija a orîndui preoți de mir, fiind biserică de mahala, iară

1. Cod. XLII, fila 53 verso.

2. XLII, fila 139 verso.

3. Cod. XLII, fila 67 verso.

nu mănăstire de părinți călugări, iar fiind-că de la mănăstirea Ivron ot Sfeta-Gora se orînduiesce preot popa Constantin, ce se află acum efimorios, fiind preot de mir, să lipsescă cel ce a fost până acum, căruia i s'aun împlinit sorocu la t ecutul Aprilie, după pliroforia ce ne-aun dat cuviosul Arhimandrit Raduliotul.—1801, Maiu 6.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei.

Io Alexandru Constantin Moruzi Vvd. i gospod.

Fiind-că și Șerban Chișovan cu jalbă din partea unora din mahalagi, rămăind fără de cuvînt și dăndu-i adeverință Logofeția Divanului că nu are nici o apelație, întărim și Domnia mea anaforaoa prea Sfinției salepărintelui Mitropolit, i a Dumnélui vel Logofet de țera de sus ca o dróptăși cu cale și poruncim ca după cum se cuprinde mai sus să se urmeze. — 1801, Maiu 8¹.

Anaforaoa în dosul jălbei lui Dionisie Ieromonachul de la sfinta mănăstire Câmpu-Lung, fiind-că Schitul Golescii ce este metoh al Câmpului-Lung s'aun stăpănit din țilele răposatului Mavroghene și până acum de sunt doi ani, de o Ilinca Văduva, iară de atunci încóce se stăpănesc de o slugă a ei, care să fie sub purtarea de grijă a Sfinției sale, că aun ajuns și la dărăpănare din pricina acestuia.

Prea Înălțate Dómnne

Am văduț jalba ce aun dat Înălțimeii tale un Dionisie Ieromonah, pentru un schit anume Golescii, cel cere ca să-i fie asupra lui; acest schit din țilele lui Mavroghene aun fost dat la o Ilinca Văduva, și murind ea, aun rămas asupra unei slugi a răposatei, anume Bănică, ci fiind-că acest Dionisie va să fie acolo purtător de grijă, să fie acósta prin Înaltă porunca Măriei tale, dănd numitul Dionisie și zăpis, după cum se va cere de la Epistații marii ai Spitalului, asemenea și embaticul și așa va fi sub epistășia Sfinției sale.—1801, Maiu 6.

Radu Golescu.

Io Alexandru Constantin Moruzi Vvd. i gospod.

După anaforaoa ce ne face Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Vornic Radu Golescu Epistatul Spitalurilor mari, unde este legată și mănăstirea Câmpu-Lung cu metocele ei și după pliroforia ce ne dă, cum că fără de cuvîntă aun rămas a se ținea schitul de o slugă acei Ilincai, poruncim dară, ca lipsind acea slugă, să facă acest Dionisie Ieromonachul schitul zăpt cu tóte ale lui, de a purta grije și a chivernisi, carele va da zăpis ce i se cere la Epistații spitalurilor.—1801, Maiu 9².

1. Cod. XLIII, fila 308.

2. Cod. XLIII, fila 309.

Teodosie fost Egumen la Cozia raportózá Domnitorului, că Epitropií cǎi mǎri aí spitalurilor l'áu însǎrcinǎt sǎ mórgǎ la 3 mǎnǎstirí inchinate la spitale, carí din pricina resmǎriþilor sunt fórté derǎpǎnatǎ, încǎ la mǎnǎstirea Cǎmpu-Lung, și mai 'nainte sumǎ de aní fórté derǎpǎnatǎ «ca sǎ mé duc ínsumí la câte trele sǎ le dreg întocmai după cum áu fost, încǎ și mai cu prisos»

Teodosie alǎturǎ fóie de ce s'a lucrat pǎnǎ acum și ce s'a cheltuit și ce baní mai trebuie la anul viitor, ca sǎ se termine lucrarea. Lucrarea fácutǎ s'áu constatat de Ispravnicí. La mǎnǎstirea Tismana și Cozia nu s'áu terminat lucrarea. La primǎvórá isprǎvindu-se, se va constata iarǎși de Ispravnicí. Áu mai constatat și pentru preoþí, i cǎntǎreþíi trebuincioși mǎnǎstireí, cǎ și-áu primit léfa și merticul deplin și cǎ sunt toþí cǎlugǎríi mǎnǎstireí. Domnitorul la 18 Ianuarie 1800, ordonǎ lui Teodosie, ca luǎnd de la Epitropií spitalelor povǎþuirí, sǎ mérgǎ ínapoí la câteși trele mǎnǎstirile și îndatǎ ce se va deschide vremea de lucru «sǎ te apuci cu silinþǎ, ca atát cusururile ce áu rémas mérunte sǎ le sévîrșescí, cât și cele ce mai sunt de lucrat, pentru carí ni s'áu arǎtat cǎ tótǎ gǎtirea este strínsǎ la faþa locului. Áșiðderea sǎ faci cǎutare a tuturor argintǎriilor, sfintelor vase, i veștmintelor bisericescí după catagrafiile ce þi se va da de la Dumnélor Epitropií, de sunt tóte întregí și de se pǎzesc ín bunǎ pǎstrare și sǎ dai Domnieí mele pliroforí ; iar pentru buna rînduialǎ, care voim sǎ se pǎzescǎ ín aceste sfinte mǎnǎstirí mai bine de cum era întéiu, mǎcar cǎ ne-ái dat pliroforie, cum cǎ le-ái cercetat și le-ái véðut cǎ se urmǎzǎ întocmai după hrisov și încǎ cu prisos, dar și după acósta ín urmǎ te orînduim, ca pe tótǎ vremea sǎ te încunjuri pe la fie-care mǎnǎstire, ca sǎ cercetezi și sǎ véði de sunt pǎrinþíi preoþí și slujitoríi bisericéi toþí dupe orînduiala hrisovului nóștru, la fie-care mǎnǎstire, deplin, de'sí au toþí orînduita simbríe și emiclicul lor, de se slujesce sfintele liturgií tot-d'a-una, de se pomenesce numole réposaþilor acelor ctitorí neíncetat și de'sí áu sfintele bisericí podóba și orînduiala lor după cuviinþǎ, cu tóte pre delín și curǎþenia și buna cuviinþǎ íntru aceste sfinte mǎnǎstirí, cum și robíi mǎnǎstirilor de 'și-áu orînduiala lor și sǎ nu lipsescí a face Márieí mele dréptǎ arǎtare, prin Dumnélor Epitropií, de tóte; pentru care scriem prea Sfinþíei tale Mitropolitului, fiind-cǎ acest proegumen s'áu arǎtat cu ferbinte rivnǎ catre cele sfinte, puind ostenélǎ i silinþǎ pentru întregirea și bunǎ starea acestor sfinte locașuri și ne este cunoscut din pliroforia ce am luat de la ipochemenul séu și de viaþa lui, sǎ se cinstéscǎ dar de prea Sfinþia ta, cu cinul de Archimandrit, iar Dumnévóștrǎ Epitropilor, poruncim ca pre tot anul sǎ-í daþi din veniturile spitalelor câte talerí 500 pentru ostenelele sale 1800, Ianuarie 18¹.

Cǎþi-va aní apoí, sub Exarcul Gavriil, aceste monastirí vor fi re-luate de la spitalul din Dudescí. (*Véði la Tom IX*)

1. Cod. XLII, fila 142 verso.

Prea Înălțate Dómnne

Sfinția sa iubitorul de Dumnegeu parintele Episcop, Râmnic, prin anafora arată Măriei tale că la orînduiala de Zaharea ce s'au fost scos în Domnia răposatului Domn Hangeri, care s'au rînduit a se răspunde în bani de către preoți și mănăstiri, fiind pusă și mănăstirea Tismana, grâu chile 60 și orz chile 30, după fôia de cislă făcută la Mitropolie, cu toți Arhierei și Egumenii, ce i s'au trimes de către prea Sfinția sa părintele Mitropolit, cari mănăstiri, fiind în eparhia Sfinției sale și după mumbașirile ce s'au făcut într'acea vreme pentru tacsil, au împlinit și banii ce era datore să dea aceste mănăstiri, adică: taleri 1610 pentru mănăstirea Tismana și taleri 940 pentru mănăstirea Cozia, după prețul ce era orînduit a se răspunde și în mai multe rînduri cerîndu-i de la Epistații acestor mănăstiri nu 'i-au dat, savdisind până acum fără de a fi curmare, cerînd a i se face împlinire; la care poruncindu-ni-se de către Măria ta, să cercetăm și luînd pliroforie că sunt dați acești bani de Sfinția sa pentru această numită mănăstire, să îndatorăm pre Epistații lor făcînd și anafora; după poruncă cercetînd cum că au fost rînduite și aceste două mănăstiri a da acei bani de Zaharea atunci, ne îndestulăm din fôia de cislă a mănăstirilor, iscălită de prea Sfinția sa Mitropolitul și cum că au răspuns Sfinția sa părintele Episcop banii pentru aceste mănăstiri, ne încredințăm din fôia de cislă a Visteriei ce s'au încheiat cu Episcopia, răspunzîndu-se la Visterie totă suma banilor ce au fost pre mănăstiri și preoți dintr'această eparhie, în sumă de grâu chile 321 și orz chile 266, cari fac taleri 27,639, bani 72, în care intră și această mănăstire și nu se cuvine a-i păgubi părintele Episcop, ci să 'i se plătescă de către Epistații acestor mănăstiri, fiind datorie a mănăstirilor, încă după atîta vreme ce au trecut fiind-ca nu au îngrijit a plăti de cînd au fost orînduit, urneză și se cade a plăti și dobînda banilor de atunci până acum, care dobîndă măcar că ne arată parintele Episcop că au plătit câte șapte și jumătate la pungă pre lună, dară noi dicem, să aibă a plăti după pravilă, la dece, un-spre-dece, iară nu mai cu greu; pentru care se va da luminata poruncă a Mariei tale, a se face împlinire de la Epistații mănăstirilor și a 'i da părintelui Episcop; iară hotărîrea cea desăvîrșită rămîne a se face de către Înălțimea ta.—1800, August 4.

Dumitrache Ban Ghica, vel Vistier.

Io Alexandru Constantin Moruzi Vd i gd.

Așa să urmeze; pentru care și poruncim, ca de la Epistații numitelor mănăstiri să se împlinescă Sfinției sale Episcopului acești bani, precum se cuprinde mai jos. 1800, August 20¹.

1. Cod. XLIII, fila 101, verso.

CAP. XXVIII

Societatea față cu biserica.

Intru cât influența bisericii a putut îmbunătăți moravurile publice, se pôte vedea din o serie de acte relative la procese de căsătorie, de fete reclamând contra unor necinstitori, reali, ori imaginari, de femei surghiunite pre la mănăstiri și pre aiurea, pentru rele purtări, etc.

Eacă unele din aceste acte:

Două fete tinere din mahalaoa Sfinta Ecaterina sunt surghiunite la mănăstirea Dintr'un lemn, în 19 Septembrie 1804.

Prea Înălțate Dômne

Insciințăm Înălțimei tale că aici într'acest oraș al Bucurescilor, în mahalaoa Sfintei Ecaterina, sunt două tinere, numele lor Marghióla și Catinca, fete ale unei Maria Caiansi, care după pliroforia ce am luat, fiind cădute la fapte necuviincioase, apururea primesc la dênsele adunări de ómenî tinerî de 'î sting cu cheltuiala și acésta socotind sluga Măriei tale că este o urmare cu totul împotrivă și nesuferită la firéscă omenire, am chibzuit ca aceste fete, de se va găsi cu cale și de Inalta Măriei tale înțelepciune, cu luminată porunca, Înălțimi tale să se trimiță la mănăstirea Dintr'un-lemn, până se vor mai înțelopți să ședă acolo, iar hotărîrea.....—1804, Septembrie 13.

Vel Spătar.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. i gospod.

Volnicim pre sluga Domniei mele Zapciū spătăresc, carele radicând de aici, pre aceste două mai sus numite: Catinca și Marghióla, să le ducă surgiun la mănăstirea Dintr'un-lemn, unde poruncim cuvioșei tale Stareța de acolo, să le aibî înlăuntrul mănăstirii într'o buna pază, și fără de a doua poruncă a Domniei mele să nu se slobódă. —1804, Septembrie 19 ¹.

La 26 Septembrie 1803, Domnitorul ordonă surghiunirea la mănăstirea Ostrovul (Argeș), a unei fete cu netrebnice urmări:

. *Zem. Vlahiscoia*

Fiind-că... fata s'au găsit în netrebnice urmări și fapte de vinováție, dam volnicie slugei Domniei mele Zapciū spătăresc, ca luând de aici pre numita

1. Cod. L, fila 299.

fată să o ducă surghiunită la mănăstirea Ostrovul, din sud Argeș, unde poruncim cuvioșei stărițe de la această mănăstire, aducând'o orînduitul să o aibă în buna pază înăuntrul mănăstirei și fără de a doua poruncă a Domniei mele să nu se slobodă, de a căreia primire și de urmarea porunci să dea adeverință la mîna orînduitului acestuia, *ii saam rezech gd.* — 1803, Septembrie 26¹.

«*Acolisirî*» de fete asupra flăcăilor, ce le-au desonorat, ca să le iee de soție sunt multe.

Eată un cas :

Prea Înălțate Dîmne.

După luminată porunca Înălțimei tale, ce este dată la această alăturată jalbă, Zapeiul cel orînduit al Cîiașului de aproqi, aducînd pre pîritul Vasile Holtei, l'a înfățișat cu Maria, fata jăluitoarei, la smerenia noastră și intrînd în cercetarea lor, cu totul aș tăgăduit, dîcînd că nu se scie vinovat în fapta pecatului cu dînsa, după cum ea arată; am dîs dară jăluitoarei și fie-sîi Maria, de are vr'o mărturie să aducă la judecată spre dovadă și rîspunseră că nu are pre nimeni, fără cît Maria fata dîse, că va incredința ea prin juramînt, cum că pîritul 'î-aș stricat fecioria ; la care alt mijloc de dovadă ne fiind, le-am arîtat duhovnicesce sfîtuiri la amîndouă părțile, că dîră îi vom împăciui, se-aș dreptul cum vor sci să arate judecătoi, ca să nu-și vatîme sufletul vr'o parte, dîndu-le și soroc dî două dîle ca să-și mai iae sîma și aș de isnovă aducîndu-î Zapeiul la noi, 'î-am orînduit la cucerneci clerici, ca să dea sfîrșit trebei, cari ne arîtară, că ducîndu-î în sfînta biserică a Mitropoliei, unde după ce mai întîiî molitva lor aș arîtat Mariei puterea juramîntului și duhovnicesce sfîtuind-o după ce s'aș apropiat la locul cel orînduit unde față fiind tîte părțile, i Zapeiul, numita Marie n'aș vrut a sîvîrși juramîntul, ci aș mărturisit adevîrul, că nu este pîritul Vasile vinovat în fapta pecatului cu dînsa, fără numai dîse ea, că dragoste ar fi avut amîndouî, iară împreunare nu, ci fiind-că după cum a îmseși Mariei mărturie ce aș dat în sfînta Biserică cum că nu este pîritul vinovat în fapta pecatului cu dînsa, gîsim cu cale de a rîmînea holteiul în pace si nesupîrat de cître numita Maria, i de cître numă-sa jăluitoara, iară hotîrîrea...—1802, Ghenarie 10.

Al Măriei tale cître Dumneđeu fierbînte rugător și smerit pîrinte sufletesc.

Dositei, Mitropolit.

Io Mihail Constantin Sușu Voevod i gospod Zem. Vlahiscolie

Întîrim Domnia mea anaforaoa prea Sfînției sale pîrintelui Mitropolit, și poruncim, ca numitul holteiî să fie în pace și nesupîrat.—1802 Ghenarie 17¹.

1. Cod. XLIX, fila 99.

1. Cod. XLIV fila 54 verso.

Anafora în dosul jölbei Radului Holteiü de la Olt, a fi aপরat de cererea ce face o fată, iarăși de acolo, a o lua întru căsătoria pentru-că aü necinstit-o.

Prea Înălțate Dómnne

Zapciul cel orînduit înfățișând amêndouë părțile înaintea noastră, am intrat în cercetare și pârîtul holteiü cu totul se apără, dicënd că nu se scie vinovat faptei, întrebând pre jăluitoře, i fi-sa să ne arate, când și în ce vreme s'aü sêvîrșit acea faptă? ȡiseră că este un an trecut. Cercetându-se pentru ce aü tăcut atăta vreme, nu l'aü tras mai 'nainte în judecată? deteră răspuns, cum că aü fost adăstând ca să o iae întru căsătorie, după făgăduelile ce aü fost dat pârîtul. Impotrivă răspunse, dicënd, că în trecutele ȡile trăgându-l în judecata Ispravniciei, după cercetarile ce li s'aü făcut, n'ar fi aflat dreptatea, care spre adevărire, arătară și cartea de judecată, de la trecutul Iulie 24 prin care vêġurăm, că se cuprinde, că după-ce cu amêruntul aü făcut cercetare și pârîtu apêrându-se că nu o vinovat, jăluitořul neavênd martor, ci numai cu un cuvînt că-'î aü stricat pe fie sa, judecata a fost găsit cu cale, spre a afla adevêrul și a se curma pricina între ei, de l'aü supus pre pirit de a încredința jurămint de nevinovăția lui, din care se cunósce că n'aü fost vinovaț faptei și rêu l'aü purtat jăluitořea prin cercetările judecăților; de care nu lipsim a arêta Înălțimei tale.—1800, Septembrie 13.

Dositeiü al Ungro-Vlahiei

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd.

Fiind că după pliroforia ce ne dă prea Sfinția sa părintele Mitropolit printr'a acêstă anafora de cercetare ce aü făcut, că pârîtu Radu s'a dovedit nevinovat, după jurămintul ce aü sêvîrșit, poruncim dar ca să fie în pace de pîra acêstă.—1800, Septembrie 16¹.

Mai rar sunt casurile de răpiri de fete fără consimțemintul lor. Nicî chiar consimțemintul fetei la răpire, nu scapă de pedêpsă pre un Stancul Târnovlăul, în Iulie 1804, cum se pôte vedea din acest act:

Prea Înălțate Dómnne

Pentru un Stancul Târnovlăul ce mai înainte aü fost slugă la casa Medelnicerului Andrei Mavrodin din sud Teleorman, ce aü murit, cu a căruia fată, numele Elena, s'aü înădit, vrênd să și o fure din casa frăține-sêü Andro-

1. Cod. XLIII, fila 513.

nache Mavrodin biv vel Logofăt să se iae întru căsătorie, după cum pre larg, am arătăt Măriei tale pricina lor prin deosebit tacir, viind din luminata poruncă a Măriei tale și numitul fratele al ei, am cercetat și o parte și alta și după pliroforia ce am luat din tacirul numitului fratele fetei, s'aũ cunoscut că și cu a ei voie aũ fost de s'aũ încărdoșit cu acest Stancul și într'o unire aũ fost ca să vie să o fure, să o cacirdisescă la Giurgiũ și să o iae întru căsătorio, precum aũ și urmat de aũ venit cu o căruță, să o fure și mai vȃrtos că însăși ea 'i-aũ fost dat de mai înainte nisce șire de mărgăritariũ să-l vȃndă să-l dea la chiria căruței, ce ar fi putut a o aduce să o iae și să aibă și de cheltuială, iar numitul Stancul la întrebarea ce am făcut și de aũ căutat a se apȃra că n'aũ fost cu voia lui de a face libov și împreunare cu fata și că silit aũ fost de ea în multe chipuri și cum că el ar fi căutat a se lepȃda, di-cȃndu-ĩ că 'i este frică de frate-sȃu Andronache, iar ea ar fi đis să nu aibă nicĩ o temere și să vie negreșit să o iae, să o fure și că el acuma n'ar fi mers să o fure, ci fiind chemat de numitul fratele ei cu cuvȃnt să 'l cunune și de aceea s'aũ sculat de aũ mers acolo, dară s'aũ cunoscut curat că aũ fost și cu a lui voe de aũ avut a face cu fata și nu 'i-a fost mergerea după cum dice, ci negreșit ca să o fure și să o iae; drept aceea pentru amȃndorora fapte în-potrivă, cȃt pentru fată, de vreme că ea s'au purtat fără de orȃnduială și aũ făcut acel fel de urmare necuviȃsă cu un așa om prost și de nimica, care aũ pricinuit necinste părinților și rudelor ei, vrȃnd să se mărite cu acest mijloc de sineși și să fugă cu carele nu este de potrivă, găsesc cu cale, de se va bine socoti și de Inalta Măriei tale înțelepciune, ca cu luminatã porunca Măriei tale să se facă surgun la o mȃnăstire, unde să 'și facă mătania ei, pentru a se mai în-frina, iar numitul Stancul fiind-că aũ cutezat de aũ călcat casă de om cinstit și boieru, făcȃnd obraznica pornire ce s'aũ đis și aũ mers ca să și fure pre fată, să o cacirdisescă în țȃra turcȃscă, precum nicĩ el nu aũ tăgaduit că aũ avut acȃstă vorbă cu dȃnsa, să se orȃnduiască, la osȃnda pedepsei ce se va găsi cu cale de Măria ta spre pildă și altora, iar hotărȃirea ce desȃvȃrșitã rȃ-mȃne a se face de cȃtre Înălțimea ta.—1804, Iulie 17. *Vel Spȃtar Caliarh.*

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Fiind-că acest mai jos numit Stancul aũ venit cu Turci, ca să iae pre fată de la casa ei, după vina lui este vrednic de osȃnda ocnȃi, pentru care poruncim să se trimȃță la ocnă după osebita porunca nȃstră de volnicie, iar pre Elena fata, poruncim Dumitale vel Spȃtar, ca cu sluga Domniei mele, Zapciul spȃtăresc, să se trimiță surghiun la mȃnăstirea Dintr'un-lemn, unde, poruncim cuvioșiei tale Stariță de la numita mȃnăstire, să o aibĩ acoloa în bună pază și fară de a doua poruncă, să nu se slobođă.—1804, Iulie 23¹.

1. Cod. XLVI, fila 444.

Nu numai la oraş moravurile sunt relaxate, ci şi pre la ţeră. Aşa vedem că o femeie măritată Rada lui Budulac, din satul Gura-Văei (Vlaşca), este surghiunită cu bărbatu-său din sat, tocmai în judeţul Argeş, din cauza scandalurilor ce face în satul său de locuinţă¹.

Un cas curios relativ la căsătorie semnalăm, din Martie 1804. O cocónă care fusese de trei ori măritată, voesce să contracteze a 4-a căsătorie, Constantin Ipsilante însă o opresce cu următoarea rezoluţiune Domnască :

De vreme ce ai ținut trei bărbați și câte trei ai murit, este dar vădut de față că Dumneșeu nu voiesce să aibă bărbat și trebuie să mergi la vr'o mănăstire seai schit de maice călugărițe, unde călugărindu-te să locuiești acolo, rugându-te lui Dumneșeu pentru iertarea păcatului tău și pentru sufletele a trei bărbați ce 'i-ai avut. Acesta este dreptatea ce o ceri de la Domnia mea, pentru a'ți pune viața în orînduială și acest fel trebuie să petreci.—1804 Martie 9².

Un scandal mare și unic aflăm petrecut în 1806, care, orîcît de unic, nu arată mai puțin decăderea simțului religios. Acest scandal ne mărginim a 'l documenta cu actele din notă³.

1 *Zem. Vlahisioie*

Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud Vlaşca, fiind că ne-am însciințat Domnia mea, pentru netrebnicele urmări cu care se pórta o Rada, femeia soția lui Dimitrie Budulac, din satul Gura-Văei dintr'acel județ, vă poruncim ca îndată după primirea acestei Domnescei noastre porunci, numai de cât cu mijloc cuviincios să o ridicați pre acea femeie dimpreună cu bărbatul ei și să-i trâmiteți la județul Aigesului; unde poruncim Dumnévóstră Ispravnicilor de Argeş ca primindu-i în zaptul Domniilor vóstre, să aveți a'i aședa cu locuința lor în vre-un sat la părțile de munte, îndatorindu-i pre locuitorii aceluî sat unde-i veți aședa, ca să îngrijescă a nu-i lăsa să se scobóre la vale, s'aú a fugi de acolo cu mijloc tainic; ci dar atât Dumnévóstră Ispravnicilor de Vlaşca, cât și Dumnévóstră Ispravnicilor de Argeş, așa să urmați negreșit că așa este porunca Domniei mele, *ii saam recch gd.*— 1805, Martie 21⁴.

Cod. XLIX, fila 120.

2. Cod. XXXVII, fila 58 verso.

3. *Prea Înălțate Dòmne*

La 5 ale acestei luni căutându-se la judecata Spătăriei o diafora ce era între Zoița soția lui Procopie brutarul, cu Nicolae croitorul vitregul er-tată, că au păcătuit cu dēnsa și au și îmborțisat-o, ca o pricina bisericescă s'aú orînduit cu pitacul judecăței la prea Sfinția sa părintele Mitropolit, de unde după cercetarea ce s'aú facut de părinții clerici și chiar de prea Sfinția

Fete care acasă fals holtei, ca să-î oblige a le lua într-o însoțire nu lipsesc nici sub Domnia lui Constantin Ipsilante. De aceea, după intervenirea Mitropolitului, Domnitorul dă, în 24 August 1805, o reînnoire de nizam, hotărând, ca să nu mai fie ascultate de justiție reclamațiunile fetelor, cari pretind că au fost desonorate, datorîndu-le ele a-și păzi inelele onoare, sub privegherea părinților lor.

Eacă acest act curios :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscolie

Dumnévoastră Ispravnicilor ot sud sănătate, fiind-că multe din fetele feciore înădindu-se și îndrăgindu-se cu uni-ălii, curvesc mai înainte cununie, cu nădejde că să iae de bărbat și după sêvîrșirea păcatului acei înșelători se întorc și nu le primesc, căindu-se și îndată intră prin judecăți, vîdindu-și faptele lor, tulburând judecățile, stingîndu-se și cu cheltuelile și în cea de urmă își pierd și sufletele, că mulți din tineri ca să-și apere fapta, seau de rușine ca să nu se arate vinovați, seau de nevoie, nevrînd să le iae de neveste, primesc blăstem,

sa, au avut de la prea Sfinția sa acest alăturat răspuns, care se va vedea și de înălțimea ta; decî fiind-că după vina numelui Nicolae 'l orînduesce judecata bisericească la pedepsa ce cuprinde, nu lipsi a face cunoscută și Măriei tale, că de se va bine chibzui și de înălțimea ta că este cu cale ca aceea pedepsă să rămăie numai, seau cu vre-o altă politică, să am luminata porunca Măriei tale cu hotărîre în ce chip să urmez.—1806, Iunie 20.

Vel Spătar.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Fiind-că amîndouă aceste femei îi primesc pre bărbații lor a petrece cu ei în căsnicie, nu găsim Domnia mea cu cale a se bate Nicolae vinovatul prin tîrg pre la răspîntii, căci cu această urmare se face mai multă adăogare de zvonul celor de dînsul urmate, ci poruncim Dumitale biv vel Ban Epistatule al Spătăriei, ca întîi să faci din avutul lor tacsil totă zestrea Zoiței în pîr, după fîia ce este iscălită de mama Zoiței, să mai faci tot din avutul lui tacsil și cîta-va parte din cheltuiala ce veî chibzui Dumnéta cîta este următoare și trebuincioasă pentru creșterea copilului ce are a se nasce și după ce le veî urma acestea, apoi cu această poruncă a noastră să-l iae de aici sluga Domniei mele Zapciul spătăresc și să-l ducă surghiun la mînăstirea Snagovului, unde poruncim Sfinției tale năstavnice al numitei mînăstiri, să-l ții acoloa în mînăstire, ca să-și plîngă păcatul nelegiuirei ce au sêvîrșit și fără de a doua poruncă a Domniei mele să nu se slobodă, iară copilul ce se va nasce, de va fi cu primirea și a bărbatului Zoiței să nu se deslipă de la mama lui, iară cînd bărbatul Zoiței nu-l va suferi, nici va primi a ținea pre acest copil în casa lui, atunci poruncim ca prin Dumnélu vel Vornic al obștirilor, sa dea copilul acesta la orfanotrofie, ca să se crească cu cheltuiala lui Nicolai, precum s'au dîs, pînă se va face de vîrstă. — 1806, Aprilie 11

Cod. XLVII, fila 53.

fac și înfricoșatul jurământ, ca să scape de pira fetelor, și așa rămân amândouă părțile într'o căire nedrăptă, bărbatul, adică cu perderea sufletului și fata cu perderea curăteniei fecioriei ei, rămânând ca o curvă, altele 'și strică fecioria cu unii și apoi, seaū de sineși, seaū îndemnate de alții, cad în spinarea altora ce 'i vîd mai cu chip, orî mai cu chivernisélă, seaū mai cinstiți; unele se întemplă de nasc copii, și ca să nu se vădască își omóră copii și preste fapta curviei se fac și ucigătoare de prunci, adăogându-se fără de lege preste fără de lege și acésta nu numai la fete, ci și la femeii văduve se întemplă, care fără de sfială dau jălbî desgolindu-și curvia și cerënd judecăți; decî fiind-că pentru aceste netrebnice și fără de lege fapte ce se urméză ne-aū făcut arătare prin anafora prea Sfinția sa părintele Mitropolit, de împreună cu iubitorii de Dumneđeū Episcopi, găsind cu cale și de trebuință a se da un nizam deobște, de aceea dară iată vî poruncim, ca îndată după primirea acesteî domnesceî nóstre porunci, să dați în scire și să faceți acésta publică la toți deobște, spre a se părăsi de acest fel de netrebnici și fapte rușinate și fără de lege, ad: părinții să-și păzescă fetele, sfătuindu-le spre părăsire și fetele să-și păzescă curătenia fecioriei lor, dându-le să înțelégă la fieș-care, că orî-care fată seaū părinții lor de acum înainte, seaū văduvă se va arêta cu jalbă către Domnia mea, făcënd acest fel pe netrebnice pîrî, orî cereri de cununii silnice, seaū de banî și de zestre, nu vor fi primite auđuului Domniei mele; când și după acésta nu vor înțelege, se scie că orî-care fată seaū muere văduvă va cădea în păcatul curviei cu vre-un tînêr seaū de alte magliseli curvesci, nu numai nu va fi mai mult ascultată la nici o judecată, atît bisealicească cât și politicéscă, ci mai vêrtos după tóte se vor și certa, seaū fata seaū îndemnătorii ei, seaū părinții ei, cari au primit, seaū aū priceput și aū suferit unele ca acestea, afară numai când va fi silă de năprasnă asupra vre-uneia, la locul unde să nu fi fost nădejde de scăpare, care silă îndată să o facă arêtată la vrednice mărturii de împreună și cu semnul feciórei; acele jălbî numai, dicem, să fie primite, cercetate și după pravile hotărîte; care acest nizam poruncim să se trecă și în condica județului, spre a fi sciut a nu se mai primi de acum înainte la judecata Ispravnicului acest fel de pîrî, afară numai când va fi vre-o silă de năprasnă asupra vre-uneia, precum mai sus s'aū dis și fiți sănătoși. — 1805, August 24.

Asemenea două pitace s'aū făcut unul către Dumnóluī vel Spătar și altul către Dumnóluī vel Agă.

CAP. XXIX

Școala

Constantin Ipsilante era un om cult, precum l'am'vădut și în Domnia din Moldova. Acésta ne explică graba ce a pus, sosind în Bucuresci, de a întreba pre boeri despre situațiunea șcólelor. Boerii, la 4 Decembrie 1802, presintă Domnitorului anaforaoa, prin care îi arată că, conformându-se ordinului Domnesc, au cercetat socotelile șcólelor, precum le-au prezentat Epitropia obștirilor. Boerii au constatat că se ved rămășițe la eparhii din venitul șcólelor, pre acest următor an 1802, banii ce s'au semnat mai jos, taleri patru mii una sută bani 80. Pentru care cercetând pentru ce pricină nu s'au împlinit acésta remășiță, arată Sfinția lor părinții Arhierei, că uni din Egumeni dic că li s'au întemplat pagubă din cutremur și că nici șcóle nu sunt astă una dată și cu acésta fac prelungire. «Deci fiind-că aceste irături sunt canonisite, cum și șcólele se află deschise învețând copiii, atât cele afară de prin județe, cât și cele de aicea din Bucuresci, adică cea elinască și cea ot Sf. Gheorghe-Vechiū, a'căror dascăli își cer dreptul lor și epitropia nu are de unde le răspunde; să fie luminată porunca Măriei tale către Prea Sfinția sa părintele Mitropolit, ca să rinduiască mumbașir la amëndouē aceste eparhii ca să strângă aceste remășițe de bani și să'i facă teslim la Sameșul epitropiei, spre a'i avea sub pecete, ca un amanet, până se va da a doua luminată poruncă a Măriei tale. Către acésta arētām Înălțimei tale, că din iratul șcólelor opresc eparhiile pre an câte taleri 2670, însă Mitropolia, i Episcopia Argeșului taleri 600 pentru léfa a 10 dascăli de prin județe, cu unul din orașul Pitești; Episcopiei Argeș taleri 1400, însă 500 simbria dascălului elinesc ot Craiova, 120 ai dascălului slovenesc ot tam, 300 pentru cincī dascăli de prin județe, 240 unui dascăl grecesc din orașul Rômnicului sud Vâlcei, 240 pentru Gearah (Γεραχ) de la Rômnic și taleri 670 Episcopiei Buzăului, adică 250 simbria dascălului elinesc al Buzăului, 240 simbria doctorului de la spitalul Gârlașii (Γαρλασίου) și 180 simbria a trei dascăli de prin județe. In cât pentru dascălul elin din Buzău și pentru doctorul de la spitalul Gârlașii scim și noi că acești doi sunt acolo la eparhie și 'și fac slujba lor, iar acei 3 dascăli de prin județe, cum și cei-l-alți dascăli, i Gearahii de la cele-l-alte trei eparhii nu scim de au fost în slujbă, ca să aibă pentru ce li se da plată, mai vêtos în eparhia Rômnicului, unde din tulburările ce au fost în partea locului este sciut că dascăli în Craiova seaū pre la județe ot preste Olt n'au

fost, cu toate acestea făcându-se luminată porunca Măriei tale de a se cerceta, se va da Înălțimei tale deplină pliroforie, iar hotărîrea cea desăvîrșită rămîne la Măria ta. — 1802, Decembrie 4.

Rămășițele

Taleri Bani

3375,80 La Mitropolie.

725,— De la Episcopia Râmnicului, id.

4100,80

Vodă Io Constantin Alexandru Ipsilante pune rezoluția : După anaforaoa ce ne face Dumnélor boeriî veliî, ce aû fost orînduiî asupra epitropieiî 'obștescî, scriem prea Sfinției tale părinte Mitropolit al Ungro-Vlahieiî, să rînduescî mumbașir, ca deîmpreună cu orînduitul Epitropieiî ce este la cutia școlelor, să împlinescă acești bani și să ne aducă orînduitul epitropieiî răspuns cum că s'aû făcut teslim, carele nu are a primi seaû a cere vre-o deciuială de la acești bani ai școlelor obștescî. — 1803, Ianuarie 6¹.

Anaforaoa marelui Logofet Nicolae Brâncoveanu, din 10 Martie 1800, constată, că Archimandritul Partenie aû fost obligat în 1797 Ghenarie, de a se împrumuta cu 150 talerî, ca să achiteze această sumă, ce Episcopia de Râmnic era obligată să dea pre fie-care an la școla domnăscă din Craiova, conform hrisovului din cea-l-altă Domnie a lui Alexandru Moruzi pentru întocmirea școlei din Craiova. Acești bani aû fost refusat Episcopul de a-î da; dară Caimacamul de Craiova a apucat pre Arhimandritul Partenie, care la acea dată avea epistăsia Episcopieiî. În calitate de Epistat s'a împrumutat pentru a plăti această subvențiune. Acum nu mai este Epistat și creditorul îl apucă pre el în loc de a apuca Episcopia.

Domnitorul în 14 Martie 1800, ordonă Caimacamului Craiovei, biv vel Postelnic Nicolachi «să faci tacsil banii aceștia de la Sfinția sa Episcopul de Râmnic la jaluitorul Constantin Ioan și Sfinția sa în urmă de va avea ceva cu Partenie își va căuta².

Din actul acesta avem un adevărat buget al școlelor din județe și din Craiova și București. Aceste școli continuă a funcționa după organizațiunea de la 1776.

Este de observat însemnătatea ce tot mai mare o capătă în sfera culturală doctoriî, trimiși prin unele județe. Acesta se poate vedea și

1. Cod. Pag. 40 verso și 41.

2. Cod. XLII, fila 241.

din hrisovul pentru orinduiala doctorului, a spițerului, și a gerahului Craiovei. Doctorii sunt în legătură cu școlă¹.

Tot-d'a-una s'aũ simțit, la ocasiunea număróselor procese pentru hotare de moșii, necesitatea de ingineri hotarnici. Până la începutul secolului al 19-lea măsurarea se făcea de ómení *practicoșí*, adecă deprinși cu măsurările de pământ. La 1803, găsim în Bucuresci, existând un om special, un inginer cu numele Ioniță. E probabil că acesta e un Român din Ardeal, căci Domnitorul ȝice, că aũ venit din părți străine. Necesitatea unui asemenea specialist, este viũ simțită în ambele Principate. În Moldova, puțin după acésta, George Asaki, sub cuvînt de a produce ingineri hotarnici va isbuti să dee lovitura de mórte școléi grecesci de la Mitropolie. Constantin Ipsilante declară că, asemenea om este trebuincios și decí reinnoesce în favórea lui, hrisóve de mili și scutiri date încă de la tatăl său Alexandru Ipsilante din Domnia a doua, ba încă 'i acordă leafa de taleri 50 pre lună de la casa rėsurilor, cu incepere de la 10 Ianuarie :

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele Dumnévóstră epítropilor aĩ spitalurilor mari, fiind-că patima de, *coroca* este o bólă cumplită și primejdiosă ca și năpraznica ciumă, din care mulți pătinesc și se primejduesc, trebuință este dar a se afla și pentru acésta un doctor osebit obștesc, cu sciință de tămăduirea acesteĩ patimi, care se află gata, preste totă vremea, la întẽmplare de trebuință, și fiind că Neagul este cu sciință deplină doctor acesteĩ pătimi, carele aũ fost și cercat la mulți patimași și s'aũ arėtat într'adevăr folositor, cum și la județul Vălcoi aũ fost trimes de catre Domnia mea în anul trecut, de aũ căutat atãția locuitori ce pătinea; cu sciință este dar, ca după slujbă și meșteșugul seĩ să-și aibă și cea cuviinciosă plată de leafă curgătóre a 'și o lua în vreme de a nu se isterisi și de a se afla cu totă osirdia într'acésta, spre folosul de obște, a căruia leafă cu tóte că era orînduită de a i se da de la cutia obștei pre lună taleri patru-ȝeci și alți taleri două-ȝeci o dată numai la luna lui Maiũ pentru ierburi, cari se făc într'un an taleri cincĩ-sute, dar fără de orînduială și firă de vre un cuvînt l'am vėđut Domnia mea, aruncat cu leafa lui, în socotéla banilor, școlélor, de unde și nu póte a 'și-o dobândi, în vreme ce baniĩ școlélor, care am întocmit la Craiova și la cele-l-alte județe, pentru acea dar iată 'ĩ facem Domnia mea orînduială și hotărĩm ca acești cincĩ-sute taleri pre an, adică câte taleri patru-ȝeci pe lună și două-ȝeci la luna lui Maiũ, să i se dee din baniĩ spitalurilor mari; de care și poruncim Dumnévóstră, că pre totă luna să 'ĩ dați Dumnévóstrai acéstă orînduită leafă din baniĩ spitalurilor, urmãndu-i-se acéstă orînduială pre totă vremea, *tol. pisah gd.* — 1803, Oc-tombrie 15.

Cod. XLIX, fila 106.

I se acordă scutire de dăjdiî şi angariî şi pentru bucatele lor scutire de dijmărit şi vinăriciî şi o pivniţă în Bucuresci, apărată de fumărit, de căminărit şi să aibă 2 scutelnici ômenî străini.

Pentru că din părţi străine viind numitul inginer (Ioniţă) cu sciinţa meş-teşugului acestuia desăvîrşit, aici în politia Domniei mele, unde fiind trebuincios şi aflându-se şi cu osîrdie la cele ce i-se poruncesce, atât în pricina de hotărnicii ale moşiiilor ţerei, cât şi cele-l-alte porunci domnesci, au avut

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahiscoal.

Iubitorule de Dumnegeu sfinite Episcôpe al sfinitei Episcopii Rômnic, chir Nectarie şi Dumnélor cinstiţilor şi credincioşî boerilor Domniei mele biv vel Căminar Samurcaş, vechilule al Caimacamiei, şi Dumnévóstră boerilor Divaniţi de la Divanul nostru ot Craiova sănătate, vă facem în scire că după rugăciunea ce ne-aţi făcut pentru înoirea şcolei de acolo, şi pentru ca să mai adaugăm veniturile ei, cât şi leafa doctorului şi a gerahului politiei, spre a se putea ţine dascăl cu învăţătură desăvîrşit, şi doctor cu bună sciinţă a doctoriei, am bine-voit Domnia mea. şi iată nu numai orînduelile de banî le-am întărit pre cât era, ci încă pentru mai bună sistemă a acestui lucru folositor a şcolei de învăţătură, care le voim să le aveţi şi Dumnévóstră în politia de acolo, cum şi trebuinţa pentru un doftor bun şi un gerah, spre a nu fi politia isterisită, am făcut un îndestulat adaos de lefi, şi am întărit'o acésta prin hrisóvele Domniei mele, de a se păzi acum şi tot-d'a-una cu nestrămutare, care hrisov trecându-se în condica Divanului se trimite Dumnévóstră, după care să facă orînduitele obraze, ce am făcut Domnia mea, Epitropî urmale în tocmai şi între tóte cu osîrdie a intra în faptă precum orînduim acest lucru folositor de obşte. Fiind însă că Domnia mea am rînduit atât îndestulată leafa, atât pentru dascăl, cât şi pentru doctor şi gerah, trebue dar dascalu ce se va orîndui să fie procopsit, cu sciinţi desăvîrşit, ipochimen cu bun ipolipsis, de la carele să se aştepte şi să se nădăduiască folosul rodului învăţaturii, adică pentru trebă, iar nu pentru ciraclic să se orînduiască vre-unul fără de învăţătură, cum şi doctoru asemenea voim Domnia mea ca să scim întăii de aveţi acum aşa un dascăl acolo, şi cine este acela de care în trecutele zile ne-aţi scris? să ne însciinţaţi ca să 'l arătăm Domnia mea aici dascălului Lambru, co l'am orînduit Epitropul şcolelor mari de aici, ca prin alegere şi aşa fiind sciut din vreme şi de procopsele, să se orînduiască; aşisderea şi doctor al politiei, de aveţi doctor ca acela, iarăşi să ne însciinţaţi cine este anume? ca prin alegerea şi a Dumnélui Arhiatros fiind sciut de praticos, să se orînduiască; de care şi aşteptăm zapt; şi fiind-că în hrisovul vechiu ce la lét 1794 August 28, s'au fost dat pentru mănăstirea Obedénului, vedem ca s'au fost rînduit douî dintre negustorii de acolo ai politiei, anume Barbu Pleşoianu şi Constantin Coradin a fi iconomi de a strînge tóte veniturile mănăstiresci şi a da socotéla pre tot anul, cerem Domnia mea, ca să ne pótă pliroforisi într'acéstă diastimă de noué anî, ce venituri au strîns? ce cheltueli au facut orînduiţii economi? de au dat socoteala acea pre tot anul şi de au prisosit veniturile mănăstiresci preste cheltuiala? acel prisos, ce s'au făcut? luându-le Dumnévóstră acum socotéla de acei anî trecuţi până acum,

acastă milă atât de la frații Domnii, de mai 'nainte cât și de la Măria sa părintele nostru.»

Vodă 'i reînsoește hrisóvele de mile și 'i dă și leafa de talerî 50 pre lună de la casa rásurilor. — 1803, Ianuarie 20¹.

Cu bună seamă și inginerii devin factori culturali prin județele pre unde lucrăză.

Dar să cercetăm mai de aprópe documentele cu referință la școlă.

În urma cutremurului mare, la 1803, localul școlei de la Dómna Bălașa s'a dărăpanat, rămăind numai o singură cameră, unde nici se póte ține clasă, nici pot locui ucenicii și cu atât mai puțin dascălii. Deja Dositeiú Mitropolitul și alți membrii din epitropia obștăscă, înainte de Iulie 1803, au fost cerut Domnitorului, să fie obligată biserica Domnița Bălașa să restaureze localul de școlă, dar ea a declarat că n'are de unde și că chiar în trecut acest local l'a făcut pe datorie. Mitropolitul Dositei ca să nu se peardă această școlă «și procopséla copiilor să se taie a nu mai fi care nici la auđul Măriei tale nu este primită una ca acésta, ca să nu se facă un ast-fel de lucru necuviincios și a se lipsi orașul de acésta podóbă», Mitropolitul s'a hotărît, să dea pentru școlă, mitocul de lângă biserica ce se numesce Măgureanu, «cu case înalte, cu beciuri și cu deosebite odăi la pórtă și cu tóte cele trebuincióse, cu îndestulare la toți dascălii i ucenicii străini, pentru ședere, paradosit, pentru cuhnie, pentru slugi și pentru veri-ce, fără de a mai pătimi vre-o stenachorie».

Mitropolitul însă arată, că aceste case au nevoie de reparațiuni, cari după devisul făcut de mai-mare-bașa, vor costa 3500 talerî. Mi-

să trimeteți Domniei mele însciințare, și de se vor găsi că au fost bunî iconomî, vor rămănea tot aceștia la iconomia acareturilor și veniturilor mănăstiresci, urmând după povățuirea ce dăm în hrisovul Domniei mele, iar de nu, cu alegerea obrazelor ce sunt epitropiî școlelor să se orînduiască alți dintre negustori cu ipolipsis bun al politieî — și să avem răspuns; acésta însciințăm și fiți sănătoși. — 1803, Octombrie 16.

Cod. XLIX, fila 110.

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahisioie.

Cinstit și credinciosule boerule al Domniei mele, Dumnéta vel Logofăt de obiceiuri, fiind-că lui Ionița Inginerul, prin cartea Domniei mele de la țece ale lunei aceștia i s'au orînduit a lua pre tótă luna léfă câte talerî 50 de la casa rásurilor, poruncim Domnia mea Dumitale, să aibî a da pre tótă luna orînduita léfă, urmându-se de la țece ale lunei lui Ianuarie înainte, tol. pisah gd. — 1803, Ianuarie 29.

Cod. XLVII, fila 53 și 60.

mitropolitul se rîgă, ca acești bani să se împrumute de la fondul spitalelor nouă, cu zapis, că la anul viitor se va restitui suma. Domnitorul aprobă această punere la cale cu rezoluțiunea sa din August 1803¹.

1. Iacă actele relative :

Prea Înălțate Dîmne

Însciunțăm Măriei tale pentru domnăscă școlă care se află în mănăstirea Domniței Bălașei, că din cntrenur dărăpănându-se casele cele mari unde ședea dascălii, au rămas numai într'o odaie ce este jos aședată pe pămînt, unde nu numai că dascălii nu pot ședea și paradosi, dar sînt și ucenicii ședători la școle, nui de aicea și alții rînduiți de Măria ta, cari n'au nici părinți nici case unde trage, se rezemă cu hălădnirea tot acolea și cu stricarea caselor au rămas pre afară; acum fiind vară se nevoesc cum pot de petrec, iar la iarnă nu mai rămîne mijloc, nici de dascăli, nici de ucenicii cei străini și dascălii la iarnă dintr'această pricină cantă a trage unde vor putea și să rămîie podoba politiei lipsită de această bună întocmire și atîția copii necropsiți, isterisiți de învățătura cărtoi și măcar că mai în trecuttele zile am fost mai însciunțat înălțimei tale pentru această pricină, ca să se îndatorască epitropia nămitei mănăstiri a drege casele, dar n'au avut mijloc, trebuind o cheltnială mare și cu zăbavă și putere arată că nu are mănăstirea, fiind-că au meremetisit biserica și alte cheltneli, cari cu datoria le-au sêvêșit; de asemenea școlă politiei jos și procopseala copiilor sa se taie a nu mai fi, nu este cu cîvîntă, că nici la luminat anul Măriei tale nu este primită nă ca asta, ci ca să nu se facă un ast-fel de lucru necuvîncios și a se lipsi orașul de această podobă și pomană, înși-ne noi Mitropolitul am bine-voit cu tot cîgetul a da metohul ce avem în oraș lângă biserica ce se numesce a Măgureanului, cu case înalte, cu becinri și cu deosebite odăi la pîrtă și cu tôte cele trebuincioase, cu îndestulare ca toți dascălii și ucenicii străini pentru ședere, paradosis, pentru cînhie, pentru slugi și pentru verî-ce, fără a mai pătîmi vre-o stenahorie; dar fiind-că este oreș-care stricăciune din cntrenul și din cei ce au ședut după vreme, face trebuința de a se meremetisi; la care meremet ce din pîuncă s'au făcut . . . de către Maimar-bașa trebnesc taleri 3500 și fiind-că iratul școlilor nu are putere ast timp a da acești bani, ne rugăm Măriei tale, ca să bine-voesci a se porunci ca de la spitalele noi să deă epitropiei acești bani împrumut ca să sêvîrșim această trebuință până este vremea lucrului și pe spital 'l vom încredința cu zapis ca la anul viitor din iraturile Epitropiei 'i vom pune la loc. De acesta arêtam Măriei tale și cum va fi mila Măriei tale. — 1803, Iulie 19.

Dositei al Ungro-Vlahiei, vel Vornic Grigorașco Ghica al obștirilor.

Rezoluția domnăscă :

«Ca pentru o trebuință ce este de a nu încetăna învățătura și procopsela ucenicilor de la această școlă, primind Domnia mea anafora ce ne face Prea Sfinția sa Părintele Episcop cu Dmnele Vel Vornic al obștirilor și poruncim cînstiților și credincioșilor boerilor Domniei mele, Dmnelor Epitropii mari

Măcar după cum mai sus se vede, localul școlei de la Dómna Bălașa era rău stricat prin cutremur, Domnitorul ordonă în 30 Ianuarie 1803, să se plătescă lefele profesorilor, prin următorul pitac:

Pitac către prea Sfinția sa părintele Mitropolit de a li se plăti léfa dascălilor școlelor domnesci.

Prea Sfinția ta părinte Mitropolit, fiind-că dascălii școlei Domnesci după osîrduința ce fac spre învățatura ucenicilor, trebue să-și aibă și plata ostanelilor tot-d'a-una în vreme, adecă léfa ce le este orînduită, iată orînduim și poruncim Domnia mea, ca de la sfînta Mitropolie să aibă prea Sfinția ta a da orînduita léfa lor, pre totă luna, din banii mănăstirilor, ce se strîng la sfînta Mitropolie pentru școle, caie léfă să li se plătescă de către Sfinția ta, atît pre luna trecută până acum ce vor fi avînd a lua, cât și de acum înainte pre totă luna să li se urmeze datul lefilor de la sfînta Mitropolie, *tolico pisah gd.* — 1803, Ianuarie 30¹.

Șcôla ȕisă elinască de la Dómna Bălașa este ilustrată prin vestitul profesor *Lambru*.

Lambru a murit în Februarie 1805 și a fost înlocuit la 8 Februarie 1805, după chiar cererea *ucenicilor*, cu Constantin Vardalah².

ai spitalurilor, acești talerî 3500, spre împlinirea trebuinței de meremet al metohului unde are a se așeza școlele și primind zapis de la Prea Sfinția sa și de la Dumnélui vel Vornic, ca anul viitor din iraturile Epitropiei să pue acești bani ai spitalelor la loc.—1803, August 7.

Condica lui Ipsilante No. XLV, fila 414.

1. Cod. XLIX, fila 30.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahiscoe.

Sofologhiotate didascăle Constantine Vardalache, fiind-că chir Lambru cel ce până acum a fost întâiul dascăl al Domnescei noastre școlî cei elinesci, de aici, din politia Bucurescilor, întru aceste ȕile și-a dat obștescul sfîșit și fiind-că este trebuință a se orîndui altul în locul răposatului, spre a nu rămîne acest bine și folos al obștei neîngrijit, cum și ucenicii isterisiți și lipsiți de rodurile învățăturilor, iată dar, după chiar cererea și *rugăciunea ucenicilor* și după pliroforia ce avem și Domnia mea, cum că ești destoinic a te însărcina cu tréba acesta, întru care se afla răposatul, te orînduim printr'acest Domnescul nostru pitac a fi proto-dascalos la numita Domnescă șcôlă, pentru care nu suntem la îndoială că te vei osîrdui pin totă vîrtutea și vei pune totă cuviincioșa silință a împlini locul răposatului, a adăogi urmările sale cele bune și plăcute, si a înflori darurile învățătorei și a procopselei ucenicilor acestei școlî.—1805, Februarie 8.

Cod. XLIX, fila 206.

Se predă în această școală : istoria, filosofia, gramatica și poesia. Se traduce și se comentează Demosthen, Socrat, Thukydide, Xenofon, Plato, etc.¹

Cu referință la școala de la Dâmbăva avem de înregistrat un decret din 10 Iulie 1804, prin care, pe motiv că s'au înmulțit școlarii și că scumpindu-se prețul lucrurilor de hrană, se cade a se adăuga și lăfa dascălilor, — adăogire care s'a și realizat, — Constantin Ipsilante ordonă prelaților bisericești sporirea dăreii clericilor de la patru la cinci taleri de om pe an. Din acești bani două taleri se vor da la cutia milosteniei².

1. Sunt dați ca elevi a lui Lambru : Câmpineanu Ioan, A. Vilara, Neofit Mitropolitul, Constantin Crisoscopolu, Buzoianu, etc. Lambru predă până la 1805. El era ôre-cum și inspectorul tuturor școlilor unde se predă limba greacă. De la 1805 vom afla ca succesor lui Lambru pe nu mai puțin cunoscutul profesor Vardalah, de la care au învățat Efrosin Poteca și Petru Poenaru : «*quasi cursores vitae lampada tradunt*».

Lambru admite pe Preda printre ucenicii școlii :

Poruncă pentru copiii cari se orînduiesc la școle.

Sofologhiotăte didascăle Lambro, teorisind jalba, să cercetezi de este cu cuviință, după vârsta ce va fi având jăluitorul acesta, a intra în orînduiala ucenicilor școlii și la cererea ce face să arăți Domniei mele prin anafora în scris. — 1804, Noembrie 18.

Poruncă la Mitropolitul : «după cererea dascălului Lambru, dascălul cel întâi al școlii Domnesci, poruncim să i să dea acestui jăluitor Preda ucenicul po taleri de cece pe lună lăfa din banii școlilor și cu această a noastră Domnăscă poruncă se vor ținea în sêmă la socotăla». — 1804, Noembrie 11.

Cod. XXXVII, fila 8—153.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Citindu-se înaintea Domniei mele această anafora ce'mă face prea Sfinția sa părintele Mitropolit și iubitorii de Dumneodă Episcopii, am chibzuit însumi Domnia mea, arătarea ce ne face, pentru care și dicem, că după îngreueră cu înmulțirea ucenicilor, ce sunt la această școală spre învățătură, precum și înșine nouă ne este știut, că după scumpirea prețului lucrurilor ce se cumpără pentru ale hranei dascălilor, și altele trebuincioase, trebuința este în adevăr de a se adăoga atât emiclicu acestei școle pe lună cât și simbriile dascălilor pe an. Care adăogiri s'au și făcut prin deosobit pitac Domniei mele, arătător, atât pentru dascăli, cât prostikii s'au făcut la lăfa fiesce-căruia pe an, cât și pentru cheltuiala emiclicului. De aceea dar, ca pentru o trebuință obștăscă de o faptă

O a doua școală însemnată din Bucuresci, de care s'au preocupat Domnitorul, a fost acea slavono-românescă de la Sfintu Gheorghe «unde nu numai din copiii pământenilor se află la această școală, ci și alții străini din alte țări sunt veniți». La această școală se află ca prim dascăl cunoscutul calemgîu Chiriță caligraful, scriitor atător hrisóve Domnesci carele preda limba slavonă și cea română și alte obiecte, ajutat de un ipo didascal. Domnitorul acordă acestui învățător diverse milui și scutiri, prin hrisovul de la 21 Iulie 1804¹.

sufletescă ca această, primită este Domniei mele anaforaoa ce ne face Sfinția lor părinții Arhieriei ai țerei, pre care o și întărim și poruncim ca pre lângă talerî 4 ce era orînduit de da preoții și diaconi până acum de liude pre an, se mai adaogă încă talerî 1 ca să fie dascălilor de acum înainte po talerî 5 de liude pre an. Din care banî talerî 3 să fie iarat numai pentru școală, iar talerî 2 să fie ai cutiei milosteniei, răspunđendu-se acești talerî 5, de două ori pre an, anume 2½ la Sf. Gheorghe și 2 și 60 la Sf. Dumitru. Așisderea și pentru ploconul Arhieresc după arătarea ce ne-a făcut Dumnélor părinții Arhieriei, că în vremea răposatului Mitropolit Filaret darea acestui plocon se urma de liude po talerî 1,60 și că eparhiile au cercat grele cheltueli într'aceste vremi și primim Domnia mea cererea Sfințiilor Vóstre, pentru care și dăm voie i slobođenie a se adaoga încă talerî 1 banî 60 pre lângă acei talerî 3 și banî 60 ai ploconului ce se da până acum, ca să fie aședată darea acestui plocon, de liude po talerî 5 pre an, fără numai pentru număr de 3500 liude preoți și diaconi ce le arătați, fiind-că după catagrafiile ce s'au trimis Domniei mele de către ispravnicii județelor, vedem o mare neasemănare, arătând o sumă cu mult mai mare decât aceea ce'mi arătați Sfinția Voastră. Poruncim dar, ca înși-vă luând catagrafiile ispravnicesci și chibzuind suma ce în adevăr se găsesc acum a preoților și a dascălilor, să faceți Domniei mele arătare prin anafora ce prostechiú se cuvine a se face la această sumă. — 1804, Iulie 10.

Cod. XLVI, fila 413.

Urméză anaforaoa.

1. Hrisovul școlii slovenesci de la Sfintu Gheorghe cel vechiú.

De vreme ce școla slovenescă ce este aședată aici în orașul Domniei mele Bucuresci, la Sfintu Gheorghe cel vechiú, care este de învățatura cărței slovenesci, i rumânesci, unde nu numai din copiii pământenilor se află la această școală, ci și alții, străini dintr'alte țări sunt veniți, care școală este foarte trebuincioasă la totă obștia acestei țări, pentru învățatură, fiind metahirisit tot norodul cu această învățatura la toate trebuințele; spre a căroră dare de învățatură de vechi și bătrânii răposați Domni sunt orînduiți cu plată Domnască două dascăli, ca să se afe în totă vremea, ca să învețe copiii. La care școală se află Chiriță dascăl slovenesc și rumânos, cu un ipo didascal al său, cari fiind pămînteni, cu carte, socotitu-le-am Domnia mea trebuința ce ar avea, și nu 'i-am lăsat să fie de tot lipsiți a nu fi atinși de óreș-ce milă Domnască. Mai vartos, ca fiind în liniște, pururea să fie cu mintea spre învățatură și precopséla (прекончеаа) copiilor sholasnici și pentru străini și pentru

Cu dascălul Chiriță s'a fost întâmplat în 1803 o nedreptate, Mitropolitul Dositei, împreună cu marele Logofet Isaac Ralet, au recomandat Domnitorului să fie numit dascăl întâi la școala de la Sf. Gheorghe

pământenii; a căror dar nevoință și strădanie nu le-am trecut nici Domnia mea cu vederea, nici Ți-am lăsat întru uitare, ci m'am milostivit și printr'acest cinstit hrisov al Domniei mele hotărîm: ca ei și totă casa lor în totă vremea să fie apărută de tot felul de dădii, de nimica nici odinioară val și supărare să nu aibă. Așisderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite și de tot nedajnice: stupii i rămătorii de dijmărit și vinul de vinăriciu, de căminarit, de vamă de vin domnesc i agiosc, de ortul vetafului de cărciumari și de toate orî-ce angarii vor eși pie pivnițe, orî în credințe de va fi vinăriciul seau dijmăritul, seau dările pivnițelor, orî de se vor vinde, seau măcar vre-o dată de s'ar întâmpla să se plătescă și de cei de vor avea cărți și hrisove domnesce, iar sus numiții dascăli nici atunci să nu dea și tot-d'a-una să fie scutiți. Asemenea pentru ajutorul caselor lor să aibă și liude cinci, străini, scutiți și apărați de tot felul de dădii și orîndueli ce vor eși pre cei-l-alți scutelnici de la Vistieria Domniei mele preste an pre țoră și nici unul nici un val și supărare să nu aibă. Cum și la vremea oieritului să aibă a scuti oî 150. Încă să aibă pre tot anul a lua 1000 oca sare de la ocna Telega din sud Prahova. Deosebii să fie casa numiților dascăli apărată de orî-ce fel de musafiri și de toate alte beilicuri, orî vel Portar ar fi seau altul din boieri și slujbași de catre nimene supărare nici de cum și nimic să nu aibă. Pentru care poruncim Domnia mea și Dumnélor Ispravnicilor și Dumnélor boieri, seau slugi care după vremi veți fi orînduiți cu orî-ce fel de dădii și slujbe, de toate câte sunt mai sus să aveți a vă feri și nimene întru nimica val seau supărare să nu le facă, pentru că dascăli de la numita școală pururea au avut aceste milii și mai înainte de la alți frați ce au statut oblăduitori creștineștei acestei țeri, precum ne-am adevărit Domnia mea din hrisovele Domniilor sale vădute de noi. Ce pentru ca să se păzescă această milă neclintită și nestrămutată, am întărit Domnia mea hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașcu Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd. i cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boerilor celor mari ai Divanului Domniei mele. Pan Manolache Crețulescu biv vel Ban, Pan Constantin Ghica biv vel Ban Epistatul Logofetilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postolnic, Pan Constantin Filipescu vel Vistier, Pan Stefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Pan Grigore Brancovan vel Vornic de țera de jos, Pan D. Racoviță vel Vornic, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Panfil (?) vel Vornic al obștirilor Pan N. Racoviță vel Logofet de obiceiuri, Pan Petrache Retoridis vel Vornic al Politiei, Pan D. Racoviță vel Clucer, Pan Mihalache Racoviță vel Paharnic, Pan Fotache Știrbei vel Stolnic Pan Negrea vel Comis, Pan D. Topliceanu vel Sluger Pan vel Pitar și Ispravnic, Pan Constantin Ghica biv vel Ban Epistatul logofetiilor mari. Și s'au scris hrisovul acesta într'al doilea an dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici, în orașul Domniei mele Bucuresci, la anul de la nascerea Domnului Dumneșu și a mântuitorului nostru Isus Hristos. — 1804, Iulie 21.

în locul lui Chiriță pre un ôre-care dascălul Ioniță, sub cuvînt că este mai bun slavist. Domnitorul nu întîrzie însă a pune la cercare, cunoscințele slavonesci ale dascălului Ioniță, dîndu-i să traducă nisce scrisori sîrbesci ce au venit Domnitorului de preste Dunăre. Dascălul Chiriță protestase contra destituirei sale.

Domnitorul îi dă și lui să traducă scrisorile sîrbesci traduse de Ioniță, convins fiind-că «nu se pôte dovedi într'alt chip, cine adecă din amîndouî, are mai multă învățătură și sciință de acéstă limbă slavonă. Domnitorul în urma acestui curios concurs, făcut de sigur în mod mai onest decăt să fac astă-đi concursurile didactice, constată, că Ioniță «s'au muncit cu *lexica* mai multe ciasuri, dar nimic nu a putut catortosi, că nici o înțelegere nu a dat din acea tălmăcire a lui, iar jăluitorul Chiriță ne avînd *lexica*, fără de trecere de ciasuri, le-au tălmăcit cu atîta de bună înțelegere, în căt din tălmăcirea lui am luat întrégă pliroforie».

În urma acestui concurs Domnitorul ordonă reintegrarea în post a dascălului Chiriță ¹.

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane epistatule al logofețiilor mari. După pliroforia ce ni s'a dat în anul trecut prin anaforaoa Prea Sfinției sale Mitropolitului, i a Dumnélui vel Logofétului Ișaac Ralet, pentru Ioniță dascălul slovenesc, că este mai vrednic, mai cu sciință și mai procopsit decăt jăluitorul Chiriță, s'au fost orînduit numitul Ionița a fi dascăl la școla slovenescă. În urmă însă acea pliroforie s'a cunoscut de Domnia mea că a fost greșită, pentru că limba slovenescă fiind *ne urmată, ne metahirisită și ca o mîrtă aici într'acest pămînt* nu se putea a se dovedi într'alt chip, cine adecă dintr'amîndouî are mai multă învățătură și sciință de acéstă limbă, ci numai cînd s'ar fi tălmăcit de amîndouă parțile scrisori slovenesci și prin cercare s'ar fi cunoscut a căruia din amîndouî tălmăcire este mai cu deslușire și mai cu înțelegere, care acest fel de cercetare întîmplându-se acum, vederat s'au și făcut prin cercarea amîndorora, căci viindu-ne ôre-și cari scrisori sîrbesci de decindea de peste Dunăre, am poruncit ca atît Ioniță căt și Chiriță jăluitorul să tălmăcescă acele scrisori slovenesci. A căroră tălmăcirî cu tôte că Ioniță s'a muncit cu *Lexica* în multe ciasuri, dar nimic n'a putut catortosi, căci nici o înțelegere nu li s'au dat dintr'acea tălmăcire a lui, iar jăluitorul ne avînd *Lexica*, fără trecere de ciasuri le-au tălmăcit cu atîta de bună înțelegere în căt din tălmăcirea sa am luat întrégă pliroforie, dovedindu-se acésta mai învederat și din alte scrisori turcesci, cari tot pentru aceleași pricinî ne-au venit de decindea. Drept aceea dar, cunoscută fiind într'adevăr vrednicia, procopséla și sciința ce are jăluitorul Chiriță de acéstă limbă, îl orînduim iarăși pre el dascăl la școla slovenescă ot sffintul Gheorghe vechiû și poruncim Dumitale, ca să'l așeđi acolo, făcîndu'i și sinetul Domniei mele spre a fi dascăl nestrămutat, carele să aibă privilegiul și mila aceea ce au avut'o și cei mai din 'nainte dascăli ai acesteî școle, prin hri-

Pre lângă școlile care din budgetul statului funcționează în județe, pentru limba românească, în Craiova continuă a funcționa școli de o nivelă mai ridicată. Aci continuă a se preda și limba grăcă. În 1803 Decembrie, Lambru de la școla din Bucuresci primesce de la Domnitorul următorul pitac :

«Sofologhiotate didascale Lambre, veî vedea acéstă insciințare ce ne fac Dumnélor boerii Domniei mele de la Craiova, pentru care să faci Dumnéta o alegere de un protos-dascalos de la Craiova pre care'l sciî cu procopsélă, spre a fi destoinic și vrednic a arêta întru ucenicî rod de învățatură și de procopsélă, fiind-că léfa pentru plata ostenelei sale 'î este cu îndestulare rinduită de către Domnia mea, adică pe an talerî 1200, și să mi'l arêți prin anafora Dumitale. Așîderea și pentru cel al doilea dascăl Sinesiî iermonach de este sciut seaû nu? Să ne arêți. Iar pentru doftor s'aû poruncit de Domnia mea osebit la Domnul Arhiatros al Domniei mele.» — 1803, Decembrie 17¹.

La 28 Decembrie 1803, Constantin Ipsilante numesce dascăl la Craiova pre Dimitrie Gheorghiadis, după alegerea dascălului Lambru din Bucuresci.

Đice pitacul Domnesc :

«Întărim Domnia mea alegerea ce printr'acéstă anafora ne arată didascălul Lambru că a făcut de Protodascăl la Craiova pe Dimitrie Gheorghiadis, pre carele 'l și rânduim Domnia mea, și poruncim sfinției tale iubitorule de Dumnedeû Episcópe al Rômniculuî, Dumnévóstră cinstiților și credincioșilor boerilor Domniei mele, Vechilule al Căimacămiei și boerilor Divaniți de la Divanul nostru ot Craiova, ca pre acesta să'l așeđați și să'l metaherisiți dascăl Protos al școlei de acolo, și pentru un ipodidascăl de se află acolo vre-unul destoinic precum trebuie, bine, iară de nu, să se insciințeze aici la dascălul Lambru, ca să faca alegerea și de ipodidascăl.—1803, Decembrie 28.

Gelóse de privilegiul Craiovei de a avea și ele clasă de limbă elină, mai multe reședințe județene reclamară de la Constantin Ipsi-

sóve Domnesci. Să puie și el însă tótă silința a se osirdui spre deșteptare la învățatura și procopséla ucenicilor, fără vre-o pregetare s'aû lenevire, ca să facă cunoscut osîrdia lui prin rodul învățaturei ucenicilor ce vor învăța și se vor procopsi într'acéstă școlă, căci pliroforindu-se Domnia mea de vre-o împotrivă urmare 'l vom pedepsi negreșit. — 1804, Iunie 14. Contrasemnat vel Logofêt.

Cod. XXXVII, fila 105 verso.

1. Cod. XXXVII, fila 25.

lante să li se dea dascăl de limbă greacă. Domnitorul răspunse, apröpe la töte, în modul cum aici răspunse Piteştenilor:

La orăşeniî Piteşteniî pentru şcolă.

«La fieşî-care judeţ nu se pöte orîndui şcolă elinescă. Domnia are atîtea şcole elineseî aici în ţeară, adică în Bucurescî, la Craiova, la Focşanî, unde vin alţi din ţeri străine de se procopsesc la aceste şcoli. Voi dar, pentru ce nu trimeteţi copiii voştriî la aceste şcoli, cari sunt chiar aici în pămîntul patriei vöstre?» — 1804, Iulie 14¹.

Continuă să existe pre lângă şcolile înfiinţate de stat, diverse şcoli înfiinţate din fonduri particulare, fie prin oraşe, fie pre la sate, seaş mönăstiri.

Din 1803, Februarie 10, avem o anafora arătând Domnitorului Ipsilante, istoricul bisericeî şi şcoleî de la Slatina.

Neaga, soţia lui Ionaşcu, mazilul, ziditoriul şi inzestrătorul bisericeî şi şcoleî din Slatina, a cerut de la Domnitor să i se lase o vie. Ipsilante, asupra petiţiunii Neagăî a însărcinat pre Şetrarul Constantin să cerceteze cum stă afacerea şi dacă şcolă urmază şi în ce mod?

Eacă raportul Şetrariului Constantin:

Prea Înălţate Dömnne

«Dupö jalba ce au dat Mărieî tale Nöga ce au fost soţia lui Ionaşco Mazil pentru o vie ce au aferosit bărbatul söu la şcolă bisericeî ce este făcută aici în Slatina, pentru învăţătura copiilor de obşte, fără plată, cerönd de la mila Înălţimeî tale a se scuti acöstă vie, ni se poruncesce să cercetăm de este acum şcolă? de se învaţă copiii fără de plată şi de sunt dascalî cari s'au făcut acum cu simbrie? cum şi pentru vie câte pogöne sunt, şi de este via bisericeî şi a şcoleî? Insciinţăm Mărieî tale, că acel Ionaşco Mazil în vietă fiind, au făcut acöstă sfintă biserică aici în Slatina, cu zidire împrejur şi odăî, inzeströnd sfinta biserică cu cea ce 'î-au dat mâna, făcönd bun aşedömînt sufletesc a se afla dascăl nelipsit cu simbrie din venitul bisericeî, să înveţe copii fără plată, şi acum se află treî dascalî — unul Preot Călugăr Grec ce paradoscesce maftim. . . . şi altul iarăşi grec — învăţönd feciori de boeri şi alţi, altul dascăl rumänesc, învăţönd copiii orăşenilor; la aceştî treî dascalî li-se dă îndestulată simbrie şi tain, mîncări şi lemne de foc, prin chivernisöla Nögăî soţia lui Ionaşco. Am făcut cercetare şi pentru vie şi ne-am adeverit că sunt 18 pogöne, 12 lucrătöre vie temeinică, iar 6 sunt saduri, cari pînă la un an, doî, se ajunge şi aceea în rîndul vieî ceî lucrătöre şi este cu adeverat

1. Cod. XXXVII, fila 94 verso.

afierosită bisericeî și școleî, din noianul milostivireî tale să dobândescă mila ajutorului, ca să pôtă urma și a ține acest bun lucru cu împărtășirea facerilor de bine la atâția copii ce se află nelipsit învățând la aceste trei școli; și anîi înălțimeî tale de la Dumnezeu mulți și fericiți.» — 1803, Februarie 10.

Constantin Șatrăriu.

Domnitorul dă următórea resoluțiune :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod

După arătarea ce ne-aî făcut Dumnélui cinstit și credincios boerul Domnieî mele biv vel Vistier Constantin Filipescu, Epitropul acesteî școle, cum și după însciințarea acésta ce făcu Domnieî mele Ispravnicîi județului pentru ființa acesteî școle că se află în stare, cu tieî dascăli, unde învăț copii făî de plată, ca pentru un folos trebuincios obște sc este acesta, ne milostivim Domnia mea și hărăzim școleî atât scutela a șeasc ómenî ce i s'aî fost dat de Domnia sa, fratele Alexandru Vodă Moruzi, cât și scutela vieî acesteia. — 1803, Maiî 6¹.

La Cerneți încă continuă o școlă publică din fonduri particulare. Dăm în notă hrisovul prin care, la 22 Iulie 1804, se amintesc donațiunile făcute de răposatul Hagi Iordache pentru înființarea acesteî școli și a altor douē în alte diverse localități². Adevărat, că în actul din notă nu se arată anume localitățile acestea, dar Domnitorul ordonă întocmai îndeplinirea testamentului.

1. Cod. XLV, fila 210.

2. Iată documentul :

Hrisovul școl'eî de la Cerneți

Tótă facerea de bine și ajutorul în tot locul și pretutindenea este bine primită lui Dumnezeu, iară cele ce se fac la locuri pricinuitoare binelui și folosului de obște cum și școle de învățatură, care împodobesc pe ómenî cu înțelepciunea cuvîntului și cu luminarea credinței și a cunoștinței de Dumnezeu și altele asemenea folositoare obștei, acelea cu atâta sunt mai cuviincioșe plăcute lui Dumnezeu, în cât cu deosebire au datorie Domniî și stăpânitoriî ce au câștigat de la Dumnezeu putere și oblăduire a se osărdui spre întărirea și întemeierea lor pentru folosul ce am đis, ca nesce pricinuitoare binelui obștei. Decî, fiind-că atât obștea orașenilor locuitori din orașul Cerneți, sud Mehedinți, cât și cucernicul Protopop Gheorghe Epitropul și clironomul lui Hagi Iordache Severinénul, biv vel Medelnicer, prin jalbă ne-aî făcut arătare că într'acel oraș ne-avînd putere de a ține dascăl cu cheltuiala lor, le renân copii cu totul întru orbirea neînvățatureî, unde fiind-că răposatul Hagi Iordache pămîntén fiind de acolo, și nerămîndu-î copii pentru pomenirea sufletóscă, au cugetat cu hotarîre spre a face acest bine obștesc, lăsând la sfîrșitul vieței sale bună orînduială, atât pentru împărtășirea rudelor, cât și pentru a se întocmi și a se așeđa trei școle de învățatură {copiilor la trei locuri, a

Cunoscută este lectorilor această școală din anterióarele nóstre vo-

căruia rîndueli ce au lăsat a se urma și a se păzi după mórtea sa, fiind prin scirea rudelor sale, cari nu s'au arătat nimenea din rudeniî cu vro-o împotrivire, au cerut cu toții de obște ca să se întălescă și cu domnescul nostru hrisov, care rîndueli le arată că sunt aceste, adică : dintru ale sale lucruri însărcinóază pre mai sus numitul Protopop Gheorghe, ce ține în căsătorie pre Ilinca nepóta sa de soră, ca după mórtea lui să aducă un dascăl elinesc pre care să'l așede în casele mortului, ce le are în orașul Cerneti, ca să învețe copii în tótă vremea nelipsit și pentru plata ostenelei dascălului au lăsat o făcăie de móră ce este pre moșia Halânga, cu câți-va stâneni de moșie i altă făcăie ce este pre moșia Coziei și o jumătate făcăie de pre moșia Severinul, cum și țiganiî ce i-au avut, afară de câte-va suflete ce i-au iertat, care școală să se urmeze și să se ție în starea ei tot-d'a-una, și dascălul ce va învăța copiii să'l mulțămescă, a fi plata ostenelei sale numai cu venitul ce va eși din acareturile ce se arată mai sus, iar de la copiii ce învață, să nu facă dascălul nici un fel de cerere, fără de numai copii ce vor avea părinți chivernisiți să fie datorî a da pre anul d'intăiî talerî 10, iar pre al doilea an și pre alți înainte po talerî 15, și mai mult să nu se înalțe, care banî să se strîngă la cutia Epitropilor școlei, și dintr'ênșii să se îmbrace și să se hrănescă copiii cei scăpătați spre a putea avea de aceea mijloc de învățitură și procopselă; osebit de aceea au lăsat să se mai facă o școală romănescă lângă biserica domnăscă, unde se prăsnuesce hramul sfintei Troițe, pe locurile de prăvălii ce le are numitul răposat, și dascălul ce va învăța copiii să se mulțamească a fi plata ostenelei lui numai chiria ce va lua de la acele prăvălióre, iar de la copii să nu cêră nimic, ci să urmeze și această școală iarăși precum am đis mai sus, adică : copiii ce vor avea părinți chivernisiți să dea pre anul d'intăiî talerî 5, și pre anul de al doilea 10, iar mai mult să nu se înalțe, cari banî strîngendu-se la cutia Epitropilor școlei, iarăși asemenea să se îmbrace și să se hrănescă copiii cei scăpătați.

Așisderea din banî gata au lăsat talerî 5000 să facă o biserică de zid și o școală romănescă în Banovița pre moșia Severinului, unde s'au și îngropat acel răposat în mijlocul câmpului, peatră fiind pusă de înșuși mortul mai înainte, lăsând ca acolo să-l îngrope, unde până la anul este a se face și sêvirșirea bisericei. Au lăsat a se da și la cutia milosteniei de aici din Bucuresci talerî 500, care i-au și răspuns, arată și pentru rude că i-au împărtășit cu aceste, însă lui Negoită ce este nepot de soră i-au lăsat talerî 500 și o vie în dealul Oreviței și un cazan; Ilincăi Pátropopoaiei cu copiii ei, sora numitului Negoită Postelnic i-au lăsat o jumătate făcăie de móră din hotarul Severinului, i a patra parte în moșia Severinului și o vie în dealul Curălei, au lăsat unui copil al Potropopului, și din banii ce vor prisosi după ce se vor sôvêrși cele mai sus arătate să i se facă și pomenirile cele obicinuite ale mortului, îndatorind pre numitul Potropop Gheorghe a le sêvêrși tóte aceste, precum le au orînduit; pentru care ne făcu arătate atât orașeniî, cum și Potropopul, prin osebita jalba sa, că au și pus în faptă mai sus arătatole orîndueli și au început și facerea celor-l-alte două școle romănesci, precum și biserica se lucrăză, arătând și pentru soția celui Hagi Iordache, că murind cu un an mai înainte soțului său prin dieta ce și-au făcut după ce mai întâi au în-

lume. Actul de jos ne spune, că în timpul «rezmeriței» această școală a suferit, ca și biserica.

părtășit pre rudele sale, apoi pe celă-l-alt avut al ei, au lăsat pre soțul său clironom spre a face pomenire sufletesce și atât orășeniî cât și Potropopu cu toți împreună făcu rugăciune, ca nu numai să se întărescă aceste mai sus arătate orîndueli ale mortului, ci să și ajute școlele acestea cu cîți-va omenî scutiți ca să fie pentru aducerea trebuincioșelor lemne și pentru ca să aiba numitul Potropop ajutor la această epitropie, face cerere a se orîndui Epitropi împreună cu cucernicia sa și doi negustori de acolo, omenî cinstiți, anume Constantin Furtună și Nicolae sin Ioan Boltașul, ale carora jalbi rînduindu-le Domnia mea la Dumnoluî cîstit și credinciosul boierul Domniei mele, biv vel Ban Costache Ghica Epistatul Logofețiilor mari, și pliroforisindu-se prin cercetare, că arătările lor sunt adevărate, ne-au făcut arătate cuviincioasă la această cerere și cu cale este a se da și domnescă noastră întărire. Deci ca pentru un lucru folositor obștei și pomenire sufletescă, primind Domnia mea cererea și rugăciunea lor, pentru care și dăm acest domnesc al nostru hrisov de întărire, prin care poruncim, ca toate orînduelele mortului, precum mai sus arată, să se urmeze și să se păzescă întocmai cu neștrămutare și cucernicul Potropop Gheorghe, împreună cu Costache Furtună și cu Nicolae sin Ioan Boltașul, care după cererea Potropopului se orînduesc de Domnia mea Epitropi, să se silască dimpreună a sêvêși școla și biserica și de a pune la orînduială veniturile, acareturile spre a putea ține școlele tot-d'a-una în starea lor precum mortul au orînduit, grijind de a se urma și de a se păzi toate orînduelele școlei și când se va întempla a muri unul din Epitropi, cei-l-alți doi să alégă pre altul, ca tot-d'a-una să fie treî, și să îngrijiască pentru acareturile și lucrurile școlelor de a li se cîuta venitul cu silința și a nu le lasa la dărăpănare, ci cât va fi prin putință să le aducă la mai bună sporire și adăogire, ca și școlele să aducă rod de procopselă la copiii ce vor veni spre învețătură și a lor ostenelă încă să fie cunoscută; la care și din domnescile noastre milî facem ajutor și orînduim a ține aceste școle și liude 6 străinî, scutiți cu pecetluirî de la Vistieria Domniei mele, ca să fie dărvarî pentru aducerea lemnelor la școală. Adevérit-am dar hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi și cu mărturia Dumnôlor cinstiților și credincioși boieri veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Constantin Ghica vel Epistatul Logofețiilor mari, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Constantin Filipescu vel Vistier, Pan Ștefan Văcărescu vel Vornic de țora de sus, Pan Gregorie Brîncoveanu vel Vornic de țora de jos, Pan Dumitrache Racoviță vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Nicolae Racovița vel Logofet de obiceiuri, Pan Petrache Ritoridi vel Vornic al politieî, Pan Dumitrache Racoviță vel Clucer, Pan Mihalache Racoviță vel Paharnic, Pan Fotache Știrbeiu vel Stolnic, Pan Negrea vel Comis., Pan Dumitrache Topliceanu vel Sluger, iar Ispravnic Pan Constantin Ghica vel Ban Epistatul Logofețiilor mari; și s'au scris hrisovul acesta în anul al doilea dintru întêia Domnie a Domniei mele în orașul scaunului Domniei mele București, la lét 1804, Iulie 22.

Din școlile existând pre la sate și mănăstiri să cităm actele de la cele următoare :

a) Școla de pre moșia Tărtășesci (Ilfov) a lui biv 3-lea Postelnic Bujoreanul ¹.

b) Școla după moșia Șunța, Dâmbovița, întemeiată de răposatul Matei Locusteanu biv Sluger, în timpul domniei lui Mihai Vodă Suțul. Constantin Ipsilante prin hrisovul din 1803, Iulie 14, amintesc că această școală a fost înzestrată cu ore-cari venituri de Mihai Vodă Suțul (1792 Maiu) și că aceste milii ar fi fost reînnoite bisericei și școlei acesteia de pre moșia Șunța, de către Domnitorul Alexandru Moruzi și de tatăl său și de ceilalți Domni din urmă ².

1. Iacă documentul constatând existența acestei școle :

. *Zem Vlahiscaoie*

Fiind-că pe moșia Tărtășesci din sud Ilfov a biv 3-lea Postelnic Grigorie Bujoreanu, unde este biserică de piatră și școală tocmită de învățătura copiilor, fără de plată, prin scrisori domnesci, este voie și slobozenie dată a se face pre toate săptămânile târg, în ziua Duminecei și bălciurile ce au fost obicinuie, precum vedum Domnia mea la mâinile mai sus numitului boier 2 anaforal buiurdisite de Domnia sa Alexandru Moruzi, una cu lăt 93, Martie 24 a Ispravnicilor județului după cercetarea ce au făcut, în care se arată, că este cu priimița (примница) tuturor satelor părții locului a se face târg pre această moșie și cum că nu aduce nici o vătămare la alte târguri, fiind depărtate, și alta tot de la acest lăt Septembrie 4, a Dumnelor veliților boieri, pentru ziua Duminecei, cum și cartea Măriei sale părintelui Domniei mele din cea din urmă Domnie, în lăt 97 Maiu 17, după care sineturi domnesci se și urmăze facerea târgului și a bălciurilor până acum; deci prin jalbă făcând Domniei mele rugăciune, numitul boier, ca să înnoim și să întărim și Domnia mea slobozenia această, fiind-că cu venitul ce se adună de la acest târg pentru adetul moșiei se ajută biserica și școla la cele trebuincioase, ne-am milostivit Domnia mea și printr'această domnescă a noastră carte înnoim facerea târgului Dumineca și a bălciurilor ce sunt obicinuie, la care târguri să se vîndă vinul și rachiul numai al stăpânului moșiei, după obiceiul ce se urmăze de obște. Așisderea și un scaun ce se află la numitul târg să fie scutit și apărat de toate dările ce sunt pe scaune, ca cu venitul lui să se ajute biserica și școla. — 1803, Iulie 8.

Cod. XLVI, fila 131.

2. Iată acest hrisov :

Hrisovul răposatului Matei Locusteanu vel Sluger.

«De vreme ce credincios boerul Domniei mele, reposatul Matei Locusteanu vel Sluger, având o moșie ce se numește Șunța în sud Dâmbovița, pre care moșie fiind și biserică, unde se cinstește și se prăznuiesc hramul Adormirii Prea sfintei stăpânii noastre de Dumnezeu născătoare, după ce a înzestrat-o cu odăjdii și cu odore, câte sunt trebuincioase, au aședat și preot, care de apu-

c) Un alt boer Dumitrache Lăcusteanu, sub Domnia lui Mihaiu Suțu a făcut biserica și școala pre moșia Grecii, din județul Ilfov și «aședat și dascăli de învățătura sërmanilor copii, fără de plată, cu simbria de la sineși.» Ipsilante, la 1803 Iulie 31, întăresce toate veniturile acordate școlei și bisericei de Domni predecesori ¹.

rurea slujesce sfinta Leturghie. Si osebit de acesta aș mai împodobit această biserică și cu dascăl, și aș făcut orînduială de învăță copiii sërmanî și sëraci fără de plată, avînd și plata ostenelilor, atît preotul cît și numitul dascăl, de la numitul boer; pentru care făcînd rugăciune numitul boer Domniei sale fratelui Mihaiu Vodă Suțu, ca să facă ajutor și milă acesteî bisericeî spre a se ajuta atît la trebuințele sale, cît și aceî copii sërmanî la îmbrăcămîntea și cheltuiala ce vor avea trebuințe, vîdum Domnia mea hrisovul Domniei sale cu l. 1792, Maiu, prin care orînduesce milă sfintei bisericeî: acel preot să fie scutit de toate dăjdiile și angariile, orî câte vor eși pre alți preoți dajnici, cum și de ploconul vlădicesc, de nicî unele supărare sa nu aibă, cum și dascălul să fie scutit de toate dăjdiile și angariile, orî câte vor eși pre țără de la Visteria Domniei mele. Așîderea să ia de la ocna Telega pre tot anul 100 bolovanî, pentru ajutorul bisericeî și acelor copii sërmanî, cum și lude 6, omîi strîinî fără pricină, pre care găsindu'î și cercetându'î Dumnelor Ispravnicîi, după adevărîțele ce vor aduce, să li se dea și pecetluiturî de la Visterie, spre a fi în pace și nesupărați; asemenea și slugî ce va avea sfinta biserică, să fie scutiți și apărați de dijmărit, și vinul de vinariciu și 300 oi de oierit; care aceste milî s'aș înnoit în urmă, atît de la fratele Domn Alexandru Moruzi Vodă, cît și de Măria sa părintele Domniei mele și cei-l-alți Domni din urmă, precum din hrisovele Domniilor sale ne-am adevărit. Drept aceea și Domnia mea milostivindu-mă, întărim toate aceste milî, ca să se păzescă nestremutat, să fie spre ajutor la cele trebuincioase. Adevărînd hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele: Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru, Dumitriașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdi; martori fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanuluî Domniei mele; și s'a scris hrisovul acesta la anul întîiî dintru întîia Domnie, aci, în orașul Scaunuluî Domniei mele București, la aniî de la nascerea lui Isus Hristos, 1803 Iulie 14, de Chiriță Logofet de Divan.

Mod. XLV, fila 222.

1. Iată întreg documentul:

Cartea lui Dumitrache Locusteanu Sluger.

. *Zem. Vlahisioie*

De vreme ce repaasatul Dumitrache Locusteanu, în viotă fiind, din rîvna creștină a pus cheltuială și ostenelă de a preînoui și a dres sfinta biserică de la moșia sa, ce se numesce Grecii, ot sud Ilfov, la care după ce a dat zestrea cea trebuincioasă și a pus preot de slujbă, a aședat și *dascăl de învățătura sërmanilor copii, fără de plată, cu simbria de la sineși*; de aceea dară

d) Din 8 Iunie 1803, este un hrisov relativ la școala și biserica din *Poiana*, județul Ialomița. Această școală continuă a exista de la 1792, și Domnitorul Constantin Ipsilante i-a constituit unele venituri și scutiri¹.

și fratele Mihail Vodă Suțul, vădând buna faptă a sa, a bine-voit și prin hrisovul Domniei sale a făcut milă sfintei biserici, pentru a putea ține orânduiala ce a isvodit la această biserică și școală, ca să iae de la ocna Telega pre an câte una sută bolovanii de sare, și lude 10 ómenii străini fără de nici o pricină, făcând nedajnici și pre acel dascăl și preot, scutiți de toate dajdiile și orînduile Domnesci, Archieresci: stupii și vinul din drepte viile bisericesci de dijmărit, de vinăriciú, și oî 400 de oierit și un sălaș de țigani anume Gafița, a închinat Domnăscă danie sfintei biserici, dintre țiganii Domnesci; care aceste milii s'au înnoit de frații Domni din urma, precum din cărțile Domniilor sale am adevărit; decî, învrednicindu-ne Domnul Dumneșeu cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, am bine-voit Domnia mea de înnoim și întărim toate acestea mai sus aretate milii, cu care să se pōta ținea orînduiala sfintei biserici și a școlei de acolo; de care poruncim Domnia mea și la toți, cari se cuvine, să le păzescă și sa le urmeze toate acestea, *ii saam rekeh* id. — 1803, Iulie 31.

Cod. XLV, fila 197.

1. . . . Zem. Vlahisioie

Fiind-că sfînta și Dumneșească biserică din Poiana, sud Ialomița, unde se cinstesc și se prăznuiesc hramul sfîntului și facătorul de minuni Ierarchului Nicolae, este la loc cu primejdiă de ale rasmiriței întemplerii, din care pricină remăsese la derăpănare, și prin silința ctitorilor s'a adus la stare, care fiind departată de orașe s'a întocmit și școală de învățat a copiilor, și pentru a se putea ține *biserica și școala* în starea lor, avu mila Domnăscă, prin cărțile ce le vedum, însă de la Maria sa părintele Domniei mele, prin cartea de la lēt 1797, Aprilie 10, i de la Domnia sa repaosatul Constantin Vodă Hangeri, prin cartea de la lēt 1799, Septembrie 10, ca să ție doi preoți, ce se află slujind la numita biserică, anume Popa Iordache i Popa Mincul, scutiți de toate dările preoțesci și Constantin dascăl al școlei de la numita biserică, să fie scutit de toate dajdiile și orînduile țerei, cum și drepte bucatele preoților și ale dascălului să fie scutite de vinăriciú și dijmărit. Așisderea să ție și doi lude străini și fara de pricină de dajdie, scutiți și apărăii de toate dajdiile și orînduile Visteriei, cărora după cercetarea ce li se va face de către ispravnicii județului, să li se dea și pecetluituri Domnesci. Deci învrednicindu-ne Domnul Dumneșeu cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, ne-am milostivit de am înnoit mila acēsta, după cum se cuprinde mai sus, să se păzescă neștrămutat, spre a fi sfintei biserici și școlei de ajutor și întărire, iar Domniei mele și parinților Domniei mele, vecinică pomenire. Rugăm dar și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici cu oblăduirea acestei țeri, să bine-voiască a înnoi și a întări mila acēsta, ca și ale Domniilor sale milii și faceri de bine, să fie în urmă de alții ținute în sōmă. *ii saam rekeh gospod*.

Cod. XLV, fila 154.

e) Altă școlă sătască existând în 1803, este cea de lângă biserica ce se numește *Vășianca*, din Ilfov.

Acastă școlă a fost deja miluită de Alexandru Vodă Moruzi din ambele Domnii, cum se constată din un decret al urmașului Domn:

«Fiind-că sfânta și Dumneșiasca biserică ce se numește *Vasianca* ot sud Ilfov, unde se cinstesc și se prăznuesc hramul prea sfintei Născătoare și pururea fociorei Mariei, la care se află și școlă de învățatură de copii săraci, a avut milă, atât de la alți frați Domni de mai înainte, cât și de la Măria sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, dintru amândouă Domniile, a ține liude 15, ómenî fără pricină de dajdie, precum și doi preoți ai bisericeî, un dascăl și un grămatic, scutiți și apărați de rëndul dăjdiilor, precum și drepte bucatele lor de dijmărit i vinăriciû; drept aceea dar, și Domnia mea ne-am milostivit de am înnoit și întărit mila acestei sfinte bisericeî, ca să i se păzescă neștrămutat, și poruncim, că gășind ómenî fără de pricină, să'î cerceteze ispravnicî, de orînduială, și fiind cu adevăr fără pricină, să le dea adeverință de numele și chipul lor, după care să li se dea și pecetluiturî *gospod*, ca să fie sfintei mănăstirî și școlei de ajutor.»¹

f) Biserica și școlă la Floresci din sud Ilfov scutesc un grămatic ca să ție școlă.

g) Din 15 Iulie 1805, Domnitorul Ipsilante Constantin întăresc alt hrisov al lui Alexandru Moruzi în favórea schitului *Mărculesci*, de lângă Câmpu-Lung, și a școlei ce a înființat răposatul Dumitrașco Roseti, titorul schitului².

1. Cod. XLVII fila 238 verso.

2. . . . Zem. Vlahiscoe

Fiind-că răposatul Dumitrașcu Roseti, ce era ctitor schitului *Mărculesci*, de lângă orașul Câmpu-Lung, sud. Muscel, prin jalbă au fost arătat la Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, cum că în orașul Câmpu-Lung a facut numitul răposatul óreșî-care zidire, un hănișor cu odăi de găzduire pentru folosul schitului și pentru óreșî-ce ajutor *la școlă*, ce a întocmit de învățatura copiilor, fără de plată, și pentru hrana sêracilor, ce sunt a se ajuta de la acest schit la sêrăcia și neputința lor și unde aștepta de a se folosi schitul de la acest hănișor, ca să pótă sêvîrși acele ajutorurî sufletescî, carî sunt vrednice de pomenire, și de împotrivă, că de pururea este supărata de către alți boierî pentru conace, cât și de înșîși ispravnicîi județului, din care pricină nu numai se folosesc de nimic schitul, ci încă este păgubaș și de cheltuiala ce a făcut, făcând rugăciune Domniei sale, ca să dea poruncă de apărare; a căruia rugăciune fiind cu cale și primită Domniei sale, ca o dréptă, a dat Domnia sa carte de apărare. Pentru aceea și Domnia mea ne-am milostivit, și dam această domnósca nóstră carte, prin care poruncim, să fie apărat acest hănișor

h) Iată acum alt hrisov care amintesc de șcôla publică de la Floresci din Deal, județul Ilfov, șcôlă anterioară anului 1792 și care continuă la 1803, Iunie:

. *Zem Vlahiscoie*

«Dat'am domnéscă năstă cartă sfintei și Dumneșcescei biserici de la Floresci din deal sud. Ilfov, unde se cintesc și se prăznuesc hramul adormiroi prea sfintei stăpânei năstăre de Dumneșcu născătore și pururea feciorei Mariei, ca să aibă milă de la Domnia mea, a lua pre tot anul sare din ocne, câte 100 bolovan; așisderea să fie liude 15, străini fără pricină de dajdie, cari după cercetarea ce li se va face și după pecetluiturile ce li se vor da, să fie scutiți și nedajnici de orî-ce orîndueli și podveși vor eși pe țără; să aibă doni preoți, un grămatic, scutiți de orî-ce; cu acăstă milă să pôtă ținea acăstă biserică și șcôlă de învătura sārăcilor copii, fără de plată, pentru că acăstă milă au avut'o atāt de la frații Domni de mai nainte, cāt și de la Măria sa părintele Domniei mele, prin cartea ce o vĕjum, cu lét 1792. Drept aceea învrednicindu-ne Domnul Dumneșcu cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, ne-am milostivit Domnia mea și am întarit acăstă milă, ca să se pazească neștrămutat; pentru care rugăm și pre frații Domni din urma năstă, să bine-voiască a întări acest privilegiu, cu rîvna aceea ce am avut și noi spre întărirea privilegiurilor altor frați Domni, ce au făcut la asemenea sfinte locășuri, și ca ale Domniilor sale să fie în urmă păzite. *ii saam receh gospod.*—1803, Iunie 8»¹.

i) În satul *Furduesci* din Ilfov, la 1803, existând șcôlă de învătura copiilor, Domnitorul Ipsilant îi reinnoesc milele și scutirile, mai întău în 17 Iunie 1803 și apoi prin hrisovul din Septembrie 7, acelaș an; din șese liude cāt avea biserica și șcôla acăsta 'i dăruesc 12².

de conace, atāt de către alți verî-cine, cāt și de către ispravnicii județului, ca să'și pôtă avea schitul folosul sĕu de la dĕnsul, spre a se ajuta și șcôla, ce a întocmit de învătura copiilor fără de plata, cum și sĕracii ce sunt orînduiți să se ajutoreze la sĕrăcia și neputința lor. *ii saam receh gospod.*—1803 Iulie 15.

Cod. XLVII, fila 196.

1. Cod. XLVII, fila 238.

2. *Zem. Vlahiscoie*

Fiind-că sfinta biserică de la satul *Furduesci* ot sud Ilfov și unde este și șcôla de învătura copiilor, aflādu-se fôrte sāracă și darapanată, are milă de la frații Domni de mai nainte a ținea 6 lude ómenî străini. fără de pricina de dajdie, cum și drepte bucatele sale scutite, pr. stupi i rîmători de dijmărit și vinul de vinăriciū, precum ne pliroforisim din carțile Domniilor sale, co

j) Șcôla de la mănăstirea Motrului, din Mehedinți, amintită la 1793, continuă la 1803 Domnitorul dă în 12 August, innoirea ante-rîorilor hrisóve pentru scutirile și milele acordate.

k) În favórea bisericeî si șcôlei publice din satul Agiescî¹, dar

le vëdum. Decî, după pliroforia ce am luat și Domnia mea de scăpătăciunea și starea acesteî sfînte bisericeî, ne nilostivim și preste liude 6, ce a avut până acum, i mai hărăzim încă 6, ómenî fără de pricină de dajdie, stréinî, ca să aibă de acum înainte acéstă biserică liude 12 ; de care și poruncim Domnia vóstră Ispravnicilor ai județului, supérare ómenilor acestora să nu faceți, ca să'î pótă avea biserica de ajutor. — 1803, Septeubrie 5.

1. *Hrisovul Măriei sale Bezade Gregorie Suțul, însă la popórele de la sud Olt, cele ce se cuprind la hrisovul Mărcuței, care să iae câte trei bani, iară nu câte cincî.*

Nu sunt alte semne mai arătătoare cu care se îndatoresc cei ce oblăduesc prô pămênt și aú stăpănirî de țeri și de noróde, care se numesc închipuirî sufletescî ale lui Dumnezeu, spre a urma adică închipuirei cerescei stăpănirî de unde li s'aú dat stăpănirea pre pămênt, decât facerea de bine, și harázirea din darurile acelea ce s'aú invrednicit de la cel de sus a împăr-tăși și a hărăzi la locuile cuviincióse după măsura mare și mică, după trebuință și după cuvênt ce are fieș-care în parte și de obște; decî invred-nicinđu-ne și pre noi Domnul Dumnezeu a oblădui Țóra Rumănescă, în care avênd luminatul Beizadea Gregorie Suțul moși, vii, mori, și alte nămestiî cu trebuință de ómenî pentru slujbă și poslușanie, după cum aú și alte case domnescî, boerescî și mănăstirescî, și lângă acésta, avênd și alte haruri domnescî, am bine-voit Domnia mea, după rugăciunea luminăției sale, de i le-am innoit și le-am întărit tóte acele câte prin hrisóvele și cărțile Domniei sale fra-tele Mihaî Vodă Suțu, părintele luminăției sale, ce le-am găsit în condicile Divanului și ale Visteriei, le-aú avut hărăzite, ca să le aibă și de la Domnia mea, ad: una suta două-decî liude scutiți în catastivul Visteriei Domniei mele, cărora să li se dee pecetluiturî pre numelo și chipul lor, trei-decî liude osebiți pogonași pentru lucrul viilor de la Sarata sud. Buzeú, iarăși din pămêntenî, cu pecetluiturî la mănile lor, ca să fie și uniî și alți nedajnicî întru tóte, una suta cincî-decî liude aduși din stréinătate cărora să li se urmeze orinduala în tocmăi după hrisóvele fratelui Mihaî-Vodă Suțul, spre a da adica numai câte talerî dece la Visterie pe an, cei mai cu putere, în două soróce și cei mai scăpătați numai câte talerî opt, iar de altele să fie între tóte nedajnicî și nesupérați; trei miî de oi să aibă rădicătură în catastivul Visteriei Domniei mele, și a lua de la două băleiuri într'un an și de la tîrg pe tótă sêptémăna ce s'aú rînduit a se face la moșia luminăției sale, Agiescî, din sud Ilfov, să iae o ș ó'ă și biserica luminăției sale de la Agiescî, care șcôla și biserica să aibă a lua pre tot anul și milî vinăriciului, ce este orînduită ad: dela slam Râmnic, Poporul Putreda din deal și din vale, Herascî, Zaplajaî, Raducescî, Belciugata și Macsinenî, din acestea popoare să iae tot vinariciul, de vadră câte cincî bani și părpărul, după obicei, de la câte dintr'aceste popóre nu vor fi a lui vol

mai ales în favoarea proprietariului moșiei, Bezade Gregore Suțu,

Spătar, și de la snd Saac popornl Arva, Ursóia, valea Humei, valea Orbi, Tocilele, valea Dăbroteni, valea Cepturei, fața Cepturei peste apă, valea Meghiri, valea Țigannlui, valea Mănăstirei și valea lui Stan, de la aceste popóre să iae vinăriciū pe banī trei de vadră fără părpăr; de la snd Dâmbovița popornl Cărcinovele, Buța, gura Ocnitei, Gărgotenī, Razvad de jos, Sărăfoia, Doicesci, Lăculețele, Via bătrână, de la aceste popóre să iae vinăriciū po banī două de vadră, și de la sud Olt poporul Rogozele, Ostra, Nănesa, Slăvitesci, Bărsesci, Crețesci, Crăițeni, Oltul de sus și Vedeia, de la aceste popóre să iae vinăriciul po banī cinci de vadră și părpărul dnpē obiceiū. Un Isprăvnicel scutit el și drept bncatele lui, de vinăriciū, de dijmărit, donī preoți și nn diacon și două grămăticī și un dascāl să fie la biserica și școla de la Agiesci scutiți; una sută cinci-șeci bolovanī sare de la Ocnă să iae biserica și școla de la Agiesci pre tot anul; să scutescă și patru scaune de carne și cinci cărcinme, aici în Bucuresci; așisderea și din venitul slujbiī goștinăritului, să iae școla și biserica de la Agiesci talerī nna mie cinci sute. Drept aceea, ca să se păzescă și să se nrmeze casī luminăției sale tôte aceste mai sus numite harurī și milī domnescī, am dat acest domnescul nostru hrisov de întărire cu însăși domnósca noastră iscălitură și pecete, cu credința prea inbiților Domniei mele fiī: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvd. și cu măituria Dumnélor cinstiților și credincioșilor boerilor veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Brâncoveanu vel Ban, Constantin Ghica biv vel Ban, Epistatul Logofeților mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Ștefan Văcărescu vel Vornic, Gheorghe Brâncoveanu vel Vornic de țeara de jos, Barbul Stirbeiu vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Șcarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racoviță vel Logofet al obiceiurilor, Petrache Ridoride vel Vornic al politiei, Dumitrașco Racoviță vel Clncer, Mihaī Racoviță vel Pahar., Alexandru Filipescu vel Singer, etc., și s'aū scris hrisovul acesta la al treilea an dintru înțaiia Domniei mele, aici în orașul scannului Domniei mele Bucuresci, la anul de la nascerea Domnului Dumneșeu și mântuitorul nostru Isus Hristos.—1804, Septembrie 25, de Chiriță Logofetul de Divan.

Noi Caimacamii Țerei Romănesci

Fiind-că biserica și școla de la Agiesci care este a casei Măriei sale Bezadea Gregorie Suțu, prin hrisove domnesci are milă de vinăriciū la sud Slaam Rômnic de la toți cei ce aū vii și plătesc vinăriciū dintr'aceste popóre adecă Putreda din Deal și din Vale, Heresci Zăplaja, Răducesci, Belciugata, Macsineni, însă câte banī cinci de vadră și părpărul după obiceiū, s'aū dat această carte a Divanului. . . . ce s'aū orînduit de Dumnélni Epistatul Casii, carele să âmbale împreună cu vinăricierii domnesci, să scrie vinăriciul acestor popóre și făcând două catastive asemenea nnul cu altul, iscălite fiind și de vinăricierii domnesci și de orînduitul Casei, partea de banī a casii să iae orînduitul acesta pe deplin, fără de a pretendirisi vinăricierii domnesci a lua dintr'acești banī ai casii, nici en nume de deciuială, nici cheltuială pentru

Domnitorul dă la anul 1804, Septembrie 25, un hrisov de miluiri și scutiri.

Am arătat deja că adese ori crearea unei școli sătesci era, nu atât în interesul culturii naționale, cât spre a legitima acordarea de unele privilegii și folosințe creatorului școalei.

*

Biblioteca și colecțiunea de aparate de fizică organizate sub Alex. Ipsilante, nu mai sunt întrebuințate, ci Domnitorul abia le dă de urmă, adresând Vornicului obștirilor următorul pitac, din 25 Octombrie, 1804:

Porunca pe anafora a Vornicului obștirilor

«Am vădut Domnia mea arătarea ce ne faci printr'acastă anafora, pentru care fiind-că între cele-l'alte ce arăți că au fost puse într'acea boltă, vedem arătate și lădi cu cărți de învățătură și cu ergali filosofice și fiind-că înși-ne noi am fost făcut întrebare: unde sunt și ce s'au făcut atâtea cărți și instrumenturi ce ne erau știute că le are școla domnască, adunate și cumpărate încă din vremea celei dintâii Domnii a Măriei Sale părintelui Domniei mele și nu ni s'a dat nici un răspuns. Pentru ce dar se ține închise la boltă și nu se dau la școlă, ca să le metahirisască dascălii întru trebuința învățăturii ucenicilor?» — 1804, Octombrie 25¹.

*

Musica începe a se cultiva prin casele mari boeresci. La 1804, Octombrie 2, aflăm deja în Bucuresci un dascăl de *clavir*. Relele purtări ale lui *Nemesis*, dascălul de clavir, beția lui, face că Domnitorul cere

ei, precum așa se cuprinde și în ponturile slujbei vinăriciului; de care scriem și Domniei tale Taxildarule și slujbașilor acestui județ, împotrivă urmare să nu faceți. — 1802, Septembrie.

Cod. XLVIII, fila 141.

1. Cod. XXXVII, fila 147.

NB. Cărțile și instrumentele pare că au ars în acea boltă.

Comisarului frances, să 'i recunoscă dreptul de a expulsa din țără pre acest artist în clavir¹.

Un document care probază, că Constantin Alex. Ipsilante aprecia pre ómenii de carte, póte ca să fie și confirmarea ce, în 1803 Iulie 18, a dat hrisovului de miluirii și scutirii, acordate în 1797, Noembrie 8, lui biv vel Clucer Stanciū, care a slujit în Divanul țerei «la *tréba Calemului*» încă din copilăria lui, în curs de 30 de ani de rind, ȓiua și nóptea, nelipsit la *tréba condeiului* în Divan².

*

1. Din porunca către vel Camăraș de la 2 Octombrie, 1804, se constată că era în Bucuresci acest dascăl de clavir. Domnitorul ordonă să i se doe talori 10, «apoi să faci arătare către cinstita agenție, că omul acesta esto rău, cu patimă de beție și înșelător, luând bani, când de la unu¹, când de la altul; ci dar acest fel de netrebnie fiind, nu este primit de Domnia mea a se mai afla de acum înainte aici, în pământul țerei și cinstita agenție să 'l isgoniască de aicea negreșit.» — 1804, Octombrie 2.

NB. Acesta e numit în jalbă Nemesis didascălul den clavir.

Cod. XXXVII, fila 132 verso.

2. *Hrisovul Dumnélui Clu eriului Stanciu de la Măria sa Alexandru Ipsilant Voevod, care s'aū întărit și de către Măria sa Constantin Alexandru Ipsilant Voevod.*

Fiind-că cinstitul și credinciosul boerul Domniei mele, biv vel Paharnic Stanciu, din copilăria sa s'au aflat slujind în Divanul Țerei la *tréba calemului* unde și în totă cea-l'altă Domnie a noastră, după răsmirița ântôii a Rușilor avându-l Domnia mea orînduit, întru care cercat fiind, l-am găsit cu dréptă credință și cu vrednicie, slujind cu osîrdie și cu bune urmări până în sfirșit; asemenea și în Domnia răposatului Domn Nicolae Voevod Caragea, i a Domniei Sale fratelui Domn Mihaï Voevod Suțu, și a răposatului Domn Alavrogheni, cum și în răsmirița trecută, și iarăș într'a doua Domnie a fratelui Domn Mihaï Voevod Suțu, cum și în Domnia Domniei sale fratelui Domn Alexandru Voevod Moruzi *selefului* nostru, la tóte aceste Domnii și în tóte vremile de rînd n'aū lipsit din trudă și osteneță, îndestulând pre Domnia lor frați Domni cu slujba și credința sa întru bune urmări, după cum și însăși sineturile Domniilor Sale care le-am vėđut Domnia mea 'l mărturisesc, după cum și de la sfinția lor părinții archierei, și de la Dumnealor cinstiți și credincioși boierii Domniei mele de obște ne-am pliorforisit. Așisderea și acum întru a doua Domnie a Valahiei, la care Dumneđeésca pronie ne-aū adus iarăș cu asemenea slujbă și tocmelă s'aū aflat, din care aū venit și la patimă de sacatlăc. Decî, prin truda vieții sale și ostenele ce întru adevăr aū cheltuit în sumă de 30 de ani de rind ȓioa și nóptea ne lipsit la *tréba condeiului*, în Divan, păzind dréptă credința cu fierbinte, supus, ferit de urmări în potrivă, lăsându-se pre sineș numai la mila și dréptă judecata Domniei și a stăpănirii,

Învățătura se dă și privat, prin mai toate casele boeresci. Mulți guvernori francesi și elvețieni insinuiéză tot mai mult limba francesă în societatea română.

Cu introducerea tot mai mult a acestei limbă în societate, se introduce și în limba română numeroase cuvinte nouă, cu forme gre-

făr' de a supăra și a face cereri de musaadele, cădându-se dar după tot cuvîntul dreptății a avea o deosebită milă și ajutoriū al Domniei, atât pentru dreptatea și răsplătirea slujbelor sale, cât și pentru pilda de bună credință și osurdie a altor pămîntenî, a se orîndui asemenea în slujba Domnilor și a stăpînilor sîi; am hotărît Domnia mea, ca sa aibă casa lui acum în tot-d'a-una acest privilegiū de milă deosebit, adeca : 10 liude străini pre cari i-au avut și până acum, și alte liude 25 să aibă slugi din pămîntenî, din catastivul Visteriei. — Pentru care poruncim și Domniei sale cinstitul și credinciosul Boeruluū Domniei mele vel Vistier, ca scădendu-ī acum din catastivul Visteriei, să i se dee de la Visteria Domniei mele țidulă după orînduiala și pecetluiturî Domnesci; să scutască și oī 300 la vremea oierituluī, și scaun de carne în Bucuresci, ca cu acastă milă Domnescă să se ajute și să se mîngăe casa lui, după petrecania sa la truda și ostenela ce au cheltuit în vieța sa într'atăția anī 6; pentru care nu suntem la indoială, că și frații Domni ce în urma noastră vor obladui Țera acesta cu iubiro de dreptate, socotind cuvîntul ce are al dreptelor slujbe și ostenelilor ce au cheltuit într'atăția anī de rînd și cu bune urmări, vor bine-voi a întări acest privelegiū, care după tótă dreptatea se cuvine a-l avea el și casa lui în tótă vremea.

Și am întărit Hrisovul acesta cu inșai Domnescă noastră iscălitura și pecete Ion Alexandru Ipsilant Voevod și cu credința prea iubituluī Domniei mele fiu Constantin Voevod, mărturii puind și pre Dumniilor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanuluī Domniei mele: Pan Nicolae Basarab vel Logofet de țera de sus, Pan Dumitrașco Racoviță vel Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Vornic de țera de sus, Pan Scarlat Ghica vel Vistier, pan Radul Golescu vel Vornic al obștirilor, Pan Ștefan Văcărescu vel Logofet de țera de jos, Pan Isaac Ralet vel Logofet al obiceiurilor, Pan Ioan Roset vel Hatman, Pan Constantin Suțul vel Postolnic, Pan Teodorache Iuliano vel Cluceriu, Pan Iordachi Slatinean vel Paharnic, Pan Nicolae Golescu vel Stolnic, Pan Iancul Negre vel Comis și Ispravnic, Pan Nicolae Basarab vel Logofet de țera de sus; și s'au scr' s Hrisovul acesta la al doilea an dintru a doua Domnie a Domniei mele, aici în Bucuresci, la lét 1797 Noembrie 8, de Iacovache Logofet za taină.

Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Cădendu-se după tot cuvîntul dreptăței a avea cinstitul și credinciosul boerul Domniei mele, Stanciul biv vel Clucer milole ce se coprinde mai sus pentru cele de mulți anī drepte slujbele și ostenelile sale, — 'ī-am întărit și Domnia noastră privilegiul acesta, de a i se urma în tocma și nestrémutat. — 1803, Iunie 12.

Cod. XXXI, fila 95.

cesci ori streine. Așa aflăm pentru prima dată utilizată vorba «*secfestrarisi*¹» și aiurea vorba «*depositum*» ori «*debozitem*²».

Ca să 'și facă lectorele o idee de situațiunea ce ocupau în casele boeresci guvernorii francesi, citescă — ori cât este de lung — documentul ce dăm în notă, cu procesul dintre profesorele Bonnet și biv vel Ban C. Ghica³.

1. În pitacul din 13 Noembrie 1803, se întrebuintează vorba *secfestrarisi* «alt avut al său să 'l *secfestrarisi*ți, puindu-l la mână de om sigur», după cererea marelui Vornic al obștirilor, Matei Fălcoianu.

Cod. XXXVII, fila 5 verso.

2. La documentul din 4 Februarie 1804, aflăm întrebuintață vorba: *debozitem* = deposit.

Cod. XXXVII, fila 39 verso.

3. *Pitac la biv vel Glucer Dumitrache Fotache și la Dumnelui biv vel Căminar Nestor.*

«Fiind-că dascălul *Bone franșuzul* face de la Dumnelui biv vel Ban Costache Ghica o cerere de bani prin condeie anume, de care ne dete și o socotelă ce este iscălită de Dumnelui cinstitul Comisar al Franciei, poruncim Dumnévóstră, ca adunându-vă la un loc, să cercetați cererea numitului dascăl și răspunsurile Dumnelui Banului și de are cuvînt, are la tóte seaă la vremele dintr'ênsele? cu dreptate judecând, să ne arătați în scris prin anafora, cu Vêtaful de Divan. — 1804, Martie 19.

Cod. XXXVII, fila 69 verso.

Prea înălțate Dómne

Din luminată porunca Măriei tale prin Zapciul Domnesc de Divan s'au înfățișat la judecată Bone Pavilion, dascălul frances, cu jalba ce au dat înălțimei tale asupra Dumnelui Banului Costache Ghica, dicînd că au sosit într'acéstă Politie la 24 din luna lui Maiu ce au trecut (lét cel vechiū) și avênd de gînd să se așede aici și să dobîndescă prin ostenéla sa mijlocul spre ajutor la starea sa cea slabă și trecută în vrêsta bêtrînețelor, și mai vêrtos ajungênd la acea de pre urmă stare a scăpătăciunei, Dumnelui cinstit General conte de Belval ministru și secretar politicesc la trebile cele strêine, către care au avut jăluitoru și o scrisóre de *recomandătiune*, n'au zăbovit a arêta tótă rîvna spre ajutor, la 24 s'au hotărît ca jăluitorul să intre la casa Dumnelui cinstitului boer Constantin Ghica, unde să se însărcineze cu învêțătura fiilor Domniei sale, pentru, care s'au pus la rinduială și aședămînt adecă simfonie: Dumnelui conte Belval cunoscênd starea cea stenahorisită a jăluitoriului, s'au silit spre grabnica sêvârșire a făgăduelii mai sus numitului boer, care el n'au cerut alta, afară decăt vrêmea cea cuvinciosă să i se dea ca să pue să gătescă casa cea orînduită, pentru dascălul fiilor Domniei sale, arêtând însuși Dumnelui către numitul, cu cuvințe mângăiose,

Este probabil că nu toate pretențiunile lui Bonnet erau întemeiate,

rîvnă de a dobândi cât mai curînd, dar cu toate aceste făgădueli mai sus numitul dascăl așezut 35 de zile la sinior Mihel Raimonde, unde cheltuiala sa s'au suit până la tal. 120; și la 29 ale lunii lui Iunie numitul dascăl s'au dus de s'au așezat la casa Dumnéului mai sus numitului boer, carele iar fi arătat mai 'nainte că orî ce va avea trebuință să spuie și să cîră la însuși Dumnéului boer. Pavilion încă dintru început avea să facă multe cereri pentru că unde îi făgăduise să-i deie o casă așternută cum se cade, și cu cele trebuincioase, el n'au găsit într'acea casă ce s'au dat alt-cevaș, fără numai un mindir lung umplut cu paie, acoperit cu un macatlăc vechi pînos; mai în urmă ia adus și un dulap găurit în toate părțile, cum și ușa acea care era fără cheie. Pavilion a cerut aceste lucruri de la numitul boer, cum și perdele la ferestre, și i-au dat făgăduiala că se vor face, dară au trecut două luni fără a lua sîvîrșire acéstei făgăduială, odaia jăluitorului rămînea deschisă cînd lipsea el, și slugile putea să intre și să alîga să iae orî ce le-ar fi fost de trebuință. Pavilion s'au silit, de nevoie, a pune să facă cele trebuincioase, care le-au și cerut, dar în zadar au nădăjduit că numitul boer va face chib-zuire, că jăluitorul s'au purtat la acésta după cuviință, și că nu va zăbovi a plăti cheltuiala carele îi era cunoscută și știută, pentru că s'au tîrguit toate cele trebuincioase, față fiind și coconii Dumnéului, dar Dumnéului boeriu au socotit mai bine să facă tăcere. Pavilion voesce a fi cunoscut că Dumnéului conto de Belval l'a încredințat de mai 'nainte că-i va fi cu înlesnire a dobândi și trei sute de lei pre lună, avînd înlesnire și mijlocul numitul jăluitor a primi ucenici străini precum și Abe Fonte au fost înaintea lui Pavilion în casa numitului boer, au fost avut acest folos, dar la aceștea, au gîndit că se cuvine a se urma împotriva acum la acest dascăl, pentru că s'au împotrivit, ne primind pre fiii Dumnéului Filipescului să vie la numitul dascăl, cum și o pricină de mîhnire ce s'au întîmplat între numitul boer și madama sora Domniei sale, au păgubit pre numitul dascăl de alți doi ucenici.

Asemenea neîmplinirea făgăduinței numitului boer, ce au fost făgăduit jăluitorului, să 'i mai deie încă o odaie în beciurile casei, unde să fie volnic a primi pe verî-cine a fi socotit cu cale, au pricinuit lui Pavilion pagubă ca de două sute de lei pre lună, arătînd însă numitul boer cu acest fel de nîjoc păgubitor la interesele numitului dascăl, 'i-au pricinuit atîta turburare și mîhnire inimei sale, în cît vîdîndu-se depărtat și înșelat la nădejdea sa cea dulce, au și căzut o dată la o mare melanhonie și tot într-o vreme numitul Pavilion Dascălul n'au vroit să primescă alte mijloace și făgădueli mai cu folos ce i se arăta atunci din partea altui boer ce poftea să-l aibă; zilele de post erau pentru numitul dascăl zile de nemîncare; mîncînd deosebit în odaia sa, i se da la masă bucate fără nici un gust; acésta rea mîncare cum și întristarea 'i-au supărat sănătatea, în cît au și căzut la stare de slăbiciune înfricoșată, temîndu-se și de viață și cu ajutorul unui doctor ce l'au căutat cu epimelie, de abia i s'au oprit vîrsătura ce i se pricinuisse; scăpînd dintr'acea primejdie a vieții, numitul dascăl, au cerut de la numitul boer ca să i se deie o ciorbă de carne, vrednică a puie puterea sa ce o pierduse la loc, pentru care au și arătat mijloacele cum să facă acea mîncare, numitul Pavilion își

dar, nu mai puțin, situațiunea ce se făcea, în genere, guvernurilor,

aduce aminte cu bucurie, că atât Dumnélui numitul boer, cât și coconița fica Dumnélui, aflând în ce chip se face această mâncare, au bine-voit să porțe de grijă însuși Dumnélui, spre a se face, dar după puține zile au rînduit la această meserie o slujnică țigancă, care s'au purtat foarte rău la săvîrșirea acestei trebii, din lenevirea purtătorului de grijă al casei numitul boer, ce nu 'i dă la vreme cele trebuincioase ale mîncărei, s'au silit numitul dascăl a însărcina pre sluga sa cu această trebă, dar dintr'acel ceas, ómenii casei numitul boer au început a zătigni pre sluga sa la această meserie; numitul Pavilion nu voesce a face de isnóvă arătare, în pricina gâlcevei cea necinstită, care s'au urmat în casa numitul boer, la 18 ale lunei trecute, când numitul boer ajunsese la o turburare nemărginită, în cât această întemplantare au turburat pre jăluitar, bolnav fiind, întorcîndu-l iarăși bóla de la care se mai întremase: jăluitarul dintr'acel ceas au pus cuget de a eși dîn casa numitul boer, unde simțirea și răbdarea sa au pătimit multe cercări, dar neputînd să găsească vre-o casă aprópe de doctorul ce 'l căuta, de nevoie au mai zăbovit; acesta fără de voie zăbăvă au fost pricină de a mai pătini jăluitarul în casa numitul boer cu altă urmare mai rea, care au întrecut pre cele-l'alte: sluga lui Pavilion ședea într'o odaie aprópe de odaia jăluitarului, care acesta înlesne slujba, dar s'au scos dintr'aceia odaie; a'i cerut voie ca să intre într'aceia odaie să facă focul în sobă și 'i-au răspuns că nu are ce căuta în odaie, dicîndu-se că numitul boer ar fi porancit strașnic să nu mai deie lemne pentru dascăl și fiind-că numitul boer are sciință apururea cu totă economia Domniei sale, este sciut și întru adevăr, că ómenii Domniei sale au dat răspuns după porunca ce avea de la numitul boer. După aceste mai sus arătări se cunoște că jăluitarul are cele mai mari dreptăți a se jălui pentru numitul boer: jăluitarul nu era să ședă mai mult decăt cincî, șose zile la casa lui Senior Mihel Raimonde și au șegut trei-deci și cincî de zile, facînd cheltuială până la două sute de lei; jăluitarul la casa verî-cărui om cu catastasis putea să găsească o casă cu celea trebuincioase și cu așternutul după cum se cuvine, dar în odaia ce i s'au dat la casa numitul boer, n'au găsit decăt un mindir cu paie, i un dulap prost fără încuietóre, precum și ușa s'au dat fără de chee și unul seaú două scaune, care la vremea prînzului venea de le lua; numitul boer făgăduise jăluitarului să mai deie o odaie jos în beciurile casei, unde dascălul coconilor Domniei sale să fie volnic a primi pre orî-cine ar fi găsit cu cale, dar nu numai această simfonie nu s'au împlinit, dar încă numitul boer s'au împotrivit, neîngăduind să vie la casa Domniei sale pre fiii Dumnélui Filipescului, cu tóte ca sunt nepoți ai Dumnélui și neîmplinindu-i-se jăluitarului această făgăduială ce i s'au dat, i s'au pricinuit o pagubă aprópe de taleri 200 pre lună; jăluitarul nu pòte merge să ședă în vre-o carvasara, unde pòte fi împrejurat de tótă felurimea de ómenî; dar cea de pre urmă urnare a numitul boer l'au silit foarte tare, în cât bolnav fiind, ședea într'o odaie foarte strîmtă, întunecată și frigurosă, întru care au și dobândit podagrie, adecă bóla de picióre; la pagubele și la cheltue-lele ce au făcut jăluitarul, face trebuință de a mai adăoga și cheltuiala ce va face până când 'și va dobândi sănătatea bine, care acesta nu o pòte nădăjdui mai curînd, fără numai când se va îndrepta vremea, adecă la primăveră; esto

în casele boerescă, nu tot-d'a-una era de invidiat. Deprinși a trata cu

cunoscut că pentru mahnirea ce au avut jăluitarul la casa numitului boer, cum și pentru mâncarea cea rea și nepurtarea de grijă și necuviinčiosele urmări ce au pătinit, au ajuns la o patimă de bătă, care l'au adus până aproape de morțe; cu toate acestea, jăluitarul cere de la numitul boer talerî 6000, pentru plățirea pagubelor ce au cerat, care acosta nu este în destul a răsplăti paguba neprețuită a sănătăței sale; arătăm și cererile lui Bonnot Pavilion și răspunsurile Dumnelui Stolnicului Dumitrache, vechilul Dumnelui Banului:

Cererile lui Bone Pavilion.

Talerî Bani

100,— cere jăluitarul de la numitul boer cheltuiala sa cât au ședut la casa lui Sinior Mihel Raimondo pre 35 de zile, unde nu era să ședă mai mult de cât 5, 6 zile.

83,— mai cere simbria pre o lună ce au perdut.

60, mai cere jăluitarul prețul lucrurilor ce au fost trebuinčiose, în odaia ce ședea în casa numitului boer, de la care în două luni le-au tot cerut și nimic n'au fost folosit.

Răspunsurile vechilului Dumnelui Banului.

Răspuns vechilul: din dioa ce s'au făcut și vorba și aședemint ca să vio numitul dascăl să ședă la casa numitului boer pentru învețatura coconilor Domniei sale și până s'au gătit odaia ce era să i se dee, n'au trecut mai mult decât patru-cinci zile și îndată i s'au dat de scire, ca să se mute, dar însuși jăluitarul au prelungit vremea, arătând că nu se găsesce car ca să 'și mute calabălăcul și alte multe pricinuirî și numitul boer nu număra vremea de când s'au făcut vorba acestui aședemint, ci din dioa care s'au mutat jăluitarul în casa Domniei sale, pentru că nu s'au făcut aședemint pentru acesta, nici prin grai, nici în scris.

Și pentru acesta au răspuns vechilul și la acosta cerere, precum și mai sus, fiind-că din dioa ce s'au mutat jăluitarul la această casă boerăscă și până în dioa în care au eșit, s'au socotit simbria sa și i s'au dat pre 6 luni talerî 500 din talerî 1000, simbria pre un an, precum au fost aședemint prin grai.

Au răspuns vechilul: cu toate că acosta odaie ce i s'au dat să ședă, avea toate cele trebuinčiose lucruri și așternuturi, dar și de 'și va fi făcut jăluitarul cevași la trebuință, urma că la eșirea sa, să le lase acolo, ca un lucru al casei și așa ar fi avut ořeșicare cuvint să cêră prețul celui

dispreț slugile lor, uniî boierii nu se puteau deprinde a considera pre învățătorii propriilor lor copii, alt-fel decât ca pre nisce servitorii, fie și de o tréptă mai ridicată, bună óră în rëndul vătăjilor de curte, orî

1200,— mai cere paguba ce i s'aũ pricinuit din împotrivirea ce aũ aretat numitul boer, ne-îngaduind ca să vie la casa Dumnóluĩ ucenici, ca să învețe la numitul dascál.

30,— mai cere pentru hrana sa, i a slugei sale, pre care l'ar fi însărcinat să aibă purtare de grijă pentru ale mîncărei, însă de la 4 ale lunei Decembre până la 31 de ñile tot ale acestei luni, când aũ și eșit jăluitorul de la numitul boer.

400,— mai cere pentru cheltuiala sa, i a slugei sale, i simbrie și plata conaculuĩ unde va ședea până se va îndiepta de bóla care aũ pătimit.

1000,— mai cere jăluitorul pentru vremea ce aũ perdut, aprópe de patru luni.

lucru, dar jăluitorul când aũ eșit din casă 'și-aũ luat acele lucruri ce ñice că le-aũ făcut el.

Și la acésta răspuns vechilul : măcar că simfonie nici în scris, nici prin graiũ nu s'aũ făcut, ca să facă jăluitorul casa numituluĩ boer școlă de obște, dar Dumnóluĩ Banul milostivindu-se pentru starea scăpătăciunei jăluitoruluĩ și vrënd a mai folosi óre-și ce, aũ dat voie să primescă doui, trei ucenici străini, cari s'ar fi covenit a intra în casa Domniei sale, precum aũ și avut ucenici numitul dascál pre doui fii ai Hatmanuluĩ Cozoni, care nici pre aceștia n'a putut să 'i învețe, din pricină că s'aũ bolnăvit și l'aũ lăsat acești ucenici.

Răspuns vechilul : de vreme ce aũ avut de la casa numituluĩ boer tóte cele trebuincioșe cum și ale mîncărei, pentru ce să cheltuiască de la șineș, dar de aũ și cheltuit pentru gustul sôu, cu ce cuvînt cere de la numitul boer acésta cheltuială, nefiind nici în scris, nici prin graiũ?

Aũ răspuns vechilul și pentru acésta, că din ñioa care aũ eșit numitul dascál din casa numituluĩ boer, nu mai are nici un cuvînt a mai pretenderisi cevaș, nici numitul boer póte fi îndatorat a mai purta cheltuiala, pentru că nici o simfonie de acestea nu s'aũ făcut, nici în scris, nici prin graiũ.

Iarăși aũ răspuns vechilul, că de vreme ce jăluitorul arată acésta vreme perdută, negreșit este perdută pentru densul, iar nu pentru altul, căci nu este nici o simfonie făcută, saũ în scris, saũ prin graiũ, ca să 'i plătescă numitul boer vremea cea perdută.

a grămaticilor. Suferințele lui Bonnet n'au fost legitimate, negreșit, de

100,— mai cere jăluitorul pentru paguba ce 'i-s'au întemplat din pricina unui dulap, care fiind găurit, 'i-au ros șórecii pânzeturile, precum le-au și vëdut coconii numitului boer când le-au dat la spălătóre, cù acele pânzeturi nu mai erau de purtat.

2973,—

Maí arată jăluitorul că nu póte sci cheltuiala ce va face cu întórcerea sa la Țarigrad, când nu va putea găsi, precum este vëdut, să intre dascál la altă casă boeróscă; decí asemenea ȕice că nu este trebuință să se facă mulțămítă și să împlinéscă făgăduiele ce au făcut doctorului la bóla sa, care l'au căutat, căruia nu i s'au dat nimic de către numitul boer și nicí voiesce a plăti doctoriile ce s'au luat la căutatul bólei jăluitorului.

Cât și pentru de acestea au răspuns vechilul, că într'adevër numitul boer n'a dat poruncă șórecilor să faca acóști pagubă jăluitorului, carele era îndatorat a 'și purta de grijă dascálul lucrurilor sale și a face mijlóce spre a fi apêrat de stricăciunea ce putea să 'i facă șórecii în odaia sa, iar nu era dator numitul boer a avea purtarea acésta de grijă.

Au răspuns și la acésta vechilul : cât pentru cheltuiala întórcerei sale la Țarigrad, nicí într'un chip nu se îndatoréză numitul boer a plăti, pentru că nu l'au adus Dumnélui cu cheltuiala Domniei sale din Țarigrad până aici, nicí nu l'au poftit în vre-o scrisóre a Domniei sale, seaú prin mijlocul altui cuívași, nicí scia că este în lume numitul Bone Pavilion dascál, până când au venit în Bucuresci, care și atunci, prin arêtarea Dumnélui cinstitul General Conte de Belval, l'au cunoscut și prin îndemnarea Domniei sale au voit să 'l priméscă în casă drept dascál, cu simfonia ce prin graii au făcut-o cu numitul General, și după acel aședemînt tóte le-au dat jăluitorului deplin, iar pentru ca să 'i pórté cheltuiala întórcerei sale la Țarigrad, când va eși de la casa numitului boer, seaú în cât va ședea fără de trébă până va gasi alt loc sa între dascál, nu s'au făcut nicí un aședemînt, nicí prin graii, nicí în scris, nicí vorbă au fost măcar ; cum și pentru plata doctorului ce l'au căutat la bóla, i pentru doctoriile ce le-au luat, cu tóte că numitul boer tot-d'a-una cauta pre toți ómenii casei Domniei sale, cu doctori și cu doctorii când se bolnăvesc, cu plata Domniei sale, precum s'au urmat și cu jăluitorul când s'au bolnăvit în-

către judecători, dar nu mai puțin o mare parte din acestea au trebuit să fi fost reale!

téiū, l'au căutat cu doctorul casei, cu doctoriile cele trebuincioase, care jăluitarul, în loc să le iae, le vărsa într'ascuns, apoi lăsând pre acel doctor, au luat pre altul carele au vroit și cu toate că pentru datoria iubirei de ómenī se cuvine a urma numitul boer într'această chip, dar pentru nemulțămīta care s'au arētat numitul jăluitar, nicī Dumnéluī nu se îndatorēză la acēsta să plătescă, măcar un ban.

Maī arētam și alte răspunsuri ole vechiluluī la atingerea cinstei Dumnéluī Bonuluī, ce au făcut Bone Pavilion.

Disela luī Bone Pavilion.

a) Dice jăluitarul, că în odaia ce i s'au dat să ședă, n'au fost alt-cevași de cât un așternut cu paie, acoperit cu un macat vechiū, i un dulap prost și două scaune.

b) Arată că 'i-ar fi spus Dumnéluī cinstit General Conte de Belval, că ar fi putnt să se folosēscă cu trei sute de lei de la alți ucenici străini. primindu-i să 'i învețe în casa numitului și că l'au oprit de a primi drept ucenici pre copiii Dumnéluī Vistieruluī Filipescu, neimplinind nicī făgăduiala ce 'i-au fost făcut, ca să 'i deē odaie să pōtă stringe ucenici, din care pricină s'au păgubit numitul dascāl aprōpe de două sute lei pre lună și că acest fel de urmare a numitului boer, cu totul împotrivă la interesul jăluitaruluī și la nădejdea ce avea, 'i-au pricinuit mare mahnire, în cât au cădūt la melancolie, în cât într'acea vreme era cerut la altă casă

Răspunsurile vechiluluī.

Răspunde vechilul, că odaie pentru un dascal nu se cuvine a fi împodōbită cu așternuturi scumpe, iar cele trebuincioase 'i-s'au dat numitului dascāl, însă trei saltele de lână, o pernă cu puf, nasă scaune, i cele trebuincioase, precum sunt sciute de toți carī intraū în odaia acea.

Au răspuns vechilul, că Dumnéluī cinstit General Conte de Belval, nu 'i-au dat făgăduiala jăluitaruluī ca să pōtă ținea școlă de obște într'acēstă casă boerēscă, precum nicī se cuvine, ci 'i-au dīs numai numitul boer, cunoscēnd starea scăpătăciunei sale și milostivindu-se, că va bine-voi a'l îngădui să aibă două, trei ucenici străini, ca să se maī folosēscă óreși-ce, precum 'i-s'au și dat voie de au luat și alți ucenici străini, după cum s'au dīs maī sus, iar pre fii Dumnéluī Vistieruluī Filipescu nu 'i-au îngăduit să 'i primēscă în casa Domniei sale și la acēsta nu este dator numitul boer a 'i da cuvīnt pentru ce în locurile acolora să primēscă alți ucenici?

E de observat că *boieriul* nici aŭ «*catadicsit*» să stea în persoană

boerăscă, cu făgăduială de folos și câștig mai mult și n'aŭ primit a se duce.

g) Arată jăluitarul că bucatele ce mânca nu erau plăcute și că în zile de post era cu totul nemâncat, nemulțămindu-se la bucatele ce i se da deosebit în odaia sa, nefind bune și aceea nemâncare, cum și mahnirea inimii sale 'i-aŭ pricinuit o vărsătură și o bôlă din care aŭ ajuns la primejdie de mórte.

iar pentru odaie nu este așa precum arată jăluitarul, ci întâi i s'aŭ dat o odaie în beciurile casei și n'aŭ primit numitul dascăl, dicând că are umezôlă multă și nu pôte șede, apoi 'i-aŭ dat altă odaie sus în case, iar nu că 'i-aŭ făgăduit precum dice să 'i dea și altă odaie jos în beciuri ca să stringă alți ucenici străini să 'i învețe, căci nici o dată nu putea primi Dumnélui a se face casa Domniei sale școlă de obște și la acest rău și fără cuviință aŭ socotit jăluitarul și nu s'aŭ pricinuit mahnire din urmarea cea împotrivotore la interesul său, cu care s'aŭ arătat numitul boer, precum jăluitarul dice, ci acatastasia și nemulțămirea lui, pentru că socotindu-se că într'altă parte va avea mai mult câștig și folos decât la această casă boerăscă, s'aŭ căit în sineși și cată pricină și mijlocul de a eși, de aceea se arată cu neplăcere și cu nemulțămire.

Aŭ răspuns vechilul, că este sciut de toți că numitul dascăl mânca la masa boierăscă, iar nu i se da deosebit alte bucate mai próste și este mirare cum să nu 'i placă masa acestuși boer, în vreme ce este lăudată de toți cei ce aŭ mâncat și mănăncă adesea la casa Dumnélui, atât din pământenii cât și din străini, cum și în zilele de post se găteaŭ bucate de carne și i se da deosebit de mâncat, dar nu putea fi mai próste decât în zilele de dulce, pentru că tot un bucătar le gătea și nu din nemâncare s'aŭ pricinuit vărsătura și bôla, ci din multa mâncare și fără de socotélă; dar cu tóto acestea, de vreme ce nu era mulțămît la acea casă boerăscă, trebuia încă de atunci să fie arătat, să fi eșit, iar nu cu acest fel de mijloc să se atingă de cinstea și ipolipsis unei case boerăscă.

la judecată cu Bonnet, ci a fost reprezentat de către un vechil, om de casa lui.

d) Mai arată jăluitorul că după ce s'au mai întremat din bôlă, însuși numitul boer și fiica Domniei sale au bine-voit să porțo de grija a i se face ciorba cu mare scumpătate, precum el învățase să o facă și că pentru puține dîle au lăsat această purtare de grijă unei slugi țigance, de la care nu se mulțamea.

e) Arată jăluitorul că într'una din dîle s'au întemplat în casa numitului boer o faptă necuviincioasă, pornindu-se cu mare necaz și turburare, din care pricină iarași au întors pre jăluitorul bôla.

Răspunse și vechilul, că în destul au fost pentru un ipochimen unuî dascăl ca jăluitorul, să aibă numai purtare de grijă însăși fiica numitului boer, a se face mîncare după plăcerea sa, iar nu să facă și trêba slujnicei, adecă să spele și să fiarbă caruea, precum jăluitorul au socotit că i se cuvine, care acesta aici nu se urmază nici la casele cele de o stare mai de jos această peripiisis ce 'i-s'au făcut jăluitorului, nu dora că s'au cădut după ipochimenul său, ci numai pentru a omeniei datorie și strîinătăței din pornirea iubirei de omenî și evghenî, dară pentru această mare peripiisis au arătat împotriva și jăluitorul foarte mare nemulțămire.

Și la acesta dă vechilul răspuns, că jăluitorul nu arată și pricina acelei necaz și turburare a numitului boer, care într'acest chip s'au întemplat: adecă o slugă rea și fără omenie a jăluitorului pentru o bucată de carne au făcut atîta turburare și în totă casa, în cât s'au și bătut în două rînduri cu sufragiul boeresc, care și acesta este sudit chesaricesc, în cât puțin au lipsit să se întemple și omor, pentru care vedînd numitul boer nevoia, s'au silit de au însciințat în grabă pre cîstit Comisarul republicei franțuzesci de au trimis și l'au aridicat pre sluga jăluitorului, puindu-l la poprêlă și așa s'au potolit gâlceva, iar către numitul dascăl n'au arătat nici un fel de mahnire; cum dară este dar cu puțință la un stăpîn al casei să potă suferi acest fel de fapte necuviincioase în casă-și, fară a nu se necăji asupra slugilor? și jăluitorul fără socotêlă au făcut această aretare, jăluindu-se fără nici un cuvînt de numitul boer.

Hotărîrea Domnitorului asupra anaforalei ce i s'a presintat asu-

6) Mai arată jăluitorul, că sluga sa n'a avut odaie lângă odaia dascălului ca să 'i fie cu înlesnire a 'i face toate trebile, din care odaie dice că s'a isgonit numita slugă de către ómenii casei și că cerënd într'una din ȓile lemne de foc să încaldescă odaia stăpânului său, nu i s'ar fi dat, ȓicând ómenii casei că este porunca boerului să nu 'i dee lemne de foc și fiind-că Dumnóluí apururea îngrijesce pentru economia casei Domniei sale, este adevărat că ómenii casei au dat răspuns întocmai după porunca ce avea.

7) În cea de pre urmă, mai adaogă jăluitorul, lângă alte pagube și cheltueli ce i s'au întemplat, cerënd a i se da și cheltuiala ce o va face până când se va însănătoși bine, preten-derisind de la numitul boer și talerí 6000, pentru plata tuturor pagubelor și cheltueleur sale.

Iarăși au răspuns vechilul, că cât pentru acesta, că s'a isgonit sluga jăluitorulnă din odaia ce ședea, nu este în scirea numitului boer, nici pôte fi adevărat această uimare, cum și pentru lemnele de foc n'are de scire că au cerut jăluitorul și nu i s'au dat, nici acest fel de poruncă n'a dat la puitătorul de grijă al casei Domniei sale, nici nu urmóază a nu i se fi dat lemne de foc numitului dascăl, în vreme când la acea casă și țiganilor li-se dă lemne de foc și mai vėrtos când jăluitorul au vėdut pre la acea casă alte cãntări și peri-piisii mai mare, dându-se toate cele trebuincioase cu îmbelșugare, pentru căci de abea 'i era în destul o litră de zahar pe totă ȓioa la cafea și alte póme ce le fierbea și le mănca cu zachăi, apoi ce economie încape a se face la lemne de foc, precum fără cuvint arată jăluitorul, ci numai ca să se atingă cu categorie de acea casă boerescă.

Au răspuns vechilul, cu toate că la fieș-care pont i s'au dat răspuns în destul cu câte mai sus s'au ȓis, dar în cea de pre urmă, la toate cererile și arėtarilo sale i se dă cel de pre urmă răspuns, că n'are nici un cuvint la nici unele, nefiind un fel de așeȓmint, nici în scris, nici prin graiū la câte arată și cere și că simfonia care au avut-o numitul boer prin graiū cu jăluitorulnă au implinit-o, adecă, dându-i talerí 500 pre 6 lună cât au șeȓut în casa Domniei sale din talerí 1000 simbria pre un an de ȓile, precum au fost simfonia, iar mai mult nu se cunósce a fi îndatorata mai da nici un ban pentru nimic.

Deci pira lui Pavilion și răspunsurile Dumnóluí Banuluí nu atėrnă toate la pravili și la judecată, ci o parte dintr'acestea atėrnă la pravili ce sunt în parte ithicale și parte dintr'acestea atėrnă la ithicale de obște, iar sfóșitul pravilei este, ca să apere pre cel nevinovat și să osindescă pre cel vinovat, iar

pra reclamațiunilor lui Bonnet Pavilion, influențată de sigur de stă-

sfârșitul de ithicale de obște laudă sea'i hulă; la acéastă dar prigonire cât se cuvine la pravilî și la judecată, nefiind simfonie în scris, deslușim cea nescrisă simfonie Dumnélor de credință unul la altul este în patru: întâi pentru simbria lui Pavilion, al doilea pentru locaș, al treilea pentru mâncarea lui, al patrulea de învățatura dascălului de copii, iar cât se cuvine la ithicale de obște din partea dascălului, este de a se mulțami sea'u nu pentru locaș, i la căldura lui și la așternutul lui, de a se mulțami sea'u nu pentru mâncarea lui și să cheltuiască mult sea'i puțin din punga lui, de a se mulțami sea'u nu cum s'a'u purtat Dumnélu' Banul spre dânsul, iar din partea Dumnélu' Banului este: de a se mulțami sea'u nu pentru învățatura dascălului la copii, de a se mulțami sea'u nu cum s'a'u purtat în casa Dumnélu' Banului, de a aduce sea'u nu doctor la bóla dascălului, fiind o fără de voie întemplantare la dascăl; decî întru cât se cuvine la pravilî și judecată dicem, că de vreme ce simfonia le-a fost de un an pre talerî 1000 și a'u slujit numai șese luni, în care 'și-a'u făcut slujba dascălul, luând și talerî 500, atâta a'u avut să iae și 'i-a'u luat și nu mai este dator Dumnélu' Banul nimic, nici simbria, nici hrană, până a nu intra dascăl în casa Domniei sale Banului, nici după ce a'u ășit și a'u avut și sâlaș și de mâncare dascălul într'acéastă diastimă, a'u împlinit Dumnélu' Banul din parte-și contractul nescris și cu credință unul la altul și nu are să cêră dascălul nimic de la Dumnélu' Banul, nici din simbria care era hotărîtă și pre cât a'u slujit a'u luat-o, nici pentru locaș și casă, fiind-că tóte i le-a'u împlinit Dumnélu' Banul pre cât a'u ședut în casa Domniei sale, nici pentru cheltuiala hranei și a locașului ce cerea până a nu intra, sea'u după ce a'u ășit din casa Dumnélu' Banului, nu are dreptate dascălul, în vreme ce până a nu intra nu 'i-a'u slujit și după ce a'u ășit din casa Dumnélu' 'și-a'u părăsit slujba de la Dumnélu' Banul, a'u luat sêvirșire și contractul lor; nici are să cêră dascălul cheltuiala întôrcerei lui la Țarigrad, nedovedind vie-o chemare în scris a Dumnélu' Banului ca să vie musiū Pavilion de la Țarigrad, nici este cu dreptul să 'i plătescă paguba ce 'i-a'u făcut șóreci, fiind-că șóreci nu sunt din dobítócele acelea carî plătesc stăpâni lor paguba ce fac altora; decî găsim cu cale să aibă pace Dumnélu' Banul de către musiū Pavilion pentru contractul ce a'u avut; iar cât pentru datoria dascălului în diastema ce a'u ședut în casa Dumnélu' Banului, pre cât a'u fost sănêtos învățând copiii Dumnélu', sea'u pre cât a'u fost bolnav, care sunt fără de voia dascălului 'și-a'u făcut datoria lui și nu are Dumnélu' Banul a cêră acea perdere de vreme; de aceea găsim cu cale: să aibă pace dascălul de către Dumnélu' Banul, iar câte se cuvine la itica în deobște, dicem că la aceea ce nu s'a'u mulțamit dascălul, de la locaș de căldură și așternut, sea'u de hrana sa și că a'u cheltuit mai mult la acestea din punga lui și că nu a'u plătit Dumnélu' Banul simbria slugei dascălului și că nu 'i-a'u dat a doua odaie să facă școlă de obște, asemenea și la cele ce s'a'u fost necăjit, căci s'a'u turburat Dumnélu' Banul ea un stăpîn în casa Domniei sale, sea'u la răbdarea ce a'u făcut dascălul la câte nu 'i-a'i plăcut, precum și la neplăcerea doctorului care 'i-a'i rinduit Dumnélu' Banul și la doctorul care l'a'u adus singur și cheltuiala ce a'u făcut la bóla lui și este dator pentru acestea, iar împotrivă la neplăcerea ce arată Dumnélu' Banul la meșteșugul u'i și cu chipul ce s'a'u purtat dascălul în casa Dumnélu' Banului; așîderea

ruințele Comisarului Statului francez, acordă nefericitului dascăl, mai

și la ucenicii ce nu 'i-au primit Dumnélu Banul, ca un stăpân, în casa Domniei sale; la toate acestea se supune fieș-care din Dumnélor, la laudă seaă la hulă și nu la alt cevași și amëndouî, de se vor socoti că li-se cade, a lăuda seaă a huli unul pre altul, dar nu aă a cere seaă să iae cevași unul de la altul pentrn acésta nimic; iar cea desövirșită hotărîre rămâne a se face de catre Înălțimea ta. — 1804, Aprilie 15.

Dumitrache Clucer, Nestor Căminar.

Io Constantin Ales. Ipsilant Vvd.

Bone Pavilion ne rămăind odihnit la acéstă anafora ce ne-au făcut Dumnélor orînduiți boeri, s'au înfățișat și înaintea Domniei mele prin vehil cinstit comisariu al Franțioi, față fiind și Dumnélu biv vel Banu Costache Ghica pîritu, unde făcënd și înșine osebită cercetare pentru fieș-care madó în parte, întâiu pentru condeiu de tal: 100 cheltuiala ce dîce Pavilion că aă făcut, în cât aă șeđut la *Mihel Beceru*, fiind-că Dumnélni Banu dîse, că peste cincî, 6 dîle după simfonie îndată gătindu-i odaă, i-aă și dat de scire, ca să se mute, iar Pavilionu cu feliuri de pricinuirî însuși aă prelungit vremea de nu s'aă mutat, și fiind că la acéstă n'are Pavilion nici o dovadă împotriva arătărei ce face Dumnélu Banu, dreptatea nu pöte îndatora pre numitul Boeriü la plata acestui condeiu, în vreme ce însuși Pavilionu ș'aă prelungit mutarea sa; al doilea, pentru condeiu de talerî 83 ce cere Pavilion simbrie pe o lună, ce aă șeđut fără de trébă la Mihel, ca unul ce însuși aă pricinuit prelungirea mutării, nici la acésta nu se poate îndatora numitul Boeriu de aî plăti vremea, întru care nu nmaî n'aă slujit, ci nici în casa Dumnélu n'aă fost; al treilea, pentrn condeiu de tal. 65. ce cere Pavilion pentru Hrisis al lucrurilor ce ar fi fost trăbuinciöse odaei în care aă șeđnt și Dumnélu Banu în două luui nu le-aă făent, cu tote că numitul Boeriu aă tăgăduit dîcënd că toate cele trebuinciöse le-aă făcut și le-aă gătit la vreme, iar Pavilion orî-ce aă făcut din punga sa le-aă și luat când aă eșit, dară și însuși cinstitul comisariul Vehilul numitnlu dîse, că acéstă cerere este cu totul fără envînt, după care rămâne și de acésta apêrat numitul Boeriu; al patrulea, pontru condeinl de talerî 1200 ce cere Pavilion pentru piguba ce i-saă pricinuit, nedându-i nnumitul Boeriu odaă deosebită de a strînge și alți ucenici străinî, răspunse Dumnélni Bann, că măcar că acésta nu se cuprinde în contract, dară Dumnélu n'ă tăgădueșce că s'aă făgăduit, însă en acel feliu de așeđēmēt, că de vor fi ucenici ne vrăstnici poate să-i priméscă în casa Dumnélu, iar fiind în vrăstă nu pöte aî primi. Cu toate acestea aă avnt voie de la Dumnélu de aă și strîns doi-trei Ucenici, dar nici pre aceia n'aă putut a'i învêța din pricina boleî sale, carî peste puține dîle l'aă și pãrasit. Decî fiind că Dumnélu Banu fără de a fi îndatorat prin scris așeđămîntul la acésta, nmaî dintrn a Domniei sale proerisis i-aă dat voie de aă și început a strînge ucenici străinî și bôla sa i-aă statut împotrivă de a nu dobândi acest folos, nu are nici un envînt a cere acea pagubă de la numitul Boeriü; al cincelea pentru condeiu de talerî 30 cheltuiala sa și a unei slugi ce aă tocmit ca să-i gătescă bucate, răspunse Dumnélu Ban, că măcar ca atunci era postal

mult cu titlu de milă, 250 de taleri, respingându-i toate celelalte pretențiuni.

La finea secolului trecut, ba chiar în întreaga a doua jumătate a acelui secol, societatea moldavă nu mai primesce influenți culturale, de la Polonia, cum primise în trecut.

Asemenea influenți vin și în Moldova și în Muntenia de peste munții Carpați.

Enache Văcărescu și el a primit înriurire culturale românească din Ardeal, dar sunt boieri cari din Brașov și Sibiu nu aduc în țeara lor decât maimuțeria luxului unguresc și mania de a se numi baroni, conți, etc. Ici, colea găsesc în corespondența boierilor trăind prin Brașov și Sibiu, amestecate vorbe, nu franceze, ci latine, iarăși prin

cel mare, dar Dumnelui gătea deosebite bucate de dulce pentru el, care acesta nici el, nici sluga lui nu o poate tăgădui, dar de au vrnt el, pentru gus-tul lui să-și gătescă niscai-va bucate deosebite, nu este dator a plăti Dum-nelui; care această cerere cunoscându-se și de însuși comisariul că este fără de cuvânt, nu fu primită; al șeselea, pentru condeiu de tal: 400. ce dăce Pavilion că ar fi cheltuit plătind simbria slugii și chirie unde să *ședă* până când s'au înțarmat din bôlă, cum și pentru al șeptelea condeiu de tal: 1000 ce cere cu pricină de perdere de vreme, ce i s'ar fi pricinuit în diastimă de patru luni de când au eșit din casa numitului Boeriu, la aceste dăcem, că măcar că numitul Boerin, nu l'au gonit din casa Domniei sale, nici nu s'au purtat rău către el, dar și chiar de ar fi fost una ca acesta, se cuvinea numitului Pavilion, ca unul ce prin voia și șcirea Domniei mele s'au primit de numitul Boeriu a fi Dascal, de nu era mulțamit să ne fi făcut arătare prin jalbă, iar de vreme ce-au tăcut, nici o judecată nu pôte să îndatoreze pre Dum-nelul Banu a plăti acest feliu de cereri, fiind-că asemenea plată la nici o parte de loc a pământului, nici nu s'au audă, nici nu s'au urmat vr-eodată să plă-tască, adecă stăpânul slugii simbria după ce va lipsi din slujba sa; al op-tulea, pentru cererea ce face Pavilion de a i-se plăti paguba ce i-au pricinuit șórecii, dăcem că acesta este vrednică de ris; al noulea pentru cererea ce face Pavilion a i-să plăti cheltuiala drumului spre a se duce inapoî la Țarigradu, la aceste dăcem, că neavând el nici o scrisoare a numitului Boeriu spre a do-vedi că Dumnelui l'au chiămat de la Țarigrad, nici la acestea nu are cuvânt precum nici la condeiu de taleri 6000, ce mai cere pentru celelalte cereri pentru paguba și cheltuiala ce se va mai întempla, iarăși nu are nici un cu-vânt fiind și acesta una din acele ne audite și ne urmate până acum la nici o parte de loc; ci dar, după cercetarea ce și înșine Domnia mea făcem fieș căreia cereri a lui Pavilion, le găsim nedrepte, iar pentru căci numitu Pa-vilion se află aici străin și în neputință de slăbiciune, am îndatorat pe Dumnelui Banu ca să-i dea de la Dumnelui un ajutor de taler 250, cu care acesta să remie răfuiți și isbrăniți unul de către altul.—1804. Iulie 16.

imitațiunea vorbirei boerilor unguri, al căror șovinism cu referință la limba maghiară este de o dată mai recentă ¹.

1. Iată bunióră o epistolă adresată la 2 Maiu 1740, de boerul N. d. Roset orî cum 'și dîce însuși, Conte N. de Roset, către:

Cinstit și al meu prea iubit Dumnélui fratelui Constantin Roset vel Vornic, Cu cădută cînte și sănătate, la Iași.

Cinstit și prea iubite

«După frătăasca (фрѣзаска) îmbrățișare cu întorcerea Dumneei cumnata Catrina spătărăsa, nu putui a lăsa a nu 'mî face frătăasca datorie cercetând dorita Domnitate sînătate spre a noastră plină bucurie. Noi încă ne aflăm sînătoși, trimit Domni tale prăjitorea de cafea aședată binișor în cutie. Hamurile încă vor veni negreșit. Pentru cai nemțesci, ajutând Dumneșeu, peste cinci, șese zile vom să mergem la Sibiu să ne închinăm Măriei sale serinatului prințip, că acoloa fiind adunare mare, vom sili în tot chipul că dor ț'oî găsi cai pe plăcere și de tihnă. După acosta fac șcire D. tale, că iată îmbulzindu-mă strimțorea vremei, de vreme ce cum se trăesce pe aici și ce scumpete este vei înțelege și de la D.nei cumnata, am vîndut Dumnélui unchiului Iordache Cantacuzino Spătar moșia mea de la Ionașani, pe apa Jijiei, care sciî Dumniata că'mî este mie danie iar din nêmul Dumnélui. Mi'au dat pe dînsa galbenî unguresci o sută, care banî iam și luat deplin și tocmăi după cum arată zăpisul meu la mâna Domniei sale; însă fiind-că acea moșie (după cum îmi spune Dumneei cumnata) au fost făcută schimb — Dumneșeu să'l pomenescă — tătăiso (? sic!) cu altă moșie a Dumnélui și din pricina vremelor au rămas și până acum scrisorile aceei moșii la Dumniavostă, acum să le cătați și să dați Dumnisale acele scrisori, de vreme ce acum Dumnélui are să stăpănescă moșia, că nici s'ar fi cădut altul fiind iar de la nêmul Dumnélui:

Ce dar vă poftesc, fără de alt cuvînt seaî prelungire, să'i dați scrisorile ca să nu mă supăr, de vreme ce am vîndut'o cu toată voia mea și am luat toți banî. *Contesa* mea, cumnata dumitale, se închină Dumitale cu frătăască dragoste, rugându-vă de la D-deu cu tôte cele fericite; Dumitale cumnate i-ți rugăm fericită sînătate. Pe nepoțica Smărăgdița dulce sărutăm și iar rugăm Dumnia vostă de frățescă neuitare și îmbrătoșindu-ve rămân tot al Dumitale frate și slugă gata.

Conte de Roset.

P. S. (*sic*) dar după frătăasca îmbrățișare, cele ce în trecutele zile cu frățescă *confidenție* (*scrise așa cu litere latine*) am scris Dumitale asupra halului meu, iar ți le aduc aminte și te rog să mă socotesci frățesce și creștinesce, nădăjduind că nu mă vei socoti nici pre mine de tot înstreinat de cele părintesci, de mă cunosci de frate și după cum și cu dreptate este, și strimtorarea halului meu trebuie a vă pricinui *fraternam compassionem* (*scrise așa cu litere latine*) ca să nu dați de pricină de a întărâta dreptatea celui de sus. Și iartă de supărare și mă rog de răspuns fără de zăbavă. Scumpetea de aicea și ce fel mă lupt vei înțelege mai pe larg de la Dumneei cumnata spătărăsa».

Acostă scrisore este datată din Brașov.

Archiva sfîntul Spiridon, Iași, plicul moșiei Ionașeni, No. 144.

În 18 Martie 1804 Domnitorul dă carte de scutire unui vechi legător de cărți al mitropoliei, cu numele Tudor.

Un început de «orfanotrofion» se făcuse în 1803, cu fonduri de donațiune particulară, din partea lui Manea Brutarul, ce a fost seimen bulucbășesc din brésla Spătăriei. Acest *orfanotrofion* a început a da «odihnă și hrană pruncilor sërmanî fără de părinți, întocmit fiind la biserica din mahalaoa Popii-Radului» ce este făcută cu cea mai multă cheltuială a lui. Domnitorul acordă, în 18 Mai 1803, diverse scutiri fundatorului orfanotrofiei¹.

CAP. XXX

Administrațiunea

Constantin Ipsilante s'a arătat deja la Moldova demn urmaș al tatălui său Ales. Ipsilante. Numerose sunt actele din Domnia lui de la munteni, în toate privințele și nu numai din sfera administrațiunei.

Am arătat mai îndărăt cum el și-a compus divanul domnesc din boeri pământenii încă de pe timpul Căimăcămiei sale. Nu vom reveni asupra acestui punct².

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. i gospod Zem. Vlahisroie

Dat-am Domnësca noastră carte Manei Brutarului, ce a fost seimen bulucbășesc din breasla Dumnélui vel Spătar ot mahalaoa Popi-Dărvaș din Bucuresci, ca să fie apărat de slujba seimeniei, i de rândul dăjdiilor i altor rândueli ale Visterii și de brésla butarilor, care apărare să o aibă atât el cât și copiii lui, să scutască și drepte bucatele lui de dijmărit i vinăriciū, să scutască și o pivniță i o brutărie ce le are în capul podului Mogoșoi, de fumărit, de căminărit de vamă și de toate dările ce vor fi pe alte cărciume i brutării; pentru că mai sus numitul din bun cugetul său a voit și a pohtit cerënd cu rugăciune de a se întocmi la biserica ot mahalaoa Popi-Radului ce este făcută cu cea mai multă cheltuială a sa, un orfanotrofion, unde s'a și făcut începere de odihna și hrana pruncilor sërmanî fără de părinți; drept aceea ne-am milostivit și Domnia mea asupra bunului său cuget, și printr'acesta Domnësca noastră carte întărim milele aceste, care și de la frații Domni de mai 'nainte le-au avut, ca să i se păzescă pururea nestrămutat; pentru care poruncim la toți câți se cuvin, întocmai să fiți următori și nimeni întru nimic supărare să nu faceți. *ii saam receh gd.* — 1803, Maiu 18.

Cod. XXXVII, fila 99.

2. Veți pagina 287.

Din respectul administrațiunei aducem aci următoarele acte :

1. Afacerea acusațiunei lui Iordache Deșliu pîrit că aŭ făcut jafuri și nedreptăți în vreme cît aŭ fost la Craiova Ispravnic. Acusarea o aduce clucerul Ión Vlădoianul, ȋicînd că i-aŭ dat 200 de galbeni ca să stăruiască să'l facă Ispravnic. L'aŭ făcut Ispravnic sub Mihaî Suțu, dar după trei luni l'aŭ dat afară fără de vină. Acum 'și cere baniî îndărăt. Deșliu nu tăgăduesce înaintea anchetei, că aŭ luat 200 de galbeni din care aŭ dat 150 *Căimăcamului de la Craiova*. Boerii cercetători sunt de părere, că numai de 50 de galbeni să fie apucat *Deșliu*. Domnitorul reformă sentința și obligă pe Deșliu să plătescă 400 de galbeni în loc de 200 cît a luat ca *rusfet*, însă în folosul fiscului.— Acésta se petrece la 29 Noembre 1802¹.

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahiscoe

Fiind-că la cercetarea ce din porunca Domniei mele, s'aŭ făcut de către Dumnélui Constantin Știrbeiŭ Vornic și Dumnélui Scarlat Cămpineanu și Dumnélui post. Andon epistatul Cămarășiei, pentru pîrile ce s'aŭ adus de jafurile și nedreptățile asupra lui Iordache Deșliu în vreme ce aŭ fost la Craiova, s'aŭ arătat dovagiu și Dumnélui Clucer Ión Vlădăianu, ȋicînd că din vremea Domniei sale Mihaiŭ Vodă Suțul fiind căimăcam post. Ventura și Deșliu Ispravnic la Dolj, 'i aŭ dat 200 de galbeni Deșliului, ca să'i aliverdisescă o ispravnicie, și cu tóte că ispravnicia aŭ dobîndit'o prin mijlocirea Dumnélui vel Ban de atunci cînd 'i aŭ arătat Căimăcamul și un pitac domnesc coprinďetor că s'aŭ orînduit Ispravnic și să o cunósacă acéstă milă Domnescă fără a da vre-un ban la nimeni, dară de l'ar fi lăsat să ispravnicescă nu ar fi mai cerut acești bani înapoi, iară de vreme ce numai peste două luni fără de nici o vină seau greșală s'aŭ scos, ceea înapoi de la Deșliu acei 200 galbeni, arătînd și cartea Domnescă a mazilului sêv, unde nu coprinde vre-o vină; pentru care nici Deșliu n'aŭ tăgăduit înaintea Dumnélor orînduiților boeri cum că aŭ luat de la Cluceriu acei 200 galbeni, fără de numai aŭ rîspuns, că aŭ ȋis atunci clucerului, că sunt mulți. ci să dea Caimăcamului numai 150 iară 50 să'i rămăio și așa aŭ cerut de la clucer de 'i aŭ dat și un răvaș numai pe 150 galbeni ai da Caimăcamului, care răvaș s'aŭ vîďut de Dumnélor orînduiții boeri și ȋice că iar fi și dat, iar 50 'i aŭ oprit, pentru care acești 50 galbeni găsesc Dumnélor orînduiții boeri cu ca e prin anaforaoa ce ne-aŭ făcut. ca să'i întorcă Deșliu în Dolj Clucerului; iară pentru cei-l-alți 150 de galbeni fiind-că aŭ arătat Deșliu acel răvaș al Clucerului, prin care 'l rînduesce ca să'i dea caimăcamului, o lasă Dumnélor orînduiții boeri la a noastră hotărîre. Decî făcînd Domnia mea chibzuirea cea cuviinciosă a drep-tății asupra pricinii acestia, ȋicem Dumnia mea cu hotărîre: întăi pentru acei 50 de galbeni, că măcar că după prinsorea ce aŭ dat Deșliu, atăt înaintea Dumnélor orînduiților boeri, cît și înaintea noastră, ca de se va dovedi asupra lui vre-un rusfet, să plătescă în decit, se cădea a-l osândi cu mai mult; dară după anaforaoa Dumnélor boerilor îl lăsăm Domnia mea ca să'i plătescă clucerul îndoii, adică galbeni una sută, iară pentru cei-l-alți una sută cincî-deci

2) In 3 Ianuar 1802, Const. Ipsilant dă un important regulament și instrucțiunii pentru Vătăjii de plaiu în interesul buneii administrațiunii și a încetării abuzurilor, cum și pentru urmărirea hoților. Ca și altă dată Mavrogheni, Domnitorul amenință cu spânzurătorea pre vătăji și potecași, cari vor călca datoria lor, mai cu sémă de nu vor veghea asupra trecătoarelor în Transilvania ¹.

galbeni fiind-că iarăși cu al Dumnélui cuvânt s'a legat, precum am dis mai sus, că nu numai el de se va dovedi că aŭ luat rușfetură, ci și printr'însul de se va fi dat vre un rușfet, să răspundă îndecit și fiind dar că nu este tăgăduit că așești 150 de galbeni printr'însul s'aŭ luat și s'aŭ dat după cum ȳice, se cade dară ca după însăși prinsorea lui, să'l îndatorim la plata îndecită, dar milostivire făcând 'l lăsăm a plăti acei 150 de galbeni îndoiți, adică trei sute, care să'ı dea în datoria țerei; pentru care și poruncim orânduitului zapciŭ, că atât acei o sută de galbeni să'ı împlinescă și să'ı facă teslim clucerului Vlădăianu, cât și cele-l-alte trei sute de galbeni să'ı împlinescă de la Deșliu și să ne aducă răspuns; care așești 300 galbeni, poruncim să se însemneze la condica Divanului țerii, că sunt a se scade din datoria țerii unde aŭ a se însemna și alte asemenea câte folosuri se vor găsi. — 1802, Noembrie 29.

Cod. XLIX, fila 9.

1. Carte domnescă.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Sluga Domniei mele Vătașe de plaiul . . . sud . . . , 'ți facem Domnia mea scire, că mulți fiind din cei ce sunt împlântați în firésca rēutate, pururea le este gândul la tâlhării și găsesc feluri de mijloce ca aŭ să se întovărășescă și cu alții din Ardeal, seaŭ și cu vre-uni de acoloa dintr'acel plaiu și așa âmbând prin plaiuri se însoțesc prin gazde de prin satele plăeșesci și cu acest fel de începere se face tâlhării și alte netrebniici. Prin care fiind-că tótă acéstă învinuire rămâne a fi a vóstră, căci se pricinuesce din nehărnicia ce puteți avea și din nepurtarea de grijă ce după datorie aveți; și pentru ca să nu aveți cuvînt de îndreptare cu care să vă puteți mântui de dréptă urgia Domniei mele, iată de acum dintēiŭ vė poruncim Domnia mea, cu mare strășnicie, pentru acéstă, ca să puneți paznici și pre drumurile plaiurilor și pre poteci, să nu îngăduiți ómeni din vale a âmba prin plaiuri, seaŭ a trece innăuntru fără teșchereaoa și adeverița Dumnélui vel Spătar, că ve-ți fi în primejdie de a vė pierde viéța; și prin satele plăeșesci să âmbli tu singur prin tóte acum de o dată, să 'ı chiezășuesci cu Părcălabi, ca să nu se întēple vre-un om de la vre-un sat din plaiu, măcar să se adape cu gândul la acest fel de netrebniici; să 'ți deschiți ochi, ca și pentru cei ce vor veni din lăuntru, seaŭ cu *пашушурн* seaŭ fără de pașusuri, în grabă să însciințezi la Dumnélui vel Spătar și pre cei ce vor (veni) cu pașusuri să 'ı lăsați după orînduială să trecă; iar cei ce vor fi fără de pașusuri să 'ı opriți acolo și să însciințați Dumnélui vel Spătar și vėi avea răspunsul în ce chip să se urmeze; urmând cu tótă

Din opt articole se copriend instrucțiunile reinnoite de Domnitor prin acéstă carte deschisă. Notăm cu deosebire articolul 7 și cel al

sirguiala la paza acestuî nizam, care acéstă voie să și o dai întru auđul tuturor și seaű că au trecut vre-un om de aice în lăuntru fără de teșcheréoa Dumnélui vel Spătar, seaű că au trecut nescine din lăuntru vre-un om necunoscut, seaű cunoscut fără de pașuși și adeverință, căci acestor fel de ómenî pururea le este gândul pentru tâlhăriî, — să sciî în adevör, că orî când se va întempla împotriva porunceî acesteia urmare, că s'au sfetit de «АЗРНААТЪ» hoți trecuți aice, seaű de aice trecuți acolo, acolo în plaiű te vom spânzura și pre tine și pre căți-va din plăiași, i potecași, ca să urmați negreșit întru tóte, după cum într'aceste ponturi mai jos ce arată :

A. Vătavul de plaiű, după datoria lui să iée griă și drumurile și potecele cu mijloc ca să nu pótă (lipsă) fără dă scirea ta nu numai a merge în lăuntru în Transilvania pe drumuri seaű pe niscareva potece, care să pótă ajunge în hotarele Ardealului preste munții aceluî județ, ci nici prin satele plaiului. Acésta este datoria și a lui netăgăduită, și a potecașilor.

K. În lăuntru în Ardeal să nu îndrăsnesci a lăsa pre nimeni să trecă neavënd révaș de drum de la Dumnélui vel Spătar, care révașe de trecétóre să le stringeți și la sfirșitul fie-cărei luni să le trimeți la Dumnélui vel Vistier, care le va aréta la Domnia mea, prin catastih.

F. Orî cine din Ardeal ce va veni aici în țeară cu vre-o trebuință seaű neguțătorie și va avea pașuși de la Excelența sa Ghenăralul, să aibă voie a veni prin scirea ta și pre acela să 'l povéțuesci a merge la Dumnélor Ispravnicii județului, ca prin scirea Dumnélor să mérgă unde va voi ; iar, tu Vătașe, de plaiű în grabă să faci două insciințări, una la Dumnélui vel Spătar și alta la Dumnélor Ispravnicii județului, iar pre verî-care 'l vei găsi trecut preste plaiű fără de pașuși, îndată prinděndu-l să 'l ții acolo poprit și numai decât să trimiți veste cu insciințare la Dumnélui vel Spătar și Dumnélui va aréta Domniei mele, cum și pre cei ce vor cerca să trecă înlăuntru fără de révaș de drum, de vor fi dintr'acel județ să 'i trimiteți la Dumnélor Ispravnicii județului ; iar de vor fi din alt județ, să 'i trimiteți prin Dumnélor Ispravnicii la Dumnélui vel Spătar.

A. Prin tóte satele plăeșesci ce se află în plaiű, să mergi, tu Vătașe, însuți și aducěnd pre *prócalabi* satelor și pre preoți, să le aréți că este strașnică poruncă, cu înfricoșare de mórte, de la Domnia mea, pentru rindul înțăr-cărei hoților și a tâlharilor și cu acest mijloc să ceri și tu chezașie de la Părcălabi, i preoți, i șése săteni și mai mulți, după starea satelor, cum că nimeni dintr'acel sat nu va eși nici odineóra în hoție și pentru verî-care se va simți dintr'acel sat hoți seaű gazdă, să răspundă Părcălabi și acei chezași ; așisderea cu acest cuvînt să aibă datoria sătenii cei-l-alti, când vor merge undeva, la vre-o trebuință a lor, să 'l arate Părcalabului și chezașilor, ca prin scire sa mérgă ; și așa înconjurând tóte satele o dată pentru acéstă trébă, apoi tu să te aședî la locurile de pază, fără de a âmbla prin sate pentru strinsul banilor de dajdie, la care strîns al banilor să rînduesci Plăiași, și tu să nu lipsesci din locurile de pază.

8-lea. Din articolul 7 se vede că era lucru obicînit aşedarea în ȧeară

E. Nicî măcar un om din va'e să nu aibă voie a merge să . . . (lipsă) cu tréba lor pre la satele din plaiu, fără de anume însciinţare către şi fără a avea voie de la tine şi pre orî-care 'l veî găsi âmbland prin plaiu fără de acéstă orînduială, să 'l trimeţî la Dumnélor Ispravnicii judeţului să şi iae căduta iertare.

3. In fie-care două săptămîni o dată să însciinţezi la Dumnélui vel Spătar, orî-ce se va întempla în plaiu şi când nu se va întempla nimic iar să scrii, cum şi orî-ce veste veî audi de aiurea din vecinătate, după datorie şi să dai în vileag, ca să audă şi în lăuntru, că ţi-au venit straşnică poruncă pentru rindul tâlharilor şi să puî acéstă în orînduială şi să le urmezî cu deadinsul, că să scîi că avem Domnia mea hotărire să spânzurăm pre orî-care Vătaş ce nu va urma acestor domnesci ale Domniei mele porunci.

3. Către acestea 'ţi poruncim Domnia mea, mai sus numitule Vătaşe, să ai purtare de griă pentru câţi vor veni pentru locuinţă a se aşeda în ȧeara Domniei mele, să faci fôie de numele lor şi câte familii sunt, să trimiţi pre fie-care două săptămîni o dată acea fôie cu însciinţare, drept aici la Dumnóluî vel Spătar, ca să arate Domniei mele.

H. Lângă acestea să fie datorî Vătaşii şi Plăiaşii, i Potecaşii a privi pururea şi în totă vremea linia hotarului ȧerei, de a se păzi în locul lui, precum s'au întocmit şi s'au preînnoit acum pre urmă întru a doua Domnie a fratelui meu Michail Vodă Suţul, ca nicî locuitorii noştri de dincóce, să nu se întindă a călca hotarul preste semne dincolo, nicî cei de dincolo să nu se întindă a călca hotarele dincóce şi când s'ar întempla a se face vre-o întindere de către cei de dincolo, Vătaful să fie dator a însciinţa numaî decăt aici, mai înainte de a i-se jălui stăpănul acelei moşii.—1803, Ghenarie 3.

Arhiva Statului Bucureşti. Cod. No. XLVII, filele 14 şi 17.

Instrucţiuni pentru Vătaşii de plaiu, la ocasiunea orînduirii lor în post.

. . . . pre carele 'l orînduim Domnia mea Vătaf la plaiul sud ca să aibă volnicie a face trebile Vătaşiei zapt; să fie cu privighere şi cu luare aminte dioa şi nótea şi în totă vremea, ca să păzescă plaiul şi potecile plaiului cu Plăiaşi şi Potecaşi, ómenî vrednici de slujbă şi de bună pază de hoţi, de tâlhari, de furî de dobitóce şi de cele ce sunt oprite a eşi din ȧeară şi orî când se va întempla hoţime seau tâlhărima, au prin poteci, au prin drumurile plaiurilor, îndată să sară cu plăiaşii să 'î prină şi băgându-i în butuci, cu bună pază să 'î trimiţă la Dumnélor Ispravnicii judeţului, cu tóte pricinele hoţilor şi ale tâlhăriilor lor în scris şi Dumnélor să 'î trimiţă cu bună pază la Domnia mea, ca să 'şi iae căduta pedépsă; iar pentru cele ce se vor găsi asupra hoţilor când 'î vor prinde, orî cal, arme, seau alte cevaşi borfe, câte dintr'acele, vor cunósce păgubaşii şi le vor dovedi cu bună dovadă înaintea Ispravnicilor, că sunt drepte ale lor, sî şi le iae; iar câte voi rămăne ale hoţilor, acelea după obicei să le iae Vătaşii împreună cu Plăiaşii ce 'î vor prinde, pentru osteneala lor; iar de vor avea hoţi case şi alte bucate, afară din ceea

de emigranții din Ardeal. Articolul 8 e relativ la paza neîncălcării hotarelor țerei.

ce s'au găsit asupra hoților, pentru acelea să n'aibă a se amesteca Vătașii de plaiu, ci Ispravnicii să le iae în zapt, să plătescă păgubașului, și pentru cele ce vor rămânea să însciințeze Domniei mele și Domnia mea va hotărî; să păzescă și satele plăeșesci, ca să nu fugă, seașă să trecă preste plaiu și așa să fie plaiul păzit nu numai de altele ce sunt a se păzi, ca nici om, nici lucru, marfă fără de răvaș, să nu se slobodă, după cum prin deosebite ponturi este poruncit. Când se va întâmpla Plăiașii de sub vătășia lui să aibă niscare-va pricină de gâlcevuri mai mică și **кѡрѣннѣ** cu plăiașii iar din vătășia lui, să 'i judece Vătavul de plaiu și măcar că la unele pricină ca acestea do vină, urma de a lua Vătașii glăbă, dar fiind-că aceea s'au ridicat ca să nu mai fie glăbă, nici să se mai pomenescă ca un lucru fără de cale ce se urma rău, care nu era pentru vre-o înfrânare celor ce făcea necuviincioase fapte, ci numai o pricină de jaf hotărîm, că acei ce vor cădea în vină, dovediți cu bună cercetare să fie certați cu bătaie, după măsura vinei lor, ca să se înfrîneze, cuteze a face cine-va pentru vre-o pismă seau interes, ci s. în faptă de față și așa să 'i certe, însă fiind-că Vătașii plaiurilor în această puțină slobodenie ce au de a face ore-care certare spre îndreptarea și înfrânarea celor ce cad în greșeli și vine mică, dintre locuitorii satelor plainrilor, se întind a pedepsi pre omeni cu bătăi strașnice și cu casne nesuferite, cari ei nu sunt slobodi și volnici a face acesta; iată cu hotărîre poruncim strașnic, că de acum înainte foarte să se ferescă Vătașii plaiului de nisce urmări ca acestea și să nu fie volnic Vătavul de plaiu a certa pre locuitorii satelor plaiului ce vor cădea în pricină de vine mică, mai mult decât cu 20 seașă 30 bețe, care și această certare să nu so cuteze a o face cine-va fără de vină de faptă dovedită, pentru vre-o pismă seașă interes, că aflându-se în urmă, se va pedepsi apoi îndoit; iar pr cine de vinovății mai mari pentru care li-se cade pedepsă mai mare, au a le cerceta Ispravnicii județului, cari au voie a judeca și pre Vătavul de plaiu.

Cheltueli ori pentru vânatuiri, ori pentru șoimi, ori pentru alte verice, să nu fie volnic Vătavul de sineși, fără de scirea și porunca Domniei mele în scris, a face cisle pre sate în plaiu, ci la vremea aceea, după ce se trimit șoimii, ori la vremea vînaturilor, Vătavul făcînd fôia de cheltuală cu arătare anume la ce? și câte cât s'au cheltuit? și printr'a cui mână? să se cerceteze de către Ispravnicii județului și pre cât se va dovedi diéptă, vędută de tôte satele, fără de altă încărcătură mai mult, să se adevereze și de către Ispravnicii județului și așa cu poruncă dată de Domnia mea se va face cislă pre sate și acea cislă, ce cu porunca Domniei mele, va face, să aiba a da Vătavul răvașul lui iscălit la fie-care sat de câți bani au ajuns și au plătit satul acel cutăria cheltueli, după care acest răvaș să putem lua sôma Vătavului la cercetări de jafuri: așîderea poruncim, ca Vătavul să nu lase locurile de pază, nici să lipsescă, âmbland după strînsul banilor dăjdiei din sat în sat, ci strînsul banilor să 'l facă el, însă cu Plăiașii orînduiți de la dînsul, cacî aceia să aibă a âmbla prin sate după bani, iar Vătavul să străjuiască locurile de pază.

Orînduim Domnia mea și venitul Vătavului și anume:

De la toți casnicii câți se a'la locuitori în plaiu să aibă a lua clacă câte

3) In Ianuar 1803, C. ipsilant reînnoește polcovnicia înființată de Al. Moruz pentru paza de hoști în pădurea Vlăsiei și numește Polcovnic pe Stoian Moșnegul, după recomandățiunea Spatarului ¹.

o și pre an; așisderea să iae și de la turmele de oi ce vin în țeară, de turmă câte un miel mic dintr'acea primăveară; așisderea să iae și câte un caș de stână; să fie și de toate podvețile și angariile apărat; așisderea orînduim Domnia mea Dumnélui vel Vornic talerî , care acești banî dându-î, de mai mult să nu fie supărat, ca să nu aibă Vătavul cu pricina acésta cuvînt a face vre-un jaf; drept aceea poruncim, orînduitle Vătav, mergînd la numitul plaiu și arătînd porunca Domniei mele locuitorilor plăiași, să cauți să păzesci toate acestea de mai sus arătate porunci, în totă vremea, a te feri fôrte de jafuri, de mîncătorii, de încercături mai mult la cislele satelor, de glóbe, de cisle, de cheltueli fără de scirea și porunca Domniei mele, de casne, de bătăi, fără de vină dovedită și fără de măsură; de la nimeni mai mult să nu cutezi a lua ceva, cu nume de venit al tău, preste cele ce 'ți orînduim mai sus, seau cu pricină că ai dat avaeat mai mult la Dumnélui vel Vornic și că ai căutat să 'ți scoți avaeatul din spinarea sêracilor, ci încă și pre Vătășei satelor și Părcălabi să nu 'î îngăduesci, ca să petrecă locuitorii cu dreptate, după cum este vrerea Domniei mele, pentru că Domnia mea după acésta avem a face cercări în plaiu preste totă vremea cu feliuri de mijlôce și când te vom găsi cu cât de puțin, cu vre-o luare mai mult, hotărîre avem a te pedepsi în plaiu cu bătaie, acolo la vederea tuturor și apoi cu tîrgul și cu ocna, întorcînd și jafurile acelea îndoit.

Poruncim Domnia mea și vouă tuturor locuitorilor acestui plaiu, să aveți a 'l sci și a 'l cunósce de Vătav, să 'î dați totă supunerea și ascultarea la trebile plaiului și la împlinirea poruncilor Domniei mele, cari se vor da print'rînsul, cu silință și cu supunere sa le urmați, pentru că cine se va arêta cu nesupunere, împotrivor la trebile plaiului și la împlinirea poruncilor Domniei mele, să sciți, că unul ca acela se va pedepsi. însuși Domnul a poruncit. — 1803, Ghenarie 1.

Archiva Statului București, Cod. No. XLVII, fila 16.

1. Ion Constandin Alecsandru Ipsilant Vvd.

Fiind-că pentru odihna și buna petrecere a locuitorilor țerei Domniei mele de către hoști și făcătorii de rele s'au fost întocmit de Domnia sa Alecsandru Vvd. Moruzi osebită polcovnicie nouă cu 40 ómenî de slujbă, ca să fie stătătoare și nestrîmutată de la marginea pădurei Vlăsiei, la pod la Pașcani, în drumul cel mare, și să se numósce Polcovnicul *de la Vlasia*, carele cu slujitorii ce s'au dat îndestui, aședînd străji pre la drumuri în cinci locuri, adecă la Ferbinți, la Turloia, la Móra Săraca, la Căldărușani și la Balotesci, să păzescă și să inconjuro ne lipsit dioa și nóptea toate locurile, ca să nu găsescă făcătorii de rău mijloc a se pripăși și a se încuiba în pădure, ci pricepînd și dovedind pe uni ca aceia într'acest feliu de urmări, să-î prinđă și in bună pază să-î trimetă la Dumnélui vel Spătar; și fiind-că acéstă polcovnicie s'au întocmit a fi fără de nici o dare de plocon la Spătărie, și nici să se strîmuate încât va sluji bine, de aceea dară nici numitul Polcovnic

Cu toate aceste instrucțiuni date Vătafilor de plaiuri, abuzurile lor nu se pot stirpi. Constantin Ipsilante trimite în 12 August 1806, o

să nu se cuteze a lua bani de la slujitorii, nici cu nume de poclon al său, nici parale de săptămână, ca să nu bage pre vre-uuul de riud, ci toți slujitorii deplin să-i aibă ne lipsiți din slujbă, și pentru osteuēla lui s'au orinduit lēfă cāto tal. două-șeci pre luuā, carele de se va dovedi în urmă cu cāt de puțiuā urmare împotrivā, seaū cu nesilință și cu nevrednicie la slujbā, nu numai va fi lipsit, ci se va și pedepsi strașnic. Drept aceea s'au dat această carte (a Domniei mele) Dumnēlui *Stoian Moșnéqui*, care după alegerea Dumnēlui vel Spātar prin scirea Dumnēlui s'au orinduit Polcovnic la Vlășia, prin care poruncim atât Polcovnicului, cāt și ómenilor, să fiți cu tōtā sīrguința spre aceste ce va și orinduit și să întâmpinați tot răul, priveghind đioa și nóptea cu nepregetare și neadormire a nu trecu prin ocolul acești căpitauii omul cu bănuială neîntrebat și necercetat ca să nu scape hoții seaū făcătorii de rău ne prinși, — către acesta să se ferescă și Polcovnicul și ómenii aceștii polcovnicii, a nu cere conace și a face cheltueli locuitorilor prin sate, seaū cai de călărie, căci pentru aceea Polcovnicul are lēfă, iar slujitorii să nu se cuteze ferindu-se, iară Polcovnicul și ómenii săi a nu prepune pre cine-va cu pr.cinā de hoți seaū gazdā de hoți fără de a fi adevērat, pentru vre-o pizmā veche, seaū pentru vre-un interes de pirā nedrēptā ca să se rădice și să se pōrte de colo pāuā colo, precum și la āmbletele lor să se pōrte ca bună orīnduialā printre locuitori, și cu cuvinte de omenie, fără de a ocarī, orī a înjura, seaū a bate și a căzni. — *ii saom recch gd. — 1803 Ianuar.*

Maī iată două acte de administrațiune:

Fiind-cā . . . neferul de la ogiacul Curței este orinduit de către Domnia mea de pazā la satul Afumați jud. Ilfov, după jalba și cererea locuitorilor de acolo, i s'au dat această domnescā a Nōstrā carte la mānile lui, spre a fi sciut, căruia i se și poruncesce de cătrā Domnia mea spre a fi îngrijitorii pentru căți trecători se întâmplā a-și avea trecere pre acolo, verī arnauți, verī Turci, verī ce alt ar fi, a nu îngādui să facā locuitorilor pagubā și cheltueli cu conace fără de platā și la luare de cai seaī alte lucruri de ale lor, ci să-i apere și să-i ocrotōscā de bautueli și supērări ca acele. — 1803, Martie 24.

. . . . *Zem Vlahiscoe*

Dumnēvōstrā Ispravnicilor ot sud. Ilfov, fiind-cā luām Domnia mea pliroforia, că unii din făcătorii de rele viind la satul Obilești și cālând pre un Simion Logof. și pre uu Zoe sin Anastase căpitan, au și rānit pre unul dintre aceștia două, adecā pre Zoe, și după ce au jāfuit acei făcători de rele luād cele ce au gāsīt, apoi au scăpat și au fugit fără de a sări după dinși cinevași ca să-i prindā în vreme cānd au fost împrejuru căți-va din nogustorași ce se afla acolo, pentru care cu mirarea nōstrā fu să aūdim de o urmare ca această acolo unde este căpitānie cu atāția slujitorii; ci iată într'adins rīnduim Domnia mea pre acest de Panduri cu Panduri ca să stea acolo de pazā pentru acel feliū de ómenii rēi; către acestea poruncim și

inspecțiune generală în plaiurile de sub Vornicia țerei de sus. Asemenea inspecțiunii erau, cu toate acestea, mai mult să dea ocaziune de stărcere a Vătașilor în favoarea marilor Vornici, a Ispravnicilor și a Inspectorilor¹.

Armășeii trimiși prin plaiuri ca să prindă hoții, luaș și ei ocaziune numai de a jăfui pre locuitori, precum se poate vedea acesta din următorul document :

Porunca ce s'aŭ făcut la Divanul Craiovei pentru Armășeii ce vin în plaiuri și jăfuesc locuitori cu pricină de hoți, de sunt 20 de ani.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Cinstiților și credincioși Boieriloî Domniei mele, Dumnéta Caimacamule al Craiovei și Dumnévostă boierilor Divanului nostru de acolo, sënëtare, vë facem în scire, că Dumnéluî, cinstit și credincios boierul Domniei mele, vel

Dumnévostă, ca să aveți a vë purta cu totă îngrijirea pentru acestea după atâtea porunci ce vë sunt date, doșănind și pre acei negustorași care din sunet și sgomot ce s'aŭ făcut aușind urmarea acelor facetori de rele, pentru ce n'aŭ sărit asupra-le ca să'i prindă, și să avem respuns de primirea și urmarea poruncii noastre. *ii saam receh gd.* — 1803, Sept. 21.

1. . . . Zem. Vlahiscoie.

Volnicim pre al nostru Gheorgache ca de împrenă cu ce este orînduit din partea Dumnéluî vel Vornic de țeara de sus, să mērgă la mai jos arătatele plaiuri, unde la fieș-care să aibă a face scumpă și amērunță cercetare asupra Vătașilor de plaiu, pentru toate urmărilor lor ce vor fi făcut de când s'aŭ orînduit fieș-carele pre anul acesta, cu verī-ce mijloce vor socoti orînduiții cercetători a fi cu cuviință spre descoperirea adevēnului, ca să dovedēscă adecă de s'aŭ purtat Vătașii acestor plaiuri întocmai după cuprinderea Dumnescilor pontnri, ce sunt arătate în cărțile de Vătășie, cari le aŭ pre la mânilor, seaŭ aŭ făcut vre-o năpăstuire locuitorilor la cis'ele lor cu vre-o luare mai mult preste cele orînduite, cât și asupra nizamului mărfei despre vecinētare, și de l-aŭ păzit întocmai după ponturile ce sunt date, și în scurt pentru verī-cătuși de puțină urmare seaŭ luare vor fi făcut impotriva poruncilor ce sunt date, de toate acestea să cerceteze orînduitul cu deamēnuntul, precum s'aŭ șis mai sus, și de cercetarea ce vor face la toate aceste plaiuri precum s'aŭ șis mai sus, să aducă Domniei mele întrōgă pliroforie. — 1806, Augnst 12.

Acēstă poruncă s'aŭ făcut la 11 plaiuri, aparținēnd Vorniciei de țeara de sus.

Cod. XLIX, fila 260.

Vornic de țeara de sus, Stefan Văcărescu, ne arată însciințarea ce fac, atât Vătaviî de plaiul Novaciî, sud Gorjiu, cât și Vătaviî de plaiul Hurezi, sud Vâlcea, cum că un Dumitru Logofetul armășesc de aici viind acolo în plaiuri cu Armășeiî, pentru pricinî vechî și pîrî ne adevărate de sunt 20 de ani, de 15 ani, de 6 ani, de 7 ani și de 5 ani, apucând pre locuitoriî plaiurilor i-au jere-metisit cu banî, cari întru acéstă osebită fôie ce vi se trâmite să o vedeți, sunt arêtați, cum și la vremea bălciurilor ce se fac acolo în plaiuri, fără de a fi vre-un obiceiû vechiû, vin Armășeiî de fac multe supêrări locuitorilor, dintr'a căroră pricină se sparg bălciurile, și rămân locuitoriî de nu 'și pot face alișverisul lor, cari acei ômenî armășescî, măcar și cu volnicia Divanului de vor fi trâmisiî, pentru ce Dumnôvôstră îngăduiți a se face acest fel de jafuri, și cum îndrăsnesc Armășeiî de acolo a geremetisi ômenî cu banî pentru pricinî trecute de atâția ani? cu ce cuvînt, cu ce slobodenie, și cu ce poruncă? decî strașnic vê poruncim, pentru toți acești banî verî-câți s'au luat de la locuitoriî acestor plaiuri de către acest Logofet și de către Armășeiî, ori cu drept de se vor fi luat, seaû fără dreptate, numai de cât, fără alt cuvînt de pricinuire, să 'i faceți tacsil, și fără a se popri vre-o deciuială, cum și fără zăbavă câtuși de puțină, să porniți omul într'adius cu baniî în mână, care mergênd la numitele plaiuri, în fața Vătavilor de plaiu, să 'i întorcă și să dee în mână fleșcăruia locuitor de la care au luat acei banî, grijind Dumnôvôstră după datorie vê, ca do acum înainte să nu mai vie la auđul nostru acest fol de urmări, căci nu numai acei jăcași grea pedôpsă au a cerca de la Domnia mea, ci și Dumnôvôstră cu nici un cuvînt nu vō veți îndrepta, și de urmarea porunciî să aveți a însciința Domniei mele și fiți sînêtoși.—1805, Martie 8 ¹.

Zabițiî și Neferiî trimiși și așeđați la anumite drumuri pentru paza hoșilor, mai adese înlocuiaû ei pre hoși. Cunôscem un cas din județul Secuenî, unde Zabitul județului și Neferiî 'și crează havaeturi în banî de la carele ce trec pre drum încărcate cu var, cu cherestea, cu vin și rachiû, ba încă percep acest nou avaet «prin multe feluri de bătăi, supêrări, jafuri și luări» ².

1. Cod. XLIX, filele 209—210.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilante *Vvd.*

Cinstit și credincios boierule al Domnioi mele, biv vel Clucer Ianache Bărcanescule, Ispravnice ot sud *Saac*, sênătate, fiind-că ne-am însciințat Domnia mea că atât Zabitul județului de acolo cum și Neferiî sêi păzind drumurile, cu nume de havaet, obișnuesc a lua banî de la carele cu var și cu cherestea, și cu vin, și cu rachiû, și multe feluri de bătăi, supêrări, jafuri și luări fac locuitorilor; poruncim să faci Dumnôta cercetare de tôte aceste cu tôte scum-pătatea și pliroforisindu-te cu bună adevêrire de verî-ce fel de jafuri și urmări

În localitățile cu jurisdicțiune specială, precum era la Slatina și la Ocnele-Mari din Vâlcea, unde administratorul era un jude, abuzurile nu erau mai puțin mari. La 6 Iulie 1805, Domnitorul trimite cercetare la fața locului în contra judeului de la Ocnele-Mari: «să faceți scumpă cercetare de toate urmările pîrîtului jude și verî-câte jafuri ne drepte se vor găsi asupra lui de la verî-cine, toate acelea să se împlinescă pîgubașilor pînă la un ban, apoi să iae orînduitul Mum-bașir pre pîrîtul jude împreună cu cercetarea ce va face acolo la fața locului și să 'l aducă aici la Domnia mea» ¹.

Iată budgetul după care erau remunerați în 1804 unii din funcționarii cei rînduiți la Epitropia obștirii:

Cei ce sunt orînduiți în slujbele Epitropiei obștei

Leafa pre o lună

Tal.	Bani
60	—
<hr/>	
60	—

Două Epitropi la cutia milosteniei, însă: Ilie Postelnicul, Toma Logofătul.

împotriva ar fi făcînd Zabitul de acolo și Neferii săi, să aibă a face Domniei mele însciințare pre larg pentru toate cu bună și întrîgă pliroforie adevărul lucrurilor, care însciințare a Dumitale va fi nesciută, și nearătă Zabitului seaă ômenilor lui, ci dar așa să uimezi negreșit și să fii sînătos.—1804, Iunie 13.

Cod. XLIX, fila 169.

1. *Zem. Vlahiscoie*

Fiind-că am luat Domnia mea însciințare pentru judele ot vel Ocnă din sud Vâlcea, că arătându-se cu mare nesupuere și apsifisie, nu încetăză cu a face supărări și jafuri, atît ômenilor ce se află în slujba Ocnei, cît și altor locuitori de pre împrejur, din pricină căci are cumpărată Vornicia din partea locului și meșteșugeșce feluri de vicleșuguri și pricinuirî, cu care 'î globesce neconținut, cum și cumpărătorilor de sare ce merg la numita Ocnă, asemenea le face supărări și jafuri închiidendu-î și globindu-î, care aceste netrebuie urmări, fiind-că sunt cu totul împotriva voinței Domniei mele și pricinuitoare de pagubă la alișverișul Ocnei, zatiguindu-se din pricina lui fieș-care cumpărător a merge acolo spre a face alișveriș, de aceea dară orînduim pre al nostru, cu carele poruncim ca uul din Dumnévostă Ispravnicilor ai județului, împreună și cu orînduitul Mum-bașir mergînd la fața locului să faceți scumpă cercetare de toate urmările pîrîtului jude și verî-câte jafuri și luări nedrepte se va găsi asupra lui, de la verî-cine, toate acelea să se împliniască pîgubașilor pînă la un ban, apoi să iae orînduitul Mum-bașir pre pîrîtul jude împreună cu cercetarea ce va face acolo la fața locului și să 'l aducă aici la Domnia mea.—1805, Iulie 6.

Cod. fila 226.

60	—	Report.
60	—	Două Epitropi la cutia orfanotrofiei, însă : Dinul Logofetul, Teodorache Prișceanu.
30	—	Un Epitrop la cutia școlilor, însă : Medelnicea Caclica.
30	—	Un grămatic, care are îngrijire și pentru cișmele, însă : Raducanul.
40	—	Un Condiciariu.
100	—	Gt. Vistierul Nicolache, Sameș la toate aceste cutii, însă : taleri 60 léfa.
		40 pentru hârtie, cernă, ceră tare și alte trebuințe ale zăvăliei.
		100

9 60 Constantin odăiașul pentru paza zăvăliei, însă :

329	60	Tal.	Bani
		5	— léfa.
		4	60 emeclic câte șese parale pre di.
		9	60

Adecă trei sute douăzeci și nouă și bani șesezeci.

Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoal

Cinstit și credincios boierul al Domniei mele, Dumneata vel Vornice al obștirilor, pre acești mai sus numiți ce se orînduiesc de Domnia mea în trebile Epitropiei, să 'i metahiriscesc la slujbele ce sunt orînduiți, *tol co pisah gd.*—1804, Septembrie 5.

La 18 Ianuarie 1804, Constantin Ipsilant dă pitac către marele Armaș, după anafora ce acesta a prezentat, ca să se dea uniformă slujbașilor pușcării. Costul uniformei să nu 'i iae Armașul mare cu mijlocul cislei, ci din banii ce ia de la orînduelele săptămănei acestor slujitori, că nu voesce Domnitorul să fie năpăstuiți slujitorii pușcării.

1. *Anaforaa pentru slujbași pușcării a se îmbrăca și a li se da podoba cu semne.*

«Cinstiți și credincioși boieri ai Domniei mele, Dumneata Epistatule al Armășiei, s'a văcut de Domnia mea arătarea ce ne faci printr'acastă anafora la care 'ți răspundem, că cu cale și bună este rîvna Domniei tale la acosta, de a se împodobi și a se îmbrăca, adecă cu acest fel de haine breasla armășescă, dar nu cu mijlocul cislei ce ne arătați, ci Armășia cu din banii ce ia de la orînduelele săptămănei acestor slujitori să facă această podoba a breslei, căci a da ei și banii rînduelilor de săptămăna și a da și banii cheltuelei pentru haine, acosta nu este cu dreptate și nu vrom Domnia mea, ca cu năpasuirea lor să se facă podoba breslei».—1804, Ghenarie 18.

Cod. XXXVII, fila 32.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă

I. — SECOLUL XIX. 31

La 16 Ianuarie 1803, Constantin Ipsilant trimite pre M. Negrea să cerceteze despre răsvrătirile lui Stanciu Deșliu și amenințările de omor ale acestuia contra noului Vătav de plaiu Păcleanu, care au succedat lui Deșliu în Vătăjie. Deșliu nu caută a-și răsbuna numai în contra lui Păcleanu, ci organizază ceta de hoți și jăfuesce pre locuitorii¹

În 19 Februarie 1803, Constantin Ipsilant opresce pe Zapcii, Spătăriei, Agiei și Armășiei de a bate omenii cu de la sine putere fără de a fi judecați. Domnitorul ordonă însă să fie pedepsit cu falanga un slujbaș care a bătut pre Nicola Căldărarul și ordonă să fie dat afară din slujbă.

Acéstași dispozițiune o comunică Domnitorul și marelui Spătar la 22 Februarie 1803².

1. Zem. Vlahiscoe

Fîind-că Ispravnicii ot sud Buzău însciinteză Domniei mele de la 6 ale lunii aceștia pentru un Stanciu Deșliu și Nicola Bostan cu alți 6 cetași ai lor ot plaiul Slanicului, dintr'acel județ, cum că după ce l'au judecat înaintea Domniei mele cu Dinul Păcleanu, ce era Vătav la acelu plaiu, carele l'au scos din Vătăjie și s'au rînduit alt Vătav în locul lui, înturnându-se mai sus numiții de aici înapoi în plaiu s'au mai încărdoșit și cu alți cincî-șese și mergînd la casa numitului Păcleanu cu scop ca să'l omóre, au prins de veste și închiidîndu-se în casă, abia au scăpat, iară pre alți omeni ce au găsit afară pre toți i-au bătut, i-au căsnit, spărgîndu-le și capetele, din cari unii se află zăcînd; și în cea de pre urmă vedînd că pre numitul Păcleanu nu pôte pune mîna, fîind închis în casă, au început a căuta topore ca să 'i taie casele și să le dărîme pre dînsul. și negăsind topore, ca să 'și isprăvescă gîndul lor, au plecat de acolo, și făcîndu-se cete păzesc drumurile, supărînd și pre alți locuitorii, în cât și-au părăsit casele de rîutățile lor, dintr'a căroră pricină și vorbe proște ce presară prin satele plaiului, s'au dat zătîgnire la împlinirea banilor Visteriei și la alte orîndueli, stînd tôte trebile plaiului balta, cum asemenea tacir în scris vîdurîm că au dat și alți locuitorii dintr'acel plaiu către răposatul Grigorie Hrisoscoleu, care fusese trimis de către Domnia mea într'acel județ arătător de aceste urmări ale mai sus numiților, cu plîngere că și ei pătînesc de către dînșii; drept aceea orînduim pre al nostru proîncredîncer Mihalache Negrea, căruia i dăm volnicie printr'acéstă Domnîsca noastră carte, ca să mîergă la numitul plaiu, să facă cercetare și de va găsi, că în adevăr, au făcut numiții acest fel de rele și netrebnice urmări și porniri ca acestea, să 'i iae cu ajutor și de la Ispravnicii județului, și împreună cu cercetarea ce va face în scris de tôte urmărilor lor, rădicîndu-i să 'i aducă aici la Domnia mea.—1803, Ghenarie 16.

Cod. XLIX, fila 19—20.

2. Îw Constantin Alexandru Ipsilant Vvd.

Dumitale vel Agă, 'îi facem în șcire, că Zapcii și ai Spătăriei și ai Agioi și ai Armășiei cum că n'au volnicie a pedepsi cu bătaie pre cinevași, acesta

Oprirea bătaiei țeranilor de către zapciî onoră pre Ipsilant, deși nu e de crezut că ordinea lui fu ascultată.

s'aû făcut sciută și cunoscută, nu numai printr'alte ponturi ce s'aû dat, ci și prin hotărîrea ce Divanul, de față fiind și Dumnélor veliți boeri aî Divanului Domniei mele, întru auđul tuturor, la pricina Vatafului aceluia ce s'aû fost bătut de Polcovnicul Bălauri, că nu sunt volnici a bate și a pedepsi de sineși om, fără de numai când cinevaș cade în vre-o vină are a da la Zăbitul cel mare al seû adecă la Aga, seû la Spătar, spre cercetarea vinovăției și a osândeî ce i se cade, și fiind-ca pentru aceea avem Domnia mea și judecătoria rinduite într'adins și la Spătărie și la Agie, împotriva caruia nizam ce și prin hotărîrea cu Dumnévrăstră într'auđul tuturor s'aî dat, fiind-că Halea Căpitan de dorobanți aû cutezat a pedepsi de sineși cu bătaia în falangă pre Nicola Căldăraru, precum însuși înaintea Domniei mele nu putu tăgădui, că aû bătut pre omul acesta în falangă, fără a nu avea nici Agia în șcire, iata că Zapciû al Divanului Domniei mele Vataful de Pahărniciei trămitem pre Căpitanul de dorobanți la Dumnéta, unde poruncim, ca chiar la Agie, cu puterea acestui domnescul nostru pitac, să-l pedepsești în falangă, cu atâtea toioge cu câte adecă și ei aû cutozat de aû pedepsit pre Nicola Căldăraru, în fața orînduitului nostru Zapciû, și apoi să-l lipsiți din mansupul acesta, fără de a putea să ceară vre-un analogon al avaelului dorobănției, remăindu-î indestul, că cu nevednicie un netrebnic ipochimen ca acesta aû îmbrăcat caftan. — 1803, Februarie 19.

Cod. XLIX, fila 145.

Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. gpd.

Dumnéta vel Spătar, 'ți facem Domnia mea în scire, că pentru rîndul Zapciilor spătăresci și agesci, cum și Capitanii de dorobanți, Căpitania de lefegii, Polcovnicii și alți, s'aû dat de cătră Domnia mea nizamul cel cuvinčios, atât prin alte porunci, cât și prin hotărîrea ce am făcut cu Divanul, fiind și Sfinții părinți Archierei și Dumnélor veliți boeri față, în pricina Polcovnicului Bălauri cu un Vătășel de la mahala, că nu sunt volnici a pedepsi și a bate pe nimenea din câți aû pricinî la dênșiî, nici cu mult nici cu puțin, măcar pentru orî-ce vină, fiind-că acesta este dată numai zabiților mari aî Politiei, adecă: vel Spătar și vel Agi, cari ca nisce dregători nu este indoială că aû a cerceta de se cade cu dreptate pedepsă de bătaie dupe starea vinei lui, iar nu și cei-l-alți Zapciî spătăresci și agiesci, cari orî pentru vre-o pismă veche, orî pentru vre-un interes, seau din nesciință și nepriceperea de orînduiala judecaților, pôte să bată ômonii fără de cuvînt și să curgă un catahrisis ca acela în Politie, ce nu este al buneî orîndueli; pentru aceea dară am rădicat Domnia mea acéstă întîndero și volnicia bătailor de la dênșiî, fără numai când vre-unul va vinovăti în vre-un fel de chip, pentru ca să nu dosescă și să scape acel vinovat, ca un Zapciû ce este, vel Căpitan de dorobanți, vel Capitan de lefegii și cei-l-alți are a prinde și a'l rădica, dară îndată să'l dee la Spătărie seî la Agie, a'î face cercetare și osînda podopsei lui, iar ei nu pot să bată. Așîderea fiind-că Zapciî spătăresci și agesci sunt datori după orînduiala lor a âmbila nôptea de strajă pentru paza Politiei, dicem și pentru cei ce se vor prinde

La 23 Februarie 1803, Domnitorul trimite să se ridice cu forța și să fie adus la Divan un proprietar de moșie Ioniță Argintoianu, pentru-că nu îngăduie prinderea hoților pe moșia lui ¹.

La 13 Martie 1803, Domnitorul ordonă marelui Postelnic să vestească boerilor și pre la monastiri, că nu au voie să țină ómeni streini

nóptea de străjări în vre-un fel de netrebnicie, că are pre unul ca acela a'l rădica, dară îndată a doua și dimineața să'l dea în scirea Dumnélui Spătarului, seaș a Dumnélui Agă, ca să cerceteze pricina pentru care s'au rădicat, spre a da nizamul ce se cade de urmare precum și pentru cei cu pricină de datorii mici și mărunte, carî se trag de cătră davagii lor la Căpitanul de dorobanți, seșu la căpitanî de lefegii, după ce 'i va aduce la oprélă, iarăși să facă arătare de pricina lor, pentru fieș-care la Spătărie, unde avem Domnia mea și judecătorie într'adins orînduită, ca după orînduiala și povățuirea dreptăței ce se va da de la Spătărie, așa să se urmeze. Decî, cu tóte că și prin hotărîre cu Divanul am rădicat volnicia de la dênșii a bate și a pedepsi omul pentru catahrisis ce am đis, dăra pentru ca sa nu aibă cuvînt de îndreptare vre-unul, orî cu pricină că au fost odată obicei, orî cu cuvînt ca n'au audî și n'au sciut hotărîrea acésta, iată într'adins scriem Dumitale acest pitac, care să'l faci cunoscut zapciilor Dumitale și să le dai învătătură și povățuire a păzi nizamul acesta acum și tot-d'a-una și fără a face urmări împotrivă, pentru-că cel ce va călca nizamul acesta și se va întinde mai mult a bate pre cine-vaș, să scie, că cu atâtea toiage se va bate și el și se va lipsi și din mansupul lui; care acest pitac să se trecă și la condica Spătăriei, spre a fi tot-d'a-una nizamul acesta sciut, *tol co pisah gpd.* — 1803, Februarie 22.

Asemenea pitac s'au făcut și la vel Agă.

Cod XLIX, fila 147.

1. . . . Zem. Vlahiscoie

Fiind-că Dumnélui vel Spătar au arêtat Domniei mele înscințarea ce face la Spătărie Căpitanul de la Podul Vălenilor, cum că un Ioniță Argintoianu, ce are moșia și satul acolo aprópe, nu numai tot-d'a-una îi stă împotrivă la nizamul hoților, neîngăduindu-l nici a intra în satul lui spre cercetare, ci acum atînd un hoț acolo în satul seșu și vrênd să'l rădice, numitul Argintoianu i l'au și luat din mână, care hoț facuse arătare, că mai scie încă trei hoți; orînduim pre sluga Domniei mele Zapciul spătăresc, să mERGă acolo unde se află numitul Argintoianu, și cu acesta domnésca noastră carte, dăm volnicie să'l radice, atât pre el, cât și pre hoțul acela ce Căpitanul arată că i l'au luat din mână și să 'i aducă aici, și pro hoț sa'l deo în cercetarea Spătăriei, iar pre numitul Argintoianu să'l înfătoșeze înaintea Dumnélor veliților boeri, unde să i se facă cercetare: cu ce cuvînt sta împotrivă la nizamul și îngrijirea aceea ce sunt porunciți Căpitanii de obște pentru buna petrecere și odihna obștei, mai vêrtos de față sa se arate sprijinitoriu hoților, mai vêrtos acum în vremea primăverei când trebuie cea mai multă deșteptare și îngrijire să o facă cei rînduiți în tréba acésta? și să arete Domniei molo prin anafora, *ii saam receh.*—1803, Februarie 23.

Cod. XLIX, fila 29.

fără chezăşie, ca *neferi* şi să'i trimiţă la océcurile curţei, spre a da chezăşie, că de nu, vor fi isgoniţi din Bucuresci ca vagabonđi, afară de cei ce se hrănesc cu meşteşug, seaă cu vre-o neguţatorie ¹.

Dăm în note o carte de numire ca Ispravnic, din 7 Martie 1803, cum şi trei cărţi din acelaşi an, modele de numire de Căpitan de scaune şi de margine. Coprinsul acestor cărţi nelămuresce, că atributele acestor funcţionari au rămas tot cele ce cunoşcem, de la organizaţiunea ţerei sub Alexandru Ipsilante ².

1. *În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod*

Cinsitite şi credincios boerul al Domniei-mele, Dumnéta vel Postelnice, fiind-că din cercetările ce facem Domnia mea nizamului politiei, aflăm că atăta adunătură de ómenii streinii nesciuţi, fără nici un căpătiiu şi fără de nici o stare, se găesc, în Bucuresci mai vértos acum între acele ăile, după însciinţarea ce avem, s'au înmulţit acest fel de streinii, ómenii necunoscuţi din care acéstă adunătură şi înmulţire a acestor fel de streinii, fără de nici un căpătiiu, nu puţine hoţii şi astă-đi se întâmplă în politie pentru aceea dară, trebuinţă fiind a se face o căutare pentru unii ca aceştia şi a se da nizamul cel trebuincios, fiind-că cei mai mulţi dintr'aceştia streinii se lipesc pre lângă boerii şi pre lângă mănăstiri, pentru slujbă cu nume de Neferi, cari primindu-se fără de nici un fel de chezăşie, nu numai în celea netrebnice urmarii se pot afla, ci şi însuşi stăpînii lor ce i-au primit pentru casele sale, nu trebuie să fie încredinţaţi fără de nici o sigurantă. De aceea dar poruncim Dumitale, să areţi porunca acéstă la toţi Dumnélor boerii Domniei mele de obşte şi la toate mănăstirile, că câţi au Neferi Arnăuţi, Sêrbi, seau orî-ce fel de om strein, primiţi în slujbă, s'î trimiţă la ogécurile Curţii, spre aşi da chezăşie, a căroră chezăşie luându-se în scris la camara Domniei mele şi trecându-se şi numele lor la catastiful cămarii, să li se dea de la cămăra Domniei mele teşcherele arătătore de Neferi la cutare boer, seaă la cutare mănăstire, şi aşa cu chezaşia şi cu teşcherelele la mânele lor, vor fi slobođi şi nesupăraţi în slujba stăpînilor lor, iar câţi nu vor urma acestui nizam şi se vor găsi la cercetarea ce avem a face în urmă, fără acest fel de chezăşie şi ne scrişi în catastiful cămării, unii ca acei au să se isgonescă din politie, afară de cei ce se hrănesc cu vre-un meşteşug şi cu vre-o negustorie, cari făcându-se sciuiţi la Dumnélu vel Vornic al politiei, că se chivernisesc cu dreptate, muncă a meşteşugului şi a negustoriei lor sunt în pace, *tolico pisah gpd.* — 1803, Martie 13.

Cod. XLIX, Fila 156.

2. *Carte de numire de Ispravnic*

...,Deci mergînd la numitul judeţ să aibă a se uni cu tovarêşul său şi să apuce amîndoi trebile judeţului, cu silinţă, ce să caute împreună poruncile care se trămit de la Domnia mea, să se silască cu totă sirgunţa, pentru întregimea judeţului, pentru adunarea şi stringerea locuitorilor celor risipiţi, la locaşurile şi odihna lor, să păzescă dreptatea săracilor locuitori, întru toate, spre a petrece cu toţi bine chivernisiţi, mulţumiţi şi feriţi de orî-ce nedreptăţi şi jafuri, urmînd poruncilor şi povstuirilor ce i s'au dat de Domnia mea. Şi nu numai

Cuvintele «*Săracii locuitori*» nu lipsesc în asemenea pitace de numire de ispravnici. Domnitorul recomanda noilor ispravnici, să pă-

Domnia lor să se ferescă de orî-ce urmări împotriva poruncilor Domniei mele, ce și pre zapcii Dumnélor să nu-î îngăduiască a face vre-o supărare seau vre-un jaf, cât de puțin locuitorilor, peste poruncile Domniei mele, căci pentru aceia vor avea înșiși a da sémă.

Poruncim Domnia mea și vouă tutulor locuitorilor acestuî județ, mazilî, breslași, căpitanî și slujitorî, să fiți cu căduta supunere la numiții boerî orînduiți. — 1803, Martie 7.

Carte de Căpitan

. . . . Zem. *Vlahiscoe*

Sluga Domniei mele. pre care prin alegerea Dumnélui vel Spătar l-am făcut Domnia mea Căpitan de margino la Capitania ot. sud. . . . ca să aibă volnicie cu acéstă carte a Domniei mele de a face mai sus đisa Căpitanie zapt, și pre toți slujitorii acestei Căpitanii, și să fie următoi cu tótă silința și privegherea cea cuviinciosă la sevîrșirea trebilor acestei Căpitanii, adecă să aiba datorie a străjui în tot poporul Căpitaniei sale de ómenî rei și de hoți, de tâlharî, de borfași și de toți aceea ce vor pricinui pagube locuitorilor din satele ce se află în poporul Căpitaniei sale, și verî-când se va simți că s'aî ivit vre-unî ca aceia, numai decăt să sară cu slujitorii acestei Căpitanii să'î prinďă cu orî-ce mijloc va putea, și să arête Dumnélor Ispravnicilor județuluî, ca să le facă ecsamen și după orînduială să'î trimetă la Dumnélui vel Spătar, spre a se da în judecată la Depertamentul de cremenalion; așisderea să aibă purtare de grije, și pentru tóte trebile mărginiî din poporul Căpitaniei sale, de a se pázi nizamul cel bine întocmit, după orînduială și după cuviință, precum și prin ponturile ce osebit îi sunt date de la Dumnélui vel Spătar se povățuesce. Asemenea să aiba a se urma și după poruncile ce i-se vor da de acum înainte în tótă vremea pentru orî-ce pricină; și mai sus đisul Căpitan, de osebit de acesta, să fie cu priveghere și cu multă luare aminte, de toți ce trec prin poporul și schela Căpitaniei sale, ca să nu-î îngăduiască a trece de nu vor avea porunca Domniei mele, seau rêvașul Dumnélui vel Spătar, de trecétóre, după obiceiul cel vechiî și de orî-ce tréptă și orînduială va fi acel trecétor, numai decăt să'l opréscă, și cu bună pază să-l trimetă aici, cu însciințare către Dumnélui vel Spătar; pre cei ce vor veni de cindea de preste Dunăre, cercetându-î de unde sunt și unde merg, să le dea teșcherole după obiceiî de trecétóre și pe tótă săptămăna să însciințeze la Dumnélui vel Spătar, de câtî aî trecut prin schela Capitaniei sale, atât mergătórii, cât și viitorii, trimițend și rêvășele acelora ce aî trecut de cindea la Dumnélui vel Spătar ca să-și dea séma după obiceiî; către acesta, s'î se ferescă de jafurî, de mănăcătórii, de prăđî, ca nici el, nici slujitorii Căpitaniei sale, să pricinuiască supărare la vre-un locuitor din poporul Căpitaniei sale, nici să córă căpitanul și slujitorii, lui conace și să facă cheltueli locuitorilor prin sate, precum nici cai de călărie. că pentru acésta își are căpitanul avaelul lui, iar slujitorii sunt scutiți. Așisderea să se ferescă Căpitanul și slujitorii lui a nu propune pre cine-va cu

zescă dreptatea săracilor locuitori!... «*Parole, parole, parole!*» Dar tot bine și așa, căci «*ipocrisia tot este un omagiū dat virtuței!*»

pricină de hoție seaū gazdă de hoți, fără de a fi adevărat, făcând-o într'adins pentru vre-o pizmă veche, seaū pentru vre-un interes de dobândă nedreptă, ca să-î ridice și să-î pörte de colo până colo, precum și la âmbletele lor să se pörte cu bună orînduială printre locuitori, și cu cuvinte de omenie, fără de a ocări, seaū a înjura, seaū a bate și a căzni, căci când se va dovedi, că aū urinat împotrivă, se va pedepsi cu grea pedépsă și apururea să insciiuțeze la Dumnélui vel Spătar de verî-ce s'ar întempla și s'ar simți în partea locului, aflându-se cu tötă purtarea de grijă următorii și sêvrșitoriū fără de cusur la tôte poruncile Domniei mele ce-i se vor dà orî prin cărți Domnesci seu prin Dumnélui vel Spătar și pre slujitoriī Căpităniei sale să-î aibă după orînduială nelipsiți din slujbă, cu caī, cu arme, și cu portul lor, după poruncile ce sunt date, iar să nu-î mistuêscă seaū să-î facă . . . , și cu acest mijloc să-î lipsêscă de slujba Domniei mele, și pentru slujba lui să aibă a lua adetul Căpităniei de slujitori, care din vechime este obiceiuit, adică câte 22 parale plocon ce se numesce al baltagului, și câte trei ȝile clacă pre an, iar nu mai multe. Poruncim și vouê slugilor numitei Căpităniei, să faceți supunere și ascultare Căpitanului vostru, ca să pôtă sêvrși poruncile Domniei mele și trebile Căpităniei și povêțuirile Dumnélui vel Spătar, căci verî-carele se va arêta cu nesupunere, se va pedepsi spre pilda altora, *ii saam receh gpd.* —1803.

Cod. XLVII, Fila 154.

. . . . *Zem. Vlahiscoe*

Slugei Domniei mele pre care prin alegerea Dumnélui vel Spătar l'am făcut Domnia mea Căpitan la Căpitănia ot sud . . . ca să aibă volnicie cu acêstă carte a Domniei mele de a face mai sus ȝisa Căpitănie și pre toți slujitoriī acestei Căpităniei zapt, și să fie următorii cu tötă silința și privegherea cea cuviinciosă la sêvrșirea trebilor acestei Căpităniei, adecă să aibă datorie a străjui în tot poporul Căpităniei sale, de ômeni rêi, de hoți, de tâlhari, de borfași și de toți aceia ce vor pricinui pagube locuitorilor din satele ce se află în poporul Căpităniei sale, și verî-când va simți că s'aū ivit vre-uni ca aceștia, numai decăt să sară cu slujitoriī acestei Căpităniei, să-î prindă, orî cu ce mijloc va putea și să-î arête D-lor Ispravnicii ai județului, ca să facă examen și după orînduială să-î trimêta la D-lui vel Spătar, ca să-î dea la Depertamentul de Cremonalion. Mai sus ȝisul Căpitan să fie cu priveghere și cu multă luare aminte de toți ce se trec prin poporul acestei Căpităniei mergênd și viind, spre a sci cine sant, de unde vin, și unde merg? grijind ca să el fie călêtoria cu linisce și nebântuită de către făcêtoriī de rele, și pre toți cei ce vor veni de la Bucuresci călêtoriī streinî și pre carele este orînduiala de început de a trece cu răvașe de drum de la D-lui vel Spătar, să-î cerceteze după vechiul obiceiū, și pre care nu vor avea răvașe să-î poprêscă și să-î trimêta la D-lui vel Spătar cu însciințare; către acesta să se ferêscă de jafuri, de mănăcătoriī, de prăȝi, ca nicî el, nicî slujitoriī Capitaniei sale să nu prici.

Mai posedem de la Constantin Ipsilante și acte de numire în funcțiunea de Căpitanî de poteră în cele 5 județe Oltene. Dăm aci formula acelor numiri de Căpitanî, căci din ea se pôte vedé stăruința ce se pune de a se impedita abuzurî din partea lor¹.

nuoșcă la vre-un locuitor din poporul Căpităniei sale, nici să cêră căpitanul seû slujitorii conace și să facă cheltueli locuitorilor de prin sate, precum nici cai de călărie, că pentru aceea Căpitanul își are avaetul lui, iar slujitorii sunt scutiți.

Cod. XLVI, fila 189.

. . . . Zem. Vlahiscoie

Pre care după alegerea Dumnélui vel Spătar l'am făcut Căpitan de scaun la sud. . . . ca sa se afle cu purtare de grije la trebile acestei căpităniî, să fie nelipsit de lângă D-lor Boerîi Ispravnicî ai județului, a da tot felul de ascultare la trebile Căpităniei ce'l va orîndui după obiceiû, cum și osebit să fie dator a însciința la D-lui vel Spătar, adică de verî-ce se va întempla și va simți în județ, și ferindu-se a face nescareva jafurî seau supêrări locuitorilor, cu cheltueli și altele fără poruncă, că se va învinovați, nu numai se va lipsi din Capitănie, ci și a se pedepsi; și pentru slujba lui să aibă a lua obiceiuitul avaet de la slujitorî câte 22 parale, baniî baltagului și câte 3 dîle de claca pre an; poruncim drept aceea și vouê slujitorilor să dați supunere și ascultare Căpitanului vostru pentru verî-ce pricină i-se va orîndui de către D-lor Ispravnicî ai județului, ca și el sa pôta săvîrși tôte la vreme, căci care se va arêta cu nesupunere, să scie că se va pedepsi, spre pilda și celor-l-alți. *ii saam receh gpd.* — 1803.

Cod. XLVII, fila 189.

1. Eacă formularul utilizat în 1 Decembre 1803.

Cărți de Căpităniî de potera ot preste Olt, cincî însă ale Spătăriei.

. . . . Zem. Vlahiscoie

Slugei Domniei mele pre care prin alegerea Dumnélui vel Spătar l'am rînduit Domnia mea Căpitan de poteră la sud. . . . ca să aibă volnicie cu acéstă carte a Domniei mele să facă slujitorii de poteră ai acestei Capităniî zapt, și avêndu-i după orînduială de-apururea lingă dinsul, să fie ne lipsiți de lingă Dumnêlor Ispravnicîi județului, ca sa-i pôtă trimete cu graba verî în ce parte de loc într'cel județ se va simți făcêtori de rele și tâlhari, pertru ca să-î prinďă cu verî-ce mijloc de înlesnire va afla, să-î ducă la D-lor Ispravnicîi, ca să le facă egzamen, și după orînduială să-î trimeta la Divanul Craiovei, ca să se dee la Departamentul de cremenalion; cătră acêsta să se ferească de jafurî, de mîncatoriî și de prădi, ca nici el seau slujitorii capităniei sale, să nu pricinuiască la vre-un locuitor dintru acel județ, nici să cêră Căpitanu sau slujitorii lui conace și să facă cheltueli locuitorilor prin sate, precum nici cai de călărie, că pentru aceea 'și are Căpitanul avaetul lui, iar slujitorii sunt scutiți. Așîsderea să se ferêscă Căpitanîi și slujitorii lui a nu prepune pre cinevași cu pricină de hoție, seau gazdă de hoți,

Amatori de funcțiuni n'au lipsit nici odată în Țera Românească. Orî o funcțiune, orî o pensiune, a fost tot-deauna idealul boierului și al boierinașului. Domnitorul C. Ipsilante dă, la 7 Ianuarie în 1804, următoarea rezoluțiune pe jalba unui solicitator de funcțiune :

Rezoluțiune pusă pe jalba lui Manolache Post. Boteanu.

«Cât pentru a te primi în slujba noastră, Domnia mea avem deplin pe cei trebuincioși de slujbă și nu este loc deschis, cum și pentru a te rindui Zapciū în politie, acest fel de zapciū se rînduiesc de vel Vornicul politiei, fiind-că D-lui are a fi răspunďător pentru orî-ce cusur al Zapciilor. Iar pentru cererea de leafă, prea Sfinția ta, părinte Mitropolit, Dv. orînduiților boierî, să cercetați și de i se cuvine să se așede la catastih analogon după starea lui.—1804, Ghenarie 7.

Cod. XXXVII, fila 27 verso.

A plăti în urmă serviciî făcute, era o deprindere veche, cum vedem din următoarea rezoluțiune pusă de C. Ipsilante pe o petițiune a celor ce au slujit ca Vinăricerî :

«D-ta vel Postelnice, să teoriseși jalba (celor ce au slujit în Vinăriciū) și să aduci catastihul ce au făcut D-lui biv vel Bau Costache Ghica, epistatul logofețiilor mari, de simbria ce au socotit a se da pentru osteneala slujbașilor, ca să se vadă de către Domnia mea și să orînduim a li se plăti osteneala lor.—1804, Ghenarie 10.

Cod. XXXVII, fila 23.

fără de a fi adevărat făcînd-o într'adins pentru vre-o pizmă veche, seaū pentru vre-un interes de dobîndă nedreptă, ca să-i rădice și să i pörte de colo până colo, precum și la âmbletele lor să se pörte cu bună orînduială pîntre locuitori și cu cuvînt de omenie f ră de a ocări și a înjura seaū a bate și a căzni, că verî când să va dovedi că a urmat împotrivă, se va pedepsi cu grea pedepsă; de-apururea sa însciințeze la Divanul Craiovei și la Dumnolui vel Spătar de verî ce se va întîmpla și se va simți în partea locului, aflându-se cu totă purtarea de grijă următor și sevărșitor fără de cusur la toate poruncile Domniei mele ce se va da, seaū prin cărți Domnesci, seaū prin Divanul Craiovei, ori prin Dumnolui vel Spătar; pre slujitorii căpităniî sale să-i aibă nelipsiți după orînduială în slujbă, cu cai, cu arme și cu portu lor, după poruncile ce sunt date, iară să nu-i mistuiască sau să facă . . . și cu acest mijloc să-i lipsescă de slujba Domniei mele, căci de va urma așa va fi lipsit de mila Domniei mele; și pentru slujba lui să aibă a lua adetul căpităniei de la slujitorî, care din vechinie este obicinuit, adecă câte 22 parale poclonul ce să numește al Baltagului, și câte trei ăile de lucru pe an, iar nu mai mult. Poruncim și voue slujitorilor numitei căpităniî, să fiți cu supunere și ascultare Căpitănului vostru, ca să pötă sevărși poruncile Domniei mele și trebile căpităniei și povățuirile Divanului Craiovei și ale D-lui vel Spătar. căci verî carele se va arêta cu nesupunere, se va pedepsi, spre pilda și a altora; într-alt chip să nu fie, că așa este porunca Domniei mele. *ii saam receh. gpd.*—1803, Țecembre 1.

Une-orî cei rinduiți în funcțiunii nu se mulțămiau cu léfa, cu havaeturile postului lui. Așia Postelnicul Matei făcut de Vodă Șetrariu, cere adaos la léfă.

Șetrarul Matei cere *prostichiū* la leafă. Domnitorul pune rezoluțiunea acésta: «Tu mai nainte n'aveai leafă de nicăieri, trebuie dar să fii mulțămît și cunoscător milostivirei ce am făcut Domnia mea cu tine, căci Domnia mea te-am găsit Postelnicel și te-am făcut Șetrar; te-am găsit făr'de nici o leafă și ți-am făcut leafă. Decî cunosc-te însu-ți pe sineți că ești *aliacritos* și *varvar*».—1804, Februlare 20.

Cod. XXXVII, fila 51.

Altă dată apără Domnitorul pre slujbașii mai mici de a da avaeț capilor lor, ca să nu fie siliți a jăfui și ei pre administrații lor:

Pitac la vel Aga: «Buluc Bași Ageșci, fiind paznici și slujbași la trebuințele nizamului ce urmează la dregătoria Agiei, nu se cade a fi supărați cu cerere de avaeț de la dênșii, căci acești buluc bași neavînd niscăi va alte venituri de cît numai leafa ce le este orînduită, când vor fi îndatorați a da avaeț, neavînd de unde să le răspundă, aceasta le va fi pricină, de a face și ei nedrepte luări, care aceasta fiindu-ne știut că este binecunoscută și D-tale, că așa se urmează, n'avem amfivolie, că dór prin șcirea D-tale să se fi facut cerere de avaeț, ci este cunoscut, că vătaful Ageșci de la sineși au făcut acésta cerere pentru al său în parte interes. Drept aceea dar, D-ta ca un zabet, trebuie să dai cuviinciosul nizam și să îndreptezi».—1804 Martie 9.

Cod. XXXVII, fila 58 verso.

În 18 Iulie 1803, Constantin Ipsilant scrie pitac la Spătar și Agă:

Să dea nizam, ca de la două ceasuri din noapte să nu mai fie nimeni slobozi a âmbra fără felinar, cum și cârciumele și cafenelele, de la două ceasuri să se închidă, după cum o știut, să fie asemenea următorii, căci cel neurmător se va pedepsi întocmai ca un tâlhar.

Cod. XLIX.

La 2 Iulie 1803, Constantin Ipsilant numesce mare Ban al Craiovei pre Manolache Crețulescu fost mare Vornic de țera de sus. Domnitorul scrie despre acésta la Căimăcămia Craiovei și Divanului de acolo, motivând acésta numire, căci Crețulescu este «un boer evghenist pămîntean dintre cei d'intîi ai pămîntului acestuia, practicos și cu bun ipolipsis la Domnia mea»,

Un an trecut după aceea, la 27 August 1804, în locul lui Crețulescu e făcut mare Ban Manolache Brâncoveanu ¹.

La 25 August 1804, Constantin Ipsilant numesce *vechil* adică locotiitor de Caimacam al Craiovei pre biv vel Vornicul M. Manu ¹.

1. *Carte legată la Căimăcămia Craiovei și la boeri Divaniți, pentru vestire de bănie nouă.*

Cinstiților și credincioșilor, boerilor Domniei mele, Domnia ta vechilule al Căimăcămiei și Dumnévóstră Divaniților și tuturor boerilor Domniei mele de la Craiova sănătate; vă facem în scire, că la 2 a acestei luni pre Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele Manolache Crețulescu biv vel Vornic de țora de sus, l'am făcut Domnia mea Halie vel Ban, cinstindu-l și îmbrăcându-l cu Domnescul nostru caftan, ca pre un boer evghenist pământean, dintre cei d'intăi ai pământului acestuia, praticos și cu bun ipolipsis la Domnia mea, avându-l încercat întru slujbele și poruncile Domniei mele; de care și suntem nădăjduiți, că dupe obicinuita osirdie, înțelepciune și buna purtare a Dumnélui, va odihni pre Domnia mea și veți fi și Domnia vóstră mulțămii pentru ale părților lui, care se cuvin la dregătoria Băniei, că se va urma cu bună orinduială după voința și bun scoposul Domniei mele; deci nu lipsim a vă însciința, ca să sciți și să cunósceți pre Dumnélui de vel Ban, «și pentru cele ce se cuvin la dregătoria Domniei sale, ve-ți însciința pre Dumnélui spre a se da de la noi poruncile cele trebuincioase de urmare, păzind cele cuviincioase către Dumnélui, și fiți sănătoși». — 1803, Iulie 2.

Asemenea s'aú făcut la Bănia Dumnélui Banului Manolache Brâncoveanu, iară la cele de la Ispravnicii ot preste Olt, aú lipsit numai ceea ce este însemnat cu chip de diates.

2. *Cartea de vechil a Căimăcămiei la Craiova a Dumnélui Vornicului Manu.*

. . . . Zem. Vlahiscoie.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnévóstră Divaniților de la Divanul nostru ot Craiova și Domnia vóstră Judecătorilor de la Departamenturi, și tuturor boerilor noștri de acolo sănătate; vă facem în scire, că pre Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Vornic Mihalache Manu l'am orinduit Domnia mea vechil de Caimacam aci la Craiova, care este boer praticos și evghenist credincios al nostru și cu bun ipolipsis la Domnia mea, avându-l cercat întru slujbele și poruncile Domniei mele, căruia fiind-că și prin cuvint i s'aú dat Domnescile nóstre învățatură și cuviincioasă povățuire, dar unindu-ve cu Dumnélui, ver-ce porunci se va da de către Domnia mea pentru ver-ce pricină și trebuință ale pământului, cum și ale zehirelelor și a or-ce tréba de obște urméză în partea locului, de la acel Divan, tóte să se caute împreună de Dumnélui cu Dumnévóstră boerilor Divaniți, ca printr'o osirdie a tuturor Dumnévóstră cu Dumnélui, să urmeze o bună *dischisis* a părței locului și o curgero a trebilor și poruncilor Domniei mele fără de cusur și cu buna rinduială și iscalind toți la ori-ce hotăriri seai orinduiala și po-

La 21 Februarie 1805, Domnitorul numesce definitiv în Căimăcămia Craiovei pre acesta-și M. Manu ¹.

Până la 2 Noembrie 1805, rămâne în funcțiune acest boer și e înlocuit la această dată cu Postelnicul Iorgache Arghiropulo ².

runcă de umare se va da pentru orî-ce de la acel Divan; deci să aveți D-vastră boerilor Domniei mele Divaniților, cum și ceia-l-alți boeri Judecători, Zapci și slujbași a cunósce pre Dumnélui mai sus numitul boerul Domniei mele de vechil Caimacam, avêndu-și căduta cinste ca un epitrop al nostru; de care și poruncim Domniei tale, mai sus numitul boer, ca de împreună cu Dumnélor boerii Divaniți, să te osîrduesci nu numai în pricinile de judecăți ale norodului cîte se orînduesc cu porunca Domniei mele de aci și cîte se vor arêta acolo cu jîlbî la Divan, spre a-și afla fieș-care năpăstuit îndestulare și mângăerea sa, fară de a se zabovi cu prelungiri. ca și întru cele-l-alte trebî ale pamêntului și pricinî de obște, cîte urmêză la acel Divan, pázind buna orînduială întru tôte, după voința și scoposul Domniei mele.—1804, August 25.

Cod. XLIX, fila 251.

1. *Carte de Caimacam la Craiova a Dumnéalui Vornicul Manu, ce a fost vechil pînă acum.*

. . . . Zem. Vlahiscoie.

Cinstitor și credincioșilor boerilor Domniei mele Dumnévóstră Divaniților de la Craiova și Judecătorilor de la departamenturi, și tuturor de obște boerilor Domniei mele de acolo, sănătate; vî facem Domnia mea în scire pentru Dumnélui cinstitul și credinciosul boerul Domniei mele biv vel Vornic Mihalache Manu ce cu puțin mai nainte l'am orînduit Domnia mea vechil Căimăcămiei, precum încă de atunci am fost arêtat Dumnévóstră, fiind inșa că întru această diastimă a vremei vechilemetului Domniei sale suntem mulțamiți la mijlócele cu care au arêtat o buna și plăcută ocărmuire la ale slujbei, iată dară prin acesta Dumnósca noastră carte îl aședam și îl facem acum Domnia mea desêvirșit Caimacam, nimica neîndoindu-ne că și de acum înainte, spre mai multă mulțămire a noastră, se va arêta cu adăugită protimie la tote Dumnescile noastre slujbe, și la cîte privesc spre dregetoria Căimăcămiei; pentru care nu lipsim să o facem această sciută Dumnévóstre, ca să-l cunósceți de acum înainte de catafto Caimacam și Epitrop al nostru, unde și poruncim Dumnévóstră, boerilor Domniei mele, Divaniților de acolo, ca dimpreună cu Dumnélui, prin obștească unire purtându-vê și Dumnévóstră, să se ocăruiască înțelepțesce, după cuviința tôte pricinile și trebile Căimăcămiei, fără de a se urma cel mai mic cusur, pázind nu numai cuviinciosul sevas către Dumnélui, ca către un Caimacam și Epitrop al nostru, ci și căduta eftacsie la cel de acolo Dumnescul nostru Divan, spre a se cauta tôte judecățile și pricinile săracilor, cu tóta dreptatea și a vî osîrdui și pentru tôte altele cîte trebuiesc pentru buna ocărmuire și pentru a săracilor odihnă.—1805, Februarie 21.

Cod. XLIX, fila 277.

2. *Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod*

Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud. . . . sănătate; vî facem în scire, că la dîoa întêiîn a acestei următore lunî, am orînduit Domnia mea Caimacam la

Cu ocasiunea numirei în Bănia Craiovei a lui Manolache Crețulescu, Domnitorul Constantin Ipsilante, la 27 Iulie 1803, adresează vechilului Căimăcămiei Craiovene și Divanului de acolo, o carte prin care, de sigur provocat de noul Ban, hotărește care sunt veniturile Băniei de la zapcii Divanului Oltean. Acele venituri erau sume importante ce zapcii erau dator să dea Banului pre tot anul, pentru a se bucura ei de funcțiunea ce ocupa. Când Polcovnicul de Craiova este ținut să-și *cumpere* funcțiunea de la Banul cu 10—12 pungi de bani (5000—6000 lei), fie și numai taleri 4000 pe an cât dispune acum Constantin Ipsilant să dea pe viitor; când Armașul de Craiova are a plăti Banului pentru funcțiunea sa, pe fie-care an câte 6 și 7 pungi, fie și numai 1500 taleri pe an, cât a redus Constantin Ipsilant această dare; când al 3-lea Logofet al Craiovei urmează să plătească Banului 1000—1500 taleri anual, iar de acum tot va plăti suma de 500 taleri pe an și

Craiova pre Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Postelnicul Iorgache Arghirpulo, căruia i s'au dat și prin cuvînt Domnescile noastre învățături, și cuviincioasele povățuiri, pe larg, după care și suntem nădăjduiți la osîrdia ce va pune: decî nu lipsim a face acêsta sciută și Dumnévostă, ca să-l cunósceți pre Dumnélui numitul boerul Domniei mele de Caimacam și Epitrop al nostru, spre a ocărui tôte pricinile și orî-ce trebî ale pămîntului, să caute acolo la Căimăcămie de împreună cu Dumnélor boeri Divaniți, fără de a se urma cel mai puțin cusur, ci și Dumnévostă la cele ce sunt după cuviință către Dumnélui, să le păziți și să le urmați, după nizamurile ce de Domnia mea sunt date și fiți sănătoși.—1805, Noembre 1.

. . . . *Zem. Vlahiscoe*

Cinstiți și credincioși boerilor Domniei mele Dumnévostă Divaniților de la Divanul nostru ot Craiova, i Judecătorilor de la departamenturi și tuturor de obște boerilor Domniei mele de acolo, sănătate; vă facem Domnia mea în scire, că la întîia și a acesteî urmatore lunî am orînduit Caimacam aci la Craiova pre Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Postelnicu Iorgache Arghieropolo, căruia i s'au dat și prin cuvînt Domnescile noastre învățături și cuviincioasele povățuiri pe larg, după care și suntem nădăjduiți la osîrdia ce va pune, decî nu lipsim a o face acêsta cunoscută Dumnévostă, ca să-l cunósceți pre Dumnélui numitul boerul Domniei mele de Caimacam și Epitrop al nostru; pentru care vă și poruncim, ca de împreună cu Dumnétre să ocăruiască înțelepțese și după cuviință tôte pricinile care sunt ale pămîntului și se caută acolo la Căimăcămie, fără de a se urma cel mai mic cusur, păzind nu numai cuviinciosul *sevas* catre Dumnélui ca către un Epitrop al Domniei mele, ci și căduta eftacsie la cel de acolo Domnescul nostru Divan, spre a se căuta tôte judecațile și pricinile norodului părței locului cu tóta dreptatea, și a vă osîrdui și pentru tôte altele câte privesc spre binele, repaosul și odihna sâracilor locuitori, *ii saam receh. gpd.*—1805, Noembre 2.

aşa mai departe ; ce este de mirare să fie *legitime* jăfuirile şi răpirile şi nedreptatea în administraţiune ? De unde să scotă acei funcţionari bani ce au a da anual Banului, de nu din *catahrise* făcute în funcţiunile lor ? ¹.

1. Éată o carte de avaet a lui Aga şi a Căpitanului de dorobanţi :

În Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. i gospod. Zem. Vlahiscoie

Cinstitute şi credincios boerul al Domniei mele, Dumnéta vel Vistier fiind-că după obiceiul ce s'au urmat în toţi anii de rând până acum, sunt a se da din bani Cămarii ai Vămilor, adică de la Oborul Têrgului de afară, pe fieş-care lună câte talerî 125 însă talerî 83 bani 40 Dumnéului vel Agă, şi talerî 41 şi bani 70 Căpitanului de dorobanţi, cari se ţine în sémă la Cămara domnescă, şi fiind-că pe acest următor an, pentru grabnica trebuinţă ce au fost, vîndîndu-se vămile cu toţi banii număraţi înainte, i-au luat Visteria împrumut ca pe urmă să'i pue la Cămară la loc ; poruncim dară Dumitale, ca din banii Vistieriei ai Vămilor Oborului să se dea de la Vistierie pe fiecare lună aceşti câte talerî 125 la Dumnéului vel Agă, şi la Dumnéului Căpitan de dorobanţi, şi să se ţină în sémă. — 1803, Ianuarie 12.

Éca actul de care mai sus ne-am ocupat :

Ioan Constantin Alexandru Ipsilant i gospod. Zem. Vlahiscoie

lubiţilor şi credincioşilor boerilor Domniei mele, Dumnéta Vechilule al Căimăcămiei, i Dumnévoastră Divaniţilor din Divanul nostru ot Craiova, sănătate ; vă facem Domnia mea în scire, că în trecutele zile aţi fost făcut Domniei mele rugăciune, că să dăm Domnia mea un nart cuviincios asupra havaeturilor ce au de dat zapcii de acolo ai Divanului Craiovei la Dumnélor boerii ce după vreme sunt cu dregătoria Băniei, ca cu acest mijloc să potta intra la slujba acelor zapcilăcuri din boerii câţi sunt pămêntenî ai părtei locului, ca prin slujba lor să fie împărtăşiţi de o chivernisélă şi milă de la Domnia mea, ce li se vor da : care acéstă rugăciune a Dumnélor am primit Domnia mea, avênd bună voire pentru toţi ai părtei locului, de a fi împărtăşiţi fiecare după starea lui, din mila şi slujba Domniei mele ; dar pentru că nu făcusem dregător Băniei, de aceea au rămas tréba acésta la îngădu'ala părtei ce am făcut Domnia mea vel Ban ; acum dară după aceeaşi înştiinţare şi rugăciune a Dumnéului, fiind-că şi Dumnéului vel Ban ne făcu cerere şi rugăciune, ca se dăm şi nizam la acéstă tréba a havaeturilor Domniei sale, ca să scie ce urmare s'i facă, am făcut Domnia mea chibzuirea pentru fieş-care zapcilăc, luând pliroforie prin cercetarea ce am făcut şi de la alte obraze cu sciinţă de avaturile ce se da mai nainte de veniturile ce au aceste zapcilăcuri, şi cu dréptă cumpănire am rinduit în cehip să se urmeze, adică : Polcovnicu Craiovei, fiind-că mai nainte da havaetul Băniei, câte dece şi două-spre-dece pungî, acum dar, cu tôte că lângă venitul ce avea i s'au mai făcut şi alt irat, pentru-că după a Dumnévoastră rugăciune i s'au dat de cătră Domnia mea şi strîngerea banilor de dăjdii a oraşului Craiovei asupră'i şi s'au mai înmulţit venitul său, dar Domnia mea pentru a fi uşurinţa sa, hotărîm, ca avatul

Și nu aveau de plătit funcționari această „*mituire legală*” numai Banului, ci și la București, căci Domnitorul își rezervase dreptul de a face, după prezentarea Banului, numirile și a funcționarilor de mână I-a, ba și a 2-a și din Oltenia și a înștiința numai pre Ban, pre Caimacam și pre boierii din Divan, cum se poate vedea din cartea lui Const. Ipsilante de la 1 Octombrie anul 1803, ce aducem aci în notă¹.

Polcovniciei, ce are de a da la Dumnélui vel Ban, să fie taleri patru miș pre an, iar nu mai mult. Armașul de Craiova, fiind-că da mai înainte câte șase și câte șapte pungi, acum hotărîm Domnia mea, să dea avaeul Băniei taleri una mie cinci sute pre an. Așisderea și al 3-lea Logofet al Craiovei, fiind-că da câte taleri o mie și o mie cinci sute, acum am hotărît Domnia mea, să dea avaeul Băniei taleri 500 pre an, iar Polcovnicul de Cerneș să dea avaeul Băniei taleri 250 pre an.

Deci, aceste avaețuri, ca nisce cumpănite și chibzuite cu dreptate ce sunt spre amîndouă părțile, 'și va sci și Dumnélui vel Ban venitul acesta canonic și statornic, și zapciilor ce se orînduiesc, cu ușurare a urma cele drept întru slujba lor; de aceea și cu hotărîre dicem, să se urneze cu statornicie și neștrămutate de acum înainte, întărîndu-le printr'această domnăscă carte a noastră, ca să se păzescă acesta ca o pravilă, acum și tot-d'a-una; ci dar, după ce va face la toți Dumnélor cunoscută această hotărîre, cum și zapciilor de a le fi știută, să punefi să se trecă această întocmire și în condica Divanului de acolo precum și aci s'a scris în condica Divanului nostru, de a fi știută și de a se urma tot-d'a-una. Trebuie însă să aveți Dumnévóstră îngrijire și luare aminte pururea, ca nu cum-va zapciile ce sunt acum, s'aui cari vor fi după vremi, să se lăcomescă la veniturile lor, a face cereri și luări mai multe preste dreptul obiceiii, seau să se j fuiască cine-va, ci să se mulțămescă pe dreptul lor cel obiceiuit, fiind-că Domnia mea mai mult și pentru aceea am făcut această întocmire, cu ușurința zapciilor la havaeturile ce dau, spre a'și avea norodul odihnă și dreptatea dînd Dumnévóstră fieș-caruia nizam cum să se porțe, ca să nu auidim cele împotrivă, că și asupra Dumnévóstra ne vom scărbi pentru ne-îngrijire și fiți Dumnévóstră sănătoși. — 1803, Iulie 27.

Cod. XLVII, fila 109.

. . . . Zem. Vlahiscoe

1. Fiind-că și după alegerea Dumnélui cinstitului și credincios Boierului Domniei mele Manolache Crețulescu vel Ban, am facut Domnia mea al 2-lea Armașiu la scaunul Craiovei pre Dimitrie Zătrónul, i s'aui dat după obiceiă această Domnăscă noastră carte, ca să aibă a face *zapt* trebile Armașiei, și pre toți armașii și zapciile cîți sunt la această bréslă, cu care se slujesc spre săvêșirea și urmarea obiceiuitelor trebii ale Armășiei, silindu-se pentru toate cele ce sunt după obiceiă la datoria slujbei lui, după orînduială și după povățuirea ce i se va da, atât de către Dumnélui Caimacamul Craiovei, cât și de către Dumnélor Boierii Divaniți; pentru care scriem și Dumnélui Vechiul Caimacamiei Craiovei, și Dumnélor Boierilor ai Divanului nostru al Craiovei, să-l sciți de al 2-lea Armaș, dîndu-i zapci și armășei asupra-î, spre a-î avea în *zaptul* său, și povățuindu-l Dumnévóstră la toate trebile ce sunt după

Maî adesea nici nu maî aştepta Domnitorul recomandaţiunea Banului ori a Caimacamului de Craiova, ca să numescă funcţionari, cum se pôte vedea din următoarea carte :

. . . . *Zem. Vlachiscoie*

Dat-am Domnësca noastră carte Boierului Domniei mele Vasilie, pre care l'am făcut Domnia mea vel Portar la Craiova, ca să aibă a face zapt trebile portăriei, şi pre toţi portarii cu care să slujască spre săvârşirea şi urmarea obicînitelor trebî ale portăriei, după poruncile Domniei mele, şi după povăţuirea ce i se va da de către cinstiţi şi credincioşii Boierii Domniei mele, Dumnóluî Caimacamul Craiovei şi Dumnólor Boierii Divaniţi de la Divanul nostru ot Craiova ; pentru care scriem şi Dumnólor cinstiţilor şi credincioşilor Boierilor Domniei mele, Dumnóta Caimacamule şi Dumnévóstră Boierilor Divaniţi ot Craiova să-l şciţi de vel Portar, dându-î portări in Zaptul sěu, şi să-l povăţuiţi Dumnévóstră la tóte trebile portăriei cele obicînuite, ca să le urmeze după scoposul Domniei mele ; Poruncim Domnia mea şi vouě portăreilor, să-l cunoşceţi pre maî sus numitul Boierul Domniei mele D-vóstră Portariu, dându-î supunerea şi ascultarea cuviincióasă, *ii saam receh gpd.*—1803, Noemvre 20.

Cod. XLVII, fila 177.

Havaeturile funcţionarilor sunt pentru Domnitor mijlocul de a şi-î alipi şi de a face ca funcţiunile să fie solicitate, cu capul plecat, de către boerime. De aceea Constantin Ipsilante nu incuviinţeză să se impuţineze veniturile unei funcţiuni, chiar când i se propune cu anafora de către Divan, cu vre-un scop ôre-care. Aşa in August 1803, boerii propun lui Vodă, in interesul inmulţirei veniturilor cutiei de milostenie, impuţinarea avaeturilor marelui Căminar, luându i-se venitul vamei tabacului, lucru ce Domnitorul se grăbesce a nu aproba ¹.

obiceiū ale slujbei lui, spre a le urma după scoposul Domniei mele, păzind intru tóte dreptatea şi ferindu-se de ôri-ce lucru împotriva voinţei l'omniei mele. Poruncim Domnia mea şi vouě Zapciilor, căţi sunteţi la acéstă brésla, să cunoşceţi pre maî sus numitul Boierul Domniei mele de al 2-lea Armaş, dându-î supunerea şi ascultarea cea cuviincióasă. *ii saam receh gpd.* — 1803, Octombrie 1.

Cod. XXXVII, fila 158.

1. *Prea Înălţate Dómne*

Insciinţăm Măriei tale. că prin luminat pitac poruncindu-ni-so ca să vedem iraturile cutiei milosteniei, care şi câte sunt, şi prin graiū ni s'au đis, că vom maî găsi vre-un mijloc să prostisim la venit, şi apoi să întocmim catastihul

Mulți se sileașă să dobândescă funcțiuni în administrațiune, nu atât pentru folósele avaturilor, cât pentru că cumpărând nis-caiva *slujbe*,

lefurilor după puterea cutiei, următorii fiind luminați poruncă, ne-am adunat la un loc, și luând sēma iraturilor, vedurăm, că nu sunt din destule a proftacși tóte trebnițele și a se împărtași toți câți sunt vrednici de milă, avēud să plătescă Epitropia datorie făcută mai dinainte, precum am arētat socotēla Măriei tale, și fiind-că între noi chibznuind oareș-care ajutor a mai prostichi, de o cam-dată am găsit cu cale, că de la oierit, unde era canonisit talerī 1000 ai cutiei milosteniei (afară din cișmele) a n mai prostisit talerī 250, și din bun proerisis pe dată iaș și rēspuns cumpērătorul de estimp; asemenea am găsit cu cale, că și de la dijmărit și vinăriciū, de fie-care slujbă să se iae câte talerī 500 pentru cutia milosteniei cu prostichiū câte talerī 160, după cum era mai nainte, care acest avat al cutiei tot-d'a-una se implinesce prin marifetul Visteriei, și de acest prostichiū până acum nu are sciință, să bine-voesci Măria ta de a fi luminată poruncă către Dumnuēlū vel Vistier, ca după socotēla ce s'a însēmuat mai jos, să oprēscă avatul Epitropiei, și să-l dee la Dumnuēlū vel Vornic de obștirī, după orinduiala ce s'a urmat până acum; așisderea am găsit cu cale și pentru vama tabaculū, care o ūea Dumnuēlū vel Căminar, să se dee a fi irat cutiei milosteniei, spre a se ajuta la trebnițele ce are, că Dumnuēlū vel Căminar mai are și alte iraturī, însă acōsta o đicem să se urmeze de la anul viitor înainte, adică de la întēiū ale lunei Ghenarie 1804, fiind-că acest următor an ai apucat de s'aū luat de Dumnuēlū vel Căminar, trecēnd și vreme la mijloc; care părere a nōstră de va fi primită luminat anđuluī Inălțimeī tale, se va da luminata intărire la acōstă prea plecată anafora, ca să a.bă Epitropia sciință de acest irat, spre a îngriji de la anul viitor a-l adna pe sēma cutiei de milostenie; de acōsta arētăm Măriei tale, și cum va fi luminata poruncă.

Dositeiū al Ungro-Vlahiei, Constantin Filipescu Vistier, Grigore Caliarh, Constantin Crețulescu, vel Vornic al obștirilor.

Havaetul Epitropiei ce este să se poprēscă din dijmărit și vinăriciū

Taleri	
1350	— Din dijmarit, de la cumpērătorī.
— 850	A cutiei cișmelelor.
— 500	A cutiei milosteniei, cu talerī 160, prostichiū, că mai nainte era numai talerī 340.
— 1350	
1350	— Din vinăriciū, la vremea vinđērei, mai asemenea ca la dijmărit, însă
— 850	A cutiei cișmelelor.
— 500	A cutiei milosteniei, cu talerī 160, prostichiū.
— 1350	
2700	—

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Prea sfinția ta părinte Mitropolit și Dumnuēvōstră orinduiților boeri, cât pentru talerī 250 prostichiū din slujba oieritulū, preste talerī 1000, ce era

adică întreprinderi de dări, se ajută cu calitatea lor de administratori în județe pentru a stărce mai cu putere județul, sub pretext de percepere a dăreii.

Domnitorul Constantin Ipsilante, cu pitacul său din 8 Decembrie 1804, semnalază relele ce decurg din asemenea practică și opresce pre ispravnicii, pre judecători, pre sameși, pre comădicari, polcovnicii, zapciiii plășilor, căpitani și pre cei mai mici dregători de a lua în întreprindere seaă a se întovărăși cu întreprindătorii de huzmeturi.

Intru cât va fi reușit Constantin Ipsilante a stărpi grelele abuzuri ce proveneau din asemenea practică de lucruri, nu putem documenta, dar bănuim că mare isbândă n'au avut circulara domnască¹.

până acum de care ne arătați că 'i au și răspuns cumpărătorii de ăstimp, și pentru taleri 160 din dijmărit preste taleri 340 și pentru alți taleri 160 din vinăriciū preste taleri 340, ce se da până acum dintr'aceste slujbe, aceste câte trele prostichiuri fiind cu cale, le primim și Domnia mea, și poruncim Dumnolui vel Vistier, ca de la anul viitor înainte așa să urmeze; iar peutn a se scădea din iratul Căminăriei vama tabacului și a se face prostichiu la cutia milosteniei, la acesta răspundem Domnia mea, că nici era trebuință de alta chibzuire, fiind-că am fi putut înși-ne sa o facem acum la vremea schimbării boerilor, să scădem adică parte din iraturile de la dregătorii și să le adăugim la cutie, dar acesta nefiind cu cale, precum pentru iraturile celor-l-alte dregătorii, așa nici pentru iratul Căminăriei nu primim a se face scădere.—1803 August 17,

Cod. XLVI, fila 42.

1. *Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod*

Dumnévostă ispravnicilor ot sud. Nevoia pentru care Domnia mea orînduim ispravnicii și alți dregători la județele țerii, nu este alta, decât ca printr'înși să aducem la ispravă acea bună cugetare și îngrijire ce avem pentru sêracii locuitorii, numai de-a fi întru cea mai desevisită odihnă, liniște și păziți de orî-ce jafuri și nedreptăți; când dar un Ispravnic sea i verî-care altul din cei mai mici dregători ai județului, va avea într'acel ținut verî-ce fel de alișveriș, care privesce spre al său în parte interes, ce nădejde mai rămâne a se păzi de unul ca acela. dreptatea locuitorilor în urmarea celui alișveriș al său, seaă ce durere pôte să aiba pentru alții, pe lângă interesul și folosul lui? nimica îndoială nu este, că acela negreșit, se va sili în tot chipul, a păgubi pre locuitorii și a se câștiga pre sineși, precum s'au și făcut acesta bine cunoscut și de față vedita, atât din celea mai dinainte urmări ale multora, care fiind cu dregătorii în județe, s'au amestecat la oierit, dijmărit și vinăriciū, cât și din plângerile ce prin adesea jălbii ni se dau de către sêracii locuitorii pentru jafurile ce pătinesc de către unii ca aceștia, ce amestecându-se la acest fel de husmeturi, în puterea dregătoriei lor, metahe-risindu-o ca organ de siluire, nesuferite răpiri și jafuri pricinuesc locuitorilor în vreme când ispravnicii și dregătorii cum am dis sunt rinduiți mai vîrtos ca să-i apere pre dinșii și să-i păzoscă ne bîntuiți de către acest rel de ne-trebnici fără omenire și fără milostivire jăcași; decî fiind-că cea mai dintîi

După ce am adus carti de numire de funcționari din Oltenia, să înregistrăm câte-va care privesc județele din Muntenia mare.

Așa se poate ceti în note formularul după care s'aū numit la 1 Decembrie 1803, polcovnicii la 12 județe. Redacțiunea cărței de numire ne arată pe de oparte, că asemenea polcovnicii aū conservat atributele ce s'aū dat polcovniciei de către Alexandru Ipsilante, iar pe de alta ca ce fel de abuzuri le cerea Domnitorul să nu le facă ¹.

Îngrijire și rîvnă a noastră este a fi locuitorii țerei Domniei mele mîntuiți de acelé de mai înainte catahrisis, păziți de ori-ce nedreptăți și ne bîntuiți de jafuri și rapiri, și fiind-ca al lor răspuns și feric ta petrecere este voita și poftită Domniei mele, precum și împotriva a lor nedreptă pagubire, nici într'un chip nu o putem suferi, pentru cea deservită stingere și stîrpire a răului a aceluia, iată printr'acastă Domnăscă noastră poruncă, vi se da în scire, că de acum înainte, nici la oierit, nici la dijmarit, nici la vinăriciū, precum nici la alt huzmet nu este slobod a se amesteca, nici Dumnélor ispravnicii, nici judecătorii județului, nici Sameșul, nici Condicarul, nici polcovnicii, nici zapcii plășilor, nici căpitani, nici nimenea altul veră-care va fi cu cea mîi mica dregatorie în județ, nici tovarășie nu sunt slobodi a face la huzmeturi, nici prin taină nici de față. ci Dumnévostă și toți aceștia să aveți a priveghia, la vremea acestor huzmeturi, ca sa nu îngăluți pre cumpărături și slujbași ce vor fi, a face macar cătuși de puțină urmare și luare năi mult, peste ponturile și poruncile Domniei mele ce se dau și ori pre cari dintr'acei slujbași 'i veți gasi cu urmare împotrivă, numai decât să aveți a-î trînete cu înscințarea Dumnévostă aici la Domnia mea; luați aminte și înțelegeți bine ceea ce vî poruncim, căci cînd după acosta se va gasi vre-unul amestecat la huzmeturi, ori de față seau cu mijloc de tovarășie printr'ascuns hotărit să sciți, că îndată. fără de alta îndreptare, nu numai va fi scos și lipsit ci și strașnică pedepsă are a cerca de la Domnia mea, ci dar acosta porunca după ce veți publiciu și veți face-o cunoscută și sciută la toți, apoi s' o treceți în condica Ispravnicatului, ca sa fie sciută și celor din urma vōstra ispravnicii. spre a numai rămēnea de acum înainte cuvînt de pricinuire și fiți sănătoși. — 1804, Decembrie 8.

Cod. XLIX, fila 222—223.

1. 12 cărți de polcovnicii din 12 județe de dincoace de Olt.

. . . . Zem. Vlahisioie.

Dat-am domnăscă noastră carte lui. . . prin carele l'am orînduit Domnia mea cu Polcovnicia județului, să aibă a face zapt: slujitorii Polcovniciei și avēndu-î după orînduiala gata în totă vremea, să fie sirguitori, pentru străjuirea județului și paza locuitorilor, de tâlhari, de omenii răi și de ori-ce alte pricini împotriva nizamului și a bunelor orîndueli, după arătarea ce vor face Dumnélor ispravnicilor, că face trebuință, să aiba purtare de grijă spre a sēvirși tōte pricinile, la care se va orîndui, seau cu porunca Dumnélui vel Spatar, fără de cusur, seau pentru ori-ce pricină seau a stōgului se., seau acestor slujbe, la care va fi orînduit să aibă datorie a înscința pururea Domniei mele prin Dumnélui

La Focșani, pe marginea țerei, după cum ispravnicii se numeau *starosti*, tot așa și căpitanul de slujitori, ori Polcovnicul, are numirea de *Ceauș*. La 1 Decembre Constantin Ipsilante numesce *Ceauș* de Focșani cu următoarea carte:

Carte de Ceauș de Focșani.

. . . . Zem. Vlahiscoe.

De vreme ce după orînduiala condiceii Domniei mele, la stégul Buciuciu ot Focșani, unde sunt orînduiți lude 100 slujitori Buciucași, fiind din brésla Spătăriei, după cuviința are a fi și Zapciul lor Ceauș de Buciuc al Focșanilor ales și orînduit de către Dumnélui cinstit și credinciosul boerul Domniei mele vel Postelnic, ca la stégul ce este din brésla Domniei sale și în grija boerilor Spătăriei, fiind a se alege om vrednic de către Dumnélui vel Spătar și făcându-ne arătare Dumnélui, că aū găsit cu vrednicie zapceliculuī, Ceauș Buciuciu de Focșani pe... i'am dat acéstă carte a Domniei mele pre care îl orînduim Domnia mea Ceauș acolo, și Dumnévóstra boerilor ispravnicii ai județuluī, cunoscându-l de Ceauș al acestui stég Buciuc, sa'ı facă și slujitorii teslim, de a se afla sub povața Dumnélui la obicînuitele trebī ale județuluī, și ție numitule Ceauș, iți poruncim, să fii următor cu ascultare la Dumnélor ispravnicii ai județuluī, la cele obicînuite și următore trebī ale județuluī, și vouē bucicașilor

vel Spătar, după obiceiū; poruncim Domnia mea vouē slujitorilor polcovnicescī, să dați ascultare și supunerē, căci orī-care se va arēta cu împotrivire, are volnicie a'ı trimete cu insciunțare c tre Dumnélui vel Spătar, ca si-ș iae ca dūta pedépsă, și Dumnévóstră ispravnicilor ai județuluī cunoscându-l de Polcovnic să arētați cele ce va fi cu orînduială, ca să le sēvirșescă dādu-ı și ajutorul cel cuviincios la cele ce va fi trebuință, cum și la lipsa slujitorilor ce va avea, ca să póta găsi ómenī fără de pricină, după orînduiala Vistieriei să'și împlinēscă stégul, ca să nu se facă cusur la câte poruncim, însă fiind-că polcovnicii sunt orînduiți, cum am dis mai sus, pentru paza și străjuirea locuitorilor județuluī și a căltéorilor de apururea odihniți și fără de grije de către hoți și făcători de rele, și pentru alte trebī ale nizamuluī, iar nu pentru a aduce greutate și supérare locuitorilor; poruncim dar, ca nicī ómenī luī, nicī Polcovnicul să nu aibă a cere conac și a face cheltueli locuitorilor prin sate, precum nicī cai de călérie, că pentru aceea are Polcovnicul léfă, iar slujitorii sunt scutiți; fórte să se ferēscă polcovnicii cu ómenii luī a nu prepune pre cinevașilea cu pricină de hoț seau gazda de hoț, fără de a fi adevérat, pentru vre-o pizmă veche seau pentru vre-un interes de dobāndă nedréptă, ca să 'ı ridice și să 'ı pórtē de colo până colo, precum și la âmbletele lor să se pórtē cu bună orînduială printre locuitori și cu cuvinte de omenie, fără de ocară și a nu injura seau a bate și a căzni, că împotrivă dovedindu-se, se va pedepsi cumplit și Polcovnicul și slujitorii luī. *ii saam recch gp l.* — 1803, Decembre 1.

Cod. XLVII, fila 18^v. Veđi și fila 203.

vă poruncim, să dați ascultare și supunere numitului orînduit Zapciu-Ceauș la trebile ce are a săvîrși, după povățuirea Dumnólor boerilor ispravnicî. *ii saam receh gpd.*—1803, Decembre 1.

Léfa acésta se plătea pare-se destul de neregulat, precum se pôte vedea din pitacul de la 24 Februarie 1803, scriind Logofetului de obiceiuri să plătescă logofetilor de Divan léfa cuvenită, care nu era dată din Decembrie 1802¹.

La 3 Aprilie 1803, Constantin Ipsilante sporesce cu 5 lei pre lună léfa fie-căruia din cei 16 logofeți ai divanului, preste 10 câte au avut².

Și la Divanul Craiovei se face logofeți noui de către Constantin Ipsilante și prin anume carte li-se fixéză drepturile, scutirile și privilegiile³.

1. Porunca ce s'au făcut la jalba a 16 logofeți ai Divanului.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscoe.

Fiind-cu ne-am milostivit Domnia mea asupra jaluitorilor 16 logofeți ai Divanului pentru slujba lor și le-am mai adăogat léfa cu câte talerî cincî preste câte dece ce au avut, poruncim Dumitale vel Logofet de obiceiuri, ca să urmezî a le da câte talerî 15 léfa lor pre luna, și întru acest chip să se așede și în catativ lefile.—1803, Aprilie 3.

Cod. XLIX, fila 41.

2. Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod.

Cinstit și credincios boerule al Domniei mele, Dumnólu vel Logofet de obiceiuri, léfa logofetilor tagmiî Divanului precum este orînduită, poruncim să se dee pre tóta luna, începênd Dumnóta de la ȕi înteiî a trecutei lunî Decembre cu darea, și cu acest Domnescul nostru pitac se va ține în sómă la socotélă, *tolico pisah gpd.* — 1803, Februarie 24.

Cod. XLIX, fila 31.

3. Pentru Logofeții ce s'au făcut la Divanul Craiovei preste cei ce erau prostăchiu.

Dat-am Domnésca noastră carte..... ce s'au orînduit Logofetel la Divanul Craiovei, care în câtă vreme se va afla slujind să aibă privilegiul ce au și cei-l-alți logofeți, adecă : să fie în pace și iertat de rîndul dăjdiilor Visteriei, să scutescă dijaritul și vinăriciul pre drepte bucatele lui, sa ție și o pimnița în orașul Craiovei scutită și apêrată de fumărit, de caminarit de vamă și de alte angarii, ce sunt pre alte pimnițe, sa ție și liude unul om strêin și fără

Avem de a observa că oraşul Câmpul-Lung din Muscel continuă sub Constantin Ipsilante a'şi avea organizaţiunea excepţională de care în anteriorele noastre volume am vorbit. Acesta se probază prin documentul ce dăm în notă şi din care constatăm, că oraşul Câmpu-Lung, în Decembrie 1803, a'n ales judeţul lor şi l'a'ū prezentat recunoscerei Domnitorului în scris, sub iscăliturile lor şi cu pecetea oraşului. Domnitorul recunoscând acest judeţ, dice, că «pentru ajutor şi pentru mai bună p'ză a orinduelei oraşului, este orinduit de către Domnia mea şi deosebit Epistat»¹.

de pricină de dajdie, pentru ajutor şi posluşania casei lui, scutit cu pecete de la Visteria Domniei mele, după adevărîta Dumnolui biv vel Ban al Craiovei seau al ispravnicilor, ca este fără pricină de dajdie cu adevărat; pentru care poruncim Domnia mea la toţi căi se cuvine, înlocmai s' fiţi următori şi împotrivă supărare să nu faceţi. *ii saam receh gpcl.*—1804, Iunie 1.

Cođ. XLVII, fila 238.

1. Carte de judeţ la oraşul Câmpu-Lung sud. Muscel.

. . . . Zem. Vlahisocie.

Dat-am Domnia mea, acēsta Domnescă carte pre care dupe cererea şi după alegerea oraşeurilor ce au făcut de la Câmpu-Lung sud. Muscel, în scris sub iscăliturile lor, pecetluită şi cu pecetea oraşului şi prin scirea Dumnolui vel Postelnic l'ain făcut judeţ oraşului Câmpu-Lungului, ca să aibă a fi judecător şi purtător de grijă la toate trebile oraşului, care se va porunci de către Domnia mea şi care se va scrie de către Dumnolui vel Postelnic sa le săvêrşescă la vreme, fără de cusur, cum şi ale orăşenilor pricină şi judecaţi, să le caute după obicei şi după coprinderea Domnescului nostru hrisov, care au orăşeni, şi fiind-că pentru ajutor şi pentru mai buna paza a orinduelei oraşului, este orinduit de către Domnia mea, şi deosebit Epistat, să aibă numitul judeţ la toate trebile oraşului, şi la pricinele judecăţilor şi la cisle şi la orî-ce altele pricină, a se uni întru toate povêtuirilor Epistatului, şi în mânilor judeţului poruncim să se păstreze şi Domnescul nostru hrisov de obiceiurile şi privilegiurile, atât cel nou, cât şi toate cele vechi hrisové, aşedate sub pecetea Epistatului judeţului şi a trei patru din fruntaşii mahalalelor, cât şi pecetea oraşului asemenea să fie de judeţ, care pecete fiind-că este, cum dicem, a oraşului ce se metahir'sesce la pricină şi la trebă obştiei oraşului, pentru aceea poruncim ca să nu aiba voie judeţul de sineşi numai a o meşahirisi, ci la trebile şi pricinele obştiei oraşului, când va fi trebuinţa, atunci cu scirea Epistatului şi a pârgarilor şi a câte un fruntaş din toate mahalalele oraşului, faţă fiind cu toţi strînşi, sa se pecetluiască cartea seau scrisoarea cea în vederea lor decî sa se ferēsa orinduitul judeţ de jafuri şi nedreptaţi, atât el cât şi orăşeni cari vor căuta a face niscăi-va încărcături în cisle şi în orinduelei să nu se cutoze a îngadui, ci la toate cislele să facă drēptă campanire la toţi după puterile şi starea fie-căruia; pentru care poruncim Domnia mea şi voue tutulor pârgarilor şi orăşenilor de obşte, să fiţi şi s' cunōşteţi pre numitul judeţ oraşului, orinduit de Domnia mea.—1803, Decembre 22.

Cođ. XLVII, fila 197.

De astă dată acest Epistat Domnesc pare că o să ştirbescă din privilegiile autonomice ale judeţului. Constantin Ipsilant¹ dice în cartea sa că judeţul la toate trebile oraşului şi la pricinele judecăţilor şi la cisle şi la orî-ce alte pricine, trebue a se uni întru toate (judeţul) cu povăţuirile Epistatului. Nicî chiar documentele oraşului nu le mai pôte păstra judeţul, decât aşedate sub pecetea Epistatului, puse alătura cu aceea a judeţului şi a 3 — 4 din fruntaşii mahalalei. Judeţul nu pôte pune singur pecetea oraşului pre vre-un act.

Cu referinţă la Câmpu-Lung, posedem din Domnia lui Constantin Ipsilante un document important¹. Este o anafora din 20 Iunie 1806, a marelui Postelnic şi a marelui Logofet Dumitrache Racoviţă, prin care arată, că mai mulţi ungureni, adică Români din Ardeal, au coprins locuri din proşrietatea Câmpul-Lungului, preste cele două pogone şi jumătate cât se cuvine să fie fie-care ungurean. Orăşenii vor, ca ungurenii să le plătescă prisósele de locuri ocupate şi să le facă clacă. Domnitorul,

1. *Prea Înălţate Dómnne*

După luminata porunca Măriei tale ce ni s'aî dat ca să cercetăm alăturatele însciinţări de cercetările şi alegerile ce s'au făcut la faţa locului de către Dumnélor boeri ispravnicî, după luminată buiurdisma Măriei tale, dată la anafora noastră de la 18 ale trecutului Februarie, pentru madelele ce mai jos se arată, care s'aî căutat aici de către noi, între ungurenii străini ce sunt şedători pre moşia oraşului Câmpul-Lung, cu oraşenii câmpu-lungeni, cum şi între dênşii cu numiţi străini ungureni, următorii fiind, am vedut mai întéiu aceeaş anafora a noastră cu luminata buiurdisma Mariei tale, care cetind-o, se vedu coprindeţore, că pentru cererea ce făcea orăşenii a strămuta legătura aşedeméntului ce au cu străinii ungureni, ca să le dee pre an câte bani 40 şi 30 de casa, câţi s'aî aşedat cu locuinţa pre moşia oraşului şi cu hrana lor şi a dobitócelor lor pre locurile ce au coprinse din moşia oraşului, dicénd orăşenii că este puţin aceştii bani, acésti cerere a oraşenilor găsindu-se de Măria ta fără de nicî un cuvînt vrednică, nu s'a primit de Înălţimea ta a se strămuta legătura aşedeméntului, ci s'a hotărât, ca după puterea zapiselor ce au dat orăşenii la mânia ungurenilor străini, să se urmeze, întocmai precum în zapisele oraşenilor se coprinde, fără de a se face vre-o deosebire pentru ungureni, câţi în urma aşedeméntului pâna acum au venit, seau de acum înainte vor veni, şi se vor sălaşlui pre moşia oraşului, caci oraşenii în zapisul lor nu fac vre-un prohdiorihmos cu arétare de numele ungurenilor, saî cu câta sumă de ungureni a fost acel aşedemént, ca să pótă dice acum orăşenii, că tocméla aceea are a se păzi numai pentru ungurenii câţi atunci se aflau locuind pre moşia oraşului, iar pentru provlima ce au făcut orăşenii, cum că ungurenii străini au locuri coprinse mai mult decât este trebuinţa fie-căruia, şi cum că unii dintr'înşii ar fi cumpérat locuri din moşia oraşului de la orăşenii, la acésta s'a

la 29 Iunie 1806, constatând că emigranții ardeleni n'au de ajuns loc în cele 2 pogône și jumătate, cât le-au dat orașul, respinge reclama-

găsit de Măria ta, că au orașenii cuvînt, fiind-că ungurenii străini au a ținea fieș-care locul numai pre cât îi va fi de ajuns pentru trebuința sa, și pentru acel loc este a plăti pe an banii ce sunt legați prin zapisul de aședemînt, iar de a cumpăra locuri nu sunt slobodî, căci această volnicie ne avînd-o orașenii, rea este și vîndarea lor și cumpărătura ungurenilor; drept aceea s'a orînduit de Măria ta Mumbașir Postelnicul cu poruncă către Dumnélor ispravnicii județului ca împreună și cu Epistatul orașului să cerceteze, și fiind arătarea orașenilor adevărată, atât pentru coprinderea de locuri mai multe preste trebuința ungurenilor, cât și pentru cumpărătorii de locuri din moșia orașului, și făcînd alegere deslușită cu arătare anume, cine, cât loc au coprins mai mult și ce locuri au cumpărat din moșia orașului? să înștiințeze Măriei tale cu întregă plîmboșie, ca să se dea de către Măria ta cuviincioasă poruncă de îndreptare; așisderea să cerceteze și cererile ce prin osebite jălbi au făcut în parte atât orașenii, cu ale plăti ungurenilor banii tocmelii pentru casele și coprinsurile locurilor, pre unii ce nu le-au plătit până acum, cât și ungurenii străini cu ale plăti orașenii cheltuiala ce au făcut trăgîndu-i prin judecări cu cereri împotriva aședemîntului, și alegînd atât suma banilor tocmelii, cât și suma cheltuielii să înștiințeze Măriei tale, ca să se dea și pentru acestea cuviincioasă hotărîre iarăș de către Măria ta; am cetit apoi și alăturatele înștiințări de cercetările și alegerile, ce după coprinderea luminată Măriei tale hotărîri s'au făcut în fața locului de către Dumnélor ispravnicii și de către Epistatul orașului și în alăturatul catastih al cercetătorului de la fața locului se areată, că acești ungureni străini ce s'au strîns cu salăsluirea lor pre moșia orașului, până acum sunt linde 80 și au locuri coprinse de dînsii pogône 208 și două prăjini, între care sunt și liude 7, ce s'au găsit cu locuri, za pogône 29, cumpărate din moșia orașului, cari au plătit și ei claca la orașenii până acum trei ani, cum au plătit și cei-l-ai clăcași; în fîia Dumnélor ispravnicilor și a Epistatului orașului de alegerea și lămurirea ce au făcut locurilor, care s'au găsit coprinse de numiții ungureni, se arată, că din locurile ce au găsit coprinse de dînsii lasînd fieș-caruia cîte două și jumătate pogône de loc, cât li se cade a ține drept tocmela aședemîntului, ce se coprinde în zapisul orașenilor, precum de Înălțimea ta s'a hotărît, că pentru acele locuri este a plăti ungurenii pre an la orașenii banii ce sunt legați prin zapisul de aședemînt, s'au găsit prisos la toți preste trebuința lor pogône 60, prăjini 17, cum pre larg se ved arătați în mai sus numita fîie, dar însă înștiințeze Dumnélor ispravnicii și cu Epistatul orașului prin alăturata înștiințare de la 16 ale trecutului Aprilie, că făcînd chibznicie cât loc se cuvine a avea scîntit ungurenii străini, drept simfonie zapiselor de aședemînt, au lăsat ca să fie de unii cîte două pogône și jumătate, dar arată însă că acest loc ce se lasă numiților nu dîră că le este îndestul, căci și tot locul care îl au coprins nu le este de ajuns, ci se duc și la alte moșii la vale depărtate de 'și fac arăturile și semănturile lor, unde acolo fac altă clacă și dau deosebita dijmă de pogon la stăpîniții acelor moșii; așisderea arată ispravnicii și cu Epistatul orașului, în alăturata înștiințare de la 12 ale trecutului Martie, că suma banilor tocmelii ce nu au plătit'o ungure-

E de observat cum emigrarea de români adelonî şi anume la Câmpu-Lung continuă a se face şi la începutul secolului al XIX-lea.

În 1804, Domnitorul Constantin Ipsilante are ocasiunea de a rindui o mare anchetă în judeţul Râmnicu-Sărat, în contra administraţiunei abusive a ispravnicilor din acest judeţ, administraţiune denunţată în jalbă, de mai mulţi boeri din acel judeţ. Faptul că boerii denunţă abuzurile Ispravnicului, dovedesce, nu'î vorba, că era la mijloc şi o afacere politică, barem de acea politică, care se mărgineşte intru a face opoziţiune unor slujbaşi cu gând de a-i înlocui, de a se substitui aceloră.

Dăm în notă actele din care se pôte vedea punctele de acusaţiune aduse¹.

Înainte, plătind fieş-care la oraşeni ceea-ce prin zapise sunt aşedaţi, iar nu mai mult; asemenea să plătescă oraşenilor şi talerî 74.60 tocnéla lor pre trei ani trecuţi, ce n'au platit'o după sinfonia lor, iar pentru cheltuiala ce o cerură ungurenii de la ei, fiind-că ni se arata de către Dumnélor boerii cum că este prea încărcată şi unele condee sunt necuviincioşe, bine au judecat Dumnélor, şi asemenea poruncim şi noi, ca oraşenii să le plătescă ungurenilor, nu numai jumătate de talerî 365 ce arată ca au cheltuit, şi Dumnóvóstra ispravnicilor ai judeţului într'acest chip precum s'a dis, să aveţi a da nizam de urmare pentru toate, spre cea desevêrşit şi isbrânire a lor.—1806, Iunie 29.

Cod. XLVIII, fila 4.

1. *Prea Înălţate Dómne*

După jalba ce au dat Cârstea Sluger, Iordache şi Ienache şi Hristodor şi Paharnicul Dumitrache Ioan şi Iordache Neculeşci şi Asache şi Costache Ro-beşci şi cu toţi cei-l-alţi câţi se află şedători cu casele lor în sud. Slam-Rânnic, pentru Dumnéluî Spătar Dibooglu Ispravnicul aceluî judeţ arătând prin şópte ponturi nedreptăţile ce dic ca ar fi făcut Spătarul locuitorilor judeţului, orînduitul Zapciu Vătaf de aprođi, înfăţoşînd înaintea noastră pre trei din jăluitorî, însă : Paharnicul Dumitrache, Hristodor şi Ioan Neculeşci cu Dumnéluî numitul boer, am făcut cercetare cu scumpetate şi arêtam Înălţimeî tale, atât pîrele jăluitorilor, cât şi răspunsurile Dumnéluî Spătarului. de împreună şi cu a noastră chibzuire ce facem, spre descoperirea adevêrului acesteî pricinî.

Pîrile jăluitorilor

1. Dic că au dat Spătaru poruncă zapciilor să silêscă pre locuitorî spre a'î aduce plocóne de la fie-care sat câte o vulpe seaú talerî 8 în loc de vulpe, care au ajuns până acum preţul vulpiî până la talerî 30, răspunđându-se în bani, arêtarăm un rêvas a lui Ştefan Sameşul, ce scrie către un zapciu de plasă, cum că le este

Rêspunsul Domnului Spătar

Făgăduesce că nici au scris acest acest fel de porunci la zapciî, nici au poruncit lui Ştefan Sameşul să scrie, dar plocóne 'î-au adus locuitorî carî s'au întâmplat a veni cu pricinî de jalbî, şi vulpi şi curcanî şi păsêri şi altele de mâncare, însă de a lor bună voie, i-ar nu siliţi de Dumnéluî, aşisderea tăgăduesce că n'au cerut de

Este de observat forma în care se face ancheta, ca un adevărat «*tacir*», cum se dicea pe atunci.

sciut atât lor, cât și tuturor locuitorilor, că în vremile trecute ori-cine venea la Ispravnic nu venea cu manele goale, după cum și de la o vreme încôce s'au obișnuit, ci fiecare după cum îi era pricina jălbei își făcea și datoria a aduce câte o vulpe două seaș jder, seaș lup, sau răs, și mai vartos că au câștigat pre acest boer mare, ce scie și obiceiurile Moldovei, trebuința urmază ca să se îndrepteze obiceiurile vechi printr'a lor povățuire, după cum și el își face datoria de a-i da scire, că câți vor veni cu trebă de a le lor, după puterea pricinii, să aducă câte o vulpe două, seaș câte un jder două: cari nu vor avea prinși de dênșii să gascescă să cumpere, seaș de nu vor găsi prin satele lor, să vie la dênșii să le facă înlesnire cu ce mijloc să iasă înaintea boerului; de care dice Paharnicul Dumitrache, unul din jăluitoari, că trimetând maică-sa scrisore către Spatar, ca să-i mai scază satul Fântâna Turcului—ce-l platesce Dumnéi, fiind încărcat, au trimes chiar pre Părcălabul satului cu acea scrisore, iară Spataru, dupe ce l'au ținut afară ca vre-o trei césuri, apoi dând omul navală de au intrat în casă, cerându-i răspuns, l'au întrebat: adu s'au vulpi? și dicând că n'au adus, au dis să dea taleră 20, iar Părcălabul răspundând ca nu are de unde da, fiind nisce săraci, nu numai vre-un scădămînt nu i-au facut, ci nici răspuns la scrisore nu i-au dat, care oin este de față acolo și însuși le va areta acésta.

2. Cum-că au luat în sila de la toți rămătorii ce au intrat în târgul Focșanilor, câte taleră unul.

la Părcălab ot Fântâna Turcului, nici vulpi, nici bani, iar răspuns au facut către muma Paharnicului cum ca scădămînt nu pôte să facă fară de porunca Visteriei.

Tagaduesce că a-i luat.

Maî sunt de observat *plocónele* și natura acelor plocóne prefe rate de boerul Ispravnic: vulpe, jderi, lupi, ris... Caracteristică este nota că boerul era «Moldovean» și că cunoște bine obiceiurile pă-

3. Cum ca aũ luat de la brutari și măcelari și luminărari avaturĩ orĩnduite.

4. Aũ făcut orĩnduiala de lemne ca sã se aducã în orașul Focșani, și sã se platescã locuitorilor cãte 50 paralo carul, cu pricinã de a nu se pricinui lipsã de lemne, și acum acẽstã buna economie a Spatarului aũ ajuns la atãta reutate, în cãt se vinde carul și pãnã la talerĩ 7, facẽnd bitirne cu satele cu banĩ pe șin, și cum ca acẽstã orĩnduiala de lemne n'au facut numai pre la satele ce sunt mai aprópe de Focșani, cale de un ceas seaũ de douẽ, ci aũ facut-o și pre la plãșile ce sunt departe de Focșani cale ca de 13 și de 14 cẽsurĩ, și fiindu-le cu greũ locuitorilor a veni de acolo cu lemne, aũ fost satele silite de aũ tocmit ómenĩ cu platã greea, spiela aduce lemne de orĩnduialã la Focșani, iar alții aũ mers cu banĩ în pungã de le-aũ plãtit și alții le-aũ cumpãrat din Focșani.

5. Cum cã aũ dat poruncĩ cu Mum-basir ca sa strĩngã cãte un car cu fẽn de la treĩ liude, cu pricinuire cã este trebncios pentru trecãtorĩ mosafirĩ, care acest fẽn nu-l primesce în naturã, ci în banĩ, cãte talerĩ 15 carul, care banĩ se strĩng cu mare grabã, arẽtãnd și o scrisóre a Setrariuluĩ Ienache Neculescu cẽ scrie cãtra Hristodor Niculescu, unul din jãluitorĩ, cã se cere de treĩ liude un car de fẽn, și nu fẽn ci banĩ de car talerĩ 15, ce se numesce fẽn pentru mosafiriĩ trecetoriĩ, și cã aũ intrat zapciĩ printie ómenĩ luĩ Hristodor și fãcu mare turburare.

6. Aũ dat poruncã ca sa silescã

Tãgãduesce cã aũ luat, dar nizam, le-aũ dat ca sã fie orașul indestulat de aceste ce sunt pentru hrana trebuincioșa a tutulor

Fiind viemea de iarnã și vẽdõnd cã aũ continit de nu sunt lemne de vĩndare, pentru ca sã nu rãmãie orașul lipsit a pãtimi de frig, aũ dis Sameșuluĩ ca sã facã porunci la zapciĩ de a indemna pre locuitori sã vie cu lemne de vĩndare la tẽrg. însă starea judoțuluĩ n'au sciuto-o fiind orĩnduit de curẽnd Ispravnic, nici 'ĩ-au arẽtat cinevaș, cã acelea plãșĩ cad departe de Focșani, cã nu le-ar fi orĩnduit sã aducã lemne, nici are sciie ca s'aũ facut vre-o bitirmea cu banĩ, ci acela ce va fi luat banĩ, sã-șĩ dee sãmã.

Tãgaduesce cã nu are nici o scire de asta.

Orĩnduiala de salaoriĩ aĩ fãcut-o

mântului, adecă era iscusit in arta de a jăfui omenirea, cu nume de plocóne !

zapcii pre locuitorii să pornescă satele salaori la Snagov pentru podini de podurile Bucureştilor, care şi acestea are să ajungă la luare de bani.

7. Cum-că toate plăşile judeţului le-au vîndut la zapcii ce i-au orînduit, luând de la fie-care bani, de la taleri 70 până la taleri 150, după cum este şi plasa.

Deci fiind-că Dumnélui Spătarul Diboglu so apără de toate cu tîgăduire, am cerut jăluitorilor să-şi dovedescă arătările lor, şi răspunseră, că aici dovadă nu au, iar la faţa locului pot să le dovedescă; neavînd aici jăluitorii davadă, nu putu judecata să facă alegerea dreptăţii; ci găsim cu cale, să se orînduiască un credincios al Mării tale, ca să mîergă la numitul judeţ, unde, de faţă cu părţile ce se va găsi cu cale de către Maria ta, să cerceteze cu de-amăruntul de au făcut Spătarul Diboglu acea orînduială de fîn in judeţ, şi de s'au luat bani, câte cât s'au plătit carul? şi într'a cui mîână s'au dat banii? aşisderea şi pentru orînduiala lemnelor de Focşani, la ce plăşi au fost? câte cósuri sunt depărtate acele sate de Focşani şi de s'au făcut lemnele biturnoa cu bani, seau ce pagubă au cercat locuitorii dintru acósti orîndu ala de lemne? cum şi pentru tóte cele-l-alte ce arata jăluitorii că au urmat Dumnélui Spătarul, să cerceteze iarăş cu de-amăruntul de sunt adevărate seau nu? şi de la fie-care madaea câţi bani s'a luat? printr'a cui mîână şi de cine anume şi cu ce pricina? să cercetăm şi pre Ştefan Sameşul, cum s'au îndrăsnit de au scris acest rîvăş la Zapci, şi de va fi scris de sineş, este vinovat a-i se face de Maria sa căduta pedépsă pentru netrebnica lui urmare, care in ce chip va dovedi adevăr la toate acestea să aduca Măriei tale dréptă pliroforie, spre a se face cea desevărşită hotărîre de către Înălţimea ta.—1804, Ianuarie 26.

Vel Logofăt Constantin Ghica, Vel Postelnic, Vel Vistier.

Iw Constantin Alexandru Voevod gospod. Zem. Vlahischie

Orînduim pre boierul Domniei mele, vel Gramatic Manolache Vardalah, căruia îi dam Domnăscă noastră volnicie să mîergă la numitul judeţ Slăm. Râmnic, luand de aici împreună şi pre doi din jăluitorii aceştia anume Paharnicul Dunitrache şi Ioan Neculeşci, ca să fie faţi acolo la cercetare, unde pentru toate aceste madele câte se coprind mai jos, să aibă a face cercetarea in judeţ cu totă scumpătatea, prin marifetul Ispravnicilor ce se află acum acolo la judeţ, şi dreptul adevăr, in fiinţa lui dovedindu-l, pentru fiteş-care din numitele madele, să aducă Domniei mele pliroforie curată, după doveđi vrednice şi adevărate, fără de părtinire, la nici o parte; pentru care scriem şi poruncim Domnia mea şi vouă tuturor orăşonilor şi locuitorilor noştri de la numitul judeţ

din porunca Mării tale, dar pre urma facînd însciintare la Înălţimea ta, cum ca le este cu greú locuitorilor de a trimete salaori de acolo fiind, lec depărtat şi viind porunca Înălţimei tale, că s'au iertat facerea do salaori, îndată au scris şi Dumnélor zapciilor, ca să nu supere satele.

Zapcii au orînduit nu numai din ómeni Dumnélui, ci şi din pamên-teni, pre cari 'i-au ales de vrednici.

Constantin Ipsilante, după pilda altor Domni, își administrează moșiile rînduind cu carte Domnăscă epistați la ele ¹.

Prin măsuri administrative Constantin Ipsilante apără tăierea pădurilor în creștere, după cererea unor mîșieri, mai ales în județele de câmp, unde nu cresc pădurile cu înlesnire. Această măsură se poate documenta cu pitacul ce dăm în notă, de și acesta se referă numai la pădurea despre moșiile Tătărești și Andreeni din Ialomița ².

fiind-că într'adins am trimis pre acest boer al nostru credincios cercetător, să nu vă sfițiți a arăta dreptul adevăr al lucrurilor, fără de însă nis-care-va asupririi neadevărate, ci intru curățenie și dreptate să arătați cea singură și chiar ființa adevărului lucrurilor.—1804, Ianuarie 30.

Cod. XLVII, fila 449.

1. *Cartea lui Drăghici care se orînduiesce Epistat la moșiile ot Afumați și Uluiți.*

. . . . Zem. Vlahiscoie

Fiind-că asupra moșiei Uluiții cu amîndouă miorile de acolo și cele-l-alte moșii: Răcoresci, Barcănesci, Manasia, Ciocina și Crăicioi, cu viile ce se află pre aceste moșii ale casei Domnului mele și cu pogonașii lor, am rînduit Domnia mea epistat pre.... în dăm această domnăscă noastră carte la mînele sale, cu care să aiba volnicie a face zapt moșiile și moșile și toate lucrurile casei de la arendașul ce a fost până acum, prin catastiv anume, iscălit de acel arendaș, cărnia arendaș fiind-că i-s'a împlinit sorocul de la 40 înțeu Maii, are sa-î iae și socotola de venitul ce se va fi adunat, și de acum înainte să aibă orînduitul de Domnia mea Epistat a căuta și a stringe veniturile și căștiurile moșilor și a morilor după obiceiul pămîntului și după conda Divanului; de care poruncim Domnia mea slugilor, scutelicilor, pogonașilor și poslușnicilor casei, cum și vonă tutulor locnitorilor ce vor a lați ședători și cari vor hrăniți pe aceste moșii, să cunoască pre mai sus numitul de Epistat orînduit de Domnia mea, dându-î supunere și ascultare la cele drept și cu cale datorii ale vostre și obiceiurilor moșilor, ca să poată căuta și a stringe veniturile fără de cîsur; așisderea poruncim și Dumnăvostă ispravnicilor ot sud Ialomița, ca la cele ce va arăta orînduitul Epistat, să aibă de la D-văstra tot ajutorul cel cuviincios, ca să poată avea înlesnire la căutatul veniturilor. *ii saam receh gpd.* — 1804, Maii 20.

Cod. XLVII, fila 276.

2. . . . Zem. Vlahiscoie.

Dumnăvostă ispravnicilor ot sud Ialomița, sunătoare! la Domnia mea au dat jalbă Petre Vasilin, arătînd, că pre moșia ce se numește *Andreșesci* și *Tătăran*, dintr'acel jnleț, avînd și o pîlurice care acum a început a crește și a se înalța, locnitorii de prin împrejur o taie și o sfaramă, din care pricină nu se poate face pădure, precum se cade, în starea ei, cerînd porunca domniei mele spre a o avea apărută ca să poată veni în starea ei, și fiind-că în acel

Isgonirea din țară a acelor ce turbură linișcea publică presintă un cas mai curios. Domnitorul nu cutăză să expulzeze pre un individ din Constantinopole, dar ordonă marelui Cămăraș, să mērgă la acel individ «să dea să înțelēgă că *are voie* să se ducă din țară la Țari-grad și să 'i dea rēvaș de drum de la Spătărie.» La fila 58, cod. XXXVII, în 9 Martie 1804, se constată că acel individ n'a *prea voit să înțelēgă* că trebuie să plece din țară, ba încă neconținut supără pre Domnitor cu jalbe. Constantin Ipsilante scrie din nou Cămărașului.

Amintim asemenea cas, spre a constata odată mai mult, cum Domnitorii își mēșorā actele administrative și judecătorești, nu după interesele țerei și după dreptate, ci în vedere cu persōna Cine-va care nu ar fi avut legături la Constantinopole, era expulsat fără mai multă politețā; unui individ care are relațiuni cu Constantinopole, *i se dă a înțelege că trebuie să plece.*

județ este sciut și cunoscut că fōrte anevoie se cresc și se rădică pădurile, fiind loc numai de câmpie, pentru aceea dar vē poruncim Domnia mea, că păzind orînduiala pădurilor, după poruncile ce sunt dato do mai nainte, mai vērtos la acel județ, unde cu anovoie se cresc și se rodesc pădurile, fiind cum dicem, cu deosebire de alte județe, să dați nizam lăcuiitorilor împrejurași făcēndu-le zapt a nu mai strica și a mai sfărāma păduricea acēsta, dānd și mână de ajutor omului ce-l are orînduit de pază, ca să pōtă apera spre a putea veni în starea ei. *ii saam receh gpd.*—1804, Iulie 31.

Cod. XLVII, fila 241.

Carte de Dumbravă poprită.

. . . . Zem. Vlahiscoe

Dumnealor ispravnicilor ot sud. Ilfov sănătate, fiind-că cuviosul Egumen al sfintei mōnăstiri Radu Vodă, chir Ignatie Archimandrit, prin jalba către Domnia mea, arată, cum că pre moșia mōnăstirei dintr'acel județ, anuine Ileana, avēnd Dumbrava nouă sădire la câmp, pazită și apērată, ca să pōtă face a veni în stare, și saigiī ce se află cu oile în partea locului la suhat, intră în silnicie de o taie și o sfărīmă, corēnd porunca Domniei mele pentru apērarea acestei Dumbrăvi; decī cāt pentru saigiī s'au dat deosebit porunca Domniei mele, către Dumnélor ispravnicii a le da nizamul cel cuviincios, iar pentru apērarea Dumbrăvei de către locuitori, vē poruncim, că păzind orînduiala dumbrăvilor, carī după obișeiū sunt a fi oprite, să dați nizamul cel cuviincios locuitorilor, a nu o mai tăia și a o mai strica, avēnd orînduit pazitorul mōnăstirei ajutorul cel cuviincios de la Dumnélor, ca să o pōtă apēra. *ii saam receh gpd.*—1803, Iulie 14.

Cod. XLVII, fila 107.

CAP. XXXI

Justiția sub Constantin Ipsilante.

Aducem informațiunii despre mersul justiției sub Constantin Ipsilante, aprópe în ordine cronologică.

La 25 Noembre 1802, noul Domnitor rinduesce judecătóri nouí la județe, dar tot în legătură cu ispravnicíi. Iată în ce mod era redactat pitacul de rinduire :

«Dat-am a nóstră domnóscă carte lui prin care l'am rinduit judecătór la sud ca să caute tóte pricinile de judecări ale locuitorilor, cu bună cercetare, ca să le hotărască cu dreptate, și pentru fie-care pricină ce va judeca să facă hotăríre în scris la mâna cui se va cădea, ferindu-se de hatir.

«Pentru care poruncim Dumn-tră Ispravnicilor, să-l cunósceți de judecătór și să-í dați mână de ajutor cu ómenii Dumnévóstră, a se aduce și a se scóte în judecată. Care judecătóri vor fi lîng scaunul isprávnicesc, ca să caute pricinile judecăților neconținut cu ispravnicíi, sea-í când ispravnicíi vor fi încărcați cu alte trebí ale județului, lipsíți, să caute judecățile în tótă vremea fără de a lipsi, iar nu de a se chiáma numai cu numele judecătór Drept aceea poruncim și mazililor și breslașilor și deobște, să fiți însciințați de acésta și fieșcare pentru (pricina) ce vor avea, să mérgă să se judece la orînduitul de Dumnélui boer judecătór, că pentru aceea am orînduit deosebit de ispravnicíi și judecătóri, ca să caute cu înlesnire și fără zăbavă în tóte pricinile judecăților ce va fi.»—1802, Noembre 25 ¹.

La Divanul din Craiova urméză schimbări în 1805 și 1806 ².

1. Cod. XLVII.

2. *În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod*

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane Manolache Crețuloscule, Epistatule al casei Rásurilor, fiind-că la Divanul nostru de la Craiova s'aú orînduit Clucerul Constantin Brăiloiu, judecătór în locul Serdaruului Pandie, ce să află în patimă de bólă, poruncim dar, ca pre lângă talerí o sută ce era léfa numitului Serdariu, să se mai adaoge alți talerí una sută, ca să iae Clucerul Brăiloiu pre fieșcare lună po talerí 200, iar Serdariului Pandie îi orînduim Domnia mea ca să i-se deo de acum înainte po talerí cincí-deci léfă pre lună, pentru ajutor la neputința și scăpătăciunea sa ; așisderea să so urmeze a se da și alți talerí 200 pre lună Clucerului

La județele oltene încă au trimes judecători și anume : la Mehedinți pre Șătrarul Răducanul Sefendache ; la Jiul de sus pre Ioan Sâmboteanu ; la Vâlcea pre marele Armaș C. B. (*documentul e rupt*) ; la Jiul de jos pre marele Armaș George (*e rupt*) ; la Romanați pre Dumitrache Berendei ¹.

Boerii judecători de la Departamentul de patru din Craiova nu aflu să fi fost schimbați de Constantin Ipsilante.

La Departamentul de criminalion de acolo, însă, noul Domn a introdus schimbări. O circulară către judecătorii Departamentului de patru din Craiova, din 25 Noembrie 1802, dice, că aceștia au de a judeca «pricinile de judecăți ale norodului, câte li-se va orindui în scris... să aibă a le judeca după pravilă, spre a'si afla fiesce-care nepărtinit îndestularea». Constantin Ipsilante adaugă a dice : «Când se va arăta nedrept judecător, ori leneș, ori făcând halir seaă voie veghiată, seaă la alt interes... acela va fi osindit după pravilă.»

În cartea deschisă către criminalion din Craiova, Domnitorul scrie, că acest Departament «să aibă a căuta pricinile de judecăți ale vinovaților câte li-se va rindui în scris de către Dumnélui Caimacamul și de către dumnélor boerii divaniți ai Craiovei» ².

Tot la 25 Noembrie 1802, noul Domnitor adresază o carte deschisă către Caimacam și către boerii divaniți ai Craiovei, prin care face întocmire, ca Divanul să caute toate treburile de judecată, numai

Șerban Otetelezanu, ce s'au orinduit de Domnia mea judecator iarăș la Divan, prostichiū preste cei-l-alti divaniți; să se mai dea și alți taleri 20 pre fiescare lună la două Logofetoi condicari la două Departamenturi de la Craiova, adica la Departamentul de patru și de cremenalion, ce acum s'au orinduit de Domnia mea, și Dumneta așa să urmeză spre a se aședa la catastiful lefilor de a li se da la vremea cea orinduită lăfi lor, precum mai sus se arată. *tolico pisak*. — 1805, Martie 13.

Cod. XLIX, filn 210.

S'a i făcut Pitac la casa răsurilor, să dea lăfă pre lună câte taleri 200 Clucerului Dumitrache Brăiloiu, ce s'a i oriuduit Divanit la Craiova în locul lui Gheorghe Argintoiann. — 1806. Aprilie 1.

Cod. XLIX, filn 239.

1. Cod. XLVII.

2. Cod. XLVII.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. 33.

în unire cu Caimacamul și nu singuri, precum nici Caimacamul să nu pótă judeca singur ¹.

În 1805 Martie 4, Constantin Ipsilante adresază o lungă admonestațiune Caimacamului și Divanului din Craiova, pentru modul cum administreză și fac justiție ².

1. *Zem. Vlahiscoie*

Vrënd Domnia mea ca să se păzescă dreptatea și buna orînduială, atît în pricinile de judecată ale norodului, cît și întru toate cele-l-alte porunci, ale Domniei mele și trebî deobște ale pămîntului cîte urmază de la Divanul nostru al Craiovei și să lipsesca catahrisis ce curgea mai înainte, pazindu-se o bună... De aceea dar am făcut Domnia mea acésta întocmire la Divanul de acolo, ca Dumnóluî Caimacamul, ori-ce trebî și porunci se va da de către Domnia mea pentru veri-ce și orî-ce pricine și trebuințe urmază în partea locului de la acel Divan, tóte să aibă a le căuta împreună cu Dumnélor boerii ce-î avem Domnia mea rînduiți divaniți la Divanul nostru de acolo, fără de vre-o osebire în parte, nefăcënd nici Dumnéluî Caimacamul fără Dumnélor boeri divaniți, nici Dumnélor boerii divaniți fără de Caimacamul vre-o urmare seaû lucru, ci la tóte să fie într'o unire împreună lucrători și următori, ca printr'o osîrdie și unire a tuturor Dumnélor divaniți împreună cu Caimacanul, să se urmeze o bună *diichisis* a părței locului în curgerea trebilor și poruncile Domniei mele fără cusur și cu bună rînduială. Pentru aceea am dat acésta a noastră Domnescă carte“.

Repetă apoi în cartea de rînduire a fie-carui boer, că boerii Divaniți și Caimacamul sa caute pricinile de judecată ale norodului cîte se vor rîndui cu porunca Domniei, ori cu jalobe la Divanul Craiovei, să se silésca a face dreptate, sa nu năpăstuiasca nimic, ca să nu prelungescă judecata, să caute și de alte trebî ale pămîntului, cum și ale zaherelelor și a pricinilor deobște.

2. Eacă acésta carte deschisă :

Iă Constantin Alesandru Ipsilante Vvd. gospod. Zem. Vlahiscoie

Cinstiților și credincioși boerilor Domniî mele, Dumnéta Caimacumule și Dumnévóstră Divaniților de la Craiova, sănătate, sciut vë este tuturor Dumnévóstră rîvna ce avém Domnia mea de a se păzi o bună orînduială, la tóte judecătoriile cîte avem orînduite în tótă țera, după care și cuviinciose porunci cu îndestulare avem date, atît prin graiu, cît și prin scris, de a se urma la tóte locurile de judecătórii evtacsia aceea ce se cuvine, ca la un loc ce este orînduit de a se cerceta și a se judeca pricinile norodului, fiind-ca judecata este a luî Dumneđeu, și unde eram în buna nădejde, că mai vêrtos la cel de acoloa Divan al nostru, se va urma și se va păzi acésta mai cu deosebire, ca la un Divan Domnesc, unde avem Caimacam orînduit Epitrop al Domniei, și atăția boeri pămîntenî Divaniți, aleși și cu bun ipolipsis la Domnia mea, cu multa mirarea noastră fu să vie la auđul nostru cele împotrivă, că adecă se urmază o mare atacsie, nefăcëndu-se nici adunarea Dumnévóstră la vremea

Numirile în magistratura din București se fac numai în Februarie anul 1803.

La Departamentul de opt, sunt rinduiți judecători: biv vel Clucer Dumitrache Fotache, biv vel Stolnic N. Crețeanu, biv vel Medelnicer Dumitrache Brezoianu, biv vel Sluger N. Z. Serdar Mănoilă, biv vel Pitar Dumitrache, biv vel Șetrar Răducanu Caraiman, biv vel Treti logofăt Lechliu.

La Departamentul de șapte, sunt numiți judecători: biv vel Clucer Ianacache Mavrodin, biv vel Paharnic D. Vaarlam, biv vel Serdar Antonie Fotino, biv vel Medelnicer Ianacache (?), biv vel Șetrar Alecsandru Persiano, biv vel Clucer za arie Ioniță Greceanu, biv vel Treti logofăt Teodorache Cloșcă¹.

La Departamentul de criminalion sunt numiți judecători:

1. Biv vel Stolnic C. Caragia.
2. Biv vel Serdar Teodor Fotino.
3. Biv vel Medelnicer C. Lica.
4. Biv vel Vistier Pascal Bactatlași.
5. Biv Vătaf de așoși Răducanu Fărcășanu.

ce se cade, spre a căuta judecățile norodului, cum și alte pricină și trebă ce cu poruncile Domniei mele se rîduesc acolo, la acel Divan, nepăzindu-se sistolia aceea ce se cuvine a avea fieș-carele, ca la un Divan Domnesc, și așa nu numai curge o fără îngrijire și defăimată urmare, ci încă și săracii locuitorii și alți mahalagi pătinesc mahnire, și incunjurându-se de colo până colo perțându-și vremea lor iu zadar și stingându-se cu cheltuelile, lucru foarte nesuferit la voința noastră și pricinuitor de mare turburare asupra-vă; pentru care iată printr'acesta domnească noastră carte, ce într'adins vi-se trimite. strașnic vă poruncim, să aveți a vă aduna în toate zilele de dimineață la Căimăcie, adică la locul ce este orinduit de a se face Divan, unde, nu numai toți Dumnévoastră să aveți a vă purta cu cuvințosă rînduială, ca la un loc de judecată și Divan domnesc, căutând neconținut judecățile, fără de pregetare, ci și norodului spre a nu se zăbovi cei cu pricină și jalbile lor, ascultându-le fără de pregetare, cum și alte trebă și porunci domnești ce vi se trimit teorindindu-le spre a nu se batalisi și a-și lua fieș-carele trebă isprava ce se cuvine, ci încă și pre toții zapcii, logofeții și slujbași Divanului de acolo, să-i înfrânați și să-i îndatorați a-și păzi fieș-carele fără de cusur datoră slujbei lui, priveghind Dumnévoastră de a nu se face de cătă dênșii luări de bani și jafuri, cu numirea de avatură, mai mult decât cea ce este rînduit și canonisit a lua fieș-carele; ci dar așa să urmați negreșit, întocmai precum vă poruncim, că mai viind la auz acest fel de urmări, tare ne vom turbura, atât asupra Dumnitale Caimacamule, cât și asupra Dumnévoastră Divaniților; acesta poruncim.—1805, *Martie* 4.

Cod. XLIX fila. 209.

1. Fila 55—66.

6. Biv vel Pitar Nicolae Blehan.
7. Biv vel Staroste za neguļetori, Ioniță.
8. Biv vel Ceauș agiesc Tánase Ghiorghake
9. Biv Polcovnic Grigorie.
10. Biv vel Vistier Iamandi sin Meftupciu.

La Spătărie.

Biv vel Paharnic Ioniță Crețian.
Biv vel Serdar Antonie.

La Agie.

Biv vel Șetrăr Constantin.
Biv Polcovnic Sterian.

Urměză decretul domnesc cu care li so spune, să se adune la Depertamentul respectiv și să caute pricinile ce li se rînduesc cu dreptate și «Dumnéta cinstile și credincios boerule domniei mele vel Logofăt de țera de sus, după ce se va trece în condica Divanului Domniei mele fôia acésta, să o faci apoi cunoscut și la Dumnélu vel Logofăt za obicieuri, spre a se așeđa în catastih lefile la casa răsuri-lor».—1803, Februarie 18¹.

1. Cod. XLVII.

Judecătoria ce ș'aú orînduit apoi :

La Depertamentul de opt.

Biv vel Clucer Dumitrache Fotino.
Biv vel Spătar Alecsandru Roset.
Biv vel Medolnicer Scarlat Romaniti.
Biv vel Sluger Domopalat.
Biv vel Pitar Dumitrake
Constantin Grecianu.
Ioniță sin Paharnic Șefendache și Constantin.

La Depertamentul de șapte.

Biv vel Clucer Ianake Mavrodin.
Biv vel Paharnic D. Varlaam.
Biv vel Serdar Antonio Fotino.
Biv vel Serdar Alexandru Porsiceanu.
Biv vel Medelnicer Ianake.
Biv vel Clucer za arie Ioniță Grocoanu.
al treiloa Legofăt D. Buescul.

Constantin Ipsilante dă în Octombrie 1805, o circulară prin care se hotărăsce din nou orele de cancelarie la Departamenturi :

Iă Constantin Ipsilante Voevod

Cinstiților și credincioși Dumnévóstră boerilor veliți ai Divanului Domniei mele, măcar că acum într'acéstă vreme ziua s'a mai micșorat ; dar fiind-că sórele luminéză la două ceasuri, indestul este ca la trei ceasuri diminoța să vă aflați aici la domnesca noastră Curte toți Dumnévóstră de împreună, decî poruncim ca de acum înainte la numitul ceas să aveți a veni și a vă aduna, unde să stați Dumnévóstră la cercetarea pricinilor, a căuta neconținut tréba judecăților cu știință și cu totă cuviincioasă osîrdie, spre a lua sfîrșit ale fie-cărui pricină, ca să nu pătimescă norodul într'acésta cu perdere de vreme și cu cheltuială a aștepta ; de care poruncim Domniei tale cinstit și credincios boerile vel Logofét de Țeara de sus, să faci porunca acésta cunoscută la toți Dumnélor Veliți boeri și să dai zapeiilor nizam, după datoria Dumnélor, ca și ei să urmeze fără de cusur slujba și datoria lor, spre a avea la numitul ceas pre toți ipotesierii strinși și aduși aici la curte, atât pre cei ce au a se înfățișa înaintea Dumnélor boerilor, cât și pre cei ce au a se înfățișa la Divan înaintea noastră. *tolco pisah gpl.*—1805, Octombrie 20.

Cod. XLVII, fila 225—226.

La Departamentul de criminalion.

Biv vel Stolnic Constantin Caragea.
 Biv vel Sordar Teodorako Fotino.
 Biv vel Medelnicer Caclica.
 Biv vel Sluger Ienache Giurgeake.
 Biv vel Șetrar D. Vlatrican.
 Biv vel Clucer za arie Iarveno.
 Biv vel Pitar Pascal Baczatlau.
 Biv vel Vistier Diamandi sin Meftupciu.
 Biv vel Vătaf za aprodi Răducanu Fărcășanu.
 Biv vel Bașbuluc-Baș Iamandi Urdoreanu.

La Spătărie.

Biv vel Paharnic Crețianu.
 Biv vel Sordar Antoniu.

La Agie.

Biv vel Șetrar Enciul.
 Biv vel Polcovnic za tîrg Storian,

Cod. XLIX, fila. 237.

În județele și localitățile unde continua vechea organizațiune, de un *județ* cu 12 pângari, afacerile justiției sunt lăsate pre mâna județului, precum se poate constata din actele ce am adus mai sus despre Câmpu-Lung și din pitacul de orînduire a Postelnicului Zamfir Săndică, ca *județ* la Ocnele mari din Vâlcea ¹.

Iată acum principalele acte de justiție la care au luat parte Domnitorul Constantin Ipsilante, între 1803 — 1806 :

1) La 12 Ianuarie 1803, iartă de restul osîndei la grôpa Ocnei pre George Ciucă, seimen spătăresc ².

La 22 Ianuarie 1803, comută pedepsa lui Nicolae Logofătul din grôpa Ocnei în surghiun la mănăstirea Znagov ³.

1. Se orînduesce județ la Ocnele Mari sud Vâlcea pre Zamfir Postelnicul Săndică Cămăraș, pre care l'au făcut Dumnélui cinstit și credincios boer al Domniei mele Manolache Crețulescu vel Ban, ca să caute pricinile după obicei.

Ordonă «Orășenilor «vădînd cartea Domniei mele, toți să aveți a'l sci de judecător și a 'i da ascultare și Dumnévóstră ispravnicilor a'i județului să aveți a'l sci de judecător, pázind orînduila lui de județ.» — 1803, Iulie 5.

Cod. XLVII, fila 104.

2. *Anaforaoa ce s'au făcut în dosul jălbit Radii, de Agești, a se slobođi bărbatul său Gheorghe seimen, de la Ocnă.*

Prea înălțate Dómne,

Cercetînd condicile de vinovați, se găsi trecută pricina acestui bărbat al jăluitoarei, anume Gheorghe Ciucă Seimen spătăresc, că în anul trecut s'au aflat dovedit gazdă unui Radu sluga lui, ce au fost într-o ceata de șapte tâlhari, cari au pricinuit multe rele, pricinuind acest numit jafuri și tăinuind pre tâlhari la casa lui, după ale căruia împotrivă urmări s'au osîndit de Măria Sa Alexandru Vodă Moiuzi, de s'au purtat cu bătaie prin tîrgu, și la Ocnă în soroc de ani două, trimis din trei ale lui Iulie din anul trecut de este un an și șese luni, de acesta nu lipsim a însciința Mărioii tale.— 1803, Ianuarie 12

Nicolae Sărdaru, Constantin Caliarhc Medelnicerul.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod.

Fiind-că într'un an și șapte luni s'au pedepsit numitul Gheorghe în osînda Ocni, ne milostivim Domnia mea de îl ertăm, și poruncim Dumitale vel Armaș să i se facă pitacul Domniei mele de slobođenie.—1803, Ianuarie 30.

Cod. XLV, fila 80.

3. . . . *Zem. Vlahisocie.*

Fiind-că Nicolae Logofătul, Iconomul mănăstirei Tuturor sfinților, măcar că după netrebnică și împotrivă urmarea lui, era în vină de a merge la Ocnă, dar după mijlocirea și rugăciunea ce ne-au dat Prea Sfinția sa Părintele Mitro-

2) La 3 Februarie 1803, asupra anaforalei Divanului în afacerea de datorii ce reclamă Costea, fost Bacalbașa, de la Curtea fostului Domn Mihaiu Suțu, Domnitorul dă *moratorium* lui Costea, până ce va merge la Constantinopole, ca să 'și reclame paralele de la ómenii curții lui Mihaiu Vodă Suțu, care nu se mai află în țără : până atunci să fie îngăduit Costea de creditorii săi proprii, decât să dea chezușie, că se va întorce din Constantinopole ¹.

polit, ne-am milostivit I omnia mea, și făcând sincatavasis la osînda lui, l'am hotărît să se trimetă surghium la Snagov; deci poruncim Sfinției tale Nastavnice al numitei mănăstiri Snagov, aducându-l sluga Domniei mele pre numitul Nicolae Logofetul să aibă a'l ținea aicea la poprélă înlăuntrul mănăstirei, de unde să nu fie slobod fără de a doua porunca Domniei mele. *ii saam re-ceh gpd.*—1803, Ianuarie 22.

Cod. XLIX, fila 21.

1. Prea Înălțate Dómne.

Am vădut jalba ce au dat la Înălțimea ta Costea, ce a fost Băcan-Bașa, cum că după marfa de băcănie ce în vremea Măriei sale Mihaï Vodă Suțu, au dat la Beceriul domnesc, au rămas să iae talerî 7590, cum se dovedesce din adevărintele ce are, care bani cu întempleră fugii de astă vară ne-au apucat a i-se plăti; așisderea am vădut și luminata porunca Măriei tale ce se dă la acéstă jalbă, ca înaintea noastră să dovedescă jaluitorul cu buna dovadă de baniî ce are a lua, și să aretăm Măriei tale prin anafora cu Zapciu-Vătavul de Pahărniciei, pentru care am cerut jăluitorului dovada la acestea, și ne arată o anafora din 20 ale trecutului August, iscălită de Dumnelui biv vel Vornicul Manolache Crețulescu și de Dumnelui Constantin Știrbei, întru care scrie, că înfățișându-se înaintea Dumnelor, jăluitorul cu Beceriul, au vădut la mână jaluitorului toșcherele chiar cu iscălitura Beceriului și socotindu-le s'a adunat sumă de talerî 7460, din care scădend talerî 1000 ce a ăis jăluitorul că a primit de la Beceriul, a rămas să mai iae talerî 6460; au întreat Dumnelor și pre Beceriul, și nici țescherelele, nici datoria n'a tăgăduit-o, fără numai a ăis, că aceste băcăniî nu le-au luat dēnsul, ci pe sēma Domniei; și că are sa iae și el de la Măria sa Mihaï Vodă Suțu talerî 11868 și ca afară dintre acēști talerî 6460, ce are să iae jăluitorul, mai au și alții a lua care se adună preste talerî 8050. au întreat pre jăluitorul de are bănuiala : supra Beceriului că a luat baniî de la Maria sa Mihaï Vodă și lui nu-î plătesce? însuși el a arētat zăpisul Mariei sale Mihaï Vodă de la Aprilie 16, iscălit de Măria sa și cu coprindere că are să iae Beceriul talerî 11868, pentru care zăpis întrebându-se jăluitorul cum se găsesce la dēnsul, a răspuns că trăgēnd pre Beceriul la Agie un datornic și neavēnd nici bauî, nici chezuș, a lăsat amanet la Agie acest zăpis în loc de chezușie și din Agie l'a luat jăluitorul pentru siguranța banilor lui, în care zăpis, dic Dumnelor, ca recunōsce că Măria sa Vodă Mihaï, u'a dat nici baniî Beceriului și că când va primi piritul Beceriu baniî de la Măria sa, atunci să plătescă și el la cei ce a luat, iară zăpisul dic să se dea în păstrare la logofetia Divanului, pecetluit în plic sub pecetea Dumnelui vel Logofet și a lui Băcan-Bașa și a Beceriului, ca să stea în păstrare

3) La 1 Februarie 1803, Aga presintă anafora Domnitorului prin care arată, că un Vasile Ghețu, fost Deliu, venit din Iași cu un om al lui Alexandru Vodă Suțul, a rămas de capul lui prin București, și a amenințat cu pistolul, pre un cârciumar. Domnitorul ordonă expulsarea din țară a acestui fost Deliu¹.

până se va răfui Beceriul cu Măria sa Mihaiu Vodă; acosta dar este dovada jaluitorului pentru talerî 6460, ce are să iae de la Beceriul, iar pentru baniî ce are să iae de la Ispravnicul de curte, tot al Măriei sale Mihaiu Vodă Suțul, cu care nu s'a fost înfățișat înaintea Dumnólor veliților boerî, neaflându-se aici, după cum nici acum nu se află, ne arată jaluitorul 6 teșcherele iscălite de Vasilache Ispravnicul de curte, ce se așternură mai jos, cu suma șivrelor, după care se dovedește că are să iae jaluitorul și de la Ispravnicul talerî 3176 parale 33 și după poruncă nu lipsim a arăta Măriei tale; către acestea arătăm Înălțimei tale că jaluitorul face cerere a nu se supăra nici el de către datornicii de la care a luat aceste băcăniî de le-a dat la beciul gpd., până când va lua și el baniî ce are să iae de la Beceriul și de la Ispravnicul de curte, a căruia cerere este cu cale, de vreme ce și Beceriul a rămas a primi mai sus șa anafora, a fi apărat de către jaluitoru, până când va plăti Măria sa Mihaiu Voda baniî ce are să iae; și urmăza a i-se da la acosta lumiuată întărirea Măriei tale.—1803, Ianuarie 14.

Nicolae Brâncoveanu, Ralu Golescu vel Vornic, Constantin Știrbeiu, Scarlat Câmpineanu vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Istrate Crețulescu vel Logofet.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gpd. Zem. Vlahiscoe.

S'a cetit înaintea Domniei mele anafora ce ne fac Dumnólor veliților boerî, dimprună și cu jalba ce ne-a dat Costea și nu găsim dróptă cererea ce face numitul Costea Bacan-Bașa, de a fi adecă opriți datornicii Băcanuluî, să nu 'și ceră dreptul lor de la dânsul, până când el va lua baniî dela Becer seau de la Ispravnicul Curței, fiind-ca ei n'a avut a face cu Curtea intru nimic, ci băcaniî au să 'și caute droptul lor de la Costea, carele este dator și el să 'și caute apoi de unde are a lua, de care dicem și pentru Costea, că de vreme ce el a dat Beceriuluî și Ispravniculuî de Curte și de la dânsiî are și teșcherele, cari n'a tăgăduit datoria lor înaintea judecâții la 20 ale lui August, orînduiala judecâții și dreptatea urmăză, ca el să 'și caute de la Beceriul și de la Ispravnicul de Curte și Beceriul să 'și caute și el de unde are a lua, dar fiind-că nici Beceriul acela, nici Ispravnicul de Curte nu se află aici lipsind la Țarigrad, póte jaluitorul acest'a Costea, să mērgă după dânsiî la Țarigrad, dându-și întăiu un chezaș sigur aici la datornicii lui, că se va întórce, cu un soroc orînduit și așa să aibă voie a merge la Țarigrad, unde și Beceriul și Ispravnicul de curte se află, ca să 'și caute.—1803, Februarie 3.

Maî dăm și alte moratorii la vale și în anexe.

Cod. XLIX, fila 90.

1. *Prea Înălțate Dómnne.*

Insciințăm Înălțimei tale pricina unui Vasile Ghețul de la Ederne, ce a venit de la Iași cu Deli Bașa Nicula al Măriei sale Alexandru Vodă Suțul,

4) Chezașul e apucat să plătească datoria celui pentru care a dat chezășie. E casul unui neguțător din Târgoviște, Radu Băcanu, dator lui Hagi Mustafa Capanliul. Hotărîrea Domnitorului este din 20 Februarie 1803. Nu-î vorbă că asemenea hotărîre este influențată mult și prin împrejurarea că creditorul este turc².

la a căreia întoarcere el a rămas aici în Bucuresci de capul lui, ne supus la nici o breslă, seaș ogéc, că ieri Sâmbătă la 31, nn Manole cărciumar viind în judecata Agéscă au cerut nu nefer ca să mǎrgă să ridice pre numitul Vasile, dicēnd cum că a scos pistolul la dōnsul să-l impușce, pre care trimițēnd și aducēndu-l în judecată, s'au întrebat de ce pricină au scos pistolul asupra lui Manolache Cărciumaru? și en totul se apēră, dicēnd cum că n'au scos pistolul, fără de cât în multe rinduri 'i-au dīs să-ī dee nisco sfīnt lemn ce 'l-au perdut în casă la dōnsul, și nn vrea ca să-l dee, și acuma mai cerēndu-l iar fi arōtat o hârtie cu o buriană înlăuntru, d'n care pricină numai s'ar fi certat și s'ar fi înjurat; împotriva căruia răspunse Manolache, că el ceea ce au găsit în casa lui, o pungă cu doi mǎngări și o hârtiuță învelită, acea 'i-au dat-o, și nevēnd ca să o primēscă au ēșit afară, și implēnd pistolul au vrut să dee pre ferēstră, și prindēnd de veste au fugit dānd scire judecāței, după cum mai sus se arātă. Aduse Manole Cărciumaru și două mărturii, anume: Mușat Zidarul și pre nn Răducan ce s'au aflat într'acel ceas în casa lui, și asemenea deteră mărturie și ei întocmai după q'sele lui Manolache Cărciumaru; pentru care pricină nu lipsim a însciința Măriei tale de rea nrinarea acestui Vasile Ghețul, și fiind-că este om strein ca pasăz nici o chezășie nn are de dat a se părăsi de acēstă faptă, de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta să se trimiță preste hotar din colo, de undo au venit, iar hotărîrea cea desevisit, rēināne a se face de către Înălțimea ta. — 1803, Februarie 1.

Iancul vel Agă.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod. Zem. Vlahiscoie.

Dupē pliroforia ce ne dă vel Dumnolui Agă printr'acēstă anaforă pentru rele nrmarile și netrebnițiile acestui Vasile Ghețul, poruncim să lipsōscă de aici din țōră, pentru care și rinduim pre ca luāndu-l de aici să-l ducă în bună pază, să-l trecă preste Dunăre, de nnde să nu fie volnic a se mai întōrce. — 1803, Februarie 5.

Cod. XLIX, fila 96.

1. *Zem. Vlahiscoie.*

Fiind-că la Domnia mea au dat jalbă Hagi Mustafa Capanlău, arētānd că are să iae talerī 534 și banī 25, prin zapis care s'au vēdūt și de Domnia mea, de la nn Radul Băcanul de aici din Târgoviște, pre care trăgēndu-l nnumitul negustor și în judecata isprāvnicēscă, de la închisōre s'au dat pre chezășie de către Slingerii Matraca cel de atnnci Ispravnic, și fiind-că acum acel Radn datornic arātă că au murit, poruncim Domnia mea Dumnevōstră ispravnicilor ai județului Dâmbovița, ca pre acei chezași ce au lnat atnnci pre nnumitul datornic de la Ispravnicat în chezășie, să-ī apucați Dumnevōstră și prin

5) Negreșit nu numai Turcii, dar și supușii rusești și austriacești erau protegiați în interesele lor de către justiție, după stăruința consulilor respectivi și această protecțiune se întindea până acolo, că împotriva legilor stabilite, aflăm un supus austriac posedând imobil în Bucuresci. Acest supus austriac datoresce prin zapis bani unui supus rusec, cu amanet casa din Bucuresci. Judecata acestei datorii nu se face la tribunalele țerei, ci între consuli, rusec și austriac. Rolul justiției românești e redus la simpla vinđare a amanetului, pentru îndestularea neguțetorului rus, iară banii ce vor prisosi «să se dea *depositor* la cinstita agenție, după cererea ce a făcut¹».

Cu toate acestea cunocem un cas când Constantin Ipsilante nu are considerare pentru un slujbaș turc, dar acesta este ce-i dreptul, creștin :

Hristea Giuler-Aga se jălucesce Domnitorului, iar pe jalba acesta scrie lui «la fieșce-care pricină a ta metahirisesci câte un șiretlic, ci contenéză și părăsesce de amestecătură, că te vom trimite la pușcărie,—1803, Noembrie 23.

Cod. XXXVII, fila 12.

Mumbașiretul slugii Domniei mele, sa impliniți de la dênșii dreptul jăluito-
rului negustor, s'aũ dicend că mai aũ împotriva a răspunde, să-i iae orinduitul
Mumbașir să-l aducă aici la Domnia mea. *ii saam receh gpd.* — 1803, Fe-
bruarie 20.

Cod. XLIX, fila 27.

. . . . Zem. Vlahiscoie.

Find-că la Domnia mea au dat jalbă Bahan Mustafa Capanlău arătând
ca are să iae taleri 259 și bani 50 de la un loan Giurgiu vechil ot Gher-
ghița sud Ilfov, prin zapis care s'aũ vđut și de către Domnia mea, așide-
rea și taleri 250 de la un Gheorghe Belu, tot de la Gherghița, iarăși prin
zapis, se dă volnicio slavei Domniei mele, să mērgă și prin marifetu ispravnicilor
judoțului să-i apuce, să implinēscă de la dênșii dreptul jăluito-
rului negustor, s'aũ dicend că mai aũ împotriva a răspunde, să iae orinduitul Mumbașir să-l
aducă aici la Domnia mea. *ii saam receh gpl.* — 1803, Februarie 20.

Cod. XLIX, fila 27.

1. În Constantin Alexandru Ipsilante Voevo l.

Fiind-că de la cinstitul Consulat al Rusiei ni s'aũ făcut arătare cum
că Havighiar Gioglu, suditul rusec, are să iae datorie de bani prin zapis, taleri
1800 și cu amanet o casă aici în Bucuresci de la Eftimie Ioan suditul aus-
triac, care neplătindu-și dreptul ce este dator într'alt chip, au cerut cinstitul
Consulat porunca Domniei mele, ca să dăm slobodeuie Starostei de negustori
a vinde la mezat aceeași casă, ca un amanet ce după pravilă este supusă vin-
derii; pentru care fiind-că ne-aũ arătat cinstitul Consulat și de la cinstita

6. Dăm în note un pitac prin care fostul mare Stolnic Grigore Asan, este însărcinat se hotărnicescă moșia Botini alui Bezadea Grigore Suțu «*care din înalta poruncă împărătească se vinde la mezat*»; asemenea o carte domnască din 2 Martie 1803 pentru interdicțiunea Căminăresei Smaranda Manei; asemenea pentru rinduirea unui curator al averei lui Nicolae Armașu, mort fără clironom în țară, având o soră în Moldova, care a fost înșcințată despre acesta clironomie ¹.

agenție Austriacă notă în scris de am vădut, cum că s'aun înfătoșat amândouă părțile la cercetarea Agenției, și au găsit dreptă cererea Havigherului de a se vinde amanetul la mezat; poruncim dar Starostei de negustori, ca sa vină la mezat casa ce este amanet, după orînduială, întru auzul tutulor de obște cu prețul lui bun, care să arăte și la cinstita Agenție și îndeplinindu-se dreptul ce este dator numitul sudit rusesc, cei-l-alți bani sa se dea *depoziton* la cinstita Agenție, după cererea ce au făcut. *tolico pisah recek gpd.*—1803, Februarie 20.

Cod. XLIX, fila 27.

1 Zem. Vlahisioie.

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele, biv vel Stolnice Gli-gore Asan Setrar, 'ți facem în șcire, că trebuința fiind a se măsura moșia Botini din sud. Ilfov, ce este alătura la lângă Agești, a Luminatului Beizade Grigore Suțul, *care din prea înalta poruncă împărătească se vinde la mezat*, și cumpărătorul ce o va lua are să numere banii după suma stinjenilor ce va eși, pentru care moșie nefiind sineturi vechi de față, urmază a se face o scumpă cercetare, ca să se descopere adevărul și să se deosibescă totă această moșie ce o are cumpărată Luminata Beizadea, din ceer ce o are de zestre; de aceea ca pre un prahticos, iată te orînduim Domnia mea hotarnic și primind porunca acosta, cu sluga Domnii mele vel Postelnic, fără de zăbavă să mergi la numita moșie, unde strîngînd orînduitul Portărel pre toți vecinii împrejurași, cu sineturile ce au, și pre alți locuitori ai părții locului, bătrâni și cu sciință de hotarele moșiei, să faci tot felul de mijloce ale cercetării, și atît din sineturile vecinilor și din alte dovezi făcîndu-se vedit pînă unde țini de această moșie Boteni întru adevăr, să o și alegi cu semne și să o sforești pre trei locuri, după obiceiul, de care să faci arătare Domniei mele în scris de mijlocul cercetării ce ai făcut, și de suma stinjenilor ce au eșit, să fii însă foarte cu ochii deschiși, a nu se face cel mai mic cusur. *ii saam recek gpd.*—1803, Februarie 25.

Cod. XLIX. Fila 20.

În Constantin Alexandru Ipsilant Vvd.

Cinstite și credincios boeriule al Domniei mele, Dumnéta vel Vornic al Politiei, Mihalachi Manu, fiind-că Dumnéei Căminăreșa Zmaranda Manu, este, trebuință de a avea un Epitrop pentru a îngriji și a economisi ale sale, dupe cum au avut și mai înainte pre Dumnelui vel Logofet de obiceiuri Știrbein, și fiind-că Dumnéta ești cel mai de aproape rudenie, fiind frate cu Dumné-ei; iată te-a orînduit Domnia mea pre Dumnéta Epitrop, și-ți poruncim ca mai

7. Mai dăm în notă un act din 27 Martie 1803, prin care este judecat un individ fost servitor a lui Bezadea Iancu *Sufu*, fiind acusat că la ocasiunea fugirei din București a acestui beizadele și a Domnitorului Mihaï *Sufu*, ar fi furat din lucrurile de la curtea domnescă. Justiția desculpă pre acusat. Textul cuprinde informațiuni relative la evenimentele din 1802, de care ne-am ocupat ¹.

întâiu pentru dreptățile ce are a lua din casa răposatului Cămărașului Ioan Crețulescu ce i-au fost soție, să îngrijească, ca după ce se vor împlini să le ieșă asupra Dumitale, cum și orî-co alte, să se iconomisască de Dumnóta și Dumnóta veî îngriji de cele trăbuincioase ale Dumnóei, iară de sineși să nu aibă voie a face nicî o ummare. *tolico pisah gpd.* 1803, Martie 2.

Cod. XLIX. Fila 31.

Îo Constantin Alesantru Ipsilante Vvd. gospod. Zem. Vlahisioie.

Cinstite și credincios boeriule al Domniei mele, Dumnóta vel Cămăraș, 'îi facem în scire, că un Nicolae Armaș nepotul Ghiugiului murind aici în București fără de alți moșcenitori, avînd numai o soră la *Moldova*, și rămîind cu îndestulată sumă de bani datorî la uni-alți, precum în anaforaoa ce s'au făcut de la Spătărie sunt arătați; s'au înscințat de acésta sora mortului la *Moldova*, de unde au venit răspuns nu numai pentru a lua averea mortului, mult- puțin ce 'i-au rămas, iar pentru datoriile cari sunt să se plătoscă nu au venit nici un plirecusiun vechil; decî fiind-că aici aștăptă atăția datornicî, cari pre tóte zilele ne dau jălbî cerînd isbrănire și clironom, precum am dis mai sus, răspundător și la luat și la dat nu s'au arătat nimenea într'atâta vreme; poruncim dumatile, ca din brésla negustoróscă să rînduescă Dumnóta douî negustori de ispravă, care să fie despre partea Domniei mele Epitropî și ca vechilî și din partea clironomului mortului, spre a face acești negustori zapt tótă averea câtă au rămas aceluî numit mort Nicolae Armaș, de la mult până la puțin, să vadă apoi și anaforaoa Spătăriei de cercetarea și alegerea ce au făcut pentru datoria fiez-căruia și la care din condeele acelor arătate datorii ce se cer de către datornicî, vor vedea că au după dreptate vre-un cuvînt de împotrivire despre partea clironomului mortului, să-și facî apelație către Domnia mea a se judeca cu acei datornicî, despre partea clironomului mortului, ca să se alógă și să se lămuróscă, câtă și a căruia datorie rămăne a se împlini dintru a mortului pereusie, care pereusie orî prin prețu're dréptă, séî pr n mezat vîndîndu-se de față cu toți datornicîi, să se analoghisască pre datoriile ce sunt prin socotóla în scris, atât de datorii cât și pereusie, ca să se vază și de sora și clironoama mortului; de care acóstă alegere și lămurire ce se va face, să avem scire prin anafora. *tolico pisah gpd.*— 1803, Martie 9.

Cod XLIX, fila 31.

1. Prea Înălțate Doamne !

După luminată porunca Înălțimei tale de la acóstă alăturată jalbă, arătăm Măriei tale, că cercetându-se jaluitorii pentru lucrurile ce s'au găsit la dînsul de bănuială, au dat acest tacir, dicînd, că el fiindu-se fost aflat slugă

E vorba de momentul când Mihaï Suțu, la instigațiunile Rusiei abandona tronul, cum în urmă s'a vădut.

pre lângă luminata Beizadea Iancul Suțu, și trimis fiind la Ordie ot Craiova, s'aũ întos cu veste, cum că *Caracal s'aũ ars, dar fiind preste gătirea ce se făcea de la Haremul gpd. pentru fugă 'ș'i-aũ dat și el o ladă a sa cu haine și lucruri în mâna unui Chiriță Icioglan, ca să-i fie în purtare de grije, ducându-se acel Chiriță la Focșani, iar el n'aũ urmat a merge cu Mânia sa Mihail-Vodă, ci rămâind în București într'aceea nopțe, aũ dormit la Curte în odaia chiar a Beizadelei, de împreună cu un Ioniță Piteșteanul, ce și acela era Icioglan, și a doua zi întru acea turburare venind un Gregore Icioglan ce și acum se află slujind, cu un car cu cai și cu doi arnăuți, trimis fiind fost de luminata Beizade Gregorie, ca să încarce orî-ce lucruri mai bune va găsi, aũ rădicat și el împreună la încărcarea a două sipeturi, în care sipeturi aũ aruncat din tacâmurile satărilor și altele din așternutul iatacului, cum și un baltac de fier și intrând și el în car, s'aũ pornit a eși afară din curte, iar acel Grigorie mai rămâind în casele domnești, cu cuvînt că va veni pre urmă, pre dînsul încă până a nu eși din curte cu carul l'aũ întîlnit uu curtean Buluc-Bașa ce s'aũ spinzurat, și întrebându-l unde merge cu carul? el i-aũ arătat adevărul, iar acel Buluc-Bașa, prieduind că are a lua 40 pungi bani do la Domnie, 'i-aũ făcut zapt carul cu tot calabalicul și ducându-l în Hanul Sfîntului Gheorghe cel nou, l'aũ descărcat într'o odae, pecetluindu-se de către Egumenul mănăstirii, și în urmă ducându-se și însuși cu Dumnelui Clucerul Vasile la Brașov, acolo, s'aũ găsit între calabalăcul Luminăției Beizadele și hainele sale mutate diu ladă într'un sipet și-si-lea luat, însă o jubă ce se părea că era de samur Muscovin, fața de ghermisit carbuziu, cumpărată din prăvălia lui Mihail Chiriță și cusută de un Gheorghe Croitorul, iar blănille adecă profilurile cum și cele din lăuntru șaluri purtate și cumpărate cu tot tal. 350, de la Dumneei Păhărnicea Maria Carmalôica, dându-î din bani numai două sute și vopsindu-î profilurile unu Dumitru Cojocarul, tot acela 'i-aũ și blănit jubeoa, o jubea dezblănită soflahaniũ dice că o are cumpărată în tal. 35, de la un mozat ce s'aũ urmat întru a doua Domnie a Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, o jubea postav verde, dice că în postul Peștolui trecut aũ cumpărat patru coți postav po talerî 9, de la Cămara gpd. și i-aũ cusut'o uu peșicheriũ croitor ot Hanu lui Șerban Vodă, ce aũ murit, iar căptușala aũ cumpărat'o de la niște evrei. O păreche pistole próste nepotivite, dicînd că i s'aũ dat de la Curte, când s'aũ pornit la Ordie în slujbă la Craiova; după al căruia *tacrîr* cerîndu-i-se ca să încredințeze judecata prin doveđi de sunt chiar ale lui lucruri adevărate, aduse mai întîiu pentru jubeaoa cu samur pre Gheorghe Croitorul ot Hanul lui Șerban Vodă, cel ce 'i-aũ croit și 'i-aũ cusut fața, cum și pre Dumitru Cojocar vecinul de alătura cu numitul croitor, cel ce i-aũ văpsit samurul și i-aũ blănit jubeaoa și amîndouî cu un cuvînt aretarũ în frica lui Dumneđeu, că de către dînsii adevărat i s'aũ lucrat acostă jubea, precum jăluitoriul prin *tacrîr* aũ arătat; așisderea și pentru blane s'aũ întreat Dumneei Păhărnicea Carmalôica și Dumneei aũ mărturisit că de la însuși le-aũ cumpărat; cum și pentru sipet arătînd că este la Cămpina, când se întoea cu luminata Beizadea Iancu de la Brașov, s'aũ vădut de către Dumnelui biv vel Clucer Vasile Locusteanul, cât și după vonirea sa aici la*

8. La 2 Aprilie 1803, Domnitorul denumesce Epitropi casei și copiilor răposatului Căminar Ioan Crețulescu, fiind-că s'a lepădat de tutelă fostului mare Vornic Manolache Crețulescu ¹.

Spătărie, iarăși s'a vădut de către uni din ómenii spătăreșci; cu pitace din partea judecății întrebându-se toții aceștia, mai întâi Dumnélui Clucerul Vasile, subț a Dumnisale iscalitură a dat în scris, că după întórcerea Dumisale din Brașv, întemplantu-i-se trecerea prin Cămpina, a găsit pre jăluitaru cu sipetul deschis, și cu haine și cu alte lucruri întinse pre funie pentru aerisit în vederea tuturor, și deosebit că atât din ómenii Măriei sale Mihaiú Vodă și dintre ai Luminatei Beizadele a vădut tóte acele haine și lucruri. dar și chiar Dumnélui vădendu-le nu le-aú potrivit a fi lucruri domneșci, ci după potriua jăluitarului; așisderea a dat în scris și un Sotir Polcovnic de poteră, și un Costache căpitan de Focșani, cei ce arată jăluitarului, că i-aú vădut sipetul când aú venit la Spătărie, dicend și ei, că adevérat aú vădut pre jăluitar descarcând dintr'un car un sipet și l'aú dus unde nu știú ei; iar pentru jubeaoa de sofa nețiind minte de la al cui mezat aú cumpárat'o, cum nici dintr'a cui mână de telar aú luat-o, și pentru jubeaoa de postav nefiind față ómenii Cămărei gpd. acei vremi, cum nici croitorii ce-aú cusut'o, fiind morți, asemenea și pentru pistóle nefiind față cel ce i le aú dat atuncí la plecarea sa la Ordie, n'aú putut să facă judecătoi nici o îndestulare; decí fiind-că din doveđile ce au adus numitul Gheorghe se face îndestulare, că lucrurile ce s'aú găsit în sipet sunt ale lui, cum și din cercetarea ce s'aú facut asupra acestor lucruri, cáutându-se mărturia lor, se vădură a fi lucruri după starea lui, iar nu domneșci; așisderea și cele nedovedite s'aú cunoscut lucruri próste, judecata găsește cu cale, ca numitul să se slobođă cu chezáșie, până când să va aduce și Șerban vel Armaș ce aú fost Vátav a Dumnélui Spatarului Hangeri, și atuncí prin din isnovă cercetare ce se va face. se va da cea desávırșită alegere a pricinei, iară hotarirea cea desévırșită rămâne a se face de către Înălțimea ta. 1803. Martie 27.

Constantin Stolnicul, Teodor Fotino Serdarul, Constantin Caclica Medelnicerul, Ioan biv vec Staros'e, Gregore Polcovnicul, Nicolae Pitar.

Îo Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gpd.

Primită este Domniei mele anaforaoa judecăției, după arătarea ce ni se face a pricinei, și poruncim așa să se urmeze, după cum se cuprinde mai sus. 1803 Martie 31,

1. Îo Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele Dumnéta Constantine Crețulescule biv vel Vornice și Dumnéta Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, fiind-că Dumnévós'rá sunteți rinduiți epitropi ai casei răposatului Ioniță Crețulescu biv vel Căminar. cerem Domnia mea să ne arătați în scris pre anume câtă datorie s'a aflat dator răposatul la sfirșitul s'ei? câtă datorie s'a plătit până acum? și câtă a rămas de a se plăti? pentru care aceeași datorie ce are a se mai plăti, să chibzuiți Dumnévós'rá: care din lucrurile *pereusiéi* răposatului trebuie de a se vinde spre plata datoriei? care acel lucru ce este a se vinde

9. Dăm în notă pitacul din 14 Aprilie, prin care Constantin Ipsilante ordona încetarea a orî ce urmăriu prin judecăți a țăranilor, de la 15 Aprilie până la 15 Maiu, ca să 'și pôtă căuta de munca câmpului ¹.

pentru plata datoriei, deosebit cea-l-altă pereusie ce rămâne bună, să o împărțiți la clironomi răposatului și partea copilului cel mic, ce este nevréstnic, să se deo sub deosebită epitropie de a se păstra și a se chivernisi până va veni copilul în vîrstă; așa să urmați și de toate aceste să faceți Domniei mele arătare în scris prin anafora. *tolico pisah i gospod.*—1803, Maiu 10.

Cod. XLIX, fila 58.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscoe.

Fiind-că Dumnélui biv vel Vornic Manolache Crețulescu ce împreună cu Dumnélui biv Vornic Constantin Crețulescu s'au aflat până acum epitropi asupra casei și a copiilor răposatului Căminar Ioan Crețulescu, se lăpădă de sarcina acestei epitropii, avendu-și osebitele trebile casei Domniei sale și fiind-că obșteșca orînduială este, cu acest fel de epitropii să fie însărcinat Dumnélui vel Vornic al obștirilor, de aceea dară în locul Dumnélui Vornicul Manolache Crețulescu, orînduim Domnia mea, pre Dumnêta vel Vornice al obștirilor, ca împreună cu Dumnélui Vornicul Constantin Crețulescu să epitropisiți casa și copiii numitului răposat. *tolico pisah i gospod.* — 1803, Aprilie 2.

Cod. XLIX, fila 41.

1. *Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscoe.*

Dumnévostă ispravnicilor ot sud sênătate, fiind-că de la 15 ale lunei acesteia Aprilie până la 15 ale lunei lui Maiu, sunt a fi locuitorii de obște ne supărați în pricinî de judecăți, după obiceiul ce s'a urmat în toți anii, pentru trebuința araturilor de porumb, de mei, de lucrul viilor și altele ce sunt acum de cu primăvară, care e hrana cea de preste tot anul a locuitorilor de obște, vă poruncim, să înștiințați la toți, că într'acest orînduit soroc fiteș-care să scie că nu se aduc nici se trag pentru pricinî de judecăți, afară numai din pricinile de vinovăție care se caută în totă vremea și fiteș-care să urmeze într'această vreme, atît pîrîșii cît și cei pîrîți a căuta lucrul pămîntului, silindu-se la arăturile bucatelor. fără de a 'i ridica Dumnévostă și fără de a 'i trage în pricinî de judecăți, după cum și aici la Divan nu vor fi aduși; drept aceea să urmați precum poruncim, și fiți sănătoși.—1803, Aprilie 14.

Cod. XLIX, fila 43.

Notă.—Urmăză și un pitac pentru vacațiunile din Iulie:

Publicați la toate județele și la Caimacam pentru contenirea judecăților pre Iulie.

Dumnévostă ispravnicilor ot sud sênătate, vă facem în scire, că după obiceiul ce se urmăză în toți anii și după copriinderea condiceii Divanului Domniei mele, sunt a fi poprite judecățile în totă această viitoare lună a

10. In 22 Aprilie 1813, Domnitorul ordonă bătaia la falangă și trimiteră la Ocnă a unui Zapciū, care a întrebuințat torture pentru aflarea adevărului de la un hoț *«fiind-că numai stăpânirea are putere de a rîndui osînda ce se cuvine fie-cărui făcător de rele și a pedepsi după vină»*. Torturatul zace în spital și Domnitorul adaogă în rezoluțiunea

lui Iulie, fiind vremea a tot lucrul pămîntului, pentru ca să 'și pôtă fieș-carele locuitor a 'și căuta de seceriș și de cósă; decî iată mai din vreme vë poruncim, să însciințai la toți de obște, ca întră acéstă lună nimenea să nu pornescă cu jîlbî pentru pricinî de judecări, că om de afară ani poruncit Domnia mea să nu se aducă pentru judecări, fără de numai pentru pricinî de englimatică, acele nu sunt poprite în nici o vreme, nici Dumnévóstră să nu aveți a trage pre nimenea pentru pricină de judecări până după sfîrșitul lunei lui Iulie, încă și pre acei ce au apucat de au intrat și sunt în judecată să vë siliți a le isprăvi tréba și să le dați drumul a nu 'i ținea popriți și fieș-care într'acéstă vreme de soroc să fie nesuperați de judecări, după cum asemenea porunci aveți date de Domnia mea și aici pe la Departamenturi; ci dară așa să urmați negreșit, însciințînd la toți locuitorii de obște, să scie fieș-carele, că nici de aici nu se va trimete să se aducă nimeni de alte pricinî, fără de numai pentru pricinî de tâlhării și de englimatică se vor aduce și Dumnévóstră ispravnicilor pre acelea să fiți datorî tot-dea-una a le căuta și să dați poruncă tuturor a se astîmpăra acum și a se apuca fieș-carele de lucru cîmpului cu silință și fără de pregetare și fiți sănătoși.—1803, Iunie 26.

1804, Iunie 16, asemenea s'au făcut.

1805

1806, Iulie 1, s'au făcut publicații de conținerea judecăților până la August 15.

Cod. XLIX, fila 70.

Cărți pentru conținerea judecăților la culesul viilor și porumbului

Dumnévóstră ispravnicilor ot sud sănătate, vë face în sciore că într'acéstă vreme când sunt culesul viilor și culesul porumbului și arăturilor obicînuite și de trebuință este a se precuina pricinile de judecări până la sfîrșitul lui Octombrie. care orînduială s'a fost înlocuit încă de mai nainte și s'a urmat și de frații domni, după cum ne poliroforisim și din condicile Divanului, ca să 'și pôtă căuta fieș-care de acéstă agonisélă; decî vë poruncim Domnia mea, ca să însciințai la toți de obște, să scie fieș-carele că întră acest soroc nimenea nu are a se trage în judecări spre a nu se trepăda în zadar cu venirea până la Divan și așa să urmați și Dumnévóstră, ca să nu ridicați pre nimenoa de la tréba lor într'acést soroc, afară numai de pricinile de englimaticis, care în totă vremea au a se căuta; pentru care ani dat poruncile Domniei melo și aici la tôte judecătoriile și fiți sănătoși.—1803, Septembrie 8.

Cod. XLIX, fila 88.

pusă pe anafora judecății, că de va muri cel căsnit, Zăpciuл căsnitor să fie și el spânzurat ¹.

1. *Prea Înălțate Dămne.*

Înștiințăm Măriei tale că la trecuta luna lui Februarie, călcând hoții pre un Dragomir Unchiașul de la Răsuceni, l'a jăfuit cu bani și lucrurile ce se înșemăna mai jos și la luna lui Martie cunoscând păgubașul pre unul din hoții ce l'a jăfuit anume Nițul, fiind fost venit în satul Frasinetul din județul Vlașca, însuși păgubașul l'a fost prins și cercetându-l de sineși s'a mărturisit că el și cu alți patru l'a jăfuit, ci dupe netăgăduirea hoșului l'a dat în mâna unui Nicăi Zăpciu plășei Călinesci din județul Vlașci, care Zăpciu l'a dat și el după două zile la Ispravnicat și fiind-că s'a întâmplat trecerea pe acolo unui Avram Zăpciu spătăresc, viind de afara s'a dat numitul hoț de la Ispravnicat și l'a adus la Spătărie, unde aici cercetându-se după orînduială, fața fiind și unchiașul Dragomir, păgubașul a dat taclir, că îndemnat fiind încă de la luna Februarie de un Gheorghe și Badea Beiliceiu, însoțind tot aceștia și pre alți două Petre și Stancu iarăș Beiliceiu, câteși 5 au mers noptea în vremea de atunci și prin casnă prigonindu-l și cu ochii la foc l'a jăfuit cu bani și lucruri câte se ved mai jos, cu cari mergend până la un loc, la leșile Călugărului, acolo s'au împărțit în trei împartășindu-l și pre el cu taleri 25 din bani cei furați, apoi el de loc despărțindu-se de acești numiți tovarəsi, s'a dus la casa parinților lui în sud Teleorman și întorcendu-se pe la satul Frasinetul s'a prins de păgubaș, iară pentru tovarəsii lui cu care a fost atunci la prada numitului arătand locurile pe unde s'ar fi aflând, s'a trimes a se aduce și aceia, dară nu s'au putut prinde, fiind doșiți; a mai aretat numitul hoț, că în pricina acesta căci a hoțit, l'a căsnit Nica Zăpciu plășei și l'a ars până a nu l da la Ispravnicat, care vedendu-se și bolnav și ars pre pantece și pre pept l'am dat la spitalul Colței să se caute de doftori și după taclirul hoșului arătand către Înălțimea ta a cere urmare a Zăpciuлui, au fost orînduit mumbașir Cihodar domnesc împreună cu Căpitan spătăresc și mergend cu luminata carte Măriei tale de volnicie, au dat pre numitul Zăpciu ce se află închis la Spătărie, care cercetându-se, n'a tăgăduit, dicend că întoiu la casa păgubașului l'a bătut pre hoț cu un bici, dăndu-i ca la 20 și cu un lemn ca 30, când se află și păgubașul față și după arătarea ce făcu păgubașul, dicend, că ca du cu rugăciune la Zăpciu a nu l mai căsnii, i au dat și lui trei-patru gârbase și de acolo mai purtându-l 2 zile și 2 nopți prin sate, l'a mai bătut și la casa Părcălabului Calin de la Cărtojeni, dăndu-i ca la 10 gârbase, apoi tot acolo mai făcendu-i cercetare l'a și ars puindu-i feare roși pre pantece și pre piciore ca sa marturisească de alte hoții și tovarəsii și gazde, pentru care aflându-se foarte greu bolnav numitul hoț acolo în spital și vrënd a lua pliroforie și de la țirahul ce l caută, ne înștiințeză în scris ca l'au gasit ars de desuptul buricului, lângă deșert, cât o față de taler, asemenea și deasupra țitelor cum și la un picior și ca de rănile arsăturilor s'a silit de l'au vindecat și acum se află pătîmind de lungore, de a căruî împrotivnică urmare nu lipsi a înștiința Măriei tale, iară hotarirea cea de sêvirșită i *proci*.—1803, Aprilie 18.

Taleri 150, ștergare 3, brău 1, pungă cu cuțit 1, sloi de cêră 1.

Vel Spătar, Ioan Greceanu Paharnic, Antonie Serdaru.

12. La 1 Ianuarie 1803, Constantin Ipsilante acordă moratoriu pre 5 ani evreului *Bohor*, «dator o îndestulată sumedenie, atât la pămên-tenî cât și la străine obraze ¹».

13. Dăm în notă un pitac din 30 Iunie 1803, relativ la refuzul suditului austriac Teodor Ciocan, de a lua pre logodnica sa Diamandi, sub pretext că acesta are «*patima mirositurei gurei*». Domnitorul rinduesce pentru cercetarea casului, pre lângă Mitropolitul, pre boerul vel Vistier Dumitrașcu Racoviță și pre protomedicul. Domnitorul afirmă că este cas de stricare a logodnei, deacă se dovedesce că fata are asemenea defect și dispune cum se va face regularea intereselor materiale și într'unul și într'altul ².

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu această anafora a Spătariei, am poruncit de s'a adus înaintea Domniei mele Nica Zapciu, unde întrebat fiind de Domnia mea, cu a cui voluicie a făcut o netrebnica urmare ca acesta împotriva rînduelii ce se cuvine unui Zapciu, nu avu nici un cuvînt de îndreptare; deci, fiind-că datoria slujbei lui era ca îndata ce a prins pre hoț, numai decît cu pază bună să 'l trimetă și să 'l faca teslim la Ispravnicat, iară nu să 'l pedepsască el și să 'l căsnască, fiind-ca numai stăpînirea are putere de a rîndui osînda ce se cuvine fie-carui făcător de rele și a pedepsi după v'na lui, pentru netrebnica dar împotriva urmare a acestui Nica, spre pilda și altora zapcii, poruncim, ca acum de o cam-dată, să se pedepsască aici cu bătui în falanga și sa se trimită la Ocnă și după aceste de se va întempla să móră cel căsnit de dînsul, atunci 'l osîndim să se pedepsască și el cu spânzurătorea.—1803, Aprilie 22.

Cod. XLIX, fila 189.

1. *Mîlostieiu B. Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*

Fiind-că Bohor ovreiu se află dator o îndestulată sumedenie, atât la pămên-tenî, cât și la străinele obraze, caruia după cercetarea ce au făcut negă-sindu-se nici un fel de avut și dovedindu-se întru adevăr că nu are mijloc și putere de a plăti și de a se ținea la închisore este fără de nici un folos al datornicilor, s'a dat dara printr'acastă Domnăscă noastră carte, soroc de cincî ani, ca într'acastă diastima de vreme fiind netras și nesupărat de către datornici să pîlă îmbila în vre-o chivernisela de a se agonisi și a se căstiga să încopa a plăti datornicilor; drept aceea poruncim ca într'acest soroc sa fie nebântuit de către datornicii lui. *tolico pisah gospod.*—1803, Iunie 1.

Vel Logofăt.

Cod. XLIX, fila 64.

2. *Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*

Prea Sfinția ta Părinte Mitropolit al Ungro-Vlahiei, am vădut Domnia mea anaforaa ce ne faci asupra priciunei ce este între Anastasia Diamandi cu Iudor Ciocan *sudit austriacesc*, pentru care fiind și o parte și alta ne-au

O adevărată aplicare a vechiului obicei al *deșugubinei*, primită de pravilă¹ se pôte ceti în anaforoa jnstiției, din 3 Iulie 1803. Acest act va mai arêta cum justiția țerei putea ține la arest preventiv pre supușii străini în procese criminale. Vodă cere apoi Agenției, să fie expulsați².

dat apelație împotrivă, prin cari Ciocan dice, că având logodnica lui *patima miroșiturei gurei*, de aceea nu primesce sa o iae soție și ca de nu ar fi având această patimă ar fi luat-o soție; ne provalisind vre-o pricina alta la mijloc de cât acesta, iar Anastasia cu totul tagăduind de o patima ca acesta, arată cum Dumnélui Arhiatros al Domniei mele într'adins cautând pre fie-sa nu s'a găsit de a avea vre-o patimă ca acesta și rău are Ciocan acesta banuiala; decî când numita logodnică se va afla în adevăr cu patina aceea ce o provalisesce Ciocan, atunci Ciocan, nu numai să fie slobod, ci și galbenii și darurile ce au dat să i se dee tot deplin înapoi, în vreme ce și cununați de ar fi, iarăși Pravila 'i desparte, pentru o patimă ca aceea și rău o dice Ciocan acesta, atunci de va vrea logodnica să 'l iae și nu se va trage cumvaș ori ea seau părinții ei, socotind vre-o viețuire rea, atunci nu numai n'are Ciocan cuvînt a cere darurile, ci încă este dator să o iae întru casătorie, sea i neprimind Ciocan a se cununa, atunci nu numai și galbenii și toate darurile ce a i avut la logodnă trebuie să le peardă, ci încă este dator sa o înzestreze de la dînsul, ca unul ce a defăimat-o fără cuvînt și 'i a scornit ponos neadeverat; drept aceea orînduim pricina iaraș la Prea Sfinția ta, ca dimpreuna și cu Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele vel Vistier Dumitrache Racoviță, ca un mijlocitor ce a fost la acest *sinichesion* și cu Dumnélui Arhiatros al Domniei noastre aducînd zapciul cel orînduit, pre amîndouă părțile fața, sa cercetați împreuna câteș trei acesta și asupra adevărului și a dreptăței fara de vre-o năpăstuire la nici o parte, să faceți Domniei mele anafora iscalita de câte trei, *tolico pisah gospod*.—1803, Iunie 30.

Cod. XLIX, fila 71—72.

1. Cartea 60. tit. 26.

2. Prea Înălțate Doamne.

Ascultînd luminată porunca Mariei tale, de la acesta alăturată jalbă, înscințăm Înălțimei tale, că încă de la 20 ale trecutului Maiu, s'a i dat la închisórea pușcării de către Dumnélui vel Spătar liude 6 ciobani Unguri, ómenii chesaricesci — anume Mihai Catana și Simion Maga și Comsa Chiojdea, (cari din luminată porunca Înălțimei tale, s'an dat la cinstita Agenție) și Bucur Berivoescul, Aldea Cirtianu și Naftanail Popa, cari se află la închisórea pușcării și cu înscrisa înscințare a Dumnealor boerilor ispravnici ot sud Saac, prin care îi arată, că acești liude șése, împreună și cu alți mulți tot ciobani de ai lor, la 11 ale trecutului Maiu aflându-se poposiți cu vitele lor de marginea satului Mehedința din numitul județ, au sarit sătenii asupra lor, viend să-i gonésca de pre livețile lor, și ciobanii nesupuindu-se a se rădica, nópte fiind, s'au ațitat gâlcéva între dinșii încât a i început a se bate, din care bătaie două sătenii au cădút morți jos și alții două s'au ranit, carora vinovați făcîndu-li-se în două și trei rînduri cercetare fórte cu scumpetate, nu au pu-

Dificultățile justiției pămîntene cu jurisdicțiunea consulară sporcesc pe totă ziua.

tut judecata înțelege de către cine s'au săvîrșit uciderile, pentru că toți se apără, că fiind depărtați cu oile lor de locul unde s'au întimplat gâlceava, nu au putut ajunge în unda gâlcevei, ci când au alergat și ei au găsit gâlceva spartă, și pre acei doi săteni căduți jos și morți; pricinuind cu toții deosebit, că toți au lovit din unii în alții, fără a ști cine dintr'înșii au coborît loviri de mörte; vădînd dar judecata că nu pöte descoperi pre cei adevărați ucigași, au rămas a face cerere la cinstita Agenție, ca să trimită pre toți acei ciobani cătu s'au aflat împreunați cu aceștia, ca fieș-căruia deosebit făcîndu-se cercetare, să se dovedescă adevărul, apoi pînă încă a nu face acêsta urmare, vîdurăm la mîna numiților o adeverință despre partea părinților și rudelor morților și a tot satu, întarită și de Dumnelor ispravnicii județului, cu cuprindere, că pentru *uciderea ce s'au săvîrșit lui Ioan și Panail* s'au împăcat și iertîndu-î pre cei inchiși, precum se face indestulare din adeverința lor ce se lipi lîngă acêsta; decî, măcar că după cercetarea ce s'au făcut, nu este sciut cel adevărat vinovat, pentru că nöptea isbind sătenii pre acești ciobani, și din amîndouă părțile fiind mulți, au lovit unii pre alții, din care lovire s'au întîmplat mörtea acelor doi săteni; dar fiind-că acești ciobani au induplecat pre davagii de s'au invoit cu dînsii, care invoială este primită de pravili, cartea 60, titlul 26, dice ca numiții să se slobodă, atît pentru împăciuirea ce s'au făcut între dînsii, cît și pentru că pricina și începeroa gâlcevei, s'au făcut din partea sătenilor, cari nu ar fi trebuit să-î lovescă nöptea, ci prin marifetul zapciilor sa-î fi isgonit făcîndu-li-se ispișanie de paguba lor, după obiceiul pămîntului, iar pentru talerî 220 și alte borfe ce li s'au luat de către Polcovnicul județului la prinderea lor, să se lase Polcovnicului talerî 50, pentru ostenela lui, de se va primi audului Măriei tale, și cei-l-alți împreună cu borfele, precum mai jos se vîd, să se implinescă de la numitul Polcovnic prin luminată porunca Înălțimeii tale, să se dea jaluitorilor; pentru care hotărîrea cea săvîrșită rămîne a se face de către Înălțimea ta.—1803, Iulie 3.

Teoloz Fbtino Serdar, Constantin Caclica Medelnicer, Ioan proin Staroste, Genache, Giurgeache.

Celea ce s'au luat de Polcovnicul județului Saac.

- De la Bucur. 2 hărșii negre, 1 tîcă cu cuțit
- » Aldea Cristian . . . 2 hărșii negre, 1 tîcă cu cuțit
- » Naftanail 1 tîcă cu cuțite, 1 tacăm de cai
- » Simion 1 tîcă cu cuțite, țol de pre cal, 2 căpăstre de curea
- » Mihaia Husar . . . 1 tîcă cu cuțite
- » Comșa 1 tîcă cu cuțite, 1 pofil.

Iu Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Poruncim Domnia mea să se slobodescă acești ciobani și Dumnelui vel Armaș să-î f-ca teslin la cinstita Agenție ca nisce sudiiți ce sunt, însă cu acêsta orinduială de a lipsi aceștia de aici din țera, trecîndu-î cinstita Agen-

În 13 Iulie 1803, este *surghiunit* la Moldova un Manolachi *Moldoveanu*, acusat de plastografie. La 18 Iulie e surghiunit la mănăstirea Sinaia, Matei Rătescu, dupe cererea rudelor sale¹.

Un act de judecată pentru închiriere de prăvălii din 3 Iulie 1803, amintesc despre anarhia din București de la 1802, afirmând că au ținut numai 40 de zile. Cestiunile de drept atinse în acest act se pot studia în notă².

Ție preste hotar la locul lor, iar Polcovnicul de județ, oprind taleri numai 50, cei-l-alți să-i întorcă de împreună cu toate borfele, de la carele să-și implinescă Ispravnicii județului.—1803, Iulie 5.

1. S'au făcut carte de Volnicie cu Zapciu spătăresc, să ducă surghiun în Moldova pre Manolachi Moldoveanu, ce s'a găsit plastograf făcând buiurdismă Domnăscă la jalba cavafilor. — 1803, Iulie 13.

Cod. XLIX, fila 74.

S'au făcut carte de volnicie cu Zapciu spătăresc, să ducă surghiun la mănăstirea Sinai pre Matei Rătescu, după cum prin jalbă au cerut rudele, și rudele să-și poarte grijă de cele trebuincioase.— 1803, Iulie 18.

Cod. XLIX, fila 74.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele, la pricina judecătoarei ce urmăzează între Maer Ovreiul, raiaoa, cu cumnatu-său Simhă Ovreiul suditul che-saricesc, pentru închirierea unei prăvălii de aici din București, care este jumătate a Rufăi soția lui Maer și jumătate a Șăini soția lui Simhă, vădând Domnia mea din anafarele judecăților de cercetările ce s'au făcut până acum asupra acestei pricini, că în lăt 1802, Februarie 5, s'au judecat la Departament Rufa soția lui Maer cu cumnatu-său Simhă, cerând să se protimisască ea a întorce la Simha jumătate din tocmela ce făcuse Simhă cu un Teodosie Negustor pre închirierea acelei prăvălii în două ani, când s'au hotărât judecata, că de vreme ce Simhă au închiriat prăvălia pre două ani și au luat și bani și au iscălit și zapisul, iar Maer nici bani și au luat, nici zapis au iscălit, ca unui stăpânitor ce este d'a valma pre jumătate hrisis a acelei prăvălii, i s'au dat protimisis să întorcă la cumnatu-său taleri 250, jumătate din 500, drept cât o tocmise negustoriul chiriaș, ca să ție Maer prăvălia în două, cu aședămîntul acela ce au fost făcut Simhă cu acel negustor străin, iară cei-l-alți taleri 250 ce'i luase Simhă mai mult de cât i-s'au cădut dreptul să i, să 'i întorcă negustorului înapoi; apoi tot într'acel lăt, la Maiu 17, înfățișându-se înaintea Dumnélor veliților boeri Hagi Gheorghe Roman, suditul Rusescu, nepot mai sus numitului Theodosie negustorul, cerând să aibă tărie zapisul cel dădese Simhă pre închirierea acelei prăvălii în două ani, dicend că de și n'au iscalit și Maer acel zapis, dar tocmela s'au făcut și cu vcia lui, care acesta tăgădund'o Maer, judecata i-au fost rînduit cu pitac ca pre taga lui ce facea să jure în legea lui, care neprimind să facă jurămîntul, cu toate că din-

La 5 August 1803, Constantin Ipsilante ordonă Divanului, să pregătască un nizam care se împiedice nesfârșitele chiămări în judecată în procesele, care deja s'au cercetat de două ori de justiția țerei. În adevăr, era o veche deprindere, ca acei cari prin o judecată se

tr'acésta s'a dat cunoscință că închirierea prăvăliei au fost și cu primirea lui, și s'ar fi cuvenit să ție negustorul chiriaș prăvălia pre două ani, dar fiindcă însuși Hagi Gheorghe chiriașul s'au mulțămît atunci înaintea judecăței a i-se lăsa prăvălia numai pre un an, după chiar a lui primire, au găsit și judecata cu cale, ca să fie prăvălia într'un an, adecă pînă la sfîntul Gheorghe trecut al acestui următor an, iar acum la trecuta lună în Maiu 8, vîdurăm Domnia mea din anafora ce ne făcu Dumnélor veliții boerî, că numitul Hagi Gheorghe Roman, judecându-se cu Maer, au cerut ca să ție el prăvălia și pre acest următor an, pricinuind că pre anul trecut numai trei luni s'au avut alișverîș în prăvălie, iar nouă luni au stătut închisă, din pricină că au fost *răs-vrătire*, și pentru că s'au întemplat de au murit și tovarășul său; cu ale căruia pricinuirî, dîc Dumnélor boerî că nu se pôte ajutama, pentru că *răsvrătirea au fost numai vre-o 40 de zile, pînă au venit Domnia mea în scaun* și apoi s'au liniștit și s'au deschis tîrgul, încă și chiar într'acele zile tot saî făcut alișverîș; iar mórtea tovarășului său de va fi și făcut vre-o zătignire la alișverîș, acea este deosebită pricina lui cu care nu pôte să scađa dreptatea lui Maer, ci fiindcă el însuși s'au mulțămît înaintea judecăței Dumnélor veliților boerî ca să ție prăvălia numai un an; acum n'are dreptate a o mai ținea și pre anul al douilea; decî acésta de acum anafora ce ne fac Dumnélor veliții boerî este primită Domniei mele, și poruncim, ca aducînd orînduitul Zapciî înaintea Domniei mele pre numiții ovrei Maer și Simhă, față cu Hagi Gheorghe Roman, să 'î daî a înțelege, cî de vreme ce sorocul de un an s'au împlinit încă de la Sfeti Gheorghe trecut, mai trecînd și alte două luni și decé zile preste soroc, n'are dreptate să ție prăvălia mai mult, pre care sa 'l și îndatoresci Dumnéta, prin scirea cîstitului Consulat, că fără de altă prelungire să iasă acum din prăvălie și să o lase slobodă, iar baniî ce au dat lui Simhă pe acest de al douilea an să 'î împlinescă zapciul lui dela Simhă; Hagi Gheorghe, ca să nu se păgubésca și într'acest chip veî urma Dumnéta a desface pricina ce curge între numiții ovrei cu Hagi Gheorghe, iar pentru pricina ce curge între soțiile acestor ovrei, care sunt stăpâne pre din două pre acésta prăvălie, fiindcă prin apelația ce acum în urmă dete Domniei mele Șaina Ovreica soția lui Simhă, dîce că Maer cumnatu-său se silesce cu felurî de mijlôce sa pue mîna și pre jumătatea părței dintr'acea prăvălie, ca cu vreme să 'î rămănă singur stăpân și sa o isterisescă pre dînsa de parintésca moștenire a ei, și cere ca sa împartî prăvălia pre din două frătesce, cum și odăile iarășî sa le împartă, să stăpênescă fieș-carele al său; poruncim dar, că de le veî putea învoi Dumnéta ca să deé una din ele la cea-l-altă jumătate prețul chiriei ce vor da alții străini, să ție mai bine acea totă prăvălia decît alții străini, iar de nu le veî putea îndupleca la acest fel de învoire, atunci să orînduesci Domnia ta a li-se face drépta împărțelă pre din două frătesce și la prăvălie și la odaî, ca să nu mai fie înclinate una cu alta, și să lipsescă și udecățile și gâlcevurile și dintre bărbații lor. *tolico pisah gpd.*—1803, Iulie 3.

credeaŭ nedreptățiți, se nu o considere ca definitivă și se cerce a redeschide procesul la fie-care schimbare de Domnie. Constantin Ipsilante ordonă Divanului să pună pedepse pentru acei cari din adevărat *șiretlic* încercă asemenea practică¹.

Din o carte de hotărnicie a unei moșiei a monăstirei Sfinta Eca-

1. *Iă Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. i gpd.*

Prea Sfinția ta Părinte Mitropolit și Dumnévóstră cinstiților și credincioși boerilor veliți ai Divanului Domniei mele, vă facem în sci-re, că în diastima vremei de când Dumneđeiasca providenția ne-au adus cu Domnia aici la acest scaun, multe pricinî de judecăți am vőđut cercetate și hotarite mai de înainte, în două și în trei și în patru rinduri, și cu Divanuri Domnesci întărite, cercându-le de iznóvă iarăși acei Ipotesieri cu purtare de perdere de vreme prin judecăți în zadar, unde deși de nu pot acei ce âmblă rău a isbėndi după scoposul lor, dar ceea-l-altă parte care au avut și are dreptatea rămăne stins și sėrăcit cu cheltuiala și cu perderea de vreme, fiind tras și purtat într'atitea rinduri prin judecăți, care acėsta pőte să facă unii din prostie și din nepriceperea lor, părăndu-li-se ca aŭ dreptate de se pornesc iarăși prin judecăți, dar mai mult putem đico cu adevărat, ca fiind ómenî șireți, și fiind-că nu are a pătimi nici a păgubi nimic, într'adins din rėutate și din zavistie îi trag, îi pőrta prin judecăți, ca sa le pricinuiasca stingere și cheltuială, care acėsta nu numai că este o mare nedreptate celuia ce pătinesce, ci și Divanului o supėrare necontenita și o insarcinare, neprisosind vreme de a căuta pricinile celor-l-lți pre lăngu acei nestămpėratori; decî trebuință fiind a se da la acėsta o hotărire care să se întocmeasca a se pzi ca o pravilă spre a sci ce pedėpsa este orīnduita pentru cei ce rămăne de judecată și âmbla rău, cu cu acėsta luănd óreș-care sfiala cei lėi și neastămpėratori să continėscă pornirile lor; cu care pricnuesc stingere celui cu care au avut a face; nu đicem însă pentru cei ce au cercat judecata o data și de două-orî, fiind-ca unii ca aceia părăndu-li-se întėiu ca s'au napastuit, sunt iertați pāna la a doua pornire de judecată cu Divanuri și întăriri Domnesci, ca nu are dreptate, apoi și a treia óra și a patra óra și în scurt în tőte vremile și la tőți Domniî nu se mai astămpėra, precum am vėđut multe asemenea pricinî: pentru aceea dar sa faceți Dumnévóstra cu socotėlă de obște o întocmire prin ponturi, vėđėnd Dumnévóstra și pravilele ce povețuirî da: pentru acėsta, unde sa aduceți la acėstă trėbă și din boerii . . . , prin care ponturi să orīnduiți Dumnévóstra la ce plată de cheltuială, și la ce pedėpsa se cuvine sa fie supus unul ca acela, ce din rėutate și din șiretlic nu se astimperă din judecați, facėnd deosebire numai la o pricina ce întėiu s'au dat hotărire după judecată în tr'un fel și la a doua hotărire de judecata se va gasi bună una din cele două de mai înainte judecați și se va hotărî. în urmă apoi nu se va astămpėra, atuncî numai sa se osīndėasca și acela la cea orīnduita pedėpsa și sa ne arėtați prin anafora în scris pentru tőte acestea, ca sa se lege acėsta prin condiți de a se și. urma, și sa se faca publicata în tőta țera, spre a fi de acum înainte știută de tőți de obște. *tolico pisah gpd.*—1803, August 5.

terina se p $\acute{o$ te vedea, cum și la secolul al XIX continuă vechiul sistem de hotărnicii, carele dispunea, ca împetrierea hotarelor să se facă la locurile unde nu se ridica contestațiuni, iar la aceste locuri să nu se pună petre până după o nouă sorocire înaintea judecății ¹.

Zapciil de la pușcărie sunt obligați prin vel Armaș până în 20 zile să caute și să găsească hoții ce 'i au scăpat, că deacă nu :

«Nu numai t $\acute{o$ tă paguba păgubașilor se vor osândi de vor împlini-o de la d \acute{e} nșii, dar ei vor fi băgați în pușcărie în locul hoților scăpați.» — 1803, Noembrie 19.

Telalii de la mezatură se jăluiesc lui Vodă. După vechiul obicei² telălăcul lor se plătea câte 2 parale la leu pentru lucrurile ce se strig la mezat, iar pentru evaluări de lucruri, unde nu are loc mezat, ori când mezatul nu s'a realizat, telalii încă cer plată. Domnitorul ordonă velișilor boieri ai Divanului :

«Ca ved \acute{e} nd mai înt \acute{e} i \acute{u} domnescile ponturi, ce sunt date mai din nainte, at \acute{a} t de Domnia sa părintele Domniei mele, din a doua Domnie, i de la Dumn \acute{e} lu \acute{i} îspo-

1. Carte de hotărnicie a m \acute{o} năstirei Sfintei Ecaterina.

. . . . Zem. Vlahischie.

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele biv vel Paharnicel Dimitrie Varlaam, sănătate; 'ți facem în scire, că la Domnia mea au dat jalbă cuviosul Egumen al m \acute{o} năstirei Sfintei Ecaterinei, chir Chiril, dic \acute{e} nd cum că m \acute{o} năstirea av \acute{e} nd o moșie în județul Ilfov, ce se numește Călțuna, iar din vecchine are nume Nișogoreni și Dragomiresci, cu care moșie se vecinesce S \acute{e} rdar Poliz cu moșia ce are cump \acute{e} rată de la Cojasca, și vr \acute{e} nd S \acute{e} rdaru a'și hotăr \acute{a} i moșia sa, au și luat hotarnic pre S \acute{e} rdaru Antonie Fotino, cer \acute{e} nd și cuvioșia sa din partea m \acute{o} năstirei pre Dumn \acute{e} ta hotarnic, ca după hris \acute{o} vele și cărțile Domnesci ce are m \acute{o} năstirea, să 'și atle dreptatea, ca să nu se calce moșia m \acute{o} năstirei de către vecini, și să pue și petre hotare, spre a sci fiteș-care stăpânirea moșiei sale; a căruia jalbă orinduind'o Domnia mea la Dumn \acute{e} lu \acute{i} vel Logof \acute{e} t de țeara de sus de au făcut cercetare, ne facu ar \acute{e} t re, că cererea Egumenului este cu cale; dec \acute{i} iată te orinduim Domnia mea hotarnic și primind porunca ac \acute{e} sta să aibi a merge la numita moșie cu boerii ce sunt orindu \acute{i} i, după cererea S \acute{e} rdarului Poliz și cu Portărol, ce prin osebită porunca Domniei mele este orinduit, să faceți am \acute{e} runță cercotare hotarelor despărțirei numitei moșii, de față și cu vecinii împrejurași, at \acute{a} t după scrisori, după doveđi, cum și după vechea stăpânire, și aleg \acute{e} ndu-se moșia m \acute{o} năstirei, să o și tragă după obicei² și să o și împetresci, d \acute{a} nd carte de hotărnicie după orinduială, iar de va fi pricină de neodihnă despre vre-o parte, petre sa nu pu \acute{i} , ci numai semne, și d \acute{a} nd în scris să'î sorocesci pre am \acute{e} ndou \acute{e} părțile ce nu sunt odihniți a veni la Divanul Domniei mele. *ii saam receh gpd.* — 1083, Septembrie 7.

Cod. XLIX, fila 55.

satul Constantin Vodă Hangerliu, cât și de la D-sa fratele Alexandru Moruz din a doua Domnie, să chibzuiți Dv. ce rînduială se cuvine pentru plata telălăcului la acest fel de mezaturî și să faceți Domniei mele arătare prin a-nafora pre larg cu Vătaful de Vistierie.—1803, Noembrie 20 ¹.

În 20 Noembrie 1803, Domnitorul acordă *moratorium* lui Zafiroglu încă pre un an, cu condițiunea cerută de creditor, ca să asigureze plata datoriei, ori prin chezași, ori cu amanet ².

La Decembre 1803, Domnitorul dă un nizam relativ la împrumuturi dicînd că :

«Cu o mână trebuie să dai bani și cu alta să'ți ieși amaneturile. Drept aceea poruncim și D-tale vel Postelnice, așa să dai nizam, ca datornicul sa aducă amaneturile față, ca după cum am dis, cu o mână să se plătescă bani și cu alta să se iae amaneturile».—1803, Decembrie 6 ³.

Frați deținuți la închisóre pentru-că nu putu Spătăria prinde pre al treilea frate Ioan Birnicul, din satul Căpelescile (Teleorman) până ce acesta se va putea prinde ⁴.

Abusurile cu arestările sunt numeroase deși adese pedepsite de Domnitor. Un cas curios este cel din Decembrie 1803. Femeia Gherghina se jălucesce lui Vodă, că a fost închisă la pușcăria Spătăriei. Marele Spătar rapórtéză Domnitorului că din greșelă Gherghina a rămas în temniță, unde intrase ca să se încăldéscă ⁵.

În anexele volumului, la capitolul justiției, lectorul póte urmări o serie de diverse procese și condamnări la Ocnă, cum și diverse surghiunuri din 1803—1806.

1. Cod. XXXVII, fila 14 verso.

2. Cod. XXXVII, fila 9 verso.

3. Cod. XXXVII, fila 15.

4. Cod. XXXVII, fila 17, pitac la vel Spatar din 17 Decembrie 1803.

5. Domnitorul dice către vel Spătar : «a intra muere și a se băga singură pre sine-și la gros, acésta nu se póte, ci se vede că óre-carele din ai Spătăriei, fără de scirea Domniei tale au închis'o la gros și acum a a'mblat să'și îndropteze vina cu pricinuire deșartă, că adică ea singurá a venit și pázitorii au primit-o să intre în gros ca să se încăldéscă, lucru ce nu este de cređut să fie cu voia ei a se încălđi două săptămáni în gros ; ci dar poruncim, ca înfățișând-o pe acéstă sêracă muere cu pîrișul ei înaintea Dumitale, să'l îndupleci a se face o învoire...»—1803, Decembrie 18.

Cod. XXXVII, fila 23.

Dăm și aci în note câte-va acte¹. Atragem atențiunea lectorilor asupra afacerii de tutelă a fraților Plopeanu; asupra sequestrului

1. *Prea Înălțate Dómne.*

Iarăși din porunca Măriei tale am cercetat și a dona jalbă ce a dat Măriei tale tot acest Dima și tot pentru aceste capre și după cum am mai arătat Măriei Tale, tot asemenea este pricina după cum se arată în anafora acosta a mea, care am făcut-o mai înainte, iar pentru a i-se da caprele, rămâne la milostivirea și hotărîrea Măriei tale.—1803, Septembrie 20.

Vel Vistier.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Fiind-că ne-am milostivit Domnia mea de am iertat greșala acestui Dima, poruncim Domnia mea Dunitale vel Vistier ca să i-se slobodă caprele cu acosta hotărîre, însă ca seul ce va eși de la aceste 490 de capre, să aiba al da la luminării Politiei, și să îngrijească Dumneta la acosta a nu-l vinde la alții.—1803, Septembrie 21.

Cod. XLVII, fila 50.

Prea Înălțate Dómne.

După luminata porunca Măriei tale am dus de față la Epitropie, atât pre jăluitorul Costache Popleanu, cum și pre unchiul său Barbu Popleanu, fratele tătâne-so, am cerut apoi de am vedut și diata răposatului Șerban Popleanu, în care lasă Epitrop pre amëndouî, adecă pre Barbu și Costache, să iae și să dea, urmând la toate după cum lasă mortul, am întrebat pre Barbu de voescă să se lepede de Epitropia frăține-său și răspunse, că s'ar lepada fiindu-i calea departată și preste mână a căuta veniturile, dar când i-s'ar găsi alt Epitrop din partea locului, om chivernisit și de ispravă, ca să se pue în locul lui, s'ar trage, iar a rămânea Epitropia numai asupra nepotului său Costache nu pôte să o lase, căci prăpădesce veniturile, precum au și urmat'o acosta, vindând din vinuri și din rachiuri, a prăpădit banii și stă sufletul răposatului necăutat și datoriiile neplătite și pôte se răpue și partea frăține-său Dumitrache, ce este nevréstnic; al căruia răspuns fu primit judecătoî, iar jăluitorul împotriva-i arată cum că la sud Olt, are rude și ómenî de ispravă chivernisiți, cari vor siguripsi Epitropia cu zapis bun adevărit și de ispravnicî, că se va purta cum se cade, va strînge veniturile, va plăt datoriiile, va săvîrși pomenirile, va îngriji de frate-său pînă își va veni în vîrstă și atunci îi va face totă partea, cele de mai sus arătate, acel chezaș să'l răspundă din casa lui, a căruia arătare o primi și judecata și Barbu Plopeanu se mulțami, și așa ceru soroc de zile 20, dând și zapis în condica Epitropiei, și de atunci pînă acum au trecut preste două luni și nici o urmare n'au făcut; pentru care rămase așa a se înțelege, că acel tel de chezaș n'au găsit să dea și acosta au făcut-o numai și numai ca să prelungască vremea spre a putea apuca veniturile moșiei, sa le mănânce după cum au urmat și alte dăți; să bine-voescă Măria ta de a fi luminata poruncă către Dumnélor boeriî ispravnicî ai județului, că nici într'un chip să nu

pentru datorie cu «sinet» din pensiunea lunară a Vornicesei Florescu ; asupra procesului lui Ioniță Filipescu cu Egumenul de la mănăstirea Valenii ; asupra unui proces de deflorare de fată, în care intervine

Îngăduiască pre Costache jăluitarul a lua veniturile moșiei și ale viei, ci să meargă însuși Barbu Plopeanu, Epitropul, să le facă zapt, rînduind și omul său ca să fie napristan, să strîngă ori-ce se va agonisi de pre moșie, dînd Dumnélor Ispravnicii tot-d'a-una mîna de ajutor rînduitului Ispravnicel al Plopeanului, dar Costache jăluitarul să iae numai în scris veniturile, ca să aibă sciință de dînele, iar mîna să nu pue, ca să pótă urma rînduiala dietei, pînă a'și veni și Dumitrache fratele jăluitarului în vîrsta ce rînduiesc pravilele de aici, 25 ani și atunci își va face și el partea zapt ; de acésta arăt Măriei tale și cum va fi luminată porunca. — 1803, August 11.

Vel Vornic al Obștirii.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu cale fiind anaforaoa Dumnélui vel Vornic al Obștirilor, poruncim Dumnévóstră ispravnicilor ai județului așa să urmați, precu se coprinde mai jos. — 1803, August 29.

Cod. XLVI, fila 30.

Pitac din 26 Noembrie 1803.

Domnitorul ordonă oprirea din léfa rînduită pre lună Vornicesei Floresca a sumei ce dătorește după un anume sinet. — 1803, Decembrie 26.

Cod. XXXVII, fila 19.

Carte slobodă de volnicie către Cămarășul de ocna Telega, cu zapciu ca sa ducă pre un Gheorghe Endricălau să-l bage în Ocna, de unde fără de a doua poruncă să nu se slobodă, la mîna căruia Zapciu să dea adeverință Camărașului cum că l'a făcut teslim. — 1803, Decembrie 11.

Cod. XLIX, fila 129.

Anaforaoa în dosul jalbei lui Ioniță Filipescu cu Egumenul de la mănăstirea Valenii, sud Saac pentru partea de moșie de la Căldărăscii.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, ce mi se dă la acésta jalbă urmînd, am luat séma jalbei jăluitarului și arăt Înălțimei tale, că jăluitarul avînd parte în moșia Căldărescii sud Buzău de avalma cu Ecaterina Condurata și cu mănăstirea Valeni din sud Saac, amîndouă cei-l-alti părtași stăpînea partea jăluitarului, și cu luminată poruncă a Măriei tale s'a făcut hotărnicie la fața locului și s'a ales partea Conduratei, stînjeni 500, și jăluitarului 300, aș rēmas și mănăstirei stînjeni 300, și cu tóte că și poruncă a fost să fie și Egumenul la hotărnicie, deși chiămat aș fost, dar dice jăluitarul că nu ar fi vrut să meargă și cu tóte că nu aș mers, dar moșia mănăstirei s'a ales, și jăluitarul aș

Domnitoriul pre lângă judecata bisericeî, după «*apelafia*» condamnatului de dënşa; asupra procesului prin care justiția nu dă nici un

plătit hotarnicului pentru partea mănăstirei talerî 15, precum vëduî și ade-verința hotarnicului la mîna jăluitorului, și după alegerea moșiei, cerëndu-î jăluitorul de la Condurata venitul de 17 anî, singură Condurata aû arëtat că tôte părțile 'și-aû vindut venitul lor pre an câte talerî 50 și aû arëtat că donë părți de venit le-au ținut pre sêma sa, iar a treia parte aû luat-o mănăstirea, și cunoscënd dreptul prin învoire, au dat jăluitorului talerî 170, iar pentru talerî 85 din venitul dîsei Conduratoea, prin zapisul ei de învoire să-î iae de la mănăstire, și cerënd jăluitorul de la Egumen atît acei talerî 85 din venit, și acei talerî 15 'ce î-aû dat hotarnicului, cum și din cheltuiala ce aû făcut jăluitorul sa-î întorcă, 'î-am făcut scrisóre din partea mea către Egumen, că precum s'aû învoit Condurata să se învoiască și Egumenul cu jăluitorul, și dîse jăluitorul că, mergënd cu scrisórou, nu aû fost următor a plăti dreptul; decî, cît pentru talerî 85 din venit după zapisul Conduratei de învoire, cît are jăluitorul a lua de la Egumen, mai are să iae și talerî 15 ce s'aû dat și hotarnicului, care să fac talerî 100 și preste acêsta este dator Egumenul sa-î plătescă și din cheltuiala jăluitorului ceva, carele fiind-ca n'aû fost următor a se învoi, găsesc cu cale sa fie luminată poruncă cu Mumbașir, să îndatoreze pre Egumen, orî a'î plăti prin învoire și a mulțami pre jăluitor, seai avënd împotrivă a răspunde, să'l aducă orî pre însuși, seai vechili la Divan ca să se judece: iar hotărîrea...— 1803, Noembrie 24.

Isaac Ralet vel Logofët.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu cale fiind anaforaoa Dumnólni vel Logofët, după arătarea ce ni se face a pricinei, volnicim pre sluga Domniei mele... copil din casa de Divan, să mergă și prin scirea ispravnicilor județului sa se facă urmare după cum mai sus se coprinde.

Cod. XLVI, fila 124.

Carte la Mitropolit în urma anaforalei aceluia. Domnitorul arata ca Mușat Zidarul aû facut *apelatie* contra hotărîrei bisericei, care l-au condamnat pentru stricare de feciorie. Domnitorul ordonă ca Mitropolitul să asculte mar-torii ce pretinde că are pârîitul și apoi să arate în scris mersul pricinei.— 1803, Noembrie 13.

Cod. XXXVII, fila 6.

Prea Înălțate Dómne

Pre acêsta alăturată alegere a Departamentului nerëmîind odihnit Constantin Portarelel dupe jalba ce aû dat din luminată poruncă Mariei tale, Vătaful de aprodi, Zapciul cel orînduit l'aû adus și înaintea noastră, fați cu Anton Telalul și înțrebând pre Constantin ce are să mai răspundă? aû răspuns că el pentru așe-dēmîntul acesta ce aû făcut cu Anton, ca să șodă în casă de pomană, să se odih-

drept de despăgubire celui ce face sădiri seaă construcțiunii pe loc străin; asupra unor țigani acușați de furii de cai și tănuți de stăpânul lor, boierul Costescul; asupra unui proces de clironomie a

nescă păstrând-o ca sa nu se strice și vre-o chirie lui să nu-î dea, fără de numai să plătescă chiria locului la mănăstire pre an câte taleri 13, au dat și zapis la mâna lui Anton. ci să scôta zapisul sa se vadă de judecată, s'au cerut lui Anton să arete acel zapis, și pricinuind că s'au răpus, l-a-î îndatorat judecata, ca să jure cum că zapisul cu adevărat este pierdut, și nu se afla nici la dînsul, nici la șireea lui, și ne-au venit răspuns de la prea Sfinția sa Parintele Mitropolit, că au primit Anton jurămînt întocmai după coprirea pitacului nostru; dupe acêsta vîlînd că este prigonire între dînșii pentru coprirea zapisului, căci Anton dîcea că scria că nici chiria să nu o dea el, ci sa o stăpînescă Constantin dîp ce va veni, iar Constantin tagadue că nu scrie zapisul așa, ci că s'au legat Anton ca să plătescă el chiria locului; am orînduit și pre Constantin să primîsca jurămînt la acêsta taga a lui, adică să arête adevărul în ce chip era coprirea zapisului, și am primit răspuns de la prea sfinția sa Părintele Mitropolit, ca pentru ca sa lipsescă juramîntul de la mijloc s'au împăciuit amîndouă părțile, ca chiria locului de opt ani ce au plătit Anton la mănăstire sa fie dată de la dînsul, iară chiria de șapte ani ce este neplătită s'au îndatorat Constantin Portărelul ca să o plătescă el la mănăstire, fără de a cere de la Anton vre-un ban; decî cu învoiala ce au făcut Anton cu Constantin la Mitropolie nevrînd să 'l apuce la jurămînt, să dovedesce ca au cunoscut dreptatea lui Constantin și după acea învoiala a lor gîsim și noi cu cale să se urmeze, ca chiria de opt ani sa fie dată de la Anton, iar chiria de șapte ani să o plătescă Constantin la mănăstire și Constantin să-și iae locul în stăpînire de împreună cu casa lui cea veche în starea ce se află acum, și să urmeze așî plăti și de acum înainte chiria locului câte taleri 13 pre an după aședomîntul ce are prin zapis, iar pentru sădările ce dîce Anton ca au făcut pre acel loc, cum casa și via în grădina, măcar ca ceru să i le plătescă Constantin, dar judecata nu 'i-au dat dreptate la acêsta, căci au sădit în loc străin fără de nici un aședomînt, mai ales că dîce Constantin cum că astă primăvară cînd au venit de la Țurigrad, radicasă Anton numai 4 *dirici*, și după ce 'i-au dîs într'atîtea rînduri să stea din lucru să nu facă casă, n'au vrut să înțelegă, de aceea dar nici Constantin nu este dator să-î plătescă acele sădiri, ci sa-și ridice Anton, atît lemnele casei cît și vița ca să rămîie locul slobod pre seama lui Constantin; iar hotărîrea rămîie la Maria ta.—1803 Septembrie 23.

Vel Ban Crețulescu, vel Logofăt Isaac, vel Logofăt Știrbei, vel Logofăt Crețulescu.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Anton Telalu neremîind odihnit la acêsta anafora a Dumnélor veliților boeri, s'au înfașat la Divan înaintea Domniei mele cu Constantin Portărelul, cerînd Anton prin apelația ce ne-au dat, că după cum au platit chiria locului pre opt ani la mănăstire, să plătescă și de acum înainte chiria cea cuviincioasă și să stăpînescă el casa cu coprișurile ce au mai făcut, dar întrebînd de Domnia mea, Anton, ca sa ne arête adevărul cu ce chip 'i-au dat Cons-

fiului de cătră tatăl-său, la care ocasiune se proclamă din nou *principiul*, că *lucrurile fugarilor* (din țără) rămân a fi domesci și că pre un copil nu 'l pôte *clironomi* mama-sa de cât deacă móre după al

tantin casa cu locul când s'aũ dus la Țarigrad, nu tăgădui că l'aũ lăsat să ședă într'insa până se va întorçe, cum pôte să cêră casa cu locul a o lua în stăpânirea lui, și acest cuvînt provalisea, că Constandin nu 'și-aũ păzit simfonia ce a avut-o cu mănăstirea pentru chirie, iar Constantin împotrivă răspunse, că aũ avut aședămint cu Anton, ca pentru casă să nu-ĩ plătescă lui nici o chirie, ci sa se odihnêscă de pomană într'insa ca să i-o păstreze până se va întorçe, iar chiria locului să o plătescă Anton la mănăstire și cu acêsta s'aũ sciut următorĩ simfoniei ce aũ avut cu mănăstirea, a căruia arêtare măcar că Anton o tăgădui, dar cu primirea de invoiala ce aũ făcut Anton la Mitropolie spre a fi adică bine plătită chiria de dînsul pre opt anĩ, nelăsând pre Constandin a face jnrământ să dovedesce adevêrată; ne arată Constantin și zăpisul de aședămint ce aũ făcut mănăstirea cu dînsul din létul 1786 Aprilie 23, cu pecetea mănăstirii și cu iscălitura Arhimandritului Meletie Egumenul mănăstirii, care-l vêdurăm coprinđetor că aũ dat în grădina sfintei mănăstiri 12 stênjeni de loc în lat, iar lungul din ulița cea nouă până în locul Mitropoliei, cu tocmelă ca să dee pre an chiria locului cîte talerĩ 13 și să-și facă case și alte nămessiĩ împrejur, care să o și stăpânêscă el și copiii lui cât vor trăi, fără de nici o supêrare, cum și întêmplându-se casii vre-o primejdie de a se strica după vreme, el tot să aibă voe a o face și a da la mănăstire tocmela chiriei; decĩ avênd Constantin acest fel de sinet cu pecetea mănăstirii și cu iscălitura Egumenului, dicem cu hotărîre, că nu pôte fi isterisit de locul acêsta și de casă, dar fiind că Anton cu zăbava ce aũ făcut a se întorçe și Constandin aũ apucat de aũ făcut pre o parte dintr'acel loc sădirile lui, pentru aceea i s'aũ đis dar de către Domnia mea lui Constantin, ca dintr'aceste douê mijlôce să-și alêgă una, adecă : orĩ să plătescă el tótă chiria locului pre 15 anĩ trecuți deplin, și să-și facă tot locul zăpt cu casa întru stăpânirea lui și Anton să-și ridice sădirile ce are, luându-și de la Constantin chiria înapoi pre opt anĩ ce aũ plătit, seaũ de-ĩ sunt trebuincioșe sădirile ce aũ făcut Anton să se prețuêscă și să i-le plătescă Constantin lui Anton, și în cele de pre urmă răspunse Constantin, că lui nu-ĩ trebuește sădirile lui Anton, ci va plăti el tótă chiria pre 15 anĩ, drept aceea am hotărît Domnia mea ca Constntin Portărelul plătiind chiria trecută pre 15 anĩ; deplin, să-și facă zăpt casa cu tot locul ridicându-și Anton sădirile ce are, și de acum înainte urmând Constandin după simfonia ce are cu mănăstirea a plăti acea chirie, să stăpânêscă cu pace casa cu toți stânjenii locului, după zăpisul ce are. — 1803, Octombrie 2.

Cod. XLIV, fila 69.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale de la acêstă jalbă, însciințăm Înălțimei tale, că la închisôrea pușcăriei să află liude treĩ țigani, însĩ-unul domnesc anume Constatin Tersimanul și douĩ aĩ piritului Sluger Niculae Cotescu, din sud Slan Râmnic, anume Mihaiũ și Tóder Peptea, primind de la Spătărie, că după jalba ce aũ fost dat unĩ din locuitorĩ ot sud Slan Rômnic asupra

11-lea an, și atunci nora nu este părtașă cu socrii la clironomia bărbatu-său decât pentru o a 3-a parte.

acestor liude trei și altor liude șapte, toți țigani ai numitului Sluger ce sunt neprinși, cum că le-ar fi furat în (*urmă?*) caii, orânduindu-se Mumbașir de la Spătărie pentru prinderea lor, au prins și au adus numai pre mai sus numiții liude trei, cu igzamen în scris ce li s'au făcut de la Isprăvnicat, arătând de toate urmările și furtișagurile lor ce au săvârșit, cu care acest examen înfățișându-se la judecată, de față fiind și acel jăluitar ce în urmă s'au arătat de păgubaș și vechil din partea altora șase păgubași tot din sud slam. Râmnic, au răspuns numiții țigani că toate furtișagurile câte le-au arătat la Ispravnicat le-au săvârșit le-au spus de sila bățăilor ce li s'au urmat; au mințit împotriva arătând, că numai la un furtișag de cinci cai din pământul Moldovei sunt vinovați, pe care cai vindându-i în preț taleri 100 unui Dan vătaf de țigani rudari. banii iau dat în mâna stăpânului lor Sluger Costescu, fiindu-i fost dator de mai înainte, iar la furtișagul acestor șapte păgubași, cum și la altele deosebite sunt împărtașiți acei liude șapte neprinși țigani ai Costescului, ale căror nume se arată mai jos, și de la aceștia se potă descoperi adevărul; teorisind dar arătările numiților, am cerut de la dânsii să ne arate pentru ce i-au adus pre dânsii aici, iar nu pre cei mai mari hoți, și răspunseră că ei fiind părinți ai unora dintr'acei hoți, pre dânsii i-au dat stăpânul lor Costescu ca să răspundă în locul fiilor lor; din care se cunosc că la mijloc s'au urmat vicleșug, pentru că ar fi trebuit Costescu să dea pre acei hoți în judecată, ce i ocrotea pre lângă casa sa după arătarea acestora, iară nu pre părinții lor; deci, fiind-că și numitul jăluitar păgubaș ce este vechil și din partea celor-l-alți liude șase face strigare dicând, că Slugerul Costescu pentru ca să nu dea țiganii în cercetare și în acoperirea relelor urmări l-au vestit mai înainte pentru venirea Mum bașiiului acolo și au fugit, iar acum îi are ocrotindu-i pre lângă casa sa, și de vreme ce paguba acestor jăluitoari nu se poate descoperi într'alt chip, până nu vor fi și acei țigani de față, judecata găsește cu cale să fie luminată porunca Mării tale, cu Mum bașir Zapciul armășeșcă să morgană, și prin mara-fetul Dumnélor boerilor ispravnicilor județului să strimtozeze pre numitul sluger Costescu, ca să dea pre acei liude șapte țigani ai săi spre ai aduce în judecată, făcându-le zapt și tot avutul lor, care prin fôe să se lase la mână de om sigur acolo până va lua isbrânire judecata, s'au de nu va da Slugeru pre țigani, să-l ridice Mum bașir pre însuși și să-l aducă aici și să răspundă în locul țigani or la pagubele ce se vor descoperi săvârșite de către dânsii, însciințând Dumnélor ispravnicii întru adevăr cine au cac rdisit pre numiții țigani atunci la venirea Mum-bașirului Spătărescu, și n'au putut să-i prindă; iar hotărârea cea deservită rămâne a se face de către Înălțimea ta.

Gheorghe Ariropol, Constantin Sluger, Nica Pitar.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscoe.

Da-tam domnescul nostru hrisev lui Michaiu sin Manole Grecul și fiilor lui ce se afla raele ale prea Puterniceii noastre Împărății locuitori în orașul Domniei mele Craiova, ca să aibă a ținea și a stăpâni toate rămasurilo mișcătoare și nemiscătoare, ce au fost ale lui Teodor, unul din fiii numitului

Maî aducem în notă un pitac domnesc de surghiunire la mănăstirea Viforita a unei mame cu trei fete, din cauză de rea conduită în ora-

Michaiū, pentru că acest Teodor sin Michaiū aū fost chivernisit și locuitor la Craiova, însurat după o Zamfiră comanitoritisa iarăși raia prea puterniceî Impărătiî, și la létul 1801 din pricina rasvrătireî ce aū fost, fugind de la Craiova și ducându-se la Sibiū, unde acolo aū și murit, la a căruia mórte facându-și diiata, aū împărtaşit pre tatăl seū și pre frațiî lui cu un puțin lucru, iar cea-l-alta avere tótă aū lasat-o jumătate soțieî lui Zamfira, iar jumătate a lăsat-o clironómeî lui, adecă unei copile mici ce o avea făcută cu Zamfira, pentru care copilă scrie la diiata lui dîcînd că, de i-se va întîmpla mórtea, jumătate din partea copileî să se dea frațiî lui; arată și acareturile ce are la Craiova, însă o boltă și trei locuri, o vie prețuită de dînșî în talerî 13218, arată și capitalul seū ce 'l are în negustorie cu Hagi Costantin Pop de la Sibiū, fiorinți ungurești 26289, pentru care capital dîce că l'aū avut pus în negustorie de la létul 1799 și că pre doi anî socotéla n'aū încheiat, lăsând și epitropî pre un Gheorge Stanciul Cumpanistul și pre Costantin Ghizdovêș sudit din Craiova, cât și pre hagiî Constantin Pop tovaresi-seū aceluî Teodor, întorcîndu-se Zamfira soția lui iarăș aici în țară la Craiova unde era patria și starea bărbatului seū, aū șeșut până la anul, când măritîndu-se al doilea după Costantin Bălan pămînten din Craiova, fiind fost acest Costantin și între privilegiațiî pămînteni la némuri, îndată după măritîș a murit și copila lui Teodor, și până a nu sta să se desfacă de cumnațiî lui, a le da jumătate din partea copileî, s'aū sculat cu cel de al doilea bărbat ca să mîergă la Sibiū cu cuvînt ca să-și iae ce aū lăsat acolo, când atunci arătîndu-se cu Dava, atât Mihail cât și fiul lui a nu o lăsa să se ducă, aū dat chezași la Divanul Craioveî pre nn Dumitru al Maicăî că în soroc de 25 de zile se vă întórce, de unde nici până acum nu s'aū mai întors, pentru care la trecuta luū a lui Aprilio, arătîndu-se cu jalbă numai singur frațiî numitului Teodor mort, aū cerut dreptățile lor după diată, adecă: să vie Zamfira la Craiova unde sunt și acareturile și cea mai multă avere, să dea fée de tóte lucrurile casei mortului, și să se caute socotéla capitalulnî tovarășioî, ca din tóte alegîndu-se partea copileî ceî mórte, să se dea lor jumătate, iar acareturile ce sunt prețuite de mort după obiceiul pămîntului și dupe pravila țerei, să li sa dea din partea lor cu prețul cel orînduit de fratele lor, și de va prisosi preste partea ce li-se cuvine lor, să întórca Zamfireî, a căroră cerere fiind primită dreptăței, li s'aū dat și sinet de la judecată, arătător de dreptatea ce o aū, și deosebit s'aū facut și arătare prin notă la cinstita Agenție spre a se da de scire Zamfireî, făcîndu-se cunoscută dreptatea ce o aū frațiî soțului ei, puindu-se în soroc de trei luni ca să vie la Craiova spre a face socotéla și alegerei avutului, după cuprinderea dieteî, căruia i s'aū dat să înțelégă că de nu va urma să vie, să scie cu hotărîre, că aū a se da acareturile în desevîrșită stăpînire a cumnaților ei și care soroc trecînd, Zamfira nici până acum nu s'aū mai arêtat; acum viind cu jalbă către Domnia mea, Mihail tatăl lui Theodor mortul, aū arêtat că el fiind părintele mortului, se vede cu prea puțin împărtaşit prin dieta ce a făcut fiul seū mortul Teodor, adecă numai cu talerî 300, și până trăia copila ce era clironoma fiului seū n'a dîs nimica, iar după ce a murit copila, vedîndu-se ne împărtaşit cu partea ce se cuvine lui după pravilî, încă de a-

șul Focșani (muntenî). Acesta femeie era *maziliță*; de era boerăică ôre era așa pedepsită ?

tunci de la fuga Zamfirei din Craiova, s'aû arătat davagiul, că el nu primește dieta ce aû făcut fiu-său, arătând de vâdum și o jalbă ce aû dat atunci pentru acesta către Divanul nostru de la Craiova, scrisă din anul trecut Martie 24, cu răspuns de la Dumnélui Caimacamul spre a fi îngăduitor zile 25, soroc ce i s'a dat Zamfirei și bărbatului ei până să caute de rămasurile ce se află înăuntru, și după ce va veni își va căuta dăvaia cu judecată; acum dar cere numitul Mihaiu a i se da deplin toate dreptățile ce i se cade lui ca un tată mortului Teodor, cu cuvînt ca rînduiala dietei aceea ce aû facut fiul său până trăia copila avea tărie, iar după mórtea ei a rămas el desevîrșit moștenitor pre ale fiului seu și noră-sa n'are să iae mai mult de cât a treia parte în banî și în lucruri mișcătore, fiind-că copila a murit mică, iar nu ajunsă în vîrstă de anî 11 ce rînduesc pravilele, ca să o pótă clironomisi mumă-sa, și cum că dreptatea ce i se cuvine lui o lăsa clironomierilor lui ca să moștenescă toate rămasurile fiu-său celui mort, acele ce i se cade lui; deci, fiind-că Mihaiu, tata mortului, are cuvînt la acesta după pravilă, și fiind-că numita Zamfira și Costantin Bălan soțul ei cel de al douălea, pămăntean fiind de aici fugind în țeră straină sub stăpînirea altei imperății, unde s'aû făcut sudiți fără a putea sa se facă, și dupe ce și sorocul și seire prin cinstita Agenție li s'aû dat ca să vie înapoi la urma lor, și ei n'au fost următori nici până acum a veni, cu care această urmare a Zamfirii și a soțului ei, nu numai pre tatăl mortului îl lasă lipsit de dreptul ce i se cuvine de a moșteni rămasul fiu-său, ci încă și cumnaților ei aû vrut să le oprăscă și chiar ceea ce după dieta mortului li se dă, și fiind-că după tot cuvîntul drept, lucrurile fugarilor rîmân a fi domnesci, de aceea dar, după pilda altor frați domni, cari aû făcut zapt lucrurile fugarilor și le-aû dat unde aû vrut, care orînduială s'a urmat și s'a păzit fără strămutare până acum, asemenea și Domnia mea dăm și hărăzim tot rămasul lui Teodor mortul la tatăl său Mihaiu și la fiii lui ce sunt raiiele prea puterniceî năstre împărății, care aû și cuvîntul dreptăței și ajutorul pravilei. cum se arată mai sus, ca să fie ale lor statornice și ohabnice, și să stăpînescă ei și nemul lor, atât acareturile cele stătătore, cât și altă avere mișcătore ce va fi a mortului, să o iae orî de unde vor dovedi-o, iar pre numita Zamfira ca pie o fugara, o facem apocliari și chiar din partea aceea ce ai fi putut să iae din periusia lui Teodor; pentru care îndatoram pre Mihaiu și fiii lui sa dea dintru această periusie taleri 1.000 la cutia milosteniei; și pentru ca sase păzescă cu nestrămutare și să se urmeze această Domnescă a năstra hotărîre și poruncă, am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Costantin Alexandru Ipsilant Voivod și cu credința prea iubiților Domniei mele, fi Alexandru, Dumitrașcu, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi și cu marturia cinstiților și credincioși boerilor veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Brâncoveanu vel Ban, Costache Ghica biv vel Ban, Epistatul logofețiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier,, Stefan Văcărescu vel Vornic de țeara de jos, Barbu Știrbeiu vel Vornic Barbu Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slatineanu vel Vornic al Obștirilor, Nicolae Racoviță vel Logofet de obiceiuri, Petrache Ritoride vel Vornic al

Maî vedă-se în note jos cum până în trei rinduri se hotărânesce o moşie, numai în scurtul spaţiu de 3 ani! Asemenea vedă-se cum

politei, Dumitrache Racoviţă vel Clucer, Mihai Racoviţă vel Paharnic, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negri vel Comis, Dumitrache Cornăţean vel Sluger, Costache Ghica biv vel Ban, Epistatul logofeţilor mari; şi s'a scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întâia Domnie a Douniei mele, aici în oraşul Domniei mele Bucureşti, la anul de la naşcerea lui Isus Hristos 1804, Octombre 12, de Chiriţa Logofet de Divan.

Fila 256.

S'a făcut volnicie ca Zapciul Spătăresc să iae de la Focşani pre Arghira Zăgăneasca maziliţă cu fetele ei şi să le ducă surghiun la mănăstirea Viforâta.—1804, Mai 13.

Cod. XLIX,

În Constantin Alexandru Ipsilant Voevod.

Prea Sfinţia ta părinte Mitropolit pentru diafora ce are Anca de la Samacof cu Sterie Argintariu, vei lua prea Sfinţia ta îndestulare din anafora ce acum în urmă ne a făcut Dumnului biv vel Ban Epistatul logofeţilor mari, ci fiind-că numitul Sterie s'a mulţămît faţă la Divan înaintea Domniei mele, dîcînd că Dumitrache ot mahalaoa Foişorului şi Dobre ot tam, pre cari 'i aî adus martori Tudor chizaşul Ancii, de vor încredinţa mărturia lor prin facere de jurămint, va rămânea fără cuvînt şi va plati bani; iată dar după însuşi mulţămirea şi cererea lui Sterie, să trimit amîndouă numiţii martori la sînta Mitropolie, ca faţa cu Anca şi Tudor Chezaşu şi cu Sterie, să facă jurămint evanghelicesc în sînta biserică pe marturia ce au dat, care pre larg este arătată în numita anafora, şi orî de vor putea sîvirşi juramînt, seaî de nu, să avem răspuns în scris de la prea Sfinţia ta; *tolico pisah gospod*.—1804, Noembrie 4.

Cod. XLIX, fila 199.

Prea Înălţate Dîmne.

Preotul Popa Ioan de la Focşani Moldovei a jăluit Măriei tale pentru Apostol Popa i pentru Constantin Dumitruţoiu, i Matei Călcăiu şi Tudora de la Focşani sud Slamnic, că are o moşie ce să numesce Vladulênca într'acel judeţ rămasă de la moşi şi părinţii săi, pre care aî stăpînit'o cu pace până în létul 1801, iar atunci cerînd şi piriţii parte fără de a arêta vre-un sinet, cu care judecîndu-se la Depertament, prin anafora întărită de Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, s'aî hotărît ca cu hotarnici la faţa locului trăgîndu-se hotar acestei Vlădulênca, să se dee întîiu stînjenî 775 aî mănăstirei sfîntului Ioan ot Focşani cu a Robeştilor, i stînjenî 598, ai molitvei sale, şi cîta moşie va rămânea până în hotarul Slugerului Donici să fie de Buzoianca adecă a piriţilor, şi că mergînd hotarnici n'aî urmat adecă coprinderea anaforalei spre a 'î implini stînjenî 599, ce 'î aî dat lipsă dintr'însi stînjenî 153 ¹/₂. şi nemulţămîndu-se molitva sa pre acea alegere, cu porunca ispravni-

sub cuvânt ca actele de proprietate sunt învechite și în rea stare, proprietarii cer lui Vodă reînnoirea unor asemenea acte.

cilor au luat alți hotarnici, cari făcând trăsurile moșiei, după orînduială iau deplinit suma stânjenilor 599, prin carte de alegere, după care neremîind pîrîții odihniți, 'i-au sorocit ispravnicii la Divan și cerea dreptate: așisderea au jăluit Mariei tale și Mateiu Călcăiu, i Apostol Postelnicel, i Badea, i Dumitrașco, i Dumitru, i Constantin moșneni, Călcăesci din sud Slaam Rîmnic, cum că neremîind Popa Ioan și părtașul seî Medelnicerul Ioniță de la Moldova odihniți pre alegerea dîntîi, le-a'î fost pus ispravnicii soroc ca sa vie la Divan, dar ei au prelungit, și nici ei nu au putut veni să jăluiască, iar în anul trecut jăluindu-se preotul la Dumnélui Hatmanul Ienache, ce se afla Ispravnic, că nu este mulțamit pre măsurătorea moșiei, a orînduit alți hotarnici, cari fara de a fi și ei de față, făcând tragerea moșiei 'i au asuprit, și cer ca să arate Preotul anafroa cu Domnăscă întărire la alegerea dîntîi ce s'au facut dupe aceea porunca și sa li se facă indestulare. după ale carora jălbi din luminata porunca Măriei tale Ceaușul de aprodi, au adus inaintea noastră pre numitul Popa Anton, fața cu doui din pîrîți lui Apostol : Pop și Dumitrașco Călcăiu, ce dic ca sunt veniți și din partea celor-l-alți moșneni Călcăesci, unde am cerut de ne au aretat preotul atât anafroa Depertamentului ce se veđu, ot létul 1801, Iunie 15, buiurdista de Maria sa Alexandru Vodă Moruz cât și amêndoue alegerile ce s'a'î făcut, una dintr'acelaș lét Septembre 5, de Iordache Parascăvescu și de Ienache Boranescu, și alta în létul 1803 Septembre 12, cînd a orînduit doui hotarnici, adeca din partea Ispravnicatului a Dumnélui Slugerului Donici și din partea Popci Ioan, i Tudorache Țigănescu Postelnicel, iar în alegere este isculit numai Tudorache Postelnic și citindu-le cu luare aminte, veđuram ca boerii depertamentari făcênd cercetare scrisorilor ce au arêtat amêndoue parț le, au gasit cu cale ca prin hotarnici la fața locului, puindu-se sfôra din l'alfaesci, sa se împlinăscă stânjenii 775 ai monastirei Sfîntului Ioan ot Focșani cu ai Robeșilor stânjeni 599, ai preotului Popci Ioan fara de nici o scadere, și 'i va rămănea pîna în hotarul Slugerului Donici sa se socotăscă Buzoianca, și așa dupe cum va alege hotarnici și se vor mulțami tôte parțile, sa dee carte de hotarnicie cu suma stânjenilor fieș-căruia, iar cînd vre-o parte nu sa va odihni, să însciînteze la stapînire; la care anafora a Depertamentului dupe adeverința în scris de mulțamire ce amêndoue părțile a i dat la logofetia Divanului, se vede dată și întarirea Măriei sale Alexantru Vodă Moruzi, poruncind ispravnicilor ca să urneze întocmai: dupe care veđuram ca alegetorii dîntîi n'a'î început cu trasurile din l'alfaesci precum se cuprinde în anafroa Depertamentului, ci din moș a mōnas'irei la capul desore siliste și numai monastirei Sfîntului Ioan 'i au dat stânjenii depliu 775, dîpo hotarnicia veche de 12 boeri ce are ot lét 7257, Octombre 20, iar preotului 'i a i dat stânjeni 452, lipsindu-i pîna la suma ce se cuprinde în anafora s'înjeni 147, iar hotarnicul din urma, adeca Tudorache Țigănescu, cu tôte ca pîrîții nu s'au aretat nici cum în vre-o căte-va țile cât a fost el acolo, ca sa vađa și ei măsurătorea ce se face a nu gusi la urmă pricină, dar urmarea lui se vede făcută dupe anafroa Depertamentului, nici tragerea au facut'o din hotarul Falfaescilor precum se cuprinde la anafora și au dat monastirei stânjeni 77 , i Preotului Popa Ioan stânjeni 599, deci fiind-ca hotarnicia cea dîntîi nu

Un proces scandalos fu acel intentat prin «*Egumenul mănăstirei catolice din București*» înaintea tribunalelor civile române contra

este făcută după porunca ce a fost dată, iar hotărnicia din urmă este urmată după anafora a Departamentului cu buiurdismă Domnăscă, la care s'au fost mulțamit și amândouă părțile, alt cuvânt nu le rămâne părților cuminați, fără decât de vreme ce nu se odihnesc pre hotărnicia din urmă, să 'și iae acum alți hotarnici cu cheltuiala lor, ca sa meargă la fața locului să facă de isnovă hotărnicia, însă chiar după mijlocul ce se cuprinde în mai sus numita alegere a Departamentului cu întărire Domnăscă; de care fiind-ca 'și cerură amândouă părțile hotarnici, adevă Popa Ioan pre Iordache Paraschivescu și pre Tudorache Țigănescu și Apostol Postelnicelul, i Dumitrache Călcăiu pre Nicolae Cotescu și pre Ienache Borănescu, să fie luminată porunca Măriei tale Dumneilor ispravnicilor județului, ca să orinduiască pre mai sus numiții ceruți să facă alegerea cu mijlocul ce se coprinde mai sus, și așa care parte va rămâne acum de judecată, aceea să plătească totă cheltuiala părții ce va avea dreptate, iar hotărîrea—1804, Iunie 1.

Vel Ban Manolache Crețulescu, vel Logofăt Constantin Ghica, Constantin Știrbei, vel Logofăt Gregorie Brâncoveanu, vel Vornic Dumitrașco Racoviță, vel Vornic Barbu Văcărescu, Nestor Căminar.

Io Constantin Alexandru Ipsilant Voevod.

La acesta anafora a veliților boeri rămăind amândouă părțile odihniți și mulțumiți, au dat și adevărîța lor în scris la logofătia Divanului Domniei mele, adevărîta de Zapciul cel orînduit, poruncim dar Dumnevoastră ispravnicilor ai județului, să faceți urmare întocmai după cum se coprinde mai jos.—1804, Iunie 4.

Cod. XLVI, fila 362.

Jăluiesc Măriei tale ca noi avem moșii de la strămoșii și de la părinții noștri în sud Vlașca ce se numesce Biriu i Mircesci, care o și stăpănim fără de nici o pricină și gâlcă de către vecini, dar fiind-că sineturile noastre sunt vechi și stricate dupe cum se vor vedea și nu care cum-va după vremi să cădem în vre-o ispită de judecată cu cineva și sa ne păgubim de moșiora noastră, avându-ne sineturile prea vechi, după cum arătăm mai sus, ne rugăm Măriei tale, să ni se facă luminate sineturi după vechea stăpânire, să nu fim bănuți după vremi și ce va fi mila Mariei tale.

Măine, i Stan, i Neagu, i Ilie, moșnenii călugăresci din sat lin Frăsinet sud Vlașca.

Cod. L, fila 137.

Cu orînduială fiind anafora a acesta a Dumneului biv vel Ban Epistatul logofetilor mari, poruncim Dumnevoastră ispravnicilor ai județului să aveți a face urmarea ce se coprinde mai jos.

unuî armean Manuc şi în favoarea unei fete, care deşi logodită cu un altul, a fost desonorată în silnicie de acel Manuc. E de observat că

Prea Înălţate Dómnne.

După luminată porunca Înălţimei tale ce ni so dă la acéstă jalbă, urmând, am făcut cercetare, şi cerênd de la jăluitoři sineturile ce au, 'mî arétara nisce zapise şi o carte de hotărnicie, fôrte vechi şi rupte, încât abia se citesc, din care cele mai noue sunt de câte o sută de ani; şi la întrebarea ce se făcu jăluitořilor, nu putură nici ei a da sêma ca de câţi stânjeni este moşia lor, iar prin cuvînt aretară că moşia lor se chiamă a lui Stefi Calugaru, moşu cel mare, care a rămas la patru feciori ai lui, anume Radu Logofetu, i Stoica, i Mincu, i Nan, însă din Radu Logofetu se trage Neagu i Măinea cu cetaşii lui, din Stoica se trage Stan cu cetaşii lui, din Mincu se trage i Ilie cu cetaşii lui şi din Măinea se trage Măinea cu cetaşii lui, urmându-se împărţirea pre patru moşii după numărul feciorilor călugărului şi le dăce lor *Călugăresc*, care moşie dăc că o au cu linisce stapănire, decî la cererea ce fac a li se da sinet ca să 'şi ţie moşia după vechea lor stăpănire ce au avut, nu este vre-o cerere împotrivitóre orînduelei şi dreptăţei, dar însă este trebuinţă mai întîiu să se cerceteze la faţa locului stăpănirea lor de o au liniştită, fară de vre-o pricină, de sunt hotarele despărţite, de vecinî sciute şi netăgăduite fără de gâlcévă şi să o şi tragă cu stânjenul, după oriîduiala hotarnicilor, înnoind şi hotarele cele vechi cu altele mai noue şi așa viind de la faţa locului acest fel de alegere şi lămurire şi cum-ca este odihnă despre toţi, atunci li se pôte da şi luminată întărire Măriei tale şi pentru a se face acéstă alegere găsesc cu cale să fie luminată porunca Înălţimei tale către Dumnélor ispravnicii judeţului, să le orînduiasca un boernaş din partea locului pre care jăluitoři vor cere, ca în vremea cea cuviinciosă, mergênd la numita moşie, să facă urmările ce mai sus se coprinde şi să dee în scris, care acea în scris alegere adevărîndu-se şi de Dumnélor ispravnicii că este cu odihnă despre toţi, atunci să vie la Divan ca să cōra întărire; de care în ce chip mi s'a parut a fi cu cale, arêt Înălţimei tale, iar hotarirea cea desêvirşită remăne a se face de către Înălţimea ta. — 1804, Maiu 28.

Vel Logofet.

Cod. L, fila 137.

Prea Înălţate Dómnne.

După luminata porunca Măriei tale ce mi s'au dat la acéstă alăturată jalbă a lui Apostol Cojocar, ot mahalaua Vladica, însciinţam Înălţimei tale, că acest jăluitoř se afla trimes la închisórea Puşcăriei, de către Dumnélui vel Spătar, în bănuială de gazdă hoţilor acelora ce s'au prins în hanul Dumnélui Ioan, porniţi spre furtişag şi prin tacirul ce s'a trimis cu dênsul de la Spătarie, i se arată invinovaţirea, dăcêndu-ne ca în casa lui a gazduit unul dintre acei hoţi anume Dumitrache, cu o pareche desagi lăngă dênsul cu lucruri furate, şi iarăş în casa lui a găsit o pareche pistóle tot ale numitului Dumitrache, pentru care acestea ale lui rele urmari, intrând judecata în cercetare fôrte cu scumpêtate. am adus mai întîi pre numitul hoţ Dumitrache şi ispi-tindu-l în tot chipul, ca să arête dreptul adevêr pentru cele ce se vêd ma

în asemenea proces în care obicnuit intervenia și justiția bisericăască ortodoxă, în cazul de față, fiind vorba de o fată de legea *papistășească*,

sus, dise că el prieteșug a avut cu jăluitorul Cojocarul încă din vara trecută, când în orașul Pitești au făcut schimb cu nisce puscă; apoi după ce a venit aici în București, bagându-se sluga la Dumnélui biv Ceauș de aprodi Iordache Tufeanu, ce se află ședător tot într-o mahala cu jăluitorul, a gasit în pravălia de cojocărie a jăluitorului pre un alt Dumitrache Holteiu, cunoscut al lui din copilărie și pământén cu dēnsul lucrându și meșteșugul cu plată, care acel Dumitrache fiind avēnd trebuință a se călători afară diu București pentru negoțul de cărbun, i s'a rugat lui de 'i a dat o păreche de pistóle ce le avea cumpērate cu ban, ca să le aibă spre paza drumului; după acēsta vrēnd numitul hoț a eși de la stăpânul său prin mijlocirea celui Dumitrache, a rugat pre jăluitorul Cojocarul ca să 'i primescă calabalicurile în casă la dēnsul până 'și va gasi alt stăpân și așa primindu-i jăluitorul rugăciunea, a și dus în casa lui o păreche desagi cu primenele, când jăluitorul lipsea, în alta odaie alătura, și prin sciința celui Dumitru 'i au aruncat după o sobă, apoi bagându-se slugă la Dumnélui vel Vornicul Barbu Văcărescu, de acolo a furat lucrurile din casa Dumnélui Clucerului Bărcănescu și din casa Dumnélui biv Vătaf za aprozi Radu Farcașanu, pre care le-au adus mai întēiu în curtea stăpână-seu țindu-le tainuite trei zile, cum și de acolo ridicându-le le-au dus în casa jăluitorului Cojocarul și prin taină fără a'l pricepe cinevaș, le-au pus în desagi și pecetluindu-i cu pecetea sa și în casa jăluitorului a lăsat atât desagi, cât și pistólele ca la vre-o două săptămāni, fără a se destainui numitul Apostol de urmările lui; după acēsta, mergēnd într'una din zile să 'și ridice desagi, 'i au vedut despecetluit și căutând într'ēnși a gasit un atlas necroit lipsit, pentru care paraponisindu-se catre jăluitor 'și-au luat desagi și 'i-au dus în casa stăpână-seu Dumnélui Vornicul Văcărescu de 'i-au ascuns, iar pistólele le-au lasat tot în casa jăluitorului, date asupia celui prieten al său Dumitrache. spre păstrare; acest tacir al numitului hoț ascultându-l judecata, am cercetat deosobit și pre jăluitorul Cojocarul, caiele mai întēiu pentru prieteșugu lui cu hoțul, aretând-l precum s'a dis mai sus; cum și pentru rindul pistólelor iurș asemenea, numai pentru desagi tagădui, că nici i s'au rugat hoțul ca să-i aducă în casa lui, nici 'i-a i vedut când 'i-au adus, pentru-că lipsea în țera dupe trebuința sa, fără de numai după ce a venit din călătorie 'i-a spus și lui acel Dumitrache, că numitul hoț a adus în casa lui poreche de desagi c i nisce calabalicuri și el nesciind ce fel de lucruri sunt în desagi, a tăcut până ce 'i-au ridicat hoțul cu cuvint că 'și-a găsit alt stăpân; vedēnd dar că după acestea mai sus aretate i se dovedesce ca numitul Apostol Cojocarul, nu are nici o sciință de urmările hoțului Dumitrache, pentru-că atât pistólele cât și desagi s'au pus în casa lui prin mijlocirea celui Dumitrache, lucrător în pravălie, cu cuvint de calabalic al său, iar nu de furat, am cerut jăluitorului să ne aducă doveđi de petrecerea vieței sale și a adus 14 mahalagi, ómeni vrednici de credință, ale căror nume s'au aretat mai jos, cari în frica lui Dumneđeșu au marturisit, că numitul Apostol este om cinstit, cu bună petrecere și nedovedit vre-o dată cu fapte rele; dec i fiind-că din chiar tacirul lui Dumitrache se dovedesce, că Apostol nu avea vre-o sciință de furtisagurile lui, pentru-că în vremea ce lipsea el, a tainuit hoțul în casa lui lucrurile

nu se amesteca decât justiția civilă. Mai dăm în note acte relative la un protimis de vinđare de imobil. Cel care cere *protimisis* este

cele furate, nu pôte Apostol a se învinováți de gazdă și fiind-că pentru dânsul aũ adus atâtea obraze de credința pentru petrecerea vieței sale, ȑicem sã se slobódã de la închisóre, dându-se pre chezășia acelor mahalagiĩ, iar hotãrirea...—1804, Aprilie 8.

Constantin Stolnicu, Teodorache Fotino Serdar, Constantin Caclicia Medelnicer.

Numele mahalagiilor martorĩ.

Liude: *Dumitrache Grecu sin Nicolae, familieș în mahalaoa Vlãdicãĩ, Dimcea Epistat de poște, Mateiũ Postelnicel, Mihaiũ Legãtor de cãrți, Petre Croitoru, Stan Mãcelaru, Dumitru Giambașu, Pandele Mãmular, Constantin Niculescu Postelnic, Marin Mãmularu, Andreiũ Zidaru, Ilie Cãrciumaru, Nicolae Holteiũ Cismar, Anastasie Plugaru.*

Iũ Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

De vreme ce jãluitoarul acesta Apostol Cojocarul, se gasesce nevinovat la bãnuiala ce era asupra-ĩ, dupẽ pliroforia ce ne dã, poruncim dar Dunitale Epistatule al Armășiei, ca cu chezașia mai jos numiților mahalagiĩ, sã se slobódã de la închisóre.—1804, Maiu 4.

Cod. L, fila 100.

Prea Înãlțate Dómne.

Insciințez Înãlțimeĩ tale, cã dupẽ tacirul ce s'au dat la Spatarie de cãtre Egumenul catoliceșcei biserici a papistașilor, ce este sciut Mariei tale pentru o Magdalinã fatã sin Ianca Sêrbã papistaș din mahalaoa Tabacilor, care este logodnica unui Stoian Sêrbul iarăș papistaș, și de cãtre unul Manuc Armeanul papistașul, dupẽ sila ce aũ făcut numitei fete, arêtând cã 'i-ar fi stricat fecioria, cerẽnd îndestularea dreptatei la necinstea ce i s'a făcut, aducẽndu-se în cercetarea judecãții Spãtãriei, atãt pãriții cãt și pãritul, dupẽ întrebarea ce s'a facut numitului Manuc de urmarea acestoi fapte ce aũ sêvîrșit, între alte îndreptari sã o urnescã de asupra-și cã aũ avut libov amẽdoĩ de mai înainte și cã fata l'a siluit, n'a tãgaduit cã adevêrat cã aũ avut împreunare cu dẽnsa în nóptea lãsatuĩ de sec, gãsind pre fatã singurã în casã, dar aũ mai pric nuit ȑicẽnd cã de el nu i s'a stricat fecioria, fiind-cã ea a mai avut a face și cu alți asemenea, și cãci scie mulți cã este între celea cu ponosul curviei, la a cãruia rãspuns și împotrivindu-se fata la arêtările pãritului Manuc, ȑise, cã sunt neadevêrate, și cã ea a fost fatã curatã, și pãna acum pre nimeni nu a sciut de cãt pre dînsul, și cã el într'acea nópțe în silã ar fi trãntit'o și 'i-a stricat fecioria; i s'a cerut lui Manuc dovadã cã într'alt chip nu se pôte mântui de osinda dupẽ orĩnduiala pravilelor, de vreme cã aũ sciut cã este logodita precum n'au tãgaduit, și aũ cãutat cu cugetare vicleanã sa necinstescã casnicia lor și a rãspuns pãritul Manuc, ȑicẽnd cã va aduce dovadã pentru defãimarea fetei

obligat să jure la mitropolie, că a reclamat *protimisis* în termenul hotărît de lege, de la momentul când a aflat despre vinderea imobilu-

că ea ar fi având și cu alții de a face, iar în cea de pre urmă, după ce s'a înfățișat înaintea prea plecatei slugi, a dat cel deservit răspuns, că și de ar fi având vre-o dovadă, nimeni ar fi volnic ca să vie să dea mărturie, zicând că rămâne ca să o iae însuși de soție, ca unul ce 'și cunoște singur greșala; drept aceea după răspunsul numitului Manuc, ce s'a ținut că o voesce într-o căsătorie lui, întrebându-se și fata de primesce ca acum să o iae, a răspuns că pre dânsul nici într'un chip nu-l primesce, dară pre numitul logodnic, ci când el va voi să o iae pe dânsa 'l primesce, și întrebându-se și numitul logodnic față aflându-se, de voesce să o iae pre fată acum, și a răspuns și el zicând, că măcar că cu destulă necinste îi este, dară pentru mila fetei fiind-că au apucat și el de s'a îngrădit pre lângă dânsa și atât ea, cât și el se află streini, o primesce pre fată să o iae într-o căsătorie, însă de 'i va implini numitul Manuc taleri 100, cheltuiala ce a făcut cu dânsa și cu muma-sa fiind sărace, plătindu-le și datoria ce au făcut la îngroparea tatălui fetei, a caruia cerere fiind cu drept cuvânt a i se implini acești bani, încă și cu oreși-ce prisos pentru ajutorul zestreii fetei, am găsit cu cale să 'i plătescă păritul Manuc, atât acești taleri 100 cheltuiala numitului logodnic, cât și alți taleri 50, ajutorul la zestrea fetei, și așa va rămânea isbrănit de către fată, încă mai vârtos cu cuviință este a i se face păritului și caduta pedepsă, spre pilda și altora ca dânsul, de vreme ce a știut pre fată logodită, și el cu obrăznicia blestemățiască au siluit pre fată de a sevirșit păcat cu dânsa; și au rămas pirișii mulțămii, iar păritul Manuc a ținut că el acum bani nu are, dar cu soroc îi va plăti; nu putu fi ascultat nefind acesta vre-o datorie seau altă pricină a i se da soroc, ci ori să 'i plătescă acum după învoirea acesta ce s'au făcut înaintea judecății, seau să 'și iae osânda după orînduiala pravilelor ce poruncesc la cartea 6, titlul 4, list 438. Către acesta mai făcând pira numitele muma cu fata, că asupra acestor pricină după ce s'au adevărit că au făcut piritul urmarea ce s'au ținut, doi frați ai piritului Manuc, unul ce ai fi bătut pre fată, iar altul Măgărdici ce ar fi ținut că ar vrea să o înjunghie, precum și în arătutul tacir al Egumenului catolicescei biserici se coprinde, aducându-se numai Măgărdici în cercetare, fiind-că Matei fratele lui âmbra dosind, n'au mărturisit Măgărdici mai mult, fără numai că s'a laudat în necaz ca de nu va lua pre frate-său Manuc, nu va petrece de la dânsii bine, iar de cuțit că a pus mâna să 'l scotească asupra fetei, s'a apărat ca nu este așa, la care pira neavând vre-o dovada a încredința, judecata n'au putut pune temei, numai la arătările fetei i mume-sii, nici la logodnicul ei, fiind mărturia cu *potos*, și de acesta nu s'a învinovățit Măgărdici, și atât pentru acesta, cât și pentru cea-l-altă mada ce se coprinde mai sus între fată și Manuc păritul, rămâne hotărîrea la Maria ta. — 1804, Aprilie 16.

Vel Spătar, Ioan Crețulescu Paharnic, Antonie Serdar.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu cale fiind anafora Dumnélui vel Spătar, o întărim Domnia mea, pentru care poruncim să faci Dumnéta tacsil de acei taleri 150, de la numitul

lui. Demnă de atențiune este rezoluțiunea pusă de Domnitor în 1804 Martie, cu referința la întîmînarea unui datornic, că n'are de unde plăti, fiind-că nici creditorii lui nu 'l plătesc.

Manuc și să 'l dai la Stoian Sêrbul, logodnicul Magdalinei, urmându-se și pentru Măgărdici a fi în pace de dawa ce face asupra-î Magdalina, i mumă-sa, de vreme ce nu aū nici un fel de dovadă la pira lor.

Cod. I, fila 36.

Răducanu Soscolev de la Buzău cere protimisis pentru nisce case vîndute de Răducanu Greceanu. Domnitorul dă rezoluțiunea următoare:

«Dumnéta biv vel Bane, epistate al logofetiilor mari, fiind-că după hotărîrea pravilniceșcei condici, este îndatorat cel care cere protimisis, spre a încredința prin facere de jurămînt, cum că din ȝioa ce aū aflat și până cînd aū pornit jalbă, n'aū lăsat să trecă sorocul ce este rînduit de 30 de ȝile și de patru luni, și fiind-că jaluitorul printr'acéstă jalbă cere acum protimisis la rîscumpărarea acesteia case, cu cuvînt de mai aprîpe rudenie cu vîndătorul, poruncim dar să trimeti Dumnéta pre jaluitorul acesta la Sfînta Mitropolie, ca să încredințeze prin facere de jurămînt după hotărîrea condiceia, că n'aū lăsat adecă să trecă sorocul de protimisis din ȝioa ce aū aflat și până acum cînd pornescă acéstă jalbă către Domnia mea, și după ce întîi va sêvirsi jurămînt, apoi să 'mî faci Dumnéta arêtare în scris ca să 'l rînduim Domnia mea în judecată cu Păhărniceasa».—1804, Ghenarie 26.

Cod. XX XVII, fila 33 verso.

La 3 Februarie 1804, Domnitorul Constantin Ipsilante ordonă pre anafora lui vel Spătar, să slobodă de la închisore pre nisce arnăuți și pre doi logofeti de la Vâlcea, cari erau acusați că călcaseră hoțesce pre un Dinu Cârjaliu, și s'aū dovedit nevinovați. Vodă adaogă că lui Dinu Cârjaliu, ce se dovedesce de pârîș mincinos, iarăși Dumnéta să chibzuescă pedôpsa ce i se cuvine și să ne arêți.— 1804, Februarie 3.

Cod. XXXVII, fila 38.

«Rînduiala judecătîi și a dreptătîi urmêză așa : unde ești dator să plătesci și de unde ai a lua să ceri. Datornicii tîi aū dreptate să te apuce de vreme ce însu-ți mărturisesci, că le ești bun dator, iar de pravalisesci că n'ai putere de plată, trebuie să dai osebită jalbă în care să arêți anume la cine ești dator și fiescă-căruia cîte cît, spre a te rîndui la judecată de față cu datornicii tîi, să ți se cerceteze starea și pârlejul tîu, și judecata în ce chip va găsi cu cale va face Domniei mele arêtare prin anafora.— 1804, Martie 9.

Cod. XXXVII, fila 58.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Fiind-că Mihai Călăfăteanu și Iorgu Postelnicul s'aū cutezat a se face plastografi de sineturi și cărți domnesci chiar ale nîstre, cari tîind și rădicînd din unele cărți porunci ale Domniei mele, pecețile nîstre și lipindu-le cu meșesug în cărți mincinoase și scrise de dênșii despre partea Domniei mele,

Asemenea se va lua cunoscință de o plastografie de acte publice, ba chiar de pitace domnesci, in 1804. Hoții de cai *hergheliî întregi* sunt urmărite in anii aceştia şi judecate, şi mai mult ori mai puţin

le-au închipuit de adevărate dându-le la mânilor unora şi altora drept privilegiuri de postelniceî, a căroră faptă dovedind-o şi ne niai putând nici ei tăgădui, poruncim Dumitale vel Armaş ca pre amândouă să 'î rădicî şi să 'î scoţi la Departamentul de criminalion, pentru care poruncim Dumnévóstră judecătorilor Departamentului, ca să cercetaţi in pravilî ce pedépsă li se cuvine la o faptă ca acésta şi să faceţi Domniei mele anafora. *tolico pisah gpd.*—1804, Aprilie 14.

Cod. XLIX, fila 161.

Prea Înălţate Dómne.

După luminată porunca Măriei tale ce ni s'a dat la anaforaoa Dumnélui vel Spătar, pentru liude 4, ce sunt puşi la popréla puşcăriei, in vina de furî de cai cu cărdul şi hergheliî întregi pre paméntul ţerii, am adus pre numiţiî vinovaţi de faţă in judecată cu uniî din păgubaşiî acelor cai ce s'au aflat aici, şi cercetându-i cu deamaruntul s'au dovedit chiar după tacrirul lor, că îndemnaţi fiind şi pověţuiţi de un Gheorghe Gogoşarul ce se afîă dosit la Iaşi, au sėvirşit câte patru indestule furtişaguri de mulţime de cai şi pre toţi 'î au dat in mâna numitului Gogoşarul şi 'î au vîndut la giambaşiî turci ca sa 'î trecă preste Dunăre, cari cai uniî găsindu-se de catre Spătărie, s'au şi implinit pre la păgubaşi, iar că preste 39 lipsesc cu totul, fiind vînduţi şi trecuţi preste Dunăre, pentru care negăsiţi cai, se vede coprinderea anaforalei Dumnélui vel Spătar catre Înălţimea ta, că s'a găsit mijlocul a se implini la păgubaşi cu din avutul hoţului şi al gazdei lui Gheorghe Gogoşarul, după care arătare cercetându-se judecata, s'a dovedit că numai Gheorghe Gogoşarul, gazda hoţului are aici in Bucuresci un han făcut cu baniî sėî, cum s'a însemnat mai jos, şi cerėndu-se de la Dobra femeia lui fóia de zestre, n'a vrut sa o arėte prin scris fără numai prin graiu a arėtat zestreă ce a avut, care preţuindu-se cu cuviinţă s'au aşternut mai jos; iar hoţiî de şi au puţin avut, dar zestrele femeilor lor prisosesc preste avutul lor, decî fiind-că alt mijloc spre îndostularea, atât celor ce aî rėmas păgubaşi de caii lor, cât şi celor ce au cumpėrat cai de la numiţiî şi li s'au luat inapoî, nu s'a putut găsi decăt numai avutul gazdei hoţului Gheorghe Gogoşarul, sa se vîndă şi să se dee păgubaşilor. Judecata găseşte cu cale sa fie luminată porunca Înălţimei tale către Starostea za neguţătorî, ca de faţă cu unul din judecătorî să vîndă cu mezat avutul numitei gazde. care prin cercetarea judecăteî s'aî dovedit bun şi drept al lui, deosebindu-se dintr'insul zestrele femeii lui, după fóia ce aî dat judecăţiî, cum se arată mai jos, şi baniî ce vor rėmîne să se dee la sfânta Mitropolie să se dee fleş-căruia pagubaş, ce va merge prin scirea judecăţiî de 'şi va lua preţul pagubei sėle, iar pentru osinda vinovaţilor va fi cu condica şi la urmă voiî arėta Măriei tale. Iar hotărîrea... — 1804, August 22.

Cons'tantin S'olnic, Feodorache Fotino Serdar, Constantin Caclica Melnicer.

pedepsite. O dare de foc la scôla grecăscă de la Măgureanu dă și ea ocasiune de cercetări și pedepse, ce se aduc în note.

Avutul numitului gazdă.

Han cu odaï și grajd înăuntru, iar în față cu cârciumă și prăvalie pe Podul târgului de afară, lângă strajă, a lui Gheorghe Gogoșaru gazda hoților.

Zestrele Dobrei femeia lui Gheorghe Gogoșaru, gazda hoților, după arătare

Taleri:

- 500 Banî naht.
- 35 Două rochiî șaliu.
- 50 Două rochiî ghermesit cu flori.
- 25 Două rochiî șamalagea.
- 30 Trei rochiî mai purtate.
- 100 Un biniș de Atlas cu sangeap.
- 30 O tilivichie de belecosă bănita cu cacom.
- 100 O malotea de ghermesit cu sangeap.
- 70 7 cămași voinicesci de borangic.
- 40 4 cămași femeesci de borangic.
- 48 16 peschire.
- 25 20 de șervete.
- 40 Un cazan mare.
- 30 Două căldări de apă.
- 30 Două căldări pentru foc.
- 18 12 talere de cositor.
- 50 16 tîngiri.
- 15 Un lighean cu ibric.
- 100 Două plapome, perne și așternuturi.
- 36 12 sahanе.
- 30 Două velinți și o scôrță,

1392

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu cale fiind anafura judecătii, poruncim starostiei de negustori să facă vîndarea acestui han prin mezat după orînduiala, și banii prețului ce va eși să se dea la sfînta Mitropolie spre a se face urmare pentru plata dreptului pagubașilor precum se cuprinde mai jos, iar pentru zestre sotei Gogoșarului, poruncim ca pre cîtă zestre va putea dovedi ea cu martori vrednici că au adus și s'a i răpus în casa bărbatului atîta numai se i so dea, iar fără de a face dovada acêsta, precum s'au dîs, să nu i se dea, ci să ne faceți Domnia vóstră judecătorilor arătare prin anafora.—1804, Septembrie 17.

Cod. L, fila 295.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

De vreme ce prin cercetarea ce mi-se arata ca s'au făcut pentru cinci ómeni ai Dumnélui, cari sunt mai jos numiți, s'au găsit nevinovați și fiind-că și dîscălii școlei prin jalbă facură arătare Domniei mele, dînd mărturie pentru dênșii

În 1804 Domnitoriul surghionesc la mănăstirea Sinaia (Prahova) pre un beiv, ca să nu 'și risipescă averea, punând-o în grija rude-

că sunt nevinovați: poruncim dar ca pre acești cinci în chezașia dascălilor să se slobodă, îndatorim însă pre dascăli să facă cercetare cu totă scumpătatea pentru toți câți se află înăuntru, atât școlari ucenici, cât și alți oameni ai școlei, ca ce fel de oameni sunt, din ce locuri, din ce vreme sunt veniți aici și ce fel de petrecere au și să ne arate înscris, iar pentru cei-alți doi Gheorghe Vizitiu și Gheorghe Țiganu nu rămân neînvinovățiți, căci și de ne arată ca amândouă dormea în timpul aprinderii focului, dar și acesta este vinovăția lor, în vreme ce era dator să fi deștept și a priveghia împrejurul curței stăpânului lor, de a nu se urma unele primejdii ca acestea; drept aceea dar, ca pre nisce vinovați ce sunt pentru neîngrijirea lor, hotărîm ca acești doi să se trimită în pedepsa Ocnei, iar pentru locul ce este deschis prin curtea școlei de a pogori la Dâmbovița, poruncim Domniei tale vel Agă să faci urmare precum se cuprinde mai jos, așisdorea poruncim ca și de la prea Sfinția sa Părintele Mitropolit, să dea carte de blăstem și să facă urmare iaraș, precum se cuprinde mai jos.—1804, Septembrie 27.

Cod. L, fila 266.

Prea Înălțate Dómne.

Următorii fiind luminatelor porunci a Măriei Tale ce ni-se dă la acesta jalbă, am făcut cercetare prin vecinii, mahalagi și ne-am pliroforisit că cu adevărat pârîtul se află cădut în patina băturii vinului, din care pricină se află și cam uimit și necum că casa nu 'și-o poate economisi în vre-un chip, ci mai vîrtos fură lucruri din casă și le prăpădesce cu bătura și chiar zapisele lui le vîdurăm la mîna cumnatu-său Medelnicer Dumitrache, prin care se lăgă că va face părăsire de aceste năravuri și nici o părăsire n'au făcut, ci ca să nu ajungă cu aceste urmări ale sîle, a 'și prăpadi despre o parte economia casei cele puține ce au mai ramas și mai vîrtos zestrea soției sale, despre alta și el atîlîndu-se într'acestea petrecînd să 'și iasa din mîni cu totul să ajunga pe drumuri, găsim cu cale cererea jăluitorului și cu luminata porunca Măriei tale să se trimită la mănăstirea Sinaia ca se ședă o sumă de vreme cât se va socoti de Înălțimea Ta, a nu fi volnic să se preâmbale încóce și încolo seau să iasă a lua vin, că dóra cu acest mijloc în cîtă vreme se va afla acolo, viindu-și întru sineș și cunoscîndu-și perderea ce-'și pricinuesce lui și și casei, se va îndrepta, iar de economia casei cu luminată porunca Măriei Tale să se dea sub epitropia Dumnului Medelnicerului Gheorghică, unchiul său și Medelnicerului Dumitrache cumnatul său, ca să îngrijosca de hrana copiilor și a soției întru această vreme, iar hotărîrea ..—1804, August 27.

Dositeiă al Ungro-Vlahiei, Vel Logofet.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

După pliroforia ce dă printr'această anafora de netrebnică patimă a beției și relele năravuri ale acestui Nicolae, volnicim pre sluga Domniei mele Zapciu spătăresc, carele ridicîndu-l de aci pre numitul Nicolae să-l ducă la mănăs-

lor lui. La monastire se ordonă să fie păzit de a nu mai afla vin de băut.

In note dăm și acte relative la *perusia* unui sudit frances, cum și la

tirea Sinaia din sud. Prahova, unde poruncim Cuvioșiei tale Egumene de la această mănăstire, să-l ții acolo în bună paza, ferindu-l cu totul de vin și ori-ce altă băntură pricinuitoare de beție și fără de a doua poruncă a Domniei mele să nu-l slobozi, iar economia casei poruncim să se ție sub epitropia Medelnicerului Gheorghe vărul său și Medelnicerului Dumitrache cumnatul său, ca se îngrijască de hrana copiilor, a soției lui pre câtă vreme se va afla el la numita mănăstire. — 1804, Septembre 12.

Cod. L, fila 287.

Anafora în dosul jălbei Raliței Clucereasa-Crețulescu pentru Sfinția sa Archiereul Hrisopoleos.

Prea Înălțate Dómne.

După luminată porunca Înălțimei tale ce mi-se dă la această jalbă a Dumneei Cluceresei Raliței Crețuleascăi, Zapeiul cel orînduit Vătav de Visterie, a înfățișat înaintea mea pre Luca Logofetelul vechil din partea Dumneei Cluceresei cu Sfinția Archereul Hrisopoleos, unde făcînd cercetare, dîse Sfinția sa Archereul că de și este rudă cu mortul dar nu este clironom, nici că pôte a se amesteca ca să răspundă la pricinile mortului, iar vechilul Cluceresei dîse, că precum s'a-i amestecat la vitele mortului de le-au vîndut, așa sa se amestece și la răspunderea acésta și Archiereul dîse, că vitele fiind fără de căutare și neavînd mijloc a le ținea, aș poftit pre nisce negustori să le vînda și banii să-i ție pînă se va arêta clironomiul mortului; am cercetat însă de față cu numitul Archereu pricina în ce chip este, și vîdîuram la mîna Cluceresei zapis iscălit de mortul Costea, cu lét de acum, Aprilie 23, prin care se cuprinde, ca aș cumpărat venitul moșii Lipoveni de la Domneei Clucereasa în trei ani taleri 1100, numărînd și banii de atunci, și în stăpînirea veniturii să intre dela acel lét 1804 Aprilie 23, și pre lînga acelea marturii cuprinde și aceasta, că pădurea să o păzescă bine a nu se tăia dintr'însa măcar o nuia, însă vechilul Cluceresei dîse că zapisul sau scris la Octombre 7, lét 1803 și banii de atunci 'i-au luat, iar volétul l'aș pus de când era sa intre în moșie și pentru facerea de bine căci aș dat banii toți înainte, preste cele cuprinse în zapis 'i-au dat și Dumneaei dijma porumbului ce era pe la ómenii din anul trecut ne strînsă, cum și vinul ce a eșit din via de pre moșie în tómnă trecut, 'i-aș lasat și vîndarea vinului și așa și a rachinului de asta tómnă a fi tot a mortului, dar mortul pînă a nu intra desovîrșit în arenda anului său, aș început a face urmări în potriua legăturii sale, adică a dat voie prin rēvaș sub iscălitura sa pre la ómenii de 'i-a tăiat pădurea, care era legata prin zapis a nu se lăsa să taie măcar o nuia; pentru care îmi arată și patru răvașe cu slova și iscălitura mortului ce a putut găsi pre la unii din ómeni, cari 'i-aș taiat pădurea, fiind cu létul de acum, Februarie 5, cu voia dată sa taie pădurea, și cum a vîdîut Clucereasa această urmare, când a aflat, asupra sfințelor Pascii, a pornit și jalbă, la Aprilie 14, că nu'l primesce de arendaș, ci să-i dea banii îndērăt, platindu-i însă paguba cea făcută, cu care jalbă fiind orînduită la judecată și mergînd Zapeiul să'l

acia egumenului de la Căscioarele, care să ia în *zaptul* Epitropiei obștirelor. Asemenea dăm acte relative la estradare în Turcia a unui crimina

chiamă, a dat răspuns Zăpciului, că se trage de la moșie, și va primi bani socotindu-se și pentru celea ce au luat și pentru cheltuiala cărciumei și a gardului ce a făcut; și cu acesta odihnindu-se Dumnăeș Clucereasa și Zăpciul cel orinduit s'au prelungit până la Maiu 5, când s'au întâmplat a dîs; acum vechilul Clucereșei, ceru, că de vreme ce se lăpădă Arhiereul de răspundere, sa dea de față pre acela ce a venit la Dumneaeș îmbrăcat în haine strîmte. cu multe cuvinte de împotrăviri asupra acestei pricină, ca să răspundă la judecată, și dîse Arhiereul, că nu știe cine este; iar vechilul Clucereșei făcu această cerere ca sa socotească paguba și stricăciunea pîdurii ce este după tacsul preste talerî 350, i câștigul de la vîndarea vinului, i dijna porumbului din tîmna trecută și vinul ce s'au luat din vie de pre moșie, cu care scădîndu-se, cei-l-alți îi va plăti cu dobînda lor d'impreună și cu cheltuiala ce a făcut la cărciumă i la gard, seau de va primi clironomiî mortului că sa fie dijna porumbului și vinul din vie drept dobînda banilor Dumneaeș Clucereșei voesce a le lăsa, fiind-că cu acea socoteala i se și dedese; aceste cereri ale Dumneaeș sunt cuvințioase, dar judecata nu pôte face hotărîre pînă cînd și clironomiî mortului nu vor fi de față, care clironomiî, dîse Arhiereul că este să vie fără de zăbăvă pentru aceea dară pînă va eși clironomiî de față. moșia care urmîza de a se cauta venitul, nu pôte să aștepte, am găsit cu cale ca Dumneaeș Clucereșei sa pue acei talerî 1100 ce a luat pre venitul moșiei *depoziton* la Logofetia Divanului și Clucereasa să aiba voie, orî a vinde venitul moșiei Domniei sale la alții, seau a'l căuta cu ômeniî Dumneaeș precum va voi, ca o stăpînă ce este, și în urmă dupe ce va veni clironomiî se va cerceta pricinile ce se arata mai sus, adică numai a socoteleî, și după ce se va alege ce are să iae Clucereasa, i se va da dintru acest *depoziton*, și cusurul 'l va lua clironomiî mortului, iar moșia nu pôte să o cîră clironomiî, pentru căci chiar și Costea de ar fi trait dupe împotrăvă urînarea lui la cele legate, avea dreptate Dumneaeș Clucereșei, sa nu-l primescă ca sa intre în moșie, cu cât mai vîrtos că și Costea n'au apucat nici în venitul anilor ce a cumpărat să intre, ci numai harul ce i se facuse l'au luat, care har din nepaza simfoniei lui rămîne a anerisit și însuși Costea cunoscîndu și a lui greșala, au primit cererea Clucereșei a'și lua bani și a plăti ce este dator, precum și Zăpciul cel orinduit prin adevărîța sa de mărturie; pîreia mea întru acelaș chip este, iar hotărîrea... i proci. 1804 Iunie 24.

Vel Logofet Constantin Ghica.

Cod. L, fila 211.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscaoie.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei-mele, Dumnăta vechilule al Căimăcăm.ei Craiovei și Dumnăta boerule de la Livanul nostru de acolo sănătate; vî face Domnia în scire, că Dumnăluî cinstit Comisvr al Franciei ne au făcut arătare pentru un Clod negustor frances, carele încă de la lătul 1792, Aprilie 3, întîmplîndu-i-se mîrtea acolea în Craiova, din porunca Domnăscă s'au fost rînduit treî boeri spre a face catagrafie și a îngriji pen-

dir țeră. Merită atențiunea noastră pitacul lui Ipsilante, din 1806 Ianuarie de dare în judecată a unor indiviți, cari au bătut cu muchea

tru siguranța pereusiei numitului, fiind fost făcută cea de atunci stăpânire scire pentru acosta și la cancelaria Francei în Țarigrad, cum și cancelaria au fost făcut asemenea scire către chironomi numitului Clodent . . . ca sa trimită Epitropia cu adevăririle ce se cade spre a primi pereusia mortului, dar pentru cea de atunci *acatastasia* vremei de acolo nu s'a putut porni chironomi spre cererea acei pereusii: acum dar fiind-ca prin Dumnéta cinstate Comisar, se face acosta cerere a pereusii și fiind-ca Dumnóvoastră boerilor Domniei mele divaniților de acolo urmăze a ve fi sciute acosta arătare asupra pricinei poruncim să cercetați cu scumpătate, ca să vă adevăriți bine în ce loc a fost mórtea acelu negustor Clodent . . . cine au fost acei rînduiți boieri spre a cere catagrafia pereusii lui? unde și la cine anume se alla acea catagrafie? cum și pereusia mortului întru a cui séma și pastrare s'au dat atunci? și să aveți a însciința Domniei mele pentru acosta pre larg cu întrégă și adevărata pliroforie.—1805 Februarie 6.

Cod. XLIX, fila 205—206.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinstiților și credincioși boerilor Domnii-mele, Dumnéta biv, vel Bane Gheordache Mavrocordate și Dumnéta vel Vornice al obștirilor Scarlate Slatinene, fiind-că ne-am însciințat Domniamoa, cum ca un State Postolnicul ce a fost Epitrop la mănăstirea Casciórele a murit far de a avea aici un clirom, poruncim dară, să cercetați Dumnóvoastră ce pereusie a remas în ce loc și la acui mână se allă? și făcând catagrafie de ori câtă avere se va gasi a numitului mort sa sa se iac totă în zăptul Epitropiei, și împreună cu acea catagrafie sa faci Domniei mele arătare în scris prin anafora. *tolico pisah*.—1805, Martie 28.

Cod. XLIX, fila 214.

S'au făcut poruncă cu Mumbașii Zapciu spataresc asupra anaforalei Dumnélui vel Spătar, să deie surghiun la mănăstirea Snagovul pre un Costea Grecu și pre Ioniță Chiuță, ce se a"ă amblând pe la carciuni în fapte netreb-nice.—1805, August 25.

Cod. XLIX, fila 223.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Poruncim Domnia mea Dumnélui Epistatul Armașiei, ca pre Crețul tâlharul împreună cu alți trei ce au omorît pre un Tudorache Grecul la satul Racovița și se allă închiși aici la temnița, sa aibi a 'i trimite cu zapcii Armașesci la al nostru Capuchehaia de la Nicopoli, fiind-ca după însciințarea ce au venit Domniei mete de la numitul Capuchehaia răspuns la porunca ce s'au fost trimis se cêre acest Crețul Ucigașul de catre Dumnélui Beiu, spre a i se face cațuta pedépsă acolo unde se allă și cei-l-alți trei tâlhari tovarași ai lui; ci dar să urmeză negreșit precum poruncim.—*tolico pisah* gp l. 1806. Februarie 6.

Cod. XLIX, fila 232.

toporului pre un țeran. Isgonirea din București și țeară a unui vagabond se făcu în 1806, Maiu.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnéta Epistatule al Armășiei, fiind-că acești două anume Badea, țiganul mănăstirei Cotroceni și Dinul, locuitorul ot au îndrăsnit de au bătut pre alt locuitor anume coperindu-l cu loviri cu muchea toporului, care acel bătut s'au arătat înaintea Domniei mele de l'am vădut și înși-ne în trecerea noastră pre la Herăstieșu, poruncim dar, ca luând pre numiții bătauși de la al nostru Deli-Bașă să-i ducă la judecata Departamentului de creminalion, ca să cerceteze pricina după orînduială, și cu condica împreună să ni se facă arătare în scris. *tolico pisah god.*—1806, Ianuarie 19.

Cod. XLIX, fila 241.

Porunca ce s'au făcut pentru pricina arendii lui Constantin Polcovnicul.

Către Ispravnicii din sud Prahova, ca să facă cercetare pentru moșia Ploestorii a Logofătului Iordache Slătineanu, ce o luase în arendă numitul Polcovnic și au stăpânit-o numitul luni dece și apoi i-au luat moșia Vornicul Slătineanu părintele Logofătului Iordache cu cuvînt că au făcut stricăciune la casă și nameștii într'aceste dece luni ce au avut-o în arendă, să cerceteze ispravnicii ce stricăciune este acesta? și cu cât preț și din ce vreme de mai înainte, seau în cât au avut-o în arendă numitul Polcovnic? și să însciințeze Măriei sale pre larg cu pliroforie.—1806, Maiu 1.

Cod. XLIX, fila, 250.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Poruncim Domnia mea Dumitale biv vel Bane, Epistatule al Spătăriei, ca pre acești mai jos numiți: Alexe, Elefteriu de la Samacov, Elefteriu Mitelineu, și Iane Ioan Mitelineu și Teodor Peloponisiacul și Iane Topologlu Mitelineu, pre câți cinci să-i trîmiți Dumnéta cu Zapci spătăresci, ca să-i trecă dincolo preste Dunăre și să aducă orînduiții zapci teșcherea de la al nostru Capichechaia de urmarea poruncei, iar pre Scarlat carele este român și se află însurat la Râmnicul din Vâlcea, poruncim ca iarăș cu Zapciu spătăresc să-l trîmiți înapoi la locul său, adică la Râmnic, și să aducă Zapciul adevărînța ispravnicilor Vâlcei de sevîrșirea poruncei. *tolico pisah gpd.*—1806, Februarie 18.

Cod. XLIX, fila 243.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinstit și credincios boerul Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane, Epistatule al Spătăriei, fiind-că acest Iane Cavaful se afla âmbland aici în București fără de nici un căpătăiu, și nu este trebuincios de nici o slujbă, poruncim dar, ca rădicându-l să-l trîmiți cu Zapciu spătăresc ca să-l ducă și să-l trecă dincolo preste hotarul țării, în Focșanii Moldovei, de unde să nu mai aibă voie a se mai întorce înapoi. *tolico pisah gpd.*—1806, Maiu 1.

In 1806, Clucerul Tomița Crețulescu este pus sub interdicțiune ca cheltuitor în avereai.

S'au făcut pitac către Ștarostea de negustori, ca să dea în scire tuturor negustorilor de prin târg, ca nimenea din ei să nu se încredințeze a da marfă în veresie seaș banii împrumut Clucerului Tomiți Crețulescu fără de voia și scirea taică-său, că cel ce va da, să scie că are a rămânea păgubaș. — 1806, Iulie 24.

Cod. LXIX, fila 258.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Prea Sfinția ta Părinte Mitropolit, iubitorilor de Dumneșu sfințiilor vostre Episcopii și Dumneșu biv vel Bane Dumitrache Ghica și Dumneșu biv vel Bane Dumitrache Racoviță și Dumneșu biv vel Bane Costache Ghica, Dumneșu biv vel Vornice Goleșcule și Dumneșu vel Logofet de țeara de sus Gregorie Ghica și Dumneșu biv vel Vornice Barbule Vacarescule și Dumneșu biv vel Clucer Dumitrache Fotache, judecătorule de la Departamentul de opt, și Dumneșu biv vel Căminar Nestore, și Dumneșu biv vel Paharnicel Dumitrache Varlaame, judecătorule de la Departamentul de șapte, fiind-că pentru cererea ce fac de o suma de banii Dumneșlor boerii Crețulescii, de la Dumneșlor boerii Brâncoveni, încă de la lăt 1804, Martie 20, s'au orînduit pricina în cercetarea sfințiilor vostre și a Dumneșvostre, după care însă până acum nefăcându-se vre-o urmare și Dumneșlor boerii Crețulesci neîncetă făcând supărare prin jălbi și cerând să dea sevîșire acestei pricinii; iată dar și acum de isnovă poruncim, ca adunându-vă cu toții la un loc, să mijlociți întîiu în tot chipul spre a le face vre-o împăciuire și învoire între Dumneșlor, care acesta este cea mai bună și mai cu cuviință, ca să nu ajungă tréba a intra în judecată, iar de nu va fi prin puțință nici într'un chip a se invoii, atunci să faceți arétare prin anafora cu Zapciul cel orînduit Vătav de aproși. — 1806, Aprilie 16.

Cod. XLIX, fila 248.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinsitilor și credincioși boerilor Domniei mele, Dumneșu biv vel Visțier Constantine Filipescule și Dumneșu vel Logofet de țeara de sus Isaac Ralet, fiind-că asupra prigonirei ce este între Paharnicésa Elinca Fălcoianca cu soțul său Paharnicul Ioan Fălcoianu, din cercetările ce s'au făcut, atât de prea Sfinția sa părintele Mitropolit și de alte obraze, de Dumneșlor boerii, cari unii au fost ceruți din partea Dumneșei Vornicesei Ecaterini Greceanca, muma numitei Paharnicesei și alții din partea Paharnicului, cum și în cele de pre urmă chiar și la Divan înaintea Domniei mele, față cu amîndoué părțile cercetându-se, după urmările și herecheturile care până acum s'a i purtat și unul și altul, se găsesc amîndouă răi economi și risipitori, din care pricină a economiei și a cheltueleurilor celor fără cale și preste măsura. este văduț de față că după ce s'au esterisit casa acesta de atâtea acareturi și scule și altele, înstrînându-se cu vinđeri pre la mîni străine, când una, când alta, apoi au catandesit acum și sub datorie de o îndestulată sumă, și fiind-că și cele ce până

Moratorii continuă a se da de către Domnitorul Constantin Ipsilante, de și nu în așa de mare număr ca în trecut¹.

acum au scăpat nevîndute și nerăsipite, de se vor lăsa a se afla tot la mî-nile, lor negreșit trebuie să le răpue și pre acelea, cu care făcîndu-se cea de istov prapădenie a casei, urmăză apoi să rămăe nevrăstnicul copil cel au, la cea mai adîncă sîrăcie, n'am găsit cu cale Domnia mea a se lăsa nevrăstnicul acela la o așa desevîrșita stingere, care curge din prôsta minte a părinților lui, ci ca o datorie ce este a noastră a griji pentru un nevrăstnic ca acesta. ce se afla a avea acest fel de parinți fără durere, am hotărît sa se iae din mî-nile lor tot avutul ce va fi mișcător și nemișcător, atît al Paharnicului, cît și zestrea Paharnicesei, și să se dee sub Epitropie de obraze alese și cu frica lui Dumnezeu; decî fiind-că Dumnévóstră amîndouî ca uniî ce sunteți din cei mai de aprôpe rude ai numiților, datorie aveți netăgăduită a vî osîrdui pentru acest nevrăstnic ce se cobóra din moșii lui, cari au lăsat o casă ca aceea, îndestulată cu atătea acareturî, cum este sciut; iată vî orînduim Dounnia mea pre Dumnéta și pre biv al douilea Vistier Gheorghită, Epitropî acestei case și printr'acest domnescul nostru pitac, volnicim și poruncim ca cîte treî împreună sî luați din mî-nile mai sus numiților în zaptul și stăpînirea Dumnévóstră tótă averea lor mișcatóre și nemișcatóre, atît pareusia cît va fi a Paharnicului, cît și zestrea Paharnicesei cîta va fi, pre care împreunîndu-le și facîndu-le o casa, din venitul lor sa se dee trebuincioșa cheltuiala, atît Paharnicului cît și Paharnicesei, cît și nevrăstnicului fiî al lor ce se află în lăuntru, pre cît însă veți chibzui și veți găsi Dumnévóstra cu cale după starea venitului și după suma datoriei în care se află acum casa, de care să și aveți Dumnévóstră cea mai întîiu îngrijire pentru datorie, metaherisind cele mai iscusite mijlôce, ca din an în an să se imputîneze datoria și după ce se va istovi plata datoriei, apoi prisosul ce va fi să se stringă și să se pastreze ca să fie iarăș pentru nevrăstnicul acela cînd 'și va veni în vîrstă; ci dar urmînd Dumnévóstra precum poruncim, să vî siliți pentru cea mai bună adăogare și sporire a casei, care o și nădîduim fără îndoială și o cerem de la Dumnévóstra. *tolico pisah gpd.*—1806, Iulie 21.

Cod. XLIX, fila 246—247.

1. Veți și la pag. 530.

Anaforaoa în dosul jălbei Stolnicului Constantin Predescu.

Prea Înălțate Dómne.

Ascultînd luminata porunca, arătăm Înălțimei Tale, ca arătarea ce face Dumnélui Stolnicul Constantin printr'această jălă este adevărată, pentru cî dupe mórtea rîposatului proin-Mitopolit Filaret, prin cea de atunci chibzuire și găsire cu cale s'a dat însărcinare Epitropiei casei rîposatului asupra Pitarului Gheorghe, ca din pereusia rîposatului să 'î plătîscă datoriile, atît cele ce pînă atunci era arătate și vedute, cît și alte datorii cîte în urmă se vor dovedi, din care au și platit Pitarul Gheorghe pîna la mórtea sa cea mai multa parte, dar tot au mai rămas o îndestulată sumă a se plăti de acum înainte, pentru a căroră plata nu este alt mijloc decît a se vinde cîte-va acareturî ale rîposatului ce au mai rămas nevîndute pînă acum, care acareturî de se

*

În Septembrie 1805, Constantin Ipsilante dă un nizam prin care cere Mitropolitului să facă deosebire între *o carte de blăstem* și o supunere la jurământ, în coprirea următoare :

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Prea Sfinția ta părinte Mitropolit, la unele prigoniri de pricină ce se cercetă atît de judecata Dumnélor veliților boeri, cât și de alte judecări, trebuință fiind a face jurământ vre-una din prigonitoare părți și găsindu-se acésta cu cale și de către judecată, vedem că în loc de a li se da jurământ, li se dă carte de blăstem, cu cuvînt că amîndouă acestea ar fi avînd tot o putere, pentru care sciut este prea Sfinției tale, că după pravilă, jurămîntul are deosebire de cartea de blăstem, căci cartea de blăstem se dă de pravilă numai drept *opină* (?) iar jurămîntul face dovadă, și măcar că este sciut Domniei mele, că acésta se urmărește de către prea Sfinția ta ca un lucru oșes-ce-mai ușor și nevătămător până într'atît, cît este puterea jurămîntului, dar fiind-că Domnia mea vedem asupra judecăților mai pre toți că nu se sfîesc de blestem și pre cei mai mulți că se sfîesc de jurământ, și fiind-că cartea de blăstem este un lucru mai obișnuit și nefiindu-se de acésta cei ce au prigoniri și de aceea și se prelungesc forțe unele judecări, încît nu mai au sfîrșit, iar jurămîntul pricinuind o grabnică mai cu deosebire la cugetele lor, se deslușește și se desface curînd orî-ce judecată ; de aceea dar urmărește ca și prea Sfinția ta să dă poruncă clericilor

vor vinde acum într'acéastă următoare turburată vreme, urmărește negreșit a se vinde fără de preț și a se lepăda acareturile pre nimic și cuviinciosă este cererea ce face Stolnicul spre a fi casa păsuată cu un soroc de un an de către datornici, de care și găsim cu cale cu luminata porunca Măiei Tale sa se deo soroc de un an, ca dără într' acésta diastimă va face Dumnezeu milă a se mai linisci vremile, cînd atunci și lucrurile se pot vinde cu prețul lor și datornicii își ia drept datoriile lor fără a se păgubi în vre-un chip, iar hotărîrea rămîne la Înălțimea Ta.

Dosofteiu al Ungro-Vlachiei, Nectarî Român, Iosif Argeș, Constantie Buză, Dumitrache Ghica Ban, Constantin Filipescu, Radu Golescu, Isaac Ralet.

Iă Constantin Alexandru Voevod.

Cu cale fiind anaforoa părinților Archierei și a Dumnélor boerilor, primită este Domniei mele pre care o întărim și poruncim să aibă casa acéste păsuială de către toți datornicii, în soroc de acum până la un an, în care vreme nici unul din datornici, nici un fel de supărare cu cererea datoriei sale să nu facă, până le împlinirea sorocului ce s'au ȳis.—1807, Martie 9.

Cod. XLVIII, fila 41.

a urma de acum înainte întocmai după hotărîrea judecăților de unde se trimet aici la Sfânta Mitropolie cei ce să prigonesc, spre a se da adecă carte de blestem la cel ce se găsește cu cale de judecată, iar la cei ce hotărăsc, jurămînt, asemenea să li se de jurămînt, cu care acest mijloc și orinduiala prăvilor se păzesc și cei ce se prigonesc rămân mulțumiți neavînd alt cuvînt de pricinuire și judecățile se taie fără de prelungire. *tolico pisah gpd.*—1805, Septembrie 19.¹

*

Orî cât din actele sale Constantin Ipsilante se vede că era destul de bun justițier, el nu admitea în petițiunile ce i se adresa, un stil ceva mai energic.

Așa vedem, că un individ s'a jăluit lui Vodă fiind în slujba Domnăscă. Jalba nu a plăcut însă Domnitorului, căci era prea energică. Deci Constantin A. Ipsilante ordonă marelui Cămăraș :

«Fiind-că jăluitorul acesta se află în slujba Domniei, poruncim să ne aducî aminte ca să 'l miluim la cererea ce face, iar pre scriitorul jălbei acestia aducîndu'l înaintea Dumitale să 'i dai 100 toiage la falangă.—1804, Noembrie 4.²

Un alt cas :

Fostul Egumen de la Sf. George se jăluiește Domnitorului la 4 Februarie 1805. Coprinsul jălbei nu 'i place lui Vodă și Domnitorul pune rezoluțiunea acêsta :

«Dumnéta vel Logofet de țeara de sus, să paratirisescî cu mare luare aminte pre jăluitorul acesta și să veđî bine nu cum-va să fi înnebunit ? și de veđî vedea cu adevărat că este nebun, să 'l trimiți Dumnéta la Sărindar, să 'i citescă sfintele bisericescî rugăciuni pentru îndreptarea minței lui, fiind-că este păcat a se perde omul într'acéstă patimă».—1805, Februarie 4.³

Cu bună sémă Constantin Ipsilante nu iubia să i se facă opozițiune. Un *invetător*, bine veđut de boerii din Craiova, dar considerat de Vodă ca un opozant periculos, este obligat să se mute din Craiova. Boerii Craioveni cerură Domnitorului ca pre acest dascăl,

1. Cod. XLIX, fila 235.

2. Cod. XXXVII, fila 149.

3. Cod. XXXVII, fila 170 verso.

Dumitru, să-l căpătuască făcându-l judecător acolo, iar Vodă le răspunde :

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnéta Caimacane al Craiovei și Dumnévóstră boerilor Divanului nostru de acolo sănătate, am vădut Domnia mea însciințarea ce faceți de la 22 ale acestei luni pentru un Dascăl Dimitrie, pre carele 'l cereți să'l orinduim Domnia mea judecător la vre-un loc din judecătoriile de aici din Craiova, de care încă până a nu ne serie Dumnévóstră, era să vi se trimetă porunca Domniei mele pentru omul acesta, dară din îngrijirea altor pricină și trebă ale Domniei ce s'au urmat intru aceste zile nu vi s'au scris, acum iată vă scriu că acest numit dascăl este foarte netrebnic, pricinuitor de turburări și amestecator între cei de acolo, care nu numai judecător nu se cade a fi, ci nici a mai locui acolo în Craiova nu este slobod, și de este înșurat precum dăceți, să 'și iae muerea împreună și să se ducă aiurea la vre-un județ ca să se selășluească ; de care acesta vă și poruncim Domnia mea, să o și puneți Dumnévóstra în faptă acum fără de zăbavă, ca sa'l isgoniți adecă de acolo, și să se ducă a locui afară la vre-unul din satele județelor ; așa să urmați negreșit și fiți sănătoși.—1804, Ianuarie 28.¹

*

Regimul închisorilor ori temnițelor este una din preocupățiunile lui Constantin Ipsilante. El regulază să se repare vechia temniță, să se construiască un nou local de închisori. Acest nou local va cuprinde un local deosebit pentru asasini, altul pentru cei cu simple vine de hoți, ba chiar și o separațiune pentru arestul preventiv și un spital pentru arestați. Domnitorul dă din chiar caseta sa o parte din bani necesari construcțiunei și dispune să fie încăldite închisorile iarna și să 'și aibă mâncarea cei închiși, ca să nu mai presinte spectacolul de a fi duși să cerșetorescă pre la casele boeresci și neguțetoresci, ca să aibă cu ce să trăiască în închisore, ceea-ce de multe ori le dedea ocasiune chiar de a fugi de sub escortă, ba une-ori cu uciderea escortei.

Dăm în note actele relative la aceste nouă construcțiuni de închisori², cari aduc explicațiuni de diverse împrejurări relative.

1. Cod. XLIX, fila 136.

2. *Hrisovul Vornicului Grădișteanu pentru taleri 1000 din vama Ploesci.*

Fiind-că între alte obștești lucruri, care nu numai trebuie să fie bine păzite și neclintite din starea lor, ci încă mai multă întregime și indestular

Cu deosebire se cade să subliniem în aceste acte inteligenta dispozițiune cerută de Divan și de Domnitor, ca să existe o separațiune

se cade a avea, este și locul Domnesc al temniților de vinovați cu zidurile lor, pre care găsiindu-le Domnia mea la o proastă stare, strîmte, dărăpănite și fără de trebuincioasele împrejurări, unde nu numai vinovații când li se întîmplă vre-unora bôlă neavînd vre-un loc de spital a se deosebi, de multe ori se încingea bôla între dinșii bolnăvindu-se și cei sănatoși, din care li se întîmplă mórtea la mulți, cum și cei cu bănuială de vinovați pătînea, stînd la o închisore împreună cu cei vinovați și ucigași, nefiind vre-un loc de închisore deosebit, de a se ține pînă a se cerceta și a 'și găsi îndreptarea lor, ci nici judecătoria celui Departament de cremenalion, și cei-l-alți zapcii ai pușcării, nu avea o stare precum se cade aprôpe de pușcărie ca să caute cu lesnire pricinile vinovaților, ci ămblă din loc în loc, drept aceea dar, ca un lucru ce este mult cuviincios aici lângă scaunul Domniei, unde de prin tôte părțile țerei se aduc feluri de vinovați și cu bănueli de vinovați, a se afla la locul pușcăriilor cu stări deosebite de închisori și cu împrejurările lor cele trebuincioase îndestulare, avînd și îngrădirea curței lor precum se cade; nu am lipsit Domnia mea între alte obștesci lucruri ce am bine voit a lucra și a să-vîrși într'acastă țeară și politie, a o pune și acesta în faptă, și încă pînă a nu se întîmpla primejdia focului, am zidit și am făcut din nou mai întîi un Departament îndestulat cu odăi sus și jos pentru judecători și zapcii, un spital pentru vinovații bolnavi și un gros pentru cei cu bănuială de vinovați, de a nu pătîmi împreună cu vinovații și ucigașii la o închisore pînă a se cerceta și a se îndrepta, împlinind și zidurile ce era de lipsă și dărăpănite ale pușcării și alte împrejurări făcînd; unde fiind trebuincioasă la cea dimprejur îngrădire și zidire a închiderii curții, ca să alégă și să descopere locul ce este Domnesc al pușcării, pre unde și cît este, am fost rînduit Domnia mea hotarnic pre Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele vel Vornic Barbu Văcărescu, de l'aŭ măsura, l'aŭ ales. și l'aŭ descoperit, la a căruia alegere nefiind mulțamit Dumnélui biv vel Vornic Grădișteanu ce avea în chirie luate zidurile temniței vechi, care au fost afiorisite preoților bisericilor Domnesci cu locul lor, ne-aŭ dat apelație dîcînd că s'ar fi năpăstuit la alegerea ce a făcut Dumnélui Vornicul Barbu Văcărescu, după a căruia apelație am rînduit Domnia mea într'adins judecători pre Dumnélor cinstiți și credincioși boerii Domniei mele vel Ban Manolache Brâncoveanu și biv vel Ban Costache Ghica Epistatul logofețiilor mari, cari prin cercetarea ce aŭ făcut, de față fiind și vechilul Dumnélui Vornic Grădișteanu, cum și prin vederea Dumnélor la fața locului luând pliroforia pricinei ne-aŭ arătat prin anafora și prin hartă deosebită starea locurilor, curgerea pricinei în ce chip s'aŭ dovedit și dreptatea în ce chip urmăze, cum că preoții bisericilor Domnesci pre lângă zidurile acelea ale temniței vechi, ce le-aŭ avut afiorisite, întîndîndu-se, a fost impresurat și din locul ce era sterp al pușcării, afară din cuprinsul zidurilor, atât sus cît și din jos, precum și în dosul zidurilor în curtea pușcării și l'aŭ fost închiriat la Vornic de împreună cu zidurile vechi, adăogînd la zapisul lor și lucru ce nu era afiorisit, unde aŭ fost făcut Dumnélui Vornicul nu numai în zidurile vechi unele prăvălii, ci și din sus și din josul lor pre loc Domnesc al pușcăriilor, după care acele zapise

între temnița osindiților și între închisoarea celor arestați preventiv

ale preoților, măcar că Dumnélui Vornicul Grădișteanu cerea să 'și aibă stăpânirea, adică și pre locurile ce au fost sterpe din susul și din josul zidurilor temniței vechi, cum și din dosul zidurilor, dar judecata și dreptatea n'au găsit cu cale, pentru că citind hrisóvele de aferoma preoților nu s'a găsit scriind alte decât zidurile temniței vechi cu locurile lor, adică locul de sub dênsele; drept aceea nu putea preoții să închirieze și lucru ce nu le era afiorisit; mai vârtos dic Dumnélor orînduiții boeri judecători, că și chiar dovadă bună să fie că ar fi dat bisericeii acele sterpurî daniel. nu poate opri acum Domnia de a nu le lua ca locuri Dumnesci la trebuința ce este pentru lucrul obșteasc ce se face cu înnoirea pușcăriiei, după cum pre larg se coprinde aceste tóte în anaforaoa ce ne au făcut Dumnélor orînduiții boeri judecători, la trecuta lună lui Iulie 15; a căroro anafora citindu-se înaintea Domniei mele de împreună și cu apelația, ce în urmă ne-au dat Dumnélui Vornicul Grădișteanu și cu iubire de dreptate facend și Domnia mea cuviinciosă chibzuire, n'am găsit a avea nici preoții, nici Dumnélui Vornicul Grădișteanu vre-un cuvînt vrednic și drept de împotrivire la câte au gas t judecata cu cale și așa fiind anaforaoa Dumnélor boerilor cu cale, o am buirdisit Domnia mea încă de la August 6. iar în urmă, după primejdia ce s'a întîmplat a focului, ardend tóte acele prăvălii, atât cele făcute pre locurile sterpe, cât și cele ce era în zidirea temniței vechi, au rēmas numitele locuri slobode, cât și temnița ce au avut'o preoții afiorisita numai cu zidurile vechi ale ei, fără de a avea acum Dumnélui Vornicul vre-un fel de bina nici în zidurile vechi, nici pre locurile sterpe, care locuri sterpe fiind fost, după cum s'au dis mai sus dintru început și până acum Dumnesci neînchinatē, cum și zidurile temniței vechi cu locul de sub dênsele, fiind trebuinciose a rămāne de aici înainte pre seama pușcăriiei, care acēsta trebuința fiind și Dumnélui Vornicului cunoscută, că este întru adevēr obșteasc și cu cale, s'au luat dar tóte acestea pre seama Domniei pentru trebuința pușcăriiei, dar și Dumnélui Vornicul Grădișteanu pentru ca să se dee acea ce au avut în zidurile vechi ale temniței, cari erau cu adevērat afiorisite preoților și în puterea acei afiorome le închiriază preoții la Dumnélui Vornicul și facuse Dumnélui într'ênsele unele prăvălii, cum și pentru musaadēoa ce i se facu sela ținerea a trei prăvălii de pre sterpul de din jos. care apucaseră de se facuseră, deși lipsesc acum cu totul acele sădirî ale Dumnélui din primejdia focului ce s'au întēmplat, n'am primit însă Domnia mea a lasa pagubit de folosul chiriilor ce ar fi putut lua cu înnoirea lor, precum nici pre preoții Dumnesci cari au avut acea afireomă și milă domnēseă a zidurilor temniței vechi, nu în isterisim de venitul chiriei aceea ce lua de la Dumnélui Vornicul, ci pentru ca și trebuința pușcăriilor ce o au de aceste ziduri ale temniței vechi și de locurile sterpe să se împlinēscă ca un lucru obșteasc ce este și dreptatea aferomi Dumnesci să spāzēasca, nici sa nu se păgubeze, nici Dumnélui Vornicul de folosul sădirilor nici preoții de mila aferomi. am cercetat câtă chirie lua Dumnélui Vornicu de la tóte acele prăvălii și ne-au arētat însuși Dumnélui prin fōie, că sa adună chiria ce se lua de la tóte până la taleri 1500 pre an, din care da preoților taleri 150 : decî Domnia mea am bine-voit de am adaogat cu prisos acest venit și am ho-

său autori de fapte mai ușore. In coprinsul curței temniței este a se

tărît; ca pre tot anul să i se dee câte talerî 150 ce au luat bisericile, din vama Ploescilor, preste baniî cumpărătorîi, osebit talerî 150 ce au a lua bisericile din vama Ploescilor prin deosebite hrisove ce li s'au dat, la care sumă de talerî 2000 urmăză a fi și Dumnélui bine mulțămit, pentru că și de s'au mai înălțat într'acesta vreme chiriiile prăvăliilor și s'au mai adăogat cu deosebire din cât era mai înainte, dar și cheltuială îndestulată era a face Dumnélui la prefacerea și înoirea lor; pentru care am și dat Domnia mea acest Domnescul nostru hrisov de întărire, atât pentru ca să se scie, că zidurile temniței vechi au rămas de aici înainte pre seama pușcăriiei precum au fost din vechime, cât și pentru ca să se urmeze și să se păzescă a Dumnélui Vornicului Grădișteanu în totă vremea acesta hotărîre spre a i se da tot-d'a-una numita sumă de talerî 2000 pre an din vama Ploescilor; pentru care și poruncim Dumnélui cinstitului și credinciosului boerului Domniei mele biv vel Ban..... Epistatul logofețiilor, să îngrijescă a se pune acesta în ponturile de vinđarea vămilor, spre a sci cumpărătorîi că cel ce va cumpăra vama Ploescilor, are a da la Dumnélui Vornicul Grădișteanu acești talerî 2000, preste baniî Cămărei, și osebit acei talerî 150 preoților după osebit hrisov ce li s'au dat și lor; și am pus mărturie la această hotărîre pre Dumnelor cinstiții și credincioșii boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache, Brâncoveanu vel Ban, Constantin, Ghica vel Ban Epistatul logofețiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Stefan Văcărescu vel Vornic, de țeara de sus, Grigore Brâncoveanu vel Vornic de țeara de jos, Barbul Stirbeiu vel Vornic, Barbul Văcărescul vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al Obștirilor, Petre Ritoridi vel Vornic al politci, Dumitrache Racoviță vel Clucăr, Mihai Racovița vel Paharnic, Pan Scarlat Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negre vel Comis, Dumitrașco Cornea vel Sluger, etc., și s'au scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întôia domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la aniî de la Hristos 1804, Octombrie 5 de Chiriță logofet de Divan.

Cod. XLXI. fila 258.

Prea Înălțate Dómne.

Insciințăm Măriei tale că închisórea temniței pușcăriiei fiind zidită din vechime, au ajuns la mare dărăpănare, amenințându-se merimetul ei și mai înainte se afla două închisori deosebite tot sub un acoperemînt, și se ușura mulțimea vinovaților, iar acum rămîind mai la un loc închisórea întru acest următor an, din nepurtarea de grijă a celor orînduiți la trebile pușcăriiei în două rînduri s'au spart temnița nóptea de către vinovați, și au fugit câți au putut scăpa de la închisóre și deosebît că nu are nici înlesnire spre a se încălđi cu foc închisórea în vreme de iarnă, neavînd ogeac spre răsufłare, din care pricină a putórei și mai ales a fumului cărbunilor ce se obișnuiesce, încingându-se cei închiși de bóla lăngórei au murit cei mai mulți vinovați, așisderea și trebile judecăților acestui Depertament, din nechibzuire s'au urmat pâně acum cu rea orînduială, strémutându-se casa judecăților din loc în loc și plătîndu-se

zidi și local pentru «Departamentul de *Criminalion*» ca să nu mai se plătescă chirii.

chirie de către Armășie, neavând înlesnirea trebilor, mai vârtos în vreme de iarnă, când nici lemne de foc pentru încălzirea Departamentului nu se dădu pre datorie de la Dumnelui Epistatul Armășiei; vedând dar aceste împotrivă urmări, chibzuiră la toate a se face îndreptare și chiamând pre mai mare Bașa Lazar Polcovnicul, i s'au arătat dărăpănarea temniței, și locul în curtea pușcariei, unde pote să se zidescă casă acestui Departament, însă atât pentru judecății cât și cancelaria având fost sub acestea alte două odăi care să fie una pentru zapcii paznici și alta pentru închiderea ce se întâmplă unor obraze deosebite, asemenea să se mai facă și altă închisore pentru cei ce sunt cu vini ușore; pentru care făcând socotelă mai mare Bașa, a dat foie ca acestea toate se pot face cu taleri 8155, care socotela vădând-o nu so socoti primita, pentru-că pote să facă cu mai puțină cheltuială, adecă cu taleri 5750; deci socotindu-se ca cu această sumă de pre urmă pote a se face Departamentul și deosebit grosul cum și meremetul temniței, am chibzuit loc de unde să so împlinesca și dicem, de va fi primit Mariei tale, ca din venitul pușcariei sa se dea taleri 1500, pentru ca să nu mai plătescă chirio Dumnelui vel Armaș strămătând pre judecătorii din casă și, taleri 2250 să se împlinescă de la toți țiganii Domnesci dajnici ce s'au socotit a da fieș-care liude câte taleri unul și jumătate, iar nu mai mult și cusurul taleri 2000 de la cutia de milostenie și de la spitalul ot Dudesci, iar pentru orînduiala lemnelor în vreme de iarnă spre încălzirea temnițelor și a Departamentului, fiind-ca slujitorii armași după obicei sunt datorii și dau într'un an odată câte un car de lemne, dicem sa se deosibescă, aducând fieș-care slujitor în vreme cuviincioasă aceste lemne, adunându-se toate la suma de 150 care și cu acest chip nici Armașia nu va avea îngrijirea să cumpere lemne, *cum nici vinovații să âmbles per afară cerșind milostenie, având și pânea și lumînările* ce li se dau din mila Mariei tale, pentru-că fiind sloboși de a âmbles pre afară, în multe rînduri au scăpat mulți dintr'înșii și au lucrat fapte necuviincioase, omorînd și pre paznicii lor ca să scape; hotărîrea cea desvîrșită rămîne a se face de catre Înălțimea ta.—1803, Decembrie 18.

Teodorache Fotino Serdar.

Io Constantin Alexandru Voevod.

Trebuință fiind în adevăr de a se face negreșit atât meremetul vechilor închisori de temniți, cât și un Departament în curtea pușcăriei pentru adunarea judecătorilor și pentru căutarea trebilor, și un gros deosebit după alăturatul resmul ce ni s'au arătat, cum și pentru cheltuiala ce trebuie de taleri cinci mii șapte sute cinci-zeci, cu care ne arată Serdarul Fotino că se pot sîvîrși acestea, fiind primit Domniei mele și cu cale mijlocul ce ni se arată, de unde adecă să se dea acești bani, poruncim Domnia mea Domniei tale vel Armaș, ca de în venitul pușcăriei să dai taleri una mie cinci sute, se împlinescă și de la toți țiganii Domnesci pre fieș-care liudă câte taleri unu și jumătate, iar nu mai mult, grijind însă ca nu cum-va cu pricina acesta să se facă de catre zapcii armașesci vre-un catahrisis a supăra pre țiganii mai mult;

Construcțiunile acestea se făcură, nu rămaseră numai în stare de proiect, dar nu târziu arseră.

*

Un pitac important de la Constantin Ipsilante e cel din 17 Octombrie 1804, prin care desaprobă și opresce torturile aplicate la ȧigană alt cum de cât prin judecată ¹.

așiderea și din venitul spitalurilor mari poruncim Domnia mea Dumné-văstra cinstiților și credincioșilor Domniei mele Epitropilor, să dați taleri 1500, fiind-că cutia milosteniei n'are stare, a da și la această trebuință cevași, precum este sciut, și acei taleri 500 ce mai lipsesc pînă la suma de taleri 5750, îi vom da de la Domnia mea; așiderea poruncim Domniei tale vel Armaș, ca să faci orînduială slujitorilor Armași, în loc de acei câte taleri două și jumătate ce dau într'un an, să aducă câte un car de lemne, care să se-adune la suma de una sută cinci-șeci care, pentru încăldirea Depertamentului și a temniței vinovaților, cari sa lipsescă cu totul a nu mai eși pre afară după cerșitul de milostenie, pentru care rînduim Domnia mea pre Dumnéta credincios boerul al Domniei mele biv vel Serdar Teodorache Fotino, judecătorul al Depertamentului, Epistat asupra acestui meremet și a facerei numitelor binale, ca însuși să îngrijescă a se face și începerea acum de a intra în lucru și de a se și sê-vîrși, grijind că atât meremetul a două închisori vechi ale temniței să se facă cu tărie desêvîrșit, din care una orînduim să fie pentru ucigașii ce au făcut morți, iară alta să fie pentru cei cari sunt numai cu alte vinî de hoții, cât și celelalte namestii să se facă temeinice și bune, unde iutr'acel gros ce este să se facă nou, aș de a se bîga de una dată cei ce se aduc cu pricină de faptă hoșescă, și apoi după cercetarea judecatei, găsindu-se vinovați ucigași, să se pue în orînduita temniță ce am dis a ucigașilor, iar cei-l-alți ce vor fi numai în viuă de hoție să se pue în cea-l-alta orînduită temniță a lor, poruncim însă ca lîngă temnițele vechi, în colțul ce mi-se arată la hartă că este loc slobod între trei ziduri, acest colț să se închiidă cu un perete de zid ce mai lipsește și să se învelască ca să se facă aicea un spital precum am însemnat Domnia mea la hartă, în care să se pue vinovații cari se bolnavesc în temniță spre a se deosebi dintre cei-l-alți încât sunt bolnavi; și ce prisos de ôreș-care cheltuială va mai fi trebuință pentru acest spital, se mi-se facă arătare. — 1804, Noembrie 27.

Cod XLVI, fila 301.

1. *Prea Înălțate Dómne.*

După luminată porunca Măriei tale am făcut cercetare lui Diamandi Racoviceanu pentru chinuirea ce aș urmat asupra lui Constantin ȧiganu Dumnólu Clucerului Ioan Hagi Moscu, pîrlindu'î picióarele cu fieru ars, de care fiind nevrednică și netrebnică alogere ce aș făcut boerii judecătóri ot Departamentul de creminalion asupra acestei pricinî, s'aș spart de către Măria ta anaforao Dumnólor, și în ce chip ne-am îndestulat de curgerea pricinei, și ce alegere am făcut după pravilă, arêtam Înălțimeii tale: diso Racoviceanu, că acest Constantin ȧi-

Oribilă este purtarea torturatorului, care întrebuințează mijloce

ganul aŭ fost rob al sŕii, cãsătorit dupŕ lege cu o ŕigancã, iar aceea cu care aŭ facut ŕi doi copii, iar de sunt peste 12 anŕ lãsându-ŕi muerea ŕi copii au fugit ŕi nu l'aŭ putut dovedi pãna de sunt acum trei anŕ, atunci aflînd ca este lãngã Cãmãraŕii ot Ocna Telega, casatorit fara de lege cu o ŕiganca Domnescã, avŕnd ŕi doi copii cu dŕnsa, a i scris cãmãraŕilor sa-l trimiŕã ŕi intŕiu l'aŭ tãinuit, apoi s'aŭ dat rŕspuns, cã mai bine sa'l vinã osebit, cã folos de dŕnsul nu are; dupŕ aceea la trecuta luna a lui Decembrie, ŕisa Racoviceanu cã viind aici la Bucureŕci ŕi dicŕndu-i Dumnŕluŕ Clucerul Ioan Haŕi Moscu ce era atunci Epistatul ocnelor ca sã-l vinã pre acest ŕigan, s'au ŕi invoit cu Dumnŕluŕ de l'aŭ vîndut drept taleri 1200 pr n zapis luîndu-ŕi baniŕ. apoi întorcŕndu-se la casã în sud Prahova ŕi trimiŕndu-i ŕiganu vorbe, ca înfricosîndu-l cã va sã-l calce tãlhãresce ŕi sã-l ciznescã pãna la mŕrte, pentru cãci aŭ luat baniŕ prea mulŕi adecã taleri 1200; aŕiŕderea cã acest ŕigan s'au întovŕrãŕit cu alŕi patru cumnaŕi aŕ lui ŕi pîndesce vreme sa-l calce; dintr'a caruia fricã s'au ŕi trudit, multa vreme dormind prin case streine ŕi prin gropuri, mai vŕrtos dupŕ ce aŭ vŕduŕ cã intãlnind ŕiganul pre fiul scu în Tŕgul Cãmpinei, aŭ început a-l injura fŕrte rŕu, dicŕnd sa pastreze ciociul tata-scŕi baniŕ ce aŭ luat pre el, cã o sã le facã ŕi loi mai rŕi de cãt aŭ patimit Colceag ŕi o sa le taie mãnile ŕi picerile, n'au mai putut suferi, ci s'aŭ jãluit ispravnicilor judeŕuluŕ, unde aducŕndu-se ŕiganul, vedŕnd însciîŕtarea ispravnicescã, cã n'aŭ tãgãduit ŕiganul ale lui netrebnice cuvinte, fara numai au ŕis cã i-aŭ curs din beŕie; aŕiŕderea scriu ispravnicii cã s'au îndestulat ŕi dintr'o adevŕinŕã a Vãtafuluŕ de plain ŕi a altor ŕomeni cinstiŕi, cum cã aŭ urmat ŕiganul acele obrãsniciu asupra copiluluŕ Cluceruluŕ în Tŕgul Cãmpinoi, dupe ale caruia urmãri aŭ ŕi trimes ispravnicii pre ŕiganu legat cu slujitor a-l aduce aici la Spãtarie, dar dice Cluceru ca nici legat cum era neustãmpŕrându-ŕi ŕiganul gura, ci înjurãndu-l ŕi ocãrãndu-l ŕi dicŕnd cã are de gãnd sã 'i-o facã, l'a i biruit ŕi pre dŕnsul necazul de aŭ sŕvŕŕit acŕstã faptã, adica dupŕ ce au mers la casa lui cu slujitorul ŕi cu ŕiganul ducŕndu-se slujitorul ca sã-ŕi iae priminelile, Racoviceanu au legat pre ŕigan de mãnŕi ŕi de picioare ŕi arŕdŕnd un fier în foc i l'aŭ aruncat preste vinole picioarelor de sub genuche ŕi l-au lãsãt pãna cãnd l'aŭ rŕsbit arsura; am vŕduŕ ŕi însciîŕtãrca ce aŭ facut boerul Ispravnic de Prahova cãtre Departamentul de cleminalion, cum cã aŭ times pre gearahul oraŕuluŕ ca sŕ vadã pre ŕigan, ŕi le-aŭ arŕtat cã de a ãmbla ŕiganu acum pre picioare nu pŕte, fiind-cã de la glesne ŕi pãna în sus de genuche este carne vie, adecã numai pelea este friptã ŕi se pŕte tãmãdui dar nici sãnŕtos de tot nu rŕmãne, nici de mŕrte nu este, fiind-cã numai pe de asupra pelea de la pulpele picioarelor este friptã, iar vinele ŕi sunt bune; aŕiŕderea am vŕduŕ ŕi taciriu ce aŭ dat la Departament Buhurdangi-Basa al Înãlŕtimei tale, ce aŭ fost orînduit de aŭ adus pre Clucerul Racoviceanu, cum cã Egumenul Mãrginean ŕi alŕii aŭ spus de laudele ŕiganuluŕ ŕi de truda Cluceruluŕ ce pãtimesce de frica lui, dormind prin locuri tãinuite, 'i-aŭ spus ŕi buctaru Ștefan Cãrciumaru din drunul Cãmpeni, cum ca acest ŕigan fiind la dŕnsii pentru bŕuturã de vin apururea se laudã cã ŕi cautã tovarŕŕi sã mŕrga sã calce pre Racoviceanu sã-l cãsnescã tãlhãresce cu arsul de foc, pãna cãnd îl

inquisitoriale, ferul ars, ca să oblige victima a se inculpa însăși.

va omori și pre dânsul și pre soția lui, și pre copiii lui, după cum nici țiganul acesta de față cu cârciumaru nu ne tăgădui, fără numai aș pricinuit că la beție le-ar fi dis; am vedut și dovagialăcu ce face Dumnéluț Clucerul Hagi Moscu, că de vreme ce țiganul s'a sacatitfist, nu-i mai trebuiesce, ci își cerea banii cumpărătoarei înapoi. Decă când țiganul a fost vinovat și fiind de pedepsă, ca unul ce s'au purtat cu netrebnice și rele urmări, adecă au risipit vorba cutare, înfricoșeri, că va să se întovăreșesca cu alții să calce casa Clucerului tâlhăresce, să-l omore și pre dânsul, i nevasta și copii lui și să iae înapoi acei taleri 1200, pricinuind ca el 'i ar fi dat cum se face dovadă din marturiile ce a dat către Rahurdangi-Bașa cuviosul Egumen Mărgineanu i alții și mai ales de cârciumarul din drumul Câmpinii anume Bucataru și Ștefan, i de mărturia ce a dat Manole Buluc-Bașa, aici la Depertamentul de Criminalion, dintr'a căruia laude au și pătimit Clucerul și multă frică și neodihnă, trudindu-se multa vreme cu dormire prin case streine și prin crânguri, dar pedepsă se cuvine să se facă prin hotărîrea judecații, iar să nu urmeze Racoviceanu de sineș fara de judecată, ci dar după acostă urmare este acum dar Racoviceanu învinovațit; pentru a căruia învinovațire fiind-că pravilele lasă asupra judecatorului, ca ori cu surghiunluc să se hotarasca seau cu geremea, găsim cu cale ca pentru vinovația lui să se păgubescă de prețul țiganului și adecă să întorcă înapoi taleri 1200 ce a luat de la Dumnéluț, Clucerul Hagi Moscu pe țiganu și țiganu să remăie *slobod ca un român*, i să dea și țiganului taleri 250 ca să se caute, sa dea și tréped Mumbașirului ce l'au adus, după cum se va hotări de înălțimea ta și ori pentru ce pricinuire se va întâmpla a avea cu acest țigan, seau țiganul cu dânsul, sa aibă și unul și altul a-și căuta cu judecată, iar de sine-și sa nu îndrăsnescă a face vre-o pornire uuul asupra altuia, dar și țiganul sa dea chezaș Racoviceanului, cum că se va părăsi de toate relele cugete și cum că de va face vre-o urmare împotriva, să aiba chezașul a răspunde; iar hotărîrea....— 1804, Aprilie 9.

Vel Ban, Vel Logofăt, Vel Vornic, Vel Vornic Dumitru Fotescu, Nestor Căminar.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

S'aș cetit înaintea Domniei mele, anaforaoa acosta ce ne facu Dumné-lor boerii, pe care gasindu-o și Domnia mea cu cale o întărim și poruncim ca să se urmeze după cum se cuprinde mai jos, adecă sa dea Racoviceanu acei taleri 1200 înapoi, de la Clucerul Hagi Moscu, cum și taleri 250 să dea Țiganului, ca sa se caute, cari bani să-i și împlinescă Dumneata Epistatule a Armășiei; țiganul sa remăie slobod cu ori ce are; ce pricină și prigonire se va întâmpla între dânsii, sa a'ba și unul și altul a căuta prin judecata fără de a se îndrăzni sa facă vre-o pornire unul asupra altui de sine-și, dând și țiganul chezaș cum se cuprinde n'ăi sus, cum că se va părăsi de toate relele lui cugete iar Mumbașirului fiind-că 'și-au dat trépad seau de către numitul Racoviceanu,

La 25 Maiu 1806 Constantin Ipsilante mai adaogă Epistatului Armășiei, următorul pitac:

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie.

Dumnéta Epistatule al Armășiei, 'ți facem Domnia mea în scire și poruncim, ca de acum înainte orî căți se vor trimite la închisórea pușcării cu nume de vinovați, atât de la Spătărie cât și de la Depertamentul de Cremination ot Craiova și de la Ispravnicaturî, seaū macar verî de unde, toți aceia adacă și cei ce prin cercetarea acestei judecări ot cremination, se vor dovedi în adevăr vinovați, și cei ce se vor dovedi nevinovați să stee la închisórea pușcării și nici unul dintr'ênșii să nu se slobódă fară a ni se face anafora și fără de a se da porunca Domniei mele de slobódenia aceluia, căci făcându-se urmare împotriva acestei Domnescei nóstre porunci și dovedindu-se ca s'au slobodit vre-unul, orî vinovat de va fi, seaū măcar nevinovat, fară de scirea și porunca nóstra sub pecete, atuncia și Dumnéta și judecătórii acestuî Depertament și toți zapciî armășesci aveți a fi răspundători; pre lângă acésta fiind-ca n'am plioforisit Domnia mea cum ca și obiceiul a i fost și porunci domnesce date de mai înainte, ca toți chezași celor ce se slobod de la închisórea pușcării prin scire și poruncă domnescă, după ce se trece numele și chezașia lor în condica pușcării, se facea cunoscuți de către Armășie și Spătărie de se trecea și la condicele de acolo numele și chezașia lor, poruncim dar ca și de acum înainte asemenea să se urmeze, avênd Armășia tot-d'a-una acéstă îngrijire. *tolico pisah gpd.*— 1806, Maiu 25 ¹.

Dăm în note, în fine, o serie de hrisóve ce Domnitorul le emite în propriile sale interese, cu referință la imobile dobândite de Dómna sa Safta ².

poruncim ca cu altul tréba seaū cheltuială să nu fie mai mult supérat de către Mumbașir și așa să se slobódă Racoviceanul de la închisóre.—1804 Octombre 17.

Cod. L. fila. 81.

1. Cod. XLIX, fila 253.

2. *Milosteiū Bojiio. Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie.*

Dat-am acéstă Domnésca noastră carte prea Luminatei și prea iubitei nóstre Dómnei Safta Ipsilante, ca să aibă a ținea și a stăpâni stânjenî 50 de moșie din hotarul Filonea, ot sud Ialomița, pentru-ca acești stânjenî fiind ai Nicolîi, și Păun, și Ștefan, și Gheorghe, și Șerban, ce le dic Potârnichești, stăpâniți de dênșii în numitul hotar, d'a valma cu alți moșnenî de acolo, venit-au

Primul hrisov e relativ la moșia Filenea și la cumpărătura adaosă a *Arțarului* de la moșneni... Vodă afirmă că bieții moșneni 'și-au

acești numiți cu jalbă către Domnia mea, arătând că ei aflându-se ședători la satul Arțarul, depărtați adecă de moșia Filenea și neputându-se folosi cu nimic din venitul acestor stânjeni, voiesc a 'i și vinde, nefindu-le de trebuință, fiind-că acești stânjeni se înjugă și se alatură cu moșia Uluiții, a Luminăției sale, aș corut a 'i vinde la Luminăția sa, după protimisis ce are cu vecinătatea, cari spre dovadă cum că acești stânjeni de moșie sunt buni și drepti ai lor, aș arătat și vrednic sinet, adecă zapisul scris din lét 1784, Iunie 13, adevărit și de cei de atunci ispravnici ai județului: Constantin Racoviță biv vel Comis și Scarlat Veripati biv vel Slugar, pe care 'l dau un Radul și Brat Ego Stan și Brat Ego Ene, moșneni din Filenea lui Datco și frate-său Mani, feciorii lui... și prin care arată, că acești stânjeni cincî-deci din Filenea, fiind fost vînduți din stânjeni tatăl lui Datco și al Mani și de Marin unchiul lor, la tatal Radului Părcalabul și al fraților lor, au primit de a lor bună voie, de 'și au luat de la Luminăția sa vîndătorul talerî 37 și jumătate, drept cât 'i avea cumpărați tatal lor și le-au dat acești stânjeni de moșie ca să 'i aibă în stăpânirea lor, precum 'i au avut și părinții lor, după a căroră cerere s'a scris din porunca Domniei mele ispravnicilor, ca aducînd față pre moșnenii ce vor avea protimisis și facîndu-le sciuta și cunoscuta vîndarea ce vor face pre acești cincî-deci de stânjeni, sa 'i întrebe de sunt mușterii a cumpăra sau nu? și a venit însciințare de la ispravnici, însoțita și cu osebîtă adevărită iscălită de Iane Bogatul și Radu Bogatul, și Stoica Părcălabul, și Nițul sin Stan, răsăși ce aș stăpânit pănă acum d'avalma frățesce cu numiții vîndători, prin care scriu că ei neavînd trebuință a cumpăra, volnici sunt mai sus numiții să vîndă acești stânjeni ai lor, veri la cine vor voi, după care facîndu-se tocmelă cu numiții vîndători, aș și vîndut acești stânjeni Luminăției sale prea iubitei noastre Dómne, stânjenul po talerî 25, prin zapisul lor ce s'a vîdut de Domnia mea, iscălit de numiții vîndători și de acei patru răsăși ai lor și adevărit atît de ispravnicii județului și de prea Sfinția sa Parintele Mitropolitul țorei chir Dosofteiu, cum și de Dumnélor cinstiții și credincioșii boeri veliți ai Divanului Domniei mele și așa ca drépta cumpăratóre, cu porunca Domniei mele și cu hotarnic rînduit la fața locului, Serdar Scarlat Cercez, s'a și deosebit acești stânjeni din hotarul moșiei Filenea și s'a lipit lîngă moșia Luminăției sale, precum vîdum Domnia mea și cartea orînd utului hotarnic, scrisă de la 30 ale trecutului Martie, cu coprindere, că față cu cei-l-alti ómeni străini, aș pus sfóra din hotarul Uluiților la capul moșiei despre Ciocile și dând stîneni patru-deci și cincî aș pus și peatră hotar și la mijlocul moșiei puind sfóra din malul heleșteului și trecînd preste heleșteu despre răsarit, în margine unde s'aș împlinit iarăș stânjeni patru-deci și cincî, asemenea aș pus peatră hotar și la cel-l-alt cap al moșiei, preste Ialomîța, despre slémnea Ialomîței, pre marginea mătcei Ialomîței cei vechi, în dreptul unui pisc mare ce este preste mătca, de cea parte pănă în dreptul unei curmăturî ce este iarăș preste mătca Ialomîței, s'aș dat stânjeni șese-deci, fiind-că la acest cap se mai lătesce moșia și se adună câte trele aceste trăsuri în sumă de stânjeni... cincî-deci de deplin; drept aceea dară, ca o cumpăratóre dréptă și adevărată, făcută de față cu toți câți s'au cuvenit, o întărim și Domnia mea, ca să stăpânescă Luminăția

vîndut pămîntul către Dómnă fiind-că nu le este de nici un folos ori

sa acești cincî-decî stînjeni de moșie cu pace pre unde s'au ales și s'au deosebit prin mai sus numita hotărnicie. *în saam receh gpd.*—1806, Maiu 23.

Cod. XLIX, fila 252.

Hrisovul Măriei sale Dómnăi Safta Ipsilante pentru moșia Zimnicele din sud. Teleorman.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod Zem. Vlahiscoe.

Datoria Dumnélor și a ohlăduitorilor de noróde cea mai d'întéiu este a pădi și la mare și la mic și la toți supușii săi cumpéna dreptăței, urmând Dumneșcesile porunci ca nisce unși ai lui Dumneșeu ce s'au învrednicit a fi judecători pre pămînt, după pilda prea Înălțatului Judecător, țiitorul a totă lumea și a întări cele câștigate cu dreptu agoniseli ca sa'și aibă întocmirea lor și să nu se scadă din puterea dreptăței ce au, seaș și bîntuindu-se dupe vremi cu vre-o părere deșartă de către cine-va, să aibă acea întărire ca o pază și armă biruitoare în potriua dreptăței ce s'ar bîntui a i-se face drept aceea anu dat acest cinstit și bine închipuit hrisov al Domniei mele, proa iubitei Dómnăi nóstre Saftăi Ipsilante, ca să aibă a ținea și a stăpâni moșia Zimnicele din sud. Teleorman, după cele adeverate și drepte hotare ale ei, ce s'au întărit și acum prin hotarnicie cu petre și movile, precum mai jos pre larg vom areta pentru că acéstă moșie fosta a răposatului Păharnic Zamfir, ce a ținut întru căsătorie pre Maria Cantacuzino, cu care născînd o copilă anume Safta, a moștenit tóte acareturile soțului său și le-a stăpînit pînă cînd în trecuta vreme a resmeritei s'au mutat împreună cu copila de aici din țeră, în locuință la Rusia, unde a făcut cerere și rugăciune la Impărătesca Curte a Rusiei ca să mijlocască catre prea Înalta Imperărătesca Pórtă, de a se trimete porunca aici să se vîndă la mezat tóte acele lucruri și sa se trimetă banii acolo la Rusia, orînduind și Epitrop al său pre răposatul Simon Ravin ce se află Consul aici piin hrisóve cu iscălitura sa ot lét 1792, Februarie 27, ca să îngrijască la vîndarea lor cu mezat și să priméscă și banii; după a căreia rugăciune învoindu-se și prea Înălțata Pórtă la mijlocirea Curței rusesce și trimițînd împărătesca perunca către răposatul Mihaiu Voevod Suțul ce se afla atuncî Domn țerei, ca să vîndă tóte lucrurile mișcătore și nemișcătore ale Mariei Cantacuzino și ale ficeii sale Saftăi, după ce s'a ales întéiu și s'u lamurit prin cercetare de judecata a părinților Archierei și a Dumnélor boerilor Divanului de bune și de drepturi acareturi ale lor, de o parte a fost dat Domnia sa poruncă ca să se strige la mezat, de altă parte părinții archierei și cu toți din boerii țerei de obște prin anafora au făcut rugăciune către Domnia sa de a arêta la prea Înalta Pórtă, cum că lucrurile acestea póte după vremi să le caute și să le cêră copila aceea, și după ce va ajunge în vêrstă și în cunoscînță după mórtea mame-sii, să se și întorcă în țora cu locuința, arêtînd atuncî că n'au mers de bună voie la Rusia, ci au fost dusă ca o nevêrstnica și va cere clironomia părintéscă; ci de este cu puțință a se face mijlocire sa rămăe vîndarea lor și a venit a doua poruncă de la prea Înalta Pórtă, cum că la mijlocirea

trebuință!... Ei, moșnenii «aū cerut a-ī vinde (acei stānjenī de moșie) la Lumināția sa, după *protimis* ce are cu vecinātatea».

Impărătescei Curți a Rusiei s'aū făcut musaade și trebue să se vīdă negreșit tōte acele lucruri, caci fīca Mariei în viațăși nu va mai fi primită a sālășlui în țērele otomanicescei Impărății, ci să se desfacă cu totul din pământul țērei, după cum și la Impărătescile ponturi ale păcei așa s'aū legat pentru cei ce se vor muta de la o stāpānire la alta, care acēstā din urmă poruncă Impărătescā, dāndu-se și către Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, ce domnia atunci, ca să se urmeze cele d'īntēiū și să iae trēba sēvīrșire în faptā negreșit a se da cumpărătorilor hrisōve de īntārire a stāpānirii, aū și dat Domnia sa poruncă după cererea rēposatului vice-consul, Epitropul Mariei Cantacuzino prin pitac către Starostea de negustori de s'aū făcut de isnōvā mezat prin scirea rudelor, a vecinilor și a tuturor de obște, unde au fost față și īnsuși vice-consulul; și de la mezat au fost cumparat rēposatul Vornicul Ioniță Damaris, fratele Pāharnicului Zamfir, atāt acēstā moșie ce s'a numit mai sus, cāt și alte moșii și acareturi, căruia boer după ce s'a pliroforisit Mār'a sa de īnsuși vice-consul, cum că s'a mulțamit la suma prefului ce a adaus Dumnēlui peste toți cei-l-alți mușterei, și cum că a primit și toți banii, 'l-aū fost dat și Mār'a sa hrisovul de īntārire; apoi Vornicul Ioniță a vīndut acēstā moșie Zimnicile de īmpreună cu alte moșii la Dumitru Lambru biv vel Vameș, prin zapisul Dumnēlui cu lēt 1795. iscalit de Dumnēlui și de alte mărturiī, în care să scrie, că prin buna īnvoire și cu banii numērați au făcēt acēstā vīndare, de care rugāndu-se Vornicul Ioniță prin anaforoa sa în scris ca să se dee lui Dumitru Vameșul și Domnēscā īntārire, fiind-că sinetul Domnesc ce 'l avea Dumnēlui coprinde și alte moșii ce le cumpērase de la mezat, aū dat Domnēscā poruncă către rēposatul Boeru Nicolae Filipescu, prin anafora, în scris cum că a īnscīnțat la toți și în cele de pre urmă a primit rēspuns, ca nu este nimenea mușteriu, după care aū īntārit și Domnia sa stāpānirea lui Dumitru Vameșul prin hrisovul Domniei sale ce este cu lēt 1795, Februarie 27, coprinđōtor de tōte cele mai sus arētate și aū stāpānit Dumitru Vameșul singur acele moșii până la lēt 1803, August 1, iar atunci prin zapisul sēu adevērit și de rudele sale și de alți boeri martori, și de prea Sfīnția sa Pārintele Mitropolit și de Pōrta, . . . și de Dumnēlui biv vel Ban Costache Ghica, aflāndu-se Epistat logofētiilor maii, a fost vīndut lui Constantin Marinoglu jumētate dintru acele moșii ce le-a avut cumpērate de la rēposatul Vornic Damaris anume Cātunēnca și Gropōnca și Iudeca, ce sunt tote un hotar, iar moșia Pietroșani, ce este hotar deosebit și moșia acēsta Zimnicile, ce este iar hotar deosebit pre din jos de moșia Zimnicele a prea iubitei Dōmnei nōstre și moșia Fāntānelele ce este iar hotar deosebit pre din susul moșiei Zimnicelor, în taleri 24000 și un han al lui ce avea aici în Bucuresci pre podul Tērguiui de afarā, ca să le stāpānescā amēndouī pre din douē; de a căruia vīndare īnțelegēnd prea iubita nōstrā Dōmnā și avēnd lumināția protimis după pravilā și obiceiul pământului la acēstā moșie Zimnicile și la moșia Fāntānelele ca o vecinā, fiind rēzorite aceste douē moșii cu moșia Zimnicele ale lumināției sale una pre din sus și alta pre din jos, aū fost īnsārcinat pre Dumnēlui cīstit și credincios boerul Domniei mele vel Ban Manolache Brāncoveanu ca să cheme pre Costea Marinoglu cumpărătorul și să 'ī dicā să 'și primēscā banii, pre care și chiamāndu-l Dumnēlui Banul de 'ī-a đis și cunoscēnd

E de observat grija ce se pune în hrisov de a arăta că legea pro-

și el că are prea iubita noastră Dómnă totă dreptatea, nedându-i-se scire când a cumpărat ca unei vecine după datorie, de a lui buna voe, ne silit și neîndemnat de nimeni și-a primit de la Luminăția sa banii cumpărătoarei prin Dumnélui Banul, adecă pre stânjenii 2.110, palme 2, ce se făcea artea sa pre jumătate din stânjenii 4.220 palme 4, ce sunt aceste doue moșii după cărțile de hotărnicie făcute în Domnia fratelui Domn Alexandru Vodă Moruzi, unul pre talerî 9 banî 63, care fac talerî 20.097 și a dat zapisul său de vinzare la mâna luminăției sale ce este cu lét 1804 Noembrie 30, cu pecetia și iscălitura sa și a fiului său Hristodor și cu mărturia rudelor lui și a prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit și a Părintelui Episcop al Rómnicului și a tuturor Dumnélor veliților boeri, împreună și cu toate sineturile cele vechi ale acestor moșii ce sunt însemnate în dosul zapisului său de vinzare, asemenea și cele-l-a te două jumetați dintre aceste moșii ce erau ale Vameșului Dumitru Lambru, iar st nj ni 2.110 palme 2, după mai sus numitele cărți după hotărnicie, le-a vindut și el de a lui bună voe toate prea iubitei noastre Dómnă, prin tocméla în oitî stânjenul pre talerî 14 banî 21, care fac talerî 29.903, care banii t și deplîni iarăși, iară prin mâna Dumnélui Banului i s'a dat și i-a primit în mâinile lui, dând și el zapis de vinzare cu pecetia și iscălitura lui, și a rudelor lui și cu marturia prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit și a Sfinției sale Părintelui Episcop al Rómnicului și a tuturor veliților boeri, în care s'a scălit martor și Costea Marinoglu, așiderea a dat Luminăției sale și sineturile vechi ale acestor moșii, însă zapisul de cumpărătoare ce a avut de la repositatul Vornicul Damaris și hrisovul Domnesc al Mariei sale Alexandru Vodă Moruzi ce se coprinde și în zapisul Costea Marinoglu, cum ca 'lau și ei din partea lui; apoi după cererea prea iubitei Dómnă noastră, ca să se traga aceste moșii, orînduindu-se după obicei cu porunca Domniei mele boeri hotarnici: biv vel Paharnic Ștefan Belu și biv vel Serdar Mihail Greceanu. ca de față cu toți vecinii să se facă cercetare dupe scrisori și dovezi și după vechea stăpânire și pre unde se vor dovedi cele adevărate hotare ale acestor două moșii, să se și tragă, spre a-și sci luminata Dómnă pre unde și câți stânjenii are a stăpâni moșia fără de pricina, a și mers orînduții boeri la fața locului și au făcut pentru amîndouă moșiile harte după starea lor și hotarnici deosebite la fleș-care moșie sub hartelescalite de amîndouă hotarnici, ce se vîd scrise de la trecutul Septembrie 26, în care la hotarnicia moșiei Zimnicilor scriu că chiamându-se și vecinii răzași, însă vechitul Ionița a Paharnicesei Hiereasca, ce se vecinesce moșia sa Veder ce-i dîc și Brag dirul cu linia din jos a moșiei Zimnicilor din cap pînă în cap și Portarelul Ștefan soful și vechitul Mariuței Slatineanca ce se vecinesce cu moșia ei krumos, lovindu-se la marginea de sus a capului moșiei Zimnicilor, după ce au cetit sineturile ce au arătat Serdarul Paraschiv Hagi Ghețul, Epistatul moșiei Zimnicilor, însă hotărnicia ot létul 1793 Iunie 22, facuta de repositatul Snger Ștefan Greceanu și alți boernași și zapisul Vornicului Damaris, a cerut apoi și de la acești vecini ca să-și arate sineturile ce au și Ionița vechitul Paharnicesei au arătat o carte de alegere cu létul 1764 Aprilie 27, a două boeri Serdarul Nicolae Obedeanul și Mihalache Portarelul, întarită și de repositatul

timisului a fost în totul și scrupulos respectată. Documentul ce mai

Domn Ștefan Voda Racoviță, în care nu arată vre-un semn de hotar între moșia Zimnicele și moșia Vedeia, ci le dă numai că merg amândouă înjugate pre lung din cap pînă în cap, au arătat și Portărelul Ștefan patru zapise, în care cel din urmă zapis scrie că această moșie Frumosa se învecinește pre din sus cu moșia Păulesci și pre din jos cu moșia Voivodești, iar lungul 'l arată că merge din calea matca *verbeș* pînă în calea *dămierbeș*, de care boerii hotarnici pentru mai bună pliroforia lor, au făcut și ocol acestei moșii de împreună cu vecinii și cu însuși Neacșul slujitorul, Alecsie Găulea ce s'au adus de Serdarul Paraschiv, două dintre cei numiți în cartea de hotărnicie care arată scrise semnele vechii stăpîniri, ducându-l pre la toate acele semne ale trăsurilor ce se cuprind în numita carte de hotărnicie a Serdarului Greceanu și au vădit că moșia Zimnicilor pre linia din jos merge înjugată cu moșia Vedeia, din malul Dunărei în sus spre câmp pînă în Rogiste unde se poprește lungul acestor două moșii, în capul moșiei Voivodescilor ce este iarăși a Păhărnicesei Paraschăi, iar moșia Vedeia a Pahărnicesei Herasca sta cu capul de la Câmp în moșia Voivodescilor, după cum scrie în cartea Serdarului Obedeianul, iar pre linia din sus moșia Zimnicilor se începe din malul Dunărei, mergînd în sus spre Câmp, înjugată cu moșia Zimnicele a Sfintei mănăstiri Cotroceni, tot prin vechia piatră de hotar pînă la două pietre ce sunt puse în cîsta despre răsărit de movila Sării, unde se oprește lungul moșiei Cotrocenilor, după cum am vădit că se arată și în cartea de hotărnicie a Barbului Merișanul vel Clucer ot lët 7240, din Domnia răposatului Vodă Mihail Racoviță, de sunt acum anî 73 ce le-au arătat-o Serdarul Paraschiva, epistatul moșiei Zimnicilor, vechil fiind din partea mănăstirii Cotroceni, iar linia lungului Zimnicilor trece pre lângă aceste două pietre, înjugându-se cu moșia Ulmuțuț, ce se ține de moșia Zimnicea, a prea iubitei noastre Dîmne, și merge tot spre câmp prin gura Oiovuțului și prin piatra ce este în mijlocul Găvanei și pînă iară în alte două pietre ce sunt pînă în cîsta Rogiștei, unde se poprește lungul moșiei Ulmuțuț în capul moșiei *Frumosa*, iar de la aceste două pietre apucă drept în jos pre multe spre răsărit, înjugată cu capul moșiei *Frumosa*, pînă în dreptul pietrei de hotar a moșiei Voivodești, ce este în matca Rogiștei, coborînd la piatră tot înjugată cu moșia Frumosa, iar la care piatră a Voivodeșcilor se înjugă cu moșia Voivodeșcilor și merge pre matca Rogiștei în jos în curmezișul capului pînă la hotarul moșiei Vedeia, unde le-au arătat mai sus numiții vechia stăpînire. Într'acest chip vîdînd că curge ocolul moșiei Zimnicilor, și vrînd și hotarnici să facă trăsurile, au mers cu toții și cu Ioniță vechilul Pahărnicesei Herasca, ca se facă trăsura dintîi de la hotarul din capul moșiei Zimnicilor, a sfintei mănăstiri Cotroceni, unde le-au arătat Neacșul slujitorul și Alecsie Găulea, că au pus sfîra și Slugerul Ștefan Greceanu, fiind fost atunci două pietre într'o cîstă despre răsărit de movila Sării, după cum se cuprinde și în cartea de hotărnicie, și vîdînd hotarnici că piatra ce arată lungul moșiei mănăstirii spre Dunăre acum lipsește, au pus întîi piatra la loc, cum a fost, apoi au pus sfîra din numitele pietre și mergînd în jos și în curmezișul moșiei Zimnicilor, coborînd din cîstă, prin via lui Hagi Anghel sin Hagi Dancul și Stavliu, în lunca Zimnicilor, pre din susul suhatului ce este lângă drumul Bu-

jos publicăm, mai bine decât orî-care, este propriu a ne da o idee

curescilor, trecînd drumul de a curmezişul tot pre lunca Zimnicelor, mai trecînd de a curmezişul şi drumul Mirazului pînă în hotarul moşiei Vedea, ce-î dîce şi Bragadirul a Păhărnicesei Herascaî, în Găvanul cu ulmî, semnul ce 'l arată de hotar în hotărnicia Slugerului Greceanu, unde au pus acumşi piatră de hotar, au eşit stînjenî 2.472, palme 4. Lipsind stînjenî 52, palme 4, la această trăsura din suma stînjenilor hotărniciei Greceanului, au mers şi la mijlocul moşiei să facă a doua trăsura, de împreună şi cu vechilul şi au pus sfîră; iar din hotarul moşiei Zimnicelor Sfînteî mînăstirî Cotrocenî, din piatra ce este drept grîpa Zaiticului şi din susul zalhanaleî lui Hagi Anghel, între drumul Scăescilor şi între mîgura Zaiticului, au mers în jos, spre răsărit, pre malul bălţii, trecînd d'a curmezişul prin curtea zalhanaleî şi prin satul Zimnicelor, ce se numesce Malul Roşu şi preste o maguriţă, ce le-au arătat Gaulea Alecsie şi Stan, că acolo a fost siliştea Zimnicelor cea veche, şi pre din josul movileî Zimnicelor, şi tot pre drumul Scaescilor, de pre malul bălţei pre din susul mîgureî ceî marî, ce este în malul bălţei, şi tot în jos pînă iarăş împotriva moşiei Vedea, ce 'î dîce Bragadirul, la movila ce este tăiată de către Hotarnic, prin două locuri, semnul cel arătat de hotar, în hotărnicia Slugerului Ştefan Greceanu, unde au pus şi hotarniciî acum piatră de hotar despărţitor în vîrfuî acesteî movilî, au eşit stînjenî 2.450, mai prisosind la această trăsura stînjenî 6, 4, preste suma stînjenilor ce se coprinde în hotărnicia Greceanului, puind sfîra iară din hotarul moşiei Zimnicile, a Sfînteî mînăstirî Cotrocenî, din peatra din Grîndul cu Pelinul, ce este în dreptul pietreî de hotar, în capul moşiiilor la malul Dunăreî, şi au mers hotarul în jos spre răsărit prin baltă, pînă la malul Dunăreî, pre drumul lui Gean Curtaran, trecînd d'a curmezişul gârla ce se chiamă Frumuşanca şi tot pre drum în jos, pînă iară în hotarul moşiei Vedea, ce 'î dîce şi Bragadirul, pînă în gura gârliciului gârlei lui Unchiaş Gheorghe, ce ese din Dunăre, semnul cel arătat de hotar, în hotărnicia Slugerului Greceanu, unde au pus şi hotarniciî acum piatră, în dreptul unei ruscî, ce este de cea parte de Dunăre, din jos de satul Şarodicul, au eşit stînjenî 2.660, mai prisosind stînjenî 94, preste suma stînjenilor ce se coprinde în hotărnicia Slugerului Greceanu la această trăsura. Socotind dar hotarniciî stînjenii acestor trei trasuri se adună stînjenî 7.582, palme 4, din care lepădîndu-se două părţi după obiceiî, rămîne acest hotar de moşie Zimnicele masă 2.527, palme 4 sfîrîndu-se cu stînjenul rîposatului Domn Şerban Vodă Cantacuzino; tras-au şi lungul acesteî moşii, după cum li s'au fost poruncit, linia din sus din malul Dunăreî şi pînă în piatra moşiei Voivodescilor, cea din matca Rogiştei, unde se popresce lungul moşiei Zimnicelor, în capul Voivodescilor, moşia Păhărnicesei Herascaî a eşit stînjenî 6.470, iar linia de din dos despre moşia Vedea, de la malul Dunăreî, din gura gârliciului gârlei lui Unchiaş Gheorghe în sus spre câmp, pînă iar în câmpul moşiei Voivodescilor, la piatra ce au pus în matca Rogiştei, unde se popresce lungul şi latul moşiei Zimnicelor, au eşit stînjenî 5.800, făcîndu-se şi trei-spre-şee movilî semne printre petrele trăsurilor pre această din jos linie, din malul bălţei spre câmp pînă în Rogişte, mai puindu-se şi o piatră *Copăî*, între o beşicuţă ce este în dealul lunceî Zimnicilor şi în rîndul movilelor, după îndreptarea liniei ce s'a făcut de Ioniţă Inginerul, unde au

lămurită de modul cum se face o sfârșuire completă a unei proprie-

vădut hotarniciii pre vechilul Păhărnicesoi Herascăi nemulțămît pre aceste semne ce se numesc în hotărnicia Greceanului, pricinuind acum că s'ar fi călcat moșia Pahărnicesei la acea hotărnicie, a cărnua pricinuire li s'au părut fără de temei, pentru că după acea hotărnicie, ce prin blestem s'au dovedit semnele vechii stăpâniri de ómeniî cu sciință, s'au vindut la sultan-mezat, din prea Inalta poruncă Impărătescă, făcându-se și hrisovul Domniei sale, fratele Domn Alexandru Vodă Moruzi, le-au curs și stăpânirea nesmintit de atunci și până acum de sunt anî 12, tot printr'aceste mai sus arătate semne, și fără de a se defăima acea hotărnicie, de Păhărnicesa Herăscul, până acum, cu vre-o arătare de stăpânire împotriva dreptăței, urmare a Slugerului Ștefan Greceanul, de care au și pus hotarniciii pietre hotare despărțitoare, chiar la numitele semne; decî, ca o cumpărătoare prin bună întocmélă, și cu banî gata ce au făcut acestei moșii, cum și hotărnicia de acum, s'a urmat prin semnele hotărniciei de mai înainte, mărturisite de vecinii răzași, și nici Păhărnicesa Herăscul nu are cuvînt drept, în vreme ce moșia acésta s'a vindut la sultan-mezat, din prea Inalta Impărătescă poruncă, făcându-se și hrisovul Domniei sale, fratele Alexandru Vodă Moruzi, de întărire după Impărătesca poruncă ce au avut, ca să dea întărire cumpărătorilor, după care le-au curs și stăpânirea în 12 anî, de atunci și până acum, tot prin aceste mai sus arătate semne, fără de a se defăima acea hotărnicie de Paharnicul Herăscul până acum, cu vre-o împotrivire la urmarea stăpânirii și a pietrelor ce s'au pus atunci, după care au urmat și hotarniciii de acum; am întărit dar acésta cumpărătoare și hotărnicie cu acest Domnesc al nostru hrisov, ca în tocmăi după pietrele ce s'aî pus și movilele ce s'au făcut, să 'și aibă stăpânirea prea iubita noastră Dómnă și tot némul Luminăției sale, în veci nestrămutată; adeverind hrisovul acesta cu însăși pecetea și iscălitura Domniei mele, și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alecsandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevodî și cu tot sfatul cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele: Pan Dumitrache Ghica biv vel Ban, epistatul Spătăriei, Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Manolache Brâncoveanu vel Ban, Grigorie Caliarh vel Postelnic, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țeara de sus, Isaac Ralet vel Logofăt de țeara de sus, Barbul Știrbei vel Vornic, Istrati Crețulescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Constantin Bălăceanu vel Vornic de țeara de jos, Gregorie Bălan vel Vornic de obiceiuri, Antonie vel Hatman, Teodorache Văcărescu biv vel Vistier, epistatul Căminăriei, Constantin Varlaam vel Vornic al Politiei, Tomița Crețulescu vel Clucer, Mihalache Filipescu vel paharnic, vel Stolnic, Constantin vel Comis, vel Serdar, vel Medelnicer, vel Sluger, vel Pitar, vel Șătrar, și Ispravnic Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, și s'au scris hrisovul acesta la anul al patrulea dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la zidirea lumii 7314, iar de la Nascerea lui Christos, 1805 Decembre 3. de Chiriță Dascăl Slovenesc.

tăți imobiliare. Al doilea document se referă la altă moșie a Dómniei

Hrisovul Máriei sale Dómniei Saftel Ipsilante pentru moșia Fântânelele din sud Teleorman.

Datoria Domnilor și oblăduitorilor de noróde cea mai d'întîi este a păzi și la mare, și la mic, și la toți supușii, cumpěna dreptății, urmând Dumne-deescilor poruncă, ca nisce unși ai lui Dumne-deu, ce s'au învrednicit a fi judecători pe păměnt, după pilda prea Înaltului judecator, țiitorului atăta lume, și a întări cele căștigate cu drepte agoniselă, ca să 'și aibă întocmirea lor și să nu scadă din puterea dreptății ce au, sêu și bătundu-se după vremi, cu vre-o apărare deșertă de cătră cinevași, să 'și aibă acea întărire ca o pavază și armă biruitoare, împotriva nedreptății ce s'ar bătui a i se face; drept aceea am dat acest cinstit și bine închipuit Hrisov al Domniei mele, prea iubitei Dómniei nóstre, Saftel Ipsilantie, ca să aibe a ținea și a stăpâni moșia Fântânelele, din sud Teleorman, după cele adevărate și drepte hotare ale ei, ce s'au întărit și acum prin hotărnicie cu pietre și movili, precum mai jos pre larg vom arăta, pentru ca acesta moșie fost-a a răposatului Paharnic Zamfir, ce au ținut întru căsătorie pre Maria Cantacuzino, cu care născěnd o copilă, anume Safta, au moștenit tóte acăreturile soșului sêu, și le-au stăpănit până când în trecuta vreme a rěsmiriței s'au mutat de împreună cu copila de aci, din țără în locuință la Rusia, unde au făcut cerere și rugăciune la Impărătesca Curte a Rusiei, ca să mijlocescă către prea Înalta Impărătescă Pórtă, de a se trimete poruncă aici, să se vinđă la mezat tóte acele lucruri, și sa se trimetă banii acolo la Rusia, orînduindu-și Epitrop al sěi aici, pre răposatul Simion Ravin, ce se afla Consul aici, prin scrisóre cu iscălitura sa ot lét 1792, Februarie 27, ca să îngrijescă la vinđarea lor, cu mezat, și să primescă și banii; după a căruia rugăciune învoindu-se și prea Înălțata Pórtă, cu mijlocirea Curței, Rusesci, și trimițěnd Impărătescă poruncă, către răposatul Mihaiu Vodă Suțul ce se afla atunci Domn Țerei, ca să vinđă tóte lucrurile mișcătore și nemiscătore ale Mariei Cantacuzini, și ale ficei sale Saftel, după ce s'au ales întěi și s'au lămurit, prin cercetare de judecată a părinților Arhieriei și a Dumnélor boerilor Divanului, de bune și drepte acăreturi ale lor, de o parte au fost dat Domnia sa poruncă ca să se strige la mezat, de alta parte parinții Arhieriei și cu toți Dumnélor boerii Țerii de obște, prin anafora au făcut rugăciune către Domnia sa de a areta la prea Înalta Pórtă, cum că lucrurile acestea póte după vremi să le caute și să le cěră copila aceea, și după ce va ajunge în věrștă și în cunoscinți după mórtea mume-soi, să se și întórcă în țeară cu locuința, aretěnd atunci ca n'a i mers de buna voe la Rusia, ci au fost dusă ca o nevrěstnică și va cere clironomia părintesca, ci de este cu puțință a se face mijlocire să rămăe vinđarea lor și au venit a doua poruncă de la prea Înalta Pórtă, cum că la mijlocirea împărătescsei Curți a Rusiei s'au făcut musaadea și trebue să se vinđă negreșit tóte acele lucruri, căci ficia Mariei în viață și nu va mai fi primita a sălőslui în țerile otomanicescsei împărății, ci sa se desfaca cu totul din păměntul țerei, dupe cum și la împărătescile ponturi ale pacoii așa s'au legat pentru cei ce se vor muta de la o stăpănire la alta, care acesta împărătescă poruncă din urmă, dāndu-se și catre Domnia sa fratele Alexandru Voda Moruzi, ce domnea atunci, ca să urmeze

Saftei, soția lui Constantin Ipsilante. E vorba de moșia Fântânelele,

celea d'întîi și să iae tréba sêvîrșire în faptă, a se vinde negreșit tóte, a se da cumpêratorilor hrisóve de întărire stăpânirei, aș și dat Domnia sa poruncă, după cererea răposatului vice consul, Epitropul Mariei Cantacuzini, prin pitac către Starostea de negustori, de aș făcut de isnóvă mezat, prin scirea rudelor, a vecinilor și a tuturor de obște. unde aș fost de față și însuși vice consulul, și de la mezat a fost cumpêrător răposatul Vornic Ioniță Damaris, fratele Paharnicului Zamfir, atât acéstă moșie ce s'a numit mai sus, cât și alte moșii și acareturi, caruia boer după ce s'a pliroforisit Măria sa de la însuși vice consul, cum că s'a mulțumit la prețul ce aș dat Dumnélui, preste toți alți mușterii și cum ca aș primit și banii, 'i-aș fost dat și Domnia sa hrisov de întărire; apoi Vornicul Ioniță a vîndut acéstă moșie Fântânelele, de împreună și cu alte moșii, la Dumitru Lambru vel Vameș, prin zapisul Dumnélui cu lét 1795, iscălit de Dumnélui și de alte mărturii, în care serie că prin bună învoire, și cu banii numérați, aș făcut acéstă vîndare, de care rugându-se Vornicul Ioniță, prin anafora sa înscris, sa deo lui Dumitru Vameșul și Domnêsa întărire, fiind-că sinetul Domnesc, ce-l avea Dumnélui, cuprinde și alte moșii ce cumpărare de la mezat, a dat Domnia sa poruncă, către răposatul Vornic Nicolae Filipescu, aflându-se vel Logofet de țera de sus, să arate în Divan la toți Dumnélor boerii, de sunt cineva mușterii sau nu, și au dat Domniei sale pliroforie logofetului Filipescu, prin anafora înscris, cum că au înscințat la toți, în cele de pe urmă aș primit răspuns că nu este nimenea mușterii, după care aș întărit și Domnia sa stăpânirea lui Dumitru Vameșu, prin hrisovul Domniei sale, ce este cu lét 1795, Fevruarie 27, coprinđetor de tóte cele mai sus aretate și aș stăpânit Dumitru Vameșul singur acele moșii până la lét 1803, Aprilie 1, iar acum prin zapisul său adevărit și de rudele lui și de alți boeri martori, de prea sfinția sa Părintele Mitropolit și de Depertamentul de opt și de Dumnélui biv vel Ban Dumitrache Ghica, aflându-se Epistat logofețiilor mari, a fost vîndut lui Costi Marinoglu jumătate dintru acele moșii ce le-aș avit cumpêrate de la răposatul Vornicul Damaris, anume: Cătuneanca Gropeanca și Iudeca, ce sunt tot un hotar, și moșia Pietroșani ce este deosebit, și moșia acéstă Fântânelele, ce este iar hotar deosebit, pre din sus de moșia Zimnicele, a prea iubitei Dómei noastre, și moșia Zimnicelele ce este hotar deosebit pre din josul moșiei Zimnicele, în talerî 2 4000, și un han al lui ce-l avea aici în București, pre podul Térgului de afară, ca sa le stăpânêscă amêndouî pre din douê; de a căreia vîndare înțelegênd prea iubita noastră Dómnă, și avênd Luminăția sa protimisis după pravilă și obiceiul pămêntului la acéstă moșie Fântânelele și la moșia Zimnicele ca o vecina, fiind razorite aceste douê moșii cu moșia Zimnicele ale Luminăției sale, una pre din sus și alta pre din jos, aș fost însărcinat pre Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Ban Manolache Brâncoveanu, ca să chieame pre Costea Marinoglu cumpêrătorul și să-i dîcă să și primêscă banii, pre care și chemândul Dumnélui Ban de i-a dîs, și cunoscênd și el că are prea iubita noastră Dómnă tóta dreptataa, ne duse scire cînd aș cupêrat ca unui vecinî după datorie, de a lui bună voe nesilit și neîndemnat de nimenea și-a primit de la Luminăția sa banii cumpêrătorei prin Dumnélui Banul, adeca pe stîngenî 2.110 palme 2 ce se facea partea jumătate din stîn-

moșie cumpărată de Dómnă Safta de la urmașii Mariei Cantacuzino.

jenî 4.220 palme 4, ce sunt aceste două moșii, după cărțile de hotărnicie făcute în Domnia fratelui Domn Alexandru Vodă Moruzi, stânjenul pre talerî 9 banî 63, cari fac talerî 20097 și au dat zăpisul său de vîndare la mîna Luminăției sale ce este cu lét 1804, Noembrie 30, cu pecetea și iscălitura sa și a fiului său Hristodor, și cu mărturia rudelor lui și a prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit și a Părintelui Episcopul Rómnicului și a tuturor Dumnólor veliților boerî, dimpreună și cu tóte sineturile ale acelor moșii, ce sunt însemnate în dosul zăpisului său de vîndare; așîderea și celei-l-alte două jumătăți dintre aceste două moșii ce era ale Vameșului Dumitru Lambru, iar stânjenî 2110 palme 2, după mai sus numitele cărți de hotărnicie, le-au vîndut și el de a lui bună voe tot prea iubitei Dómnăi noastre prin tocméla învoită stânjenul pre talerî 14 banî 21, care fac talerî 29903, cari banî toți deplin iarăși prin mînile Dumnóluî Banuluî i-s'au dat și a primit în mînile lui avênd și el zăpis de vîndare cu pecetea și iscălitura lui și a rudelor lui și cu mărturia prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit, și a Sfinției sale Părintele Episcopul Rómnicului, și a tuturor Dumnólor veliților boerî, în care s'au iscălit mărturiî și Costea Marinoglu, așîderea au dat Luminăției sale și sineturile vechi ale acestor moșii, însă zăpisul de cumpărătore ce a avut de la Vornicul Damaris și hrisovul Domnesc al Domniei sale Alexandru Vodă Moruzi, ce se coprinde în zăpisul lui Costea Marinoglu, cum că le-a dat și el din partea lui, apoi după cererea ce a făcut prea iubita Dómnă noastră, ca să tragă aceste moșii, orînduindu-se după obicei, cu porunca Domniei mele, boerî hotarnici, biv vel Paharnic Ștefan Belu și biv vel Serdarul Mihai Greceanu, ca de față cu toți vecinii să se facă cercetare, după scrisori și dovezi, și după vechea stăpînire, și pre unde se vor dovedi cele adevărate hotare ale acestor două moșii, să se tragă spre a sci Luminata Dómnă pre unde și cîți stânjenî are a stăpîni moșia fără de pricină, au și mers orînduiți boerî la fața locului și au făcut pentru amêndouă moșiile harte de starea lor și hotarnici deosebite, la fieș-care moșie, sub harta ei, iscălită de amêndouî hotarnici, ce vîd scrise de la trecutul Septembrie 26, în care la hotărnicia moșiei Fântânelor scriu că chemându-se și vecinii răzași, însă Arhimandritul Grigorie, Egumenul mănăstirei Glogociov, ce se vecinesce moșia Suhaia a mănăstirei cu linia din sus a moșiei Fântânelor și Marin Traistă vechilul lui Ștefan sin Safta Lupoianca, stăpînul moșiei Stejarul, ce îi dice și Traistă, care se vecinesce iarăși cu linia din susul moșiei Fântânelor pînă la capul de la cîmp al moșiei Fântânelor, unde stă moșia Fântânelor, cu o parte din cap în moșia Stejarul, și Ioniță vechilul Serdar. Iordache Deșliu, ce îl are Ispravnic la moșia sa Șoimul, care se vecinesce la capul din cîmp al moșiei Fântânelor, după ce au citit sineturile, după ce i-a arêtat Serdaruluî Paraschiv Hagi Gheșul, Epistatul moșiei Zimnicele; însă hotărnicia ot lét 1793, făcută de răposatul Ștefan Greceanu și alți bernași și zăpisul Vornicului Damaris, au cerut apoi și de la acești vecini să'și arate sineturile ce au și Egumenul Glogociovu, i Marin Traistă, au rêspons că sineturî arêtătore de semne hotare ale moșiilor nu au, iar vechea stăpînire le-au fost, și le, este tot prin semnele ce se cuprind în mai sus numita carte de hotărnicie

Moșia a fost vindută în urma emigrării din țeară a familiei Cantacuzino.

a moșiei Fântânelelor iar vechilul Ioniță, Serdar. Deșliu, aș arătat și zapise și carte de hotărnicie pentru moșia Șoimul, în capul de la câmp al moșiei Fântânelelor; nici aș arătat Marin vechilul vre-o calcare a moșiei Șoimul de către moșia Fântânelelor, ci încă însuși au arătat că pot prin semnele ce arătă mai sus numita carte de hotărnicie a Slugorului Greceanu, la trăsura d'întîi a capului moșiei de la câmp le-au avut stăpânirea, dar pentru mai buna pliroforie aș făcut boerii hotarnici și ocol acestei moșii de împreună cu vecinii și cu însuși sariie Ciocan ce s'a adus de Serdarul Paraschiv, unul dintre cei numiți în cartea de hotărnicie a Greceanului, care le arătasă semnele vechii stăpîniri, ducându-i pre la toate aceste semne ale trăsurilor ce se coprind în cartea de hotărnicie, și văgînd hotarnicii că rămân toate părțile mulțumite, fiindu-le stăpânirea unta și fără de prigonire, întocmai după acele numite semne și vrînd să facă și Dumnélor trăsurile au mers curmeziș întîi la capul moșiei de câmp și au pus sfóra din hotarul moșiei Stejarel a lui Ștefan sin Safta Lupoianca, din grópa ce este în gavanul Jiului de unde a pus sfóra și repositul Greceanul, unde nefiind piatră, s'a pus acum piatră în mijlocul gropei, din care piatră mergînd în jos și în curmezișul moșiei Fântânelelor, tot alătura cu moșia Stejarel, pîna în drumul Morvod nului unde se popresce moșia Stejarel și trecînd drumul d'a curmezișul, de unde se pogorî latul capului moșiei Fântânelelor, cu moșia Șoimului, și tot în jos trecînd prin mijlocul gavanului Gaciului au trecut d'a curmezișul și drumul ce vine de la Fântânele și merge în valea Guriciul la Cismele și tot în jos pîna în Bășicuța ce s'a făcut semnul gropei de repozitul Greceanu, și au eșit stîmjenî 2.065, palme 2, lipsind stîmjenî 74 din suma stîmjenilor ce arătă Greceanu la această trăsura, în care Bășicuța au pus hotarnicii de acum două pietre, una ce caută în curmezișul moșiei drept la piatra ce caută în grópa din gavanul Jiului, între care pietre ale curmezișului s'a făcut și șese movili semne, după îndreptarea liniei ce a făcut Ionița Inginerul, iar cea-lalta piatră caută în lungul moșiei pre linia din jos a moșiei Fântânelelor drept la piatra de hotar ce caută la marginea capului de la câmp a moșiei Ulmuleș, de pre Fântânele, aș mers și la mijlocul moșiei de au făcut a doua trăsura, puind sfóra din hotarul moșiei Suhaia a sfintei mănăstiri Glogociovu, din drumul ce coboră pîrîul ca la Puțul Barbului Casangial, feciorul Orici Suhaiacul, unde au făcut această trăsura și repositul Greceanu și nefiind piatra de hotar, fața cu Egumenul Glogociovu, mulțămindu-se amîndouă părțile d'icea stăpînire au pus piatră hotar despărțitor între moșia Fântânelele și între moșia Suhaia, în curmezișul drumului ce coboră pîrîul ca la Puțul Barbului și de marginea despre amiață-și a drumului Olacului, ce vine de la satul Piatra și merge la Zimnicea, din care piatră aș mers în jos pre drumul Olacului, pre malul bălței, și în curmezișul moșiei Fântânelelor, trecînd d'a curmezișul drumul ce vine Fântânele și merge la câmp, și pe deapra satului Fântânelelor, pîna în hotarul moșiei Ulmuleș, ce ține tot de Zimnicea, la movila ce-i dăce hotar, unde aș găsit și piatră hotar în verful moșiei, precum arătă și repositul Greceanu, au eșit stîmjenî 1.259 mai lipsind și la acesta trăsura stîmjenî 20 din suma hotărniciei Greceanului, aș mers și la capul moșiei de la Dunare, de aș făcut trăsura a treia,

Alte moșii vindute tot după emigrarea Cantacuzinilor în Rusia,

tot pre unde a făcut și Greceanul, puind sfóra iară de hotarul moșiei Suhaia, cu stânjenii 20 mai în jos de Gârliciul Pielei, unde au pus și piatră hotar despărțitor între moșia Fântânelelor și între moșia Suhaia, și au mers în jos prin baltă și în curmezișul moșiei Fântânelelor pre malul gârlei din sus și pre la gârlă în mijloc, ce se numesce a Glonței, și pre lângă gârla Glonții, unde sunt trei gârle, ce es din Zeton, și până în Grindul cel mare din dreptul capului Hainului, semnul ce se numesce și în hotărnicia răposatului Greceanu, în hotarul moșiei Ulmuțel și au eșit stânjenii 1.709, potrivindu-se la această măsură întocmai cu suma hotărniciei răposatului Greceanu și nefind piatră de hotar au pus acum piatră în dreptul capului Hainului, hotar despărțitor moșiei Fântânelelor cu Ulmuțel; socotind dar hotarnicia stânjenii acestor trei trăsuri, se adună stânjenii 5033, palme 2, din care lepădând două părți, după obicei, rămâne acest hotar de moșie Fântânelele masă stânjenii 1.677, palme 6, sfărându-se cu stânjenul răposatului Șerban Vodă Cantacuzino, tras-au și lungul acestei moșii după cum li se poruncise stânjenii 5.640 a eșit linia de sus de la malul Dunărei și până la piatra din Grópa Jiului, însă stânjenii 2.920 din malul Dunărei la piatra de au pus hotar; cu stânjenii 21 mai în jos de gura din sus a Pielci, ce este în dreptul capului din susul ostrovului Luta, ce este în Dunăre, din care piatră merge prin baltă pre din sus de gura din sus a gârlei Bătrâni și preste baltă, și d'a curmezișul preste lacul Calului, pre din josul viilor din prundul Răiosu, în dreptul puțului Barbului, și până la puț stânjenii 250, de la puțul Barbului până în piatra de la a doua trăsura din drumul de la gura Rusci stânjenii 770: din piatra de la a doua trăsura în sus spre câmp până în hotarul moșiei Stejărelul unde se sfîrșesce moșia Suhaia stânjenii 1700, de unde rămâne moșia Suhaia până la piatra din capul moșiei Fântânelele. ce este în grópa Găvanului Giului, făcându-se și opt movili pre câmp semne din piatră până în piatră după îndreptarea liniei ce au făcut Ioniță Inginerul; iar lungul liniei de din jos din spre Ulmuțel a eșit stânjenii 6.005, însă stânjenii 2.430 din malul Dunărei, din dreptul pietrei ce s'a pus în dreptul capului Hainului, în sus prin baltă până în malul balței, stânjenii 200; din malul balței până în piatra de la a doua trăsura ce s'a găsit pusă în vârful movilei ce i dic și hotar, stânjenii 2.855; din piatra de la a doua trăsura în sus spre câmp până în piatra din capul moșiei Ulmuțel, unde se popresce lungul Ulmuțel în moșia Șoimul, a Serdarului Deșliu, stânjenii 520; dintru această piatră până la a doua piatră ce s'a pus în bășicuță unde se sfîrșesce lungul moșiei Fântânelele; deci ca o cumpărătoare prin bună tocmeală și cu bani gata ce s'au facut acestei moșii, cum și hotărnicia de acum urmându-se prin semnele hotărniciei de mai înainte, după cum au curs și stăpânirea mărturisită de vecinii răzași, care au rămas și ei toți mulțamiți, dând și adeverința înscris, Ioniță ce l-au avut vechil Serdar Deșliu, adeverit și de ispravnicii județului cum că au fost și el de față la hotarnicie și vedând că s'au păzit vechea stăpânire a moșiei Târnavă, ce-i dic și Șoimul, a Serdarului Deșliu, necălcându-se la vre-o parte, au dat acesta adeverință spre încredințare, cum și cei-l-alți vecini răzași încredințază boerii hotarnicii prin cartea lor că au rămas mulțamiți cu toții și odihniți, am întarit această cumpărătoare și hotar-

fură cele cumpărate de răposatul Zamfir Damaris, soț al Mariei Cantacuzino. Aceste moșii le cumpără Dimitrie Vameșul.

nicie cu acest al nostru Domnesc hrisov, ca întocmai după pietrele ce s'au pus și movilele ce s'au făcut să 'și aibă stăpânirea prea iubită noastră Dămnă și tot nămul Luminăției sale în veci nestrămutată; adevărind hrisovul acesta cu însuși pecetea și iscălitura Domniei mele și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, și cu tot sfatul cinstiților și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei mele, Dumitrache Ghica biv vel Ban, epistatul Spătăriei, Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Manolache Brâncoveanu vel Bau, Gregorie Caliarh vel Postelnic, Ștefan Văcărescu vel Voevod de țera de sus, Barbu Știrbei vel Vornic, Istrate Crețulescu vel Logofăt, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Constantin Bălăceanu vel Logofăt de țera de jos, Grigorie Băleanu vel Logofăt de obiceiuri, Antonie vel Hatman, Teodorache Văcărescu biv vel Vistier, epistatul Căminăriei, Constantin Varlaam vel Vornic al politiei, Tomiță Crețulescu vel Clucer, Mihalache Filipescu vel Paharnic, Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, și s'au scris hrisovul acesta la anul al patrulea dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anii de la zidirea lumii 7814, iar de la Nașterea lui Hristos 1805, Decembrie 3, de Chiriță Logofătul.

Cod. XLVII, fila 847.

Hrisovul lui Dimitrie Vameșul pentru moșii.

Dat-am Domnia mea acest Domnescul nostru hrisov al lui Dimitrie biv vel Vameș ca să aibă a ținea și a stăpâni patru moșii din sud Teleorman, anume Cătuneanca, Gropeanca, Petroșani și Judeea, ce le-au cumpărat de la răposatul Ioan Damaris biv vel Vornic, care aceste patru moșii de împreună cu alte două anume Fătânelele și Zimnicelele, fost-au ale răposatului Paharnic Zamfiroș, fratele mai sus numitului boer Vornicul Damaris, care acest răposat Paharnic Zamfiroș, fiind în căstăorie pre Maria Cantacuzini, cu care născând o copilă anume Safta, au clironomisit numita Cantacuzini aceste moșii și toate acele acareturi ale soțului său pre obrazul copilei și le-au stăpânit, până când în trecuta răsmiriță s'a mutat Cantacuzini cu copila deîmpreună, de aici din Țeara Românească și s'au dus în locuință la Rusia, unde acolo făcând cerere și rugăciune la Împărătesca Curte a Rusiei, ca să mijlocască către prea Înalta Împărătescă Părtă de a i se trimete aici poruncă să vină la meza toate acareturile ce le are în pământul țerei și să i se trimetă bani la Rusia, orânduind și Epitrop vechil al său aici pre răposatul cinstit Vice-consul al Rusiei Sinioravici, prin scrisore cu iscălitura sa, care au arătat-o Vice-consulului de s'a vădut la acest Divan, scrisă cu lăt 1792, Februarie 21, ca să epistășcă la vinărea cu meza și să primască și bani, după a căruia rugăciune învoindu-se prea Înalta Părtă la mijlocirea Curței rusești, trimis-au Împărătescă poruncă către Domnia sa fratele Mihail Suțul Voevod, ca să se vină toate lucrurile Mariei Cantacuzini și ale fiicei sale Saftei, mișcătoare și nemișcătoare, după care Împărătescă poruncă alegându-se și curățindu-se întâi prin cercetare de judecată a părinților Arhierei și a Dumnélor boerilor Divanului, aceste

Documentul din notă coprinde hotărnicia acestor proprietăți cum-

moși și alte acareturi de bune și drepte ale Mariei Cantacuzini și ale ficei sale Saftei și despre o parte s'a pus porunca Impărătescă în faptă și s'a dat spre vinđare, iar de altă parte, Sfinția lor părinții Arhirei și toți Dumnélor boerii țerei de obște, prin anafora Dumnélor în scris au făcut rugăciune, de a se arêta la prea Înalta Pörtă și a se face mijlocire de este cu puțință să rămăe vinđarea acestor lucruri a nu se urma, căci pôte după vremi să le caute și să le cöră copila aceea și după ce va ajunge în vêrstă și în cunoscintă do mörtea mume-si, să se întörcă în țeară cu locuința, când atunci va dice că n'a mers de vre-o voie la Rusia și a fost dusă ca o nevêrtsnică de muma-sa și 'și va cere clironomia părintescă și a venit a doua poruncă de la prea Înălțata Pörtă, cum că la mijlocirea Impărătescei Curți a Rusiei s'a făcut musaadea, care este pururea leginită între Impărății de a se face și trebue să se vinđă negreșit tôte lucrurile și acareturile, atât ale Mariei Cantacuzini, cât și ale ficei sale, care fică a sa în viață nu va mai fi primită în pământurile și țerile otomanicescei Impărății a se sălășlui, ci să se desfacă cu totul din pământul țerei, după cum și la Impărătescile ponturi ale păcei s'a legat acesta, pentru cei ce se vor muta de la o stăpânire la alta; acesta dar poruncă Impărătescă dându-se în urmă și către Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, ca să urmeze cele d'întăii și să iae trêba sêvîrșire în faptă negreșit, a se vinde adecă tôte și să se dea cumpărătorilor Domnesci hrisôve de întărire și de bună stăpânire, cu tôte că și mai înainte se făcuse mezat, dar după cererea vechilului s'au dat de isnovă la mezat, care și făcându-se întru auđul tuturor, unde a fost față și însuși Vice-consulul al Rusiei, prin scirea rudelor și a vecinilor și de obște a tuturor, de la mezat a cumpărat mai sus numitul boer Vornicul Damaris, atât aceste moși cât și acareturile, adăogând preste prețul ce au dat alți mușterii mai mult și a rămas bun stăpân și cu voluicie și putere desêvîrșit asupra-le, pentru care mulțămindu-se și vechilul Mariei Cantacuzini la suma prețului ce a adus-o răposatul Vornic preste toți alți mușterii, a primit și toți banii deplin, căruia i s'a dat și Domnesc hrisov de întărire coprinđător, atât de aceste moși, cât și de tôte cele-lalte acareturi câte au cumpărat, din care acareturi vinđând răposatul Vornic aceste mai sus numite 6 moși de la mezat, la mai sus numitul Dimitrie Vameșul, prin zapis scris cu lét 1795, Ianuarie 15, adevărit cu multe mărturii și cu coprindere că prin învoire și cu bani numărați 'i-au vinđut aceste 6 moși, ce sunt tôte de stâneni 6.274, stânenul po bani trei taleri, cari fac taleri 21.822 și că a primit toți acești bani deplin, dându-i și tôte sineturile vechi și noue, ca la o vinđare sêvîrșită cu tötă orinduiala ei și după rugăciunea ce a făcut răposatul Vornic la Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, au dat și hrisovul Domniei sale pe care 'l vêđum și Domnia mea cu lét 1795, Februarie 27, cu coprindere că întăii a dat poruncă la Dumnélui vel Logofet, ca să arête în Divan la toți Dumnélor boerii de sunt cinevaș mușterii seau nu? și au dat pliroforie prin anafora în scris, cum-că a însciințat și a arêtat la toți și în cele de pre urmă a primit răspuns, că nu e nimenea mușterii; așa dar buiurdisind anafora Dumnélui, a dat la mânilor cumpărătorului Domnescul hrisov Domniei sale de întărire, ca pentru nisce acareturi ce în puterea poruncei Impărătesce vinđându-se la

părate de acel Dumitru Vameșul. Și la acest hrisov se menționează cu

mezat și cumpărându-se de răposatul Vornicul Damaris, a avut totă volnicia și stăpânirea a le vinde, a cărnii vinzare s'a făcut și sciută de față la toți, de aceea s'a dat ca să aibă a stăpâni Dimitrie Vameșul toate aceste moșii, după zapisul răposatului Vornic și după copriinderea cărților de hotărnicie, care prin poruncă s'a făcut la fața locului, trăgându-se și împetrindu-se cu boerii într'adins oriunduiți încă de la lăt 1793, Iunie 22 și s'a ales suma stânjenilor a fieș-căruia ce sunt tot un hotar, au tras-o întei în despre răsărit, la capul moșiei de la Câmpul, puind sfōra din hotarul moșiei Petroșanilor în sus, dintre două drumuri cari merg la Cacalet, unde s'a făcut grōpă în dreptul rēzorului de țelină al Stocăi lungului din Petroșani și a lui Petcu Stănilău ot saam; au tras drept în curmeziș spre apus, la movila Grădiștei, unde este piatra ce se hotăresce cu moșia Stolnicului Gheorghe, s'au găsit stânjenii 1.775, trāsura de la mijloc; au pus sfōra iar din moșia Petroșanilor în sus, de la hotarul de piatră ce s'au găsit în siliștea satului de la vale de sat în marginea drumului ce merge la Găojăni despre amiață-ți de drum și au mers drept în sus pre la deal de movila lui Ursulețu, prin crucea de piatră, au tras drept la Piatra lui Rusculiță în marginea viilor Bragadirenilor ce sunt puse de la deal de via lui Stoian urlă în tivgă în hotarul moșiei Stolnicului Gheorghe, au eșit stânjenii 2.524, trāsura de la apus pre malul Dunărei din hotarul Stolnicului Gheorghe în jos până în drumul Sălașului la gura gârlii Pălăcioica, stânjenii 2.150, care făcându-se masă au rămas stânjenii 2.150, moșia Pietroșani trāsura întei s'au făcut despre răsărit la capul moșiei de la Câmp, puind sfōra din hotarul moșiei Cătuneanca în jos, ce este piatră pusă din jos de Crucea de piatră și au mers prin tufele lui Marcu, și de acolo în jos până în hotarul Găojănilor la moșia Dōmni Bălașii, unde este piatră, au eșit stânjenii 1.625, trāsura de la mijloc iarăși din hotarul Cătuneanca din piatra ce este în siliștea satului Cătunencei lângă drumul Găojănilor, au tras spre răsărit până în potriua unei beșicuțe ce este despre amiață nopte, în hotarul Găojănilor, moșia mōnăstirei Cōtroconii, unde au făcut grōpă stânjenii 1.990, trāsura de la apus pre lângă apa Dunărei iarăși de la hotarul Cătunencei până în hotarul Găojănilor la gârla lui Oiotă, stânjenii, 1.807 $\frac{1}{2}$ și masă rămâne stânjenii 1.807 $\frac{1}{2}$, din cari totă acēstă sută de stânjenii jumătate este a Stolnicesei Catrinii Bălănceancăi, și tot prin două îi s'au urmat stăpânirea, moșia Fântănelele, întei trāsura despre răsărit la capul de la câmpul, din hotarul moșiei Suhaia a mōnăstirei Clorociovil din sus de grōpa ce este în găvanul Giulu, în jos spre amiață-ți până într'o beșicuță unde s'au făcut grōpă și acolo să lovesce în capul cu moșia Zărăfoaia a Vameșului Deșliu, și de acolo se înjugă spre apus cu moșia Păuleanca până în hotarul Zimnicilor stânjenii 2.139, trāsura de la mijloc din hotarul Zimnicilor din movila ce se chiamă *hotar* din grōpă, unde este și piatră, drept în sus pre drumul cel mare pre deasupra Fântănelelor până în hotarul Suhăi în Rusca ce cobōră la puțul Barbului Cazamgiului stânjenii 1.279, trāsura iarăși din hotarul moșiei Zimnicilor în sus unde este piatră într'o baltă în capul Hanului până la malul Dunărei, până în hotarul Săhăi stânjenii 1.709, rămân masă 1.709; moșia Zimnicile, întei trāsura despre răsărit la capul moșiei despre

stăruință respectarea deplină a formalităților cerute la aplicarea legii protimisului.

câmp din hotarul Zimnicile, în jos unde sunt două pietre la un loc într-o câstă despre răsărit de movila Săreii, de acoloa drept în curmeziș în Găvanul cu ulmii, unde s'au împletit trei ulmuleși mici, s'au făcut grôpa în hotarul moșiei Hereascăi stânjenii 2.525, trăsura de la mijloc din hotarul Zimnicilor în jos din piatra ce este drept grôpă Zăiticiului pre drumul Scăescilor la vale, pre lângă Baltă până la movila ce este tăiată de care prin două locuri, ce se hotăresce cu moșia Herească stânjenii 2.443 $\frac{1}{2}$, trăsura la capul despre apus pre lângă Dunnăre dintr'un grind cu pelin, unde este piatra hotarul moșiei Zimnicilor, drept în jos până în gura gârlei la Uncheșul Gheorghe stânjenii 2.565 și trei sferturi, rămâne masa stânjenii 2.511 și $\frac{1}{2}$ cu care s'au încheiat totă suma stânjenilor ce au cumpărat; acum dar, pre jumătate din toate hotarele mai sus numite moșii vinzându-le Dumitru Lambru Vameșul la Costea Marinotul, din care aceste moșii două anume Zimnicile și Fântânelele vecinându-se cu moșia Zimnicile a prea înbitei noastre Dămnăi, nua pre din sus, alta pre din jos, după protimisul al vecinătății, având Luminăția sa cădere mai mult ale cumpăra, prin învoire 'și-au primit Costea banii de la inbita noastră Dămnă pentru amândouă jumătățile de moșii Fântânelele și Zimnicile; dând și zapisul lui de vinzare, precum se vede scris de la Noembrie 30, așiderea și Dumitru din bună voia sa cu tocmelă învoită, au vindut iarăși la prea inbita noastră Dămnă și cele-l-alte două jumătăți de moșii Fântânelele și Zimnicile ce rămăsese lui Dumitru prin zapisul său de la trecutul Decembrie, după care vinzări de la amândouă părțile au rămas Luminăția sa stăpâna pre trupurile de moșii Zimnicile și Fântânelele întregi, iar pentru cele-l-alte patru moșii, din care și din acelea avea Costea Marinotul pre jumătate cumpărate, s'au învoit cu Dumitru de le-au dat înapoi și 'și-au luat Costea banii cu adans de taleri 1.000, precum vedem și zapisul de această învoire a lor. cu lăt 1804, Noembrie 25, și așa au eșit Costea de la mijloc rămăind Dumitru stăpân pre cele-l-alte patru trupuri de moșie întregi și sineturile ce era cuprindătoare câte 6 moșiile într'un loc, le-au dat Dumitru împreună și cu zapisele de vinzare și au cerut domnescul nostru hrisov de stăpânirea celor-l-alte patru moșii care au rămas bune ale lui; a curia cerere fiind primită Domniei mele, îi dăm acesta domnescul nostru hrisov cu care si aibă a ținea și a stăpâni moșia Cătnăneanca și Gropeanca, și Indeca și Pietroșanii, după cum le-au cumpărat și după cuprinderea numitului hrisov ce de atunci i s'au dat; și am adevărit hrisovul acesta cu însuși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voievod și cu credința prea inbiților Domniei mele fii, Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voievodii, martorii punind și pre Dămnălor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Dimitrie Ghica biv vel Pan Epistatul Spătăriei, Manolache Brâncoveanu vel Pan, Constantin Ghica biv vel Pan Epistatul logofetilor marii, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Stefan Văcărescu vel Vornic de țeara de sus, Pan Constantin Știrbei vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racoviță vel Logofăt de obiceiuri, Petrache Ritoridi vel Vornic al politiei, Dimitrie Racoviță vel Clucer, Stefan Fălcoianu vel Paharnic, Alexandru

Amintim în note câte-va volnicii de surghiunuri la Ocnă a unor condamnați ca înșelători norodului, cu marfă lipsă la cumpănă, etc.

Fălcoianu vel Stolnic, Alexandru Negre vel Comis, Radul Poenarul vel Slu-ger, Ioan Rafail vel Pitar și Ispriavnic, Constantin Ghica biv vel Ban Epista-tul logofețiilor mari, și s'au scris hrisovul acesta la al treilea an dintru în-têia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucu-resci, la anii de la Christos 1805, Februarie 4, de Chiriță Logofetul de Divan.

Cod. XLVII, fila 275.

Volnicie cu Zapciū armașesc să ducă la Ocna Telega surghiun pre Iane și Gheorghe și Dumitru băcanii.— 1804, Iuliū 22.

Cod. XLIX, fila 179.

Zapciu armașesc să ducă la Ocna Telega pre Panait și Hristea Bru-tari.— 1804, Iulie 22.

Cod. XLIX, fila 179.

Volnicie cu Zapciu Armașesc să ducă la Ocna Telega pre Lupășco și Nică măcelarii.— 1804, Iulie 23.

Cod. XLIX, fila 179.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gpd.

Dumnóvóstră judecătorilor de la Depertamentul cremenalion fiind-că pen-tru unii din vecinii ce au fost împreună *la gâlcéva și pentru netrebnicia ce au făcut cari nu s'au prins*, ni s'au făcut arêtare, că cerându-se de la stă-pânii lor, au dat răspunsul că au fugit fiteș-carele; poruncim dar, că aceștia ce sunt prinși, cari se află la pușcărie, să li se facă pedópsa cea rînduită, prin Dumnóluī vel Armaș, și aceștia să plătescă și paguba ce s'au hotărit și apoi ei în urmă găsindu'ī pre cei-l-alți, orī acum seau mai în urma, să 'ī dee în scire la Agie și Agia după porunca ce are de la Domnia mea osebita, dată prin pitac, prindându-ī, i va trimiteș i pro aceștia la pușcărie, ca să se urmeze și pentru aceia poruncă ce ani dat; *tolico pisah gpd.* 1803, Noembrie 25.

Cod. XLVII, fila 169.

CAP. XXXII

Țăranul sub Constantin Ipsilante

Ajungem acum a ne ocupa de documentele ce se referă la țăranul român, sub Domnia lui Constantin Ipsilante.

Ca documente *tip*, privitoare la situațiunea țăranului de la 1803—1807, pot servi următoarele :

1) O carte de clacă trimisă de Domnitor la mai multe isprăvnicii de județe în 1804, Iulie ¹, în urma reclamațiunei mai multor moșieri contra țăranilor. Acastă carte deschisă amintesc, că «*locuitorii casnici, cei vrednici de muncă*», au obligațiunea să lucreze clacă stăpânului moșiei câte 12 zile pre an, «rînduri-rînduri, după obicei», precum în condică sunt rînduite, adică 3 zile primă-veara, 3 zile veara, 3 zile toamna și 3 zile iarna».

«Holteii să nu se supere».

«Deaca stăpânul n'are de lucru și va cere bani, să aibă a lua câte un zlot de casă pre an».

Claca se va putea face pre altă moșie a proprietarului, dar nu mai departe de 2 césuri, mult 3 césuri de moșia unde șede clăcașul.

La *clacă* să *mănece* des de diminéță «apucând ziua de *plin*».

La clacă nu se trimite copii.

Clăcașul să nu refuze a lucra ce i se va arăta.

Stăpânul moșiei să nu supere pre clăcaș preste zilele hotărîte, «nici la clacă, nici la strînsul dijmei să nu le facă nedreptate, orî mai mult a le lua, orî a le alege bucatele, ci de rînd și din bun și din prost și la vremea cea orînduită să iae dijma, iar nu după ce va trece vremea».

Locuitorii să nu întărdie și ei a da dijma.

Vîndarea vinului și a rachiului este monopol al proprietarului.

Cînd stăpânul nu pune vin de vîndare, atunci clăcașii «să 'și iae întîi voie de la stăpân și așa să vîndă ei, dînd de bute câte taleri 1 și câte o vadră de vin».

Băcănă este monopol al proprietăței. Clăcașul pôte vinde băcănii, cu voia moșierului.

Pentru tôte rodurile ce vor face, clăcașii dau deciuială proprietăței «afară numai de grădinele ce au împrejurul caselor lor».

1. Cod. XLVII, fila 241.

Pentru grâul, orzul ce séménă, clăcașii dau o clae din 10, cu adăogire că sunt obligați a și căra dijma la aria proprietarului.

Pentru fânul ce vor cosi «*pre moșia ce șed seaū pre alta*», clăcașul să dea dijmă.

Pentru porumb «măcar că de la o vreme încóce se făcuse obiceiū de se da de pogon câte 4 banițe porumb grăunțe, cu banița de 22 oca, dar fiind-că cu acesta se pricinuia o nedreptate locuitorilor, pentru-că stăpânii moșiilor și când se făcea porumb și când nu se făcea, lua aceeași dijmă deplin», Constantin Ipsilante, ordonă că această practică să înceteze și locuitorii să dea din porumb deciuială, adecă din 10 banițe una și cu orî-ce baniță va măsura porumbul, cu acea baniță să 'și dea și dijma.

Pentru stupi să dea de totă matca câte 3 bani.

Pentru roși să nu dea nimica.

Pentru cai re, câte 2 bani de una, veara și iarna. De la stâne, proprietarul va lua, după aședare, ori brinză, ori bani.

De la *perdelele* de oi, cu fățăciune, câte un miel de perdea și câte un taler.

Pentru rămători, nu aū a da nimica, dar să nu 'i bage în pădu-rile cele oprite fără de Invoice cu proprietarul.

Pescuirea în heleșteul proprietarului e oprită. Iar în bălțile după moșie, are voie să pescuiască dând deciuială din 10 pesci unul.

1. Carte de clacă

. Către Ispravnicii sănătate. Vă facem în sciore, că la Domnia mea auful jalbei cum ca locuitorii ce sunt ședători pre drópla moșia sa ce o are într'acel județ cu bună stăpînire fără de pricină anume nu nrméză a 'și face claca și a 'și da dijma după condica Divanului, cum și vîndare de vin, i rachiu fac fără de voia sa, pentru care vă poruncim, să cercetați și când locuitorii nu vor fi avînd vre un aședamînt deosebit care să fi fost urmat și să fie păzit tot-d'a-una, să aveți a 'i îndatori pre locuitorii ca sa fie următorii după condica Divanului, iar locuitorii casnici, cei putincioși de a munci să lucreze clacă stăpînului moșiei câte 12 zile într'un an, rînduri, rînduri după obiceiū, precum în condica sunt rînduite, adică 3 zile primăveara, 3 zile veara, 3 zile toamna și 3 zile iarna, iar nu deodată; iar holtei să nu se supere, iară neavînd stăpînul de lăcrn și va cere bani, să aibă a lna câte nu zlot de o casă pre an, iar când nu va avea pre moșie în care șade de lăcrn, să nu aibă volnicie stăpînul moșiei a 'i aduce la altă moșie a sa mai depărtata spre a clacui, fără de numai de va fi cea-l-altă moșie aprópe de aceea ce se află cu șederea ca 2 seaū mult 3 cósuri, va merge să lucreze zilele ce-i sunt orînduite, iar la moșia mai depărtata să nu 'i siléscă a merge; la care această clacă să aibă locuitorii a măneca dās de dimińóți, apucând ziua deplin, și casnicii cei vrednici de muncă să mórğă la muncă, iar să nu trămîță copiii săi să lucreze, nici să stea cu împotrivre

Comparațiunea acestei recapitulări de «ponturi» cu cele stabilite de Alexandru Ipsilante, nu ne va da deosebiri esențiale.

a nu lucra la tréba ce le va aréta, ca la însăși trebuința ce va avea stăpânul moșiei să lucreze ȳilele clăcei, dar și stapânul moșiei să nu 'i supere mai mult preste ȳilele cele orînduite, nici la clacă, nici la strînsul dajdiei să nu le facă nedreptate, orî mai mult a le lua, orî a le alege bucatele, ci de rënd, și din bune și din pröste și la vremea cea orînduită să iae dijma, iar nu după ce va trece vremea; cum și locuitorii să nu întêrȳeze a da dijma, ca nu trecerea de vreme să păgubéscă pre stapân. Nimeni din locuitori să nu fie volnic să vîndă vin seaŭ rachiŭ pre moșie, iar când stăpânul nu va vrea să pue vin să vîndă, atunci locuitorii să 'și iae întêiŭ voie de la stăpân și așia să vîndă ei, dănd de bute câte taleri unul, i câte o vadră de vin. Nici unul din locuitori să nu aibă voie a ține băcănie fără de numai de se vor așeȳa cu stăpânul moșiei. Pentru tôte rodurile ce vor face, să aibă a da stăpânului moșiei deciuială, afară numai din grădinile ce a ȳmprejurul caselor lor, din care acelea nu aŭ a da nimic. Pentru grăi, i orz ce se seamănă aŭ să dee din 10 clăi una, numai să aibă datorie locuitorii a căra dijma aceea cu însuși carul sêi, la aria stăpânului, după obiceiŭ, iar când, seaŭ din lenovire, seaŭ din ne-băgare de seamă, nu vor urma după cum s'aŭ ȳis mai sus, și iși va ridica bucatele tôte, atunci Dumnévöstră Ispravnicilor sa aveți a face ȳmplinire. Pentru fênul ce vor cösi pre moșia ce șed seaŭ pre altă, sa dee dijma lor după condică. Pentru porumb aŭ să dee, măcar că de la o vreme încöce se făcuse obiceiŭ de se da de pogon câte 4 baniȳe porumb grăunȳe, cu baniȳa za oca 22, dar fiind-că cu acösta se pricinuia o nedreptate locuitorilor, pentru-că stăpânii moșiilor și când se făcea porumb și când nu se făcea lua aceeași dijmă deplin, care acöstă nedreptate ce se urma locuitorilor în plata dijmei, poruncim ca să lipséscă, prin sfat deobște cu Divanul, hotărîre am făcut ca de la porumb să dee locuitorii deciuială, adecă din 10 baniȳe una și cu orî-ce baniȳa va măsura porumbul, cu aceea baniȳă să 'și dee și dijma. Pentru stupi să dee de tötă matca câte bani 3, iar pîntu roiŭ, nu aŭ a da nimica. Pentru capre aŭ să dee de capră câte 2 bani, atît veara cît și iarna; de la stănilile ce vor fi pre acöstă moșie, are să iae stăpânul moșiei, după așeȳămîntul co vor face, orî brânză seaŭ bani. De la perdelele ce vor fi de oi, cu fătăciunea pre moșie are să iae stăpânul moșiei de tötă perdea câte un miel și câte taleri unul de la Blasgoveștenie și pâna la Sf. Gheorghe. Pentru rîmători, măcar că n'aŭ a da nimic stăpânilor moșiei, dar nici să îndrăsnéscă să și-i bage locuitorii în pădurile cele poprite, ci întêiŭ să se tocmóscă cu stăpânul moșiei și așia sa 'i bage, iar care se va îndrăzni fără tocmélă să 'i bage, aceia să plătéscă prețul ce putea să iae stăpânul moșiei și de la alȳi. Nici unul din locuitori nu are volnicie să véneze pesce în heleșteul stăpânului moșiei, iar când va fi balta pre moșie, a ȳvoie să véneze și să dee deciuiala din dece peșci unul; decî d-vöstre ispravnicilor, să dați mână de ajutor stăpânului moșiei îndatorînd pre cei ce se va aréta cu ȳmpotriviri la aceste, ca să 'și pötă avea dreptatea și folosul sêi după condica Divanului: pentru care s'aŭ dat la mână stăpânului moșiei acöstă carte a Domniei mele, poruncitöro către Dumnélor, de urmare întru tôte cum poruncim mai sus.—1804, Iulie 31.

Cod. XLVI, fila 241.

Istoria Românilor de P. A. Urechiă.

I. — ȘCOOLUL XIX. — 38.

Avem de observat că ȃilele de clacă și alte «ponturi» la unele moși mănăstirești variază și sub Constantin Ipsilante Se pôte documenta acesta cu hrisovul acestui Domnitor din 28 Iuliă 1804, ce dăm în notă ¹.

1. *Prea Înălțate Dămne.*

Pre acăstă alăturată alegere isprăvnicăscă nerămăind odihniți locuitori din patru sate ce șed pre moșiile mănăstirei Dealul, după jalba ce au dat Măriei tale, din luminată poruncă, Vătavul de Visterie 'i-au adus și înainte năstră prin 6 dintr'ănsii, Criste Glodea, Iosif Baco, și Vasile Țincuș ot Ocnița, i Stan Siinițu și Săre Glodea ot Glodeni, și Vladu Corbețu ot Răsvadul de jos (bez uncheaș cāntătorul ce au venit de pre partea satului Colibași, dar ȃiseră că se afla bolnav) față cu Dinul vechilul, cu adeverință în scris al părintelui Savastis, chir Dionisie Năstăvnicul acestei mănăstiri, și întrebând pre jăluitorii la ce nu sunt mulțămii? nu avură alte a răspunde, decât tot acea ce au ȃis la ispravnică, cum ca ar fi avut obiceiul pentru clacă, ca oră să lucreze cāte trei ȃile preste an, seau să dee de casa cāte un zlot, arătându-ne spre ajutorul lor, adeca săteni dă Ocnița, o luminată hotărăre făcută cu Divanul în lăt 1790, Noembre 12, a Mariei sale prea Înălțatului Domn parintele Măriei tale, cuprindend că au ȃis acești sateni că fiind locuitori între munți și neavend loc de hrană din destul, au avut osebite la clacă cāte 6 ȃile pre an, seau cāte un zlot de casă, de care ȃice și Maria sa, că obiceiul și testamentul la toți locuitorii țerei de obște este oră 12 ȃile seau un zlot, care obiceiul are a se urma și la dănsii, dar fiind ședători la locuri de munte și pre moșia mănăstirească și avend mănăstirea și alte sate cu ômenă de lucru, hotăresce Măria sa, ca de la acești sateni ot Ocnița, să aibă a lua zlotul de casă, iar avend mănăstirea trebuință a cere și de la aceștia lucru, să vor aședa între dănsii și cu socotela tot a zlotului; împotrivă ne arată vechilul mănăstirei alta hotărăre tot a Măriei sale parintelui Înălțimeii tale, dată în urmă preste trei luni și jumătate, adecă în lăt 1780, Februarie 29 și coprindetore că neputenduse învoi săteni ot Ocnița cu mănăstirea, au orinduit Maria sa printr'acăstă porunca cu hotărăre, ca fie-care casnic să lucreze mănăstirei pre an cāte 6 ȃile de om. iar alți locuitorii din alte sate de pre moșiile mănăstirei, afară dintr'aceștia, să urmeze obiceiului carele este la obște; decă fiind-că în urma hotărărei domnescă ce au săteni ot Ocnița la mână, a părintelui Măriei tale, s'au făcut altă hotărăre ce are mănăstirea, tot a Măriei sale, rămăind cea d'întăii hotărăre jos, și îndatorind pre sateni ot Ocnița cu ușurare pentru strîmtărea locului să clăcuiască mănăstirei cāte 6 ȃile pre an, după obiceiul ce au mărturisit înșiși ei înainte Mariei sale că au avut, iar alții locuitorii din alte sate de pre moșiile mănăstirei, afara dintru aceștia, să urmeze obiceiului care este la obște, după acăsta din urmă hotărăre se cuvine a se urma pentru clacă spre a clăcuă săteni ot Ocnița cāte 6 ȃile pre an, iar locuitorii din cele-l-alte sate să urmeze obiceiului care este la obște, adecă să clăcuiască mănăstirei cāte 12 ȃile pre an; iar pentru cele-l-alte adeturi ale moșilor să aibă a urma, atât săteni ot Ocnița, cât și săteni din alte trei sate toți la tôte și întocmai după pravilnicăscă condică; iar hotărărea cea desăvîrșită... i *proci.*— 1804, Iulie 23.

Vel Ban Manolache Crețulescu, vel Vornic Constantin Ghica, vel Vornic Ștefan Văcărescu, vel Vornic Dumitru Racoviță, Nistor Caminar.

Din două-spre-dece zile clacă pre an la Ocnîța, moșie a monăstirei Dealul, se reduce la cinci numai.

În Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Locuitorii din patru sate de pre moșia mănăstirei Dealul, însă Ocnîța, Glodenî, Răsvadu de jos și Colibași, nerămăind odihniți la această anafora, s'au înfătoșat la Divan înaintea Domniei mele cu Dinul vechilul Sfinției sale Arhiereului Sevastis Chir Dionisie Năstavnicul numitei mănăstirii, unde cerând de ni s'au arătat hotărîrea cea cu Divanu a Măriei sale părintele Domniei mele, vedum că aceea hotărîre este făcută numai pentru sătenii ot Ocnîța, cuprindători, că inșiși acești sătenii au arătat atunci că au avut obiceiul care li s'au păzit la toții Egumenii, de da ori zlot de casă seau clacă. făcea șase zile clacă pre an, de care obiceiul măcar ca vechilul mănăstirei au tăgăduit atunci, dicând că nu este sciut, dar arată Maria sa că sătenii aceștia fiind ședători la loc de munte și pre moșie mănăstirască și având mănăstirea și alte sate cu omeni de lucru, de aceea au hotărît ca de la acești sătenii ot Ocnîța să aibă a lua zlotul de casă, iar având mănăstirea trebuință a cere și de la aceștia lucru, să se așeze între dênșii cu socotela tot asupra zlotului, iar cea de a doua poruncă tot a Măriei sale care în urmă se vede dată la jalba Egumenului se vedu cuprindători, că neputându-se învoi numiții sătenii ot Ocnîța cu mănăstirea, au poruncit Maria sa cu hotărîre, ca fie-care casnic să lucreze mănăstirei pre an câte 6 zile de om, iar alți locuitori din alte sate de pre moșiile mănăstirei, afară dintr'aceștia ot Ocnîța, să urmeze obiceiului care este la obște; după care cuprindere a acestor hotărîri, fiind-că sătenii de la cele-l-alte sate, adecă Glodenii, i Răsvadul și Colibași au să urmeze pentru clacă obiceiului care este la obște, am poruncit de s'au isgonit din Divan, îndatorindu-i ca să fie următorii după condica Divanului a clăcui, iar pentru sătenii de la Ocnîța, fiind-că hotărîrea ce li s'au dat lor de la Măria sa părintele Domniei mele cuprinde să dea zlotul de casă, seau de va avea mănăstirea trebuință de lucru să se așeze între dênșii tot asupra zlotului, li s'au dis dar numiților sătenii să ne arate ce urmare s'au facut după aceea hotărîre, și au răspuns că în urmă s'au învoit cu mănăstirea ca să faca clacă de om câte trei zile pre an, fiind acesta și cu mulțămîta lor, căroră cerënduli-se să arăte vre-o învoire în scris acestui aședemînt de trei zile, au răspuns, că înscris n'au; după acesta s'au întreat și vechilul mănăstirei de au apucat cei după vremei Egumenii ca să facă clacă câte 6 zile pre an după porunca ce se vede dată în urmă, și au răspuns că le-au făcut cerere a clăcui câte 6 zile, dar nesupuindu-se nu au fost următorii; s'au dis dar numiților sătenii, că de vreme ce de a lor bună-voie primesc să facă clacă trei zile pre an, sa mai lucreze alte trei zile ca să se facă 6 zile pre an, și pentru acelea trei zile până la șese să le plătescă mănăstirei câte cinci parale de di, ca se contineze prigonirea de la mijloc, și au răspuns că fiind ședători la loc de munte strîmpt, le este preste puțină, li s'au mai dis iarăș ca să facă dar cinci zile clacă pre an fiindu le destul scădămîntul ce li se face de șapte zile până la 12, care lucrăză cei-l-alți de obște locuitori, mai vîrtos fiind și pentru al lor folos sufletesc, a face acest ajutor de clacă câte cinci zile pre an la un Dumnezeuesc locaș pre a căruia moșie își au odihna și hrana lor, și nici acesta primind-o sătenii, din Divan i-am orînduit Domnia mea la Dumneului cinstit și credincios boerul Domniei

Cu deosebire era neînțelegere tîmna între țeranî și proprietate, de la dijma porumbului. Acésta vîdînd Constantin Ipsilante, el dete o circulară nizam, încă din 27 Martie 1804, în cuprinderea următoare :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voivod i gpd. Zem. Vlascoie.

Dumnévóstră ispravnicilor ot sud . . . sănătate, vî facem în scire, că pentru tôte ródele pămîntului, după vechiul obicei al țerei, este întocmire făcută prin pravilnicésca condică de către Măria sa părintele Domniei mele prin sfat și socotéla de obște a părinților Arhieriei și a Dumnélor boerilor de a se păzi întru tôte, numindu-se Pravilă a pămîntului acestuia, după care toți de obște sunt datorî a urma, dar fiind-că din unele pricinî de judecări ce s'au căutat și se caută la Divanul Domniei mele *între locuitorî cu arendașîi*, ce țin locuri și boerescî și mănăstiricescî, am vîdît în pricina dijmei porumbului curgînd o nepotrivită urmare impotrivă, că să iae dijma porumbului la un pogon patru banițe porumb grăunțe cu banița de oca 22, cu care mulți din locuitorî se năpăstuesc, plîngîndu-se unii, că li se măsóră de arendași și de stăpânii moșiilor, locurile și fără de porumb și le cere deplin, alții de nu face porumb dijma o cere deplin, și alții că cu ceea ce fac abia plătesce dijma și alții că li se ia cu baniță mai mare; la acésta luând Domnia mea sémă în pravilnicésca condică ce este pe-etluta de Măria sa părintele Domniei mele, am găsit la cap. al 9, unde se rîndues e cele drep e ale stăpînilor de moșie, scriind pentru porumb a da dijma din de o una, cîm se urmîză și la cele-l-alte roduri, iar la sfîșitul acestei pravilnicesci condice s'au găsit un adaos scris cu mîna, că în urmă s'au întocmit să se iae patru banițe de pogon, care acéstă adăugire cercetînd'o Domnia mea am *găsi'o că nu este făcută de Măria sa părintele Domniei mele*, care ca o adăogire din urmă, *ce nu se cuprinde la celea tipărite și întărite de Măria sa părintele nostru, și ca o nedrîptă ce este în adevăr, o am anerisit Domnia mea*, și de împreună cu prea Sfînția sa părintele Mitropolit și cu Dumnélor veliții boeri făcînd chibzuire, *am găsit a fi deciuiala cea drîptă* cumpănire, după cum este întocmită la celea tipărite și întărite întru aceeași pravilnicescă condică, pentru-că de va face locuitorul porumb mult, va da și la stăpînul moșiei dijmă multă, iar făcînd puțin va da puțin, iar de nu va face nimic, nu va da nimic și cu ce baniță va măsura po-

mele biv vel Ban Constantin Ghica Epistatul logofețiilor mari, ca să 'și iae sémă, și să 'și alégă una din două mijlúce ce s'au dis, după care fiind-că Dumnélui Banul făcu arătare Domniei mele, că în celea de pre urmă s'au înduplecat și numiții sătenî și s'au mulțămît a clăcui câte cincî dîle pre an, rămăind la acésta amîndouă părțile învoiți și împăcați, întărim dar și Domnia mea învoirea acésta, și poruncim ca de acum numiții sătenî ot Ocnîța să clăcuiască la mănăstire câte cincî dîle pre an, iar nu mai mult.—1804, Iulie 10.

Cod. XLVI, fila 417.

rumbul locuitorului cu acea baniță va lua pe cea de a de cea stăpânul, cu care acésta lipsește totă nedreptatea ce se urma după acel adaos; decî și de aî apucat și de aî luat cei din stăpânii moșiei cărîi Domnescî ce se obișnuiau de se da de la Divan cu cuprindere a se lua dijma porumbului după pogone; dar iată cu hotărîre poruncim, ca atât Dumnévostră să o sciîi, cât și la toî de obște stăpânii de moșii și arendașii, precum și la locuitorii să o faceîi cunoscut ca de acum înainte dijma porumbului să se iae zeciuială după pravilnicésca condică, după care așa aveîi și Dumnévostră a face de acum înainte hotărîrilor pricinilor de judecătî ce se întemplă între locuitorii cu arendașii saî cu stăpânii de moșii, urmînd și păzind cu toîii acésta hotărîre și orî la stăpânii de moșie seaî la arendașii de se va afla cărîi date cum urma Divanul pînă acum, cu cuprindere de dijmă pe pogone, să se iae de la mînilor lor și să se trimită la Domnia mea.— 1804, Martie 27¹.

Asemenea două pitace la două Depertamenturî s'aî făcut.

Un Medelnicer Bengescu, este acuzat de țeranii sâtenii Slătiorenî, că-i supune la dări nelegale.

Domnitorul trimite următorul pitac la ispravnicî:

«Fiind-că sâtenii Slătiorenî aî venit și se află acum în Bucurescî, care și jalbă aî dat acum Domnieî, cerînd apărare de dările ce sunt următore ale moșiei, iîi poruncim dar, ca îndată după primirea acesteia, numai decăt să'îi trimiîi vechil vrednic cu tôte sineturile, i scrisorile ce veî fi avînd, pentru acésta moșie, ca să se înfățișeze cu numiîi înaintea Dumrêlor veliîilor boerî, spre a se cerceta pricina prin judecată și să se facă anafora. Să nu zăbovescî trimiterea vechilului, ca să nu stee pâriîii aici ômenî de țeară fiind, că îi se va trimite mumbașir cu trépêd și veî plăti și cheltuiala, ci dar așa să urmezî negreșit.—1804, Martie 10².

În 16 Iulie 1804, Constantin Ipsilante se mai ocupă de sâtenii Slătiorenî și le acordă unele scutirî și le recunósce unele *ponturî* osebite de cele obșteșcî³.

1. Cod. XLIX, fila 159.

2. Cod. XXXVII, fila 60.

3. *Prea Înălțate Dómne.*

După luminata poruncă a Înălțimeî tale, ce mi se dă la acésta jalbă urmînd am pus de s'aî căutat în condicile Divanului acea hotărîre ce đic că a avut de la Măria sa Alexandru Vodă Moruzi pentru apărarea vămêi și li s'aî răspuns că se găsi o luminată porunca Mărieî sale Alexandru Vodă Moruzi în dosul jalbeî locuitorilor Slătiorenî, cu létul 1793, Aprilie 6, unde pre lângă claca care se hotăresce a o plăti câte un zlot de vatră,—iar cu lucru n'aî

Față cu actele de mai sus, fixând din nou «ponturile clăcei» este locul se aducem un hrisov ce Constantin Ipsilante își *acordă* sieși, ca proprietar moșiei Zimnicea cu tîrg. Acest hrisov e din 25 Februarie 1804, și nu se mărginește a atribui proprietății acele drepturi ce mai sus le recunoște Vodă la alți proprietari, ci și le mai amplifică și le adaogă cu multă bună-voință, ba încă își acordă și scutiri de vamă!..

Dăm în notă actul în tîltă întregimea lui ¹.

fost supărați și pentru dijma bucatelor, i fân a nu fi supărați împotriva condicei Divanului,—se cuprinde și pentru vamă chiar așa; așisderea și pentru vameși după cuprinderea condicea care scrie cum că: când va vinde pămîntean unul la altul vite seaș semănături pentru hrana lor, să aibă pace de vamă; poruncesce Măria sa ca să fie apărați de vamă pentru vite seaș semănături de hrană ce vor vinde și vor cumpăra unul de la altul; care această hotărîre este cuprîndătoare și următoare și în catalogul vămilor de acum pentru toți de obște și la erbărit asemenea se cuprinde a nu fi supărați locuitorii, dupe care la cererea lor și de li s'au prăpădit acel sinet, să li se dea acum luminată porunca înălțimei tale spre a nu fi supărați împotriva.—1804, Iulie 16

Vel Logofăt.

1. În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

După cuprinderea catalogului vămilor, poruncim să fie locuitorii aceștia ne supărați de vamă pentru vite seaș semănături de hrană ce se vinde și vor cumpăra unul de la altul.—1804, Iunie 18.

Cod. XLV, fila 166.

Hrisovul moșiei Zimnicilor a Măriei sale lui Voia, de privileghiuri.

Aședemînturile și întocmirile acele ce sunt următoare dreptății praviloî și obiceiului celui obștesc și legiuit al pămîntului întru orî-ce fel de pricină, nu numai se cade a-și avea urmarea lor și ca nisce drepte, ci cu cale se cuvine a se și întări de către Domniî și oblăduitorii țerei, de a fi pururea și tot-d'a-una nestrămutat și de a se pazi dreptatea ce are fiteș-care întru ale sale, precum de obște așa și în parte; drept aceea dar, fiind că casa noastră părintească are moșiî într'această țeară la județul Teleormanului care se chiamă Zimnicile, locuită cu omeni pămîntenî și străini ce se hrănesc și aș odihna lor pre dînsa, cari după condica Divanului și după obiceiul pămîntului ce se urmăza la tôte moșiile boeresce și mănăstiresce de obște, fiind datorî a urma și păzi privilegiul dreptăților numitei moșiî cu nestrămutare și cu statornicie tot d'a-una, am găsit cu cale, atît pentru ca să fie sciut fieș-căruia locuitor datoria lor cea drăptă, cît și pentru, ca nici Epistatul ce va fi orînduit pre vremî sa nu facă alte urmări și supărări mai mult, și am întocmit și aședat Domnia mea ponturile cele cuviincioșe și drepte, cari sunt acestea:

1. Câți locuitori locuiesc pe această moșie de orî-ce fel de braslă, aș se clăcuiască cîte 12 zile pre an, după condica Divanului și după obiceiul obștesc al pămîntului, iar cari din ei nu vor voi, se se învoiască cu Epistatul;

Atragem atențiunea lectorelui asupra inovațiunei de la punctele 4, unde *găzduirea* de óspeți devine un privilegiu al hanului proprietăței.

2. Rachiū și vin locuitorii nu aū voie să vîndă pre numita moșie, fiind-că acéstă volnicie după condica Divanului și după obiceiul pămēntului este numai stăpānului moșiei de a vinde vinul și rachiul sēu pre moșia sa, nici de a ține pre la casele lor vin și rachiū, pentru ca cu pricina de trebuința caselor lor n'aū voie se aducă vin și rachiū strein în feluri de vase, fiind-că cu pricina acēsta înverderat lucru cā pricinnesco pagubă și nedreptate la vîndarea vinului și rachiului stăpānului moșiei împotriva dreptului privilegiū ce este obșteșc.

3. Cāți din locuitorii aū vii pre moșie și au crame dē a ține vinul lor pre la vii, aū voie să aducă pre la casele lor, dar să fie prin scirea Epistatului moșiei, ca să iee țanc și cānd le va vinde cu ridicata se fie iarăși prin scirea Epistatului, cum și rachiul ce-l fac din tescovină și drojdiī se aū vin stricat din viile lor, asemenea să se urmeze, ca cu acēsta să nu pōtă vinde cu mērunțișul la alții;

4. Fiind-că pentru odihna și înlesnirea fieș-caruia negustor trecētor, este într'adins han în Zimnicea pentru primirea în conac a fie-cāruia, nimeni altul să nu aibă voie a opri la casa lui negustor seau marfă ce vine din potriua Șistovului, ori de la București, se aū din țeară, și ori-cāți negustori seau marfă vine de la verī-ce parte de loc, sa'conăcōscă la han, fiind și de folosul și siguranța și a însuși acelor negustori cu mărfuri, unde pōte fi mai ferit de vre-un furtișag de cāt afara, care acēsta este și pentru folosul vamei Domnesci a nu se cacirdisi niscui mărfuri.

5. Nimeni nu are voie a ține scaun și a tăia carne de vîndare, fiind-că și acest aliș-veriș dupe dreptate și dupe obiceiul pāmēntului este numai al stăpānului moșiei.

6. Cāți din țerini 'și-au facut nāmestiī, de case mari și au apucat locuri îndestula e înaintul orașului, sunt după dreptate datorī, ca într'un oraș, să dee fieș-care pre an ore-ce chirie pre stānjen, învoindu-se și întocmindu-se cu Epistatul moșiei, cu drēptă cumpenire, cum și cei ce vor veni sa se așede cu locuința pre moșie, sa fie prin scirea Epistatului moșiei și vîndēri de casă se aū pravalii cānd vor face, de la unul la altul, după obiceiul pāmēntului, să fie prin scirea Epistatului, precum și cine vor vrea a face pravalii sa nu fie voln c a face fara scirea Epistatului, ci întēin sī se învoiasca cu Epistatu moșiei și apoi sa aiba voie a face.

7. Pentru gardul balței ce se face lēsă de prinderea peșcelui de se închid bohazurile și se prinde pește, atāt cu aceia, cāt și cu alt meșteșug din balta ce este pre moșia Zimnicei, după dreptate și după condica Divanului se îndatoresc a da de cinială; iar nu apei talerī una sută ce se obișnuesc a 'i da în loc de de ciniala, fiind cu paguba la venitul moșiei.

8. Fiind-ca pentru trebuința moșiei, se cumpera din potriua Șistovului 4.000 vedre vin și 300 vedre rachiū, poruncim Domnia mea ca vamă se aū cāminariī sa nu plătōscă pre acēsta sumă de vedre, ci să fie tot-d'a-una nesupērat Epistatul de vre-o cerere a Caminarului seau a Vameșului; decī pentru a se pazi acest privilegiu al numitei moșii întocmai și în tōte, dupe mai sus numitele ponturi și a le urma locuitorii cāți locuiesc pre acēstă moșie fără împotrivire acum și tot-d'a-una după vremi, am dat acest Domnescul nostru hrisov

Aducem în note sentința dată de Constantin Ipsilante pre anafora Divanului în o afacere de reclamațiune a locuitorilor de la Valea-Mare și Nămăesci contra proprietarului moșiei Nicolae Rucăreanu, că-l supune la clacă împotriva dreptului lor hotărit prin special aședemint, nedându-le locurile de hrană otărite de ponturi, ca să facă cele 12 ȃile de clacă. Domnitorul decide, că decă Rucăreanu nu dă sătenilor locurile legiuite de hrană și de casă, să nu fie nici el în drept a cere tótă clacă¹.

de întărire și cu Domnăscă noastră iscălitură și pecete; decă poftim și pre frații noștri Domni ce în urma noastră vor oblădui, să bine-voiască a le întări ca nise drepte și cu cale, ce nici la obiceiul cel de obște al moșilor, nici la orînduiala dreptății nu se împotrivesce; și am întărit hr̃sovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumnólor cinstiți și credinșioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Constantin Ghica Logofet, Gheorghe Mavrocordat Postelnic, Radu Golescu vel Vornic de țeara de sus, Grigore Brâncoveanu Vornic de țeara de jos, Dumitrache Racoviță vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Petrache Ritor'di vel Vornic al poliției, Dumitrache Racoviță Clucer, Mihalache Racoviță Paharnic, Ienache Golescu Stolnic, Constantin Orăscu Sluger, Iancul vel Pitar, și Ispravnic Constantin Ghica vel Logofet; și s'a scris hr̃sovul acesta într̃u al douălea an dintru întăia domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele București, la ani de la născerea Domnului Dumnezeu și mântuitorul nostru Isus Hristos—1804, Februarie 25, de Chiriță Logofet de Divan¹.

Fila 225.

1. *Prea Înălțate Dómne.*

Din luminată porunca Măriei tale Vătaful de Divan a adus înaintea noastră, pre Nicolae Rucăreanu biv al 3-lea Logofet Epistatul orașului Câmpul-Lung cu jalba ce a dat pentru unii din săteni ot Valea-Mare ce șed pre moșia Nămăesci ot sud Muscel, care este a sa și a altor moșneni și după pravilnicăscă condică, cei mai mulți sateni cari locuesc pre moșia orașului s'a în-dnplecat și au făcut aședemint prin zapis ce ni-l arata scris, Decembre 3, iscălit de opt săteni, adeverit și de 6 martori, ca să clăcuiască câte 6 ȃile numai ca să le dee voie a aduce lemne uscate din pădurea Nămăesci pentru casele lor, iar vre-o 5--6 din ei cari șed chiar pre moșia Nămăesci, nu numai supunere n'au arătat, ci încă au sărit cu gâlcă la dănsul, necinstindu-l cu injurături și cu vorbe proște și cere dreptate; față fiind și piriții răspunseră, că la stăpănitorii ce ținea mai înainte moșia Nămăesci, întăiu avea obiceiul de da pre an câte 24 bani, apoi a făcut câte bani 60 și mai în urmă au suit bani 90, iar a lucra ȃile n'au fost supărați, arătând și o carte ispravnicăscă de judecată, scrisă diu trecutul Noembrie 18, în care coprinde numai cererea jăluitorilor și răspunsurile piriților, iar vre-o alogere nu face; se întrebară sătenii ce piră fac acum asupra Rucăreanului și diseră, că acesta le este piră, ca să nu'i supere de clacă, ci să le iae câte un zlot pre an; s'au întrebat de au adeverință în scris de la stăpăni moșiei, cum că sunt aședați într̃u

La ocașiunea *gâlcevei* dintre locuitori și proprietarul moșiei, un țeran a fost lovit de acesta cu un șis. Divanul cere să se facă cercetare,

acestaș chip și răspunseră că n'au: decî obiceiul țerei ce este întărit de toți luminați Domni, cum și de Măria sa Alexandru Voda Ipsilant părintele Înălțimei tale, alcătuit în pravilnicésca condică este într'u acest'ăș chip. ca locuitori ce șed pre moșii străine, să clăcuiască la stăpânul moșiei pre an 12 ȝile. seacă neavînd stăpânul moșiei de lucru, să li se iae cîte un zlot pre an, iar pentru cei ce vor face aședemîntul lor și să nu'i supere cu cererea de 12 ȝile, după care acest obicei; fiind-ca pîrîții vre-o adeverință la mîna lor a stăpînului moșiei de mai puține ȝile n'au, sunt dar datorî a clăcui 12 ȝile deplin. neputîndu-l sili a le lua zlotul, cu pricina căci a i vrînt de le-au luat pînă acum, căci acesta este lăsată în voia stăpînului moșiei, ca cînd nu va avea trebuință de lucru, atunci să le iae cîte un zlot, iar ei nu au cuvînt de împotrivire, măcar că cu acesta se face nedreptate stăpînitorilor de moșii, a lua cîte un zlot cînd nu va avea trebuință de lucru, căci vine pre o ȝi numai cîte 2 parale și o lișca, iar noi plătim la alți oameni ce ne lucrîză cîte 20 parale pre ȝi une-orî și cîte 45, ci sa bine-voesci Maria ta a se face pentru toți de obște îndreptare, să dea măcar cîte dece parale pre ȝi, care fac pre 12 ȝile talerî 3; cum și pentru pîrîți, să fie luminată porunca Măriei tale către ispravnicii județului, ca să-'i supere și fără de voia lor a clăcui acele 12 ȝile pre an, după cum se orînduiesce în pravilnicésca condică, osebit mai fac numiți satenî piră, că Nicolae Rucăreanu! a lovit pre un sîten al lor Ioan Bustea pres'e gât cu un șis, atîta de rău, încât și-a înfrînt șisul, la care acosta măcar că jăluitoarii aduse înaintea noastră 6 mărturiî, însa Constantin Iliat biv Clucer de arie arătînd că chiar în ȝioa aceea ce s'a întemplat prigonirea în're Rucăreanu! și acel Ioan Bustea, a vîdît pre Bustea în Cîmpul-Lung și nu avea nici un semn de lovire și Dumitrache Urăiauu Sameșul ispravnicesc că a fost de față cînd a venit Ioan Bustea de a jăluit la Ispravnic, și 'i-a răspuns Ispravnicul, că n'are pentru ce-l judeca cu Rucăreanu!, fiind-că nu se vede lovit undevaș, și Nicolae ot Jude, că aflîndu-se la Ispravnic, n'a găsit judecata pricină de bataie, și Stoica Izbușoiu că s'a întemplat față cînd a mers Nicolae Rucăreanu! la Nămăesci și ȝicînd omenilor ca să facă clacă, au început Bustea și un Mihaiu al Fianului a 'l injura, de care năcîjindu-se Nicolae a cerut la sluga lui un băț, iar sluga a dat teca cu șisul într'însa, și a dat Nicolae odată într'însul (Bustea), ca cu un băț fără a 'l vătoma nimic și Ioan Albescu și Nicolae Vălimăreanu că n'au fost de față la prigonire, dar din spusa altor satenî și după cum l'au vîdît și ei pre Bustea în urma prigonirei, nu era vătömat încăirea, după cum și de noi se vîdu că nu are vre-o vindecatură și semne de lovire la gât, unde ȝicea el că l'au lovit și nici ispravnicii prin mai sus numita carte de judecată vedem că nu pomenesc nimic de această pricină a gâlcevei, dar cu tôte acestea, de vreme ce acum fac pîrîții și Bustea, și pentru acest dăvajilac, găsîm cu cale să fie luminată porunca Măriei tale către Duunölor ispravnicii județului, ca să facă cercetare la fața locului prin martori neîmpărtiniți și vrednici de credință, ce se vor fi aflat față cînd s'au întemplat prigonirea și în ce chip se va adeveri adevöru!, să înșciințeze Măriei tale, ca să se facă Busti îndestulare, iar hotărîrea...—1803, Ianuarie 13.

Nicu Brăncoveanu, Constantin Știrbeiu, Radu Golescu, Scarlat Căminar, Barbul Văcărescu Vornic, Istrate Crețulescu vel Logofăt.

dar Domnitorul nu se pronunță de loc în această privire, ci dă hotărâre numai cât privesce claca.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gpđ. Zem. Vlahiscoie.

Neacșul și Manole și Ioan Bustea, ce se arătară vechilii și din partea celor-l-altii sătenii ot Valea-Mare, care se află cu locuința pre moșia Nămăescii, neremăind odihnii la această anafora a Dumnélor veliților boeri, s'au infățîșat și la Divan, înaintea Domniei mele cu Nicolae, județul ot Câmpul-Lung, vechilul lui Nicolae Rucăreanu biv treți Logofăt, unde întrebați fiind numiții sătenii, mai întîi pentru provlina ce fac, că până acum n'au lucrat țile de clacă, ci au dat zlotul de casă, de au avut la acesta vre-un aședemint cu stăpânii ce au fost ai moșiei, să arate și să dovedescă acel aședemint înaintea Domniei mele și nu putură să dovedescă nici un aședemint ca acela, iar moșnenii ce au fost mai înainte stăpâni moșiei acesteia, din care unii fuseră fați la Divan, cu toții tăgăduiră, că nu au avut nici un aședemint; deăci, neavînd Nămaescii vro-o dovadă de aședemint la obiceiul ce ăic, s'au întreat dar, cu ce cuvînt se împotrivesc a nu face țilele de clacă ce sunt rinduite la tôte moșiele țerei după condica Divanului? și răspunseră ăicînd, că pre această moșie Nămaescii, a piritului, pe care locuiesc, alt folos de trebuința hranei lor și a dobitoacelor lor n'au, decăt numai lemne de foc și apă, iar arături de bucate ăiseră că 'și fac la vale, pre alte moșii străine, departe de satul lor, precum nici loc de pășunea vitelor pre vară, seaș liveți pentru a 'și agonisi fînul de trebuința vitelor lor pre iarnă, ăiseră că n'au, ci tătă pășunea și hrana vitelor lor, ăiseră că o fac pre alta moșie, ce este vecină cu Nămaescii, și că unii nici loc de arătură, uici loc de hrana dobitoacelor lor nu au, cerură a nu fi supuși la facere de clacă, ci să dea zlotul de casa; împotriva respunse și vechilul Rucăreanului, că moșia acesta Nămaescii, pîna acum fiind fost sub stăpînirea moșnenilor Nămaescii, nu aveau trebuința moșnenii de clacă și de aceea le lua banii, iar acum luînd în stăpînirea lui cu schimbul, ca unul ce are trebuință de lucru, cere să 'și aiba dreptatea ce au toți stăpânii de moșii în tătă țeara, adecă să clăcuiască țile 12 pre an, după cum pravilnicîsca condică și ponturile Divanului cîprind, iar pentru pricinuirea ce ăic ei, că nu au loc pre această moșie, nici a 'și pașce vitele, nici a 'și cosi fînul de trebuința hranei dobitoacelor lor, la acesta ăise vechilul, că este loc indestul și le va da și pentru pășunea de vite și pentru cosit, care acesta ăise, că cu cercetare prin vedere în fața locului o va și dovedi, iar cînd nu le va da locul ce le este trebuincios de hrana dobitoacelor lor și de cosit, atuncî nu le va cere țile de claca, iar pentru arătură, răspunse vechilul, că acolo în partea locului fiind spre munte, hrana a tuturor locuitorilor se obișnuiesc mai mult cu semnaturi de porumb decăt alte zaharele și pentru aceea fieș-care 'și are cîte o ogradă desfăcută împrejur de un pogon, orî două, seaș și trei, în care pun porumb, care acest fel de ogrădi, pentru semnaturi de porumb, ăise că au și jaluitorii aceștia, iar alte zaharale de grâu, de orz, seaș de in, ăise că nu numai locuitorii acestui sat Nămaescii, ci tôte alte sate de prin prejur, cum și orășenii Câmpu-lungenii, sa pogoră toți de și le fac mai la vale la câmp, ăicînd că din moșia acesta Nămaescii și pîna în locul de unde se încep holddele acelor semnaturi nu este mai mult decăt un ceas și jumătate, cîborindu-se toți acești mai sus numiții, de-și fac fieș-care semnaturi pre moșiile de la vale cu plata

Un alt cas este în care vedem pre Constantin Ipsilante apărând pre țeranii contra epistaților mănăstirei Tismana¹.

de dijmă, unii mai aproape, alții mai departe, în ce locuri voesce și le place ; am cercetat Domnia mea și pildă altor moșneii vecinii din partea locului, în ce chip se urmăze pentru rîndul clăcei și nu se potriviră la tacirul lor, făcînd arătare unii împotriva altora ; așiderea am cercetat Domnia mea de obiceiul ce se urmăze, când adecă un stăpîn de moșie nu are pre moșia sa loc ca să îndestuleze pre locuitorii sutenii ce șed pre dînsa, cu pășune de vite vara și cu locuri de cosit pentru iarnă, și 'și fac acei sutenii hrana pre alte moșii, de pôte cere stăpînul moșiei claca de 12 dîle deplin și luaram plioforie, că la acel fel de moșii se scad satenii din 12 dîle de către stăpînul moșiei pre care locuesc cu dîlele ce clăcuesc la stăpînul moșiei, unde 'și pasce și unde 'și hrănesc vitele, iar pentru arătură și semănături ce 'și fac pre alte moșii, cu acestea nu se scad nimic din dîlele clăcei, fiind-că pentru semănături dau dijmă, și acolo unde 'și fac semănăturile 'și da și dijma ; decî, fiind-ca jaluitorii Namăescii nu avură să arôte vre-un aședemînt de a nu clăcui și numai cu un cuvînt ce dîc că așa au urmat stăpînii cei d'întîi, nu se îndatoresce Rucăreanu, de a nu 'și cere și de a nu 'și căuta dreptul moșiei, după coprinderea din pravilnicosca condică și după ponturile în vreme ce acesta de a cere adecă, orî dîle de clacă seau parale, este dată la voința stăpînului moșiei, după coprinderea pravilnicoscei condică, nicî pôte fi supus Rucăreanu voinței celor mai d'înainte stăpînului moșiei, carî, orî neavînd trebuință de lucru, seau amelisinu-se a 'și căuta dreptul moșiei, au primit a lua banî de la dînsii și neavînd, precum am dîs, vre-un aședemînt, sunt îndatorați a urma condiceii Divanului, de a clăcui 12 dîle pre an ; dar fiind-că făcură sineturile, cea-l-altă arătare că nu au loc nicî de pașunea vitelor, nicî de cositură de fîn, care acêsta când va fi adevărat, să nu se îndatoreze locuitorii a face la Rucăreanu dîlele clăcei deplin : de aceea dar, orînduim Domnia mea pre Dumnôta boerule al Domniei mele, ce escî primit cercetator la județul Muscelului, ca împreună cu Dumnêlor ispravnicii județului, sa faceți cercetare, prin vedere la fața locului, de are adeca Rucăreanu loc pre acêstă moșie Namăescii, ca să dea jaluitorilor pentru trebuințioasa hrană a dobitoacelor lor, pentru păscut veara și pentru nutrețul de iarna și de va găsi ca are sa le și dea locurile trebuințioase prin marifetul Dumitale și dîndu-le si aibă apoi și numiții sutenii a urma condiceii Divanului, spre a clăcui acele 12 dîle în lucru ; de care sa aveți a da Dumnêlui în scris, iar găsindu-se că nu are Rucăreanu a le da locurile cele trebuințioase, atunci sa le faceți Dumnêvoastră un aședemînt, cu învoirea amândorora părților de cîte dîle se cade a clăcui, de care aședemînt ce veți face cu învoirea amândorora părților, să insciințați Domniei mele ca să se întărescă și de noi, unde să faceți Dumnêvoastră cercetarea pricinei de gâlceva ce se coprinde de mai jos, în fața locului și să ne insciințați.— 1803, Ianuarie 21.

Cod. XLV, fila 57.

1. Locuitorii din satele Topescii și Brostenii, județul Gorj, să jăluiesc că epistații mănăstirei Tismana îi încarcă la adeturile moșiei.

Rezoluțiunea domnêscă : «Dumnêvoastră ispravnicilor ai județului. Veți

Constantin Ipsilante cercă a fi drept și fața cu proprietatea, cum am vădut din actele de mai sus și cum rezultă și din următoarea rezoluțiune pusă pre jalba Serdariului Jian, reclamând contra țăranilor de pre moșia lui :

Dumnévoastră ispravnicilor ai județului, veți vedea jalba acésta, și cât pentru dijma moșiei, poruncim să cercetați condica Divanului, urmând să îndatoriți pre piriți a fi următori și a 'și răspunde Dumnelui Serdarului datoria lor, ca să nu se păgubescă de dreptul său ; iar pentru probrențe, adecă pașachină, cât și pentru cositul liveșilor sale de fân, de este precum jăluiesce seau de 'i pricina într'alt chip, să însciințați Domniei mele, fiind-că pașachina ca un rod ce cu de sineși se face pre pământul acelei moșii, este folos al stăpânului moșiei precum și liveșile de fân de nu vor fi curățuri făcute de piriți sunt iarăși ale stăpânului moșiei, să dați și pentru acestea cuvinciosul nizam spre a nu se păgubi Serdarul de drepturile moșiei sale.—1804, Ghenarie 1.

Cod. XXXVII, fila 370.

Cu tóte circulările Domnesci hotărînd maximul de clacă și țăranii sunt fôrte nedreptățiți și jăfuiți, nu numai de proprietari, dar și de slujbași și funcționarii județeni.

Din actul ce dam în notă se pó e vedea diverse jăluiri aduse lui Constantin Ipsilante de sătenii din județul Rômnic. Aceste jăluiri, pre care le respinge marele Vistier ca nefundate, ne conving pre noi de grósница situațiune a țăranului român, robít de doue orî și la proprietarul moșiei și la Stat¹.

vedea jalba acésta. care și când va fi așa nu numai acei epistați ai mônastiroi sunt în vina pentru acest fel de herecheturi, cari nu ne sunt suferite de a le pătimi locuitorii, ci și Dumnévoastră aveți a da răspuns : cum îngăduiți unele ca acestea ? de care și ia ă ve poruncim, ca cercetînd de tóte, să aveți adevêrul a însciința Domniei mele, mai vêrtos pentru arétarea ce fac, că tótă veara au fost închiși 60 de ómenî și că s'au purtat legați, dând talerî 268, de sunt adevêrate și cu ce vină le au pătimít acestea și de către cine ? Așteptăm răspuns.— 1804, Ghenarie 5.

Cod. XXXVII, fila 37.

1. Eacă actul :

Prea Înălțate Dómnne.

După porunca Mariei tale ce mi sî dá la jalba locuitorilor din sud Slam-Rômnic, ca să cercetez de cele ce jăluiesc, sciut să fie Înălțimei tale, că cercetînd pentru tóte, precum m'am încredințat de adevêr, nu lipsiți a aréta Măriei tale precum anume mai jos se arată.

Actul ce dăm în notă ne areată că, în adevăr, nu numai proprietarul, ci și Statul *robia* pre țărani.

Cele ce sunt arătate prin jalba lor.

1. Pentru zahareoa din anul trecut că nu li s'a plătit.

2. Tot în anul trecut le-au mai venit o zaharea de 400 de chile și ei au scos în județe sumă mai mare de 700 chile, luându-lo câte talerî 40 și 47 de chilă.

3. Că au răspuns trei orîndueli de unt și cei ce n'au avut unt au plătit ocoa câte talerî două.

4. A fost poruncă să dea 5 oracii, iar ispravnicii făcînd sumă mai multă în județe le au luat câte talerî 36 de oracii.

5. Au fost porunciți ca să se facă podinî pentru cetatea dela Brăila și plata li s'au orînduit câte parale 60 de podină, dar nici o para n'au luat, și cei cari au avut care să aducă, le-au luat câte talerî 20 de car.

6. Pentru oile de tainaturî ce au fost poruncit dînduli-se întîi plată, pre urmă iarăși li s'au luat inapoî.

Răspunsul Vistieriei.

«Acésta este zaharea de Mum-Baia care s'a făcut teslim la Brăila, dar plata nu s'a dat.

«La 13 ale lui Februarie, létul 1806, s'a făcut poruncă către ispravnicii de Focșani, ca să împlinescă din județ 400 chile grâu și să trimită la Brăila, iar nu mai mult, dar ispravnicii de de va fi făcut orînduială în județ mai mare, acésta Vistieriei nu este sciut.

«Suma orînduelei a fost de 9.000 oca, însă 1.000 oca rînduiala de întîi Maiu, a doua rînduială de oca 7.000, și a treia rînduială de oca 1.000 și cît pentru rînduiala de întîi s'au plătit bani de la Vistierie de oca parale 5, cu care e și s'ade ispravnicii la socoteale Vistieriei, iar a doua și a treia orînduială nu s'a platit și cît pentru banii ce dîce locuitorii că au platit de oca parale două, acésta nu este sciut Vistieriei, fiindcă Vistieria, știe unt, iar nu bani.

«Orînduiala s'au fost facut de la acel județ 600 oracii, dar ispravnicii de vor fi facut suma mai mare în județe preste poruncă și pentru acel prisos de le-au luat câte talerî 36 de oracii, acésta nu este sciut Vistieriei.

«Porunca a fost și la acel județ, ca să se facă podinî pentru podul de la Brăila, cu arătare ca este a li se plăti locuitorilor de Ibrail Nazar câte parale 60 podina și de s'au dat acésta plată de Nazărul nu este sciut, precum și pentru banii ce dîce că li s'au luat de catre ispravnicii de car parale 20, iarăși nu este sciut.

«Au fost orînduiala și la acel fel de oi de tainaturile de la Lichiresc, dară plată nu li s'au dat de la Vistierie.

Când ȳicem «*robit*» putem proba, că in adev r s'au  ncerat unii boierii, boierina i, ba  i simpli cămătari să reintroducă vechia *iobagie*, ori *robie* a  teranului, încă la începutul secolului XIX-lea, după ce boierimea nu isbutise să reînființeze iobagia sub administrațiunea austriac  a lui Coburg¹.

Constantin Ipsilante se îngrozi  nsu i de situațiunea ce în unele județe se făcuse  teranilor. Satele vindeau ca robi dintre ai lor consătenii, pentru banii luați cu imprumut. Domnitorul află despre asemenea fapte  i în 13 Aprilie 1804, adresă marelui Vistier următoarea carte :

 n Constantin Alexandru Ipsilant Voevod.

Cinstite  i credincios boieriule al Domniei mele, Dumn eta vel Vistier    facem în scire, că după înscințarea ce am luat pentru o netrebnică faptă ce

7.  ise că au fost două beciuri unul al Vistierului Filipescu  i altul al Same ului de jude .

8. C  i fruntași au fost prin satele jude ului s'au fost făcut de scutelnici  i au r m s ei  nc rc i.

9. Au adus 13 t lp  Same ului  i nu li s'au plătit nimic.

10. Au adus  i lemne de foc la Grădiște, plătind chirie c te taleri 13 de car.

11. Cer ca Ispravnicul p m nt n să nu se mai or nduiasc  în jude ul lor, asemenea  i Paraschivescii ce se află acolo locuitori, să lips sc  cu totul din slujbă.

E  de cercetarea ce am făcut, nu lipsii a arăta Măriei tale, iar hot r irea. — 1807, Ghenarie 6.

Cod. XLVIII, fila 55—56.

1. Ve i vol. III al nostru.

«C t pentru beciul ce  ice că au fost, mie prea plecatei slugi Măriei tale, banii li s'au plătit prin ispravnicii jude ului; să se îndatoreze dar ispravnicii, ca să de  r p ns: de  n'au platit locuitorilor? asemenea  i pentru beciul ce  ic că au fost în trebuin a Same ului, se va cerceta  i va da s m  numitul Same .

«C  i scutelnici se dau de pre la sate, se dau cu adev rin ele p rc alabilor  i ale satenilor  i acei  meni de vreme ce  ic că erau fruntași, nu trebuia se le fi dat adev rin   de a se face scutelnici.

C t pentru aceste t lp  se va cerceta, că Vistieriei nu este sciut.

Aceste lemne au fost or nduite să m rg  la Grădiște pentru trebuin a Nazarului.

Pentru ca să nu se mai facă ispravnici în jude  din p m ntenii, cum  i pentru Paraschivescii ca să lips sc  cu totul din slujbă, ac sta r m ne la hot r irea Măriei tale.

Vel Vistier.

s'au urmat la județul Vâlcei, cum că mulți din locuitori se află vinduți pre bani de către cei-l-alți sătenii ai lor și orașeni prin zapise în scris la boerinași și negustori, cu tocmelă să le fie supuși ca în *chip de rob* pâna vor plăti banii, care faptă dându-ne de multă turburare și mahnire, și neputând'o suferi, am trimis într'adins pre Tutungi Bașa al nostru a o cerceta acésta în fața locului, carele ne-au adus pliroforie, că din inșeși zapisele ce s'au găsit la mâinile acelor negustori și boerinași, deimpreună și cu acei locuitori supuși lor, s'au dovedit adevărată, cari locuitori dându-se pre la satele lor, și luându-se acele zapise s'au adus aici, și chiar dintr'acei cumpărători patru, unde aici în Bucuresci se afla și alții dintr'acei cumpărători; pentru care iata poruncim Dumitale, că aducând orînduitul Mumbașii, Tutungi-Bașa, atât pre acei patru ce s'au adus de la Vâlcea, cât și pre cei ce se află aici în Bucuresci, să ceri și de la dênșii zapisele sale sa le vezi și sa le faci Dumnéta cercetare în ce chip și cum s'au cutezat la o faptă ca acésta, ce este împotrivă de legi și omenirii a supune om slobod la robie? și ceea-ce este cu cale la acest fel de pricină să faci Domniei mele arătare în scris prin anafora, *tolico pisah gpd.*— 1804, Aprilie 13.

Vel Logofăt.

Cod. XLIX, fila 160.

Cinci zile după acésta, marele Vistier presintă lui Constantin Ipsilante următoarea anafora :

Prea Înălțate Dómne.

După luminată porunca Măriei tale ce prin pitac mi s'au dat pentru urmarea netrebnică, ce s'a întemplat la județul Vâlcea, cu vinđarea unora din locuitori pre la boernași și alții, orînduitul Mumbașir, Tutungi-Bașa al Măriei tale, a adus po acești mai jos numiți înaintea mea, cari s'au aflat în Bucuresci și făcend cercetare, cu tóte că fapta lor este dovedită și netăgăduită, atât din cercetările ce s'au făcut, cât și din zapisele cumpărătoarei locuitorilor ce s'au adus aici de Mum-Bașir, dar acești patru negustori diseră, că ei cu acéstă urmare au făcut bine satelor de 'i-au împrumutat la trebuințele ce au avut pentru răspunderea dăjdiilor Vistieriei și a datoriiilor, după rugăciunea sătenilor, și inșeși satele neputend să le plătescă dobândă la bani, din buna-voia lor le-au dat nisce oameni sōraci ca să le slujescă, nu pururea ca niște robii, precum au venit la auđul Măriei tale, ci cu rēnd, adecă o săptămână la împrumutătorii satelor și o săptămână la inșeși casele acelor locuitori, avēnd tocmelă, ca în orī ce ceas le va răspunde banii împrumutărei, să 'și iae satele ómenii înapoi; dar până a mers Mumbașir la județ. nu au plătit satele banii, și de aceea avea oameni în poslușania lor, cu mijlocul ce se arată mai sus, și acésta au urmat-o din capul lor nesocotind-o învinovățire, ci mai ales facere de bine, precum se urmēză și pre la cele-l-alte județe din

partea locului, făcând această tocmelă cu satele, prin sciință de ispravnică și de zapci; am vădnt și zapisele acelea și sunt întocmai cu această cuprindere, adică pentru facerea de bine ce au făcut satelor cu împrumutarea banilor, le-au dat un sôrăc de om să-î slujască în curte, și când 'i va plăti banii, să 'și iae oamenii înapoi, iar vinovați s'ar cunosce, când vre-un sat le-ar fi plătit banii împrumutării și ei nu le-ar fi dat oamenii, și că mai bine ai fi fost folosiți cu dobânda banilor, decât cu slujba ce le făcea acei oameni dați de sate, căci acei omeni socotind slujba lor ca o angarie de la sat, nu făcea nici o silință, ci cât vrea atâta lucra, și când vrea venea la slujbă pricinuind că n'au putut în cutare vreme să vie, având lucrul caselor lor; deci cu toate că neguțetorii arată că au făcut faceri de bine satelor cu această împrumutare, dar s'ar fi cunoscut ajutor satelor, când pentru slujba acelor omeni ar fi scădut pre sate din suma capetelor ce ai împrumutat, iar nu s'ar socotescă slujba lor numai drept dobânda banilor. avându-î în poslușania lor de atâția ani și nu pôte să socotescă după dreptate slujba lor numai pentru dobânda banilor și părerea mea este că zapisele de la ei să se spargă de către Măria ta, fără de a mai fi satele îndatorate a le plăti banii nici într-o vreme, iar pentru cutezarea lor ce au făcut, rămâne hotărîrea la porunca Mariei tale.—1804, Aprilie 18.

Vel Vistier.

Filip al 3-lea Vistier, Nicolae Toma, Constantin Niculiță, ce au adus Mumbașir, afară din Vătaful Gheorghe, ce este bolnav.

Socotellă.

Taleri	Bani	
13.324	—	sunt toți banii cei împrumutați pre la sate de boernași și negustori
12.037	—	pre acesta sumă ai adus Tutungi-Bașa zapisele aici.
1.287	—	pre această sumă n'au adus zapisele acestor mai jos arătați ce nu 'i-au gasit pre împrumutatori—însa:

Taleri Bani

- 340 — Serdarul Preda Bujoreanu, ce a fost aici și zapisele le-a avut acasă.
- 90 — Stefan Bârsescu.
- 50 — Postavar.
- 180 — Capugi Dumitru se află în Gorj.
- 156 — Safta Bărnicojic, se află în județul Argeșului.
- 203 — Gheorghe cu Snilgi-Bașa se afla aici și zapisele le are la Vâlcea.
- 60 — Dinu Vulturoscu, nu l'a gasit Mumbașirul a casă.
- 338 — Șetrul Anton se află aici, dar zapisele le are a casă, în sud. Vâlcea.
- 30 — Armaș Anastasie Livezan s'au adus adeverințele Caimacului.
- 60 — Constantin Fărcășan la Craiova.

1.287 —

Pentru aceștia se va face poruncă către Dumnele Ispravnică ca să le iae zapisele și să le trimită aici.

Cod. I, fila 88.

Domnitorul ordonă în 19 Aprilie 1804, să se ardă zapisele infame în curtea palatului său, ordonă să se mai adune și alte zapise de asemenea natură și să rămână păgubași cei cari dăduseră bani pre asemenea cumpărări de oameni liberi. Ispravnicii primiră ordine, în toate județele «*să nu se suferă a se mai urma un lucru ca acesta mai mult*». De astă dată Domnitorul,—la indemnul Vistierului, carele pôte avea de acoperit clienți proprii,—iertă pre culpabili dar promise pedepse la vina celor cari vor mai repeti asemenea făpturi ¹.

Nu numai de *robia* acesta scăpă Constantin Ipsilante pre țărani, ci și de maltratările funcționarilor județului ¹. Aceștia, mai ales zapcii de plăși, băteau pre țărani fără ni-i o judecată, după bunul lor plac.

1. *Iu Constantin Alexandru Ipsilante Vocevod.*

S'au cetit înaintea Domniei mele anafora ce ne face Dumnélui vel Vistier pentru care și poruncim, ca toate aceste zapise ce sunt aici acum, să se ardă în foc în curtea Domniei mele, de față în vederea și a numiților împrumutătorii, precum și cele-l-alte zapise ce sunt pre la casele și pre la mâinile celor-l-alți împrumutătorii, cari lipsesc pre la alte județe, poruncim Domnia mea Dumitale vel Vistier, să faci poruncile Domniei mele către Ispravnicii, ca și acelea să se stringă toate să se trimită aici și de obște să faci cărțile noastre la ispravnicii de la toate județele, ca să nu se suferă a se mai urma un lucru ca acesta mai mult, făcând la toți sciută și cunoscută această hotărîre, că cel ce se va găsi și se va dovedi întru o urmare ca acesta, pre lângă spargerea zapiselor, se vor și pedepsi cu Ocna, cum și ispravnicii seau zapcii ce vor suferi un lucru ca acesta, nu vor putea fi îndreptați și poruncim cu hotărîre ca locuitorii satelor acestora de la Vâlcea ce au dat aceste zapise la împrumutătorii, să fie în pace și nesupărați, și să nu pôtă numiții împrumutătorii nici odinioară a le face vre-o cerere de bani, ci să rămăe păgubași, pre lângă care acesta se cade a se face acum și altă pedepsă acestor împrumutătorii, ce s'au adus de Mumbașirul nostru aici, ca să facem și celor-l-alți pildă, dar făcându-ne Dumnélui vel Vistier rugăciune, ne milostivim Domnia mea de îi iertăm de altă pedepsă.—1804, Aprilie 19.

Cod. L, fila 88.

1. *Poruncă în dosul jălbei locuitorilor de la județul Focșani, ce în 7 ponturi dau asupra Spătarului Diboglu Ispravnicul.*

Domnitorul ordonă lui biv vel Ban Costache Ghica, Epistatul logofețiilor mari, lui vel Postelnic Mavrocordat și lui vel Vistier Filipescu, trimetându-le jalba obștescă «*pentru mult catahris s, eare prin 7 ponturi anume le arată . . . cerend îndreptare pentru unele ca acestea, care nu toate de vor fi adevărate, ci și una macar dintr'acestea de va fi așa, iarăși Diboglu este vinovat și nici într'un chip nefiind Domniei mele suferite unele ca acestea, mai vîrtos de la omeniî noștri a le auzi, când Domnia mea atîta străduire facem de a se păzi dreptatea aceea ce o voim fieș-căruia și de a 'și avea odihna*

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. — 89.

Constantin Ipsilante adresă în 4 Iunie 1804, o circulară la toți ispravnicii de județe, oprind bătaia țăranilor, *cu bice și cu bețe*, sub pedepsă pentru funcționarul neascultător, «*cu tîrgu și cu ocna*».

Merită această carte deschisă să fie întrégă înregistrată aci.
Eat-o :

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnévóstră ispravnicilor ot sud..... sănătate, vă facem în scire, că din multele jălbi ce apururea mi se dau de către locuitorii țerei, s'aũ făcut cunoscută Domniei mele, că zapcii de plăși împotriva poruncilor ce sunt date și mai dinainte, se îndrăsnesc de bat pre locuitorii cu loviri *de bice și de bețe*, care această urmare a zapciilor de plăși este cu totul nesuferită aũdului Domniei mele, de vreme ce nu voim a fi zapcii slobodii a bate pre locuitorii, numai după a lor voință fără de a fi cricarisită vina aceluia locuitor de însuși Dumnévóstră; de aceea dar și hotărîm că de acum să lipsescă cu totul această urmare a zapciilor, pentru care strașnic poruncim Domnia mea, ca nici un zapciu să nu să mai îndrăsnescă a bate vre-un locuitor, nu numai cu bețe sau bice, ci nici cu palma, fără numai când vre-un locuitor, orî se va arêta cu nesupunere la împlinirea dăjdiilor și la alte orîndueli poruncite de Domnia mea, orî va face vre-o pricină de gâlcévă cu alt cinevaș, seau în orî-ce fel de vină va cădea, zapcii de plăși să nu se îndrăsnescă a 'i bate, ci pre unii ca aceia locuitorii să-i trimită la ispravnicii lor ai județului cu înscințare de vina lor, și Dumnévóstră, după cercetarea ce veți face, dovedindu'î în adevăr vinovați, după vină să le faceți căduta cercetare, care această poruncă să o faceți cunoscută și sciută la toți zapcii plășilor aceluia județ, ca să scie că de ne va veni după acesta orî vre-o jalbă de la vre-un locuitor, seau vre-o înscințare de vre-un zapciu de plasă, că aũ mai batut pre cinevaș din locuitorii, hotărîre avem să pedepsim cu tîrgu și cu ocna și pre lînga zapcii, veți fi și Dumnévóstră de vina fără de a vă putea îndrepta.— 1804, Iunie 4.

Cod. XLIX, fila 177.

Puține zile după această circulară Constantin Ipsilante avea de a pedepsi pre un zapciu care bătuse pre un țăran, care câte-va zile după această bătaie și muri. La reclamațiunea fiului celui mort și a fratelui aceluia, Domnitorul, măcar că justiția se arêtase foarte binevoitoare pentru zapciul bătăuș, îl osîndi la plata de deșugubină mai

și buna petrecere locuitorii spre a lipsi orî-ce nedreptăți și jafuri, pentru aceea dar am trămis într'adins de l'aũ adus pre Spătarul Diboglu aici, ca să'l judecăm.»—1804, Ghenarie 18.

Cod. XXXVII, fila 32 verso

mare de cât ce cerea familia bătutului și încă îl și surghiuni la mănăstire¹.

1. *Prea Înălțate Dómnne.*

După luminată porunca Măriei tale ce ni s'au dat în dosul alăturatei însciințări a Dumnélor ispravnicilor ot sud. Buză, Dumnéluî Epistatul Armășiei înfățișind înaintea noastră pre Iordache i Vnuc Ego Tudoran, locuitorî din Sărata sud. Buzău Davagiuluî Hristache Greceanu, zapciul plășei Sărății, cum și pre numitul Greceanu, am intrat în cercetarea pricinei și mai înteuî întreband pre numiții Davagii pentru pricina omorîreî aceluî Stan Lăcătușul, arêtară amêndouî cu un graiu, ca cel mort este frate unuia dintr'ênșii anume Iordache și tata celui de al douilea Tudoran, iar numitul Greceanu în trecuta luna lui Noembre, când se afla zapci i plășei Sărății, cu pricină de nesupunere au pogorât celui mort cincî-șese loviri cu sfircul biciuluî, cum că și cu còda alte cincî-șese ghioldușuri prin còste, și macar că dupe sêvirșirea bătaei au încălecat de s'au dus după trebuința sa la alt sat cale de douê cêsuri, dar până seara întorcêndu-se înapoi îndată au căduť la așternut și după 17 zile nemaî ridicându-se din bôlă, au și murit, cerênd a êndouî numiții cu un graiû rêsplătire cu mórte, după a căroră arêť re întrebând și pre pîițul Hristache, rêspuñseră că pentru nesupunerea cu care s'a arêťat mortul către sineșî, vrênd a 'l certa, i-au dat numai cincî-șese bice cu sfircul și lăsându'l, preste 10 zile au încalecat mortul pre cal, și s'au dus umblând după trebuințele sale, până când dintru acea călătorie întorcêndu-se înapoi bolnav, preste alte șapte zile și-au dat sfîrșitul, adaogând a dice numitul zapciû, că însciințându-se Dumnélor ispravnicii de acêstă întêmplare, l'au îndatorat fără de dreptate de au plătit talerî 150 datoriile mortuluî și cautarea sufletuluî luî, și o vacă și douê chile mălaiû pentru hrana casei luî; isbranindu-se cu Radu Lăcătușul, alt frate al mortuluî, mai mare de cât acest Iordache jăluitorul și cu numitul Tudoran, fiul mortuluî, prin zapisul ce se veđu cu lét 1803, Decembre 13, iscalit de numiții și de alte marturii, prin care dice că din bataia ce dice că au urmat numitul zapciû cu biciû asupra mortuluî, macar că preste 17 zile i s'au întêmpat sfîrșitul vieții. dar nefind incredințați că dar din acea bataie i s'au urmat mórtea, s'au invoie întie dêñșii pre condeile ce s'au arêťat mai sus, care zapis vêjêndu-l judecata, am întrebat iarăși pre numiții jăluitorî de ce nu se mulțâmñsc pre acêsta învoire, și rêspuñse Iordache, unul dintr'înșii, că frate-sêu Radu Lăcătușul cel mai mare decât dêñsul, 'i-au facut acest fel de învoire când el lipsea și nu era de față, pentru care și acum core rasplătire cu mórte, după a căroră pricinuire am cefit alăturata însciințare ispravnicêscă, din care se face îndestulare, ca la douê cercetări ce au facut Dumnélor ispravnicii asupra acestei pricinî prin satenî și alții ce s'au aflat față la bătaie, s'au îndestulat că numai cincî-șese bice au pogorit numitul zapciû mortuluî pentru nesupunerea cu care s'au arêťat; după care bataie au fost zdravăn și sanăťos o sêptêmână de zile muncindu-șî trebile casei, iar dupe o sêptêmână bolnăvindu-se, preste alte opt zile 'și-a dat sfîrșitul; al douilea am vêduť și mărturia ce au dat la Isprăvuicat rudele mortuluî și alți locuitorî tot dintr'un sat cu dêñsul, adeverită fiind și de Dumnélor numiții boerî ispravnicî, prin care dic acele mărturii, că de față a fost când numitul zapciû a pogorit mortuluî cu biciul numai cincî-șese lovituri, pentru nesupunerea cu care s'a

Prin circulară Domnitorul nu desființează bătaia, ci rezervă dreptul d'a o da numai unor anumite autorități.

arătat la trebile stăpănu-seu și după bătae a fost sănătos o săptămână de zile, căutându-și trebile casei, apoi bolnăvindu-se preste șapte-opt zile, 'și-a dat sfârșitul, adăogând a dice numitele mărturi, că însuș ei l'a scaldat pre mortul și n'a vădut pe trupul lui nici un fel de vătămare seaș semn de vre-o lovire, după acēsta am întrebat și pre Panait Ciohodar gospod, ce a fost rinduit Mum-bașir, de a adus pre numitul zapciū, ca să ne arate de indestularea ce a luat de cercetarea ce va fi făcut asupra acesteī pricinī și arată că toți sāteniī vecinī împrejurașiī mortului, cu un graiū 'ī-a arătat, că numai în trei-patru rinduri a lovit zapciul pre mortul cu biciul și după bătae, preste dece zile, a umblat călare după trebile sale, iar de atunci, bolnăvindu-se preste șapte zile 'și-a dat sfârșitul și asupra sfârșitului 'l-a întrebat din care pricină i se trage mōrtea și le-aū răspuns că din bătaia numitului zapciū; teorissind dar acestea mai sus dovedī, vedem că bătaia s'a urmāt mortului cu sfīrcul biciului și numai cinci-șese pogoriri de loviri și după bătaie a āmblat muncind la trebile casei cu viață până la 17 zile, precum acēsta și chiar din tacrirul numiților jāluitori se face indestulare; al douilea vedem iarăș, că chiar cel-l-alt frate al mortului Radu Lăcătușul și Tudoran fiul lui, nefiind incredințați că dōră din bătaia zapciului s'a sfīrșit mortul, aū primit învoire prin zapis, cum s'a dīs mai sus; decī, fiind-că din cercetările ce s'aū făcut se dovedeșce curat, că lucrarea bātăei s'a urmat cu biciul pe spinare și numai cu cinci-șese loviri, cum și după sēvīrșirea bātăei, numitul Stan mortul, a āmb'at dece zile în trebile sale călare și pre jos, apoi bolnăvindu-se după șapte zile a murit, se înțelege dar că numitul Stan, n'a murit din acea bătaie, fiind-că biciul e organ neprimejdios după pravilī, ci de o altă întēplătōre bōlă, precum la acēsta mai pre larg se face indestulare și din tacrirul numitelor mărturi, că la scaldarea mortului n'aū vădut pre trupul lui nici un fel de vătămare seaș semn de vre-o lovire, drept acēea nu pōte judecata învinovăți pre numitul Greceanu, ci dīcem că jāluitorilor să le fie indestul plata ce li s'aū dat după învoirea ce li s'aū făcut, numai pentru o subțire bănuială a lor, iar hotărīrea cea desevisrșită rēmāne a se face de către Înālțimea ta. — 1804, Iunie 8.

Constantin Stolnic, Teodorache Fotino Serdar, Constantin Caclica Medelnicer.

Coā L, fila 169.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Iordache și Tudoran, nerēmāind odihniți la anaforoa judecāței, s'aū înfățișat la Divan înainte Domniei mele cu Hristache Greceanul, dīcēnd locuitori, că Hristache a batut pre Stan mortul cu mulțime de bice, după care bătae, de și a încălecat Stan pre cal și s'a dus după trebile sale, dar după ce s'a întors acasă-și îndată a cădūt la zăcere și în diastima de 17 zile a și murit și cerea să se facă lui Hristache rēsplătire pentru fapta lui; de care întrebat fiind Hristache de a bātut pre mortul acela? nu tăgadui că l'a bātut, dīcēnd că obicī-nuit lucru este a face Zapciul cercetare cu bătaie unui locuitor ce nu arată supunere și că nu l'a bātut mai mult, decāt 'ī-a dat cinci-șese bico, căruia

Încă din Februarie 1803, Constantin Ipsilante dete de gând zapciilor și ispravnicilor de județe, la ocasiunea unei denunțări a acestora adusă la Domn asupra fruntașilor de la satul Cănenii (Argeș), că sunt instigatorii de zurbale și că nu se supun la poruncile domnesci.

Constantin Ipsilante trâmise cercetare la fața locului, Mumbașir, apoi urmă cercetarea lui vel Vistier Racoviță, care propuse pedepsirea satului și a fruntașilor sătenii cu o pedepsă nouă și anume să fie adăogit birul celor 4 fruntași cu 100 taleri și de asemenea să se încarce cista de bir a celor-l-alti sătenii cu 50 taleri.

i s'a ȑis că zapcii nu sunt sloboȑi să bată pre locuitorii pentru nici un fel de pricină, ci putea numai să-l fi pus la proptelă și să-l fi trimis la ispravnicii de era nesupus, ca ispravnicii să 'i facă cercetare de ar fi fost cevaș vinovat și la acesta nemaȑ având Hristache cuvint de răspuns, se ȑice, că el pentru acelea cinci-sese bice, s'a învoit cu Radu fratele mortului și cu mai sus numitul Tudoran fiul mortului, prin zapis de împăcaciune, care zapis cetindu-se la Divan, 'l vȑdum coprinȑetor, că mȑrtea acelui Stan fiind peste 17 ȑile dupȑ bȑtae, ca de un lucru ce a fost numai cu bănuială, iar nu cu bună sciinȑă, s'aȑ învoit cu Hristache de a platit taleri 150 datoriile mortului, i cheltuiala pomenirilor, dȑndu-le și lor o vacă, i douȑ chile mȑlaiu pentru hrana casei, dupȑ care scrie ca să rȑmȑe Hristache în pace și nesupȑrat, de care împăciuire ce s'a facut printr'acel zapis, întrebȑ fiind Tudoran fiul mortului, de s'a urmat cu voinȑa și primirea lui, mȑcar că răspunse cum că facerea zapisului n'ar fi fost cu voia lui, dar întrebȑndu-l iarȑș, de a prȑmit de la Hristache cele coprinse în zapis? a răspuns că numai acele douȑ chile de mȑlaiu nu i s'aȑ dat, iar vaca și banii 'i-aȑ prȑmit; dupȑ care netȑgȑduire a lui Tudoran de primirea banilor și a vacei fȑcȑndu-se dovadă, că împăciuirea a fost cu voia lui și a unchiu-sȑu Radu, s'a întrebȑt iarȑș, să arȑte ce 'i este cere-rea lui acum și arȑtȑ o copie dupȑ diata tatȑ-sȑu, ȑicȑnd că celea ce se coprinȑ la diatȑ acelea le cere și el acum; care copie cetindu-se, se vȑȑu coprinȑȑtȑre, că de i se va întȑmpla a muri, mȑrtea 'i este de bȑtaia lui Hristache zapciul și fiul sȑu Tudoran să arȑte la Domnie, dupȑ care iarȑș s'sȑ ȑis lui Tudoran, că de vreme ce mortul 'l lasȑ pre dȑnsul ca să facȑ arȑtare la Domnie, să arȑte dar care 'i este cererea? și răspunse că pentru sȑrȑcia sa și pentru douȑ surori ale sale, ce aȑ rȑinas mici, nevrȑstnice, în ce chip vom gȑsi Domnia mea cu cale, va fi mulȑmit; decȑ i s'a fȑcut întrebare de primesse el ca preste celea ce a dat Hristache la împăciuirea ce s'a fȑcut, să maiȑ dee încă o vacă și alȑi taleri 100, cum și patru chile mȑlaiu, să le dee acum pentru hrana lor și răspunse că de 'i va maiȑ da și taleri 40, însă 30 ce aȑ cheltuit umblȑnd întru acȑstȑ pricină și 10 ce 'i-aȑ dat Mumbașirului ce a adus pre Hristache aici, așȑ va rȑmȑnea mulȑmit; de care acestea întrebȑt fiind și Hristache de primesse să maiȑ dee acum acȑști taleri 100, i vaca și patru chile de mȑlaiu, a răspuns, că mȑcar că este un sȑrac și n'are de unde da, dar se va împrumuta de la alȑii și le va împlini și acestea; decȑ, fiind-cȑ din cercȑȑrile ce s'aȑ fȑcut, atȑt de ispravnicii la faȑa locului, cȑt și aici la Departament, nu s'a putut face dovadȑ, că din bȑtaia lui Hristache a curs mȑrtea lui Stan, spre a fi osȑndit Hristache la alta maiȑ mare rȑsplȑtire, hotȑrȑm

Domnitorul constată, că nu era act de insubordonare, de resvră-tire din partea acuzaților, ci că 'și apărau un interes al lor, preținzând proprietatea podului de la Căneni, făcut și restaurat cu banii lor, care pod se pare că ispravnicii îl vinduseră unui întreprinzător, de sigur nu fără folos pentru ei, zabiții județului.

Domnitorul înăp oesce podul în proprietatea satului întreg și se mărginesce, ca pentru piri mincinoase aduse autorității județenc, să condamne pre cei 4 fruntași ai satului, la plata Mumbașirului câte 25 taleri de om și pre tot satul la plata încă a 50 taleri cu acelaș scop ¹.

dar, că numitul Hristache, după ce va da acum alți taleri 100, i vaca și patru chile de porumb, vaca și porumbul să se dea la Tudoran fiul mortului, ca să fie de hrană lui și surorilor lui și osebit să 'i plătescă Hristache lui Tudoran și taleri 40, cheltuiala ce a făcut; iar acei taleri una sută, poruncim să se dea la Episcopia Buzăului, ca să âmble cu dobândă până va veni acele două copile ale mortului în vârstă și atunci să li se dea de la Episcopie acești bani cu dobînda lor. ajutor la măritișul lor, iar Hristache pentru netrebnică urmarea lui, ce a făcut de a batut omul, nefiind volnic un zapciu de plasă să bată pre locuitorii, poruncim să se trimiță surghiun la mănăstirea Znagov. — 1804, Iunie 20.

Cod. L, fila 189.

1. *Prea Înălțate Dōmne.*

Din porunca Măriei tale am adus pre acești patru săteni ot Căneni sud Argeș, aume: Nicolae Frangă, și Stoica, și Conar, și Onea Porumb, față fiind și Mumbașirul care a fost orînduit din poruncă, și am cercetat cetindu-le înaintea lor, și toate cercetările acelea cari s'au făcut de numitul Mumbașir, unde a fost față și Dumnului Ispravnicul, și la toate aceste arētari, cari s'au făcut acum, iarăș asemenea tăgăduire facu după cum a'i făcut întîi, cu o strigare prin-đându-se cu capetele lor, că nu sunt vinovați; de Maria ta ni se poruncesce că asupra urmărilor lui mincinoselor jîlbî, ce osînda și pedépsă li se cuvine, după arătarea atât cea d'întîi, cât și de acum a Dumnolor ispravnicilor, cât și a Mumbașirului ce a fost rînduit, să arata că a'i fost vinovați, și orî spre ce pedépsă va fi hotărfirea Mariei tale, rămân vrednici de pedépsă, iar spre plecata parerea mea mi se pare într'acest fel, adecă: când ei 'și vor putea da chezăsie pre om că nu vor dosi din sat, și de acum înainte nu se vor mai arēta cu cea mai mică și puțină nesupunere și greșală, atunci ca unii ce sunt arētați și de fruntași ai satului lor, să se încarce fieș-care afară din liudele lui ce va fi aședat la sat, încă cu câte 25 liude de om deosebit, însă numai acești patru, iar nu tot satul, unde sunt liude patru să fie opt, numai cei în-cărcați să plătescă și trépudul Mumbașirului, cât se va orîndui de Măria ta, și acéstă pedépsă va fi mai mult de cât a se închide, seau a se certa cu bătaie, pentru că usturimea bătaei puținel simte și se uită; de a se pune la vre-o pedépsă de vre-o închisore, iarăș cu vreme se iartă, iar de a rămâne cu liude încărcați, acésta tot-d'a-una o simte, mai mult decât altă pedépsă, și Dumnolor ispravnicii când vor trimite extract la Vistierie, să fie datorii, cu porunca Vis-

Cu asemenea otărîre Domnitorul credu salvat și principiul respectului autorității.

tieriei, ca să arate deosebit încărcătura acestora cu numele lor la extract, precum mai sus dic, ca să fie spre arătarea și spre pilda și a altora, cari se va mai îndrăsni a mai face acest fel de nesupunere, această pedepsă mi se pare a fi mai bună spre înfrînarea lor decât altă pedepsă, iar hotărîrea... *i proci.*—1803, Februarie 23.

Dumitrașco Racoviță, vel Vistier.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod Zem. Vlahiscoie.

Infățișând înaintea Domniei mele pre acești patru sătenî, anume : Nicolae, Frangul, Stoica și Conarul ot Cănenî, sud Argeș, cu toții tăgăduiră prindându-se foarte tare, că nici cu vre-o împotrivire la datoria supunerii lor nu s'au arătat, nici alte urmări de vinovăție n'au făcut, pentru care întrebând Domnia mea și pre Mumbașirul ce a fost la fața locului, cum s'au arătat de către cei-l-alți locuitori împrejurași acești ómenî, de bunî, seau răi? răspunse, că locuitorii sătenî și alți împrejurași 'i-au arătat de ómenî bunî, iar ispravnicii și vătăfii de plaiu 'i arată de răi; am luat séma și la însciințarea ce au făcut ispravnicii asupra lor, și nu am găsit alta mai deosebită arătând, de cât că fruntași fiind aceștia ai satului, toți cei-l-alți sătenî se ocărmuesc de dênșii și că din pricina povățuirii lor ar fi curgênd zătignire și zurbă, la sôvrșirea trebilor și poruncilor Domnesci, iar ei cu toții apărându-se de urmare ca acesta, dîseră că nu numai până acum unele ca acestea nu le-au urmat, și în totă vremea au fost cu osîrdie, ci și de aci înainte de se vor dovedi, să se pedepsescă cum va fi mai rău; deci cea adevărată pricină făcându-ni-se cunoscută, că a fost interesul podului la mijloc, rămâne să dicem, că interesul fiind la mijloc al podului, și cele-l-alte scrise pentru dênșii urmază să fie cu îndoială; pentru care pod, făcênd Domnia mea cercetare, am și găsit cererea lor a fi primită la dreptate, în vreme ce dîseră că măcar că atunci, după întorcerea lor, unii pentru rîscumpărarea podului, au adus la ispravnicii acest . . . și ispravnicii 'i-au băgat în rămășița dăjdiilor, dar cu tóte acestea primesc acum a da baniî cumpărătorilor deplin, numai sa se scaadă și cumpărătorul cu venitul ce au luat; drept aceea dar, am găsit Domnia mea cu cale, ca satenii să plătescă acum cumpărătorului baniî cu dobânda lor, dar să 'și dee și cumpărătorul socotóla de venitul ce a luat, cu care sî se scaadă sătenii din baniî ce au dat, însă cu această hotărîre, că acești patru sătenî luând podul, să nu 'l aibă numai pentru al lor folos în parte, ci toți sătenii din Cănenî să se împărtășască din venitul lui, cum și la cheltuiala lui asemenea, după cum se prinseră și ei înaintea Domniei mele, fiind-că pre lângă jalba de pricina podului ce ne-au dat acești numiți patru sătenî, au fost și alte pîri, care prin cercetarea ce s'a făcut la fața locului, s'au găsit mincinóse, cum pentru fierul podului vechiu și pentru trépêdul slujitorului, și chiar unui cal și pentru două care fên, și pentru oi, și pentru conde'ul de bani; de aceea dar, pentru acósta vină de pîrî mincinóse, poruncim să plătescă trépêdul orînduitului cercetator cu talerî 150, din cari talerî 100, să o dee numai singurî acești mai sus numiții patru, de om adecă talerî 25, iar talerî 50, să 'i dee cei-l-alți sătenî ot Cănenî, cari au a se folosi cu toții dimpreună la ținerea venitului podului ce acum se dă

Constantin Ipsilante apără adese pre țăranii contra arendașilor și le recunoște dreptul la «*protimis*» la arendare. În un cas ce se poate vedea în notă, merge până a interzice rămânerea arendașului jăfui-tor și rău pre la moșia arendată, obligându-l pentru timpul cât mai are drept a rămânea arendaș să se înlocuiască cu vechilul său : «el să lipsască de acolo, ca nici să șadă mai mult, nici să se mai arête prin satele lor, pentru ca să lipsască pricinile de gâlceviri».

în stăpânirea lor, iar când după acesta se vor purta acești patru în vre-o urmare de vinovăție, atunci cu hotărîre dîcem, că nu vor scăpa de pedepsă...—1803, Februarie 28.

Cod. XVII, fila 121—123.

1. *Prea Înălțate Dîmne.*

Din luminată porunca Măriei tale de la alaturatele jălbii ce au dat, atât săteniî ot Popesci i Rășoga, cât și Marin sudit franțuzesc, arendașul moșiei Po-pesci, orînduitul zapciî, ciauș de aprodi, înfățișând pre amîndouă părțile îna-ntea noastră, am cerut să ni se arête acea poruncă ce s'au dat în urmă, care dîce Marin printr'această jalbă că are deosebire de buiurdisma dintîi, ce s'au fost dat la anafora, și răspunseră săteniî, că nu este la densiî, ci la unul Nea-gul Borogănă, ce se află acolo la sat, cu caro acel Neagu și cu Ene frate-său au avut Marin alte prigoniri înaintea Măriei tale pentru deosebite madele; am întrebat și pre Marin ce deosebire are acea poruncă din urmă de buiurdisma anaforalei? și cu tôte că au scris așa în jalbă, dar dîce, că nu scie ce deose-bire are porunca aceea; de unde remase acesta pricinuire a lui netrebnică; am cercetat și pricina bătaiei ce se jlucesc locuitoriî că au pătimit de la dînsul, dînd într'ênșii și cu iataganul, ce este armă primejdiosă de mörte, și dintr'o înscînțare ce au trimis către Dumnelui vel Postelnic, Dumnelui Paharnicul Constantin Filipescu, Ispravnic ot sud Prahova, mărturisită și de Dumnelui Ispravnicul ot sud Saac și de Slugerul Mihalache Negri, vîdum că acolo n'au tăgăduit Marin că 'i-au bătut, iar acum tăgădui că nu 'i-au bătut, ci viind cu pornire și cu un ciomag asupra lui ca să 'l omóre, dîse că au scos și el iataganul de s'au apêrat, aflîndu-se cu arme lîngă dînsul; i-am cerut să dovedescă cu mărturiî, că săteniî au venit cu acel fel de pornire asupra lui, și răspunse, că n'au fost n'menea între dînsiî străiniî și nu pôte dovedi, fără decăt ceru ca să primescă ispravnicii blăstem, cum că sunt adevêrate celea ce scriu și să rămăe de pedepsă; 'i-am dîs dar, că de se va dovedi vinovat are a i-se face pedepsă, după canónele de criminalion, ca unul ce au dat cu armă de mörte, și răspunse iarăș, că orî la ce pedepsă 'l va osîndi judecata este supus a primi când se va găsi în vină, iar jăluitoriî sateniî dîseră, că atunci când 'i-au bătut Marin au fost de față trei ómenî slugi ale lui, însi Gruia Isprăv-nicelul i Ioan Vizitiul, cum și Dobre Gogaciu și că se mulțămesc pre mărtu-ria ce vor da aceștia; decî pentru ca să se descopere adevêrul la această pri-cină a bătaiei, găsim cu cale, să se orînduiască un credincios al Măriei tale, ca să mîrgă acolo la fața locului să facă cercetare cu deamêruntul, unde să se aducă și acei trei ómenî ai lui Marin, ce s'au numit mai sus, spre a se întreba ca să deê mărturie dróptă în frica lui Dumneșe, cine din amîndouă părțile

Förte însemnată este acé-tă otărire a lui Constantin Ipsilante și-l onoră mult. *Protimisul* la arendarea de moșie, în favörea țöranilor,

aü dat pricină de gâlcövă de aü venit sătenii cu pornirea și cu ciomagul asupra lui, seaü Marin din pisma ce are pre dênșii pentru pricina judecăței moșiei, fără de a nu se arêta ei cu vre-o rêuțate, aü sărit de 'i-aü bätut precum ȑice? și în ce chip va dovedi adevêrul, să aducă Măriei tale pliroforie dréptă, ca cel vinovat să 'și iae căduta pedépsă de la Măria ta, și care parte va rămănea să aibă a plăti, atât cheltuiala celui ce avea dreptatea, cât și trépêdul orînduitului cercetător; după tôte acösta am ȑis lui Marin să se tragă de la arenda moșiei și să se dee locuitorilor, ca să lipsescă prigonirile dintre dênșii ce curg tot din acéstă pricină. si rêsponse, că nu 'i dă mâna a se lăsa până la împlinirea sorocului, că are să mai ție arenda de acum înainte un an și jumătate, fiind-că osebit de taleri 8.000 ce aü dat pre arendă aü cheltuit și taleri 2.500 pentru lucru și întemeiatul viilor, de la cari vii de acum înainte are nădejde de a se folosi, dar va rîndui el purtatul de griă la moșie, puind pre unul din sătenii de acolo, și el se va muta cu șederea de la moșie ori la Têrșor seaü la Ploesci; ci la acésta rămăne a se urma după cum însuși Marin se legă înainte judecăței, ca el să lipsescă cu totul de acolo de la moșie, și să orînduiască pre unul din sătenii Isprăvnicel ca să 'i cauto trebile moșiei, carelo la tôte să aibă a urma întocmai după ponturile condiceii Divanului, fară de a nu face mai multă supêrare locuitorilor întru nimic, iar hotărireă.—1803, Decembre 3.

Vel Ban, vel Logofêt, vel Logofêt, vel Vornic, vel Logofêt.

Iö Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Locuitorii din douê sate Popescii și Rășoaga din sud Prahova, nerêmăind odihniți la anaföraa Dumnêlor velișilor boeri, s'aü înfășșit și la Divan înainte Domniei mele cu piritul Marin, ȑicênd locuitorii, că nu mai pot suferi ne-cașurile ce apururea pătinesc de la numitul arêndariü, bătênd pre uniä dintr'ênșii și scoțênd și arme asupra-le, cerênd ca pre cusurul vremei ce are a mai ținea numitul Marin arenda acelei moșii, să 'i întörcă analogul banilor cât se va face, și să lipsescă de acolo spre a 'și avea odihna, pentru care întöbat fiind Marin mai înteu pentru bătaie și pentru lovire cu arme ce are a rês-punde? mărturisi pricina într'acest chip, că pre un locuitor ce 'i ȑic Feciorul țiganului, fiind poslușnic al moșiei, și nefiind următor a 'și face datoria poslușaniei l'aü dojänit ȑicêndu-i unde âmbă? și căci aü rêspons că aü fost la lucrul lui după hrană, s'aü năcăjit pentru ce să lipsescă și 'l-aü lovit cu un *gîret* ce 'l avea în mână, apoi viind și tatăl sêü și necinstindu'l cu vorbe pentru-ce bätu pre fin-sêü, apoi aü lovit și pre tatăl sêü cu iataganul, iar mai mult seaü într'alt chip pre nimenea n'au bätut: căruia i s'aü ȑis, că un arendaș de moșie îndestul este a se isgoni și când numai nu va urma ponturile condiceii Divanului la ale moșiei și va supêra pre locuitori împotrivă mai mult preste dreptul moșiei, cu cât mai vêrtos când însuși el de față mărturisi că aü făcut și acea urmare, ridicênd iataganul, armă de primejdie, asupra le? care este îndestula urmare de vină, pentru-că nimenea nu este volnic a bate și a uicide pre locuitori după voia lor, și de s'aü și arêtat locuitorii cu vre-o

nu tot-d'a-una era o realitate. N'avea decât să se înţelegă proprietarul

împotrivire, seaŭ de 'l au necinstit, i se cuvenea lui să 'şi cêră îndestulare dreptăţei ce ar fi avut de la dregătorii noştri, adecă de la ispravnicii judeţului, seaŭ când nici de la ispravnicii nu ş'ar fi aflat dreptatea, îndestularea putea să o afle de la Divanul Domniei mele, şi la acestea n'au avut Marin alt cuvint vrednic de răspuns, fără de numai iarăş că pentru căci i s'au împotrivit şi s'au necinstit de aceea s'au năcăjit şi el de au făcut acêsta; mai arôtără locuitorii, că şi la adeturile şi obiceiurile moşiei sunt supêraţi mai mult, făcându-le feliuri de asuprelî năpăstuirî, şi că la cea dintêiŭ hotărîre a noastră ce s'au făcut cu Divanul în anul trecut, când iarăş au cerut ei arenda acêstei moşii, s'au legat că de le va face nescaiva încărcături şi nedreptăţi la dijmurile moşioi, atunci să se lipsescă şi să li se dee lor moşia, prin întôrcerea de bani, şi fiind-că nu numai următor n'au fost, ci încă mai cu multă rêutate 'i-au asuprit şi 'i-au necăjit, de aceea mai cu dinadinsul cerură să se lipsescă de acolo, care acôsă legătură a lui şi poruncă găsindu-se scrisă şi în domnesca noastră buurdismă, ce s'au dat atunci în anul trecut, cu acêstă cuprindere însă, că de se va găsi în urmă urmatorii împotrivă, atunci se va lipsi, li s'au dis locuitorilor, că trebue să ne arête anume fleş-câruiă din ei ce nedreptăţi şi încărcături le-au făcut, care arêtări trebue sa şi-le dovedescă, şi dovedindu-le că în urma hotărîrei nostre le-au urmat, atunci au cuvint, şi dreptate la cererea lor; şi răspunseră, că în anul trecut la 11 ômeni le-au făcut încărcătură cu nouê pogône de porumb preste cea dréptă măsurătoare, pentru care acêsta sunt ômenii davagii acolo de faţă, la alţii iarăş au măsurat pogônele numai pre pământ negru, fără de a fi bucate pre dênsele, dijma din varză le-au luat cu încărcătura mai mult preste obiceiul ce au avut; unnl din ei anume Andreiŭ, ce fu de faţă, de la o curătură de fên ce au avut, 'i-au luat dijmă mai mult de cât se cădea; Dinul ce şi el fu de faţă dise, că pentru douê pogône de porumb ce a avut 'i-au luat dijmă pe 4 pogône şi jumătate, la dijma de varză iarăş le cere şi ôstimp mai mult preste obiceiul ce au avut; mai sunt şi alţi locuitori pre carî 'i are Marin trecuţi în catastihul lui ca să le iae dijma cu încărcătură, iar Marin la tôte acestea facu tăgăduire, dicând, că şi omul ce a fost orînduit de dênsul de le-au măsurat pogônele porumbului este de faţă, şi de nu se va încrede le va măsura din nou, şi că la dijma porumbului n'au avut ce încărcătură le face, căci dijma şi până acum stă la dênşii ne dată; dise cât pentru acêstă neluare a dijmurei porumbului până acum, locuitorii fôrte tare jăluindu-se, răspunseră împotrivă, că ei înşişi au cerut la Marin să 'i dee dijma atunci, în vremea când au cules porumburile, după cum este obiceiul pământului, şi Marin nu numai nu a vrut să o primescă atunci, ci încă pre unul l'a lovit cu iataganul, avênd viclenie în cugetul său, ca să le cêră dijma porumbului tocină în vremea iernei şi a primăverei, când porumbul este uscat şi scăđut, şi când cei mai mulţi l'au cheltuit la hrana lor, ca de la cei ce nu vor avea porumb sa 'i dee în natură, să le cêră bani cu preţ scump, după cum se vinde porumbul iarna şi primăveara; care la aceste năpăstuirî ce le face Marin, dise locuitorii că sunt martori şi înseşi douê slugi ale lui, anume Gruia şi Dobre Goganu, carî cercetându-se vor mărturisi; decî fiind-că Marin tôte aceste urmări de asuprirî şi nedreptăţi

cu arendașul pre care voia să-l aibă și să-l favorizeze, și simulând

la ale moșiei le tăgădui, iată într'adins orînduim pre al nostru carele să mîrgă cu amîndouă părțile la fața locului, unde să aibă a face amăruntă cercetare cu carte de blăstem prin dovești și marturii, pentru toate asupririle acestea la ale moșiei, câte areată locuitorii că le-au făcut Marin în urma hotărîreii noastre ce am dat în anul trecut, și de se va dovedi adevărat urmările lui Marin împotrivă, atunci fiind-că Marin nu a păzit hotărîrea aceea a noastră, cu care însuși s'a legat și s'a arătat cu nebagare de seamă, mai vîrtos purtându-se și cu urmări nesuferite Domniei mele, cu arme asupra locuitorilor, precum însuși nu le tăgădui, din cari aceste pricinii n'au conținut judecățile între dînușii înca de cînd am venit Domnia mea, să aibă locuitorii a 'i întorče analogul din baul ce au dat la stăpînul moșiei și să rămăie moșia pre seama lor, iar cînd nu le va dovedi locuitorilor aceste asupririi și nedreptăți, atunci Marin să 'și orînduiască omul său vechil acolo, sa caute arenda moșiei pînă la împlinirea sorocului de cinci ani, după zapisul ce 'l are de la Paharnicul Ioniță Filipescu, stăpînul moșiei, la care vechil să facă teslim viurii, fînurii și orî ce strînsore are acolo, dîndu-î și foaie do rîmășituri ca să și le caute, iar el să lipsescă de acolo, ca nici să ședă mai mult, nici să se mai arête prin satele lor, pentru ca să lipsescă pricinile de gâlcevuri, după cum și însuși Marin o ceru acêsta, și după împlinirea sorocului lui Marin, atunci se vor protimisi locuitorii a ținea ei acêstă moșie, iar împotrivă, de nu va pazi Marin nici acêstă legătură, și iarăș va mai merge Marin acolo în urmă la moșie, atunci vor avea iarăș locuitorii a lua în zaptul lor arenda acêstei moșii, fără de a se mai asculta vre-un fel de pricinuire a lui; să facă însă orînduitul nostru Mumbașir cercetare și pentru trei care de fîn ce au provalisit Marin ca are rîmășituri la un Stoian ot Roșoanga dintr'o liveze ce 'i-au dat-o, ca fiind adevărata arêtarea lui să i se împlinescă dreptul, cum și pentru fînul de dijmă că l'ar fi făcut ol... și scađemint din ceea-ce i se făcea dreptul lui să iae, fiind-că locuitorii se arată nemulțamitori lui, cerînd să și lipsescă de acolo, ceru dar și el dreptul pe cît fîn au fost locuitori datorii să 'i dea, iarăș să cerceteze orînduitul Mumbașir, și drept cît va fi fost locuitorii datorii să i se împlinescă lui Marin, iar cole-l-alte madele ce au mai avut Marin cu unii din locuitorii acêstei moșii pentru oi, brînză și altele, de care s'a fost dat hotărîrea Domniei mele cu Divanul înca din anul trecut, acelea au a se urma întocmai dupe aceeaș Domnêasca noastră hotărîre, ce s'a dat încă de atunci și a se izbrăni în fața locului printr'acel de acum orînduitul nostru Mumbașir...—1803, Decembrie 9.

Cod. XLVI, fila 149.

Prea Înălțate Dîmne.

După jalba ce au dat Mărioii tale locuitorii din troi sate, Cociocul, Sticlăria și Băltenii ot sud Ilfov, cum că nu sunt mulțamii pre alăturata alogere a Departamentului, din luminata poruncă, Vataful cel orînduit 'i-au adus și înaintea noastră, față cu Fotin arendașul, unde întrebând pre sâtenii la ce nu se odihnesc? tot aceleași pîri ce au ȑis la Departament le făcură și acum

cu el un contract cu arendă foarte exagerată, atât cât țăraniî nu puteau

înaintea noastră, cum-că le-ar fi luat liveșile de fân, cu pricină că sunt ale mănăstirei și fânul gata, și cum-că 'i-ar fi încărcat la dijna porumbului, făcându-le și alte supărări și nedreptate, cerând ca să întorcă analagon din baniî arendiî, pre vremea ce are a mai stăpâni până la viitorul sfîntul Gheorghe și să rămăe venitul moșiei pre sêma lor, ca să nu mai pătimescă de către dînsul; a căroră cerere fiind fără de orînduială, nu se putu primi, pentru că acêstă cerere trebue să se facă la vreme, iar nu acum, spre sfîrșitul anului, când a rămas până la soroc numai două luni și jumătate; la care măcar că pricinuesc că n'au știut cum-că este arendaș, și fiind-că s'au arêtat de Isprăvnicel până acum de curênd, însuș el s'a dovedit do cumpărator, strigând că 'și-au vîrsat pungile, dar cu tôte acestea, fiind-că aî răinas după cum cere, puțină vreme până la împlinirea anului, pentru ca să nu aibă prigoniri de socotoli între dînșii, găsim cu cale, să fie tot tot n arenda moșiei până la viitorul Aprilie 23, când vedem din zăpisl Egumenului Raduliot, că i se împlinesce sorocul arendeî de un an, pre cât au avut-o cumpărată, iar atunci de vrea Egumenul să mai vîndă arenda ori la Fotin seau la altul, și vor face locuitoriî cererea la vreme, să aibă dreptatea de protimisî după pravilnicêsca condică, iar pentru asupririle ce se jăluiesc locuitoriî că le-au făcut Fotin la liveșile de fân gata, că le-au luat și dijna porumbului și altele, să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnêlor ispravniciî județului, ca să facă cercetare pentru tôte după alegerea Depertamentului, și la ceea ce se vor găsi năpăstuiți, să 'i îndestuleze la dreptatea lor cu împlinirea cea cuviinciosă a nu mai veni cu jalbă, ferindu-se și Fotin arendașul cât are a mai ținea moșia, ca să nu le facă cătuș de puțină supărare împotriva obiceiului și aședemîntului ce prin zăpisl au făcut cu dînșii, iar hotărîrea...—1804, Februarie 10.

Vel Ban Crețulescu, vel Logofăt Filipescu, vel Logofăt Goleșcu, vel Logofăt Dumitrache Racoviță, Nestor Căminar.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Amêndouă părțile învoindu-se și mulțămindu-se la acêstă anafora a Dumnêlor veliților boeri, după cum și adevărînte în scris au dat la logofeția Divanului Domniei mele, și poruncim Dumnêvostă ispravnicilor aî județului, să faceți urmare întocmai, precum se copriude mai sus.—1804, Februarie 19

Cod. XLVI, fila 298.

Prea Înălțate Dômne.

Din luminată porunca Măriei tale prin zăpciul Dumnêlui za Vistier, s'au înfățișat la judecată unî din sâtenî ot satul Cociocul și satul Sticlăria și Bălteniî din sud Ilfov, cu jalba ce au dat asupra lui Fotin Grecul, dicênd că numitul avênd luat în arendă venitul moșiei Cociocul al Sfîntei mănăstiri Radu-Vodă, încă mai dinainte le stricase obiceiurile ce din vechime avusesse la cele drepte adeturi ale moșiei; dar după jalba ce dice că ar mai fi dat Înălțimei tale pentru dînsul, au fost orînduiți la Dumnêlor ispravniciî județului, și

oferi proprietarului, *protimisul* în favoarea țăranilor după moșie era

Dumnélor împăciniudu-î, au dat și zapisise unul la mâna altuia, cum-că va urma fieș-care pre dreptate la datoria sa, dar numitul nu ar fi urmat după acel zapis, ci s'a pus în silnicie de le-au luat liveđile de fân ce le aveaî curățite de însuși de ei, încă și fânul cosit gata, cu priciună că suut liveđile mōnăstirei, a mărit și bauița cu care lua dijma, făcēnd-o tot după cum era mai înainte până a uu se împăcini, și altele multele asuprole le mai face și 'î necăjesce, și pentru ca să scape de supărările cele fără de orînduială și nedrepte, cērcă să întōrcă baniî cu care au cumpērat mōnăstirei venitul acestei moșii și să rămāe moșia pre sēma lor ; față fiind atāt pîritul, cāt și lăncul biv al 3-lea Logofēt vechilul din partea mōnăstirei, rēspuuse pîritul. că după jalba ce au mai dat ei înălțimeî tale asupra lui, numai diu rēutate fiind pricină de amestecăturî și gālcevurî între dēnșii, unul Dumitru și Constantiu, judecāndu-se la Dumnélor ispravnicii județului tōtă jalba lor, priu cercetare au găsit-o neadevērată, apoi spre a se curma pricinile, însuș ei aî dat zapis legāndu-se în ce chip să urmeze, după care zapis nu numai că n'au fost următorî, ci iucă împotrivă s'au pus uui de aî cosit chiar liveđile mōnăstirei, invitānd și pre alțiî a face asemenea urmări, spre a aduce pagube și lui și mōnăstirei, iar pentru celea ce jăluesce asupra lui că ar fi urmat împotriva zapisului, să 'î dovedēscă acele rele urmări de care se plāng, pentru că și banița cu care ia dijma este de față, făcută împreună cu dēnșii, înfierată și legată cu fier încă de atunci, și fără de dreptate dise că le-au luat liveđile în vreme cāud ei nu au urmat după zapisul lor, ca prin carte de blāstem sî arēte, care de unde și până unde sunt liveđile mōnăstirei ? asupra căruia cuvînt ne arētă vechilul mōnăstiroi, atāt anaforaoa Dumuólor ispravnicilor, scrisă de la lēt 1802, Decembrie 23, de judecata ce aî avut jāluitoarii cu pîritul, iu care vedem că nu învinovătesce pre pîritul iutru nimic la pirele lor, cāt și zapisul lor de împūciuire tot dintr'acelaș lēt și di, și adevērit de Dumuólor ispravnicii, în care tōte pricinele lor le légă în ce chip au a urma, întēiū adecă, pentru đilele clăcei, că neavēnd simfonie cu mōnăstirea ca să clăcuiască numai cāte șese đile pre au, dreptatea 'î-aî iudatorat, a clăcui cāte 12 đile, după pravilnicēsca condică, dar cādēnd cu rugăciune 'î-aî lāsāt mōnăstirea iarăș pre șese đile ; al douilea, pentru șovarul ce 'l cosea de pre moșie și cerea să nu dee nimic, đic că pentru cel ce 'l vor cosi pentru casele lor să nu fie supērați, iar pentru cel de vîndare să deo dijună, pentru dijma porumbului să o dee cu banița za oca 22, cāte patru banițe de pogou, iar pentru liveđile de fānețe, đic chiar așa, cum-că priu carte de blastem să arēte dreptul adevēr, pre unde a fost din vechime liveđile mōuăstirei, de unde și până unde, și să le pue semno ca să se scie, și spre a lipsi cu tōtul gālcevurile dintre ei, să le dōe pădure a 'șî curățî liveđi de fân în soroc de trei anî, și fieș-care pre cāt 'șî va curățî să li se dee intru stāpānirea lor a le avea liveđi, dāndu-șî dijmă după obiceiū, și în cea de pre urmă đic, că însuș ei cunoscēndu-șî greșēla au cādūt cu rugăciune ca să 'î ierte, și să nu dee anaforaoa a se vedea de către Maria ta, spre a li se pricinui vre-o pedēpsă, după ce am cetit acest zapis intru auđul jāluitoilor și nu s'a tīgădui de dēnșii, 'î-am întēbat de madeaoa liveđilor pentru care făcu dāvaoa cea mai mare de au urmat după cōprinderea zapiselor, adecă, ca

eludat! Cele mai bune legi, fără moravuri oneste rămân fără nici o putere.

prin carte de blăstem să arate livezile mănăstirei și după ce se vor dovedi de unde și până unde sunt, apoi să le dea și lor pădure, ca să 'și curățească și să 'și facă livezi de fân, și răspunseră, că n'au făcut până acum aceea urmare, și ne mai având alt cuvânt împotriva zapisului, prididea numai cu strigarea, că nu mai voesc pre pîritul de arendaș, ci să lipsescă acum negreșit de pre moșie, că le strică obiceiurile vechi și nuncesce fără de orînduială; dar pîritul împotriva după ce ne dîse că jaluitorii, această strigare o fac numai dintr'o răutate a lor cu care socotesc că se robeasca cele drepte și vechi livezi ale mănăstirei și să le facă ale lor, ne arata și o carte scrisă de la 29 ale trecutului lui Ianuarie, iscălită de alți 18 sateni ai lor împreună cu Părcalabul, ce nu sunt uniți cu jaluitorii, cari cu un cuvînt dîc că aceste amestecatui și învrăjbirî ce s'au făcut între locuitori asupra pîritului arendaș sunt numai și numai din invitarea a două inși anume Dumitru și Constantin din străinii venetici, cari au pus și pre cei-l-alți la cale, iar ei ca uniți ce sunt sateni vechi, moșii și părinții lor fiind tot de acolo arată adevărul, ca arendașul s'a purtat cu bună orînduială de au fost mulțămii de dînsul, și livezile pe cari s'au pus ei de au cosit, sunt cu adevărat ale mănăstirei, și în scurt că sunt supărați de acei două inși, că nu pot trai de vrajbă pre la casele lor; ne areată și vechilul mănăstirei că acesta pornire ce o fac jaluitorii nu este pentru alt cevaș. ci fiind-că mănăstirea a încărcat pre pîritul arendaș cu facerea unei mori și cu tîrgul ce a început a face pre moșie la care a cheltuit pîna acum talerî 3.000, și banii aceia s'au dat la însuși locuitorii aceștia a face și a isprăvi lucrul, și ca să facă lucrurile acestea, precum vor vrea ei iar nu după cum sunt tocmiți, ci de a scote pre pîritul din arenda moșiei la cure 'și-au încredințat mănăstirea totă tréba acesta, cu tóte că pîritul arendaș dîse vechilul că i se împlinesce sorocul la viitorul sfeti Gheorghe, și ne încredință cum că de aici înainte nu se mai vinde venitul moșiei pîritului, ci o sa 'l ție pre sîma mănăstirei; decî din tótă cercetarea acósta se alege două cereri ce le pretendirîsesc jaluitorii, întîi, că ori unde vor pune cósă, sa fie slobodă a cosi, și al doilea ca sa ție ei venitul moșiei, pentru cuvîntul ven'tului moșiei, dîcem: de vreme că monastirea prin vechilul sîi ne-au încredințat cum-că de la sfeti Gheorghe înainte rămîne moșia pre sîma monastirei, urmîză ca și pîritul arendaș sa ție venitul pîna atuncî, ca unul ce este bordepsit cu daturî și luaturi de pre moșie, și mai ales încărcat de monastire cu facerea morii și a tîrgului, și atuncî după împlinirea sorocului arende de o va mai da-o mănăstirea moșia în arenda, vor avea întîi protimisis dupe pravilnicésca condică, însă când toți satenii vor fi uniți la acesta, fiind-că precum mai sus dîcem, vedem din martiriile acelor 18 sateni, că sunt a se sinfonisi cu dînsii, iar pentru pricina livezilor, fiind-că pîna acum n'au facut urmare ce se coprinde în zapisul lor, gasim cu cale, să fie luminată porunca Marici tale, către Dumnélor ispravnicii județului, ca să siléscă pre jaluitori a aréta, prin carte de blăstem, tóte livezile mănăstirei, de unde și pîna unde sunt? și după ce se vor însemna de monastire, ca să se scie care sunt, apoi de va mai prisosi cevașilea livezi vor rămîne ale lor, și deosebit de le vor mai trebui locuri de fînețe să 'și cîră de la monastire, după zapisul lor, loc cu pădure ca să 'și

Persónele bisericesci, călugări, sunt opriți de a lua moși în arendă, cum probéază acest act :

Hotărîre pre jalba sătenilor Dărmănesci din Prahova.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Fiind-că hotărîre de obște este dată ca călugări arendași să nu mai fie, poruncim dar, ca și pîrîtul Ioachim să lipsiască de acum înainte din arendășia acelei moși și Clucereasa Crețulésca, orî va vinde arenda moșiei aceleia la alt obraz, seacă va rîndui Isprăvnicel al seacă pre alt-cinevaș ca s'o caute, căci pîrîtul *fiind călugăr, parte bisericească, nu i se cade să fie arendaș de moșie*, iar pentru a se aduce pîrîtul aicea, fiind-că Dumnélui cinstit și credincios boer Domniei mele, biv vel Ban Epistatul Logofetiilor mari, dete pliroforie Domniei mele cum că după însciințarea Dumnévoastră ce ați făcut către Dumnélui pîrîtul, se află încă în multe neputințe de slăbiciune a bólei de care au pătimit și de aceea n'ați cutezat a-l trămite, poruncim dar să 'l lăsați fără de a'l sili mai mult și când se va face sănătos, atunci veți avea porunca Domniei spre a'l trămite. — 1804, Februarie 14 ¹.

*

Tirania și nedreptatea arendașilor nu era unica plagă a sătenilor. La acesta și la ingenuchiarea lui sub biruri, prin requisizioni și angari, se adaogă dușmănia dintre fruntași, mijlocași și codași, dușmănie

curețe și să 'și facă liveđi pre dēnsul, însă dāndu-le mōnăstirea locuri numai cāt le va fi pentru trebuința vitelor lor, iar nu și pentru negoț, căci negoțul urmēză a și-l face mōnăstirea pre moșia sa, și ce liveđi vor fi curēțate fără de scirea și voia mōnăstirei, fiind făcute împotriva așejămintului din zapis să rămāo pre sēma mōnăstirei; deosebit să facă cercetare Dumnélor și pentru banița cu care le ia dijma de porumb, și de va fi za oca 22, tot cu aceeași să 'și deē dijma, iar fiind mai mare să o facă după legătura zapisului, și către acesta și orî-ce năpăstuirî li se vor fi făcut de către pîrîtul împotriva zapisului, să 'l supue a le face împlinire, și de tōtă cercetarea ce vor face la aceste madele să arete Măriei tale prin anafora, iar hotărîrea...— 1804, Februarie 2.

Ianache Mavrodin Clucer, Dumitrache Varlaam, Andonie Fotino Serdar, Ioan Medelnicer.

Cod. XLVI, fila 283.

Poruncă din 16 Martie 1804, de a se înlătura de la arenda moșiei Hârtescii din Muscel, un sudit după cererea satenilor.

Cod. XXXVII, fila 65 verso.

1. Cod. XXXVII, fila 45 verso.

care se traduce mai adesea în dare de foc la fânul și la păturele frun-
tașilor. Asemenea fapte aduc pre Constantin Ipsilante la hotărîrea de
a adresa următoarea circulară în 2 Ianuarie 1803 :

. . . . *Zem. Vlahiscoe.*

Sluga Domniei mele, Vătașe de plaiul Novacilor, sud. Gorjiu, fiind-că am
luat Domnia mea însciințare de o faptă vrednică de o mare pedepsă ce se
urmază într'acel plaiu, mai vîrtos de astă primăveară încôce și până acum,
mai mult întîndu-se cu adesea întîmplările de focuri la fînețele locuitorilor,
încă și la Nămăescii de casă, din care mulți se păgubesc și se sting, rămîind
sărăciți, care acesta nu urmază a fi din alta, fără numai din răutatea și
zavistia a vre-unor ômenî răi, cari pentru vre-o pismă c'o pîrtă unî asupra
altora, neputînd cu alt mijloc de față a face stricăciune vecinilor sîi, lucrîză
printr'ascuns acîstă răutate care nu o socotesc la cît păcîit cade, și la cîtă
osîndă vin, după sfîntele pravilî: pentru care măcar că prîn mijlôcele cerce-
tărilor ce avem a face Domnia mea într'adins pentru acesta, nu va putea a
se mistui de aici înainte, col ce se va îndrăzni la o faptă ca acîsta, nicî va
putea a scîpa mai mult, (cu dare de gîrenele și cu alte mijlôce ca mai
înainte), de pedîpsa aceea ce după pravilî i se cuvine; dar și pîrcălabii cu
fruntașii satelor trebuie să scie, cî nu sunt afară din vina neîngîrijirei la acîsta,
pentru că datorî sunt să iae aminte de orî-ce om rău cu firea și cu nărav de
fapte netrebnice s'ar a'la în satul lor, seau în sciința lor sî nu 'î tăinuiască,
nicî să 'î trecă cu tăcerea, ci să 'î arête la zabiții și dregătoriai noștriî, spre
a'î întîmpina relele lor cugete de urmări și fapte netrebnice, ca unî ce iau
de sîmă și ei; de aceea și 'î poruncim strașnic ca acîstă Domnîesca carte să
o citescî, tu Vătașe al plaiului, în tôte satele și cîtunele plaiului și la toți de
obșto în plaiu, ca să o audă, să o înțelégă bine, și să scie cu toțiî, că de se
va mai întîmpla de aici înainte să audim iarăși o faptă ca acîsta, că s'au ars
fînurile, seau casa cuivaș, acel sat și cu cele de împrejur vor fi osîndite cu
hotărîre a plăti tîtă paguba ce se va întîmpla. *tolico pisah gpd.*— 1803, Ia-
nuarie 2. ¹

A face răspundătore tîtă comuna pentru o crimă întîmplată în
ea și rămasă nedescoperită — după cum declară Domnitorul că va
face pentru dările de foc, — este o vechie obicinuință în justiția ro-
mînescă.

*

1. Cod. XLIX, fila 16.

Dreptul țăranilor de a lua lemne din pădure se menține sub Constantin Ipsilante. Acesta se probază prin actele din notă¹.

1. Carte domnască către ispravnicii din județul Prahova după jalba lui Constantin Dudescu biv vel Căminar, poruncesce să nu fie permissatenilor din moșia lui Groșanii, a tăia lemne de cherestea din pădure și *pentru negoț*. Le recunoșce însă dreptul celor ce sunt șeșetori premoșie cu pădure, și cari clăduesc stăpânului moșiei și 'și dau dijma, «sa aibă voie a tăia, adică numai pentru trebuința caselor lor, fără de plată, cum lemne de foc, pentru încălzitul caselor lor, nule, parî și alte măruntșuri pentru casele lor,... cari pentru cherestele și lemne de vîndare, au datoria a plăti adetul pămîntului și așa vor avea voie de la stăpânul moșiei...»—1803, Februarie 12.

Cod. XXXVII, fila 54 verso.

S'au jăluit sătenii din Dudesci, Cațelul și Foișorul contra Cernicanilor și a Zoiței Cantacuzino, că nu 'i lasă să taie lemne din pădure. Domnitorul pune rezoluțiunea: «cu voia stăpânilor de moșii, prin aședemînt și tocmelă învoita, *asa puteți tăia lemne din acel crâng, iar silă de la Domnie nu li se poate face pentru-că voi aflându-vă șeșetori pre altă moșie străină, nu sunt datorî a vă da lemne de trebuința voastră*».—1803, Decembrie 20.

Cod. XXXVII, fila 24.

Prea Înălțate Dómne.

Cu smerită anafora înscințăm Măriei tale că cuviosul Arhimandrit Nectarie ce 'l avem Epistat la schitul Goran ot sud. Argeș, metoh al Mitropoliei, ne înscințase pentru uniî din locuitorii moșneni, ce le dăc Fețeniî, vecini cu moșia schitului, deosebit că întinșându-se ar fi călcând hotarele moșiei, dar acum cu plicina iernei neavînd nutreț de vite, (căci fînurile ce au avut și le-au vîndut), intrînd în pădurea schitului ar fi făcut mare stricăciune, taind copaciî de rînd mai mult pentru al lor folos ca să 'și facă negustorie cu vîndarea lemnelor la tîrguri, fără a se folosi schitul cu cevaș de la dînsii, încă trimițînd către ei și dicîndu-le să nu strice copaciî cei roditori, ci să dărîme smicele nerodnice pentru hrana vitelor ar fi sărit cu ciomege bătînd ómeniî schitului, a cărora neurmare și nesupunere, vîdînd chiar și locuitorii ce sunt șeșetori pre moșia schitului cu asemenea îndărjire s'au pornit facînd stricăciuni și pagube schitului; pentru care ne rugăm să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnélor boeriî ispravnici a întrîna și supune pre acei locuitori obiceiurilor și dreptăței pămîntului cu a plati stricăciunea ce vor fi făcut, și cînd vor avea trebuința, sa 'î îndatoreze după orînduială a cere de la stăpânul moșiei, iar nu ei din capul lor să faca ce le va fi voia ca nisce zurbagiî, căci vor lua și alții asemenea îndărjire, și nici stăpânul nu 'și va putea căuta moșia; de acesta și aniî Măriei tale de la Dumneșeu rugăm să fie mulți și fericiți.— 1803, Februarie 16.

Dositeiî Mitropolit.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. — 40.

Grija de înmulțirea producerilor câmpului era de sigur purcésă din o rivnă interesată, căci când țeranul nu recoltă, birurile se percep mai greu. Constantin Ipsilante, ca și alți domni anteriori, îndemnă pre țeranii la arături de toamnă, etc. Nu vom aduce aci din nou asemenea documente, dar reproducem o carte deschisă, rară în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea până la Regulamentul organic, prin care Domnitorul scrie lui vel Aga și lui vel Spătar și de sigur și la ispravnicii din județe, să oblige pre cei cari posed liveți, să ucidă omișile și să le ardă în foc, sub amenințare de pedépsă¹.

*

Vechiul abuz al înmulțirei poslușnicilor și al liudelor acordați la diverse persoane, preocupă și pre fostul Domn și pre Constantin Ipsilante. În Septembrie 1802, se dădură la bir mai multe *liude*.... Intre aceia fură și uniți din cei acordați moșiei Ageșii a lui Beizadea Grigore, fiul lui Suțu Vodă, cari abia fuseseră acordați la prima sémă (perviș sémă) financiară din 1802, și cari la 2 Septembrie 1802, au fost reluați și inapoiati la bir.

Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gpd.

Dumnóvóstră ispravnicilor ot sud. Argeș, veți vedea arătarea ce face Domniei mele prea Sfinția sa părintele Mitropolit, pentru care vă poruncim Domnia mea, ca după condica Divanului și obiceiul pământului, urmând, să aveți a da nizamul cel cuviincios de îndreptare acelor locuitori, spre a nu face împotrivă urmări, și la dreptatea ce va avea schitul să 'și afle de la Dumnélui îndestularea sa.—1803, Februarie 11.

Cod. XXXVII, fila. 114.

1. Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnéta biv vel Bane, Epistatule al Spătăriei, și Dumnéta vel Aga, fiind-că omișile cari sunt o jiganie foarte vătămătoare și stricăciosă la pomi și roditori, din multa lenevire a stăpânilor de grădini, neingrijind în vremea primăverii a curăți pomii de acest fel de jigăni, din an în an se mai sporesc și înmulțesc, seau și de le curătesc unii din ei, și alții nu le curătesc, este zădarnică și necunoscută ostenela celui ce au curătit; de aceea dar, ca pentru nu lucra ce este stricător și păgubitor folosului obștiei, cu toate ca ne pliroforisim, că și mai dinainte au fost date porunci pentru omiși, ca fieș-carele să curăte grădina sa; dar și acum poruncim Dumitale, să orîndnesci zapci harnici, a ambli în tot sentul ținutului Spătăriei, care să îndemnezo și să siléscă pre toți câți au grădini, verii de ce stare ar fi, ca să 'și curete grădinile de omiși și să le ardă în foc, făcându-se cunoscut fieșce-cărnia că are să se facă în urmă cercări și pre carele se va găsi ca n'au făcut curățenie precum poruncim, se va pedepsi. *tolico pisah gpd.*—1805, Aprilie 15.

Cod. XLIX, fila 216,

Acești *liuđi* apucaseră a plăti darea lor către Doamna lui Beizadea Grigore Suțu, creșându-se scutiți de bir pre tot anul. Când se vechiură iar dați la bir, ei reclamară restituirea banilor dați soției lui Beizadea Grigore Suțu. De aci proces. Marele Vornic Golescu judecă procesul și supune lui Vodă anafora, prin care recunoște jăluitoilor dreptul a fi despăgubiți de banii dați de ei la Dómna Safta, soția lui Beizadea Grigore Suțu.

Constantin Ipsilante este însă de altă părere. El recunoște că sătenii au dreptul a 'și cere îndărăt banii dați Dómnei, dar el repri-mandază pre Golescu, că a judecat rău, ȳicând că Dómna are a restitui banii, că acești bani au fost dați proprietarului *Ageșcilor* ai cărora erau *liuđi*, și că dar nu de la Dómna lui Beizadea Grigore Suțu are să se cêră restituțiunea, ci *«iurăși de la casa Ageștilor»*¹.

1. *Anafora* în dosul jălbei la 51 *liude* ce au fost scutiți a casei *Ageșci*, *sud. Ialomița*.

Prea Înălțate Dómne.

După luminata poruncă a Máriei tale am făcut cercetare și m'am îndes-tulat, că jăluitoii acestia s'au făcut scutiți de *pervi sémă* ot lôt 1802, toc-mindu-se să 'și dea poslușania lor în bani, pre an po. talerî 45, din carî au și dat atunci înainte banii jumetate talerî 337, 60, iar la 2 Septembrie s'a i dat in dajdie, fiind apêrați numai două luni, Aprilie și Maiu, pre care urmôză *pervi sémă*, și pre care li se face a da la stăpânul lor talerî 112, 60; iar ta-lerî 225 ce au dat mai mult, se cuvine a li se întôrce înapoi; deci măcar că acei bani ce au dat ei, s'a i primit de către Dumnéei cocóna Safta, soția lu-minatului Beizadea Grigore Suțu, dar fiind-că acești scutelnicii au fost facuți pre numele casei *Ageșcilor*, iar nu pre al cocóniei Safta, și Dumnéei a primit banii ca o soție a Luminăției sale. pentru acea dreptatea nu o îndatoréază pre Dum-néei a răspunde de lucrurile de zestre ca unele ce acelea prin prea Înalta po-runcă împêratéscă și a Înălțimei tale au rămas a fi nesuperați, ci avutul lu-minatului Beizadea este dator a răspunde acesti talerî 225 ce au sa iae jăluitoii, iar hotărîrea.... — 1803, Ianuarie 29.

Radu Golescu vel Vornic.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod. gp l. Zem. Vlahiscoie.

Dumnélui vel Vornice Golescule, prin anafora Dumnélui ce ne face, nu este nici cu cale, nici primită Domniei mele, ca una dréptă; și de vei urma și la alte pricinî de judecări tot întru acestaș chip, vai de ticaloșia acea, singur Dumnéta arêți ca acești jăluitoii a i fost scutelnicii casei de la *Ageșci*, care *Ageșcii* 'și au și acum venitul lor, deci dar la casa *Ageșcilor* au dat banii, iaraș de la casa *Ageștilor* au să 'și cêra din venitul lor, prin care și porun-cim ca din ven tul *Ageșcilor* să li se platéscă dreptul jăluitoilor, negreșit prin Mumbașirul Domniei mele.—1803, Ianuarie 31.

Cod. XLIX, fila 76.

Un ultim cas în care Constantin Ipsilante se vede că era preocupat de starea țăranului, este cel următor :

Țăranii aducând lemne în Bucuresci, nu o dată, ci foarte adesea erau luați cu carele lor, în mod silnic, la beilicuri și publice și particulare. Constantin Ipsilante reprobă asemenea abuzuri și caută a le împedica cu următoarea carte deschisă :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnéța vel Agă, fiind-că ne-am înscințat Domnia mea pentru locuitorii țăranii ce vin de afară aici în politia Bucurescilor, cu zaharele, legumi, lemne de foc, fân, cherestele și altele ca d'al de acestea, de vinzare pentru hrana și trebuința norodului de obște, că după ce își vînd și 'și descarcă lucrurile ce aduc, vrînd a se întorce înapoi, unii din arnăuți și omeni boeresci și alții îi acolisesc și îi i-au cu carele împreună la beilicuri și în alte trebuințe ale lor, de 'î dărvănesc și 'î zabovesc aici câte o zi și două, din care pricină spăriindu-se foarte locuitorii, cu totul au înconținut și s'au părăsit de a mai veni în politie cu acest fel de lucruri spre vinzare, și dintru acésta pătinesc și orășenii de lipsa celor trăbuincióse, care catrahrisis ce se urmăze, fiind-că este cu totul nesuferit la auđu nostru, iată poruncim Dumitale să dai strășnică poruncă zapciilor, căpitanilor de pre la străji, neferilor și tuturor ómenilor Dumitale, făcînd acésta și publică la toți de obște, ca să scie și să înțelégă fiește-carele, că de acum înainte nu este slobod să mai îndrășnescă nimenea ca să iae de pre drum vre-un locuitor din cei ce vin de afară cu carele, pentru care să și privegheze zapcii cu luare aminte, că de va vedea pre cinevaș făcînd urmare ca acésta, numai decăt să deé în scire Dumitale a se pedepsi (și scie fie-carele că avem Domnia mea a pune și a face cercări, și verí-cine se va îndrășni făcînd niște urmări ca acestea, orí de ce tréptă va fi măcar, hotărîre avem a 'l pedepsi strășanic).— 1805, Octombrie 20¹.

Nu era de ajuns, ca să fie îndemnați sátenii a veni cu lemne la Bucuresci și a se oferi ca cosași, de a protege casele lor de beilicuri nelegiuite; aședarea de narturi adese nedrepte, tot îndepărta pre sátenii de a aduce în oraș lemne de vinzare. Asemenea nart se comunică la sate cu carte deschisă, în urma anaforalei Divanului țărei de la 26 Iunie 1804.

Nu credem că asemenea *narturi* au fost un indemn pentru

1. Cod. XLIX, fila 237 -238

țeranî de a veni cu lemne la București și nici de a-și oferi cu in-
tusiasm brațele lor, pentru cositul fînului¹.

1. *Nart la lemne și cósă.*

Prea Înălțate Dómnne.

Cu plecată anafora arătăm Măriei tale, că la lemnele de foc și la plata
cosașilor, vedem urmându-se o mare și nesuferită scumpete, căci lemnele după
ce fac țeranii dintr'un car două, apoi vînd carul și până la talerî 6; cosașii
iarăș, unde în anul trecut lua pre ȕi mult până la 25 parale, acum s'au suit
până la 50 parale și de mîncare; pentru care chibzuind și cumpănind dreptatea
de proful cel cuviincios ce se cuvine la acestea, care socotind că este îndestul
pentru țeranî, și nici cumpărătorii nu se încarcă preste mîsură, găsim cu cale
ca lemnele de cer, carul cu patru boi, încărcat bine să se vină talerî 3, carul
cu două boi de asemenea lemne talerî 2 și carul de lemne de lunca talerî 1.60,
așîderea și cosașul să iae pre ȕi cu mîncare dela stăpâni parale două-ȕeci și
cinci, iar cu mîncare de la dînsul parale trei-ȕeci; ci să bine-voesci Măria
ta de a se da luminatele porunci, ca după acéstă întocmire de nart, să fie
următorî, iar hotărîrea cea desêvirșită rămîne....—1804, lunie 26.

*Dositeiû Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Iosif Argeș, Constantin Buzău,
Manolache Crețulescu vel Ban, Constantin Ghica vel Logofăt, Ștefan Văcă-
rescu vel Vornic, Dumitrașco Racoviță vel Vornic.*

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Primită fiind Domniei mele acéstă obștêscă anafora ce ne fac Sfinția lor
părinții archieri și Dumnélor boerii, poruncim Dumnitale vel Vistier, să
faci cuviincioșele poruncile nòstre către ispsavnicii județelor, ca sa deê în
seire la toți locuitorii de obște, spre a le fi sciut că întocmai după nartul ce
se coprinde la acéstă anafora are a li se da plata, atît celor ce vor aduce
lemne de vinăre aici în politia Bucureștilor, cît și cosașilor de fîn, care
plată a lemnelor are a se urma cu preful acestui nart, nu numai veara, ci și
pre vremea iernei; dar pentru cositul fînului să îndatoreze ispravnicii, atît pre
stăpâni moșiilor, cîtî vor avea trebuință de cosit cu plata, cît și pre locuitorii
lucrătorii cosași, ca nici ei să nu còră mai mult decît nartul acesta, ce este
poruncit și hotărît de Domnia mea, nici stăpâni să nu se îndrăsnescă a da
mai multă plată cosașilor . . . —1804, lunie 27.

Cod. XLVI, fi'a 391.

CAP. XXXIII.

Țigani, Evrei, Toleranța. — Eres creștin combătut.

Negreșit că situațiunea Țiganilor nu este schimbată la începutul secolului al XIX-lea de cum o am vădut-o că era în anteriorul secol.

Dăm în notă, ca document, o reclamațiune a marelui Ban Dimitrie Racoviță, din 11 Iulie 1804, către Constantin Alexandru Ipsilante, prin care cere, ca Țigan al seî, pre un individ, care s'a cununat cu o româncă slobodă. Domnitorul ficscă, în rezoluțiunea sa, încă odată dreptul proprietăței pe rob și marginile în care robul pôte a se căsători: Țiganul e despărțit fără de voie de femeea lui, română liberă și de copiii săi, cari rămân ómenî liberi, iar el este recunoscut *obiect* al proprietarului, ba și pedepsit, ca și preotul care l'a cununat cu o femeie liberă¹.

1. *Prea Înălțate Dómne*

Cu plecata mea anafora arăt Măriei tale pentru un Constantin Țiganul meu, ce să aîă la înch'sórea pușcării, la prepunerea de hoție, fiind prins și adus la pușcărie de la trecută luna lui Noembre, cu bănuială că ar fi fost dintre hoții ce au omorit pre răposatul Slugerul Vișoreanul, și la ceretarea ce s'aî făcut de la Depertamentul de Cremenalion, după mărturiî și alte doveđi ce s'aî arătat, s'aî cunoscut nevinovat, după cum și depertamentariî l'arată prin anaforaoa ce fac catre Măria ta, că este drept și nevinovat, dar în anaforaoa Dumnélor depertamentarilor găseșc cu cale ca să fie slobod numitul Țigan, fiind-că ține româncea și are copii cu densul, cari cu ce cuvint dic acésta n'am putut să înțeleg, fiind-că porunca Măriei tale a fost ca să cerceteze pricina hoției de au fost acei arătați hoții adevărați, între care prepunere să fi fost și acest Țigan al meu; iar n'au avut poruncă să cerceteze de a fost Țiganul însurat și după cine, și de când? acésta trebuia Dumnélor sa fi luat poruncă Domnescă, apoi să facă acest fel de cercetare, ci se cunósce că aici este interesul la mijloc; eu pre acest Țigan l'ani avut dosit de multă vreme, și tocmai acum, cu acésta pricină de hoție fiind adus aicea din porunca Domnescă, s'a cunoscut și s'a dovedit de Țigan al meu de însuși frațiî și rudele lui, care nici el singur n'a putut tagădui, fiind-că și la judecata a mărturisit și a dovedit, ci eu îl cer ca pre un Țigan al meu ce este, și mă rog Măriei tale, ca să se slobódă și să mi se dee, fiind-că nu s'a dovedit nici o pricină de hoție asupra lui și mai vertos că 'și dă și chezășie pre frațiî lui și pre alțiî; iar dic Dumnélor depertamentariî, fiind-că ține româncă trebuie să rămăe slobod, și să dee și la dajdie; ei când s'a însurat Țiganul acesta nu sciî, nici că a fost prin scirea mea, căci a fost fugit încă din copilăria lui, ci de ar fi fost însurat cu scirea mea, adevărat se cadea să răspund, și mai vertos că aici în Țeara Românescă se aîă mulți Țigani, cari țin românce cum și români cari țin țigăncei, și toți

O femeie română e înșelată de un român Ioniță Muscalagiū și apoi nu voiesce s'o iae de soție, pretinșând că e țigancă. Ea probéză Mitropolitului că este țigancă iertată de stăpânul și Mitropolitul cunună cu sila pre înșelător și Domnul recunósce, în Iunie 1803, de liberă acéstă femeie și sora ei Neacșa ¹.

acei se aședă cu stăpâniī lor, că întocmai asemenea pricină am avut și în ȝilele Măriei sale Alexandru Vodă Ipsilante, părintele Mariei tale, iar cu un țigan al mei ce s'a aflat ședător la moșia mea Bucovul, și și atunci după cercetarea ce s'a făcut de la Cremenalion, dovedindu-se că țiganul a fost bun al mei, Măria sa mi l'a dat și 'l-ai stăpânit cu pace până când a murit, după cum și acum acesta, eī pre țigan 'l cer ca un bun țigan al meu ce este, și nicī schimb pentru dēnsul după cum ȝic deportamentariī nu pocī a primi, ci curgerea pricinei o arēt cum este și apoi cum va fi bună hotarirea Măriei tale.— 1804, Iulie 11.

Dimitrie Racoviță Ban.

Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnévóstră judecătorilor Departamentului de Cremenalion, cetindu-se înaintea noastră arētarea acésta ce ne face Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Ban Dimitrașco Racoviță, s'aū vēđut de Domnia mea și copia anaforalei ce ne-ați făcut asupra pricinei, pentru care cercetând coprinderea pravilniceșcei condice, care este pravila legiuită într'acést pământ, ȝăsim la titlul pentru țiganī capul al șeselea, unde chiar așa hotaresce: «orī-ce țigan va îndrășni de acum înainte să se cunune cu muīere slobodă, adecă nu țigancă, să se despartă negreșit și să se pedepsescă fōrte greū, și copii ce so vor face cu dēnsa să fie slobodī, și de se va dovedi că stăpânul țiganului a dat voie să se cunune, sciind-o că nu este țigancă, sa 'și pearđă țiganul spre a sa pedepsă, care țigan să se facă Domnesc, cum și preotul ce-l va cununa să se pedepsescă fōrte greū de către biserică», după careacéstă hotărēre a pravilei, măcar că țiganul se cuvenea a se face Domnesc, dar fiind-că Domnia mea, dām credință la arētarea ce ne face Dumnélui Ban, că nu s'aū cununat prin sciința Domniei sale, poruncim dar, ca țiganul să se despartă de acea muīere româncă, și atât muīerea, cât și copiii ce 'i va fi făcut cu numitul țigan, să rămāe s obcdī, iar pie țigan să 'l faci Dumnóta Epistatulo al Armășiei teslim la Dumnélui Banul, și pedepsa ce se cuvine țiganului pentru netrebica urmare a lui, după mai sus numita hotărēre a pravilei, să i se facă de către însuși Dumnélui Ban, așisderea poruncim sa se ȝăsescă și preotul care 'i-aū cununat spre a-și lua căđuta bisericescă cercetare.—1804, Iulie 16.

Cod. L, fila 220—221.

1. *Prea Înălțate Dómne.*

Cu smerită anafora înscințăm Mărei tale. că de sunt acum patru anī intru a dcua Domnie a Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, un Ioniță Muscalagiū, român, încārdoșindu-se cu o fată de țigan străină slobodă anume Dobrița, a și îngreunat'o, apoi nevrēnd după cuviință a o lua de soție cu cuvīnt ca este țigancă, iar nu sloboda ca și el, 'l-a tras în judecată aici la Mitropolie,

Exista un aședemint «prin pecetluirii domnesci» pentru toți țiganii domnesci, împărțiți în lăeți, lingurari, ursari și băiași (aurari). În Iulie 1806, Constantin Alexandru Ipsilante ordonă facerea unui catastih de toate aceste categorii de țigani: «câți țigani are Cămara în bir? Câți vătăși asupra lor? Câți au murit dintre țigani seaă au fugit prin alte țeri, de la vremea aședemintului și până în 1806?»

Al doilea Logofăt al Armășiei, Dumitru Persicianu, este însărcinat cu facerea acestei catagrafii nominale, atât a vătășilor cât și a cetașilor lor «spre a se trece în tabla Cămarei gospod». Sub direcțiunea locotenentului de mare Armaș biv vel Vistier Teodor Văcărescu, este pus al doilea Logofăt armășesc să facă asemenea lucrare ¹.

și noi la cercetarea ce le-am făcut atunci, pliroforisindu-ne dintr'o carte de slobodenie ce ne-au aretat numita pre numele mumei ei Smaragdei a unui Ienache Postelnicul stăpânul ei din Iași și a mumei ei Stăncuți, din porunca noastră s'au și cununat numiții aci în biserica sfintei Mitropolii și a trait căsnicesco făcând amândoi și copii, cari trăesc; acuma viind numita ni se jălui că s'ar fi supărând de omeni armașesci, cu cuvânt că ea e țigancă Domnescă să o iae la curte de măturătoare și trapădatore, asemenea și pre o soră a ei anume Neacșa ce este nemaritată, și că ar fi lăsat'o barbatul său cu cuvânt că lui robă, soție nu 'i trebuiesce, și pentru a nu se sparge casa și traiul liniscei ce este între dinși, fiind mai virtos și iertată de sub jugul robiei, precum mai sus arătam. prin luminată porunca Măriei tale, să se poruncască Dumnului vel Armaș de a lăsa nesuperați atât pre aceasta cât și pre soru-sa ca unele ce sunt slobode ertate.—1803, Iunie 6.

Al Măriei tale către Dumnezeu rugător, smerit părinte sufletesc.

Dositeiū al Ungro-Vlahiei.

Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Gospo l.

Dumneta vel Armaș, după pliroforia ce ne dă prea Sfinția sa părintele Mitropolit printr'acastă anafora, pen ru acăsta Dobriță cu soru-sa Neacșa, că sunt slobode, fiind ertate de stăpânul lor, poruncim ca si fie nesuperate, și sa dai Dumneta nizam la toți zapcii armășesci ca sa 'și aibă numitele apărarea lor după slobodenia ce au căștigat.—1803, Iunie 20.

Cod. L, fila 303.

1. Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Fiind-că în patru ani de la vremea aședemintului ce s'a făcut prin pecetluirile Domniei mele tuturor țiganilor domnesci, lăeți, lingurari, ursari și băiași români, urmază să se fi mai înmulțit între dênși la liude, care și neavând pecetluirile Domniei mele la mânele lor, ca să 'i cunoscă de țigani domnesci, pot a se imprăstia pe sub alte stăpâniri, din care să se aducă pagubă și scađemint Cămarei gospod, am socotit dar Domnia mea și am hotărît, ca pentru de a nu se urma un lucru ca acesta între dênși, și mai virtos ca să fie sciut

Interesant credem următorul document din care se constată, pe de o parte darea în aur în natură a ȝiganilor *aurari*, și pre de alta privilegiile ce Domnitorul le acordă din nou. Patru dramuri aur curat ne topit, neamestecat, este dator a da pre fie-ce an fie-care ȝigan.

Iacă întreg documentul :

Carte de Vătaf de ȝiganî aurari.

. . . . *Zem Vlahiscoie.*

Dat-am cartea Domniei mele pre care l'am orînduit Domnia mea Vătaf și purtător de grijă pre totă ceta lui de ȝiganî domnesci aurari liude , ca la vreme și la soroc sa le iae birul lor din cap până în cap pre dramuri patru aur netopit, după cîsla co se coprinde în pecetluiturile *gospod*, ce s'au dat la mîna fieș-căruia cetaș, însă aurul să fie bun, curat, fără nici o amestecătură, și numitul vătaf să nu fie volnic a lua astădî de la unul și mîne de la altul, ci pre toți stringîndu-î la un loc de odată, să le iae de la dênșii, cu cumpănă dréptă, sciută și adeverită de Domnia mea, și iarăș față cu cetașii de ai lui să pună aurul în beșică, și pecetluindu-l vătaful cu pocetea ce i se va da de Domnia mea, să pue și douî din cetașii frunțași pecetea lor, și așa să 'î dee în mînă orînduitului Isprăvnicel-Zapciu să 'l aducă la Domnia mea; ca cu acest mijloc să nu pótă. nici Vataful, nici Zapciul a amesteca cu alte materialuri seaû nisip; drept aceea poruncim Domnia mea ca să aibă voie a âmbra în totă țeara Domniei mele, să se hrănescă cu meșteșugul lor cum vor putea, și pre unde vor âmbra și ședea cu ședemînt, de suhat, seaû chirie să nu se supere, verî pre ce moșie ar fi: domnescă, mônăstiréscă, orî megieșéscă, fără numai unde 'și vor avea ei bucatele, acela cu moșia să le iae dijmă după

și cunoscut într'acéstă vreme câți ȝiganî are Camara în bir și câți vătași asupra lor, câți s'au născut și câți au murit dintre dênșii, seau au fugit prin alte țori de la vremea aședemîntului și până acum, tuturor de obște să li se faca acum de isnova aședemînt și cercetare într'acestaș chip, adecă: cei ce sunt sciuiți Camărei, să li se adevereze pecetluiturile seau cărțile de vătași ce vor fi avênd, în dos, iar celor ce nu sunt sciuiți să li se dee însă birnicilor pecetluituri dintr'alți următori ani, dupe starea și puterea lor, iar vătașilor cărțile Domniei melo; drept aceea orînduim Domnia mea asupra acestui aședemînt și cercetare pre boerul Domniei mele Dumitrache Persicianu, al douilea Logofet al Armășiei, ca prin ómenii ce se va socoti de vrednici și cu buna credință, să facă acel mai sus arêtat aședemînt și pr'n curat catastih să arete Domniei mele numele tuturor, atât ale vătașilor cât și ale cetașilor lor, spre a se trece în tabla Căm. rei gospod; pentru care poruncim Domnia mea, Dumitale cinstit și credincios boerule al Domniei mele biv vel Vistier Teodor Vacărescule Epistatule Armașiei, să dai tot felul de ajutor mai sus numitului orînduit de Domnia mea, spre înlesnirea acestei trebî; *tolico pisah gospod.*—1806, Iulie.

Cod. XLIX, fila 257.

obiceiul, iar mai mult supărare să nu li se facă, nici caii lor de olac să nu li se iae, orî la ce porunci și trebî domnescî ar fi, numai și ei fôrte să se ferescă a nu face stricăciuni la liveđi de fîn, și de pomî seaŭ la arătură, nici sub pôlele viilor să nu se supne a face stricăciuni; apêrați să fie și de către globnici seaŭ alți dregători, cum și de către vameși să nu se asuprască la cele ce vor vinde în țeară, lucruri făcute de mînilor lor, adecă : fuse, linguri, mo-sóre, ălbii, copăi, furci și altele, ce fac pentru hrana vieței și plata birului lor; pentru care poruncim Domnia mea și Dumnélor ispravnicilor de prin județe și căpitanilor de pre la căpităni, vameșilor de pre la tîrguri, vătăfilor de plai, pîrcălabilor de prin sate și tuturor altor slujbași ai Domniei mele, și mănăstiresci și boeresci, veri-care cu ce slujbă veți ămbla întru aceea parte de loc, toți să aveți a vă feri, atât de acest Vătaf, cât și de totă ceta lui, nimeni de nimic să nu 'i supêrați, ca să se pofă hrăni, și 'și agonisescă bani birului lor, și nimeni să nu fie volnic dintre alți slujbași străini a 'i judeca pre dênșii, fără numai Vătaful lor, la sfeđile ce vor face între dênșii să 'i așede, iar când se vor întembla între dênșii nescari-va pricinî mai mari cu alți pămîntenî, atunci Dumnélor ispravnicii și alți dregători, orî în ce parte se va întembla, de împreună cu pîrișul lor să 'i trimiteti aici la Domnia mea și de aici 'și vor lua dreptatea și hotărîrea lor; așisderea să aibă numitul Vătaf purtare de grijă pentru țigauii străini ce sunt veniți, seaŭ vor veni de acum înainte din străinătate, și vor fi supuși seaŭ se vor supune veri pe la cine, simțindu-și să le iae în scris numele, cinul și porecla lor și din ce parte de loc sunt veniți, și pre la cine sunt supuși, să le aducă la vel Armaș, ca să 'i trecă spor la condica Cămărei Domniei mele; iar de se va întembla a se însura nescari-va țigani domnesci, luând țigance mănăstiresci seaŭ boeresci, numitul Vătaf să nu fie volnic a despărți cuuniile, fără numai prin scirea Dumnélui, vel Armaș și cu porunca Domniei mele 'și va lua acêsta pre schimb, nici să primescă numitul Vătaf pre lîngă dênșul alți țigani străini în ceta lui, seaŭ măcar dintr'altă vătășie să 'i lipescă pre lîngă el, ci pre acel mănăstiresc seaŭ boeresc să 'l gonescă, și pre cel venit dintr'altă vătășie să 'l trimetă cu vătăși de ai lui iuapoî la Vătaful seî; fôrte să se ferescă numitul Vătaf a nu face alte cisle seaŭ cheltueli preste pecetluiturile *gospod*, că dovedindu-se, cu tîrgul și cu Ocna se va pedepsi; *i saam receh gospod*.—1803.

Cod. XLIX, fila 366.

*

Evreii se înmulțesc în Țeara Muntenescă și pre totă dioa capetă privilegiu și, de sigur cu ajutorul banilor, mereu sunt protegiați de Domnie și de Divan.

De la Constantin Alexandru Ipsilante avem de înregistrat cu referință la evrei, următoarele acte :

a) Numirea de staroste evreilor din Craiova. Domnitorul ordonă tuturor evreilor de acolo, să 'l asculte și să i se supună. S'fie și zapciilor slujbași ai orașului Craiovei, să nu fie suprați.

b) La 1804 în Focșani muntenii nu erau *de cât 3 evrei!*

Aceștia nu pot negreșit tăia pentru ei vite mari, căci măcelarii creștini nu vor să cumpere carnea ce nu era *cușer* ori-care le este lor prea mult. Ceî trei evrei rîgă pre Domnitor, să oblige pre măcelari a tăia carne și pentru ei. Locuitorii Focșăneni reclamă la Constantin Ipsilante și cer să nu fie obligați măcelarii a tăia de-a valma cu evreii vite, «pentru citania aceea ce face hahamul evreilor la tăiatul cărnurilor». Orășenii se rîgă, ca evreii să 'și aibă scaunele lor de carne osebite de ale creștinilor și să nu fie *volnici* a vinde carne la creștini. Domnitorul totuși obligă pre măcelarii creștini să vină din vitele ce au de tăiat și evreilor câte o vită-două, «care o vor alege evreii, care după ce va cumpăra-o, înșiși evreii să o taie osebit și iarăși ei să o cheltuiască la hrana lor, fără de a cumpăra creștinii de la dinșii carne din aceeași vită.» Măcelarii să fie opriți de a lua carne de la evrei ca s'o vină ei apoi la creștini¹.

1. Eacă documentul:

Cartea ce s'a făcut că're ispravnicii din Focșani asupra cererei ce fac evreii a se da voie și poruncă măcelarilor să taie carne și pentru hrana lor.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevo l Gospo l.

Dumnévoastră ispravnicilor ot sud Slam-Rômnic sănătate, vă facem în scire, că în trecuta luna lui Maiu, dând jalbă Domniei mele ovre i de aici din orașul Focșani, cum că nimenea din măcelari va să le taie și să le dea carne pentru hrana lor, și pătinesc de sunt acum patru ani din pricină că Sfinția sa Episcopul Buzelui, ar fi oprit pre măcelari cu legatră de blăstem, ca pentru dênșii să nu taie carne, care acêsta necreșdnd-o Domnie mea, în vreme când cumpărarea cărnei nu pôte a fi poprita de la nime, pre de-o parte s'au scris porunca Domniei mele, către Sfinția sa Episcopul ca de va fi acêsta adevărata să facă Sfinția sa îndreptare sea i de este vre-o altă pricină în mijloc, sa însciinfeze Domniei mele; pre de alta parte s'a scris porunca noastră și catre Dumnélor ispravnicii ca să faceți cercetare cu ce cuvînt nu vor măcelarii a tăia carne și pentru ovrei, de este vre-o pricină în mijloc, sea i că măcelarii o fac acêsta de lî dênși pentru vre-un interes al lor, ca să póta cere de la ovrei vre-un osebit preț pre vinădarea cărnei ce o vor tăia pentru dênșii? și când nu va fi vre-o pricină în mijloc, fiind-ca după cum dîcem, carnea nu pôte fi poprită de la nimeni, ca un lucru trebuincios pentru hrana omenescă, atunci să dați Dumnévoastră poruncă măcelarilor a taia carne și pentru ovrei, acum dar s'a trimis jalbă Domniei mele iscălita de toți locuitorii de aicea din orașul Focșani, arătând împotrivă că pururea au fost ovreii popriți a nu taia carne de-a valma cu creștinii, pentru citania aceea ce face Hahamul

c) Cum că nu în spirit de persecuțiune era date asemenea porunci, se poate vedea din al treilea document de la același Domnitor Constantin Ipsilante.

În acesta, Domnitorul scrie Mitropolitului, să combată prin biserică credința *deșeartă* a unora din locuitorii, mai ales străini, vagabonși, că în legea ovreiască este scris, că ovreii la paștele lor să ucidă câte un creștin, ca să-i iee sângele.

Așa lucru barbar nu stă scris în legea evreilor, afirmă Constantin Ipsilante, ci este numai o scornitură a unor răi intenționați vagabonși, cari speră a turbura lumea, ca să pôtă prăda și jăfui pre evrei.

De laudă deosebită este asemenea act de toeranță și de o deosebită cugetare mai cultă și credem că se cade să fie înregistrat în întregime. Eată-l :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscaoie.

Prea Sfinția ta Părinte Mitropolit, fiind-că uniți din locuitorii politiei Bucureștilor, hrânind în cugetul lor o deșartă părere, ca adica nómul ovreesc ar fi omorind creștinii într'adins ca să iae sânge de la acel omorît, ei pricinuesc dintr'acéstă planie a lor multe netrebnicii și turburare norodului de

evreilor la tăiatul cărnurilor, pentru care atât ovreii din Focșanii Moldovei, cât și din Focșanii noștri de multe ori au âmblat în feluri de chipuri ca să taie măcelarii și pentru dênși carne de-a valma cu carnea ce se taie la scaune pentru creștinii, și nesuferindu-o acésta creștinii, nici de cum voie nu li s'au dat, și rugându-se acum a nu fi sloboși măcelarii să le taie carne la scaunele ce se taie pentru creștinii, ci să aibă ovreii un scaun făcut de ei, a se tăia carne oșebit numai pentru dênșii, fără de a nu se da sa vinđă pre la creștinii, mai vârtos că în orașul Focșanilor noștri arată că sunt numai trei evrei și cei mai mulți sunt în Focșanii Moldovei, și mai mult pentru cei de dincolo se silesc ovreii a li se da voie și slobozenie măcelarilor pentru tăiatul cărnei ; decî, pentru ca nici ovreii să rămâie isterisiți de trebuincioșii carne a hranei lor, nici locuitorilor creștinii sa nu le rămâe cuvînt de mîhnire la acésta, eata dăm Domnia mea acéstă carte, adecă să aveți Dunnévóstra a îndatori pre măcelarii cari strîng vite pentru tăiat la scaune, de trebuința locuitorilor orășeni, ca dintru acele vite să vinđă, cu tocmelă învoita, și ovreilor câte o vită-două, care o va alege ovreii, care după ce va cumpăra-o înșiși ovreii să o taie oșebit, și iarăș ei să o cheltuiasca la hrana lor, fără de a cumpăra creștinii de la dênșii carne dintr'aceeas vită ; dând însă Dunnévóstră poruncă măcelarilor, ca nu care cumvaș să iae de pre la evrei carnea ce nu le este lor de trebuință, de a o amesteca prin carnea de la scaune și a o vinde pre la creștinii, cî ovreii după ce va cumpăra o vită-două de la măcelarii, să taie numai pentru trebuința lor, și ori-ce va sci să faca cu carnea cea-l-altă ce nu le este trebuincioasă ; ci dar așa să urmați, și fiți sănătoși.—1803, Iunie 18.

Cod. XLIX, fila 63.

obște, căci dintr'acésta dându-se pricină la cei mai mulți din renciperi (rențiperi) și ómenii proști, cari voesc a face *sinhisis*, ca să se folosească pre sineși cu jafuri și hrăpiri, fac porniri asupra ovreilor, de care și este sciut că nici este la orînduiala legei lor un lucru ca acesta, nici s'a găsit prin cercetare vinovați la acest fel de urmare; de aceea dar poruncim, ca să faci din partea prea Sfinției tale cărți, atât către tot norodul de obște, cât și mai vîrtos către duhovnicii și preoții din tótă politia, care cărți se se citescă prin biserici în auđul tuturor de obște, adevărînd și încredințînd pre toți că deșartă este acésta planie ce hrănesc în cugetul lor și nici într'un chip la legea și la nêmul ovreesc nu se urmőză o faptă ca acésta, ci acésta o fac, precum s'a ȑis, acei ne-trebnici și proști, numai și numai a se dobăndi pre sineși cu nedrepte jafuri care nedreptate nu póte fi primită, nici suferită a se auđi măcar la Domnia năstră, căci nu numai nu este faptă creștinăscă de vre-un folos sufletesc, ci mai vîrtos este și păcat a pătimi nedreptate și jafuri ómenii ce nu sunt vinovați; se îndatoresc Prea Sfinția ta pre preoți, ca să-ı sfătuiască duhovnicesce, spre a lipsi din cuget niște păreri deșarte și bărfeli ca acestea, căci pre unii ca aceia strașnic se vor pedepsi de Domnia mea, de care și însuși preoții vor fi învinovați. — 1804, Aprilie 19 ¹.

CAP. XXXIV.

Oștire. — O specie de gardă națională la Bucuresci. — Desarmarea. — Diverse acte relative la oștire.

Prea era încă recentă gróza *resvrătirilor* din anul 1802 și a anarhiei de la Bucuresci, ca să nu se fi găndit Domnitorul la reorganizarea și întreținerea oștirei. Ș'apoi chiar în iarna anului 1802—1803, Pasvantoglu trecu cu cete în pămîntul țerei și începu a requisitiona și amenința Oltenia din nou, de și păruse lui Constantin Ipsilante, că va înceta de-a supăra țeara în urma ambasadei ce acesta-ı trimisese cu daruri, prin Caragea, numit apoi Caimacanul Craiovei ².

Mai nainte de tóte, în 25 Ianuarie 1803, Constantin Alexandru Ipsilante ordonă lui biv vel Vistierul Constantin Ghica și lui Golescu vel Vornic de țeara de sus, că de și «nici o frică, nici o temere nu

1. Cod. XLIX, fila 163 verso.

2. Veđi Fotino II, pag. 214

este», adică de vre-o năvălire a lui Pasvantoglu, totuși e de părere Vodă, ca după pilda altor politicii «*pentru ca să-și aibă locuitorii ei buna petrecere și odihnă în totă vremea, fără de vre-o grijă*», trebuie a se face din vreme cele cuviincioase urmări și îngrijiri de pază și de nizamul cel bun», și Domnitorul arătă, că însuși neguțătorii 'i-au propus și cer voie să aibă oameni cu arme, «*ca să se aștepte pentru vre-o nesciută întâmplare de trebuință, spre a fi atât de pază și spre străjuirea însăși a lor, cât și pentru a obștei politiei străjuire*».

Domnitorul ordonă să se convoce isnafurile și neguțătorii din Bucuresci, «*ca să puneți în faptă nizamul acestei trebi*», și cere, ca să nu fie admiși decât oameni știuți, cu căpăteliu «*ca nu cum-va să între niscăi-va oameni netrebnici...*, cu năravuri și scoposuri rele de agoniseli și dobândi nedrepte».

În aceeași zi, în care Domnitorul ordonă convocarea isnafurilor, ca să organizeze asemenea *streață*, ori gardă a Bucurescilor, el și scrie la vătăfi de plaiuri de dincóce de Olt, să trimetă la Bucuresci «*voinici bărbați vrednici cu arme și numai vânători și dintre plăeșii cei harnici*». Până în trei zile această cetă de oșteni recrutată în munți urmă să fie sosiți în Bucuresci ¹. Era urgența, căci la 18 Ianuarie Pasvangiul trecura Dunărea pre la Ostroveni...

Asemenea precauțiuni ne dau să înțelegem, că era la Bucuresci óre-care temă de Pasvantoglu, ori-cât Domnitorul scrie, în pitacul către Ghica și Goleșcu, că «*nici o frica seaă vre-o temere nu este*»...

Dar abia se va fi înjghebat asemenea *streață*, când iată Domnitorul cugetă că nu este bine pentru el să poarte arme în Bucuresci alți indivizi decât cei din oștirea lui regulată. Deci, abea 4 luni mai târziu, Constantin Ipsilante ordonă desarmarea a oricăre țergoveți care nu este din oștirea regulată, recunoscută.

1. Fotino II, pag 214.

Cărți gpd. s'au scris la vătăfi plaiurilor de dincóce de Olt să trimită plăeșii ce sunt arătați.

Slugei Domniei mele de la plaiul sud îndată ce veți primi Domnăscă noastră poruncă, numai decât să aibă a face de acoloa din plaiul tău voinici bărbați vrednici cu arme, și numai dintre vânătorii și dintre plăeșii cei harnici, asupra carora să orinduesc și unul îngrijitor, pre care până în trei zile să-și gonescă a veni negreșit aici la Domnia mea cu înscăințare și cu foie de numele lor și cu cel orinduit asupra lor, dar zăbavă seaă vre-un cusur să nu faci la acesta poruncă, însă toți aceștia să fie pre jos, fără cai. — 1803. Ianuarie 25.

Deja la 6 Februarie 1803, Constantin Ipsilante luase o măsură puțin proprie a reîntări spiritul ostășesc între români și a reorganiza oștirea. În dorința de a nu împuțina venitul din birul cislei, care se aduna la Visterie, Constantin Ipsilante ordonă, ca, în oștire, să nu mai fie primiți iamacii dintre Români plugari, din birnicii pământeni și nici chiar din partea negustorască, că «acesta este într'adevăr nu numai spre paguba Vistieriei, ci și o catahrisis, în vreme ce iamacii trebuie să fie din cei cari știu a metahirisi arme». Domnitorul cere ca «din ómenii străini» să se înșghebe catastiful de neferi ai Curței, și la zabiți, la delii, la Spătarie, la Agie....¹.

Garda națională abia proiectată, nu are realitate: țărănul e desarmat și alături cu el și neguțătorul. Atunci de sigur Domnitorul este silit să augmentese numărul deliilor, neferilor, ai Curței și ai diferiților zabiți ai Bucurescilor. De unde însă bani pentru întreținerea acestei brumă de oștire?

În Iunie 1803, Constantin Ipsilante adună Divanul țerei și 'i cere să chibzuiască mijloacele din care să se pōtă întâmpina cheltuețele oștirii. Divanul propune, la 10 Iunie 1803, să se întrețină oștirea din București cu bani adunați, prin anume *cislă*, de la neguțetori și de la toate rufeturile. Domnitorul aprobă acesta la 12 Iunie acelaș an ².

Trupele reorganizate au fost grabnic echipate. Plăeșii și pandurii fură îmbrăcați cu mintene, cu poturi, cu căciulițe uniforme, pre unii în colóre roșă, pre alții în colóre verde... A mai adus și o sēmă de cazaci de prin apropiere de Moldova, seaū mai drept grăind, a îmbrăcat 400 de moldoveni *căzăcesce*, ca să se sparie pasvangiiei, cari aveau grōză de cazaci ³.

Asemenea porunci ca acestea s'au scris și la ispravnicii județelor cu plaiuri

60	Plaiul Teleajenu	} Saac
60	» despre Buzău	
25	» Slănic	} Buzău
25	» Pârscovu	
25	» Prahova, sud Prahova.	
15	» Râmnic, sud Slam. Râmnic	
30	» Ialomița	} sud Dâmbovița
20	» Dâmbovița	
40	» Loviște	} sud Argeș
25	» Argeș	
20	» Nucșoari	} sud Mehedinți?
20	» Dâmbovița	

1. Vezi nota respectivă în suplimentul volumului.

2. Vezi nota în suplimentul volumului.

3. Folino II, p. 216

Dionisie Fotino dice, că Constantin Ipsilante a organizat grabnic și o artilerie, și «cu un cuvânt a înființat o oștire nouă ca de 4.000 (4 mii) ómenî». Aceștia, adaoși la 8.000 deja existenți, cifra totală a oștirea pămîntescă se urcă, în două săptămîni, la 12 000» pusă pre picior de bătaie, la cel întîi semnal al Domnului ¹.

În suplement aduc m o serie de alte documente privitoare la organizări de infirmerii pentru oșteni, acordări de scutiri și privilegii, liberări din armată, înquartirări în case mănăstiresci, recrutări de oșteni, numiri dezabiți în oștire, la panduri, neferi, delii, requisitiunii diverse, estradări de oșteni dezerlori străini, urmăriri de oșteni români fugari, încetarea de abuzuri făcute de panduri pre la marginele Bucurescilor, prin țarinile de porumb ale locuitorilor, încetarea de a eși neferii și arnăuții înaintea țeranilor «ca să facă zapt carele cu lemne de foc» ce țeranii aduc de vîndare în oraș; dărîmarea unei case particulare în interesul *apărării* unei mănăstiri; requisitionarea forțată a casei unei femei și darea ei afară din acea casă, pentru ca să servescă de casarmă și de spital la panduri; pedepsirea cu grópa Ocnei a unui oștean care a dat dos în fața inamicului, etc.

La mănăstirile Cotroceni și Văcăresci sunt așezați, în Aprilie și Maiu 1803, cete de panduri. Serdarul Bujoreanu are epistăsia cetelor de panduri din Cotroceni ².

*

Cu referință la straja de nópte din Bucuresci, posedăm un raport al lui vel Spătar și al lui vel Aga, din 9 Aprilie 1804, cerend pedepsirea unui arnăut, cu grópa Ocnei, pentru-că a rănit cu iataganul pre un slujitor spătăresc în exercițiul funcțiunei sale. Acest raport amintesce ce misiune avea *straja* de nópte sub Constantin Ipsilante. Acésta este aceeași ca și sub trecutele Domnii ³.

*

Un ordin — cum am dice astăzi — de ți al lui Constantin Ipsilante, hotărêște, că oștenii panduri ¹ să fie toți intrați la quartirul lor și cu începere de la ora 12 din ți (6 ore de séră), să nu mai fie nici unul ámblător pre strade :

S'a făcut pitac catre vel Serdarul Bujoreanu, ca să arête căpitanilor de panduri, cum și căpitaniî să arête la panduriî lor, că porunca Măriei sale este după 12 ceasuri ale ții să se astêmpere toți la quartirul lor, a nu mai ámbla

1. Fotino II, pag. 216

2. Veđi actul de la 22 Aprilie, 1803. Veđi notele în suplementul volumului.

3. Veđi notele în suplementul volumului.

nóptea încóce și incolea, și căpitani i zabiți lor, să cerceteze nóptea de lipsesce vre-unul din quartirul lui, și atâtcapitanii lor, cât și Serdarul, sa îngrijască a se urma porunca acésta, căci neurmându-se, căpitani se vor pedepsi, și Serdarul va rămânea fără de cuvînt de îndreptare.—1803, Iulie 18¹.

*

O ultimă măsură de amintit din cele luate de Constantin Ipsilante cu referință la oștire, este pitacul către Mitropolit, din 22 Aprilie, 1803, ordonându-i să dea pandurilor un preot «spre a se afla lângă dênșii de-a pururea la trebuințele ce vor avea de preot»².

CAP. XXXV.

Finance.

E necontestabil că în mare miserie a aflat Constantin Ipsilante visteria țerei, în urma grelelor evenimente din 1802.

Una din primele griji a noului Domn, fu numirea unei comisii, în luna Octombrie 1802, ca să cerceteze toate socotelile Visteriei pe trecut. La 5 Noembrie 1802, Constantin Ipsilante ordonă, ca luarea socotelilor să se facă de întreg Divanul țerei³.

1. Veđi la Academie litografia costumului de panduri.

2. *Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Zem. Vlahiscoe.*

Prea Sfinția ta părinte Mitropolit, fiind-că pandurii toți cari se află aici slujind, nelipsit ai trebuință de un preot român a se afla lângă dênșii aprópe de-a pururea, și fiind-că arătă Domniei mele Serdarul Preda Bujoreanu, Epistatul lor, cum-că se află între panduri un Dumitru de la satul Valeanu ot Mehedinți, cu sciință de învățătura cărței și cunoscut lor, pe care 'l ceru de a se prooți spre a se afla lângă dênșii de-a pururea la trebuințele ce vor avea de preot, poruncim dar, ca să 'l faci prea Sfinția ta bisericésca cercetare după orînduială, și gasindu-se vrednic de darul preoției, să ne arătați în scris prin anafora, ca să 'l dam poruncă a se hirotonisi. *tolico pisah gospod.* — 1803, Aprilie 22.

Ced. XLIX, fila 45.

3. Veđi nota în volumul suplimentelor la volumul VIII.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. — 41.

Dar cum se putea face asemenea socotelă, când la visterie nu mai era nici o hârtie prin care să se pôtă constata *intrările și eșirile* de bani! În adevăr, după informațiunile culese la județe, Domnitorul constată, că s'aũ vërsat la Visterie, sub Mihail Vodă Suțul, taleri 630.973. La întrebarea a lresată plătitorilor și logofeșilor Visteriei, că ce s'aũ făcut cu acești bani? ei rëspund, că s'aũ cheltuit cu *pecetluituri* domnesci.

— Arëtați acele pecetluituri.

— Nu se află, că «s'aũ rëpus cu totul de la Vislerie, întâmplându-se rësvrătirea».

În zilele năstre n'am vëdut eũ însumi cum cei *interesați* aũ dat foc dosarelor cu socotelă ale primăriei din Bucuresci și cum, ceva mai n'ainte, s'aũ înecat în Buzëu dosare ale administrațiunei din Moldova?!

Constantin Ipsilante cere a împlini lipsa de compturi, ordonând Mitropolitului, să defere jurămint logofeșilor și zarafilor Visteriei, ca sub tēma afurisirēi, să mărturisescă ei ce s'aũ făcut cu cei 630.973 lei¹.

Din un act de la 19 Iulie 1803, se constată, că Țeara Muntenescă datoră, la venirea la tron a lui Constantin Ipsilante peste 100.000 lei (200 de pungă). Apoi, cum mai constată alt act,² cheltuelile țerei erau cu mult mai mari decât în 1783, «fiind vremile ceste de acum sunt mult mai deosebite de cât cele de atunci și cheltuelile cu mult mai adăogate, cum și prețul fie căruia lucru împătrit, fiind mai virtos acum adăogite și lefile și tainaturile *ascherlăilor* trebuincioși pentru paza țerei, care lefi și tainaturi nu erau în vremea aceea.»

Din o schiță de budget întocmită în 1 August 1803, suma la cari se ridicau spesele dădē cifra de 1.088.592 lei.

Acēstă cifră era repartisată așa :

Însemnăm și lefile ce se dau pe totă luna.

Taleri Bani

13.810,— Dela Dumnélui vel Ban, până la vel Clucer za arie.

460,— Brésla Portăriei.

1.504,40 Brésla Spătăriei.

460,60 Brésla Agiei.

439,60 Brésla Armășiei.

188,— Brésla Pităriei.

312,60 Brésla Comisiei.

1. Veđi nota în volumul supplementelor la acest volum.

2. Cod. XLIX, fila 149.

Taleri Bani

- 5.867,60 Ecpaiaca Curții gpd.
 3.500,— Luminatele Beizadele și Domnițe.
 12.000,— Boerii Capuchehaiale.
 750,— Vel Grămătic cu ai săi.
 3.200,— Divan Efendisi cu ai săi.
 1.190,— Judecătorii și condicarii județelor.
 100,— Fustașii.
 25,— Trâmbițașii ot Focșani.
 30,— Casa Serdarului Hristodoru.
 2.580,— Boerii Depertamentarii din Bucuresci.
 2.760,— Lefile boerilor Craioveni.
 80,— Maer Terah cu alți doi.
 4.070,— Ogiacurile.
 6.580,— Baș Beșleagă cu zabiții județelor i Cărc-Serdar.
 700,— Jupănesele văduve.
 300,— Vel Vornic al Obștirilor.
 500,— Vel Vornic al politiei.
 17.800,— Lefile ostașilor noui.
 11.490,— Lefile Visteriei cu ale ispravnicilor și slujbașilor.
 90.716,40 Adecă taleri nouăzeci de mii șapte sute șese-spre-zece și bani 70
 lefile pe o lună.

Și în acest budget nu e nimic prevădută pentru cheltuiala Visteriei și nimic pentru haraciul țerei și nici un condei «*extraordinarion*» cum se începe a se dice încă din 1803.

Și condee extraordinare nu lipsesc de a se plăti încă din primul an al Domniei. Așa s'a reclamat 2.505 lei de Paharnicul Grădișteanu, cheltuiți de el la vama unde fu trimis întru întâmpinarea lui Constantin Ipsilante¹.

Domnitorul cercă să mai scadă din deficitul budgetului, obligând să se verse în Visterie o mulțime de bani de la funcționarii prevericatori, prinși în faptă de furătură și jafuri. Nu mai puțin de 72.738 de lei sunt de a se implini din ordinul Domnitorului numai până la 3 August 1803, de la mai mulți funcționari! Numele acestora și di verse sume se pot vedea în documentul ce dăm în volumul de supplement.

Dar nu cu asemenea venituri aleatorii se putea echilibra budgetul Statului, ci trebuiau dări, cu adoase extraordinare. La 9 Septembrie 1804, Divanul areată Domnitorului, că numai sunt bani cu car-

1. Vezi volumul supplement.

să se plătescă lefile pe ultimul trimestru, lipsind pentru acest singur trimestru 190.000 talenți. Divanul propune ca acest deficit să fie acoperit de locuitorii «*liudele țereî*». Acești lude ajung la suma de 40.000 numai așa că darea acésta va fi de 5 talerî de cap, cari se vor răspunde în 3 câşturî.

Dar fiind-că și poștele seaă menzilhanelele sunt în deficit pe lunile Octombrie și Noiembrie și pe *demenia* următoare Decembrie și Ianuarie, să va mai adăogi la cei 5 talerî, de lude încă câte un' taler și 60 de bani. Divanul adaoase a dice, că acésta dare va fi numai un espedient momentan.

Domnitorul ușurează în cât-va și acésta dare, ordonând ca se fie percepută la fie-care lună de la fie-care liude, numai câte jumătate de leu în timp de 10 luni, ca în diastimă de 10 luni să se istovéscă împlinirea acestor bani. Baniî percepuți să se trimită la casa răsurilor și plata lefilor arierate se va face treptat, puțin câte puțin¹.

Nici cu acésta mică cârpélă nu se face împlinirea golului din Vis-terie. Dări sunt destule și de tot numele. Așa tutunăritul se plătesce de pogon 4 talerî vechi și ploconul de nume 80 de bani².

Străinii plătesc altă specie de pogonărit, adecă 2 talerî vechi de pogon³.

Pe lângă aceste dări, se mai ia de pârlaz câte 52 bani și de *vracniță* deschisă câte bani 300 și de vitele cari vor face stricăciuni prin dealuri, câte bani 50. Asemenea de totă grôpa de tescovină bani 133 și de rimători bani 50 și de tocițore bani 45. De la cei cari vor vinde vin cu buțile, prin dealuri, să aibă a se lua câte o vadră de vin de bute. Se mai cere la 23 Februarie 1803, ca proprietarii de vii din județul Secueni, să fie obligați a 'și drege gardurile sub pedépsă de ștraf.

Fumăritul la Februarie 1803, se plătesce de cârciuma mare 5 talerî și 66 bani; prăvălia orî cârciuma de a doua mână plătesce două și jumătate talerî și 36 bani. Cârciuma orî prăvălia mai mică plătesce fumărit 1 taler și 48 bani.

«Sfânta Episcopie, mănăstirile cele mari, i Dumnélor veliți boeri aū a scuti câte o pivniță și afară din cei ce vor avea hrisovul și cărțile Dómniei mele de scutélă».

Cei-l-alți să dea fumăritul, însă:

«De prăvălia seaă cârciuma mare talerî 5¹/₂ și bani 6; i de prăvălia seaū cârciuma de a doua mână talerî 2 bani 96; și de prăvălia seaū cârciuma mică

1. Veđi volumul suplément.

2. Veđi volumul suplément.

3. Veđi volumul suplément.

talorî 1 banî 48, după obicei. Sudiții nu plătesc, ci proprietarul prăvăliei, ori deaca proprietarul e sudit plăsește chiriașul. — 1803, Martie 31.

Străinii nu plătesc direct fumăritul, care se percepe dela proprietarul casei, știindu-se că proprietarul de imobil nu poate să fie un străin ¹.

Relativ la *fumăritul* de preste Olt, Domnitorul dă speciale ordine ce le aducem în volumul supliment.

Ierbăritul continuă a se percepe în totă țeara și Domnitorul în Ianuarie 1803, ordonă ca pre care va arăta cumpărătorul ierbăritului, că nu se supune a plăti ierbăritul, pre unii ca acela «să-i faceți și fără voia lor a plăti după obicei ².»

A înăspri măsurile de percepere și de priveghere asupra diverselor venituri era o necesitate justificată prin existența deficitului bugetar. În acest înțeles, Domnitorul dă în 4 Februarie 1803, ordin, ca să nu pôtă nimenea lua din malurile de sare de la Ocna, afară de locuitorii cari plătesc *sărăritul*, dar și aceștia nu au dreptul de a lua sare decât cu traista și numai pentru trebuința caselor lor.

Sărăritul se plătește prin un miel, hârșii, un caș, 6 oca lână seaș talerî 5¹/₂ ³.

Ocele sunt arendate în 1803 lui Hagi Moscu ⁴.

În interesul venitului vămilor încă se iaă măsuri de priveghere spre a se împiedeca contra-banda. Toți căpitani de la marginea Bucurescilor au ordine să nu slobodă intrarea în oraș la care, căruțe și butce, «până nu vor căuta ómenii orinduiți de vameșii Carvasaralei, ca să nu aibă nescare-va marfă tainuită și să o cacirdisescă de vamă» ⁵.

1. Veđi volumul supliment.

2. Scutesce 19.000, de ierbarit ale lui Polihronie Alexiū hagi Manthu, meimar bașul gelepilor» pentru slujba ducerei oilor Tarigradului. — 1803 Aprilie 13.

3. Veđi volumul supliment.

4. *Cărți pentru vinđarea Ocnelor pre 1803, pre numele lui Ioan Hagi Moscu, biv vel Clucer*

Poruncesce vataflor, ciocănașilor, maglașilor, tuturor slugilor de la Ocele-Marî sud Vâlcea, sa se supue în totul antreprenorilor, ca să nu se aducă zaticnire — 1803, Ianuarie 1.

Apoi seaș înuoi cartea pentru Telega și pentru Slăuic și pre auii 1804—1805, și se va înoi și pe viitorii ani 1809, 1810 și 1811.

5. Veđi volumul supliment.

Aurarii români se tânguesc Domnitorului că încă de la Domnia lui Mihai Vodă Șuțu sunt încărcăți cu un dram mai mult de aur preste ceea-ce dădea mai înainte, ba încă li s'aun mai adus diferite alte dări. Din cauza acesta mulți din aurari au fugit. Ei cer să fie impuși cu 6 lei de dramul de aur, iar nu pe 7 lei, pre lângă care vor mai plăti câte 6 lei pecetluitul domnesc, pe lângă 4 taleri, ploconul Armășiei¹.

Dijmăritul continuă a se percepe în 1803 după vechile instrucțiuni pre care le reamintim în volumul suplement².

Orî cât se va mai fi ajutat Vistieria cu asemenea măsuri, ele nu pot implea golul ei. Divanul, spre a se conforma hatașerifului Sultanului, cere Domnitorului, prin anafora din anul următor 1804, Octombre 20, să se iae de normă pentru fixarea dărilor «rinduiala aceea ce curgea la lét 1783». Constantin Ipsilante întâmpină, că: *«vremile aceste de acum sunt mult mai deosebite de cele de atunci și cheltuelile mult mai adăogate, cum și prețul fie-căruia lucru împătrit, fiind mai vértos acuma adăugite și lefile și tainaturile ascherlăilor trebuincioși pentru paza țerei, cari lefi și tainaturi nu erau în vremea aceea, nefiind trebuință de oștiri»*.

Domnitorul constată, că Vistieria nu se pôte mulțami cu budgetul de venituri din 1783, că pentru lefi nu este de ajuns vechea sumă, câte 16 parale la leu și trebuință este să se facă nouă adăogire de alte 4 parale.

Un nou aședemint al dărilor se pôte vedea în Tesauru de documente al lui Papiu Ilariu. (II p. 328)³.

Boerii Divanului propun cinci *semi*, fiește care de câte 6 taleri, plus cotisația pentru haraci, plus două adjutóre de câte 6 taleri și jumătate, plus 6 taleri și un ort, pentru menzilirî. Adăogeaun boerii câte 2 lei la seamă, din cauză mai ales, că să temeaun că nu vor fi în realitate 40.000 de lude dajnici. Domnitorul speră, că vor eși mai mult de 40.000, după ce se va îndrepta abusul cu poslușnicii, cu scutelnicii, cu neamurile și mazilirî și breslașii și cumpaniștii. Dacă vor eși mai mult de 40.000 miî, se va puté scădea iară-și la 4 taleri de sémă, după cum a fost din vechime. Domnitorul incuviințéază a se aședa birul locuitorilor câte 78 lei și 10 parale de liude pre an.

Acéstă sumă va fi plătită ast-fel: 72 de lei în șese *diminiî*, adecă

1. Veđi volumul suplement.

2. Veđi volumul suplement.

3. Veđi acéstă după tesaurul II, pag. 328, în volumul de suplement.

câte taleri 12 la două luni. Divanul propusese o sumă mai mare cu două lei, deci Domnitorul scade cu două lei birul anual, în care bir se coprind și resurile.

Şese taleri, şi parale de ce darea pentru menziliră se va plăti în două căşturi, primăveara şi toamna.

Cât privesce aşedemintul definitiv pentru *semi*, rămâne a se regula afacerea după constatarea exactă a numărului birnicilor¹.

Nici cu această sporire a birului locuitorilor, nu se acopere deficitul bugetar şi atunci Domnitorul cere voie la Constantinopole, să impună, în mod excepţional şi provisoriu, darea vinariciului şi a dijmăritului, la toate clasele privilegiate şi la mănăstiri. La 19 Iulie 1803, se cetesce în Divan, firmanul împăratesc, încuviinţând pentru un singur an «extra-ordinarion dijmărit, vinăriciū», de la privilegiaţi şi mănăstiri².

Dar încă înainte de a sosi firmanul împăratesc, Domnitorul organizează o casă deosebită din 4 boeri: Postelnicul Mavrocordat, fost vis-tier, Costache Ghica, Vornicul de ţeara de sus, Golescu şi fostul mare Logofet Grigorie Brâncoveanu.

Acastă casă va aduna banii dijmăritului şi vinăriciului, privilegiaţilor şi apoi «*din venitul acestor slujbe, să se dee, prin scirea şi porunca Domniei mele, în plata datorilor ţării şi a cheltueleur ce sunt*»

Până ce să se pôtă aduna banii la această casă specială, ea este autorizată de Domnitor să facă împrumut, plătind câte 10 lei la pungă dobândă³.

În 30 Iulie 1803, Constantin Ipsilante, vestesce tuturor ispravnicilor de judeţe, că înşii, boerii din Divan, au avut patriotismul de a impune privilegiaţilor pre un singur an darea vinăriciului şi anume câte 9 bani de vadră, pre când daşnicii au a plăti tot ca în trecut câte 5 bani de vadră şi pârparul. Domnitorul profită de ocasiunea acestei circulări, ca se ordone încetarea perceperei de alte sume cu diverse numiri, cari se luaū de către vinăriceri.

La această ocasiune Domnitorul promulgă ponturile, adecă regulamentul, constatat din 7 articole, dupe care este a se face perceperea vinăriciului în 1803⁴.

La 14 August 1803, în urma primirei noului Hatîşerif al Porţii, pre care mai departe avem a-l studia mai de aproape şi prin care

1. Veđi anexeles din volumul supplement.
2. Veđi anexeles din volumul supplement.
3. Veđi anexeles din volumul supplement.
4. Veđi documentul în volumul supplement,

Porta ierta birul țerei pre un an de ȕile, Domnitorul ordonă publicarea în t  t   țeara a dispozi  iunei Hati  erifului, iar Divanul, în vedere cu scăderea haraciului, chibzuesce noul budget în mărginile veniturilor existente   i sub îndemnul muscalilor, cari se l  uda   cu dobândirea hatihumaiumului   i cu iertarea haraciului, Divanul scade birul locuitorilor la c  te 36 taler  , 36 ban   de cap pre an ¹.

Asemenea scădere în fav  rea țeranilor nu a     ndrept   it pre Di van să renun  te la vinăriciul   i dijmăritul de la privilegia  i pre anul 1803,   i deci la 25 August, Domnitorul promulgă regulamentul după care urm  z   să se facă perceperea vinăriciului de la privilegia  i   i monăstiri ².

La 31 Iulie 1803, s'aŭ fost scos în vin  dare vinăriciul cu *ponturile* 10 la număr, ce se p  te ceti în volumul suplement ³.

Totu   boerii cer Domnitorului   i un hrisov cu bl  stem, prin care să li se mai dee din nou asigurarea, că numai pre 1803 ei vor fi datori a plăti darea mai sus ar  tat   ⁴.

T  te dispozi   iunile acestea luate, referinte la finan  e, țeara, adecă Divanul, le aduce la cunosc  n  a Impăratului turcesc printr'un arz din 10 August 1803. Boerii mul  Ăamesc Por  ii, în numele țerei, pentru iertarea haraciului pre anul 1803, apoi ar  t   cum a   chibzuit budgetul, aduc  nd laude Domnitorului   i cum s'a redus birul danjnicilor. Arzul adaoge o rug  minte, aceea ca P  rta să nu mai permită *«necontenitele treceri prin țeară a le străinilor fără de memuriet, care dupe ce sunt sup  r  t  re fiind-că pricinuesc pr  p  deni   menzilurilor, se   in   i cu mari cheltueli, prăpădind satele, supărându-se tic  lo  ii locuitori de către ace   ti trecători, cu răpire de zaherele   i de vite, ating  ndu-se   i de cinstea lor, cari, ace   ti trecători,   i av  nd menuriet   i neav  nd, trec to  i prin țeară, ca se '  i facă voile   i poftele lor, din care pricin   se prăpădesce p  m  ntul   i locuitorii,   i nici menzilurile nu r  m  n   i nici sate»* ⁵.

  n vedere cu   nmul  irea locuitorilor   ajnici, Constantin Ipsilante   i Divanul i-a   măsură de st  rpirea abuzului   nmul  irei poslușnicilor pre la boerii. Se dispune ca ace  tia să fie redu  i,   i at  t poslu  nicii, c  t   i scutelnicii, să nu fie aleși dintre țeranii fruntași, ci din mijloc  i. Ace   ti scutelnici de îndată ce pot plăti la Vistierie mai mult

1. Ve  i documentul în volumul suplement.

2. Ve  i documentul în volumul suplement.

3. Ve  i documentul în volumul suplement.

4. Ve  i documentul în volumul suplement.

5. Ve  i documentul în volumul suplement.

de cât 30 taleri ce sunt datorî a da ca scutelnici la stăpânul lor, să fie trecuți între dajnici și înlocuiți cu țeranî mai sêracî.

Domnitorul se ținu de promisiune: În 1804 boeriî și mănăstirile fură scutite de plata vinăriciului, de sigur și de a dijmăritului. Dăm în volumul de suplement ponturile vinăriciului pre anul 1804, din cari se pôte constata acêsta ¹.

Cumpărătorii vinăriciului împărătesc pe 1804 se jăluescului Vodă, că unia din țeranî, proprietari de vii, aũ profitat în 1803 de aũ fost trecuți în fôia de vinăriciũ a privilegiaților și ast-fel în 1804 ei n'aũ mai fost apucați de vinăriciũ. Cumpărătorii acestui venit cer îndreptarea acestei afaceri și urmêză diverse hotărîri în chestiune, în sensul interesului cumpărătorilor.

Dacă boerimea găsi pentru un moment patriotismul necesar ca să se impună cu dijmăritul și vinăriciul pre anul 1803, în 1805 boerimea care împreună cu tótă țeara plătea de cãtva timp darea oieritului, acum isbuti se dobândescă de la Constantin Ipsilante hrisov de scutire de acêstă dare pentru boeriî și monăstiri, sub cuvînt că nici boeriî moldoveni nu plătesc oieritul. Domnitorul scutesce de acêstă dare pre mitropolit, episcopi, monăstirile cele mari cu metócele lor și pre boeriî de la vel Ban Țână la Clucer ² de arie, cum și pre vèduvele de boeriî de asemenea trepte.

Dăm în volumul de suplement ponturile de vinđare a oieritului pre anul 1805, cu data de 1 Martie și asemenea un alt hrisov din Iunie 1805, prin care Constantin Ipsilante dispune, ca percepêrea oieritului să se facă numai tómnă, de la Octombrie înainte, pentru că așa să se scutescă de oierit unele capete de vite care numai abusiv vinđătorii le numêra între oi. Acest hrisov pare a fi dat în folosul țeranilor proprietari de oi ³.

*

În interesul financelor, Constantin Ipsilante la 4 Maiñ 1803, a ordonat ca toȝicei cari aũ hrisóve de scutiri, privilegiuî și milă, să și le presinte la Domnie spre înnoire. Marele Logofêt de țeara de sus Isaac Ralet, este însărcinat de a da de șcire la toȝi acêstă dispozițiune cu acêstă informațiune, că «fără de a nu le înnoi înteiũ prin întărirea Domniei hrisóvele și cãrțile, să scie fie-carele că nu vor putea avea nici una din milele și privilegiurile acele» ⁴.

1. Veȝi documentele în volumul suplement.

2. Veȝi documentele în volumul suplement.

3. Veȝi documentul în volumul suplement.

4. Veȝi documentele în volumul suplement.

Cu același scop, Domnitorul opresce de a se face masalagii din locuitorii județului Ilfov. Ipsilante ordonă ca masalagii se fie făcuți din *rențiperi*, de prin Bucuresci, adecă din populațiunea vagabondă, fără căpătăi¹.

*

Dăm în volumul de suplement o rezoluțiune din 24 Decembre 1803, prin care Domnitorul însărcinează o comisiune din Divan cu cercetarea compturilor casei speciale a rësurilor, după cererea Epistatului acestei case, Constantin Știrbei².

*

Alte două documente se referă la socotelii după zaharele requisitionate³.

*

Pre lângă diversele dări către Visterie, continue a îngreua țeara așa dișele havaeturii.

Pe anul 1803, slujba Vornicieii, care se preleva în profitul marilor vornici de la vitele de pripas, este vindută, adecă arendată prin carte domnescă⁴.

Vornicul de harem încă continuă a lua darea săpunăritului de la toi cei cari fabrică săpun, câte un ban de fie-care oca fabricată⁵.

Avaetul marelui Cămărași, *cotăritul*, pre 1804, este de un taler vechi pre an de fie-care prăvălie, în care se întrebuițeză cotul. Acastă dare se prelevă nu numai în Bucuresci, dar și în orașele din județe⁶.

Marele Cupariu se bucură sub domnia lui Constantin Ipsilante de darea cotului de măsurătorea buților. Acastă dare însă, nu este obligatorie, ci numai cine vrea să-și măsoare vinul e supus la asemenea dare⁷.

Slujba, adecă darea căminăritului pre 1803, dă loc la ore-care procese, căci numai neguțătorii de prin țerguri și orașele se opun de a plăti darea, seaă pre temeiă că au documente de scutire, seaă fiind-că sunt sudiți. Acastă dare numai pentru cinci județe de preste Olt, era arendată la licitație cu 2.250 taleri⁸.

1. Veđi documentul în volumul suplement.

2. Veđi documentul în volumul suplement.

3. Veđi documentul în volumul suplement.

4. Veđi documentul în volumul suplement.

5. Veđi documentul în volumul suplement.

6. Veđi documentul în volumul suplement.

7. Veđi documentul în volumul suplement.

8. Veđi documentul în volumul suplement.

Marele Ciohodar continuă a percepe în 1803 și mai departe anii viitorii darea ciohodăritului, adică să iae de totă prăvălia câte un taler vechiū pre an ¹.

Al douilea Spătar profită de darea vădrăritului în județele Buzeu și R.-Sărat. Acastă dare constă din bani 50 pre an de la fie-care om din dealurile cu vii și câte o vadră de vin de fie-ce bute ce se vinde în cramă pre cep ; asemenea de tocitorea cu tescovină ce se vinde câte 45 bani ; de vita prinsă în vie făcend stricăciune 20 bani, de vracnița deschisă 300 bani ; de rimători 50 bani și de ôie seaū capră 10 bani.

Al douilea Spătar mai are și venitul pârparului din județul Rômnic. Pârparul se prelevă de la toți cei cari plătesc vinăriciū și anume câte 12 bani de fundul de puțină de stejar și de bute și câte 6 bani de fundul de puțină de brad ².

Gardurăritul ³ încă este o dare în profitul Spătarului al douilea, însă numai din județele Buzeu și Rômnic și anume de popor câte un galben turcesc, valorând 2 taleri și 90 bani, cari se plătesc cu cislă la scăunașul cel rinduit de gârdurari pre popor. Grôpa de tescovină ce se vinde în Deal încă platesce câte 132 bani havaetul Spătarului al douilea.

Havaetul marilor Vornici de la vâtafi de plaiū, dă loc la un mic proces. Domnitorul, după cererea locuitorilor din plaiul Slănicului, rinduesce vetaf la acel plaiū pre Ștefan Vernescu. Acesta refușă de a plăti havaetul Vornicului de țeara de jos Scarlat Cămpineanu, dicend, că nu este numit după cererea marelui Vornic. Domnitorul nu-l dispensază totuși de a plăti havaetul ⁴.

Regulat în fie-ce an în Aprilie și Maiū vâtafi de plaiuri sunt obligați a da șoimi seaū mai bine șoimôice.

Din actele aduse în volumul de suplement se vede, că acastă dare în natură era de 15 șoimi de toate județele Munteniei ⁵.

Tabacul era venit al Căminăriei. Se percepea de la tabacul din țeară câte 10 parale la oca, iar de la tabacul strein câte 50 parale la oca. În 1804, Domnitorul mai adaogă câte 8 parale darea la tabacul din

1. Veđi documentul în volumul suplement.

2. Veđi documentele în volumul suplement.

3. Veđi documentele în volumul suplement.

4. Veđi documentul în volumul suplement.

5. Veđi documentele în volumul suplement.

țeară și câte 26 la cel strein, în favoarea episcopiei obștirilor, pentru a mări fondul cutiei milelor ¹.

*

În volumul supliment mai dăm câte-va acte cu referință la diverse abuzuri și reclamațiuni relative la dări, ori la perceperea lor din anii 1803—1806, de sub Domnia lui Constantin Ipsilante ².

Privilegiile și scutirile fiind reînnoite prin hrisove și cărți de către Constantin Ipsilante, continuă aproape fără schimbare sub Domnia acestuia. Dorința de a fi scutiți împinge pe mulți să cheltuiască, ca să dobîndescă vre-o cât de mică carte de scutire. Acesta dă naștere la o industrie nelegiuită: unii din logofetei seau scriitorii de Divan devin falsificatori de acte domnesci. Un act ce dăm, amintesc despre falsificarea a multor cărți de postelnice de către Faca ³.

Scutirile și monopolurile boerilor rămân intacte sub Constantin Ipsilante. Nu aflăm decât un singur cas de o mică neînțelegere între vameșii oborului și Păhărnicea Sefendache, proprietara unui scaun de măcelărie din obor. Dar și acest cas se regulează în dată probând Păhărnicea că are hrisov de scutire a scaunului ⁴.

•

Pe lângă scutiri, cutia milelor înlesnesce traiul multor privilegiați.

Sunt destul de numeroase actele din Domnia lui Constantin Ipsilante cu referință la cutia milelor. Să le memorăm aproape în ordine cronologică.

a) Pitac din 6 Ianuarie 1803. În urma raportului prezentat Domnitorului de comisiunea care a cercetat socotelile cutiei milelor, Domnitorul constată, că această cutie are a primi rămășițele de 8 138 lei pre anul 1802. Constantin Ipsilante ordonă împlinirea acelor bani de la persoanele datore ⁵.

b) La 12 Martie 1803, Domnitorul rînduesce o comisiune din Divan și din biv Divaniți împreună cu Mitropolitul, ca să întocmiască o listă de cei cărora cu adevărat li se cuvine milă de la cutie. La această ocaziune Domnitorul ordonă ca milele să se împartă în 6 clase seau stări. La prima stare mila va fi de 40 taleri, la a doua de 30, la a treia de 20, la a patra de 15, la a cincea de 10, la a șasea de 5.

-
1. Vezi documentul în volumul supliment.
 2. Vezi documentele în volumul supliment.
 3. Vezi documentul în volumul supliment.
 4. Vezi documentul în volumul supliment.
 5. Vezi documentul în volumul supliment.

Domnitorul recomandă comisiunei ca miluiții să fie mai puțin numeroși în stările cu cifre mai mari ¹.

Pentru înmulțirea veniturilor cutiei milelor, această comisiune propune o dare obligatorie pe cununii și anume: câte taleri 20 de la cununia boerescă de clasa I, taleri 10 de la a doua stare, taleri 5 de la a treia și de un taler de la toți cei-l-alți.

Tot odată, Domnitorul aprobă, ca prin duhovnici, Mitropolitul și episcopii să îndemne pre fie-care muribund, de a 'și aduce aminte de cutia săracilor ca să 'i lase vre-o sumă de bani, fiind hotărîre luată că un testament său o diată în care nu se va fi lăsat nici un legat pentru cutie, nu va avea valoare la judecată și în tot cazul, a treia parte din avere va fi luată de cutie ².

c) La 27 Martie, comisiunea cere Domnitorului să se împlinescă darea caftanului de la mai mulți boeri și dregători fiind-că trebuie bani de Paște la cutie ³.

d) La 30 Martie Grigore Ghica, Vornicul obștirilor, capătă ceva mai mult de cât o miluire de la Constantin Ipsilante, în favoarea lui Mihalache Chiriță: i se continuă embaticul pe 5 ani a mănăstirei Strehaia din Mehedinți cu așezămînt să dea la cutie în fie-care an câte taleri 2.000, fiind-că nu s'a folosit de arenda anterioară din cauza invasiunii pasvangiilor ⁴.

e) La 3 Septembrie 1803, Matei Fălcoian, marele Vornic al obștirilor, cere Domnitorului împlinirea banilor datorî de ispravnicî la cutie. Domnitorul aprobă ⁵.

Fiind-că ispravnicii odată duși la județ nu-și mai plătiau taxa la cutie, Domnitorul, dispune la 22 Septembrie, că pe viitor ispravnicii orînduiți să nu fie slobozi a pleca la județe pînă nu vor plăti mai întîi taxa la cutie. Tot odată ordonă marelui Vistier, să dețină pre sîma cutiei sumele datorite din lefurile boerilor funcționari.

Mai greu se puteau încasa taxele de la funcționarii cari nu primiau lefi de la casa resurilor. Domnitorul dispune, ca de la aceștia să se îndestuleze cutia, coprinzînd banii datorîți de la scutelnicii atribuiți lor ⁶.

Cu referință la prósta situație a cutiei milelor, lectorul va mai afla acte din 22 Septembrie 1803 ⁷.

1. Veđi documentul în volumul suplément.

2. Veđi documentul în volumul suplément.

3. Veđi documentul în volumul suplément.

4. Veđi documentul în volumul suplément.

5. Veđi documentul în volumul suplément.

6. Veđi documentul în volumul suplément.

7. Veđi documentul în volumul suplément.

f) Comisiunea însărcinată de Constantin Ipsilante cu întocmirea definitivă a listei a pensionarilor cutiei, nu a terminat-o până la 7 Decembrie.

Domnitorul ordonă ca acea listă să fie aplicabilă de la 1 Ianuarie 1804, dar până atunci totuși să se plătiască pensiunile «la cei ce din răsbóie pentru feară s'aú sacateftesit». Domnitorul cere și informații despre veniturile cutiei și de datoriile din trecut și dispune, să nu mai pótă lua din banií cutiei, prin pitacuri domnești, cum s'aú făcut altă dată ¹.

g) O miluire neobișnuită face Constantin Ipsilante la 12 Aprilie 1806, dar de astă dată nu de la cutia milelor, ci din casa răsurilor, cu titlul de leafă. Și ce e mai curios e că numele persónelor ajutate rămân neindicate, Domnitorul mărginindu-se a țice, că leafa este «pentru un obraz știut» ².

*

O formă cunoscută de miluire era acordarea de Domnitori a unui număr de bolovaní de sare de la o anumită ocna și învoirea de a locui, în vre-o casă mănăstiréscă ³.

1. Veđi documentul în volumul suplément.

2. În Constantin Ipsilante Voevod

Cinstit și credincios boerul al Domniei, mele Dumnéta biv vel Bane Epistatul al casei răsurilor, din banií acestei case sa aibí a da Dumnélui vel Postelnic *talerí 1.500, a lecă o mie cincí sute pre două luni trecute Februarie și Martie leafa pentru un obraz știut*, iar de la urmatorul Aprilie și înainte sa aibí a da pre tóta luna câte *talerí șapte sute cincí decí iaraș la Dumnélui vel Postelnic tot pentru acel obraz, leafă, și cu acest domnescul nostru pitac se vor ține în sémă la socotelile casei, tolico pisah gpd.*—1806 Aprilie, 12.

Cod. XLIX, fila 23.

3. Pitac la Epistatul ocnelor.

«Nu dăm la nimenea sare de la ocne ca o datorie, ci dăruire și har, și fiind-că darul nu se cere cu zor și cu poruncă, neprimă este cereroa care o face Catinca Fălcoianca Șătrăreasa; iar dacă are cartea Domniei mele prin care să aibă milă de sare rinduită a i se da pre tot anul, să o arete, ca să dăm poruncă a i se da acea sare dupe carte. — 1803 Decembrie 7 ¹.

Cod. XXXVII, fila 17

Domnitorul ordonă scóterea Cluceresei Raluca Manu din casele unei mănăstiri din București. La cererea biv. Visternicului Filipescu, Domnitorul învoise șederea acestei Dóme în casele egumenesci pre două luni. «Acum se apropie anul de când ține casa mănăstirei, poruncim dar ca până în trei dăle s'o scoți de acolo negreșit».—1803, Decembrie 19.

Cod. XXXVII, fila 24 verso.

Vămile

O bogată serie de documente posedăm cu referințe la vămile țerei Muntenesci, sub Constantin Ipsilante, între anii 1802—1806. Dăm, după traducerea francesă oficială din 1874 la agentia românească din Constantinopole a firmanului de la 1802, prin care Austria dobândește reducerea vămii de 3 la sută și pentru Principate, cum o are pentru restul Turciei, cum și dreptul de a nu mai plăti vamă și în Principate după ce au plătit-o Turciei ¹.

Caimăcămia care așteaptă sosirea lui Constantin Ipsilante nici chiar cei 3 la sută nu-î pretinde imediat de la sudiții rusești ².

În asemenea condițiuni neguțătorii români pământeni nu puteau ține concurență cu supușii străini.

Cu totă aplicarea în Principate a tratatelor de comerț ale Turciei, Constantin Ipsilante arendeză vămile cu un tarif special de vămuire a diverselor articole de import și export. Dăm în volumul supliment așa dișele cataloage, adică tariful după cari s'au prelevat vama de către cumpărătorii vămii în decursul anilor 1803—1806, cât și corespondența ocazionată cu întreprindătorii vămilor, sea în contra lor ³.

3. Veđi documentele în volumul supliment.

XXXVI.*Comerțu, bresle, fabrici, mijloce de comunicațiune.*

Comerțul și industria țerei se resimt și ele de sigur de ultimele evenimente. În urma potolirei anarchiei din București, comerțul se ridică cu anevoie, isbit mai ales de greutatea și pedicele deja constatate de noi sub anterioarele domnii. Privilegiile de cari se bucură sudiții străini față cu vama, cu administrațiunea și justiția ³, favorizează din ce în ce mai mult pre negustorii și industriașii străini, în paguba comercianților și industriașilor pământeni români.

1. Veđi documentul în volumul supliment.

2. Veđi documentul în volumul supliment.

3. Meseriașul sudit ora apărat de Consulul său chiar când nu are dreptate. Pitac la Vêtaful de Divan să arate Consulului austriac că zidarul sudit care s'a tocmnit să facă o biserică pre moșia Clucereșei Dudescu, nu se ține de tocmială și să 'i cêră celui Consul a'l supune după tocmelă.—1803, Noembrie 19.

Cod. XXXVII, fila 9.

Breslele

Cu referință la corporațiunii, bresle sau isnafuri, dăm mai multe acte de la Constantin Ipsilante.

În urma cutremurului de care mai sus am făcut mențiune, breslele cari curând au trebuit să atragă atențiunea Domnitorului, au fost de sigur acelea cari interesa rezidirea orașului ruinat în mare parte.

Între aceste este brésla întrunită a lemnarilor, zidarilor, tâmplarilor, strungarilor, cărămidarilor și nisiparilor din Bucuresci. Domnitorul încă la 28 Octombrie 1802, dă o carte de reorganizare a breslei întrunitelor isnafuri și îmbracă cu caftan pre Ioniță Vătaful, numindu-l Meimarbașa.

Organizarea acestei întrinite bresle diferă de aceea a breslelor celorlalte. Mai întâiu se deosibesce prin faptul că Meimarbașa primesce leafă din casa resurilor câte 50 taleri pre lună și este îmbrăcat cu caftan ca toți funcționarii domnesci. Fie-care din subdivisiunile breslei are în frunte câte un Ceauș și câte 4 sau 5 fruntași, meșteri mai bătrâni și mai de ispravă. Aceștia constituiesc *loja*, sea cum se dicea în secolul trecut, *lonjia*. Ceaușii sunt încă electivi, dar brésla a pierdut independența ei, prin faptul numirii directe a lui Meimarbașa. Constantin Ipsilante mai lăsa încă lojei judecata pentru alișverişul meșteșugului, cum și pentru ucenic și călf ¹.

În favoarea breslei tabacilor din Bucuresci, găsim de la Constantin Ipsilante câte-va acte la codul XLIX, fila 15, 42 și 105.

Dintre acestea vom cita actul de la 27 Decembrie 1802, prin care Constantin Ipsilante scutesce de vama tîrgului peile ce le vind lucrate și nici pentru peile ce cumpără de la măcelarii din oraș ². De altă parte însă, la 15 Octombrie 1803, Domnitorul ordonă să se pue nart pentru vinderea peilor tăbăcite, asemenea și pentru articolele ce confecționează din piei cavafl, adevă încălțăminte de diverse categorii, ce le vind lucrate gata ³.

La 16 Martie 1803, Domnitorul Constantin Ipsilante reînnoesce hrisovul bărbierilor reînnoit de Alexandru Ipsilante la 1796 ⁴.

Brésla croitorilor capătă în Maiu 1803, reînnoirea hrisovelor sale de constituire, însă Starostele numit și Tersibașa, e numit direct de către Constantin Ipsilante, la 1 Maiu, 1803 ⁵.

-
1. Veđi documentul în volumul de anexe.
 2. Veđi documentul în volumul suplement.
 3. Veđi documentul în volumul de anexe.
 4. Veđi documentul în volumul de anexe.
 5. Veđi documentul în volumul de anexe.

În Ianuarie, 1804 brésla croitorilor români din Bucuresci, simțindu-se debordată de croitorii evrei și streini, adresază Domnitorului Constantin Ipsilante următoarea petițiune :

«Jăluim Măriei tale, pentru croitorii sudiți, atât ovrei cât și cei-l-alți că și cei ce vin din alte părți și cei ce sunt făcuți sudiți de aceea, deschid prăvălii, care pe unde vor și lucrază și nu voesc să scie nimic de ponturile hrisóvelor ce le avem de la atâția luminați Domni, nici de telalbașa, nici de brésă, nici la alte angarale nu ajută, nici beilic lucrază după obicei și ne iau și călfle noastre de le bagă prin prăvăliile lor, momindu-și că de la ei nu 'i pôte lua de beilic, careși este, că cândese beilicul de la Cămară, nici pre călfle cari sunt raia de ai noștri putem lua de prin prăvăliile lor, necum vor să scie și mare chedir ni se face din pricina lor; ci ne rugăm Măriei tale, să fie luminată poruncă, seașă să fie de obște cu noi la toate obiceiurile breslei, seașă să ne luăm călfle cari sunt raia de ai noștri, să le avem prin prăvăliile noastre, ca să ne putem ajuta la angarale, la beilicurile Cămarăi, că noi când le dicem seașă la angarale să ne ajute, seașă călfii să dea, ei dică că nu voesc să scie nici de Măria ta, nici de nimeni aici în Bucuresci, fără numai de stăpânul lor. Dar noi scim și prin țerile lor obiceiul, că pre la țeara lor când merge vre-un om cu meșteșug de aceea, nu 'l lasă nici de cum să lucreze de capul lui, ci 'l pune slugă la meșter pământean, iar ei aceea se fac stăpâni, nedând nici obișnuita milă a cutiei ce o avem, de se hrănesc dintr'ênsa cei scăpătați, cei bolnavi și chiar și slugile noastre, de nu ne putem hrăni din pricina lor, și cum va fi mila Măriei tale¹.

Domnitorul dă asupra acestei declarațiuni următoarea energică rezoluțiune :

Dumnélui vel Agă. Domnia mea, croitorii ce lucrază aici în politie nu 'i cunoscem de sudiți. Cum îndrăsnesc dar uniți ca aceia a se împotrivi la rînduețele breslei croitorilor și a nu fi supuși la cele cari sunt acestui isnaș? ci dar poruncim, să cercetezi jalba. acésta și fiind arătarea lor adevărată, vercine va fi acela care nu se supune la rînduiala isnașului, să 'i pecetluiesci Dumnéta prăvălia.—1804, Ghenarie 17².

Acéstă rezoluțiune nu împedecă ca evreii prin stăruințele lor să 'și capete de la Constantin Ipsilante staroste a parte; ba încă prin același decret, 17 Aprilie 1805, rînduind breslei evreilor Staroste pre David, care era și Hahambașa, constitue diverse scutiri și privilegii³.

1. Cod. XXXVII, fila 37.

2. Cod. XXXVII, fila 37.

3. Vezi documentul în volumul supliment.

Loja stărostiei evreilor are dreptul de judecată a membrilor corporațiunii aceștia, având apel la marele Cămarăș.

Aflăram un cas când guvernul se făcu executor unei sentințe a hahamilor, de isgonire a unei evreice.

Maî marele Staroste de neguțetori este un personagiū, care devine pre totă ziua maî important, din cauză că dobândesce atribuțiuni prin diversele nizamuri cu referință la justiție. Maî marele Staroste este acel care face estimațiunile de lucrări publice și private. Prin el se fac diverse vîndări silnice, etc., dar tocmai din cauza acestor varii atribute, maî marele Staroste de neguțetori devine un fel de funcționar al Statului, nu ales, ci numit direct de Domnitor, după cum se pôte vedea din actul ce 'l dăm în volumul supplement ¹.

Acēsta ne explică și milele ce, la 5 August 1805, acordă Constantin Ipsilante lui Ioan, fostul Staroste de neguțetori ².

Că starostia devine dependentă de guvern, se pôte înțelege și din actul ce dăm încă din 2 Decembrie 1802. Boerii chiar cer Domnitorului rinduirea din nou la maimăria breslelor intrunite a lem-narilor, cărămidarilor, etc., a lui Lazăr fostul polcovnic, cu toate că bres-lele voiau să aibă pre alt cine-va ³.

La 28 August Constantin Ipsilante reinnoesc boengiilor hrisovul.

Breasla boengiilor cere lui Vodă respectarea hrisovului lor. Ei cer ca străinii să fie opriți de a lucra meșteșugul boengeriei. Domnitorul dă următoarea rezoluțiune:

«Dumnēta vel Logofete de țeara de sus și Dumnēta vel Agă, teorisind jalba, să aveți a da cuviinciosul nizam, spre a se face urmare întocmai și ase-menea după coprinderea hrisovului Domniei mele, ce s'a dat jăluitoilor». — 1803, Noembrie 18 ⁴.

Un alt cas se presintă, în care Constantin Ipsilante, după peti-țiunea dată de către boengii, dă următorul pitac:

«Fiind-că cuprinderea hrisovului acestui isnaf nu slobode a deschide altul prăvălie de boiangerie, alătura cu alta prăvălie asemenea, și fiind-că Zamfir 'și-aū lăsat prăvălia ce aū avut'o întâiū și ș'aū deschis într'altă parte, vol-nic a fost dar acel Gheorghe a 'și deschide prăvălie lângă acea care aū fost lăsat'o Zamfir ne maî lucrându-se acolo meșteșugul boengeriei, iar Zamfir rău cere acum a maî deschide prăvălia ce aū lăsat'o ca să 'și lucreze meșteșugul său tot acolo, adecă lângă prăvălia ce aū deschis'o Gheorghe și o ține și acum,

1. Veđi documentele în volumul supplement.

2. Veđi documentele în volumul supplement.

3. Veđi documentul în volumul supplement.

4. Cod. XXXVII, fila 19 verso.

fiind acea cerere e împotriva orînduielei hrisovului, ce s'aû is mai sus ; drept acea poruncim Dumitale vel Camăraş, că de va fi intrat Zamfir iarăşi în prăvălia ce aû lăsat'o, ca să lucreze meşteşugul boengeriî, sa 'l gonască de acolo şi să mērgă a 'şi deschide prăvălia într'altă parte, unde şi acolo iarăş este dator a păzi orînduiala hrisovului.— 1806, August 14.

Cod. XLVIII, fila 54

Fabricile

În 13 Ianuarie 1803, Grigore Ghica marele Vornic al obştirilor înfiinţeză o fabrică nouă de testemeluri şi alta de şaliuri şi ghermesituri. Domnitorul acordă acestor industrii hrisovul următor :

„Find că înmulţirea felurilor de meşteşuguri şi a lucrărilor de mână ce s'ar putea iscodi într'o ţeară nu numai este de mare folos şi îndeustulare locuitorilor ei, neavēnd atunci trebuinţă a aduce şi a cumpăra cu preţuri scumpe de prin alte părţi streine, acele ce sunt de lipsă, ce şi laudă şi podōbă patriei, aceea pricinuesce ; care acēsta şi oblăduitorii ce s'aû învrednicit de la Dumnezeu a avea stăpâniri de ţeară şi de norōde, când vor înlesni prin domnsceele sale ajutoruri şi faceri de bine de a putea adecă face pre supuşii sōi îndeustulaţi şi cu cele ce n'aû avut, nu puţină pomenire vecinică 'şi dobândeşte ; deci, fiind că dumnōlui cinstit şi credincios boerul Domniei mele Grigore Ghica, vel Vornic al obştirilor, ca un iubitor patriei sale, s'aû îndemnat a isvodi într'acēstă ţēră o fabrică de saldangia îc în care să se lucreze ghermesituri, şaliuri şi alte cumasuri ce se lucrēză de mētase i fir i *mintene*, cum şi prefacerea mētăsurilor de aici şi din ţeara turcēscă a le aduce în fiinţa mētăsurilor Ţarigradului, cari se aducea de neguţetōri cu mare cheltuială, care acēstă isvodire de meşteşug nou aici în ţēră, cunoscēndu-se a fi, după cum am is mai sus, de mult folos obştiei, cu şcirea şi porunca Domnēscă prin multă osirdie şi ostenōlă aû şi adus numitul boerul Domniei mele din părţi streine ōmeni meşteri cu sciinţa desōvărşită, i materialurile cele trebuinciose, cu grele şi primejdiōse cheltueli ; dar fiind că un acest fel de lucru ce este folositor obştiei, fara ocrotire şi ajutorul Domniei nu va putea dupe vreme a'şi avea statornicirea lui, am bine-voit Domniea mea şi am hotărît, ca să aibă numita fabrică aceste pronomii ce se cupriud mai jos, precum şi alte asemenea fabrici aû asemenea cuviinciose ajutoruri domneşti.

a) Fiind-că Dumnōlui numitul boerul Domniei mele s'aû pus pre sineş în grele cheltueli, acum pentru a isvodi în ţēră acest meşteşug ce nu'l aû avut până acum, de aceea dar nimenea altul sa nu fie volnic, atât aici în politie, cât şi într'alt oraş de ale acestei ţeri, a deschide deosebită fabrică s'aû deosebi a lucra acest meşteşug al saldangilicului, adecă *şaliuri şi ghermesituri* şi alte cumasuri ce vor putea eşi din mētase şi fir şi meşteşugul mengherului

și prefacerea mătasei în ființa mătasei Tarigradului, nici cel ce va sci a lucra, nici cel ce va putea cu a sa cheltuială se țină acest fel de fabrică, afară numai de numitul boer. Cel ce va avea sciința acestui meșteșug să mîergă de va voi să lucreze la numita fabrică cu plată.

b). Toți cei ce se vor afla lucrând la această fabrică, câți se adună, 100 de ômenî, să fie scutiți și aperați de toate dăjdielo și angăriile ce vor eși de la Domnia mea preste an în țeară, cari spre a fi cunoscuți și sciuți să li se dea de la Dumnélui vel Cămărași teșkerele la mână.

c) Să aibă a ține aici în politia Bucurescilor o prăvălie de boengerie, ce este trebuincioasă fabriciei, scutită și apărată de toate.

d) Să aibă a ține și liude 50, scutiți și apărați de rîndul dăjdiilor Visteriei, cu pecetluiturile Visteriei Domniei mele, însa ômenî fără pricină de dăjdi, pentru căratul lemnelor și al altor trebuincioase ale fabriciei; asemenea și două sacagi, trei dulgheri și trei zidari, iarăși scutiți de toate dăjdiile și angara-lele cu pecetliturele Domniei mele, fără pricină, de dăjdi, cari găsindu-se, precum dicem, fără pricină, poruncim Dumitale cinstit și credincios boerule al Domniei mele vel Vornical politiei, dumnévóstra ispravnicilor județului, să le dați adeverință de numele și chipul lor, după orînduială, ca să li se dea pecetluituri de la Vistieria Domniei mele.

e). Ômenii fabriciei de se va întempla a avea între denșii pricinî de judecată, să aibă a'i judeca numitul boer, iar avînd pricinî cu alți deosebiți, de afară, atunci pricinile lor sa se cerceteze la judecătoria, unde se vor orîndui de către Domnie, față fiind și numitul boer, prin carele să se și cîră la judecată; și când de acolo nu va rămînea vre-o parte mulțămîți, atunci cu anafora acelei judecătoria să se înfățișeze ipotesiarii înaintea domnescului nostru Divan; iar nu sa se calce fabrica de către zapci și să se pricinuiască pagube.

f) Această fabrică să aibă a da la Sfînta mînăstire Mărcuța, pe tot anul câte talerî 400 etision, pentru ajutorul ce i s'a făcut și hărăzit de la Domnie, cum și la Camara Domnăscă se dea pe tot anul câte 25 coți șaliu vîrgat și câte 25 coți ghermesituri îndoite sadea.

Deci pentru ca să fie bine păzite aceste toate, am dat Domnia mea acest hrisov întărit cu iscălitura și cu pecetea Domniei mele, Dumnélui numitului boer, ca să se păzescă întocmai nestrămutat, poftind și pre cei din urma noastră frați Domni, a întări și Domnialor această întocmire a acestei fabrici, fiind, precum dicem, de folosul obștiei și podoba țerei; și s'a scris în anul dintîu dintru întea Domnie a Domniei mele, lét 1803, Ianuarie 15, de Chiriță Dascălul Slovenesc.

Prin hrisovul căpetat de boerul Ghica, se aduce jignire rufetului boiangiilor din Bucuresci. Fabrica de saldangialic voesce a mo-

nopolisa mengheneoa. De aci reclamațiunii din partea breslei boian-
giilor ¹.

Aducem în volumul supliment anafora boerilor cercetând aface-
rea, cu data de 21 Martie 1803. Domnitorul recunoște, că fabrica n'are
dreptul de a monopolisa văpsirea stofelor, ci numai a celor cari se
șes la fabrică, iar lucrurile obștei, vechi seaă nouă, e dreptul boian-
giilor să le văpsescă ².

Fabrica de postav continuă sub Constantin Ipsilante, de și este
în cértă Medelnicerul Chiriac Arbut cu lucrătorii, cari fac o specie de
grevă și reclamă la Domn, că sunt asupriți, din care pricină urmăză
cercetări și judecata ce se pôte vedea în notă ³.

În interesul îmbunătățirii postavului, Constantin Ipsilante, prin
Gaudin, secretarul agenției austriace, caută să introducă în țeară oi
spaniolesci. În interesul acestei îmbunătățiri, Domnitorul dă un hrisov
cu diverse folosințe și scutiri ⁴.

O fabrică de torsul bumbacului capătă hrisov prin care i se
acordă scutiri și privilegii. Fabrica o înființase Gaudin și Ioan Papa
Polizon ⁵.

La 1806 August, înregistrăm înființarea de către Constantin Fi-
lipescu, fostul mare Vistier, a unei fabrici de farfurii, cu monopol pe
dece ani. Domnitorul acordă diverse privilegii și scutiri acestei noue
fabrice ⁶.

Din cauză că iarna înghețând Dâmbovița, orașul era amenințat
să nu aibă fână de la morile după acest riș, Domnitorul Constantin
Ipsilante obligă mănăstirile să înființeze mori de cai. Tot-o-dată în
12 Iulie 1803, regulază luarea mai potrivită de oium la aceste mori ⁷.

*

Cu referință la comerț, dăm în note, o serie de narturi dintre
1802—1805.

Încă în 17 August 1802, Constantin Ipsilante a cerut de la câți-va

1. Veđi legenda noastră «Ciubucul lui Vodă» pag. 199, în *Legendele
Romane*, 8° București 1891.

2. Veđi documentul în volumul supliment.

3. Veđi documentul în volumul supliment.

4. Veđi documentul în volumul supliment.

5. Veđi documentul în volumul supliment.

6. Veđi documentul în volumul supliment.

7. Veđi documentul în volumul supliment.

din boerii Divanului, să întocmiască narturi generale pentru toate ale mâncărei¹.

Se pare că boerii cărora Constantin Ipsilante adresează acest pitac nu făcură nimic, de ore-ce Domnitorul reînnoește ordinul în 12 Noembrie 1802, de astă dată către întregul Divan².

La 9 Noembrie 1802, Constantin Ipsilante aprobă tariful întocmit de boerii, pentru o serie de destul de numeroase articole de îndestulare publică, mai ales băcănii³.

La 1804 Aprilie 2, se aprobă de Constantin Ipsilante alt tarif nou, ceva mai urcat la unele articole⁴.

Băcanii nemulțamiți cu nartul stabilit, reclamară la Constantin

1. Eată ce scrie Domnitorul :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnôta biv vel Bane Nicolae Brâncovene, Epistatule al logofeților mari, și Dumnôta biv vel Vornice Manolache Crețulescule, și Dumnôta vel Vistier, și Dumnôta biv vel Vornice Constantine Știrbei, fiind-că pentru rînduiala narturilor lucrurilor celor de mâncare ce se vînd de băcani și alții, și pentru pâne, cum și pentru cărnuri, trebuiesce a se da un cuviincios nizam, și a se pune în orînduială nartul cu care se cuvine a se face vinđarea acestora; de vreme ce după pliroforia ce avem Domnia mea, toți aceștia fac vinđerile cu prețuri încărcate preste măsura și nesuferite, ve poruncim dară, ca împreună cu Dumnêluț vel Agă, adunându-ve la un loc, unde aducînd de față, atât pre brutari și pre măcelari, cum și pre băcani, să faceți cercetare cu fieș-care dintr'acesta brêslă osebit, și alegînd și prețul cel cuviincios, cu care se cade a se face vinđarea fieș-căruia lucru, acum intr'acesta vreme, sa aveți a întocmi prin drêptă chibzuire nartul vinđarei la toate acestea, pre care sa și aretați Domniei mele prin anaforale în scris, fără de zabavă; și fiind-ca brêsla măcelarilor s'au dat de către Domnia mea iaraș asupra Agiei, ca sa se curga și să se urmeze orînduiala aceea ce au fost obișnuita din vechime, poruncim Dumitale vel Agă, sa-l îndatorească pre toți măcelarii politicii, ca să-și alôga dintre dênșii Vataf, pre care sa-l orînduiescă Dumnôta și sa-l îndatorească ca dimpreună cu brêsla, sa îngrijêsca spre a avea vite din destul pentru taiat la scaune, ca să nu pătîmescă norodul de lipsa acestei trebuincioșe hrane, ci să fie felurimele cărnurilor îndestulate de vite sînatose și grase, facînd vinđarea întocmai după nartul ce se va hotări de către Domnia mea, cați găsindu-se vre-unii dintr'înșii vicleinind cu vre-un chip împotriva poruncei noastre, ori-cu lipsă la dramuri, ori-cu carne bolită și slabă, seau cu lipsă de neajungere pentru îndestularea politicii, cu nici un mijloc nu vor putea scăpa de strașnică urgie și pedêpsa Domniei mele; *tolico pisah qpd.* — 1802, August 11¹.

Cod. XLVIII, fila 128.

2. Veđi documentul în volumul supliment.

3. Veđi documentul în volumul supliment.

4. Veđi documentul în volumul supliment.

Ipsilante. Domnitorul rindui din nou nartul în cercetarea boerilor, cari stabiliră, în 1805 Martie 21, un nou tarif mai urcat la un număr de articole ¹. La 1806 Februarie, se face alt nart nou, mai urcat ².

În 29 Octombrie 1803, Constantin Ipsilante ceruse boerilor să așeze nartul și pentru tabaci și pentru cavafi ³.

Cavafi pământeni au cerut lui Constantin Ipsilante să împedice nisce cavafi turci, a vinde marfă în detaliu. La această ocaziune cavafi pământeni arată cu ce preț pot vinde ei ⁴.

1. Vezi documentul în volumul supliment.

2. Vezi documentul în volumul supliment.

3. Pitac din 29 Octombrie 1803, către biv vel Banu Manolache Brâncoveanu, vel Spătar Scarlat Ghica și vel Postelnic Mavrocordat, vel Vornicul Grigore Brâncoveanu și biv vel Paharnicul Manolache, orînduiți să așeze, nartul general, le poruncesc a pune nart și tabacilor și cavafilor.

Condica XXXVII, fila 3 verso.

4. Eacă actele :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Fiind-că la prigonirea ce au avut cavafi pământeni de aici cu doi Turci cavafi de la Târnova, ce au fost adus aici marfă de căvafie spre vîndare, care vrînd să vîndă la norod cu mărunțișul, nu i-au îngăduit cavafi pământeni, pricinuind că ei au privileghiul a nu fi slobozi alți negustori streini să vîndă marfă cu mărunțișul aici în politie, ci cu preț cuviincios, să o vîndă cu ridicata la însuși ei, și că nici pot a cumpăra cu ridicata, fiind-că și marfa de aici o vînd cu preț mai jos de cât li s'ar cere de către numiții streini negustori, am poruncit Domnia mea Dumnului vel Postelnic și Dumitate vel Agă, ca să se cerceteze cu ce preț le da mâna negustorilor turci a vinde marfa ce au adus-o, și cu ce preț vînd cavafi de aici asemenea marfa de căvafie pămîntescă, și ce deosebire este între felul mărfii și a prețului unora de către alții? de unde ne-au venit anaforoa cuprîndătoare, că la cercetarea ce s'au făcut pentru acesta, înșiși cavafi pământeni au arătat, că ei marfa pămîntescă nu o vînd cu preț mai mult decît ca acesta, adevărat ce mai jos pre număr este arătat, însă :

Mâna dintîi

Taleri	Bani	
3	—	Papuci cu meși,
6	6	Părechea de cisme,
—	105	Părechea de tărlicî,
1	—	Părechea de papuci femeesci,
2	60	Părechea de iminei liochin,
1	90	Părechea de iminei negri,
5	—	Părechea de cisme galbene,
6	—	Părechea de cisme negre, făcute de aici, turcesci,
5	60	Părechea de cisme roșii.

Maî importante narturî sunt cele ale pânei şi ale carnei.

În interesul oftenirei pânei, Constantin Ipsilante ordonă, să nu se dea *oim* maî mare la măcinatul făinei, de cât *şeciuală*. Va să şică Domnitorul impune *nart* şi proprietarilor de mori¹.

Mâna a doua

Taleri	Bani	
2	90	Papuci cu meşi,
5	60	Părechea cisme liochiî,
—	96	Târlici,
2	30	Mineî liochin,
1	60	Imineî negriî,
—	105	Papuci femeesci,
4	—	Cisme galbene,
5	60	Cismele negre, făcute de aici turcesci,
2	30	Imineî negriî pripiriî,
5	—	Cismele roşiî.

Mâna a treia.

3	60	Părechea papuci cu meşi,
5	—	Cismele liochin,
—	90	Târlici,
1	45	Imineî negriî,
5	—	Cismele negre, făcute de aici turcesci
4	60	Cismele Românesci de frunte,
2	60	Cismele negre iar Românesci de a doua mână,
4	60	Cismele roşiî.

Deci de vreme ce cavafii au arătat, că cu acest preţ vînd ei marfa la norod, după însuşi dar a lor arătare, am întărit şi Domnia mea nartul acesta. cu hotărîre, ca cu acest maî sus însem at preţ să vîndă fie-care felurime a mărfii de cāvăfie pămîntescă; pentru care s'au şi dat porunca Domniei mele, atât prin buiurdizmă la maî sus numita anafora, cât şi printr'acest deosebit pitac al nostru, şi se porunceşte ca scoţînd copie de pre acest nart, să se lipésca în tîrg la trei-patru locuri, unde sunt prāvăliile cavafilor, spre a se vedea de către toţi cei ce au trebuinţă de cumpărăt, ca să scie fieşce care cu ce preţ are să cumpere orî ce lucru de cāvăfie, îngrijind Dumneţa, ca nu cumvaş să facă cavafii vîndarea cu preţ maî sus decăt acesta ce este hotarît de Domnia mea, nicî să facă înşelăciune norodului cu a vinde marfa cea do a trea mână cu preţul celei de a doua mână şi cea de a doua mână cu preţul celei de frunte, căci, verî carî din cavafii se va găsi învîno-văjit la o urmare ca acésta, orî a vinde cu preţ maî sus, seaî a face înşelăciune, cum s'au şis să scie cu hotărîre, că straşnică pedépsă are a cerca de la Domnia mea. tolico pisah gpd.—1805, Martie 30.

Cod. XLIX, fila 214.

1. Veđi documentul în volumul supliment.

Dăm în note diverse acte relative la prețul fixat pentru vinderea pâinei în 1803—1806¹. La 1804 pânea urma să se vindă 100 dramuri la o para, adică pre 4 parale ocaoa².

Atragem atențiunea asupra unui pitac adresat ispravnicilor de Buzău, din Maiu 1806, în care le impută, că, urmărind propriile lor interese, cumpărați se vede de brutari, îi toleră să facă pânea mică, rea și mult mai scumpă de cât la Bucuresci. Vodă scrie că este încredințat, că acesta provine «numai din lăcomia interesului și matrapazlicul vostru măgarilor!»³.

■

Creștând că fabricațiunea de simiți și covrigi, imputăneză făina pentru pâne, Constantin Ipsilante, la 13 Octombrie 1803, ordonă lui Aga: «că de astă-zi înainte să poprască și să inchiță toate simigiriile din Bucuresci, a nu mai lucra covrigi și simit până în primăveară și ori câtă zaherea și făină vor avea ori să facă pâne, seau să o vință la brutari»⁴.

În 14 Ianuarie Domnitorul ridică această proibițiune cu următorul pitac:

«Cinstit și credincios boerule al Domniei mele, Dumnéta vol Aga, fiind-că acum a venit și vine cu îndestulare zaherea cea trebuincioasă politiei, poruncim, ca să fie slobozi jăluitoii simigii a'și lucra meșteșugul simigiriei și a'și face alișverișul lor nepopriți și Dumnéta se le deschidi prăvăliile».—1804, Ianuarie 14⁵.

Nartul cărnei. Încă în Decembrie, 1802 Constantiu Ipsilante provacă facerea nartului de vindare a cărnei. Boerii la 7 Noembrie 1802, cer lui Vodă permisiune se făcă *cisniă*, ca să pôtă fixa pe dreptate nartul cărnei. Până atunci însă ei găsesc, că e drept ca în post măcelarii se vință mai scump carnea, cu o para mai mult decât în zilele de

1. S'au făcut pitac la Agă, ca acum îndată să facă o catagrafie de câtă zaherea se află în pîr pre la brutari, cum și pre la mori și a căruia brutar anume și să arate Măriei sale prin catastih.—1803, Decembrie 13.

Cod. XLIX, fila 129.

2. Vezi documentul în volumul supliment.

3. Vezi documentul în volumul supliment.

4. Cod. XLIX, fila 29.

5. Cod. XXXVII, fila 29. verso.

dulce. Domnitorul fixeză la 9 Decembrie 1802, prețul carnei, pre ȕilele de dulce, așia :

Oca carne de ôie 6 parale.

Oca carne de vacă 4 parale.

In posturî câte 1 para mai mult¹.

Numaî in 1804, desvoltă Constantin Ipsilante o mai mare energie față cu măcelariî. La 9 Februarie adresă pitac la Dumnélul vel Agă, pentru Iova și Dinu măcelari, cari împotriva nizamului și strașnicilor poruncî, Iova adecă după ce s'aũ cutezat a vinde la scaunul de carne, o carne fôrte prôtă și slabă, atât a in cât nu este de a o mânca cinevaș, fiind mortăciune și lipsă la dramurî, cum și Dinul asemenea, încă și câte parale nouă ocoa împotriva nartului, să'î bată pre amêndouî cu câte 300 toiege la tălpî inaintea scaunelor lor de carne și apoi să'î trimită la ocne².

Cam începuse a cădea in desuetudine regula de a nu se tăie carne decât la hotărîite, cunoscute și privilegiate scaune. In mahalale se tăia carne, de ômenî neavênd acest drept. La 27 Aprilie 1803, Constantin Ipsilante dă ordin să se oprêscă asemenea tăierî de carne pre la mahalale³.

Vêdênd Domnitorul că nu se putea curma abuzul măcelarilor, hotărî ca să se iae trunchiurile in regie și să taie carne și să o vîndă in regie. Acêstă încercare nu isbuti. Din actul domnesc, de la 10 August 1803, se vede, că Epistatul carnei nu numaî avea un dificit de 51.000 talerî, dar încă *dete carne prôtă și slabă*. Vodă rîndui altă Epistăsie «*alți boeri memori*». Dar și aceștia după puține ȕile raportară Domnitorului, că ese trêbă cu pagubă și că ei își cer dimisiunea. Fiind-că nicî din măcelari n'aũ primit să taie ei carne cu prețul nartului, Domnitorul provôcă Divanul să reguleze cestiunea carnei, că el nu se scie obligat a cheltui banî sêi pentru îndestularea publică⁴.

Divanul propune menținerea monopolului carnei și administrațiunea *scaunelor* prin o *epistăsie a carnei*, dar ridică prețul carnei, asigurând Epistăsiei unele scutirî și privilegii. Curiôsă este condițiunea ce 'și pune insuși Domnul, că Becerul Curței să fie dator a plăti carnea luată de la scaun pentru palat, in fie-ce lună, și la din contră Epistăsia să nu mai acorde credit⁵!

1. Veđi documentul in volumul suplement.

2. Cod. XLIX, fila 144.

3. Veđi documentul in volumul suplement.

4. Veđi documentul in volumul suplement.

5. Veđi documentul in volumul suplement.

Epistăsia se dedea în întreprindere, deci era o speclă Domnească, deacă nu și boeréscă ¹.

Intru nimic nu s'a folosit din această Epistăsie sărăcimea, căci nu vedem scădându-se prețul cărnei.

Epistăsia se menține în 1805 și Epistat al vinđărei cărnei este fostul mare Ban Constantin Ghica. Prețul ocalei de carne de vacă se ridică de la 6 parale la 8, cea de miel și de ôie de la 7 parale la 10, cu toate privilegiile și scutirile acordate Epistăsiei ².

În 1806 Februarie 24, Domnitorul ordonă Mitropolitului și Divanului se grăbescă a regula noua Epistăsie pre anul curent fiind-că a împlinit anul boerul Ghica ³.

De vinđarea carnei și în județe îngrij a Domnitorul. Odată întreabă pre ispravnicii de la Buzeu : care este nizamul și nartul după care se vinde carnea și pânea în acel oraș ⁴. ?

Asemenea către ispravnicii de Argeș trimite Domnitorul carte legată pentru a le spune, că nu le incuviințéază ca să se înființeze și acolo epistăsie de vinđarea cărnei. În contra înființării acestei Epistăsiî au reclamat vechii măcelari din Argeș și Domnitorul, măcar că la Bucuresci găsesce bună Epistăsia, nu o primesce și la Argeș și ăice, ca să se lase vechiul măcelar de a vinde carnea, însă după anumit nart ⁵.

Nu vom stărui asupra narturilor pentru vinđarea ⁶. lemnelor aduse în oraș de către țărani. Dăm în volumul supleant nartul de la 1803 August 13 și acela de la 22 August ⁷. Aceste narturi facca locuitorii să n'aducă lemne în oraș, așa că într'un act domnesc, la 10 August, Domnitorul ăice : «și înșine în câte-va rânduri am fost fără de lemnele cele trebuincioșe» ⁸. De aceea la 27 Septembrie 1803, Constantin Ipsilante ordonă Spătarului și Agăi, să lase vinđarea de lemne slobodă, fără nart la buna învoire a vinđătorului cu cumperătorul ⁹.

În Octombrie 25, anul 1803, boerii cer reînființarea de nart la lemnele de foc, ăicând că nu aședarea de nart a fost cauza nevenirei la obor de țărani cu lemne, ci timpul rău, ploios, drumurile grele ¹⁰. «Deci

-
1. Veđi documentul în volumul supleant.
 2. Veđi documentul în volumul supleant.
 3. Veđi documentul în volumul supleant.
 4. Veđi documentul în volumul supleant.
 5. Veđi documentul în volumul supleant.
 6. Veđi documentul în volumul supleant.
 7. Veđi documentul în volumul supleant.
 8. Veđi documentul în volumul supleant.
 9. Veđi documentul în volumul supleant.
 10. Veđi documentul în volumul supleant.

nu reînființarea de nart a oprit pre țărani în August se aducă lemne, ci lipsa de vreme, fiind atunci slătă și ploă, culesul de vii, culesul de porumb, strînsul altor bucate. Dar acum vedem că țărani s'au obrăsnicit cu totul și iaă pe lemne un preț fôrte nesuferit, că lemnele cele gróse după ce fac dintr'un car două, vind carul și până la talerî 8; cum și cele subțiri, cari se vindea mai înainte 20, 30 de parale, acum fac 2 care și vind cel puțin carul talerî 4 și când acum urméză acest fel, cu cât mai vêrtos în vremea iernei? atunci vêdut lucru este, că pôte să ajungă carul și până la talerî 20, pricinuindu-se o mare lipsă și scumpete..., care nici odată nu s'a mai pomenit. Pentru că tot d'a-una la toți luminații Domnî au avut lemnele nart, nefiind slobođ de capul lor a vinde cum vor vrea..., fiind sciută *adicrisia* lor... și nemernicia cu care s'au arêtat în fapte, după ce li s'au făcut de către Măria sa și multă *musaaadea*, rînduindu-se să dea vamă fôrte ușoră».

Boeriî cer impunerea nartului. Boeriî adaog, să fie la fie-ce barieră câte un boernaș, care să însemneze pre jug cu cridă prețul carului de lemne ce intră în oraș.—1803, Octombrie 25.

Boeriî iscăliți:

Dositeiă al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Ban, vel Spătar Ghica, vel Ban Crețulescu, vel Logofăt Isaac Ralet, vel Logofăt Știrbeiă, Grigore Brâncoveanu, vel Logofăt Crețulescu.

Nu numai lemnele de foc sunt supuse nartului, ci și cele de che-restele, la 14 Septembrie 1804. Acest nart era o necesitate, în urma cutremurului, care ruinând multe case, ocasionasă scumpirea materialului de construcțiuni ¹. Necesitatea reconstruirii și a caselor din Craiova, aduce fixarea de nart la materialul de construcțiuni și pentru Craiova ².

Nartul seului, al luminărilor de seă ³ (între 25 până la 28 parale ocaa), nartul luminărilor de ceară roșie prefăcut în monopol pre seama Domniei, le dăm în note ⁴.

Obiceiul de a se aduna și din județe seul la Bucuresciă au ocasionat reclamațiuni din partea unor județe. Așa în 1804, Ianuarie, au reclamat orășeniî din Pitesci, că s'a luat seul de la luminărariî de acolo și au rămas orașul fără luminări. Domnitorul nu aprobă reclamațiunea Piteștenilor ⁵.

1. Veđi documentele din volumul supliment.

2. Veđi documentele din volumul supliment.

3. Veđi documentele din volumul supliment.

4. Veđi documentele din volumul supliment.

5. Veđi documentele din volumul supliment.

Obligațiunea surecciilor și a măcelarilor de a da seǔ la fabricanții de luminări, cu preț hotărât, să mențină și sub Constantin Ipsilante ¹.

Pescele încă se v'nde cu nart, stabilit în Maiǔ, 1803 ².

Grădinării dobîndesc, în Mai 1803, întărirea privilegiului dobândit de dênșii, de la Domnitorul Caragea, în Maiǔ 1782, de a nu avea nart pentru vinđarea verdețurilor ³.

Untul se va vinde după nartul de la Maiǔ 1803, cu câte 14 parale ocoa ⁴.

Ca măsuri interesând comerciul, mai reamintim pre cele următore :

a) Fabricațiunea de bragă este tot monopol în favórea numai a 20 de bragagiǔ, cari se obligă a da un ajutor anual în profitul episcopiei obșteșci ⁵.

b) Regulamentarea vinđărei de sáricică și șoriceóică, de tarbă de pușcă, fișicuri și glónțe, există și sub Constantin Ipsilante ⁶.

c) Importante sunt actele relative la precupeți. Un precupeț anume Grigore vinde un articol cu preț mai mare decât nartul și este osîndit pentru acésta, nu mai puțin decât la ocnă. La 27 Martie 1803, Domnitorul scóte din ocnă, la rugămintea mamei, pre osînditul precupeț ⁷.

În Martie 1803, Domnitorul dă pitac, ca precupeții să nu póta eși înaintea carelor și prin județe să cumpere marfă, înainte de ce ea să fie adusă la oraș ⁸.

La 30 Septembrie 1803, Domnitorul repetă dispozițiunea, oprind pre precupeți de a întem্পina pre țărani să cumpere marfa, apoi s'o precupețescă ⁹.

În Noembrie 1803, Domnitorul face o concesiune precupeților, recunoscînd necesitatea de ei, căci ei vînd obiectele de indestulare publică în cursul săptămânei când nu este di de tîrg, ictuși Domnitorul cere ca numărul precupeților să fie redus ¹⁰.

1. Veđi documentele din volumul suplement.

2. Veđi documentele din volumul suplement.

3. Veđi documentele din volumul suplement.

4. Veđi documentele din volumul suplement.

5. Veđi documentele din volumul suplement.

6. Veđi documentele din volumul suplement.

7. Veđi documentele din volumul suplement.

8. Veđi documentele din volumul suplement.

9. Veđi documentele din volumul suplement.

10. Veđi documentele din volumul suplement.

La 13 Decembrie 1803, Domnitorul reînnoesce porunca către Aga în contra precupeților ¹.

După propunerea Domnitorului de a se tolera precupeții însă în număr redus, boerii Divaniți admit, ca acest număr se fie de 40 și să se organizeze în *rufet*, ca și alte corporațiuni. Domnitorul să le acorde hrisov de organizare, indicând marginele în care își pot face comerțul. Aga este însărcinat cu alegerea celor 40 membri ai rufetului. Minunat câștig pentru Aga, căci bieții negustorași plătesc mită lui Aga, ca să-i bage pre dênșii în rufet!

Între privilegiile noului rufet este unul foarte important: ei capătă dreptul de a âmbla după mărfa prin județe și de a fi preferiți neguțetorilor turci la cumpărături ².

Cu toată această concesiune făcută, precupeții tot n'au voie se iasă pre la marginea Bucureștilor înaintea țeranilor, ca se le cumpere marfa ³.

În definitiv afacerea precupeților este regulată prin hrisovul ce-l acordă Constantin Ipsilante în 12 Iunie 1805. Prin acest hrisov se organizează deplin bresla precupeților. Hrisovul dispune, ca precupeții se fie răsândiți cu prăvăliile lor prin oraș, în număr numai de 40. Dintre aceștia 12 vor avea prăvălii pre la mahalale, 4 în Târgul Cucului și câte 6 în fie-care din cele 4 poduri mari.

Asupra breslei se alege un Vetaf de precupeți. Alegerea n'o fac însă breslași. Celelalte dispozițiuni se pot vedea în hrisovul ce-l dăm în notă ⁴.

d) Înființări de târguri ori reînțări de hrisove pentru înființări de târguri încă avem mai multe sub domnia lui Constantin Ipsilante.

Să cităm câte-va din actele relative:

La 13 Ianuarie 1803, Constantin Ipsilante recunoșce boerului Constantin Știrbei dreptul de târg, Vinerea, la moșia sa Breaza, din Dâmbovița ⁵.

La 5 Octombrie 1803, Domnitorul aprobă înființarea de târg la Bălteni, moșia monăstirei Radu-Vodă ⁶.

În 18 Februarie 1805, încuviințază facerea de târg pre moșia Găgenii din Săcueni, a boerului Nicolae Brâncoveanu ⁷.

1. Vezi documentele din volumul supliment.

2. Vezi documentele din volumul supliment.

3. Vezi documentele din volumul supliment.

4. Vezi documentele din volumul supliment.

5. Vezi documentele din volumul supliment.

6. Vezi documentele din volumul supliment.

7. Vezi documentele din volumul supliment.

La 21 Noembrie 1803, se mută târgul de la Tărtășesci, al Postelni-
cului Bujoreanu ¹.

În 8 Decembrie 1803, se reinnoesce hrisovul de învoire al târgului
de pre moșia Frăsinetul, a boerului Nicolae Brâncoveanu ².

Cu referință la drepturile proprietarilor de bălciuri și târguri, dăm
în volumul supl. o serie de acte. Domnitorul are ocaziune de a interveni
între proprietari, locuitori și vameși. Așa, buzoenii reclamă contra exis-
tenței târgului din valea Tincului. Cel puțin ei vor ca târgul de acolo
să nu dure de cât de la 20 Septembrie până la 20 Octombrie, căci
altminterlea se aduce pagubă neguțătorilor din Buzău ³.

La 6 Septembrie 1803, Domnitorul opresce pre vameși de a pre-
leva taxe la târgul din Drăgășani, din județul Vâlcea, fiind-că venitul
acestui târg este lăsat Episcopiei de Râmnic ⁴.

Prin pitacul din Decembrie 1802, Domnitorul recunoște boerului
marele Logofăt de obiceiuri Constantin Știrbei, dreptul de a lua câte
o para de loc la Obor, fiind-că acesta se ține pre moșia Fundeni a
dîsului boer ⁵.

În 1804, Februarie, Știrbei e obligat să îngrădască oborul. Se
rinduesc panduri pentru pază în interesul vamei și al siguranței publice ⁶.

În Decembrie 1803, prin zăpis de bună înțelegere, se regulază
drepturile reciproce ale proprietarului târgului Urziceni și ale locui-
torilor din acel târgușor ⁷.

Cu referință la abuzul vameșilor de la Obor și la conflictele locui-
torilor cu ei, dăm în notă unele acte ⁸. Domnitorul fixază cu această
ocaziune diverse taxe la cari au drept vameși. Între altele hotărăsce

1. Veđi documentele din volumul supliment.

2. Veđi documentele din volumul supliment.

3. Veđi documentele din volumul supliment.

4. Veđi documentele din volumul supliment.

5. Veđi documentele din volumul supliment.

6. Vameși oborului, cer ca proprietarul de la obor, biv vel Logofătul
Știrbei, să drégă îngrăditura Oborului. Domnitorul ordonă acesta și adaogă
«de altă parte poruncim Dumitale vel Serdar, Epistatule al pandurilor, să aibă
a orîndui 10 panduri cu stegariu seau cu Ciaușul lor, ca sa fie de pază la obor
în dîlele de târg, spre a nu se face vînderi printr'ascuns, păgubitoare de dreptul
vămoi, cari panduri să fie cu șederea și locuința lor acolo în partea locului,
tot-d'a-una nelipsit și pre fie-care luna o dată sa 'i chemi și să orînduesci pre
alții în loc».—1804, Februarie 8.

Cod. XXXVII, fila 41 verso.

7. Veđi documentele din volumul supliment.

8. Veđi documentele din volumul supliment.

accisele de la carele cu fân și de la fânul cumpărat de hangii din Bucuresci.

Vameșii Craiovei, cer să se facă târgul de afară de două ori pe săptămână, Marția și Vinerea, precum se urmăze și la Bucuresci. Domnitorul ordonă lui biv vel Hatmanul Costache Gherache și boerilor divaniți, ca să dea voie pentru asemenea obor, «iar de este vre-o altă ôre-care pricină împotrivă, să înscințați Domniei mele» — 1804 Ianuarie în 14¹.

Proprietarii de moșii găsiseră cu cale să preleveze de totă vita ce trecea pre moșia lor în ducere la oborul din Bucuresci, câte o para de fie-care. Domnitorul adresază pitac către fostul marele Ban, Epistat al logofeților, un pitac în care opresce asemenea dare nouă. Eată coperinderea acestui important pitac :

«De vreme ce până acum la acest târg nici odată această dare nu s'a mai urmat, nici se urmăze această de obște la toate obórele târgurilor din totă țeara, nu este dar cu cale cererea această, pentru că în urmă pot să facă asemenea cerere și alți stăpâni de moșii pre care sunt târguri cu obóre, unde nefiind obicei de a se da para de vită, nu se cade să facem ast-fel de *neotemosuri* obștesci, cu supnuere de dări ce nu au fost obișnuite până acum, iar pentru cuvîntul ce ni se arată, că acele vite ce viu la târg calcă pământul moșiei jăluitarului, acest cuvînt nu pôte fi priuit la dreptate, fiind știut lucru, că plecând locuitorul cu vita s'o aducă la târg, calcă preste multe moșii pâuă să intre în obor, căci, că nu este cu putință a veni vita prin văzduh, ci trebuie să vie călcând pre pământ și cu acest cuvînt dar urmeză se îndatorim pre țeran, ca verii pre câte moșii va călca vita, se dea la toți câte o para, iar mai vîrtos că jăluitarul are îndestule folosuri cari curg și se pricinuesc lui numai și numai din adunarea locuitorilor ce vin cu acele vite și cu alte lucruri de viuțare la târg, adică alișverishul viuțării viuului, i a rachiului și chiriei de la prăvălii; drept aceea nedreptă fiind cererea această, nu este primită Domniei mele; iar pentru chiria oborului, fiind-că și la alte târguri câte obóre se fac de iusuși stăpânul moșiei cu cheltuiala sa, plătesc vameșii chiria cea cuviinciosă și de vreme ce jăluitarul voiesce se facă oborul cu cheltuiala sa, poruncim dar să'i faci Dumueta simfonie cu Vameșul, spre a'i plăti o cuviinciosă chirie.—1804, Martie 11².

Bălciurile erau sub privegherea administrațiunei județului respectiv; cu toate acestea la bălciuri mai mari Domnitorul trimetea pentru

1. Cod. XXXVII, fila 31.

2. Cod. XXXVII, fila 60 verso.

siguranța comercianților și a agricultorilor, în timpul bâlciului, câte un Buluc-bașa, cu mai mulți neferi¹.

În interesul sănătății publice, Domnitorul a suprimat, în Iunie 1803, târgul Drăgaicei de la Buzău, fiind amenințare de ciumă preste Dunăre².

e) Dificultățile comerțului provin și din cauza falimentelor. Dintre falimentele întemplate sub Domnia lui Constantin Ipsilante vom cita pre al lui. Anton Borelli, sudit francez³. Mai adese neguțătorii români pământeni perdeau prin falimentele supușilor străini.

Menziluri și mijloce de comunicațiune.

Ca mijloce de comunicațiune pentru comerț, nu se pot considera postele seaă menzilurile statului, ci tot numai arabagii. Aceștia erau constituiți în rufet în Bucuresci, având în frunte pre un Vătaf, sub privegherea marelui Spătar, care primesce de la el un anumit havaet. Constantin Ipsilantă înființează deosebit vătaf, de harabagii și la Focșani, dar această vătășie este înființată spre a servi de venit boerului Visternic Filipescu, precum se poate vedea în hrisovul ce dobândește acest boer, la 22 August, 1805⁴.

Încă din primul moment al sosirii în Bucuresci, Domnitorul rînduesce boeri inspectorii, ca se cerceteze starea menzilurilor, mai cu seamă din Oltenia⁵.

De puțin folos, repet, pentru comerț sunt menzilurile; ele servesc mai mult pentru personagiile oficiale și călătorii străini.

În Cod XXXVII, fila 4, se poate constata, că postele sunt ținute pre seama Domniei, în anul 1803.

1. Vezi documentele din volumul supliment.

2. Vezi documentele din volumul supliment.

3. Vezi documentele din volumul supliment.

4. Vezi documentele din volumul supliment.

5. *Cei ce s'au orînduit cercetători la cu Serdar Scarlat Cerchez de aici din Bucuresci, până la Focșani, de la Focșani la Chichiresci, de acolo la Podu Chitului și de acolo la Luchesci, 16 poste numite în carte.*

Mihalache Negre de la Prisăcenii până la Orești și Ialomița, iar de la Calafat și Cernăți înapoi până în Bucuresci, 19 poste numite în carte; Constantin Proin-baș-buluc-baș de la Bolintin până la Podul Vălenilor, și de la Podul Vălenilor până în Bucuresci, 9 poste numite în carte. Ienache Caftangiu de la Copăcenii până la Peatra și Peretul și de acolo iar până în Bucuresci, 9 poste numite în carte.

Cod. XLIX.

Istoria Româniilor de P. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. — 48.

CAP. XXXVII

Edilitate

Ne rămâne acum să cercetăm și actele privitoare la edilitate sub domnia lui Constantin Ipsilante, între anii 1802 și 1806.

Prima preocupare a noului Domn a trebuit negreșit să fie luarea socotelor Epitropiei, mai cu seamă cu referință la veniturile și cheltuielile podurilor. Cu această afacere Constantin Ipsilante a însărcinat, la 18 Septembrie 1805, pe boerii : fostul mare Ban Dumitrache Ghica, marele Vornic Golescu și marele Vornic Grigore Brâncoveanu ¹.

În 14 Ianuarie 1804, comisiunea socotelor cere Domnitorului poruncă să se împlinescă nisce rămășițe datorite casei podurilor, ceea-ce Domnitorul aprobă ².

Epitropiile și comisiunea socotelor vădând deficitul casei pentru pavele, propun să se monopolizeze fabricațiunea cărămișilor și a olăriilor din 12 județe. Domnitorul nu aprobă întinderea acestei dări afară din țeară, ci numai de la cărămișele și olanele ce intră în București, fiind-că carele încărcate cu asemenea materiale strică pavelele ³.

Pre anul 1803 s'a arendat între veniturile Epitropiei podurilor și acel de la cărămișii, olane și nisip

Întreprindătorul acestui din urmă venit a eșit dator.

Pre anul 1804, Domnitorul ordonă a se licita de a doua oră acest venit, rămânând vechiul cumpărător obligat a plăti diferența ⁴.

Nescărți măsuri esențiale cu referință la organizarea Epitropiei obștirilor nu am putut afla în cursul Domniei lui Constantin Ipsilante. Numerose sunt însă actele interesând orașul București și câte-va orașe principale din țeară.

Hotarele Bucureștilor.

Întrebarea mărginirii orașului de a se prea întinde, am vădut-o agitată în decursul secolului al XVIII și am adus cu referință la această chestiune numeroase documente. Sub Constantin Ipsilante iar s'a agitat această întrebare. În anul 1805, printr'un pitac al său către

1. Vezi documentul din volumul supliment.

2. Vezi documentul din volumul supliment.

3. Vezi documentul din volumul supliment.

4. Vezi documentul din volumul supliment.

Agă și către Vornicul politiei și de sigur și către Spătarul (acest pitac din urmă nu 'l posedem), Constantin Ipsilante ordonă, pentru patru motive, să nu mai fie liber de a se mai întinde orașul preste hotarele ce i s'au pus ¹.

1. *În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod*

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane, Epistat al spătăriei și Dumnéta vel Vornic al politiei, fiind-că locuitorii politiei Bucurescilor nu contenesce a se întinde cu îngrădirii și faceri de case noue pre marginile politiei. nici încetéză cu adăogare și facere de binale noue unele lângă altele în locuri virane, și fiind-că întinderea și lațimea politiei despre toate marginile, cum și indesimea binalelor ce se fac înlăuntrul politiei acesteia privesc spre un sfârșit pricinuitor de multă vătămăre și de mare rău al obștei; *înterî* căci podurile politiei au să catandisască la o mare discolie și . . . cu totul la neputință de a se mai economisi facerea lor, în vreme ce este vădut de față mulțimea miilor de copaci cari se taie pentru podinile ce intră la atâta lungime a podurilor politiei; *al doilea*, ca din pricina adeselor tăierii ce se fac la paduri pentru implinirea podinilor foarte s'au rărit pădurile, s'au imputinat și s'au depărtat, atâta încât pentru discolia depărtărei aducerei lemnului ce suat trebuincioase pentru foc, sunt siliți țărani a cere prețuri grele și nesuferite; *al treilea*, că pentru înmulțirea norodului ce au căsunat navăbind toți a 'și face case de locuință aici în politie, vine vremea de nu se mai pot profitași spre ajungere, nici cu zaharele de hrană, nici cu lemne de foc; și *al patrulea*, că lațimea politiei și multa desimea binalelor ei mai pricinuesc și alte doue mai rele, adevă bole necontentit, fiind-că aerul nu 'și pôte avea înlesnirea lucrării sale și ianganuri de mari pagube, nefiind piețe, seau nescăi-va locuri deschise unde să pôtă gasi aralac spre întâmpinare de a nu se întinde focul înainte, care aceste toate fiind foarte cunoscute și celor de mai înainte noastră frați Domni, cu bună chibzuire au pus semn de hotar la tot ocolul politiei de a nu fislobod nimenea de a se mai întinde și a eși afară din acele hotare, cu îngrădirii și cu faceri de binale, de care lațime și întindere ce s'au facut în urmă, cu eșirea afară din cuprinsul acelor hotare, avem Domnia mea a face înparte osebit schepsis pentru acesta, iar pentru a conteni indesimea binalelor în lăuntrul politiei, de acesta poruncim Dumnévostă, ca prin preoții de pre la toate bisericile să se cetască în auzul tuturor această Domnúsca noastră poruncă, pentru care se da în scire și se publicuesce la toți de obște orășenii politiei, ca să le fie sciut, că de acum înainte verî-ce fel do stare de om va fi, nimenea nu mai este slobod a mai face binale în locuri virane, care până acum au fost slobde, ci verî-cine va avea trebuință de a face bina nouă în loc deschis, să fie dator a veni la Dumnévostă, ca să facă arătare, și Dumnévostă făcând cercetare acolo la fața locului, ca să vă pliororisiți de are cu adevărat trebuință a face bina nouă, de nu este de vre-o vătămăre după starea locului și după a altor binale ce vor fi pre împrejur, să arătați Domniei mele prin anafora, ca prin în scris porunca noastră de slobodenie, așa să pôtă face acea bina, iar verî-cine de acum înainte, nu va urma întocmai după porunca și nizamul

Domnitorul întinde măsura de prohibițiune de construcțiune nouă și la locurile virane din oraș, ca să se evite trebuința de facere de pavele. Cine va avea să construiască o casă într'un loc viran, să ceară prealabil voie de la poliție. Aga să cerceteze de este cu adevărat trebuință de o casă nouă, de nu este vre-o vatămare din această construcțiune după starea locului și după binalele ce sunt prin prejur? și rezultatul cercetărilor să'l supună apoi Domnitorului cu raport, căci numai cu învoirea anume a Domnitorului se va putea construi o casă nouă.

În 12 August 1805, constatăm existența unei comisiuni însărcinată cu cercetarea celor ce au case afară din hotarele orașului. Comisiunea avea obligațiunea numai de cât să facă o catagrafie de casele de această categorie, indicând și felul casei, cum și categoria socială a proprietarului ei.

Se pare însă ca comisiunea găsește mijloc de a face parale și din această însărcinare, căci amenință pre proprietarii de case să-și dărime deacă nu vor plăti *rusfet*. Insuși Domnitorul observă această practică a comisiunii, de și dânsul se mărginește a crede, că ómenii comisiunii nu fac asemenea abuzuri.

Nu avem documente din cărî se conchidem că dorința Domnitorului a căpătat realitate și că Bucurescilor s'a pus definitivul hotar ¹.

Bucurescii au suferit un mare incediū în 28 August 1804 ².

Dionisie Fotino spune, că incendiul a izbucnit la apusul sórelui de la o spițarie; dintr'o clae de fên ce avea în curte s'a răspândit apoi focul sub suflarea vântului, cu repeđiciune înfricoșată. Focul a ținut 12 ore... Daunele erau evaluate la 30.000 de pungi (15 milióne).

După această catrastofă Domnul a pus la cale ca să se zidască orașul din nou, cu ulițe mai largi și mai regulate; dar abia preste un an s'au coperit cu case locurile pustiite de flăcări ³.

Bucurescii după incendiū.

De abia orașul începuse a se ridica în urma cutremurului și vedu-răm că un incediū a redus în cenușe multe case din el. Domnitorul

acesta, să scie cu hotărîre, că nu numai se va păgubi de acea bina, fiind-că are a se dărîma și a se sfărîma cu totul, ca să rămăie locul limpede, ci încă și strașnic se va pedepsi. *tolico pisah gospod.*—1805, Iunie 10.

Cod. XLIX, fila 220.

1. Veđi documentul din volumul suplement.

2. Să se scie când au ars tirgul în luna August 28, la leat 1804, în ȓilele tot ale lui Constantin Vodă Ipsilante. (*Veđi „Pe file de Ciaslov“ de V. A. Urechiă, 1894).*

3. Dionisie Fotino, tom. II, pagina 217.

găsesce momentul oportun, să convoce Divanul, ca să elaboreze un regulament hotărînd ce fel de construcţiuni să se ridice în locul celor arse? cu câte caturi şi din ce materiale? Boerii divaniţi propun, la 15 Decembrie 1804, anafora cu nizamul *ad-hoc*. Fôrte interesant este acest document din respectul istoriei Bucurescilor¹.

Cu mai multe luni înainte de acest aşedemînt Constantin Ipsilante se mărginise a da, la 23 Aprilie 1803, numai o simplăporuncă, ca să fie obligaţi proprietarii să grijască de coşuri şi să le repare².

În 18 August 1804, Domnitorul repetă ordinea ca nici o construcţiune în Bucuresci, să nu se refacă în locul celor arse, ba nici chiar una din nouă, fie prin tîrg, fie prin mahalale, decât conform nizamului dat şi menţionat de noi mai sus.

Cu privegherea acestui nizam sunt însărcinaţi amîndouă marii Vornici, avînd sub dînşii pre Meimarbaşa al corporaţiunilor intrunite, a zidarilor, lemnarilor, etc.³.

Dâmboviţa.

Grija de şanţurile făcute de a apăra Bucurescii de inundaţiunea Dâmboviţei dă loc la diverse documente, care interesază istoria oraşului. La şanţuri continuă a priveghia un Epistat, împreună cu o cêtă de şanţari.

Nu numai se întreţin şanţurile şi se crează altele nouă, dar se dau

1. Veđi documentul în volumul supliment.

2. Facă acest pitac Domnesc :

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Dumnéta vel Agă, fiind-că pentru meremetul caselor de obşte, care din cutremur s'au stricat şi altele din vechime, s'aŭ fost dat în destule poruncă, ca fiteş-care să şi le drégă, şi încă până acum urmare nu s'aŭ făcut, după cum ne făcuşi arătare, de ore ce însuş de sineşi era dator fiteş-carele nesilit a face acêsta, pentru ferirea şi de întemplantarea primejdiei focului, iată dar într'adins iŭi poruncim Dumitale, ca cu acest Domnescul nostru pitac să îndatorescă pre toŭi de obşte, veră-cine ar fi, fără deosebire, ca fiteş-carele să'ŭi drégă coşurile caselor, prăvăliilor, bucătărilor sale, şi nu numai precum poruncim să le facă meremetul cel trebuincios acum când este şi vreme de lucrat, ci şi grijască preste tótă vremea pentru curăţenia lor, a se curăţi şi a se mătura, iar care-le nu va face urmare de sineş a le drege, să pui Dumnéta ca să le meremetisască şi să faci apoi arătare Domniei mele, pentru aceia de împreună cu fôia cheltueleur şi aşa să urmeză negreşit porunca acêsta, cu tótă îngrijirea fără de cusur.—1803, August 23.

C. d. XLIX, fila 45—46.

3. Veđi documentele din volumul supliment.

de Domnitor diverse porunci, ca să se împedice aruncarea de gunoie în Dâmboviță, ceea ce aduce împedicarea cursului ei. În primăveară se dă ordine să taie ghiața, mai cu sémă pre la poduri, pentru ca să se apere acestea de isbirile sloiurilor și ca nu cum-va prin îngrămădirea sloilor de ghiață să se obstrueze gârla și să se reverse¹.

Pavele.

În note se pot vedea o serie de pitace Domnesci dintre anii 1802—1806, relativ la podurile seaū pavelele orașului. Nicî o prefacere de altmintrelea, fie în podire, fie în adunarea de venituri la cutia podurilor, de la Epitropia obștirilor.

Din actele aduse în note, lectorul pôte vedea, că trebuința paverei a început a fi simțită și de orășeni, așa că ei consideră ca o binefacere ce aduce mântuire sufletului de a podi vre-o stradă. De aceea aflăm casuri când prin testamente creștinii orășeni dispun să se paveze cutare stradă, pentru pomenirea lor, precum este cazul cu testamentul lui Panait Gheorghiu, care a dispus pavarea din economia lui, a Podului de pământ (veđi în notă).

Adăogirea veniturilor cutiei podurilor se face une-orî din amende seaū ștrafurî, precum se pôte vedea din cele întemplate Serdarului Gheorghe Deșliu, amendat cu 2000 de lei în folosul pavelelor, pentru că a vîndut zaherea la turci pentru exportare, împotriva nizamului².

Tôte aceste silințe pare că au avut ceva rezultat sub Constantin Ipsilante, deacă este să judecăm după cele ce afirmă boerii din Divan, la 20 Octombrie 1804. Ȋc acești boeri, în anafora lor pentru întocmirea dăjdielor, că podurile politiei Bucurescilor, care la buna venire a Măriei tale se aflaū într'o stare în cât era aprôpe a nu mai putea âmbia

1. Veđi documentele din volumul supliment.

2. *În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*

Epistaților negustorilor ce sunteți orînduiți asupra podurilor mari ale politiei, fiind-că Gheorghe Deșliu Serdarul, împotriva nizamului și a poruncilor ce sunt date, s'a îndrasnit de a vîndut zaherea la turci Bosneci, ca să o scůță afară din țeară, lucru ce este împotriva nizamului și a ponturilor Vistoriei, pentru pedépsa ca la cei ce se cuvine la acest fel de netrebniți urmare și vinovăție a lui, s'a osîndit cu acéstă hotărîre, ca pre lângă taleri una mie, treapădul și cheltuiala Mumbașirului ce l'a adus, să dee și alți taleri 2.000, ajutor la facerea podurilor mari ale politiei Bucurescilor, dar porunc'm să aveți a trece acești bani în socotélă la venitul podurilor și se țineți acest al nostru Domnesc pitac spre dovada din .ce mîni sunt acești bani primiți la casa podurilor și trecuți în socotélă.—*tolco pisah gpd.*—1803, Aprilie 4.

Cod. XLIX, fila₄₂.

politia, mulțime de dobitoce omorîndu-se, care sfărâmându-se, nu numai locuitorilor țeranî, cari veneau după trebuință aici în politie, ci și înșine noue și tuturor slujbașilor Domniei și ai țerei, acum prin silința și sirguința Măriei tale s'au făcut și se fac toate din nou ¹.

Reaota stare a stradelor din Bucuresci, la sosirea Domnitorului Constantin Ipsilante, se constată și prin pitacul *Căimăcamiei* de la 5 Septembrie 1802, ce dăm în notă ².

Pentru privegherea podurilor mari din capitală, Domnitorul a însărcinat prelungă Polcovnicul de podari și câți-va neguțetori, cari poartă numele de epistați; Epistatul-neguțator a podurilor de sigur este o funcțiune nesalariată.

Despre starea pavelelor din alte orașe nu vedem că Epitropia obștirei să se fi interesat. Numai de Craiova se ocupă Domnitorul, fixând veniturile podurilor din acest oraș, precum se vede din actele ce dăm în notă ³.

Bălți și mocirle în Bucuresci.

Cu toate lucrările de pavare continuă în Bucuresci să existe băltacuri periculoase. Așa, ca să cităm numai două, există băltacul din Gorganî, înlocuit ađi cu grădina Cișmigiului. Insuși Constantin Ipsilante constată în 19 Iulie 1803, cât de primejdios este acel băltac și pentru viață și pentru sănătate, prin următorul pitac:

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Fiind-că în drumul ce urmează de la Gorganî la vale este un băltac adânc, și cu noroiu foarte mare pre unde într'aceste zile întîmplîndu-se și trecerea Domniei mele, am vădut înșine că nu numai pătimesce norodul ce trece pre

1. Veđi tesaur de monumente, tom. II, pag. 330.

2. Noi Caimacamii Țerei Romănesci

Dumnévostă epistaților, ce sunteți orînduiți asupra podurilor, fiind-că venirea Măriei sale prea Înălțatului nostru Domn se apropie și după obicei este să-i fie intrarea pe podul Șerban-Vodă, care pod fiind-că se află la multă derăpănare, vă poruncim, ca cu graba se faceți dregere și să se astupe găurile a nu se întembla vre-o primejdie și unde va fi mijloc a se drege cu podinî, iară unde nu, să se pue tufă, moloz de farămătură de cărămidă și alte mijloce ce veți găsi Dumnévostă mai înlesnite, să faceți, ca cu un ceas mai înainte să se dregă.—1802, Septembrie 5.

Iosif al Argeșului, vel Logofăt Brâncoveanu, vel Vistier Filipescu, Rau Slătineanu.

Cod. XLVIII, fila 141.

3. Veđi documentul în volumul supliment.

acolo nevoie și necazuri, și li se face mare zătignire, încât nu mai este cu putință a trece nimeni pre acolo, fiind primejdie, ci încă fiind acel baltac plin de putore nesuferită, din care molipsindu-se aerul se pricinuesce și vătămare sănătăței locuitorilor împrejurași, care drum fiind mare și trebuincios de obște, poruncim Domnia mea Dumnélui vel Vornice al politieî, ca din mahalalele Bucurescilor să se facă 15 care, cu care să orinduescă Dumnéta zapciû într'adins a le încărea cu sfărâmaturi de ziduri cădute, și a pune ca să se astupe acel baltac negreșit, fără de zăbavă, unde poruncim și Dumnélui vel Spătar, ca să dai și Domnia ta ajutorul cel cuviincios. *tolico pisah gpđ.*—1803, Iunie 19 ¹.

Un alt baltac era chiar în fața Curței domnescî, lângă grădina Căminarului Dudescu. Domnitorul ordonă, la Iunie 1804, să oblige pre stăpânul locului al deseca, iar la din contra, recunósce, că ori-cine l'ar deseca are drept să rămână proprietar pre loc. Domnitorul cere grabnică desecare în interesul sănătăței publice ².

Curățirea stradelor.

În August 1804, Epitropia obștirilor hotăresce, să se curățe de noroie și praf cel puțin cele 4 artere principale ale orașului «*la care bucină lumea de prin toate părțile locurilor*». Pentru acesta se angagéză cu plată 16 care cu boi, iar ca măturători se însărcinéză pușcăriași. Domnitorul aprobând măsura, adaogă, că Aga și Spătarul și toți zapcii mari ai orașului, să vestescă tuturor proprietarilor de case și prăvălii, că sub pedépsă de amendare este oprit de a arunca în strade gunoie ³.

Pre când se ordona nearuncarea de gunoie pre strade, gunoiul aprins era considerat ca și un desinfectant. Domnitorul ordonă pentru a curăți aerul stricat din Bucuresci, în urma formărei de bălți prin revărsarea Dâmboviței, ca Aga să aprindă gunoie prin acele locuri de revărsare, «spre a se goni cu acesta putórea aceea, de a nu pricinui bólă la sănătatea norodului» ⁴.

Un curios mijloc pentru ținerea în bună stare a pavelelor era și acela de a nu lăsa să âmble pre ele carele țărănesci. Se póte vedea acesta din documentul ce aducem în notă cu referință la podul Mogoșóiei (Calea Victoriei).

1. Cod. XLIX, fila 67.

2. Veđi documentul în volumul suplement.

3. Veđi documentul în volumul suplement.

4. Veđi documentul în volumul suplement.

Zalhanale și scaune de măcelărie.

Oprirea în interesul igienei de a se tăia vitele la scaunele din Curtea-Vechie, sea în centrul orașului, este repetată de Constantin Ipsilante. Măcelarii sunt dator să 'și taie vitele la zalhana, la Radu-Vodă. Documentul ce dăm în notă, arată că în București, la 1803, nu erau de cât 15 scaune de măcelărie ¹.

Piețe.

Cu sfat de obște s'a fost regulat unele locuri virane să rămână piețe *«deschise pentru obștescul folos și trebuința politiei»*. Se poate vedea acesta din documentul ce dăm în notă ².

Promenade publice.

Sfântul Elefterie cu vestita vilă a boerului Brâncoveanu, livedea Gospod, cișmeoa și grădina lui Mavrogheni și chioșcul de la Herăstrău, continuă a fi locurile cercetate de bucureșteni. Chioșcul de la Herăstrău este ruinat prin cutremur și Domnitorul Constantin Ipsilante, ordonă restaurarea lui ³.

Paza de foc.

Pe lângă Agie, adică poliție, exista *ianganul*, adică o cătă de pompieri, dispunând de sacale, cângi, topore și o pompă sea tulumă; aceste instrumente se păstrează la Curtea domnească, sub paza lui Bașbuluc-bașa ⁴.

Mai există o cătă de pompieri sea o căpitănie de foc, cum se dicea, la Spătărie. Și acesta, ca și capitănia de la Agie, dispunea de câte 50 de oameni ⁵. Domnitorul acordă căpitanilor de la căpitănia de foc, scutiri și privilegii.

În interesul feririi de incendiu, se opresce introducerea fânului în cantitate mare în oraș ordonând Domnitorul, ca depozitele de fân să se facă afară din București.

O dispozițiune de un caracter violent este aceea de a se nu permite rezidirea unor case arse, sub pretext că la locul unde au fost casele, e prea mare desime de case ⁶.

1. Vezi documentul în volumul supliment.

2. Vezi documentul în volumul supliment.

3. Vezi documentul în volumul supliment.

4. Vezi documentul în volumul supliment.

5. Vezi documentul în volumul supliment.

6. Vezi documentul în volumul supliment.

Îngrijirea de curățirea coșurilor la prăvălii și hanuri și obligațiunea ca fie-care han și casă să aibă pururea gata puțină cu apă și cângi, se menține sub totă Domnia lui Constantin Ipsilante ¹.

Încercări de a da foc, pentru a profita de nenorociri, de a prăda pre neguțători și boeri, se întemplă și sub Domnia lui Constantin Ipsilante. În notă se poate vedea un asemenea cas, de punere de foc la grajdul Domniței Ecaterina Mavrocordat. Făptuitorii nu s'au putut descoperi ².

Apă.

Aduceri de isvóre nouë în Bucuresci, nu găsim în timpul lui Constantin Ipsilante. În primele zile ale Domniei, au trebuit să fie reparate cișmelele ruinate de cutremur la 15 Iunie 1803. Domnitorul încuviințează un împrumut de 8.000 taleri, din banii spitalurilor mari, pentru această restaurare de cișmele ³.

Dăm în note hrisovul de reinnoire a privilegiilor și scutirile lui Sulji-bașa, post ocupat de frații Stoian și Petru, cât și alte diferite acte relative la cișmelele din Bucuresci și mai ales la acele din șalvargi și de la bolangii ⁴.

Pentru îndestularea Craiovei cu apă, se preocupă Constantin Ipsilante și reînnoiesce în 1803 August, drepturile și scutirile fântănarilor ⁵.

După stăruința Domnitorului Alexandru Moruzi al Moldovei, Constantin Ipsilante permite acestuia să tragă apă pentru Focșanii Moldovei, de la satul Pituleasa din Muntenia, lăsând însă și pentru săteni o parte din isvor ⁶.

Doctori.

La 19 Februarie 1803, Constantin Ipsilante numesce doctor al orașului Focșani, pre Spiridon Caloghera ⁷.

În Maiu 1803, Domnitorul constată, că între unii doctori și spițeri, s'a făcut o învoială neonestă, ca prin rețetele ce dau doctorii sunt înțeleși cu spițerii să exploateze pre bolnavi. Constantin Ipsilante provocă pre Archiatros să se stirpescă acest abus ⁸.

1. Veđi documentul în volumul supliment.

2. Veđi documentul în volumul supliment.

3. Veđi documentul în volumul supliment.

4. Veđi documuntul în volumul supliment.

5. Veđi documentul în volumul supliment.

6. Veđi documentul în volumul supliment.

7. Veđi documentul în volumul supliment.

8. Veđi documentul în volumul supliment.

Constantin Ipsilante, înmulțește doctoriile publice din Bucurescî, dispunînd, ca în loc de 2 să fie 3, cu lîfa din veniturile spitalurilor, în interesul căutării la bôle a celor sîraci ¹.

În August 1804, numărul doctorilor politiei se urcă la 6 și sunt cei următori: Silvestru, Constantin, C. Caracaș (din cei vechi), Gheorghe Schina, Atanase Ioanide și Grigore Saidul. Li se hotărîesce lîfă lunară de cîte 80 de taleri ².

De și în Bucurescî sunt 6 doctori grațuiți, totuși babele pretinse doctorese, continuă de a exercita în mod ilicit meseria lor. Așa vedem pe o Anca Armeanca văduvă, care pretinde că vindecă de bôla galbinărei. Constatîndu-se că cu doctoriile ei a omorît pre un bolnav, Domnitorul ordonă în 1804, isgonirea preste hotar a acestei femei ³.

Boerimea bolnavă merge înlăuntrul la băi, pentru a se căuta de patima în care se află. Domnitorul aprobă concediu și Doctorului Caracaș, ca să însoțescă la băi pre unul din boeri, marele Vornic Grigore Brâncoveanu, obligîndu-l să 'și lase locoțiitor la spitalul de la Sfîntul Spiridon ⁴.

La 15 Octombrie 1803, Constantin Ipsilante regulază veniturile din cari aŭ a se plăti Doctorul și Chirurgical Craiovei, prin hrisovul următor:

Hrisovul pentru orînduiala Doctorului și a Giarahului de la Craiova.

Fiind-că între cele-lalte bune orîndueli și întocmiri, cari voim Domnia mea a le avea și politia noastră de la Craiova, pentru folosul de obște, ca și acêsta de aici, este una și trebuința de un Doctor, i de un Giarah, stătătorî pururea acolo, spre a se căuta la întemplantare de trebuințe, atît familiile boerescî, cît și cei-lalți orășeni; făcut-am Domnia mea cercetare de orînduiala ce a fost mai înainte și atît de la Dumnélor cinstiți și credincioși boerii Domniei mele, vechilul Căimăcămiei, i boerii divaniți de la Craiova, cît și din condicile Divanului, ne adevărim, că se dă de la Domnie într'un an 1.080 taleri, dintr'aceste slujbe, preste baniî Camerii, adecă: 220 taleri din vama Craiovei, 220 taleri din dijmuri, 220 taleri din vinăriciî, 220 taleri din oierit a cincî județe și 200 taleri de la ocne, din cari lua un Doctor 1.000 taleri, și un Spițer 80 taleri, care acêstă orînduială de darea numiților bani, nu numai voim Domnia mea a se urma cu nestrămîtare, ci încă, după rugăciunea ce ne-au făcut Dumnélor boerii divaniți, 'î-am mai adaos preste numita sumă de 1.080 taleri, alți 470 taleri pre an, adecă: din vama Craiovei 310 taleri, din

1. Veđi documentul în volumul supliment.

2. Veđi documentul în volumul supliment.

3. Veđi documentul în volumul supliment.

4. Veđi documentul în volumul supliment.

oierit 310 talerî, din dijmărit 310 talerî, din vinăriciî 310 talerî și de la ocne 310 talerî, ce se adună preste tot 1.550 talerî, iarăș preste baniî Cămăreî, cum a fost mai înainte, din carî acești bani orînduim să se dea la un Doctor 1.200 talerî și la un Gerah 350, ca cu adaosul de lófă, ce li s'a făcut de Domnia mea mulțămindu-se, să fie osîrduitori, atât Doctorul, cât și Gerahul, întru întemplantorele trebuințe, ce vor avea cei neputincioși de a 'și dobândi îndreptarea și tămăduirea lor; decî, pentru a fi acéastă orînduială bine păzită și a se urma darea acestor lefi, pururea și tot-d'a-una cu nestremutare, pentru folosul cel de obște, care îl voim Domnia mea al Dumnélor boerilor și al tuturor locuitorilor noștri din partea locului, am bine-voit a întări acésta și prin acest Domnescul nostru hrisov, adeverit cu însuși Domnósca noastră iscălitură și pecete, și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođî, și cu mărturia Dumnélor cinstiților și credincioșilor boorî veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrassco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spatar, Pan Constantin Crețulescu vel Ban, l'an Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țeara de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țeara de sus, Pan Constantin Stoilescu vel Logofăt al obștirilor, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țeara de jos, Pan Dumitrache Racoviță vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Constantin Fălcoianu vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofăt de țeara de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ianache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoranu vel Slugar, Pan Iancu vel Pitar și Ispravnic . . . și s'a scris hrisovul acesta la al douălea an d'intru întîia domnie a Domniei mele, aici în orașul Domniei mele București, la aniî de la nascerea lui Hristos. — 1803, Octombre 15.

În 1805, Ianuarie 20, se reînnoește hrisovul pentru Doctorul și Spițerul de la Craiova în următorul mod:

Hrisovul Doctorului și Spițerului de la Craiova de plata ce au.

Find-că între cele-l-alte b une orîndueli și întocmiri pentru folosul de obște, care voim Domnia mea a le avea și politia noastră de la Craiova, precum se urmăze și la acésta de aici, este una și trebuința de un Doctor și de un Gerah stătătorî a-pururea acolo, spre a se căuta la întemplantări de trebuință, atât familiile boerescî, ca și cei-l-alți orășeni și locuitori ai noștriî din partea locului, făcut-am Domnia mea cercetare de orînduiala ce a fost mai înainte acolo, și atât de la Dumnélor cinstiți și credincioși boorî ai Domniei mele Caimacânul și boerîi Divaniți de la Craiova, cât și din Condicile Divanului, ne adeverim, că mai înainte se da de la Domnie, întru'un an talerî 1.080, dintre aceste slujbe, peste baniî Camereî, adecă talerî 220 din vama Craiovei, și 220

taleri din dijmărit, și taleri 220 din vinăriciū, din o'erit a 5 județe, și taleri 200 de la Ocne din care lua un Doctor taleri 1.000 și un spițer taleri 80, care acestă orînduială de darea numiților banī și în vremea Domniei nōstre nu numai am poruncit de s'a păzit, ci încă după rugăciunea ce din anul trecut ne-a făcut boeriī Divaniți, am mai adaos preste numita sumă de taleri 1.080 alți taleri 470 pre an adecă din vama Craiovei 310 taleri, din oierit taleri 310, din dijmărit taleri 310, din vinariciu taleri 310, din Ocne taleri 310, ce se adună preste tot taleri 1.550, iarăși preste banii Cămraei, cum a fost șt mai înainte din care acești banī, am rîndu t prin hrisovul ce am dat la lēi 1803, Octombre 15, să se dee la un Doctor taleri 1.200 și la un Gerah 350; acum iarăși dupe arătarea ce ne face Dumélui Caimacam. cu Dumnélor boeriī Divaniți, de acolo, prin Dumnélui vel Ban, că după scumpetea lucrurilor ce se urmăză acum într'acestă vreme, a se ține un Doctor bun, trebue plată de simbrie până la taleri 4.000, și cu tōte că și iubitorul de Dumneḑeu Episcopul Rōmnicului și Dumnélui Caimacam cu Dumnélor boeriī, din bun proeresis, vor ajuta la plata de Doctor, iar nefiind de ajuns cu ceea-ce a fost orînduit pîna acum, făcutune-au rugăciune, că dintru aceste huzmeturi, să se mai adaoḑe la acestă plată a Doctorului, spre ușurința Dumnélor; iar cu cea-l-altă plata se încarcă Dumnélor după făḑduința ce au dat; am primit rugăciunea Dumnélor și am adaos la Doctor taleri 200, spre a lua pre tot anul taleri 1.400, care acești taleri 200, să se dee tot dintru aceste cinci huzmeturi, cu orînduiala ce se arată mai sus, și unde da pîna acum taleri 310, de acum înainte, fie-care cumpărător de huzmet să dee po taleri 350; iar cei-l-alți taleri 2.600, pîna la implinirea sumei de taleri 4.000, îndatorim pre Sfinția sa Parintele iubitorul de Dumneḑou Episcopul Rōmnicului a da taleri 250, și pre Dumnélui Caimacamul Craiovei taleri 250, și pre Dumnélor cei-l-alți boieri toți, ca după făḑduiala ce au dat toți, să dee cu analoghie suma ce se aretă mai sus, cu care adaos de lēfă, ce s'a făcut de Domnia mea, și cu ceea-ce se va da de la numitele obraze, să se fie Doctor bun, care Doctor mulțămindu-se cu acestea, să păzōsca legătura ce va face cu Dumnélor mai sus numiții boeri, și să fie osirduatori atāt Doctorul cāt și Gerahul, ce are din venitul huzmeturilor orînduit taleri 350, întru întēmplatōrele trebuințe ce vor avea cei neputincioși de a dobāndi indreptarea și tāmăduirea lor, care acest ajutor il facem Domnia mea, *nu numai pentru boeri și pentru cei-ce le dă mână a plăti vizitele în oraș și pre afară, dupe trebuință; ci mai vērtoș pentru cei sēraci și cu neputință de plată al orașului și la cei-ce vin la spitalul de acolo, unde să fie Doctorul îndatorat a meige fără plată; cu acēsta dar orînduială, am făcut și ajutorul d'intēiū, și acum am primit de am mai făcut prostichiu, cum se arēta mai sus; decī, spre a fi acēsta orînduială bine păzită și a se urma darea acestor lefi pururea și tot-d'a-una cu nestrămutare, pentru folosul cel de obște, care 'l voim Domnia mea, al Dumnélor boerilor și al tutulor locuitorilor noștri din partea locului*

și a săracilor căutare, care nu au puțință de plată la Doctor, am bine-voit a înțări acesta și printr'acest Domnescul nostru hrisov, adevărit cu însăși Domnesca noastră iscălitură și pecete, cum și cu credința prea iubiților Domniei mele fii. . . . — 1805, Ianuarie 20¹.

CAP. XXXVIII

Din istoria domniei lui Constantin Ipsilante.

Am arătat cum boierii munteni emigrați în Ardeal, la indemnul Rușilor, cer de la Constantinopole, numirea lui Constantin Ipsilante ca domn în locul lui Alexandru Suțu.

Representatul Rusiei la Constantinopole susține armagzarul boerimii Munteniei².

1. Cod. XLVI, fila 377.

2. *Copia notei dată de trimisul Rusiei la Înalta Pörtă, în Septembrie 1802.*

«Boerii Valachiei, adresând Măriei sale Impăratului tuturor Rușilor, doleanțe repetite asupra stărei nenorocite a țerei acesteia, exprimă dorința unanimă de a vedea încredințată cârmuirea acestei țări Principelui Constantin Ipsilante. Acastă dorință, dictată de opiniunea buna ce a câștigat acest Principe în scurtul timp cât a guvernat Moldova, a fost cu atât mai plăcută Mariei sale Imperiale, cu cât, departe de a fi primit vre-o plângere, directă or indirectă, în contra administrațiunei lui, din contră, s'a informat că Principele Ipsilante a fost regretat de totă țeara. Înalta Pörtă o fi regretând că l'a mazilit fără de motiv, căci când subsemnatul a întrebat care e motivul mazilirei? departe de a alegă vre-un grief, Înalta Pörtă i-a răspuns, că era mulțumită cu serviciile lui. Prin urmare, trebuie să-i pară bine că i se oferă o ocasiune cu totul naturală ca să-l recompenseze și ca Măria Sa Imperială s'o îndemne ca însăși a face un act de justiție în favoarea unui Principe, pre cât îl cer sufragiile uneia din cele două provincii și prin care îl rechemă regretele celeilalte. Maiestatea Sa imperială nu pretinde a-și aroga nici un drept pentru numirea Domnitorilor, nici a da asemenea drept(?) Valachilor și Moldovenilor, dar interesul ce poartă acestor țări o face să vadă un mijloc sigur de a asigura buna stare uneia seau aalteia, în numirea Principelui Ipsilante, la acela din două Principate pre care îl va părăsi Principele Suto. Maiestatea Sa Imperială crede că mijlocirea încă în favoarea Principelui Ipsilante nu poate fi dis plăcută Porței, nici dăunătoare acestui Principe, nu mai puțin recomandabil în ochii Maiestăței Sale Imperiale, cât și în ai Înaltei Porți, fiind unul din principalele instrumente ale întimei Alianțe ce unesce așa de fericit cele două împărății și al menținerii esacte de bună vecinătate; de aceea numirea lui la acela din cele două Principate, care se va afla vacant, în urma restabilirei bunei orînduiei

Von Knobelsdorf reprezentantul Prusiei la Constantinopole, care deja în 10 August stil nou 1802, scriea Regelui său, că Pórtă fiind recunos-cătoare Prusiei pentru tratatul ei cu Francia, este momentul proprice ca s'o intereseze în favórea Principelui Ipsilante¹, contribui și el fórté mult la isbânda lui Constantin Ipsilante, cum recunósce însuși Rufin².

În raportul său, către Regele Frederic III, de la Constantinopole, din 27 August 1802, Knobelsdorf arată, că Poarta «est sérieusement occupée du choix d'un prince digne et capable par son énergie à remettre l'ordre dans cette province (Valachie)». Amintind cum Tamara (ambasadorul rusesc) a susținut cererea boerilor emigrați în Ardeal cu Mihail Suțu, ȃice, că situațiunea afacerilor Valahiei, cerend presința unui domn fórté luminat, energic și carele mai ales să fie dat probe de întregul său devotament Poartei otomane», el n'a găsit întrunite tóte aceste calități decât în persóna lui Constantin Ipsilante, l'aú recomandat Porței otomane «en ajoutant que son choix ferait plaisir à Votre Majesté, qui déjà m'avait autorisé à m'intéresser a lui»³.

Regele Frederic, răspundend lui Von Knobelsdorf, la 8 Octobre 1802, aprobă alegerea lui Constantin Ipsilante ca «un trait de bonne politique dans les circonstances actuelles⁴.»

În Valachia, va aduce Maiestăței Sale Imperiale tot pe atâta satisfacțiune, pe câtă neplăcere au simțit când acest Principe a fost mazilit fără motiv și în contra tratatelor, imediat după ce Maiestatea Sa promisese și efectuase cea mai religioasă observare a acestor tratate, la avenirea sa la tron.

(Acte și fragmente de Iorga. II, pag. 371—372)

1. Copia la Biblioteca Urechia.
2. Veđi pagina noastră 289 nota.
3. Acte și fragmente II, Iorga. pag. 370.

4. Regele Frederic către Von Knobelsdorf.

Berlin, 8 Octombrie, 1802.

. . . . Alegerea Principelui Ipsilante este o trăsătură de bună politică în împrejurările actuale; dar să nu mulțămescă despre acésta mai puțin pre Reis-Effendi pentru considerațiunea ce Marele Seigneur a probat pentru mijlocirea mea și să aibă grijă a aduce la cunoștința noului Domnitor ceea ce dătoresce interesului ce am manifestat în favórea lui. Din loc sigur am fost informat, că agentul meu la Iași a imputat Caimacamului tânguirile amare ale boerilor trâmise la Petersburg, contra vexațiunilor grósnice, cu care sunt ingenuchiați locuitorii din Valachia și din Moldova și că curtea rusescă a rechemat prin urmare pre Pórtă la fidela execuțiune a tratatelor de la Pasarovitz și de la Kainardgi, prin care ea s'a legat să ușureze aceste două provincii apăsate. Se mai spune că generalul Tamara a primit ordin să facă la Constantinopol observări (reprezentățiunii) analóge și a'și voi să știu «ce qui en est?» De cum-va

După Knobelsdorff Pórta a acordat numirea lui Constantin Ipsilante în dioa de 17/29 August 1802¹.

Un raport de la reprezentantul Franciei, din Constantinopole, Ruffin, adresat către Talleyrand ministrul relațiunilor externe, cu data de 28 August 1802, ne arată că Franția se împotrivea la trimiterea lui Ipsilante ca domn în Muntenia². Acastă împotrivire nu isbutesce să împedece

aceste (representațiunî) au produs ore-care senzațiune, Divanul o fi cu atât mai mult isbit de schimbările supravenite în minis erul rusesc ; dar pot să vă spun cel puțin, că nu rezultă nici o schimbare în sistemul Împăratului Alexandru și că totul anunță din contra, din partea lui o înțelepciune de principiu și de vederi, care caută să inspire vecinilor săi o deplina încredere.

(Acte și fragmente de N. Iorga, II, pag. 373).

1. Veđi «acte și fragmente», Iorga II, p. 371.

2. CCCXXIII.

Pera, 28 August, 1802.

Ruffin către Talleyrand, ministrul relațiunilor esterne, despre opozițiunea lui la numirea lui Constantin Ipsilante Domn în Valachia.

(Vol. 204. D. 172).

. . . .

Péra, le 10 Fructidor, an 10.

Le second point ditcuté¹, fut l'affaire de la Valachie. Des Boyards de cette Principauté passés en Russie et ne voulant plus rentrer sur leurs terres avant le redressement de leurs griefs, ont eu recours à cette fin à Mr. de Tamara, et cet Envoyé, se fondant sur le traité de Kainardji, conclu en 1774 entre sa Cour et la Porte, se fait le solliciteur de ces émigrés auprès de leur Souverain légitime. Ils se plaignent d'avoir été contraints par les Princes Hantzerli. Moruzzi et Suzzo à payer plus de 90 mille bourses (40 ou 45 millions de notre monnaie) outre les impôts ordinaires, dans l'espace de 3 ans, sous prétexte de levées de troupes et d'autres mesures de défense, et n'en ayant jamais opposé aucune au brigandage de Passavan-Oglou. Ils demandent par l'organe de Mr. de Tamara, pour condition *sine qua non* de leur rentrée en Valachie, un nouvel ordre de choses, savoir : que leur Hospodar le soit à vie, que les revenus soient fixés au taux ou ils étaient lors de la reddition volontaire des Valaques à la Porte, qu'ils puissent lever parmi eux et tenir sur pied une armée de 10 mille hommes, plus ou moins ; et enfin que Constantin Ipsilanti, comme le Prince le plus habile à gouverner, le plus juste et le plus vaillant, soit nommé leur Hospodar.

Mr. de Knobelsdorff me dit bien dans la suite de notre entretien, que Constantin Ipsilanti avait réuni les suffrages de la nation valaque, mais j'ignorais que ce Ministre prît un si vif intrérêt à ce prince grec, et, persuadé, comme je le suis, qu'il était porté pour la Russie, je m'expliquai nettement sur l'exclusion que les Français devaient et voulaient lui donner. Je fus tout étonné des efforts que l'Envoyé de Prusse fit pour justifier Ipsilanti de tous les torts qu'il pouvait avoir eus envers nous. J'eus beau les exposer dans tout leur jour

numirea și în altă notă a lui Ruffin din 1 Septembrie 1802. Acesta

Mr. de Knobelsdorff persista à les rejeter sur la circonstance, a implorer la magnanimité nationale en faveur de son protégé et à me protester qu'il n'était ni Russe, ni Allemand, ni Anglais. Par justice pour la pureté des intentions de ce Ministre avec lequel nous n'avions jamais différé d'opinion, de sentiments ni de démarches, je m'abstins de le contredire davantage, surtout dès que je m'aperçus que la prévention s'en mêlait au point de confondre les personnages et les dates et de contester les faits. Il attribue, par exemple, au Prince Ipsilanti le mérite d'avoir sauvé le citoyen Beauchamp de la mort ignominieuse que le Ministre Smith poussait le Grand Visir à prononcer contre ce Français comme espion; mais il est positif que le citoyen Beauchamp n'étant arrivé que le 11 avril 1799 et Ipsilanti ayant été nommé Prince de Moldavie dès le 14 mars précédent, n'étant plus conséquemment Drogman de la Porte à cette époque, c'est à Alexandre Suzzo qui l'avait remplacé que cette œuvre méritoire est due. J'en fis l'observation à M. de Knobelsdorff: il ne s'y rendit point et je me tins. Mon silence a pu lui paraître un effet de ma conviction; mais elle à si peu opéré que j'ai en quelque regret de lui avoir fait connaître ce que je pensais du Prince Ipsilanti que je soupçonne avoir été conseillé par l'interprète russe de profiter de ma confiance dans l'envoyé de Prusse pour me pressentir et me dissuader. Quoi qu'il en soit, et, après m'être examiné plus sévèrement que jamais sur le vrai motif de mon opposition à la nomination et à l'envoi du Prince Ipsilanti en Valachie, je n'y vois que l'accomplissement de mon devoir le plus sacré, celui de défendre l'honneur du nom français qu'il eut voulu anéantir s'il l'avait pu, et les intérêts de notre commerce qu'il trahirait, encore, s'il en avait le pouvoir.

Pera, 1 Septembrie, 1802.

Ruffin către Talleyrand, ministrul relațiilor externe, despre hârtiile ambasadei franceze și despre numirea lui Constantin Ipsilante Domn în Valachia

(Vol. 207. D. 187).

. . . .

Péra, le 14 Fructidor, an 10.

Quoique nous nous fussions d'abord promis que les articles seraient transcrits sans observation dans cette première entrevue, il n'en est aucun qui n'ait amené une observation quelconque. Mais ceux sur lesquels j'ai particulièrement insisté sont les papiers qui, fort indifférents pour les Ottomans, sont de la plus grande importance pour nous. Pour y appeler toute l'attention d'Ibrahim Effendi, j'ai dû lui faire sentir jusqu'à l'hyperbole que c'était là le point essentiel. Il s'est engagé à faire de nouvelles recherches. Je lui répétais à satiété, que le Prince Ipsilanti et ses consorts étaient responsables de tous ces papiers parce qu'ils en avaient conseillé la dislocation, qui ne serait jamais venue dans une tête turque, s'en étaient rendu depositaire et devaient absolument les faire retrouver. *J'allai plus loin: comme il m'avait été confié*

mărturisește că acum a înțeles, că Divanul hotărîse să dea lui Constantin Ipsilante principatul Valachiei «sans avoir égard à mes représentations».

Knobelsdorff arătă regelui Frederik că Ruffin, care, la început se opunea la numirea lui Constantin Ipsilante sub cuvînt că acésta alegere va desplace guvernului său, (25 Septembre 1802), «il s'est rétracté depuis, avouant qu'il avait été mal instruit sur le compte de ce Prince². Afirmățiunea acésta este cronată, de ôre-ce ura lui Ruffin contra lui Constantin Ipsilante e manifestă și dupe aceea în notele lui³.

Care e data cunoscută în isvórele interne pentru domnia lui Constantin Ipsilante ?

Pre filele unei cărți din Biblioteca-Urechia (Galați) purtând titlul :

Православникъ ꙗвизхѣхъ акѡмъ ꙗтѣю типхрѣтѣ пре лѣмѣ рѣизнѣскѣ ꙗ зѣлѣе прѣ лѣминатѣлѣй Дѡмнъ Іѡ Александрѣ Кѡнстантѣнъ Мѣрѣзѣ Бѡевѡдъ. Кѣ вѣлагословѣнѣа ши тоатѣ кѣлтѣмѣла прѣ сѣйницѣи сѣлѣ пѣринѣтелѣй нострѣ Кириѣ Дѡсѣдѣсъ ꙗрхѣпископѣлѣй ѡ тоатѣ Уггровѣлѣхѣа, лѣ лѣлѣ мѣнтѣрѣи =АѢЧДъ ꙗ типогрѣѣа митрополичѣскѣ ꙗ Бѣкѣрѣи, дѣ Димитрѣ Петровѣи, типо. Бѣк.

que la nomination de ce Grec à la Principauté de Valachie devait être faite très-incessamment, je demandai que toutes les personnes qui s'étaient ingérées dans le transport, l'examen et la garde des papiers ne pussent point s'absenter de cette capitale où elles devaient comparaître comme parties en notre présence pour être interpellées.

1. CCCXXIX.

Ruffin către Talleyrand, despre numirea lui Ipsilante Domn al Valachiei.

(Vol. 204. D. 209).

.

Péra, le 14 Fructidor, an 10.

La nomination du Prince Ipsilanti à l'Hospodarat de Valachie a eu lieu par un Kattichérif ou Diplôme autographe de Sa Hautesse, qui lui assure la Principauté pour sept ans, dont les deux premiers ne doivent rien rapporter ni au G^a S^r ni à Ipsilanti, attendu que les Valaques seront pëndant cette esp. de temps exempts de toute imposition. Par le fait même de l'élévation de ce Prince, nous nous trouvions contrariés, le Drogman de la Porte et moi ; lui, comme son compétiteur, et moi comme opposant à sa sortie de Constantinople. Cette identité de cause dispose plus que jamais le Prince Callimaki en notre faveur ; mais, malheureusement, son crédit et son courage sont bien déçus.

.

2. Acte și fragmente II, Iorga, pag. 371.

3. Veđi Hurmuzache supl. I. 229, 233, 240 t. etc.

Pe filele acestei cărți aflăm următoarea informațiune :

«Să se știe când au venit Io Constantin Ipsilante Vodă în Țeara Românescă și au venit până la Radovanul în luna lui Octombrie 14, la leat 1802, și s'au cutremurat pământul și au căzut multe biserici și Colțea».

Acésta dată concordă cu acea din Zilot ¹.

Așa dară avem chiar în documente din țeară data exactă a intrării în Bucuresci a lui Constantin Ipsilante. Numirea lui negreșit a fost anterioară și anume la data indicată în notele lui Von Knobelsdorf către regele Prusiei și în un postscriptum al notei lui Ruffin, ce am dat mai sus ². Intre data de 29 Septembrie 1802, stil nou a lui Knobelsdorf și acea de la 1 Septembrie 1802, din Ruffin, înclinăm pentru a lui Ruffin, pentru că Knobelsdorf spune în nota sa către Frederik, că Pórta «*conférera aujourd'hui*» demnitatea de Domn lui Constantin Ipsilante—ceea ce putea la ultimul moment să fie amînat, iar Ruffin scrie, că Constantia Ipsilante «*vient d'être revêtu et nommé*».

La 28 August stil nou, numirea lui Constantin Ipsilante nu era făcută, căci Ruffin la acésta dată scrie lui Talleyrand, că *va să se facă* acésta numire care atinge onórea numelui francez ³.

Prin urmare la 16 (28) August nu este încă Domn Constantin Ipsilante. La 17 (29) August, Knobelsdorf anunță că va fi investit Constantin Ipsilante în acea zi. Data ce rezultă din nota lui Ruffin este deci cea mai aproape de adevăr.

*

Numirea lui Constantin Ipsilante la tronul Muntenesc înlătura înconșciența mișcare de unire a ambelor provincii Muntenia și Moldova.

Aron Florian scrie, că Alexandru Suțu a fost Domn preste ambele țări două luni, de la Iulie la Septembrie. Laurian nimeresce destul de

1. Veđi la Zilot, la pagina 82. «Iar Domnul așezându-se în scaun, a căruia intrare în pământul țerei au fost la létul 1802 Octombre 16 în ȃsa Prepodómnei (*sic*) Parascheva.

2. Le Prince Ipsilanti, qui avait été l'an 7 fait Hospodar de Moldavie, à la demande de Yussuf-Pacha. vient d'être revêtu du Caftan, et nommé à la Principauté de Valachio, sur les instances de son protecteur. *On assure que la mission de Russie a reçu d'Ipsilanti un présent de deux cent bourses, en retour de son suffrage*, Le Capitan-Pacha, le Kiaya de la Sultane mère, et presque tout le Ministère Ottoman étaient, dit-on, contraires à cette nomination. *Les Callimakis et les Moruzzis en sont dans la consternation Je ne puis rien ajouter*, Citoyen Ministre, à tout ce que j'ai eu l'honneur de vous marquer à ce sujet.

Signé : *Ruffin*.

3. Veđi nota la pagina noastră 288.

bine data numirei în Constantinopole a lui Constantin Ipsilante dând pe cea de la 20 August, care corespunde la data însemnată în nota lui Ruffin, dar nu cunoșce data adevărată a intrării în Bucuresci a lui Constantin Ipsilante. Dionisie Fotino ¹, scrie că Alexandru Suțu a domnit și la Munteni 3 luni. Adevărul este că pășește preste două luni cu câte-va zile.

Constantin Ipsilante după intrarea lui în Bucuresci manifestă la diverse ocațiuni recunoștința lui către Regele Prusiei. La 8 Februarie 1803 (stil vechi credem) el scrie Regelui Frederik spre a-i mulțami de protecțiunea ce prin Knobelsdorf i-a fost acordată la Constantinopole ².

Asemenea scrie Ipsilante și lui Haugwitz ministrul de externe al Prusiei, cu aceeași ocaziune și dată de 8 Februarie 1802, ba-i trimite și o blană de samur ³.

1. Vezi Dionisie Fotino, pag. 211.

2. Eaca această scrisoare:

Scrisoarea lui Constantin Ipsilante către Frederik Wilhelm III

Bucuresci, 8 Februarie 1803.

Aș fi vinovat de ingratitudine, de aș mai întârzi mult timp de a mulțami majestății vostre pentru obligațiunile ce-î suut dator, pentru protecțiunea cu care a demnat să mă onoreze în mai multe ocațiuni, și mai ales în ultimii timp, sprijinind cu puternica sa recomandațiune alegerea mea la principatul Valahiei. Ministrul Majestății vostre la Constantinopole nu m'a lăsat să ignorez mesagiul, atât de onorator pentru mine, cu care a fost însărcinat din ordinea Majestății vostre. Plin de cea mai vie recunoștință cutoz a aduce la piciorle Vostre expresiunea acestei recunoștințe. Primească-o cu bunătate; bine-voiască a-mi continua înalta Sa bună-voință; mă voi silii de a mă face demn de ea.

Iorga. Acte și fragm. II, pag. 376.

3. Scrisoarea lui Constantin Ipsilante către Haugwitz

Bucuresci, 8 Februarie 1802.

Numai după sgomotul justei reputațiuni a Excelenței vostre, ambiționam de mult timp ocaziunea de a vă cere amicitia. Cu cât mai mult, cu cuvânt îmi caută s'o doresc astă-zi, când la sentimentul de admirațiune, pentru rarele vostre talente, se adaugă acel al recunoștinței; cați nu pot ignora, Domnule Conte, că ați decis în favoarea mea augusta protecțiune a monarcului, care e merit să facă a ienvia pre marele Frederik! Ce titlu mai onorator pentru mine seau ce scut mai sigur! Recunoștința mea nu pôte fi comparată decât cu dorința ce am de a merita buna-voința Majestății sale, seau de a dobândi amicitia Excelenței vostre. Și sper să vă conving despre acesta, domnule Conte, prin grăbirea mea de a căuta ocaziunile, de a face ceva ce să vă fie plăcut.

Regele răspunde lui Constantin Ipsilante în 7 Martie 1803, asigurând pre Constantin Ipsilante de protecțiune și pre viitor ¹.

*

Câte-va zile după aceea, se cetesce în Divan, cu solemnitate mare, noul hatiserif dobândit de la Sultan, cu referință la privilegiile și îndatoririle Țerei muntenesci.

Sultanul ordonă prin acestas firman lui Constantin Ipsilante să plece grabnic la Țeara Românească.

Când anume s'aŭ cetit acest hatiserif?

După Engel, cetirea lui este la 23 Octombrie 1802, fie acest 23 după stil vechiŭ seaŭ noŭ.

După condica domnescă a lui Constantin Ipsilante, publicată de Papiŭ în tesaur de monumente ² cetirea fu în 1802, Noembrie.

1. Eaca scrisoarea Regelui în două variante. Nu putem sci care din două variante prevală să fie trimisă:

Două scrisori (variante) de la Frederik Wilhelm III către Constantin Ipsilante.

Berlin, 7 Martie 1803.

a) Conviŭ bucuros despre interesul ce am arătat Porței otomane și demersurile ce le-am ordonat să le facă ministrul meŭ la Constantinopole, ca să contribue a decide alegerea Dumitale la Principatul Valahiei. Aceste demersuri aŭ putut să vă ofere un testimoniŭ strălucit despre stima mea, și după ce s'aŭ recunoscut ast-fel calitățile Dumitale deosebite, am fost cu atât mai mulțămît că interveuirea mea a fost de ôre-care utilitate. Pe deplin *răspundeți* la încrederea mea, prin sentimentele ce-mi exprimați prin scrisoarea Dumnévostă de la 8 Februarie și vă reînnoesc prin urmare asigurarea, că deapururea vom lua o parte sinceră la sorta și la buna stare a Dumnévostă, probându-vă la toate ocasiunile afecțiunea mea particulară.

Acte și frag. de Iorga, II pag. 390.

b) Am fost încântat de a afla acum câte-va luni, de la ministrul meŭ de la Constantinopole, isbânda justei mărturisiri ce-l însărcinasem să aducă în numele meŭ, la distinsele Dumnévostă calități și cu plăcere vădŭt-am, din scrisoarea ce Alteța vostă mi-a adresat de curând, cu data de 8 Februarie, că recunoșteți intențiile mele bine-voitore. Fiți încredințat, că voiŭ continua a lua o parte prea sinceră la tot ce pôte interesa persoana Dumnévostă și frumoșa țeară ce guvernați și că voiŭ profita de toate ocasiunile ce vor presenta evenimentele, oiŭ 'mi vor fi oferite de Alteța vostă, ca să-ŭ probez sentimentele mele de stimă personală ce-ŭ port.

Acte și fragm. Iorga II, pag. 380.

2, Tom II, pagina 308,

Acastă dată nu concordă cu cea de 1803, pusă la hatihumaium de Fotino ¹, și de Constantin Radović din Golești în «Adunare de tractatură» ², nici cu cea din «Culegere de tractate de pace» ale lui M. Kifalov ³, nici cu data hatihumaiumului de aceeași natură, trimis lui Moruzi în Moldova—și care este copiat de noi, din condica originală a Mitropoliei de Iași. Acesta de și cu ôre-care variante a fost publicat deja în Uricarul lui Teodor Codrescu, tom III, pag. 173.

Hatîșeriful acesta este o nouă confirmare a influinței rusești în Constantinopole.

Deja numirea ca Domn a lui Constantin Ipsilante, cerut de boeri la instigațiunea consulului rusc, era un triumf al muscalilor și o nouă dovadă de influința rusescă în țeară.

Constantin Ipsilante profită de trecerea prin Muntenia a lui Knobelsdorff, chiămat de la Constantinopole de Regele Frederik și înlocuit acolo prin Baronul Bielfeld, ca să facă la ambii diplomați prusieni recepțiuni splendide. Bielfeld la trecerea spre Constantinopole aduce lui Constantin Ipsilante o scrisore plină de curtenii și promisiuni de la Haugwitz ministrul de externe al Prusiei ⁴. Iar Knobelsdorff scrie Regelui Frederic, din Bucuresci, la 3/15 Iunie 1803,

1. Tom III, pag. 223.

2. Pag. 25, ediția Buda, 1826.

3. Bucuresci, 1850, pag. 16.

4. *Haugwitz către Constantin Ipsilante*

Berlin, 25 Mai, 1803.

C'est Monsieur le Baron de Bielfeld, chargé d'affaires à Constantinople, pendant l'absence de Monsieur le colonel Knobelsdorff, qui aura l'honneur de vous remettre cette lettre. J'ai cru faire plaisir à Votre Altesse, en lui prescrivant de prendre sa route par Bucharest, pour s'y aboucher avec elle. Il aura l'honneur de lui faire part des instructions verbales que je lui ai données par rapport à vos intérêts, monseigneur. Peut être jugerez-vous à propos d'y joindre quelques éclaircissements relatifs aux circonstances, à vos désirs et à vos vœux. Si Votre Altesse a été satisfaite de l'empressement du Colonel Knobelsdorff à se conformer aux intentions du Roi, mon maître, j'espère qu'elle le sera également du zèle de Monsieur de Bielfeld.

Je crois inutile de lui réitérer l'offre de mes services. Qu'elle me fournisse les moyens de lui être agréable, et elle ne doutera plus des sentiments...

Acte și fragmente de N. Iorga II, pag. 891.

că așa primire ca și care i-a făcut Constantin Ipsilante la sosirea lui în ziua de 1/13 Iunie, nu s'aû mai făcut nimenui anteriormente ¹.

Dăm în notă fragment din scrisórea acésta. Mai apoi vom aduce și alte fragmente din ea, în care aflăm descrierea situațiunei țerei la data acésta, situațiune grea mai ales din cauza *lașităței* boerimei. Mai aducem în notă și alte scrisori interesante cari luminează minunat istoria acestor ani ai Țerei Românesce. Intre aceste scrisori este aceea a lui Constantin Ipsilante către ministrul de externe Haugwitz, din 22 Iunie 1803, încredințată colonelului Knobelsdorff la trecerea lui prin Bucuresci și o alta a lui Knobelsdorff către Regele, din Lemberg, de la 16 Iulie 1803 (stil nou) ².

Bucuresci, 15 Iunie, 1803.

1. Je suis arrivé le 13 ici ; On m'y a fait faire une entrée publique : les gardes du prince, toute sa cour et des voitures de parade étant venues à ma rencontre ; c'est ainsi l'usage, mais d'autres distinctions, qu'on me donne ici, ont été inouïes avant moi.

Le soir même de mon arrivée l'hospodar m'a fait une visite incognito. Après m'avoir témoigné, dans toute l'effusion de son cœur, les sentiments de sa vive reconnaissance pour l'intérêt que votre Majesté avait daigné prendre à sa personne, il m'a fait un tableau vraiment touchant...

2. Vadă-se ce ȋce despre recepțiunea sa la Bucuresci și Baronul Bielfeld.

Dăm aceste scrisori după «Acte și fragmente» cum și răspunsul ce aû provocat, către Constantin Ipsilante.

Scrisórea Baronului Bielfeld către Regele Frederik Wilhelm

Biuc-Dere, 24 Iulie, 1803.

...Je ne saurais me dispenser de faire mention des procédés analogues que j'ai éprouvés pendant ma route, de la part du prince Ipsilanti. Déjà, la politesse empressée que son chargé d'affaires Grégoire (?) déploya envers moi, les mesures qu'il prit sur le champ pour assurer la facilité de mon voyage, à travers sa patrie, me prépara à la réception favorable qui m'attendait dans l'Etat Valaque. Effectivement, dès mon arrivée aux frontieres, j'y fus accueilli par un officier et des gardes de l'hospodar, envoyés à ma rencontre, défrayé complètement et logé à Bucarest chez le général-comte de Bel leval secrétaire d'Etat de Son Altesse. Rien n'a été épargné pour rendre mon séjour dans cette ville aussi agréable que possible et montrer les égards de l'hospodar, de ses ministres et de quelques principaux boyards parmi les quels je me permets de citer le prince Brancovano,—pour un agent de Votre Majesté. Le même traitement m'a accompagné après mon départ de Bucarest jusqu'à Varna. Je crois n'avoir pas besoin de faire à Votre Majesté le portrait du Prince Ipsilanti, dont le caractère et le dévouement envers elle, fondé sur les bases les plus solides, lui est sans doute suffisamment connu...

Acte și fragmente de Iorga II, p. 386-387.

Relațiunile bune dintre Constantin Ipsilante și Frederik III se pot documenta și cu daruri preschimbate între Dómnă lui Ipsilante și Regina Luisa, frumoasa Luisa soția lui Frederik. Soția Domnitorului Moldovei a trimis Reginei blăni scumpe, mătanii de chilimbar. Regina Luisa a răspuns cu trimitere de două colete de porțelane la finele anului 1804 ¹.

Pre când Prusia și Rusia protegiau pre Constantin Ipsilante, Franția intriga mereu contra lui. Generalul Brune ambasadorele Franciei, continuând acțiunea lui Ruffin, lucra mereu ca să răstórne pre Constantin Ipsilante.

Constantin Ipsilante către Hangwitz

București, 22 Iunie, 1803.

Je profite avec empressement du passage de Monsieur l'envoyé de Prusse (Knobelsdorff) par cette résidence pour me recommander de nouveau à l'intérêt de Votre Excellence et à la bienveillance de la Sa Majesté.

Je ne vous ferai point le détail des nouveaux malheurs de cette principauté. Monsieur de Knobelsdorff a séjourné assez longtemps ici pour s'être fait une idée assez juste de notre position et celle de la Romélie (Roumanie?). Je m'en rapporte absolument au tableau fidèle qu'il vous en présentera. Pendant son séjour ici il a fait tout son possible pour relever le courage abattu des boyards, en leur faisant sentir ce qu'ils pouvaient faire pour la défense de la patrie, où il a été témoin oculaire des mesures que j'ai été dans le cas de prendre pour empêcher une nouvelle émigration.

Veuillez agréer, Monsieur le Comte, une polisse de martre zibeline, que j'ai prié Monssieur l'envoyé de vous présenter de ma part. Puisse ce faible gage de mon anitié être aussi quelquefois l'occasion de votre souvenir...

Acte și fragm. de N. Iorga II, p. 894.

Fragment din răspunsul lui Haugwitz către Ipsilante

Berlin, 15 August, 1803.

Monsieur le Comte de Knobelsdorff, m'a remis, à son arrivée ici, la lettre dont Votre Altesse m'a honoré le 22 Juin. ainsi que la belle polisse de martre zibeline qu'elle a daigné y joindre. Je la supplie d'agréer, pour l'un et l'autre de ces précieux témoignages de ses bontés et de son gracieux souvenir, l'hommage de ma vive et respectueuse reconnaissance et de vouloir rendre justice au désir extrême que j'aurais de lui prouver mon empressement à lui rendre service. J'ai recueilli avec le plus grand intérêt, de la bouche de Monsieur de Knobelsdorff, les avis et les détails qu'il s'est trouvé en état de me fournir sur ce qui concerne la personne et les Etats de Votre Altesse et je forme les vœux les plus ardents pour tout ce qui pourra contribuer ultérieurement à son bonheur et à sa parfaite satisfaction...

Arh. sep. XI. 178, apud Iorga. Acte și fragm. II p. 887.

1. Veđi despre aceste lăđi, Iorga, Acte și fragmente, II, p. 397.

În 5 Februarie 1803 scrie două raporturi către Bonaparte primul consul, prin care îl înștiințează despre spornica influință a muscalilor la Constantinopole, influință ajutată de familiile fanariotice și de Domniile noi ale Principatelor, cari sunt amândouă devotați Muscalilor. Brune întreabă pe Napoleon deacă convine politiceii lui, ca el să mineze puterea acésta a Muscalilor, lucru ce dânsul, or cât de greu pôte fi, se va pune pe lucru să-l facă ¹.

1. Iată aceste două acte după Hurmuzache :

Pera, 15 Februarie 1802.

Generalul Brune, ambasadorul Republiceii franceze din Constantinopole către Bonaparte, primul Consul, despre primirea lui la Capitan-Pașa.

Vol. 205. D. 221.

Péra, le 16 Pluviôse, an 18.

Citoyen Premier Consul,

.

Le Capitan-Pacha m'a reçu dans son magnifique Harem, où il ne reçoit que le Sultan.

Il m'insinua qu'il n'était pas l'ami des Russes. Je lui parlai à ce propos, mais très-légèrement et sans décider mon opinion, de la dernière nomination des Princes de Valachie et de Moldavie.

Péra, 5 Februarie, 1803.

Același către Bonaparte, despre intrigile Grecilor și Rușilor cu privire la tronurile Principatelor dunărene.

Vol. 205. D. 223.

Péra, le 16 Pluviôse, an 11.

Citoyen Premier Consul,

.

L'influence de la Russie est ici toute-puissante ; elle a son fondement dans l'opinion, dans des souvenirs humiliants ; elle révolte, par conséquent, l'amour-propre de la nation musulmane. Les instruments de ce pouvoir des Russes sont la plupart des grandes familles grecques, qui se disputent les emplois de Drogman de la Porte et les Principautés de Moldavie et de Valachie ; mais les familles non pourvues restent mécontentes et comme la S. Porte n'a que rarement une pleine liberté dans ces choix, elle ne met jamais une grande tenacité à les soutenir ; il s'ensuit que l'on espère toujours des déplacements. C'est dans cette agitation que les Russes se placent pour avoir, par les Drogmans, les secrets et les décrets de la Sublime Porte, et, par les Princes, les frontières

În anul al douălea al Domniei sale, Ipsilante tot era obiectul urei Ambasadorului frances din Constantinopole, generalul Brune. Acesta la 23 Martie 1803, scrie ministrului său Talleyrand despre intrigile Rușilor, de politica de moliciune a Turcilor, de puterea lui Ipsilante în Muntenia și de a lui Moruzi în Moldova, o lungă și foarte însemnată dare de seamă, care nu poate lipsi de a fi adusă întregală în notă ¹.

ottomanes ouvertes à leurs émissaires ou à leurs armées. Dans l'état actuel des choses, le Drogman de la Porte est un Callimaky ; son frère est Drogman du Capitan-Pacha. Ces deux Princes se montrent attachés à la France ; ils en ont été punis par la porte d'un privilège. C'est le Drogman de la Porte qui reçoit, qui traduit et communique au Ministère les dépêches des agents turcs dans l'Etranger. Ce travail si important a été ôté, il y a deux mois, à Callimaki, sans doute qu'il ne le faisait pas assez au gré des Russes. Il est notoire que la Russie a destitué les Suzzo et que l'Ipsilante de Valachie et Moruzzi de Moldavie sont entièrement ses créatures. Les richesses que ces hommes accumulent les rendent maîtres de tous les Pachas des frontières, et, quand ils ne peuvent les traiter par la corruption, ils les dénoncent et trouvent à Constantinople assez de crédit, pour les faire destituer. Ce sont des faits bien établis. Actuellement, par l'inspection de la carte, il serait aisé de voir comment se dirigent les impulsions qui aboutissent à Wildin, à Belgrade et dans la Romélie jusqu'aux portes de Constantinople. Nous convient-il de miner ce pouvoir des Russes ? Vous en êtes le juge, Citoyen premier Consul... Je l'attaquerai dès que vous me l'ordonnerez ; la tâche serait difficile ; mais je ne la croirais pas trop au dessus de mes forces.

1. Eato :

1. CCCLIII.

Pera, 22 Martie, 1803.

Generalul Brune către Talleyrand, despre intrigile Rușilor și politica plină de moliciune a Turcilor.

(Vol. 208. D. 21).

Péra, le 1 Germinal, an 11.

Citoyen Ministre,

.

Passavant-Oglou, âgé de 34 ans, est un des plus zélés sectateurs de la loi de Mahomet. Il a dans tout l'Empire de nombreux et puissants partisans qu'on craint d'irriter. Ce sont ces motifs qui ont décidé la Porte à dissimuler. Il est pacha à trois queues et conserve le gouvernement de Widdin, où il garde le pouvoir souverain. On l'avait cru généralement instigué par l'Autriche, ensuite par la France. Nos ennemis continuent même secrètement à soutenir cette assertion auprès de la Porte ; mais le G^a Vizir, le Capitan-Pacha, Ismet Bey, les hommes enfin qui tiennent au salut de l'Empire et en connaissent les plaies, le croient agent de la Russie, qui, par les Grecs, par un système suivi et adroi-

Se vorbesce mult în acéstă notă de Pasvantoglu, teribelul rebel turc și de legăturile lui Ipsilante cu Rusia și de Moruzi.

lement ménagé envers les pays qu'elle convoite, s'en rend protectrice avant de s'en déclarer souveraine. Cette politique est pleinement en vigueur dans les Principautés de Valachie et de Moldavie.

Deux chefs se battent en ce moment en Silistrie, et quelques mots échappés à M. de Tamara donnent la clé de ces troubles. Synope a été aussi agitée par le fait du Consul Russe qui a eu besoin de toute l'autorité de la Porte pour n'être pas chassé par le peuple, dont la majorité n'est pas grecque. Si la Porte avait à refaire le même traité qui rend la Russie tutrice de ce pays, elle se 'ait bien loin de le conclure. Il n'est pas un bon musulman, et le G^d S^r est à la tête, qui ne sente que l'organisation de la Valachie et de la Moldavie telle qu'elle est actuellement, ne soit une honte pour l'Empire Ottoman. Ils regardent ces provinces comme le côté ouvert qui recevra la bles-sure mortelle.

Le dévouement absolu du Prince Ipsilanti aux Russes, sa haine contre les Français, les persécutions qu'il a fait éprouver à plusieurs d'entre eux, l'enlèvement des registres de notre chancellerie à Constantinople et la d'vastation qu'il en a faite, son ancienne émigration, son immoralité sont connus du Cabinet français. Mais ce qu'il ne sait peut-être pas encore assez, ce sont toutes les intrigues, toutes les menées adroites qui ont été employées auprès de la Porte pour le faire nommer à la Principauté de la Valachie et qui ont été soutenues par tout ce que la plus profonde corruption peut avoir de force. Pour ne point effaroucher la Porte, la Russie s'est mise de côté et a fait agir adroitement le Cabinet de Berlin, en faisant soutenir indirectement que la France y donnait les mains. Monsieur de Tamara ne s'est pas montré. Le bon Monsieur de Knobelsdorff a été la dupe, dans cette affaire, mauvaise pour sa Cour et pour la France, mais il la soutient toujours par amour-propre.

Le Prince Ipsilanti se conduit dans sa Principauté avec beaucoup d'adresse. Il fait des présents magnifiques à tous ceux qui l'ont soutenu dans le Divan. Monsieur de Tamara, prêt à partir pour la Russie, va être reçu par lui à Bucarest comme pourrait l'être un Souverain. Ce ministre russe, qui ne dissimule pas même encore sa haine contre nous, ayant témoigné au Prince Ipsilante le désir qu'il aurait d'être escorté en Valachie, celui-ci vient de lui envoyer 50 chevaux pour ses équipages et une garde nombreuse pour l'accompagner. Non seulement il doit être d'fray sur toute le route, mais encore de superbes présents l'attendent à Bucarest.

Le Prince Ipsilanti a pour partisans au Sérail le Grand Visir, le Kiaïa Bey, la Sultane Validé. Youssouf-Aga, Rustam-Aga, le Kaïeidgi-Bachi, favori du Sultan et Mahmoud, Reis-Effendi actuel. Il les comble de présents. Ces présents sont si fréquents, si magnifiques, sa Cour est si somptueuse, qu'il semble que ses revenus et toutes ses extorsions ne peuvent suffire.

Ce parti qui soutient au Sérail le Prince Ipsilanti et qui est dévoué à la Russie, est contrebalancé par le Capitan-Pacha, par Ismeth-Bey, par Ibrahim-Effendi, et par le chef des Eunuques noir. Ils seraient les plus forts au Sérail, s'il n'avaient contre eux Youssouf-Aga favori intime de la Sultane Validé, pour qui le G^d S^r a une aveugle tendresse.

In 26 Martie 1803 stil nouă, generalul Brune arătă Ministrului Talleyrand călătoria fostului ambasador al Rusiei la Constantinopole, Tamara și recepțiunea ce are să primescă el în Principate, și mai ales de la Ipsilante ¹.

Le Prince Moruzzi, Hospodar actuel de Moldavie, est une créature d'Ipsilanti, et quoique Souverain, il n'en est pas moins de fait son lieutenant. Ce sont les avis de ces deux Princes dont les correspondants existent dans toutes les Cours de l'Europe, qui régissent la politique du Divan. Le G^d S^r voudra bien se débarrasser de ces liens politiques, mais la mollesse dans laquelle il est habitué de vivre, mais la politique de la Sultane Validé qui veut conserver son autorité, l'éloignent toujours des affaires et l'empêchent de prendre une résolution vigoureuse. Il ne dissimule pas au Capitan-Pacha ses craintes sur la Russie. Il voudrait faire tomber la tête d'Ipsilanti; mais les Russes veillent sans cesse. Ils ont enlevé au Prince Calimaki, favori du Capitan-Pacha, l'ouverture des dépêches. Ils ont fait proscrire le Prince de Suzzo et menacent la tête d'Hangerli, qui ne l'a sauvé que par la fuite et la confiscation de ses biens. Un mot sorti de ma bouche en sa faveur l'aurait fait poursuivre avec plus d'acharnement par les Grecs et les Russes animés à sa perte. Il n'eût pas évité le poignard; je me suis tu. Je suis parvenu à faire attribuer à l'indifférence le silence absolu que je me suis prescrit sur le compte des Princes régnants. Toutes mes démarches seront, je l'espère, assez bien calculées pour éviter les fautes, ou des résultats contraires au but que vous m'avez indiqué dans mes instructions. Le temps me servira, et je ne laisserai pas échapper les circonstances favorables.

Les intrigues de Bucarest m'ont paru trop importantes pour ne pas regretter de n'y voir depuis la paix aucun agent français. J'y envoie provisoirement le citoyen S-te Luce, neveu du conseiller d'Etat Lacuée, qui vous le recommandera et qui désire pour lui le titre de commissaire de relations commerciales. Ce jeune homme est fort bien élevé, d'une instruction solide et agréable, de mœurs douces et est très propre à remplir sa mission. Si vous n'avez encore fait aucun choix, je vous prie de vous décider en faveur du citoyen S-te Luce. Il est digne de toutes vos bontés. Galib Efendi a parlé ici avec beaucoup d'intérêt de la France. Ali Efendi en avait dit précédemment beaucoup de mal. Quant au jeune Moruzzi, ses discours n'étaient que des persifflages grecs contre les Français. C'est aussi un petit Russe.

J'ai l'honneur de vous saluer. Signé: *Brune*.

S. P.—J'ai eu beaucoup de peine à me procurer le dernier traité de la Porte avec la Russie sur la Valachie et la Moldavie. Je vous l'adresse parce que je présume que vous n'en avez pas une entière connaissance.

Hurm. Vol. II, suppl. I, pag. 255 și 256.

Pera, 26 Martie, 1803.

1. Generalul Brune către Primul Consul, despre plecarea ministrului Rusiei din Constantinopole.

Vol. 208. D, 28.

Ca să pôtă urmări de aprôpe și sigur mișcările lui Constantin Ipsilante și ale intrigei rusești la București, generalul Brune trâmite ca Comisar provizoriu, pre S-te Luce și vestesce de acêsta pre primul Consul Bonaparte, la 25 Martie 1803 ¹.

*

În decursul anului 1803, chiar în luna Martie stil vechi, (9 Aprilie stil nou), se întâmplă în Constantinopole o faptă de natură a proba cum Rusia împingea pre Români la rezistență în contra Turcilor. Lipsind

Péra, le 5 Germinal, an 11.

Citoyen Premier Consul,

.

M. de Tamara, ci-devant Ministre de Russie, est parti le 1-er de ce mois. Il ne m'a point visité; il emporte avec lui toute la rancune de la coalition. Au moment de son départ, il a donné aux Eaux douces d'Europe un grand déjeuner auquel tous les Ministres étaient invités. L'ambassadeur de Hollande et les Ministres de Prusse et d'Espagne ne se sont point rendus à l'invitation. L'internonce et toute sa légation y sont allés en grand gala. Il s'y trouvait aussi plusieurs négociants français, entr'autres M. Toron qui accompagne M. de Tamara dans ce voyage. *Le Prince Ipsilanti de Valachie, créature de l'ex-Ministre de Russie, a envoyé et distribué sur la route des chevaux, des équipages et de brillantes escortes, pour donner un air princépsque à la marche de son protecteur. Cette prévenance extraordinaire d'Ipsilanti cause beaucoup de déplaisir à la Sublime Porte qui ne peut plus se dissimuler que la protection déferée par les trait's à la Russie sur les Valaques et les Moldaves, est devenue une souveraineté presque sans déguisement.*

(Hurm. Vol. II Supl. I).

Pera, 25 Martie, 1803.

1. Același către primul Consul, despre numirea lui Ste Luce Comisar provizoriu al relațiunilor comerciale în Valachia, la București.

Vol. 208, D. 23.

Péra, le 4 Germinal, an 11.

Citoyen Premier Consul,

.

P. S. — L'importance d'une communication sûre et officielle avec Bucarest dans la Valachie, devenant très-urgente, j'ai choisi pour résider dans cette ville en qualité de commissaire provisoire des relations commerciales, le citoyen Ste Luce, parent du général Lacuée, qui, par ses talent, sa probité, son caractère aimable, est parfaitement propre à cette fonction. J'en écris au Ministre. Lacuée vous en parlera. Je vous prie de confirmer mon choix. Il est digne du gouvernement.

carnea de ôie din Constantinopole, Pôrta ordonă Capuchihaialei Munteniei, să scrie lui Ipsilante, ca grabnic să trimiță oi la Constantinopole. Representantul lui Ipsilante, carele altă-dată ar fi plecat capul lângă zid, acum respinge cererea, ȳicând că este în contra ultimelor tratate și în contra capitulaȳiunilor țerei cu Pôrta, sub garanȳia Rusiei ¹.

Dintr'o corespondență a generalului Brune cu aceeaș dată de 9 Aprilie 1803, către ministrul Talleyrand, se vede cum la acéstă dată în Rusia se pregătea un noũ răsboiũ contra Turciei. Acest fapt ne explică în mod indirect curagiul cu care Capuchihaiaoa lui Ipsilante aũ respins porunca Porței, relativă la oi mumbaia. Muscalii erau gata ca în 24 de ore să invadă Principatele ².

*

Pre de o parte Rusia se pregătea de răsboiũ și pro de alta, prin tôte modurile căuta să împiedice stabilirea de reprezentanȳi ai Franciei

Pera, 9 Aprilie 1803.

1. Generalul Brune catre Talleyrand, despre carnea de miel cerută de Turci de la Hospodarul Valachiei.

Vol. 206, D. 51.

Péra, le 19 Ger.minal, an 11.

Citoyen Ministre,

.

La viande commençant à manquer à Constantinoplo, le Reis-Effendi a demandé au Kiaya Boy de l'Hospodar de Valachie d'y envoyer des moutons dont la viande est la seule agréable aux Turcs. Le Kiaya a répondu par un refus, disant que les dernières capitulations de la province de Valachie avec la Porte, sous la garantie de la Russie, s'y opposaient. D'après le compte, rendu par le Reis-Effendi au Vizir de Kiaya-Boy a été mandé de nouveau et a fait la même réponse. Le Reis-Elendi l'a chassé de son appartement en lui disant : il nous faut des moutons, songez-y.

3 Aprilo, 1803.

Pera, le 19 Germ'nal, an 11.

2. *Citoyen Ministre,*

.

. Enfin, l'aide de camp Le Paultre m'a assuré que, depuis Pétorsbourg jusqu'a Odessa, il n'y a qu'un vœu : celui de faire une guerre contre la Turquie et qu'on disait en Russie que les Turcs aux-mêmes désignaient la porte par où ils sortiraient de Constantinople lors que les Russos viendraient les attaquer ; qu'on peut rassembler 40 mille hommes en 4⁸ heures sur les frontières de la Pologne pour faire l'invasion de la Valachie et de la Moldavie, dont la Russie est maîtresse.

Tels sont les renseignements que j'ai recueillis du citoyen Le Paultre. Je vous les donne comme ma mémoire me les présente, sans rien changer aux expressions et à leur valeur.

Hurm. Vol. II, supl. I.

Signé : *Brune.*

în regiunea Dunărei și Mărei-Negre; numai cu mare greutate putu Franția obține de la Pórtă, în 25 Aprilie 1803, berat pentru stabilirea unui consul la Galați. Pórtă refuză să-l dea, invocând acum capitulațiunile vechi cu Domniile române! ¹.

Ambasadorul francez generalul Brune, avea cu atât mai multă nevoie de reprezentanți în Principate, cu cât avea deplină cunoștință de purtarea dubioasei politici a Comtelui de Belleval, așa și el și pre Ipsilante partizani ai politicei franceze, pre când în realitate lucra în înțelegere cu Muscalii, și cu aliatul lor Frederic Wilhelm. Generalul Brune într-o scrisoare către Champigny, ambasadorul francez de la Viena, ne dă precise informațiuni despre trecutul lui Belleval și ne arată, că acesta puțin de nu confiscă corespondența diplomatică din Constantinopole a generalului Brun, pe care o trimetea la Viena, îmbolnăvinduse curierul francez în trecerea prin Bucuresci. Prin această corespondență generalul Brune stăruie din nou în favórea lui Luce, Comisarul provisoriu numit de dñsul în Bucuresci ¹.

Pera, 25 Aprilie, 1803.

Péra, le 5 Floréal, an 11.

1. *Citoyen Ministre,*

.

Au moment où je croyais faire partir les commissaires pour la Mer Noire, le Reis-Effendi m'a fait prier de ne pas faire de demandes embarrassantes à la Porte, que si nous voulions prouver notre amitié pour elle, c'était en ne faisant pas d'innovation, en n'établissant pas des commissaires dans des lieux où les Français n'avaient jamais été, où ils ne pourraient faire aucun commerce et où les insultes probables que recevraient nos commissaires occasionneraient des demandes en réparation et toutes sortes d'autres actes d'inimitié. J'ai su positivement que les Chefs du parti russe dans le Divan avaient sollicité l'exclusion de nos commissaires dans la Mer Noire.

.
La Porte voulait refuser aussi le Bérat de Galatz sous le prétexte des Capitulations avec les Princes de Valachie et de Moldavie.

.
J'ai en besoin d'employer beaucoup de vigueur pour obtenir ces Bérats, qui sont enfin entre mes mains.

Hurm. loc. cit.

Pera, 6 Mai, 1803.

Péra, le 17 Floréal, an 11

2. *Citoyen Coll'gue,*

.

J'avais besoin de votre lettre sur le compte de Monsieur de Belleval pour me rassurer sur le sort de mes dépêches, car il faut que je vous dise,

Un document, însă tocmai din 1804, Iulie 4 stil nou¹, ne arată că tot recomandatul ambasadorului general Brune isbuti și că acesta a fost solemn primit de către Ipsilante și că e foarte bine vădut de către acest Domn. Ste Luce descrie însuși primirea solemnă ce i s'a făcut la Curtea din Bucuresci, la 30 Aprilie 1803, stil nou². Din această corespondență apare, cum boerii români erau în mare parte amici ai Franței. Din acestas act și din altele tot de la Luce, cu o lună mai apoi, aflăm descrierea Curții lui Ipsilante și cum în Muntenia este un curent boeresc contra domniei grecesci, nu mai puțin și marea influență a consulilor rusești în Principate.

Ste Luce nu descrie numai parada cu care a fost primit în mod solemn de Ipsilante, ci și trista stare a țerei sub invasiunea nouă a Pasvanliilor. Generalul Brune scrie și el direct lui Talleyrand, în 18 Iulie 1803, despre mișcările lui Pasvantoglu și arată cum aceste mișcări au să legitimizeze intrarea trupelor rusești în țeară, sub pretext de a o apăra contra lui.

Așa dar Francia isbuti ca Turcia să primască pe Ste Luce ca

qu'on m'a donné toutes sortes de mauvaises impressions sur lui. Il s'appelait le Comte Gaspari. Il avait séduit à Londres la fille du Baron de Jacoby, ambassadeur de Prusse, qui, dès qu'il l'eût connu, la lui avait retirée avec éclat. Il s'était lié à Monsieur de Witch, aventurier connu par ses prétentions sur le royaume d'Ilirie et qui, pour gagner les bonnes grâces du Prince Zubow, lui vendit les faveurs de sa femme. L'Ilirie ayant manqué aux prétentions de Monsieur de Witch, Gaspari prit le nom de Belleval et s'attacha au parti russe pour gagner les Grecs de Constantinople. C'est là qu'il fit la connaissance du Prince Ipsilanti.

Vous sentez, mon cher Collègue, par ce petit extrait, que je devais craindre que, sous les apparences de la politesse et des égards, un aventurier, émigré ou non, ne se fit pas un grand scrupule d'ouvrir mes dépêches au Gouvernement. Je pensais que, si mon Commissaire provisoire arrivait après coup à Bucarest, du moins je pourrais découvrir des traces de l'attentat que je craignais. Votre opinion me console, et j'aime à croire que j'ai été mal informé, ou du moins, je suis persuadé que la politique actuelle de Monsieur de Belleval ne m'anra pas été nuisible.

Le citoyen Ste Luce, commissaire provisoire à Bucarest, est un homme instruit, probe; il est neveu du Général Lacuée, notre collègue. J'espère qu'il sera entre vous et moi un intermédiaire utile. Je lui ai recommandé de se rendre agréable au Prince Ipsilanti et de cultiver Monsieur de Belleval. Vous voyez que mon opinion est couverte par de bonnes apparences, qui, si j'avais été trompé sur lui, n'auraient pas nui aux nouvelles impressions que je recevrai sur son compte.

Hurm. Vol. II, supl.

1. Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 280.

2. Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 281 și 282.

Comisar provisoriu al relațiunilor comerciale în Bucuresci. Belleval, la 29 Iunie 1803 și Ipsilanti la 20 Iulie, scrie Generalului Brune cu mulțămire pentru numirea lui Ste Luce ¹.

Despre recepțiunea făcută în Bucuresci lui Ste Luce scrie, repetim, însuși acesta, în raportul său ce dăm în notă aci ².

Bucarest, le 8° 10 Juillet, 1803.

1. *Monsieur l'Ambassadeur,*

La nomination de Monsieur de Ste Luce au poste de Commissaire des Relations Commerciales de la République française en Valachie, m'a fait le plus grand plaisir, et j'aime à trouver dans le choix que Votre Excellence a fait de cet officier la certitude que vous voudrez bien m'accorder votre amitié; elle me sera doublement précieuse, Monsieur l'Ambassadeur, et sous le rapport de la haute considération dont vous jouissez dans le monde, et sous celui plus honorable des éminentes qualités qui vous l'ont méritée.

C'est dans ces sentiments que j'ai l'honneur de me dire, Monsieur l'Ambassadeur, de Votre Excellence, le très-humble et très-obéissant serviteur.

Signé : *Constantin Ipsilanti.*

2. Eacă acest act :

Bucuresci, 30 Aprilie, 1803.

Bucarest, le 10 Floréal, an 11.

J'ai fait hier visite au Prince Ipsilanti. Quand on lui a annoncé mon arrivée il est venu au-devant de moi jusqu'à la première porte de son appartement, m'a conduit sur un sofa et s'est assis près de moi. Je lui ai exprimé votre gratitude pour les soins qu'il a fait donner au courrier du Gouvernement, Besançon. Il m'a témoigné qu'il avait ressenti un grand plaisir de mon arrivée, qu'il désirait infiniment que ce fût moi qui occupât la place de commissaire, qu'il ferait son possible pour me rendre agréable le séjour de Bucarest, en me recommandant à cet égard aux soins de Monsieur de Belleval qui était présent.

On a servi le café le sorbet. Après une heure et demie d'entretien, j'ai pris congé de S. A. qui m'a conduit très-longtemps et ses gardes m'ont accompagné jusqu'à la voiture du comte de Belleval. Les Boyards s'empresaient autour de moi, et c'était à qui me ferait des protestations d'amitié pour les Français et pour l'ambassadeur de France.

Le prince Ipsilanti est un homme de 49 ans; sa figure est assez belle. Il parle très-bien français. Depuis 9 mois qu'il régné en Valachie, toute son attention s'est portée à mettre son petit Etat à couvert des incursions de Passavan-Oglou, qui est un voisin bien dangereux pour lui. L'incertitude du temps qu'il doit régner fait qu'il néglige les réparations de sa principauté. Sa ville capitale est dans un triste état. Monsieur de Belleval m'a assuré qu'il avait été stipulé entre la Russie et la Porte qu'il resterait Prince régnant pendant sept ans, et que, pendant ce temps, il n'avait rien à craindre, ce qui n'empêche pas qu'il ne soit dans de cruelles appréhensions à la vue d'un Turc.

St Luce nu întârzie a da despre Ipsilante și despre curtea lui și țerile române informațiuni mai amănunte. Credem util a le da loc în note aci, mai ales că se ocupa și de mișcările rebelului tiran Paswantoglu cum și de marea influență ce pre totă Țîoa o câștigă Rusia în țerile române¹.

Le comte de Belleval, qui me présenta au Prince est à peu près du même âge qui lui. Il paraît jouir exclusivement de sa confiance. Il parle avec enthousiasme de la France J'ai reçu de lui beaucoup d'honnêtetés.

21 Prairial.

Le 18 Prairial, mardi, 7 juin, était le jour que j'avais choisi pour mon audience officielle chez le Prince régnant de Valachie. A 7 heures du matin, le Prince m'a envoyé Monsieur le comte de Belleval, son ministre au Département des Affaires Etrangères, pour m'avertir qu'à 11 heures, il m'enverrait ses voitures et ses gardes. A 10 heures, son Pitar ou Grand Ecuyer, est venu de sa part pour me prier de fair avertir tous ceux de la nation française. A 11 heures, ses voitures sont arrivées. Celle qui m'était destinée était attelée de six chevaux blancs richement caparaçonnés, les cochers et les domestiques revêtus de brillantes livrées. A ma suite venaient plusieurs voitures de différents particuliers français ou sous la protection française. Cent hommes d'armes, dont moitié cavalerie, précédaient ma voiture qui était soutenue à chacune des portières par douze huissiers habillés en blanc; dans la Cour du Palais, toute la troupe était sous les armes.

En descendant de voiture, j'ai été reçu par le Grand Chambellan en costume. Devant moi marchaient deux pages portant des cassolettes où brûlaient des parfums. A la I-ère salle, le Grand Postelnic, l'aga, le Grand Juge tous en grand costume, sont venus me recevoir et m'ont conduit auprès du Prince qui s'est avancé vers moi, m'a fait asseoir près de lui à sa droite. Je lui ai prononcé un discours auquel il a répondu de la manière la plus obligeante; des pages ont servi le café, le sorbet, les douceurs; les parfums brûlaient partout. Tous les Ministres, les Boyards, étaient debout. Le Prince et moi seul étions assis. Après un quart d'heure d'un entretien très-insignifiant, j'ai pris congé de S. A. et j'ai été conduit chez moi dans le même ordre et avec la même cérémonie. J'ai fait distribuer soixante ducats aux pages, aux officiers, aux huissiers et à tous les gens du Prince qui m'apportaient quelques petits présents. Depuis 7 heures du matin, ma maison était remplie. J'ai fait distribuer avec profusion café, liqueurs, etc. Le Prince, pour honorer la nation française, a voulu que ma réception fut la même que l'avait eue le Consul Général de Russie, résidant à Jassy.

Dans l'après-midi, j'ai été occupé à recevoir les visites. Les Agents de Russie et d'Angleterre, tous avec leurs grands costumes, leurs chanceliers, leurs secrétaires, leurs drogmans, sont venus me voir. L'archevêque grec, les principaux Boyards, m'ont rendu visite. Cet archevêque grec este un homme de beaucoup d'esprit.

8 Prairial.

1. Tout nul qu'est le Prince de Valachie dans la balance politique de l'Europe, il n'y a pas de puissant souverain au monde plus occupé et plus

Din raportul lui Ste Luce, se vede cum Francia câştigase influinţă între boerii români. Acastă influinţă începe a îndruma pre unii tineri din Principate spre Paris, pentru a 'şi face acolo educaţiunea. Aşa

inquiet de tout ce qui s'y passe. Ingénieux à imaginer des circonstances, il prévoit tous les résultats d'une guerre qui n'existe pas encore et qu'il annonce. Il entretient à Vienne une espèce d'agent que Monsieur de Belleval m'a dit être accrédité près de l'Empereur. Cet homme, qui s'appelle Grégoire Demeter, recueille avec avidité tous les bruits populaires qui circulent, en compose une dépêche qu'il envoie officiellement à son Prince, et à peine est elle arrivée, qu'un *Calarache* est expédié près la Sublime Porte.

Les Boyards souffrent difficilement qu'un Grec les gouverne, et leur émigration continuelle en est la preuve. *Il y a plus de deux tiers de Valaques dans la Transylvanie et la Hongrie.* La Valachie est presque déserte. La S. P., malgré sa politique à fomentier et à entretenir la discorde parmi les Grecs, finira par perdre les Principautés de Valachie et de Moldavie. La Russie exerce une influence qui équivaut à une propriété; par les nouvelles stipulations consenties à Jassy le 22 Octobre 1802, les Voivodes de Valachie doivent rester sept ans en place, et ne peuvent être destitués que d'après le consentement des Ministres de Russie. Les Consuls Russes en Valachie et en Moldavie ont le droit de s'opposer aux impôts que le Prince veut établir, d'assembler le Di an etc.

D'après cet état de choses, la S. P. ne peut avoir dans ce pays qu'une influence secondaire. Elle entretient cependant près du Prince une espèce de représentant qui, d'ordinaire, n'y vient que pour s'enrichir. Celui qui s'y trouve en ce moment se nomme Divan-Effendi.

Passavan-Oglou continue à piller et à brûler tous les villages. On m'a assuré que le Consul Général de Russie à Jassy avant appris que Passavan était dans l'intention de faire une visite à Bucarest, lui avait fait dire que, s'il s'avisait d'approcher à six lieues de la ville, il aurait à faire à la Russie. Cela est d'autant plus probable que Passavan-Oglou qui s'avancait, s'est retiré aussitôt.

Terapia, 18 Iulie, 1803.

Therapia, le 29 Messidor, an 11.

Citoyen Ministre,

.

La Valachie est toujours menacée par Passavan-Oglou. Ses sous-ordres font des demandes exorbitantes d'argent au Prince Ipsilanti. Manau, Bimbachi de Passavan, est le plus tenace. Terchneik-Oglou, Hayan de Rouschouk, joue le protecteur de la Valachie, mais il demande en effet des contributions. On prétend que cette situation d'affaires peut être utile à la Russie et que ses troupes entreront au besoin chez les Valaques pour les défendre. Ce sont les catholiques qui font courir ce bruit.

Un négociant nommé Leslée, Anglais de nation. et correspondant de la C.ie des Indes Orientales à Smyrne, écrivait depuis longtemps à ses amis, Français à Constantinople, que la guerre était inévitable, et il prend occasion

vedem, în Martie 1803, la Paris, pre boerul moldovenesc George Bogdan, care studia jurisprudența ¹.

Cu puțin mai înainte de ce tinărul Bogdan să se fie dus să studieze la Paris, aflăm pre un alt fiu de boier mergând la Viena să studieze. Acolo junele Armaș «*Ioan de Canano*», fiul boerului Șerban Canano mare Spătar la Iași, perdându-și timpul în petreceri, tată-său îl rechemă și apoi ertându-l², cu voia lui merse la Berlin, să studieze mai departe.

În Septembrie 1800, ajunse la Berlin junele Canano, unde se distinsese la studiu și prin purtare, dar se infundă în mari datorii, tată-său netremițându-l la timp subvențiunea ³.

Și la Iași Francia isbutese a avea un reprezentant recunoscut de Pörtă. La Iași este trimis comisar Méchain, căci generalul Brune nu are informațiuni mai precise despre Curtea lui Moruz, cu toate că știe că Rușii au în Moldova așa de mare ascendent, în cât sunt mai mult domni decât protectori. Generalul Brune la toate ocaziunile denunță guvernului său pre Principele Ipsilanti, care se fățărăse că este pentru Francia, pe când în realitate lucrăză contra ei împreună cu cela-l alt fățarnic, comitele Belleval ⁴.

de l'événement pour prophétiser que la Turquie se déclarera contre la France, et il engage ses bons amis à prendre les protections étrangères pour garantir leurs fortunes.

On m'a assuré que le Drogman Fonton avait conseillé au Prince Ipsilanti d'écrire une lettre soumise au 1er Consul, et, que, s'il pouvait obtenir une réponse, ce serait l'acquit du dépôt des chancelleries qu'il a pris pendant la guerre.

Hurm. Vol. II, supl. I.

1. Veđi Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 255, doc. 351.

2. Veđi scrisoarea pastorelui Hauchecorne din Octombrie 1802, în «Acte și fragmente» de N. Iorga, pag. 374.

3. Pentru plata datoriilor lui Canano și pentru regulata lui ajutorare cu bursa de la tata-săi a intervenit pre lângă diverși Domni ai Moldovei, mulțime de persoane oficiale prusiene, între care ministrul Haugwitz către Domnitorul Moruzi și către Knobelsdorff.

Veđi actele de la pagina 378 și 379, II, Acte și fragmente de N. Iorga.

4. Pera, 23 Marț 1803.

Citoyen Ministre,

.

Péra, le 3 Prairial, an 11

Le Prince Ipsilanti, protégé de la Russie, ne donne à la Porte que des nouvelles défavorables à la République française, quoiqu'il me fasse écrire,

Ipsilante chiar și direct scriea lui Talleyrand din Bucuresci, în 31 Mai 1803¹, ca să 'și scuzeze purtarea. El dice lui Talleyrand, că scie că are mulți inamici cari 'l arată Franciei sub colorii nefavorabile, dar ca speră cum că guvernul frances va fi drept și nu va da ascultare delațiunilor inamicilor săi.

Adevărul este, că noua situațiune a Franciei deplin împăcată cu Turcia impingea pre Ipsilante la asemenea curtenie către Francia, în urma tratatului dintre Francia și Pôrta Otomană, din Iunie 1802 și în urma dietei de la Ratisbona, 24 Martie 1803. De aceea nu numai Ipsilante, dar și Moruzzi, în 22 Iunie 1803, se grabesce a scrie Generalului Brune din Iași, că au p'imit cu placere pre Generalul comisar francez Méchain și va înlesni relațiunile comerciale cu republica franceză.

Aduce-vom mai departe, la istoria Domniei lui Alexandru Moruzi în Moldova, scrisoarea lui către generalul Brune, din 22 Iunie 1803.

Cu toate aceste asigurări date de Ipsilante, generalul Brune continuă a'l descrie reu la guvernul francez la toate ocaziunile. Chiar dupe primirea strelucită ce Ipsilante făcu lui Ste Luce la Bucuresci, ambasadorul scrie la Paris în mod nefavorabil pentru Domnitorul muntean și 'l denunță, ca intrigând contra Republicei franceze².

ainsi qu'au Ministre Champagny, par un prétendu Comte de Belleval, son agent, qu'il nous est entièrement dévoué.

Le commissaire Méchain est parti pour se rendre à Jassy. Il me fera connaître la cour du Prince Moruzzi sur laquelle je n'ai que des données incertaines; mais je suis que les Russes ont un tel ascendant en Moldavie, que leur domination y est presque aussi certaine que leur protection. Ce Belleval m'a mandé que vous aviez quitté le Ministère.

1. Hnrn. d cumentul 375 volumul II, suplément I.

1. «Depuis que le Citoyen St Luce est à Bucarest, il n'est sorte de politesses, de prévenances et de déférences qu'il n'ait reçues, soit de la part du Prince, soit de M. de Belleval, son secrétaire des Affaires Etrangères, et je dois dire, que sa conduite ferme et mesurée devait en effet lui attirer à la fois beaucoup de considération et nous rendre sa présence très-utile à Bucarest. Cependant, cet agent a su apprécier ces démonstrations affectueuses à leur juste valeur. Ces ménagements extérieurs pouvaient prouver qu'on craignait le gouvernement français, mais non pas qu'on l'aimât. Toutes ces menées secrètes ne nous laissent point de doute sur les véritables sentiments du Prince et de son secrétaire, car la petite Cour de Bucarest se montre fort industrieuse à inventer des perfidies pour miner notre crédit près la Porte. J'ai eu tout récemment une preuve bien évidente de cette mauvaise foi: le Reis-Effendi me fit informer qu'on lui écrivait de Bucarest, que le Commissaire Ste Luce avait demandé officiellement au Prince de faire un voyage à Widdin. Une semblable communication était d'autant plus faite pour m'étonner, que je n'avais rien vu dans la correspondance de ce Commissaire, qui m'annonçât une pareille démarche, et que je le connaissais trop sage pour l'avoir faite sans m'en prévenir. Cependant je lui de-

Maî departe Brune scrie că, după sfatul lui Fonton, Ipsilante se arată fățarnic amic al Franciei, pre când în realitate lucrăză contra ei :

«Il lui a insinué de faire beaucoup de présents aux ministres amis de la Russie ; cette souplesse envers cette puissance ne *pouvait que le mener à d'avoir son indépendance*. On a répandu un imprimé contenant une prétendue proposition faite par le Premier Consul à Louis XVIII, du 26 février, dernier d'un royaume de Pologne et la réponse de ce dernier. *C'est en affectant de montrer son d'vouement pour la France* que ce Prince Grec accueille et propage toutes les calomnies de ses ennemis'.»

Cu o di înainte, la 19 Octombrie 1803, generalul Brune maî scrisese :

«Le Prince Ipsilante, qui a dû vous demander votre bienveillance, est à l'affut de tout ce qui peut vous nuire. Il vient d'envoyer son secrétaire en Russie pour arranger son roman. C'est un ennemi capital, bien fourbe et bien Grec².

La 20 Octombrie 1803, generalul Brune scrie Guvernului francez :

«On ne peut nier que les Russes n'aient secrètement une part encore plus active que les Anglais, aux troubles de la Morée. Ce sont leurs agents qui attisent les flammes. Je vous en ai nommé plusieurs, et on pourra mettre de ce nombre celui que le Prince Ipsilanti vient d'y envoyer.

Fonton (agent în serviciul ambasador Ru esci din Constan inopole) qui nous déteste d'une manière impossible à rendre, a conseillé a l Prince Ipsilanti de jouer un double rôle à l'égard de la France Il consiste à faire semblant de mettre tout son espoir dans la protection de cette puissance et de tout faire contre elles dans ses rapport à la Porte.

mandai des explications précises, et, comme je l'avais prévu, il en est résulté que toute cette affaire n'était q'une pure invention du Prince. Non seulement le citoyen Ste Luce ne lui avait point demandé à faire un voyage à Widdin, mais il ne lui avait même jamais dit un eul mot qui pût faire supposer qu'il en eût le projet. Le prince a prétendu avoir eulment écrit éventuellement au Reis-Effendi pour savoir quelle conduite il aurait à tenir s'il arrivait que le Commissaire français dem ndât a faire un tel voyage. Malgré en demi-decader, on ne saurait se meprendre sur le but de ce faux raport, lorsqu'un voit le commissaire anglais entreprendre réellement le voyage des ou prêtait le projet au commissaire française. Il est évident qu'on voulait donner le change a la Porte. Le Prince a été tout honteux dela découverte dela petite intrigue ; ce n'était, selon lui, qu'un malentendu dont il était fort fâché, et auquel il désirai qu'un ne donat aucune suite. Quoi qu'il en soit, j'aurai soin de faire les communications convenables au Reis-Effendi, de le mettre à même d'apprécier la fidélité des rapports du Prince de Valachie.

Hurm. Vol. II supl. I, pag. 289.

1. Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 288.

2. Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 288.

Generalul Brune, de la Terapia, la 1803, mai scrie guvernului francez că :

«Ipsilanti ne manque pas de nourrir la Porte de nouvelles *contraires au maintien de ses liaisons avec la France*. Il faut que le gouvernement turc soit bien troublé par le mauvais état de ses affaires intérieures et autant encore par les fausses nouvelles qu'on débite sur ses amis les plus utiles»¹.

Pentru a împăca pre Ipsilante cu Franția făcu demersuri și Curtea prusiană. Prin un agent corespondent al său Piquot, de la Viena, Constantin Ipsilante caută să se împace cu Franția. Piquot intervine pre lângă Haugwitz ministrul de externe al Prusiei. Scriindu-î în 16 August (stil nou) 1803 și arătându-î situațiunea lui Constantin Ipsilante față cu Franția, care-l ura din cauză că lucrase contra intereselor ei, la ocasiunea încheierii tratatului dintre Pörtă și Curțile Rusiei și Angliei dice că, în asemenea conjecture, Principele Ipsilante își pune toată încrederea în puternica intervențiune «cu care Excelența Văastră pururea a bine-voit a susține interesele lui și o rîgă să faca în favoarea lui, pre lângă guvernul francez, mijlociri cu care sa-î asigure Principatul ce l'a bine-meritat de la însăși protecțiunea Regelui Frederik Wilhelm»².

Von Bielfeld intervine, în Decembre 1803, la Pörtă Otomană, în favoarea lui Constantin Ipsilante și înștiințează, că M. Sa Regele Frederic Wilhelm, «s'est employé en faveur de celui-ci (d'Ipsilanti) à Paris, de manière à faire revenir le Premier-Consul et le Ministère de la République des idées désavantageuses qui auraient pu exister chez eux à son sujet». Ambasadorele prusian a aflat, că la Pörtă s'aû primit nisce sciri nefavorabile pentru Ipsilante asupra simțimintelor guvernului frances, cu referință la el, de aceea caută să liniștească Pörtă asupra unui servitor credincios ca Ipsilante. Bielfeld speră, că în intervenirea Regelui Prusiei la Paris în favoarea Domnitorului, Pörtă nu va vedé decât, «la preuve réitérée de son désir de lui rendre service, dans la personne d'un de ses adhérents les plus fidèles et les plus dignes de sa confiance»³.

În urma acestor interveniri Baronul de Bielfeld, care în negociațiunile seile în favör a lui Constantin Ipsilante se consulta bucuros cu tatăl acestuia, Alexandru Ipsilante. scrie lui Frederic Wilhelm în 17 Ianuarie 1804, că «Mi se pare ca neamicii Principelui Ipsilante aû

1. Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 286.

2. Veđi scrisoarea în «Acte și fragmente» II, de N. Iorga, pag. 338.

3. Veđi «Acte și fragm.» II, pag. 390—391.

împuținat mult deja intrigele lor contra lui și că Pôrta a început și ea a fi mai dréptă cu el» ¹.

Regele Frederik Wilhelm, prin scrisórea sa către Bielfeld, de la 23 Ianuarie 1804, confirmă din nou staruințele sale în favórea lui Constantin Ipsilante și-i cere să nu întârđie a face demersurile ce s'aú ordonat în favórea acestui Domnitor, de óre-ce «il s'agit de couper court le plutôt possible aux intrigues de ses ennemis et d'en prévenir les effets ultérieurs tant à Constantinople qu'à Paris». Pôrta, adaogă Regele, este interesată ea însăși a susține pre acést om de merit, care-i aduce mari servicii și care este fórte trebuincios în un timp de turburări și desordine, în care mai multe din provinciile ei sunt în prada rebeliunilor» ².

În Februarie 1804, Baronul de Bielfeld răspunde Regelui, că, înțeles cu Alexandru Ipsilante, el a intervenit pe lângă Reis-Effendi, dar s'a înțeles și cu reprezentantul Franciei, care i-a declarat că «nici republica francesă, nici agenții ei la Constantinople nu nutresc «le moindre ressentiment» în contra lui Constantin Ipsilante, dar că nu puteau să nu reclame contra lui pentru restituirea efectelor cancelariei francese, răpite în timpul războiului de un om al caruia Constantin Ipsilante era șeful. Să mijlocésca Constantin Ipsilante la Pôrta pentru ca să se restituie acele efecte și ambasadorul frances va fi la serviciul lui Constantin Ipsilante, la ori-ce ocasiune» ³.

Nu prea era deplin asigurátóre o promisiune *sub rezervă* ca acésta, totuși Constantin Ipsilante, fórte abil negoțiator, isbuti să mai impace pre Napoleon, așa ca, în 4 ori 5, Octombrie 1805 «*Monitorul frances*» va publica o dare de séma fórte favorabilă desj re tot binele ce Constantin Ipsilante a adus țerei românesce în cei trei ani de domnie.

Dar publicațiunea favorabilă din gazeta oficială a Republicei francese vine cu puțin timp înainte de maziirea lui Constantin Ipsilante și invasiunea rusescă de la 1806 în Principate.

1. Veđi Acte și fragm. II, pag. 392.

2. Veđi Acte și fragm. II, pag. 392.

3. Veđi Acte și fragm. II, pag. 392.

CAP. XXXIX.

Continuare de cercetare a domniei lui Constantin Ipsilante.

Să urmărim acum istoria domniei lui Constantin Ipsilante în legătură nu numai cu intrigi e diplomatice din Constantinopole, dar și cu coprinsul faptelor lăuntrice.

Constantin Ipsilante, după ce 'și-au regulat afacerile în Constantinopole, dupe ce se oșri la satul Radovanii, a marelui Ban Scarlat Ghica, pentru ca să facă cunoscință cu boerii țerei, cari 'i-au eșit înainte, intră în Bucuresci a doua zi de ziua Sfintei Paraschive, la 14 Octombrie. Pre când se cânta tedeumul în biserica din sat se simți un grósnic cutremur și a doua zi, când Domnitorul intră în Bucuresci, găsi aci multe ruine și mulți morți din cauza cutremurului. Dionisie povesteste acésta nenorocire în mai multe versuri jalnice ¹. Atunci cădu turnul Colței ² și palatul domnesc fiind sdruncinat, Constantin Ipsilante fu silit să se așede la monăstirea Văcăresci.

*

1. Tom. II, pag. 212.

2. Iar pământul pretutinelu de a sa nenorocire
Suspînând ca o ființă, îmbracăță cu simțire,
A crăpat în multe locuri și din sinu-î a vërsat,
Lacuri, riuri sulfuróse, ca când ar fi lăcrimat.
Turnul cel înalt al Colței, care 'n Bucuresci domnesce
Preste cele-l-alte turnuri, și de o sută ani traesce,
Asta data plécă capul, nu mai póte resista,
Se rostogolesce geme până 'n temelía sa.
Nu mai dic despre biserici și clopotniți și palate.
Vechi și noui, mari și frumoșe, cari se rëstorn sfarmate...

Din cauza acestu cutremur, case multe și b se aci fin l strica e, se scumpi preste mësura materialele de construcțiune în Bucuresci și plata meșterilor. Atunci, a 1802 Novembre, Domnitorul puse *nart* la material și la plata mese-riașilor și salahorilor.

Nartul prevede :

6	taleri	mia	de	oca	de	var.
3	»	20	banii	mia	de	căramida de frunte.
2	»	20	»	»	»	a 2-a mîna.
2	»	—	»	»	»	» 3-a »
—	»	2	»	hârdaul	de	nisip.
1	»	—	pe	zi	meșterul	lămnar de frunte.
—	»	30	»	»	al	2-lea.
—	»	20	»	»	»	3-lea.

Vedî cod. XLV, Arhiva Statului Bucuresci.

Noul Domn aduce cu sine de la Constantinopole firmanul său de numire la tron, prin care Pôrta constată, că Alexandru Suțu nu s'a aretat destoinic la cele poruncite lui ¹ și că de aceea este numit el, care în domnia Moldovei a probat pricepere și hărnicie deosebită. «Deci, cunoscând cu înțelepciune, că hărazirea numitei domnii s'a făcut ție, pentru credința și bună-voința imperăției mele către tine, și cu scopos ca să pui tâtă puterea ta, pentru ca să ocârmuesci spre placere toate trebuinciósele pricinii, cari se cer și s'a încredințat la vrednicia ta, și să câștigă toate mijlócele cu care să vie țeara la mai bună stare și sporire».

Țeara în adevăr capetă nouă avânt, la citirea firmanului, prin care Pôrta dă satisfacțiune la multe din cererile boerilor munteni, cereri adresate ei de când erau pribegi în Ardeal ². Dionisie Fotino dice că: Sultanul prin hatihumaium a acordat mai mult, decât ceruseră boerii. În adevăr, boerii insis'aseră mai mult asupra numirei lui Constantin Ipsilante și a scutirei țerei de tribut măcar pre un an de ȕile. Pôrta a acordat ca: *locuitorii să remănă nesuperați în curs de un an și liberi de ori-ce serviciu imperătesc, să nu fie supărați la caiafetul și portul lor*. Se reînnoesc dispozițiunile nizamului dat lui Alexandru Ipsilante, cu referința la intrarea de Turci în țeară

Se fixează tributul anual la 619 pungi de bani și 90 mi de taleri în bani și lucruri.

Se decisese încă prin anterióarele hatișerifuri, că «pentru Domnie să nu se cêră pre fieș-care an banii mucarilului». De la Domnii ce se orinduesc dupe vreme, sa nu se cêră «giaizele și avaeturi mai mult decât este obicinuit din vechime, care aceste *giaizele* și avaeturi să nu se iae de la raiele, ci să se plătescă din veniturile chiar ale Domnilor: ocne, văm, și din rusumaturii».

Punctele mai importante din hatișerif fură însă cele următóre:

1. Domniase dă pre 7 ani dep'in «și pre cât nu se va arêta greșală dovedită, Domnii să nu se facă mazili mai înaintea vramei de 7 ani; iar într'acéstă diastimă de 7 ani arêtându-se vina, de se va da scire despre partea imperăției mele către solul Rusiei și de se va dovedi

1. Dam în anexe întregul firman, după tesaurul de monumente de Papiu, II pag. 307.

2. Cum să nusporêasca influința Rusêasca când însuși hatișeriful recunósce, ca diversele șarturi și privilegii le-a dobândit „solul rusesc ce se afla la Țarigrad» ba înca hatișeriful dice, că solul *aú arêtat la prea puternica mea Pôrta, prin tacrir, avênd poruncă despre partea împărăției lui, ca să cêră adaos la șarturile de mai nainte*».

și se va încredința, că cu adevărat este vinovat la greșelă, numai la acea împrejurare să fie slobod a-l mazili».

Cu asemenea dispozițiune, mai rămâne cui-va indoială că Domniile Munteniei și ai Moldovei deveneau în totul subordonați Muscalilor?

2. Acastă influință a Rusiei este asigurată și prin urmatorul articol, în care Pórta recunósce solului Rusiei dreptul de a se amesteca în fixarea de către boeri împreună cu Domnitorul a dăjdiilor fie-caruia an. Pórta ia angajamentul să arete; «ipolipsis la anaforak le și arătările ce va face după vreme solul Rusiei, atât în acésta madea (afacere) a dăjdiilor, cât și de privilegiurile țerei și mai vêrtos pentru paza șar-turilor ce se coprink în acésta prea înaltă poruncă Impêratéscă.

3 Boerii pământeni dobândesc prin noul hățșerif ôre-care pre-cădere asupra boerilor greci. În anteriórele hățșerifuri se dicea: «boeriile țerei Rumânesci și a Moldovei de vreme ce se cade a se da între greci și pământeni cei aleși, cari pot a le chivernisi bine și de credință, pentru acéstă ¹ pricioă a boerilor, se lasă la cei dupe urmă Domnia Țerei Rumânesci și a Moldovei, ca să metahirisésca la slujba lor după trebuință pre cei credinciosi și vrednici, atât din greci, cât și din pământeni, protimisind pre cei mai de trébă din pământeni boeri la boeriile ce sunt înadins cuvenite pământenilor».

Prin noul hățșerif se dispune, ca «Dregătoriile țerei să se deé la pământeni, și numai ca escepțiune, să adaogă că, sa fie în puterea Domnilor după vreme, să aleagă și să orînduésca la acelea și *din grecii* cei cinstiți și cu sciința și vrednici acestor dregetorii». Cum boerii pământeni în rêsboiul — încă surd dar nu mai puțin real — ce făceau grecilor, cari le-au luat slujbele, îi acuzau că fac abuzuri, hățșeriful adaogă, că Domnitorii au obligațiunea a pedepsi pre Grecii, cari vor face țerei vre-o supêrare, și să-i mazilésca dupe cum și pre boerii pământeni.

4. Abuzul beerilor cu scutelnicii înmulți în paguba visteriei și a Domniei, este stavilit prin hățșerif, căci altmintrelea Domnul era incapabil să refuze boerimei înmulțirea de lude scutelnici. «Pentru ca sa se ridice și să lipsésca catachrisis ce s'aũ întâmplat la madéoa raelelor ce nu dau bir, la scutelnicii boerilor, și aceea, ca să se ușureze greutatea acestei dari fără de orânduială. să nu ramâie slobod de bir nici unul din raele, afară de suma scutelnicilor ce sunt înscrși din vechime la visterie, ci toți deo, otivă sa ridice greutatea dăreii și să se zățicnésca cu totul fleșicare suțerare și neodihnă către raele despre partea taxildarilor dajdiilor ².

1. Tesaur II, p. 311.

2. Tesaur II, pag. 314,

5 Mai cuprinde hătișeriful și alte dispozițiuni de natură cu totul internă, dându-se aici ocasiune Porței și Rusiei, să calce în piciorie autonomia legislativă a poporului Român, ori barem a Domnitorului și a Divanului țerei. Așa hătișeriful se ocupa de menzile, (poste), de spitale, școli, pavele, oștirea de neferi, ba până și de regularea averilor călugărilor, dispunând ca aceste averi, chiar și ale călugărilor cari nu sunt legați de vr'o monăstire ori de mitropolie, au să intre în casa ajutătoare, la săraci și la alte fapte bune.

Averile călugărilor legați la vr'o monăstire rămân ale acelei mănăstiri.

6. O dispozițiune mult dorită de țeară de la o laltă fu aceea care otări, ca oștirea turcă să iasă din țeară neintârziat. Singura rezervă pentru evacuarea Munteniei de oștea turca este, ca lefii ostașilor acestora să fie plătiți cât mai curând de țeară. Se dispune că să ajute și Moldova la această aquitare de lei a oștenilor turci, deși ea nu este ocupată de oștire.

7. Hătișeriful mai cuprinde un punct de orecare semnificațiune. El amintesc, că «s'au dat mai nainte poruncă, ca boierii cari au slujit cu credință la prea puternica imperăție și se supun la Domni lor, să li se dee chiar treptele și dregătoriile cari s'au invrednicit mai nainte de resmeriță (1802) și să li se lase în stăpânirea lor moșiile lor». . Pôrta cere ca înca să se facă boierime de Domnitor ori-ce ajutor, să se sporască moșiile și coprinsul boierilor la care razimă traiul lor și ca sa aiba, dupe vechiul obicei, folosurile ce li se cuvine și treptele dregătoriilor lor celor de mai nainte. Tot ce li se cere boierilor este să aiba mare supunere la porunca și voința Domnilor și «să se lase (și e) de cererile fără de cuvânt și fără de cuvința și mai ales de acele cereri ce nu le pot suferi rael le din pricina prapadirei la care au căzut țeara în vremea războiului...» Domnitorilor li se recunósce dreptul a pedepsi pre boierii nesupuși... *cu pedépsa ce li se cuvine*.

*

Din analiza de sus a hătișerifului s'a putut explica fie-cine cum Rusia își sporesce prea puternicia în țerile române, cum scade acea

Domnitorilor, reduși la domni de 7 ani, cum țeranului și boierului se arată muscalul ca cel mai mare protector... Deaca dupe pacea de la Kuiciuk Kaloargi a caștigat Rusia o mare inriurire în Principate, după hătișeriful mai sus analizat, s'ar părea ca Principatele stau aproape de a fi incorporate la Imperăția Rusă sca.

Una din cele d'intîi grije a lui Constantin Ipsilant¹, venind la București fu aceea de a îndepărta din țeara oștirile turcescî. Pentru acêsta urma să le pîdă plată lefule otărite. Ipsilante găsise casa Vistieriei țerei sleită de tot în tîmna anului 1803. Knolsberg² constată acêsta și el în scrisoarea lui către Frederik Wilhelm din București trimisă la 3 (15) Iunie 1803. Cu îndoitele dări impuse țerei isbuti însă să facă față la nevoi. Fotino arată, că Constantin Ipsilante reuși să scîdă din țeară pre Ilasan-Pașa cu turcii sei. Fotino adaogă: «dupe acêsta, nefericita țeara rumânească rămase în linisce și pace²».

Va să dică în primele momente țeara nu e superată de Pazvantoglu, ba chiar Ipsilante tramite la dînsul la Vidin pre marele Postelnic Constantin Caragea, cu daruri și cu bani, cerîndu 'i amicitia. Pazvantoglu primi cu grăbire propunerea și darurile și Caragea fu numit Caimacam la Craiova. Acum, dîce Fotino, a început zile de veselii, petreceri și fericiri pentru Români; la Curte mereu baluri și cununii... Dar liniștea nu ținu mult căci Pazvantoglu începe a deveni pretențios, cerînd tot mai multe daruri și bani, ceea ce Ipsilante să vedu silit a nu 'i refusa și a-i tramite prin Divan Efendisi.

Zădarnice tôte încercările, căci Pazvantlii, cari promiseseră pace, la 18 Ianuarie 1803 trec Dunărea pre gheață pre la Ostroveni. 6000 de pazvanlii cu multe tunuri, sub comanda faimosului Manah-Ibraim și a altora, pretind că n'au intrat ca dușmani, ci numai ca să pîdă mai cu înlesnire ataca Nicopolea, dar s'au dovedit în urmă că scopul lor era altul. Pe o iarnă cumplită, cu troieni grîznice, începe iar jalnica bejanie, fără ca Domnia sa pîde pune vre-o oștire ca să impiedice pre Pazvanlii de a veni de li va plăcea chiar și în București. Manah și cei-l-alți capi scieau lui Caragea la Craiova, că: «ei trec ca amici și ca sa le trîmîșă cît mai curînd zaharele (proviziuni) pentru oștire, să le pregatîscă conacuri (case de ospitalitate), precum și proviziuni de cafea, zachar, capoturi și blane de samur, contășe și șalvari, și telegari pentru transportul tunurilor; și pentru tôte aceste scieau ca sa se facă fără intarđi re și smintelă, amenințîndu-l cu pedepsă fără desculpare. Caimacamul a raportat Domnului cu deamanuntul despre tôte aceste. Domnul, departe de a se ameți, s'a arătat intru-acêsta cu cumpanirea și curagiul unui corăbier experimentat la furtunele și talazurile mărilor. El a respuns îndata Caimacamului, ca sa facă Pazvantliilor tôte înlesnirile putincioșe și să se indetuleze tôte cererile lor.

1. Veđi Iorga, Acte și fragmente II, pag. 382.

2. Trad. Sion pag. 213 part. IV-a.

Lui Von Knobelsdorff îi arătă C. Ipsilante, când trecu pre la București, în 1 (13) Iunie 1803, că de curând Manaf-Ibraim i-a trimis o nouă somațiune amenințând țeara cu foc și sabie, deacă în trei zile nu 'i va fi trimis suma de 180,000 lei, zaherele, fân și prezente bogate pentru el. Domnitorul «qui ne manque pas d'énergie» dice Knobelsdorff, a convenit cu dânsul, ca singurul mijloc de a scăpa de asemenea vexațiuni ar fi de a opri trecerea lui Manaf-Ibraim dincôce de Dunăre. Tôte puterile lui Pazvantoglu nu treceau de 5000 oșteni și din aceștia nu toți puteau invada Muntenia, căci Pazvantoglu avea deschis resboiul și cu Tarsenic-oglu alianul de Rusciuk. Numai Bucureștii—dice Knobelsdorff—au preste 100,000 locuitori. Cum dar sa se téma atâția ômeni de câ'e-va mii ai lui Pazvantoglu? Diplomatul prusian îndemna pre Constantin Ipsilante, sa nu mai satisfacă cererile și requizițiunile nemicului, ci să se prețure de rezistența și să 'l impedece de a mai inva e țeara.

Dificultatea de executare a acestui plan venia de la opunerea boerimei: «leur lâcheté est telle, dice Knobelsdorff, qu'ils voulaient, ainsi qu'ils l'ont fait l'année passée, fuir en Transylvanie». O proclamațiune amenințătoare a lui Constantin Ipsilante opri momentan această nouă emigrare a boerilor. Knobelsdorff, la rugămintea lui Constantin Ipsilante, a admonestat boerimea și s'a silit sa 'i inspire ceva curagiū. Cu acest scop Knobelsdorff i-a convocat la el la gazda: «je ferai l'impossible pour éveiller dans ces cœurs flétris quelques étincelles de vigueur»¹.

Domnitorul ia mesuri de așerarea Bucureștilor. «Pe de o parte a pus streajă, ca sa nu lase pre nimeni să iasa din oraș; iar pre de altă parte a trimis în județele despre munte și de peste Olt de a adunat plașii grăniceri și panduri, (nepoții oștirilor Românesce pre care Mavrogheni le reînființase), ca sa improvizeze o oștire.

În adever, recrutând un numer însemnator de ômeni, i-a îmbrăcat cu mintene, cu poturi, cu căciulițe uniforme, pre unii în culori roșii, pre alții în culori verzi. Pre lângă aceștia, a ordonat tuturor treptelor de neguțatori de s'a ales dintre ei cei mai tineri, mai credincioși și mai vrednici, și s'a organizat în oștire numiți *Orășeni*. Tot odată a trimis de a adus și o sémă de cazaici, cari se întemplaseră să se găsească aprôpe de Moldova².

1. Acte și fragmente, II, pag. 384.

2. Von Knobelsdorf scrie Regelui Frederic Wilhelm, ca Constantin Alexandru Ipsilante adunase deja în 13 Iunie 1803 o oștire de 3500 ômeni și 1500 Cazaci. Acești Cazaci pre care cronicarul român îi dice Moldoveni, Knobels-

Domnitorul a adus tunări experimentați, de aș pregătit tunuri și ote cele-lalte trebuitore. Intr'un cuvint a înființat o oștire nouă ca de 4000 de omeni, cari împreună cu alți opt mii ce fuseseră sub arme de mai nainte, s'aș pus pe picior de bataie la cel înteu semnal al Domnului.

După toate pregătirile acestea făcute mai curend decât in doue septemăni, a trimis cinci sute de călăreți aleși și voinici cu ordin ca să ședă pitiți (tupiliți) prin satele de pre lănga Giurgiu și când vor vedea pre Pazvantlii venind spre Bucuresci, să-ș urmarască de departe fără să se arate și numai când vor vedea, că cei din Bucuresci încep a-ș lovi, atunci să începă și ei a bate pre din dărăpt.

Boerimea incuragiată de Knobelsdorff se liniști, ba chiar dote lui Vodă un subsidiu in bani de 50,000 lei pre lună.

Energica pregătire a lui Constantin Ipsilante fu ast-fel coronată de succes. Abia era ajuns la Iași in calea spre Prusia și Knobelsdorff primi veste de la Constantin Ipsilante că Manaf-Hraim a fost adus in pozițiune disperată ¹.

Ast-fel Bucurescii fură salvați și când, in Iulie 1803, trecu pe acolo Baronul Bielfeld, noul ambasador al Prusiei, Constantin Ipsilante îi putu grai: *avec beaucoup de confiance de la situation du pays et de la sienne* ².

Pre lănga ajutorul dat țerei de oștirea reorganizată de Constantin Ipsilante, a mai venit țerei in curend și un alt ajutor: greutatea, asprimea nespusă a iernei din 1804 a contribuit in parte a împedeca înaintarea Pasvantliilor de la Turnu spre Bucuresci.

Dar decă Bucurescii scălară de a fi incendiați de ai lui Pasvantoglu, tot nu scăpară de a fi prada unui mare incendiu, la 28 August 1804, luând foc de la o spițerie și ardend vre-o 12 ore neintrerupt, aducend mari pagube.

Abia acastă nenorocire incepu a se repara, și iată o nouă plagă pre țeară, in anul următor, la Iulie: «o revărsare înfricoșată de ape aș innecat, dice Fotino ³, câmpiile și aș stărpit semănăturile și pășune și au causat daune nedescrribibile».

Ceea ce contribui la salvarea Bucurescilor fu pôte și sgomotele

dorff îi dice că erau resturi din Zaporojeni emigrați la Braila pre timpul când Ecaterina II-a voi sa-ș martizeze.

(Iorga. Acte și fragmente II, p. 383).

1. Iorga. Acte și fragmente II, pag. 385.

2. Iorga. Acte și fragmente II, pag. 387.

3. Fotino. Tom. II, pag. 217.

ce se răspândiseră, încă în Iunie 1803, că Rușii sunt gata de a invăde Principatele sub cuviut de a le apera contra lui Pasvantoglu.

*

Amesurat cum relațiunile Franciei cu Anglia se stricău și se pregătea reaboină între aceste două țări, Rusia se apropia de Anglia, care, în Constantinopol, intriga alături cu Rusia contra relațiunilor Porții cu Franța. Amândouă aceste puteri cauta să provoce mișcări în orient contrarii Turciei, când ved că Turcia inclină spre Franța. Acastă inclinare se pare manifestă prin faptul trimeterei, la începutul lui August 1803 a unui ambasador turc pe lângă guvernul francez. În trecerea sa în Franța prin București a acestui ambasador, Ipsilante, dupe cererea Rușilor, cauta să-l întârzie în cale, pre când îndemnat negreșit de Muscali, cocheta cu doi englezi cari erau în București ¹.

*

Suntem ajunși la momentul când principele Ipsilante prin relațiunile care, ca grec, le are în Morea, cauta să provoce acolo mișcări favorisate de Ruși și de Englezi, ca ast-fel Turcia să nu pôta servi alianței cu Franța. Rolul de altă parte, mai mult de cât ori când dubios a lui Ipsilante, este cunoscut de guvernul francez prin raporturile generalului Brune din 19 și 20 Octombrie 1803 ² ce mai sus aduserăm.

Amenințătoarele știri ce soseau în București și în Constantinopol, mărite în mod interesat de Ipsilante și de Moruzi, după trebuințele politicei Rusești, îngrozeau nu numai Pôrta otomană dar și pre partizanii politicei franceze dintre români.

Mai mulți dintre boerii din București, între care și unul Constantin Ghica, cer generalului Brune, să proteagă stramutarea lor în Franța.

1. Thérapia, le 7 Fructidor, an 11.

Citoyen Minis're,

.

Il est arrivé des paquets de Londres à la mission d'Angleterre par une estafette du Prince Ipsilanti. Ce Prince a mal reçu Kieffer, tandis qu'il fêtait et faisait fêter deux Anglais qui se trouvaient à Bucarest. Il ne croyait pas au départ de l'ambassadeur turc et s'imaginait dans sa haute politique qu'il devait le retenir, mais il a quitté Bucarest le 18 Thermidor.

Hurm. Veđt și doc. N. 387 de la pag. 285, și 383 id.

2. Hurmuzachi vol. II supl. I pag. 288 și 289.

Cu toate încredinţările ce avea Talleyrand despre duplicitatea Domnilor români din Principate, el scrie generalului Brune la Constantinopole că este în interesul Franciei de a cultiva relaţiunile cu Domniile Ţerilor Româneşti ¹

*

Rusia care nu putea găsi protestul aparent de a ocupa principatele, suggera lui Ipsilante o aspiraţiune, care, în alte împrejurări, ar fi fost spre lauda lui.

Pe la finele anului 1803, Ipsilante cugetă că ar putea, ajutat de alianţa Ruso Engleză, să ajungă la *independenţa Principatului*, cu Domnie ereditară în familia lui. Generalul Brune ştie, că Ipsilante oferă Angliei 4 milioane şi pe atâta şi Rusiei, deacă ele 'l ajută să-şi realizeze visul de independenţă şi ereditate ².

Generalul Brune, mai ştie încă, din raportul lui Luce din Bucureşti, că *mai mult de cât în trecut, influinţa franceză e combătută*—

1. Paris, Septembrie-Octombrie, 1803.

Paris.... Vendémaire, an 12.

Le 1-er Consul a vu avec satisfaction l'accueil fait aux Commissaires que vous avez envoyés à Jassy et à Bucarest, par les Princes de Moldavie et de Valachie. Je vous invite à cultiver les bonnes dispositions de ces deux Princes qui, par leur situation géographique et par les relations mixtes avec la Porte et la Russie, ont des droits particuliers à l'attention et à l'intérêt du Gouvernement.

J'ai l'honneur, etc.

Signé : *Talleyrand*.

Hurmuzachi vol. III, supl. I pag. 290.

2. Notiţe relative la purtarca lui Ipsilante faţă cu politica franceză din Orient.

Vol. 207. D. 110.

Decembre 1803, Ianuarie 1804.

Nivôse, an 12.

Ipsilanti cherche toujours à se rendre indépendant. Ses premiers Boyards se rendent auprès de l'Ambassadeur d'Angleterre et offrent 4 millions à l'Angleterre et autant à la Russie, si ces Puissances obtiennent de la Porte que la Principauté soit héréditaire dans la famille d'Ipsilanti.

Pera, 14 Ianuarie, 1804.

Péra, le 23 Nivôse, an 12.

Citoyen Ministre,

Je crois devoir vous transmettre l'extrait d'une lettre que je reçois de citoyen Commissaire Ste Luce, et je me sers pour vous le transcrire du chiffre de correspondance particulier à ce commissariat.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. — 46

acolo, că la Curtea lui Ipsilante s'a'u i introdus unui boeri emigrați francezi, cari împrăștie s'vonuri defavorabile Republicei franceze. Ba mai mult, că guvernor al copiilor lui Ipsilante a intrat un *Beauvoir de St. Aulaire*, om foarte nefavorabil Franciei și că la București, Consulul Rusiei respândește «*Le Courrier de Londres*» redactat de *Abbé de Calonne*, jurnal cu totul inamic Franciei și lui Napoleon.

Adevărat că Belleval se prefacă că nu-i mulțumit de Ipsilante și că e gata să 'l abandone, să se întorcă în Franția, dar acesta e numai un joc ¹.

Le fait suivant, dont je vous garantis l'authenticité, vous prouvera les intrigues de l'Hospodar pour se rendre indépendant.

Ses premiers Boyards ont été en députation chez l'Ambassadeur d'Angleterre. Ils lui ont dit que la Principauté de Valachie n'avait jamais été si heureuse que sous le Prince Ipsilanti, qu'il était nécessaires pour le pays que la Principauté fût héréditaire dans la famille des Ipsilanti, que la Principauté donnerait par an 4 millions à l'Angleterre et 4 millions à la Russie pour leur protection.

On m'a assuré que l'Ambassadeur avait promis ses bons offices et, qu'à son retour à Constantinople, il arrangerait cela avec son ami, Monsieur d'Italinski.

Monsieur de Belleval, qui est haï ici, et qui mérite de l'être, a dit à l'Ambassadeur d'Angleterre qu'il déteste les émigrés. Il s'est vanté d'avoir dernièrement reçu de Louis XVIII la grande croix de son ordre. *La mort du Capitain-Pacha a fait un vif plaisir à l'Hospodar. Monsieur de Belleval m'a assuré que c'était le seul ennemi du Prince Ipsilanti, qui, pour l'apaiser, était forcé très-souvent à lui envoyer des présents considérables.*

Signé: *Brune, Ambassadeur de la République française près la Porte Ottomane.*

Hurm vol. II, supl. I, pag. 292.

1. Iată actul :

București, 1 Martie, 1804.

Bucarest, le 9 Ventôse, an 12.

Le prince a bien voulu nous engager à dîner le 6 Ventôse. J'avais la veille accompagné le citoyen Parrant qui fut prendre congé de S. A. Nous avons vu le nouveau *Gouverneur de ses enfants, Mr de Beauvoir de St Aulaire*. *C'est un homme de 60 ans, qui n'inculquera assurément pas à ses élèves des sentiments favorables à la France. Il annonce tout bonnement qu'il a été chef d'Etat major de l'armée de Condé, et que, si ses avis eussent suivis, 4000 émigrés auraient fait la conquête de la France; que dans ce moment Louis XVIII est plus près que jamais de son trône. Je ne devine point à quoi un pareil homme peut être utile dans l'instruction. Rien n'est plus plaisant que d'entendre M. de Belleval et lui s'adresser la parole: Mr le Comte, Mr le Marquis, sont au commencement, au milieu et à la fin de toutes leurs phrases.*

Francia cunoscând acum bine jocul politic al Muscalilor, în Orient, dăte o audiență deosebită Ambasadorului ottoman, la începutul anului 1804. În această audiență Napoleon caută să deștepte pre Turcia asupra situațiunei și cum numai Francia îl voiesce sîdcer binele, iar Rusia aprôpe iaŭ luat principatele !.

Il m'a été dit qu'il s'était permis des *propos très indécents* sur le *Premier Consul*. L'échantillon que j'ai de ce qu'il peut dire, me fait croire à la possibilité de ce qui m'a été rapporté.

Mr le Consul de Russie m'a prêté pour quelques instants quelques numéros d'un nouveau journal *qui se propage beaucoup à Bucarest et qu'il reçoit pour M. Italinski; c'est «Le courrier de Londres» par Mr l'Abbé de Calonne. C'est le journal le plus abominable qui est éti fait depuis la révolution et depuis la création du monde. En appelant à l'assassinat sur le 1er Consul, il prouve par quatre pages qu'assassiner n'est pas tuer. J'ai regretté que le peu de temps que ce journal a été laissé à ma disposition ne m'ait pas permis d'en extraire plusieurs articles. Un surtout, sur la situation de l'Empire Ottoman en rapport avec les autres puissances de l'Europe, vous paraîtrait très-curieux.*

Mr de Bellval tient, dit il, plus que jamais au projet de se retirer en France. *Il a l'air d'être mécontent du Prince. C'est un jeu dont personne n'est dupe et l'analogie de leur caractère ne me permet pas de douter qu'ils ne soient en parfaite intelligence. C'est lui qui tous les soirs est chargé du soin d'amuser S. A. par le récit des aventures qui lui sont arrivées dans les Cours où il a résidé.*

Hurm Vol. I, supl. I, pag. 296.

1. Paris, 2 Martie 1804.

Paris, le 10 Ventôse, an 12.

Général,

«J'ai l'honneur de vous informer que le 1-er Consul, *considérant la gravité des circonstances dans lesquelles se trouve l'Empire Ottoman, et persuadé que dans une telle situation, le plus pressant et le plus important des intérêts de cet Empire est de s'attacher à lui par le sentiment de la plus entière confiance, a cru devoir donner une audience particulière à l'Ambassadeur Ottoman.*

Le but principal de cette conférence a été d'éclairer le Gouvernement ottoman sur les suggestions dont les agents des Puissances étrangères ne cessent de l'obséder

Le 1-er Consul a fait sentir à l'Ambassadeur Ottoman que le seul état avec lequel la Turquie soit réellement et sincèrement dans *les rapports d'une véritable union, est la France*, contre laquelle cependant on a réussi à lui inspirer des craintes, tandis que l'Angleterre perpétue les dissensions qui affaiblissent et détruisent les bases de son autorité dans une de ses principales provinces, tandis que la Russie, sous les dehors d'une harmonie qui n'existe qu'en apparence, attente à son pouvoir dans plusieurs parties de sa domination, *ne lui laisse en Moldavie et en Valachie qu'un droit de supré-*

Negreșit, în măsură cum Francia cercă a deștepta pre Turcia, asupra intereselor ei, Muscalii întesc pre acei din Orient contra Franciei. Așa că Ipsilante, pe la finele iul Martie, își dă pe față neprietenia sa față cu Francia: «Les nuages qui s'étaient dernièrement élevés dans nos relations avec la Porte Ottomane ¹ ont fourni à la petite cour de Bucarest une occasion de montrer à découvert ses sentiments envers nous, et elle l'a saisi avec un empressement remarquable ².

matie inférieur à l'ascendant qu'elle y exerce elle-même, et s'est emparée de toute influence dans les 7 Iles qu'elle, est cependant autorisée à protéger aux mêmes titres que ceux que la Russie est fondée à faire valoir.

1. Dice generalul Brune către ministrul său, în 15 Aprilie 1804, din Pera, (Hurm. Vol. II supl. I p. 298).

2. Autant l'Hospodar avait mis jusqu'alors de soin à retenir le commissaire français, autant il lui a montré de froideur et de l'éloignement. Il a été jusqu'à défendre ouvertement aux Boyards de lui rendre visite. Quelques uns même ont été destitués pour avoir transgressé cet ordre. A l'arrestation près, le Commissaire français était traité à Bucarest comme si nous eussions déjà été en guerre. Monsieur de Belleval, qui naguère s'efforçait de nous faire croire à son attachement à la France, n'a plus craint de montrer sa haine pour le Gouvernement français et de faire parade à Bucarest des décorations qu'il prétend avoir reçues de son maître. On rapporte de lui ce propos à un Boyard, qui lui manifestait l'intention de faire visite au Commissaire français et qui a été destitué pour l'avoir fait. «Laissez là, lui a-t-il dit, tous ces Français; ce sont des brigands, des gens qui ne veulent que le bouleversement. D'ailleurs, je vous préviens, que le Prince n'aime point qu'on aille voir ce Commissaire. Ces gens là ne viennent ici que pour exciter des troubles.» Un pareil propos dans la bouche d'un homme tel que M. de Belleval est bien moins offensant qu'il n'est méprisable, et suffirait pour peindre le personnage qui l'a tenu, s'il n'était déjà que trop connu.

D'un autre côté, il n'était sorte de fausses nouvelles qui ne fussent répandues à Bucarest. Un jour c'était la Russie qui avait déclaré la guerre à la France; un autre, c'était la Porte Ottomane. Tantôt, c'était M. de Belleval qui annonçait que les Français allaient débarquer en Morée, si ce n'était déjà chose faite; tantôt, c'était Monsieur le Consul de Russie qui donnait lui-même la nouvelle, que j'allais quitter Constantinople. Il n'arrivait pas un Calarache de la Capitale que le bruit ne courût aussitôt qu'il apportait l'ordre de l'arrestation du Commissaire et de tous les Français. Les pamphlets les plus injurieux au Gouvernement français étaient propagés à Bucarest et de là, envoyés ici. On se flattait des plus grandes espérances; on annonçait les plus grands événements en Europe et toujours au détriment de la France. Dans ces entrefaites, Monsieur de Belleval, l'écho de toutes ces nouvelles, a reçu un renfort, et la Cour de Bucarest un nouveau lustre, par l'arrivée d'un Monsieur Beaupoil de St Aulaire, dont l'Hospodar a fait choix pour gouverneur de ses enfants. Une lettre que j'ai reçue du citoyen Ste Luce sur ce

Asemenea manifestațiunii ostile se schimba în nerușinat în manifestațiunii de amicie, pe dată ce influința franceză lua precădere în Constantinopole. Cu aproape o lună de proclamarea lui Napoleon de împărat, marea lui faimă nu putea să nu aibă resunet în Constantinopole și în principate. În urma înțelegerii ce ocaziona audiența ce dădea (vezi mai sus) Napoleon I-ului Consul ambadorului turc în Paris, interveni, în Aprilie, un firman din partea Turciei, *proclamând amicia cu Francia*, pe dată și Ipsilante se gudură către generalul Brune, care scie însă ce valoare să dea la așa ceva! ¹

Nu numai atât, ci Ipsilante trimete la Paris pre *Bellevall*, îndată ce (la 18 Maiu) Napoleon e *proclamat imperator*. Cu scrisoarea din 1 Iunie (20 Maiu) 1804, Constantin Ipsilante recomandă lui Talleyrand

nouveau personnage, contient quelques particularités qui m'ont paru assez remarquables pour vous en transmettre ci-joint copie.

Si l'Hospodar, en grossissant ainsi sa maison de personnes qui ne dissimulent point leurs sentiments de haine pour le Gouvernement français, semble ne pas vouloir nous laisser de doute sur les siens propres, la petite Cour de Bucarest est assurément d'une trop faible importance, pour que nous en attachions beaucoup à ses procédés, bien *certain* qu'ils *changeront* suivant les circonstances, mais, par cette raison même, il peut être bon de les remarquer, et, afin de savoir à quoi s'en tenir sur le compte des personnages qui ne manqueront pas d'affecter un langage différent dès qu'ils se reconnaîtront trompés dans leurs calculs et leurs espérances, effet qu'a déjà produit le premier avis du changement favorable qui s'est opéré dans les dispositions de la Porte à notre égard.

J'ai l'honneur, etc.

Signé : *Brune*.

Hurm. Vol. II supl. I. p. 298.

1. Constantinopole, 18 Aprilie 1804.

Constantinopole, le 23 Germinal, an 12.

Citoyen Premier Consul,

Les affaires ont pris une nouvelle face. On a publié le firman général d'amitié. On envoie des fermans particuliers où il en est besoin. On a défendu dans tous les Khans de rien dire qui pût offenser la nation française. Le fameux Yussuf-aga, Validé Kiayassi, m'a fait dire qu'il avait beaucoup d'amitié pour moi, qu'il désirait que je fusse son ami. Le Reis-Effendi me comble de prévenances et de démonstrations. Il n'est pas jusqu'au Prince Ipsilanti de Valachie, dont la petite Cour est un foyer de calomnies et d'intrigues, qui, malgré ses deux émigrés, Bellevall et Beaupoil St. Hilaire, colporteurs des libelles de Londres, n'ait cru devoir m'écrire pour me dire aussi qu'il désirait mon amitié et qu'il craignait qu'on ne m'eût donné des préventions.

Je me garde bien d'attribuer ce changement à des mouvements de franchise et de bonne volonté. Je n'oublie pas la situation pénible où je me suis trouvé.

Hurm. Vol. II, supl. I pag. 294.

prea Contele de Belleval. Talleyrand îl primi în audiență la 22 August 1804, *de și ca simplu călelor*, fiind-că nu ș'a vestit alte titluri, dice ministrul francez, ceea ce nu este prea esact, de ore-ce Belleval ia scris în 20 August, că e-le, «Ministru secretar de Stat la Departamentul afacerilor externe al Principatului Valahiei». Adevărat că în adresa Domnitorului se dice, că Belleval merge în Franția să-și termine afaceri de familie ¹,

*

1. Paris, 21 August 1804.

Paris, le Fructidor, an 12.

Le Ministre des Relations Extérieures a reçu le billet que Mr de Belleval lui a fait l'honneur de lui envoyer. Son voyage à Paris et les titres sous lesquels il se présente *n'ayant pas été officiellement annoncés* ont fait penser que Mr de Belleval venait à Paris comme simple voyageur. A ce titre, le Ministre des Relations Extérieures se fera un plaisir de le recevoir demain à 3 heures après midi, et il le prie de vouloir bien agréer l'assurance de sa parfaite considération.

Bucuresc, 1 Iunie 1804.

Bucarest, le 1 juin, 1804.

Monsieur,

Ayant accordé au général Comte de Belleval, mon secrétaire d'Etat aux Affaires Etrangères, un congé pour aller en France, terminer des affaires de famille, je saisis cette occasion d'offrir à V. E. toute ma reconnaissance du service qu'elle lui a déjà rendu à ma recommandation en le faisant rayer de la liste des émigrés.

J'ai depuis longtemps tous les motifs de joindre à ma plus haute estime de sa conduite le plus vif intérêt à ce qui le regarde. Je réclame encore dans ce moment, avec la plus d'instance, toute la bienveillance de V. E. en sa faveur pour tous les services qu'il en sollicitera.

J'ai l'honneur d'être avec la plus insigne considération, de V. E. le très-humble et très-obéissant serviteur.

Signé : *Constantin Ipsilanti.*

Bucarest le ^{20 Mai}_{1-er Juin} 1804

20 Aprile, 1804.

le 2 Fructidor, an 12.

Je soussigné, Ministre et Secrétaire d'Etat au département des Affaires Etrangères de la Principauté de Valachie, très-empressé de faire sa cour à S. E. M. de Talleyrand, le prie de vouloir bien lui indiquer le jour et l'heure où il pourra être admis à son audience et avoir l'honneur de lui présenter de vive voix l'assurance de sa haute et respectueuse considération.

Signé : *Le g'n'ral de Belleval.*

Hôtel de Russie, rue Traversière.

Pe când Belleval era în Paris, Ipsilante și Moruzi sunt descriși ca inamici ai Franciei în memoriul adus de Hurmuzaki ¹, și se cere pedepsirea lor. Franciei i se spune, că numai ea «la France seule peut tendre une main secourable à une ancienne et fidèle alliée la Turquie, pour la tirer du précipice affeux où des sujets traîtres et perfides d'une part (Domnii Românilor) et de l'autre, le Cabinet spoliateur de la Russie, vont la plonger à jamais ².

1. Vol. II, supl. 1, pag. 303, 304. 305.

2. 1804.

an 12.

Le Prince de Valachie actuel donna, dès l'âge de l'adolescence, des marques non équivoques de ce qu'il allait un jour devenir. Vers la fin de la principauté septenaire de son père, il quitta une nuit, conjointement avec son frère puîné, Bucarest, et il s'enfuit en Allemagne, ce qui a été alors la cause de la destitution de son père. Personne n'a su positivement ce qui a été la raison d'une démarche aussi inconsidérée. Les uns en attribuèrent la raison aux instigations de son précepteur, les autres allèrent jusqu'à dire que cela a été du consentement de son père, impatient d'aller jouir en Allemagne des immenses trésors qu'il avait amassés pendant sa principauté septenaire, bruits qui commencèrent à avoir l'air de la vraisemblance, lorsque le père, à sa seconde principauté de Moldavie, livra le dit pays à un faible détachement, à 300 soldats allemands, et prit la fuite avec eux quoique entouré d'une armée considérable de troupes ottomanes.

Quoi qu'il en soit, après son retour à Constantinople, par un torrent d'argent dépensé à propos, le père eut pour la troisième fois la principauté de Valachie et le fils la charge de 1er interprète de la S. P. Co fut alors, qu'en qualité de Ministre, initié aux secrets de la Porte, il tâcha de détourner au profit de la Cour Impériale de Russie et de celle de Londres les sentiments de bienveillance et d'amitié, que la première nourrissait depuis un temps immémorial pour la France, son ancienne et fidèle alliée, chose qui lui fut facilitée par l'invasion de l'Egypte.

Ce fut lui qui devint «l'instigateur et l'auteur de la triple alliance entre la Russie, l'Angleterre et la Porte et de la déclaration d'une guerre nationale qui eut alors lieu contre la France, et il parvint par ses intrigues à aliéner les cœurs du Ministère ottoman contre l'allié naturel de l'Empire». Il changea ainsi une brouillerie circonstancielle et qui, traitée avec de meilleures et plus sincères intentions, n'eût sûrement eu aucune suite fâcheuse, en une guerre nationale et en une haine implacable de toute la nation qu'il sut animer contre la France en y mêlant adroitement l'intérêt de la religion. Ces intrigues lui valurent alors, par l'intermédiaire de la cour de Russie, la Principauté de Moldavie, où il ne cessa pendant deux ans et demi de faire valoir de tout son possible les intérêts de la Russie et de se déclarer ouvertement en leur faveur, chose qui parvint à la connaissance de la S. Porte et accéléra sa destitution». Ce fut alors qu'à son retour à Constantinople, il oublia tout ménagement et il se déclara à la face de la Porte le partisan de la Russie. D'une part, ses entrevues secrètes avec le Ministre de Russie,

Memoriul speră că Francia ar putea dobândi o pedepsă solemnă a ministerului rusesc Tamara, carele intrigă contra intereselor francese.

Tamara, n'eurent aucune interruption. Sa maison devint le rendez-vous de Ponton, 1er Drogman de la Russie. De l'autre, côté, il entretenait une correspondance suivie et ininterrompue avec un scélérat qualifié du titre de Général Barozzi, né sujet de la Turquie et au service actuellement de la Russie, intrigant de premier ordre, pour effectuer «par son canal la désorganisation totale des deux provinces de Moldavie et de Valachie, et pour soulever leurs habitants contre le Gouvernement, en vue de causer la déposition des deux Princes et leur remplacement, tant par sa personne que par celle du Prince Moruzzi, son cousin germain, par l'entromise de la Russie, comme garante par le traité de Kainardjik de la constitution de ces deux provinces, intrigue qui eut son plein et entier effet et qui valut la nomination forcée des deux cousins aux susdites principautés.

Le Ministre Tamara et son 1er interprète Fonton ainsi que le scélérat Barozzi, furent pleinement récompensés de leur zèle par les deux Princes reconnaissants. Cependant, celui de Moldavie garde quelque ménagement envers la Porte, se contentant de la protection que lui accorde la Russie et le partisan zélé de ses intérêts. Comme il a été dernièrement stipulé entre la Russie et la Porte, que les territoires et dépendances faisant une fois partie des deux provinces et ultérieurement attachés aux territoires de forteresses qui entourent les dits pays, seront réunis comme auparavant, c'est-à-dire ceux de Valachie aux territoires d'Ibraïl, Guerghiov, Cli, et au de-là de l'Olte, et ceux de Moldavie, aux forteresses d'Ismaïl, Bender, Chokzin, Ak-Kierman et Kili, les deux princes proposés à l'exécution de cet article, intrigueront indubitablement des troubles et provoqueront à dessein les possesseurs actuels de ces territoires, afin que l'exécution du traité ne pouvant avoir lieu, à cause de la désobéissance et du refus des propriétaires ottomans, la Russie puisse se plaindre de l'inexécution du traité, et par conséquent, venir par des troupes aplanir les difficultés. Ce sera toujours un prétexte de discorde et de rixe entre les deux Empires. D'ailleurs, la Valachie est entourée de Pachas et d'Agas peu soumis aux ordres de la Sublime Porte et encore peu d'accord entr'eux.

Qui peut douter que le Prince actuel de Valachie n'intrigue des troubles et ne les excite l'un contre l'autre pour l'exécuti n de ses projets entièrement conformes aux intérêts de sa protectrice? Le mal qui en résultera pour la S. Porte, borné aux seuls intérêts de ces deux Provinces, doit être beaucoup plus moindre en comparaison de celui que la conduite perfide de ce Prince doit généralement causer à la Turquie.

Comme la Porte entretient rarement des missions aux cours des Puissances étrangères, elle est obligée pour avoir quelques notions sur les intérêts généraux de l'Europe, d'avoir recours à l'espionnage que les deux Princes de Moldavie et Valachie entretiennent dans les pays étrangers. Or, n'est-il pas de la dernière évidence que les deux Princes actuels, et particulièrement celui de Valachie, d'après son caractère, tâcheront d'inspirer au ministère ottoman des idées et des notions de politique analogues au plan projeté avec la Russie? Et la Francu, l'amie naturelle de la Porte, ne sera-t-elle pas dépeinte à ses yeux sous des couleurs trompeuses, par ces deux Princes, les créatures de la

Memoriul mai speră, că asemenea pedepsă va ajunge și pre Domnitorul Îrsilante.

Russie, et par conséquent, dévouées à ses intérêts? «Quant à eux, ce sera la France qui marchera la première pour le démembrement de l'Empire ottoman. L'envahissement de la Morée, de Candie et de Chypre, ce sera toujours la base de leurs nouvelles. D'un autre côté, le Ministre de Russie résidant à Constantinople, par les avis et les conseils que les agents à la Porte de ces deux Princes tâcheront de lui fournir, pour les intérêts les plus délicats de l'Empire et les intentions les plus secrètes du Ministère de la Porte, sera toujours prévenue. La cour de Russie n'avait qu'un Ministre jusqu'à présent à Constantinople, au lieu que dorénavant elle en a trois.

La France en vain tâchera de montrer des sentiments généreux et sincères envers son alliée, en vain elle voudra garantir l'intégrité de ses possessions; la S. Porte, étant contrainte de penser sur l'état politique de l'Europe d'après les faux avis et représentations trompeuses du Prince du Valachie et les manœuvres perfides de ses agents à Constantinople, aura toujours de la défiance envers la France.

Toutes les stipulations ultérieurement innovées ne sont que conformes aux vues ambitieuses de la Russie pour le détachement de ces deux provinces, conçu, comme tout le monde sait, depuis le règne de Catherine seconde. Les dispositions précédées ne lui servent que comme prélude de ce qu'elle va faire le temps après :

1. Elle a commencé à affaiblir et appauvrir toutes les forteresses qui environnent la Valachie et la Moldavie par la restitution de tous les territoires et dépendances y attachés depuis tant d'années, et par l'empêchement des approvisionnements annuels qui leur étaient fournis jusqu'à présent par ces deux Principautés.

2. Elle va petit à petit y augmenter par le canal de ses créatures le nombre de ses sujets et prendre sous sa protection de nouveaux prosélites nés sujets de la S. Porte, ce que le Prince de Valachie, dès son arrivée à sa capitale n'a pas manqué déjà à exécuter religieusement.

3. Les membres du Divan Impérial ne peuvent penser autrement pour tout ce qui se passe dans ces deux Provinces que d'après l'influence que les agents à Constantinople de ces deux Princes ne manquent pas adroitement leur inspirer. La Cour de Russie n'a-t-elle pas employé les mêmes mesures, lors quelle a pensé à s'appropriier de la Crimée? Elle a fait y augmenter premièrement ses partisans en les attirant sous sa protection, ensuite, pour sa réquisition, a fait installer le Kan jusqu'à ce qu'elle s'en était appropriée tout-à-fait. Qui peut douter que le sort de ces deux Provinces ne serait pas le même? La France seule peut tendre une main secourable à son ancienne et fidèle alliée la Turquie, pour la tirer du précipice affreux où des sujets traîtres et perfides d'une part et de l'autre le cabinet spoliateur de la Russie vont la plonger à jamais.

Quoique la Cour de Pétersbourg, vu le traité de Kaïnardjik, a le droit de s'entremettre dans l'administration et constitution intérieure de ces deux provinces, nonobstant il ne manque pas à la France aussi des moyens pour pouvoir éblouir les vues perfides de la Russie contre les pays susdits. Elle

Ipsilante, care începuse a dori să ajungă la independința țerei, se gândi: de ce nu s'ar putea înființa *un regat al Daciei, în favoarea sa*, cum altă dată fusese vorba în favoarea lui Potemchin?

Vorbind de Ipsilante Comitele Langeron dice, că era om de 45 ani «il avait de l'esprit comme tous les grecs; mais aussi comme tous les grecs, peu de jugement et peu de suite dans les idées et son ambition démesurée ne cadrait pas avec ses moyens, ni avec sa position. Il forma le *projet de se faire Roi de Dacie, ou au moins souverain héréditaire de Valachie et de Moldavie.*

Ca să realizeze asemenea ideal, Ipsilante pricepu că era de nevoie un resbel și deci el sgândăria mereu, dorea va ațîța unul între Rusia și Turcia. Langeron recunoște, că Ipsilante «*en fut le principal moteur*».

Tot Langeron recunoște, că în urmărirea îndoitului lui plan politic: *turburarea peninsulei Balcanice și în deosebi revolta Serbilor și constituirea regatului Daciei, Ipsilante era tirat și ajutat: «était entraîné dans ses projets gigantesques et secondé dans ses intrigues par un émigré français qui était son premier ministre, c'était le marquis de st. Aulaire, d'une nature distinguée, d'un esprit transcendent, une des meilleures plumes du moment dans la partie diplomatique, honnête homme. désintéressé, mais dont l'esprit ardent et enthousiaste et le caractère violent nuisait à la justesse desirées. Il ne voyait, ne faisait rien que par fougue, par prévention ou par l'impulsion du moment»*¹.

Langeron nu tăgăduesce, că marquisul de st. Aulaire era de un devotament absolut pentru Franția, dar că din cauza caracterului

a toujours le droit par devoir de demander à la susdite Cour une punition solennelle pour son Ministre Tamara et son protégé Prince de Valachie, pour ce qu'ils ont ulcéré les cœurs du Ministère de la Porte par leurs intrigues contre l'alliée naturelle de l'Empire. Elle doit insister à leur punition pour ce qu'ils ont eu l'audace par leurs instigations faire souffrir contre le droit des gens tant de dommages, les Français. — Le Prince Ipsilanti, alors interprète, s'était déclaré tout ouvertement l'ennemi enragé contre la nation française. — A la proposition de cette demande à la Cour de Russie si celle-ci veut défendre la personne de son Ministre, ne pourra pas au moins se déclarer protectrice du Prince susdit qualifié tel qu'il est.

«Le consentement de la Russie pour la punition du Prince Ipsilanti une fois pris suffira et donnera à espérer que la Cour susdite n'ayant pas l'organe fidèle par le canal duquel puisse exécuter ses intérêts, ses projets aussi pour ces deux provinces seront abolis.

1. Hurm. Volum. III, supl. II pag. 109.

seu, deși având bune intențiuni, «il nous a souvent nuis dans le cours de cette guerre». (I ag. 109).

În decursul anului 1804, Octobre 1, Pasvantoglu mai cercă să se apropie de Franția. Napoleon imperatul inse pune pre ministrul său să scrie de la Mayenca lui st. Luce, la Constantinopole, să evite orî-ce relațiuni cu Pasvantoglu : «Dans la position de Pasvantoglu avec le Divan, et dans celle de la Turquie avec la Russie, tout ce qui tendrait à prolonger les troubles intérieures de la Porte Othomane lui serait encore plus funeste. Il faut tendre à assuer son repos, a lui éviter son élat avec ses voisins, ou ne pas leur donner sur elle une nouvelle prise en favorisant l'esprit de mécontentement, ou même en faisant naître de simples inquiétudes, et des soupçons.. » În definitiv Napoleon autoriză pre St. Luce, să trimită la Vidin o persoană sigură, ca să culga informațiuni, dar «sans lui donner d'autre mission que d'entendre ce qu'aurait à lui dire Pasvantoglu et de venir vous en rendre compte».

Napoleon I recomanda stăruitor întreținerea de relațiuni amicale cu Turcia¹.

Ast-fel fiind relațiunile Franciei cu Turcia și după ce la 18 Mai 1804, la St. Cloud, Napoleon fu proclamat imperatore, nu putea Ipsilant să nu simtă, mai mult ca orî și cînd, necesitatea de a se împună cu Franța. El o curtesce deci în toate ocaziunile (ceea ce nu l'împedecă de a lucra pre sub mîna în sens opus vederilor franceze. Vezi-l la finele lui Decembre 1804 cu ce solenmitate primesce în Bucuresci pre Mareșalul Brune, care din Constantinopole trece spre Franța! Acesta scrie lui Taleyrand în 1 Ianuarie 1805 (stil nou) din Bucuresci, că Ipsilante l'a primit cu «*beaucoup d'éclat*»².

1. Pag. 306, vol. II, sup. I Hurm.

2. Bucarest, le Ian. Pluviöse, an 13.

Monsieur,

J'ai l'honneur de donner avis à V. E. que je suis arrivé à Bucarest il y a quatre jours.

Le Prince Ipsilanti m'a accueilli avec beaucoup d'éclat pour ces circonstances. Il a suivi la même étiquette qui avait eu lieu lors du passage de lord Drumond, et M. St^e Luce m'assure qu'il y a ajouté des formes plus distinguées. Je partirai demain de Bucarest.

Je prie V. E. de vouloir bien agréer etc.

Signé ! *Maréchal Brune.*

Rusia începuse a lucra mai pre față în Constantinopole din moment ce în 11 Aprilie 1805, se semnasă tratatul ei de alianță cu Anglia. Sgomotele de eminență intrare a Muscalilor în războiul contra Turciei se întesc.

Pe la începutul anului 1805, încep a se răspândi din nou vești de pregătirile muscalilor de a intra din Podolia în Moldova. În 22 Aprilie 1805 (stil nou) din Pera, Parandier, care ține locul lui Brune, scrie către Talleyrand despre aceasta.

Des nouvelles de Iassy, du 16 Germinal, portent que les troupes russes stationnées dans la Podolie s'augmentent chaque jour et qu'elles forment en ce moment une armée de 50 mille hommes prêts à marcher, n'attendant que le Grand Duc Constantin qui doit les commander; que l'opinion des officiers russes était d'abord que cette armée devait se diriger vers l'Italie par les Etats autrichiens, mais qu'à présent ils semblent croire que cette armée traversera les provinces de Moldavie et de Valachie pour se rendre sur l'Adriatique.

Les dernières lettres de Valachie portent que depuis quelque temps cette province est pleine du bruit que les Russes doivent y entrer, et on assure qu'il s'y fait des approvisionnements qui y sont emmagasinés. D'un autre côté, on y fait préparer de la viande salée pour la flotte de l'amiral Nelson.

J'ai l'honneur, etc.

Signé: *Parandier*.

*

În 10, Maiu 1805 (stil nou), la Pörtă se ține mare sfat în vedere cu acele sgomote¹, Rusia lucră să aducă și pre Austria în coalițiune contra Franciei, ba și chiar pre Turcia. De aceea Ipsilante iar începe a nu se mai jena față cu Francia și face recepțiune splendidă noului consul ce Rusia trimite la București, Bulkunow.

P. S. (chiffré)— Le Prince Ipsilanti m'a dit qu'il avait eu la persuasion que la S. P. m'enverrait la reconnaissance en route. Il prétend qu'il avait d'abord été expédié un courrier qui portait l'ordre à Hallet-Effendi de quitter Paris si je quittais Constantinople, par la crainte qu'on avait que mon départ ne fût le signal d'une rupture effective. Mais on s'est ensuite ravisé et on s'est borné à donner à l'ambassadeur ottoman des instructions conditionnelles.

Voilà tout ce qui me parait intéressant de marquer à V. E. de Bucarest.

Signé: *Brune*.

1. Pera, 10 Maiu, 1805.

Péra, le 20 Floréal, an 13.

Monseigneur,

Monsieur de Ste Luce m'écrit en date du 7 de ce mois, que quelques Prussiens établis à Bucarest se sont présentés chez lui pour réclamer la pro-

Pentru ca mai bine să-și facă trebile, Ipsilante stăruie să fie schimbat însărcinatul de afaceri de la Viena, Tipaldo și înlocuit cu o creatură a sa a nume Arghiro-pulo, însărcinatul de afaceri din Berlin, sea-măcar cu un frate al acestuia. Deacă în acesta Ipsilante nu reușește¹

tection française, prétendant qu'aucun agent ne les protège et que leurs affaires en souffrent beaucoup. Cette nouvelle m'a peu étonné, *puisque le Drogman Bozowicz est lié avec le Prince de Valachie. On m'assure même qu'il reçoit une très-forte pension de ce Prince.*

Il y a trois jours que le Kiaïa de la Validé a tenu chez lui un conseil composé des membres du Divan de son Parti auxquels s'étaient joints *le Prince Dimitracke Moruzzi* et le Prince Ipsilanti, père du Prince de Valachie. Tous ces hommes ont été enfermés pendant plus de 3 heures. Le bruit s'est répandu à la Porte, qu'ils avaient traité de l'approvisionnement de la capitale et des moyens d'y faire venir du blé de la Valachie et de la Moldavie. Cette assertion porte trop l'évidence de la fausseté pour qu'on puisse s'y arrêter; il est impossible de faire des approvisionnements dans l'une ou l'autre de ces Principautés. Ceux qui ne pensent pas comme ces ministres se demandent si cette conférence aurait eu pour but l'examen des bruits *généralement répandus que les Russes doivent entrer en Valachie et en Moldavie.*

Hurm. Vol. IV, supl. I, pag. 319.

Bucuresci, 1 Iuniu, 1805.

Bucarest, le 12 Prairial, an 13.

Monseigneur,

.

Le Prince de Valachie m'a annoncé que, d'après une convention conclue entre l'Angleterre, la Russie, et la Porte Ottomane, la grande flotte anglaise allait en Egypte pour en prendre possession. Ce Hospodar regarde cet événement comme tout naturel, ainsi que les approvisionnements qu'il a été obligé de fournir à l'Escadre de Nelson et qu'il continue à faire encore en ce moment, quoique l'époque du traité qui lie l'Empire Ottoman à la Russie ne soit pas encore expiré, on va néanmoins le renouveler. *Le Prince ne dissimule pas la joie qu'il en ressent, parce qu'indépendamment des 5 ans d'exercice qu'il a encore à passer, il ne doute nullement que les services qu'il a rendus, qu'il rend et qu'il est disposé à rendre à la Russie, ne lui obtiennent un règne de 14 ans consécutifs.* Le consul général de Russie, Bulkunow, qui est arrivé hier à Bucarest, y a été reçu avec les plus grands honneurs. Il est inutile que je transmette à Votre Excellence les détails qui ont précédé et accompagné en Valachie l'arrivée de cet agent. Les boyards ont vu en lui le chef, et le Prince le regarde comme soutien.

Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 309.

1. Austria refuză dicend că deacă schimba Pôrta pre Tipaldo, ea nu va mai primi ca Chargé d'affaires turcesc pe vre-un Grec.

Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 308.

el isbutesce să facă pre Rusia a'l recomanda oficial Turciei. Trămisul Rusiei scrie Poitei sperând că ea «*ne se laissera pas aller contre lui (Ipsilante) aux insinuations de ses ennemis.*

(Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 308.

Cursul ce iaū evenimentele politice din Europa schimbă dispozițiunile și intrigile fanarioșilor din Constantinopole. In urma alianței Rusiei cu Anglia, mulți greci simțesc că au să peardă Principatele și că nu va mai avea Domnia lor, de vor cădea în mâinile Rușilor; decî se întorc mulți în direcțiunea politicei franceze, ales după ce și Austria a intrat în coalițiunea Anglo-Rusescă, la 9 August.

Ruffin noul însărcinat de afaceri ai Franciei la Constantinopole (Parrandier era numai un corespondent) trimite în 21 Iunie 1805, lui Talleyrand un memoriu interesant, *arătând mișcarea și intrigile unora din fanarioși opuși Rusiei.*

In acest memoriu vedem, că Ruffin lău lă mult pre Scarlat Calimachi—excepțiune duș e el între greci,—Dragomanul Poitei, om «*d'une droiture et d'une modération exemplaire.*»

Alt personagiū favorabil Franciei este *Negre*, secretarul lui Scarlat Calimach.

Altul e *Tipaldo doctor*, care era nemulțămît de *Moruzzi și de Ipsilante*, căci aceia voiseră, cum am veđut, sa fie rechemat din «*chargé d'affaires*» de la Viena. Acum Tipaldo lucră energic să dăime pre neamiciū sēi.

In fruntă a adversarilor lui Ipsilante este *Iancu Caragea* altă dată agentul credincios al lui Ipsilante, dar apoi maltratat de acela, Ioan Caragea va lucra energic să ajungă Domn și va ajunge duș pacea de la București din 1812. Fu mult ajutat în lucrarea sa de frate sēu Stefanache și de cumnata sa Ecaterina, înrudite cu vestitul Scanavi, cel a tot putinte sub regimul lui Mustafa și ucis de succesoarele acestuia. Ecaterina avea mare ascendent asupra soției favorite a lui Kiaya-Bei. Prin Ecaterina grecii insinuăză ceea ce vor, ca dușmanī Rusiei, seau mai drept vorbind ca dușmanī lui Constantin Ipsilante și ai lui Alexandru Moruzzi, cele ce vor ei să ajungă la auzul ministrului turc: «*Dux foemina facti.*»

Toți Grecii aceștia țin adunări secrete la Arnăut-Kioi, pe Canal, în casa unui meseriaș grec. Acolo merge în ascuns nōptea și omul Ambasadei franceze Franchini, marele neamic al lui Constantin Ipsilante.

Ipsilante era în bune înțelegeri cu Curtea din Berlin prin Dragmanul german.

Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 309.

Moruzi Dumitrache, tatăl Domnului Moldovei și Ipsilante bătrânul tatăl lui Ipsilante Domnul Valahiei, împreună cu Fonton reprezentantul Muscălesc, țin și ei adunări de noapte, ca să drăgă lucrul ce strică partidul contrar lor. Moruzi are recurs la ceva mai practic în Turcia de cât notele diplomatice: el împarte la toți cei cu influință juvaere *de 150000 lei* și Kapukebaelele Moldovenesci și Muntenesci merg din casă în casă distribuind sciri alarmante pentru Turcia, ca dór vor sili-o să reînnoiască cu Rusia tratatul de pace

Moruzi Dumitrache născocesce tot felul de sgomote sinistre pentru Napoleon, că dóră Turcia nu se va apropia de politica Franciei. Acest Demetre Moruzi ajunge personagiū fórte influente¹ și era pomenit în bisericile grecesci. Ca să-î strice în buna voința Porței, *Franchini* susținea că grecii se gândesc să facă pre Dumitrache Moruzi rege al lor.

În 21 Iunie 1805, Ruffin scrie guvernului Frances:

«Il est venu coup sur coup deux courriers prétendus de Russie. On dit que l'Empereur Alexandre menace d'envahir les pays ottomans par les 4 points cardinaux, s'il ne renouvelle l'alliance. Une réponse du G. S. à son Vizir demande par point interrogatif si le Reis-Effendi n'a pas fait savoir ses dispositions constantes pour la Russie et lui ordonne d'en réitérer l'assurance à l'Envoyé, mais rien de plus. Tchelebi-Effendi ayant entendu que la Russie avait *actu* un Plénipotentiaire auprès de l'Empereur-Roi, désirait que ce souverain mit pour condition l'extradition entre les mains des Turcs des deux Hospodars, Moruzi et Ipsilanti².

*

Intr'un memoriū din 21 Iunie 1805, se comunică guvernului frances sciri bine întemeiate despre mersul lucrurilor în Valachia și despre spiritul public de aici. Se vede din acest memoriū, că exista în țeară un curent senătos *ante-rusesc*, dar acésta era încă prea sfios... Și cum putea fi energic, când văduse, că Pórta, la Indemnul Muscalilor, însărcinasă tot pre Ipsilanti cu potolirea rebeliunei sêrbesci, pre care o întetisă el însuși, după s'atul Muscalilor și pre care mereu o așita?³

*

Un moment Pórta se pare deșteptată asupra situațiunei. Pe la finele lui Iunie 1805 vin la Paris sciri în acest sens, că Pórta de și

1. Sultanul îl numesce, în scrisori autografe, *director și inspector al spitalelor*. «Avec des privilèges, prérogatives et immunités dont l'histoire ottomane n'offre point d'exemples.»

Hurm. Vol. IV, supl. I, pag. 411

2. Hurm. Vol. II, supl. 1, pag. 312.

3. Veđi Hurm. II, supl. I, doc. 177.

aû expediat escadra sa spre Egipt, va echipa alta, care va rămene în Marea Negră, și că toți adevărații musulmani aplaudă asemenea hotărîre și că aû înțes *cum Domnitorii Moldovei și Valahiei «sont livrés a de perfides conseils»* și că *intrigîi streine aû resculat pre Sêrbî sub Cerni George* ¹.

Din nenorocire banii muscălescî, orî împrejurările suscită Porței nouă încurcături prin resculara, rebeliunea Aianului de Rusciuc ². Acesta în fruntea a 15000 de rebeli amenință Valahia și Moldova, tocmai ceea ce doriau și Muscalii, ca să aibă legitimarea intrărei lor în țările române. În adevăr Domniul se declar gata a fugi unul în Ardél, cel-l-alt în Podolia, unde era óstea rusescă ³.

Ca să împedice asemenea începere a resboiului, Pórta este silită (împinsă la acésta și de Anglia), să reînnoiască tratatul cu Rusia. În 8 Iulie 1805 *preliminările tratatului părea că erau fixate* ⁴. Era

1. Hurm. vol. I, supl. IV, pag. 314.

2. Cernic Oglu orî Tersenieli Oglu.

3. Constantinopole, Iulie 1805.

C-ple, le 19 Messidor, an 13.

Monseigneur,

.

On mande de Roustshuk que Tchernik-Oglou, ayau de cette ville, puissant par ses richesses et le nombre de ses troupes, s'est porté contre l'ayan de Hadji-Oglou-Pasarighi et a pris d'assaut le bouig dont ce dernier est le chef, s'est emparé de lui et l'a fait venir à Routschuk. Il demande des contributions partout où il passe, et la terreur qu'il inspire fait qu'on les lui paie sans opposition. La Porte a envoyé à Tchernik-Oglou un Capidgi-Bachi pour demander la délivrance de Hadji-Oglou. Non seulement la demande

la S. Porte n'a pas eu son effet, mais la présence du Capigi qu'elle avait envoyé a excité sa fureur et il a fait aussitôt trancher la tête à Hadji-Oglou, son voisin. Tchernick-Oglou fait marcher maintenant des troupes contre l'ayan d'Orsova, *Les Princes de Valachie et de Moldavie sont inquiets*. La Porte est encore indécise si elle déclarera rebelle Tchernick-Oglou. Son indécision est la même envers Tayar-Pacha. Un chef de voleurs de Roumélie s'est présenté ces jours derniers devant les villes de Gallipoli et de Rodosto. Il menace de les brûler. Leurs habitants sont venus supplier la Porte de leur envoyer des secours.

J'ai l'honneur, etc.

Signé; *Parandier*

Hurm. Vol. II, suppl. I, pag. 314 și 315.

4. Pera, 23 Iulie 1805.

Péra, le 4 Thermidor, an 13.

Monseigneur,

.

Les principes préliminaires pour le renouvellement du traité du 1798 furent arrêtés le 14 Messidor, savoir: l'alliance sera offensive et défensive;

vorba de o alianță defensivă și ofensivă. Prin art. 2 se reconfirmă anteriorele dispozițiuni relative la Principate și prin art. 3 se declară Serbia asimilată cu Principatele. Miniștrii Turciei deșteptați de Francia, asupra consecințelor ce vor urma pentru ea din acest tratat, dicea că numai cât voesce Pórta să adormă pre Ruși cu vorbe, dară atunci când va veni vremea favorabilă, toate aceste se vor înlătura ¹.

*

Anglia lucra din rășputeri să ațîțe Turcia, s'o întetescă contra lui Napoleon. Colonelul Moore atașat la ambasada Engleză lucra pe un cap să fortifice punctele slabe strategice și să întrețină pre Ipsilante împingend Anglia pre Turci la alianța cu Rusia.

St. Luce consulul francez din Bucuresei dă, in 13 August 1805 sémă direct lui Talleyrand, despre o misiune a colonelului Moore la curtea lui Ipsilante Vodă: *il parait que cet officier anglais était porteur d'ordres superieurs* ¹.

la Russie proposera 20 articles additionnels qui suppléeront aux articles secrets de l'ancien traité.

Quatre articles ont déjà été proposés :

Art. 2. — Le traité particulier qui concerne les Principautés de Moldavie et de Valachie est confirmé dans tous ses points.

Art. 3. — La Servie est assimilée en tout à ces deux Principautés et mise en jouissance du dit traité, comme s'il avait été fait spécialement pour elle.

1. Dans un entretien de Franchini avec le Kiaïa :

Franchini. — Cependant, le renouvellement du traité va son train. Que dira-ton en France ?

Le Kiaïa. — Pas si vite qu'on le croit, mais nous devons pourvoir à notre sûreté présente. Il entre dans notre projet d'endormir les Russes. *Tous les consentements qu'ils nous arrachent seront nuls quand il le faudra. Je ne puis vous en dire davantage.*

Hurm. vol. II, supl. I, pag. 317.

Signé : *Ruffin.*

2. Hurm. vol. II, supl. I, pag. 317.

1. Bucuresci, 13 August, 1805.

Bucarest, le 26 Thermidor, an 13.

Mouſeigneur,

«Le Gouvernement anglais envoie jusques en Valalachie, recruter des troupes. Le Colonel Moore, attaché à l'Ambassadeur Arbust, vient de partir de Bucarest, après y avoir demeuré 12 jours. On ne pouvait imaginer que ses fréquentes conférences avec le Prince dussent aboutir à la permission qui lui a été accordée de faire une presse dans cette principauté déjà si pauvre en individus. Il paraît que cet officier anglais était porteur d'ordres supérieurs».

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. — 47.

Vr'o 12 zile stete Moore în Bucuresci și St. Luce spune că «*Le gouvernement anglais envoie jusques en Valachie recruter des troupes*».

Adevărat, că nu trupe, ci meșteri pentru lucrările fortificațiilor recruta Moore. Ipsilante vedu, cu regret mare, eșind din Valachia 72 de meșteri, din cari 21 tîmplari. Acest regret este confirmat de St. Luce : «*je dois cette justice au Prince Ipsilanti de dire, qu'il n'a pas vu sans un vif regret sortir de son petit état 72 hommes, dont 21 charpentier ou menuisiers et qu'il a usé de tous les tempéraments que lui a suggérés son esprit pour donner le moins de latitude possible aux demandes qui lui ont été faites ; car on exigeait d'abord 150 hommes*» ¹.

Ipsilante nu putea, deștept cum era, să nu aibă asemenea regrete, față cu măsuri care sărăciau țeara de meseriași și de contribuabili chiar. Destul era de necurmată emigrarea țilnică preste hotare, din alte cauze ! Luce dă sîmă de asemenea emigrări și dice, că bunăoară, satul *Copăceni la 6 leghe de la Bucuresci*, era absolut pustiu, la jumătatea lunii din urmă Iulie 1805 ².

St. Luce, la anul 1803 când veni în Bucuresci dice că era, după rolurile din Visterie, o populațiune de 850,000 suflete în Valahia și că *aujourd'hui (1805, August 13), autant que je puis en juger d'après le rôle des contribuables, a la vérité toujours fait sans ordre, je crois pouvoir assurer, que depuis cette époque, un cinquième a deserté la pays*.

*

Între aceste, Curțile de Londra și de Petresburg stăruiesc în ruptul capului să și reînnoască tratatul lor de alianță ofensivă și defensivă cu Pîrta. În raportul lui Ruffin din 9 Iulie 1805, către Talleyrand se face mențiune de acesta ³.

1. Hrm. L. Cit.

2. «*L'agent que le Prince envoya sur les lieux pour constater le fait n'y trouva que 99 boeufs et des enfants en bas âge : tout le reste s'était en fui. On apprit que ces malheureux s'étaient dirigés sur Vidin*».

3. Hrm. vol. IV sup. I pag. 318.

1. Constantinopole, 9 Iulie 1805,

C-ple le 20 Messidor, an 13.

Monseigneur,

Les Cours de Londres et de Pétersbourg mettent la plus grande tenacité au renouvellement de leur traité d'alliance offensive et défensive avec la Porte. Dans la conférence que Monsieur l'Envoyé de Russie avait eue, il y a quelque temps, avec le Reis Effendi et Ismet-Bey, deux seuls articles étaient

O săptămână după aceea Ruffin avea mai multe detalii despre negociațiunile și discuțiunile urmate fățiș și sinul conferințelor ce se deschiseră pentru încheierea noului tractat de alianță ofensivă și defensivă între Rusia și Turcia. În Raportul său din 16 August 1805, stil nou, arată, că prin art. I Rusia cere dreptul de protecțiune în *întreg imperiul Otoman, al tuturilor grecilor din ori-ce stat fie ei*. Deacă Rusia vădu că nu i se dă acest drept, ea propuse ca : «*Patriarcul Grecesc să fie recunoscut ca șef al națiunei grecesci, adecă să fie el o putere constituită, respectată, ascultată ca și miniștrii streini și să aibă vot reprezentativ*. Apoi Grecii să fie tratați egal ca musulmanii și să aibă aceleși drepturi. În cas când Pôrta nu l'ar lua în băgare de seamă, el va fi în drept să cêră intervenția și «*les bons offices*» ale Rusiei.

Ismet-Bey care reprezenta pre Turcia în conferință refuză a primi acest articol.

Atunci trecură la articolul 2. Ministrul rusesc Italinski ceru aci învoire, ca Rusia să trecă prin Moldova și Valachia, ca să împedice *invasiunea francezilor*, și că puterile combinate ale Angliei și ale Rusiei să intre în Moreea și în Egipt¹. Ismet-Bey se opuse, dar

restés indécis. Je n'ai pas pu savoir quels ils étaient ; mais, il m'a été assuré que Monsieur d'Italinski ayant proposé des articles additionnels concernant les Principautés de Valachie et de Moldavie, Ismet-Aey lui avait demandé si c'était un ancien traité qu'on voulait renouveler, ou bien un nouveau traité qu'il s'agissait de négocier à la suite d'une guerre désastreuse pour les Turcs, et qui donnait aux vainqueurs le droit de dicter des conditions, et que cette sortie inattendue avait fait tomber les nouvelles propositions.

1. Ismet-Bey répondit que la S. Porte n'était pas, à beaucoup près, persuadée de la descente des Français en Egypte, ni en Morée, ni qu'elle ne prévoyait pas la nécessité de consentir au débarquement de troupes auxiliaires sur ces deux presqu'iles et qu'elle n'y donnait pas les mains ; que cependant, elle ne pouvait pas, dans toute la rigueur du terme, ranger l'hypothèse d'une tentative des Français sur l'un ou sur l'autre de ces deux points, dans l'ordre des choses raisonnables ; mais, qu'il n'en était pas de même d'une entreprise de leur part sur la Valachie et sur la Moldavie, entreprise qui serait plus que romanesque ; que, pour l'effectuer, il leur faudrait franchir un espace immense et occupé par les peuples les plus belliqueux de l'Europe ; que l'Empereur d'Allemagne, le Roi de Prusse et tant d'autres souverains, dont les Français devraient traverser les Etats, ne laisseraient pas violer impunément leurs territoires ; que, prétendre inspirer une pareille crainte aux Ottomans, c'était abuser de leur simplicité et leur supposer une inscience par trop absolue en géographie, en politique, en logique naturelle ; que l'on ne pouvait plus concevoir le vrai motif d'une proposition si dénuée de vraisemblance.

Ismet-Bey termina sa longue réponse par dire : „Je vois bien que l'amitié

Talleyrand insistă către Ruffin să desteste pre Rusia asupra situațiunei sale ¹.

*

«de la Russie, à force de s'exagérer nos dangers et de rapprocher à nos yeux «la perspective de notre ruine, en accélérera l'époque.»

La chose fut tranquillement prise »ad referendum», et la conférence finit non sans humeur de la part de l'Envoyé qui s'appesantit sur le changement remarquable du langage de la Porte, insista pour qu'elle s'appliquât catégoriquement sur ses dispositions envers les Français, et fit entendre qu'elle ne tarderait pas à se repentir, si elle continuait à se laisser entraîner par leurs intrigues dont il avait une parfaite connaissance. Le protocole ayant été placé sous les yeux de S. H. revint avec l'apostille suivante: «Grand Dieu! Grand Dieu! sont-ce là des négociations d'un traité d'alliance, ou une déclaration de guerre? On ne peut mieux y répondre que l'a fait notre savant et vertueux Prélat, Ismet-Bey. Quant à toi, mon Visir, assemble le Divan et fais-lui prendre la décision la plus sage. Arme-toi du courage de la foi. «Les Hospodars de Moldavie et de Valachie étant en position de donner au Ministère ottoman le précis de tout ce qui se fait et se dit en Europe et faisant eux-mêmes partie intégrante de la fa t ion, préparent les voies aux insinuations des Russes... Le Ministère, malgré sa sécurité affectée sur le passage par le Bosphore de leurs forces de terre et de mer, à toujours peine pour la faire partager au souverain et au peuple. Comment motiver la nouvelle demande de ce genre? Après avoir donné pour certaine l'entrée de l'armée française dans Venise, Ipsilanti et Moruzzi avaient prévenu la Porte qu'ils avaient découvert une convention passéé entre les Empereurs d'Allemagne et de Russie, d'après laquelle le premier n'avait plus à songer qu'à la défense du Tyrol, le dernier s'étant chargé de celle de la Gallicie et de tous les Etats autrichiens en Italie.

Hurm. Vol. II, suppl. I, pag. 323.

1. Paris, 25 August, 1805.
Paris, le 7 Fructidor, an 13.

Que la Porte Ottomane veuille voir la situation intérieure de son Empire ses provinces en proie à la révolte armée ou à l'esprit d'insurrection qui fait sourdement des progrès; les campagnes de Roumolie dévastées par des bandes de brigands; la Servie qui songe à proclamer son indépendance et à la mettre sous la dangereuse protection de la Russie; la Valachie et la Moldavie prêtes à lui échapper; les troubles de la Grèce et de la Macédoine entretenus par les agents de la Russie ou par le voisinage de ses troupes. Que la Porte songe que tous ces fléaux qui lui en préparent de plus grands, sont le seul présent que lui aient fait ses alliés et qu'elle juge de ce qu'elle peut attendre du renouvellement de son traité.

Un premier traité a rendu les Russes plus puissants contre elle; il leur a procuré les moyens d'entourer l'Empire Ottoman de leurs troupes et de leurs vaisseaux. Un second traité l'exercerait davantage et les articles additionnels et secrets où la Russie pourrait lui faire quelque concession, ne compenseraient pas cet accroissement de faiblesse. «La Russie promettra toute espèce de secours à l'Empire Ottoman pour acquérir les moyens de le perdre.

Hurm. IV, suppl. I, pag. 82.

Cât privește la dispozițiunile ce Italinski cere în noul tratat, relativ la Principate, era numai o nouă conservare a art. 12, a tuturor anteriorilor tratate, convențiuni, hatihumaimuri cu referință la Moldova și Valachia ¹.

*

Ruffin era persuadat, că nu va putea Francia nimica, pe cât timp Rusia va fi ajutată de aurul Domnitorului Moldovenesc și Muntenesc. În adevăr pe la ¹/₂, lui Octombrie 1805, Turcia renoește tratatul de alianță cu Rusia, din 1798 și Reis Efendi anunță lui Franchini, de la ambasada franceză, că *ratificațiunile acestui reinnoit tratat au a fi în curând schimbate*. Ruffin comunică acesta cu raportul său din 29 Octombrie 1805.

Profitase Rusia pentru a ajunge la acest rezultat de nescirea în care ținură Domniile Pôrta Otomană de succesele, lui Napoleon ².

Franchini, în numele lui Ruffin, ȋice vizirului, care ignoră asemenea victorii ale lui Napoleon, în Divan, când află despre el: «Rezemați-vă pe M. S. Imperiale *du soin de votre considération extérieure*», dar ocupați-vă neîncetat de cele lăuntrice ale imperiului vostru, mai

1. 30 August, 1805.

Le 30 Août, 1805.

Les deux hautes parties contractantes ayant confirmé par le 12 article patent de la présente alliance, les traités et instruments qui existent entr'elles, «cette confirmation générale comprendra également les stipulations qui ont été accordées aux» Provinces de Valachie et de Moldavie, dans le traité conclu le 14 de Dgemaziul-Ewel, l'an de l'Hégire mahométane 1188, ou le 10 Juillet l'an de l'ère chrétienne 1774, dans la convention explicatoire du 20 de Dgemaziul-Ewel 1193, ou du 21 Mars 1779; dans le Senet du 15 de Sefer 1198, ou du 28 X-bre 1783, et dans le traité de Jassy du 15 de Dgemaziul-Ewel 1206, ou du 29 X-bre 1799, ainsi que celles convenues dernièrement à la fin de Dgemaziul-Ewel 1217, ou en 7-bre 1802.

En conséquence, Sa Majesté l'Empereur Ottoman promet de maintenir et faire exécuter ponctuellement toutes ces stipulations; et, s'il arrive d'une autre part quelque espèce de vexation contre les susdites provinces, qu'on aura soin de les réprimer et que l'on n'omettra rien pour l'exécution du contenu du firman donné précédemment.

Hurm. IV, supl. I, pag. 322.

2. Ruffin raporta, în 21 Octombrie 1805, din Pera, o conversațiune a lui Franchini cu marele vizir:

Franchini. Votre Excelente savait déjà les victorie les Français?

Le grand vizir. Non, je les devinais. Ces traitres de Princes de Valachie et de Moldavie nous cachaient tout et je n'ai rien su que depuis ces jours.

Vol. IV, supl. I, pag. 322,

ales de ministerul vostru. Am aflat că Rușii, cu ajutorul Moldovei și al Valachiei au isbutit să pună discordia între A. V. S. și Kiaia-Bey a căruia fidelitate nu mai bate de cât dintr'o aripă. Schimbați Domnitorii Dumnévóstră (*changez vos Hospodars*) ori așteptati-vă la o pierdere sigură.

La 29 Decembre, 1805 Ruffin iar adaogă în raportul său către Talleyrand, că «pre cât timp Moruzii și Ipsilanții vor rămânea la locurile ce ocupă, noi nu putem de loc spera să fim ascultați de Pörtă¹».

Regretatul Laurian, în opul său de istoria Românilor² afirmă lucruri ce nu le aflăm documentate. Acela dice, că Rușii au trecut contra lui Napoleon prin Principate încă în luna Octombre 1805. Nu aflăm nici un document, care să justifice asemenea cestiune. În Moldova continuă domnia neturburată alui Moruzi, la data de Octombre 1805 și încă și în anul viitor mai multe luni.

Negreșit intrarea Muscalilor era cestiune de timp. Ei agitaū pre Moldoveni, ca și pre tot orientul creștin. Sub impulsunea Rusiei se înființază în Iași, la August 1805, societatea grăcă *Adelfaton*. Mitropolitul Veniamin confirmă statutele ei, împreună cu acel *alter ego* al său politic, Episcopul de Roman Gherasim, acele statute³, din cari se va vedea lesne scopul politic urmărit de societate, prin adunare de fonduri.

Drăghici nu pomenesce nimic de trecerea Muscalilor prin Moldova încă în 1806, și în Archiva Mitropoliei de la Iași, n'am aflat absolut nici un act confirmând atențiunea repaosatului Laurian. Așa ceva nu se află nici în «Cronologia evenimentelor din țările române de la 1768-1812» publicată de d. Erbiceanu⁴ nici în cronica lui Zilot. Apoi ôre ambasadorele frances din Constantinopole nu s'ar fi grăbit să vestescă lui Talleyrand asemenea trecere a Muscalilor prin Moldova?

Nici în colecțiunea Hurmuzake, nici între documentele arhivului din Berlin nu aflăm confirmarea arătării lui Laurian. Baronul Brelfeld ambasadorele Prusiei la Berlin, la 9 Septembre (stil n.) 1805 scrie Regelui său, că «trecerea trupelor rusesci prin Valachia se pare asemenea că depinde de mersul evenimentelor. Aflu că permisiunea eventuală a fost deja stipulată, acum câte-va luni, până la suma de 25.000 ômeni. Sunt asigurat că un asemenea număr se află adunat la *frun-*

1. Hurm. IV, supl. I, pag. 323.

2. Ist. Rom. din 1873, pag. 566.

3. Publicate în Istoria Mitropoliei Iași a lui Erbiceanu.

4. Din Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei la pag. 497.

*tariile Moldovei*¹, și că regimentele imbarcate la Sevastopol au fost debarcate și au apucat aceeași cale².

De abia în 27 Ianuarie 1806, Von Goltz reprezentantul Prusiei din Petersburg vestesce Regelui sėu, că, «comisari ru i au fost trîmiți în Valahia  i în Moldova, ca să cumpere gr u  i gr un e, în scopul de a stabili mai multe magazii³».

Acela i ambasador arată încă, că în apropiere de Bender  i de Kamenit a au a fi formate două tabere, destinate a întruni, una o parte din armata rus c , care revine din Germania,  i alta pentru marea  ste de rezervă, care se *form z  pre frunt ri *, sub ordinele generalului Michelson.

La 19 Martie 1806, Von G ltz raport z  lui Frederic Wilhelm (din Petersburg), că «se ocupă Rusia tot mai mult cu ideea de a aduna corpuri mari de trupe pre frunt riile Valachiei  i ale Moldovei  i că în  ilele din urmă, în Consiliul Impăratului Alexandru, s'a ridicat o voce care a aretat necesitatea de a se ocupa aceste două provincii. Imperatorul s'a opus, căci nu voesce să de  semnalul fal elor alarme. Numai deacă Napoleon va b ga trupe franceze pre teritoriul turcesc—sub orĭce pretext,—atunci Rusia va preveni pre Francezii  ntr nd ei în Principate⁴.

Ca consecin a a acestei ot rir , Rusia aduna mere  oștiri la Nistru.  n 9 August 1806 Von Bielfeld scrisă Regelui Prusiei, că la Constantinopol sunt cam îngrijii de adunarea de trupe care înaintéză spre fruntariile Moldovei  i Valachiei, «qui font mine de pénétrer dans le territoire turc,   mesure que les Fran ais se renforcent en Albanie et que leurs opérations y deviennent plus s rieuses...⁵.

 ntre aceste Constantin Ipsilante, mai mult dec t or  c nd se silesc  a face bani  i, de astă dată, pe orĭce c i. Nu numai că s'au îndoit unele dări, cum vedurăm la Capitolul finanelor, dar sub cuv nt că  eara rem ses  dat re 6000 pungi din semestrele trecute,  mul i huzmeturile, avaeturile, sub nesf r ite numiri. Ca să p t  mai cu lesnire ajunge acest sc p, bagă în Divan  i în slujbele  erei mai mul i greci dec t am aflat în ele ori-c nd. Ace tia mulser   eara  i o  ngenuchiar  tot mai gre .

 ns  i *Cronologia Greco-rom nesc *, de care mai sus pomenirăm, acus  pre Ipsilante, că «pre timpul lui s'au pus  i  nfri  atul a ed mint

1. Dec  ei n'au intrat.

2. Acte  i fragm. II, pag. 402.

3. Pentru viitórea  ntrare a o tirei rus c  în Moldova.

4. Acte  i fragmente II, pag. 406/7.

5. Ibid, pag. 409.

al țerei, care au stins pre nenorociții sărmanii locuitorii și au amplețit pungile ómenilor săi, cu deosebire a boerului Gheorghe Mavroordat și a Vistierului Filipescu ¹.

*

N'am aflat în condica No. 47 de la Arhivă asemenea așezămînt, dar se pôte judeca de el, din hrisovul ce și-au dat însuși pentru ponturile locuitorilor de pre moșia sa Zimnicea, hrisov adus de noi la capitolul *Clăcei*.

E probabil că și fôrte numeroșele reinoiri de hrisóve pre la mőnăstiri între 1803—1805, urmăria tot un scop de căștig, obligate fiind acele mőnăstiri a plăti plocóne și taxe bogate pentru milele dobândite prin reinnoitele hrisóve.

Dar la a doua jumătate a anului 1806 ajungem la desfășurarea unor evenimente de o gravitate excepțională, atât în Europa cât și în Principate și în Turcia. Rușii invad din nou Principatele. Aceste evenimente însă le vom aborda în volumul următor al lucrării nóstre.

— FINEA VOLUMULUI —

1. Acte și fragmente, II, pag. 504.

TABLA DE MATERII A TOMULUI VIII.

	<u>Pagina</u>
CAP. I.—Considerațiuni generale	1
CAP. II.—Îsvórele	3
CAP. III.—Alex. Moruzi—Factori culturali	4
CAP. IV.—Divanul lui A. Moruzi—Biserica	12
Zarva contra evreilor	21
CAP. V.—Șcóla. Cultnra publică	28
CAP. VI.—Administrațiunea	35
CAP. VII.—Justiția	42
Anaforaoa lui Radu Golescu, cu privire la un curios proces născut din adopțiune	50
Pitac domnesc prin care se regulédă orele de adunare ale Divaniților	54
CAP. VIII.—Țărani. Slobodiile. Țigani. Sudiții	57
Act relativ la claca scădulă și pontul redus de pe la unele monăstiri	62
Acte privind pe țărani și drepturile ori datoriile lor	66
Țigani	85
CAP. IX. Comerciú. Industrie. Fabrici Văm. Bresle. Têrguri (Acte relative la aceste ramuri)	86
Menziluri	106
CAP. X. Edilitate. (Diverse acte relative la Edilitate)	110
CAP. XI. Dări. Scutiri. Milă	140
CAP. XII. Opiniunea poporului despre Moruzi. Evenimente externe. Impăcarea cu Pasvantoglu. Franța despre A. Moruzi. Franța, Rusia Austria și Pasvantoglu. Ostea pământénă.	

Ocuparea Olteniei de Moruzi. Moruzi Seraschier. Turcii se pôrtă cu necredința. Anglia și Pasvantoglu. Pasvangiîi la Jiîu. Bătaia la Cerneți. Pasvangiîi la Craiova. Moruzi la Slatina. Cazacii Zaporojeni la Craiova. Bătaia cu Nazirul la Craiova. Pasvangiîi lasă Craiova. Pasvangiîi la Cioroi. Monăstirea Segârcea. Asediū. Pasvangiîi bătutî de Kel-Ali-Aga. Zilot despre victoria acēsta. Negocieri cu Pasvantoglu. Hasan- Pașa. Franța dupe Luneville. Napoleon și Pasvantoglu. Ne- delco Popovici la Paris. Moruzi se hotăresce a 'și cere ma- zilirea. Adevărata cronologie a domniei lui Moruzi	159
CAP. XIII.—Domnia lui Mihaiū Șuțu în Muntenia	178
Acte din timpul scurtei administrațiunii a lui Mihaiū Șuțu cu refe- rință la Biserică	180
Tot cu referință la Biserică	183
Șcôla	186
Justiția	187
CAP. XIV.—Administrațiunea sub Mihail Constantin Șuțul . .	218
CAP. XV.—Țăranii. Țiganiî.	220
CAP. XVI.—Dări și scutiri	222
CAP. XVII.—Edilitate	227
CAP. XVIII.—Comerț. industrie, tēguri, narturi, vămî, bresle, menziluri.	230
Menziluri	235
CAP. XIX.—Oastea	236
CAP. XX.—Evenimentele politice sub Mihail Șuțu	241
CAP. XXI.—Hasan Pașa	252
CAP. XXII.—Politica turcēscă la Constantinopole. Politica fran- ceză. Planul de a da Principatele Austriei. Fuga lui Mihail Șuțu.	260
CAP. XXIII.—Numirea lui Alexandru Șuțu Domn al Munteniei .	264
CAP. XXIV.—Domnia lui Alexandru Șuțu în țera Muntenēscă	268
CAP. XXV.—Căimăcămie la Munteni	286
CAP. XXVI.—Moldova la 1800	304
CAP. XXVII.—Biserica sub Constantin Alexandru Ipsilante . .	309
Acte relative la biserică	314
Toleranța religiōsă sub Constantin Ipsilante	393
Anexe, coprinđend acte relative la biserică în timpul lui Cons- tantin Ipsilante.	399
CAP. XXVIII.—Societatea față cu biserica.	423
CAP. XXIX.—Șcôla	430

	<u>Pagina</u>
CAP. XXX.—Administrațiunea	470
CAP. XXXI.—Justiția sub Constantin Ipsilante	512
CAP. XXXII.—Țăranul sub Constantin Ipsilante	591
CAP. XXXIII.—Țigani, Evrei, Toleranța. Exercițiul combătut. .	630
CAP. XXXIV.—Oștire.—O specie de gardă națională la Bucu- rescî. —Desarmarea.—Diverse acte relative la oștire	637
CAP. XXXV.—Finance.	641
CAP. XXXVI.—Comerț, bresle, fabrici, mijlăce de comunica- țiune.	655
Despre Fabrici	659
Diverse narturi relative la comerț	661
Menziluri și mijlăce de comunicațiune	673
CAP. XXXVII. — Edilitate. Hotarele Bucurescilor	674
Bucurescii după incendiu	676
Dâmbovița.	677
Pavele.	678
Bălți și mocirle în Bucurescî.	679
Curățirea Stradelor	680
Zalhanale și scaune de măcelărie. Piețe. Promenade publice. Paza de foc	681
Apă. Doctori	682
CAP. XXXVIII. — Din istoria domniei lui Constantin Ipsilante .	686
CAP. XXXIX. — Continuare de cercetare a domniei lui Constantin Ipsilante	713

ILUSTRĂȚIUNI

- 1) Pag. 216 Carte de mazil din 1802 în fac-simile.
 - 2) Fac-simile de carte de la Episcopul Nectarie din 1804 pentru hirotonie.
 - 3) Proclamațiunea lui Hasan-Pașa către locuitorii din Vâlcea în 1802.
 - 4) Sc isórea lui Hasan-Pașa, din 1802 Maiú, către Mitropolitul Dositeiú în Brașov.
 - 5) Proclamația lui Hasan-Pașa, Caimacam și Ismail-Aga, seraschierul oștirilor, către locuitorii ot Sud-Vâlcea. — Anul 1802.
 - 6) Cartea de hirotonie dată Pr. S. Sale Parintelui Nectarie, Episcopul Râmnicului. — Anul 1804.
 - 7) Attelage Valaque.
 - 8) Proclamația lui Hasan-Pașa către P. S. S. Mitropolitul Kir Dositei.
-

ERATA LA VOLUMUL VIII

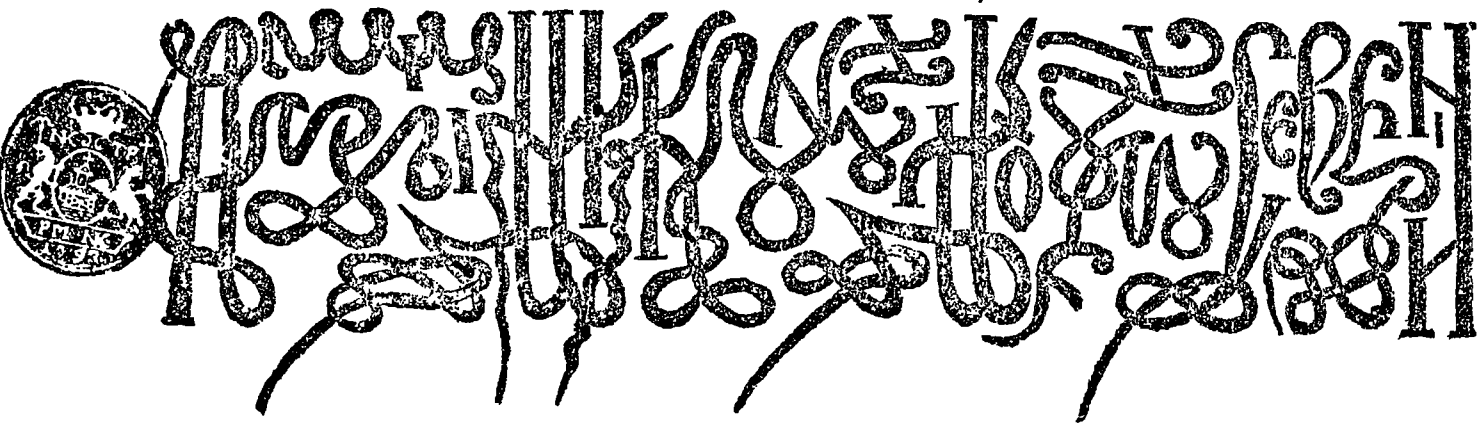
Pagina	Rîndul	Cum e scris	Corige
18	20	ca să nu reînoască	ca să reînoască
22	penultim	Αγενοτε	Άρενοτε
45	ante-penultim	lege relativă iotesie	relativă la iotesie
45	nota ¹	fila 1	fila 14
54	Documentul de la C. A. Ipsilant din eróre e intercalat aci și urmază a fi trecut la Cap. Justiției sub C. Ipsilant.		
54	penultim	Pothesierii	ipotesierii
303	ante-penultim	să nu suferă	să nu supere
304	» »	mazilit despre	mazilit. Despre
»	» »	de aũ mazilit	de l-aũ mazilit
»	» »	despre Mihail Suțu	Despre Mihail Suțu
»	penultim	1 801 orĩ 1.802	1802

N. B. Sute de erorĩ, unele chiar dăunătóre sensului s'aũ strecurat. Pre cele mai grave le vom releva în erata generală a volumelor. Lectorul bine-voitor va îndrepta însu-și pre cele mai puțin grave. Despre ortografie nu încapă nici vorbă: corectura făcẽndu-se de diverse persóne, ortografia variază vai! după corector! Indulgență! Indulgență în vederea scopului urmărit.

În loc de vol. IV, supl. I, în citațiunĩ de la Hurmuzachi, s'a pus adese eronat vol. II. Asemene erorĩ se îndrẽptă lesne de cine posedă colecțiunea Hurmuzachi.

✠✠✠ НѢКТАРІЄ КЪ МІЛА ЛЪН ДѢНЕЗЕЪ СМЕРНѢ ЕПІСКОПІ ✠✠✠

ⲁ ⲉⲓⲛⲕⲟⲓⲁ ⲓⲃⲙⲓⲛⲕⲟⲗⲁⲛ. 1804: № 6:

Anul 1804.

IST. ROMÂN.

V. A. URECHIA

ATTELAGE VALAQUE

donat de
F. A. Urechia
publicare grefale
1894.

مكتبة
البرلمان
بغداد

خاتون

Handwritten text in Arabic script, likely a library inventory or a list of books. The text is written in a cursive style and covers most of the page. It appears to be a list of books or documents, possibly from a library collection. The text is written in Arabic script, likely a library inventory or a list of books. The text is written in a cursive style and covers most of the page. It appears to be a list of books or documents, possibly from a library collection.

1802. 1802. 1802.